3 1761 08116963 3

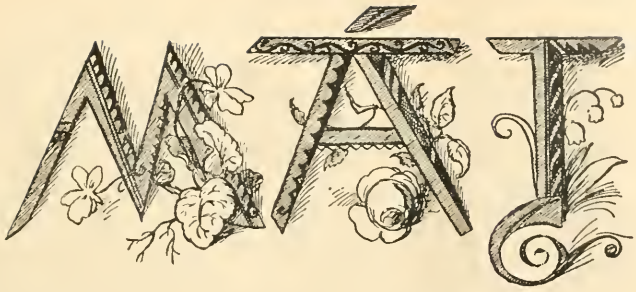

VYDÁVÁ

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE

ROČNÍK V.

REDAKČNÍ VÝBOR:

FRANTIŠEK HERITES, odpovědný redaktor,
JAROSLAV VRCHLICKÝ, pořadatel části básnické.
Dr. JAROMÍR BORECKÝ, Dr. JIŘÍ GUTH, ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ,
Dr. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH.

1907.

AP
52
M3
v.25

LIBRARY
APR 4 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

OBSAH.

BÁSNĚ

de Alarcon: Čtyřverší. 521.
Arleth L.: Památce mé Amatušky. 740, Památce mé světice. 506.
Blumenthal O.: Při prvním kroku. 454.
Borecký J.: Tranquillo. 7. Luhačovické dojmy. 595, 611.
Borotínský J.: Píseň tuláka. 657.
Broman Zd.: Za A. Škampou. 631.
Bunner H. C.: Mrtvé ženě. 498. Žena. 709.
Červinka A.: V předvečer svatby. Viděni. 507. Svatba lesa. 784.
Dostál A. B. Před domem Charlotty von Stein. 81.
Dubrovská P.: V Praze. 307. Z cyklu Minuty. 365.
Echegarry J.: Čtyřverší. 557.
Eva: Jitrocel. Vřes. Maliny a ostružiny. 36.
Fabb J. B.: Autograf lásky. 375.
Fenelosa M.: Létající ryba. 438.
Frida Vl.: Galeje. Večer. Fragment. Jen. Noc. 293. 312.
Fučík M.: Vánoční. 231.
de Grandallana: Čtyřverší. 681.
Grünwald B.: Sedmikrásky. Jarní. 648.
Háfiz: Čtyřverší. 481.
Hais Fr.: Jarní. 733.
Heyduk Ad.: Podzim. Jako vločka sněhu. 17. Zimní bouře. Záhada. 17. Divadlo v Meiningách. 81. Zpívejte, vánoční zvony. 195. Náš lev. 320. Volné verše. 335.
Chajjám Omar: Čtyřverší. 571.
Isis: Omnia vincit amor. 393.
Karník J.: Z partesů života. 705.
Kláštérský Ant.: Svapinia. 7. Vánoční impromtu. 204. Hřbitov u lesů. Démon. Sonet. 259—260. Hořký sonet. Florenc ve sněhu. 354. Episoda. Strach. Smrt básníka. 355.
Kratochvíl J.: Z písní starého oráče. 413.
Krofta V.: Nálada. 489. Pohádka srdce. 766.
Lüders Ch. H.: Stará myšlenka. 758.
Matoušková M.: Vrba. 750.
Maternová P.: Za bratrem Aloisem. 563.
Maynard F.: Čtyřverší. 406.
Morávek J.: Desertér. 283.
Mužík A. E.: Smutný kultus. 227. Čínské písně. 687, 778.
Neuman J.: Příběh biblický. 278.
Novotný K.: Na podzim. 322. Déšť v jeseni. 715.
Opočenský K.: Popeleční středa. 419. Rákosí. 750.
Orlík B.: Sůl. 328.
Ostravický Č.: Proklatá země. 277.
de Palacio M.: Čtyřverší. 726.
de Palan: Čtyřverší. 785.
Pauer M.: Vraní skála. 33.
Plaček V.: Otevřené okno. 791.
Polenský Zd.: Po smrti. Touha. 674.
Prokop J. K.: Usínání. 518.
Salus H.: Chladné prsty. Anděl snů. 68. Miska na květiny. 68. Naslouchající Pan. Serenáda 97.
Sláma K.: Vzpomínka. 766.
Siebl K.: Jarní den. 541.
Šebestová L.: Na cestě z Santa Maria. 398.
Tabb J.: Evoluce. 741.
Vettrovský K.: Starý motiv. 750.
Vrchlický J.: Ballada o smrti J. Žižky. 4. Vánoční píseň ponocného. 201. Při smrti G. Carducciho. 351. Za Al. Škampou. 547.
Weinfurter K.: Notturno. Vesně. 702.
de Wetter K.: Měsíci. 386. Knihy epopeje. 531.
z Wojkowicz J.: Luna. 283.
Zavřel F.: Napoleon I. 427. Divina Comedia. 263.
Žemla J.: Básníku. 757.

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY, ČRTY.

Čečetka F. J.: Máňa. 699
Čechová R.: Jeřabinový strom. 202. V salóně. 775.
Freyn V.: Bílá Tereza. 129. Hlad. 507. Historie zdánlivě prostá. 747.
Fučík M.: Pohádka o pikolovi. 145.
Guth J. Dr.: Konec jimramovské idylly. 7.
Havlasa J.: Tragika barvy. 531.
Havlenová J.: Konec . . . 736.
Jahn M.: Musa. 113.
Jeřábek K. J.: Vedlejší příjem. 718.
Jonáš K.: Hlásný. 34. Tři sta. 734.
Kalda J.: První hřích. 731.
Kaliba J. Stíny. 444.
Klostermann J.: Kohlanův štědrý večer. 196. Odysea soudního sluhy. 319.
Konrád J.: Babička Zahradníčková. 471.
Kronbauer R. J.: Mezi zemí a měsícem. 246.
Leger K.: V plamenech. 243.
List P.: Nedočkavá touha. 336.
Marešová L.: Hedina láska. 671.
Mario A.: Pozdní jaro. 753.
Novotný K.: Romantický západ. 434.
Plaček V. Dr.: Myška. 228. Hodiny. 782.
Rosalba: Při západu slunce. 279.
Rydvan J. Slabá stránka pana Oldry. 795.
Šlejhar J. K.: Kde je světlo . . . 5.
Štech V.: Hřích paní Hýrové. 1.
Tever F.: Pan básník. 487.
Velhartický A.: Prohrané štěstí. 307.
Vyskočil Q. M.: Osud. 207. Tyrkyzová bludička. 503.
Ziegloserová A.: Poslední šperk. 792.

VZPOMÍNKY, CESTOPISY, ČLÁNKY POUČNÉ, STUDIE.

Allréd: Ze soudní síně. 330.
A. M. MUDr: Mšené u Budyně. 589.
Bauše B.: Vítězství života v zápasu živlů. 20. U řeky. 716.
Borecký J.: Hanna Kvapilová. 459.
Bulíř K.: Hračky. 210.
Ctibor: Toušeň. 588.
Guth J. Dr.: Potštýn. 584.
Herites F.: Jak vzniklo jméno Zeyerova románu. 9. Jak Zikmund Winter jel na Jih. 324.
ites: Necky. 681.
J. D. K: Libušiny lázně u Bechyně. 586.
J. M.: Tajemství Edv. Jelínka. 411.
Konrád J.: Dr. E. Grégr. 443.
Král L.: Bombay. 475. V zemi pagod. 113. Vánoce na moři a na cestách. 205.
Kronbauer J. R. Dr.: Ze vzpomínek Mik. Aleše. 291. Episoda z druhé persekuce českého národa. 328. Co bude s pomníkem Mistra Jana Husa. 435.
Květ J. Dr.: Sv. Jan pod Skalou. 582.
Mráz Al.: Karlovy Vary. 591.
Panýrek D. Dr: Un Soldino. 85. Bohdanči do památníku. 585. Fysikové na jevišti. 658. Horké vzpomínky. 751. Koktaví na jevišti. 301.
—: Strobach A. JUDr. 174.
Papáček A.: Z Budyšína a Rujany. 760.
Štolba J.: Lázně Luhačovické. 579.

FEUILLETONY.

Akim Set. Gorkého »Mé interviewy.« 454.
—: Autorské honoráře Nár. Divadla. 302.
—: Českobudějovické ohlasy. 139.
Fis: Česká hospodyně. 11.
Flajšhans Dr.: O té papírové češtině. 331.
Fučík M.: Dostihy. 43. Krásná Praha. 481.
Havlasa J.: Žena spisovatelka. 107.
Holec K.: Konstantin Meunier. 237.
Guth J.: Sokolský feuilleton 632.
ites: Šedivý vůz 521. Uvítání Jeho Veličenstva. 573.
J. B.: Dr. J. Gebauer. 572.
J. H.: Přechod z obecního domu do Prašné věže. 438.
—: Jubilejní vzpomínka. 154.
Kronbauer R. J. Dr.: Tereza Uysová. 286. Živý kaleidoskop. 634.
Literární krise a fond Zeyerův. 606.
—: Longfellow Henri. 406.
Kukula MUDr.: Madeira—Funchal. 245. Tenerriffa. 376.
—: Národní a městské 422.
Nedbalová L: Oceánem. 216. Nový rok v Japonsku. 253. New-York. 758. Niagara. 785.
Panýrek D. Dr. Hroby v moři. 107.
—: Papírová čeština. 360.
Pávek J.: Londýnské dojmy. 60.
Pikhartová O. P.: V pařížské Alliance française. 649.
Prusík B.: Luhačovice. 604.
— q: K. R. Ungar. 709.
—: Rakoczy. 123.
Reichel V.: O pavouku, vrahovi a útlocitném člověku. 726.
R. K: Český krajinář. 27. Nové rovy. 571.
S. H.: Václav Hollar. 666.
Strakatý J.: JUDr Strobach. 188.
Šimák J. V.: Za Karlem Liebscherem. 172.
Tomek F.: Vzpomínka na Al. Škampu. 741.
—: Vinohradské divadlo. 497.
Vrchlický J.: Spisovatelé a politika. 269.
Zyka J.: Na prahu české olympiady. 542.

LITERATURA.

Almanach praktického člověka. 37. 38. — Baar J. Š. Farská panička. 122. — Baroja P.: Dědičný pan Labražský. 225. — Blažek A.: Pověsti a památky z Chrudimska. 530. — Bicman H, A. Borecký: Katechismus dějin hudby. 224. — Bourget P.: Milosrdenství ženy. 529. — Brontéova K.: Shirley. 502. — Carl Ewald: Syn Cordtův. 486. — Čechová R. V paprscích touhy. 714. — Češka: 225. — Dostál B. Adveseperascit. 501. — Dyka V. Drobné práce. 37. — Historie politického zločinu. 176. — Hartleben O.: Sbírka povídek. 546. — Hasišteinský z Lobkovic: Putování k sv. hrobu. 545. — Haškovec: O nervose 668. — Hoffman E.: Zlatý hrnec. 546. — Chodounský: Nastuzení a choroby z nastuzení. 112. — Jak sepisovati biografie. 143. — James F.: Historie dívky ze zašlých dob. 529. — Jarkovský St.: Vřes a kapradí. 670. — Kálal: Obrázky z pod Tater. 698. — Kalendář paní a dívek českých. 225. — K anketě Máje. 13. — Knihovna novin Mládeže. 63. — Knihy básní 112. 144. 485. 528. — Kollár J.: Cestopis. 773. — Kose Ot.: Základy diaetetiky. 746. — Kropotkin: Paměti revolucionářovi. 772. — Kronbauer R. Dr.: Sedmá velmoc. 225. — Krušina ze Švamberka: O K. H. Borovském. 160. — Kuprin: Souboj. 529. — Leger K.: Hořký román. 80. — Liber antiquissimus. 608. — Literární. 95. — Literární Ježíšek. 226. — Machar J. S.: V září hellenského slunce. 789. — Matice Mládeže. 698. — Merhaut J.: Vranov. 63. — Moerike A.: Mozart na cestě do Prahy. 144. — Müller: Konec samostatnosti polské. 730. — Nauman J.: Písně Malostranské. 697. Noviny Mládeže. 16. — Orzeskové: »Chvile«. 697. — Paříž. 773. — Peřnica M.: Hrst belletrie. 670. — Praha včera a dnes. 638. — Překladová knihovna Máje. 224. — Raušar Zd.: Procházka srbským Parnasem. 594. — de Roberto F.: Novelly. 502. — Rosenzweig M.: Když zpívá mládí. 501. — Salus H.: Pražské a jiné novelly. 554. — Sbírka přednášek. 774. — Silve P.: Stávka 122. — Sinclair: V boji o milliony. 530. — Soutěž almanachu prakt. člověka. 426. — Světová knihovna. 772. — Šlejhar J. K.: Od nás. 714. — Teichmann K.: Metamorfosy. 638. — Valičová B.: Carmen a jiné povídky. 670. — Voborník J.: K. H Mácha. 669. — Výstava literatury. 728. — Želenský: O herectví a hercích. 729.

DIVADLO.

Anketa divadelní. 287. — d'Annunzio: Mrtvé město. 609. — Arena na hradbách. 79. — Balák J.: Terna. 619. — Barie J. M.: V tiché uličce. 270. — de Bauville Th.: Žena Sokratova. 501. — Bernstein K.: Ve víru. 47. — Curel A.: Rub světice. 333. — Cyklus Máje. 79. 111. 142. 176. — Čajkovský: Labutí jezero. 651. — Čechov A. P.: Tři sestry. 305. — Divadelní drobty. 594. — Divadlo na výstavě r. 1908. 544. — de Flers a Caillavet: Miquetta a její máti. 771. — Dyk V.: Episoda. Smuteční hodina. 159. — Dramatickým autorům. 380. 458. — Dreyer M.: Tři. 440. — Faust v Nár. divadle. 111. — Fučík M: Zápasy. 364. — Gluck J.: Orfeus. 194. — de Goncourt Ed.: H. Marechalová. 527. — Gumery A.: V nižině. 410. 425. — Hartleben F.: Mravní požadavek. 457. — Hirschfeldová A.: Matky. 391. — Hofmeistr K.: Lazebník bagdadský. 304. — Jirásek A.: Otec. 528. — Jonáš K.: Nový sport. 501. Ženich. 593. — Jubileum Čechova. 457. — Mayer J.: Irlacherové. 270. — Městské divadlo vinohradské. 15. 124. 193. 239. 408. 745. — Mirbeau O.. Špatní pastýři. 576. — Národní divadlo. 762. 745. — Nedbal-Novák: Z pohádky do pohádky. 545. — Nešvera A: Radhošť. 78. — Nové divadlo v Prostějově. 393. — Obleky herců na jevišti. 652. — Pištěkovo

divadlo. 466. — de Porto Riche: Nevěrná. 562. — Prodaná nevěsta bez Jindř. Mošny. 653. — Prokop L.: Sen lesa. 607. 619. — Rožek K.: Podzimní svítání. 222. — Shakespeare K.: Mnoho povyku pro nic. 468. — Strindberg A.: Velikonoce. 524. — Sudermann: Domov. 271. — Sutro A.: Zdi Jericha. 364. — Svoboda F. X.: Fialka. 222. — Tever F.: V podruží síly. 364. — Tréval E.: Nevysloveno. 501. — Verge J.: Honba na vlka. 457. — Wilde O.: Súčtování. 562.

ZE ŽIVOTA A VEŘEJNOSTI.

Angličtí hosté v Praze. 94. — Anketa Máje. 287. — Bauerova kavárna. 79. — Brána do velké Prahy. 408. — Děti Vandalové. 800. — Drobnosti ze života operního pěvce Šebesty. 350. — Dům u sedmi čertů. 127. — Frankfurter Zeitung o Češích. 142. — Jak vzniki pseudonym El. Krásnohorské. 348. — Jubileum stoletého zřízení pražské vysoké školy technické. 141. — Jubileum Aug. Nevšímala. 762. — Kaška K. dramatickým autorem. 306. — Kde byli spisovatelé? 525. — K dějinám spis. nakladatelství. 31. — Kde začíná člověk. 526. — Koupě knihoven. 96. — Literární skupina na Kosti. 79. — Malá knihovna spisů poučných. 729. — Mělnicko. 730. — II. mezinárodní sjezd pro školní hygienu. 730. 771. — Mezinárodní výbor pro hry Olympické. 594. — Milliony v tiskařském stroji. 456. — Motiv ze Staré Prahy. 96. — Museum církevní. 772. — Nakladatelské družstvo Máje. 228. — Nápad snad již návrh. 15. — Národní kolek Čechů amerických. 578. — Národohospodářské kapitoly. 141. — Naše premie. 13. — Návštěva. 47. — Není času na čtení. 712. — Několik pohledů z pražského hradu. 128. — Nový pohled na Hradčany. 32. — Osudy obrazů a knih. 498. — Palác hr. Sylva Tarouccy na Příkopě. 653. — Památky českých emigrantů v Americe. 712. — Pátá Olympiada. 651. — Pardubický konkurs. 290. — Plagiát. 290. — Počátek Máje. 96. — Praha 594. — Prahou. 14 — Před pražskými redakcemi. 576. — Předtucha H. Kvapilové. 527. — Řádná valná hromada Máje. 610. — Slosování premií. 30. — Sokolové čeští. 48. — Spisovateli F. Schulzovi. 609. — Staropražská reminiscence. 712. Stavby na venkově. 64. — Střelecký ostrov pražský. 790. — Stromovi v Čechách. 653. — Svatováclavská trestnice. 80. — Sympatické zvěsti. 382. — Valná hromada Máje. 258. — Váženým odběratelům Máje. 47. — Všechno dobře dopadlo. 577. — Volební doslov. 575. — Výlet do Veltrus. 543. — Vzácné uznání. 730. — Záhadná návštěva. 314. — Zahrada Zbrojnice a její úprava v budoucnosti. 713. — Zahradnická výstava. 32. — Záležitost dra Václ. Řezníčka. 685. — Zapadlý kout Prahy pod Petřínem. 728. 773. — Zdařilé snímky. 610. — Ze staropražské retrospektivy. 669. — Z našeho nakladatelství. 578.

RŮZNÉ.

Čech Sv. 378. — Čelakovská M. 293. — Foerster J. 273. — Frankovský — Mošna — Šamberk. 798. — Františekl. a Karel Augusta v Čechách. 485. — Grégr Ed. Dr. 392. — Hostinský Ot. 257. — Innemann R. 578. — Jireček Hermeneg. 485. — Klenka J. V. 95. — Klosse Ant. 29. — Knittl K. 424. — Koldínský. 667. — Krajník Mir. Dr. 654. — Ladecký. J. 696. — Lanna V. ryt. 289. — Laudová. M. 594. — Leger Louis. 176. — Lego J. V. 30. — Mácha K. H. 111. — Mánes J. 528. Mašek. V. 364. — Merhaut J. 787. — Náprstková J. 797. — Milý host v Máji. 440. — Ondříček Fr. 524. — Panýrek D. Dr. 696. — Pacold J. 362. — Petzoldová-Sittová M. 330. — Píč L. Dr. 290. — Prudhomme S. 798. — Reinwart A. 175. — Rieger b. B. Dr. 592. — Ryba V. 746. — Slavík A. 333. — Stupecký J. 760. — Stýblo Ad. 426. — Šípek K. 392 — Viktorin V. 637. — Vilímek R. star. 257. — Vrchlický J. 439. 798. — Winter Zd. 257. — Za Edv. Griegem. 788. — Zákrejs Fr. 637. — Zátka A. Dr. 139. — Zitek M. JUDr. 175. — Zucker A. 46. — Životský O. 742.

OHLASY Z DÁLI.

R. Dubrovnik. 48.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ.

Aleš M. Přítel všech tří říší 391. Špaliček. 272. — Bezpečnost starých památek. 746. — Brousek K. V podvečer. 468. — Brožíkovy korektury obrazu. 666. — Brožíkova pozůstalost. 365. — Březina V. 30. — Čermák J. J. Žižka a Prokop Holý. 457. — Čipera J. 410. — Daliborka. 458. — Doubravský Uval. 426. Důvěrné slovíčko. 290. — Fragonartt syn. Republika francouzská. 191. — Fresky v bývalé koleji Jesuitské. 498. — Galerie rytíře Hoška. 771. — Hlavní oltář v chrámě sv. Ludmily na Vinohradech. 545. — Hollar V. 685. — Janoa V. na uměleckých potulkách. 593. — Javůrek K. 484. — Kamper o V. Reinerovi. 408. — Kandler: Svatá noc. 219. — K našim vyobrazením. 239. 274. 334. 526. 638. — Kovalski A. V.: Mezi vlky. 211. — Lebrunová V.: Marie Antoinette. 220. — Liebscher K.: Vesnický motiv. 316. — Libscherův motiv. 290. — Liška E. K.: Sirotám přibramským. 697. — Malíř R. Vácha z Paříže. 652. — Mánesův lípový ornament. 410. — Mánes O. a J. 468. — Meunier: Filosof. 316. — Meunierův Jatečný. 290. — Mydlařovský dům. 80. — Myslbekovy reliefy 466. — Nebezpečná návštěva. 334. — Nový cyklus prof. Ženíška. 668 — Obecní dům. 526. — Obrázky z Italie. 363. — Oprava nebo obnova sálu Vladislavského. 637. — Opitzovy karikatury. 143. — Pinkas S. 713. — Pomník Ign. Hořicovi. 127. — Preissig V. 662. — Preissigovy lepty. 685. — První olejový obraz J. Mánesa. 409. — Přístavba radnice 127. — Sgraffita v Ml. Boleslavi. 789. — Soukromá galerie pražská. 378. — Stavitelské památky součástí živého organismu. 683. — Studie J. Mánesa a Javůrkovy skizzy. 392. — Školská výstava se zřetelem k umělecké výchově. 459. — Štursa J. 13. — Trosky. 800. — Umělecká škola J. Úprky. 350. — Umělecký salon. 48. — Úprava Václavského náměstí a socha sv. Václava. 774. — Vinohradské nám. 607. — Výstava Liebschera K. 223. — Výstava Mánesa J. 223. — Výstava Meuniera K. 223. — Výstava porcelánu a miniatur. 457. — Zeyerův pomník. 63.

VYOBRAZENÍ.

Bauerova kavárna na Hradbách. 79. — Bechyně. 591. — Brooklynský most. 759. — Brousek: V podvečer. 469. — Brožík V. Studie k Jiříkovi z Poděbrad. 684. — Bývalá svatováclavská trestnice. 77. — Cvičení prostná o V. sletu všesokolském. 639. — Cvičení ženských odborů o V. sletu všesokolském. 641. — Čenský A.: Městské divadlo na Vinohradech. 497. 499. 500. — Čermák J.: Žižka a Prokop Holý. 455. — Čertův kámen. 423. — České Budějovice. 140. — Čeští Sokolové na Černé Hoře. 45. — Čipera Ivan: Podobizna. 407. — Divadlo a spolkový dům v Prostějově. 393. — Divadlo v Pardubicích. 559. — Doubravský údol. 425. — Dubrovník. 46. — Folimanka. 439. — Fotografie z Italie. 361. 365. — Fotografie z cest prof. MUDra Kukuly: Madeira-Funchal. 345—349; Tenerifa. 375—379.]— Herold E.: Daliborka. 457. — Hlavín: Ze Staré Prahy. 95. — Hlavní oltář sv. Ludmily na Vinohradech. 545. — Hrad Tower v Londýně. 60. — Chalupa: Aréna na hradbách. 75. — Jabůrek K.: Studie Trenkvaldovy hlavy. 392. Studie J. Mánesa. 393. — Illustrace k »sokolskému«

feuilletonu. 632. — Janův dům v Luhačovicích. 585. — Kandler V.: Svatá noc. 219. — Kolonáda s pramenem Amantky. 605. — König A.: Niobé. 231. — Kovalski A.: Mezivlky. 211. — Liebscher: Český Krumlov. 173. Dvě studie. 174. Partie z Mostaru. 175. Vesnický motiv. 317. Studie 338. Pařížský motiv. 287. — Lázeňský dům v Bechyni. 589. — Lázně sv. Jana pod Skalou. 583. — Lebrunová V.: Marie Antoinette s dětmi. 221. — Liška E. K.: Sirotám příbramským. 695. — Mánes Q.: Poštovní ambulance 468. — Mánes J.: Studie 271. Hlava starce. 391. První olejový obraz. 406. Ornament. 409. Skizza k Lauře. 469. — Marie de la Salute v Benátkách. 107. — Mělník. 726. — Meunier C.: Návrh pomníku Práce. 237. Vlastní podobizna. 238. Mateřství. 239. Nakládač. 240. Cánovač. 241. Pijící muž. 273. Jatečný. 289. Filosof. 315. — Městské divadlo na Vinohradech: Logie ve foyeru. 743. Provaziště a požárové sprchy. 744. Strop foyeru. 745. — Myslivna na Zálabí u Mělníka. 729. — Na kameném vrchu u Polničky. 93. Náměstí na Mělníce. 727. — Na Velkém Zvonu. 681. — Naske F. X.: Illustrace k románu Hřích paní Hýrové. 1. — Národní kolek Čechů amerických. 578. — Na výtoni. 439. — Několik pohledů z pražského královského hradu. 124.—127. — Nová lázeňská villa v Bechyni. 587. — Obelisky v Karlíně r. 1833. 485. — Opitz J. E.: Svrchovanost zákona. 302. Práva lidu. 302. Karikatury. 141.—143. — Papáček A.: Z Budyšína a Rujany. 761. — Partie z Benátek. 708. — Pippenhagenová L.: Důvěrné slovíčko. 288. — Preissig V.: Děvče v rhododendronech. 685. Dekorativní výplň. 685. Sníh. 619. Ovčák. 621. — Po bouři na výstavišti. 651. Pod Petřínem. 773. — Pohled na luhačovické villy. 604. — Pohledy na Niagaru. 785.—789. — Procesí přichází 608. — Procesí odpočívá. 609. — Promenáda o koncertě. 607. — Před volební kanceláří. 573. 577. — Příjezd pařížské municipality. 645. — Radosti maličkých v Luhačovicích. 581. — Ráno v průmyslovém paláci. 653. — Říční lázně v Bechyni. 587. — Rytíny Václava Hollara. 667.—669. — Se schodiště paláce hr. Sylva-Tarouccy v Praze. 647. — Shromáždění sociálních demokratů. 575 — Schlesinger K.: Studie. 305. — Slavobrána pod Karlovým Týnem r. 1833. 481. — Slavobrána v Chotkových sadech r. 1833. 483. — Slavobrána v Doksanech r. 1833. 485. — Skupina spisovatelů na Kosti. 76. — Sokolovna pražská r. 1867. 623. — Šaloun: Dekorativní vása. 63. — Šir J.: Mydlářovský dům v Chrudimi. 77. Stará historie. 96. — Šturs a J.: Píseň hor. 11. Dáma se psem. 12. Vzpomínky. 13. Dekorativní soška. 13. Návrh hrobky. 14. Štursa ve svém atelieru. 15. — Trosky u Libuně. 799. — Ulman J.: Oblaka. 28. Kamenný přívoz. 29. Krajina z Polabí. 31. — Ústav vodoléčebný v Luhačovicích. 579. — Václavek: La Cadoro v Benátkách. 109. — Václavské náměstí po příjezdu francouzských gymnastů. 643. — Veřejné cvičení Sokola na ostrově Kohanském roku 1867. 635. — Vchod do zámku na Mělníce. 728. — Villa pod lipami a villa růžová v Luhačovicích. 579. — V přístavu New-Yorkském. 758. — Výzdoba stropu na schodišti paláce hr. Sylva-Tarouccy. 649. — Závodiště v Chuchli. 44. — Z cest L. Nedbalové: Oceanem. 216. — Z císařských slavnostních dnů. 521. — Z londýnských ulic. 60. — Zničený štít z barok. domu Sixta z Ottersdorfa v Celetné ulici. 697. — Z městského sadu v Českých Budějovicích. 140. — Z počátků Máje. 92. — Z panoramatu malostranského: Zahrada Zbrojnice. 709. — Z výletu do Veltrus. 543.

AUTOGRAFY.

Fričc J. V. 422. Máchy K. H. 110. 111.

PODOBIZNY.

Adámek B. 155. — Bittner J. 155. — Čelakovská M. 593. Doubravský P. 158. — Frankovský J. 156. — Carducci G. 351. — Gebauer J. prof. dr. 572. — Heřman Aug., první český americký emigrant. 713. — Hollar V., vlastní podobizna. 666. — Horník J. 156. — Chramosta J. 158. — Chvalovský E. 157. — Klosse Ant. 30. — Knittl K. 438. — Kollár F. 157. — Kořenský J. 669. — Koubek J. 155. — Kvapilová H. 467. — Liebscher K. 172. — Mikoláš J. 159. — Mošna J. 157. — Pinkas S. (od Javůrka) 711. — Pštross F. a F. Šamberk 157. — Pulda A. 156. — Rakoczy 123. — Rieger b. B. dr. 573. — Sedláček A. 158. — Seifert J. 156. — Seifertová P. 155. — Sklenářová-Malá Ot. 155. — Slukov V. 155. — Starý Pol. MUDr. 572. — Strobach Dr. (od Mánesa) 189. — Stroupežnický (od Aleše) 158. — Šimanovský K. 157. — Šmaha J. 159. — Šubert F. A. 155. — Turková A. 156. — Ulman J. 27. — Ungar K. R. 710. — Vávra V. 159. — Volfová A. 158. — Zátka A. Dr. 139 — Zdislav E. 156. — Životský O. 741.

OSA

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

Jako by byl někdo vypálil svazek raket — tak zalomozila neuvěřitelná novina předměstím: Na radnici se panstvo pohašteřilo! — Pro hloupost. — Při obsazování místa konceptního příručího trhla se městská rada jako hliněný džbán neopatrně na horkou plotnu postavený.

Mlékaři Halouškovi, když svého kandidáta zuby nehty držel, vyčetl prý kamnář Kmínek, že k němu přišel před lety bos a s plátěným kufříkem bez zámku — špagáty to držely jen pohromadě! Na to prý Haloušek uhodil na stůl.

Za to křikl na něho hostinský Ponc, že tu nejsou v kravíně, ale na radnici a plivl pod sebe, že to až zasyčelo.

To prohlásil hodinář Kozel za ohrožování svobody slova a uhodil na stůl dvakrát, až tužky před pány rady poskočily. A jal se křičeti, že radnice ještě nepatří šenkýřům, jak si pan Ponc myslí. Proto že byl horlivým čtenářem úvodních článků, hned mluvil jako s tribuny: že jsou povinni hájiti svatá práva voličstva, které nedá z radnice udělat Augiášův chlév — že přijde Nemesis — že nastala vážná doba — že český národ očekává, očekává — — — — — — — — — —

Starosta povstal . . .

Co národ očekává, toho již nikdo nedoslechl. Snad ani Kozel nedokončil, neboť nyní tlouklo tolik pěstí na stůl, křičelo tolik pánů radů, pohybovalo se tolik židlí, dupalo tolik nohou — že zsinalý starosta prohlásil schůzi za skončenou. Povykem však jeho ortel nepronikl, poznalo se to z toho, že povstal, u věšáku si dal klobouk na hlavu a odešel. Dělají to za podobných okolností právě tak prý presidenti parlamentu v Anglii. Byl čas svrchovaný, z výčitek už se líhly nadávky.

Do večera bylo zpráv o poprasku na radnici plné předměstí. Ve všech hostincích se vykládalo, co se přihodilo, a hned se uvažovalo o možných následcích. Obecní loď se kymácela — kdo nebyli u vesel, ohlíželi se, je-li tu dost skalisk, aby vznikl náraz. Čím větší, tím lépe.

V prasídle oposice, »v štoudvi«, kde měl hlavní slovo učitel Mysík, byli večer hosté stěsnáni jako v sardinky. Kdo měl u nynější vlády hlubší vroubek, šel si sem srknout naděje, že archa radniční opravdu puká.

Mysík byl nynější éry odpovědníkem otevřeným. Dokud tito lidé z radnice nezmizí, je postaven mimo právo. Posadili ho do nejhorší třídy pod nejprotivnějšího ředitele, při ucházení se o místa řídícího se mu jenom vysmáli, plníce terna lidmi daleko mladšími, dle jeho náhledu ovšem naprosto nezpůsobilými; pro něho nebylo místečka na žádné z pokračovacích škol, jemu nikdy nedali dovolené, ředitel mohl s ním točit, jak chtěl — nikdo se ho neujal.

»Já jsem kámen na cestě,« říkával Mysík roztahuje paže, jako by řečnil k tisícům, »já jsem patník, do kterého každý kopne — jsem pleva — proto že jsem těmhle komediantům před sedmi lety na radnici pomohl, že jsem jim vyběhal plné moci učitelek, psal do staročeských i mladočeských listů reklamy — dělal řeči pulmistrovi — aranžoval mu lampionový průvod — sháněl čestné členství. Teď jsem za všecko jenom chodník, pískem posypaný, aby si na mně nikdo nohy nepolámal. Ale poláme — jako že se Mysík jmenuji — poláme.«

Pone křikl . . .

»V štoudvi« rozčilenému učiteli svědčívali, ale v duchu si myslili, že je pošetilec. Radnice je nyní tak dobře sklížena, ze tří skupin utvořil tu většinu truhlář Schein, za kterým byl nejmazanější muž předměstí, stavitel Vlach. S tím vybrali i starostu, pensionovaného hejtmana od vozotajstva. Člověka, který stál v čele obce a nevěděl proč, který bez pokynu Scheinova neučinil téměř kroku, kolem něhož se hlasovalo a rozhodovalo o statisícových vydáních a závazcích skoro bez debat, a který toto klidné jednání pokládal za úspěch svého starostenství, za vítězství svého rozmyslu, za pozdní ovoce předčasně zlomené kariery vojenské.

Oposice v atómy rozdrobená říkala však, že je pouhou marionetou na šňůrkách, které pevně drží Schein. Ten svařil většinu, ze které byla zvolena městská rada. Tou prý točí jako kolovrátkem.

Na sedmý rok vládlo se tímto způsobem na předměstí. Oposice neměla již ani orgánů, když redaktora »Českého Lva« udělali městským výběrčím nějakých tax. Z radnice, ze záložny, ze všech posic ostatních vymeteni, kdo se nepodrobili. Mnoho jich přešlo do vládních řad dříve než se ukázalo Scheinovo koště — — proto stačila na zbytek nejpohněvanějších oponentů těsná hospůdka »v štoudvi«, kde vévodil stále rozčilený učitel Mysík.

Dnešní četná schůzka v tomto zákoutí byla důkazem, že se rozpad na radnici pokládá za povážlivý.

Již se vědělo, že se Schein pokoušel o kompromis, starostu že snažil se schodů vrátit do radnice — ale selhalo vše. I nápad, zříditi ještě jedno místo praktikantské, aby se najedli oba kandidáti, byl zamítnut. Zmatek byl takový, že si vězeli ve vlasech i dosavadní nejdůvěrnější přátelé.

»V štoudvi« se připijelo tedy již červánkům nové doby. »Blížící se volby zvrátí vše« — jásal učitel Mysík, »vytrváme-li! Jsme povinni národu poraziti tuto prospěchářskou kliku, způsobiti očistu — vrátiti čest naší radnici!«

Těmto reformním snahám připíjelo se tak horlivě, že šenkýř zářil. Vyhrát oposice, to by koukali v pivovaře na jeho konsum.

Stále a stále docházely nové zprávy do »štoudve«. Schein poražen na dobro. Opustil prý ho i obuvník Horas. To prý je odplatou za proradu na Sokolu spáchanou. Slibu stavebního místa pro tělocvičnu Schein nedostál. Dnes si na to mistr Horas teprve vzpomněl. Ale za to je už zcela jistě nyní stoupencem Podolského, který s Kozlem potají se rozbíhal do oposice.

Teď prý je pánem situace kupec Podolský. Řečník poněkud neklidný, prchlý — ale když se rozpovídá, mluví prý znamenitě. I latinská přísloví umí z paměti. Několik jich otiskly dokonce i noviny. Také se ví o něm, že jsou ženské jeho slabou stránkou — od kuchařek, které přijdou k němu do krámu, chtívá prý hubičky. Mysík o tom vyprávíval v »štoudvi« případy až skandální. Někteří hosté však s nápadnou svobodomyslností prohlásili, že je to soukromoprávní záležitost kuchařek.

Ale dnes se Mysik rozpomenul jenom samých pěkných vlastností Podolského. Nyní prý teprve kupec ukázal, že je poctivcem. Jeho srdce promluvilo, když prohlédl propast, kolem které — sveden Scheinem — kráčel do své záhuby.

Kozel mluvil jako s tribuny . . . .

Mysík mluvil dnes jako apoštol — o tom nebylo »v štoudvi« sporu. A čím více se blížila půlnoc, tím příznivější znamení se ukazovala. Ve všech čelnějších hostincích po překvapujících zvěstích z radnice sjednocovali se v náhledu, že bude dnes zajímavo navštíviti »štoudev«. Tam že budou jistě vědět nějakou pikantnost z radničního rozporu, snad se tam budou již jevit první známky nových obecních útvarů.

V pozdní noci objevili se »v štoudvi« lidé, kteří tu nebyli již po léta. Plzeňská pivnička tak dlouho míjená, náhle ukázala velikou přítažlivost.

Už neřečnil jenom Mysík. Chraptícího učitele vystřídali jiní místní nespokojenci. Odstrčení dodavatelé obecní, členové bývalého zastupitelstva, odmítnutí hledači úvěru v záložně panující strany, noví lidé, kteří by také rádi zasedli na radnici, resonéři, kteří v každé hospodě projevovali nespokojenost s něčím — všichni nosili nyní své trošky do mlýna.

S jednou pozdní společností objevil se v »štoudvi« učitel Hamr. Také neuspokojený kandidát školního správcovství, na radnici nedobře zapsaný.

Napadlo mu: nastává-li v politice města převrat — honem, honem někam, kde se budou šikovati nové voje.

Padá-li Schein, pak je »štoudev« prvním krystalem nového skupenství. Bude-li Hamr v čas na pravém místě, může se něčeho positivního chytit.

Beztoho měl smůlu dosud jako málokdo. S velikými obětmi proklestil si z venkova cestu na předměstí — mluvilo se při tom i o nějakých darovaných stovkách — proplýtval tu v kravatách, lakýrkách, rukavičkách a nových šatech úžasné peníze. Ovšem za to vyženil dceru městského předáka, člena obou školních rad. Ale tento tchán osvědčil takovou neprozíravost, že zemřel dříve než mohl zeti pomoci k nějakému teplému místu. Udivenému Hamrovi nejenom že zanechal předlužený dům, ale i tchýni, jejíž výmluvnost byla v obráceném poměru ke kapitálku zbylému po prodeji domu s obtížemi uskutečněném. A na tom malém groši seděla tato tchýně jako divý pták z pohádky.

Nebožtík patřil dokonce k straně, která byla před sedmi lety z radnice vypuzena — Hamrovi chytře promyšlené ženění vyneslo tedy jen samá manka.

Mysík »v štoudvi« neuvítal kollegu přátelsky. Bodl ho pohledem, ve kterém byla potupná ironie. Viděl blížiti se nenasyceného také dosud kandidáta k lovišti, kde si chtěl hodit udici sám za nejlepší rybou. Hamr také pohledu dobře porozuměl, ale myslil, že by každý ostych byl chybou. Jen se nerozpakovat a chytit se, kde možno. Statečně šel k Mysíkovi a podávaje mu ruku řekl: »Hoří-li radnice opravdu, je čas, abychom se spojili. Sám to nezastanete. Na agitaci nás musí být dost!«

Ale Mysík chtěl jít k studni bez lačných společníků. »Aha, vy myslíte, že už je prostřeno, že už je třeba jen se posadit. Dříve jste o »štoudvi« nevěděl!« křikl na Hamra, přijav nabízené ruky jenom jeden prst. (Pokračování.)

JAR. VRCHLICKÝ:

Ballada o smrti Jana Žižky.

Na poli u Přibyslavi
zhasl rek náš Jan;
tak co nezmoh' Němčík dravý
ani Říma pán,
stalo se, byl† divný posel k Trocnovskému slán.

Na vychrtlém koni přijel,
jmenoval se Mor,
malíčkem hnul, v prach se svíjel
každý živý tvor,
zkrušil každou obří sílu, zlámal každý vzdor.

S večerními stíny přišel,
za koltrami stál,
ještě slední rozkaz slyšel,
který vůdce dal,
slyšel též, jak potom kněze k sobě zavolal.

Za knězem se ve stan valil
všecken věrný lid,
kněz hned v kalich víno nalil,
slzy nemoh skrýt,
pod obojí tělo Páně ještě jemu skyt.

Postavil se vůdce k loži
hejtman Obrovec:
»Nesmíš nechati lid boží
sirotami přec!«
Šedý vůdce spustil hlavu: »Vše jde na konec!«

Hejtman Bzdinka klekl vedle:
»Zůstaň, otče náš,
vždycky byl jsi pevný v sedle,
viď, že vytrváš
svého lidu paveza dál, pevný štít a stráž!?«

Šedivý kněz chýlil k zemi
polekaný zor,
sám on viděl mezi všemi
za koltrami Mor,
v turecké jej poznal zemi, morem byv sám chor.

Proto beze slov stál vzadu,
ochromen tím byl,
dlouhou v dlaně skrýval bradu;
v tom tu ze všech sil
Jan se zvedl na svém loži, v koltry svůj zrak vryl.

Chraptivým pak hlasem pravil:
»Neplač, lide můj,
nerad bych tě pozůstavil . . .
v otců víře stůj,
zástavu jen pravdy třímej, jak chce Bůh to tvůj!

Dobře mlčíš, kněže boží,
marná každá řeč,
Mor se blíží k mému loži,
zlou mi strojí léč,
se Smrtí když nespojí se — není nebezpeč.

Ať jde blíž jen, slovem jedním
já ho polekám,
nezaženeš lékem všedním,
co sám v nitru mám,
již se blíží příšera zlá, svedu s ní boj sám!«

Všickni s vytřeštěným zrakem
zřeli nyní div,
Mor se blížil půl skryt mrakem,
holou lebkou kýv,
slepý Jan mu vstříc se vztýčil, pevný jako dřív.

Utkali se spolu v půtce:
obr zde, tam duch,
»Zikmund!« zašeptal v tom vůdce
příšeře zlé v sluch —
Mor couv na to jedno slovo, tím byl slep a hluch

Ale Smrt již stála za ním,
přišla tiše blíž,
ku Janovým bledým skráním
sklonila se níž,
»Mor jsem zmohl . . . « zašeptal Jan, a byl konec již.

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo...

Na statku »v lomě« přezdívaném pro rozsáhlý čedičový lom u něho se nacházející, domlacovali letošní, vlastně již loňskou úrodu, neboť bylo to již v únoru. Stroj hrčel, jakýs úpící zdušený, až závratný ton vydával v prudkém svém běhu, někdy v něm cos lomčivě zasténalo, a zdál se sám pochopovati význam chvíle chvátaje, aby vše již co nejdřív se ukončilo. Chvátalo všechno, lidé, zvířata i hmota, vše jakoby se předstihovalo u nedalekého cíle. Sláma suše šramotíc hrnula se vytřásadly u stíhajícím se závodu, kupíc se vždy v nové hromady, lidmi ji vázajícími stále nezmáhané; zas ženské podjaly jí náruč, zas vydula se v nový celý kopec. Prach v ohromném chumáči vířil k patru, otřásal tam pavučinami hale je v šedou plsť. Zrno z pod mlátičky se řítilo jakýms vroucím tokem. Vše bylo pohlcováno vřavou práce novodobým strojem ukládané.

Hospodář, starý, ponurý muž, na sedláka ku podivu jemné, bílé, až zvětralé tváře, dával si sám do mlátičky. Jest k tomu potřeba největší obezřelosti a zkušenosti. V jisté význačné, přísné zaujatosti, jež vyžadovala úsilí veškeré pozornosti jeho, to činil, vhřižuje zraky upjatě a téměř nepohnutě, do víru strojem schvacovaného obilí. Jen někdy letmo omžikl, co se vůkol děje, a pokyny označil nutný směr práce.

Bylo pozdní únorové odpoledne, mrazivé ale zasmušené, vše zasypáno sněhem; ohromná stráň, jež ústila k záhumní statku a na dvoře rozevírala se v lom jako obrovskou černou tlamou, vzdouvala se v bílou, beztvárnou nesmírnost až k dalekým lesním výšinám. Šedou, nehybnou, až chmurně hrozivou oblohu jako by vynášela s sebou, a tam nad těmi lesy obloha jakoby těžce nalehla...

Náhle hospodář neobyčejným způsobem vykřikl, a zvuk ten ku podivu dovedl proniknouti vřavou mlácení. A ustav v práci jako čím sražen popadl se za obě oči. Tvář jeho zbělela při tom ještě více a jakoby se čímsi strašně servala. Výkřikem tím, vlastně jakýms to neoznačitelným vzrykem zvukovým, jakoby vše bylo úporně jato, ochromeno náhle ve své činnosti. Lidé ulekaně vzhlédli na hospodáře, někdo pudem běžel dát znamení k zastavení, první to, stane-li se při stroji neštěstí. A vše také rázem stanulo.

Nastalo až děsivé ticho, pronikavé, rozlehlé, jako tanoucí, to ticho, jímž nastupuje vždy zvěst velkého neštěstí. Nikdo nevěděl, co se stalo, ale zároveň jakoby každý dotčen byl zlým, drtivým vlivem, a na všechny věci ve stodole vliv ten zdál se zasáhat.

Hospodář zastíraje si pořád obě oči jakýms křečovitým vhřižováním obou dlaní a postáv chvíli v těžké nerozhodnosti, jakoby nevěděl co a jak, začal náhle celým tělem kolísati, zatřásal se, a tvář jeho rvala patrně bolest čím dále strašnější, pronikající do všeho těla i do duše.

— Kde je světlo! zvolal najednou v chraptivém přízvuku jakés smrtelné hrůzy. A bylo to vyřčeno tak, jako by tázal se: kde je můj život. V jeho hlavě a v jeho duši jakoby bylo cos strašně prasklo, bezmezně se šířilo, nalézal se v úplné tmě, v tmě tak neznámé, neobsáhlé, hrůzné, kterou jen proskakovaly jakés závratné vzryvy bolesti a vířící palčivé skvrny krve, která všemi smysly zdála se roniti svým děsivým, přišerným oparem.

Klesl pak na obilní snopy s tváří smrtelně vyčerpanou, jakoby podťat v kořenu všeho svého života. Lidé domáci shrnuli se kolem něho v nepochopujícím zmatku, v úzkostech, nevědouce, co počiti a co by vše mělo znamenati.

Světla nebylo. Nebylo světla očí, světla života. Aspoň pro tu chvíli. Tříšť obilních zrn, odražena za mohutně prudkého běhu stroje o jakous náhlou překážku, vržena byla nesmírnou silou zpět, jak často se stává, zasáhnuvši obě oči hospodářovy. Dosah úrazu nebylo lze zatím stanoviti, ale nebylo zatím světla. Požehnání chleba vezdejšího, za nějž má denně modliti se každý tvor, zbavilo život světla. Kde je světlo a kde je život, mělo tu stejný význam.

— Domů, jen domů, zaúpěl posléz hospodář probrav se z prvního návalu svých mrákot a zahrabav kolem sebe neoznačitelně rukama, jako v přišerných dotecích. Tělo jeho začalo se potom sbírati v jakéms úporném zoufalém vybavování se, jako v prostředí zkázy, jehož nelze se zhostiti; bylo to prostředí neodbytné slepoty. Vedli ho domů. Ale on stále nespouštěl dlaní s očí svých, jakoby se bál odestříti clonu s jakés strašné věci; neb je tak často lépe nechati ukrytu a neznámu vlastní podstatu věcí naplněných hrůzou. A jakoby se to i bál, aby odestřením tím z očí neodplynuly poslední snad v nich ukryté zákmity světla, snad kdes v hloubi jejich ještě uchované, a aby z ran očí těch nevyřinuly se jakés

neobsáhlé proudy krve, jimiž by sám život zanikl. Ó, jak přidržoval ty dlaně na těch zřídlech světla a žití!

Syn jal se zatím odpřahati koně od žentouru, aby dojel do blízkého města pro lékaře, neboť bez lékaře nelze se obejíti ani při smrti. —

Černo, zcela černo, takové neznámé, neukončené, nikde nezjasněné, dlelo zatím kolem něho a jakoby se měl propadnouti kams v závratné bezmezno těch černých vůkol něho nastavěných spoust. Držel se jaksi stále křečovitěji za ty oči mna si je nějak a v ně zoufale se vnořuje těmi doteky, vyčkávaje to snad, až se zas rozjasní, až rozplyne se v nich strašná spousta. Ale nerozjasňovalo se pořád. A jen mezi prsty jala se roniti krvavá, zlověstná pěna. Cos vraždedně zhoubného zdálo se tanout v jejím rudém zážehu.

Přinesli vodu, obklady zastřeli oči, pobíhalo se beze smyslu sem a tam, ustrnule se cos šeptalo, hospodyně naříkala.

— Nechte mne, . . . a jděte po svém, najednou až příkře osopil se hospodář, snad v onom návalu muk, v nichž tak nesnesitelnou se stává všechna ta nepomáhající účast, servávající jen v napjetí trýzně, a zvrátil se jako pádem na lože. Kams v polštáře se vnořil, ukryt tam chtěl hlavu, cele nějak se vnořil, aby neslyšel, oddálil se od života, tmu kol sebe učinil ještě strašnější a neproniklejší, v níž zanikalo by nejen každé světlo, ale i každé zdání života a jeho hrůz, v níž zanikl by dokonce život vlastní.

Lékař přijel, obřadně pochmurný; byl již předběžně zpraven a chtěl označiti vážnost věci i svého úkonu.

Hospodář zvedl se na loži. Nezastřená část jeho obličeje byla zsinalá, rty bezvládně rozevřeny. Mrazivé projmutí naplnilo jeho útroby, ledová hrůza ho obcházela svírajíc mu veškery údy, jako u vyčkávání nejstrašnějšího ortelu, jejž očekával od dobrozdání lékařova. Ohledávající doteky lékařovy působily naň v ohromující jakés moci. Poddával se ruce lékařově jako odsouzenec. Cítil, že snímá mu obklad, a to zdálo se trvat tak strašlivě dlouho A ve chvíli té nekonečné, zatajiv dech, celým žitím jaksi ustanuv, jen k jedinému pojmu se upjav, vyčkával, jestli po odestření té clony světlo přijde. Přijíti přece musí, není jinak možno, vždyť jen to nutné ovázání mu dosud zabraňovalo. Věděl posléz, že již jsou obklady sňaty, a že světlo nepřichází, ale jaksi v zoufalé klamavosti chtěl se ještě přesvědčovat, že přece ještě ty obklady drží a ovšem světlo nepropouštějí. Ale obklady byly pryč, cítil již doteky prstů rozevírajících oči, a cítil, jak ty oči jsou násilně rozevřeny, jak zejou tím odestřením prstů — ale, proboůh, světlo nenahrnulo se do jejich zdrojů. A to poznání bylo tak strašné. Vyznačil se v tom obličeji záchvat hrůzy, smrtelné hrůzy, ale přece vyčkávavé, doufající, dokud vlastní ortel není vysloven a proveden.

Lékař zatím usilovně prohlížel věc, až posléz silně, nápadně se zasmušil, došed patrně k úsudku. Raněný jako by byl postihl toto zasmušení, toto mlčení, tyto rozpaky pátrající v ranách a tmách jeho zraků. A jakoby se mu stala nesnesitelnou tato nejistota, jíž bylo nutno za každou cenu se zbýti, jaksi napjetím všech sil prorval se k otázce, v jejíž zachraptělých zvucích bylo plno rdousivé hrůzy:

— Budu vidět?

Při tom upjaly se krvavé oč jeho na lékaře, jehož neviděly, s takovým úpěnlivým, strašlivým výrazem očekávání a zoufalství, že až lékař mimoděk odvrátil od nich své zření. Jal se pak cos okolkovati sem a tam, učeně vysvětluje.

A zoufalství zatím vzrůstalo v krvavých zracích, a nejtěžší očekávání, jakým kdy lidské srdce čekalo, míjelo za tohoto vytáčejícího se povídání, a dostavoval se v tuto tvář neznámý úžas, jímž do vyjevení strhal se celý obličej hospodářův.

Leč přese vše bylo potřebí věděti jistoty i tomuto úžasu, i tomuto vyčkávání.

— Račte jen říci, vynutil ze svého rdoušení raněný takovým úsilím, jímž překonával svůj stav, a zároveň s přízvukem takové pravdy a přísnosti, před níž by neobstála žádná lež i sebe lépe míněná.

— Teda nebudete, odvětil lékař ponure, a hned jakoby se sám ulekl svého rozsudku: pojal slepého chlácholivě za ruku a na rtech jeho cos se rozlinulo, co mělo být útěšnými slovy, ale v bezradnosti své dřív zaniklo, než mohlo být vysloveno.

Záchvat úděsu s toho obličeje za celou tu dobu neustupující, ale pořád ještě vyčkávavý, doufavý, někam upjatý k poslednímu útočišti, ukrytému kdes uvnitř, najednou nevýslovně, bezmezně se rozpjal v celé zření toho člověka, jemuž zvěstováno, že mu odejmuto světlo navždy, světlo světa, světlo života — ta hrůza neobsáhlá vyvstávala náhle ohromnými krůpějemi ledového potu na čele, které jakoby zmrtvělo, záhadně se rozšířilo, zrdousila výdech, jenž zatajil se smrtelně jako probodením meče, a ohromením nehybným spjala všechny údy...

(Pokračování).

ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ:

Suspiria.

Duše moje ticha je
jako dítě ve spaní,
jak když pole zorané
čerstvou prstí zavání.

Tys ji, Bože, rozoral,
a já jsem se neptal, nač,
těšil se, že po rádle
bolů — přijde Rozsévač.

Teď tu leží bez hnutí,
připravená k setbě zem;
je-li třeba, přeorej,
jen ji nenech úhorem.

Rozhoď po ní símě své,
na klasy je živné změň,
já jim krev i mízu dám,
ale tvojí bude žeň!

JAROMÍR BORECKÝ:

Tranquillo.

Ó, raději odejdi, mých vášní nevzbouzej!
Nech dál mne snít můj sen o serafické kráse,
jež čistou lilií nad bahno pozvedá se —
Ne! — aspoň o sobě ten marný sen mi přej...
Mých vášní nevzbouzej, ty krásko s jiskrou v oku,
již jako světici, když ká se, řití k boku
se zlatá záplava, v slz vykoupaná jase.
Dost vášní zhltilo již duši mou v svůj rej.
Jen tebe chci mít výš, mé děcko prostovlasé — —
Ó, tiše, tiše jdi, mých vášní nevzbouzej!

JIŘÍ GUTH:

Konec jimramovské idylly.

Črta turistická.

Červencové odpoledne.

Žlutý kočár poličského hoteliera sjížděl po příkré silnici. Na kozlíku ohromný koš, několik kožených zavazadel, v kočáře také ještě nějaký balík, potom kluk, maminka, a posléze v koutku tatínek tlukoucí špačky, jimiž dodělával verš ráno nedokončený. Když kočár přejel vápenku v údolíčku v levo pomaličku kouřící, počínala hustě olesněná stráň, tlačící se k silnici, pode kterou vinul se potůček, a z prava sevřenou z pola holým svahem. Kolkolem vrchy, tu olesněné, tam lesknoucí se žlutavými pruhy obilí, jež táhly se někde až k temenům, pod nebem jasně modrým, teplým.

Z hlubin, jakoby z toho lesa po levici najednou vyšvihla se štíhlá vížka a po ní několik čistých, břidlicových střech. Všude ticho, nic a nikdo nikde v tom vzduchu teploučkém, svěžím. Maminka s rozkoší se rozhlížela a povídá chlapci:

»Hochu, tady otevři ústa a dýchej; není tady ani jediné továrny . . ať toho užiješ.«

Hošík naproti, asi dobře vychovaný, poslušně otevře ústa dokořán a dýchal co mohl. Po chvíli všecek zondaný povídá:

»Maminko, já už nemůžu!«

»Tak ať dýchá tatínek . . Tatínku podívej se!«

Tatínek pootevřel ospalé oči a trochu také ústa a poznávaje, že jsou u cíle svých cest, začal se probírati z mrákot, do nichž uvrhl jej nejenom verš svrchu vzpomenutý, ale také několik sklenic plzeňského v Poličce, tam v tom horku dost omluvitelných.

To páni z Prahy, jichž příchod vzbudil jistou sensaci na tomto českomoravském pomezí, kam v zimě nezavítá nikdo, poněvadž pro sníh často ani nemůže, v létě jen několik návštěvníků, většinou rodáků zdejších, jež vábí sem domovina, a vedle toho dvě, tři rodiny, čirou náhodou sem zaváté.

Však na dlouhém a úzkém náměstí jako po vymření. Dva, tři psi velmi důvěrně k sobě se chovající, jeden, dva tkalci, shrbení pod balíky zboží odváděného faktorovi, jiný odvážející na trakaři bednu cívek od téhož faktora, pár umouněných kluků, nečítaje nějakou tvář v okně, polozakrytou květy bujných barev. Před »Hotelem Čermák« kočár obchodního cestujícího, soudě podle velkých kufrů provazy přivázaných napřed i vzadu.

*

Osm různých silnic vede do tohoto zákoutí a nechať ze kterékoli strany přijíždíš, zevšad objeví se ti Jimramov náhle, neočekávaně, nejvíc snad ze strany jiho-západní, hluboko v dolíku, mezi vrchy, z nichž tři hlavní, Prosička, Padělek a Holý Vrch dostaly se až do městského znaku. Patřila by tam i Hora, jejíž les dere se ať tak díme až na jimramovské náměstí, kdyby nebyla za Svratkou již v Čechách. Hranice obou sesterských zemí tady do každého kročeje se pletou a na procházku jdouce hned abychom hlaholili »Moravo, Moravičko milá . .« hned zase »Čechy krásné, Čechy mé . .« A v den svatého Václava neb Jana Nepomuckého, obou patronů království Českého, má několik chalup na levém břehu Svratky malebného jména Benátky, den sváteční, kdežto v den svatých Cyrilla a Methoděje zase jimramovští katolíci s uspokojením dívají se na druhý břeh, jak tam Benátečtí v potu tváří dobývají chleba svého vezdejšího, kdežto v městyse je den sváteční.

Nikoli však pro celý městys, jehož dobrá třetina zachovává starou českou víru, pro kterou veliké trudy a nesnáze trpěli čeští bratři, a která do dnes každému českému srdci je blízká.

Silná ta menšina evangelická má tady, v tom starém svém středisku, pěkný kostelíček a školu, ale nikoli konfesionelní, nýbrž obecnou zemskou trojtřídní; přes kteréžto zvláštnosti však dobře ruku v ruce jde s ostatním obyvatelstvem ve svém dobrém českém či snad tady československém a vlasteneckém smýšlení, a nebýti toho, že děti jedněch pozdravují přívětivě svým »Pochválen Pán Ježíš Kristus« a druhých zase zdvořilým »Dobrý den«, rozdílu bys neznamenal. To díky rozvážlivé snaze uvědoměléhо učitelstva obou škol, a dojista také díky duchovním správám, jež obě povznášejíce se na vznešené stanovisko společného učení Kristova, hlásají v obou bílých kostelíčkách, proti sobě stojících, jichž sousední hřbitovy smiřují na věky protivy všecky, jenom lásku a mír, a nejméně zajisté rozpory pro vyznání, které je teď už ode dávna věcí svědomí každého člověka.

*

Idyllické je to městečko nejen svojí polohou, ale i bryčkami forem starodávných, v nichž jezdívali jsme snad ještě za mlada a v nichž jezdívali naši otcové a matky, nejspíše pak dědové, báby, pradědové a prababy. Idyllické je svým klidem, jejž ruší jen tu i tam zabučení krávy na pastvu hnané, jemný cinkot zvonečků, jež četné kozy zdejší mívají uvázány kolem krku, právě tak jako občasné zadrčení zvonků kupeckých krámů, do nichž vchází sem tam nějaký kupec pro něco za krejcar, a pak zejména rozhorlené štěkání oněch dvou nebo tří psů na sebe rozezlených. Když se tito sokové žárlivi na přízeň družky ve službách občana X. dole v ulici začnou prát, vybíhá kde kdo a také onen tatínek, maminka i kluk, s tváří rozradostněnou, že konečně něco se stalo! .

Jindy jde tato rodina na procházku, podél Fryšávky, potoka, jehož ústí do řeky Svratky je jimramovskou památností, také proto, že v ostrohu tímto ústím vzniklém je kopeček, na němž stával v dobách ovšem pradávných nějaký hrad. Teď tam je hromádečka starodávných chalup, z nichž jedna byla kolébkou milých nám bratří Mrštíků, za jichž mládí Jimramov asi právě takový byl, jako je dnes.

Tatínek, kolem pily jda a vida tam hromady narovnaných »desk«, sbírá informace a rozumy, jež potom v Praze bude vykládati někde u Fleků, Donátů nebo u Pinkasů. Staroušek nějaký skládá právě ta prkna v úhledný srub. Po rozhovoru jaká to prkna jsou, co stojí atd., ptá se otec:

»A co že to necháváte tak pod širým nebem? Nikdo vám to tady nepokrade?«

»Takto není slyšet nic,« odpovídá staroušek, »ale kdyby si tak někdo ňákou fošničku vzal . . nu tak, vědí . . Pán Bůh mu ji požehnej!«

. . Tak jako tady maji vrata i v noci klidně otevřená dokořán, aniž koho škádlí, tak i do oken v přízemí široko otevřených kolemjdoucí se neohlédnou. Čumí-li kdo dovnitř, je to cizinec nebo turista náhodou tudy jdoucí. Obtížné zvědavosti tu není, po cizím nikdo se tu neohlédne . . V Praze šel po Příkopech důstojník, ničím jiným nápadný než bílou páskou na čepici, jakou nosívají »nepřátelská« vojska v době manévrů. Člověk, jdoucí za ním nelenil, a počítal, že od piaristského kostela ku Prašné bráně ohlédlo se za touto zvláštností neméně než sedmatřicet osob. Nikde není tolik neslušně zvědavých lidí jako v Praze: za dámou trochu elegantněji nebo nápadněji oblečenou ohlédne se kde která ženská.

Okolnost, že Jimramovem jezdí jenom jediný automobil, domácí to práce několika vtipných kluků, kteří posadili starou bednu na tři kolečka, z nichž jedno točí automobilista v bedně sedící klikou, jejž však pro nedokonalost konstrukce druzí dva musí tlačiti, — pak idyllický

ten nátěr není nikterak na ujmu pokročilosti tohoto líbezného městyse. Neboť kultura nejeví se ani v elektrických tramwajích ani obloukových svítilnách, ani v nádherných stavbách nad anebo podzemních, ale jevila by se mnohem spíše, kdyby nebylo — nebo snad nemusilo býti — tolik kontrolorů tramwayových, kdyby nebylo krejcarových diškerecí konduktérům, kdyby bylo více důvěry a více lásky i přívětivosti.

A té není tady nedostatek. Neboť jako ten staroušek u oné píly, tak kdokoli jiný, s nímž tatínek nebo i maminka dávají se do řeči, sedláček na poli, pasák na pastvišti u cesty, odpovídají vlídně a rozumně. Na ulici známý neznámý pozdraví, tak jako se pozdravuje už jen málo kde na českém venku.

*

Rušněji je tu jenom v sobotu večer, kdy na náměstí každý mete před svým prahem. Řezníci v ten den mívají čerstvé jitrnice a zvoneček kořalečního krámu je horlivěji činným než jindy, — jediný to černý mrak na jimramovské čisté obloze.

Po tom v neděli, jak už to tak bývá, ráno žádné vozy na pole, a hloučky lidí vystrojených po módách starosvětských, báby s loktušemi až stoletými zářivých barev, s černými šátky na pakos, strejcové v temných kabátech neumělého střihu, děti jako ti strejcové a báby v miniatuře, všickni do kostela, buď horního katolického neb dolního evangelického poslechnout slovo boží.

Střídavě z obou chrámů Páně ozývá se tklivý, důvěřivý zpěv zbožných lidí, věřících v každém kostele něco jiného.

Z obuvnické dílny pod kostelem ozývá se ještě horlivé zatloukání cvočků. Proti pilnému tovaryši sedí tatínek na nízkém verpánku: sic neučí se důležitému řemeslu, nýbrž pátrá po sociálně-oekonomických a vůbec světových názorech tovaryšových, zatím co choť a syn naproti ve světničce dodělávají nedělní toaletu.

(Dokončení.)

Jak vzniklo jméno Zeyerova románu.

Jest známo, že spisovatelé se jmény svých hrdin mívají také potíže. Někdy ovšem takový rek románový jako Venuše z mořské pěny vyskočí z mozkového varu autorova, nejen s vyhráněným karakterem, ale opatřen náležitě též hned jménem rodným i křestným. Jen ho přilepit na papír v rámci autorovi vlastních stylistických kudrlinek. Jindy však bývá jinak. Autor zvolna a dlouho, po léta třeba předl v hlavě svou osnovu, z jisker prvních myšlenek utkal svoji fabuli do nejjemnějších podrobností jejích. Všecko je urovnáno, uspořádáno v hlavě, jenom jedno schází. Hrdina románu nemá jméno. V tkanivu děje, jak se vyvíjel básníkovou fantasií, byl pořád člověkem bez jména, neurčitý On, neznámé X.

Tak nemůže na světlo denní. Nutno tedy dáti mu jméno. Ale jaké? Jména nejrůznější se sypou jako z rohu hojnosti, žádné však se nehodí, žádné nepřilehá náležitě, žádné se dosti nelíbí. Tyto rozpaky stihnou autora jmenovitě, když tvoře román svůj, myslel na sebe, portrét vlastní kreslil do svého, ať už vybájeného nebo ze skutečnosti váženého příběhu životního, a okolnosti pochopitelně nedovolí, aby se hlásil přímo a otevřeně k svému vtělení.

Bylo tak asi také podobně u Julia Zeyera, když jednou přišel v neděli odpoledne a k Otakaru Mokrému a ke mně jako obyčejně se přiřadiv, po chvíli prohodil: »Potřebuju jméno . . .«

Zastavili jsme kroky. To znamenalo na venkovské bezcílné naší promenadě němou otázku.

»Rád bych už začal psát« — vysvětloval Zeyer — »co mám na mysli. Ale nenapadá mně kloudné jméno pro mého ubohého hrdinu . . To se mně ještě nestalo! Každý můj panák« — žertoval Julius s ironickým svým úsměvem — »narodil se vždy hned pokřtěný.«

Několik svatých bylo maně vyloveno z kalendářních vědomostí. Zeyer kýval odmítavě hlavou. »Jedná se mně především o jméno rodové. Nic příliš všedního, obyčejného nechci,« vysvětloval — »žádného Novotného, Nováka, Procházku, Pospíšila; také ale nic neobyčejného, za vlasy přitaženého a tím afektovaného — tedy žádného Růžodolského atd. Také ne, aby čtenáři hned předem bylo vidět, co to zač ten můj člověk, jaký je, žádného Bodrého, Smělého, Vážného, Hbitého, Surového, Váhavého, Oukropečka, to je mně z duše nejprotivnější . . .« Básník naznačoval, tváře se opravdu starostlivě, zrovna utrápeně, skaliska marného hledání.

Bylo přečteno několik firem nad krámy a dílnami řemeslnickými, z paměti jsme lovili své spolu-

žáky, i známí lidé z města špalírem táhli kolem, hodná řada jich bylo.

Zeyer pořád nic; některé jméno opakoval si a jakoby je vážil, ale nebyl s to se rozhodnouti pro některé.

»Abysi se podíval do knihy mých dlužníků,« napadlo Mokrému. »Snad tam náhodou najdeš co by ti konvenovalo.« — —

Bylo beztoho už na čase skončit naše brázdění vodňanského náměstí a »převaliti se«, jak jsme říkali, buď do lékárny nebo do notářské kanceláře naproti na podvečerní černou hodinku.

Mokrý přinesl hned a před Zeyera položil objemnou knihu. Nevedlo se špatně vodňanskému panu notáři. Hodně stránek bylo popsáno jmény sedláků z celého okresu, chalupníků i domkářů, i také městských živnostníků, s tučnými namnoze ciframi vedle v prázdném okýnku, značícími mnoho-li kdo dluhuje.

Zeyer četl, po stránce od shora dolů svážel oči, obracel listy — někdy jméno některé vyslovil hlasitě — i dvakrát po sobě, a vyslovil je k nám jako dotaz, co tomu říkáme.

Chytalo již tu a tam, ale nehořelo.

»Plojhar,« přečetl z knihy Julius — »Ondřej Plojhar«.

»To by mohlo být,« zamyslil se, po chvíli řekl. »Ondřeje už máš — Černyševa« — —

»Pravda — Ondřeje nemohu potřebovat — ale Plojhar zní dost hezky. A kdo je ten pan Plojhar?« ptal se.

Měl malý obchůdek v bavorovské ulici, ve svém domku. V úterý o trhu na náměstí vykládal své zboží, u kostela, při kapli sv. Jana Nepomuckého, jež tenkrát tu stála — dřevěné lopaty, vidle, hrábě, podávky, hlavně dřevěnky, červenavé, »uzené« kouřem, i bílé, čisťounké, že jistě každému líto bylo je vzíti na nohy, dokud byly zánovní.

Zeyer se pamatoval, znal přece vodňanské trhovce od vidění snad všechny dle podoby.

Pan Plojhar byl malý, přikrčený mužík, zarostlý divokým, rozcuchaným vousem, zamračený vždy, nevlídný, jako nelida a necita vypadal, ačkoli jim asi jistě nebyl.

Nějak se Zeyerovi nelíbil dosti ten pán, aby si právě od něho vypůjčil jméno pro básnické své dílo.

I začal už číst zase v knize, dál hledat . . .

Jak už bývá, jméno vyvolalo celý shluk představ. Znali jsme s Mokrým několik Plojharů z minulosti, i Plojharových, jmenovitě jednu, která byla učitelkou a skončila v ústavu choromyslných. Ondřej, starý mládenec, byl poslední rodu svého, jím vymírajícího . . . degenerovaný, zatížený, dekadentní . . .

Zeyer zavřel, sklapl Mokrého knihu dlužníků, když to slyšel. »Degenerovaný, zatížený, dekadentní!« — opakoval si a zamlčel se pak docela.

Umlkli jsme všickni. Všickni tři jsme mlčeli. Nebylo nic neobyčejného. Sedávali jsme tak často dlouhé a dlouhé chvíle.

Z ticha nastalého, z umlklosti společné ozvalo se po delší době šeptem: Jan Maria Plojhar . . .

A téhož ještě dne nepochybně začal Julius Zeyer psáti svůj slavný román.

* * *

Ještě jednu mám vzpomínku, která snad nebude též zcela bez zajímavosti.

Stává se jistě, že spisovateli bývá obráceně, než jak bylo Zeyerovi dle hořejšího mého líčení. Má především jméno, to nějak zakotví v hlavě jako zárodek čehosi příštího, až v okamžiku šťastném přijde to cosi k vývinu, stane se tvarem, dílem uměleckým.

Chodili jsme často do lesů vodňanských. Jednou jsme mluvili o tom, jaká pěkná jsou jejich jména: Blištice, Lány, Koráz — — To jsou staré lesy, středověké svým původem; lesy sousední, pozdější, nesou na sobě ve jménech svých pečeť národního úpadku sedumnáctého a osmnáctého století — Šverpán, haniperk a j.

»Ve starých spisech čte se: Horáz, a ne: Koráz« — podotkl jsem do rozmluvy vedené v tom směru; četl jsem právě před tím nějakou dávnou listinu právní při obci chovanou.

»Horáz!« opakoval si Julius Zeyer se zalíbením patrným.

A následovala filologická kapitola, kterak že v ústech lidu H. přeměnilo se, přešlo v K. Dnes nikdo již neříká Horáz — říká se výhradně Koráz, z Korázu; o Horázu, nebo snad Horázi, lid již neví.

»Ale Horáz je daleko krásnější,« vsunul Zeyer. »To by bylo též pro člověka hezké jméno . . . Horáz! Horáz! Tak to zní zvučně, sonorně a elegantně — — Horáz! Choráz!« — říkal si, upíraje oči snivě do dálky, jako by na jméno to v mysli již něco spřádal . . .

Netrvalo dlouho a četli jsme »Troje paměti Víta Choráze.« — *Fr. Heriles.*

FEUILLETON

KAPITOLY O PRÁCI ČESKÝCH ŽEN.

I. ČESKÁ HOSPODYNĚ.

Jak to prováděly a dosud provádějí jen ty české maminky, které uhajují pracní rukou svých tak znamenitě živobytí svých rodin — v nichž tolik krků dostaví se několikráte za den ke stolu?

Česká hospodyňka — v celku vzato — nedovede oslňovati salony, spřádati intriky politické, je těžko s ní hovořiti o subtilnostech literárních a uměleckých vůbec, o otázkách veřejnosti má většinou nepříliš ostrý ohlas v duši. Není to vlastenecká zápasnice jako nadprůměrná Polka, nemá břitu společenského snad jako Angličanky a Francouzky — také není v ní koketerie Vlašek, Španělek — ale umí hospodařit a vařit.

Račte se dle chuti zasmát, pánové, ale je to něco. Snad vy, který se popadáte za břicho a smějete nejhlasitěji, nebyl byste se dostal na tolik měsíců do Paříže, nebyl byste mohl jistě dostudovat, nebylo by došlo k vaším zajížďkám do všech pekel, kdyby nebyla v umozolené dlani převracela maminka groše, když jste ještě nedovedl než pronášeti jen, čeho je vám třeba, a kdy jste tak sotva střefil lžící do úst.

Jan Štursa: Píseň hor.

Česka zkušená matka bude v náramných rozpacích, zeptáte-li se jí, co soudí o vlivu Ibsenismu na současnou produkci dramatickou — ale poví vám na vlas, jak nutno počítati, aby rodina s tolika a tolika sty zlatých ročních příjmů nemusila dělat dluhů, děti aby nechodily rozedrány a panu manželu aby nevyšel nikdy tabák.

Poví vám, co se vše dá uvařiti a upéci z bramborů a obyčejné mouky, jak je třeba maso řídnout, aby se skutečně do poledne uvařilo a rozpočítá vám, jakých požitků a finančních úspor poskytne lacino ve vhodnou chvíli — to se rozumí, že časně ráno — kouřená husa. Česká kuchyně —

váhu slova toho pozná, kdo si jen jednou za hranicemi zkazil žaludek.

Česká hospodyně je ranné ptáče.

Časně ráno! V těch slovech je půl kouzla české hospodyně. Pak hned zasluhují zmínky maminčiny mozoly. Pantáta si ještě pochrupuje, kdy matka již vzbudila čeládku a starší děti. Oči její od první chvíle jsou čile na obhlídce. Nejenom po domácnosti vnější, ale i vnitřní. Kde který knoflík se utrhl, páska povolila, steh se uvolnil, zjisti se a spraví dříve než nastane všeobecné probouzení. Matka netrpí, aby se dálo příliš dlouho. Energicky zakročí, je-li třeba, slovem, po případě skutkem.

Když rodina snídá, je už finanční bilance hospodyňčina pro celý den tak provedena, že se ani minuta nezmaří nějakými rozvahami. Ví se, kolik bude obětováno, aby se všichni v poledne najedli, jak se naloží s pravděpodobnými zbytky, jak bude se svačinou a co k večeři.

Stále je duchem u tohoto rozpočtu česká matka, která ví, jak udržeti rodinu v rovnováze. O krejcar se dovede hrdlit, smlouvá až na krev, vyměří látku na milimetr, dovede si od úst utrhnout, zapřít se, uskrovnit — ale dluhu neudělá! To je její strašidlo.

Za to vychovala ze synů řádné občany, dali-li se vésti — dcerám dostalo se nějaké pomoci — rodině přibylo jmění pod jejíma rukama. Otec mohl naříkati při nezdaru neb katastrofách na všechno: na svou ženu za normálních poměrů nikdy. — Špendlík česká hospodyně nevyhodí, zbytku jídla nezmaří, kroku marného neudělá.

Kroutíte si vousy a hryžete se ve rty, milý pane? Napsal jste, jak markýza X a paní z Y duchaplně s vámi hovořila o umění, když jste byl tam či onde. Sám jsem se tím potěšil. Pane zlatý, každé to slovo těch krasavic běželo po mnohých dukátech, než se dostalo k nám. Podávali je mistři, professoři, kapacity — než se mohlo smeknouti se sametových rtů k vám.

O ty dukáty se česká hospodyně v naší chudé, uměle chudou po staletí činěné vlasti opírati ne mohla. Ale nebylo v těch hlavách pod šátkem na babku svázaným tak pusto, jak se myslívá. České hospodyně nedovedly o umění pronášet periody broušené do facet — ale uměly mlčky, nechlubně, umělecky — tvořit. Já vím, že se smějete národnímu vyšívání. Já někdy též, když nám vyšívají horkokrevní lidé zdi domů, desky skříní a nohy u stolic — ale jenom se podívejte v musejích na ty zázračné věci, které české maminky provedly jehlou a střihem nůžek. Neměly jiných průprav než výhledy do boží přírody — ale vzaly při tom studiu srdce s sebou, zdravé oko a míru vrozeného vkusu. A to měly prsty na robotách utuhlé na roubíky, kradly čas k té práci, kterou nechtěly nic jiného než ozdobit sebe, aby se zalíbily jenom jedinému — jenom tomu svému jedinému.

Jan Štursa: Dáma se psem.

Umění! Sedíte při opeře — ach, co na ten náš dům krásný přispělo českých matek, které se ho vůbec nedožily — sedíte v pohodlném křesle a posloucháte líbezné domácí skladby. Napsal jste o nich článek, pane milý, loni. Chválil jste, že mi srdce radostí z té uznalosti — tak vzácné v Čechách — poskočilo. Ale, šlechetný muži — rozpomenul jste se, že prvky těch melodií pod českým nebem vyskákaly před dávnými léty z úst českých holčin, které snad ani neuměly dobře číst — že do těchto nápadů oděly slova, která na jazyk jim položilo roztoužení, bolestná předtucha, hluboký žal nebo nezměrná radost — rozpomenul jste se?

Česká hospodyně nedovede vymýšlet modu, umí se vyjádřit jen nebohatým slovníkem výrazných rčení — nezná hladkosti, kterou vypěstuje přízeň staleté kultury — její zdobou nejčestnější jsou vrásky vryté v čelo pod hladkým účesem, prsty prací napuchlé, dlaň na kámen utvrdlá.

Pěje-li veršovec »Naše chaloupky buďtež požehnány!« pak tisíckráte požehnána budiž duše těchto chaloupek, ustaraná, nikdy neumdlévající, za všecky drahé myslící, jen sebe zapírající — česká hospodyně. *Fis.*

Jan Štursa: Vzpominky.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Naše premie.** Lonská naše myšlenka, rozlosovati mezi předplatitele Máje cenné obrazy a knihy, přijata velmi sympaticky. Svědčí o tom veliké účastenství pp. abonentů na slosování. Podnik náš odvděčiti se chce tímto způsobem věrným svým přátelům, a rozšiřováním knih i obrazů kypřiti půdu české knize jakož i současně probouzeti touhu po bezprostředním styku s uměleckým dílem. Dostane se tak na stěnu mnohého přibytku vzácná ozdoba: originál českého malíře. Letošní ceny jsou rozmnoženy: stanoveny čtyři druhé prémie a tři sta cen ostatních. Vedle abonentní vstupenky do Národního divadla a knih v ceně této vstupenky, vylosován bude roztomilý obrázek J. Ullmannův »Oblaka« a odlitek krásné, první cenou vyznamenané vásy Šalounovy. První prémií bude velký olejový obraz Ullmannův: »Kamenný Přívoz«. Je to výborně malovaný pohled na romantický kout české krajiny, jedno z nejlepších děl Ullmannových. Podrobnosti letošního slosování uvádíme v části insertní.

⁂ **K anketě Máje o Slovanském postupu** došly ještě dva vysoce vážené projevy, od ljubljanského župana Ivana Hribara a od Vladimíra Milkowicze, univ. professora v Černovicích v Bukovině. Zabýváme se myšlenkou celý materiál naší Ankety vydati v původních textech ve zvláštní publikaci, i zařadili bychom tam ovšem též vzácné stránky jmenovaných našich přátel; nedojde-li k brožuře, přineseme je později v Máji. *Red.*

⁂ **Jan Štursa.** Až na konci Holešovic má svoji dílnu; tam, kde začernalé předměstí vybíhá nedostavěnými ulicemi v zeleň širokých lánů polí, z níž porůznu vyrážejí holé zdi a vysoké komíny továren — už mimo Prahu, kterou zná průměrný její obyvatel.

Jednotvárný rythmus těžké, únavné práce, lopota chudého života vládne tiché jinak končině, zaléhá veselým rachotem kamenických kladiv do malé boudy uprostřed kamenické ohrady. Je bez útulné intimity atelierové dekorace, jista svojí odlehlostí před návštěvami kavárenských přátel — několik modelovacích stolků s rozdělanou prací, podium, bedna na hlínu, je všechno její nářadí. A se stěn svítí mrtvou bělostí sádry řada starých skulptur, fixujících etapy prošlé vývojové dráhy jejich autora. Je z Moravy, jako tolik našich výtvarníků, odkud přinesl si do svého umění silné smyslné chápání forem, zdravý vytvarný instinkt, který dovedl ho po absolvování hořické školy a roce ztráveném v Berlíně pod tuhou kázeň Myslbekovy školy. Z ní má technickou hotovost, přesnost a ji-

Jan Štursa: Dekorativní soška.

stotu plastického cítění (jak zřetelně ji ukazují jeho kresby antik Louvru a British Musea), smysl pro malebnost a harmonické sestředění kompositce. A vliv Rodinův, osvobozující i směrodatný pro něho, jako pro celou současnou plastiku, byl druhou, nové světy ukazující školou. Od každodenního realismu a půvabného idealismu prvních prací (je z nich reprodukovaný návrh hrobky) pokročil k úsilí o vyjádření života v lidském zjevu, v jedinečných momentech vášně, bolu, smutku, zachycení pohybu, gesta, úsměvu, o dobytí nejlidštějšího z člověka.

Ve voskové bustě »Život uniká« stvořil imaginární portrait ženy zpola fantómu, odmaterialisované, oddávající se pozvolnému processu zmírání, v skulptuře »Puberta« nahé děvčátko sotva rozvilých tvarů, jež celou postavou i očima do neurčita rozdívanýma vyjadřuje tuchy i touhy nového, netušeného dosud života. Přirozeno, že v díle dnes 26tiletého umělce není vše dokona vyhráněno, bez rozporů a kroků s cesty, prosto vlivů a reminiscencí — tcť údělem hledajících. A svoji cestu čistě hledá celou vznícenou zvědavostí a neklidem tvůrčího vznětu, zkouší, experimentuje. Mění techniky, materiály, studuje světlo i tón skulptury, teše sám v kameni, věren touhám doby, která horuje a snaží se obnoviti vřelý a intimní poměr středověkého umělce-řemeslníka k hmotě, z které tvořil, i jemný jeho cit pro její potřeby. Těžko zpracovatelný kámen nesnese odstínů, polotónů, nutí svým charakterem k zjednodušení, zdůraznění, stylisaci.

Jan Štursa: Návrh hrobky.

Tu je druhá, sympatická nota Štursova umění. V teplých liniích hlavy »Vzpomínek« vystihl rozněžněnou náladu vnitřního zahledění, v balvanu »Zamyšleného muže« tesal pomník posvátné i bolestné chvíli Veliké Myšlenky. — *Chm.*

= Prapor. K starostovi města přišla deputace živnostenské besedy se žádostí, aby městská rada přijala protektorát slavnosti svěcení spolkového praporu. Bude to prapor, jemuž se v celém kraji žádný jiný nevyrovná. Je na něj připraveno již přes osm set zlatých, ale bude asi za dvanáct set. Teprve se o cenu vyjednává, ale kdyby i v Praze neslevili, spolek sežene, co zbývá. Starosta se otázal, budou-li se slavností vydání. Deputace je odhadla na pět set zlatých — ale spolek živnostníků, v němž jest jádro voličstva, že očekává od města atd.

Starosta okamžik přemýšlel a pak řekl: »Já bych vám, pánové, poradil něco lepšího než vyhoditi tolik peněz za mrtvý prapor, se kterým se několikrát za rok bude tropiti zbytečná paráda. Něco pro vzdělání členstva —«

»Prosím: obecní knihovnu máme, do přednášek beztoho nikdo nechce chodit, jak jsou fádní —« přerušil ho předseda spolku.

»Dobře, pánové. Myslím na něco jiného. Vaši učedníci se toulají v neděli odpoledne v okolí, kouří, hrají karty na mezích a tropí nezbednosti. Vaše děti se po nich opičí. Což, kdybyste si pořídili a v zahradním pavilonku postavili otáčecí panorámu s průsvitnými stereoskopickými obrazy. Vstoupíte ve styk s pražským podnikem a ten vám každých čtrnáct dní pošle novou serii obrazů z celého světa. Za krejcar vykoná tak každý učedník v neděli odpoledne očima pěkný výlet. Školní děti půjdou ve středu a v sobotu, vy a vaše manželky se vystřídají v ostatní dny podvečer.«

»Když ono —«

»Asi dvacet se jich dívá najednou. Kdo čeká, může si v čítárně vaší prohlížet časopisy. Ale ještě nejsem u konce. Takové panorámy dovedou již stavět v Čechách. V Polabí je živnostník, který je dodává i se samočinným přístrojem. Asi za 600 zl.

V sobotu a v neděli zmaří se u nás tolik času planým žvastem u piva. V divadelním sále by bylo

lépe poslouchati přednášky. Vím, že je často dost nudno poslouchati řečníka, který není ještě vyškolen. Ale pořiďte skioptikon, kterým se budou vrhati veliké obrazy při přednáškách na stěnu, uhlídáte, jaký bude k nim pak nával, poněvadž obraz i méně zajímavou přednášku oživí. Dáte za přístroj asi dvě stovky —«

»To je ovšem pravda — ale —«

»Obrázky do skioptikonu za nevelký poplatek půjčí vám z pražského klubu fotografů, pošlou rádi i přednášeče — ačkoliv máme tu teď mezi pány učiteli —«

»Ženské ovšem by rády, aby bylo při tom také trochu hudby — a to pak ovšem —«

»Nu, tedy kupte dobrý gramofon. Obětujte stovku na něj a kupte desek s českými skladbami, s písněmi zpěváků a zpěvaček z Národního divadla, s koncertními čísly asi za padesátku a v přestávkách tím bavte obecenstvo. Vybírejte jen tolik, kolik třeba k uhražení režie. Pět krejcarů za osobu. Někdy pro chudé zdarma — město vám rádo dá na ty podniky nějakou roční subvenci. Celá obec toho užije — dětem, ženským, učedníkům a i pánům mistrům takové zábavky obveselí zrak i sluch, přijdete na nové myšlenky, bude o čem hovořit — pánové, nebude to lepší než prapor? Řekněte ano, a já hned upíši padesátku na ten podnik . . .«

Dle skutečnosti obrázek z českého života.

Dis.

≡ **Napad — snad již návrh.** Kdo prošel Německem, našel v každé obci na čestném místě pamětní desky — ne-li celé pomníky, na nichž jsou pro paměť potomstva jmény uvedeni, kdož z obce padli v letech 1870 až 1871 »za myšlenku Velkého Německa«.

Není v tom jen moment piety — ale je i kus ethiky v takovém osvědčování. Příchozí přečte si také něco jiného než, že se něco na ulici nedovoluje, zakazuje, pokutuje. Hovoří tím pomníkem obec.

Málokde může každé městečko a každá dědina tolik vypravěti jako v zemích české koruny. Jaké památné věci udály se před dávnými dobami zde, v kterých bitvách rozhodlo se na blízku o nové fási dějin českých, který slavný rod tu kdysi vládl, jaké vážné nehody stihly obec atd.

Nebylo by dobře, aby každá obec pro poučení cizinců, ale i pro poučení domácích lidí (ti toho vědí obyčejně o svém sídle nejméně) zřídila na čelném místě vkusný památník s deskou historických udajů? Musilo by se vrýti tu do kamene jen to nejdůležitější, líčiti slohem úsečným, ale vystihnouti vše tak, aby do mozku mládeže i dospělých vtiskla se tak paměť nejdůležitějších místních událostí. Asi: Město X dle pověsti vzniklo za knížete A. První zmínka listinná o něm roku . . . Farní chrám sv. Jana zbudován roku . . . Žižka byl v něm marně obléhán vojskem Zikmundovým roku . . . Po bitvě na Bílé Hoře zbaveno titulu královského města a všeho jmění; prodáno roku . . . hraběti X. Úplně vypáleno Švédy roku . . . Dráha otevřena . . . Gymnasium zřízeno . . . Narodil se tu básník B roku . . ., slavný fysiolog C . . ., proslulý malíř D . . . Vzrůst obyvatelstva atd.

Čeští sochaři by mohli vymýšleti pamětní desky na podobné záznamy pro obce menší, pomníky pro města. Počítejme, co by uskutečňování této myšlenky dalo příjemné práce českým výtvarníkům, uměleckému průmyslu atd.

≡ **Městské divadlo na Král. Vinohradech** volným tempem se dostavuje. Není spěchu, protože bude otevřeno až v září 1908. Komisse stavební zjistila, že původní termín — den sv. Václava 1907 — nemůže býti dodržán. Lhůtu delší o několik měsíců vyžádali si podnikatelé stavby. Na jaro dům otevřít nedoporučuje se z ohledů finančních — počká se tedy do září. Bude alespoň více času pro nastudování repertoiru.

Jan Štursa ve svém atelieru.

»Komu bude divadlo zadáno, není rozhodnuto a dle všeho nerozhodne se před obecními volbami, které budou v březnu. Ačkoliv volby při ustálených poměrech vinohradských nezmění poměry stran, nedoporučuje se z takových otázek činiti v kampani hlasovací zbytečné hořlaviny. Jak slyšíme, ucházejí se o divadlo již též určití jednotlivci. Veřejné mínění tomuto způsobu není nakloněno, po-

něvadž osobní režim znamená finanční využitkování nového domu v nejvýhodnější době bez náležitých zřetelů uměleckých. Pro Spojené družstvo Národ. div. mluví nejvíce reservní fondy (60-70.000 K), ale pojednou přibývá hlasů, aby si K. Vinohrady sestavily samy vlastní družstvo. Dokonce již se na zkoušku upisují podíly.

Samostatné divadlo na Král. Vinohradech bude prosperovat, bude-li pravým lidem svěřena správa, a budou-li tyto vůdčí osoby míti na přípravy dosti času. Před otevřením musí býti nastudován obsáhlý repertoir — výborně nastudován, neboť v přesní souhře, v dokonalé přípravě dobrého repertoiru spočívá vše, byť i nesestával soubor herecký ze samých Talmů. Pařížský ředitel Antoine jako plynárenský úředníček sestavil skupinu herců z pouhých ochotníků, jež výborně secvikoval jenom nejbedlivějšími zkouškami. Při kterési anketě herců prohlásili lidé z jeho divadélka: pan Antoine nejbídněji platí, ale sta a sta výborných sil se hlásí stále do jeho divadla, poněvadž zkoušky se u něho konají nejsvědomitěji, a mimo to pan Antoine má nejmenší počet herců. My jsme proto všichni stále na scéně. Něčemu se naučíme, protože nikdo nezahálí, a užijeme toho, co nás k divadlu přivábilo: hraní!

»Raději hraji za měsíčních sto franků denně, než aby si mne ředitel za tisíc franků schovával v bavlnce!« prohlásila jedna z jeho hereček.

Divadlo Antoinem zřízené vyplácelo podílníkům 80—90% z kapitálu a tohoto plynárenského úředníka jmenoval letos ministr kultu ředitelem pařížského Odeonu. Jeho systém tedy se osvědčil.

⚓ **Noviny Mládeže.** S počínajícím školním rokem zahajují i Noviny Mládeže nový, už třetí svůj ročník. Idea skutečných novin pro děti se vžila a dobře působí, třeba bychom byli jako ve všem jiném odkázáni na vlastní síly, co zatím vzdálená cizina, která myšlenku naši prováděti počala později, pracuje s podporou samotných úřadů. Než, to už je naším osudem. První číslo nového ročníku právě vydáno. Prozrazuje na prvý pohled skutečnou péči a programový postup pořadatelstva listu. Jakákoli lákadla, úmyslná napínání, sensace pro sensaci, zásadně jsou vyloučeny. Snahy redakce neseny jsou upřímnou vůlí, poučnými a zábavnými články i reprodukcemi kreseb a obrazů vyvolávati v mládeži ušlechtilé cítění, zjemňovati vkus a časovými zprávami zvolna ji uvádět v proud moderního života. Je to úkol těžký, ale vděčný, a bylo by nespravedlivo nepříznati, že se redakce v minulých dvou ročnících přičiňovala poctivě. Bylo třeba dbáti vedle obsahu i formy příspěvků, a to právě je nepopíratelnou předností Novin Mládeže, že přispívatelé jejich jsou skuteční literáti, umělci. Jich pracím neschází teplo, ryzost ni krása pravého umění. V prvním čísle nalézáme předem počátek velké práce R. J. Kronbauerovy: Román českého plavčíka. Příjemně se bavice nabudou tu čtenáři množství nových poznatků; celý neznámý, a to skutečný svět otevírá jim autor, jenž svými románovými skladbami dodělal se řídké popularity. Román provází opět svými vkusnými, nevtíravými illustracemi Fr. Šnajberk. Kromě básní A. Klášterského M. Jahna a Pavla Skřivana je tu ještě půvabná legenda o sv. Eligiu s obrázkem, zajímavý článek Václava Štecha o francouzských školácích, se třemi mžikovými snímky, životopisná črta »Z chudého učně slavný umělec« s podobiznou malíře V. Brožíka a s reprodukcí roztomilé jeho kresby Návrat. Různé zprávy, hádanky a rebusy spestřují a doplňují obsah. —

Při nadobyčejné láci Novin Mládeže (číslo v Praze za 8, na venkově za 10 haléřů) je nejen žádoucno, ale i možno uskutečniti přání redakce: »aby svoje Noviny mělo každé české dítě.« —

⚓ **Slosování** premií pro předplatitele čtvrtého ročníku Máje provedeno bylo v pondělí dne 10. září o 4. hodině odpolední v ústřední dvoraně Průmyslového paláce na výstavišti v Královské Oboře. Seznam vylosovaných dam a pánů uveřejníme v druhém čísle Máje. Tisk tohoto čísla pro veliký náklad započíti jsme musili již v sobotu, tak že výsledek losování do čísla zařaditi již nebylo možno.

≡ **Příští číslo Máje vydáno bude tentokráte výjimečně až po čtrnácti dnech, tedy dne 28. září 1906.**

Ročníku IV. číslo 1. vydáno dne 15. září 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešli za 24 hal. — Opisovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; opisovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

ADOLF HEYDUK:

Podzim.

Ze srdce stromů ztrácí se listí,
ze srdce nitra ztrácí se krev,
ze srdce stromů ztrácí se ptáci,
ze srdce nitra ztrácí se zpěv.

Ze srdce stromů mdlým zní už jasem
prchavých ptáků žalostný vzkaz:
ze srdce nitra zazní jen časem
vadnoucí duše dumavý hlas!

Jako vločka sněhu.

Jako bílá vločka sněhu
padnem k zemi s druhem druh;
kolotáme v plachém běhu
jako v slunci hejno much.

Kolotáme, zapadáme
v brázdy žití černou prst,
tavíme se — život klame —
osud-li nás vezme v hrst.

Co je snaha tvá a síla
co je vše co v srdci máš?
Padáš jako vločka bílá,
jako voda odtékáš.

Zimní bouře.

Hle ženy sněhové jdou bílá lože stlát,
v ně Boubín zelený zas ukládá se spát
a v dálku pohlíží a šedou tyčí hlavu,
jak pancíř ledový mráz dává ňadrům stavu.

Po zmlklém pralese v svém šedětkaném hávu
jdou mlhy šumavské, jdou v nepřehledném davu,
jdou mdle a váhavě a níž své řízy pouští,
jdou vedle potoků a skrývají se v houští.

Jdou záhy z večera, jdou celou noc a raně
a jiní sypou v les a na vyrudlé stráně
a zaléhají důl a polekanou vodu
a s větrem severním se točí v chorovodu!

Záhada.

I já v hloub lidských snah jsem pohlédl
a mozek v lebce shořeti mi chtěl,
a když jsem zřel, jak s druhem trpí druh,
děl zděšen jsem: Ó hrůza! Je-li Bůh?

Jen věčná bolest vlní se kol nás
a člověk zrozen jen, by pouty třás
a přec je nesetřese, bídný rob.
A padá s nimi bezduch v temný hrob.

A přejde záhad poušť a klamů směs
a s pouty snad se belhá do nebes!
Snad v jiném těle s pouty přijde zpět,
dál řetěz vléci nekonečných běd!

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Pokračování.)

ak zůstal jako strnulý, jako u vyjevení přízraku, a jen ta hrůza jakoby sama na tom nějak zneobsáhleném čele pracovala. Celé okolí na okamžik pohroužilo se v ticho, jaké zdá se vybírati z neznámých, úděsných podstat, zasahujících zhoubně v oblast života: jakés příšery tohoto ticha zdály se na všech stranách tanouti. Nebylo lze posléz ticha toho snésti. Zalomcovalo cos ohromivou jeho oblastí. Selka spustila bědování, cos i jiného zdálo se sténat a žalostnit v těchto výzvucích. Lékař činil poslední přípravy, ony tak význačně smutné přípravy, kdy odchází se od lože nemocného v naprosté beznaději. Jizba zdála se zeti pustou jakous propastí, to vše známé v ní bylo bezútěšně zcizeno. Utajené pohyby lidí připadaly jako nezvěstné, přišerné.

A to vše dělo se jako kol mrtvého, navždy mrtvého, jemuž vše z tohoto žití jest tak daleké, nedotýkající se dávno jeho, v jeho temnou podstatu nezasahující. Čelo toho mrtvého tanout se zdálo v jakés záhadné, ohromivé oblasti, a na něm jakoby tkvělo vtělení všech těch muk a hrůz, které přestálo pouti života v bránu smrti a tmy.

Až náhle jakoby se mrtvý probudil. Všechna ta ponurost, na niž, zdá se, že ani ve smrti nedá se zapomenouti, vyburcovala hospodáře z jeho ustrnutí. Vytrhl se najednou z lože, temně vykřiknuv a čehos se chopiv křečovitě oběma rukama, co stálo před ním, držel se toho jako ten, jenž má se střititi, těžce tím lomcuje, jako v poplašném burcování.

Byla to starodávná massivní dubová skříň, jež se to poddávala strašlivým vzruchům duše, burcována jaksi z dosavadních rodinných tradic, jež spěly náhle v záhubu.

— Jsem slepý . . . ó, slepý, rozvolal se hlasem jako úděsně pějícím, pějícím v šíleném vytržení, jakým jme se někdy zoufalství ve svých chvílích ozývat; ne ale aby bědováním a šílením svého nářku dovolávalo se něčeho a někoho, jsouc jedině ohromivým, neskonalým výrazem samo sobě. . . — A nikdy již ničeho nemoci uvidět, božího slunce, života ani světa, ničeho z toho, co takovým je požehnáním. A muset kráčet cizíma nohama, dotýkat se cizima rukama. A muset kymácet se životem jako ta oslepla slepice na dvoře, co do všeho vráží, koulí se a vším je klována, až schoulí se a čeká jen, kdy jí podříznou. Jako ta slepice, ó, ó . . . A nikdy nemoci spatřiti svých polí, svých políček, květu na nich, ani obilí, ani ptáčka. A nikdy již nepomněti, po čem by zatoužilo oko duše mé. Ó, Bože, velký Bože můj, rozptyl tuto hrůzu, tuto cizotu; a pomoz přečkat dobu této zkoušky přehořké . . . Tak strašně přehořké!

I prokviloval ten hlas zaléhaje v prostor jizby, jíž jakoby zachvíval a k ní nepatřil, — po domě se vlekl příšerným jakýms plouzením, zvyšuje se a klesaje v nářku svém jako sebou tlukou křídla raněného ptáka — vše vůkol tak neoznačitelně jímal, vším teskně prochvívaje jako podzimní vanutí. A černý, těžký stín, jakýs mystický ústrach zdál se v stopách těch nářků plynouti oblastí domu toho. Dubová jarmara, z těch, jimiž v starých domácnostech nikdy se nehýbá a jež zůstávají na místě, jak generace od generace je podědila, pokymacovala sebou při rythmech těchto zvuků, jímána zoufalým sevřením rukou, jež neviděly . . . . .

Pak ale najednou zajikl se každý zvuk v hrudi hospodářově; stajilo se rázem vše, co pracovalo v tomto nitru, seznavši snad, že je to marno a zbytečno. Pustiv se jarmary, vztáhl ruce, jež již stávaly se zrakoma, směrem k loži, a maně ohledav si je, složil se na ně v těžkosti pádu. Zavřel pak oči, jakoby to mělo ještě nějaký význam a odvrátil se ku stěně. V hlubokou ponurost zapadla tato bytost a jakés úporné, neblahé zkameněni označilo se v oblasti této hlavy.

Byl jako mrtev v bezmezné, smrtelné tmě své slepoty, jež zachvátila tělo i duši . . .

Cos cizého, strašného tomu domu bylo najednou příliš blízko, cos se k němu neblaze přisunulo. Neštěstí neodčinitelné rozhostilo se v něm, na všem jakoby patrné, vše skličující, plouzící se vůkol jakýmis stopami vetřelé příšery. Tma těžká, úsvitem sněhu nezlehčená, nalehala této noci na střechu jeho. Pes zavýval v zaupělých, smutných zvucích tmou — táhlé občasné nárazy větru se dály a zapraštění mraku sténalo. Světnicí statku vznášely se někdy ony ponuré vzdechy, jež dávno nechtějí již upozorňovati na zlou bědu svou, ale snaží se utajovati, nezvěstně se odbývati, vyplývajíce z nejvnitřnějšího zoufalství, neodčinitelného neštěstí. A to neštěstí je známo srdci, zřejmo v celém svém rozsahu a nekonejší se. Nebylo světla a již nikdy nebude. V duši lidskou vplouzila se nejstrašnější její tma. A z této tmy vyvíraly vzdechy ony, steny

přehořké. A bylo-li pak zas ohromivé mlčení, zaniknutí jaksi všeho, tu jako by ony stíny přišerné vyvstaly zas ze svých ložisk, hmataly a táhly světnici, dotýkajíce se podstat věcí a přebíhajíce po všem živém jako příšerní pavouci a ukládajíce se na líce, na nichž zanechávaly nezměrnou mystickou hrůzu . . .

Míjely dni v té neblahé nejistotě, kdy neštěstí jako by teprv opanovávalo své posice, vnášejíc nová muka, nová ohrožení, rozmnožujíc nejistoty a zmatky, kdy pořád ještě neví se, co a jak bude. Je to ono snad nejstrastnější období, kdy je třeba mukám duše přijímati nestále nové trudy, nová ohrožení, nová zoufalství — a kdy je třeba buď obrňovati se zmíravé duši, anebo již zahynouti. Je třeba zvykati neštěstí, zvyknouti-li lze, a pak to jde tak zvolna, tak strastně!

Život na statku v době té jako by zanikl. Jen samé ustrašené tváře, šepty, vzlyky, těžká zajiknutí, strnulá utkvění pohledu. Chodilo se po špičkách. Práce odbývala se jako v mátohách. Celý řád života hospodářského se zvrátil, neblaze vybočiv, prorvav se čímsi. A celé neštěstí jako by pořád ještě nebylo uzavřeno, že třeba očekávati stále něco nového, nenadálého, zlověstnějšího. A v přípravách k tomu zdálo se vše odbývati a uzavírati. —

Hospodář zůstával na loži, trpě nejdříve bolestným zanícením očí, maje je zastřeny bílým obkladem, což dodávalo jeho tváři výrazu mrtvolného. Vnořoval se po tu dobu neustále v těžkou, nezvěstnou ponurost ducha, nenaříkaje, nesvěřuje se, nehýbaje téměř sebou, s tou smrtelnou tváří svou zbělelou a mázdřitou, trvaje v nehybném a záhadném ustrnutí, podobaje se tak tím více mrtvému, jehož připravují k poslednímu stanutí.

Lékař sem ještě dojížděl — ale bylo to zbytečno, byloť jisto, že se prvé nemýlil, že zrak je neodvratně ztracen, že tma duši nastala navždy; ale jednalo se ještě o uklizení stop katastrofy, aby nový stav byl jaksi co nejvýhodnější.

Konečně tato výhodnost se dostavila, totiž rány se zacelily, zahojily, zanechavše svým očím ovšem trvalou tmu.

A na toto konečné ustálení neštěstí jakoby slepý hospodář čekal, míně dle toho zařídit své ostatní věci života, o nichž, jak zdálo se, byl zatím uzavřel ve svých těžkých přípravách k celému dosahu neštěstí. Vždy ponurá jeho tvář, chmurná málomluvnost, uzavřenost duše, jak vyznačovala se jeho povaha po celý život, stala se ještě ponurejší, málomluvnější, uzavřenější a záhadnější. Jakés ohromivé utkvění naplnilo mezitím jeho vzezření, a jakoby v utkvění tomto označovaly se ony všechny věci života, jak byl o nich uzavřel . . .

Dal si nápotom přenésti lože v zákoutí ohromné jejich světnice, v zápecí, kde by byl jaksi úplně stranou, všemu s cesty, běhu života co nejvzdálenější. Jako ta oslepla slepice, nanaráževši se do všeho a seznavši posléz svůj stav, schoulí se kams, aby vyčkávala, až ji podřežou . . . jako ta slepice." Selka postihnuvši snad tragiku toho, chtěla proti tomu cos namítat, proč že by měl ležet stranou jako výměnkář, nikomu že nepřekáží, tam že je pořád jeho právo; ale takovým pouhým vzmávnutím rukou, jak činíval druhdy, beze slov zjednávaje důrazu a důvodu své vůli, ukončil její námitky.

Co upravovali tedy tam jeho lože, nový to stánek jeho života, tak temný a těsný jako hrob a bezmezně rozsáhlý jako noc, nedav se nikým vésti rozešel se najednou známou světnicí, jejíž každé místečko nemohl nepoznávati i v této tmě. Přešed ji postavil se tam k oknu. A jako by jal se to vyhlédat ven, v známá ta místa svého statku, svého vůkolí, svého domova, nejdražší to místa světa — vyhlédat, jak tolikráte druhdy činil ve svých úvahách, ve svém mlčení. Vždy v obzory práce, pravdy, poctivosti, jak družila se k místům shlédaným, snášelo se jeho tanutí, spělo jeho uzavírání. A nyní ze všeho toho neshlédal ničeho. A marně cos pjalo se tam ven z bezdna slepých očí. A bylo to tak neskonale nepostihující, úžasně trudné tanutí. A jakoby je nezvěstné vzryvy a nevyniklé slzy naplňovaly bezmezným hořem. Hlava jeho se matně třásla při tomto vyhlédání. V zápecí šramotili zatím s výpravou lože, chtěli je konečně upraviti co nejlépe.

(Pokračování.)

BOH. BAUŠE:

Vítězství života v zápasu živlů.

»Skutečnost jest nenapsaná báseň boží. Jest úkolem lidí ducha, báseň tuto napsati, a činiti ji srozumitelnou bratřím, kteří jsou méně šťastni nadáním.« *Thomas Carlyle.*

omenského Orbis pictus počíná jako všechny staré kosmografie větou: »Čtyři jsou živlové: voda, vzduch, oheň a země.« Chemie naučila nás trochu jinému názvosloví, na věci se však ničeho nezměnilo: dosud udržuje se život jen tam, kde vzduch a vláha nechybějí, jisté teplo panuje; země pak jest jevištěm celého onoho pestrého mnohotvárného života, jaký si na jiných tělesech nebeských jen těžko představiti můžeme. Chladnou a vyprahlou ukazuje nám tvář měsíček, žhavý jest povrch slunce, dárce teploty pozemské, hustou mlhou pokryt zůstává Jupiter a Saturn, kdežto Mars jeví měnivou tvářnost, světlejší a temnější, dle ročních svých časů. Není klidu ve všemmíru, jen dočasná rovnováha sil budí v nás illusi věčného míru, na zemi i na nebi.

Hovíme si u zurčícího potoka; nad námi trčí svislá stěna skalní; v libém jejím chladu vane větřík, ozonem lesním kořeněný, mírně panující slunce žár. Užijme líbezného okamžiku. Onen nevinný potok proměnil se druhdy v dravý proud, řítící se silou neodolatelnou do klidného jindy údolí, strhuje hráze, smete stavení, valí a kupí celé balvany skalní. A onen osvěžující vánek může stupňovati se ve strašný orkán, jenž staleté stromy vyvrací, domy kácí, lodě troskotá.

I slunce žár, stupňován, může potoky a prameny vysušiti, veškerou vegetaci sežehnouti, ráj v poušť proměniti. Zbývá tu pevná skála, ta přece věkům odolá? I zde jest pojem věků relativní. Stěna skalní hlásá nám sama dějiny svých živelních zápasů a převratů. Ony vrstvy jen místy zůstaly ležeti vodorovně, jak původně s vody byly uloženy; většinou jsou zborceny, křečovitě skrouceny, přehozeny. A teprv po dlouhé době, když ve smrtelném zápasu stuhly, odneseny byly částečně rušivou silou vody, větru, vzduchu, čímž vynikla právě ona údolí, jež dovolují nám pohled do nitra skal.

A ona šedá skála tamto, balvanitá a nevrstvenná, ta vydává svědectví o mohutném živlu jen utlumeném: vnitřním žáru země, jehož činností podnes tu a tam upomínáni bývame sopečnými výbuchy, že neuhasl ještě úplně v síle své zemětvorné. Mohl-li který zjev moreplavce více překvapiti, nežli když ve velkolepém ledovém pancéři na jižním pólu, v zemi Viktořině, Ross spatřil ony činné sopky Erebus a Terror zvedati se do výše hory Panny! Oheň a mráz v zápasu neutuchujícím!

»Rozkácení« živlové vedou zápas odvěký. Jako kapka hlodá na kameni, tak mohutný příboj vln mořských drtí a odnáší do hlubin celé kusy souše, kdežto nánosy řek hledí zanésti hlubiny a vytlačiti moře. I pohyblivý oceán vzdušný účastňuje se třenic, rozdmychuje oheň, popohání vlny, drtí skály zvětralé, vzedme písek ve zhoubné samum.

Mezi těmito tisícerými třenicemi, zápasy, katastrofami hmot neoživených, neústrojných, vznikl, rozvinul a udržuje se plamínek života, zápase s mnohonásobným nebezpečím, ohrožován stále nebezpečím ohně, mrazu, sucha, tmy, záplavy, rozdrcení. — Kolikráte smeteno bylo živé tvorstvo s povrchu zemského, tu na malém prostoru, onde v terénu rozsáhlejším; vždy však vzešlo jen rozmanitější, utužilejší, dokonalejší vítězně z boje se živly nepřátelskými; nový život zkvétl ze zřícenin. —

Jaký jest počátek, jaké jsou cíle nového onoho mocného činitele, jakým stal se na naší zemi zjev života?

Jakkoli temný jest počátek i cíl všeho tvorstva, není dnes nikoho, kdo přírodovědecky na přírodu hledí, jenž by pochyboval o pozvolném vývoji od jednoduššího ke složitějšímu, od nepatrných zjevů duševních ku vyšším snahám proniknouti až do tajů všehomíra a ovládati surové síly neživotné. V několika obrazech budiž postup onen sledován *)

Jakkoli hrdě se nesou díla lidské práce, nádhera vegetace, vrchy a údolí, vzneseme-li se balonem, — s kondorem o závod, do výše oblačné, mizí a splývá vše v neurčitých obrysech; jen místy protrhává se závoj mlh, zaleskne se světlý pruh řeky, temná ploška lesů a širá hladina moře. Cizinec jiných světů, jenž by se zemi blížil, považoval by i naši zemi za neobydlenou, bez života. Všechny změny osvětlení sluncem i měsícem, změny na zaledněných pólech, výbuchy sopek, proudy mlh a mračen — zákmit meteorů, toť vše jen hra sil neústrojných, bezživotných.

*) Podobné rozhovory poskytují čtenářstvu v rouše populárním všechny světové literatury. Podávají se buď knižně neb živým slovem v přednáškách doprovázených obrazy promítnutými neb dekorativně vypravenými. Geniální výtvor M. W. Meyera jest Berlínská Uranie, vědecké divadlo. Jednu z přednášek zde konaných, nejoblíbenějšího toho času W. Bölsche, v tom oboru sledovati chceme chodem myšlenek, spravováním ovšem samostatným.

Však představme si, že bychom se vznášeli třeba balonem nad nepřehlednou hladinou moře. Jest noc, ani měsíc nesvítí: jen hvězdy kmitají se na vyjasněné obloze. A tu objeví se oku našemu první záblesk života pozemského.

Na hladině moře střídavě vynořují se stříbrné pruhy, mění se v zelený smaragd, uhasínají ve fialový amethyst, až zaniknou, aby opět jinde jako stříbrné pásky, hřebeny vln zdobící vynikly. Jak moře se vlní, hra světélek poskakuje po čeřenech vln, světla splývají, zanikají, objevují se tu v žilkách tu v souvislé ploše.

Toť výjev světélkování moře. —

Původ světélek nejsou již síly neživotné, nýbrž jednoduché bytosti o ž i v e n é — drobnušky jednobunečné, noctiluky, snad z prvních obyvatel v mořích vychladlých na teplotu, v níž život ústrojný stal se možným. Zachyťme jednu z millionů oněch perliček svítivých a poznáme v ní prvoka, nálevníka skoro millimetru průměru; tedy ještě velikána mezi nálevníky: jsouť prvoci, b a k t e r i e, jichž velikost klesá na pouhou dvoutisícinu millimetru. Nicméně každý prvok tento, hodnoty pouhé buničky, jest bytost cítící; přijímá potravu a tráví, vyměšuje i vybírá, rozmnožuje se dělením. Všechny výkony tyto koná jednotvárnou protoplasmou, bez zvláštních ústrojů, — jaký to však krok od pochodů hmot bezústrojných!

Ono podivuhodné světélkování živých tvorů, jak si je kulturou bakterií i v nádobě skleněné vytvořiti můžeme, není od hvězd vypůjčeno, ani od slunce neb měsíce, není ani elektrického ani magnetického původu; nesouvisí ani se severní září ani s výhní sopečnou: — jest projevem života; podobným jako u našich světlušek svatojanských, jež vydávají fosforující modravé světlo, — které nehřeje.

Od prvního podobného zjevu života, který v podobě prvoka, — jenž nebyl ještě ani vyslovenou rostlinou ani zvířetem —, v pravěku naší země, snad s některým meteorem na naší zemi se zachránil, počínala veliká ona řada vývoje bohatého tvorstva, přizpůsobeného na nejrozmanitější podmínky životní.

Nezůstalo při tvorech jednobuněčných. Tisíce a tisíce buněk sloučilo se v bytostí složitější; dle zásady dělení práce počaly vyvíjeti se zvláštní ústroje pro jednotlivé výkony tělesné.

(Pokračování.)

JIŘÍ GUTH:

Konec jimramovské idylly.

Črta turistická.

(Dokončení.)

Zpěv z některého kostela nese se otevřeným oknem až sem a opravdu vypadá to jako zpěv kůrů andělských, doléhajících sem z veliké dálky i z veliké výšky v tom letním žáru, jímž sviští vlašťovky. Těmto dojmům dává i tatínek nepokrytý výraz.

»Jo, těm se to zpívá,« míní tovaryš, »když nemajou co dělat.«

Po kostele každý jde pěkně »dom«.

... Náměstí se naplní ještě trochu odpoledne při službách Božích, nebo nějakým pohřbem, který dle možnosti odkládá se na neděli, a pak všecko stichne jako hrob .. až pak za večera ozve se některým otevřeným oknem rozladěné piano. To některá domácí dcerka, po celý týden pilně pracovavší, hraje »Andulku šafářovou« nebo »Zelení hájové«. — V nedělích zvlášť bouřlivých vychází se prý také na výlety na »Střelnici« za Panskou ulicí .... avšak již v devět hodin po té píská ponocný svoji desátou, jsa o hodinu časem napřed nikoliv z dychtivosti po pokroku, nýbrž aby si mohl dříve jít lehnout.

Od pondělka zas celý Jimramov i jeho širé kopcovité okolí je v práci a kdybys dost jemné uši měl, slyšel bys i ze vzdálených vesnic, tak jako slyšíš z chalup jimramovských tlučení tkalcovských stavů.

Některé odpoledne tkadlec nebo dva scházejí s vrchu dolů s velikým rancem na zádech nebo s nákladem ještě větším na trakaři. Odvádějí dílo faktorům.

»Kolik měří ten kus?« táže se pražský otec tkalce mladého, ale shrbeného, až i ve tváři znetvořeného prací v nízké dusné světničce.

»Asi osmdesát metrů.«

»A jak dlouho o tom pracujete?«

»Ale, — asi sedm neb osm dní.«

»A co vám dá faktor?«

»Sotva tři réňske.«

Při tom tkadlec měl oči dost spokojené a těšil se, kterak časem kupijó si lúčku za třináct réňských a kozu za dvanáct réňských — a to bude pak blaho...

Následovalo potom tatínkovo paedagogické naučení klukovi, kterak jest mu vážiti si tohoto letního pobytu, jakož vůbec darů Božích, jimiž eufemisticky bylo nazváno měsíční služné plynoucí z pokladny státu otci jakožto radovi zemského soudu...

Ale jsou tkalci požadavků ještě skromnějších, než ten s tou lúčkou a kozou. Oči svítily tomu druhému, jehož při jiné procházce zastavil tatínek, rozumy z něho vytahuje. Ten byl kuražnější a ptal se sám:

»A odkud pak jsou?«

Praha zdála se mu imponovati, nebo hned počal tázati se dál:

»A jak pak, ta fabrika, bude?... Pán nás okrádá... budem pracovat laciněji, jen abychom jemu nemusili... A vedí co? Pučujou mi, prosímich, tři krejcary.. na chlebíček..«

Kořala z něj čišela a ten tedy nedostal nic.

*

V potoku Fryšávce, zkomolené snad z »Vršavky« jsou pstruhy, ve Svratce pak z jara, na horách když sněhy tají, vody tolik, že zaplaví všecky chalupy při břehu, na toto nadělení již uvyklé a zařízené. Jsou dřevěné a do příští povodně zase vyschnou. Rybní bohatství Svratky náleží velkostatku, který takořka po šestáku prodává jen měkké »podoustve«, kdežto tvrdé ryby, štiky a pstruhy vandrují na panský stůl.

Svratka tvoří tady hranice Čech a Moravy, ale tak, že voda patří Moravě. »Máte-li vodu,« mínili v Čechách, »mějte i mosty,« a Jimramov musí se starati o dva, jeden kamenný, o němž s pýchou se poznamenává, že »vypadá jako železniční«, druhý dřevěný, který ještě dost dobře odolává velkým jarním povodním a ledům, jež trhají i ploty zahrádek jimramovským sousedům. Zlí jazykové pak se posmívají té škodě poznamenávajíce, že plot byl poslán na ukázku do Brna.

*

Vedle Okrašlovacího spolku, o jehož činnosti jistě velmi účinné a záslužné, nikdo nebude pochybovati, jediný člověk dovede Jimramov krášliti jako raffinovaná Pařížanka krášlí svoji tvář, div že člověk pod tím pozná původní práci Boží. Učitel, zanícený pro přírodu vůbec a květiny zvlášť, pěstuje tu begonie nevídaných krás a nevídaných barev, a pestré jejich květy smějí se tu ze všech takořka oken. A květiny vůbec plní tu okna nízkých domků, srážených ještě více dvojitými, těžkými a nemotornými střechami. Divná věc, že venkovští naši stavitelé nemívali — teď snad už mají — kouska smyslu pro utěšenější, koketnější vzhled svých staveb. Všecko tak hrozně jednotvárné, neúhledné. Nikde nic, ani balkonek, ani verandička nebo arkýř. A nelze přece říci, že by byli majitelé nemohli si dopřáti takového mírného přepychu, neboť i jimramovský zámek hrabat Belcredů mrazí svou jednoduchostí a kasárnickou úpravou.

Když ne Jimramovské domky, které vynikají aspoň zvláštním lesním právem jako majetky plzeňské pravovárečnictvím, dostávajíce stavební dříví dle potřeby zdarma, — tož tedy příroda zde hýří podivuhodnými krásami »ve stínu prahorstva s hvozdy a hrady«, jež nadšenými slovy velebí nejenom básníci, jako rodák zdejšího kraje, pro svůj domov zanícený Jan Ev. Nečas, ale i kdokoli sem přijde. Jistý návštěvník dobrý, který co rok tady léto trávíval, učinil tak slovy poněkud málo hledanými řka, že závidí každému volu pobyt ve kraji jimramovském.

Rázný tento výrok má jisté svoje zdůvodnění v tom, že nejen jimramovští volové, ale i koně a kravky při své těžké polní práci na vysokých kopcích okolních těší se z rozhledu, po jakém jinde shánějí se turisté a přírody milovníci bůh ví kde. Nedivíme se sedlákům zdejším, že měli by na polích raději vyhlídky méně a také méně kamenů, jež pracně musí sbírati s kamenitých vrchů a skládati vedle polí v pyramidy.

Ale přes to milují Jimramovští svůj nádherný kraj, tak jako milují pestré begonie a jiné četné květy, a ten, kdo miluje přírodu, jest vždycky člověk dobrý.

*

S vrchů Jimramovských tak jako s vysoké skalnaté Prosjčky je výhled daleko do Moravy a daleko do Čech. Za jasných dnů možno viděti na straně jedné až k Brnu, na druhé straně až na Krkonoše.

Celý obzor vypadá jako rozvlněné moře, ztuhlé najednou ve svém rozbouření. Samé vysoké, ale nikoli závratné vrchy, jen kužele snad do nejvyšší absolutní výše asi osm set metrů, pokryté lesy a mezi tím žlutavými a zelenavými lány. Z jara je asi to moře všecko zelené, s tmavými odstíny lesů, sice nikoli

hlubokých hvozdů strašidelných, jen tak velkých lánů pro radost očím. S těch výšin mizí doliny mezi těmi pahrbky a údoli milá a rozkošná, prostírající se na všecky strany jako šňůry obrovské sítě.

»Hora« jest Jimramovu nejbližší, třeba že ještě v Čechách. Hustý a krásný její les jest majetkem císařským, střeženým velmi přísně příslušným personálem tak, že jen po vytčených stezkách smíš těšiti se z lesní přírody. Kdyby měli tu Jimramovští volnou ruku, směli tu zříditi pohodlné promenády, lavičky a výhledy, byl by tu z Hory sad vzácné nádhery a k tomu magnet, který by sem na sta návštěvníků musil přitahovati. Dobrotivý lesu tohoto majitel asi sotva by se odklonil příslušné prosbě, která by však nesměla projíti rukama úředníka německého, nevalně nakloněného rozkvětu všeho, co má na sobě pečeť českou . . .

A Jimramov je, ať tak díme, celý jedinou českou pečetí. Kdyby nebylo zámeckého panstva a několik tváří ani katolíkům, ani evangelíkům nenáležejících, slova cizineckého bys tady neuslyšel. Tak už to bývá ve městech, městysech i vesnicích českých . . .

Proti Hoře je jiný vrch, na němž stávala šibenice. Poslední z lotrů, který se tam houpal, zanechal po sobě veselou pamět šibeničním svým humorem, neboť vypravují o něm, kterak ještě v posledních okamžicích svého zločinného žití ze spravedlnosti jimramovské sobě šašky tropil. Chtěli mu zpříjemniti v té listopadové pochmurné chvíli, kdy poprava měla býti konána, poslední hodinky, a tázali se lotra, čeho by si tak ještě přál. »Trochu čerstvých jahod« prál ten šibeničník. Potom, když ho vedli nahoru a on viděl, že to jde do tuha, vykřikl pojednou. »Ježíš Marja! Pavlovský mlýn hoří!« Mínil, že tam kde kdo poběží a on práskne do bot. Jimramovské ovšem na to nechytil, neboť důmysl byl ode dávna u nich domovem, jakož svědectvím toho jest pan Jan Dubský z Třebomyslic, pán na Jimramově počátkem 17. věku. On to byl, který jako vrchnost vší soudnickou mocí vládnoucí již tenkráte prováděl instituci podmíněného odsouzení, která dnes je v soudnictví vrcholem modernosti. Týž pán zaváděl i místo sedění v žaláři nucenou práci. (Srv. J. E. Nečas: Pernštýn a poříčí Svratky str. 100).

*

Bude brzy konec Jimramovské idylle.

Na druhém břehu Svratky, u cípu Čech, který přímo s Jimramovem sousedí a kde stojí několik chalup obce Benátky, příslušné do českých Trhonic, ač ovšem děti benátecké chodí jenom přes most do škol jimramovských, je pole, na němž ještě letos zrálo obilí; to teď rozkopávají a svážejí naň cihly.

Před nedávnem přihnal se do Jimramova automobil a v něm dva páni, židovští továrníci ze Svitavy. Automobil, za čtrnáct tisíc zlatých, vzbudil ovšem nemalou pozornost. Pak odejel, zanechal za sebou trochu smradu a pro Jimramov podivé nadělení. Továrnici, ovšem že Němci, koupili tam to pole a jakmile úroda byla sklizena, pustili se hned do stavby velké přádelny.

Před tím darmo vybízeli někteří prozíravci, lidé sice chytří, ale bez peněz, aby se aspoň několik českých interesentů spojilo ke stavbě továrny, jíž musí se dařiti v tomto tkalcovském kraji — u českých lidí nebylo a není podnikavosti. — Teď bude tu továrna, rozkošný údol jimramovský naplní se kouřem, tkalci přestěhují se ze svých světnic do továrny, nevím, zdali jejich zdraví prospěšnější, německý majitel přitáhne za sebou řadu německých úředníků, a — víme, co bude následovati potom . . .

A nejhůře při tom, že všechny poplatky poplynou jinam, nikoli do Jimramova, poněvadž továrna bude na druhém břehu, na půdě české . . .

Možná, že Jimramov se zvětší, že tkalcům povede se na chvíli trochu lépe, možná že i městu dostane se něčeho ad captandam benevolentian, možná že i nějaká dráha za krátko si sem cestu proklestí, — ale to tam bude poznenáhlu všecko to, co Jimramov činí teď čarovným zákoutím českomoravského kraje, už nebude žádný pražský kluk otevírati úst dokořán a dýchati vzduch, nebude smět tatínek zastavovati kde koho a z dívek, které dnes s takovou božskou naivností a ochotou ukazují cestu údolím, stanou se fabričky, které budou kroutit očima velmi nebezpečně.

A bude konec Jimramovské idylle.

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Jaké pak »nevěděl« — jaké »prostřeno«? Ještě nejsme tak daleko, aby chom se šťouchali. Sám radnici nerozbořite!« řekl Hamr opravdu pohněván. A sedl si na cípeček lavice u piana vedle bankovního úředníka Svozila.

»Oba byste se obživili,« zašeptal mu do ucha Svozil, »kdyby Schein prasknul. Budou nové školní obvody, každý z vás by mohl býti řídícím. On má skřipec — vy brejle —

prach a broky, to byste dělal každý ořecha. No, nemračte se, já bych vám to přál!«

»Protože mne může vzít čert, když jdu ke kolegovi a upřímně to myslím — a mám slyšet takovou, řekněme — nekolegiálnost —«

»Prosím vás — štoudev je j e h o smetiště — tady on kokrhá« — šeptal Svozil, ušklibuje se. »Slyšíte, jak už chraptí — a teď mu přijdete vy sem a lezete mu do cesty.«

Hořkosti své však sladil tím, že vzal Hamra kamarádsky kolem pasu a zatřásl jím.

Noví hosté přinesli v tom zprávy z nejdůležitějšího místa: z náměstkova hostince. U Podolského byla prý opravdu již schůze, kde byla utvořena nová většina. S tou se prý půjde i do voleb. Haras se Scheinem prý se nespojí více za nic na světě. Byl také dnes u Podolského a na čestné slovo přistoupil k jeho straně. I starosta prý už kývl. Když k němu přišel udýchaný Schein, dal se zapřít.

Neuvěřitelné noviny tyto způsobily svrchované nadšení. Hostinský sám již nestačil obsluhovat hosty. Služka Pepička musila na výpomoc

Dostávala se však do takové tísně, že každou chvili vykvikla, jakoby ji na vidličky bral. Zatím jí to hosté jenom různým způsobem osvědčovali přízeň.

Ale »štoudev« čekalo ještě jedno překvapení. Zapadl do ní paprsek vycházejícího slunička — nová doba, která se s tolika bolestmi na radnici rodila, poslala sem neklamného svědka nastávajícího obratu. Kurážně, jako by tu sedával denně, vešel dveřmi do široka rozhozenými sám městský rada, hodinář Kozel.

Teď měly zprávy o novém kursu v městě pečeť. Do prasidla obecní oposice dostavil se úd městské rady — ó, pak je Scheinovo křeslo skutečně v rozkladu. To se v něm ani nových voleb ve zdraví nedožije.

Kozel přišel rozjařen. Všem podal ruce jako bratr — k Mysíkovi dokonce řekl: »Dovolíte přece, abych se směl také ze »štoudve« napít!« Tím Mysíka sázel na koně a kapituloval před oposicí. Celá hospoda se nadšeně smála vítanému vtipu, a Mysík tak poctil pana radu, že mu zjednal místo vedle sebe.

Hamra při tom až zamrazilo. Ale napadlo mu, že se musí také nějak nápadněji přiživit než pouhým podáním ruky. Proto vstal, když Kozel usedl, a šel přímo k němu, hlasitě volaje: »Pane rado — většina učitelstva půjde

Uzenář Horáček.

s vámi, když tím zatřepete. Jsme nanejvýše nespokojeni. Kolega Mysík vám již dá informace, ale pak ještě také já budu povídat, co se děje ve školství! Pane rado — jsme na prahu velikých událostí —«

Mysíkovi už mluvil Hamr příliš dlouho. Proto mu skočil honem do řeči: »Tady musí jednou zvítězit pravda!«

Ale dále se nedostal. Kozel byl si zatím zapálil nový doutník a spustil nyní sám. Proto přece přišel, aby udal toninu. Co tady dnes řekne, je zítra jako na bubnu.

»Pánové,« — řekl s velikou důstojnosti, jako by četl pašije, »věci se mají docela jinak než myslíte.« A když nastalo ticho po tomto přeslibném úvodu, pokračoval, přidávaje nenáhle ohně do svých výkladů. »O žádného praktikanta neběží — ale o zásadní rozpory. Pánové — na radnici rozhoduje panovačnost jedné osoby — my jsme stlačováni na figuranty — my nejsme svobodni, jak mají býti mužové, kteří mají hájit českou samosprávu. Jsme v otroctví prospěchářského režimu. Ale nyní tetiva praskla — poslední kapkou číše přetekla — ano číše přetekla —«

Teď se Kozel napil.

»No, rozsekat se to musí všechno, rozsekat!« křikl ve vzniklé pauze uzenář Horáček. »Kdyby vyhodili Scheina, a za ním starostu a Ponce — pak by se to mohlo na radnici dát do pořádku. Vždyť se na školskou slavnost loni nesměly vzít ode mne ani párky — protože pan Schein nechtěl — protože mne pan Vlach okradl, když mi stavěl. Můžete jim to říci, pane rado. A budete-li je vyhazovat, hned jdu pomáhat. Vyhrnu si rukávy, olovo — železo — má zlatá Terezo! — a už to může lítat!«

Horáček popadl sklenici a řinkl ní o stůl, až tácky zazvonily. Smích byl všeobecný.

»Pan Horáček je radikál —« řekl Kozel.

»To že také jsem!« svědčil uzenář.

»Takových mužů budeme potřebovat dost,« pokračoval Kozel. »Ale teď, pánové, nejsou ještě volby. Teď se jedná o to, spořádat vše v nynějším zastupitelstvu. A tu spoléhám na Podolského. Když nás bude občanstvo podporovat, když voličstvo projeví souhlas s naší akcí — pánové — pak připravíme půdu reformám na radnici — pak se ukáže, pánové, že pokročilí občané vědí, co se má dit —

Pepička musila na výpomoc . . .

»Pověsit Scheina — to se má dit,« křikl Horáček, »já dám na to provaz zadarmo. Na druhý konec se může uvázat Vlach. Pověsil bych je jako párek vířtlí na balkon radnice!«

Náhled uzenáře plzeňským nápojem povážlivě rozčileného, způsobil mnoho veselosti, ale zároveň uvolnil jazyky i jiných hostí. Každý se vytasil s návrhem, koho třeba z radnice vytlačit. Radové, starosta, úředníci konceptní, z městského důchodu, z obecních podniků — členové sboru, každý tu měl u někoho vroubek. Hosté volali jména a vyprávěli si o špatnostech jejich nositelů. Ti brali úplatky, ti si dávali od obecních dodavatelů pracovat, jiní usazovali příbuzenstvo v městských službách, provozovali nekalou soutěž pomocí radnice, prozrazovali offerty, nadržovali při stavbách na úkor zákona, zkracovali město o výhody, majetek — takový byl z toho povyk, že již ani pana radu všichni neposlouchali. Proto řečnil Kozel jenom k nejbližšímu sousedstvu. Mluvil již zase o Augiášově chlévě, o soudném dni — prohlašoval, že český prapor musí vláti s cimbuří radnice, ale ozdobený fábory čistoty a práva — žádal svornost — ovšem takovou, která by se držela jeho a kupce Podolského.

Najednou rozezvučelo se piano. Přišel skoro nepozorován a usedl k němu totiž třetí učitel — na slovo vzatý muzikus Daneš, který ve světě hudebním měl pověst dobrého komponisty, ve všech hostincích byl vítán jako veselý společník a ani v učitelstvu neměl nepřátel. Ničeho totiž nechtěl. Ani místo řídícího ani pochvalné dekrety, nestál o hodiny na

pokračovací škole — jenom chtěl mít ode všech pokoj. Žil jenom hudbě, veselým kamarádům a plzeňskému. Jemu bylo lhostejno, kdo na radnici vládne, kdo sedá v školních radách — nestaral se o dnešek ani o zítřek, nikomu nepřekážel — žádal jenom o tolik volnosti, aby mohl trávit večery, kde mu napadne. Praha — její spolky a společnůstky — Praha se všemi předměstími — s hospůdkami v ztracených uličkách, se sty kroužků veselých kamarádů — toť Danešova říše — toť oblaka, do nichž vzlétal jako skřivan — s hlavou stále plodící nové melodie a hudební šprýmy.

Daneš sedl k pianu . . .

Zapadl dnes v pozdní noci do »štoudve« ani netuše, jak četnou návštěvu tu najde. Řeči o obecních věcech ho nebavily. Opovrhoval takovou rozprávkou, a aby to naznačil, sedl k pianu a spustil hlučně oblíbenou hymnu »štoudve«. Sám ji složil — učitel Mysík veselou melodii doplnil slovy. Bylo v ní tolik suggestivnosti, že hosté spustili sami v pravou chvíli jadrnou písničku.

»Štoudev, to je naše blaho,
žijem tu jak rodina.
Pro šošáky jenom platí
policejní hodina!«

Už zpívala celá hospoda. I pan rada Kozel ač nerad zpíval s ostatními.

Po hymně, která měla slok k nespočítání, spustil Daneš nové časové písničky, a těmi ubil hovor naprosto. V malé místnosti piano nepustilo nikoho k slovu pro všeobecný poslech. Jedině Mysík zmocnil se Kozla a vyměňoval si s ním důvěrné náhledy.

Hamrovi, který to rozčilenč pozoroval, pukalo srdce. Byl svědkem, kterak se kolega oposičník dostává na sluníčko nové ery — kolega, který ho tak nemilosrdně odbyl, odstrčil. Ne, nemohl se na to dívat. Proto zavolal hostinského a zaplatil. Svozil, který četl v jeho duši jako v knize otevřené, zaplatil také a opustil s Hamrem štoudev.

Na ulici učitel ulehčil svému srdci. Odsoudil Mysíkovo snažilství, nekolegialnost; ba ani Kozlovo objevení se »v štoudvi« nepochválil. »Je to bezcharakternost, tak horem pádem přebíhat. Inu je vidět, že jednu naci z radnice vyženou, a druhá že tam přijde.«

»A ta bude ještě horší!« zasmál se Svozil. Podolský to teď bude u nás řídit — Podolský. »Příteli, kdybyste věděl, co já vím — to byste vyvaloval oči!«

»Co víte? O kom?«

»O Podolském — ale to se nedá povídat!« bránil se Svozil, zrychliv krok.

»Mně přece, pro Pána Boha, můžete něco svěřit — ne? Nejsem žádný chlapec přece —« bránil se Hamr, zvědavostí plana.

»Ale to byste mi musil dát takové čestné slovo —«

»Co pak jsem blázen nějaký? Myslíte, že bych něco prozradil? Když jednou řeknu —« naléhal Hamr, nabízeje pravici.

Svozil přijal ruku na důkaz své víry, ale slova se neujímal. Mlčky zaměřil na křižovatku ulice. Ohlédl se, není-li nikoho na blízku, přelétl okna nejbližších domů a pak teprve počal Hamrovi vyprávěti dušeným hlasem: »Podolský leze za Hýrovou. Nabízel jí pět stovek. Já to slyšel na vlastní uši — minulé soboty. Šel jsem k Hýrovům dvorem a omylem jsem místo do přízemku přišel po schodech do prvního patra. Panečku, to jsem si na pavlači vyslechl věci. Měli otevřené vrchní křídlo okna — on před ní lezl po kolenou. Cloumal ní, prosil — pak zas hrozil a pak div nebrečel! Na konec jí nabízel pět stovek!«

»Jezus Maria! Opravdu?«

»No, když to povídám, tedy opravdu!«

»A co Hýrová?« ptal se Hamr, rozčilením se třesa.

»Za nic na světě! Tlačila ho ke dveřím a připomínala mu ženu a děti Pak mu pohrozila mužem!« (Pokračování.)

ČESKÝ KRAJINÁŘ.

Před devíti roky seděl u velkých knih v kanceláři světoznámého závodu rytíře Škody v Plzni mladý muž, o němž ani nejlepší přítel jeho by byl nemohl říci, že udělá nějakou zvláštní kariéru. Komptoirista zapisoval chvilku jednotvárné číslice do sloupců — najednou upoutala pozornost jeho oblaka, ženoucí se po obloze . . . milý příruční zapomněl na konta a skizzoval poetickou oblakovou partii. Jednou mu napadlo, aby poslal chefovi obrázek — továrník mu za pozornost poděkoval, pak dostal kancelářský samouk bedničku vonných doutníků, a dárci ani ve snu nenapadlo, že by pozornost jeho k chefovi mohla míti dalekosáhlé důsledky.

Je pochopitelno, že s takovým roztržitým pracovníkem nebyli valně spokojeni. Každou chvili něco provedl a stížnost následovala za stížností. Jednou přišel rytíř Emil Škoda do kanceláře, zastavil se u pana příručního a řekl:

»Vidím, že vám tahle práce naprosto nesvědčí — slyším pořád stesky, že z vás do nejdelší smrti nebude pořádný účetní. Z obrázku, kterým jste mne mile překvapil, jsem poznal, že máte pěkné nadání. — Víte co, nechte toho moření — nejde to k duhu ani vám ani závodu . . . postarám še o to, abyste mohl studovati a vy se přičiňte, abych svého rozhodnutí nelitoval.«

Příručí byl tak ohromen, že zapomněl svému mecenáši poděkovat. Když se ze svého radostného úžasu probral, byl továrník dávno pryč.

Mladý ten muž nevalné způsobilosti ke komptoirní kariéře — byl český krajinář Josef Ullman.

To se stalo roku 1897. Ullman putoval do Mnichova, vyhledal známého malíře dívčích hlavinek Alfréda Seiferta a požádal ho, aby mu ukázal cestičku, po které by se bral za svým novým, dávno vytouženým cílem. Seifert dovedl ho ke mnichovskému krajináři prof. Augustu Finkovi — ještě letos vystavoval ve skleněném paláci mnichovském — a za chvilku seděl už Ullman v krajinářské škole, která měla tehdy v uměleckém světě renomovanou pověst. Byl tedy u pramene, po němž toužil od svého útlého mládí. Fink si svého žáka velice oblíbil, bral ho na svoje studijní cesty — choval se k němu zkrátka jako k parádnímu členu své krajinářské kolonie. Ullmanovi však najednou napadlo zabočit docela jiným směrem ve svém studijním plánu — vstoupil na

Josef Ullman v práci.

mnichovskou akademii a stal se žákem religiésního malíře prof. Jana Hertericha. Pobyl v jeho škole půldruhého roku, byl pilným a svědomitým žákem výborného svého učitele — ale brzo poznal, že mu figurální malířství nesvědčí. Zůstal sice v Mnichově, setrval u Hertericha, ale sám nejlip věděl, že není na pravé cestě.

Konečně odhodlal se k tomu, že opustí Mnichov a přestěhoval svou paletu do pražské akademie. Bez dlouhého uvažování vrátil se k první své lásce, k malířství krajinářskému a stal se žákem profesora Maraka. Sešli se tu junáci s nadějnými perutěmi — Kalvoda, Bubeníček, Langer, Ullman, Král, Satra. Najednou vyletělo jméno Ullmanovo jako raketa . . . nikdo ho neznal, když poprvé vystavil v Rudolfíně svoje první kabinetní kousky: »Borovice«, »Podmrak«. Kritika si ho důkladně povšímla a jméno Ullmanovo dostalo první zlatou iniciálku. Pravé, posvěcené umění svítilo z jeho krajinek, jejichž pel, jejichž duši tlumočil ve svých skoro bleskem zachycených, preduševnělých náladách. Bylo v jeho obrazích něco z kouzla, jímž uchvacují v požehnané chvíli vytrysklé improvisace.

Josef Ullman: Oblaka. Druhá premie pro předplatitele pátého ročníku Máje.

Úspěch následoval za úspěchem, jeho české krajinky z Labska, Sázavska a Plzenska (Ullman narodil se v Nekmíři) staly se hledanými v časopisech (»České květy« — »Dílo« — »Zlatá Praha« a j.), rok co rok vystavoval a po krajinkách jeho nastala sháňka. Nejvýznamnějšími metami umělecké jeho dráhy je zastoupení jeho v českém oddělení na výstavě v Mnichově a zařazení jeho obrazů do moderní galerie umění, která od něho zakoupila dvě plátna, »Sníh ve skalách« — praví se, že to je nejlepší sníh v galerii — a »Tání sněhu«. Ve skleněném paláci mnichovském zakoupeny ihned obrazy čtyř našich umělců, Knüpfra, Úprky, Engelmüllera a Ullmana, jehož obraz »Noc« (labská bažina) takřka hned po zahájení byl označen známou cedulkou. Z berlinského salonu Wertheimova dostali z našich krajinářů čestné pozvání k účastenství Engelmüller a Ullman. Je zajímavo, že oba přilnuli s tak uměleckým zanícením k rázovitým zátiším v poříčí starého Labe kde dvě leta za sebou Ullman se svým věrným druhem malířem Bártou vydatně kořistil.

Letos zašel si Ullman pro lesní a skalní interieury do Kamenného Přívozu, kde mu příroda dala k disposici nepřebrané množství vděčných motivů. Z bohaté žně této reprodukujeme dvě díla: »Kamenný Přívoz« a »Oblaka«. Při pohledu na tento bravurní umělecký kousek nemohu se ubrániti reminiscenci na záhy zesnulého krajináře Lebedu . . odkudsi za Trhanovem přinesl jednou oblakovou přeháňku, která vyvolala na výstavě u Štajgrů sensaci. Ullman jakoby byl zvedl pohozenou a zaprášenou paletu Lebedovu.

V čem vlastně spočívá kouzlo, půvab Ullmanových krajinek? Možno to povědìti prostě takto: je malířským opěvatelem přírodních nálad. Má smysl pro přesnou kresbu . . vždyť je ze školy Maříkovy — ale hlavním jeho cílem je vystihnouti první dojem, náladu, duši krajiny. A to je tak něco měnivého, prchavého, jako vůně. Proto pracuje s úžasnou rychlostí — v desetí, patnácti minutách musí býti moment, jenž ho nadchl, ve věrné barevné reprodukci naskizzován. V borovém háji, ve vrcholcích stromů zahoří zapadající slunce. Všechno je jako ve výhni — než se naděješ, pohasne záplava, dostane docela jinou, zadumanější náladu. A to Ullman dovede se vzácným pochopením — bleskurychle takřka čarovnou hru světel zvěčniti několika barevnými nánosy. Tak vznikly jeho báječné sněhy v plném slunci, mokřada za večerního soumraku, břízy v jarní zeleni, zaváté pláně a lesní zákoutí, v nichž každý mráček, uhánějící pod sluncem, tvoří jinou náladu a jinou světelnou nadheru.

Z takových skizz vznikly nejkrásnější jeho obrazy, jež jsou ozdobou moderní galerie. Kdyby neměl Ullman tak dobrou paměť, která skizzu doplňuje v nejsubtilnějších podrobnostech, mohlo by se říci malířské paradoxon . . že jsou totiž obrazy jeho komponované. Ale je v každé jeho krajince to, co

jde s člověkem, když opouští kout, jenž ho dojal, a co jede s ním ve vlaku a co zůstane v duši po dlouhých letech — to, co ji charakterisuje a co se vtiskuje nesmazatelně v paměti . . její nálada, její duše. *R. J. K.*

Josef Ullman: Kamenný Přívoz.

První prémie pro předplatitele pátého ročníku Máje.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

¨ **Antonín Klose †.** A zase, po dlouhých letech, měli jsme v Máji černou hodinku! Tentokráte připisovali jsme do smuteční tabulky naší jméno Antonína Klose, dlouholetého a zaniceného jednatele Máje, jenž zejména v dobách, kdy se spolek českých belletristů rozvinoval, prokázal slibnému sdružení služby, kterých bude vždy s upřímným povděkem vzpomínáno. Máj ztratil v Klosovi víc, než horlivého člena a bývalého zasloužilého funkcionáře. Jméno jeho psáno zdobeným písmem mezi prvními zakladateli Máje. Napsal o tom do naší prémie, do »Vzpomínek členů Máje« hezounkou, ideálním lyrismem prozlacenou kapitolku »Čajové večery v saloně neznámých«. Je to episodička z doby rašení »Májových«, drobný, ale

milounký příspěvek do zakladatelských dějin našich. Čtyři věrné duše, přátelé nejen v dopisech, v hovorech, ale i v horoucím a nejčistším zákoutí bujarých srdcí, »Toníček« (Antonín Klose), Petr (Petr Jasmín-Antonín Klášterský), František (Fr. Xav. Svoboda) a Ilja (Ilja Georgov-Antonín Sova) scházívali se k dýchánkům, na nichž debatováno s ju-

náckým zápalem o literárních a stavovských otázkách. »Kolik plánů bylo budováno,« touží Klose ve svojí vzpomínce, »na těch večerních besedách chudých pohostinstvím, ale bohatých přátelstvím a upřímně sdělovanými snahami!« Jednou, když na podvečerní vycházce na Petříně přidružil se k nim básník Augustin (Aug. Eug. Mužík), padlo náhle mezi hovorem: »Utvořme spolek spisovatelů!« A stalo se. Chudý kroužek čtyř, pěti mládenců brzy se obohatil souhlasem a přátelskou podporou ještě několika mladých i osvědčených literátů a tak ze salonu neznámých vyňořil se klub mladších belletristů — skutečný, živý tvor s květem na prsou i v dlani. »Máj« nazvali jsme jej rádi — píše Klose — po návrhu poety Jana (Červenky) a končí tentn odstavec slovy: »K letnímu ovoci a dozrání síli jej dnes a od několika let již láska a práce praktických soudruhů«.

Ztratil tedy Máj jednoho ze svých průkopníků a skutečných zakladatelů.

Antonín Klose narodil se 24. listopadu 1861 na Zbiroze, studoval na reálce a české technice, ale záhy věnoval se povolání, jež by mu co nejdříve zajistilo existenci. Vydal dvě knihy veršů: Básně (1889) a »Na zemi« (1892) a knihu prosy »Drobty« (1890). V »České poesii IX. věku« zastoupen je Klose ukázkami ze své poesie, která, jak psáno v literárním profilu, »zamlouvá se vřelým, neličeným citem a upřímnou prostotou.« Těmito několika slovy vystižena Klosova literární duše. Zajímavo je, že Klose upozornil na sebe svého času buršikosně psanými kancelářskými obrázky, o kterých se debatovávalo s živým zájmem. Na úsvitě jeho literární tvorby vyřinuly z jeho péra rázovité vlastenecké básně, které získaly mu přízeň J. V. Sládka a otevřely brány »Lumíra«. V poslední době psal více prósou, kterou otiskly »Národní Listy« (Malá Strana—Hradčany) a delší práci »Zlatá Praha«.

Antonín Klose byl milý druh, nezištný a obětavý pracovník. V Máji byl rád viděn — svým významem literárním nevyšinul se sice mezi hvězdy Parnassu, ale protože s takovým zanícením věnoval se spolkovým funkcím, jež konal se vzornou svědomitostí, Máj mu také zachová nevadnoucí a vděčnou vzpomínku. *R. K.*

— **Jméno Václava Březiny** bude v historii českého umění nerozlučně spojeno se jménem Mařákovým. Náležel mezi první, kdož přimknuli se k tichému poetovi lesa po jeho příchodu na pražskou malířskou akademii, a jeho žákem zůstal až do náhlého svého skonu. Pomáhal mu prováděti obrazy českých hradů pro musejní schodiště, přejal od něho tiché zanícení pro krásu lesa, i technickou hotovost. Tichý a nevýbojný záhy uchýlil se na venkov, odtrhnuv se od své generace, jež prohloubila a šířila zatím umělecký odkaz nezapomenutelného učitele, a jen zřídka obesílal pražské výstavy. Na náchodské výstavě pro uměleckou výchovu vystavil kromě jiných i svůj nejrozměrnější obraz »Tragedii lesa«, na letošní jarní výstavu rudolfinskou naposled poslal dvě krajiny. Byl z těch, kdož pomáhali budovati krásnou krajinářskou tradici, jež je dnes pýchou českého umění.

— **Jan V. Lego †.** V pondělí dne 17. září t. r. skonal ve věku 73 let spisovatel a kustos Musea Království českého v. v. J. V. Lego. Osud zavál ho ke státnímu úřadu v zemích slovinských a když po několikaletém pobytu na různých místech v cizině vrátil se do své vlasti, stal se nadšeným propagátorem zájmů i příslušníků slovinského kmene. Jako kdysi Edvard Jelínek pro svoje horoucí nadšení po zásluze zván byl polským konsulem, J. V. Lego pro svoje sympatie a zásluhy o kulturní a národní poměry Slovinců zván byl konsulem slovinským v Praze. Byl prvním prostředníkem vzájemnosti československé a těšil se ve Slovinsku vzácné popularitě a veliké lásce. Zesnulý napsal několik jazykozpytných děl slovinských a přispíval zajímavými statěmi do mnohých českých časopisů. Slovinské časopisy vzpomínají vřelými slovy zásluh Legových, na které u nás, bohužel, bylo nezasloužene pozapomínáno. *—j—*

— **Slosování prémií našeho listu,** jež konalo se v pondělí dne 10. září v ústřední síni průmyslového paláce výstavního, provedeno bylo za velice živého účastenství obecenstva, jež ve dnech reklamy v hojném počtu přišlo se podívat na výstavní život. Máj měl svou výlohu na čelné straně paláce a byla to zejména naše výstava knih a prémií, jež po všechny výstavní dny byla obléhána zástupy

vděčných diváků. Největší však pozornosti těšila se naše čítárna, ve které byla čilá poptávka po našich časopisech a publikacích. Slosovací akt sám byl skutečnou novinkou v tomto oboru. Měl čistě úřední charakter — nechyběl tu ovšem ani buben, z něhož za náležité kontroly vyjímalo děvčátko knih v ceně abonentní vstupenky. Když pak bylo oznámeno, že abonentní lístek do Národního divadla vyhrál — kupecký učeň z Cikánské ulice v Praze, vyvolalo to v četném shromáždění neobyčejně živou a rozmarnou diskusi. Kdyby bylo bývalo po ruce psací náčiní, byl by abonent

J. Ullmann: Krajina z Polabí.

čísla — a soudě podle značného počtu vytrvalých sledovatelů celého slosování, jež trvalo plné dvě hodiny, nebylo rozhodování o prémiich bez zajímavosti ani pro ty, kdož neměli na něm přímého interesu. Z kruhu našich předplatitelův přijaly úřad čestných svědkyň dámy: M. Švecová, choť sládka, a M. Vondrušková, choť c. k. finančního tajemníka, úřední kontrolou pověřen byl c. k. policejní koncipista p. Adolf rytíř z Wotavů. Slosování mělo ovšem nejzajímavější moment ve chvíli, když tažena byla čísla, vyhrávající hlavní prémie — velký olejový obraz »Žně« od Václava Jansy, abonentní lístek na sedadlo v Národním divadle v Praze a skupina Máje, jenž mimo nadání stal se abonentem v Národním divadle, dostal několik pohlednic.

❑ **K dějinám spisovatelského nakladatelství.** Co se proti Naklad. družstvu Máje spáchati dalo, to vše podnikli lidé, kterým překáží. V Čechách se však již celkem pochopilo, proč se všechny ty hanebné útoky aranžovaly, aby se první, ale důkladně připravený pokus spisovatelského osamostatnění udupal. Proto se omezují najatí dobrodinečkové nyní na Moravu, kdež do různých listů zanášejí své asi dobře honorované ničemnosti.

Jako v letech předešlých, přesně po vydání prvního čísla nového ročníku Máje i letos brněnský

list, redigovaný spisovatelem Štěchovským, přinesl reklamu určitým listům, spojenou s komickými nadávkami Máji.

Z kruhů moravských čtenářů došly nás proto rozhořčené dopisy proti řečenému útoku, my však jsme toho mínění, že každý časopis má právo, učiniti si z literární své rubriky co chce a co dovede. Nezmátly nás chytřeji zakryté útoky — natož tento.

— **Naše příloha překladová** začíná románem »Spahi« od P. Lotiho. Pierre Loti, jako všude, kam knihy jeho vniknou, stal se i u nás oblíbeným autorem čtenářské obce. Jeho duchaplné péro má takovou sílu impressionismu, je schopno vyvolávati v tak sytých a rozmanitých barvách obrazy vzdálených krajů, ať vede nás na Island, do smyslného ovzduší Cařihradu, ku kráskám jako Aziyadé, či do žáru černé Afriky, v náručí griotek, kde vypráví nám o žhavých láskách ztepilého spahi a malé Fatu-gay, černošky z kmene Khassonké, čilé jako opička a čisté jako černá kočka bile oděná. Po každé nové knize Lotiho je shánka, a naši čtenáři sáhnou dojista s potěšením po novém překladu, jenž zahajuje letošní čtvrtý ročník překladové knihovny Máje »Z cizích literatur«, neboť jest jím dílo z Lotiových nejvýznačnější, »Spahi« (Le roman d'un spahi), v němž exotismus a nádherný kolorit spisovatelův vystupuje v barvách nejživějších, které má nejvíce z oné nervové vibrace, která je slohu Lotiovu tak příznačna.

Při té příležitosti vzpomínáme původu spisovatelského jména Lotiova. Rodné jeho jméno je vlastně Louis Marie Jules Viaud. Vzešel ze staré rodiny protestantské a narodil se v Rochefortu r. 1850. V sedmnácti letech stal se námořníkem, neodolav kouzlu, jímž k obraznosti jeho mluvilo moře. Vstoupiv na palubu korábu »Borda«, účastnil se několika výprav, do Oceanie, Japanu, Senegalu a francouzské Indo-Číny, Tonkinu, a dosáhnul brzy důstojnických épaulett. A tu vypravuje, že ačkoliv jako voják byl povahy energické, neohrožené, byl na počátku své námořnické dráhy tak plachý, že soudruzi přezdili mu Loti, což jest název indické květinky, která při nejmenším dotyku se opatrně uzavírá a skromně skrývá. Viaud začav psáti, přijal přezdívku za své nom de guerre. *S.*

— **Zahradnická výstava** v Král. oboře překvapila všeobecně. Levé křídlo hlavního paláce, proměněné v nádhernou zimní zahradu, je mistrovským kusem českého parkovnictví. Jenom v užší styk ještě s výtvarným uměním měli se dostati tvůrcové tohoto utěšeného prospektu — pak by byly znamenité skupiny jejich ještě grandiosnější. Banální figurky z pálené hlíny, můstky z březových větví a pod. ruší celkovou koncepci, která nějakou skupinou sochařskou na konci průhledu byla by se výborně vyvrcholila.

Snad tato výstava posílí opět široké obecenstvo v lásce k sadům, květinám a stromoví. Je toho u nás stále ještě velmi a velmi třeba . . .

Ovocnické oddělení ukazuje, čeho může poskytovati česká půda, zacházejí-li s ní pilné ruce, jak zasluhuje. Před čtyřiceti lety statisíce štěpů vymlátily u nás sekery, aby bylo více místa pro řepu. Škola, samospráva, úřady nekonaly tehdy proti tomu nic. V té době vyrostly nám generace, které nechápou, co je přírodní krása ani, co znamená v národohospodářství strom ovocný.

Nyní se počínají staré hříchy napravovati. Škoda, že do výstavy nemůžeme přivésti všechnu školní mládež, všechny obecní hodnostáře a pantáty, kteří by rádi, aby laciný stromeček, nedbale zasazený, za rok plodil zlatníky. Že je plodí, ovšem až po čase, za to však jistěji než co jiného, vědí dobře v Tyrolsku, Francii, v Americe, kamž posíláme z Čech již milliony za to, co by mohlo růsti na místech, kde dnes uličníkují nečesaní výrostci.

V jedné věci nesplnila výstava slib. Neukázala, jak možno konservovati ovoce. Toto oddělení měly naše zemské ústavy alespoň obeslati výstavou vhodných pomůcek. Náš venkovan neví, jak moudře by vařil v době úrody povidla, sušil hrušky a jablka. Proto nechává v trávě shniti často, co by druhého roku výborně zpeněžil. Aby šla každá hospodyně na rok studovat do pomologického ústavu, není přece možno. Vzorné sušárny, přístroje na závary ovoce, lisováni šťáv a pod. tu divák marně hledá. Škoda. *Og.*

— **Nový pohled na královské Hradčany.** V zajímavém zákoutí mezi chrámem sv. Mikuláše a Staroměstskou radnicí bourá se starý dům, první to bašta ze skupiny činžáků v okolí Kaprové ulice, odsouzených k zániku. Ke konci minulého týdne dospělo bourání k přízemí a chodcům po staroměstském rynku objevil se nový, krásný pohled na královské Hradčany. Je vidět jenom uzounký jejich pruh, partii starého hradu až k roztomilým věžím svatojirské basiliky — ale za to je to krásný, vzácný pohled, volající po štětci malíře-básníka staré Prahy, mistra Václava Jansy. — *sl* —

Ročník V. číslo 2. vydáno dne 28. září 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvlášní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

Ballada.

(Své ženě.)

O křídlech orlích sníval jsem
i zpěvu titana,
dnes po letech můj smuten zrak,
víc nemám sil než drobný pták,
má bitva prohrána.

Smuten se vracím z pouti své,
zpěv na rtech mlkne mi —
Co mohu Tobě za to dát,
že pustých mojich do zahrad
Jsi přišla s růžemi? —

A přece hvězdnou, smavou zář
já snést chtěl ve Tvůj klín,
přec perel úsměv, jas a třpyt
já pro Tebe chtěl vylovit
snů, krásy ze hlubin.

Chtěl dát jsem mnoho, nesu míň
než útlá květná snět,
však co Ti dávám, dal můj sad,
a pro Tebe jsem trhal rád,
co vyspělo tam v květ.

Mé neodmítej struny zvuk,
byť zněl tak chudě jen,
je lépe stavět skromnou chýš,
než palác tyčit v hvězdnou výš,
kam nevystačí sen.

ZPĚV I.

I.

Než umřel hradu Skály pán,
mnich k němu na kvap zavolán,
a nežli minul zimní den,
mnich hleděl hradu do oken,
a nežli půlnoc minula,
s rtů pána zpověď splynula.

II.

Pak ticho bylo v komnatě,
mnich na modlitbách dlel,
leč sotva prvou dokonal,
zas hradu pán jej k sobě zval,
a jeho hlas se chvěl.

»Než oči zavru naposled,
slyš, mnichu, rozkaz můj:
Mou paní, krásný bílý květ,
jakých má málo širý svět,
mi přísně opatruj.

Zde v hradu tichých komnatách
nechť truchlí pro můj skon,
zde ve vzpomínkách dál má žít,
ze srdce každý zapudit
má nové lásky ston.

A každý den, ty, zprávu dát
mi přijdeš v hrobku mou,
buď za můj klid se pomodlíš,
neb v mého bytu chladnou tiš
zahoukáš zprávu zlou.

To kdyby mladá paní má
záletů chtěla dbát
a v bílé svojí ložnici
své tělo růží zářící
v plen vášní chtěla dát.

Že moji vůli vykonáš,
ty, mnichu, přísahej
a za odměnu služeb svých
zde měšec peněz stříbrných,
můj »Soví Dvorec« měj. — «

Mnich měšec vzal a přísahal,
ztich opět hradu pán,
a dohasínal hvězdný svit,
když hříšné duši pekla byt
otevřen dokořán. —

III.

Do tišin lesů modravých,
ve lesní rokle ztmělé,
hrad Skála hledí z mračen chmur
vždy posupně a směle.

Tak hlídá celý hvozdů kruh,
jak orla pohled bdělý,
a hvozdy ztichly, ztrnuly,
jako by zkameněly.

Mlh lehkých clona průsvitná
je zvolna obepřádá
a večera stín v doubravy
a bory již se vkrádá.

Jen z dáli ještě, v červánku
již ve posledním pruhu,
hrad Točník jasní pyšnou líc
ve temném lesů kruhu.

To dne je pozdrav poslední
ve hvozdy zachmuřené,
jak v posled, když se těchy zář
nad chmurným čelem klene.

Pak proudem noc již setřásá
do kraje vlas svůj tmavý,
do temna stromů koruny
ční jako oblud hlavy.

A nejhroznějším fantomem
v noc tyčí se hrad Skála,
to jak by se hruď titana
do mračen pozvédala.

To jak by hněvu ve chvíli,
kdy mlknou kletby slova,
ku nebi v hrozbách napřáhla
se ruka Satanova. —

(Pokračování.)

K. JONÁŠ:

Hlásný.

Krátká povidka.

Po deset let žil hlásný Krýba na městské věži úplně sám. Ve dne ležel z pravidla natažen na prohnuté posteli a spal nebo obrácen na znak zíral upřeně k nízkému, začmouzenému stropu bídné své komůrky, k večeru pak vstal a vláčel se zvolna po nízké pavláčce, vroubící hned nad rozpukanými ciferníky čtyřhranou, šedivou věž, a pátravě pozoroval s padesátimetrové výše rozházené město, jež hnědalo se dole, pod ním, na úpatí zklikaceného, slabě porostlého úbočí. Jen za šílící vichřice nebo rozběsněných lijavců a a vánic trávíval noci v malé síňce u komory a okénkem vyhlížel do temného kraje stále připraven k úderu na velký, poplašný zvon.

Málo kdy sestoupil Krýba se svého vzdušného sídla mezi lid. Hoši ministranti snesli mu již vždy o šesté večer k věži, čeho je nutněji k živobytí potřeba, a narovnali pozorně »zásoby« do obrovité, kovové nádoby zavěšené na dlouhém, dobře promaštěném laně. Hlásný po každé už hochy na své pavláčce očekával a když dali mu znamení, že jsou

s prací hotovi, napjal provazec přes skřipavou kladku a táhl své »živobytíčko« — zvolna nahoru. — —

Krýba si v duchu liboval, že je takto odříznut od celého světa.

I zvoník Švarc a hodinář Liška, kteří z povinnosti musili časem putovati na věž, nebyli hlásnému valně vítáni a on také sotva že k nim někdy slovo utrousil. Stále zamračen a v sebe ponořen nejevil pro nic zájmu, než pro tvrdou, nevlídnou svou službu; vše ostatní se mu protivilo, ba zdálo se jeho pomyslům zbytečné, nízké, malicherné.

Hrčivý rachot hodinových závaží, jasný zvuk kladiv bicího stroje, dunivý hlahol rozhoupaných zvonů a skřek neposedných kavek, uhnízděných ve věžním trámoví, nahražovaly mu plně nejkrásnější hudbu, jakou lidstvo kdy vymyslilo.

»To je moje kapela,« říkal si často, »je lepší než všechny vojanské dohromady.« Při tom vždy shovívavě se pousmál, jako by děval na jevo »těm dole«, kterak proti němu jsou ubozí a žebráčtí.

Ovšem před lety, před desítkou jar, soudíval jinak. Tehdy rád sbíhal po točitých, vrzavých schůdkách s věžní komůrky do městského mraveniště a vyhledával na konci Židovské ulice malou hospůdku s pruhem zelenářské zahrádky. Tenkráte lákala ho ještě předměstská muzika i písničky mladých děvčat, — zvlášť té jedné, bokaté a jiskrooké Báry. Však si ji chtěl přestěhovat i k sobě, do padesátimetrové výše a chodil už po pánech, aby mu tu svatbu dovolili. — Než Bára rozhodla se v poslední chvíli pro jiného. Přichomejtl se k ní jakýs kramářský výrostek s lesklým, černým vlasem a knírem do špičky vykrouceným — a se světoběžníkem tím náhle, bez dlouhých úvah z města uprchla — — Ani »s bohem« Krýbovi nevzkázala.

Od těch dob zanevřel hlásný na lidi a žil jako dobrovolný vyhnanec na své věži.

* * *

Zlý úklad strojil se Krýbově samotě, aniž měl hlásný o tom dost malé tušení.

»Tam dole«, v rozházeném městě, jež zdálo se mu vždy tak neskonale ubohé, vyhrála při volebním zápasu nová strana. Osvědčení lidumilové ovládli radnici. Jeden z nich, s ploskou olysalou hlavou a hláskem jako nit tenkým, vzpomněl si ve svém měkkém srdci z čista jasna i na hlásného Krýbu.

»Pánové!« zapištěl ve schůzi městské rady, »naše pokročilá doba je proti všemu přetěžování jednotlivců. Hle, ten hlásný na naší věži! Ve dne, v noci musí tam trávit v nehostinné výši a k tomu v takové komůrce, že by pes z ní utek'. Navrhuji, aby Krýbovi vykázána byla k obývání světnice v městském dvoře a věžní hlídání jeho aby omezilo se jen na noční dobu.« Návrh ten byl ihned přijat.

Dva dny na to povolán již Krýba na obecní úřad k tajemníkovi.

Vypravil se tam s nechutí, ba s jistými obavami, poněvadž nikdy z radnice neočekával cos dobrého.

Sotva vešel do kanceláře, zvednul se za psacím stolem tajemník, poškubl trudovitým obličejem a vycenil načernalé zuby, jakoby se chtěl do čehosi chutného zakousnouti.

»Hm, Krýbo, máte vy ale štěstí,« zahučel po chvíli a zamrkal vesele maličkýma, bezbarvýma očima, »víte, co se s vámi stane? Odstěhujete se s věže do městského dvora a dostanete zvláštní světnici. A jenom v noci budete dělat službu, jenom v noci! Ve dne můžete lenošit. He, to se divíte?«

A Krýba se opravdu divil. V žilách vzbouřila se mu krev a v hlavě zasálalo mu drásavé horko. Divil se, žasl, proč ho chtí vyhnat s milované věže do nenáviděné, prokleté nížiny mezi chamtivý lid. Jazyk rozčilením mu vyschl a lepil se na patro.

Tajemník se usmíval, vida Krýbovy rozpaky a poklepal mu na rameno: »Štěstí vás potkalo, člověče, štěstí. Toho jste se nenadál, věřím! Ale teď je nové panstvo na radnici, samí lidumilové, kteří mají srdce pro pracovní lid; ti se o vás tak postarali.« A znovu vesele zamzikal malýma svýma očkama. —

Hlásný sotva že se vypotácel z úřadovny. Nohy se mu třásly, lýtka tvrdla a na prsa jakoby mu tlačil kovový plát. —

Pomalu ubíral se k věži a dlouho obhlížel její oprýskané zdi. Bylo v jeho pohledech něco měkkého a nevýslovně tklivého! Najednou se zarazil, a sáhl rychle rukou k očím. —

»Bože nebeský, vždyť já pláču!« povzdychl polohlasmo a v té chvíli pocítil nezměrnou, drtivou lítost sám nad sebou. Musel usednouti na kamený schod u věžních dvířek.

* * *

Nevlídno, pusto a smutno bylo Krýbovi v městském dvoře. On, zvyklý na širé dálky, na neobmezené výhledy do čistých, sluncem zalitých krajů, zavřen byl nyní do obezděného obdelníku hospodářských i obytných stavení, kde i vzduch byl jiný, horší, dusnější než na otevřené pavláčce šedivé, vysoké věže.

Se šijí sraženou, s dýmkou v sevřených ústech stával na dlážděné náspi a bezlesklým zrakem díval se do prázdna. Nic ho ve dvoře nezajímalo, nic nezabavovalo — ani lidé ani hospodářství. —

Jen jediná potěcha mu zbyla: noční služba. Jak odbila večer šestá, stáhl se do jizbice, vyhledal starý svůj hlídačský plášť a přehodiv

jej přes rameno, vlekle si zahvizdl, jakoby chtěl takto dáti na jevo duševní své zradostnění. Pak pyšně napřímil žilnatý krk a vážným, těžkým krokem zamířil k milované své věži, tiskna v hrubých prstech zubatý starožitný klíč.

Nikdy na cestě té s nikým se nezastavil, ani nepromluvil, a také nikomu z mimojdoucích nenapadlo, aby se dal s mručivým hlásným do hovoru. Krýba byl tomu povděčen a přál si jen, aby tato vzájemná nevšímavost potrvala na vždycky.

Ale mimo nadání přání to se mu nesplnilo. Jednoho škaredého podzimního večera, právě když pozorně otevíral věžní dvířka, objevila se náhle vedle něho vysoká ženština se širokými boky. Byla bídně oděna a vlhkem jakoby prosáklá.

»Krýbo, znáš mne ještě?« zašeptala tázavě.

Hlásný se polekaně ohlédl a jeho oči setkaly se s horečně vytřeštěným zrakem.

»Kdo jste?« osopil se na ni a ruku pozvedl jako k obraně.

»Bára, což mne už neznáš?« zadrkotala prosebným hlasem ženština.

Hlásný se na okamžik odmlčel. Jeho prsa se vypjala a čelo krví naběhlo.

»Marš!« vybuchl náhle a pravici napřáhl do tmy.

»Ježíši Kriste,« zaúpěla — »podívej se, ani botku na noze nemám, plazím se už jako červ« —

»Co mně do toho!« zasmál se suše Krýba — »běž za kramářem!« A chtěl v kročit do věže.

Ale ženština jej zachytila oběma rukama a tiskla ke svým vyschlým prsoum: »Toníku, pro všechno na světě, vezmi mne s sebou, sic pojdu zimou a hladem.«

Už měl na jazyku výkřik: »Vem tě ďas!«, — ale v tom setkal se opět s jejíma hořícíma očima jež jedině jí zbyly z celé dřívější krásy. U srdce ho zažhavilo, v hlavě ozval se mu podivný hukot.

»A kde je kramář?« otázal se tonem už o něco mírnějším.

Pohodila beznadějně hlavou, »Pryč, má už dávno jinou. — —«

Hlásný ještě váhal. Než tu zaslechl, že kdosi nepovolaný blíží se k věži.

»Zvědavec!« zahučel zlostně mezi zuby a současně vyzval Báru: »Tak teda pojď!« A vpustil ji do dveří. (Dokončení.)

EVA:

Jitrocel.

Jitroceli, jitroceli!
Srdce moje nezacelí,
ni tvůj list, ni tvoje vůně,
když mi tolik láskou stůně.

Jitroceli, jitroceli!
Jest on přímý jak ty, smělý,
netuší, že včelku zlatou
medem rtů svých má již jatou.

Jitroceli, jitroceli!
Proč se větrem pozachvěly
fialové tvoje vlásky,
v odvetu mé žhoucí lásky? —

Jitroceli, jitroceli!
Srdce moje nezacelí
ni tvůj list, ni tvoje vůně,
když mi tolik láskou stůně.

Vřes.

Kvete, kvete vřes.
V ňadrech pták mi hles,
duše moje uletěla rovnou do nebes.

Zvonkem kveť a zvoň,
ke rtům se mi skloň!
Miláčka mám za horami, doletím si proň.

Lesa vonný dech,
ústa na ústech,
jako mušky svatojanské schoulíme se v mech.

Kam by zrak tvůj kles,
všude vřes a vřes.
Miláček můj za horami se mi toulá kdes.

Maliny a ostružiny.

Na keři rdí se malina.
Červánek hasne, roste stín.
Hle, Titanie usíná,
vadnoucí lístek jal ji v klín.

Na keři plno ostružin . . .
Oberon náruč rozpíná,
snesl se, lehký jako stín
v keř, kde se rděla malina.

JOS. K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Pokračování).

os dotklo se nohou hospodářových, měkce po nich zalinulo, jako když spadlý list země se dotkne. Ohlédl se po tom, ale neviděl. A sáhl tedy po tom rukou. Hřejivý, teplý dech ucítil v dlani, jenž se k ní přivinul. Zároveň s ním cos tak oddaně k ní se přichýlilo. Byl to jejich pes, starý, dobrý pes, dotírající se ku svému hospodáři.

Kdo by byl právě vzhlédal v jeho tvář, a rozuměl, byl by zpozoroval, jak úžasně se zachvěla. A dech se mu zatajil, v hrudi jeho cos nesmírného vzlykavě se nastavělo. Pojal pak v dlaň to, co se k němu tak lísalo a co neviděl. A jakoby v tomto spočinutí ruky na těle věrného zvířete tkvělo nekonečné hoře, jež z duše se sem vlévalo. Pes se znepokojil, celý podivně se stulil k té ruce a lehounce zakňučel. V jakés silné horoucnosti nápotom celým tělem přimkl se k svému hospodáři, zíraje tak oddaně a upjatě vzhůru k slepým očím, jakoby v nich chtěl postihnouti zákmit družný pro sebe. Ale ty oči neviděly, a to bylo tak divno, nepochopitelno věrnému zvířeti. A zase lehce pokviloval, jakoby to chtěl neoznačitelně aspoň promlouvati, litovati a žalostniti ku svému hospodáři.

Lože bylo zatím upraveno.

A zase nepřipustiv, aby ho vedli, jen málo ruce zvednuv, jež staly se jeho zrakoma, kráčel si ve své zápecí, ve svůj temný, úzký svět, jaksi co nejvolněji, nejprodlévavěji, v každém stanutí cos vyhledávaje, jakous lhůtu, jakous poslední útěchu; jakoby opouštěl tu svět a neměl víc uzřít modra jeho nebes, na němž naposled chce pohled spočinouti. On opouštěl svět, ale toho modra nebes nezřel již.

A věrný pes po jeho boku, jako průvodce tragiky, jenž nechce již opouštěti . . . přijav spolu kříž, účastniv se neštěstí.

Svůj přístěnek si hospodář dobře vynašel, ruce a vzpomínka byly jeho zrakoma; každé místo svého statku byl by vynašel neomylně i za nejhlubší tmy, i za takové tmy, jaká ho navždy obklopovala . . . a složil se tam s takovým tichým, nekonečným steskem, jako v podzimu list ukládá se k zemi, se zaúpělým vzryvem jakýms, takřka nezvěstným, jenž vlastně je bez hmotného zvuku, kterým ale duše nejstrašněji zanaříká si v útají. —

A pak jakoby hospodáře v tomto světě nebylo.

Sešel se světa, sešel s cesty.

Posléz na neštěstí ve statku si zvykali. Hospodářský život plynul svým jednotvárným chodem dávno navyklým. Nedal se zastaviti. Ostatně v době té, kdy dávno bylo po vší práci, domláceno, upraveno, a vyčkávala se doba jarní, bylo tím klidněji; jakás trudná unylost zavládla životem statku. Ptali-li se hospodáře, a zvykali si ptáti čím dále tím méně, snad ne bez úmyslu, co a jak, jen povzdechl — dělejte, jak se dělávalo, bylo jeho odpovědí jednou pro vždy, již vyrušil se ze svých dum a z hrudi ji vynesl. Pak vůbec neodpovídal na otázky takové, tak zbytečné, tak vzdálené jeho stavu, jakoby ptaní se mrtvého, co a jak s úpravou života. Přestali se ho ptáti, anebo jen tak na oko, aby nepomíjeli pořád ještě hospodáře.

Jinak dospělý syn vše zařídil, moha být hned samostatným hospodářem. Ostatně jakmile navyklo se stavu věcí nadešlých neštěstím, těšil se, že takto zajisté brzo stane se samostatným. Nebylo ani jiného zbytí. Vždyť život se nemohl zastaviti, jako nedá se zastaviti živý tok, a světlo světa nedá se potlačiti pro tmu jedněch očí.

Ale dál-li se druhdy vůbec život na statku v jisté zasmušilosti, mlčenlivosti a pochmurné uzavřenosti, vždy přísné a vážné při povaze hospodářově, jenž znal jedině život práce a povinnosti, jak země je ukládala, bylo tomu nyní ještě u větší míře. Rozsáhlý jakýs sten ulehl sem, sevření trudu, pouto neštěstí, jež jest neodčinitelno, vše zaujalo. Tam z toho lože při zápecí, z odsunutého toho světa, jakoby vzcházely zdroje tohoto trudu a pout neštěstí.

A přece on tam trpěl jedině pro sebe. Čím dále více pro sebe trpěl, s jeho světlem jakoby zanikl i jeho život vlastní, jeho dech, jeho stopa. Nebylo téměř potřeb u něho, žádné vymýšlivosti, žádných přání. Někdy sic selka, bláhová, jakoby mínila ulehčiti jeho osudu, vymýšlela mu kuřátko, vajíčko, uzenky z města jednou přinesla, jakés nezvyklé u nich pochoutky snažila se opatřiti, dobrý žvanec že přece nahradí leccos, tady že vyjasní tuto tmu, ulehčí této trýzni. S rozhořčením tak pochmurným, tak přísným zakázal si to pro vždy, uraziv se touto dobře míněnou, bezděčnou frivolitou jakous, jež takto dotírá na neobsáhlost tragiky. A nezdálo se u něho býti ohlasu života jakéhokoliv. Neštěstí vnořilo ho do

němých hlubin nitra, nezvěstně zašeřilo tu horskou, ponurou, dumavou duši, jak ji měl, jak vedla všechny dosavadní kroky jeho. Nezasteskl si nikdy před nikým, ani před svými, nepolitoval sám sebe, a nedal se litovati — to je to nejstrašnější dáti se litovati v neodčinitelném neštěstí. Pro duši takovou soustrasti není, kde musí si své hoře vybojovati sama. Nezažehral na osud. Vysedával a vysedával na svém loži celé hodiny, tak táhlé, nekonečně plynoucí v jeho dumách tmy, vnořen v jakous černou, zkamenělou oblast, jako ve změti nočních spoust, oči při tom uzavíraje, jakoby toho bylo třeba, což dodávalo jeho tváři vzhledu tak blízce mrtvolného.

Z počátku, dokud bylo častěji těch otázek, jimiž na něho se obraceli jako hospodáře, vytrhoval se vždy jako v ulekání, jako u vyburcování náhlém z této těžké, neodcházející ponurosti, nemoha jaksi pochopiti svět, své okolí — ale pak jakoby se vzpamatovav, všechno odkazoval tím svým způsobem, hlasem tak podivně ztichlým, sevřeným, odvanujícím se, v němž chvělo se cos nepostihle záhadného. A chtěl již pak jen býti sám, tak hluše, ponure sám, jako v dáli zalehající echo samot. A začali mu rozuměti, čím dále více ho pak pomíjejíce. A on již pak nadále nerušeně nořit se mohl ve své dumy slepého, dumaje nezměrně těžce, nesdílně, nezvěstně, neskonale tragicky a nežádaje účasti. Život ostatní k němu zdál se zasahati z jakés nesmírné ohromné vzdálenosti, někdy jakoby příšerně nedohledné, uložené za tou bezednou tmou jeho života, jež nezná prostoru ani mezi.

Někdy, když pocítil, že je sám ve světnici, ten nedohledný svět mimo něho že se vyprázdnil, jakoby vytrhl se náhle ze svých dum. Povztýčil se na svém loži, vzhled mrtvého pochmurně oživěl. Rozevřel to široce své slepé oči, bělma jejich křečovitě promnul; a zírat zdál se před sebe v úžasu nenadálého vytržení: jakoby to nenadále dojem vidění se dostavil, nezmizev vůbec nikdy z tohoto zření a dostaviv se v návalu ohromivé jakés rozpomínky — a to bylo tak strašlivé u vědomí slepoty navždy.

Ale zas bylo třeba zhostiti se této rozpomínky. tma se přivalila zase, černý, věčný stín uložil se na duši, přišera slepoty stála zas po jeho boku, duši jeho zabrala, jsouc součástí jeho bytosti jako nezhostná rakovina, dýchajíc s ním, zhoubně žijíc a k jakémus příšernému chvatu nutíc, šílenému, závratnému, jímž bylo by s to rázem vytrhnouti se z toho všeho. Při tom cos neustále se zachvívalo v jeho vzezření, co jako by mělo každé chvíle vyraziti jako plameny, vyvaliti se jako vody ze stržených hrází, nezadržené tak propuknouti, zahořekovati zoufalstvím beznaděje. Pracovalo to v útrobách těch křečovitě, jako v nezvěstné agonii, hledalo si úlevy, jakoby smrtelné . . .

Ale tu stávalo se, že zas vlaze cos se dotklo ruky jeho, jako konejšivě k němu zasáhlo. Přitřelo se to něžně k jeho tělu, třebas k nohám, jež tak úporně s lože visely. Bylo cos jako balsám na zjitřenou ránu v tomto dotčení. Domácí pes, jenž u tohoto lože celé doby vylehával, jakoby to včasným připomněním, zasažením duše své mínil uleviti svému hospodáři — ta bláhová, naivní duše zvířeci. A přece jakoby v tomto dotčení cos se událo, cos zaproudilo, nepochopitelně vyznělo. A jal se tu hospodář, ucítiv blízkost svého druha, vztahovat ruku s lože svého hledaje hlavu jeho. A hledající to vztahování ruky chvělo se tak vnitřně, nervosně, jako v podzimním trudu topolový list tíhnoucí již k zemi své. A byl jakýs němý pláč, zalévavý vzlyk v snášení se této bílé, smrtelné ruky, vyhledávající aspoň tuto účast pro své zoufalství. A tu pes, porozuměv jaksi, vždy jakoby sám přijiti chtěl vstříc této úpěnlivé snaze, zpravidla poslušně se vyzvedmuv ze svého uvelebení — jinak zajisté pohodlného, neb podstrčili mu tam na to místo jeho, jež si opanoval, kus hadru, aniž snad věděli dobře proč —, a sám pak hlavu oddaně vkládal v tu upěnlivě hledající ruku, jež neviděla a nalézt chtěla, přitíraje se k ní tak vroucně, výmluvně, konejšivě ji lízaje jakoby zjitřené rány Lazarovy; a také po zvyku dávném tam packu vkládal.

A tu nejzřejměji bylo patrno, jak ta ruka hospodářova podivně si počíná: zatřásajíc sebou jako onen list, když již s haluze má se utrhnouti, aby se vrátil k zemi, jež jej vydala, jme se jímat tohoto zvířecího údu v takovém křečovitém hnutí, v takovém podávání se jako ze zřídel vší bytosti, všeho jejího zoufání a posledního doufání, jakoby cítila nevýslovnou potřebu bytosti tohoto zvířete, jím že jakoby přece nebyl tak opuštěn a tak nešťasten ve svých úděsných temnotách . . . (Pokračování.)

BOH. BAUŠE:

Vítězství života v zápasu živlů.

(Pokračování.)

Již neděl se pocit celým povrchem těla, nýbrž práci tuto převzalo nervstvo; pro pohyb vytvořila se různá hybadla, plovadla, létadla, jimiž pohybuje zvláštní svalstvo proniknuté sítí nervstva. Složitý úkol výměny látek, z potravin budovati a udržovati tělo, převzaly útroby zažívací, dýchací, krevní: v nekonečné rozmanitosti postaráno o rozmnožování a plemenění.

Moře, kolébka života, předvádí nám ony stadia počátku a rozvoje tvorstva mnohem názorněji, nežli vidíme u vyššího tvorstva souše.

V onom světélkujícím povrchu moře houpou se dnes již zástupci různých typů: vedle drobných světlušek kolébají se zvonovití slimýšl, ohnivý válec, jako do běla rozžhavená koule dělová, tvoří kolonie pláštěnců; jako modré paprsky kmitají se tu průhlední korýši, a do zelena pohrávají příšerné sepie; — ve varech kvítků kmitají se tu larvy ježovek a hvězdic, hledajíce příhodné místo pro budoucí život usedlý.

Tak již pouhý povrch »moře neplodného« hemží se nežnými tvory, kteří počali boj svůj s bezživotnými spoustami vod a vítězně se tu udržují od pokolení na pokolení.

Však hle, nyní vjel mohutný stín do světélkující hladiny; vysoké stěžně a ráhna trčí do výše, černý dým vychází z mohutných komínů, temnotou pronikají pestrá světla signalů, pronikavá píšťala lodní zavzní do tišiny noční a zabouchne mohutný výstřel z děla. Moře brázdí veliká loď, poháněná strojem parním — dílo člověka.

Jaká to řada tvorstva od prvního nálevníčka ke gigantickému zjevu díla lidského, ovládajícího tímto způsobem síly živelní!

Člověk, koruna tvorstva, nebojuje již jen pro zachování jedince a svého druhu: on proniká i do prostředí, pro ústrojnost jeho nepřístupných, do hlubin i do výšin nedostupných, do dávné minulosti naší země a uměle zbystřenými smysly snaží se prozkoumati světy vzdálené.

Nyní se rozednilo a na lodi zavládl zvláštní ruch. Loď zakotvila a na palubě rozvinují různé přístroje. Dávná touha, seznati povahu hlubin, nabyla určitého tvaru sestrojením důmyslných strojů, jež přírodovědci spouštějí do tmavého nitra spousty vodní, poznávajíce teplotu vody, hloubku moře, povahu bahna na dně, proudy a chemickou povahu vrstev vodních a zvláštní bytosti živé, jež přizpůsobily se hlubinám.

Jaký to triumf ducha lidského! Původně jistě stál tu člověk vůči majestátní ohromnosti oceánu ustrašen a málomocen. Příliv a odliv zdál se mu jako dýchání obra, bouře jako výron hněvu tajemných mocností. Moře dělilo národy, neznající se, nemající nejmenšího styku. Ale jako touživě hleděl člověk ku hvězdám, neznámým světům, tak vábily jej dálavy nepřehledné hladiny moře. A od nesmělých pokusů prvních plavidel dospěl ke stavbám vodních paláců, bezbranost svou proměnil vynalezením nástrojů, zbraní, prachu a dynamitu v strašnou moc, jež hřímá z děl a trhá skály. Moc blesku, která děsem naplňovala po miliony let veškeré živoky, podmanili badatelé moci lidské, aby osvětlovala dům, město i loď, popoháněla železného, plovoucího obra a zář svou vrhala na dráhu temnou. —

Noctiluca má malinké tykadélko na svém kulovitém tílku, nímž hledá a hmatá po okolí. Toto hmatání a pocit vedoucí k samovolnému pohybu jest právě jedno z tajemství životních. Člověk svými přirozenými makadly poznával by okolí sotva na dva metry. Svými nástroji prodlužuje však tykadla svá do dálky a hloubky, jakou žádný jiný tvor nedosahuje.

S lodě spouští svou olovnici, která automaticky vynese mu ukázku bahna hlubinného. Na devět tisíc metrů do hloubky prodlužuje takto tykadlo své, do míst, kde není ani světla ani tepla, kde pod nesmírným tlakem sloupce vodního tělo jeho bylo by rozmačkáno, a rozplynulo by se v nic. Nástrojem svým dávno minul vrstvy, v nichž zdál se nám život vůbec nemožným; jen duchem svým tam může vniknouti, nikdy tělem. Ani po smrti. Z ohromných oněch hloubek nikdy nebyla vytažena stopa těla lidského, vše zde podlehá rozkladné moci nesmírného tlaku živlu kapalného.

V těchto člověku nedostižných hlubinách poznal zvláštní život hlubinný. Groteskní formy, tu raci s obrovskými tykadly, tu ryby s ohromnou tlamou, tu svítivé hvězdice a jinde strašidelné svinule na pavoučích nohách střídají se se stuhlými krystalovými, sklovitými houbami a svítivými hlavonožci. Co tu podivných dravců jako zbytků starších dob geologických objeveno žasnoucím zrakům badatelů!

Hloubky badáním tímto objevené představují vůbec nejhlubší body, jakých člověk nástroji

svými v kůře zemské dosáhl. Nikdo neměl tušení, že by moře tak hluboko sahalo. Nejhlubší místo dolováním a vrtáním dosažené obnáší jen as 2000 m. hloubky, což není ani čtvrtinou největší chladné hloubky v moři dosažené. Od mělčiny pobřežní, kdež se koupáme, sestupuje sloupec vodní ještě o celou výši Gaurisankaru, nejvyšší hory povrchu zemského. A všechny vrstvy této spousty vodní, na jichž dně panuje tlak 900 atmosfér, věčná tma a teplota blízká bodu mrazu, shledány oživeny zvláštními tvory žijícími! Jaká to přizpůsobilost síly životní! Nahoře žár tropického slunce, modro a jas nebe, střídání dne a noci, dole věčný chlad, tma a nesmírný tlak 900 atmosfér.

Jak jen bylo možno, že spousty všude byly oživeny? Velikým činitelem rozšiřování jest hlad. Všechno tvorstvo stále jen shání do obšírné tlamy; u ryb hlubinných, jež vlastním světlem kořist svou hledají, bývá tlama hrozně obrojena zuby, u širotlamky vede do obšírného vaku.

Hvězdice, jež podobá se obrácenému květu, dobře jsouc zuby ozbrojena, tlamou uchopí vše, co rameno uchvátí. I nehybná houba křemitá vzbuzuje proud vody, který strhuje drobnější zvířátka do nitra útrob.

Stálý boj o život, stálé střídání úlohy lovce a kořisti. Kdo hůře ozbrojen, prchá do vrstev klidnějších a pozvolna přizpůsobuje se poměrům zdánlivě nevhodným k životu. A proti tomuto vzájemnému ničení udržuje život jiná schopnost: nesčíslné zárodky vypouští každý jedinec, tím četnější, čím více má nepřátel a obtížnější vývoj. Tvor, jenž by neměl nepřátel, osídlil by za krátko oceán po celé šířce a délce. (Dokončeni.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Podolský?«

»Co ten dělal, to bylo hrozné. Já myslil, že se tam zblázní. Pořád jí přísahal, jak ji má rád, že na ni myslí ve dne v noci — že bez ní nebude — že se zastřelí. Kolena jí chtěl objímat — —«

»Inu, ona je to ženská zatraceně hezká — ona je jako punč — tou by se člověk upil! No — a jak to na konec dopadlo?«

»Inu, vytlačila ho. Ale ženská zatrolená — chytrá: nevzala mu naději! Řekla mu: Víte — pane Podolský — teď za nic na světě vás ráda mít nemohu — snad se časem uhlídá! A dala mu hubičku. Ale pak musil z pokoje!«

»Byla nahoře sama?«

»Byla. Muž byl — jak jsem potom zjistil, mimo dům, a dcerka její byla v kuchyni,« pokračoval Svozil, mlsně se olizuje při vzpomínce na dobrodružství, jehož svědkem se takovou náhodou stal.

»Vás nezahlédl nikdo?«

»Ale kdež!« honosil se Svozil. »Za chvíli vyšla také Hýrová — já byl skrčen za rohem na pavlači — a když sebeběhla se schodů, šel jsem do hostince, jakoby se nebylo nic stalo.

Kolena jí chtěl objímat...

Hamr a Svozil.

Ale podívanou jsem měl kapitální. Podolský vykládal jako na kazatelně — ale Hýrová se místnosti ani nekmitla. Jenom jednou jsem ji zahlédl v kuchyni. Byla jako pivoňka. No — příteli — ženská je to, aby druhé pohledal! Tělo jako z horké oceli — obličej jak obrázek.«

»Báječná ženská! To věřím, že by Podolský ani pěti stovek nelitoval!« svědčil Hamr. »Ale je to drzost, nabízet peníze — víte —«

»Odplivnout si musí člověk — odplivnout! A ten chce teď reformovat město. To se rozumí — kdo pak by to povídal. A kdyby to někdo řekl, každého může dát zavřít. Hýrová zapře všecko. Musí!«

Vlach.

»To se rozumí!«

Nějaká veselá cháska blížila se za zpěvu ulicí. Proti nim vystoupila odněkud patrola. Vznikl spor. Oba přátelé uznali za dobré zmizeti s jeviště. Podali si ruce a každý odešel jinou stranou.

Také noční pěvci se s hlídkou rozloučili. Řečnili nějak rozčileně, jakoby byli uhájili své stanovisko — ale už nezpívali.

Patrola zatím zmizela ve tmách.

II.

Staviteli Vlachovi na celém předměstí lidé spílali — ale jenom v soukromí. Byl to dnes již příliš mocný pán, aby se byl mohl někdo odvážiti veřejného vystoupení proti němu. Mnoho a mnoho lidí bylo mu poplatno. Jedni bydleli v jeho domech, jiní mu dodávali a pracovali na stavbách. Měl skoro všechny obecní a okresní stavby. Dostával je, poněvadž míval nejnižší oferty — jak to vždy dokázal, mátlo mnohým lidem hlavu. Nemohl přece malýma očkama svýma proniknouti zapečetěné nabídky konkurentů — kozel ví, jak se domakával cen druhých podnikatelů. Hádalo se na inženýry, úřednictvo — šeptalo se o tučných podmazánkách, ale těžko všemu věřit, lidé napovídají mnoho lží.

Při neslýchaně nízkých cenách přece jenom Vlach nikdy špatně nepochodil. Konkurenti říkali, že není možno učiniti nižší nabídku — Vlach se toho vždycky odvážil, a přece jenom se mu dobře vedlo. Přibývalo mu jmění, domů, stavebních míst, úvěru. Závist říkala, že si vše bohatě nahražuje při tak zvaných mimořádných pracích. Brzy se musilo hlouběji se základy, někde se trhla půda, bylo třeba nepředvídaného násypu, pevných tarasů, změny kanalisace, jiné vyústění komínů, lepšího založení schodů, zvýšení střech — takové práce rozpočtem netušené nemohl Vlach dělati zadarmo. Za ty mu obec musila dobře vždycky zaplatit.

Navrhli to inženýři, zjistily oprávněnost požadavku komisse, musila to tedy schválit i městská rada.

Nepřízeň hovořila, že má Vlach většinu městské rady v kapse. Jeho zástupcem že prý je tam truhlář Schein. Toho prý Vlach za to královsky platí. Ale dokázalo se, že Schein i leckdy ostře vystupoval proti Vlachovi, že

mu sám nedodával — ale i na to odpovídala závist, že je to smluvená komedie. Horlí prý někdy proti Vlachovi, ale jen, má-li tento většinu úplně bezbečnou; nedodává mu, aby veřejné mínění zmatl. Vlach prý ho jinak odškodňuje.

Bylo se těžko vyznati v těchto věcech. Vlach nebyl ani členem obecního zastupitelstva; říkal, že při stavbách pro obec jenom prodělává a při každém novém podniku, ve který se uvázal, zaříkal se, že je to naposledy, kdy se dal obcí zaskočit. Dobře prý to nerozpočítal a nyní prý vidí, že v tomhle tom nechá boty. Bude rád, když ztratí jenom dvě — tři tisícovky. Dá prý na modlení, nebude-li škoda větší.

Lidé, kteří si hráli na zasvěcence, odbývali tyto věci posměškem. Zvláště prostořecí občané šeptávali, že prý většina nynější městské rady dostává z každého podniku Vlachovi zadaného provisi. Tisíce prý vyplácí věrným společníkům za Vlacha Schein. Určitý peníz jmenovali podezřívači při každé z posledních budov, které Vlach obci stavěl. Mrazilo až při těch číslicích.

Když se roznesla zvěst, že se páni v městské radě znesvářili, půl města proneslo otázku, co tomu asi říká Vlach. A když se potvrdilo, že Podolský již utvořil v městské radě novou většinu, a to proti Scheinovi, zdálo se lidem do záležitostí obecních zasvěceným, že se celé město chvěje jako při zemětřesení.

V hostincích se mluvilo již, co nastává. Nad obzor dle některých vystupuje prý již stavitel Nikejda, dosud městem systematicky odmítaný podnikatel, sok Vlachův. Již ho prý někdo viděl v krámě u Podolského. To mu jistě dával do péra, jak by se kde mohla Vlachovi nastavit noha.

Jinde se pochybovalo, že by již byl převrat na radnici tak jistý. Záleží-li Vlachovi na tom, aby vše zůstalo při starém, pak prý slavnou městskou radu sklíží. Podlepí ji prý bankovkami jako arch namalovaných vojáků.

Ale objevilo se, že tentokráte ani síla Vlachova nestačila sceliti, co se trhlo v městské radě. Podolský již byl v čele nové většiny a té dal po vášnivém zápasu odhlasovati, aby stavební kancelář vypracovala projekt nové regulace na jižním konci Promenádní třídy s přímou výzvou, aby na pozemcích dědiců Rubešových vzniklo náměstí.

Toto rozhodnutí bylo největším rozmachem k úderu ve tvář Vlachovu, neboť právě před měsícem koupil Vlach pozemky Rubešovy za nejvýhodnějších podmínek. V jeho kanceláři pracovalo se již ve dne v noci na parcelačních plánech, dle nichž by Vlach s obrovským ziskem záhy rozprodal, co tak lacino k všeobecnému překvapení koupil. Poručí-li si tu však obec náměstí, za něž zaplatí jen tolik, kolik Vlach sám vyplatil, dozná podnikavý muž až i stotisícovou škodu.

Schein bránil Vlachův zájem jako lev. Tentokráte bylo zjevno všem, že bojuje za prospěch stavitelův — porážel důvody Podolského až i nemožnými vysvětlivkami — ale kupec na konec vyhrál. Nová většina s umíněnosti hlasovala s Podolským, který toho tolik napovídal o zdravotním významu náměstí, o získání plochy pro případ stavby kostela, o novém centru jižní části města, o rychlejším a výdatnějším zalidnění čtvrti dosud zanedbávané.

Když pánové vnesli do hostinců, co se stalo v městské radě, zavládlo všeobecné přesvědčení, že na radnici definitivně byly změněny poměry. Většinu má tedy určitě již v rukou Podolský. A to nejenom v radě, ale i v zastupitelstvu, když strhl k sobě Harasa.

Všude bylo cítit, že vane nový vítr. V »štoudvi« bylo denně nabito. Hodinář Kozel byl tam přivedl již i Podolského, a ten vykládal jako zástupce nového vládního systému, co vše se nyní bude v městě dít. Obou těchto mužů držel se učitel Mysík, který dosáhl i toho štěstí, že se mohl před školní budovou, v níž působil, projíti jednoho dne s Podolským. Kolegové závistí až vrávorali; řídící, jemuž dávala městská vláda Mysíka dosud na pospas, při tomto úspěchu jeho zesinal.

Nebylo pochyb — nejbližší místo správce školy bude Mysíkovo — říkali učitelé — dostane za svou oposici koláč plný medu. Potřebuje jenom pátrat, komu se krátí dech — kdo dozrává k pensi, a vybírat si podle toho školu. Kdož ví, nezřídí-li se pro jeho dobro nový školní obvod.

Mysík byl plný sebevědomí. Viděl, že se upírá na něho tolik závistivých očí, ale cítil též, kterak mu pojednou přibývá přátel. Zvali ho na kuželky, k vycházkám, přátelským pitkám — kolegové pojednou se ho dotazovali o radu ve věcech školských, a sám řídící se s ním nyní několikráte zastavil na chodbě. To byly známky změněného proudu. Mysík mohl vypnouti hruď, vykračovati po vojensku, vesele se rozhlížeti: jedna bouřka na radnici vyčistila též pro něho povětří. (Pokračování.)

DOSTIHY.

Velkoměstská otázka zavířila Prahou. Řeklo se: Jest věru na čase, aby Praha byla konečně velkoměstem evropské úrovně! . . . Nestačí však jenom velkoměstsky vypadat, je nutno i velkoměstsky

Praha našla v té chvíli pravé lidi na pravém místě. Město i korporace pochopily svůj vzájemný prospěch. Sepsána smlouva, provedena finanční operace — a než se rok sešel s rokem, v den sv. Václava putovala celá Praha známou cestičkou poprvé několik kroků za Chuchli k obrozeným koň-

Na závodišti v Chuchli.

žit . . . Pravda, pravda! Nuže rychle, rychle . . . Komise se radí, kanceláře studují . . .

Najednou z čista jasna v touž chvíli přichází »Český závodní spolek« a praví Praze: Chceš-li být velkým městem, pomoz nám a my ti opatříme dvakrát do roka velkoměstské divadlo prvního řádu, cizince ti k němu přivedeme, aby tě při té příležitosti poznali, výdělek občanstvu přinesli a krásu tvoji po světě roznesli . . .

ským dostihům. Vinou vrtkavého počasí bylo to zrovna o pražském posvícení, na den sv. Václava.

*

Putoval jsem také, jako pravé dítě velkoměsta, Riegrovým nábřežím sešel jsem u Palackého mostu k přístavišti parníků. Celá dýmající flotila byla tu připravena, aby odvezla tisíce Pražanů do známých končin chuchelských. Zvonili po třetí, když jsem

sestupoval a bylo třeba zrychliti krok, abych nezmeškal »Primátora Dittricha«.

Sotva jsme odrazili od nového podbřeží, již jiný parník manévroval k přístavišti, aby přijal nové davy. A když jsme vjížděli pod železniční most vyšehradský nekonečný vlak rachotil po něm ostrým tempem k témuž cíli jako náš parník, naplněný do posledního místečka.

Na závodišti v Chuchli.

Jako obrovský úl šuměl parník polohlasným hovorem. Dosud totiž nedovede náš lid mluvit nahlas. Proto je hrstka Němců vždycky patrnější než sta našinců . . .

Podzimní slunce zářilo vesele od zlíchovských strání a poněkud vracelo teplo, jež stávalo se kořistí čiperného větříku. Ale bylo přec jen radostně šumno na široké hladině Vltavy, majestátně zmo-

k cíli dosud neviditelnému, ale všem společnému. Před námi i za námi nedohledné davy svátečních Pražanů po obou krajích silnice. Středem pak hrčela nepřetržitá řada kočárů všech tvarů a druhů, i automobilů, odsouzených k volnému chodu, a proto nespokojeně, vzdorně buchajících. Mezi tím propletali se šediví cyklisté.

Konečně jsme došli k vysokému neprůhlednému plotu, který se táhl do dálky podél silnice. Had kočárů zahnul ostře do prava, my vešli dvěma úzkými vchody.

Neznámé, širé divadlo otevřelo se oku. V kotlině pod veselými stráněmi do nedohledna táhla se k jihu rozlehlá louka, rovná jako mlat a v ní plno rušného, hemživého, nezvyklého života. V levo od nás řadí se četa koní s jezdci v nejnemožnější

Na závodišti v Chuchli.

hutnělé nedávnými dešti, jejíž vlny energicky protínala široká přída parníku a neunavně rozrážely lopatky kol . . .

Bez zastávky dojeli jsme k chuchelskému přístavišti. O překot hrnuli se cestující, muži i ženy, na silnici a všecko spěchalo jen a jen ku předu, strakatině kazajek. Jakýsi elegantní pán zdvihne praporek, strhne dolů — a četa jezdců žene se již v divokém úprku do dálky podél silnice . . . Závody právě počaly — přicházíme tedy již trochu pozdě. Klikatou cestičkou skáčeme po hrbolaté blátivé půdě, pravým labyrintem docházíme na

druhou stranu obrovské ohrady, pod samou železniční trať.

V tu chvíli právě přijíždí dlouhatánský vlak, stane a vychrlí tisíc jiných Pražanů a všecko pak hrne se k četným pokladnám a vchodům.

Nalezl jsem konečně vstup, kterým jsem oprávněn vejíti. Ocitám se v ohništi všeho ruchu. Tisíce a tisíce lidí tlačí se k zábradlí, před nímž prohánějí se strakatí jezdci na bystrých koních. Kdož se nedostali k zábradlí, vystupují na stolice, jichž je tu na sta . .

Čeští Sokolové na Černé Hoře.

Vysoké kryté schodiště II místa naplněno je diváky. Hned vedle dlouhá úzká budova, kde jest jedna pokladna vedle druhé, zařízená jako někde na poště nebo v divadle — sídlo totalisatéra. Uprostřed strmí vysoká budova lóží, k níž vede dvojité schodiště. V lóžích dámy v nejmodernějších kostymech počátku sezony. Pozorávám sta osob neznámých fysiognomií aristokratického typu, jež tak zřídka vídáme v naší české společnosti . .

Několik zástupců zlaté mládeže v karikatuie posíední anglické mody hlučně hovoří s výrazem dokonalého odbornictví. Každé druhé slovo je exotické jméno nějaké vznešené kobyly.

Energické zazvonění: jízda počíná. Vše hrne se k barieře nebo do výšky pavilonů . . . Četa strakatých jezdců současně vyrazí — a letí ku předu v šíleném letu. Již rozbíjí se řada Jezdci tvoří skupiny. Dva tři v předu, jeden osudně se opozdíuje . . . Skupiny se mění. Jeden z posledních blíží se neodvratně k předním a již již dohání prvního jezdce. Šílená jízda rychle pokračuje a již vrací jezdci se druhou stranou kola k cíli . . . Vášnivé napjetí zavlní davem. Všecko upíná pozornost k předním dvěma jezdcům. Ostatní jakoby již byli ztraceni . . . Divoká kavalkáda se blíží. Vidím, jak jezdci pravzláštního výrazu ve vyholených tvářích švihají nelitostně spocené koně.

Tu vyrazí najednou ze zadní skupiny jezdec a tempem neuvěřitelně zrychleným dohání první dva jezdce k úžasu tisíců. Pokřik jejich roste jako vzdálené rachocení hromu, které se blíží.

Rozhodná vteřina přišla: třetí jezdec dohonil prvé dva a v posledním zlomku vteřiny předjíždí ostatní přes černou linii cíle. — Je vítězem! Hřmící potlesk jásá mu vstříc. Ještě daleko jedou jezdci přes cíl, než mohou zastavit schvácené, spocené koně.

Přestávka. Hudba spustí vídeňský nějaký tanec, davy odstupují od bariéry a živě rokují . . . Jdu k otevřené stáji, kam v barevných čabrakách uvádějí koně přihlášené k další jízdě. Krasná zvířata. Hromada podkoních je obklopuje. Dva omývají koně jemnou houbou a otírají bílými ručníky. Čtrnáctiletý hoch vytírá oři něžně nozdry. Jiní upevňují sedlo. Krásné zvíře přijímá všecku tu péči s rozumným klidem, skoro jako by mu to lahodilo. Již nasedá naň žokej v modro-zeleno bíle-fialové kazajce a s černou čapkou a krokem projíždí před stájí.

Jdu podél hlavní tribuny a potkávám kde jakou čelnou osobnost pražskou, úřadní či společenskou, a zase typy aristokratů a kobylkářů, žokejů, mezi nimiž bizarně odrážejí se důstojnici v nových pláštích vojenského kroje.

Všude slyším český hovor. Sem tam zavzní němčina, nějak diskretní a nevyzývavá. I důstojníci mluví česky . . .

Čeští Sokolové na Černé Hoře.

Dubrovník.

U výplatních pokladen totalisatéra je nával. S veselou tváří odcházejí vyhravší s bankovkami v hrsti. Není to zlé vsadit na příklad 10 K a dostat za čtvrt hodiny 121 K.. Jen to umět!..

U pokladen sázkových je také nával. Sází se. Nejvíc na II. místě, kde jsou sázky po 5 a 10 K. Vášeň hry se šíří. K pokladně přistupují již i mali živnostníci, úřednici a drobní lidé všeho druhu. Vypůjčili si mnozí asi, aby mohli hrát — dvacátý osmý den v měsíci je kritická chvíle..

Přicházím ke skupině přátel:

— Na zdar! Sázíte?

— Ano. Je nás pět. Každý dáme zlatku.

— A jak sázíte? Rozumíte koním?

— Nerozumíme. Ale vybereme si dvě, tři čísla, která se nám líbí — celkem docela nazdařbůh.

— A vyhráváte?

— Dosud ano, ale málo..

Člověk je zvláštní tvor. Miluje dráždivost naděje na snadný zisk. Ale jak nejistý! A přece hraje právě pro toto rozčilení naděje.

Vzduch je naplněn vášní a vzrušením. Oči blýskají a ruka se chvěje. Nevím, nevím, odolám-li. Ale chytá to, chytá. — — —

Zvoní se: konec sázek. Jízda začíná. A zas ta šílená jízda s měnivou nadějí. Napjetí stoupá. Hluk. Jeden z jezdců spadl s koně, přeskakuje překážku..

Jízda je skončena. Zvláštní pohled: kůň bez jezdce letí supaje kolem cíle, prost strakatého vůdce, který kdesi v dálce narovnává údy . . .

Poslední jízda je skončena . . . Dva tisíce lidí hrne se současně k východům do připraveného vlaku, na silnici, k řece. Hluk, hřmot a zmatek jako o útěku.

Kolem se šeří a v chvíli je obrovité jeviště klidno a prázdno. Teď teprve viděti, v jaké nádherné krajině vystavěn byl tento širý amfiteátr závodní. Kolkolem malebné stráně vltavského údolí, tak milé a krásné v každém čase. Na hřebeny vrchů padají mlhy a na celou kotlinu melancholická nálada zavlhlého podzimního večera.

Odcházím s posledními — nemoha skoro od obrazu cennějšího než všechno rušné, hlučné a pestré divadlo zvířené energie lidské, jež se tu právě odehrávalo Jakoby toto místo byl vyvolil nějaký umělec — krajinář . . . kraj světa nenašel by lepší.

Venku řítí se zase silniční vozy, automobily a kola ku Praze uprostřed pěších davů, jež spěji k parníkům. V levo pod strání jede nekonečný osvětlený vlak — jeden za druhým, všecky k jednomu cíli: ke Praze, domů, kde čeká večeře, klid nebo společnost, nová radost nebo návrat k trudu . . .

Nad vltavským údolím snesla se mhlivá noc . . . První den dostihů skončen, skončen a já jdu k domovu s upřímnou radostí, že Praha je konečně bohatší o jednu významnou složku v životě pravého velkoměsta. *Milan Fučík.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Dvorní rada dr. Alois Zucker** zemřel nahle v pondělí dne 1. října t. r., doživ se 65 let. Smrt zastihla ho na oblibené procházce po břehu vltavském nedaleko Zlichova. Dvorní rada Zucker byl přepaden dusivým záchvatem a chtěje si nadejiti, dostal se do bařinatých míst, odkud mu pomohl finanční koncipista p. František Čipera, jenž náhodou tudy šel a byl svědkem prvního smrtelného zápasu bývalého svého profesora. Když bohužel nadarmo bylo pátráno po lékařské pomoci . . . má se za to, že mohl býti nemocný zachráněn — požádal pan dvorní rada Zucker, aby mu opatřili thé. Bylo mu ovšem vyhověno s největší ochotou a dostavilo se také očekávané ulevení. A tu nemocný neústupně trval na tom, aby dopraven byl ku své rodině. Všechno domlouvání, aby si dopřál klidu, bylo marno. Sehnána konečně drožka, ale sotva že ujela několik kroků, nemocnému se znovu přitížilo. Dostavil se druhý, prudší záchvat, jemuž silný a statný

muž podlehl. Ochotný společník a průvodce dovezl do Prahy již jenom jeho mrtvolu.

Den před svou smrtí byl prof. Zucker na universitě, kde oznámil, že přijde bezpochyby v sobotu. Neviděl už svých posluchačů, nevstoupil už do posluchárem, kde tak skvěle působil. Vysoké učení Karlo-Ferdinandovo ztratilo v Zuckrovi ozdobu svého sboru, žactvo bystrého učitele, jehož přednášky v řadách studentstva měly znamenitou a zaslouženou pověst. Zucker mimo trestní právo přednášel právo mezinárodní a právní filosofii. Byl nějaký čas obhájcem a ještě dlouho potom, kdy už málokdo pamatoval temperamentní jeho vývody, kolovaly o mistrovsky koncipovaných a s ohněm přednesených plaidoyerech celé legendy. Když habilitoval se jako soukromý docent trestního práva na universitě (spisem »Vyšetřovací vazba«) a nebylo již pochyby o tom, že dr. Zucker tak slibně zahájenou právnickou kariéru opustí, vyslovováno všeobecně politování nad tímto rozhodnutím. Za to nesmírně mnoho získala universita. Zucker vyšel z řad trestních právníků a první z českých právníků soustavně zabýval se trestním právem. Poznal vady a trhliny v trestním zákonodárství a snažil se svými spisy nedostatky odstraniti; po celý život zachoval si soucit a shovivavost pro obviněného — druhá památka na obhájcovskou minulost — a všemi jeho spisy vine se tento jeho humanní názor, jenž hlásí se zejména ze spisů: »Črty kriminalistické«, »Omládeži zločinné a schátralé« a »O podmínečném odsouzení«. V důsledku celé své vědecké, duchem pravé humanity proniknuté činnosti byl zesnulý odpůrcem trestu smrti a svůj názor hájil neobyčejně důmyslnou argumentací a nadšenými slovy. »Právnická jednota« byla druhou tribunou zesnulého — škoda, velká škoda, že rty vědeckého řečníka na vždy oněměly. *K.*

☐ **Váženým odběratelům Máje** oznamujeme, že jsme vyhověli vyslovenému přání a tiskneme omezený počet výtisků Máje na křídovém papíře. Toto skvostné vydání zasíláme v náležitém obalu za 4 K čtvrtletně, poštou za 4·50 K. Přihlášku nutno učiniti v nejbližší době, poněvadž se bude tisknouti toto zvláštní vydání jen v počtu výtisků v čas objednaných.

⁂ **Ve víru.** Henry Bernstein je autor velmi produktivní. Agentura zimničně pracuje, aby zaplavila jeho kusy všechny evropské scény. Národní divadlo si pospíšilo, aby nezůstalo pozadu a vypravilo tříaktovou jeho hru »Ve víru«, kterou s osvědčenou svědomitostí přeložil Karel Šípek. Zdá se, jakoby Bernsteinem zahajoval se nový kurs. Dramata bez dějového základu nemají prý už té přitažlivosti a proto vyvolává kus jakousi pozornost tím, že vrací se ke starším formám a odloženým praktikám.

»Ve víru« je hra sensančního rázu a silných divadelních efektů, jež jsou nastrojeny s nepopíratelnou rafinovaností. Autor sáhl k látce do zajímavého prostředí. Líčí nám rodinu zbohatlého židovského bursovního sensála, jenž pomocí svých milionů chce se vetříti do aristokratické společnosti. V tom směru má autor dost šťastnou ruku. Ale ještě jinak dovedl zájem hledistě stupňovati a to tím, že dal ženině nevěře zcela jinou, apartní folii. Žid milionář, jenž sobě koupil baronství a ženě za tucet milionů hraběte, zůstal věren starým rafovním tradicím. Souvěrci jim opovrhují, poněvadž je zradil tím že se z jejich společenských kruhů vypoutal, ale povýšenec zůstal přece jenom věren staletým zásadám. Proto nic ho víc nemohlo ohromiti a zdrtiti, než přiznání dceřino, že má milovníka. Děs a hrůza jím zalomcovala, když slyšel, že milenec její je člověk, jenž prohrál úžasnou sumu peněz, které byly mu svěřeny. Pravda — druhé jednání je vyvrcholeno scénou svrchovaně napínavou, nervy rozdrásající, řekněme: dramaticky výbušnou — ale jsou tu momenty až ošklivost budící, nemluvě o tom, že hlavní motiv se opakuje, čímž asi sveden byl autor na scestí. Nemohl jinak stupňovati než gradací brutality a svůj nejdramatičtější akt tím značnou měrou pochroumal.

Ve třetím aktě je příliš mnoho nemožností. Efekt a jenom efekt je alfou omegou dramatické ctižádosti autorovy. Milenka peníze opatří druhou zpronevěrou, tentokráte na svém milenci spáchanou, přichází s nimi večer do bytu svého miláčka — ale pozdě. Rána zahoukne a divák si oddechne, že je konec. V kuse si s chutí zahrála pí. Benoniová. Pan Sedláček ani ve hře ani konečně v masce nevystihl povahu židovského povýšence. Člověk, jenž dal se strhnouti k takovým násilným, k tak sopečným výbuchům, musí býti třeba nenápadně, ale přece jenom takovým způsobem charakterisován, abychom ho nepovažovali za bonhomního dobráka a nebyli přepadeni nenadálou, frappantní změnou. Pan Vávra je dnes prvním milovníkem naší scény, a proto by se měl vyvarovati některých, jinak pěkný výkon rušících návyků v akcentování i v grimasách. Paní Matějovská učinila seč mohla z nevděčné zprostředkovací role. Pan ředitel Schmoranz, jenž hru vypravil, neopomene dozajista paní Laudové, která převzala epizodní roličku, při nejbližší příležitosti přidělit úkol — důstojnější. *—mn—*

⁂ **Návštěva u spisovatele.** Vydal jsem se s literárním příspěvkem na pout . . . celým svým rázem kulturně-historickým hodil se, jak jsem se domníval, pro »Osvětu«, redigovanou Václavem Vlčkem. Dávno jsem jej neviděl a těšil jsem se, že si s veteránem našich spisovatelů zase jednou pohovořím. Věděl jsem ovšem, že byl před delší dobou upoután na lůžko a že nikam nevychází — ale poněvadž jsem nikde nečetl, že by byl churav, rozhodl jsem se, že mu rukopis do jeho revue pro rozhled v umění, vědě a politice, dodám osobně. Ale byl ještě jeden a to dozajista pádný důvod pro mou domněnku, že redaktor, kterého jsem chtěl osobně vyhledati, je a musí býti zdráv.

»Osvěta« od čísla k číslu přináší pokračování budějovických vzpomínek Vlčkových: »Kde Vltavu líbá Malše«.

Přečetl jsem si devátou kapitolu v právě vydaném říjnovém svazku »Osvěty« a v duchu jsem vzdal upřímný hold duševní svěžesti a obdivuhodné paměti spisovatele, jenž napsal a vydal takovou řadu knih, že tvoří samy o sobě úctyhodnou knihovnu. — Vzpomínky psány jsou s junáckou vervou . . . je vidět na každém slově, že autor vypravuje svoje vlastní vzpomínky a dojmy a že čerpá ze studnice s bohatým, nevyčerpatelným pramenem.

Kapitola právě vydaná je však ještě v jiném směru zajímavou. Václav Vlček byl jmenován suplentem budějovického německého gymnasia a velice poutavým slovem vypravuje o tom, jaké byly v té době v důležitém tomto jihočeském městě poměry. Jenom na ukázku zavadím o jednu jistě charakteristickou episodku. O jmeninách panovnikových byla v klášterním chrámě slavná mše svatá. »Když služby boží byly skončeny« — vypravuje Vlček — »varhaník zanotoval císařskou hymnu, a chrámem zahlaholil mohutný sbor kolika set mladých, jarých hlasů: ‚Gott erhalte'. Ale jeden hlas, vysoký a zvučný jako klarinet, spustil po česku: ‚Zachovej nám, Hospodine'. Ředitel ústavu P. Placid považoval to za demonstraci a Vlčka interpeloval, zda žákovi za tuto nepřístojnost demonstrativního rázu pořádně vyčinil. »K tomu nebylo žádné příčiny,« ujal se žáka neohroženě mladý suplent . . »demonstrace předpokládá úmysl, a o tom zde není ani památky. Hoch přichází právě z českých škol, proto se při včerejších službách božích po česku modlil a když varhaník intonoval hymnu, on v mladickém nadšení spustil, jak byl po tu chvíli zvyklý, v prvním okamžiku česky: ‚Zachovej nám, Hospodine!' Ale v druhém okamžiku již se vzpamatoval, zarazil a umlkl.« Je ve vzpomínkách Vlčkových mnoho zajímavých partií . . jsou tam uloženy bohaté a vzácné zkušenosti a četba jejich je vděčná a poučná.

Vypravil jsem se minulého úterka do Čelakovského ulice a vyhledal Vlčkovo sídlo na periferii Kr. Vinohradů. — Vejdu brankou, na níž je nápis »Osvěta« a mile překvapen krásou a vzorným uspořádáním půvabné zahrady, pomyslím si: podiváš se napřed na Vlčkovo literární zákoutí.« Znal jsem letní sídlo Svatopluka Čecha »na Havránce« za Troji a zatoužil jsem po tom, projíti se zahradou Vlčkovou. Všude je vidět, že majitel je nadšeným přítelem stromoví a že věnuje se zahradě s láskou a že je výborným zahradníkem. Je to krásné, rozkošné sídlo — myslím, že mimo dr. Josefa Štolbu a Svatopluka Čecha není českého literáta, jenž by se mohl pochlubiti tak poetickým, skoro pohádkovým tuskulem. Vracím se ke stavení, jež bujné stromoví ze všech stran zakrývá, a ptám se člověka, jenž tu zahradničil, kde bych našel pana redaktora Vlčka.

»Pan redaktor je v sanatoriu,« praví strážce zahrady — »právě dnes ho pan profesor Deyl operoval.« Zaražen ubírám se krásnou alejí k východu. Na svůj rukopis zapomněl jsem jako na smrt. Stanul jsem před brankou a z upřímné duše vyronilo se přání, aby Václav Vlček hodně brzo se uzdravil a mohl pokračovat ve svých junácky koncipovaných budějovických vzpomínkách. —*lsl*—

— Sokolové čeští zavítali na počátku měsíce září do Černé Hory. Černohorci přivítali je jako pravé bratry. Před knížetem Nikolou a jeho rodinou provedli naši Sokolové pak cvičení prostná a na nářadí. Výkony jejich se velice líbily. Z památné cesty té přinášíme dnes obrázky. *K. Š.*

— Dubrovník, prastaré město dalmatské zřízené ze ssutin římského Epidauru, sní o slavné minulosti své nad vodami Jaderského moře. Byzantinci, Benátčané, Maďaři, Turci, Francouzi rvali se o ně, brzy vlál prapor republikánský s jeho cimbuří, brzy jej smetly boje domácí neb útoky mocných nepřátel. Roku 1815 učinil všem snům o samostatnosti konec vídeňský kongres, přiřknuv Dubrovník Rakousku. Od té doby Dubrovník upadal. V nové době slovanské obyvatelstvo pokouší se zmnožiti kulturní význam proslulé své domoviny. Při letošních zájezdech Čechů na jih a při velkých námořních cvičeních bylo Dubrovníka často vzpomenuto. Obrazem ty vzpomínky doplňujeme. *R.*

☐ Salon umělecký zřídil ve svém novém domě, účelně a vkusně upraveném, pan Topič. Zahajuje výstavy v něm všeobecným jakýmsi výběrem uměleckých děl, většinou staršího data pod vlajkou umělecké výchovy. Salon Wiesnerův, Lehmanův, první Topičův zanikly — nikoli však beze stop. Doufejme, že půda pro pokusy tohoto druhu je dnes u nás pevnější.

Ročník V. číslo 3. vydáno dne 5. října 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Pokračování.)

Ž zase ulehli oba. A zas bylo jako bezživotí zkamenělé oblasti, co nadále odbývalo se na tom loži, pokračujíc bez počátku a konce. A rozkvíleti se, rozzoufati se zas a bez konce v této oblasti, jak by se tak asi zachtělo srdci ujařmenému slepotou, jakoby bylo mrhati časem, jenž zbýval k jinému pomnění vytvářejícímu se za těch dum nekonečných hodin tmy. Bylo-li vše tak ticho a pusto u něho, že jako by to byl si posléz zvykl a odevzdal se svému neštěstí, bylo docela jinak v duši. Jenže o tom nikdo nevěděl.

Nezvěděl nikdo o těch nocích jeho, tak vleklých a ústrašných. Neb i pro tmu očí jeho byly noci ty, v nichž sen míjel smysly a záhady neznámého bytí naplnily všechny prostory tak zneobsáhlené, tak hluché, tak bádavě záhadně naslouchavé. Na statku zmlkl dávno všechen život, půlnoc táhla, hodiny kvačily. Mrákotný sen naléhal na vše. Jen někdy myš zaharašila v směrech, jež unikaly pozorování. Řetěz v chlévě zařinčel, cos někde zaskučelo. A v těchto jediných vztazích k životu, jejichž rytmem jakoby se měřila nekonečnost noci, pustota vůkol tím úporněji pronikala, a duši slepou sevřela bezednou propastí, v níž jakoby se odbývaly hrozné, nezvěstné pády. A jakoby dálo se vůkol zneobsáhlení záhad a přibývalo ohromivého tajemství. Nespal za těch nocí naslouchaje jejich výzvám, volajícím k duši, nahlédaje ve svou věčnou vnitřní tmu, jakoby stupňovanou ještě tmou zevní, a vyčkávaje, kdy propukne ohromivé tajemství, jež tak nalehalo na duši vyčkávající v mukách svých . . .

Dumával i druhdy za mnohých těch nocí horských, vyčkávaje, hledě do tmy, výzvám noci naslouchaje, ohlasy ponuré své duše v ní stihav — ale nyní neviděl ani této tmy, jejích naválených závějí, přece to čehos viditelného, jen tu černou, bezejmennou, příkrou propast vnitřní maje v sobě, v níž odbývala se nekonečná řícení.

Jakých ohlasů duše bylo to doprovodem noci nynější! A mělo-li každou chvíli tohoto bdění a těch rozpomínek nezadržené zoufalství propuknouti z hrudi, zahořekovati a zabědovati neslýchaně, dohledávajíc se tu úlevy již jen jakoby smrtelné, zdusilo se to vždy zavčas. A jen nezvěstná agonie, jako nastupující sen smrti, odbývalo se to za nočních mrákot v mrákotách duše. Leč nikdo, kdo nenaslouchal těm svým nocím za chvil, kdy uspokojení srdce dávno navždy pominulo, neporozumí takové agonii.

Ale co šlépěje jeho života zastavily se jako u toho, jenž octne se náhle před propastí, a v ohromení váhá dále, život na statku plynul stále rušněji. Nemohl neplynouti, nepozastaví se život před jednou smrtí, a světlo pro tmu jedněch očí nepohasne. Zimní období, tak nekonečné v horách, vždy se znova se dostavujícími mrazy a vánicemi a se zimou vždy znova nastupující, když již klam jara

chvilku prodlel, chýlilo se přece ku konci, jaro spějící již ze všech stran je přemáhalo. Ruch v chlévě to značil, telily se krávy, hrnula se kůzlata, špačci vítězně hvízdali si na zahradě, řáhot slepic plnil dvůr i dům. Z lomu duněly perlíky, občas rachotily střelné rány, kamení se řítilo. Je třeba kamení k stavbě, štěrku na sněhem vyhlodané silnice, lomaři se činí. Ve statku pak ovládaly již přípravy k nedalekému osévání, jež dostaví se najednou.

— Co míní jen ten tatínek udělat, tázával se častěji syn matky stran statku. Takto to přece jíti nemohlo dále. Ona nevěděla, jen jala se vzdychati.

Co je to vlastně takhle za život, žehral syn, dávno již netrpělivý v sobě na převzetí statku, a nyní zdála se mu doba zvláště příznivou. Ale na otce dotírati se neodvážil. A jeho slepotou jakoby ještě nepřekročitelnější hráz byla postavena k němu, v posupnou tragiku jeho neštěstí neodvážil se přijíti se svými zámysly.

Bylo synu potřeba častěji na otce se obrátiti, tázati se ho stran práce. Leč jakoby to syn, cítě se otcovou nemohoucností samostatnějším než dříve a tuše se konečně přece svým hospodářem, činil spíše ze shovívavých útrpných ohledů k otci.

— Jak se dělalo, dělej zas, odvětil jen zas takovým bezejmenně teskným hlasem otec, z pochmurných dum svých se vybíraje, k životu ostatnímu se to na okamžik navraceje. Slyšel, pozoroval, tušil blížící se jaro, ale neviděl. A nevidění toto, toho, co tvořilo vždy nejslavnější epochu v jeho životě, bylo nejhroznější. A odvětiv takto, jakoby tím nápotom odbyl všechny své vztahy k životu vůkol, nezeptal se dál na nic, nebylo u něho zdánlivě zvědavosti k těm hospodářským zájmům, jejichž vůdčí podstatu do nedávna tvořil. Neotázal se tu ani jednou na zemi, jejímž služebníkem po celý věk byl, jak že snad vysýchá, jak se připravuje, neotázal se jak přezimovaly ozimy, nejsou-li vymrzlé, uhnilé, vypařené, ale jsou-li živé a silné, což přece je již poloviční zárukou zdaru práce celého roku a jakoby chlebem zajištěným — neotázal se, jak jsou daleko se zásobami brambor, obroku, jak se telata odstavují. Uzavřel se před tím vším, jako uzavírá se neštěstí před štěstím, jehož nemůže snášeti. To co nikdy již nemohl uviděti, jakoby jeho duši přestalo náležeti. Neuvidí již jara, neuvidí již ničeho nikdy.

A násilně zvracovaly se jeho slepé pohledy ustanuvše jakoby v ohromivém vidění, naplněny strašnou, němou lítostí, jež hořekovala sama v sobě. Na ztuhlém, matně vybělelém, jako mramorovém obličeji slepce označilo se tu cos neskonale tragického. A jakoby to bádalo a měřilo toto úžasné zvracování pohledu v tom nejstrašlivějším území tmy, jíž marně obhlédalo. A marně takto se namáhajíc sunulo se zas jinam, jako ve veřejích záhrobí, tak úporně, zoufale, dohlédajíc se jiných obzorů a konců té nekonečné tmy. Ó, nechtěl tedy na nic se ptát, raději nic vědět o tom, co světlu očí jeho bylo navždy odejmuto a bez čeho přece žíti nemohl. Že to teda svých polí nikdy neuvidí a přece že bez těch polí nemůže být jeho života . . .

A takto života násilně vzdálen jako v nejstrašnějším vyhnanství, v něž kdy osud zaklel duši lidskou, konal zatím své nezvěstné, neoznačitelné přípravy. Nějaké utkvění jako masky smrti začalo se vyznačovati na jeho tváři, čím dál pomnění záhadnější, kams z dosahu života ohromivě tanoucí. Ony nezvěstné přípravy jakoby se zatím dokonávaly, cos již kvačilo a naléhalo v osudech zdejších — —

Již skřivánčí píseň vítězně se vznášela nad brázdami záhumní — jaro se dostavilo, a jak to v horách bývá, jako náhlým zavanutím nesmírného dechu, takřka jedním dnem. Obrátí se to vítr, modře a sálavě zjihne obloha, vlaze roztaje, síla života rozznojí se ovzduším.

Ve statku vyjedou zítra na pole. Bývala to vždy v starých tradicích žití zde chvíle významná, jejíž tichou, mocnou slávu každý z příslušníků v duši nosil, — doba práce nalehavé, nekonečné, horlení bez vyčerpání a únavy, ale i doba požehnání. Druhdy on, zemědělec tělem a duší, žijíci jedině zákony přírody a země své a velkou neodčinitelnou její pravdou, ukládající se svrchovaně životu, dávno ještě nezprofanovaný a nepřesvědčený falešnými hesly, předstíranými snahami, které dávno vybočily od pravěkých zákonů, zavádějíce syna člověka na scestí bědy a zkázy — druhdy on chystával se k této době jako ku posvátné slavnosti obřadů starých náboženstev. Jako by celou tou dobou příprav k jarní epoše činil velké radostné pokání, Boha, jenž vysílá jaro, aby chléb jím vzešel života, vznítil mocně v srdci svém, tanul to jako na modlitbách, jako v posvátnosti. Očistil se jaksi na duši i na těle, ozdravěl, posílil, roznítil se blahým nadšením, jako věřící duše v symbolu víry. Bez pohoršení s lidmi a věcmi chtěl žít, samé dobré úmysly vyvažoval ze zdrojů duše své, chystající se k velké pravdě a povinnosti. Rozrušení, jemuž neporozumí nikdy všední zřetel, vyznačovalo v té době jeho žití, jeho jednání. Vycházíval neustále do polí, celé chvíle v nich trávil, jakoby jim zcela již se oddával. Pozoroval zemi, její život, práci, přeměny, její vysýchání, vznikající její tvoření, prostál jakoby v blahé hypnose, jež zaujala všechny smysly, uprostřed polí a se zaníceným pohledem nořil se v tajemnou, pracující jejich podstatu. To bylo zření jeho nejskvělejší panorama, jež uchvacovalo jeho fantazii a cítění.

Nezvěstné výtrysky a ohlasy života probouzející se země, jakoby donášely se k jeho smyslům, jež je dovedly postihovati, jejími výdechy a sílou se opájel. A vzhlédal zas k nebesům. Tam s nebes vše pochází. K nim tam vždy vzhlédal a celé své bytí, celý osud jim odevzdával. Tak milostivě s ním naložila, dopřávajíc mu těchto chvil, svatou zemi mu svěřila a svých zázraků učinila ho účastným, Bože, Bože, budiž velebeno dílo tvoje, sláva tvá a tvé požehnání, modlila se duše jeho uprostřed těch brázd, co nebesa tála, tála v úchvatu svého blankytu nad hlavou jeho a skřivánek jásal jakoby v jímání celé jejich krásy a země jihla v nesmírnosti jakéhosi zázračného díla pod výdechem jara. Byly to chvíle věru posvátnosti samé pro duši jeho nestrženou špekulační vřavou světa, nebesa i zemi snažící se zařaditi v podlý svůj výpočet — jak zachovávali je ještě staří rolníci dávných tradic, nepřesvědčení dosud kupčením zemí a jejími dary, nepovažující ji za zdroj ziskuchtivosti a mamonu, jimž ale země Bohem dána, aby živila a byla matkou . . . Tak vystával celé dlouhé chvíle uprostřed polí svých se svými vzněty a úvahami, vynášejícími se z pozemskosti k dílu nejvyššímu. To bylo jeho náboženství, jeho modlitba, jeho síla. A v duši jeho v těch chvílích bylo takové velké, čisté rozzáření, takový neskonalý ples soběstačný a posvátné nadšení nezdolně se utvrzující nad blížícími se povinnostmi pravdy a práce.

Takto se byl těšil zase na jaro. A ještě myslil si je takto prožiti, co samostatný hospodář, prožiti je ve výsledním jakéms vyvrcholení, prožiti slavně a dobře, pak že zemi odevzdá synovi a sám složí vůdčí v ní povinnost, aby zabral se pak v ohlasu celého minulého žití a jeho dum v ty věci, které pak člověku se ukládají v posledních zřetelech.

Ach, nastalo to dříve, než myslel a nastalo to tak jinak! (Pokračování.)

BOH. BAUŠE:

Vítězství života v zápasu živlů.

(Dokončení.)

střice přilepená na skálu vypouští million vajíček; kam by se poděl potomstvo opět millionkrát zmilliontěné? — Ryba plující povrchem vypouští 3 miliony jiker; postupně nestačilo by moře, kdyby všechny zárodky normálně se měly vyvíjeti. Nezbývalo mnohdy zárodku nežli hledati jinde ve světě štěstí a přizpůsobiti se novému prostředí; zde však bylo třeba nových ústrojů, nových schopností. Tyto mohly se vyvinouti jen byla-li do původních prvoků schopnost dalšího vývoje vložena.

Z drobounkých kuliček protoplasmy během millionů let vzniká různými přechodními tvory ryba, z ryby tvorové souše, a tak řadou až k oné bytosti, která na mohutných plavidlech olovnici svou do hlubin spouští, rozumuje, měří, zkoumá.

Olovnice vynáší z tuhého studeného bahna dva tvory, kteří úplně absolutní temnotě, zde panující, se přizpůsobili. Slepé ryby číhají tu na kořist, raci jemnými tykadly hledají si cestu, ale jejich pně, které u jiných raků nesou oči, jsou prázdné. Jsou slepí, k čemu oči v čiré tmě, přizpůsobili se životu, tmavého dna, tak jako v pravěku siluru někteří trilobiti našich útvarů.

Špetička bahna položená pod drobnohled poskytuje nový překvapující pohled. Úžasná tvořivost jednoduché buňky jeví se v křemitých krunýřkách podoby hvězd, přilbic, řádů, proražených koulí, paprsků kopí, trnových korun a j. více. Báječná filigranová práce tato tvořila jakés lešení drobounkých tílek radiolarií či mřížovců, kteří jako na voru vznášeli se ve vodě, a když ukončili živůtek svůj, kostřičky jejich jemným deštěm klesají ke dnu. Na 4000 různých tvarů mřižovců popsali badatelé; 4000 různých způsobů nalezla jednoduchá buňka přizpůsobiti se životu co nejvhodněji. Hle, toť zaruka neobmezené tvořivosti původní životní síly, která projevuje se v nejmenších podrobnostech, ve stavbě i vyšších bytostí a jejíž ohlas z hlubin moře jeví se v lidském umění, jenž duševním vývojem jest jen částí oné tvořivé síly přírodní.

Avšak vzhůru z hlubin ke světlu slunce. Báječné pestré barvy a nejbizarnější tvary

splývavé obklíčí nás v pralese chaluh, jež tvoří jako sloupoví ponořeného chrámu v mihotavém světle vodou pohlceném. Říše rostlinstva jeví se nám tu v nejjednodušší podobě, ač v rozměrech, jakých žádný prales povrchu zemského nedostihne. Bez světla slunečného není rostlin; hlubiny moře nemají rostlinstva. Teprve v hloubce 300 m. objevují se první jednobuněčné rostlinky, opatřené též pevným krunýřkem. Avšak i pouhé buňky spolčují se ve splývavé plochy, tu ohnivého nachu, smaragdové zeleně, azurového modra, zlatohnědé barvy, vystupujeme-li do vyšších vrstev vody, světlem proniknutých.

Chaluhy nemají kořenů, nemají listů ani květů, a přece nabývají rozměrů a tvarů úžasných. Mezi Afrikou a Austrálií prostírá se pod mořem les chaluhou Mycrocystis pyrifera tvořený, v němž délka jediné chaluhy dosahuje 150 m., takže na souši jen nejvyšší strom Australie Eucalyptus amygdalina podobných rozměrů nabývá.

Les chaluhový předvádí nám kus pravěku země. Rostlinstvo čerpajíc potravu z látek neústrojných jest zajisté původnější nežli živočišstvo. Rasy vodní první v teplých pramořích probouzely se k životu a opouštěly vlhký svůj živel, plazíce se po chladnoucí žhavé skále čedičové k slunci a vzduchu.

Podivné tvorstvo chovaly lesy chaluhové, z něhož zbyly záhadné stopy obrovských kraků, ohromný vorvaň, obrovská zéva a pestré zvonce slimejše, jehož zvon dva metry v průměru mající úžasem naplnil jihopolárního plavce Borchgrevinka.

Chovají snad pralesy chaluhové dosud tajnosti a záhady, jež tvrdošíjně se udržují ve zprávách o »mořském hadu«?

Nový obraz poskytují pestré útesy korálové. Nevýslovná nádhera pestré této louky podmořské chová nové tajemství života. »Boj o život« jevil se nám dosud jako boj o potravu, kde slabší požíván silnějším; na útesech místo tohoto boje všech proti všem spatřujeme vzájemnou pomoc. Větevka korálu jest dílo společné tisíců jedinců, kteří dělením se rozmnožili, zůstávajíce však pohromadě. Každý jedinec podrží svou hubu a žaludek. Co však stráví, odvádí do společné pokladny: tedy jakýs ideální komunismus. Z přebytku pučí noví jedinci. U trsů plovoucích nastává další dělení práce, jedni veslují, druzí uchopují potravu, třetí brání společný trs, jiní starají se o rozmnožení atd.

První zárodky sociálního zřízení máme tu před sebou. Od lidské pospolitosti liší se útesy korálové a plovoucí trsy slimýšů jen tím, že příslušníci obce zůstávají tělesně srostlí. Avšak již rak poustevnický jeví nový vynález života: používá nástroje. Vyhledá si opuštěnou ulitu plže, které použije za domek a brnění zároveň. Na ulitě sedí však jiná živá bytost, sasanka, s kterou se sdruží ke spolužití dobrovolnému, aniž by oba srostli.

Tedy projev sympathie místo vzájemného potírání. Podobné sdružení tvoří zvonovitý slimýš, jenž v průhledném svém zvonu nosí sebou malou, jen 12 cm. dlouhou rybku. Rybička na prospěch slimýše řídí pohyby tohoto, vidí-li blížící nebezpečí. Rybička není pozřena slimýšem, aniž hlodá na slimýši. Slimýš i rybka žijí jen ve výhodném pro oba přátelství. Slimýš poskytuje rybce domov, žáhavá vlákna jeho jako elektrické batterie brání dům proti dravým rybám. Rybka však vidí dobře a řídí směr. Jeden druhému neškodí; slimýš neužívá žáhadel proti ni, rybka neobrací zubů svých proti měkkému slizu slimýše.

Mezi sourodými tvory objevuje se nový činitel sociální: zvláštní štíhlá rybka, mořská jehla, má na břišku zvláštní záhyb kůže, váček, v němž nosí vajíčka dospívající v mladé rybky. Toť ryba, chránící svůj plod jako činí klokan nosící mláďata ve vaku. Zjev tento, kde staří poskytují ochrany vlastním dětem, počíná již u ježovek, hvězdic, sasanek a stupňuje se stále k intimnějším projevům, které vrcholí v kojení mláďat u mořských ssavců.

Pozvolna vyvíjí se láska rodičů, sdružují se s matkou a s otcem. Na nejnižším stupni splynou prostě dvě buňky v harmonický celek nový, cestou klidnou. Tajemný tento akt v proměnlivé hře životní stává se vždy složitější, v podstatě zůstává týž v celém tvorstvu.

Nositele buněk složitější ústrojnosti se hledají, vzplanou k sobě láskou a sdruží se buď na čas, buď trvale v manželství.

Samice pavoučí ještě jest sto sežrati samečka svého, o lásku její se ucházejícího. Postupně sdružují se však trvale rodiče k ochraně dítěte a sdílení zla i dobra.

Láska stává se trvalou páskou sociální. V lidské společnosti stává se láska výrazem svrchované oduševněné snahy socialní. Od lásky pohlavní stupňuje se láska k bližnímu vůbec, k lidstvu celému. Stává se základem toho, co nazýváme lidskostí, v níž obsažena i soustrast k tvorstvu veškerému.

Co zde několika slovy uvedeno, potřebovalo ovšem milliony let k svému vývoji. Kdybychom procházeli dějiny tvorstva, jak bádavý duch lidský z trosek zachovalých je sestavuje, mizela by před zrakem naším duševním podivná pokolení zašlá. Tvorstvo stále přizpůsobujíc se měnivému prostředí stávalo se vždy otužilejší, složitější; s rostlinstvem opouští mocný živel, by údy své přizpůsobilo pevné půdě, dýchadla vnímání potřebného kysliku přímo ze vzduchu. Z malých jedno-

a vícebunečných tvorů vyvíjí se tvorové do příšerných rozměrů. Dračí plémě druhohor ukazuje se nám jako falešný jakýs pokus, jenž nepodržel síly životní, nýbrž zmizel během druhohor, by místo učinil tvorstvu přiměřenějšímu.

Kolikráte ohrožena byla jemná blánka ústrojného života v krutém zápasu živlů!

Kosti zkamenělé v tvrdé skále dokazují, že, jako ony ryby a korýši temných hlubin moře, tak prchaly různé bytosti před zkázou, na povrchu zuřící, do trhlin a slují skal, hledajíce útočiště v temných podzemních jeskyních, kam nikdy paprsek světla nevnikne.

Tak v divuplných jeskyních Postojny leze po krápnících slepý bezkřídlý brouček Leptoderus, jemuž oko nahraženo citlivostí jiných orgánů, neboť prchá před svítilnou naší a dovede i uniknouti zákeřnému podobně slepému pavouku zde žijícímu. Jen v jeskyních Krasu objeveno neméně nežli 68 druhů brouků, bezbarvý plž jeskynní, as 20 druhů různých pavouků, čtyři stonožky a několik rovnokřídlíků. Zde v černých vodách žije též slepý podivný macarát jeskynní. Slepé ryby a korýše objevili v šerých jezerech severoamerických, v jeskyních mamutích, jichž temné břehy obývají slepé kobylky.

Sopka na Kotopaxi vychrlila s vařícím bahnem nesmírné množství mrtvých ryb sumcovitých, o jichž existenci nikdo neměl tušení. A když v severní Americe jistou artezskou studní vyvrtali, vynesly hlubinné vody nevídaného macaráta rázu obojživelníka postojenského.

Ani rostlinné bytosti nechyběji v temnotách jeskyň, ovšem jen takové, jež postrádati mohou světla slunečního. Jako v hlubinách mořských, tak i zde nalézají houbovití cizopasníci potravu z odpadků rostlinných a humusových, které náhodou z povrchu zemského sem prosakují, a slouží opět zvířecím býložravcům za pokrm. Mrtvé ticho přerušováno zde jen padajícími kapkami v této rakvi někdejší slunné minulosti — a přece zde triumfuje život se všemi svými radostmi a žalostmi nad smrti.

I k samostatnému světélkování došlo na vlhkých lepkavých stěnách jeskyň: div tento způsobuje mladá forma světelkujícího mechu.

V podobných jeskyních hledal útočiště i člověk doby ledové, současník mamuta. Zde přemohl zlobu mrazu a zledovatění umělým ohýnkem, který si rozžehl tlením dvou pazourků. Z pazourku vyrobil si první svůj nástroj.

Zde uměle obyvatel jeskyň nahradil si teplo slunečné jaké má jen v sobě svišť, jenž schoulen v doupěti zimu přespává. Zde zkoušel člověk prvotní svůj důmysl otloukaje obrázky v kamenné nástroje, zde zrodily se počátky umění, jaké vidíme na kresbách člověka praehistorického na stěnách jeskyň zachovaných.

A tak právě hrozná ona doba ledová, která jako zátopa ker ledových hrozila zničiti veškerý bujně rozkvetlý život ústrojný třetihor stala se školou strádání, ale i tužení sil důmyslné bytosti, která šťastně dovedla dobu zkázy přečkati a nový život v zemi uvolněné počíti.

Doby ledové opakovaly se několikráte a není ve hvězdách psáno, že se nebudou se vší svou krutostí opakovati.

Měsíc se svou bledou chladnou tváří zdá se, že podlehl již účinku hrozného onoho mrazu kosmického, jenž v prostoru světovém vladne.

Čeká snad týž osud tvorstvo naší země a s ním korunu tvorstva, člověka, jenž vzešel z nekonečné řady živočišných bytostí a vítězně přečkal katastrofy, jimž padly za oběť tvorové mohutnější, mocněji vyzbrojení?

Lidstvo, které přečkalo velikou dobu ledovou, bude se zajisté brániti všemi cestami důmyslu, by odolalo novému zlednatění svého bydliště. Člověk rozpoutává již nyní svými pomůckami teplo slunečné, utajené v kamenném uhlí, jež svítilo dávno před objevením jeho na zemi. On zapřáhl blesk do svých vozů a strojů. Snad dovede jedenkráte i vnitřního tepla země se zmocniti, jež ve výbuších sopek jen hrůzou a strachem nyní obyvatelstvo okolí sopek naplňuje.

Pohleďme zpět na vítězný pochod života, jak dovedl bytosti své až do hlubin moře, na nejvyšší vrcholy hor, ostrovy korálové budoval, do nejhlubších jeskyň vnikal.

A člověk nepatrný, bezbranný předstihl orla v letu do výše svým balonem, předstihl velrybu v rychlosti svým parním strojem. Duchem proniká vesmírem k hvězdám a do nitra země.

Vedle smavých luhů, pestrých ostrovů a zalesněných hor plných kypícího života a ruchu, prostírá se dosud na značné prostoře povrchu zemského poušť — obraz smrti a hrůzy, znamení, jak vypadala by země naše bez vody. Slunce žár dopadá tu na holá skaliska a ulomky, rozpalujíc je v žáru poledním až na 70°. Zničil-li mráz a led veškerý život za doby ledové, podléhá i zde v poušti všechno rostlinstvo opět žáru slunce.

A přece pohleďme opět s balonu dolů: — napříč pouště táhne se stříbrný pás od moře k moři. Toť průplav rukou lidskou zbudovaný, na něm plují pestré lodě, hrdé stavby a pyramidy vroubí břehy jeho. Člověk odvážil se do končin, kde žádná rostlina, žádné zvíře se neudrželo. V hrozné té samotě, odkud miliony let život byl zapuzen, rozbil svůj stan,

pil z měchu přineseného a snil zde jako někdy člověk jeskynní v době ledové.

Nad ním však klenula se zde obloha plná hvězd nevídané jasnosti. Jen v poušti mohlo se zroditi hvězdářství.

A duch člověka zalétal ještě za hvězdy; zde v poušti kladl si otázky: co že jest život, co smrt, čím jsem v tomto světě?

A z pouště vyšli první velicí zakladatelé náboženství.

U národů pouště vznikaly první veliké filosofické myšlenky v posvátném tichu hvězdnatého nebe zrozené.

Co jest vesmír, co jest bůh? Jakmile člověk tyto otázky si kladl, bylo vítězství života dovršeno. —

Zde zrozena bytost, která obklopena nebezpečími, mezi drakem doby ledové a tyfonem pouště, přizpůsobila se kosmickému poslání svému.

Život ve všech jeho jevech ohrožuje voda i země, noc i světlo, mráz i žár: vždy vyšel vítězně.

A tu člověk, přizpůsoben na zemi, z níž vyšel, ovládající svou planetu svou technikou, pronikající výpočtem svým soustavu hvězd, neměl by zůstati vítězem ještě na věky, ať v pouštích neb ledu?

Temně zní dle pověsti starý obraz Memnonův, když kamennou sochu jeho první paprsky slunce políbí. Vítězství života jest podobné znění na temné struně, na níž neviděné slunce od věků hraje. Znění stoupá vždy v mohutnější a vyšší melodie. Zvuky tyto znějí z hlubin, znějí z malého prvoka, znějí z temnoty moře a jeskyň, znějí v nekonečné nikdy ukojené touze člověka. Měly by vyzníti na plano, zničením všech podivuhodných zjevů života v zápase živlů bezživotných? —

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

Ballada.

(Své ženě.)

(Pokračování.)

IV.

Minulost studnou — dny jen krůpějemi!
Vždy o půlnoci jedna v hloub se řítí —
Mnich Serafín již třicetkráte slyšel
na chmurném hradě ji v dno studny bíti.

A třicátá když temně dopadala,
sen tajemný zas mnicha spánek ruší,
zas tentýž obraz svůdný, divukrásný,
zas tatáž touha spěje jeho duší.

V.

Ó luzný sen! — Síň nesmírná a krásná,
zář červánků v ni nachu řekou padá,
a z nachu svítí dívek těla mladá,
jako když z růží kane rosa jasná.

A řeka nachu tiše plyne, plyne,
a těla dívek leskem perel svítí,
a bílé ruce bílé nesou kvítí,
již v středu síně vonný úběl kyne.

A zase dívek průvod čaruplný
a zase květů přívaly a vůně,
hle, lekníny, hle, ditky vodní tůně,
hle, růží bílých rozpěněné vlny.

Tu lilijí se velké chvějí zvony,
tam jasmín snivý sladkou vůni dýchá,
tu v rukou dívek tuberosa tichá,
tam narcisky a tam zas anemony.

A jakby divem v krátkých jenom chvílích
hle, dívek umem v středu síně skvělé,
již výší se a do klenboví směle
pne, lože tkané z vonných květů bílých.

A zas jen mžikem, jako ve zázraku
z červánků záře bytost vystupuje,
ó tělo ženy, jak je božství snuje
v té kráse poprv smrtelníka zraku.

Ó chtěl bych, Bože, nahlédnouti v eden
a s květy jeho zjev ten srovnávati,
co na pozemských zřím jich luzích pláti,
jsou všechny v něm a všechny skryty v jeden.

V květ jediný, v květ svůdný, opojivý,
v němž jara, léta vše se kouzlo směje,
a jímž Bůh z hudby, jež se rájem chvěje,
sem svojí struny akkord poslal snivý.

Tak v spánek mnicha krásná hradu paní
noc každou hledí jako zázrak světlý
a po květech jež v řadu stupňů zkvetly
v své lože jde, jak k spánku hvězda ranní.

A moře květů láká ve své kliny
a zvony květné sladkou vůní dýši
a zas jen mžik a v bílých květů tiši,
hle, růže růží — tělo Angeliny. —

VI.

»Proč za noci té mlčenlivé
snů mojich spěješ oblohou,
proč, zjeve luzný, krásy dive,
sne bílý větve jasmínové
mou duši lekáš ubohou?

Dny prvé tichým odříkáním
já toužil tebe zapudit,
já modliteb svých vroucích přáním
a věčných trestů vzpomínáním
zla símě chtěl jsem zahubit.

Leč zvolna z tichých proseb mojich
dech vroucnosti se vytratil,
klid duše pohřben v nových zdrojích,
ve sladkých touhách, nepokojích,
a víc se v duši nevrátil.

Já přestal k bohu ruce pnouti,
mír hledat v nových modlitbách,
co dřív jsem nechtěl dosáhnouti,
teď sladkým cílem snů mých pouti,
světélkem spásy v žití tmách.

Jen jedna touha plna síly
je nyní hostem na mých rtech:
Kéž v tajemných snů sladké chvíli
zas vidět smím ten zázrak bílý,
v červánku rudých plamenech!

Tu ženu krásy neskonalé,
tu růži v plném rozpuku,
líc k neskonalé jara chvále,
prs třešní květ i třešně zralé,
bok s lilijemi v souzvuku.

Ó Bože dobrý, Bože svatý,
již nehleď na mne se hněvem,
Tvůj sluha klesá krásou jatý,
pít touží pohár vrchovatý
té ženy vlídným úsměvem.

Již nebudu ti strážcem bdělým,
ó čárná rajská bytosti,
já okem touhou rozechvělým
chci k cílům lásky zírat smělým,
k tvé duše sladké milosti.

Ne pouhým snem se kochat žádám,
květ bez vůně můj každý sen,
já podleh' svůdným lásky vnadám,
toť oltář, před nímž, Bože, padám,
Ty úsměvem svým dař i ten.

A kdybys mi snad, nebes Pane,
svou velkou lásku proto vzal,
má duše toužit neustane,
vždy víc Tě ctí a blíž Ti stane
kdo toužil, snil a miloval.

K. JONÁŠ:

Hlásný.

Krátká povídka.

(Dokončení.)

o radnice přinesl zvoník strašnou novinu. Prý ve věžní komoře schovává Krýba svoji starou lásku.

Městští lidumilové byli zprávou tou nanejvýše rozhořčeni a nařídili tajemníkovi, aby hanebnou tu věc neprodleně vyšetřil.

Hlásný povolán opět do kanceláře. Ale tentokráte se už na něho tajemník neusmíval, aniž nazýval jej šťastným člověkem.

»Nestydíte se,« rozkřikl se burácivě — »vždyť vám je bezmála padesát let a vy si ještě namlouváte —«

»Nenamlouvám!« bránil se hlásný — »ale ujal jsem se té ženské, vždyť byla už jako kost« —

»Tak, tak, ještě tyhle řeči!« láteřil tajemník a trudovité jeho tváře napjaly se k prasknutí — »běhna to je, prabídná běhna a s takovou vy se máte spřáhat, vy, obecní služebník? A to dáváte pěkný příklad dobrých mravů.«

Krýba mlčel. Jen sliny do sebe hltal.

»A k tomu ještě na věž ji uvelebí. Kdo vám dal k tomu svolení, kdo?« pokračoval vášnivě tajemník a jakoby se už vztekem dusil, rozepínal límeček u košile. »Hned musí odtamtud, a z města taky! Sice ji pošleme šupem. A vy ať se s ní už nescházíte!«

V hlásném ozvalo se cosi jako pýcha a vzdor. Hlavu nadnesl a hustě obrostlé oči rozšířil. »Prosím,« začal z hluboka, »ta ženská nepatří k obecní službě, ta je moje — a já se s ní proto scházet budu dál. Přece je to taky lidské stvoření« —

Tohoto odporu se tajemník nenadál. Úžasem protáhl obličej a chvíli patřil na hlásného, jakoby ho nepoznával.

Pak se ale rozkátil a udeřil pěstí do stolu. »Tohle už přestává všechno« — vichřil divoce — »vždyť vy jste se zbláznil! Chápete čeho se to odvažujete proti svým představeným? Nic nechápete!« A najednou, jakoby byl už hněvem vysílen, klesl na koženou židlici a jen trhavě vyrážel: »Dostanete výpověď, na věž víc nesmíte. Jděte!« —

»Na věž že už nesmím?« opáčil protáhle hlásný.

»Ne!« — zasípěl úředník — »a už jděte!«

Krýba ztrnul. Vypjatá jeho hlava jakoby náhle zkameněla. Chvíli stál nehnutě, jen palci u obou rukou zimničně pohyboval. Žíly mu naběhly a oči se zamžily; neviděl kolem sebe ničeho. Náhle se však rozhoupal a zařval ohlušným hlasem: »Já na tu věž nikoho nepustím, abyste věděli! A kdo tam přijde, toho zabiju!«

* * *

Městský revisor vstoupil do obecní strážnice.

»Hned někdo běžte pro Krýbu, ale hned. S tím člověkem musí se řádně zatočit, vždyť on vyhrožoval panu tajemníkovi!«

Strážník Marek bez prodlení předstoupil, zasalutoval a už mizel mezi dveřmi.

Revisor zatím běhal po místnosti a vykládal dlouze ostatnímu mužstvu břitkými slovy o zpupnosti nynějšího služebnictva. »Tak už dále to nejde, třeba zavésti z brusu nový pořádek!« doložil na konec významně a vytáhl objemný notes z kabátu. »Však si za tepla poznamenám, co třeba kde napravit —« sliboval nahlas a usednuv ke stolku, jal se cosi škrábati tužkou. Ale sotva se poněkud rozepsal, otevřely se dvéře a Marek vpadl dovnitř.

»Kde máte hlásného?« zasršel naň hněvivě revisor.

»Prosím!« hlásil služebním tonem strážník — »věž jest otevřena a prázdna. Není tam ani Krýba, ani ta ženská!«

»Tak jste měl jít do dvora!«

»I tam jsem byl. Ale po Krýbovi nikde potuchy!«

»To nám tedy utek!« vybuchl revisor.

A nemýlil se. Hned, jak opustil tajemníkovu kancelář, uvědomil si hlásný, co byl spáchal. »Vždyť já vyhrožoval zabitím — !« zahřímalo mu náhle v hlavě a zahřímáním tím vzdor jeho okamžitě se shroutil. »Udají mne, odsoudí a zavrou do kriminálu!« A před očima jeho vytyčily se vysoké zdi pochmurné věznice, z níž čišil odporný puch zatuchlého vzduchu. Mimoděk Krýba rozevřel ústa, jakoby se bál, že se zalkne. »Jen ne kriminál, jen ten ne, tenť tisíckrát horší než městský dvůr —!«

Šílený strach jej roztřásl. Stál chvíli na chodbě za dveřmi kanceláře a nevěděl, co počít.

»Snad abych se vrátil a zkroušeně odprosil?« — pomyslil si najednou a nejistou rukou sáhal už na kliku. Ale ihned zase vztáhl ji zpět a beznadějně zakroutil hlavou. »Takové věci se neodpouštějí. Jó, kdyby se to stalo jinde a ne v ouřadě.« —

Ve zmatené jeho duši vynořil se v tom neodolatelný pud, jaký v nebezpečí jímá všechny bytosti. — »Zachraň se —!« vykřiklo cosi v jeho nitru.

Krýbu zamrazilo od hlavy až k patě a nepřekonatelná žádostivost po útěku se ho zmocnila. Vykvapil rychle z radnice a spěchal přímo na věž pro Báru. Několika potrhanými větami jí vyložil, co se událo a na konec vyrazil zoufale z prsou: »Musíme zmizet!«

Poslechla bez prodlení. Sebrala několik těch svých hadříků a řekla oddaně: »Pojďme —«

Prchli z města do blízkého lesa a bloudili jeho temnými cestami a průseky. Krýba byl ustavičně ulekán a vzrušen. Každou minutou ovládla jej myšlenka na páchnoucí kriminál a jakoliv snažil se ji zapudit, stále se znovu vracela a pronásledovala jej děsivými představami. Bylo mu z toho až do pláče.

Po celé odpůldne se tak toulali. Teprve, když se setmělo, vyšli z lesa a zalezli do zapomenuté boudy, trčící smutně uprostřed opuštěných polí.

Bára schoulila se do kouta, zabořila se do setlelé slámy a za chvíli tvrdě usnula.

Hlásný však ležel na znaku a s tělem vlhce rozehřátým marně očekával spánek. Tajemná, záludná síla lákala ho ven a přemáhala v něm i bázeň před zatčením. Vzpomněl si, že této doby dlíval vždy ve své volné výši a střežil usínající město pozornými pohledy . . . Kdo je tam dnes za něho? . . . Kdo by to mohl býti? . . . Snad zvoník Mikeš? Ale ten nedovede bdít, usne a zaspí třebas i největší neštěstí! A což jestli vůbec v městě nepostřehli, že on, Krýba, prchl a věž nechali opuštěnou — ?! Hrůza ho pojala nad touto možností — hrůza daleko vrývavější než byla ona před kriminálem.

Vztyčil se na polo a zimničně roztřesen, nahnul hlavu k schoulené Báře. Když shledal, že z hloubí prsou oddychuje, kvapně nohou otevřel vrátka a vyskočil z boudy na pole.

Rozhlédl se po širém kraji . . . Jako vysklená klenula se nad ním tmavomodrá ob-

loha, s níž lilo se stříbřitými, mihotavými proudy měsíční světlo k zemi a bílou zátopou zaplavovalo les i dlouhé, ztvrdlé pruhy rolí a luk.

Lehká pára vylétla hlásnému z úst do studeného, podzimního vzduchu a za ní hned se vydral slabý hlas, ozvěna vnitřního stesku.

»Bóže, Bóže!« zaúpěl na to Krýba a v nejistotě zatěkal očima kolem sebe. Tam v dáli, ve tmě, kde vystupovati se zdály jakési báchorkovité stožáry, tušil městské budovy a svoji milovanou věž. Přitahovaly jej k sobě neúprosně podivné ty přízraky.

Chvíli ještě otálel. Ale pak blesknuv zkoumavě pohledem na boudu — srazil náhle hlavu mezi ramena a jakoby se obával, že by jej mohl někdo ještě zadržeti, dal se do šíleného úprku přes hrudnatá pole.

»Musím se přesvědčit, je-li vše opatřeno, musím!« rozněcoval se ustavičně a v bezoddyšném letu mířil ke ztichlému městu.

Právě na věži odbíjela tvrdými, krátkými údery desátá, když dostihl první ulice. Uřícen a uondán opřel se o rohový barák a nabíral dechu. »A což jest-li mne tu najdou a zavrou?« napadlo ho za okamžik. »Eh, ať třeba najdou,« odpovídal si ihned odhodlaně, »jen když se dovím, zda někdo hlídá —«

O tom se chtěl nejdříve přesvědčit. Z té strany města nebylo však na věžní pavláčku viděti. Skrčil se tedy a plížil se opatrně podél domů až na náměstí. Sotva zahnul kolem radnice, hltavě vznesl pohled vzhůru. — Duše mu zajásala — tam, ve výši matně svítil čtvereček okna, jakoby zasazený do polotmy.

»Hlídají!« vyšeptl křepce a v celém těle ucítil příjemné ulehčení.

Usmál se očima a div radostí nezatleskal.

»Ale kdo pak tam nahoře vlastně je?« šlehlo mu v tom už hlavou a otázka ta žárlivě zaštípala ho u srdce.

»Což pak našli za mne náhradu? Jest to možná? Vždyť každý jen tak hned hlídat nedovede! I k tomu je třeba rozumu! A jakého! . . . Snad poslali tam přece jen zvoníka Mikše. — Ale kdež by ten vydržel celou noc nespat!«

A hlásný mimoděk přiblížil se až ke věžním dvířkám. Ulekl se, byla polootevřena. »Proč to, toť proti předpisu!«

»Krýbo!« zahučel náhle mezi dveřmi dutý hlas — »to je dost, že jdete!«

Hlásnému div se nohy nepodtrhly. »Kdo to? Kdo to?« zachrčel zmateně.

»Nu, já, Mikeš! Čekám na vás. Šel bych si rád domů schrupnout!«

»To jste vy? Já myslel, že jste nahoře.«

»Měl bych být! Ale utek jsem dolů,« zachychtl se hrubě Mikeš. »Pro mne to není, však to řeknu zejtra na radnici.«

»Oni vás tam poslali?« ptal se v smutných rozpacích hlásný.

»Inu, poslali! Kde pak měli taky hned někoho za vás najít! A nenajdou vůbec. Vy jste k tomu už od táty naučen.«

»To jsem! A přece mne vyhnali!«

»Když jste měl svůj rozum. Hádat se s tajemníkem, kam pak to vede! Ale víte co, poprosíte starostu, aby vám to odpustil a on to rád udělá. Vždyť hlásní nerostou jako kopřivy při cestě. Sám to pánům povím, já sám!« nabízel se důležitě, jakoby se mu jen jednalo o Krýbu, ač v pravdě při tom myslil na sebe a svůj ohrožený spánek.

»Jenže já mám tu Báru a nechci ji opustit!« vyhrkl hlásný beznadějně za chvíli.

»Tak se s ní dejte oddat. Páni mají zlost, že s ní žijete jen tak.«

Krýba neodpovídal. Toliko dlouhé: »Mhm«, dralo se mu namáhavě z úst.

»A co — zahlídáte si dnes?« ozval se na novo Mikeš — »já bych šel domů.«

»Zahlídám, ale musíte se za mne přimluvit!« rozhodl hlásný.

»To víte, že se přimluvím,« slíbil zvoník a postoupiv ke Krýbovi, stiskl mu pravici.

Hlásnému jakoby horstva padala s prsou. Volně se nadnesl a v tom už zapadal do věžní tmy . . .

*

Ještě dnes říkává hlásný Krýba: »Nebýt toho zvoníka, neměl bych ani věž, ani ženu —«

Teď má však obé.

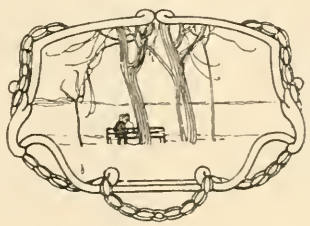

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračován

Za to druhému odstrčenci, Hamrovi, nepřinášela změna poměrů žádných výhod — ba ani žádných nadějí. Mysík choval se k němu tak úporně — »ve štoudvi« ho častoval poznámkami tak nemilostivými, že již uvažoval, neměl-li by hospůdce, která tak neočekávaně stoupla v ceně, dáti výhost. Bylo mu tam nevolno. Mysík na všecky kolegy se díval jako divoch, bál se, aby mu pana Kozla a pana Podolského někdo nevstrčil do kapsy dříve než se sám v městské kuchyni obživí.

Avšak Hamr cítil, že by ústupem ničeho nezískal. Ztratil by poslední styk s vládnoucími činiteli, proto polykal hořké pilulky, kterými ho Mysík častoval, a tvářil se, jakoby nerozuměl.

Ale dočkal se větší bolesti. Jednou se stal dokonce svědkem, že si Podolský s Mysíkem připili na bratrství. Skřížili si paže se sklenicemi, napili se, dali si po hubičce a na to řekl Podolský slavnostně: »A první místo řídícího ti seženu, kamaráde, a kdybych měl vzít na to drožku!«

Mysík zazářil jako slunce věštící rudou záplavou velký vítr — políbil Podolského ještě jednou a řekl: »Už aby to bylo přitelíčku — už aby to bylo!«

Mysík zazářil . .

Podolský s Mysíkem.

Hamrovi se zdálo, že ho provrtávají velkým nebezezem, tak mu bylo zle při úspěchu kolegy stále jen nemilostivě k němu se chovajícího. Mysíkova domýšlivost jej nyní už otravovala, a vůči Podolskému pociťoval jen odpor.

»Kramáři,« spílal mu v duchu, »ty si budeš hrát na protektora školství? Vždyť dovedeš sotva pravopisně psát! Ty budeš udílet místa a hodnosti?«

A najednou mu napadlo, co slyšel od Svozila. Jak se Podolský plazil za Hýrovou, na kolenou ji prosil, nabízel jí pět stovek — bez toho jen na obci vykradených, nějakým úplatkem asi vyždímaných. »Fuj!« říkal si v duši Hamr. »To je sloup naší samosprávy — to je pan rada — to je hodnostář, který rozdává místa, jmenuje úřednictvo, rozhoduje o statisícových výdajích, předpisuje nám přirážky — fuj? fuj!«

Hamra tajený hněv tak pobouřil, že musil ze »štoudve.« Hodil peníze ke sklenici, pozdravil, přijal od Mysíka ledabylý pozdrav, blahosklonné »Servus« od Podolského, a vyrazil na ulici.

Kupcovo »Servus!« bylo jako z horkých špendlíků. O, to jistě na něho už Mysík Podolského nějak »nasadil«. Nová éra tedy pro něho neznamená žádnou ztrátu. Mysík dostane skývu při nejbližším rozdílení porcí, ale o Hamerovi zase nebude nikdo vědět. Přes něho přijdou jiní — všichni se najedí, jenom on

bude klopýtat dále sám, protože se nedostal na výsluní ani bývalé ani nynější vlády. Protože se nebude ráčit panu Podolskému!

A zase si vzpomněl na to, co mu líčil Svozil. Jak se pan rada, který dnes vládne celým městem, šoural po kolenou za Hýrovou!

Aby to tak věděl Vlach! napadlo mu náhle. Ten by si na Podolského sáhl. »Hvězda Svobody« — Vlachův orgán — by už přinesla o Podolském pepřený feuilleton. U všech ďasů — po tom by byla sháňka! To by byla ostudička. Snad by se tam nějak i hodilo, jak pan rada rozdílí již místa řídících. hubičkuje se s Mysíkem. To by šlo ve školách na dračku.

Tyto nápady pražily zrovna hlavu Hamrovu. Ano, ano — to vše musí zvědět Vlach. Jemu je také úzko z nové éry, na radnici strojí se udělat mu škodu mnoha tisíc, ten dá vyprat Podolského v »Hvězdě«, doví-li se, co se dálo u Hýrů. Vlach je člověk, který se umí mstít. Postačí, říci mu vše důvěrně, a už se bude točit vítr celým předměstím.

Než se octl Hamr doma, byl rozhodnut; ráno po škole vyhledá Vlacha.

* * *

Vlachovi nebylo opravdu volno. Koupí Rubešových pozemků chtěl vyvrcholit své úspěchy na předměstí. Dlouhá léta se strojil na tento velký čin — pro toto veliké sousto vlastně držel radniční panstvo v šachu, podmaňoval si obecní starší, získával úředníky a inženýry, připoutával městskou radu. Hlídal dědictví Rubešovo svými advokáty a v pravou chvíli přepadl majitele svou nabídkou. Nasliboval se, napodplácel a nachodil, až se pozemků zmocnil. Šťastná parcelace znamená veliký zisk — jmění, obrovské jmění leží v houdách spustlé zahrady a neladného dvora při stavení s vybitými okny, s děravou střechou a s vraty, v nichž jedno prkno není celé. Vlach rozuměl ceně této pustiny, měl dost peněz, aby platil i podplácel hotovými — ale v rozhodné chvíli mu vypadl nejdůležitější nástroj z ruky: přízeň radnice. Podolský, za kterým se jistě krčí stavitel Nikejda, rozhází všechny plány. Z Rubešova pozemku nebudou krásné parcely — chytře koupená plocha rozpadne se v novém regulačním projektu v prach. Bude tu náměstí. Jenom nejrozezlenější nepřítel mohl to vymyslit, a právě nyní vymyslit, kdy vznesl Vlach sběračku na nejlepší smetanu celého předměstí!

Ať namáhal Vlach mozek, jak chtěl, nevymyslil ani sám ani se Scheinem, kterak zachránit Rubešovic pozemky před potopou regulace.

V hněvu pustil se posléze do Scheina. Jal se mu vyčítati, že jednal zaslepeně ba přímo hloupě, když připustil, aby se pro nějaké praktikantské místo rozházela celá radnice. A když Schein nemlčel, rozkřikl se Vlach na něho jako na chlapce. Vyčetl mu, že měl myslit na něho a ne na nějakého písáka — zadarmo že ho dosud nepožádal o nic, ani prstem že nehnul Schein pro něho bez prospěchu — měl tedy vzít rozum do hrsti a nepustit z ruky oprati.

Nyní se rozkřikl zase Schein. Jal se líčit, co všechno pro Vlacha dosud vykonal, jak se rozešel pro něho se starými přáteli, co se naběhal, namluvil, naagitoval — na to na něho Vlach houkl, že dostal za každý krok peněz jako advokát. Že by za celý život nebyl vytruhlařil, co dostal od něho někdy za rok.

Vlach se postavil při tom proti Scheinovi, roztáhl proti němu těžké paže, jakoby chtěl štíhlého truhláře roztrhnout — zakoulel očima a křičel, že mu hlas brzy vypověděl službu.

Na to vše odpověděl Schein — cítě hmotnou přesilu proti sobě — způsobem jedině mužným: skočil ke dveřím, sáhl po klobouku a řekl: »Budu s vámi mluvit, až se vyspíte — mluvíte jako blázen! Sápejte se na zedníky, ale ne na mne!« A vyrazil ze dveří.

Vlach chvíli se díval, kudy se to Schein tak neočekávaně ztratil — ale pak hodil hlavou, přešel dvakráte pokoj a vyšel na chodbu.

»Je paní doma?« křikl na služku do otevřené kuchyně.

»Milostpaní šla do Prahy,« řekla holčina. »Přijde až v poledne.« (Pokračování.)

Schein vyrazil ze dveří.

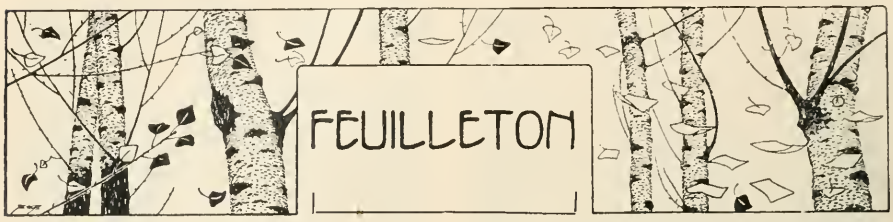

LONDÝNSKÉ DOJMY.

Po 28 hodinové jízdě chystáme se opustiti příjemné kupé expressního salonního vozu Queenboró-Londýn. Dvě spolucestovatelky — matka s dcerou z Petrohradu — konají závěrečnou revisi svých zavazadel a připravují se k vystoupení s vlaku. Celní prohlídka vykonána již ve stanici Queenboró. Na dráhách anglických není průvodčích vlaků, kteří by po způsobu u nás zavedeném upozorňovali cestující na konečnou stanici. Zřízenec společnosti při vstupu na perron reviduje jízdní lístky a cestujícímu pak ponechána naprostá volnost ve volbě kupé. Přímé rychlovlaky na drahách anglických mají pouze jednu třídu. Cestující musí se sám orientovati, kde třeba vystoupiti.

Konečně vlak náš zastavuje na stanici Viktoria. Jsem u cíle. Poroučím se spolucestovatelkám a vystupuji na největším nádraží milionového města. Mladý muž představiv se jako úředník dráhy, mne zdvořile pozdravuje a nabízí se stejnou zdvořilostí své služby jako tlumočník jazyků. Na moji odpověď, že jsem mocen v té míře jazyka anglického, abych se dorozuměl, doprovází mne ku »kebu« (kočáru) a opakuje za mnou zřetelně s londýnským dialektem kočímu adresu hotelu. Dav mi ještě několik pokynů, přál mi anglicky »dobrý pobyt v hlavním městě Velké Britanie«. Tázal jsem se po honoráři za tuto neobyčejnou službu; kynul mi rukou a pravil, že činil úřední povinnost. Později jsem se dověděl, že každá společnost dopravní v Anglii je povinna zákonem míti na hlavních stanicích, kde křižují vlaky, mající spojení s ostatní Evropou své úředníky znající jazyky dotyčných států. Jistě účelné zařízení!

Za 2 shillinky (K 2·40) dopravil mne pak můj povozník do středu města.

V Londýně jsou přesná ustanovení o sazbách pro pouliční dopravu. Každé zneužití sazeb neb zlomyslné zvyšování cen se přísně trestá. Proto

Hrad Tower v Londýně.

Z Londýnských ulic.

v tomto milionovém městě nad Temží přes to, že širokými ulicemi projíždí více nežli 100.000 drožek a tisíce vozidel číslovaných, nejrůznějšího tvaru, automobilů a povozů pro náklady, přece dochází zřídka se strany obecenstva k stižnostem na policejní prefektuře.

Londýn s předměstími je počtem obyvatelstva o několik tisíc větší než král. České s městy, osadami

Z Londýnských ulic.

i s hlavní metropolí Prahou. A přece obdivuhodná kázeň a železná disciplina na ulicích. První dojem vstoupivšího cizince na dlažbu tohoto veleměsta jistě je nejlepší. Neříká se zbytečně o Londýně, že je městem vzorného pořádku. — — Všude je zjevný Angličanům vrozený »spěch« s náležitou dávkou rozvahy a duchapřítomnosti. Vidíte na sta povozů rychle projíždějících hlavními třídami s přesností hodinového organismu a přece poměrně tak málo opakují se srážky a neštěstí pouliční.

Každý povoz londýnský musí býti zřetelně číslován. Potřebujete pouze udati číslo povozu na policejní prefektuře a za několik minut sdělí vám úředník jméno majitele povozu. Jediná ekypáž anglického krále, jakož i jeho automobil nemá běžného čísla.

Zajímavý je orgán bezpečnostní v Londýně. Bez pobočni zbraně, v černém občanském oděvu — pouze čepice jej odlišuje od ostatních smrtelníků — udílí strážník pokyny ze svého stanoviště. Dle rozkazů jeho řídí se pak komunikace ulice. Pokyny policmana jsou stejně směrodatny pro lorda v kočáře se dvěma uniformovanými lokaji, jako pro chudého vozku u nákladního vozu. Anglická policie v tomto ohledu nezná rozdílu. Strážník má tam nejen velikou zodpovědnost, ale i značnou samostatnost, zejména na ulici.

Statistika policejní, jež jistě stojí za zmínku, mluví příliš jasně o pracích bezpečnostních orgánů. V Londýně ztrácí se ročně 600—800 lidí. Počet lidí zde uvedený tvoří u nás již malou osadu. Kam ztrácejí se tito lidé? Dle policejních zpráv jsou nezvěstni. Snad někteří skončili sebevraždou, neb jinak přišli o život. Někteří se odstěhovali a policie marně pátrá po správné adrese. Co znamená však ztráta 600 lidí v městě majícím šest a půl milionu obyvatelů . . .

Strážník v Londýně je také bystrým psychologem. Dovede rozpoznati duševní stavy lidí. Rozlišuje delikty více dle svědomí, nežli dle suchých policejních instrukcí.

Není bez zajímavosti, že policie londýnská má zvláštní instrukce, jak se má chovati ve styku s cizinci. Policejní předpisy kladou zvláštní důraz na zdvořilé zacházení s příslušníky jiných států.

Zvláštní pozornost zasluhuje v Londýně stavba rodinných domů. Projíždíte třídou několik hodin dlouhou a všude pozorujete bloky domů stavěných stejným slohem. Mimo čtvrti obchodní je v Londýně málo domů vyšších nežli 2—3 poschodí. Divně působí, že domy nejsou obíleny, neb nějak okrášleny z venčí façadami. Pouze malé zahrádky před každým domkem zvyšují jejich rodinný ráz.

Tázal jsem se svého průvodce, známého bohatého kupce z obchodní čtvrti, proč v Londýně nechávají domy z venčí neobílené.

»Domy obílené dodávaly by městu lepší nálady.«

»Na několik dnů,« odpověděl mi můj společník. »Nemáme v Londýně času zbytečně dělati práci neužitečnou«

V celé Anglii, jakož i ve Spojených státech severoamerických v poslední době nastalo mocné hnutí pro abstinenci. V Londýně marně hledáte kavárny a restaurace. Naproti tomu nalézáte zde rodinné domy daleko pohodlněji zařízené, nežli u nás. Hernu, čítárnu, koupelnu naleznete v každém poněkud lepším domě. Angličané neradi navštěvují jídelny a restaurace mimo vlastní dům. Ostatně zákon v Anglii sám značně nabádá k životu rodinnému. Zejména velice podporuje abstinenci. Majitel místnosti, kde čepují se líhoviny, podléhá přísnému dozoru veřejných orgánů. Zákon také nedovoluje výčepníkovi prodávati dětem do 16 let, třeba by i rodiči poslanými pivo, ani jiné líhové nápoje. Porušení zákona v tomto případě trestá se bezpodmínečně odejmutím koncese.

Veškeré místnosti zábavné, kde čepuje se pivo a jiné a podobné nápoje, zavírají se v Londýně přesně o půl jedné hod. v noci.

Londýnští obyvatelé mají rádi styky s cizinci. Jsou k nim velice úslužni a ochotně poskytují informace a pokyny. Znalost angličiny je však v Londýně žádoucí. Angličan nerad se učí cizím jazykům, zejména pak němčině. V kruzích aristokratických je značně oblíbena francouzština. Je proto klamný názor, že v hlavním městě Velké Britanie možno se dorozuměti německy.

Naopak Němci, zvláště z Říše, netěší se zvláštní sympatii u Angličanů . . . *Josef Pávek.*

:: **Paní Marie Koldínská, ovdovělá Stankovská,** skonala minulý pátek v hodinách dopoledních, smrtí klidnou a bez zápasu. Byla dcerou ředitele Pavla Švandy ze Semčic a dramatické umělkyně pí. Elišky Švandové-Peškové. Vynikala velkou znalostí dramatické literatury a právě tímto svým rozhledem prokázala Smíchovskému divadlu mnohou platnou službu. Zesnulá byla provdána za spisovatele Josefa Jiřího Stankovského a ovdověla roku 1879, načež provdala se po druhé za JUDra Aloisa Koldínského. V »Zápiscích české herečky« zaznamenala matka zesnulé, člen českého divadla pí. Eliška Švandová-Pešková, o zrození své dcery pí. Marie Koldínské tento zajímavý zápis: »Dne 1. února 1853 hrála jsem Sidonii v kuse »Noc a jitro« a stihla mne ta nehoda, že spadla jsem do propadliště; provazy, které přístroj ten držely, přetrhly se. Na štěsti se mi nic nestalo, ač jsem to mohla snadně životem zaplatiti. Druhého dne po té nehodě narodila se nám dcera Márinka. Divíte se? Ano, tenkrát bývalo jinak, herečka ve stavu požehnaném

nedostávala půlletní i delší dovolenou při plné gáži, ale bývala nucena hráti třeba až do poslední chvíle. Dne 2. února se Márinka moje narodila a již dne 7. února musila jsem hráti v »Čechu a Němci« Kačenku.« —*sl*—

— V dekorativní váse nespokojil se L. Šaloun pouhým pokrytím povrchu plošným dekorem — nýbrž použil jejích výškových i tvarových proporcí k samostatné plastické komposici. Rozložení hmot, rytmický zdvih a kles linií, draperie, stupňují a akcentují dojem lehkosti a nadzemskosti dvou mladých, po vzájemném splynutí toužících těl; ta modelována s měkkostí a jistotou, jež upomíná na nejlepší práce pražského baroku.

L. Šaloun: Dekorativní vása. Premie Máje.

Vása vyšla svého času vítězně ze soutěže »Volných Směrů« a byla na třetí výstavě Manesa vystavena současně s krásnou skupinou »Vyhnanců« a bustou »Ve stínu smrti«. Šťastný odběratel V. roč. »Máje«, kterému ji přidělí los, získá znamenité umělecké dílo. —*k.*

— Jos. Merhaut: Vranov. Silné, přátelsky milé akkordy zazněly k nám ze sesterské Moravy. Řekněme upřímně: uvykli jsme vítati literární a vůbec umělecké zjevy moravské s přídechem nedůvěry. Nejeden moravský literát díval se na nás, jak v knize své správně praví o paní Srbové Merhaut, »očima staré moravské tradice«. Byli jsme mu »jiným plemenem a jinou krví«. Zůstávali jsme mu cizinci, kteří se sice přizpůsobují, podobně mluví, mluví, ale mluví přece jinak!

Tyto »podkopy, kdysi úmyslněně založené v moravské zemi«, vybuchovaly nejenom mezi prostým lidem, nýbrž i v literatuře. Nyní však k radosti naší protivy se vyrovnávají spravedlivým poznáním. »Byly to ozvuky dávno odbytých bolestí, dlouho uměle živených, záchvaty závisti a podezřívání, ničím neodůvodněného, dokládaného skutky nahodilých jedinců, nárazy letor dávno se vyrovnávajících vzájemným křížením a soužitím. Vítr, jenž přes hranice prudce táhne k nám, jistě brzy pročistí vzduch a odvane poslední záchvaty nedorozumění.«

Takové tóny ozývají se z románu Merhautova, vážné knihy, kterou řadíme k nejlepším výtvorům českého pera v posledních letech. Vranov jest silný jak uměleckým zpracováním, tak i svou látkou, výlučně naší, českou, moravskou. Tyto oba pojmy slučují se v knize Merhautově v jeden. V ní jasným, spravedlivým a smírně mohutným světlem ozařuje se nám duše moravského člověka. Vidíme ji ve prostém, zastaralém nazírání paní Srbové, která při vší tradicionelní nedůvěře k Čechům přece jen se chvěje o Prahu, všem drahou. Jakmile došla zpráva, že na Prahu táhne bouře, »již nebylo hranic, nebylo jiného plemene a rodu, všecko byly děti jediné Prahy, hlásily se k ní, dovolávaly se ji, táhnout jí ku pomoci chystala se celá moravská země.«

A vidíme tu duši zase v probuzeném, do sebe se vrátivším starém pánovi Křikavovi, který jako studnice životní moudrosti rozlévá kolem sebe uklidnění, důvěru a naději v slibnější budoucnost

své země i svých lidí. V starém Křikavovi i v mladém Evženu Srbovi zobrazen jest pozoruhodný přerod moravského zněmčení v původní českost. Děje se to tak přirozeně a přesvědčivě, že i čtenář pevně věřiti musí v krásnější budoucnost národa českého na Moravě, a nepochybuje, že již nadchází nedaleký den.

Děj románu, který zaznamenává kromě jiných úkazů hlavně toto národní probuzení a zdravé uplatnění mladých sil, zpestřen jest zajímavými kapitolami milostnými, jež samy o sobě stačily by uspokojiti i přísný požadavek čtenářův. Obrazy Růženy, Julinky a ostře načrtnutá silhouetta učitelovy dcery Olgy vedle řady jiných postav trvale se vrývají do naší paměti, a podobně líčení moravského hlavního města a jeho okolí, zejména Vranova, svou živou, případnou krajinomalbou náleží k přednostem Merhautova vážného literárního snažení.

V knize Merhautově narodil se těžký klas na líše českého písemnictví. Nic strojeného jinokrajného, žádný padělek cizího plodu a kvítí, žádné opičení slovem i látkou po cizích vůních a barvách, ale zralé, poctivé domácí zrno, upřímné, vroucí slovo ryze českého spisovatele k českému čtenáři. Doporučujíce z toho srdce Merhautovu knihu, která vyšla v Brně v Píšově nakladatelství, tiskneme za ni spisovateli ruku a těšíme se na jeho slíbené »Moravské nížiny«. *Ds.*

≡ **Zeyerův pomník** přece snad bude. Zahájeny kroky, aby za pomoci Prahy a za zvláštní obětavosti tvůrce pomníku toho, prof. Maudra, došlo k rychlému uskutečnění projektu tak poeticky komponovaného.

≡ **Knihovna Novin Mládeže** patří k nejoblíbenější publikaci domácí. Letos přinášíme v ní Nejpamátnější cesty výzkumné, původní to dílo spisovatele prof. B. Bauše, bohatě illustrované F. Horkým. Knihovny této, redigované Ant. Klášterským, vyjde za rok 20 sešitů po 20 haléřích. Ostatní je v insertní části.

≡ **Stavby na venkově.** Z nádraží jde se rovnou třídou do vlastního města, jehož vstup tvoří starobylá brána gotická. Působí mohutně a souladně prostou svou architekturou, která zvučně hovoří mluvou své doby. Nasytivše se pohledem na věž, podíváte se po nejbližším okolí. Radost naplní vaši duši. Hle, v levo těsně k věži přiléhá nový jednopatrový domek. Ruka povolaného architekta přizpůsobila novou stavbu souladně slohu staré věže a svérázná malířská výzdoba mistra Láďě Nováka zvyšuje tento dojem. Vlastník — původce těchto řádků nezná tohoto pokročilého jistě muže — vykonal pěkný čin, okrášliv město. Jeho zásluha není menší než spisovatele, který napsal dobrou knihu. Vedle tohoto stavení milého křičí bílá façada nového domu, na kterém se shlédla všechna přemrštěnost »nového« slohu, provedená rukou neumělou. Není slov pro nepříjemný dojem tohoto vnějšku. Tyto domky, vystavěné současně v městě X před krátkým časem, toť obraz nových staveb našeho venkova. Všude setkáváme se s těmito kontrasty. Jedni staví ušlechtile vzhledné domy způsobilými architekty ve slohu okolí aneb způsobem, který neruší; druzí však pokoušejí se zříditi jenom něco nápadného. Zejména »secesse« je nyní rejdištěm všech architektonických nesmyslností. Mnozí myslí, že »nový sloh« snese všecko, co je proti rozumu. Jak tu zjednati nápravu? Stavebními úřady jsou úřady obecní. Tyto jsou zodpovědny za takové stavební hříchy. Mají možnost domluvou, radou i mocí úřadu zabrániti takové nevkusnosti, která se nedá pak po léta napraviti. Není tu vážný úkol pro naši inteligenci, aby zabránila podobným nešvarům. Neměly by se v každém okresu zříditi pro poučení nevědomých zvláštní umělecké komisse, které by vešly v důvěrný styk s pražskými kruhy uměleckými a staly se pro veřejné stavby jakýmisi poradnými sbory svého kraje? *Dl. F.*

≡ **Viktora Dyka** tři dramatické práce vydáváme dnešního dne v Divadelní knihovně Máje redigované drem J. Štolbou. Jsou to: tříaktová hra »Episoda«, aktovka »Smuteční hostina« a »Premiéra«, tragikomedie o jednom dějství.

≡ **Almanach praktického člověka.** Pod tímto titulem vydáme v nejbližších dnech originelní knihu. Na tisíce otázek, které se naskytají v proudu života, jsou v ní odpovědi. Sta a sta článků, statí, tabulek — bohatá výzdoba illustrační, několik map a plánů naplňuje tento spis, jakéhož dosud nemáme a který bude vycházeti každého roku. Český intelligent neobejde se bez této příručky. Kniha má přes 300 stran a vázaná prodává se za 2 K.

Ročník V. číslo 4. vydáno dne 12. října 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

I.

Koncem července jel jsem na venkov, do zastrčené valašské dědiny, blíž okresního města. Měl jsem tam tetičku, jež měla domek a v něm pouze malý obchůdek, či, jak se říká, krupařství. Tetička přijala mne laskavě. Byla ráda, že jsem přijel se podívat na její samotářskou domácnost, od níž se kromě kostela neodlučovala nikdy.

Tetička byla dobrá, nábožná starší ženská, vdova. Měla svůj krámek a při něm světničku s kuchyní. Ve druhé světničce měla nájemníka, ale vypověděla ho. Nebylo jí příjemno žíti s cizími lidmi pod touže střechou. Světnička byla útulna s vyhlídkou na malou ovocnou zahradu, jež byla v době letního vedra nezaplaceným dobrodiním. Tetička dala světničku vybílit, provětrala ji a za okna dala květiny. Liboval jsem si v této světničce a v duchu byl vděčen za to pohodlí. Jedinou nepříjemností byl hlučivý zvonec na dveřích krámských, jenž často za časného rána ohlašoval kupujícího svým pronikavým řinčením. Zmínil jsem se o tom tetičce, ale ona jen pokrčila rameny, jakoby naznačovala, že se s tou nepříjemností musím smířit.

Prvého večera seděl jsem s tetičkou na lávce před krámkem.

Vyprávěla mi celou rodinnou kroniku se všemi náhodnými i zdůvodněnými podrobnostmi, vykutala z paměti všecky už setlelé nebožtíky a mluvila o nich s uznáním.

My lidé dnešních časů neváženie se těsně na svazky příbuzenské, zapomínáme dějiny rodu, necháme zapadat křížky na rovech předků, ale tetička byla ze starých časů, kdy vědomí rodové bylo silně vkořeněno a blízká příbuznost vyzdvižena oproti cizí a lhostejné krvi.

Bylo mi podivno, jak znala tetička všecek můj vývoj od mládí, neboť připamatovala mi věci, které já dávno zapomněl. A já se, hříšník, přiznával v duchu k veliké nedbalosti. Věděl jsem o své tetičce jenom tolik, že kdesi na valašské dědině žije má tetička, matčina sestra, jejížto obraz mi utkvíval v mysli jen jako vybledlý pastel. Seděli jsme dlouho. Už odzvonilo klekání a rozklácení sekáči v režných košilích brali se domů a pozdravovali tetičku, která jim chladně odpovídala, jakoby si před nimi zakládala na svém městském původu a nemínila splynout, ba ani se sblížit se živlem, ve kterém žila.

Vlahý srpnový večer zatmíval dědinu, jakoby zúmyslně rozházenou podél břehů křivolakého potoka. Selský statek naproti ještě se bělal svým zdivem, ale ostatní domky se školou i kostelem na samém hřbetu pahorku hltalo šero.

A tetička pořád vyprávěla. Vypověděla mi všecko, co ji tu trápilo, přiblížila mi dědinu s jejími obyvateli a ještě pořád měla co povídat.

»Jsem ráda, žes přišel, ale bojím se, že ti tu bude smutno. Já jsem už v letech, a člověk tu na té dědině zdivočí, až hanba mluvit. Musíš si hledat společnost sám,« řekla mi tetička, když se už vypovídala.

»O to nemějte starosti, tetičko. Nějakou práci si tu najdu. Byl bych rád, kdybych tu nasbíral několik lidových písní,« odpověděl jsem tetičce.

»Mnoho si naději nedělej. Včil se už nezpívá jako jindy. Leda opilý Krumpolc křičívá někdy v noci jakési sprostoty anebo o svatbách zpívají, ale jináč je se zpěvem konec,« namítla tetička.

»Kdo je ten Krumpolc?« zvídal jsem.

»Starý chalupník, opilec a dotěrný člověk. Neradím tobě, abys mu vešel do cesty, nezbavíš se ho,« řekla mi tetička a zmátla mé plány.

Jediný zpěvák — a od toho mne tetička zrazovala. Illuse mé se kalily hned prvého dne a bledly v mé mysli.

Chodci už nepřecházeli, dědina ztichla a zamlkla.

»Myslím, bude čas spát. Řekla jsem ti dnes všecko a zítra nebude o čem povídat,« řekla tetička a vstala.

Přál jsem jí dobrou noc a vešel do své světničky.

Zavrzly dvéře od cesty, závora skřípavě zapadla a tichý, kdesi za světy ležící pokoj zvolna se přichýlil k dědině.

Otevřel jsem okno do kořán. Ze zahrady zadychla rosnatá vůně a nad křivkou lesa zářily hvězdy na temném výseku oblohy. Odněkud stále znělo: tak, tak, tak, tak . . . Někdo sklepával kosu na zítřek.

»Zítra budou požínat obilí, ale já? Má žeň bude chudá,« napadalo mi.

A tato zasmušující myšlenka neplodně dolehla na mou mysl a zatížila ji.

II.

Ráno mne vzbudil řinčivý zvonec. Úryvky jakési lidové písně, přetaté nemilým zvukem, chvíli mně v paměti doznívaly.

Obrátil jsem se k oknu a vyhlížel ven.

Bledá a mdlá ještě obloha, bez lesku ohlašovala prvé jitro. Pod střechou kmitla se vlaštovka a svěže a vesele zahrály v zahradě zrosené větve dotekem ranního vánku.

»Což kdybys nyní vstal!« napadla mě té chvíle myšlenka, již jsem se okamžik obíral a pak jí poslechl.

Vstal jsem, rychle se upravil a prošel mlčící chodbou.

Na návsi bylo už rušno. S křivými hrabicemi volně, ojediněle kráčeli sekáči v režných spodkách a košilích. Šli vážně a zasmušile jako k nutkavé, důležité práci.

Minul jsem náves a bral se krátkou uličkou se ztvrdlým blátem do polí, kde na příč i na podél tahly se plochy zraleho nebo zrajícího už obilí, jímž vanul nezvěstný, tlumený dech.

Jitro se budilo. Na horách k severu ležela řídka bělava rouška, východní obláčky zvolna se rozkrajovaly a vzduch se stával čistějším, stříbrnějším. Z meze voněla mateřídouška, ukryt ve zrosené louce přiškraboval chřástal a kdesi nesměle zavrzal cvrček.

Rozhlédl jsem se před sebe. Celá ta svěží vyspaná krajina ležela přede mnou tak jako právě zrozená myšlenka.

Opojen touto svěžestí vzduchu i krajiny přešel jsem vozovou cestu s vytlučenými výmoly k úzké pěšině, pouze pro jednoho chodce, která se stáčela k blízké březině.

Zastavoval jsem se, ohlížel a přemítal o včerejšku. Posledni nepříjemné myšlenky se mně opakovaly, ale krása jitra je rozvívala a rozptylovala v duši.

Došel jsem k lesíku.

Slunce už zatím vyvstalo nad obzor a světlými pruhy padlo na nevelikou mýtinu před lesíkem, před nímž tak jako svítící zeď zabělely se jasné, třpytivé kmeny bříz.

Vešel jsem do lesa. Břízky se sotva hýbaly, ale nahoře ve vrcholech šuměl lehoučký vánek v pianissimu. A v tom proud světla vtrhl vítězně v pološer březiny a rozsvětlil ji. Prudký svit ranní mživě se třásl po kmenech, větvích a jasně zelených kobercích mechu. Následkem přílivu světla vznášel se lesík v oblačném dýmu a jako probuzen světlem zašuměl jasněji, hlasitěji.

Cítil jsem dojem krásy a svěžesti ranního života, sedl jsem na pařez, vyndal tužku a zápisník, abych svůj dojem zachytil slovy, ale marně. Ono kouzelné, zázračné slovo, jež prýští z duše tak jako křišťálný pramen ze skály, se nedostavilo.

Ne, k tomu nemám schopností. Zůstanu pouze sběratelem lidových písní a kritikem cizího cíle, řekl jsem si, vstal a tloukl se rozbíhavými pěšinami a krkolomnými pádoly lesního úžlabí.

Uprášen a zabrouzdán rosou vracel jsem se pomalu k dědině.

A zrovna, když jsem vychazel z lesa na mýtinu, potkal mne mladý, asi pětadvacetiletý muž v loveckém obleku, s ručnicí na rameně.

K mému překvapení pozdravil mne a zastavil se.

»Doufám, že mam čest mluviti s panem professorem S.?« otázal se mne jasným a povědomým hlasem.

»Prosím,« odpověděl jsem

»Dovolte, abych se představil: Alfons Pelčarský, myslivecký adjunkt. Slyšel jsem, že přijedete na prázdniny a že rozmnožite naši venkovskou společnost. Můj otec je totiž nájemcem hostince »na pile«. U nas se schazeji skoro všichni lepší lidé. Budu se těšit, že se u nás uvidíme,« povídal mladý muž, jako by se byl na tu řeč připravil.

Byl příjemných tváří, ale jeho malé a šedé oči byly mi záhadny a neurčity, nehledě k tomu, že trochu mnoho mluvil. Ale to už je vlastnost všech dnešních mladých lidí. Ostatně učinil na mne slušný dojem.

»Jste snad zde někde při revíru?« otázal jsem se.

»Ano, mám čtvrt hodiny odsud k myslivně. Však tamhle za tím lysým pahorkem, jak prosvitá trochu červená střecha, tam je má štáce,« povídal adjunkt, ukázav rukou do dálky.

»Chodíte na noc domů?« ptal jsem se.

»V létě skoro každý den. Můj chef je dobrý, příjemný člověk. Však se s ním seznámíte. Vůbec u nás je pospolitý život v nejlepším pořádku, vzorný. Doufám, že budete míti zde milý pobyt«.

»Myslím, neboť už okolí samo se zamlouvá.«

»Ó, ano. Valašsko je známo svou krásou. Bezpochyby, že spěcháte k snídani?«

»Už se tu tluku hodinu v polích.«

»Nebudu zdržovat. Těšilo mne,« pověděl adjunkt a podal mi ruku.

»Na shledanou«, řekl jsem, zamířil k dědině a mladý muž se lehce dotekl pažby své ručnice a švižnými kroky se ubíral k myslivně za lysým pahorkem.

Sluneční paprsky plnými proudy se rozlily krajem, zabzučel hmyz, vlaštovky zakroužily a vánek se rozšeptal v lesích obilných stébel. Široká lučina přede mnou zasvitla rosou a jakoby se v ní tavilo stříbro, kroužila vzhůru jemným, průsvitným dýmem.

Připamatoval jsem si celé dnešní ráno, ten březový, sluncem zalitý lesík, jemně šumějící obilí, rosnaté louky, setkání s mladým, hovorným člověkem a všecky ty jednotlivosti, jimž jsem se podivoval. Všechny ty dojmy byly tak milé a svěží, že jsem je cestou poznovu v paměti vyvolával.

Naproti tomu můj minulý život ve městě zdál se mi takovou pustou, únavnou stepí, kde lidé jenom živoří, protože postrádají vzduchu a světla, té pravé sváteční rozkoše, které tak do syta mohou užívat sedláci a lidé žijící na venkově. Jenom že — — —

Stál jsem a naslouchal. Ne, nikde klam. Sekáči, ženci mlčeli při práci, honci, pasáci, ženoucí dobytek na pole, nezanotili písně. Přemýšlel jsem o slovech tetiččiných. Ale ani ty rušivé myšlenky neměly dlouhého trvání. Přilétly tak jako letní oblaky a mysl má zase svěže se brouzdala rosou a vůní těch vyspaných lučin a polí . . .

III.

Doma mne čekala tetička. Nemohla pochopit, proč jsem tak časně odešel a měla o mne obavu. Vysvětlil jsem jí, co mne zlákalo do polí a tím ji uspokojil.

Dopoledne jsem seděl v zahradě na malé lávce pod starou jabloní a četl. Odpoledne jsem chtěl vyjíti, ale tetička mne přivázala k domu. Předložila mně spousty účtů a prosila, abych je prohlédl. Učinil jsem jí po vůli. Celé tři hodiny seděl jsem v nešťastných účtech a počmáral několik archů papíru samými číslicemi. Vždyť jsem přepočítával účty za sedm roků, jež měla tetička svázány v jediném svazku tak jako proutí v otepi. Ujistil jsem s dobrým svědomím tetičku, že všecky účty jsou správny, pouze jediný účet schází. Tetička nedůvěřivě vrtěla hlavou a jala se hledat ztracený papír s příkladnou ženskou pilností, ale nenašla ho.

K večeru šel jsem polem až k mýtině, kde jsem se ráno potkal s Pelčarským, a kráčel jsem směrem k silnici, kde mohl býti hostinec, o němž se Pelčarský zmínil a který jsem včera snad s vlaku spatřoval.

Den byl horký a bezvětrný. S oslepující oblohy pražilo a z rozsedlin země sálalo pravé žňové horko. Lesy a stromy v tomto palčivém vzduchu ani se nepohnuly, v obilí potichu lupalo a ptáci řídce a lenivě přeletovali.

Širokou lučinou, podle polovyschlého potoka, zastíněného olšemi, přišel jsem na prašnou okresní silnici, u které za spoustou stromů spatřil jsem nevelký zájezdní hostinec, do něhož mne zval mladý muž z ranní vycházky.

Hostinec neměl ani dost málo úhledné vzezření. Byl to bývalý panský mlýn s pilou, jenž dávno byl vyhořel a který potom bez velké námahy přestavěli na hostinec. Ale osud jeho zůstal napsán až dosud na jeho zdech. Zažloutlé, zčernalé skvrny od požáru zůstaly v průčelí pod střechou, jako když po ráně zůstane jizva.

Ačkoli hostinec ničím nevábil, přece jeho okolí chytilo člověka na prvý pohled. Byly to silné, staleté duby na hrázi dlouhého rybníka, od polou zarostlého lesíkem vodního sítí. Duby ty táhly se v půlvěnci okolo rybníka v malebných skupinách a svými křivými, statnými rysy propůjčovaly okolí vážný a dumavý výraz.

Na dřevěných lávkách pod hrází rybničnou sedělo několik pánů při džbancích černého i světlého piva, které míchali dohromady.

(Pokračování.)

Z básní Hugona Saluse.*)

Z rukopisu přeložil Zdeněk Broman.

Chladné prsty.

Dnes držel jsem dlouho v rukou svých
ruku umírající paní:
Mám dosud jakoby zdání,
že mráz její zaklet v prstech mých.

Teď, živote můj vnadný,
má lásko, neseš mi svůj žár,
svou rozpjatou náruč, krve var —
A já tu stojím chladný?

Ne! Chladný? Nemůžeš uvěřit?
Jen moje prsty zebou
a nechtí se setkat s tebou!
Láska musí pověrečná být!

Anděl snů.

Snů královna dnes světlé děti,
své andílky, šle v noční tmu.
Ti umí zkazky vyprávěti,
trhané přání se stromu.

Šust sem, šust tam. Sta uší vítá
tu nádhernou a sladkou lest.
Jen jeden anděl sám tu litá,
již sotva vhodný spáč proň jest.

Je létat možno všude zříti.
— »Kam letíš?« — »Letím k dítěti!
A ty?« — »Já smím se zastaviti,
kde budou chtít mne slyšeti.«

Jak lunným svitem cestu hledá,
na lomenici zastaví
jej tmavé okno. Tu však, běda,
se křidélka již jiná chví.

»Nech, ať zde najdu snílka sobě!«
— Však Amor dí: »Sem nepůjdeš!
Ten nemusí pro zkazky k tobě.
Má lásku. Sní bez tebe též!«

Miska na květiny.

Zde této misky krásně oblý kraj
bezradostnému často ruka milá
tak nezemskými růžemi vyplnila, —
jak viděl v žití v také chvíli ráj!

Teď touží misky krásně oblý kraj,
by měkkost růží zas ji naplnila,
by jejich lístím zulíbána byla,
a skrývá tím — rtu básníkova taj!

Neb jak ten kraj, o růžích sní as,
vždy ještě voní po růžích, jež svadly,
neb ruka drahá váhá přijít zas:

Tak básnický ret pěje v smutek zlý
o štěstí, lásce, — jež přec davno — schladly! . .
A teprv touha píseň oteplí . . .

(Dokončení).

*) Vzácnou laskavostí básníkovou můžeme podati čtenářstvu svému pět dosud v originale netištěných nových básní, které autor »Máji« z přišlí nové sbírky sám vybral a zaslal. Redakce.

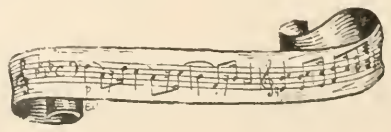

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Pokračování.)

Již tedy nepůjde do pole a jeho jihnoucích brázd, aby viděl, radoval se a doufal, aby první přikládal pomocnou ruku, zdárně činil, nabádal, zrno posléz ukládal v zemi. Nerozprostře se již tedy nikdy před ním zeleň osení, nad jejímž divotvorným obrazem v světě není; pupeny nebudou nalévati a rozvíjeti se u vzrušeném jeho vzhledu, nad co není větší zázračnosti, nepotěší se již nikdy zdobou kvítí — nic ze všeho již neuvidí, ani věrného psa, jenž vždy za ním v brázdách každou šlépěj sledoval. Pranic neuzří, jen ten dojem vidění nezmizí, tak zoufalý, strašný u vědomí slepoty navždy, jako nikdy neustane se uštvané duši hlásit vědomí štěstí uprostřed neštěstí, činíc je tím nesnesitelnějším. Je uložena jeho duši tma jako hrobu, jenže zde si duše odpočine, srdce skonejší se navždy, ve svém zjitření sladce uloží se po vší trýzni a vykonané povinnosti — ale jeho neodbytná, všady přítomná tma rdousí tak strašlivě duši toužící po své zemi, po svém díle ještě nedokonaném, neuzavřeném, toužící po vidění, a zoufalstvím srdce neskonale rozdírá. Jak to s ním nebesa naložila, čeho na něho dopustila! Bože, Bože, moci nebes i země, co jsi to učinil se služebníkem svým, své světlo mu odňav! A dal-lis mu sílu k snášení tohoto tvého naložení!

A jakoby se to byly věru dály takové němé výkřiky jako mlčenlivé spády propasti v duši slepého hospodáře, a zdály se jako záhubné zjevy na nehybně vytržené, zmučené, bílé tváři jeho utkvívati v jakémsi neodcházejícím vytřeštění zoufalství a marných touh. A v takovém stavu slepý hospodář vyčkával letošní jaro, tu svou nejvýznamnější epochu . . .

Chýlilo se jednoho dne k večeru.

Západem plála čirá, rozneslá zář, uchvacující jakous mystickou záludností a v nesmírné šíři kladoucí se v rozlohu nebes a země. Růměnné vzdušné beránky plynuly zanícenou oblohou a jakoby vynášely vítězné zdání nového příští. Skřivánčí hlaholení souborem, u zmocnění jakémsi náhlém vynášelo se nad všechny ty zbělelé vysýchající brázdy, vyzývající již pomocnou ruku, a jakoby splývalo v jedinou podstatu s jihnoucí luznou znojí nebes.

Bylo krásně, slavně jarním tímto podvečerem a na zítřek ukazuje to na pohodu. Zítra tak vyjedou poprvé na pole, ty brázdy již tolik volají.

Hospodáře jakoby chtěli vzíti k tomu na potaz.. Bílá tvář stařecká, slepotou svou jako záhadně vzhloubená, vynášející se ze sebe, se vzrušila, křečovité záchvěvy ní se prosmýkly. A krom obyčeje nevyloučil se, jak dosavad činíval, ze vztahu těchto věcí, o nichž zmínka do nedávna byla mu tak nesnesitelnou.

— Polevuje již v našich Karaních vejřeviště, zatéká již jen do polovice? otázal se neoznačitelným, bolestně záludným způsobem, maje to zas tedy jednou podíl na zájmech statku. A všem to bylo nápadné, povšimli si toho. V Karaních, jak jmenovali odlehlý oddíl jejich statku, zimní vejřeviště již polevovalo, a to bývalo vždy pro jejich poměry směrodatné.

— Pak je teda čas, a neměškejte a s Pánem Bohem do pole, proslovil zvýšeně, jaksi slavnostně, ale jakoby v tajemných chmurách zastírajících jeho pomnění. — Pak je čas, je čas, opakoval si temně pro sebe, cos záhadného v duši uzavíraje.

A jakoby se tu stala s ním náhlá změna. Žádal najednou za vodu, dal si přinést čisté prádlo, sváteční svůj oděv. Odmítaje každou pomoc, sám se umyl, ustrojil. Zdál se míti jaksi nakvap, on, jenž své tmy nikdy nepřebude, nikdy neuspěje z černých mezí její. Ale i ve všem jeho konání vyznačila se zároveň pochmurná, přísná vážnost, velké, hluboké jakés přesvědčení, jež náhle ohromivě se hlásilo. Hlavu slepce jakoby objímala neznámá záhadná oblast, přistoupivši blíže, a z které mrtvé oči vyhlédaly jakoby v mystickém, dalekém prázdnu, zanášejíce se ke svým neznámým obzorům. Ruce přečasto se vztahujíce před sebe a dotýkajíce se vzdáleností, jsoucí slepci jedinou vidinou světa a měrou jeho skutečnosti, zachvívaly se při tom divně obřadném počínání, někdy jakoby se vzmávaly v náhlém vytušování a byly jako průsvitné, jako alabastrově se linoucí. Nikdo nerušil chvíle až pochmurného ticha, v němž vše se odhývalo; jen to vzdálené plání skřivánčí písně ještě vytrvávající nad zanícenými obzory, zanášelo se sem nepřetržitě v záludném ohlasu, rokotajíc jako v rajském vysláni. Lidé domácí pak v jakémsi úžasu nepochopení zřeli k neobvyklému počínání starcovu a jeho neznámým úmyslům.

— Ták . . . jakoby si byl oddechl, když končil tyto zevní své přípravy. — A nyní dojděte do sousedství a přiveďte mně sem dva naše sousedy, aby byli tak dobří na chvilku,

jakoby se to prosebně dovolával. — A já se zatím ještě podívám po domě . . . vždyť už dlouho jsem to všechno neviděl, dodal tak pro sebe způsobem neoznačitelným. On slepec že podívá se po domě! Jak to znělo a jak to bylo míněno? Lidé domácí s úžasem vzrůstajícím na sebe se dívali, pochopujíce čím dále méně. Ale bylo to řečeno tak rozhodně a hospodářovi navykli si vůbec neodmlouvati. Skutečně slepec chystal se po domě. Syn nabídl se tedy s ním, ale otec potřásl odmítavě hlavou, vzmávnuv stranou rukama. A pozvednuv je pak, rozešel se v před, směrem jakoby si naznačeným. Nepotřeboval k tomu vůdce, nic oči jiných — znalť příliš dobře každý kout toho jejich domu, v němž strávil život svůj, a neviděl li pozemskýma očima, viděl duší svou, v níž obraz rodného domova nad nejskvělejší vidiny světa nevývratně utkvěl. A v každém místě by se vyznal za každé tmy, vždyť tolikrát to musel činit a beze světla za nepokojných, černých nocí, kdy k ostražitosti a bdění povzbuzovala starostlivost dobrého hospodáře.

A nyní zas po dlouhé těžké době bylo mu kráčeti domem rodným a jako by zase v tmách noci, jenže noci, která nemá svítání, nemá rána a jejíž tmy jsou bezedné, v takových tmách, co kol bylo ještě tolik světla, tolik života. A činil to dnes ne bezděky, ne v starostlivosti znepokojení, jíž jedná se o jistotu pozemského zboží, jemuž nějaká ujma by tu hrozila, jíž předejíti je povinností hospodářovou, ale v jakýchs vyznačených úmyslech se to dálo patrně, v záhadných, nesrozumitelných úmyslech zřetelům zde.

A bylo cos neskonale tragického v této chůzi slepého hospodáře, ale i jakoby pochmurně velebného, podivně slavnostního. Zdál se býti vyšším, ze sebe se vynášejícím, tíhnoucím za neznámým dalekým cílem, a jakoby byl nehmotným, odumřelým. Tvář jeho prosvitala alabastrově, mrtvé oči táhly se kams do onoho těžkého daleka. A tak šel tou světnicí, jako kladoucí se stín, prodlévavě, v úmyslném otálení.

Pes vydal se s ním, a jakoby sám jediný měl k tomu právo; pozadu uctivě trochu se držel a zůstával stát, kdykoliv hospodář se zastavil, a zase s ním jako v sdružení k nové chůzi se vydávaje. —

V lomě zahájilo se právě více mohutných rozléhavých výstřelů, za sebou spějících rozburácených ozvěnou v tomto horském údolí; tak jak připraví si tam více ran, najednou je pak zapalují. Kamení se celé obrovské kusy drobná tříšť v sled řítilo. Ve statku si těch ran dávno přestali všímat uvyknuvše jim, byly doprovodem jaksi jejich práci. Ale hospodář se při nich pozastavil, zaposlouchav se, těma slepýma zrakoma k nim zabádav: připomínalyť mu tolik života jiného, tak jiného.

A povzdechnuv jen jako vylinule rtoma, dále zas šel tou rozlehlou, prostornou světnicí, krok za krokem, prodlévav u všech těch koutů, v něž zahrnulo se tolik života jeho, tolik chvílí štěstí, zadostučinění, i starostí a hoře, jež bývalo často vyčerpati až do dna. A nevídoucí bělmo pjalo se při tom jakýms takovým neskonalým výrazem k známým drahým místům, a zdálo se, že jistě vidí, pozoruje, z nitra k nim vyhlédá duší svou.

Rukama dotýkal se známých předmětů, a spočinuly na nich v takovém neoznačitelném přilnutí jakéms, jímž chtěly by se přesvědčiti až o samé podstatě věcí, — a při tom jakoby hladily, chlácholily v konejšivé něze: ale najednou cos tak nesmírně vzrušeného, vášnivého označilo se v těch dotecích, jako když sáhá ruka matčina po čele svého dítěte, s nímž navždy se musí rozloučiti. A kolem rtů starcových zas rozlinul záhadný ševel, jako připovídání, jako takové neskonalé dorozumívání se s tím, co jedině může porozuměti, a při tom kynul si hlavou.

Pes vždy jaksi tak shovívavě mu rád vyčkával, pna věrné zraky vzhůru k svému hospodáři. — Teď zastavili se u kamen, u starodávného, mohutného krbu, jenž po století hřál a krmě připravoval pro jejich rod. Jako by je byl mínil zlehka obejmouti, několikrát dlaní přejel po nich hladě — i s duší krbu toho sdílel cos u významném tom tanutí. Ku podivu při tom bělmo očí jeho zvlhlo, kol zbělelých vrásčitých rtů cos prudce nedůtklivě se zakmitalo . . .

Ale pak jen zakynul tak několikráte hlavou, jako na označenou, že více není možná — jako i v připomnění si toho, co ještě náleží ke konečnému dohodnutí. Rty jeho zase ztuhly, to jakés zjihnutí s nich sešlo, ustoupivši pochmurné nehybnosti, vždy více se zachmuřující. A odtrhnuv se od kamen, vyšel v síň, pes s ním u věrném doprovodu, on sám jediný, maje k tomu jaksi právo, — však také věděl hospodář, že je s ním.

Kolikrát byl tam sám prošel mezi známými jejich stěnami. Dnes musil s obou stran se jich dotýkat, vedly ruce slepé jeho zraky. — Na tu jednu stěnu věšeli vždy chomouty a ústroje pro koně, při stropě na palandu skládali vždy celé pečení chleba, a ve svých obdobích domácí uzené maso, jež na průvanu čerstvého vzduchu obstálo tam až do žní. Dotkl se chomoutů, řemení zachřestilo, vše je tu jako bývalo. A také síní šířila se zas vůně čerstvě napečeného chleba. A nozdry jeho jako by se chtěly do syta nabažiti tou nejslastnější, nejzdravější vůní daru božího: také pes vzhůru

natahoval čumák, lapaje po té vůni. Prodleli tak v síni chvilku.

U komory, vedle půdy ústící do síně, pootevřel hospodář dveře, a jako by jimi nahlížel dovnitř, jak tolikráte druhdy činíval, vše-li v pořádku. A jako by tu byl uviděl vše duševním svým zřením, všechny ty známé věci, doprovázející chod hospodářství, jichž komora byla vždy útulkem; v takové těžké, háravé, ale laskavé účasti pjaly se sem slepé zraky, družíce se nějak v podstatu věcí těch, jež jako by samy přidávaly se k účasti života. A i od takových něživých věcí bývá těžké loučení.

I na půdu zajde si on slepec, sám že si tam zajde. Tolikrát za nocí beze světla sem neomylně vystupoval, bylo-li třeba o něčem se přesvědčiti: a za nynější noci a tmy duše zdál se krok jeho ještě neomylnější, jako by vedený vidinou duše, dovedoucí pronikati všemi překážkami — a nezaklopýtl, nezavrávoral, jen těma rukama vzmávaje. Ale jaksi přec pro jistotu, jak nadála se zvířecí duše, pes vystupuje bezprostředně za ním, lehce v ostražitosti jakés pjal se neustále k jeho noze.

Vůně sena, jehož vždy v obezřelosti dobrého hospodaření bylo na této půdě dostatek, je přivítala, jakous lísavou, sladkou, zavanující náručí, na všech smyslech obemkla. S chtivou baživostí rozevřev ústa, jako žíznivý ssál konejšivou vůni tu, jež byla vůní jeho života, provázením jeho smyslů, a jako by zároveň i svýma slepýma očima snažil se ji účastniti. A všude bylo té vůně jako nadýcháno, tak vlinulo, mámivá něha na vše se kladla, až jakoby záluda obestřela smysly. (Pokračování.)

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Pokračování.)

VII.

Nepluje paprsk luny, nepluje v noci tmách,
nekvetou lilje bílé, nekvetou v zahradách,
to lampy noční zaře jde tiše ložnicí,
to prsty nad sníh bílé se v strunách chvějící.

To nejsou stesky ptáka, jejž vězní krutý vrah,
to není píseň listí na podzim v korunách,
to krásných retů chvění v půlnoční smutný čas,
to slz je píseň bolná, strun duše teskný hlas.

PÍSEŇ ANGELINY.

Bůh nechal v taji růži kvést,
ji nesměl nikdo zřít,
jen z rána slunka paprsek,
za noci luny svit.

Smutněla růže čarovná,
bled její líček nach,
modlitbu k nebi šeptala,
za dne i v noci tmách.

»Nenech mne zvadnout v samotě,
ó, Bože přemilý,
v kraj přenes mne, kde hrají si
kol květů motýli.

Kde sladká láska demonem
a libou duši hrou,
kde růže k ňadrům strhují
se rukou vášnivou.

Na prsou drahých, Bože můj,
ve lásky plápolu
chce růže Tvoje ráda mřít,
tak umře bez bolu.«

*

Nepluje paprsk luny, nepluje v noci tmách,
nekvetou lilje bílé, nekvetou v zahradách,
to lampy noční záře jde tiše ložnicí,
to prsty nad sníh bílé se v strunách chvějící.

— — — — — — — — — — — — — —

VIII.

Noc temná visí nad hradem,
hrad v spánek pohřížen,
ve hrobce své i hradní pán
svůj dříme těžký sen.

Tu náhle v ticho hrobové
se snáší temný hlas:
»Promiň, že právě v půlnoční
jdu rušit tebe čas!

Já modliti se nepřišel,
nesu ti jinou zvěst,
tu, kterou, věř mi, mnohokrát
již chtěl jsem tobě nést.

Hoj, poslyš, pane zemane,
tvým nejsem sluhou již,
mou duši cele zdolala
ti daných slibů tíž.

Tys úřad dal, já vracím jej,
tvá paní volnou jest,
ji stíhat okem ostříže
má vzepřela se čest.

Svou odvolávám přísahu,
zde, pane, měšec tvůj,
ty »Sovím Dvorcem« koho chceš
si nyní obdaruj!« — — —

A bylo ticho půlnoční,
a v spánku celý hrad,
když slova mnicha dozněla,
na rakev měšec pad'.

Zvuk příšerný se hrobkou chvěl
a zvolna jenom tich,
se stíny opět po chodbách
se mladý plíží mnich.

Noc temná visí nad hradem,
hrad v spánek pohřížen,
nespí jen starý klíčník Jan,
cos ruší jeho sen.

Tak jakby rána hromová
dolehla v jeho sluch,
odněkud z hlubin proudil sem
tajemný sten a ruch.

Starý Jan dlouho naslouchal,
leč kol zas klid a mír,
jen chmurnou svojí perutí
bil v okno netopýr.

Noc temná visí nad hradem,
hrad v spánek pohřížen,
křížem se klíčník znamená
a v nový padá sen. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.
(Pokračován

tom zaječel zvonek. Služka otevřela a vpustila Hamra, který s mnohými úklonami přiblížil se k Vlachovi, oznamuje, že by rád prosil na minutku o důvěrné vyslechnutí.

Vlach ukázal jako kníže na svůj pokoj: »Račte, pane učitel'.« A vešel za Hamrem.

Ten začal nejdříve, že slyšel o prázdném bytě v kterémsi domě Vlachově, vyptal se na činži, na ostatní podmínky a pak prohlásil, že sdělí vše ženě, co slyšel, ta že se na byt brzy podívá, a pak že si dovolí opět přijíti.

Vlach se při svých výkladech lehce dotkl místních poměrů. Hamr byl hned v tomto proudu. A už byl řečí u Podolského a za minutu po té vyprávěl o jeho záletu. Jakoby stříbrňáky na lesklou desku ořechového stolu před Vlacha počítal, tak vyprávěl, co mu pod přísahou téměř sdělil Svozil. A poznamenával, že by se to mělo vpálit do nějakého časopisu, aby občanstvo poznalo, jací lidé se tu v obci roztahují a městem vládnou, kdežto poctiví pracovníci jsou jenom odkopáváni. A přímo ukázal na své mučednictví. Vymyslil si, že trpí pro přímost své povahy, líčil, že je nespravedlivě pomíjen, poněvadž jednou Podolskému mužně se postavil — ano: postavil se mu a necouvl — je jeho slabostí toto mužné sebevědomí, s tím půjde do hrobu, byť i mu to vyneslo zase jen samé pokořování a odmítání.

Vlach nechal Hamra mluvit. Jen tu a tam slovíčkem otázky prohodil výklady učitelovy, aby nakapal oleje na hřídel — ale myšlénkami byl jen u překvapující noviny, že našel na Podolském neznámou dosud slabost. U všech všudy, to je novina za tisícovky. Paní Hýrová mu tedy učarovala!

Ó, to je skulina pro páku přímo neocenitelna. Je-li Podolský po této stránce choulostiv, pak není ještě všecko prohráno. Už se ví, kudy na něho, jak mu položit pasti.

Teď už Vlach Hamra skoro ani neposlouchal. Ten vyprávěl o špatných řídících, kteří jen plat berou a o školu se nestarají, o učitelích

oddaných jen hospodě, předstírajících stále nemoci, aby dosáhli dovolené, ale vtírajících se na místa správců škol — to vše bylo Vlachovi tak lhostejno. V hlavě jeho honily se nápady, jak se zmocnit Hýrové a kterak z ní učiniti vnadidlo pro Podolského. Školy, učitelská a ředitelská místa, o kterých Hamr horlivě vykládal, že mu až potůčkem pot s čela se řinul — to vše bylo pro něho ničím. Kantoři — myslil si — pořád něco chcete. Jednou lepší platy, pak delší vagace, samá pěkná místa a hned každý jen řídícím — to se rozumí! Kdybyste nevolili v druhém sboru, vyprovodili bychom vás všechny ze dveří — ale takhle se s vámi musíme mazat jako s máslem, Beztoho se ve škole každý jen otočíte. Sotva tam děti třikrát kejchnou, už to zase vedete domů. A už zase cigara, špacíry a pivnice.

Ale při tom všem tvářil se Vlach jako milius. Ukláněl se Hamrovi, hlavou vrtěl a několikráte i ruce spráskl. Posléze, když už Hamr všechno vypověděl, ujal se Vlach slova sám. To, co se o Podolském dovídá, je báječná historie. Ale nutno to zjistit. Sám si dá na něho pozor. »A je-li tomu tak — pak se z toho udělá náležitá potřeba. Takovéhle věci nesmí dělat, kdo chce regirovat město — ne! Ale, aby nám ptáček do pasti vlezl, je třeba mlčet. Ať to pan Svozil nikomu neříká — vy mlčte, a já budu jako hrob. Ale nepustím ho s očí — rozumíme. Teď nechte jednat mne. A co se vás týče, já myslil, že už jste řídícím.«

»Kdež pak, vašnosti!«

»Ale vždyť již loni jsem o vás mluvil se starostou, když se obsazovalo nějaké to direktorství. Řekl mi, že jste na řadě!«

Hamr vyskočil, plana jako pivoňka. »Ale kde pak! ani do terna mne nedali.«

Vlach o ničem takovém se starostou nemluvil, ale potřeboval nyní, aby měl Hamr ruce svázané. Aby mu novinu o Podolském neroznesl po městě. Proto si zahrál na protektora. A pokračoval: »To je zatrolená věc. Určitě jsem o vás mluvil. Ale nic nevadí — nic nevadí. Teď se toho uchopím já. Nikde se neexponujte, nechte všechny mluvit — já se informuji a pak věc vezmu do ruky sám. Už k vůli nebožtíku vašemu panu tchánu.«

»Vašnosti,« poklonil se hluboce Hamr.

»To se rozumí. Já jich tu přece již na školách něco usadil — ne?« pronesl Vlach s pýchou.

»Ach Bože! to je přece známo!« vydychal Hamr a zase se klonil.

»Nu tedy! Nechte nyní jednat mne. A příliš se okolo mne netočte — aby toho někdo nevyužil proti vám. Kdybych nějaké informace potřeboval, vzkáži vám. Tak — buďte zdráv, pane učitel' a o Podolském ani slova.«

Hamr se zakřižoval, že bude mlčet jako němý. Pak — hluboce se ukláněje — stavitele opustil.

Vlach ho vyprovodil až na schody a pak se vesele vrátil.

»Do tohoto špeku tě nechám nejdříve zakousnout,« řekl si před zrcadlem, zapaluje si pomalu doutník. To hovořil k Podolskému.

»A pak vás vstrčím všechny do kapsy — bandizno!«

Potom se postavil k oknu — zahleděl se někam do neurčita a chvíli přemítal. Musilo to býti něco velmi příjemného, nač se rozpomenul, neboť se při tom blaženě usmíval. Pak vyfouknul oblak dýmu a řekl si polohlasitě, labužnicky se olizuje: »To věřím: Hýrová!«

III.

Hostinský Hýra býval medikem. Hospody ho vyhouply ze studií a dílo zkázy dovršily spolky.

Jednateloval v nich, sháněl plesy, věnečky, výlety, divadla. Zpíval kuplety, které sám skládal, vystupoval jako salonní komik, hrával na všech ochotnických divadlech. A když mu zemřeli rodiče, kteří na jedináčka obětovali, co měli, a Hýra shrábl několik stovek dědictví, rozhodl se, — že studovat již nebude. Právě když vydal poslední zděděnou zlatku, podařilo se mu uchytit se v nějaké advokátní kanceláři. A tu ho potkal osud nešťastný. Jako pokladník zábavního spolku sáhl na svěřené peníze. Oposice po nějaké době zmocnila se vedení spolku a Hýra se ocitl před hroznou eventualitou. Nesežene-li několik zpronevěřených stovek do dne, kdy bylo odevzdati novému výboru jmění, otevře na něho věčně hladový jícen kriminál.

Hýra bydlel na předměstí u matky Kopecké, která živila sebe a jedinou dceru Márinku posluhováním. Měla byteček sestávající z kuchyně a pokojíku. V tom bydlil Hýra. Platil často velmi nepořádně, ale Kopecká přimhuřovala oko, poněvadž Hýra uvedl její poklad, Márinku, na jeviště ochotnického spolku »Rozkvět«. Tam se dočkala energická matka ohromného úspěchu Márinčina, neboť při prvním vystoupení mohli diváci projevy obdivu, osvědčovaného nadanné začátečnici, sbořit divadelní sál.

Sláva Márinčina rychle se roznesla — hned tu byly nové úlohy, nová vystoupení, potlesk, vyvolávání — a také se ukázali první ctitelé.

V roli, do níž Márinku tito vtiskli, však slečinka naprosto a velmi záhy propadla, neboť v několika týdnech vypozorovala ostrovtipná matka nápadnou změnu. Uhodila na dceru — pro Boha živého! bylo tomu tak: dcera stála před ohromnými konsekvencemi panenské důvěřivosti. Matka z ní vypačila po hroznych scénách dokonce jméno vinníka. Byl to stavitelský pán Vlach.

Kopecká ihned vyhledala tohoto rytíře, který v podřízených rolích kmitl se několikráte na

jevišti »Rozkvětu« kolem Márinky a ostře mu kázala, aby sňatkem zachránil jejímu dítěti ze cti, co se dosud zachrániti dalo. Když se užaslý polír jal bránit, dostal od Kopecké lhůtu čtyřiadvaceti hodin na rozmyšlenou, než »na to vezme advokáta!«

Ale Vlach použil tohoto termínu k zbabělému útěku. Za dva dny to věděla Kopecká jistě, že Vlach ujel. Dle jedněch až do Ameriky, dle jiných jen do Vídně.

Kopecká viděla, že mizí každá naděje rehabilitovati dceru tímto způsobem — ale nemařila drahý čas marnými nářky.

Ne-li Vlach, tož Hýra — řekla si. Vzala dceru do křížového ohně a vemluvila ji smělý nápad. Márinka lomila rukama, naříkala — ale konečně poslechla, když jí matka řekla, že nezbývá mimo utopení se nic jiného. A vykonala vše, jak matka předepsala.

Dala se od Hýry za šera večerního políbit — — — několik hubiček jejích měl již dávno na svědomí — pak se dala jím uvést do pokojíka, pak povolila se zdráháním nějaké jeho důvěrnosti. Zatím byla se již vplížila matka do kuchyňky, opatrně sáhla po svíčce a sirkách, odpočítala minuty — a pak na ráz škrtla, rozžala a otevřela dvéře Hýrova pokojíku. Přišla, že si příhodnějšího okamžiku nemohla přáti.

A nyní nastala velká scéna. Kopecká vzplanula jako pochodeň. Ale nevrhla se na dceru — tu odbyla několika stručnými nadávkami, ale Hýru vzala za to hned mluvila o jediném prostředku rehabilitace svého nezkušeného dítěte: o sňatku.

Matka vstoupila do pokojíku.

Před touto perspektivou se medik — pražskými pivnicemi, kavárnami, šantány a spolkovými rekreacemi se proplaviv ší — zachvěl jako před náhle rozevřenou branou pekla. A pokusil se o námitky.

Ale s těmi přišel na nepravou adressu. Matka počala hrozit poručníkem, advokáty, soudem, kriminálem — ba křikla na dceru, že jí slyšela volati o pomoc. A Márinka, dobře připravená, s pláčem doznala, že ustoupila jen moci.

»Tak tedy půjdete před kriminál,« zvolala statečná matka. Pak dceru vystrčila, chvíli ještě mluvila o soudech a paragrafech — a když viděla, že se Hýra již takřka sám do sebe řítí — zkusila to opět jinak. Ocel se také tvoří ohněm a vodou — tož tedy nyní zase trochu hladkou cestou. Vypočetla, že má holka naději na dědictví po strýčku faráři, který je už na smrtelné posteli a dodala, že hned do začátku dá Hýrovi knížku na osm stovek.

Tyto stovky váhu shouply. Hýra měl pozejtří odevzdat něco přes tři sta zlatých ve spolku — chvíli uvažoval — počítal — pak se zahleděl do očí matky Kopecké. (Pokrač.)

FEUILLETON

ŽENA SPISOVATELKA.

Všimli jste si už někdy, jak v řadě jmen literárních jepic, kterých vystřídá se do roka na tucty, velmi často vyskytne se nyní jméno ženské? Že mezi mladými autory, od nichž možno si něco slibovat, bezmála polovička jest žen? Že mezi nejplodnějšími a proudům doby poměrně nejvnímavějšími literáty naleznete zase všechny naše žijící ženy literátky?

První dvě fakta lze odůvodnit snad i emancipačním hnutím, jež teprve v poslední době se u nás začíná rozvíjet účinněji i v praxi. Ale všechna tři fakta pospolu mají zajisté i příčiny hlubší, v něčem společné, v něčem se rozbíhající.

Známá spisovatelka italská, N e e r a, psala o té věci v římské revui »Nuova Antologia«. Rozumí se, že vedle temperamentu nalezne se v jejich řádcích i trochu pathosu a sentimentality, ale povšimnutí zasluhují její projevy rozhodně i tam, kde vyjadřují stanovisko Neeřino k literární tvorbě ženské i tam, kde jedná se o spisovatelství vůbec nebo o literátech mužích.

* * *

Není tomu dávno, začíná Neera, krásná kterási divčina předložila mi toto zajímavé dilemma: Mám být spisovatelkou nebo mám studovat medicinu.

Být spisovatelkou! — nebo jak italsky lze říci výrazněji: Dělat spisovatelku! — opakuje si Neera udivena, — a na to navazuje svoje řádky.

Většina žen, dříve než začnou psát, říkají nebo aspoň myslí, že c h t ě j í p s á t. To stačí, abychom se domnívali, že nadání není u nich jako pramen živé vody, jež přirozenou silou dere se na povrch a dráti se nepřestane, dokud cestu si neprolomí! Píší, poněvadž vidí psáti, poněvadž pyšny kdysi na řadu desíti výborných ze školních úloh, představují si později, že psáti je zaměstnání příjemné, vznešené a výnosné.

Také mnozí muži jsou taci, poznamenává Neera. A není-li jich p o m ě r n ě tolik, příčinou jest přímější souvislost jich studií s určitě vytknutou životní dráhou, kdežto žena vidí v literatuře pokračování svých snů a něco sympatického svoji touze po jich vyslovení. A velmi často v hnutí malichernosti nebo naděje zisku hledá hlas talentu, jehož byti si jen suggeruje.

Nelze pochybovat o možnosti pravého nadání u ženy. Ale právě tak dlužno uznati, že v nynějším hnutí ženském mnoho žen, majíce voliti v zaměstná-

Aréna na hradhách. Kresba F. Chalupy.

nich, kde chtějí se postaviti na úroveň mužů, místo sedění v kancelářích, pitvání mrtvol, kreslení stavebních plánů, vyměřování terénu, studování zákonníků a ohánění se paragrafy shledávají mnohem zábavnějším — psát romány. A proto asi krásná dívčinka, hlavu mající plnu nových ideálů, velmi rozumně se otázala, má-li být lékařkou nebo literátkou — proto byla tak přesvědčena o svobodné a libovolné volbě mezi pérem a pinsetami.

Netřeba déle se zdržovati u těch, jež vrhají se na literaturu z malichernosti, hnány prázdní, nebo prostě z pudu nápodobovacího. Započtěme mezi ně i ty, jež oddávají se literatuře jako nové formě flirtu, a přejděme k ženské tvorbě, literární jež je vážná anebo aspoň má zdání vážnosti.

Skupina spisovatelů na Kosti r. 1893.

Často už se řeklo, že žena píše lehčeji než muž, a je to zajisté pravda, myslíme-li na bohatost a pestrost její korrespondence. Ale zdaž příčinu toho nenajdeme obyčejně v osobní zálibě, v přebytku času a v potřebě sentimentálních výlevů? Padá tu ostatně na váhu, že něco jiného jest psáti přátelské dopisy, něco jiného svazky pro obecenstvo. A že obsah, nikoli forma dělá spisovatele spisovatelem, — a že možno se sice naučiti pěkně psáti, ale není-li co říci, spisovatelem že nelze se stát. Ale co říci publiku, zač mělo by platit svými penězi?

Co děvčat sní o slávě spisovatelky, o svazku koketně vystaveném ve výkladní skříni knihkupectví, v svazku, jenž jest kupován, čten, chválen, jehož titul letí z úst do úst, jenž podává se z ruky do ruky, — — a jenž vynáší poklady! Ubohé děti — kdyby věděly, jak málo pokladů nesou knihy, i když jsou čteny a schváleny! Jeden koupí si knížku, půjčí ji přátelům, již opět mají své přátele. A což knihovny? Redakční výtisky?

Stane se, že tomu nebo onomu se podaří proraziti s knihou nebo s několika knihami. Už slyšíte všude přehnané cifry. A každý ze začínajících doufá, že jednou také dosáhne těch cifer — bohužel, tak často jen cifer, zatím co skutečnost zůstává daleko za nimi, pod nimi. Nelze tedy raditi spisovatelství lidem, kteří ve výrobě novell a románů hledali by cestu k úspěchům finančním.

Neobírejme se však už hmotným prospěchem literátů: jen to podotkněme, že hmotný prospěch literátek jest ještě problematičtější a ukazuje se v rozměrech mnohem menších, než u muže.

Opakujeme, že ženy lehko se mohou mýlit ve svém nadání. Jsouce dojmům přístupnější, s živou citlivostí a dokonce snad znajíce se v péru, dají se strhnouti četbou, zdá se jim, že i ony byly by napsaly něco takového, že i ony mají stejné názory a myšlenky, jako autor knihy, jež se jim na tu chvíli zalibila. Byly prvními ve škole. Byl snad nějaký literární konkurs, poslaly tam něco, na čem dlouho pracovaly, a náhoda vynesla je na povrch konkursu. A už myslí, že jsou umělkyněmi, zatím co tonou třebas v nejubožším dilletantismu.

Jaké jsou ve skutečnosti hranice mezi dilletantismem a uměním, nikdo ještě nedovedl změřiti, jako se nezměří síla lásky a utrpení. Ale jisto je, že umění mnohých literátek dělalo vždy dojem dilletantismu.

* * *

Tu sem zabočí, hned zas onam odbočí Neera v této své stati, že těžko jí sledovat. Tu mluví o literátkách, hned zase o umění vůbec — páté přes deváté. Ale myšlenek najdete v každém odstavci dost a dost.

Šel jsem až dosavad, pokud možné, s ní krok za krokem. Jednu zajímavost však jsem přeskočil: její stanovisko ke konkursům časopiseckým.

»Skutečně škodlivými zdají se mi býti časopisecké konkursy,« praví mezi jiným, »jež odměnou padesáti nebo sta lir dávají popud k provinění tolika počestným lidem, jimž připraví rozčarování a trpkost. Ani největší genius nemůže konečně být si jist dosažením úspěchu, poněvadž ten závisí na řadě příčin také okamžitých, také pomíjejících, také neznámých a nezjistitelných, což lze

Bývalá svatováclavská trestnice.

lehko poznat úvahou o realní ceně úspěchů i opačnou zkouškou, jež vede k stejnému závěru, objevujíc nám vzácné perly, ztracené, pohřbené a neoceněné v některé knize, jež neměla štěstí.«

Potom provádí Neera mladého adepta umění od počátků až ke konci — s vervou a odvahou, s trochou ironické trpkosti i sebevědomí. Nebude bez užitku sledovat ji i na těch stránkách její stati, kde rozčarovala asi tolik popletených hlaviček dívčích.

[illegible]

Ať už tedy z jakéhokoliv popudu, mladá horká hlava cosi stvoří a dá na světlo světa. Najdou se lidé, kteří to pochválí — bože můj, což několik těch slov chvály tolik stojí? Jedná-li se o ženu, o děvče, už galantnost vymáhá obligátní poklonu. Ale nikdo nepomyslí, že to může mít dalekosáhlé následky pro toho, jemuž byly první pokusy pochváleny.

Konečně nějakou náhodou napoprvé hned i nakladatele dříve nebo později se podaří nalézti: buď že někde nějaký článeček k tomu dopomůže nebo najde se přítel, přítelkyně, kteří se o knihu zajímají a slíbí i mnoho výtisků jí rozprodati. Kniha tedy vyjde. Ocitne se za výkladní skříní. Vidíme, jak mnozí vítají její objevení s ironickým úsměvem, jakoby chtěli říci: »Také vy tu?« A skoro netečně zas odcházejí. Teprve jsme začali, neznají nás ještě, utěšujete se. Jen co ten první krok bude za námi! — A zatím nejedná se jen o ten první krok: jedná se tu o ustavičný zápas, o boj jednoho proti všem, vždy sesilňovaný přibytkem nových talentů. To měli by mít na mysli ti, kteří se chystají státi se spisovateli: jeden proti všem!

Je to možná? — pochybují někteří naivní. — Do slova, přítelíčkové, odpovídám. Publikum neví ani, co si počít s přívalem nových knih a nových lidí. Vaše knihy přijaty budou s nejhlubší lhostejností, leda že by do toho přišly nějaké mimořádné věci, obyčejně umění daleké, jež by nadělaly s knihou trochu hluku. »Nuže, trochu toho hluku nadělám!« namítne někdo. Ale ani to není tak lehko, jak by se snad zdálo. Skepticismus vydavatelů, čtenářstvo a kritika vybuduje hradby mezi vaším dílem a obecenstvem. A děkujte Bohu, všimne-li si vaší knihy jeden z tuctu lidí, obhlížejících knihkupecké výklady. »Ah, vy jste vydal na světlo

Mydlářovský dům v Chrudimi. Kresba Jana Síra.

světa nový plod svého talentu? Znamenitě, mám z toho radost. Chtěl jsem si jej koupit, hned druhý den, ale můj bratr jej přinese domů z Klubu a přečtu si to tedy s ním. Je dnes tolik výdajů!«

(Dokončení.)

⁂ **Almanach praktického člověka.** Klademe dnes před českého čtenáře originelní knihu. Spis obsáhlý, bohatě illustrovaný, nákladně vypravený a — laciný. Přes tři sta stran obsahuje vázaný výtisk tohoto Almanachu — a cena jeho určena na pouhé — dvě koruny! Je to pokus, opírající se o naději, že se kniha rozšíří ve velikém počtu výtisků — předpokládáme, že tato pečlivě připravená a vkusně vybavená publikace vnikne do nejširších vrstev, a proto tisknuto ve velikém nákladu, aby mohla býti nejlacinější. Snad nás výpočty tyto nezklamou.

Pro literární vybíračky pořídili jsme vydání ve zvláštní úpravě za 3 K.

Almanach praktického života má na zřeteli denní potřebu českého člověka. Je tam odpověď na tisíce otázek, které vzniknou v okamžité nesnázi, při jednání s úřady, při čtení novin. Kalendarium v čele napovídá, že každého roku bude vydán nový svazek, jichž řada vydá tolik, co obsáhlé příručky, slovníky, statistické knihy.

Obraz celého světa, všech států, zvláště pak zemí koruny české poskytuje statistická část, doplněná diagramy, grafickými obrazy, tabulemi a pod.

V záležitostech týkajících se úřadů obecních, okresních, politických, soudních, celních, poštovních a železničních poradí náš Almanach výborně. Právo vlastnické, kam podati stížnost, jaké jsou instance soudní a jiných úřadů, povídají články velmi instruktivní. Praha v zrcadle statistiky líčena je i s obcemi přilehlými. O pražských divadlech je důkladně pojednáno článkem doplněným zajímavými obrázky. Řadou illustrací líčena nejpamátnější místa českých dějin. Rovněž všechny slohy stavební na příkladech z českých měst jsou vyličeny velmi názorně. Tvůrcové pražských pomníků mají tu zvláštní stať, doloženou podobiznami. Podobizen osob v uplynulém roce zesnulých nebo nějak na sebe upozornivších, obrazů a fotografií je v Almanachu na půldruhého sta.

Hospodářský a národohospodářský život v zemích koruny české, finanční síla českého národa, jeho produktivnost i finanční nesnáze jsou celou řadou statí a grafických, tabulárních přehledů v Almanachu vyličeny.

Žně roku 1904/5, zadlužení půdy, poplatnost říši, dobytkářství, ruch záloženský, zaměstnání obyvatelstva a jiné a jiné poměry pracovní a výdělkové jsou tu znázorněny v přehledných pojednáních.

O spoření, právech dědických, povinnostech při zrození, svatbě, smrti, kam s dětmi z různých škol, jak dosíci právo jednoroční služby vojenské, lékařské rady pro lehčí případy onemocnění, pokyny a výpočty pro cestování, staré a nové míry a váhy, mincovnictví celého světa — o všem tom rozepisuje se jasně a srozumitelně náš Almanach. Odbornými články vyličeno, »Jak vzniká kniha«, dějiny českých novin, návod k fotografování, vylíčen význam cukrovarnictví, lihovarnictví a pivovarství, pojednáno ze záhadných národností o cikánech, probrána mluvnice řeči »esperanto« vylíčen úkol a činnost Zemské, Hypoteční a jiných bank, nastíněny důležité nové zákony (o pojištění úřednictva, o všeobecném volebním právu), dotknuto ženské otázky, mapami znázorněny vzdálenosti pro turistiku významné atd.

Almanach praktického člověka je příručka, bez niž se český člověk takřka neobejde — je to první svazek publikace, z jejíchž ročníků vznikne časem bibliotéka, kterou aby měl stále u ruky úředník, obchodník, řemeslník, vychovatel, spolkový činovník, čtenář novin — ba vůbec každý praktický člověk, jak titul knihy nejpřipadněji sám napovídá!

Redakci prvního ročníku Almanachu opatřili Dr. D. Panýrek a Václav Štech.

Mz.

⁂ **Radhošť.** Po Bendlově Indické princezně, jejíž svižnou, čipernou hudbu Karel Mašek odvážným pokusem nově podloženého libretta pokusil se zachrániti, byla vlastní první novinkou období Nešverova Radhošť.

Autor libretta opětoval zde známý pokus, vyhnouti se úskalím, na nichž hudební veselohry pravidelně ztroskotávají tím, že skrovný, primitivně zauzleny, a ještě primitivněji a nad to nelogicky rozpředený děj hledět zakrýti podrobnou malbou jeho — v našem případě valašského prostředí. Jistě že absolutně hudební stránce díla skladatelova tím přišel vstříc. Přinesl řadu národopisných scén, kde hudba se lehce rozvíjí, vázaná téměř jedině svými zákony. Ale jistě že stránka hudebně dramatická tím utrpěla. Jak komponovat dramatickou hudbu na knihu tak málo dramatickou, jako jest Radhošť p. Kazničova? Zvláště J. Nešverovi byly domnělé přednosti libretta, se zřetelem k hudebníku stříženého, danajským darem. Libretto jde mu na ruku, kde sám jest silným dost. Opouští jej svojí podporou, kde by mělo jeho tvořivost podněcovati a nesti. Jeť Nešvera — takým známe ho z valné

řady jeho skladeb — umělec, tíhnoucí k hudbě obsolutní. Na tom poli pohybuje se, ne silná a zvlášť rázovitá osobnost, volně, nenuceně, s lehkostí, která z části je vrozena, z části výsledkem dlouhého cviku, nalézajícího vždy slovo a frasi, třeba někdy trochu konvenční. A lidové scény a lyrika libretta nevolají ani po zažihající jiskře ohnivého temperamentu, který skladateli není vlastním. Proto zajímají v díle jeho především partie podobného rázu. Nalézá pro ně případné, prosté hudební slovo i dobře naznačuje moravský národní přízvuk. Kde libretto žádalo by podpory hudebního dramatika, tam ovšem ji ze svého skytnout nemůže. Obrací se po vzorech, pracuje se fraseologii, jak vytvořila ji v konvenci utonulá starší komická opera. Partie toho druhu působí mdle. A zeje mezi nimi a oněmi, spíše tónem lidovým se nesoucími, rozpor slohový. —

Technická stránka díla jeví umělce seriosního a dovedného. Orchestr pracován jest zhusta pěknou, průhlednou thematikou na harmoniích nenápadných, ale ušlechtilých spočívající. Základní útvary jsou sic formy zaokrouhlené, než ne právě uzavřené a ne rozpadající se snad v dualism recitativu a arie. A jako po stránce formální opera vstupuje v kompromis s požadavky modernějšími, tak i instrumentací hledí jim jistou měrou vyhovět. Partitura Nešverova neblýská se nejmodernějším leskem orchestrovým, ale dokonce není chudou: prostý, nenápadný kolorit převládá.

— Zevnější úspěch premiery byl velmi pěkný. Ale silný kořen dílo na půdě divadelní as přec nezapustí: mízy jeho jsou přec pro tuto půdu příliš málo bujné a ohnivé. *K. Hoffmeister.*

☐ **Aréna na hradbách,** kterou dnes přinášíme v reprodukci svižné kresby F. Chalupovy (zemřel r. 1887), ozývá se ve vzpomínkách literátů a herců stále častěji. V bohatých Štolbových »Pamětech«, jež vydáváme po sešitech, jsou na ni vzpomínky tak milé a tak zajímavé, že je těžko vybírati z té přebohaté zásoby.

Arénu postavilo družstvo zem. divadla roku 1869 na bastionu, jehož nitrem vedl lomený průjezd Koňské brány z Václavského náměstí. Pohled na bastion je na Chalupově kresbě asi z místa, kde je dnes na Kr. Vinohradech v Jungmannově ulici mříž nad tunelem dráhy.

Roku 1876, kdy dostalo divadlo tak zvané družstvo mladočeské, dalo staročeské družstvo přeložiti arénu s hradeb tou dobou již bouraných na staveniště blíže tehdejšího vchodu do Kanálky, asi tam, kde Balbinova ulice vbíhá do Jungmannovy. Pořádalo tam hry za ředitelství Švandy ze Semčic. Mladočeské družstvo rychle postavilo dřevěné Nové české divadlo na nároží, u něhož Skretova ulice dnes vbíhá do Havlíčkovy třídy na Král. Vinohradech. Mladočeskému družstvu se však nedařilo, na

Baurova kavárna na hradbách.

to došlo k spojení obou družstev. Když město Praha nepřipustilo, aby aréna byla přeložena na výhodnější místo určené pro budovu zemského musea, jehož stavba dlouho ještě neměla započíti, byla aréna roku 1881 prodána a sbořena. —

〓 **Baurova kavárna** bývala na svahu hradeb u Koňské brány. Kolem ní chodilo se k aréně na hradbách z Mezibranské ulice. Poněvadž se tam čeští herci a literáti často scházeli, nebyla bez popularity tato budovka, která ovšem roku 1876 také zmizela, když nastalo boření hradebního pásu pražského.

☐ **Literární skupinu** zachytil r. 1893 na Kosti fotograf. J. Vrchlického na pravo pozná čtenář lehce, za ním je L. Novák, za kterýmž je malíř Krajíček a dr. Sedmidubský; proti Vrchlickému sedí v čele K. V. Rais, za nímž je dr. Neumann a spis. M. Kovář. Literáti přijeli tehdy na Jeřábkovu slavnost do Sobotky.

〓 **Cyklus Máje.** První cyklus spolku Máje, uspořádaný roku 1897, nabyl zvláštního významu tím, co se z tohoto pokusu literátů vyvinulo. Cyklus měl nemalý význam morální a — nezapírejme toho — byl do jisté míry projevem nespokojenosti s tehdejším stavem divadelních věcí v Praze. Rychle se z něho přešlo k přípravám pro divadlo na výstavě architektů a inženýrů roku 1898, a ostatní následovalo jako články řetězu. Velké proměny v Národním divadle, neumdlévající volání po novém samostatném divadle, rozhodnutí vinohradských, že postaví velké divadlo. Vše to neudálo se bez bolestných často výkřiků — není také přerod ještě dokonán, ale je zajímavo, že tyto velké změny, kterých na rozhraní XIX. a XX. věku dočkalo se české divadelnictví a jež po letech budou míti jistě ráz historické důležitosti, uspíšeny byly energickým počinem literátů.

Od těch dob Máj více žádného cyklu neuspořádal. Ale na Smíchově nezůstali proto bez večerů

s literární pečetí. Uspořádal tu totiž v posledních letech divadelní cykly — nemýlíme-li se: dva — Kruh českých spisovatelů. Podniky ty měly značný úspěch morální i hmotný a nedá se popříti, že v nich nalezly se opět nové zárodky pro další rozvíjení se našich otázek divadelních.

Kruh českých spisovatelů připravuje také již cyklus nový pro jaro, tentokráte v Uranii. Jistě bude míti úspěch jako dřívější jeho podniky tohoto druhu.

Letos uspořádá spolek Máj nový cyklus večerů v divadle Smíchovském.

Repertoir vykazuje z původních novinek práce: Karla Legra aktovky »Jaro« a »Podzim«. Aktovku M. Ryvína »V područí síly«; celovečerní dramata »Podzimní svítání« od K. Rožka, »Irrlacherové« od J. Mayera, »Zápasy« od M. Fučíka. Z francouzské literatury bude provedena M. Montegutova veselohra »Moderní nevěsty« v překladě Václava Štecha, Curelovo drama »Jeptišky« v překladě F. Sekaniny, z ruského veselohra »Komu je na světě veselo« od Krylova v překladu dra B. Prusíka, z anglického Barriova veselohra »V tiché uličce«. O veselohru z vlašské literatury se vyjednává. — První představení bude 7. listopadu. Každou druhou středu bude v cyklu pokračováno.

¨ **Hořký román od Karla Legera.** Tuto knihu měli by čísti všude po vlastech českých neboť má mimo pohyblivý a jímavý děj, nevyslovenou sice aniž nějak se vtírající, ale přece pádnou tendenci moralistní. Líčí se v něm osudy menšího města venkovského, jeho snažení národního a hospodářského, jeho život intimní a veřejný, jeho poctivci a darebové, mezi nimiž v popředí děje stojí autonomní veličina, typická moral insanity, jež nejen rozsévá, kam vnikne, mravní úpadek, ale i celou řadu dobrých, snad jen slabých lidí prudce strhuje, když sama klesá v neodvratnou zkázu.

Lehkomyslné, záletné dcerky tak zvaných solidních rodin, jich prázdnota a nafoukanost vedle marného úsilí dobrosrdečných poctivců, parvenuové líčení rázovitými rysy mezi několika figurkami, potřebnými, aby děj nebyl jednotvárný, při tom však přece organicky vyrůstajícími v ději; jednotlivosti i celé ensembly jsou tu líčeny s poutavostí, od let autoru vlastní, bez újmy na realistické pravdivosti v šerém obzoru onoho dusného českého života, jehož je Leger dávno hořkým mluvčím, u nás obecně uznaným.

Žije si sám na českém venkově sleduje život svého města i jiných měst českých a v jeho politickém, národohospodářském a společenském kymácení nalezl figury živé, na jichž jména bylo by lze prstem ukázat, třebas ta figura žila zde, ona tam a třebas umělecká režie autorova, patrná v každé drobnůstce, nepouští ani na okamžik drátky svých živých marionet z rukou, řídíc je, jak jen osnova děje dle železných zákonů umění žádá. Nesmírný vychovávací a vzdělávací dosah takových prací beletristických každému čtenáři, jenž národ svůj miluje a stinných rysů jeho života želí, když dočetl Hořký román, tuto nákladem »Máje« v knize vydaný, vysvitne zřetelně, a nebude nikoho, kdo by se po jeho přečtění hluboce nezamyslil nad některými kapitolami mravní pathologie současného života — nutno to vyznati — českého.

Jsou sice bídáci à la Emil v každém národě, ale je věcí francouzských, německých a anglických autorů, aby si léčili svoje bolesti. K. Legerovi nutno s uznáním za zásluhu přičísti, že se umělecky a tak seriosně odvážil sáhnouti holou rukou na žhavé železo u nás. Neveliká knížka za nepatrný peníz měla by každou knihovnou býti zakoupena. V Legerovi, jehož podnes někteří znají jen jako autora veršovaných povídek, vyrostl nám v této knize mnohoslibný osnovatel sociálního románu. *a—e.*

= **Mydlářovský dům** v Chrudimi je jakýmsi památným znamením města. Věžička, která má typ orientálského minaretu, dala podnět pověsti, že tu kterýsi předek starého rodu hvězdařil. Ale dokladů pro to se nenalezlo. Je však i přes to okrasou města, které má v Čechách pro lásku k uměnám pověst nejlepší.

□ **Svatováclavská trestnice** protivnou žlutí zdí, plných zamřížovaných okének, hyzdila do devadesátých let minulého věku pravý břeh Vltavy v Praze nad Podskalím. Dnes zbyl z truchlivé věznice, kde i mnoho českých politiků ubilo kus života, jenom kostelík sv. Václava. Ostatní prostory po bývalé erární budově naplnily moderní domy obytné. Jistě ne na škodu celkového pohledu.

Ročník V. číslo 5. vydáno dne 19. října 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

A. B. DOSTAL:

Před domem Charlotty von Stein.

Pad' letní večer v rosných krůpějích,
a nad Ilmou se stmělo v alejích,
kdes od města sem lehký vánek sved'
v tlumených tónech starý menuet.

Myšlení vše se do snů ztratilo.
Sto let se z mrtvých dálek vrátilo,
věk neklidný a vášní ztrávený;
pak dlouhé lásky tiché plameny.

A jakby do tmy akát vůní dých',
se rozjasnilo kolem snění mých,
a kouzlo hřálo zapomněných let.

V korunky laurů z okna padl svit,
stín dvojí hlavy jakoby se kmit.
O krásné lásce zpíval menuet.

U divadla v Meiningách.

Památce Jiřího Bittnera.

Fanfáry slávy srdce neslyší,
jichž hřměl tu příval,
jen nápěv houslí, srdci nejbližší,
tichounce zpíval.

Kol stichlých břehů tůně v parku šer
se snášel mroucí,
a rozplynul se v teskný podvečer
vzpomínkou vroucí.

Z daleké země vzdech se tudy chvěl,
krok poutníka zněl, jenž tu kdysi šel,
a stanul chvíli.

A neopadlý mrtvé krásy květ
tu voní duším, kterým nelze zpět,
jež věrny zbyly.

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Pokračování.)

Zůstal tu státi jaksi v té záludě vzrušen a oddávaje se jí jako pohádce — jenže nyní bylo všechno tak jiné, tak strašné, strhující, a čas nastávání jiného se dostavoval. Z hrudi jeho pronikl jako vzdech, křečovitý záchvěv jako by se odtud dobýval u vzrušení tomto. A jaksi nebylo rady u tohoto syna člověka.

Pes lehce dotkl se čumákem nohy svého hospodáře. Jaksi že je potřeba přece jen se vzpamatovati.

Tedy dále se vydali, na sýpku vešli, kde bylo ještě hojně žita, aby nikdy chleba nescházelo, při čemž vždy z lét úrody uchovávalo se na časy zlé — tak to bylo u nich pořádkem. Byloť vždy tu ukládáno na své stejné místo od nepaměti, jak vždy bylo. Takové uzavřené, vzdálené ticho vždy tu panovalo jako ve skrýši pokladů, ano byla to skrýš pokladů nejvzácnějších, posvátnosti samé, daru

božího. Tady za jeho vedení se nikdy nezaklelo, žádna rozpustilost se tu nedála, bylo jakoby hříchem jakkoliv znesvětiti tuto svatyni výsledků práce.

Přikloniv se nyní k obilní hromadě stařec, napřed ji požehnal jako činil vždy druhdy. A tanutí toho žehnání zdálo se ještě i nadále vyznačovati se v šeru míst těch. Pak v obě hrsti nabral si zrna, jehož po celé žití byl pěstitelem, a přiloživ k rtům, k nozdrám, jakoby voněl a okoušel nejvzácnější lahůdku — nebylo také pro něho vzácnější lahůdky na světě tomto. A pořád nemohl se jaksi odtrhnouti od tajemné té podstaty životodárné, jež posvěcena byla ještě jeho prací, jeho potem a jeho modlitbami, a zdálo se to vzájemné spjatí jakoby nejvroucnějšího polibku otce a dítěte. Ještě si je z ruky do ruky v takové hluboké zádumčivosti přesýpal, takřka zrno za zrnem zvolna propouštěje mezi prsty, aby jaksi každé poměl zvlášť, co nejdéle a nejobsažněji, aby jaksi bylo co nejvíce těchto nejvroucnějších doteků, těchto polibků, jež nemohou se pořád rozloučiti.

A pes němě přihlížeje a oddaně vzhlédaje vzhůru na svého hospodáře, jako by přisluhoval posvátné obřadnosti. Až bylo posléz k divému, nesnesitelnému zalknutí tomu slepému, přerývavě se rozvzlykal — ale hned zas se vzpamatoval. Vždyť zbylo ještě jiného cos ještě činiti.

A opouštěje posléz prostory půdy, rozhlédl se to ještě jednou — snad naposled — vůkol, široce, upjatě, tana bělmem v černá, jaksi tajemná zákoutí, a snaže se to vše odtud pojmouti ve své zření, jež nevidělo a přece tolik vidělo. Nějak kynula ta tvář v rozloučení všemu, a jakoby i v takovém žehnání, při němž jakoby celá duše vyplynula v neskonalou účast žehnanému. Při tom jakoby vše u bytosti starce stávalo se vzdušnějším, nehmotnějším.

Sestupoval s půdy povlovněji, než jeho stav vyžadoval, jako v prodlévání, jež nemůže se stále odtrhnouti od věcí opouštěných, při nichž stále nenaplnil se úkol svůj, a v těch úvahách, jež zdají se uvažovati o životě a smrti. Pes po svém přimykal se k nohám hospodářovým sleduje ho krok za krokem, jaksi ho veda a ošetřuje před nesprávným stoupnutím.

Byly tu také ještě chlévy, nejvzácnější komnata rolníkova, nad níž není pro něho milejšího obývání a v níž prodlévá ve svých chvílích tak rád — čisto, vzdušno, prostorno a světlo tu bylo, jak dávno byl zařídil. Ale neviděl dnes onoho světla. Byl tu poprvé od chvíle, co světlo ztratil.

— Požehnej Pánbůh, proslovil obvyklým pozdravem vstupujíc do chléva, ale jako by to těmi slovy zazněl hlubší vzryv citů a přání než jen běžné obvyklé fráze — ostatně on nikdy frází nevypouštěl z úst, co praviv, to cítě. Zvířata ohlédla se po tom hlasu a některá mírně zabučela. A jakoby postřehl slepec i toto oddané vzhlédání. A nevida tu, přec viděl vše, v pořadí známém němou tvář, přežvykující si spokojeně, volně oddychující. Poznali ho zajisté ti v chlévě, neustávajíce k němu otáčeti hlavy a blaženě si pobučovati; některé dobytče, co právě leželo, také vstalo, aby jaksi lépe bylo účastno. Vždyť byl vždy té němé tváři dobrým hospodářem, nesměli mu zanedbati zvířectvo, — jež pomáhalo živiti — nedopustil, aby kdokoliv byl k němu ukrutným, klel a hubácel na ně, všeho muselo se mu správně dostati. Bez nás uživilo by se samo na svobodě, Bůh by je živil, ale zajímáme-li je pro své služby, musíme o ně pečovati — nám bylo by hůře bez něho než jemu bez nás, říkával a dle toho se řídil jako u vděčnosti své lidské. Leskl se ten dobytek, byl nasycený, plný, silný v jádru a nezanedbaný. A v tomto svém uspokojení oddaně, smírně, s tím zádumčivým, ale nežehravým trudem patřil nyní ku svému hospodáři. Přešel si tiše kolem jeho řad. Pohlazoval při tom po hřbetech. A vždy přilnula ta ruka, jako by nemohla se pak ani odchýliti. Krávy nahrbily zálibně hřbety, jaksi k té dlani blíž a namáhaly se jazykem dosáhnouti ruky hospodářovy, aby ji vděčně olízaly — červené stračce se to podařilo a hospodář ruky neodtrhoval od teplých, slizkých doteků. Mladý bejček, ušlechtilé, svižné zvíře, jal se pak v bujné radosti rozháněti ocasem, nedbaje ohledů; ale pes jakoby porozuměl, že snadno by zasáhl jejich hospodáře, jenž neměl obrany zraku, ku podivu v rozumném, obezřelém pudu pojal do tlamy mírně, leč dost pevně skotačivou oháňku — a býček jakoby porozuměl káravému pokynu, zůstal stát již klidně a slušně a v jakés najednou pokoře u svého hospodáře; že — tak to má být, jakby podotkl pes a pustil pak již oháňku. Šli dále, k jalůvkám, telátkům — jako mazlivé dobré děti byla ta telátka a dotírala se ku svému hospodáři; jedno si i blaženě zastřečkovalo, aby se jaksi ukázalo. Bývá někdy loučení s věrným zvířectvem tak těžké, jako s bratry, jako s přáteli, a jaké tu hoře přehořké dovede jímati srdce, jež se musí rozloučiti. A jako by toto loučení zpodobilo se také ve tváři hospodářově a kdyby bylo vypuklo toto hoře, uposlechnuvši svých usedavých vzryvů nitra, bylo by to asi hoře z nejtěžších.

Ale dlela již zatím u výrazu starcově ona vyšší moc a zřetele z oblasti jiného určení, síla záhadných cílů, v nichž muselo se stát opanování všech věcí života.

Vyšel pak z chléva, na dvůr zaměřily slepé kroky jeho, ještě tam bylo žádoucno mu prodlíti. Prodlíti tak chtivě, nenabaženě! Dvůr celý naplněn byl zářivou červánkovou oblastí, jakés neskonalé jarní vzrušení jí sálalo. A on kráčeje svým chodem slepce, bádavým a vyhledávavým, jakoby se vznášel, od země vyjímal a ze svých stop nehmotně jaksi spěl v záhadném zápětí, a v tom jakémsi unášení za vnitřním, bezmezným zřením svým. Učinil ještě několik kroků, ale pak prodlel najednou, rozhlédaje se. Před ním celá rozloha dvora se otvírala, s lomem v pozadí. Obrovská, strmá stěna černého čediče, kam dolamovali až kámen, výšila se v pozadí, zahrazujíc tam dvůr jako valy. Byla právě nyní také celá oslněna nachovou září, jež na černém čediči vyjímala se ještě intensivněji, tak že připadalo, jakoby v útrobách kamene cos ohnivě se provalovalo, záludně vzplálo. Nápotom znova rozešel se stařec, jaksi zaspěchal, že zbývalo ještě cos ku vyřízení. Učinil tak několik kroků. Ale náhle prodlel, jaksi zabádal. A změniv směr, popošel jím zas několik dalších kroků. Ale nezdálo se to paměti jeho slepoty a zase se odchýlil v další chůzi, při tom ruce šíře vznášeje, aby snad spíše jal, co hledal. A zase zůstal nerozhodně stát, nenacházeje, a jakýs těžký, křečovitý zmatek označil se ve výrazu jeho zření. — Kde je lípa, otázal se pak tiše, jako stenem, jenž si neví rady, a bylo to řečeno zároveň tak, jakoby tázal se: kde je světlo. Byla to lípa uprostřed dvora, jíž on za mlada sázel a již hledal. Ale pak se nějak vzpamatoval, nepotřeboval přispění, ustalá paměť jeho slepoty dovedla si zas najíti správný odhad. Nalezl si ji, již ruce jeho vzdušně se rozprostírajíce, dotkly se jejího pně. Nad jeho hlavou vznášel se jako mohutná kštice soujem haluzí, spějících jako v mystickém vznícení svými již pučícími letorosty u večerní zářivou oblast. Tolikrát prodléval u své lípy, v jejím vzněcování. Dnes ničeho nespatřil z této nádhery, z tohoto linutí k nebesům. Ale jakoby tím náruživěji shlédal uvnitř, vzpomínaje na veškery ty plapoly jiter a soumraků, jež zde životem zachytil, produmal — a jakoby nyní i s tímto stromem bylo se mu rozloučiti. Ovinul ruce kolem něho jako kol nejdražší bytosti, a z této slepé náruči jakoby se vylévala duše jeho v duši stromu, a obě spěly vzhůru, v linutí nebes. Také právě slepá bělma zvracela se vzhůru a snesl se v ně nevystihlý jas, nachový výdech naplnil je celá, jak tu stál a patřil. A jakoby toto slepé oko mohlo zas vzhlédat, vynášet se za svým patřením. Mysticky to vzplálo jiným zřením, než jest z tohoto světa. Lidé v lomě ustali v práci zvědavě i sdílně patříce na slepce a jeho konání. Nach pak vzplál v celé oblasti stromu a i v oblasti jeho hlavy dolů zasáhl, obklopiv ji jakous tajemnou aureolou. Cos vznášeti se zdálo z této hlavy stařecké, vzplávši v kadeřích, jež označily se náhle tak bíle za ten čas slepoty, z této duše, jež spěla zase v mystickém svém pomnění. Ptáci štěbetali v koruně lípy, mihali se ovzduším, unášejíce na svých perutích jako třpyty červánků. A najednou z dáli hukot se přibližoval, a cos snášelo se k té slepé hlavě zahrnuvši ji neviditelným souborem. Bylo to včelstvo vyplynuvší z nedalekého oulu, jež snad v stopách zářivých vlahých veřejí slétlo se v místa tato, aby pozdravovalo jaro. A v hukotu jako mystického chorálu jalo se kroužiti kol této hlavy — jež i jim byla vždy dobrým hospodářem. A hlava ta poznavši známý, slavný zvuk, zatřásla se, její rty se spjaly, a neoznačitelně se vypjavši, jakoby ještě záhadněji se vznesla za neznámým svým patřením, kams v linutí večerního nachu, jenž rozléval se nebesy.

Ale zatím jakoby nesnesitelné překonání naplnilo tuto hlavu, tuto duši, nebylo lze již takto déle vytrvávati stařeckým dumám. V takovém úžasu utkvění, jež chce se utvrditi na vždy, tím co shlédá naposled, v jakémsi svrchovaném výsledním vzhlédnutí, ještě zbývajícím této pozemskosti, upjalo se slepé bělmo vůkol, na vše se zaneslo, na všem se třáslo, a pak najednou schýlila se hlava starcova jako pod neodolatelnou tíhou . . .

Nedaleko hospodyně, sledující z povzdálí starce, tak dnes nepochopitelně si vedoucího, stěží ukrývala nával škytání, nerozumějíc jeho počínání, ale jímaná neodolatelným steskem.

— Tatínku, pojď již domů, pravila dojatě, přerývavě, přistupujíc k němu a jímajíc ho za ruku. —

V tom vesnické zvony rozhlaholily se klekáním. Slunce zapadlo. Hospodář nebráně se věrné účasti své družky životem a dávaje se jí vésti, jakoby byl zatím vynaložil všechnu možnost své slepoty a neměl nyní jiného vyhnutí, za známých těch zvuků klekání tolikráte slýchaného a vídaného, jež nyní nalezlo ho v nezvěstné tmě, vzdychl z hluboka, ale pak jakoby se pokořil osudovému určení, požehnal se velkým křížem. A zároveň to požehnal všemu tomu, co bylo vůkol, v rozsahu bezmezné jeho tmy, všemu co druhdy shlédal a co mu jen přáno nyní vytušiti v zoufání hoře, všemu co v dohledu života pozemského značilo se duší, požehnal, jako dobrý bohoslužebník a poklonil se na všechny strany, jako u oltáře víry. Lomaři v lomě se modlili za obnažených hlav, událo se to mimoděčně jako v odvetu prováděné zde bohoslužbě. — Smrákalo se pak rychle, jak za časného jara bývá.

— Sousedé již jdou, pojďte tatínku, volal tu hlas synův ze vrat dvora. Pes tu tesklivě zakňučel a jaksi povyrazil divný štěkot, jenž ustál v polu, snad ucítil příchozí. Hospodář uslyšev syna, nejistě se zakymácel, popletl si krok, ale hned jej zas srovnav, v průvodu ženině jal se odcházeti domů v patrně naléhavém spěchu, jak jeho stav připouštěl.

Dva nejbližší sousedé dostavivše se mimoděk lépe oblečeni, ač nevěděli, oč se jedná, vcházeli zároveň do stavení. Vážně, téměř obřadně si počínali u nejasném vědomí čehos důležitého, k čemu byli tak mimořádně zavoláni. Bylo truchlivo, jak slepec po jejich ruce sáhal, jak vzdechl, jak je vítal, v jaké hrnoucí se tíze, v jakém připomnění. Jako by s neviděním těch známých lidí, s nimiž po taková léta snášel se v dobrém sousedství, nespatřováním bezprostřední jejich přítomnosti, jež k němu sáhala, celé to ostatní nevidění se dostavilo ve všem svém hoři.

Usadili se ve světnici kolem slepého hospodáře. Ten prodléval, těžce dumal, uvažuje o čems a sbíraje jaksi sil. Bylo slyšeti jedině oddechy přítomných, jež vždy za vážných chvil stávají se hlasitějšími, hlubšími. Sednici naplnilo vážné vyčkávání, v něž nikdo se nevtíral. A bylo, že chtějí sousedé takto vyčkávati, dokud by úmyslům starcovým bylo potřeba. Slepý hospodář jakoby vzhlédal vůkol, roznášeje kol sebe významná tanutí, jako v doprovodu svých dum připravujících se co nejlépe ku svým záměrům; a zdálo se, že jakás nezvěstná vanutí hlubin osudovosti vynášejí se v tomto vzhlédání. A pořád nemohl se jaksi stařec ještě rozhodnouti, či že ještě nenastala vlastní chvíle. Sousedé mínili vyčkávati, dokud jeho úmyslům bylo třeba . . . (Pokračování.)

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Pokračování.)

IX.

»Slyš, krásná paní, zpověď moji
a nehleď na mne s udivením —
Osudu tajným stanovením
mnich změnil šat a v lovce kroji
před tebou věrný sluha stojí.
Má duše již se cílů vzdala,
k nimž v službě boží pospíchala,
mně jiné cesty náhle svitly
a jiné jasné hvězdy kmitly
se na obloze mého žití —
já k těm chci jíti!
To duše mojí vroucí přání,
ó, krásná paní!

Já vzdal se chvíle žití tvého
střežiti okem pronajatým,
já výhost dal jsem slibům klatým
i zisku vzdal se ničemného.
Tak zbaven přísah pouta zlého
jsem volným zas a v žití celém
ti nechci býti nepřítelem.
Já opak žádám — ne žalu stíny
tvé duše vrhat do hlubiny,
co květů dát můž' jarní lada
ó, nechť tam padá,
a růží květ vždyť na tvé skráni
ó, krásná paní!

Hrad tvůj se v pusté lesy dívá,
dost nebezpečí kol se tají,
tvé hvozdy strážců postrádají,
je hubí ruka lupu chtivá.
S rtů mojich k tobě prosba splývá,
bys sluhou svým mne věrným zvala
a bdělosti mé odevzdala
svůj hrad i sebe, hvozdy svoje.
To mého blaha budou zdroje
svou prací se ti zavděčiti
a pak jen sníti
o rtů tvých líbém usmívání
ó, krásná paní!

Hle, jara dech již v lesy padá
a první květy v době krátké
své rozvinou již zvony sladké
a ty máš květy jistě ráda.
A jistě tvoje duše mladá
po toulkach touží v lesů kraji,
kde na mýtinách první hrají
si motýli a v medu chtíči
jdou od sasanky k petrklíči . . .
Ó, vyvol mne svým průvodcem bdělým
a nezvi smělým
to srdce, jež se tobě klaní
ó, krásná paní!«

X.

Neposlouchám slova tvoje,
milý lovče, s nevolí,
líp než temná kutna mnicha
mužná tobě sluší pýcha,
bujné péro sokoli.

Slyším ráda o tvé snaze
slibů zlých se pozbavit,
tvojím slovem v dnů mých stíny
jako temné do hlubiny
naděje se paprsk kmit.

Ráda bdělé péči tvojí
svěřuji svůj hrad i les,
v bdění mé i v snění moje,
plné chmur a nepokoje
jsi zas vůni míru vnes.

Vzpomenul jsi na máj sladký,
vzpomenul jsi na květy,
děl jsi pravdu, jsou mi milý,
a já ráda v snivé chvíli
přitisknu je na rety.

Vzpomenul jsi na máj sladký
i na prvé motýly,
ráda tvojí pod ochranou
tam, kde v květy pro med skanou
paní hradu popíli.

Vidím žár v tvém zraku pláti,
touhou dme se tvoje hrud,
nuže, buď ti štěstí přáno,
dílo tvé buď požehnáno,
krásný lovče, vítán buď! —«

(Konec I. zpěvu.)

Dr. D. PANÝREK:

Un soldino.

Vzpominky z Italie. Připsáno příteli A. Pikhartovi.

o nesmrtelné studii Nerudově o bakšiši je vskutku těžko, ne-li nemožno, napsati něco nového a dobrého o tomto zlu současného života, zvláště turistova.

Ale život se mění, projevy jeho nabývají časem jiných rysů, nové úkazy vyskytují se, nové stránky starých zvyků vystupují. Tak také touha po penězích bez práce neb aspoň snadno vydělaných, žene se dnešní dobou v Italii několika novými směry za cílem.

Kdo byl třeba jen krátce v kraji modrého nebe, ví, jak dotěrně a neodbytně útočí tu kde kdo na kapsu turistovu.

Celá povolání — troufám si tvrditi: zbytečná — vznikla a udržují se podnes, žijíce skoro výhradně ze zpropitného. Takový gondolier v Benátkách, když už hosty vozí, postaral by se zajisté sám, aby z loďky dostali se na pevnou zemi, nebýt toho, že v Benátkách je mnoho starších lidí, které těžší práce nevábí — a zde je příležitost co chvíli vydělati hravě nějaké soldo nebo dvě přidržením gondoly ke stupňům rivy pomocí háku (grancio), aby loďka se zbylou v ní nohou neobratnému turistovi a ještě neobratnější turistce (musím to říci) neujela zpět do laguny. U nás na přívozech přitáhnou loďku ke kolu řetězem, aby se tak nestalo — v Benátkách jsou k tomu zahaleči, kteří na rivách (kamenných pobřežích) celý den se povalují, jakmile však zahlédnou blížiti se gondolu, hned vyskočí, loďku k břehu přitáhnou a přidrží jednou rukou, druhou vztahujíce k turistovi po zpropitném (nejmíň 10—20 centesimů). Tito povaleči (řekl bych raději lenoši, nebýti toho, že bývají toho povolání obyčejně lidé starší a stáří, kteří by asi jinak co žebráci byli veřejnosti zúplna na obtíž) slují ganzeri, také prostě facchini.*) Ovšem jich činnost málo se líší od žebroty.

Pravá, nezastřená žebrota sensu strictiori má v Italii právě takové representanty jako u nás: starce, mrzáky, nemocné — a mimo ně zvláštní kategorii ještě: d ě t i.

Nějakého jednookého žebráka u dveří chrámových najdete v Italii všude. Starci žebráci nejsou také žádnou specialitou italskou. Ale »nemocné paní« jsou dle mých zkušeností benátskou zvláštností. Bledá a suchá musí býti bytost, která se chce věnovati této asi výnosné živnosti. Dále musí býti sice jednoduše, ale čistě oděna v šat nejlépe černý. Dlouhá černá mantila a černá sukně hodí se k tomu jako kroj středních vrstev benátských velmi dobře. Taková ubohá »ammalata« ovšem počítá jen s turisty, kteří umějí mluviti vlasky neb aspoň rozumějí. Dobře ví, že na cizince musí mluviti zvolna — nebrebentí tedy po obecném zvyku svých krajanek, nýbrž líčí svoje hoře zvolna, spisovnou vlaštinou, nikoli jargonem benátským, tak sladce mazlivým u drobných slíčných dívek. Zřetelně slovo za

*) Facchino jinak v Italii znamená tolik co posluha a v rakouské části Italie, kde je ještě pořádek, na př. v Rivě, Trentu a jinde skutečně podobně pracuji jako naši posluhové. Kde jest ohoujazyčnost, mají na čepicích nápisy facchino — Dienstmann.

slovem vnímáte z úst ubohé, když hlasem trochu ochraptělým (jenž tak dobře padne dlouhému utrpení) líčí svoji vleklou chorobu.

Přítel je srdečný, jednoho žebráka nemine, nepodarovav jej — této slušně oděné dámě třeba dáti více, aspoň 20 centesimů. A v Benátkách je nyní v září tolik turistů!

»Grazie tante, grazie tante!« splyne dík se rtů ubohé, hlasem už poněkud jasnějším.

Za týden potkáte ji na jiném místě — zase chraptí, zas hluboké vrásky rozrývají jí snědé čelo, zas bolestné stesky útoči na krunýř vašeho srdce, teď už trochu ostřileného.

— Ancora e ammalata. Perche non si lascia trattare. Ospedale civile e in vicinanza della chiesa di San Giovanni e Paoli.*)

— Ancora son ammalata! odsekla mi zlostně a dva zlé blesky vyletěly jako torpedky z hluboko zapadlých, černohnědých očí, načež vychrlila takovou spoustu zlořečení v krásném benátském dialektu a s takovou rychlostí, že jsem sotva desítinu rozuměl.

Odbyli jsme její vytí trochou smíchu a byli příště se soucitem opatrnější.

Zvláštností benátské žebroty jsou dále děti. Potlouká se po ulici takový nadějný potomek plemene dožat a nedělá nic. Nebo dojídá meloun, vodní meloun, kterým v Benátkách říkají, bůh ví proč, angurie.**) Dva turisté kráčejí mimo a ohlížejí se na roh, kde jsou zřetelně, černě na bílém umístěna jména ulic. Hned se orientuje benátský 6—10letý »bambino« nebo »ragazzo« — toť jsou turisté, z nich bylo by lze něco trhnout.

— Un šoldino, šiňor, un šoldino. Ho fame! smutným hlasem volá, ukazuje výmluvně pro všechny případy na svá ústa nebo klada dlaň na žaludek vždy zapadlý u těchto malých poběhlíků.

Dovede pány kam chtěji za pouhé soldo (pět centesimů, asi pět haléřů). Přes celé Benátky vás dovede — jsou to nejlevnější průvodci. Mrzí-li vas stále se tázati, kontrolovati jména ulic, kde právě jste, na plánu a studovati z něho, kudy dále jiti — jen udejte jméno ulice nebo kostela takovému »bambinovi« — dovede vás tam za dva krejcary. Nepotřebujete drahých a líných ciceronů, kteří mluví několika jazyky (všemi špatně) a kteří ukazují, co je baví, vysvětlují, co sami vědí (mnoho toho není a ještě špatně); o nich jindy. Takový malý Beppo půjde za to s vámi k cíli konečně třeba i za 2 až 3 fiky, jež vám zůstaly v kapse z posledního nákupu na Piazza dell'Erbe***) a darmo překážejí, nebo za broskvi, jež zbyla v pytlíčku s ovocem, po případě za kus »zuccy« (čti jak psáno), odřezek pečeného melounu se žlutou, mazlavou, příjemně nasládlou dření, jejž jste si u pouličního kočovného prodavače koupili za 5 centesimů pro ochutnání. A půjdou třeba tři, jeden druhého odháněje a stále v zad se ohlížejíce, po šiňorovi, jestli jim neutek; div že nespadnou do kanálu, a na konec rvačka, kterou strhnou o soldino, na které všichni mní se míti oprávnění. Duobus (též tribus!) litigantibus tertius (též quartus a quintus) gaudet — zmizíte zatím v chrámě dei Frari a když se po tom bohatství uměleckých dojmů vybavite z rukou dotěrného kostelníka-cicerona (také italská specialita) zase na venek, není už po nich památky. Obšťastňují asi zase někoho jiného

Venezia, sestárlá, stále se líčící krasavice, žije dnes ve znamení bakšiše (»buona mano« a »mancia«).

Zpropitné živí půl Benátek, druhá polovice vydělává si na živobytí také péčí o cizince, při čemž do poctivého žoldu umějí získávati vedlejší výdělky, méně poctivé. Nemínim zpropitné sklepníkům, panským, nosičům — to je v celém světě — proč by byli v Italii jiní.

Na jeden způsob okrádání pocestných, jehož byl jsem letos svědkem v Benátkách a jinde v Italii a kterého při dřívějších cestách italským severem jsem nepozoroval, budiž tu upozorněno, na falešný a neplatící peníz. Nejběžnější v Italii »moneta«, deseticentesimový měděný peníz, zpropitné obvyklé výše, bývá v Italii nejčastěji nahrazován cizími mincemi téže hodnoty.

»Non vale!« Neplatí — řeknou vám v obchodu, když nepozorně jej přijav, chcete jim zaplatiti.

Ale toto »non vale!« zní jen jako dobrácké vlídné upozornění, nikoli výstražně nebo přísně. Vědíť dobře, že jste sám ty penize sem nepřivezl, že nemáte v úmyslu je obelstiti, ošidit, poškoditi. Spíše shovívavě a soucitně na vás pohlédnou s příměsí výsměchu, že jste se dali napáliti. Ty neplatné zde mince jsou francouzské (dvojsou, 10 centimů), řecké (10 para), španělské atd., také mince argentinské (10 centavos) jsem obdržel a ač jsem si peníz chtěl uschovati na památku z cest, zas jsem ho vydal, asi jako zpropitné někde v hostinci.

Stalo-li se vám to vícekráte a hromadí-li se veliké ty měďáky po několika dnech u vydatnou již pyramidu v tobolce, jež hrozí utrhnouti kapsu, počnete bedlivěji prohlížeti mince, které dávají vam nazpět v obchodech, hotelech, kavárnách a restauracích, odmítnete pak týmž tonem minci cizí a sklepník stejně klidně přijme vaše upozornění: »Non vale!« — hned nahradí neplatnou minci italským penízem, aniž se urazí, když bedlivě každý

*) Dosud jste nemocná? Proč se nedáte léčit? Nemocnice jest u kostela sv. Jana a Pavla.

**) Slovo jest řecké a znamenalo okurku.

***) Ovocný a zelinářský trh.

peníz při súčtování prohlížíte po rubu i líci. Později jsem už neupozorňoval sklepniky na neplatící peníz, který mi dali nazpět, nýbrž s úsměvem doručoval jsem jim jej co zpropitné, jež oni se šelmovským úsměvem kvitovali, aby as u nejbližšího cizince, ještě zeleného, pokus svůj opakovali s lepším zdarem.

Hůře je s bankovkami. Neplatící zde »papír« (carta-moneta) nepřijmou — rádi vám však veskamotují jej do tobolky se ziskem nemalým. Přítel dr. V. vyprávěl mi jednoho dne na Lidu, jak v poslední chvíli zachránil soudruha před citelnou škodou, když mu v paláci dožecím úředník místo dvacetiliry na 50lirovou bankovku dodal dvacetiliře podobnou poněkud pětirublovku. Ta platí as půl sedma zlatého, dvacetilira platí asi 20 korun — byl by tím krajan býval okraden as o 6 korun — nota bene: městským úředníkem, jenž současně mezi drobnými snažil se cizinci do tobolky propašovati peníz papežského státu, dávno nikde neplatící. Když jsem sám jeden takový papežský peníz sklepníkovi v předním italském restaurantu vracel, chlap se komicky divil, že ho nechci. Vždyť je »del papa!«

»Ma non vale!«

Po té jej klidně zastrčil do kapsičky u vesty a dodal drobných měnou běžnou a bernou.

* * *

Ještě jedním způsobem zjednávají si v Italii surrogát zpropitného. Děje se to v hostincích. Účtujíce za pokrmy napíší o trochu větší položku za ten který pokrm, nežli byl uveden v jídelním lístku. Je-li více pokrmů nebo platí-li jeden host za celou společnost, vpašují mimo to do účtu několik »hluchých« položek. Takových 50 centesimů ve větším účtu se přehlédne několik a hravě se vpíší mezi dvě položky obratnou rukou. Když se pak tážete, co ta položka znamená, rychle jmenují nějaký pokrm, který jste neobjednali, neobdrželi a také při účtování neuvedli. Ale pan sklepník hned zas a bez námitky položku škrtne, tváře se, jako byste se byli zmýlili vy, ne on. Cameriere se ovšem nezmýlil.

Proto ukrutně nerad vidí, když si na kus papíru zapisujete, co jste pojedli, spolu s cenami z jídelního lístku. Tu ovšem nelze nijak cizince okrást... Tak opatrně si ovšem počínají jenom turisté špinaví, k nimž já patřívám, kteří počítají každý krejcar a na které on, benátský cameriere z restaurace »al capello nero« (u černého klobouku) pohlíží zřetelně s patra, ba skoro pohrdavě. Takový Angličan nebo Francouz s mladou pani, jenž dá líru zpropitného, více hledí do krásných, ještě poslední písní lásky omhlených očí své nejdražší, než na drobné — zde se snadno »pracuje«. Zamilovaní shrábli by i čamrdy za bernou měnu.

*

Všeobecně pokládá se východ za kraj bakšiše. Každý, s kým přijdete ve styk jakýkoli, od úředníka kontrolujícího pak až po nadeníka, jenž vám nese kufr, předpokládá, dostává a přijímá zpropitné. Jsou však v Italii místa, kde není zvykem platiti zpropitné. Tak v benátských párničcích (vaporetti), které zastávají úkol naší tramwaye spojujíce jednotlivé čtvrtě benátské při Canal Grande a jednotlivé ostrovy Benátecka rychlým letem svým, nevydávají se lístky, nýbrž každý opouštěje loď, zaplatí 10 centesimů do rukou výběrčího, jenž stojí na můstku (imbarco). Nikdo nemyslí tu na zpropitné — a přece jsou zřízenci ti slušně, čistě oděni a veskrze uhlazeni. Nikdo jim nedává haléře zpropitného, od nikoho ho nežádají a neočekávají. Ač je poplatek na parníčku nízký (za 5 krejcarů projedete od první stanice až do poslední, z Riva degli Schiavoni až k nádraží, ba ještě dále, ke stanici Santa Clara, kde jsou továrny), vzrostl by tento nutný náklad, tato nezbytná výloha zpropitným velmi značně.

Také na drahách nikdo nedává průvodčím vlaku zpropitného. Tu by si mohli vziti v naší říši pořádku a dobrých mravů, kde bez zpropitného nelze takřka obdržeti slušné kupé, příklad od kaceřované země, kde jinak »mancia« (zpropitné) kvete, od Italie.

Nejvíce uráží zpropitné v kostelích. Tu jsou kostelníci přímo drzí ve vymáhání peněz, diktujíce si i výši obnosu, bez něhož neodhrnou záslonu ze slavného Tiziana nebo Veronesa nad oltářem a neotevrou mřížoví presbyteře a přímo zběsile zuří, když jim odseknete: »Non ci bisogna di spiegazioni. Sappiamo tutto megho ch'ella,« *) jako se nám stalo v kostele »Santa Maria della Salute«. Na tyto moderní saně měl by vzejíti novodobý »San Giorgio Maggiore«, třeba ze stejnojmenného kostela benátského. Církevní moc měla by vyhnati z chrámu tyto nízké svatokupce bez vzdělání a útlocitu, beze smyslu k umění a k náladě uměleckého gourmanda. A třeba i za cenu úředního poplatku jakékoli výše, jenž by opravňoval všude všecko vidět — bez diškrece.

*) Netřeba nám výkladu — víme vše lépe než vy.

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

ozdravil jsem, představil se a seznámil se společností.

Byl tu chef Pelčarského, statný, veselý revírník, suchý a bystrý správec, duchovní správce s živýma, uhlovýma očima, již téměř pro pensi zralý řídící učitel a jeho mladší kolega se skřipcem a ještě jakýsi tenký, strunovitý človíček, jemuž říkali Moricek.

Přisedl jsem ke společnosti.

Mluvili o žních. Vzpomínali, jak byly ozimy loni zazimovány, kdy jaké byly nehody v zimě a na jaře a z toho usuzovali na sklizeň. Až na mladého učitele, jenž pouze naslouchal, všichni se súčastnili hovoru. I tenký Moricek jakýmsi myším, pištivým hláskem se ozýval do hovoru.

Tento člověk mne zajímal. Hádal jsem dle všeho, že je žid a nemýlil jsem se, ačkoli snahou jeho bylo, aby dal na jevo, že necítí jako žid, nýbrž naopak že v sobě nemá ničeho ze svého orientálního původu. Mohl býti už třicet let, ale též osmnáct, soudě dle jeho drobné, dětinné postavy.

Za chvíli přišel Pelčarský a přisedl ke mně.

Mluvil do mne dlouho, ukazoval mi kuželnu a chválil ji na výsost, ale sotva že vyřkl slovo kuželna, začalo Morickem škubat. Vrtěl sebou nepokojně a čekal dychtivě, až někdo učiní návrh, aby se hrálo.

Ale náhodou správce se dostal do sporu s místním duchovním o letošní jetel. Ze sporu nebylo východu, až revírník učinil návrh na konec debaty. Návrh byl přijat jednohlasně a tak spor ukončen.

»Moricku, obstarejte stavěče,« řekl revírník strunovitému človíčku, jenž rychle sebou mrštil a poslušně odešel vykonat rozkaz.

Vrátil se ve chvíli s tabulí, s kartami i se špinavým, bosým chlapcem, jenžto měl stavět. Pak se postavil po vojensku a hlásil falsethem: »Všecko je, panstvo, obstaráno.«

Nabídli mně, abych se súčastnil hry, ale já podčkoval.

Nežli hra začala, přišel ke mně Pelčarský a pošeptal mi: »Máme zde znamenitou zpěvačku, sestřenici. Včera večer zpívala na rybníku při kytaře. Ach, to bylo rozkošné, úchvatné!«

Slova ta řekl mi jako nějaké důvěrné tajemství a hned se vmísil mezi hráče.

Těmito napovědenými slovy mne vskutku rozehřál. Stál jsem okamžik zasněn a myslel na zpěvačku. Stále se mi pletlo: zpěvačka, kytára, rybník a šero. Byl jsem zvědavě znepokojen tak jako nástroj, když jeho strunami na zkoušku přejede ruka hudebníkova a pořád jsem čekal, přijde-li ta, jež měla zpívat na člunˇ neznámou píseň s průvodem kytary.

Pohlédl jsem na rybník. Byl zasmušilý, plný hlubokých průsvitů, linoucích s oblohy a tichý jakoby v podivném očekávání večerejších zvuků, které se nesly nad jeho hladinou ze rtů a z kytary neznámé zpěvačky.

IV.

Neměl jsem stání u hráčů. Jejich křik s tlučením kuželek skoro mne rozčilovaly. Odešel jsem od nich a bral se pěšinou po pravé straně rybníka.

A hle, jakou tichou a zasněnou alej jsem objevil.

Mohutné duby tvořily loubí nad prostranou pěšinou se dvěma či třemi primitivními lávkami. Vše to mně připomínalo zamlklé koutky při starých panských zámcích z minulých století!

Setmělo se. Rybník byl tišší a temnější a skřivené duby shlížely v temné zrcadlo vodní, jakoby patřily do dávných časů. Od východu jasně, zářivě prosvitalo. Nad mlhami dalekých lesů vyplul veliký, nádherný měsíc a rudě plápolal v rákosí. Lačné, pozorné ticho rozlehlo rybníkem, alejí a bezděky podplavilo mou duši.

Z dálky se ozvaly tichounké kroky. Ohlédl jsem se. Nevysoká dáma ve světlých šatech běžela k rybníku a vsedla do člunu. Někdo uvolnil člun a lehce jej odrazil od břehu.

Mihly se bílé ruce, zašplýchlo veslo, voda se zčeřila a slabě tepala o břeh. Ale pak ztichly ty zvuky na dobro. Člun stanul prostřed rybníka, kruhy se ztišily a měsíc, rozstříklý po hladině, opět se sceloval v jedinou světelnou záplavu

Ztichlo, jen šeptavé ladění strun táhlo mlčícím rybníkem. Naslouchal jsem nikoli sluchem, ale celou svou duší.

Po několika stlumených akkordech zaznělo: »Loučení, loučení, jaké to soužení . . .

Stál jsem bez hnutí, opřen o starý dub s duší dokořán otevřenou.

Nad vodou nesla se píseň Gounodova.

Zdálo se, že jí naslouchá všecko: vzduch, voda, stromy i samo měsíční světlo. Pak všecko zdálo se mně být plno tohoto zpěvu zároveň s mým nitrem, které jej dýchalo v sebe tak jako večerní rosu.

Stál jsem na břehu okouzlen a maje v své duši pocit jemného, písní tou probuzeného smutku. Byl jsem opojen jako jeden ze soudruhů Odyseových, již naslouchali kouzelným zpěvům Sirén. Všecko mi v očích splývalo v meze, rybník i stromy i měsíc, jenž lehce poséval zlatem svým vodu i jemně šumící rákos.

Zpěv ztichl a dáma ve světlých šatech, majíc kytáru na klíně, pohnula veslem a zajela dále.

Od společnosti rozlehl se protivný pokřik. Procitl jsem ze sna. Zdálo se mne, jakoby mne někdo praštil kamenem po spáncích. Ti tam byli zaujati hrou, že zpěvu snad ani neslyšeli, kdežto já stál zde jako zmagnetisován a naslouchal jemné, nejčistší řeči, jakou je hudba, abych v ní zapomněl na sebe, na svět, a cele se oddal jejímu sladkému kouzlu.

Opět zazněla kytára. Zručně a jemně zahrála dáma svěží a jemný tyrolský tanec. Ty zvuky se jasně perlily z nástroje a přicházely mi po melancholické arii Gounodově tak jako doušek z čistého lesního pramene.

Opojení mé na chvíli přešlo, ale hned za třetí písně opět mne uchvátilo.

Byla to krevnatá italská píseň, oteplující tak jako jižní ohnivé víno.

»Kdo je ta dáma?« tkvělo mi na mysli a nepokojně mne dráždilo.

Neměl jsem stání a šel jsem za Pelčarským, abych se něco bližšího o dámě dověděl. Ale on jako ostatní byl tak hrou zaujat, že jsem ho nechtěl vyrušit, ale sedl jsem si stranou na lávku a pilně jsem sledoval dámu ve člunu.

Za chvíli hráči dohráli, usadili se kolem stolu a hovořili o polích, lukách a úrodách. Pelčarský přisedl ke mně.

»Nenudíte se?« otázal se mne.

»Ne, docela ne. Naopak, dávno tak hudba na mne nepůsobila jako před chvílí. Vaše sestřenice znamenitě zpívá — a k tomu takový večer! Byl jsem skutečně okouzlen,« mluvil jsem překypělými slovy, jak u mne jindy ve zvyku nebylo.

»Škoda, že tady dlouho nepobude. Jen asi měsíc.«

Sklonil jsem hlavu. Měsíc — napadalo mně — a myslel jsem při tom na den.

»Kam potom pojede?«

»Do Olomouce, nebo kam, nevím. Její otec je v láznich, ma chatrné zdraví. Prosím vás, plahočí-li se člověk přes třicet roků jako cestující, sedere se.«

Chtěl jsem se rozmluviti s Pelčarským o jeho sestřenici, ale v tom od rybníka rozzvučel jasný hlas: »Alfe!«

»Dovolte okamžik. Chcete-li, představím vás sestřenici«, nabídl se mi ochotně.

»Ano, buďte tak laskav,« odtušil jsem.

Pelčarský vstal a pokročil k rybníku. Zachytil hozený řetězek, přitáhl jím člun ku břehu a dáma svižně vskočila na břeh.

Nebyla vysoká, a přece štíhlá, skoro dětská, a v pohybech jejích byla mladistvá lehkost.

Pelčarský nás navzájem představil.

»Sylva P . . . . . .« zaslechl jsem po svém jméně

Dáma pružně pohla svou hlavou.

»Obdivoval jsem váš zpěv,« řekl jsem, hledě upřeně na dámu.

»Nelichoťte mi, prosím, nemám vyškoleného hlasu,« řekla s upřímným přízvukem a obrátila se k rybníku.

Teď jsem ve světle měsíčním spatřil její krásný obličej s bílou bezvadnou pletí a s temnýma, jižníma očima, které mne prudce podmaňovaly. Ale jak jsem chtěl na něj lépe popatřit, Sylva jakoby naschvál trhla svou bílou rukou a lehkým pohybem přihrnula si temný pramének havraních vlasů do zadu.

»Není teď chladněji na vodě?« otázal jsem se poněkud roztržitě.

»Začíná sedati rosa. Dnes jaksi později,« řekla obratně a zlehka opřela palysandrovou kytaru o svou malinkou nožku.

Zamlkli jsme.

V tom od společnosti dolehl hlasitý hovor. Přeli se o krtka. Duchovní správce snažil se dokázat, že krtek venkoncem škodí, kdežto správec namítal, že šmahem jej odsuzovati nemožno. A jeden druhého snažil se přesvědčit.

»Páni se zase hádají,« přerušila Sylva mlčení.

»Oni to neberou do pravdy,« řekl Pelčárský, obrácen k Sylvě. »A kdy pak půjdeme na hříbky?«

»Na hříbky? Zítra — ne, pozítří, až pozítří,« pravila Sylva, rozmýšlejíc se.

»Nešel byste s námi?« nabídl mi Pelčarský.

»S radostí, nebude-li jen slečna proti tomu,« řekl jsem k Sylvě.

»Ó prosím, je-li vám libo,« řekla Sylva a zavrtěla kytarou, až struny lehce zaševelily.

»Zítra přijdete k nám, není-liž pravda? Umluvíme se,« řekl Pelčarský.

Slíbil jsem. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Ta pochopila, že nastala vteřina krise. Proto zase uhodila ostře do strun. Ale ani k třetí periodě se už nedostala. Hýra udušený téměř již — vyšeptl, že si Márinku tedy vezme. V druhé minutě šťastným snoubencům, klečícím a štkajícím, blažená máť již žehnala.

Svatba byla do tří neděl. V době, o kterou by byl mohl vzniknouti lehce spor mezi vědou a lidskými zákony, doplnila rodinu šťastně narozená dceruška Márinčina.

... snoubencům máť již žehnala. 2087

Ale ta už přišla do poměrů značně nesnadných, neboť Hýra byl tou dobou již v posici valně rozvrácené. Byl od svatby vyměnil již několik kanceláří — všude naráželo na naprosté nedocenění svých šéfů, kteří v nedostatečném respektování úředních hodin, v omylech Hýrových, v nevyspalosti jeho, následku to přílišného ukojování žízně, a podobných maličkostech spatřovali závady, pro něž se lehkomyslně zbavovali Hýrovy účasti ve svých podnicích.

Brzy Hýra už neměl výběru. Nastaly doby velkých paus v zaměstnání — doby zlé, kdy visel i s ženou a dcerkou na milosti matky Kopecké, posluhováním, dohazováním služek, praním a posílkami těžce pouhé krejcary vydělávající. Již bylo dávno po knížce záloženské — ve kteréž beztoho byla sotva polovina slibovaného věna Márinčina — také strýček farář zemřel bez očekávaných odkazů — v malém pokojíku s kuchyňkou býval nedostatek pravidelným hostem. Hýra hledal zapomenutí v malých hospůdkách, na lavicích výčepů, v kavárničkách se značně rozladěnými klavíry. Už ani pravidelného zaměstnání nehledal. Brzy nabízel losy na splátky, brzy udílel pokoutně rady právní, psal žádosti, odvolání, výpovědi bytů — brzy si zaspekuloval s předměty koupenými v dražbách, v zastavárnách — nebo nadháněl komissionářům kupce realit, obchodů, domů.

Ale při jeho bezedné žízni byla výsledkem všeho zase jenom bída. Teprve, když se podařilo matce Kopecké uplatniti dceřinu obratnost v pražském velkozávodě s klobouky, vnikl jakýsi paprsek hmotného ubezpečení do Hýrovy domácnosti. Márinka se byla po výstupu ze školy učila krátký čas modistské zručnosti — protekcí nějakých služek, vděčných za výhodné místo dohozené Kopeckou, byla majitelka oné velké firmy upozorněna na tuto způsobilost Márinčinu.

A poněvadž prstíky Márinčiny byly dosti obratny, nalezen tu záhy trvalý zdroj příjmu, který by byl zahnal největší nedostatek ode dveří, kdyby o tento výdělek nebyla se Márinka musila tak často dělit s žíznivým manželem.

Ten byl přesvědčen, že jeho losem není, aby se umořil písařením, běháním za výdělky, přemlouváním hloupých lidí brzy ke koupi, brzy k prodeji — on že by jenom v jednom povolání našel pevné své působiště: v hostinství.

A této myšlénky se již nevzdal. Tak dlouho doma vykládal a mimo domov sháněl, až se octl jako nájemce malé pivničky na místě, které považoval za své předurčení.

Ale pivnička, do které všechno sehnal a opatřil na dluh, churavěla nedostatkem hosti, proto brzy Hýra našel druhou, třeti a posléze čtvrtou. Ve všech těch podnicích musely ženské nasaditi všechnu sílu, aby živnost udržely nad vodou, ale teprve ve čtvrté se jim poštěstilo, že obchod poskytl jaké také živobytí. Hospůdka byla na nároží proti stavebním místům dosud opuštěným. Ale najednou přihnaly se sem zástupy zedníkův a dělnictva, a počaly tu vyhánětí do výše rozlehlé činžáky. Všichni ti lidé byli plni žízně a chuti k jídlu. Těmto jejich potřebám znamenitě hovělo se v Hýrově pivnici. Od božího rána se tu čepovalo pivo do sklenic a džbánků, na uzenky stále žádané musil se opatřiti kotlík, Kopecka s dcerou nestačily

vařiti polévky, guláše, plíčky a knedlíky — vše dobře zaplatilo dělnictvo na stavbách zaměstnané.

Hýra chodil s dlouhou dýmkou, hrál si s pivním tlakostrojem, roznášel napěněné sklenice, lovil párky ve vařící vodě, přistrouhával k nim křen, balil je do papíru nebo je rovnal na talíře a shraboval peníze.

Na této výhodné štaci uplatila Hýrová mnoho dluhů z dřívějška vzniklých, ale jen proto, že bez ostychu odstrčila ob čas manžela od zásuvky s penězi, vyzvedla hlavní tržbu a odnesla pod svůj zámek. Hýra by jinak byl špatně s těmito příjmy hospodařil. Po smutných bolestných zkušenostech došlo ku této vládě ženy, ktera bez rozpaků ustanovovala, kam má muž dojíti, co opatřiti, co vykonati a co nikoliv. Oddělila mu z hromádky strže-ných peněz, kolik dle jejího soudu bylo mu třeba na tabak, na vycházku ke kamarádům v Praze. Kdyby si nebyl Hýra ča-sem poodložil nějaký groš, byl by v pražských svých zákoutích špatně výskal — ale v tomto hostin-ském výpichu, kde bylo stále veselo jako o dobrých žních, přimhuřovala při těchto jeho tchořích žena oko! Věděla o nich, ale za tyto úkradky, ob čas několika jejími slovy muži dokázané, dostala Hýru úplně v moc. Tak rychle to pokračovalo, že už i on sám pokládal ji za velitelku, jejíž vládě se poddal skoro bez námitek, když trpěla jeho občasné úskoky do Prahy, navraty chůzí vrávoravou za řeči blabolivé.

Neměla ho ráda Hýrová. Nikdy před tím — natož teď, kdy klesl na pijana, hospodského žvanila, opakovače starých anekdot a pustých vtipů, karbaníka, který lákal do hry, jen aby různými úskoky pomohl si k výhrám, jimiž rozhojňoval svoje osobní příjmy. Ne — tento muž, s nímž ji spjal úskok matčin, byl manželem jejím jenom dle liter zákona — na její duši měl právě tak málo práva jako na její dcerku. Nikdy mu nečinila výčitek Hýrová, když záhy po svatbě octnula se v bídě, když zakoušela i s dítětem hlad, když se topili ve dluzích, honěni brutálními učiteli, když musila celé noci pracovat, aby bylo alespoň na nejnutnější — a kdy muž osvědčoval při všech těchto strastech jen tupost, ani, když po-máhal si průhlednými lžemi, když v nej-větších nesnázích utí-kal ke kamarádům do pražských pivni-ček a vinárniček. C-tila, že nemá na soucit toho zhostejnělého člověka vlastně práva. Vždyť vlastně jej pod-vedla, zmocnila se ho úskokem, klamem, hříchem. Hned po sňatku pocitovala k němu odpor — natož, když důkladně po-znala, jaký je to prázdný mluvka, malicherný požitkář, lhostejný manžel. Často a často si představo-vala, jak frivolně se ušklíbl, když jednou kterýsi host nestydatě obejmul ji kolem kyčlí, když mu přinesla žádanou sklenici piva. Hýrová hněvivě křikla — Hýra se oto-čil, zahlédl ještě, co se dálo, ale pronesl očima omluvu h o s t a — nedupl si na smělce — takřka ženě pohledem výčitky činil! Ach — tenkráte v duši své plivla do očí tohoto člověka a rozešla se s ním na-dobro. Od těch dob vůbec ho necenila — byl jí nyní asi tím, čím se jí zdál kterýkoli kus ná-bytku — skoro již zbytečným doplňkem rodiny — figurou pro konskripční arch a živnostenský úřad. Jinak beztoho již nyní opatřovala skoro vše sama. Dopisovala pivovarům, objednávala, platila, dozírala na sklep, točila se s matkou kolem sporáku v kuchyni, obsluhovala hosty. Než se Hýra zvedl od jalové rozprávky s ně-kterým hostem, obsloužila Hýrová řadu vo-lajících žíznivců.

. . . . prstíky Marinčiny byly dosti obratny . . . 2101

(Pokračování.)

FEUILLETON

ŽENA SPISOVATELKA.

(Dokončení.)

Doporoučíte asi nakladateli, aby dal promluvit novinám, — to jistě knize pomůže. Dobře. Je pěkná vaše kniha, vždyť vložili jste do ní lepší část sebe; až ji budou číst, lidé nemohou, než obdivovat ji, i kdyby nechtěli. Nakladatel vám odpoví, že pro reklamu poslal vaši knihu sto redakcím. Sto výtisků! Jste utěšeni. Sto rozumných lidí si přečte vaši knihu, sto srdcí bude tlouci společně s vaším. Očekáváte kritiky s rozechvěním. Nic, nic, dlouho nic. Konečně jedna se objeví: »Luisa opustí dům otcovský, aby se věnovala dráze herecké. Setká se s důstojnikem, který nabídne jí ruku. Ona ho miluje, avšak nechce: nelze srozumět, proč. Lituje toho později, ale už příliš pozdě. Umění a láska tu chybí. Předmět ne nový, jak vidět. Sloh pěkný, avšak s trochou francesismu.«

Z počátků Máje před dvaceti lety. 2083
A. Sova. A. Klose.
A. Klášterský. F. X. Svoboda.

Padáte s oblaků. Jak! A toto že je vaše kniha? Vždyť Luisa dokonce ani není jméno rekyně: to je sestra její, které kritik ani nejmenuje a jež jest Ariadninou niti celého románu. Takto nevychází na jevo nic. A půvaby jednotlivých passáží? A síla dialogu? A životnost osob? Nic, nic, nic. Cítíte, jak vám krev stydne v žilách, chtělo by se vám křičet: Zloději! Zloději! Ne, není dovoleno tak pokálet cizí věc. Pláčete nebo nadáváte nebo křičíte nebo rozhorlením jste bez sebe nebo vážně se tážete: Proč ten pán tak zle naložil s mou knihou? — a slyšíte přívětivou odpověď: »Zle, nezdá se mi. Řekl jsem, že sloh je pěkný. Pochopíte, že mezi těmi všemi knihami, jež zaplavují redakční stolky, ubohý novinář by se musil zbláznit, kdyby je měl všechny číst!«

Běžíte k příteli nebo k přítelkyni, kteří mají styky a kteří slíbili zájem o vaši knihu. Shledáte tvář vyjadřující přetížení starostmi, stisk ruky roztržitý. Co věcí se narodilo ode dne slibu! Vystoupení Duseovy, zkažená toiletta, cestovní plány, začátky nebo konce nové nějaké lásky . . Ah, ano, vaše kniha? Nemáte ani odvahy začít hovor o ní. Cítíte se sám, sám se svými sny, se svými illusemi, se svými útrapami: zcela osamělým v celém světě, který si vás nevšímá, který se o vás už dokonce neinteresuje, ani o to, co jste napsal proň, jemuž nesejde na vašich myšlenkách a na vašem zklamání, jenž pracuje, jí, spí, prochází se, baví se i nudí, raduje se i trápí, — daleko, daleko od vás a od výtvorů vaší obraznosti. A zastavíte se polem z výše svých snů k zemi sražený, melancholicky naladěný před výkladní skříní, kde vaše kniha leží v tragické nehybnosti mrtvých.

Potkavši se s takovými neúspěchy, nadání, jež jest v základě prajednoduchou suggesci, záhy umlkne: ale čas a kus zdraví jsou ztraceny, někdy i peníze a illuse vždy. Právě »povolání« se ukáže, Maje po ruce ještě kapitál nadání, vynaloží jej celý

k další práci. A v devadesátidevíti případech ze sta ztratí nový čas, nové zdraví, nové peníze, nové illuse. Poněvadž poměr úspěchu jest jeden z tisíce, zatím co ostatních devětsetdevadesátdevět doufalo, bojovalo a pracovalo nadarmo. Nikoli všichni, pravda, padnou smrtelně raněni. Po dlouhém schodišti, jež vede k Slávě, vidíme na každém stupni ležící těla, některá na počátku, některá ve středu, některá v okamžiku, kdy měla se už dostat k cíli. Je také dosti těch, kterým síly došly, ale kteří přece zůstanou státi tam, kam se doškrábali, v póse více nebo méně důstojné, avšak všichni na stupni, jenž jest neskonale hluboko pod oním, o němž druhdy snili, a kde slyší občas kroky těch, kteří jdou výše, mezi nimi i onoho, jenž mimo ně, nehybné, zapomínané, dojde až na vrchol jako vítěz.

»Leč dosáhne-li třebas jen jeden vrcholku, proč tím jedním nemohla bych být já?« To přerušil mne něžný hlas ženský. Chytám vás za slovo, milá paní. Hle, víte přece, jak malé jsou vyhlídky slávy a zisku, jaká jest chladnost publika a jaké námahy v té cestě k jeho srdci, víte, co útrap a co svědomí stojí vydání knihy, po níž beztrestně může plivnout první mimojdoucí, víte, jak málo možno spoléhat na přátele, jak málo možno dát na intelligenci kritiků. Nesmíte zapomínat, že ti, kteří vás kdysi chválili při prvních vašich nesmělých krůčcích, že ti mají dávno už zase na starosti jiné začínající a na vás už ani nevzpomenou. Koleso času se točí, — a ani nevíte, a můžete se octnout pod ním — —

Celá vaše bytost se bouří, že? Zasvětila jste život svému dílu, dala jste v ně nejlepší krev svých tepen, utratila jste v něm své mládí, jež jiní promarní v radostech a shonu za zábavou. Ani zisk, ani sláva, — myšlenka, nutnost psát vás k tomu hnala, nutnost se vysloviti. Ty bouře myšlenek ve vaší hlavě, ten oheň ve vašem srdci, — to vám dává jistotu, že jste skutečně »povolána« — —

Ubohá ženo!

Nechcete se spokojit ani s polovičním úspěchem, dále se ženete k vrcholku, výš a výše a znenáhla utrácíte vše, co máte. Zastavíte se konečně. Není už blízko cíl? Ti, kteří jsou ještě pod vámi, závistivě i s obdivem dívají se k vám, a netuší, co krve vás to stálo, co utrpení, co životní síly, co zklamání. Ale vy zavíráte oči v náhlém strachu před závratí nad propastí, a polykajíc slzy, dostoupíte třebas až k poslednímu stupni. Ubohá ženo! A tam vás očekává zápas těla vedle těla — —

Ti, kteří stoupali s vámi, doufajíce, milujíce, pracujíce, jako vy, a kteří ještě nedošli — hle,

Z lesů na Kamenném vrchu u Polničky. Fot. Břet. Rochrich. 2095

jak nepřátelsky na vás pohlížejí a jak úskočně planou jim oči. I oni jako vy, zakusili trpkosti příkoří, poněvadž i oni byli stejně dobří, jako vy, i stejně důvěřivi ve své sny, ve které dnes už nevěří. Jejich dílo, jejich s láskou vybudované dílo leží dnes v zapomenutí. Píší teď, jako nikdy psát nechtěli, z nutnosti, poněvadž příliš oddálili se od jiných cest a tuto musí už projíti až do konce, zajatci a otroci svých odumřelých ideálů. Dobře je pozorujte, jsou to vaši největší nepřátelé. Snad s úžasem poznáte mezi nimi tvaře vzdáleně známé, ruce, jež kdysi se přátelsky tiskly s vašima rukama. Jsou to lidé, kteří druhdy ve vás ctili ženu. Dnes jako žena jste jim tím odpornější, jsouc jejich sokem.

A v oněch okamžicích, vy, literátka, žena, cítíte se zcela cizí mezi rozvášněnými muži, v té zuřivosti zvěře zápasící. To jsou poslední okamžiky. Jestliže vaše síly, milá paní, vás pozvedly až sem, jestliže ponížení, nenávist, závist, zapírání, bolest, skepse nesrazily vás na osudný stupeň, s něhož nikdo už se nepozvedne, vydržíte rány svých bratří? Pomyslíte na to, co ponížení, co nenávisti, co závisti, co sebezapírání, co bolesti, co skepse musili přenésti i oni, než stali se sami takovými? A divíte se, že při otázce oné dívčiny, má-li se státi spisovatelkou, zkouším ji, zda po shledání svého nadání pravým nadáním, přemýšlela i o tom, že na ni čeká — martyrium?

To vše, co jsem už řekla, platí těm, které chtějí se státi literátkami tělem duší. Pro dilletantky jsou cesty jiné, široké, ploché — a spokojí-li se dotyčné úspěchem v salonně anebo tím, že si občas za honoráře mohou koupit nové rukavičky, nemám, co bych jim pověděla. Psáti povede se každé ženě znamenitě. Psáti pro tisíce lidí jest však věc zcela jiná: je to věc velmi těžká, již nelze se naučit, a která, i když ji známe, časem může nás zradit. Obecenstvo za své peníze je despotické, a výmluvy s omluvami, které v malém okruhu platí pro dilletanta, jsou bezvýznamné, malicherné a směšné — jedná-li se o umělce.

Ah, nevíte-li, nechápete-li, co to je, sami a sami se nalézati před spoustami obecenstva, jehož neznáte, v němž jsou lhostejní, roztržití, idioti, zlomyslní, nenávistní, malicherní, a sotva tu a tam vzdálena a osamělá některá ta vzácná dušička, jež vám naslouchá se zájmem, která s vámi nemůže hovořit a po níž vy marně prahnete celým žárem své touhy; nevíte-li, nechápete-li bolest rozčarování oné části vašeho Já, jímž chcete oplodnit duše jiných, vyzdvihujíc je na chvíli z bahna, v němž žijí, — a co ze své krve, ze svých nervů, ze svého mozku musíte jim dáti, abyste dostihla až k nim, abyste jimi otřásla, je rozohnila, abyste je přinutila dýchat a chvěti se s vámi; nevíte-li, nechápete-li, že uprostřed vašeho utrpení čeká na vás pokoření ironických úsměvů a mrazivý šepot nelibosti, že prázdnota davu bude se vás vzdalovat, zatím co sykot zmije šlehne vás v tvář, že srdce bude vám klesat v pádu posledních nadějí — — ah, nevíte-li a nechápete-li tohoto martyria a nejste-li připraveni postavit se mu na odpor se slabinami z bronzu, se svaly z ocele, vždy hotovi k ráně, nepředstavujte si ani, že urvete oněm davům, znamenajícím obecenstvo, řev zkrocené šelmy, který znamenat bude vaše vítězství.

* * *

Tím Neera končí.

Rozumíte jí a chápete její právo, tak promluvit.

Prošla tou školou, i ona chvěla se často v pokušení, mrskána v tváře sykotem zmijí, k zemi tlačena ironickými úsměchy, klesajíc už někdy a v závratí nad propastí zavírajíc oči. Ale došla, vítězná, až na vrcholek — urvala publiku řev zkrocené šelmy — a teď, kdy cítí se dosti silnou na onom vrcholku, kde zuří někdy vichřice, jež smetou za den ty, kteří včera zdáli se býti nepřemožitelnými, teď otáčí se zpět a říká několik upřímných slov.

Najdou se mladé duše, jež zamyslí se nad jejími řádky, jimž trpkost stáhne tváře a v jichž nitru ozve se hořkost za to zničení snů, za to rozčarování? Dojista se najdou — ale tytéž duše, jež dnes budou cítit bolest a výčitky proti tomu odhalení obrazu saiského, tytéž duše po letech si vzpomenou na Neeřina slova s vděčností.

Jan Havlasa.

≡ **Angličtí hosté v Praze.** Měli jsme tu opět hosty. Předsedové čelných obchodních komor anglických přijali pozvání pražské obchodní komory a representace král. hlav. města. Přijeli někteří i s dámami a byli uvítáni poctami, které nám vnukly myšlénku, že je nejvýše včasno pro takové příležitosti vypracovati jakýsi ceremonial — jakýsi etiketní řád, aby se při podobných stycích neučinilo ani příliš mnoho, ani příliš málo. Kdo se pousměje při slově »etiketa«, nechť si dá vysvětliti, že etiketní pravidla usnadňují styky, zrychlují vše jednání a určují osobám i věcem přesné místo. Na radnici dobře asi již cítí, že se často ocitují v nesnázích, jak stanoviti hranice jistým slavnostem a jak je těžko bez přípravy neoctnouti se z pokusu o vznešenost rázem v komičnosti.

Také bude třeba, aby se pořídily — jsou-li již, tedy aby se zrevidovaly seznamy osob z naší veřejnosti, které znají určité jazyky, kdož mají zastupovati umění, literaturu a pod.

Při návštěvě Angličanů ukázalo se, že česká Praha dovede rozvinouti již nádheru, se kterou se může i do nejskvělejšího světa společenského. Banket na Žofíně pro tyto hosty uspořádaný zůstane asi na dlouho vrcholem toho, co můžeme a co dovedeme. Angličané odjeli jste i v tomto ohledu uspokojeni.

Nejvíce se jim zamlouvala Stará Praha. Tou prý byli unešeni. Politické písni šli s cesty. Hned při první setkané diplomaticky obešli toto naše úskalí. Bylo zřejmo, že si opatřili informace se všech stran, než se dali na pout přes »rukávníkový průliv«.

Hlavín: Ze staré Prahy. 2015

≡ **Literární.** Francouzský jeden autor rozepsal se o tom, co je a co není literární. Německé listy příležitosti použily, a již tu byla záplava noticek a feuilletonů o té věčné látce. Nebude na škodu malý výběr.

Propadne-li divadelní kus kamarádu — což, jak známo, stává se častěji než by se de některých referátů zdálo — nad chladnou mrtvolou divadelního mrzáčka provede přítel recensent známý tanec mezi vejci. Aby šéf listu nepřišel druhého dne s náručí projevů odsuzujících podezřelou kamaraderii kritikovu, nutno referát propřísti různými kaučukovými rčeními, z nichž pro domácí potřebu uvádíme: »nedá se však upříti« — »obecenstvu, bohužel, ušlo« — »nedostatečná souhra zavinila« — »autor přinesl mnoho nového, což narazilo však na zeď předsudků« — »křehkost látky zmátla publikum« a t. d.

Je-li kus naprosto pochován, pak se napíše, že autorův jemný vkus odmítá násilné efekty, byť i tím zevní úspěch práce byl ohrožen — nebo že umělecké prostředky jeho jsou tak originální, že teprve budoucnost umělečtěji vychovaná pochopí autorovy intence — pochválí se delikátnost ve volbě prostředků a na konec se řekne, že kus proto neměl před »širokým obecenstvem«, jemuž možno i po případě dáti titul »tupého davu« — úspěchu žádoucího, poněvadž je příliš literární. Podobně se píše o románech, novellách a pod.

Krátce: ze slova »literární« dělá se nyní — mluvíme stále, prosím, jak psali ve Francii a Německu — deštník pro chudokrevné plody přátel a kamarádů. Je to vždy pohřeb první třídy s pochodněmi, ale bez hudby a bez pláče — když nutno připínati na přikrov tento podezřelý odznak.

Horkokrevný jeden autor napsal přímo protest proti tomuto profanování slova dosud s úctou používaného. »Protestuji,« pravil, »aby se slovo »literární« nehodnotilo u nás tak jako se již stalo s výrazy »svobodomyslný«, »pokrokový«, »vlastenecký« a »statečný«. Literární je, co má nad sebou aureolu umění, doklad poctivého styku s životem, je prosyceno čistou pravdou. Ale není literární, co je ploché, nudné, koženého stylu, stařecké formy a plno puklin, kterými číší ješitnost a domýšlivost.«

□ **Z počátků Máje.** Je tomu právě dvacet let, co se počal roditi spolek spisovatelů. Ant. Klášterský s A. E. Mužíkem, J. Červenkou a Klosem sblížili se v antikvariátu R. Růžičky, jehož majitel počal vydávati 1886 »Rozhledy literární«. V nich Arbesův článek vyzněl v návrh sjezdu českých belletristů a zřízení svazku spisovatelů. K sjezdu nedošlo, avšak projevy pro zřízení spolku poslalo tolik spisovatelů, že A. Klášterský, A. Klose a A. Sova pořídili v létě 1887 stanovy spolku, jemuž na návrh Jana Červenky dáno jméno Máj. Více o tom najde čtenář v 32. čísle I. roč. Máje.

·· **Fr. Vl. Klenka** Zajímavý muž to zemřel právě. Mohl se chlubiti styky a přátelstvím nejznamenitějších našich lidí. Byl dobrým hudebníkem též, a i skladatelem, svého času zejména v Praze populárním. Nejednou, často vytýkal mu Dvořák do nebe volající hřích, že zahrabal svou vzácnou hřivnu. Klenka komponoval velmi lehce a složil

řadu písní, jež vynikají humorem. Před lety vyvolala v Praze velikou pozornost parodistická opereta »Pylades bez Oresta«, kterou Klenka komponoval na slova Karla Šípka. Klenka byl vlastně též kus českého bohéma — umřel sice jako správce Hlávkovy koleje, svůj úřad zastával svědomitě, ale sám si často postěžoval, že to není pravým jeho povoláním . . . »Žít jako pták v povětří, něco aranžovat, zpívat, zadeklamovat, zkomponovat . . . klobouk na stranu, srdce do hrsti . . hoj . . to by bylo živobytí, kdyby člověk . . nedědkovatěl,« říkával, zlaté kudrlinky opatrně si rozčechrávaje. Pak se hořce vždy pousmál a dodal: »Fueramus Pergama quondam«.

⊙ **Z lesů u Polničky**, děliny při samých hranicích česko-moravských, tam kde Sázava má své zdroje, přinášíme obrázek, pořízený umělostí soukromého fotografa, který má jemné cítění pro půvab krajin.

= **Motiv ze staré Prahy.** Marně hledali bychom po pražských ulicích koutek, nakreslený J. Hlavínem a přece je charakteristicky pražským motivem. Je to jeden z těch tributů, které odváději velkolepé kráse i prostičkým půvabům naší metropole umělci všech věků, směrů i stupňů mistrovství. Portretují starou krasavici, skládají výtvarné básně nebo skrovné jen veršíky, jichž vznik dlužno hledati v dojmech, jež si jich původci přinesli z potulek po Praze a jejích zákoutích.

= **Stará historie.** Prosté tragedie zhrzené lásky nevšímány jsou jen proto, že jsou příliš všední. Je třeba vrstvu lhostejnosti setřásti a vmysliti se v zmatený vír citů zoufajícího člověka, abychom jati byli hlubokým soucitem. Jan Šir pokusil se ve svém náčrtku vystihnouti barevnou náladu prostředí, v němž černá myšlenka sklamaného děvčete vtěluje se v příšerný čin

Jan Šir: Stará historie. 1965

.. **Koupě knihoven.** Noviny zvěstovaly, že Puškinovu knihovnu zakoupila nedávno vláda ruská za 18.000 rublů a uložila ji prozatímně v petrohradské Akademii věd až do té doby, kdy okolnosti dovolí postaviti ji definitivně a připojiti k ní jakési museum, jež chystají se zříditi pode jménem velikého básníka. V museu budou sebrány všecky literární a dějinné dokumenty, vztahující se k literatuře ruské od Puškina až do konce 19. století. O podobné koupi v Čechách víme jenom v jediném případě. Karlínská záložna zakoupila a v museu král. Českého uložila knihovnu Palackého.

Ročník V. číslo 6. vydáno dne 26. října 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Z básní Hugona Saluse.

Z rukopisu přeložil Zdeněk Broman.

Naslouchající Pan.

Ukryt za stromy slouchá Pan dvou milenců hlas:
»Dívko, jak mám tě rád vroucně, jak mám tě rád čistě zas!
Jaký stal se mi zázrak! Jak cítím v žasnoucím chvění,
tvoje láska že navrátila mi čistá snění!
Že jsem klidným zrakem hluboko v oči ti zříti,
že jsem pln svatého štěstí směl líbat se odvážiti!«

Ukryt za stromy slouchá Pan dvou milenců hlas:
»Miláčku, jak ti mám děkovat! Jak zřím teď vše samý jas!
Všecko mé toužení bylo jak cesty v zahradě z večera sníci,
měsíčních elfů stříbrné střevíčky čekající.
Stišil jsi toužení mé. Jak bez přání láska je celá!
Nechť jediné přání se splní: »Kéž věčně by trvat směla!«

Ukryt za stromy slouchá Pan dvou milenců hlas.
Aj, jak hochovi vzdul se nad týlem hnědý vlas,
hoj, jak šněrovačku děvčeti oblá ňadra klenou,
a jak bujně se šaty jí dolů s boků ženou!
Pan se zasměje. Stichnou. Stromy praští, hučí.
Šumícím lesem z pozdálí Panův smích zvučí.

Serenáda.

Když rozveselen jsem u milky stál,
vlas jejíž mne ve svá pouta jal,
tu slyšel jsem tóny z tmy sadu sem znící,
milostně toužné, namlouvající.

Jakby mnohá hrdla zpívala,
parná srdce, vřelá, přece mdlá,
vítězit toužící, a přec v zajetí:
a já svou dívku držel zde v objetí!

Mne přitiskla k sobě a líbala tam
a smala se pěvcům: »Ty já znám!
To serenáda plačtivých zmetků,
zastaveníčko starých dědků.

Ti pějí mi před domem každý den
a skuhrají tu, jsou mi hrůzou jen!
Pěj ty mi svou píseň! Je zaplatí věru!
Ti jistě se leknou a zmizí v šeru!«

Já pěl píseň svou.
A den, rok, čas,
mé srdce zmdlelo, sšednul vlas,
krev má vřelá je však a roztoužená,
a zahradou kráčel jsem, kdy byla již stměná.

Zde bratři jsou, touha táhne výš,
co namlouvající píseň, slyš,
a se smutnými buky já zpívám spolu.
Zří výsměšně mladost z okna dolů . . .

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

Sylva se zahleděla na rybník.

Leskl se z temna a propouštěl jasnou, leč chladnou měsíčnou záři.

»Pánové, nechejme hádky. Ochladilo se, je čas domů,« navrhl revírník jadrným prsním hlasem.

Moricek něco zapiskl, ale hlas jeho tratil se mezi ostatními jako pára.

»Vskutku se chladí«, řekla Sylva, uklonila se s nedbalou gracií a dodala svěže: »Dobrou noc!«

»Dobrou noc,« opakoval jsem bezděky.

»Omluvte mne na chvíli,« pravil Pelčarský, odcházeje se Sylvou.

Hleděl jsem za ní a sledoval její mladistvé pohyby a její živý hlas, jímžto se poroučela společnosti, která se chystala k odchodu.

Přišel hostinský, suchý, zdvořilý člověk s rusým, na bradě vyholeným vousem, a přijímal od hostů peníze.

Potom se vrátil Pelčarský.

»Přijdete zítra?« opakoval svou otázku důrazněji.

»Zcela jistě,« odpověděl jsem.

»Budu hledět přijít dříve,« řekl, dal mi s bohem a hovořil cosi se svým chefem o svých soukromých záležitostech.

Společnost zatím zaplatila a pokročila na silnici.

Loučení, loučení . . . . . zadychlo na mne z rákosí tak jako dechnutí ze sna.

Ubral jsem se se společností, která se dosud hadala o krtka a nemohla se dohodnout. Jediný Moricek se vyhýbal sporu, zavěsil se na mne a po celou cestu mi povídal o svém »tatínkovi« s obdivuhodným synovským respektem. Pravil že žid není jako žid, že jeho »tatynek« nemá židovských vlastností a snažil se mne o tom přesvědčit stůj co stůj.

Světlá červencová noc pohlcovala vše hlasy a zvuky svým pevným, hlubokým tichem. Veliké odkvetlé lípy kladly v bělavou cestu své zřetelné stíny. Z polí a lučin dýchalo sytými žňovými vůněmi. Parou nadechlé pahorky zdály se nízko slézati k zemi a před námi tak jako světla obrovská kupa vršila se vysoká hora s temenem jakoby stříbrně zářícím.

Já tápal podle Moricka, ale mysl má nešla s ním. Zůstávala stále v dubové aleji u hráze rybníka, jakoby se od toho místa nemohla odloučit.

V.

Doma mne tetička čekala s večeří.

Pojedl jsem rychle a chtěl jíti do světničky. Ale tetička chtěla využít mé přítomnosti a zlákala mne na lávečku před krámkem. Vypravovala mi, že hledala účet od rána a nijak ho nemohla najít. Byla nedůvěřiva a proto hořekovala, že ji obchodník ošidil.

Potom začala vypravovat o svých stescích a bolestech. Vdovský a poustevnický život její byl bez paprsku radosti, jediné setívání duše uprostřed čtyř zdí krámku. Styků vřelejších neměla a na venkovský život pohlížela jakoby černými brejlemi. Vypravovala mi několik zkušeností s venkovským lidem, které ji lidu naprosto odcizily.

Ale má mysl byla roztržita. Nemohl jsem při nejlepší vůli soustřediti svou pozornost na její hovor, který mne unavoval. A tetička jakoby naschvál stále vyhrabovala z popele minulosti zdoutnalé vzpomínky, jen aby se vypovídala.

Dlouho, dlouho jsme seděli. Šla na mne ospalost, ale jak jsem se s tetičkou rozešel, ospalost přešla.

Otevřel jsem okno a položil se lokty na podušku.

Zdálo se mi, jakoby z dálky neslo se lehké vanutí strun — a zatím to byl jen lehký vánek, jenž časem zabloudil do spící zahrady.

Okouzlující atmosféra hostince a cesty zatanula mi živě na mysli se všemi podrobnostmi.

»Sylva!« znělo mi sluchem tak rozkošně a celá její postava se vznášela tak živě přede mnou, že představa o ní splývala ve mne s Musou zpěvu. A najednou toto okřídlené slovo přilehlo úplně k jejímu krásnému, mladému zjevu. Našel jsem konečně jistou souvislost mezi její dovedností a svým plánem: sbírati lidové písně.

Snil jsem, že zítra zachytím píseň z úst lidu a Musa ji zazpívá při kytaře. A kdyby ne to, napadlo mně, půjčím jí některou ze svých sbírek písní, které jsem přivezl s sebou a požádám ji, aby některou nastudovala a zazpívala. Myšlenka tato se ve mně ujala, neboť mne mohla sblížiti s Musou.

Konečně hudbě jsem rozuměl. Hrával jsem obstojně violu, ale poslední zimy jsem hříšně svůj nástroj zanedbal. Viola moje visela na stěně zapomenuta, uprášena a s potrhanými strunami, ba já ji ani při odchodu nezavřel do skříňky. A přece tato stará vyhraná viola s hlubokým hlasem bývala družkou mých večerů. Nyní se mně opravdu po ní zastesklo, neboť má mysl byla dnes přeplněna něčím, co se dá vyjadřit snad jenom hudbou.

Hluboká letní noc patřila na mne s oblohy jasnými, zářivě rozhořenými světly a tak byla průhledna, jakoby s hůry na zemi pršel lehounký, svítící prach a zachycoval se mživým zářením v listoví sadu.

Hleděl jsem rozesněn do noci.

Nitro mé bylo neklidno, zvlněno jakousi písní, kterou mi kdysi zpívala stará, vždy veselá chůva.

Odešel jsem od okna a zasněn procházel světničkou. Píseň mi zněla duší a čarovala mi před zraky dávné mé dětství, které pod touto písní ožilo jako pod kouzelným prutem. Pak přišly na mysl studentské časy, a prvá láska z těch dob, takové plaché, prchavé blouznění, které mne chvíli znepokojovalo. V zajetí tohoto citu zbožňoval jsem svou čtrnáctiletou vyvolenou v krátkých sukničkách a s dlouhým světlým copem s blankytnou stužkou. Vzpomněl jsem si na všecky svízele, které jsem při tom zakusil.

Ale nyní jen s úsměvem vzpomínal jsem na toto prvé citové blouznění, které ostatně jako všecka ta mladistvá dobrodružství, nemělo dlouhého trvání. Čas sám byl rozvál tuto příliš křehkou květinu tak jako chmýří pampelišky.

Od toho prvého citu odletly moje myšlenky za Musou.

»Proč na ni myslím?« tázal jsem se sám sebe.

Bál jsem se skoro čehosi a potlačoval jsem v sobě těkavé myšlenky, ale ony se tlačily z duše jako jarní bujará tráva na mokřinách. A při tom napadala mne zvláštní nespokojená tesknota zamilovaných lidí. Sám sebe jsem usvědčoval, že všecko přišlo tak náhle, neočekávaně, ale nadarmo. Hned za prvého setkání mně Musa popletla mysl. Podmanila mne svým zpěvem a svýma očima, ve kterých byla mladistvá živost.

Zdálo se mně, že sám sobě přestávám rozumět. Hleděl jsem do své duše a ptal se: je toto dnešní blouznění počátkem onoho, pravého všemohoucího citu, který člověka strhuje či jenom přelétne tak jako prchavá letní oblaka?

Ale odpověděti jsem si té chvíle nemohl.

VI.

Vstal jsem později a přece mdlý a nevyspán.

Otevřel jsem okno, ale z pokoje se mně nechtělo.

Svěžest ranní zavála oknem do světničky a naplňovala ji svěží, rosnatou vůní. Dýchal jsem ji v sebe a jakobych se byl ocitl v začarovaném kole, dlel jsem už prvou myšlenkou u Musy.

V tom jsem zaslechl tiché klepání. Hned mně napadlo, že klepá tetička. Nemýlil jsem se. Otevřel jsem a pozdravil tetičku.

»Proč nejdeš snídat?« otazala se mne, plna starosti o mne.

»Spal jsem špatně. Měsíc mi svítil do okna,« řekl jsem tetičce.

»Tys jako tvůj otec. Ten také na měsíc naříkal a zastínil okna, aby mu nepřekážel. A hleď, ten účet jsem nešla. Ale nahnal mně strachu. Svět je ti špinavý, obere člověka na potkání. Aspoň vím, že nejsem ošizena.« řekla tetička a spokojeně již odešla.

Šel jsem snídat. Po jídle chtěla mne tetička obmyslit novou prací.

»Nebyl bys tak dobrý a neprohlédl mně dlužní knihu? Mám několik starých dlužníků a musím s nimi udělat pořádek. Je to smutné, že lid bere na dluh a když má platit, ukáže člověku paty a jde a bere jinde na dluh. To

je ti kříž s tím lidem. Jenom člověka ohnout a ošidit,« pravila tetička a předložila mi knížku skrz naskrz tužkou počmáranou, ze které jsem až dostal strach.

»Přehlédnu vám ji, tetičko, ale až bude pršet některý den. Dnes jaksi nemám sebránu mysl a potom rád bych užil zdejšího kraje,« řekl jsem tetičce.

»No, já ti věřím. To není dvakrát milá práce. Ale až budeš mít chvilku, prohlédni mi tu knížku,« řekla tetička.

»S radostí,« řekl jsem, odešel do světničky a za chvíli vyšel jsem ven.

Tloukl jsem se po polích do poledne, odpoledne jsem zůstal v zahradě a kolem páté šel jsem do hostince.

Nebylo tam té chvíle nikoho. Toliko Musa se plavila ve člunu.

Veslovala nazdařbůh a zajížděla pomalu k rákosí. Přišlo mi vhod, že budu s Musou samoten a poněkud se s ní sblížím. Stál jsem na hrázi a čekal, až se obrátí ke mně.

Po krátké zajížďce kolem hustého rákosí a prudkým pohybem zčeřila vodu.

Učinil jsem jí s břehu svou poklonu. Musa lehce pokývla hlavou a zvolna se plavila ke mně.

»Vy jste již zde?« oslovila mne s veselým úsměvem.

»Slíbil jsem včera vašemu bratranci, že přijdu dříve,« odpověděl jsem.

»To nic nedělá. On přijde brzy. Nechtěl byste se projet?« řekla mi živým, čiperným hlasem a pohlédla na mne tak svěže a výmluvně, jakoby chtěla říci: toť se ví, že ano.

»Neumím veslovat,« omluvil jsem se.

»Jestli se bojíte utonutí —,« namítla skoro výsměšně a pohnula veslem, jakoby chtěla odplouti.

»Ne, to nikterak,« opravil jsem, »ale jistě bych vám překážel. Leda bych se vám nabídl za žáka. Znáte výborně veslovat.«

»Sama jsem se nedávno učila. Nemám pevné, určité methody, ale chcete-li, ukáži vám, jak se vesluje,« řekla a přistála u samého břehu.

Vskočil jsem do člunu, jejž Musa svým veslem odrazila.

»Chytněte veslo takto a veslujte na straně opáčné,« řekla a několika bystrými větami a názornými pohyby naznačila mi, jak mám veslovat.

Dělal jsem zpočátku chyby, kazil plavbu, ale Musa mne trpělivě opravovala, že jsem si po chvíli vedl již dosti obratně.

Všiml jsem si bedlivě Musy, její krásné, dokonale bělostné pleti a temných očí, které přec jasně odstiňovaly každé duševní hnutí. Při tom jsem pozoroval, že klade váhu na upřímnost. Nesnesla totiž zlomených linií v řeči, které snad poznala. A při tom sama se podávala s onou mladistvou živostí, která všem jejím pohybům dodávala zvláštní a nenapodobitelné kouzlo.

»Kde jste se učila veslovat?« otázal jsem se Musy.

»Alf mne učil před několika lety. Voda je můj živel. Mám to snad v krvi. Můj dědeček s matčiny strany pocházel ze Sala na Gardském jezeře,« řekla s lehkou otevřeností.

Teď jsem pochopil ty jižní Musiny oči, zpěvný přízvuk i kytaru, jež byla možná rodinnou tradicí.

Upřel jsem na Musu pozorný pohled.

»Proč jste se tak na mne zadival?« zeptala se mne směle.

»Včera jsem si všiml vašeho přízvuku. Postřehl jsem v něm na prvý poslech cizí živel. Dnes se má domněnka potvrdila,« pravil jsem, usmívaje se na Musu.

»Vy jste mne tedy včera studoval?« řekla mi Musa směle.

»Ano«, řekl jsem a tu jsem si vzpomněl na sbírku písní a vyndal ji z kapsy.

»Přinesl jsem vám sešit: slovanské lidové zpěvy. Snad že v něm najdete píseň, která se vám zalíbí,« řekl jsem a podal sešit Muse.

Ona po něm sáhla, položila veslo vodorovně přes člun a letmo přeběhla sešit.

»Děkuji vám, jsem ráda těm písním,« poděděla, pokladla sešit na kolena a opět se ujala vesla.

Ale v tom už přicházel Pelčarský.

»Dobrou zábavu přeji« volal od břehu, mávaje kloboukem.

»Hle, Alf už přišel,« řekla Musa a čile veslovala ku břehu.

»Zdržel jsem se, pravda. Ale nemohl jsem dříve přijít. Čekal jste mne dlouho?« ptal se Pelčarský.

»Jsem zde asi půl hodiny. Nepřisednete k nám?«

»Nemáte třetího vesla.«

»Můžeme veslovat spolu, anebo chce-li slečna, přepustím vám ochotně veslo.«

»Chcete-li, s radostí,« řekl, vskočil do člunu a vzal ode mne veslo.

Sledoval jsem pohyby obou a shledal, že Musa vesluje obratněji a pružněji než její bratranec, který činil správné, ale jakési odměřené pohyby veslem. (Pokračování.)

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Pokračování.)

Zpěv II.

I.

Jako v temno paprsk luny,
jako sladký akkord v struny,

jak modlitba v klenbu chramu,
jako pravda v moře klamu,

jako rýmů hudba snivá,
v duši která ráda zpívá,

neb na čelo v smutku dlící
pocel ženy milující,

tak nad hvozdem, luhem, stráni,
náhle, v jedné chvíli ranní

Jaro stálo
a se smálo! —

Byl to povel ku povzdechu
a ten již se nesl z mechu.

Byl to povel ku ptáčeti
a již ptáče v azur letí.

Byl to povel k mocným tonům
a již lesy rovny zvonům,

převelebným zvonům žiti
započaly temně zníti.

Byl to povel lesa duši
a tu již se ze sna ruší.

Duše lesů dumná, snivá
probuzení píseň zpívá.

Zpívá o svém sladkém snění,
ve skutečnost sny se mění.

Každým tonem nové kvítí
vesele se v bory řítí.

První akkord svižný, čilý,
sněženky v háj vyskočily.

Akkord druhý, sladký, snivý,
petrklíče padly v nivy.

Nový akkord, nové tony
v lesy padly anemony. — —

To byl povel ku motýlům,
ku sladkým by spěli cílům.

A motýli nelenili
jako divem hned tu byli.

Rozprchli se, rozletěli,
nad květy se touhou chvěli.

A pak — Bože, co chci říci? —
Nu, že jsou to loupežníci!

Nejsmělejší v střemchy stínu
poprv líbá Angelinu. — —

II.

LOVEC.

»Ještě jeden, Angelino!
Poslední již! Přisaham ti!«

ANGELINA.

»Bys nemusel znovu hřešit
políbků hned tisíc dám ti.«

LOVEC.

»Tisíc! Díky! — S rtů ti slétly
jak modlitby svaté chvění. — — —
Třeba však též říci »Amen« —
Dej mi ještě políbení!«

ANGELINA.

»Sladkou lásky modlitbičku
rty mé rády došeptají . . . .
Tiše, hochu — nad hlavami
slavíci nám klokotají.«

LOVEC.

»Píseň lásky! Její dechem
mého srdce touha vzrůstá —
Vyplašit-li nemám ptáčky
políbkem mi zavři ústa.«

ANGELINA.

»Ještě tedy pocel dlouhý
než umlkne trilek ptačí —
tisíc jiných dlužna zbudu,
když políbek nevystačí.«

LOVEC.

»Bože lásky, poruč ptáčku,
nechať zpívá nekonečně.«

ANGELINA

»Třeba rty již umdlévaly
duše má tě líbá věčně.«

LOVEC.

»Vzpomeň slibu, čarokrásná,
milý ptáček zpívá ještě.«

ANGELINA.

»Pojď již, hochu, na skráň padla
jarního mi krůpěj deště.«

LOVEC.

»Krůpěj deště, Angelino?
Ach to padá v květy víno!
Víno boží, víno raje
perlami si v květech hraje.

Rtů tvých květ však vínem hoří
jaké nemá ani eden . . . .
Ještě doušek, Angelino!
Smilování! Ještě jeden!«

(Pokračování.)

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Pokračování.)

Posléz stařec si odchraplal a hlasem chvějícím se, ale zvýšeným, naplněným slavnostním vzrušením a silou dávno vybojovaného přesvědčení, začal:

— Dal jsem vás poprosit, sousedé, abyste byli tak dobří a stali se svědky mého posledního pořízení.. Ve světnici nastalo významné pohnutí, ale nedalo by se určiti, v čem pozůstávalo, zasáhnuvši všechny přítomné, a i na věci vůkol jakoby přecházejíc. Stařec vyčkav, také jaksi vlivem toho pohnutí, pokračoval.

— Cítím, že mých dnův dávno již jest na mále, a vím to — a že teda z této — pozemské — tmy — tady neoznačitelně zakolísal hlas slepcův — brzo vejdu do světla jiného — věčného. Povznesl tu hlas a zároveň slepec náhle vyvstal; a popošed několik kroků, ku podivu jistě a zrovna zaměřil ku černalému kříži v koutě světnice, k jakés to domácí, starodávné božnici, ku oltáři víry jejich, kam utíkali se svými modlitbami, se svým doufáním. Stanuv tady, lehce schýlil obě kolena, spjal ruce jako upěnlivě před sebe a vznesl k Ukřižovanému bludný slepý vzhled, z něhož jakoby cos záhadně spělo: — K čemuž, Kriste Pane, pro nezměrné utrpení své za nás hříšné, dobrotivě račiž býti nápomocen služebníku svému a svou milostí zavésti ho tam račiž, jakoby to v pochmurné unylosti zapěl, žalmicky vzývaje svého Boha. Sousedé mimoděk také sepjali ruce a cos neslo se světnicí jako ohlas žalmického toho vzývání, kde k svrchovanému útočišti vše chce spět. Pak se stařec vrátil ku stolu mezi sousedy, jako posílenější, dovolav se té útěchy, utvrzení . . .

— Ale, ale sousede, co pak vás to napadá, předstihovali se najednou sousedé vymanivše se z prvního vzrušení, a kdos z nich chlácholivě položil starci ruku na rameno. Ale slepec vysmekl rameno z pod této ruky snažící se konejšiti nevhod a o jiném utvrzovati, než co již dávno uzavřeno bylo, a zamítavě jaksi potřásl hlavou:

— Buďte tak dobří, vyslechněte mě, pravil ztichlým ale pevným hlasem. — Je tu věk, jaksi vysvětloval, je tu neštěstí, je teda čas. Odmlčev se pak na chvilku, vznesl najednou hlas u velebném vzrušení, jež odejmout se náhle dovedlo od všech zbytečných zřetelů pozemských, co zároveň tak háravě jaksi vypjaly se slepé jeho oči:

— Teda ve jménu Boha otce, i syna i ducha . . . znamenal se křížem a všichni mimoděk za ním. — Chval každý duch Hospodina na věky věkův. Jemu odporoučím duši svou a zemi své tělo. Kéž Bůh můj s oběma naloží milostivě, kéž před Něho dobře předstoupím! A o svém zboží pozemském, jež vůli Jeho bylo mně svěřeno, při zdravém rozumu a při vašem svědectví ustanovuji takto . . .

Když posléz skončil své poslední pořízení, rozloučili se s ním sousedé dojatí, potřásli mu rukama a políbili ho bezděky na tváře, jako učiní někdy muži i nejtvrdší, nejdrsnější, nezvyklí na taková počínání citová, líbajíce svého druha, jemuž je odejíti z jejich řad a jenž vlastně již odchází. Po jejich odchodu, jako od smutečního obřadu velké významnosti, rozplakali se najednou domácí lidé obstoupivše

otce, jenž vykonav velký úkol naplniv život svůj, trval v hluboké zádumčivosti. Žena přisedla mu k boku, syn líbal mu ruce. Dávno již tak nečinil, nebyly ostatně u nich zvyklé citlivůstkářské projevy. Dnes dálo se to zajisté týmž vlivem jakéhos tušeného odcházení z řad. Stařec ponechával synovi ruku k lítostivým těmto projevům. Ale pak tím jakoby si připomněl toho, jemuž odkázal statek: — A ty, synu můj, až budeš hospodářem, hleď, abys svému synu jednou, dá li Bůh, odevzdal vše jako já tobě. A přeju ti, abys mohl shledati syna svého a dílo naplnění života až do posledka — jako já nemůžu. Bůh ti buď milostiv a zachraň tě . . . ale bylo lépe nevraceti se ku neštěstí, s nímž ostatně jsme již spraveni. Pak jaksi najednou ze všeho chtěl se již vymaniti; odstrojiv se odebral se na lože, uzavřev se v duši před světem. A jako by mystická oblast vyplynula kol tohoto lože, více od něho již neodcházejíc. — —

Jitro večera moudřejší bývá — a zdálo se i za toho krásného jarního jitra, že všechna pochmurnost předešlého večera pominula. Jali se časně zapřáhati, vyjedou poprvé sítí. K údivu všech a jakoby před tím nebylo stalo se nic mimořádného, od čeho čeká se změněný řád života, jal se s ostatními vstávati hospodář, jehož přece jakoby již měli považovati za mrtvého.

— Počkej, synu můj, pravil, pojedu dnes ještě s vámi — kdo ví, jest-li ne naposled. To téměř vydechl pouze. A zas začal se strojiti ve včerejší sváteční oděv, věnovav tomu zvláštní péči, jako v přípravách k významné chvíli, kdy třeba dbáti i zevnějšku.

Voli na dvoře bučeli vzhlédajíce v jarní čas, jenž jme se žádat od nich tolik práce, a jakoby vzhlédali v oddanosti k této těžké nastupující povinnosti, pomručujíce si trpělivě. Slepice o překot kdákaly z každého zákoutí, v chlévě značil se rušný nepokoj, kdy dobytčata cítí jaro, touží do svobody. Bylo svěží chladno, vánek vál. Vše třpytilo se v zářivé ranní rose, ve vzduchu oslnivě mžely páry. Střemcha od věku zachycená ve spárech oné příkré, nesmírné skalní stěny, jíž z jedné strany obemknut byl dvůr, prosvitala již zeleně, připadajíc jakous kštící tohoto skalního obra. Dnes, zítra vzkvete najednou, jak střemcha činí, a nad lom vznese se to sněžný oblak, v údiv všemu zření, a vůni roznášet se bude celým dvorem naléhajíc na smysly. U výšině nad lomem začínala pak pole statku, táhnouce se nepřerušeně až do Karaň, v lesy, hory. Tady nad lomem, kde půda vždy nejdříve vyschne, jmou se dnes poprvé vláčeti, tady je půda také nejsdělnější.

— Nebudu vás zdržovat, jen mě tam vemte . . . a jakas lítost zavzněla tu v hlase hospodářově, že jako by se musel doprošovati na své pole. Snad vycítil u svých lidí námitky, co by on slepec na poli dělal, a že přec jen zdržovati bude.

Lomaři shlédnuvše z domu vycházejícího hospodáře, zas ustali v práci. Dnes dal se již vésti, jakoby již paměť a sílu svého ducha vyčerpal. A zdál se najednou úžasně sešlejším, jakoby od včerejška náhle jeho síly byly podvráceny.

— Ten vypadá, podotkli lomaři; — však se nepřebude už dlouho.

Koně zatím netrpělivě se rozřehtali, snad se jim zdálo, že je to otálení skoro zbytečné stran úmyslů starcových, jíti si takto na pole. Konečně stařec podporován synem došel k vozu, podložili mu deku, usadili ho. Vše jaksi lítostivě přijímal v bezmocnosti své.

— Se vším jsem se už tady rozžehnal, nemusím vás už zdržovati. Teda s Pánembohem. Rozmluvil se to jako sám k sobě, smeknuv čepici, při čemž bílé kadeře obestírajíce matnou jako zprůhlednělou pleš, zavlály mu jarním větříkem. Jako luzný dětský úsměv dotýkal se všeho ten závan, i s touto starobou a tragikou si zahrál. Jedna z včel smýkla se měkce kol tohoto čela.

Vždycky za jeho hospodaření vyjeli prvně na pole se zřejmou zbožnou obřadností — dnes zdálo se ale počínání starcovo míti ještě jiný neobyčejný význam, jejž každý vytušoval, ale smyslu jeho nechápal. Tady jsou úmysly a cíle, leč nedaly se postihnouti.

Náruční kůň pobídnut otěží, bujně se vzepjal a rozřehtal se široce, pronikavě. To m rád každý hospodář u svého koně.

A jakoby mu také jeho hospodář mínil na to odpovídati: — Jo, jo, — povezeš to dnes naposled svého hospodáře, řekl stařec, zanášeje jaksi nevýslovný pohleď po tom řehtotu. A u všem přízvuku jeho slov bylo nesnesitelné hoře, taková neskonalost. — Ták, vydechl si pak, a cos těžce zasáhavého vyneslo se to se zvukem z jeho duše. Dal to jaksi pokyn, že již docela jest pohotov, aby vyjeli. Vzpjal pak slepé oči, kde vzcházela zora.

Z luk za stodolou oupadem stráně se vinoucích širokým, žírným, zavlažovaným pruhem, zavanul k němu dech znojných, jitřicích se pupenců, vytlačujících se ze země; prameny zurčící na všech stranách, jejichž střibro i z těch zvuků se značilo, zanášely k němu křišťálovou svěžest své jarní síly. Cos nesmírného, strhujícího veškery smysly dlelo vůkol, plnilo vzduch, chvělo se jako v háravé nedočkavosti. A vše to záludné a mocné, čeho nemohl uzříti a co přece vytušoval jako ve zmocnění přízraku, to v neskonalé tragice rozpjalo se v duši slepcově a již ji neopouštělo.

Přijeli k mezi, vyložili brány, skřivánek nad jejich hlavami se rozjásal. I voli svýma trudnýma, ale tak oddanýma zrakoma zdáli se do jihnoucí modři vzhlížeti po tom rokotavém plesu nebeského ptáčka. Lehká bílá clona mlžná nesla se přes pole. Jarní epocha práce se zahájila.

Hospodář dal se synem zavésti kams doprostřed zůru. — Víš do našeho kotle, pravil tak prosebně k synovi. V kotli říkati oupadu uprostřed ostatní roviny, zem tu byla černější, hluboká, panovalo tu jakés zvlaštní zátiší. Tady bude na chvíli sám, jaksi zapadaje sem se zemí svou, se skřivánčí písní.

— Nech mě teď chvilku, pravil k synovi. A octl se jako uprostřed bezmezných hrází. Země se všech stran zdála se vyvstávat, a zvyšujíc se pozvolna v rozprostraněná návrší, zasahuje až k obloze. Ale on neviděl nic z toho rozprostranění, z toho zasahání. Kolikráte tady dlel, vždy úmyslně se tu ocitaje, když duše jeho ještě zřela. Kolikrát tu půdu tlapal, každá ta hrouda byla jeho stopami dotčena. A v těchto místech splavené sem, nakypřené prsti tlapalo se jako v sametě, v rozkoši tu vázly nohy. Není rozkošnějšího brodění se nohou hospodářových, jako v půdě své. Dnes tlapat svou zemi bude naposled. Jenže již v šlépěj svou oko nebude nahlížet, aby s sebou se hřížilo, s sebou se radovalo. Slepé bělmo kams do šíra polí se zvracelo. A nevystihle kams mimo zvyšující se horské obzory, kde bylo plno lesů nahoře. Mimo tyto poměry, kams mimo své žití jakoby záhadně se to pjalo, na čems neznámém a dalekém utkvívalo.

Z nedaleka ozývaly se povely na tahouny. To již počalo se dílo. Obrátil se znáhla po těch zvucích, srostlých s jeho údělem života. Celý velký život jako by před ním rozevřely, tolik rozsáhlého zaslouženého žití, tolik světa. A dnes na svých polích, při doprovodu těch zvuků jako nezbytné písně neviděl ničeho, nežli tu strašnou, bezmeznou tmu valící se jako v spoustách, rozprostřenou po všech obzorech, hromadící se po celém světě.

Rty jeho křečovitě se spjaly, jako v sebe se spojily, zatřásl se jako v upadání, jež nastává. Cos nenabaženě, v úporném dychtění rozpjalo se v jeho zření po těch zvucích, po všech těch zdrojích, k nimž se pojily. Neviděl ničeho, jen tak marně prahnouti mohl. A zatím ty neviditelné známé zvuky plynuly a plynuly, rozkolísavše se zpěvně nad brázdami a jako harmonicky táhly a rozprávěly k zemi o novém setkávání, svorném družení, a skřivánčí plesání plynulo v jejich stopách, v jejich doprovodu. A mílely ho ty zvuky, odnášejíce se a zas nápotom ze souvratí připlynujíce. Neoznačitelný šumot pod branami drolící se země postřehoval, kdykoliv potahy blízkem spěly. Jaká to podívaná, jaká rozkoš, když tak země se poddává, je tak sdělná, připravující se. A tady bylo tak hrozno neviděti všeho toho, nemoci nikdy již toho uviděti. Přejel si rukama úporně přes obličej, a pak je na obličeji přidržel, jakoby do nich chtěl zaplakati. Ale zaplakati nebylo dnes již třeba, to by bylo zajisté mrhání časem. A tak jen hlavu trudně, bezradně na okamžik zavěsil. Ale pak hned zas se otřásl, třeba tak podivně, netělesně, jakoby se to zatím vzpamatoval ve svém nezbytí, a jakoby ho i zavolalo to, co uzavřel v duši své a co bylo určeno osudem žití jeho. A zas jakoby se uvolnilo v tomto pomnění, v připamatování nezbytného určení, jež domáhá se svého naplnění. Vzdechl jen, lehce, zatajeně, jako šelestem jarního letorostu a přiklonil se pak k zemi, sahaje po ní rukama. Nemohl jaksi dosáhnouti, nabíral do prázdna, jako do bezmezna. Ale nemohl se přece ještě naposledy nedotknouti země své, třebas jakoby se k tomu zasáhnutí drahé podstaty neodvažoval.

Leč nedosáhl, nahmatal cos jiného, něco tu oddaně přichýlilo se k jeho vyhledávající ruce, teple, vlhce, vroucně se ji dotklo — věrný pes neopouští nikdy svého pána, když nemusí. Temně nedřív zavzlykl, pak pojal tu zároveň nabízející se mu pracku ve svou hrst a jakoby jí potřásal, tak nevýslovně, háravě jako nejdražšímu příteli, s nímž po dlouhé době neočekávaně jsme se sešli. A jakoby měl nadále neodolatelnou touhu držeti se té zvířecí pracky, jako k vůli bezpečnosti a pak že je nám vždy někoho třeba, když nikoho nemáme, a aby to jaksi nebyl tak opuštěn v těchto všech nesmírnostech temnot. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Už přestala pracovat pro modní závod — hostinec napínal její síly tak, že byla ráda, když se dostala po zavření lokálu na lože. Kde by si mohla hráti s květinami a stužkami na klobouících. Také toho, díky Bohu, nebylo již třeba. Hostinci se dařilo, že se již mohly učiniti — ovšem bez vědomí mužova — nějaké úspory.

2103

Ale pojednou se ukázalo, že pramen, ze kterého proudily tak slušné příjmy do Hýrovic hospůdky, počíná se mělčit. Parcela byla již úplně zastavěna — zedníci zmizeli s obzoru a pronájemnictvo v dostavěných domech vznikly nové hostince. Který patřil městskému radovi nebo někomu z favoritů radnice, tomu se dostalo hravě hostinské koncesse. Na denním příjmu bylo to záhy znáti. Nebylo třeba si stýskati — půvabná paní hostinská byla dosti vábným magnetem pro mnoho hostí, ale když se zjistilo, že nedovolí nikomu ani dotknouti se ruky, zůstali věrni pivnici jenom dlouholetí hosté, kterých v těchto končinách, od hlavních tříd vzdálených, nebylo přece jenom příliš.

Hýrová s matkou počínala uvažovati, neměla-li by se hledati nějaká výhodnější stanice.

Matka Kopecká nějakou dobu pátrala po předměstí, až jedenkráte přišla plna rozčilení, že by bylo možno najmouti »růžek«.

Při těch slovech Hýrová vzplanula. Nikoli však proto, že hostinec »na růžku« patřil ku nejnavštěvovanějším místům celého předměstí ale proto, že jeho majitelem byl — Vlach.

Ano: týž Vlach, který před lety utekl, když se od Kopecké dověděl, že jeho styk s Márinkou dospěl k nejosudnějším následkům, jaké může míti láska mladých nepovážlivců.

Když se dověděl, že je Márinka šťastně provdána za Hýru — vrátil se na předměstí, jako by se nebylo nic přihodilo. Opatrně se vyhýbal nějaký čas i Kopecké i mladé ženě Hýrové — ale pak brzy na vše zapomněl, co bylo mezi ním a touto hezkou ženuškou, neboť ocitl se sám na ráz v poměrech zvláštních.

Bohatý mlynář, který s velikým jměním přišel z venkova do Prahy užívat posledních dnů života — člověk bezdětný — upadl v tenata praobyčejné číšnice nejobskurnější vinárničky na Starém městě.

Dědouška několikráte pohladila, usedla mu na klín a zasmála se na něho. To ho tak omamilo, že si pro ni přijel jednou v kočáře. Vyplatil ji z vinárničky, jejíž majitelka velikým účtem chtěla zmařiti odchod svého lákadla, a přivezl si ji na předměstí, kde si koupil nový dům. Číšnice tak omamila pošetilého staříka, že jí odevzdal testamentem notářsky pořízeným všecko své jmění. Než si rozmyslil, co to provedl, jak se prohřešil na příbuzenstvu, jak rozumu dal výhost — navštívila ho jiná milostnice. Ledová, s kosou neuprosnou a odmluv nepřijímající. Ta odnesla dědečka ve chvíli, kterou číšnice musila pokládati za nejšťastnější ve svém životě. Stala se tímto okamžikem dědičkou jmění asi šedesáti tisíc zlatých.

Na toto jmění chytila pak ženicha. Mladého muže, urostlého, podnikavého. Byl jím Vlach. Stavěl vedle jejího domu jako polír, několik pohledů vyměnil s kyprou ženštinou — po dvou třech hovorech dostal pozvání a za několik neděl vedl si zbohatlou Magdalenu od oltáře, zajistiv si dříve odevzdání hotových peněz jejích v úplné své vlastnictví. Prodal se — v plném významu tohoto rčení. Číšnice po-

ložila před něj balíčky bankovek, narovnala před něho spořitelních knížek, přihrnula k němu hromadu stříbra. Vlach všecko přijal a dal jí za to své jméno. Čest jí dáti nemohl, ta při tomto obchodu odkutálela se někam do pelníku . . . . .

Za krátko bylo na předměstí Vlachovo jmění cítit. Stal se podnikatelem staveb, kterého zrovna pronásledovaly úspěchy. Na mlynářových penězích seděl takřka štěstí. Kam je položil, tam se množily jako nálevníci v bahnité vodě — kam kopl, tam uhodil na zlatou rudu, kde nejsměleji koupil, postavil, zřídil, začal — tam se na něho sypaly výdělky, jakoby třásl strom plným květů štěstí.

Mělo snad pravdu lidové rčení, že je největší zdar na groši, kterého se dotkla žena přicházející z nejnečistších loužˇ společenského a morálního zbořeniště života? Či byla všeho příčinou Vlachova podnikavost, síla, energie, neustupnost a bezohlednost?

Nechť tomu jakkoli, Vlach vyrostl na předměstského velmože, kde se před ním záhy vše kořilo, kde na něm tolik osob viselo a kde se ho nikdo neopovážil zeptati, kudy přišel k dnešnímu svému jmění a jeho mocí k nynějšímu vlivu.

Pravda, jeho žena musila často snésti mnoho ostrých pohledů, zejména na počátku svého manželstvi, ale zlato stírá velmi snadno všechny skvrny, jím plombované trhliny veřejnost nepokládá za osudné kazy — o paní Vlachové mluvilo se stále řídčeji. Za několik let patřilo k vzácnostem, přihlásil-li se v pozdní hodině noční některý rozjařený kumpán, že pamatuje, kterak dnešní Vlachova choť častovala hosty v pražských brlozích vším, nač měli peníze. Na Vlachovi bylo tolik lidí odvislých, že se našlo i málo posluchačů pro podobné smělé řeči, které na předměstí páchly nebezpečím jako velezráda — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Když se Kopecká zmínila o »růžku«, rozpomenula se Hýrová všeho toho, co předcházelo mezi ní a Vlachem. Jak se k ní za jevištěm ochotnického spolku přitočil, jak jí opatrně nadbíhal a jak jí potom svedl k několika dostaveníčkům v Kanálské zahradě. Pak přišla hrozná překvapení, z nichž Márince hlava div neshořela.

Vzpamatovala se poněkud teprve, když ji Hýra odvedl od oltáře.

Pak ovšem Vlacha několikráte spatřila, jednou dokonce přišel k nim na okamžik do hostince. Hledal kresliče ze své stavby blízko Hýrů; při tom promluvil se zardělou paničkou několik slov, ale suše, při vší zdvořilosti své. Jakoby se nikdy nebyli viděli, znali, sblížili. Ač to Hýrovou velice rozčililo, přece jen uznávala, že je to nejrozumnějším řešením situace mezi nimi vzniklé. Musila se v této chvíli velice ovládati, prsty svírala, aby neprovedla nějakou neprozřetelnost, rty hryz'a a slova polykala. Odpověděla na Vlachovy otázky jen ano a ne. To bylo vše. Pak Vlach pozdravil a odešel. Ale bylo vidět, že i jemu bylo, jakoby přešlapoval na žhavé kolejnici.

Hýrová za nic nechtěla se octnouti ještě jednou v podobné situaci Proto nápad matčin, aby se ucházeli o nájem »růžku«, prudce odmítla.

»I mlč, hloupá! Tam by se tržily peníze. Jaké pak rozpakování?« namítla matka.

»S Vlachem vyjednávat? S Vlachem?« odpověděla Hýrová otázkou.

»Já už s ním mluvila!« řekla Kopecká na oko zcela lhostejně.

»Ty že's —« žasla dcera.

»To se rozumí. Za tisícku vám to dá,« pokračovala matka nejklidnějším tónem.

»Opravdu?«

»Na mou duši.«

»Pro Boha tě prosím, co's mu řekla?« optala se dcera sprásknuvši ruce.

»To víš, že jsem jazyk nenechala doma. Nejdříve nechtěl se mnou skoro mluvit — ale pak jsem si ho půjčila. Byla jsem s ním v kanceláři sama, nemusila jsem se tedy docela ostýchat.«

»A co's mu řekla?« zvolala Hýrová. Postoupila při tom k matce a ťukla rukou do jejího ramena.

»Všecko — to se ani nemusíš ptát. Řekla jsem mu, že má k tobě přece také povinnosti!«

»Maminko! Pro Krista Pána.« .

»Ten to nenalepí na nároží, toho se bát nemusíš. Ale když začal se ošívat, musila jsem na něho zhurta. Tak jsem ho zmořila, že s něho tekl pot jako v parní lázni. Pak se chvíli zamyslil a konečně řekl, že vám to nechá za tisícovku. Na šest let hned podepíše. Mám to tam donést. O závdavku nechtěl ani slyšet.«

Hýrová již nemluvila. Chodila jen po kuchyňce a spínala ruce nad hlavou. Kopecká více už nevyprávěla. Sáhla do trouby po hrnečku kávy a tu srkala zcela klidně, jakoby byla před chvílí mluvila něco obyčejného o počasí. (Pokračování.)

HROBY V MOŘI.

Dušičková vzpomínka na Benátky.

Moře je veliký hřbitov. Třeba si jen uvědomiti množství obětí, jež co rok shltne. Ztroskotané lodi, ponořené rybářské barky, jež překvapila bouře, zkáza námořními bitvami zaviněná — což tu mrtvých, jimž nikdy už slunce nepoceluje tvář . . . I ti sem patří, které přirozená smrt překvapila daleko od pevniny. Hrubý režný pytel je jim rubášem a hrobem nekonečná tůň. Třeba jen vidět moře, zažít jednu mořskou bouři, aby člověk s porozuměním naslouchal hovoru starého námořníka Legoesa a jeho snachy, nařikající na zlé, prokleté moře v Richepinově »Flibustýři«.

Ale dnes nemíním šíré moře, tento veliký hřbitov bez křížů a náhrobků — mínim jen laguny a rovy ne sice v moři samém, ale v nevysoké výspě San Michele, benátském to hřbitovu. Jsou to hroby v moři, neboť netřeba tu hluboko kopati, aby dokopal se vody, protože ostrůvek jen málo vyčnívá nad hladinu laguny.

Il cimitero jest ostrůvek neveliký mezi Benátkami a ostrovem Murano, dobře viditelný z pobřeží Benátek, jež zove se »Fondamento Nuove«. Tato dosti pustá část Benátek, jejich zád, béřeme-li nejpamátnější a nejvýstavnější Rivu degli Schiavoni s náměstím sv. Marka a dožecím palácem za jejich čelo či tvář, vypíná se dlouhým nábřežím, vztýčeným na mělkém moři právě naproti ostrůvku se hřbitovem. Málo tu gondol, parníček sice také odtud odjíždí a zastavuje na hřbitově při své cestě na Murano, kde jsou světoznámé sklárny, ale kommunikace není tu příliš čilá, protože do tohoto pozadí málo který cizinec zabloudí, ana leží daleko mimo tepnu života benátského.

S. Maria della Salute v Benátkách. 383a

Přišli jsme sem s velikými tuchami, co všecko na benátském hřbitově uvidíme a měli jsme v úmyslu parníčkem zajeti na San Michele. Ale parníčku tu nebylo, »imbarco«, t. j. můstek na bárce, kterým se vstupuje na vaporetto, byl úplně pustý. Gondolier se slušnou loďkou nabízel své služby tak dojemně a slevoval tak systematicky, že za 60 centesimů jsem se dal konečně dopraviti s přítelem na hřbitůvek, u něhož měl gondolier počkati, až se vrátíme. Cesta parníčkem je sice jen za 5 centesimů, ale ztráta času je značná a konečně člověka omrzí čichat zápach hnijící pobřežní měličiny, kde tolik organických látek se rozkládá, že na to ani četná mořská policie, čiperní krabové nestačí, kteří ostatně ani rozpadávajícími se hadry starých klobouků, nemotornou obuví bez podešvů a podobnými nestravitelnými předměty se neživí.

Starý gondolier statně poháněl elegantní lodici do hlubin. Na přídě nedaleko zobanu pomáhal mu mladý ničema, který před tím povaloval se na nábřeží a přemýšlel asi právě, jak nejpříjemněji utratit několik měděných placáků, jež vydělal, zda za řízek vodního melounu nebo za sklenici anýzové limonády, která se podobá absinthu jako vejce vejci . . .

Asi za čtvrt hodiny přistáli jsme u hřbitova s kapli, vysokou zdí do čtverce ohrazeného, přes jehož okraje jen několik stepilých špičatých cypřišů přečnívá. Nezbytný facchino, malé propitné, a už jsme v nitru hřbitova. Malý záskok do kaple, ve které není nic pamětihodného, třeba průvodce jeden praví o ní, »una magnifica capella,*) delší pobyt v kostele sv. Michala, kde je leccos pozoruhodno, a dumavá potulka mezi podivnými kříži pochovaných tu Benátčanů, a hodina stačila k této návštěvě, jež sice zklamala očekávání, ale přece jen do rubriky zmařeného času turistova zařaditi se nemůže.

Už v X. století byl na tomto ostrůvku kostel zasvěcený archandělu Michalovi, po něm nese jméno podnes. Camaldolští mnichové zde pobývali od r. 1212—1810. Dnes je klášter i kostel, ač je majetkem obce, spravován řádem Reformatů. Z církevních veličin, které zde působily, sluší uvésti kardinála Placida Zurlu, jenž tu trávil dny života svého, zabývaje se s láskou studiemi benátských cestovatelů a globusu frá Maura. I pozdější papež Řehoř XVI. byl fratrem zdejšího konventu, nežli stal se (r. 1831) z něho summus pontifex. Zde působil pode jménem padre Mauro Capellari. Konvent má prý dobrou biblioteku se zajímavou sbírkou spisů Tomáše Kempenského.

K ostrovu připojen ostrůvek sv. Kryštofa, neboť oba sloužili za hřbitov obecní. Ale půdy znenáhla se nedostávalo, připojena tedy ještě »sacca«.**)

*) Dobrý jinak a obšírný průvodce Silvia Bonmartini: Guida pratica etc. Venezia.

**) Tak slují uměle vytvořené ostrůvky, vzniklé z půdy bagrováním získané a z odpadků městských, kteréžto hmoty se skládají na určitých místech, aby se nezanášely linie plavbě sloužící. Nahromaděním této půdy a odpadků vzniklo kolem Benátek množství malých ostrůvků nedávného data, mimo jiné také Sacca Sessola, jež slouží za skladiště petroleje. Také hřbitov benátský je z části založen na takovém ostrůvku uměle vytvořeném v dobách nedávných.

Partie z Benátek. 384a

Tak vznikla velká area, jež zaujímá 117.000 čtverečných metrů, ze kteréž plochy ku pohřbívání ustanoveno jen 109.000 metrů. Na tento hřbitov — Benátčané říkají jako my Campo santo (svaté pole) — vejde se prý na 60.000 mrtvol.

Hřbitov v dnešní své formaci je upraven dle návrhu architekta Annibale Forcelliniho. Stavby jsou slohu gothického — Vlachové zovou gothiku »archicauto« — a byly příslušné práce k dnešnímu hřbitovu zahájeny v květnu r. 1872. Jen malá část hřbitova není ještě svým tichým obecenstvem zalidněna.

Campo santo v San Michele je vskutku lidovým pohřebištěm. Ve sloupořadích, která veliký ten čtverec se všech stran ovrubují, odpočívá sice i aristokracie a plutokracie, ale pole samo mezi ty čtyry ehodby uzavřené jest obsazeno samými rovy lidu. Hrobky rodinné »sepolcro della famigla« jako všude soustředily se na periferii, aby se ani po smrti nesmísily s nenáviděným lidem — to jsme u nás demokratičtější. Což ani bol nedovede vyrovnati umělé přehrady stavovské a rodové?

E. Václavek: La Ca Doro v Benátkách. 1113

Fiore bello ancor fresco rigogliosa qui morte in esorabile rachiase*) Clementina de Marchi Chiozza stojí na náhrobku jedné benátské šlechtičny. A jinde zas jinými slovy oplakávají zesnulé. A věřte, nejsou ta nabubřelá slova smutku tak dojemna jako prostá černá žerď, zakončená malou koulí, na níž drobný černý křížek se tyčí, nad rovem nějaké prosté duše bezejmenné. Podle nápisu umírají zde jen duše — u nás je duše nesmrtelna, ale na benátském svatém poli co chvíli čtete: Qui riposa anima cara . . . (Zde odpočívá duše druha) na malé porcelánové destičce k tyči upevněné neb na mramorové tabulce přibité k žerdi. Kde nebožtíka ještě pozůstalí v paměti nosí, je žerď ověšena umělými věnci z černých, bílých a fialových korálků, jakým naše matky říkaly, bůh ví proč, »šmelc«, na drátky navlečených, uměle se proplétající. Málo tu květin — v tom zázračném vzduchu, tu a tam nějaká malva neb slunečnice. Také náhrobky v našem slova smyslu mezi obecenstvem zde věčným spánkem odpočívajícím jsou vzácností. V pozadí pole černá se řada cypřišů, přes cestičky chvílemi bleskem mihne se temně barvená útlá, ale čilá ještěrka, aby v nejbližším okamžiku zmizela v nějaké štěrbině zdiva — jediná to známka života v té říši mrtvých. Tu a tam rozpínají se košaté tisy, plné zralého purpurového ovoce. Mnohé rovy označeny jen nízkou deskou kamennou s číslem i bez něho, země dávno se slehla do roviny okolní.

Až do pustých míst ještě nepoužité půdy zašli jsme, kde právě dělníci kopou dlouhou širokou a hlubokou šachtu. Pro koho asi? Ve dně jejím černají se polosetlelé věnce z umělých květin, jichž drátky jako trnová koruna ježí se mezi prsti. Rozlámané svítilny s vytlučenými tabulkami a

*) »Květ krásný ještě svěží žárlivá ta smrt neuprosná uzavřela.«

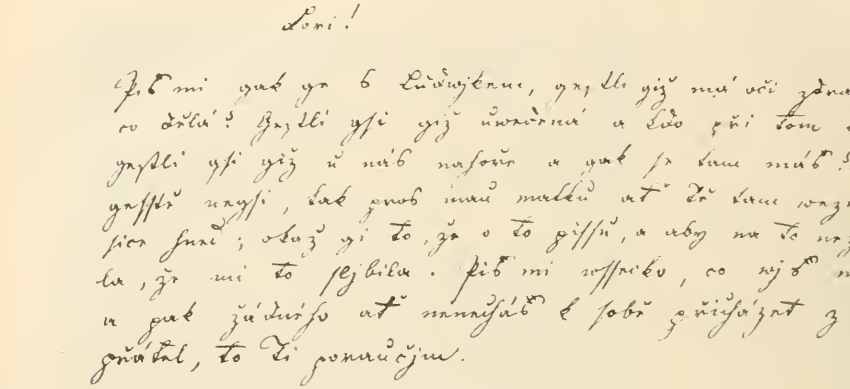

Z posledních listů Karla Hynka Máchy. 2165

všechen ten inventář mizí tu na desítiletí pod svěží vrstvou prsti — kameny s čísly pečlivě vyňali a očistili, ty mají cenu a mohou znova nějakého nebožtíka na řadu let označovati, pokud živoucí nezapomenou neb neodstěhují se také někam, odkud není návratu.

Cypříše tiše stojí na stráži. Ani se nehnou černé ty svíce smuteční, v horkém tichém letním vzduchu Jihu.

Smutný to hřbitov, truchlivější nežli jiné. Čím živější letory je národ, tím truchlivější obraz skytají jeho hřbitovy.

Živé duše nebylo na celém hřbitově. A žádný rov neukazoval velké piety. Benátčané lnou k životu — mrtví je odpuzují. Jak rychle plynuly jednoho dne dopoledne po Canal grande dvě gondoly, celé černé, veliké, s černými gondoliery v cylindrech — necbvyklý to zjev v Benátkách. V přední plavila se rakev, v zadní truchlivi pozůstalí tísní se pod černým příkrovem prostorné gondoly s okénky v boku. Černá barva je sice obvyklá nejen na gondolách, leč i v ústroji žen a nebylo rakve i zřízenců Pompes funebres, nepoznal bys, že to pohřeb — bez kněze, věnců a hudby — ale to tempo nějak rouhavé, příliš spěšné vzhledem k vážnému obřadu. Kněz asi až v San Michele, nejspíše frá v hnědém habitu, ujme se nebožtíka.

* * *

Několik slov zaslouží ještě hřbitovní chrám — Chiesa san Michele. Vystavěl jej stavitel Moretto Lombardo r. 1466. Kamenná renaissanční fasáda jest od jiného Moretta (di Lorenzo) Benátčana — pěkná jsou jeho okna a dveře. Uvnitř jsou pozoruhodny hlavice sloupů. Chrám má tři lodi. Skulpturální výzdoba jich pochází většinou od neznámých mistrů. Největší oltář, renaissanční pochází ze 16. století. Šestiboká kaple Emilianská pod kopulí elegantního zevnějšku a svědomitě vypraveného vnitřku, je dílem architekta Guglielma Bergamasca z r. 1530. Zajímavé malby skrývá sakristie. Je tu obraz Madonny a sv. Petra od Cuny da Conegliano, sv. Petr a Pavel od Palmy staršího, sv. Romuald a sv. Kryštof od Jacopa Bassana, Madonna, sv. Jan a sv Jeronym od Fantacis. Želíte zrovna, že tito mistři nedovedli nalézti jiných světštějších sujetů pro dvé umění. Jen děje bible a osudy křesťanství naplňovaly jejich mysl a při všem umění nesou všecky známky nepřirozenosti posy a vyumělkované, nikoli bezprostředně vytrysklé tvořivé síly. Campanile pochází prý z XV. století. Je to dílo staré, ale jen staré — umění tu vyšlo docela na prázdno.

* * *

A kde jsou dožata? táže se asi leckterý čtenář, jenž ty pojmy Benátek a dožete nemůže v mysli své odloučiti. Slavná dožata Vernieri, Loredan, Morosini, Priuli, Contarini a jiných po nesčetných chrámech benátských San Salvador, Santa Maria dei Frari, San Giovanni e Paolo, Santa Maria Formosa, Santa Maria della Salute a jinde pod slavnými náhrobky, uměleckými to díly nejznamenitějších sochařů své doby.

Ti tu na hřbitově San Michele neodpočívají a marně se sem vypravil, kdo by je tu hledal spolu se stopami jich osudů krvavých . . .

V San Michele není slavných hrobů.

Dr. D. Panýrek.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Karel Hynek Mácha.** V pondělí dne 5. listopadu uplyne sedmdesáté výročí smrti Karla Hynka Máchy, od dob probuzenských prvního básníka českého z boží milosti.

Máme před sebou několik chatrných, sežloutlých jeho listů. Vane z nich divná melancholie dávných let, jiných poměrů i smutek zmařeného života. Jsou to poslední listy z Litoměřic rodičům, bratrovi i milence, matce malého jeho synka, s níž se chystal vstoupiti ve stav manželský dne 8. listopadu v kostele sv. Štěpána. Místo k oltáři, odnesli ji do hrobu. Osud jakoby chtěl život básníkův uvésti v soulad s jeho dílem, popřál velkému romantiku romantické smrti.

Z listů ozývá se místy temné tušení. Mácha si v nich naříká na úzkosti, které ho přepadají a zaříšahá rodiče, aby psali přece umírajícímu synu.

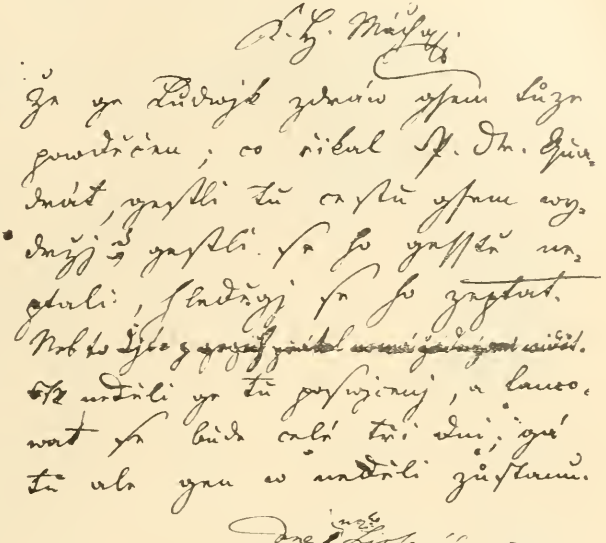

Poslední list Karla Hynka Máchy. 2:63

Listy jeho jsou beze všech slohových přikras, jsou psány prostě, překvapují upřímností, ale nepostrádají kontrastů. Vedle dětinného líčení denních trampot obsahují vášnivé výbuchy, rázné projevy pevné vůle i zádumčivé stesky. Jen člověk takové vnitřní opravdovosti, takové citové hloubky, takové harmonie všeho myšlení i konání s vlastním dílem může býti básníkem Máchova významu. — Jako vzácné relikvie chováme vedle jiných několika památek poslední listy Máchovy, mezi nimi i list ze dne 21. října 1836, v němž vylíčen obšírně osudný požár, který byl příčinou jeho smrti. Dopis je velmi zvetšelý, nejchatrnější ze všech. Byl asi nejčastěji čítán. —o—

⁂ **Faust na Národním Divadle.** Těm, kdož lekturou vešli v intimnější styk s životním dílem Goethovým, jistě připravilo scénování Fausta značné zklamání. Toto titanské drama lidského chtění, zmatků a bojů za obsahnutí, pochopení a vyžití všeho, žije svým krásným a hlubokým životem jen v literatuře, ne v divadle. Není stylisováno do ploch a linií, jež potřebuje scéna, komponováno v spádu scén vyhrocených v efekty děje, tíhnoucích k dramatickému konfliktu — řadou monologů, nálad, výjevů kreslí básník grandiosní typ člověka — nadčlověka, toužícího nad hranice hmoty, duchem ji přemahajícího, zápasícího s neukojeností touhy, v němž zvěčněn celý proces rozvoje lidské bytosti. Oddati se hudbě slova, toku veršů, chutnati sladké kouzlo jejich životní moudrosti a povznesené ironie lze jen v tichém sestředění samoty s knihou v ruce — s jeviště zvuči jenom záplava slov, jež nestačí duch sledovati. Jenom k fabuli hry a vnějšku jednotlivých scén možno upnouti zájem — Faust jako celek, jako veliké básnické dílo uniká. Meditativní postava titulní zůstává stranou a vlastním činorodým hrdinou stává se Mefistofeles, intelekt, postavený jako folie a kontrast Faustova mystického pantheismu.

Pan Vojan postavil proti dílu celou sílu a inteligenci svého mnohotvárného talentu, vytvořiv postavu celou a životnou. Bylo rozkoší sledovati jeho promýšlený výkon, suchou ironii jeho Mefistofela. Pan Želenský svým pojmutím Fausta jen zvýšil základní obtže figury, jeho monology a tirády jakoby v afektu recitované zněly krasořečnicky dutě, nevystihujíce vnitřní zmatky, úzkosti a všelidské touhy hrdinovy. Paní Kvapilová promyslila a propracovala postavu Markétčinu v nejmenších detailech, nahražujíc tak bezprostřední půvab dívčí naivity.

Představení bylo věnováno mnoho péče, práce i vkusu; režie vytvořila řadu scén, jež měly život i barvu, postarala se i o dokonalou souhru celku, z níž vynikaly jednotlivé znamenité figurky: tak suchý školomet Wagner páně Kafkův, naivní žák pana Dejla, Marta paní Hübnerové; slečna Dostálová s jemným pochopením kouzla slova a verše recitovala scénu v kostele, jež i jinak měla svoji náladu. U některých dekorací zarážela přílišná plátěnost středověkých měst, jež přece bylo by možno stylisovati jistě jen na prospěch celkového

dojmu; Bilibinovy dekorace Sněhuročky jsou toho krásným příkladem.

Hráno bylo s dosti značnými zkratkami, na prospěch celkového spádu hry. Na různých místech měla tužka býti bezohlednější. Proč vynechána Předehra na divadle, když již scénování Prologu v nebi (jinde hraného) nedovolovaly snad technické obtíže, nechápeme. *cd.*

= Cyklus Máje na Smíchově, jemuž byl dán titul »Žena v modernim dramatě«, bude do jisté míry událostí saisony. Přihlášek o místa je tolik, že je divadlo skoro vyprodáno. První večer je ve středu 7. listopadu t. m.

·· Knihy básní (Ot. Lobenský: Pochodem Titana. — Fráňa Šrámek: Života Bído, přec tě mám rád! — Jos. Kalus: Valašsko v písních. — Quido Maria Vyskočil: Mechy rodných střech.)

Po době, kdy poesii ovládala mdloba a únava duší, jistě sliboval si Ot. Lobenský nemalý úspěch od svých veršů, které chtějí působiti mohutným rozmachem, obrovitostí postav a silou. Leč úspěch přece jen selhal, křídla mladého autora nemají síly k tak velikým cílům, jaké mu tanuly na mysli.

Tituly básní a motivy jsou mnohoslibné, ale látky tak veliké vyžadují výhně genia, mocného žáru a hloubky myšlenkové, jaké se p. Lobenskému nedostává; jeho poesie dosud nevymanila se z hlubokého dojmu, jaký naň učinil Hugo (dojem tak hluboký, že na př. v Narození genia parafrasuje — a to je mírné slovo — dialog tragoedie a komoedie Hugova Divadla na svobodě), je odleskem nestrávené lektyry, a jakým konfusním nápadům a jakým nechutnostem propůjčuje dosud své péro, ukazují na př. verše: Před sousoším hrobky Mildeovy nebo Smrt Kubaty, v niž vystupuje i Nero a Seneca. Zde potřebí především času a klidu, studia a práce, aby, je-li v autorovi co, teprve se to vyhranilo. — Fráňa Šrámek prožívá dosud svou periodu »Sturm und Drang«. Není jistě bez talentu, ale zdá se, jakoby mu šlo méně o poesii, jako spíše jen o to bouřit, ironisovat a zlobit šosáky. Verše jako: »Narodil se panchart — z otce studenta — z matky sklepnice — narodil se panchart« nejsou arci šosácké, spíše obhroublé a drsné, ale to, co jimi básník chtěl říci, vyslovili již jiní poetičtěji a silněji. Účinné jsou některé jeho šlehy protimilitaristické, jiné básně odhalují nitro cele rozervané a otrávené, jímž zalomcuje místy zoufalý křečovitý smích. — Jakobyste z puchu nočních kaváren ocitli se v čistém horském vzduchu, tak po knize Šrámkově působí na vás Kalusovo Valašsko v písních. Zde je vše svěží, prosté, neumělkované, naivní. Zřídlo, z kterého pila tato od srdce jdoucí poeste, byla národní píseň a její tón slyšíte echem zvučet v každém popěvku i balladě. Je arci nutno zapomenout na vše, co si nesete v duši z poesie světové, a poddati se kouzlu těchto zurčivých a bublavých pramínků horských bez výhrady a bez námitky, ale pak čtete s chutí a nezarazíte se, ani když básník opěvá dokonce celý valašský hod (krmáš) od polévky a uzeného se zelím až do zelníků. Je třeba jen čisti s tou prostou myslí a naivností lidu, s jakou to vše bylo myšleno a napsáno. — Mechy rodných střech Quidona Maria Vyskočila patří mezi lepší sbírky tohoto snad až příliš plodného poety. Nejsou ani tu všecka čísla stejné ceny, ale mnohá působí milým teplem hřejivých vzpomínek z rodiny a domácího kraje. *—a—*

·· Prof. Dr. K. Chodounský: Nastuzení a choroby z nastuzení. Nákladem fondu dr. J. Šíchy při České Akademii. V nastuzení a v choroby z nastuzení skalopevně věří nehorázná většina obecenstva i vzdělaného. Ono dovedlo časem suggerovati víru v tuto příčinu choroby i lékařům velmi zkušeným a sečtělým v jednotlivých případech, kde je příčina choroby zcela jiná. Náleží k tomu veliká dávka zápalu pro věc a kriticismu neohroženého, odváží-li se kdo na majestát tohoto názoru sáhnouti a vyžaduje to učence v cestách vědeckého bádání velmi vyškoleného. Ale dějiny lidské myšlénky učí, že žádný starý zakořeněný názor nepadl rázem — kus po kuse drolí se z tvrdé té budovy, až se sesype úplně.

Byť důkazy Chodounského, svedené s velikou pílí a logikou chladnokrevnou, s velikými zkušenostmi praktika, hojně kdysi zaměstnaného a s bohatstvím důkazů pokusných, ani v kruzích odborných najednou nezvitězily, je již velikou zásluhou, že první u nás a (v tom absolutním rozsahu tvrzení) první v literatuře vůbec osvětluje otázku, ve které ovšem nebylo řečeno ještě slovo poslední. Bystrý vzdělanec, jenž se zajímá o věc (i nelékař), přečte tu knihu, jejíž analysa a kritika vymyká se z kompetence našeho listu, s neutuchajícím zájmem — je plna zajímavých podrobností a může četba ta jenom prospěti, ač je spis psán zřejmě pro kruhy odborné a předstupuje německým bližencem, jenž vyšel u Šafáře, i před kritiku světovou. *a—e.*

Ročník V. číslo 7. vydáno dne 2. listopadu 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

MUDr. LEOPOLD KRÁL:

V zemi pagod.

Koncem října jsme se plavili z Madrasu ve Vých. Indii do Rangoonu. Pršelo celé dny, mlhavé páry se vznášely nad hlubokým, zasmušilým Oceánem, jenž dmul se a těžce oddychoval jak štvaný obr. A při každém dechu kolos lodní uleknut nachýlil se pořádně na bok. Dni plynuly líně — mluvilo se o cyklonech, jichž saisona hlavně v golfu Bengalském v tomto měsíci, o lidožroutech na ostrovech Andamanských, kolem nichž jsme pluli. A jednoho rána vyšel jsem si na palubu a ejhle, pluli jsme po bahnité žluté vodě — a přece zemi ani nejlepším sklem posud neviděti. Blížili jsme se k ústí řeky Irawadi, vlastně k ústí pouze jednoho jejího ramene. Vždyť delta řeky této, přes 500 mil splavné, je rozlehlá a mnohočetná. A ponenáhlu, k 12 hod. polední se počala na dálném horizontě rýsovati slabá linie štíhlých stromů, jakoby rovně rostly z té kalné vody. A již již se sbližovaly břehy a člověk lépe si mohl prohlédnouti obraz. V této bažinaté krajině rostou proslavené lesy teaku (Tectonia grandis), jehož dřevo obsahující silikáty poskytuje neocenitelný materiál k stavbě lodí. Paluby z dřeva takového, denně ocelovými koštaty drhnuté, na parnicích před 40 lety stavěných, vypadají jakoby včera vyšly z loděnice. A již plujeme v řece, jejíž ploché, nízké břehy jsou zcela blízko. Tam vysoké stromy se shlukují v háje, tam palma o samotě jak koketní dívka vyběhla do rozsáhlé zelené plochy rýžoviště, onde křoviny tvoří neproniknutelné houštiny. Oko, jež po týdny těkalo po nezměrné pláni vodní, s chutí spočine na čerstvé, jasné zeleni. Po řece plavou shluky vytržených rostlin, stromky, kořeny, klády celé, a dámy, jež včera naslouchaly výmluvnému vypravování kapitánově o plujících mrtvolách po Gangu, vidí ve fantasticky spletených kořenech rozpuštěné vlasy mrtvol. Břehy se úží: tu a tam vyhlídne z bujné houštiny chudičká chata, v tiché zátoce sedí rybák a upřeně hledí za udicí, primitivní člun rychle spěje s proudem kolem nás a onde ubihá pestrá skupina domorodců, nesoucích model slona s pestrou červenou čabrakou. Vždyť zítra bude velká slavnost, a tento dekorační předmět nesmí scházeti.

Pojednou se v zeleni cosi zableskne jako žhavý paprsek tropického slunce — je to pozlacený hrot (tì v řeči domorodé) pagody Shwe Dagon, a ve chvíli druhý, třetí. Jsme v zemi pagod. Pagody ty postaveny jsou na unylých návrších, stromovím dobře porostlých, a dodávají rázu krajině Birmy.

Ale již se blíží i prosa, jako u každého obrázku krajinářského. Vysoké komíny se rýsují na mdlé, modré obloze a v kouř halí město. Na žluté řece v podvečer dřímá as 20 parníků, jak obrovští znavení ptáci. A když jsme zakotvili a skončili všechny manévry, byl již večer. Obvyklá ceremonie nastala. Přišel lékař, policejní úředník: stručné představení, stisk ruky, otázka: How are you?

Lékař se žlutou tváří, s mdlým pohledem v oku prohlíží si vaše červené líce a vzdychne »Fresh of home«. Vždyť mu neseme kus vzdálené domoviny — Evropy.

Ráno spěchal jsem na zem. Jak vždy nedočkavě vstupuji na půdu posud mi neznámou! Nejraději bych zavřel oči a došel na význačné místo a rozhlédl se pak rázem, abych uchopil ten první dojem celý, silný, najednou. Město stavěno dle šablony, kterou Angličané stvořili pro svoje kolonie. Široké ulice, pečlivě makademisované, tnou se v pravých úhlech: ulice podélné, dlouhé nazvány dle historických jmen, ulice příčné, krátké, jsou číslovány. Široké, stinné stromy, vysázené všade v ulicích milosrdně oživují monotonii města, čítajícího as 300.000 obyvatel. Po některé z ulic haraší bídná, stará parní tramway, používaná ponejvíce domorodci.

Mě nevábilo město, spěchal jsem tam, kde mi poprvé v pozdrav kynula zlacená věž Shwe Dagon pagody; vždyť ona jest skvělým typem pro všecky stavby toho druhu. Leží asi čtvrt hodiny za městem. Cesty k ní oživeny jsou Buddhistickými mnichy, v žlutý háv oblečenými, nesoucími nad sebou široký, pestrobarevný slunečník, velice nutný — vždyť mají hlavu oholenou a slunce na 17. zeměpisném stupni nežertuje. Na pahorek vedou z čtyř světových stran čtvery široké kryté schody. Prostranství před schodištěm proměněno v tržnici. V malých krámcích prodávaly ženy potřebné předměty i luxusní pro věřící: svíčky, obrázky, knížky, ovoce, květiny, hlavně leknínovité, pestrých barev. V ceremoniích Buddhistů hrají květiny velkou úlohu a leží v tom kus poesie orientální, trochu lásky k přírodě. Portál přeplněn výzdobami řezanými z tvrdého dřeva, obrazy bez perspektivy, představujícími výpisy ze života Buddhy. Dva obrovští lvi hlídají po stranách vstup jak ve starém Egyptě sfingy. A obchůdky táhnou se podél schodů až nahoru. Nescházejí zde ani primitivní restauranty, by nasytily poutníky — na dřevěném táčku hromádka vařené rýže vyhoví potřebám zbožných. A schází se zde poutníci z celé Zadní Indie i sousední Číny, vždyť Birma a Ceylon jsou centrem světa Buddhistů.

Konečně dostoupil jsem na návrší. Přede mnou otevřel se zcela nový svět fantastický, přeplněný orientální nádherou. Chtěl bych míti péro básníka — romantika a pak teprve bych mohl přibližně načrtnouti obraz a popisem vyplniti mnohé stránky. Přede mnou obrovská stavba, do výšky 321 stop postupně stále se užící v nejpodivnějších konturách. Nádvoří tvoří vlastně směsice sloupů, sloupků, kapli, oltářů, náhrobků, tajuplných jeskyň, podivných soch, vše pestře pomalováno barvou zlatou, purpurovou, zelenou. Efekt ten pak zvýšen třpytem nesčetných malých zrcadel, jež jak v mosaiku zasazeny celý ten obraz i bez toho pestrý mohonásobně odrážejí. A všude se tísní zbožní věřící, obdivují, čelem země se dotýkajíce v zbožném zanícení jsou schýleni, jinde sedí, ruce v němé modlitbě dlaní k nebi obrácené, onde opakují modlitbu, již odříkává mnich v žlutém rouše oděný.

Půdorys pagody je čtyrhranný a vrouben starými košatými stromy. Je zde rozkošný chládek a člověk rád se z toho ruchu, kde se mu hlava točí, uchýlí sem a pokochá výhlídkou. Na všecky strany rovina jak stůl, tonoucí v bujné zeleni, tu a tam přerušena kalnou řekou, kanálem neb bařinou, pod nohama rozlehlé město, ale málem skryté pod bujnou vegetací. K uším doléhá temný úder zvonů, šum davu; táhne mě to zrovna k pagodě. Z mystického šera kapli se třpytí pozlacené sochy Buddhy, s tím klidným výrazem v obličeji, na rtech pohrává jemný ironický úsměv, pohrdající světem. Člověk sám pak skytá pestrou dekoraci k tomuto fantastickému obrazu. Všude postavy tmavé, většinou typu mongolského, oblečené ve vzdušné lehké roucho, jehož barva, počínajíc červení, probíhá celou duhovou škálou až po tmavou violet. Je zde pravé ethnografické museum vystaveno.

V hluk a šum opět a opět zavzní temný úder zvonu, věřící upozorňují hoštvo, že se modlí. A ač jsi sám bělochem v této tmavé směsi, nikdo si tě nevšimne, nikdo tě neobtěžuje. Patrně jsou to lidé taktní a mající kulturu, byť zcela jiného rázu než naše, o níž tvrdíváme s pýchou, že je samojedinou.

Sestoupiv zašel jsem si do blízkého Dalhous parku, abych v jeho klidném stínu si odpočinul a sebral ty pestré různorodé dojmy. Přede mnou jezero s mnohými choboty, klenutý můstek vede na ostrov, jejž zdobí pagoda. Na kalné, žluté vodě se kolíbají nádherné pestré květy leknínu.

A kdo je v Rangoonu, musí viděti pracující slony, vždyť každý globetrotter o nich píše. Ale odporučuji pospíšiti si, dnes pracují jenom tři zvířata a i ta prý brzy půjdou do pense neb do cirkusu: sežerou prý mnoho a lidská síla přijde laciněji. Blížilo se k poledni, vše tropickým vedrem zmámeno odpočívalo, když jsem přijížděl ku pile firmy Fongar. Přívětivý Angličan mi ochotně dělal průvodce. Na slonu seděl vychrtlý Ind a krátkou hůlkou jak taktovkou dirigoval chobot slona. Zvíře poslouchalo jak stroj, chobotem chápalo klády, brzy přední nohou, brzy zadní pomáhalo si valiti těžké břemeno. A jak zavzněl zvonec oznamující poledne,

nechá všeho jak leží a ničím se nenechajíc zdržeti kluše do stáje — jak zedník.

Zamyslil jsem se. V anglických koloniích musí pracovati člověk i zvíře. Dokud nepřišel ten rusý, vytáhlý, bílý ďábel s malou dýmkou v ústech, rozvaloval se domorodec na žhavém slunci a nestaral se o zítřek — dnes, chce-li žíti, musí pracovati každý. Není již více idylly.

Jednoho odpoledne jsem si vyjel ku Victoria lakes. Jezera leží v mírné kotlině, objaté zelenými vrchy. Na jihu proti modré obloze se rýsuje zase pozlacená špice nějaké pagody. Jezera tvoří obrovské reservoiry vodní, jimiž se zásobuje Rangoon — ovšem přivádí pouze vodu užitkovou. Běloch v tropech vůbec vody nepije a co pije domorodec, o to se nestará. Poblíž zařizují zoologickou zahradu. Ač vše nehotovo, tísní se zde mnoho domorodého publika a živě debatuje. Domorodec velmi rád navštěvuje musea, zahrady zoologické, a jeví patrně chuť poučiti se.

Angličan, kam přijde, postaví důkladný přístav a prostorná skladiště. Jde-li obchod dobře, zřídí tržnici bot neb zoologickou zahradu. Tak daleko jsme my ovšem nedospěli. V Rangoonu je rovněž zajímavý Market (tržnice), znamenáť museum domácích produktů; není sice tak nádherný jak v Kalkutě či Bombaji, je to stará dřevěná budova, vlastně skupina budov, ale bývají tím více originality. Prodávají většinou ženy, ale ne tak staré a tlusté jako naše tržní prodavačky, jimž pod bradou podloženy 3—4 lalůčky sádla, jsou to roztomilé šikmooké Birmánky. Mongolský typ dodává ženě mnoho koketnosti a roztomilosti, pozoroval jsem to u Japonek, Číňanek i jinde. Všude se ale musí najíti něco exotického a tak i zde. Ovoce, maso, ryby a všecky možné předmněty prodávají ženy, pouze látky a obleky ženské prodávají muži, již mimo to pilně šijí na strojích. A pak že svět není divný.

Vždy, když několik týdnů jsem zavřen v úzké, dusné kabině lodní, kde vše proniká vzduch nasycený mastidly pro parní stroj, táhne mě, jsem-li v přístavě, touha ven, blouditi bez cíle po zelených lukách a lesích. Oddychuje ret volně a každý kvítek prostý mě více těší, než nádherné kytice v luxuriosní jídelně lodní. I zde pospíchal jsem, jakmile mi čas dovolil, lokální drahou do Inseinu, as 9 mil od města, kde četní Angličané mají své villegiatury. Vesnicí domorodců, jejíž většinou sluhové v domácnostech anglických, jest neúhledná, hned při vchodu nás ovane typický parfum, jejž exhaluje tělo domorodce. Po stranách cest vždy příkopy, kde kalná voda unáší různé odpadky — tedy jakýsi druh primitivní kanalisace. Evropské villy roztroušeny po široké, dobře stromovím zarostlé rovině. V pořádku vzorném udržované silnice tvoří rovinu. Žhavé slunce se sklání k mlhavému horizontu. Po zelených lukách se pase zakrslý, hrbatý skot. Ve větvích stromů zavzní tu a tam chraptivý hlas okřídlence, jenž se k spánku ukládá, neb ještě na krátko se ozve jak ze spaní vysoký ton cikady. Soumrak vlhký, vlahý vylézá z blízkých džunglí. Kol tebe pospíchá domorodý sluha s otrockou nahnutou šíjí, ruka čela se dotýká a uctivě zdraví: cáp salain — vždyť jsi sahib — bílý pán a vládce.

Mezi neposlední kuriosity Rangoonu patří pelech hříchu. Přední místo, jako ostatně již i v Indii, zaujímaji Japanky, mladé i staré, hezké i ošklivé.

Jakmile se přiblížíte, řvou pronikavě »come here, come here«. Mají budoiry živými květinami ozdobeny, vše se leskne čistotou — rozuměji obchodu. Evropanky representují židovky z Ruska neb Haliče, rozměrných tvarů, odpuzující drzostí a dravostí — mluví obyčejně několika jazyky, pouze neuslyšíte od nich jich rodnou řeč slovanskou. Plebejským materiálem jsou zde Indky z Madrasu, Bengalska, zbarvené od bronzova až do černa — bydlí v špinavých, tmavých brlozích. Jsou zde též různé halfcastky — míšenky, vždyť zde terrain k míšení raçy je velmi příhodný. Rozhodně nejzajímavější jsou Birmánky. Sedí nehybně jak sochy na křesle v své komnatě (jež na ulici otevřena), pravou ruku o lenoch opírajíce, levou o koleno; obličej líčidlem obílený. Celá postava ztrnulá vypadá jak mrtvola, jen bulbus oční se pohybuje, zve, láká. V této pose snad upoutají domácí záletníky, ale vás stěží svede taková živá mrtvola. Mravy i názory jsou rozdílné.

A jednoho dne přestaly rachotiti parní jeřáby, paluba se leskla čistě umyta a námořníci shromážděni na přídě u řetězu kotevního. Pak rachotila kotva, jak ji namahavě táhli z bahna, otočil se šroub jednou, dvakrát, lodí zachvěl otřes jednou, dvakrát, pak otřásání se stalo pravidelným a zvolna se šinula loď po žluté hladině vodní. V dáli ještě jednou ze smavé zeleně kynula pozlacená špice pagody Shwe Dagon na pozdrav a brzy pouze v dáli se rýsovaly ploché kontury země pagod.

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Pokračování.)

víli si tak podávali ruce s věrným zvířetem. A nebyl by tak sám a tak opuštěn v tomto spjatí, kdyby zatím pořád nevolalo již to, co byl dávno v duši uzavřel a co bylo určením jeho žití. To naléhalo čím dále nezdolněji, nelze již ani jiného údělu tomuto neštěsti.

Vymknuv se posléz té pracce, pořád tak horoucně k němu se dotírající, něžně odšinul ji. Také ještě třeba jaksi své zemi podati ruku. Zasáhl si celou hrstí v kyprou, vymrazenou, vysluněnou zem, tak dobře připravenou, vhod jarní setbě. Pojal trochu země v slepou hrst, pomnul ji v prstech jako druhdy činíval, zkoumaje to její dělnost. A drže ji tak nějak úsilovně v hrsti, jakoby k ni vzhlédal slepýma, záhadně tanoucíma zrakoma, kams v tajemnou podstatu země se noře. A jakoby ji posléz zvažoval na své dlani lehce ji potřásaje, a znovu zas ji mna, tak nějak horoucně, chtěje se to v ní velnouti svými doteky, v pojem duše své, ji co nejdokonaleji zahrnouti. Rty jeho zbělené jako křída, mázdřité, nehmotné, zdály se cos při tom šepotat. Jima políbil posléz zemi jako čelo matky.

— Je již čas, a to je dobře — pravil, jako by to platilo vzhledem k půdě. Ale mohlo to mít význam i vzhledem k němu samu.

Spřežení zatím zas dojelo blíže, šumot hrnoucí se země volně plynul. Slyšel synův hlas. Pokynul směrem tím.

— Ještě bych rád, synu můj, na to naše místo se podíval, chtěl bych to ještě jednou ty naše hory uvidět, dodal s nevýslovnou zachvívající se trpkostí — Doveď mě tam ještě a pak vám už nebudu překážet . . . A jako smrtelně vzdechl.

A co syn od bran, popošed k otci, zlehka řídil směr jeho kroků, jež jakoby se mátly, co slepé oči kráčely jeho nohama, mluvil hospodář více jen k sobě promlouvaje, jako na odůvodněnou: — Bývalo tam vždy tak krásně, blaženě. Ještě jednou chce se tak duši tam pobýt A aspoň ucítím ty naše hory, když je již viděti nemohu. Ták, ták, ták, unyle, zpěvně protáhl, libuje si to nějak.

Nad lomem, nad onou kolmou, v stráň zasahující nesmírnou stěnou čedičovou, uzavírající dvůr statku a jaksi zde celý údol, k níž jen se v lomě dolamovalo, nacházelo se to místo jejich. Byl odtud úchvatný rozhled na celé údolí, v němž spočívala osada, vinoucí se pak výše a dále s celou řadou osad jiných a zanikající posléz kdes u úpatí samých hor, v samých hlubokých lesích, v prorvách, a odkud pak náhle vynášely se vlastní hory, v ohromivém jakémsi rozsahu, zabírajíce všechny nejzazší obzory.

Oslněné nyní bezmeznou bělostí, nesmírným křišťálovým pláním, jak jarní slunce svou září zaléhalo v jejich sněhy, zdály se ještě ohromivější, ještě vyneslejší, zatápějíce tam nebesa rozlivem svých bílých mass. Tam jakoby byl konec světa a začínala bílá věčnost své panování.

Měli tu svou lavičku téměř zrovna nad srázem propasti. V horách nebojí se závrati. Co se tu nasedával ve volných chvílích za nedělních odpůldní, za klidných soumraků po denní práci. Co odtud bylo neskonalého patření, co v těchto místech jako vyneslých nad všednost života k duši zasáhalo, co vznečovalo ji u velebnost zálud mystických. Táhly tu vždy vůně jako sebrané s celých hor, a závany výdechu jako opojivého, jako živého, očistěného všemi těmi horami. Bylo tu jako zázračné zřídlo životodárné. Vždy jeho duše tak ráda oddávala se tomuto patření k výši nám, v nichž jaksi přestávaly vztahy pozemské. Ze zdola z propasti údolu zaléhal sem jen vzdálený ohlas života, ztlumený, také jakoby očistěný; řádil-li tam dole opilý povyk z hospody, i ten v těchto výšinách již se ptýlil a nedovedl pohoršovati veleby této samoty. A mohla tu duše nerušeně plynouti, vydávat se vážným svým záludám, z všedností života se odnášejícím. Tady bylo jeho místo. Odtud shlédal také celý dvůr a celý jejich statek jako na dlani, všechny budovy, sad, zahradu, všechna místa. Tady značily se samé stopy jeho práce celoživotní. A vzhlédaje do těchto stop neunavné své povinnosti pozemské s uspokojením a zadostiučiněním dobrého dělníka, jenž obdržel svou mzdu, zas pak vynášel pohledy své v ony ohromivé dálavy hor, v jejich mystiku a v nebesa, jež na svých čelech vynášela. Tady zas jakoby hledal mzdy jiné, vykoupení po pozemském díle. A sem vždy takto jako ve svou svatyni neopomněl se uchylovati v každé prázdné vhodné chvíli. Stálo to za to, bylo to lepší než třískati tam dole karty a se opíjeti . . . Nyní byl tam tedy zas. Vydechl z hluboka; nikdy pro závan těchto míst nestačila hruď. Ale tak uvolněně

nějak, zhoštěně vší tíže jakoby si to nevýslovně poliboval usedaje na lavičku. Vanul sem nepřetržitě silný horský dech, proudící s výšin, z mrazu neposkvrněných sněhů a záře jarní. Hruď nestačila jej vjímati a jakoby byl uzdravení samo. — Slepá bělma vypjala se za pohledem duše, jíž tu jen náleželo vnitřní tanutí. Ostatní z celé té velkotvárnosti hroužilo se v tmu. Ale přece ten nesmírný vznes hor, obrazem své bezmeznosti, jak odtud se značil, jakoby v toto vnitřní tanutí naposled dovedl zasáhati. Slepé zřitelnice pjaly se dále za svým zřením duše, chvátající kams po stopách, jež vyvádějí již z této pozemské pouti.

Ale pak jakoby se ještě rozpomněly stávající přítomnosti. — A nyní, hochu, jdi zas po svém, nabádal starostlivě, to víš, nesmí se ani chvilka prozaháleti u nás, aby byl všeho dobrý zdar . . . Tak jen už jdi — a ještě ukaž, ať si tě políbím, tak nějak mé staré otcovské srdce zatoužilo po tom . . . A cos neskonale zachvívalo se v tom hlase. Syn schýlil se oddaně k otci, čímž hluboce dotčen, v nitru jako k vzlykům serván a nesmírně zalitoval, čím kdy postavil se proti otci svému. Slepec popadnuv ho za hlavu oběma rukama, jež jakoby musely dříve úsilovně po ní hmatati, vtiskl mu na ni políbení takové ulpívavé, bezmezné, to nejsvrchovanější, nejpožehnanější políbení otcovské, jež svému dítěti se vydává a obětuje. (Dokončení.)

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

lavili jsme se, pokud bylo lze pro rákosí. Pelčarský mnoho mluvil a vyprávěl téměř neustále o sobě. Za to však Musa byla zamlklá a pozorovala jeho i mne. Její bystré oči a pohledy napřed uhadovaly naše myšlenky.

Za chvíli se začala scházeti společnost.

Pelčarský jevil nepokoj, obraceje se očima ke hrázi.

»Dovol, abych už přirazil,« řekl k Musc, míře očima k plitkému místu, kde člun obyčejně kotvil.

»Ale ty zůstaneš?« dodal, pohlédnuv podivným pohledem na Musu.

»Půjdu si raději prohlédnout zpěvník,« řekla Musa.

»A co se týká zítřejšího výletu — kdc se sejdeme?« ptal se Pelčarský.

»Nejlépe bude sejít se u tebe — v myslivně,« navrhla Musa.

»Dobrá. Pamatujete si ještě cestu k myslivně?« podotkl Pelčarský, obrácen ke mně.

»Ano, docela dobře,« odpověděl jsem.

»A čas, kdy vyjdeme?« řekl Pelčarský, jakoby přemítal, ale v pravdě, soudě dle jeho těkavých očí, tkvěl myšlenkou jinde.

»O třetí hodině budeme s Alfem v myslivně. Budeme vás tam čekat,« řekla Musa, zahrála očima a po její rtech jí přeběhl veselý úsměv.

Vystoupili jsme ze člunu.

Pelčarský spěšně jej uvázal, Musa pokývla hlavou, podala mi svou ručku a oplativši pozdrav společnosti, běžela lehkými kroky do dvora.

Šli jsme s Pelčarským ke stolu, kde byla společnost, chystající se ke hře. Moricek šel mi v útrety, zamíchal karty a nabídl mi je. Ze zdvořilosti jsem neodmítl, vytáhl křížové eso a Moricek hned mne zapsal do řady černých.

Súčastnil jsem se hry, ale hrál jsem špatně. Pozornost moje se stále tříštila. Z malého pokoje s bílou záclonou nesly se zvuky kytary. Musa studovala doprovod k písním. To bylo příčinou, že jsem byl roztržit a házel nazdařbůh, leda že chvílemi se zájmem sledoval jsem pohyby hráčů při koulení.

Pelčarský neměl pevné methody, házel, jak se kdy hodilo, užíval zhusta úskoků a těmi často vyhrával. Za to chef jeho házel výborně, ačkoli ani nemířil, ale už to tak bylo, že se mu ve hře dařilo. Duchovní správce hrál opatrně, přivíral levé oko a mířil dlouho, za to však byly hody jeho naprosto neomylné, kdežto správce jediným pohledem změřil pole, bystře nahodil kouli a rovněž házel šťastně.

Řídící učitel obracel kouli ve dlani, pohlédl jednou dvakráte na pole a házel opatrně a s úspěchem. Učitel házel dle svého chefa, jakoby hleděl odkoukat jeho methodu. Kdežto Moricek hrál jako žid neklidně, vrtěl svým tělem, těkal očima, rozběhl se a hned zase couvl, ale jakoby se pak zastyděl, nahodil kouli a nejčastěji chybil. A já? Místo kuželkového pole viděl jsem stále bílý cíp záclonky a následkem toho stále jsem házel týmž směrem, že revírník, pozoruje můj způsob, řekl žertovně: »To je podivno, vy máte očarováno na pravé straně.«

A Pelčarský tajně a zticha se usmál, jakoby chápal.

VII.

Vraceli jsme se tentokráte později.

Cestou se ke mně přivěsil Moricek a sípěl do mne svým tenkým, flétnovým hlasem o tatynkovi a o sobě. Povídal, jaké měl partie, ale že je rád odmítl, protože by se pro ženu odcizil tatynkovi, jakého by už druhého na světě nenašel

Mne tato synovská úcta překvapovala, ale myšlenky moje ho opouštěly a vracely se nazpět za Musou.

Ostatní společnost se dnes nehádala. Spor o krtka jakoby byl už nadobro odstaven a jako omrzelý spis založen do zaprášených archivů.

Šli jsme poněkud zamlklí.

Tichá noc byla vzdušná a průsvitná. Měsíc byl bledý, skoro stříbrný a sléval svou chladnou, kovovou září na širé plochy polí. Jemné, skoro duchové mžení tohoto světla obalovalo každý strom, každý keř u cesty a vyvolávalo silné a markantní stíny. Z každého předmětu šlo cosi pohádkového, co zatajovalo dech, jakoby z hmoty do duše bloudilo tajeplné a nevysvětlitelné kouzlo letní měsíčné noci.

Po návratu do světničky cítil jsem lehké opojení noci a lásky. Srdce mé bylo tesknější, nepokojnější nežli včera. Bylo jako stromový pupen, z něhož se tlačí vonný, svěží, zelený list.

Ráno byla neděle.

Z lehoučké páry se vybavil čistý slunečný den. Též obloha zdála se průzračnější a modřejší nežli včera. Slavnostní mlčení rozlehlo dědinou. Zahrady, domky a cesty stály ve svátečním tichu. I zvony zdály se čistšími, zladěnějšími a rovněž i lidé umytí od hlíny a prachu všedního dne. Jen barevné valašské kroje mladistvých děvčic opestřovaly tichou a zamlklou chvíli dopoledne.

Divně, pokojně, a při tom vesele bylo mně, pozorujícímu tuto tichou, venkovskou neděli.

Po tomto dojmu se mně ovšem zdálo, že tetička nanesla přespříliš mnoho černých barev na život venkovský a přehlédla jasné a světlejší stránky, bez kterých dědina nebyla.

Chodil jsem návsí a čekal na Musu.

Jen jsem ji zahlédl. Šla do kostela ve světlých, lehoučkých šatech voskové barvy a z dálky mně kynula na pozdrav.

Hleděl jsem za ní, až zašla. Chtěl jsem s ní promluvit, ale marně, už jsem se ráno s ní nesetkal. Snad že jsem propásl vhodný okamžik a ztratil ji v davu, vycházejícím z kostela.

Nedočkav se Musy, šel jsem zklamaně domů.

Cestou jsem potkával venkovské chasníky po tlupách s doutníky v ústech jdoucí na velkou mši. A rovněž i vystrojená děvčata běžela v zástupech, zvonila svými pružnými kroky a svým barvitým krojem opestřovala poloměstské už kroje chasníků.

Doma tetička vařila oběd v malé své kuchyni a při tom temně bzučela jakýsi kostelní nápěv.

Nenašel jsem ji a vešel do své světničky.

Bylo mně teskno, nevýslovně teskno. Viděti Musu, býti jí na blízku stalo se mi nezbytnou potřebou. Přemítal jsem, čím vyplniti čas až do třetí hodiny, ale dlouho mně nic nenapadalo. Konečně jsem se rozhodl, že budu psáti zápisky o svém pobytu na vsi. Rozvrhl jsem si plán, přichystal potřeby ku psaní a zasedl k práci.

Poslední zimy, nutno doložit, mne zlákalo, abych využitkoval své hřivny a stal se básníkem. Přečetl jsem spousty básnických sbírek a začal psát. Ale ustal jsem záhy. Všecky redakce vracely mně mé pokusy se šetrnými poznámkami, abych už raději nepokračoval, že zdaru mně žádného neslibují. Ale to činily redakce i samým obrům v poesii a přece vyrostli. Čím? Talentem anebo prací a houževnatostí anebo obéma? Kdož ví. Ale ve mně tak záhy sklesla křídla, jakoby je byl někdo podlomil. Scházel mně velký dar nebes: sebedůvěra. A proto jsem utekl od práce hned v samých počátcích. Proto jsem přestal na těchto pokusech, ale z toho se ve mně zrodila myšlenka, abych byl aspoň sběratelem cizího díla. A tato myšlenka tak mne zlákala, že jsem se rozhodl jeti na venkov k tetičce. Zklamalo mne, že lid v tom kraji už nezpívá, a byl bych se pohnul dále do zapadlejšího koutu přírody, do lůna hor, kde jsou snad lidé prostší a život zachovalejší, kde bych byl, možná, našel hojnější žeň, ale teď zase mně překažela Musa. Ne, nyní bych za nic nebyl odešel.

V srdci mém kličil román, který jsem nemohl nechat nerozřešený, a proto jsem nadobro odsunul od sebe myšlenku odjezdu a z toho

snad ve mně se zrodila potřeba napsati přítomné zápisky.

Rychle jsem vtrhl do práce a psal až do samého poledne, kdy tetička jakoby na povel kostelních zvonů začala chystati oběd v malém, tichoučkém jejím pokoji.

Hovořili jsme na chvíli. Mezi jiným pochválil jsem tetičce venkovskou neděli. Ale tetička rychle mne schladila.

»Což ono všecko je pravda, to všecko je pěkné, jenom že — to máš jenom takové pozlátko. Chasa se vystrojí, jde do kostela, ale odpoledne se rozleze po hospodách, pije a v karty hraje až do noci. A děvčice? Tys viděl jenom ten povrch, ty pěkné barevné šaty. Ale v domácnosti to není v pořádku. Tam je to všelijak: prach, špína, pavučiny,« rozpovídala se tetička v nábožném rozhorlení.

»Jste přísná, tetičko. Snad to tak všecko zlé není,« poopravil jsem příbuznou.

»Víš, já to znám ze zkušenosti, mne nepřesvědčíš,« řekla tetička a znovu nanesla na život venkovský spousty mračen a stínů.

Z její řeči cítil jsem zase tu studenou čáru, kterou se ohradila naproti člověku venkovskému.

Proseděl jsem s ní hodinu a pak odešel na chvíli do sadu.

VIII.

Ale ani v sadu dlouho jsem nevydržel. Pomyšlení na schůzku s Musou záhy mne zlákalo ven.

Den byl tichý a klidný. Bílé kry oblak zvolna plovaly čistou oblohou a sotva znatelný větřík jemně ševelil obilím. Březové lesíky z daleka svítily svými bílými kmeny a vážně, zamlkle stály uprostřed lučin veliké duby. Tichem polních cest šlo několik pasecких děvčat. Šla v lokty zavěšena a tiše si sdělovala své tajnosti. A po obou stranách cesty chlebovou vůní dýchala pole i první strniště s lehce navršenými mandely.

Šel jsem cestou, od vozů rozjetou, k myslivně za mírným lysým pahorkem.

Zvolna jsem jej slezl a brzo objevila se mně myslivna v samém sousedství jedlové hory.

Budova nebyla nová, ale úhledná, přízemí s ovocným sadem i s květinovou zahrádkou, v níž právě kvetly živé, nádherné růže. Myslivna vlichocovala se svou slunečnou polohou a pak i pokojným tichem od světa vzdálených samot.

Musa i s Pelčarským vyšli mně v ústrety.

Pelčarský měl na sobě krátký lovecký kabát a za ním zastrčenu růži, tuším Maréchal Niel a Musa byla v tenkých a volných šatech a v rukou měla košíček a krásné dvě růže barvy šarlatové.

»Čekáte dlouho?« ptal jsem se po pozdravu.

»Přišli jsme před malou chvílí«, odvětil Pelčarský.

»Co jste dělal dopoledne?« zeptala se mne Musa.

»Psal jsem zápisky,« řekl jsem. (Pokrač.)

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Pokračování.)

III.

Večer v máji. — Nade hradem
tichá luna pluje,
motýl v květu odpočívá,
ve ořeší slavík zpívá,
libý vánek duje.

Opojivá vůně jara
nad lesy se chvěje,
duše lesa v téže chvíli
chví se, sténá, jásá, kvílí,
pláče a se směje.

Chvíle lásky, chvíle svatá,
kdy Bůh v nebi není,
celý v nás je, přešel v květy,
v duši ptáka, v dívčí rety,
v sladká políbení.

To je chvíle básníkova,
musí k cíli spěti,
jeho duše úklad snuje,
poslouchá co vypravuje
pod hradem snět sněti:

VĚTEV ŠEŘÍKU.

Již jsem snila, v luny svitu,
když šli kolem sami,
hvězdy jako šňůry perel
jejich nad hlavami.

Celé moře rajských květů
ve zraku jim plálo,
nebe samo s cherubíny
z nich se usmívalo.

Z bytosti jich sladká touha
v duši mojí spěla,
celou noc jsem v Zefírově
objetí se chvěla.

VĚTEV JASMÍNU.

U mne chvíli postanuli
v luny čarojasu,
v jeho loktech temnily se
proudy krásných vlasů.

A když první pocel dlouhý
na rty její skanul,
tichý šepot lesních květů
haluzemi vanul.

Šeptaly si o polibku
stříbrojasné hlasy,
anemony, petrklíče,
zvonky, sedmikrásy.

Sladká zvěst se rozletěla
v lesů šíré kraje:
»Polibek je zabušení
v branku lásky ráje!«

VĚTEV HLOHU.

Tajemství vám družky povím,
sladčího již není,
pod mým krovem šeptali si
slova zasnoubení.

Velebné pak ticho bylo,
slavík přestal pěti,
přestaly si drobné lístky
v křovích vyprávěti.

Ticho chrámu nocí spělo,
vánek nehnul stvolem,
pán bůh lásky od zásnubu
právě kráčel kolem.

VĚTEV PLANÝCH TŘEŠNÍ.

Vraceli se, temnou růží
plály její skráně,
prška svojích květů bílých
setřásla jsem na ně.

Tisíce mých květů spadlo
v temno krásných vlasů,
k čarovnému hrdlu, ňadru,
ke svůdnému pasu,

A můj úklad odměnily
hojně příští chvíle,
květ můj chvěl se dechem lásky
na ložnici bílé. —

IV.

Svěží, smavé jitro vzplálo, lesy zašuměly,
těžké vůně jara, mládí nad nimi se chvěly,
paní hradu ve své síni spouští vlasu vlny,
z roucha clony ňadro svítí jak květ růže plný.

A jak paní vlas svůj češe, na ňadro jej skládá,
z vlasů prška květů bílých k drobné nožce padá,
jsou to květy planých třešní, jež máj setřás k zemi,
když sen lásky šuměl nocí, květy, haluzemi

V snění paní hradu tone, duše kamsi letí,
nevnímá, že bílé roucho počalo se chvěti,
clona lehká padá s ňader, padá s bílých boků
jakby máj zas květy střásal ve čarovném toku

Spadly květy, plod zbyl sladký v slunce ranním žáru,
jaks jej, lovče, ve snách vídal v sladké touhy varu,
nyní tvým je v skutečnosti — pozor, lovče směly,
aby pyšným trůnem lásky bouře nezachvěly

(Pokračování.)

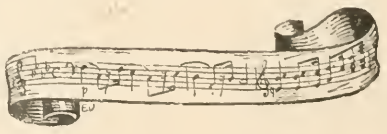

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Po chvíli Hýrová musila do hostinské místnosti. Zůstala tam hezkou chvíli; a když přišla, byla opět ve své míře. Rozhovořila se s matkou o hostinci »na růžku« zcela klidně. Při tom nepadlo ani slovíčka více o Vlachovi. Jenom o hostinci v jeho domě se pojednávalo. Jaká je tam tržba, co se tu vyčepuje piva obyčejného a co plzeňského, že je tam též značný odbyt vína, protože tam chodí pěkná společnost, z kuchyně tam kouká pěkný zisk — za tisícovku je to skoro zdarma.

Matka horlila pro nájem a dcera dávala se ochotně přesvědčovati. Řekla-li námitku, byla jen taková, o níž nebylo pochyby, že ji matka lehce zaplaší.

Večer se vše sdělilo Hýrovi, ale už jako rozhodnutí. Druhého dne šla Kopecká s Hýrou k Vlachovi a tu se úmluva zpečetila.

O příštím kvartále nastěhovali se pak Hýrovi pro všeobecnou závist ostatních uchazečů na »růžek«.

IV.

»Na růžku« se poměry Hýrovic rodiny velice změnily. Z pivničky v zastrčené ulici přišla sem jednoduchá šenkýřka, která musila často i službu zastati, nesměla se štítiti ani nejnižší práce — zde za krátkou dobu proměnila se v paní hostinskou, jejímž hlavní úkolem jest dozor, udílení rozkazů a řízení závodu. Zmizela pomaštěná zástěra, jupičky z laciných pracich látek, šátky s hlavy; nikdy více neobjevily se sešlé pantofle na jejích nohou. Jakmile vyšla nyní z bytu v prvém patře, byla jako z cukru paní Hýrová. Hezounká postava její, plná ramena, úzký pás nad zdravě kynoucími boky, bystrá hlava s koketní frisurou — to byla pastva pro oči hostů, kteří »na růžek« trousili se již časně ráno. Paní Hýrová měla čišnici k posluze, ze strategických důvodů vždy jednoduché, nevzhledné a nevyspělé ještě děvčátko; sama však každou chvíli objevila se v předním lokále i v zadním pokojíku, aby dohlédla, jsou-li hosté řádně obsluhováni, nemusí-li posedávati u prázdných sklenic, jak se vyslovují o kuchyni, co říkají pivu, vínum a jaká přání vůbec pronášejí. Pak dohlédla na službu, kterou po několika nedělích pobytu v novém obchodě byla nezbytno zjednati. Ani za pomoci matčiny nebyla by stačila v kuchyni Hýrová, poněvadž od rána volal výčep, k jehož obsluze nerada koho jiného pouštěla. Zde se od úsvitu prodávalo »přes ulici«; o polednách a k večeru byl tu pak

169

takový nával, že musil v těchto chvílích i manžel státi u pípy, točiti a nalévati, tu bývalo nutno, aby doběhl do sklepa, narazil nový sud, opatřil tlakostroj, všiml si trubek, lednice — hezká panička se v té době z výčepu ani nehnu a. Shrabovala peníze, pomáhala plniti nádoby a vesele zvonivým hlasem vítala, za pozdravy děkovala a s příchozími hovořila, žertem občas rozprávku kořenic. Prodej »přes ulici« je důležitým článkem hostinské živnosti. Služky, matky a děvčátka, která sem přijdou se džbánky a lahvemi, přinášejí mnoho hotových peněz; tomuto přítoku dělá se vhodná strouha jen vtipností a pozorností čepujícího, je-li to sama paní, všichni jdou raději sem se svými nádobami, věříce, že majitelka pivnice nejlépe a nejsolidněji obslouží. Tu a tam se kmitne nějaký vozka, spěchající dělník, kdokoli z ulice, aby vypil sklenku, stoje. — S těmi všemi lidmi je obchod nejhladší, bez úvěru a okolků.

Tyto doby, kdy musil pomáhati v obchodě, pokládal Hýra za velikou obět, ba úžasné břemeno. Dokonce se odvážil i po čase povzdechu, že tím ztrácí na jiné straně, neboť nyní si byl našel zvláště výhodné zaměstnání. Chodil do zastaváren na dražby skvostů. Kupoval propadlé klenoty a s těmi potloukal se pak po Praze, nabízeje známým zlaté hodinky, řetězy, náušnice, prsteny, jehlice — vše se zaručením. Říkal doma, že vydělává pěkný peníz, ale před ženou jej nikdy nevysázel, vysvětluje, že má všecko v obchodě. Ten a ten splácí ve lhůtách, onen přinese pěkný groš po prvním, jiný až po své svatbě. Ženiši a nápadníci byli mu nejmilejšími odběrateli. Chtěli imponovati ženským, potřebovali dárky nevěstám — Hýra jim dodal všeho, po čem zatoužili, a sám si přicházel pak pro závdavky a splátky. Co prodal, za to se zaručil. Za počet karatů, za dokonalost věci, za pravost drahých kamenů, a perel. Ručení stvrzoval vždy jadrným se zadušováním.

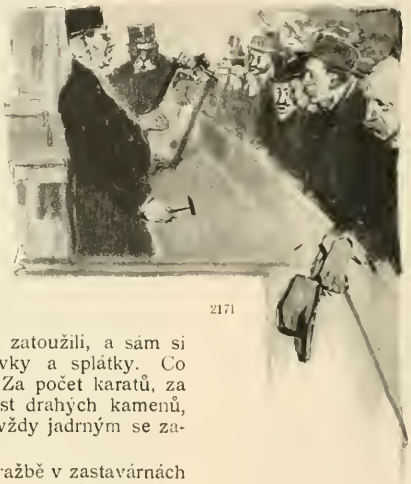

2171

Nejvydatnější lovy při dražbě v zastavárnách jsou v době poledni. Členové pevně spojeného kruhu pouštějí si navzájem předměty, učiněno-li umluvené znamení. Na pouhé přimhouření oka, gesto ruky, mlasknutí, hvizd, šťouchnutí loktem pochopí zasvěcenci situaci. Jedná-li se o kořist zvláště velkou, rozdělí se zisk členům tajeného družstva novou dražbou v zákoutí některé kavárničky, hospůdky neb vinárny. Skřižovati plány dobře sorganisované skupiny dražebníků nepodaří se tak snadno. Kdo by dostal zálusk na něco, co si někdo z nich již byl vyvolil, žasne, jak rychle nabídkami roste cena předmětu, jak se všech stran přihazují pojednou lidé na popud úplně rozdílných vrstev společenských, kteří dokonce si vyměnují nevraživé pohledy — pokud dozírající orgány připustí — i slovně na sebe zaútoči.

Mezi těmi našel Hýra své pravé místo, když »na růžku« poněkud se byl ohřál. A již pro něho nemělo půvabu více hostinství. To pokládal brzy za řetězy na svých nohou, za otročinu sebe nedůstojnou. Obchod s klenoty otvíral mu Prahu. Měl všechny důvody pro vycházky z domova, pro pozdní návraty, pro nepřítomnost doma, kde žena beztoho vše dobře obstarávala. Pozdě vstával, ale pak ihned odcházel. Z počátku vysvětloval, že se čeká v císařské neb jiné zastavárně báječná věc do dražby, nebo že dostane zakázku nebo splátku tam či onde — má nabídnouti ze svých zásob bohaté rodině, kde vdávají dceru, nebo je třeba někde zlatem naličiti že nicha.

Hýrová na tyto vysvětlivky přestala po nějaké době již odpovídat. Dříve vždy suše poznamenala, aby byl v poledne nebo večer ve výčepu — sama že to nezastane. Říkala to vždy ostře jako důstojník stojící před setninou — proto Hýra poslechl. Ale poznenáhlu v této síti udělal veliké oko: dal se zastoupiti v době několika zvláště důležitých dražeb domovníkem ve výčepu — a když se žena s touto výpomocí několikráte smířila, vyvlékal se z nepříjemné povinnosti pak častěji. Hýrová nějaký čas se proto hněvala, ale tajila své rozhořčení. Ale, když se zjistilo, že vzrůstající živnost se neobejde bez služky, učinila konečně opatření rozhodné.

Domovníka, který byl obuvníkem, a proto stále po ruce, najala k těžším výkonům za stálý plat. Teď nebylo Hýry vůbec třeba.

Matka Kopecká opatřila dozor na služku a dohlédla na Julinku, Hýrová si mohla v poledne a před večerem hleděti jen výčepu, protože číšnice obsloužila lokál. »Na růžku« vše bylo i bez Hýry jako v dobře obsluhovaném stroji. Hlava rodiny ztratila se téměř v mlhách. (Pokračování.)

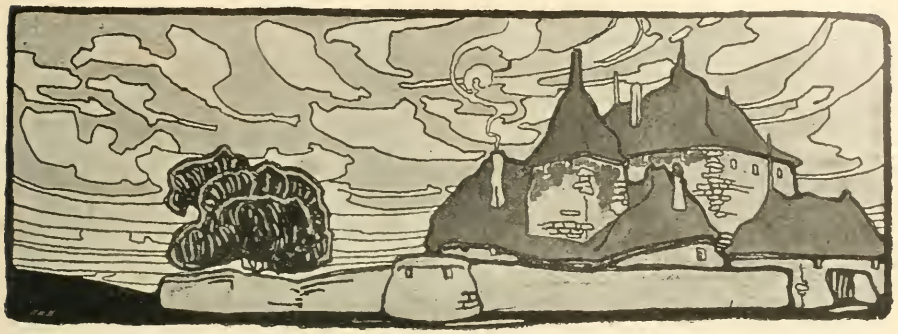

RAKOCZY.

Nevšímáme si dosti uherských věcí. A přece na tolikerých cestách křižována byla politika zemí koruny České a koruny sv. Štěpána.

Kdyby byl na příklad prosadil jen Bethlen Gábor roku 1620 vůli svou, aby Ferdinand II. se smířil s Čechy — kde jsme mohli býti! A v jiných a jiných poměrech ukázalo se, že nechápe se u nás dosti, kam alespoň příklad uherských zemí může nás vésti.

Nyní odehrál se jeden z nejsensačnějších aktů maďarského dramatu politického. Za hlaholu všech zvonů v slávě ani v Uhrách dosud nevídané vrátil se velký nepřítel Habsburgské monarchie do vlasti. V rakvi ovšem — jen jako hromádka popela — ale slavně jako král. Nikdo menší než František Rakoczy.

Rakoczové dostali se na trůn sedmihradský v 17. století, načež zapsali se na listy uherských dějin písmem nejnápadnějším. Ze styků, jež měli s Čechy, zvláštní zmínky zasluhuje, že Jiřím II. z rodu Rakoczů byl Komenský povolán do Šáryš. Potoka, aby tu dle zásad svých upravil školu.

FRANTIŠEK RAKOCZY. 2173

František Rakoczy, vnuk Jiříka II., narodil se krátce před smrtí svého otce Františka I., který však na trůn nedosedl. Jen těžce unikl následkům povstání, které bylo císařskými potlačeno. Matka jeho — slavná hajitelka Munkáče, provdala se po druhé za Emericha Tekela, na jehož hlavu císařští byli vypsali cenu. Dokonce v zajetí rakouského vojska upadla, ale byla směněna za císařského generála Heiszlera. Aby mohla muže následovati do vyhnanství, odevzdala dvanáctiletého synka Františka a dceru Julianu, o šest let starší, na vychování do Vídně.

Dvůr sám ujal se dětí z rodu tak nebezpečného. Dívku vstrčili do kláštera, odkudž ji provdali za hraběte Aspremonta. Hocha odevzdali Jesuitům. Měl z něho býti za každou cenu mnich, aby byl konec rodu, který tolik Vídeň znepokojoval.

Rakoczy asi brzy pochopil, že nic mu tak neprospěje jako přetvářka, a proto docílil, že ho pustili z koleje, splnoletili ho a pak mu i část statků otci zabavených svěřili.

Rakoczy se oženil, odejel na své statky a tvářil se, že si politiky vůbec nevšímá. Viděl, že je špehy obklíčen jako hradbou. Aby vídeňské kruhy docela zmátl, požádal i o to, aby směl uherské své panství zaměniti s nějakým rakouským . . . Na to se mu prý vysmáli, upozorniv še jej, že škrtnutím péra může býti všeho svého majetku zbaven.

Vida, že Vídeň nepřestává stopovati každý jeho krok, přestal vůbec mluviti maďarsky, a když mu 1698 důvěrník Ludvika XIV. nabídl pomoc k dosažení trůnu sedmihradského, odmítl s rozhořčením. Nevěřil tomu poselství.

Ale ani pak mu ve Vídni nevěřili. A tu se sešel s maďarským hrabětem Bercsenyem, který v poměrech právě tak nesnadných žil jako Rakoczy. Z hovorů obou mužů vznikl plán osvoboditi Uhry. Rakoczy vyslal svého přítele, Belgičana Longue-

vala k Ludvíkovi XIV., ale tento prostředník místo do Francie dovezl svěřené listy — do Vídně. Zde ihned počali zatýkati kde koho. Bercsenyi uprchl, ale Rakoczy byl jat a uvězněn ve Vídeň. Novém Městě, v téže kobce, z níž slavný jeho děd Petr Zrinský byl 1671 odveden pro odboj proti Rakousku na popraviště.

Františku Rakoczymu pomohla z okovů man želka. Když už se pro něho stavělo popraviště, rozšířila obratně zvěst, že císař přeje tomu, aby Rakoczy zachránil se útěkem. Dne 7. listopadu 1701 pustil jej tedy setník hlídky, jakýsi Lehmann. Chuďas těžce odpykal svou lehkověrnost; byl za živa čtvrcen. Na dopadení živého uprchlíka vypsána cena 10 000 zl.; kdo by jej alespoň usmrtil, měl dostati 6000.

Rakoczy a Bercsenyi sešli se v Polsku, odkudž podnítili za tajné pomoci Francie velké povstání Uhrů »za Boha a svobodu«. Povstalo všechno. Šlechta se přidala záhy k lidu, i věrný dosud císařův generál Alexander Karolyi přešel k nepřátelům Habsburgů.

Leopold I. i nástupce jeho Josef I., snažili se tento veliký spor s národem maďarským ukončiti smírem, ale dle bezpečných zpráv mařily tyto plány dvorské kruhy, které hořely touhou zničiti Maďary právě tak, jako se před osmdesáti léty povedlo v Čechách.

Následek byl, že roku 1707 byl František Rakoczy korunován za krále uherského . . .

Ale nyní přestal Ludvík XIV. náhle podporovati Uhry. Došlo tedy 1711 k smíru vídeňského dvora s Maďary, jenž spečetěn smlouvou v Szatmaru. Ale bez účasti Rakocze, který se nepodrobil. Raději odešel do vyhnanství, kdež zemřel 1735 na statku svém Radosto v Turecku.

Zákonem roku 1715 byl nátlakem Vídně prohlášen za zrádce vlasti, zbaven všeho jmění a na hlavu jeho vypsána současně cena.

Letošního roku vymohli si Maďaři zrušení zákona toho. V den, kdy za neslýchaného jásotu všeho národa maďarského přivezeny ostatky Františka Rakocze a jeho soudruhů na půdu uherskou, podpsal zákon uctívající památku velkého odpůrce Vídně král František Josef I.

Ostatky slavných vyhnanců pochovány jsou v dómě historicky památné Košice. Na mramorovém sarkofagu čte se nápis:

»František Rakoczy II., kníže Uherský a Sedmihradský, jeho hrdinná matka Illona Zrinská, choť Františka Rakocze I., později knížete Emmericha Tekela, a její syn Josef Rakoczy, kteří řízením osudu vyhnanstvím byli stiženi.

Jich vyhnanství učinil konec náš apoštolský král František Josef I., jenž dal drahé ostatky jejich roku 1906 k bezměrné radosti národa do vlasti dopraviti a ve svaté půdě otčiny k věčnému klidu uložiti.

Slavná památka jejich nechť v ocel mění vlastenectví potomků.«

*

Většího triumfu nemůže asi mnoho národů zaznamenati ve své kronice . . .

Dvur u Vladislavského sálu na hradě pražském. 2109

VINOHRADSKÉ DIVADLO.

Na staveništi u kostela vinohradského pracuje se nyní o překot. Dokonce zabedňují divadlo, aby se mohlo pracovati i za tuhých mrazů. Tento pospěch zdůvodnil domněnky, že přece jenom lze otevříti nový dům dříve než až roku 1908. A skutečně potvrdili někteří stavitelští odborníci, že za těchto okolností bude možno otevříti divadlo již v prosinci 1907.

Je-li tomu tak, je nejvyšší spěch na zadání divadla. Správa musí míti alespoň rok času k připravám. Je nutno jmenovati funkcionáře, vykonati přehlídku schopných sil uměleckých, vybrati z nich nejvhodnější pro výkonný kádr, jíž již připravovati reper-

toir, nezbytnosti dekorační, nábytkové, garderobní a tak dále a tak dále.

Je strach z tohoto zadávání, že se zvrhne opět na prudký ač zbytečný boj. Vinohradští jsou sice lidé praktičtí, přikladné energie, mají vždy vůli a často i dovedou vybírati ze způsobilých nejlepší — ale jsou to přece jenom také lidé. Z divadelních nesnází tak lehce vzniká tajfun, že nebývá vidět na krok — bude dobře, když této veliké vinohradské otázky nejzávažnější část bude rozřešena po důkladné úvaze o situaci.

Výhled na část kolem sv. Jiří na hradě pražském. 2107

Odborníci umělečtí — spisovatelé všech táborů, i ti, kdož jsou v nejužších stycích s dnešní správou Národ. divadla — kritika i žurnalistika — vše to shodlo se, jako dosud zřídka kdy se stalo, v náhledu, že vinohradské divadlo splní jedině tenkráte úkol svůj a nabude důležitého významu v kulturním našem rozvoji, bude-li samostatným podnikem. I sami dnešní správcové Národního divadla přiklonili se k tomuto náhledu.

Důvody a následky samostatnosti té byly tolikráte vysloveny, že je můžeme dnes odpustiti čtenáři i sobě.

Uchazečů, pokud víme, je několik. Ví se o jednotlivcích, ví se o družstvu. Na Kr. Vinohradech není tajemstvím, že čilé obecenstvo vydupe ze země po případě i družstvo vlastní za několikráte čtyřiadvacet hodin. Sto tisíc zlatých rozvrhnouti na malé podíly dovedou v této obci kypicího života snad dříve nežli v matičce českých měst.

Je tedy volba mezi podnikatelem osobním a družstevním.

Jsme přesvědčeni, že úkolu, který čeká nový dům, jednotlivec hověti nemůže. Jakmile vstoupí do nové budovy, bude podezříván, že chce těžit pro svůj měšec z toho, co postavilo nadšení občanstva. Nic nevadí, že dala místo záložna a budovalo město. Z kapes Vinohradských se zlatníky sem kutálely — třeba byla cesta jiná než při stavbě Národního divadla. Tato byla kratší a správnější.

Vinohradským by radost z úspěchu divadla kalila jistě myšlenka, že snad soukromník zisk nekontrolovaný ukládá do své vlastní pokladnice. Jak daleko je k náhledům, že se

Pohled na dóm z Vladislavského sálu. 2111

to a ono mohlo vybaviti lépe, že se nemělo tu šetřiti, tam skrbliti — a jak daleko je odtud k hořkostem, k hněvům na divadlo, k roztrpčenosti, vzdoru?

Naše veřejnost tak ráda vše kontroluje, zkoumá, přepočítává a váži. Soukromník nekontrolovatelný — kdyby v šťastných poměrech divy konal — neubrání se podezření. A v tom by byla veliká nesnáz pro divadlo, neboť nedůvěra je matkou nepřízně — nepřízeň největším neštěstím divadla, které ničeho tak nepotřebuje, jako lásky obecenstva.

A což teprve, kdyby se nedařilo. Kdyby podnikatel přispěchal s nářkem, že na K. Vinohradech zakopal své jmění, kdyby ztrátu veřejně vypočítával. Ztráta i značná, je-li rozdělena na sto — dvě stě podílů, stává se lehce ořelitelnou — u jednotlivce nabývá rázu katastrofy.

Ale jsou tu ještě jiné okolnosti. Kdo zná vinohradské občanstvo, pochopí, že by nejmilejší dítě svých uměleckých snah rádo opředlo všestrannou pozorností. Je-li mezi ním a divadlem osoba, která po podepsání smlouvy může si s najatým domem — to potvrdí každý advokát — dělati, co chce, nemusí dbáti tužeb, přání a rad — pak tu záhy narodí se onen chlad ve stycích, který může divadlo, ne-li poškoditi, alespoň ochromovati. Divadlo na Kr. Vinohradech může jen tenkráte dokonale se zakořeniti, bude-li vstup jeho do života provázen láskou toho občanstva, jež je zřídilo. A k tomu není vhodnějšího prostředku, než bude-li správa jeho svěřena družstvu, v němž budou míti náležité slovo Vinohradští.

Proto nemůže Spojené Družstvo Národního divadla v dnešní své formaci ujmouti se řízení vinohradského divadla. Kdyby se vzpíralo náležitému přerodu, lépe učiní Vinohradští, zřídí-li si družstvo vlastní.

To by ovšem bylo spojeno se značnými škodami. Ve Spoj. družstvu jsou reservy asi 70 000 korun, jež byly by pro umění divadelní v tomto případě ztraceny. Jiné jmění Spoj. družstva má též značnou hodnotu a mimo to jsou tu s jeho organismem spojeny cenné tradice a zkušenosti, které by novému domu mohly přinésti veliký zisk.

Proto by měli Vinohradští postarati se o to — rozhodnou-li se zadati divadlo Spoj. družstvu — aby tomuto přibylo místních barev. Nechť nepřijde na Kr. Vinohrady družstevní podnikatelstvo jako cizí činitel. Vinohradští ať též zakoupí podíly Spoj. družstva, správní výbor jeho nechť se doplní muži, kteří mají na Kr. Vinohradech význam a důvěru, a takto změněný sbor nechť teprve vykoná volby funkcionářů a výkonných orgánů.

Nepochybujeme, že Spoj. družstvo dovede se podříditi veliké, důležité věci způsobem, na který jedině ukazuje vlastenecká povinnost.

* * *

Program městského divadla na Kr. Vinohradech není dosud veřejnosti znám. Jenom tolik se ví, že má býti činoherním.

Všechny programy a plány reviduje přísně největší pán: skutečnost. Ta poví, čím bude nový divadelní dům. Je to někdy říditelný balon, který pluje, kam chce jeho vůdce — je-li klid a bezvětří. Ale zaduje-li mocný vítr, letí balon, kam vítr chce.

Národní divadlo již mělo nějakých programů — a tak často se ukázalo, že od úrad u zeleného stolu výborovny musí býti dobré spojení s účtárnou. Nebude asi jinak u divadla vinohradského, kdyby Vinohradští měli se nějak zviklati v lásce k nejuměleckětějšímu svému podniku. Proto bude třeba zabezpečiti si přízeň umělecky cítícího obecenstva hned při počátku, a to dobrým souborem sil, úzkostlivě vybraným repertoirem a ovšem též levným a snadným předplatným.

Snadným, aby po případě mohli zámožnější Vinohradští býti předplaceni i ve svém divadle i v Národním. Ohled na Národ. divadlo bude tu nezbytný.

Vůbec bude záhodno, aby všechny spory a bolesti, které kdy byly mezi různými diva-

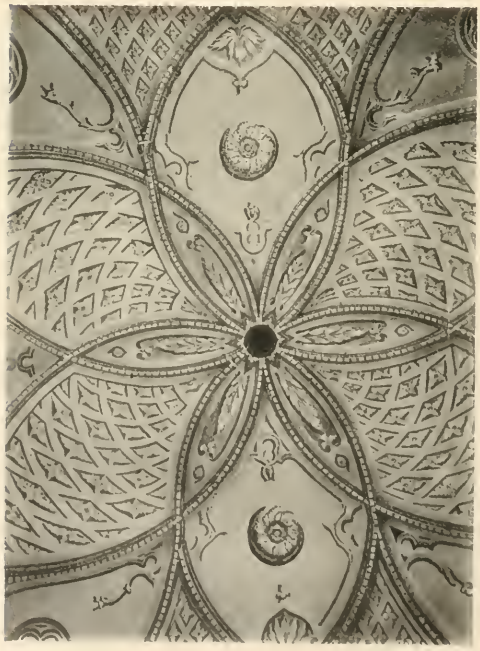

Klenba Vladislavského sálu. 2113

delními činiteli, z nichž jádro určitého tábora asi s chutí se skupí kolem divadla na Král. Vinohradech, zakopaly se na šest stop pod zemi.

Nebylo zřízeno divadlo vinohradské proto, aby se jím ublížilo Národ. divadlu — úkolem Národ. divadla nemůže býti, aby nejdůstojněji vybavenému sourozenci činilo jakékoliv nesnáze.

Nechť umělecké naše kruhy, jimž náleží a náležeti bude péče o oba ústavy, vyšinou se na onen stupeň noblessy, kterou cizině stále ještě musíme závideti. Nechť je tu jen závodění uměleckých prostředků. Kdyby z moře brutality, český život utápějící, vynořily se alespoň tyto dva chlumy a zrůměnil je vzácný paprsek české zdvořilosti veřejnostní — měla by konečně česká holubice kde na chvíli spočinout.

Až dosud vracivá se do archy k smrti zemdlena. Olivovou ratolest neměla kam zatknout — křídla jí poházeli jen blátem. +++

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

= **Pomník Ignátu Hořicovi** zřídili nad hrobem jeho na Vyšehradě hostinští, jimž orgán »Hostimil« přivedl k značné dokonalosti. Bývají už tak podivné cesty českých autorů. Neruda musil několik let pořádati list — krejčovský..

Pomník — pěkné dílo sochaře Kafky — byl odhalen za veliké účasti obecenstva 31. října t. r. Pěkně vyličil všestrannost talentu a překvapující energii čilého Hořice redaktor Anýž v řeči nedlouhé, ale velice působivé. Podařilo se mu vybaviti představu parátního řečníka, bystrého žurnalisty, literáta vlastenecké tendenčnosti, poslance podnikavého, a člověka, který pod drsnou časem formou kryl nejměkčí srdce.

Z literárních korporací byl při této slavnůstce zastoupen jedině spolek Máj Jaroslavem Vrchlickým a V. Štechem a Uměl. beseda Fr. Heritesem. Za to kruhy poslanecké a žurnalistické byly hojně účastny. Dámský svět až překvapoval svým zájmem, hostinští se sjeli z celých Čech.

∴ **Přístavba staroměstské radnice** Arch. Polívka předložil již definitivní plány pro přístavbu radnice na Linhartském plácku. Budova je řešena v modernisovaném baroku a přimkne se vhodně k znamenité façadě Klementina. Mimo program přišel projektant na šťastnou myšlenku. Navrhuje uzavříti vchod do Žatecké uličky novým domem s podjezdem, tak, by tu vzniklo uzavřené, slohově jednotné náměstí, v jehož středu našla by vhodné místo nějaká monumentální fontána. Problém je tedy řešen v návrhu velmi zdařile — teď jen začít rychle se stavbou! Dokud nebude hotova přístavba na Linhartském plácku, nelze pomýšleti na definitivní přestavbu radnice. *F.*

∴ **Dům u »Sedmi čertů«** na Malé straně poskytl místnosti výstavě soutěžících návrhů o sochu svatého Mikuláše. Chtěla-li městská rada přesvědčiti obecenstvo o tom, že se dům ten už k ničemu nehodí, nemohla to věru učiniti lépe než touto výstavkou. Neboť k tomuto účelu se opravdu naprosto nehodí. Špatné osvětlení návrhů v šerých podzimních dnech a ještě horší umístění nepřipouštělo vůbec vystavované objekty prohlížeti. Na štěstí nebylo skoro čeho litovat. Dům svým zuboženým vnitřkem, křiklavými stopami po vojenském hospodářství, špínou a zápachem odpuzuje.

A přece je to stavba neobyčejně zajímavá, typická a zachovalá. Kdyby se jí dostalo slušné úpravy, sloužila by ještě dobře po staletí. Z okolí, v němž je umístěna, nelze si ji ani odmysliti. — Výstava sama poskytovala smutný obraz odvahy lidí beze všeho talentu, ba i prosté technické dovednosti. Převážná většina návrhů (bylo jich celkem 34!) přímo plakala nad svými tvůrci. Proč jen ti lidé konkurrují? Doporučovali bychom, aby vedle cen za nejlepší návrhy rozdělovány byly i ceny za návrhy nejhorší. Byla by to zdravá lekce pro mnohé, kteří zbytečně mrhají časem i penězi.

Strop na jezdeckém schodišti Vladislavského sálu. 2115

-- **Několik pohledů z pražského hradu.** Veřejnou diskussí a petičním ruchem o knihový zapis pražského hradu stalo se tiché a zamušile královské sídlo střediskem všeobecného zájmu. Dnes stojí před jeho branami otázka nemenší důležitosti, třebas nikoli té popularity. Otázka opravy nejstarší jeho části, jeho konservace nebo restaurace. Vladislavská část hradu je zajímavým dokumentem vzájemného střetnutí dvou slohů dohasínající gotiky, vznikající renaissance. Mohutné a smělé rozpětí Benešovy klenby Vladislavského sálu, jezdeckého schodiště k němu, ukazuje v naprostém nedbání statických a konstruktivních obtíží poslední výběžky přísného kdysi slohu, ve dvojitých oknech façady prostých forem pak nové prvky architektonického tvoření ohlašuji svůj vjezd do Čech.

Zajímavá památka chátrá, je v neudržitelném stavu, nastává otázka, smí li dnešní epigonská doba přidávati a dodělávati na díle silnějších epoch, či je li na místě jenom šetrné vyspravení nejdefektnějších částí, nepoškozující celkového rázu. Restaurace Karlštejna mohla by nám býti varovným mementem. *p.*

-- Jindřich Št. Baar: **Farská panička.** Sledujeme Baara už léta, a cenili jsme ho již v počátcích jeho tvorby novelistické, už když první jeho belletrie vycházela v »Novém Životě«, širším kruhům čtenářů málo známém. Když v listě tom poprve uveřejněná povídka »Pro kravičku« vyšla v knize, upozornil »Máj« na slibný tento talent, z kruhů, ze kterých vyšel, nejpilnější. Poznamenali jsme tenkráte, že Baar, náležeje celým rázem svého tvoření do skupiny vypravěčů rázu Raisova, přes to jeví se veskrze samostatným, nejen myšlenkou, leč i provedením jejím. I dnes upomíná nás na genry ze spěže — tak ostře jsou vedeny kontury jeho příběhu. Baar rád vybírá si za předmět svého líčení životy malých interieurů s jejich drobnými radostmi a starostmi. A jako v životě je těchto více a jako celý život venkovského duchovního, přihlédajícího denně k skrytým žalům i otevřeným bolestem lidu, bude as převahou vážný, neli truchlivý, je i ve »Farské paničce« všecko jakýmsi smutkem tichým obestřeno. Zvláštnosti života a stavu, k němuž autor patří, do jisté míry vše vysvětlují. Zvláště zřejmě jeví se to ve »Farské paničce«, t. j. kuchařce či hospodyni, která nejednou farského pána, t. j. faráře sterými outky ženské diplomatiky obepřádá, jej v moci drží a skrze něho despoticky ovládá i všecko kněžstvo fary. Nemýlíme-li se, práce poslední zjednala mu i některé malé nepříjemnosti výtkami některých stavovsky přílišných nedůtklivých soudruhů na vinici Páně, kterým příliš bezohledně otvíral okna do některých farských domácností. Spravedlivý čtenář nahlédl s ním a shledal na konec, že ani tento život není prost malých i velkých bolestí každého smrtelníka, ale že přece jen, nedávaje sic pastýři duší přístupu ku všedním radostem světa, náhradou poskytuje mu v těžkém jeho poslání aspoň mír života bez vášní, dovede-li si jej zajistiti vhodnou volbou hospodyně. A to činí toto dílo čtenáři milým a nezapomenutelným. Život v osamělých bílých farách, který nám někteří dramatikové líčili příliš sentimentálně, je, jak vidíme, leckdy asi takový, jak jej líčí Štolba ve své nedoceněné, dnes neprávem přehlížené novele »Pod farní střechou«. Sympatie naše k Baarovi, svérázném mluvčímu těžkého života venkovského kněžstva, a naše uznání k jeho stále vzrůstajícímu umění, prostému všeho justamentu a stavovských předsudků, po přečtení »Farské paničky« — ujišťujeme — jenom se utvrdí. *a—e.*

.

-- **Stávka.** Ze života skandinavského dělnictva napsal Per Silve. Lidová knihovna, vydávaná Tiskovým výborem československé sociálně demokratické strany dělnické v Praze, přináší ve svém šestém svazku překlad povídky, líčící neúspěšný zápas dělnictva s kapitálem. V nejedné stránce podobá se jí Nečáskova práce »Jařmo milionů«, o které jsme se v listě svém již zmínili. Také týž přebytek temných barev, jimiž kreslí své továrníky, také ty hnusné úklady bohatých chudým.

Dělnickým vrstvám práce ta snad se bude zamlouvati, ale jest nepochybno, že nikterak nepřispěje k smírnějšímu vyrovnání protiv mezi tak zvanou majetkovou šlechtou a dělnictvem. Povídka jinak také nevyniká ani jako dílo umělecké. Tím nedostatkem a rovněž i chatrným českým překladem zůstává daleko za některými jinými knihami (na př. Sieroszewského Na pokraji pralesa), pro které jsme si Lidové knihovny skutečně vážili.

K Stávce přidán jest osmistránkový překlad L. Beckovy novellky Lu, kterou jistě každý si přečte se zájmem nejupřímnějším. Překladatel té ani oné práce není v knížce jmenován. *Ds.*

Ročník V. číslo 8 vydáno dne 9. listopadu 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20). --

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jí ak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati podobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV STECH
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

V. FREYN:

Bílá Teréza.

onte Brione vystoupil svými černými, přímočarými hranami z modrých stínů, do kterých ho položila mohutná skupina skal, na východě vyvstalých, a měsíc, nad nimi vypluvší, položil se skvělou stuhou na temnou měkkou čeř gardského jezera. Postříbřiv bledým, smutným světlem celou černou tůň mezi Torbolou a Rivou, ostře vyhrotil kontůry malé vojenské pevnůstky nad břehem a fialově zbarvil skupinu zadumaných cypřišů Sníh na ohromném Baldo zasvítil bíle a modře, a balvany na boku hory nahromadily pod sebou neproniknutelnou čerň stínů, nabývajíce pohádkových a bizarních tvarů odpočívajících obrů — zatím co na druhé straně jezera Via Ponale ostře se bělela ve svém prachu, jako hádě se plazíc nad hladinou po délce břehu.

Na malém balkóně jedné z vill, které se na rovince kolem jezera ve stínu oliv bělaly, stála bílá dívka a upřeně hleděla na světla vlaku, který v dálce po boku hory vzhůru se šplhal, ohnivě záře do noční tmy okénky vozů, i chvilemi kotoučem žhavého dýmu. — Neslyšně vinul se tam vysoko, kde malé Nago skrytě leží mezi suchými balvany, erupcí věků sem hozenými.

Když rudé lampy posledního vozu shasly za útesem skály, řekla dívka tiše: »Addio!« — Liliové prsty dívky zahrály si s květem chrysanthémy a její velké, dlouhé oči sklopily se tak, že stín řas hluboce se položil na bílou tvář, vážnou, hedvábnou tvář mladičké ženy, která snad nebyla krásná, ale které koruna černých vlasů a krásný tah kol nervosních chřípí a malých úst dával výraz aristokratky, malé, něžné princezny. Ve sněžném empiru, s pozadím černých stínů villy, zdála se být ve své klidné pose z mramoru. — Sklonila se pohybem palmy, větrem dotknuté, a když ulehla na chaiselongue v rohu balkonu, malé ruce, jako vysílené, položily se z krajek rukávů na bílý polštář vedle černě vlasů, a veliké, modré její oči rozevřely se plně a přímo proti jasnému nebi. — V těchto očích byla pohádka — prostá pohádka několika okamžiků — i malá historie malého, tichého života bílé dívky.

* * *

Princeznou této pohádky byla ovšem ona sama. — Říkali jí Teréza a byla chudým dítětem, skoro úplným sirotkem. Chudá princezna chudé pohádky. Narodila se kdesi daleko odtud — a první tragedii ve svém životě, smrti matky, ani nerozuměla, neboť byla maličká. Později snad spíše pocítila, že se nikdy nehřála v loktech, jichž měkkosti se nevyrovnají jiné, a byly to první smutky, které zaujaly její duši, když poznávadž nemohla se nikdy zadívat do milých očí, z nichž hleděla by k ní láska a nikdy nemohla položit svou dětskou tvář do měkké dlaně, která hřeje něhou. A přece přála si být laskána, ráda by se přitulila — ba, kdyby se nebála, snad

sama by se odvážila pohladit tvrdou ruku otcovu — ale on byl tak málo doma a nikdy se neusmál. — Tak dětství její bylo smutné, poněvadž nemělo lásky. Tím se zasmušila. A pak už ani nechtěli ji míti rádi proto, že všem svým zasmušilým zjevem zdála se být nepřístupnou i snad nevlídnou. Ale ona toužila po trochu tepla pro svou duši — a bylo jí toho líto, že ji nemilují. Uzavřela se v sebe úplně, a duše děvčátka zvykla si jen představám toho, čeho postrádala. A s těmi vyrostla v dívku. Stala se bílou, její oči zkrásněly, a první sny vkrádaly se do její duše. — Snad že to byl její osud, nemilovali ji ani nyní — neboť ona byla chuda a to, co měla krásného, nezdál se nikdo viděti. A léta míjela. Ostatně tato bílá dívka byla hrda — tak hrda, že ač chuda, nechtěla by ani poznat muže, než kterého by milovala. Kterého by však milovala celým žárem své sesmutnělé duše, kterému by dala vše, co nastřádalo se v její mladé bytosti, lásku, která po celý život utajena v jejím malém srdci, byla by snad s to, v jediném okamžiku vytvořit nebe tomu, koho by milovala — a kdo by ji pochopil. — Ale — opět zůstaly jen sny. Snila pouze tato malá, chudá princezna bílá, a i sny její byly bílé. Ah uvěřte, že bohatství jejích snů bylo nádherné — a v stínu černých vln jejího krásného vlasu vystupovaly zjevy i scény tak úchvatné a půvabné, že někdy až mhouřila svoje skvostné oči, aby na jich dlouhých řasách ještě zachytila ideální fantóm svých bájí, snad skvělou podobu prince některé z těch pohádek, které si spřádala její čistá duše. Tak ve svých volných chvílích tkala pavučinu snů, o nichž ostatně tušila, že jsou marné, tak marné, jako snad vše, čím bije její malé srdce vstříc někomu, kdo neslyší a kdo — možno — ani neexistuje — ale přece zabušilo jí někdy ono srdce v bílých ňadrech divěji, neboť pohádky její duše splývaly časem a pomalu v jedinou, v pohádku o jasu milých očí bledého onoho prince, který snad zjeví se jí náhle, a před nímž cítila sladkou hrůzu, že ji schvátí. Bože — ani neodvažovala se, představit si jej nějak určitě — jen věděla, že by jej poznala, kdyby opravdu přišel. — —

Sem, do villy Beaurivage, mezi holé skály, po nichž povalují se balvany a jichž paty zarostly jen řídkými háji oliv, věčně šedivých, zavezla ji náhoda; poslali ji sem k příbuzným. Ostatně bylo to příjemné — takové dlouhé dolce far niente pod bílým a růžovým květem mandloní a broskví, v stínu oranží a smutečních vrb, které něžně dotkly se jejího čela a pak chvíli cosi šeptaly — snad obdiv nad bílým čelem, které právě lístky svými políbily. Bílá Teréza poslouchávala utajeně tichý ševel stříbrozelených větviček a listí; nerozuměla — ale šeptaly si asi také svoje sny a snad vypravovaly rovněž pohádky — pohádky o tom neznámém a divném světě, o kterém kusé zprávy donesli ptáčkové, na chvíli zde odpočívajíce. — Jasné nebe se vlídně smálo na bílou dívku, kterou vídalo nyní denně v malé zahrádce terasy nad Lago di Garda, skloněnou nad knihou nebo drobným vyšíváním — a vroucí slunce líbalo skrze větévky a mezerami listí její vysokou korunu vlasů.

A malé myšky z blízké vinice přicházely pak tichounce a ostražitě svou děrou ve zdi, aby se podívaly na bílou dívku —; shodly se brzo svorně, že zdá se být dobrá a že tedy netřeba se bát.

Mezi tím malá vlaštovka, odkudsi dolétnuvší, se rozhodla, že bude společnicí této dívce, a hned začala cosi kutit pod střechou altánu — a kanár v malé kleci na stěně zavěšené, přestal cvrlikat, zcela zaujat divným počínáním nového hosta.

A dole, u lemu sukně dívky, žlutá mimosa oddaně nadnášela své droboučké květy a na plném výsluní vysoké aloe k sobě zvalo velkým květem. —

Krásní dnové, plní slunce a jasu, míjeli zvolna. — — —

— — — Jednoho rána řekla vlídná teta: »Dostaneme hosta —«.

»Tak? koho pak?«, zeptala se prostě Teréza.

»Vzdálený náš příbuzný — také tvůj, má drahá — mladý muž, přijel včera přes jezero od jihu a chce se několik dní zdržet v Gardóne — — — je chudák churav —«. Stará teta starostlivě pokývla. —

— Ve chvíli se hovor přesunul — a přes noc bílá dívka zapomněla na vše. Proto zrůžověla překvapením, když druhého dne se otevřely dvéře a z nich zavolala teta, nechávajíc vstupovat mladého muže:

»Tak, Terézo — zde jej máme! Tvůj bratranec Oktáv Šál.«

»Prabratranec —« opravil tento s malým úsměvem.

»No — to je už jedno,« zasmála se dobrácky stará paní a hned přidala: »Má holubičko, zabav na okamžik toho rytíře — já jen maličkost obstarám v kuchyni — — —« a odšustila droboučkým a rychlým krokem.

Teréza bezradně zvedla oči: — tak, teta ji tu nechá samotnu a co pak ona si počne s cizím hostem?! — a její zrak se setkal s modrýma očima mladého muže. Zcela mimoděk podívala se v ty oči déle, než chtěla. Byly smutné.

»To zde je moje království,« řekla hned na to rychle — a opsala rukama malý kruh kolem sebe — »prosím, posaďte se u mne.«

Tiše se zasmál a trochu zastřeným hlasem řekl:

»A kdo jsou vaši poddaní — princezno?«

»Ah, Bože — těch je; všichni ptáci i s naším kanárem, kočka Lída, tuhle náš Dingo — a vůbec každý, kdo zde u mne chce být —« zasmála se mile; bylo jí příjemno, že se hovor tak lehce smekl s prvých frází do veselého tónu — a lehká, trochu laškovná konversace několika prvních okamžiků oba skoro potěšila. — A pak už hned přešli na to, jak je vlastně s tím jejich příbuzenstvím, a ztočen zas hovor na cesty mladého muže.

Nyní teprv mohla naň více pohleděti. Začal vypravovat o zemích a cizích lidech — pomalu a spíše polohlasem; bylo cosi intimního v tomto tlumeném tónu jeho řeči — a Teréza, hledíc k jezeru, poslouchala vřelé líčení krásy moře milým dojmem pravosti a tepla. A tu teprve si vzpomněla na včerejší poznámku tetinu, že Oktáv je churav. — V tom ale byla tu už teta a za ní služka s tácem sklenic, strýc s čibukem — a na balkóně zavládl nevídaný tu život.

Sladké Vino Santo rozvázalo hovor úplně a nebylo konce vyptávání na všechny příbuzné a známé, připomínány obrázky z dob dávno minulých, dobrá teta hned plakala a brzy zas se smála, a kuckavý smích stařečka strýce vyzníval tak sonórně, že kanár dal se do křiku. — Mladý muž zdržován — pak večeřeno a znovu vyprávěno — a slunce už dávno zašlo a Gardské jezero už hluboce spalo, když Oktáv Šál opouštěl villu Beaurivage. Vyprovodili jej všichni až ke brance zahrady.

— — Když Teréza vešla do svého pokoje, sedla si do rudého stínu vysoké lampy a zadívala se na svou bílou pravou ruku, na drobné kotníčky prstů, které vzpřímila. Tam políbil jí Oktáv ruku při rozchodu před chvílí. Přetřela levicí ono místo — tak jakoby je chtěla i pohladit i zastřít. — Nikdo jí ještě ruku nepolíbil — vzpomněla si znovu, jak zalehtaly konce jeho vousů na prstech a znovu viděla se zmatena, růžová —. Schoulila se úplně do rohu pohovky a přitiskla k sobě kolena. Její oči, široce rozevřené, zadívaly se do stínů pokoje.

Ticho noci rušeno bylo jen slabým tikotem hodin — a otevřeným oknem chvílkami zalehlo sem šplouchnutí vln jezera. Někde daleko jasný tenor Itala zněl jásavě do snů okolí a vysoké tóny jeho písně zalétaly sem čisté a lahodné. Doprovod houslí a mandolíny slabounce doznívaly, zpola se ztráceje a časem zmiraje zcela. Signorita některá uspávána tak svým milencem, ukolébavkou plnou ždání a vášně — — —. Zpěv zanikl — usnuly tóny a mírný proud vzduchu pohnul záclonou okna, šeptaje v listí keřů pod balkónem. — Měsíc zašel za Monte Giumella a tento, černý a ohromný svou blízkostí, schoval malou Rivu úplně ve svůj neproniknutelný stín.

Bílá Teréza se pohnula ze své pósy a vstala. Zdála se unavena, a v jejím pohledu bylo cos neklidného a jako by udiveného. Vzpřímila se a prošla pokojem. Když stanula u okna a zahleděla se do tmy, zdálo se jí pojednou, že odkudsi matně slyší hlas, kterému odpoledne naslouchala — tlumený hlas, nápadný svou zastřeností. — Nervósně a prudce přirazila okno — chtěla slyšet jakékoli zvuky, silné tóny, ticho okolí zahučelo jí v uších. — Obrátila se k lampě a několika hmaty shodila svůj šat. (Pokračování.)

JOSEF K. ŠLEJHAR:

Kde je světlo . . .

(Dokončení.)

Les tu tiše vznesl se předními nohama k svému hospodářovi, k vespolí obou těch bytostí, chtěje tu být také čehosi účasten.

— Ale teda už jdi, synu můj, práce nečeká, nedbá našich přání, my sloužiti musíme jí. Jdi s mým požehnáním a s jménem Boha a dobře tady po mně hospodař. Jdi teda, já si ještě chvilku pohovím . . . . zašeptal jako u smrtelném přání posledním.

Starý hospodář zůstal sám s nebem a zemí a starým psem.

Syn odcházel vzrušen s tanutím, jímž nebylo lze jeho duši se probrati, s čím, co vyzývalo státe zpátky, váhavě, stále se obraceje. Ale práce nečeká, je třeba sloužiti jí bez ohledu na vlastní naše přání, zřetele a obavy. Až konečně práce ho zase cele zaujala, potřeba země se ukládala vzrůstajíc jaksi před zrakoma, novými povinostmi bez konce se hlá-

síc. Jme člověka a strhuje jako hladiny vod, ale ne ve zkázu, ale ku spáse. Roznesly se polem hlasy, hnuly se potahy. Brány rozběhly se zemí horlivěji a skřivánek jakoby zas jen čekal na tento okamžik, kdy jmou se to také pro něho budovati chleba, vznesl se v jásotu nad hlavy zemědělců, povzbuzuje je, blahořeče, plesaje a v modru nebes plyna . . .

A vždy v těchto neobyčejných, v pravdě vzácných a ojedinělých místech pro toho, komu se o to jedná, v této výšině vyneslé nad ostatní ves, nad celý život zdejší, při delším zde pobývání připadalo zatím člověku, že čím dále je země oddálenější a nebesům bližší. Duše dovedla tu vynořiti se ze sebe, vypotácevši se jako z těsných pout tělesnosti. Plynula vůkol dál a dále, do těch dálav horských, výšin oblačných, do bezmeznosti prostoru a času. Tanulo to horstvo tako záluda věčnosti. V těchto dobách ročních věčnosti bílé, jež plála v jarním slunci jako pochodeň země. A kol plamu jejího, hárajícího u neskonalém vznesu, linula se nebesa, v zenitu tvorstva tak modrá, tak luzně rozplynulá, jako jásající vzkříšením jara, a v samé oblasti toho horstva tam alabastrově prosvitavá, hlubinná, v úchvatném jakémsi vyvírajícím zálesku, vynášejícím se kams v průzor věčnosti samy. Nic z pozemskosti sem nezdálo se zasáhat, nic ze všednosti sem nedovedlo se zanésti, jen jakés ohromivé nehybné zření se tam dálo, vše jakoby jímáno ve svrchovaný soujem mystiky. A u dalším ještě prodlévání zapomínala posléz duše úplně svých vztahů s životem, ňadra jakoby ustala dýchati, zalknuta závratnou velebou, srdce jakoby v jediném zneobsáhleném tluku se pozastavilo náležejíc témuž soujemu, v němž hlásila se nesmrtelnost. Ano hypnosa věčnosti vždy ukládala se duši při pobývání v těchto místech . . . A ku této věčnosti zatím začala se linouti slova:

— Bože, zavrhl jsi byl nás, roztrhl's nás a hněval's se. Zatřásl jsi byl zemi a roztrhl's ji . . A nastanou horší dnové pomsty, budou to dnové soužení, jakéhož nebylo od počátku stvoření. V těch pak dnech po soužení tom slunce se zatmí a měsíc nedá světla svého a hvězdy budou padati a moci, které jsou na nebi, budou se pohybovati. I nastane soužení národů, nevědoucích kam se podíti, když zvuk vydá moře a vlnobití. Tak že zmrtvějí lidé pro strach a pro očekávání věcí, které přijdou na celý svět. Ale tehdyž uzří Syna člověka, an se béře v oblace s mocí a slávou velikou. A když se to počne díti, pohleďtež a pozdvihněte hlav svých, protože se přibližuje vykoupení vaše . . . O, Bože, navratiž se zase k nám . . . Smiluj se také nade mnou Bože. Podle milosrdenství svého, podle množství slitování svých shlaď přestoupení má; ó Bože, Bože, smiluj se . . .

A všechna ta slova srdce pozemského vynášejícího své hoře, svou hrůzu a svou naději, úpěla v ohromivém vzývání k věčnosti, tak blízké, záhadně blízké zde. A jakoby milostivě hned zjímána byla u všechen onen mystický soujem, v němž tanula v těchto místech nebesa a země —

Najednou zanesl se na pole, k těm, již obdělávali hrudu zemskou, odkudsi z dola, někde ze dvora strašný pokřik, z těch povyků nenadálých divě stržených, jež burcují v duši černý, bezmezný ústrach, ohromivým úžasem a mrazivou dalekou hrůzou naplňujíce. Vždy věští hrozné, neodčinitelné neštěsti takové povyky . . .

Na poli rázem vše stanulo, nebylo ani třeba potahy teprv zarážeti, zvířata sama stanula jako v zlověstném úderu. Všechno zaneslo uděšené pohledy k tomu, tam k těm povykům.

Nad lomem, na místech nedávného pobývání, nebylo již ani hospodáře ani psa. Ale jakés strašlivé prázdno, z něhož hrůza vanula do všech srdcí, zela zde. Jakýs chumel zlověstnosti a zkázy zdál se tu vířiti nad místy těmi, jež opustil právě život. Jakés ohromení tanulo odtud zasáhavě ve všechny duše, omrazujíc a ústrach vzbuzujíc. Ale jakoby zároveň neodolatelně táhla místa tato, k oné zvědavosti, v níž srdce lidské nadá se věcí nejstrašnějších, o nichž ale přesvědčiti se je mu strašně nezbytno. Všichni úprkem rozeběhli se nad lom, aby vzhlédli. Šli hrůze vstříc a hrůza spěla jim ve zápětí . . .

Tam na dně propasti zatím hospodář již ležel na tom dvoře, na tom pozemském zboží jemu svěřeném, na němž značily se samé stopy práce jeho. Ležel mrtev s rozdrceným tělem. A jeho pes, neopustiv pána ani na této poslední strašlivé pouti, vysvobozující ale navždy z pozemských muk a nesnesitelností, jen temně, smrtelně povývaje, namáhal se v těžkém křečovitém napjetí s přeraženým hřbetem svým přivleci ještě naposled k svému dobrému hospodářovi — a to zdálo se být jedinou snahou této duše zvířecí v jejím umírání . . .

Světlo věčné vzplálo to zas mrtvým očím, s příštím tohoto jara se dostavilo posléz hospodáři. Ať jim svítí . . .

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Pokračování.)

V.

Noc prchla opět májová
a zas se jitro směje,
před paní hradu klíčník Jan
a jeho hlas se chvěje.

Já divnou zvěst ti přináším,
ó velkomožná paní,
již nemoh' jsem se dočkati
té dnešní chvíle ranní.

Jsem stařec již a spánek můj
jest lehký jako chmýří,
mne vzbudí šedý netopýr
když perutí svou víří.

Již delší dobu k půlnoci
mne temná rána budí
a vzdechy jakby proudily
v bolesti z lidské hrudi.

Tou temnou ranou v základech
vždy chvěje se hrad celý
a bolestné ty povzdechy,
jak ze hrobu by spěly.

Dnes stalo se tak poznovu
zas ve půlnoční chvíli,
však já se zhostil úzkosti,
já dodal sobě síly.

Já svoji lampu rozsvítil
a šel jsem na výzvědy,
a šel jsem tiše chodbami
kam svítil měsíc bledý.

Tak dospěl jsem až ke hrobce,
kde mrtvý choť tvůj leží,
ke hrobce dvéře dokořán —
vlas můj se hrůzou ježí.

A děs mne pojal největší,
když do hrobky jsem vkročil
a rakev kde spí hradu pán
jsem náhle prázdnou zočil. —

V té chvíli moje odvaha
se stala stromu listem,
jak vichrem hnán, já prchal jsem
před tajemným tím místem.

Já zraku jsem již nezavřel
a v prvním ranním čase
já přivolal tři z čeledi
a šli jsme v hrobku zase.

Tu opětný mne úžas jal
a děs mnou zachvěl znovu,
zas byla rakev přikryta
a věnec na příkrovu.

A vedle věnce zvadlého,
tím mysl nejvíc jata,
já měšec našel, plný as
je stříbra nebo zlata.

To moje zvěst je, paní má,
a ne snu matné kmity,
já v čáry nikdy nevěřil,
však jistě jsou zde skryty.«

VI.

»Nehorši se, starče milý,
že mi úsměv na rty slét,
hodna úcty věrnost tvoje,
bdělost stálá mnohých let.

Vezmi měšec, vrať se v hrobku,
kde spí klidně hradu pán,
na jeho zas rakev budiž
vzácný kov tvou rukou dán.

Duši znám, jež odevzdala
v temnou hrobku měšec ten,
ostatní byl, dobrý Jene,
přec jen pouhý klam a sen.

Z hrobky zajdi ve sklep vinný,
vlídnější to věru říš,
naplň džbán svůj dobrým mokem,
ze džbánku pak mnohou číš.

Tu pij vesel na mé zdraví,
smutku třeba výhost dát,
kdo živ směj se, raduj, zpívej,
mrtvé nechme v hrobě spát.«

VII.

Půlnoci blízká hodina,
kol hradu bouře sténá,
nad starou knihou Janova
je hlava nachýlena.
Dnes všecko stařec uzavřel,
hle, klíčů před ním řada,
kmet novou naději čerpá z nich:
»Dnes starý hrad snad bude tich« —
a nad knihou v sen padá.
Tu náhle hlavu pozvedá,
zvuk cizí v sluch mu bije —

Naslouchá stařec — Je to sen?
Odkud ten pláč, ten kvil, ten sten,
ta smutná melodie? —
V půlnoční chvíli
zvonek to kvílí,
s pochmurné věže, v půlnoční čas,
zní zvonku hradního žalostný hlas,
zní hlasem truchlivým
do noci: Bim! Bam! Bim!
zní, mlkne a zní zas,
zní smutné: Bim! Bam! Bim!

»Spas, dobrý bože, duši mou!«
Jan starý šeptá tiše,
»to není dobré znamení,
to pozdrav z duchů říše.
Či sluch mne přece oklamal?
Ó smyslové vy zrádní!
Je ticho všady! Byl to klam!
Vždyť od zvonice klíče mám —
to nebyl zvonek hradní.« —
Tak těší se však ihned zas
se novou hrůzou chvěje.
Ó bože, zas ten žalný zvuk
pln hoře, pláče, stenu, muk
kol noci chmurou spěje.
V půlnoční chvíli
zvonek to kvílí,
s pochmurné věže v půlnoční čas,
zní zvonku hradního žalostný hlas,
zní hlasem tesklivým
do noci: Bim! Bam! Bim!
zní mlkne a zní zas,
zní smutné: Bim! Bam! Bim!

(Pokračování.)

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.
(Pokračování.)

ápisky?« řekla Musa a pohlédla na mne s úsměvem, který mi značil, že uhodla, o čem chci psáti zápisky.

Uznal jsem za vhodné požádat Musu za růži. Učinil jsem tak. Musa mně podala růži, já poděkoval, přivoněl k ní, a chvíli ji nesl v ruce.

Pelčarský zval mne, abych se podíval na jeho pokoj, ale já poděkoval a slíbil, že ho navštívím při jiné příležitosti. Musa souhlasila se mnou a tak jsme se rozešli do nejbližšího březového lesíka.

Bylo v něm světlo a příjemně. Hned jak jsme vešli do něj, zvedla se Musa a našla hříbek při samé pěšině. Tento nahodilý první nález ji způsobil opravdovou radost.

»Ty máš jak obyčejně ve všem štěstí,« řekl Pelčarský, jakoby Muse záviděl.

A kousek dále zvedla Musa s radostným pokřikem druhý. Zdálo se, že ani nehledá s úmyslem, nýbrž naopak, že hříbky pouze ji k vůli vyrůstají před ní ze země.

Pelčarský měl smůlu zároveň se mnou a velmi se mrzel. On, těkající den ze dne po lesích, znající každý kout, každou pěšinu chodil dnes jako se zavázanýma očima.

Musa ho lehce škadlila.

»Hleď, já jsem tvá žačka a předstihuji tě,« pravila Musa s veselým smíchem, jenž platil i mně.

»Myslím, že lid má pravdu: na hřiby někdo má štěstí a někdo ne. A my dnes patříme k těm druhým,« řekl jsem ani ne vesel, ani ne stísněn, nýbrž skoro se raduje z Musina úspěchu.

Byla neobyčejně vesela a smála se nám oběma. Oči jí svítily, oživujíce její krásný, zardělý obličej. A při tom podávala se prostě, upřímně, bez přetvářky.

Já zprvu úsilně hleděl do země, abych unikl jejím poznámkám, ale pak jsem úplně pustil z mysle hřibky a všímal jsem si toliko jejího krásného vzrůstu a její živých, líbezných pohybů, jimiž mne okouzlovala.

Za chvíli přešli jsme do jedlového lesa.

V soumraku větví dřímalo tísnivé ticho, rušené toliko bzučením hmyzu ve výši.

Kypré, mechové trsy zelenaly se uprostřed mdlého jehličí jako příjemné ostrůvky.

»Nyní se rozejdeme, ale protože les je rozsáhlý, zvolíme sobě nějaké heslo, kterým se budeme dorozumívat. Vol nějaké, Sylvo!« navrhl Pelčarský, obrácen k Muse.

Musa byla okamžik v rozpacích, pohlédla na mne, lehce stiskla svůj dolní rtík a pak

navrhla heslo: naděje, na které měl každý odpověděti, jak se mu daří ve hledání hub.

Heslo bylo přijato. Rozešli jsme se. Pelčarský zašel nejhlouběji do lesa a dovedně hvízdal po žluvě, kosu a ežužulce. Po chvíli temněji, neslyšněji doléhal jeho hvizdot.

Musa se naopak držela při kraji lesa. Shýbala se k mechovým ostrůvkům a přejížděla po nich svýma krásnýma rukama, jakoby hrála passáže na klavíru.

»Co to činíte?« zeptal jsem se jí.

»Hledám hřibky,« odpověděla vesele.

»Prosím vás, jak to?«

»Hřibky bývají schovány v mechu. Tomu hledání mne naučil Alf,« řekla Musa a vskutku našla několik drobných ale svěžích a nenakažených hříbků.

Po chvíli i já našel takto některý hřibek a podal jej Muse. Musa jej dala do košíku a zavolala heslo.

Temná ozvěna donesla se k nám z dálí.

»Zachází daleko,« řekla Musa a zrak jí zasvitl teplým ohněm, jako dalmatské červené víno v broušené sklenici.

Nyní mně řekla, že nastudovala několik písní. Chválila je, ale byly jí smutny, samé mol, samé vzdechy. Řekla mi, že má radši veselé, radostné písně, které rozehřívají.

Smutku prý je beztoho na světě dost.

Vysvětlil jsem jí, že písně ty vznikly na chudých stráních Slovenska a rozmluvil jsem se o tom kraji. Musa ho neznala, ale naslouchala pozorně.

Najednou si vzpomněla na bratrance.

»Jestli ho neztratíme!« řekla, zahleděna do lesa.

Zavolala heslo, ale jen její ozvěna se vrátila nazpět. Po té já přiložil ruce k ústům a zavolal, ale přišla zase jen ozvěna mého hlasu.

Musa se zamyslela, jakoby jí nebylo milé, že jsme bratrance ztratili.

»Zkusme, najdeme-li ho,« navrhla Musa.

»Chcete-li, ale hvozd je rozsáhlý,« namítl jsem.

Ale Musa stála na svém.

Šli jsme tedy tím směrem, kudy šel Alf. Les temněl a temněl a jenom zřídka dopadal průsvit hustými řasami chvojí. Volali jsme heslo, ale nadarmo. Alf se nám neozval.

Nabízelo se nám několik pěšin. Zůstali jsme při jedné, ale pěšina rázem se srážela dolů, kde tekla bystřina, přes niž byl položen hranatý kámen. Přešel jsem po něm a nabídl ruku Muse, ale ona odřekla tvrdíc, že přejde bez pomoci. Pozoroval jsem, jak stoupla na kámen, který se uvezl na stranu a Musa s výkřikem jako raněné ptáče padla mi v náruč. Maně jsem ji přitiskl k sobě a rty moje náhodou dotkly se jejích vlasů. A této chvíle jsem cítil neobyčejné štěstí. Mnou milovaná osoba ocitla se náhle v mé náruči.

Vzezření Musino bylo stydné a poplašené. Nevím, jak to přišlo, ale měl jsem dosud její ruku ve své.

»Lekla jste se snad?« ptal jsem se pln starosti o ni.

»Ano a kdyby nebylo vás, byla bych upadla na zem,« řekla zadýchaně a stiskla mou ruku.

A od té chvíle pohledy naše setkávaly se častěji, prodlužovaly se a v obou zračil se týž cit, který nás oba sbližoval. Zrak náš byl stále teplejší a slova něžnější.

Konečně začalo svítat. Byli jsme na kraji lesa. Sluneční mýtina rozevřela se před námi do šíře. Radostné světlo bylo rozlito po mladých keřích a vysoké trávě.

Vyšli jsme na mýtinu a sedli na dva pařezy podle sebe.

»Kde je Alf?« řekla Musa a hleděla na mne svýma temnýma, lesklýma očima.

»Setkáme se s ním nejspíše až u myslivny,« řekl jsem a s teplým pohledem utkvěl na Muse.

Neklamal jsem se. Shledali jsme se s ním u myslivny. Měl plný uzlík hřibků, ale tvář jeho byla sestudenělá, jakoby se byl domníval, že jsme jej úmyslem opustili. Mluvil málo a hleděl chladně na Musu i na mne.

Štěstí, že Musa měla hovornou chvíli a stále žvatlala, vyhýbajíc se pohledům Alfovým, ale patříc na mne svým zářivým zrakem, jemuž já ovšem rozuměl. Kráčel jsem podle Musy, jakoby obohacen dnes najednou přišlým, neočekávaným štěstím.

IX.

Společnost byla už pohromadě, když jsme se vrátili.

Páni hráli dnes v taroky a u zvláštního stolu seděly jejich dámy v živém hovoru, který však nevybočoval z okruhu rodiny.

Moricek, jenžto kibicoval hráčům, představil mně ochotně dámy: paní revírníkovou, silnou, doposud kvetoucí dámu, tělnatou paní řídícího učitele, tenkou, rozkošnou správcovou, učitelovou, veselou, neposednou dámu s jiskřivýma očima a starší slečnu, vážnou a zamyšlenou, sestru duchovního správce.

Prohodilo se několik zdvořilůstek a bezvýznamných slov.

»Byli jste na hřibky?« otázala se čiperná paní správcová, mluvíc švitorným jazykem, jakoby nedávno vyšla z pensionátu.

»Ano, nasbírali jsme košíček,« odpověděla Musa.

»To jste měli štěstí,« poznamenala živě choť učitelova a za řeči pochlubila se svými čistými zoubky.

»Pan Pelčarský zná výborně hledat. Není dne, aby přišel po prázdnu z lesa,« řekla paní revírníková volným a jasným jazykem, jenž připomínal jejího muže. Jenom nejdále sedicí slečna ničeho nepromluvila. Zdála se mně býti churava, nedokrevna a nejspíše sama sebou zaujata.

»Měli jsme všichni štěstí,« odpověděla Musa jakoby poněkud nemile dotknuta jednostranným uznáním paní revírníkové.

Začalo se mluviti o hříbcích, kuřátkách a ryzcích, pak přišla na program kuchyně a nakládání hub.

Najednou paní správcová lichotně obrátila se k Muse.

»Nezazpívala byste nám, slečno? Minulé neděle jsme se potěšili vašim zpěvem a hrou,« řekla obratně, vyškoleně a s takovou úlisnou tváří, že Musa nemohla odepříti.

Svolila, odešla pro kytaru a hned se zase vrátila.

Alf tentokráte přisedl ke hráčům a pustil s mysli Musu, ale ona si toho, tuším, nevšímala. Mně však chování jeho překvapovalo, ale vysvětlit jsem si ho nemohl.

»Dovolíte mi vsednouti s vámi?« otázal jsem se Musy.

»Ano, vsedněte,« řekla Musa a lehký úsměv přejel její tváří.

Vskočil jsem do člunu napřed a podal Muse ruku. Ona se lehce vhoupla a sedla. Vzal jsem veslo a plavil od břehu.

Musa měla kytaru na kolenou a zakrývala její struny svými prsty. Byl to starší, ale dovedně zrobený nástroj z krásného dřeva, vykládán perletí okolo krajů i středního, kruhovitého výřezu.

»Je to rodinná památka?« otázal jsem se Musy, ukázav na kytaru.

»Ano, je po dědečkovi a pochází z Italie,« odpověděla Musa.

»A kdo vás učil hře na tom nástroji?«

»Také dědeček. Byl výborný hudebník. A vy znáte hudbu?«

»Hraji violu.«

»Violu? To je vděčný nástroj.«

»Ale jako solový nástroj trochu těžkopádný, to spíš se hodí violoncello.«

»Nemyslím. Slyšela jsem jednou violu s klavírem — a byla to krásná hudba.«

Musa zladila kytaru, přejela rukou jemně po strunách a začala zpívat: Kysuca, Kysuca.

Naslouchal jsem. Jak čistě, jímavě zněla ta píseň z Musiných úst, jak vžila se do toho stesku, jenž dýchá tou písní!

Musa dopěla.

Dámy hlasitě zatleskaly a já jako opojen Musiným zpěvem chvíli jsem nemohl promluvit. Měl jsem už na mysli slovo, jež mělo dokořán otevřít Muse mou duši, ale Musa je sama splašila.

»Vám je smutno po té písni,« ujala se slova Musa a měkce na mne pohlédla.

»V té písni je taková síla, že se pod ní cítíme,« řekl jsem.

»Máte křehké srdce. Zazpívám něco jasnějšího«, řekla Musa a zpívala jinou, radostnou, skřivánčí píseň, podobnou dechnutí jarního slunce.

Zdálo se mně, že tuto píseň zpívala ještě lépe než prvou. Radost byla jejím živlem a když ji vyjadřovala, nabrala celá její bytost krásný, oduševnělý výraz.

Oči jí zaplály, líce rozkvetly a rty živě zčervenaly přílivem jižní krve.

Srdce mé bylo přeplněno a kypělo citem.

Náhodou setkal jsem se s Musinou rukou a lehce jsem ji stiskl. Byla teplá a měkká jak samet.

»Naslouchal bych vám celý večer,« řekl jsem v obdivu a sklonil hlavu.

Myslí mou táhlo jakési krásné, líbezné snění, ale Musa je rušila. Byla neúnavná, čilá a šťastná. Zpívala, mluvila, okouzlovala.

»Vyzpívala jste mně srdce z těla,« řekl jsem Muse, když jsme vystupovali ze člunu.

Ale ona se jen usmála a řekla: »Však ono se vám zase vrátí.«

»Kdyby se raději nevracelo!« řekl jsem opojen, hledě v Musiny oči.

Zdálo se mně, že těžko budu odcházet od Musy.

Zastavili jsme u damského stolu. Paní revírníková poděkovala Muse a ostatní dámy chválily její umění, ale Musa taktně odmítla jejich lichotky, odporučila se a po mém boku kráčela ke svému bytu. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

této dlouho toužené volnosti Hýra využitkoval jak náleží. Odcházel ráno a někdy ani k obědu se nedostavil. Přicházíval pozdě v noci obyčejně krokem vratkým, blábole často hlouposti. Usedl-li mezi hosty, častoval je anekdotami a šprýmy sesbíranými v čadu pražských hospůdek. Také na obchod si někdy vzpoměl. Na obchod svůj původní — nabízeje hostům těžké zlaté řetězy, znamenité hodinky, neb dokonce i klenoty od šlechtických synků do zastaváren prý zavlečené. Rodinné prý památky. A někdy tu dobře prodal. Ale zisku od něho žena nikdy neshlédla. Z toho kryl svá osobní vydání, především ovšem hasil z něho nepřekonatelnou žízeň. Toto namahání postupem let bylo změnilo čilého kdysi medika v těžkopadného dnes odulce s rudým obličejem, stále uslzenýma očima, s hlasem chraptícím. Nikdo by nebyl věřil tomuto žíznivci, že kdysi jej chovala též v loktech svých slavná Alma mater pražského vysokého učení, že tento člověk nevybrané řeči prošel tolika branami klassického vzdělávání.

Stálí hosté »růžku« patřili k smetánce předměstí. Nebyloť podobně oblíbených hostinců mnoho v této rychle vzrůstající obci. A tito lidé chytří, vesměs téměř jen spekulací bohatnoucí, světu ostře do očí se dívati umějící, brzy poznali, že je Hýra jen vedlejším kusem inventáře rodiny.

Hezká panička skoro nikdy s ním nepohovořila, nikdy nepojednala; nepřišla nikdy k němu o radu.

Ona měla klíček od peněz, sama činila zakázky, kupovala, jednala se zástupci pivovarů, dopisovala. Vše se soustřeďovalo v jejích rukou, vše bylo pod jejím dozorem, řídilo se dle jejích pokynů. Hýra — skoro nejméně vídaný host »na růžku« byl vlastně přebytečnou figurou v této rodině — denní hosté za krátko byli si toho vědomi a dle toho se zařídili.

Někteří si ulehčili často nevybraným vtipem na účet Hýrův, jiní ho častovali lhostejností nebo si ho vůbec nevšímali. Ale vyskytli se i někteří, kteří z této zvláštní situace, dle jich domněnky příhodné, chtěli těžit pro sebe. Hodili okem po ladné postavě šenkýřčině, která v roztomilé zástěře, v bluzičce praskající až u kulatých ramen, v bělostném límečku, v suknici vyzývavě přepínající plné boky — tolik dráždila k hříšným pohledům.

Někteří šli do boje přímo — ale ti přestali také nejdříve. Hýrová se na ně zadívala tak, že se v nich až dušička úzkostí ztrácela. Nikdy, nikdy více se neopovážili.

Někteří z místních kapacit opřeli se při těchto pokusech o své význačné posice v úřadech a hodnostech. Šli-li brutálně za svým cílem, pochodili jako jiní nepovážliví občánkové — kdo šli oklikou, chytře — jak soudili — kořist z daleka stopujíce, a pak žertem pomáhajíce si v příznivější blízkost — užasli, jak bystře se jim uhnula s cesty svůdná panička.

Neurazila při tom nikoho, ale tak energicky a rychle učinila před sebou hráz, že zašla všem záhy chut k novým pokusům.

Tak se pověstí »na růžku« brzy vyjasnilo. Všichni si uvědomili, že je Hýrová nedobytnou tvrzí a vzdali se všeho nadbíhání luzné šenkýřce. Byli k ní vybraně zdvořili, ona ke všem zvláště pozorna, ale o nějakých výpravách za jejím srdcem nebylo pak slýcháno nikdy ničeho.

Tím však také spadlo se všech, kdož »na růžek« chodili, podezření, že by měli jakékoli

Hýra změnil tento život . 2185

postranní úmysly. Jenom horkokrevný nepovážlivec, naprostý neznalec poměrů mohl se ještě odvážiti rukou svých vznésti po tomto půvabném ovoci — kdo byli zde doma, těm nic podobného nemohlo napadnouti. Věděli, že sem smějí na pastvu pouze oči.

Výjimku od tohoto pravidla učinil teprve Podolský. Ten se tak rychle dostal do obecního zastupitelstva, a v něm tak lehce do rady, domohl se zvláštního vlivu na radnici, že mu jednou napadlo, není-li přece jen tato zdravá žena z ničeho jiného než z hladkého kamení. Nakroutil si knírek a v příhodné chvíli zaskočil Hýrovou v bytě. Myslil, že šel za svým cílem zvláště chytře; náhlost jeho útoku při jeho vynikajícím postavení na předměstí že musí skončiti aspoň nějakým úspěchem. Jak pochodil, toho se stal svědkem Svozil.

Když si Vlach po návštěvě Hamrově na tuto nezdařenou výpravu Podolského vzpomněl, musil se smát. On dobře věděl, jak vše »na růžku« chodí. Že Hýra je tu ničím — ale že Hýrová má jinačí tužby než pověsit se kterémukoli z denních svých hostů jen tak na krk. Ona touží po něčem dalekém, vysokém, zvláštním — sama asi dobře neví, po čem. Chtěla by něco obejmout, co se vznáší nad všedností, ve které dýchá. Vlach se dobře pamatoval, jak mluvívala, když chodila ještě za kulisy ochotnického spolku. Snila o něčem pohádkovém, a Vlach musil tehdy sbírati všechen rozum do hrsti, chtěl-li vetřít se do jejích fantastických snů.

Kamaráde, řekl si mysle na Podolského — ta má v sobě divadelní krev, té se zdávalo o princích, kteří pro ni přijedou ve zlatém kočáře. Ta ti kejchne na tvé radovství. Že si »na růžku« pomohli, rostou ji křídla. Vyletěla by, vyletěla jenom kdyby věděla kam. Hoši — všichni dohromady, jak tam sedíte a brejlíte na ni, až vám cigára hasnou — vy jste jí míň než prach ze silnice — nic, holé nic!

Vlach dobře soudil. Sám častěji přicházel na růžek a nenápadně sledoval, co se kolem Hýrové děje. Jeho znalost lidí i do duše vnadné šenkýřky mu otevřela okno. Ale nechával si pro sebe tyto výsledky vlastních výzkumů. Cítil, že se nemýlí. Hýrová je v hostinském hospodářství jenom tělem. Duší je daleko, daleko z předměstí. To je ženská, která se nenarodila pro salony — jenom nedopatřením osudu ocitla se v kolébce chudých lidí.

Vídal ji, jak spěchávala do divadla, kdež byla nyní na osminku levného sedadla předplacena. To utíkala prachu, ze kterého nebylo pro ni stále východu — tam se jí zjevovaly říše, po kterých od dětství toužila, k nimž sesty však nenašla. Místo prince přišel pijan medik — a to ostatní, co přinese vír náhod, zasluhovalo jen, aby se před tím zavřely oči . . .

To všechno Vlach po návštěvě Hamrově vzal do počtu. Tato ženská netouží po mužských — ta má neukojené touhy duše — tělo její buď se nedovede hlásit, nebo je má hezká ženuška opravdu v takové úžasné kázni. Ta by povolila snad jenom před něčím nádherným, oslňujícím — před něčím, co by zářilo slávou. Touhou po něčem, co by vzrostlo nad všechno okolí její, nad manžela, ba nad ní samu, někdy ty oči její hluboké až zrovna se zakalují.

Když se vracívá z divadla, kdež se oddala na několik hodin klamu nádhery, kde jí duše utekla v líčený svět hrabat, kněžen a princů — tu bývá všecka proměněna. Vlach tomu rozuměl, proč se pak otáčí v kuchyni v posách divadelních, líbuje si v gestech královen, mluví vybranými větami a dopovídá pohledy věty dle zvyku jeviště nedokončené.

Je to pro tebe, milá zlatá, úzký svět — říkal si Vlach. Tobě by se tak hodily salony, kočáry, drahé šaty a vybraná společnost. To je tvým snem — a ne tito hosté, kteří přicházejí ve všedních šatech, kouří z dýmek, mluví o počasí, o parcelách, vápně a předměstské politice.

A protože Vlach byl přesvědčen, že zná dobře tuto vnadnou šenkýřku, řekl si, že nejjistěji položí své vějičky na tyto její touhy.

U této chytré osoby nepořídí nic lhaním a úskoky. To by hodil kamenem po ptáku, kterého chce lapit. Přímo jí musí naznačiti svou situaci a vyslovit, co dá za její přispění, povede-li se, po čem prahne. Nepodaří-li se tak, pak jsou všechny pokusy u ní marny.

Vlach si vybral k návštěvě Hýrové chvíli, kdy bývá »na růžku« prázdno. Po druhé hodině odpolední přišel, usedl do druhé místnosti a když před něho číšnice postavila vyžádanou sklenici piva, řekl jí, že by rád promluvil s milostpaní. (Pokračování.)

ČESKOBUDĚJOVICKÉ OHLASY.

Od první chvíle, v níž České Budějovice ocitují se na světle dějin, zachvívá se půda jejich zápasy. Krve tu bylo prolito již, že je div, nerůmění-li se tu každá spára mezi dlažebními kameny.

Dávno před králem Přemyslem Otakarem — za zakladatele města pokládaným — stávalo na stoku Malše a Vltavy místo Budojvice, patřící panům Čéčům. Podnikavý král potřeboval jen na ploše od Čéče získané stvořiti strategicky vhodné opevnění, nadati město výsadami — již bylo panstvo na nohou. Záviš z Falkenštejna byl první, který pro zájmy šlechticů šel v obci sotva zřízené cedit krev měšťanů.

Se šlechtou se o svá práva museli Budějovičtí rváti neustále. Sousedé panští byli po čertech smělí — královská moc tu visela každé chvíle na jiném meči. Co táhlo do Čech od jihu, vždy šlo brousit meče o budějovické patníky. Vojska rakouská — Žižkovy šiky — katolíci — protestanté — Uhři — Poláci — Chorváti — Pasovští — stavovské pluky — císařské armády — Sasové — Prušáci — Francouzi — všichni protáhli Budějovickem a otvírali tu žíly ubohému lidu.

Dr. A. ZÁTKA. 2205

Každé století mělo několik důvodů, aby v Českých Budějovicích planuly střechy a tekla krev. Nebylo-li cizích nepřátel, přišli tlouci meči do bran budějovických okolní šlechtici nebo se porvalo občanstvo samo. Nebylo-li jiných důvodů pro krveproliti, vzpomnělo se na židy. Roku 1341 pobili a upálili tu celou obec židovskou — roku 1505 dostali na výhost židů pro věčné časy Budějovice dokonce královský majestát.

Když papež Jiříka Poděbradského kletbou stihl a purkmistr Ondřej Puklice zabránil vyhlášení bully papežské, vzniklo krveprolití, v němž Ondřej Puklice ubit žalostným způsobem. Třináctiletý syn jeho Jan vypsal událost tu dojemně v rukopise dosud zachovaném (»Tragoedia Ondřeje Puklice; věnovaná synem zavražděnému otci«.).

Historické vzpomínky lpějí tu na každém kameni. Domáci patrioti nestačí je hosti vyprávět. A což teprvé pověsti, báji a pohádkových zkazek zlíhlo se tu — čekají většinou ještě na romanopisce, povídkáře, dramatiky, malíře — —

Způsobem, kterýž se neodlišuje od historie jiných měst v království znémčených, ztratily se České Budějovice našemu národu. Poněvadž pak je toto město při zemské hranici tak důležito pro oba kmeny, pochopitelně vznikl tu rozvojem českého uvědomování zápas, kdo tu bude mít vrch. Zda česká většina, uměle porobená, nezákonně v bezmocnou menšinu stlačovaná — či vládami favorisovaná, křivými výklady práva podporovaná, uměle při vesle udržovaná menšina německá? Češi dlouho trpěli mlčice. Jako jinde, počali též

Z městského sadu v Čes. Budějovicích. 2211

zde budovati od základu. Školy, spolky, sbírky, přednášky, divadlo, organisace finanční, odborná — to vše bylo průpravou. Když se rozsvítilo v hlavách, udeřilo se k srdcím. Když ústy proniklo, čím srdce přetékala — tu se učinil v Českých Budějovicích pokus o národní kázeň.

Muž energický, neodvislý, čistý povahou, rozmyslný při volbě prostředků — muž ideální snahy, vymyslil, jak bylo by možno ze slabých potůčků české vůle stvořiti řeku obrovské síly. Mužem tím je dr. Aug. Zátka.

Ten dal uspořádáním českých věcí v Č. Budějovicích příklad, jakého dosud v naší národní organisaci nebylo. Zřízen národní katastr, v němž zapsán každý náš člověk, který v Českých Budějovicích dýchá. Seznamy ulic opatřují důvěrníci, jimž jsou k ruce spolehliví vlastenci, dozírající na každý dům, na každou dílnu, krám — na každého jedince. Tisíce nitek vede od ústředí pod veškeré střechy českobudějovické. Ví se o každém českém dítěti, školou povinném, o každém dělníku, který pro národnost trpí, o každém českém nájemníku, jemuž hrozí výpověď proto, že se hlásí k svému národu. Útisk jediného člověka uvede v pohyb celou organisaci. Opatří se těm, kdož pro český jazyk ocitují se v nesnázi, ihned pomoc. Ústavy finanční, české dílny, spolky, drobné organisace — vše má na zřeteli stále jen posilu utlačovaných příslušníků našeho národa.

České Budějovice. 2213

Národnímu katastru neušlo v Čes. Budějovicích nic. Politicky nechává se každému plná svoboda — národně musí býti každý článkem pevného řetězu, který ukul dr. A. Zátka s řadou věrných pomocníků, přátel a spolupracovníků.

Z tohoto pevného semknutí českých řad nebyl malý strach v německém táboře. Brzy pokusili se o podobné sešikování vlastních lidí, ale hovor statistiky vyprávějící, kterak denně roste a vzmáhá se česká většina, nemohlo umlčeti ani bezprávi, ani vzdorování zákonům. Ani to nepomáhá, že se odvisli čeští lidé nutí k záporu vlastního kmene, ani že se českým přeběhlíkům platí zrada zlatem. Češi jsou a již zůstanou v čtyřicetitisícovém městě většinou.

Aby důkaz toho nebyl dán při volbě obecní správy, odkládány německou místní vládou volby po sedm let, avšak konečně přece jenom musilo býti postaveno na radnici volební osudí a v uplynulých dnech konána volba.

Česká většina zatím pomýšlela jen na dobytí hradeb třetího sboru, poněvadž ve sborech druhých nejfrivolnějším zneužitím naděláno německých voličů, až se Samson na budějovické kašně nad tím studem rditi musil.

V pondělí 12. t. m. rozlétly se z Českých Budějovic zprávy, že přese všechen nátlak panující strany německé, přese všechno znásilňování odvislých Čechů, odmítání českých plnomocenství a jiné nemorální a zákonu odporující prostředky zvítězili Čechové ve třetím sboru většinou 102 hlasů.

Je z toho radost veliká. Byť i nebyli dosáhli Čechové v obci toho vlivu, na nějž mají právo historické, právo na základě statistické převahy, přece jenom vstupují naši lidé po dlouhých, dlouhých letech v radní siň jako činitel přísně kontrolující. Pohádka o německví Českých Budějovic počíná se rozprchávati. Barvy českého znaku na radnici budějovické zdravě oživnou, osvěží se, vesele zaskvějí.

Čechům budějovickým za tento úspěch národní kázně — vůdci jich Dru. Aug. Zátkovi patří nejenom gratulace, ale i vděčnost celého národa českého. A vší slovanské rodiny — neboť každé nové upevnění českého břehu je posilou slovanské pevniny.

Cm.

Z Opizových karikatur: Svoboda tisku. Černošský jenerál nutí žurnalistu, jak psáti. 1702

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

□ **Jubileum stoletého zřízení pražské** vysoké školy technické bylo právě oslavováno důstojným způsobem. Již roku 1705 podal Kristian Josef Willenberg českou dvorní kanceláří císaři Josefu I. českou žádost, aby v Praze byla zřízena škola inženýrská pro výcvik ve fortifikaci. Avšak teprve roku 1718 stavové čeští zřídili školu tu na základě českého dekretu panovnikova a to na náklad království.

Roku 1806 k popudu F. J. Gerstnera, professora matematiky na universitě pražské, proměněna škola dosavadní na polytechniku dle vzoru pařížské, r. 1794 zřízené. Praha první následovala po Paříži.

Roku 1868 sněm král. Českého rozdělil techniku na samostatné ústavy: český a německý.

⁂ **Národohospodářskými kapitolami** budeme osvěžovati nyní občas insertní rubriku Máje. Upozorňujeme na tuto okolnost čtenářstvo i odborné spisovatele.

Z Opizových karikatur: Právo člověka. 1694

= **O Češích** se rozepsala »Frankfurter Zeitung« způsobem, který zasluhuje záznamu. Praví mezi jiným: »Napáchalo se u nás již dosti lacinych žertů o národě Wenzlů. Češi jsou však národ zasluhující úplné vážnosti, pilný a snaživý, který též na kulturní půdě náležitě se uplatňuje. Jejich malíři s úspěchem čelí světové konkurenci, jejich hudební mistři zaujímají mezi skladateli doby klassicismu následující první místo. Stačí jmenovati Smetanu a Dvořáka, o němž Brahms řekl, že je nejobsažnějším mezi současníky.«

List zmiňuje se dále o významu českých básníků, praví, že je v Německu málo ještě oceňován Machar a Masaryk. Pak dí: »Němci v říši nemají zájmu stavěti se nepřátelsky proti rozvoji českého národa.« — »Dobrým německým mravem bývalo vždy uctívati cizí národy. Teprve novoteutonská domýšlivost raçová otrávila dobré vztahy k sousedům a způsobila protitlak. Nezbývá než chyby napravovati; příští generace nebudou jistě litovati, bude-li německý duch opět jako dříve v celém světě uznáván jako duch spravedlivosti a blahovolnosti.«

= **Druhého cyklu Máje večer I.** Zahajoval jej minulou středu na scéně smíchovského divadla dvěma idylkami Karel Leger, a to dramatickými pendanty »Jaro« a »Podzim«. Oba kousky jsou jako z mlhy upředeny; něžné, procítěné to kapitolky, se kterými nutno na jevišti zacházeti co nejopatrněji. Avšak pořadatelé pokusili dost strachu, aby se hercům idylly pod rukou nerozsypaly. A dopadlo to nad všechno očekávání, víc než dobře, možno směle o klasifikační stupínek přidat a říci: dopadlo to znamenitě. V »Jaru« jsou dvě děvčata, jedno o něco starší a vážnější než druhé, a mladý doktůrek. Je jaro a jedna z hezounkých hlavinek, jež narodily se v literární kolébce Legerově, moří a trápí se s angličinou. Jako paprsek, jako trylek z ptačí písně vhopkuje do pracovny mladší družka a láká přítelkyni do přírody, nalokat se vůně, dát se omámiti mladou krásou, přitisknouti k ní srdce a dopřáti mu také podílu na obrozovacím procesu, jenž všude, kam se oko podívá, zázraky tvoří. Mladí lidé sednou si k angličině, ale už ztratila pro ně půvab suchá gramatika, v očích se zajiskří, duše zaplane ranním červánkem, a hlavy mladých lidí skanou k sobě jako dva květy. Joza Meriová — Ludva Kaucká — Josef Rozsival — jsou napsáni na divadelní ceduli a jistě každý z nich nejlíp cíti, čím se o pěkný dojem poetické hříčky zasloužil.

»Podzim« je pendant, a tím je vše řečeno. Není jinak možno, než že hra příbuzné skladby a motivu nemůže tak chytnout a překvapit jako hra prvá. Hlavní roli má tu zase »Jaro« — rozkošná děvuška, jež poplete hlavu radovi nejvyššího soudu, jenž už je tak stár, že nepozná své bývalé lásky, které se kořil a které připravil mnoho duševního bolu. Tu a tam jsem zaslechl mínění, že by se mohlo v této žloutnoucí idylce leccos škrtnout, a že by byla mnoho získala. Myslím, že by jí pomohlo něco jiného. »Jaro« nás dojalo svým jásavým podmaňujícím způsobem — »Podzim« však trochu rozladil svým koncem. Jarní korouhvička přistihne svého nápadníka na kolenou před svou — tetou. Závěr tu dopadl trochu fraškovitě... Docela jinak by vše prokouklo, kdyby panenka i její papínek tiše, bez hlesu byli odešli. Pak by i ten »Podzim« dostal to, co mu patří, a o čem se nám tak poeticky deklamuje. Slečna Mila Langrová uhodila na

některé pěkné tony, které jakoby přeběhly z první idylky. Pp. Lier a Jiřikovský budou asi hlavní oporou cyklu. Pí Vojtová se líbila.

Humor byl patrnější v idylce druhé — k zvláštní platnosti se dostal zásluhou herců.

Jadrnou jeho gradaci přinesla však Montegutova satyra »Moderní nevěsty«, kterou přeložil Václav Štech. Autor veselohry má u nás renomovanou pověst a svou veselohernì parodií rozvodové horečky výborně pobavil. Představte si, že by manžela, kterého pozdě večer přijde kdosi přemlouvati, aby se dal se svou ženou proto rozvésti, aby on se s ní sám mohl oženiti .. hrál pan Mošna! Po celé Praze by se mluvilo o jeho výborném výkonu. Na Smichově ho hrál p. Lier — hrál ho skvostně — hrál přepadeného manžela s tak neodolatelnou komikou, že každým pohybem, neřku-li slovem rozesmál; takových výkonů provedl Lier řadu nepřehlednou .. a hle! Bylo mu přece jenom souzeno, aby zůstal .. na druhém břehu! V p. Strouhalovi získalo smíchovské divadlo platnou sílu a cyklus bude asi častěji počítati na vydatnou jeho součinnost. Pí. Kampová nic nepokazila. —*sl*—

Z Opizových karikatur: Svrchovanost lidu. 1893

·· **Opizovy karikatury**, z nichž přinášíme dnes zajímavé ukázky dle originálů ze sbírek továrnika p. J. V. Nováka, jsou ostrými ač naprosto uměleckými paskvily na úspěchy francouzské revoluce, po níž přišla ohyzdná reakce.

Jiří E. Opiz narodil se v Praze 1775. Studoval práva, ale umění tak dlouho jej vábilo, až r. 1806 oddal se úplně malířství. Když mu rodiště umělecky ničeho více poskytnouti nemohlo, odstěhoval se do Drážďan, kdež u proslulého tehdy vlašského malíře bitev F. Casanovy (bratra pověstného dobrodruha) pracoval. Opizovy obrazy byly velice hledány. Hladkost štětce jeho zamlouvala se současníkům do té míry, že byl objednávkami zahrnován. Jeho silou bylo, že dovedl provanouti skupiny na svých obrazech pravdivostí a v satyře že uměl dbáti umělecké míry. Vévodkyně Kuronská usnadnila mu r. 1814, vzavši jej do Paříže, spojení s francouzským světem uměleckým. Pobyt jeho v Paříži v určitém ovzduší za restaurace dal směr jeho nazírání na politické události, které pak karikoval způsobem, jenž z dnešních illustrací našich je zjevný. Roku 1819 jal se v Lipsku vydávati na zvláštních listech lepty svých »Charakteristických výjevů z pařížského života«. Později se usadil v Lipsku trvale a zemřel tu roku 1841.

·· **Jak sepisovati biografie.** O tom případně píše Dr. J. Štolba ve své právě uveřejňované knize »Z mých pamětí«. Zemře veliký člověk a nejprve se ho zmocní denní žurnalistika, která, poněvadž musí pracovati rychle, nemůže z pravidla také pracovati důkladně. Pak přispěchají lidé, kteří delší neb kratší styky své se zemřelým fruktifikují co nejlépe, hledíce při tom na jeho život a na jeho práci, ne jeho, nýbrž svýma očima a konečně dostaví se literární essayisté, kteří z velké většiny neposuzují dílo jeho se stanoviska jeho osudů a jeho doby, nýbrž s hlediště vlastního, s hlediště osobních svých názorů, s hlediště proudů nových, které jsou mnohdy zcela jiného rázu, nežli byly ony, za kterých on tvořil.

Pak není arci divu, že takový portrét posmrtný překvapuje mnohdy současníky a rostence zemřelého v míře nemalé, neboť vidí pojednou před sebou člověka zcela jiného, nežli byl onen, jejž znali za jeho života.

A tu arci jest na současnících těch, aby hleděli portret takový poopraviti a poukázati ku charakteristickým oněm rysům, jichž v portretu tom postrádají, které v něm ale scházeti nesmějí.

Proti osobním vzpomínkám, proti osobním náhledům mohou sice činěny býti tytéž výtky. Avšak jsou svědkové klasičtí, jichž věrohodnost povznešena jest nade všechny pochybnosti a to jsou vlastní slova takových zemřelých, vržená na papír v nejrůznějších dobách duševního vzrušení, v dobách, kdy ani ve snách nenadáli se toho, že ze slov těch stanou se dokumenty, osvětlující jasně nejrůznější stránky duševního jich života.«

— **Knihy básní** (Roman Sáva: **Smutky Kainovy.** — Oktar Oms: **Z meditací zapomenutého.** — Lad. Hájek: **Verše.** — H. Karlík: **Tiché ozvěny.** — Jan z Vojkowicz: **Meditace.**) Celá řada knížek veršů, které až mimo poslední — sbírku pěknou a cennou — nemají pro poesii a literaturu významu. Sbírka Romana Sávy je zajímavá jen jako pitva mladé rozervané duše; jinak projevuje se v ní talent sice nehotový, neustálený, ale přece dosti samostatný v látce i provedení, jemuž někdy zdaří se pěkně zachytit náladu a jehož slovo někdy ku podivu pěkně maluje. Poslední verše Reminiscence upomínají příliš na závěr XXXI. Nerudovy písně Kosmické. Rým je u p. Romana Sávy místy velmi chatrný. — Básně Oktara Omse jsou dovedně zveršovány, není tu celkem chyb ani v rythmu ani v rýmu, ale to je vše, co lze o knize říci příznivého. Schází tu hloubka, originalita, schází tu umění. — Málo poesie a nedostatek básnické síly je také v knížce Lad. Hájka, ač místy je tón básní jeho dost upřímný, a některá čísla — obrázky ze světa chudiny — aspoň svým soucitem se zamlouvají. — Od Tichých ozvěn H. Karlíka více byste čekali po prologu, v němž hrdě hlásá: »Já smetal překážky, když v cestu se mi draly, bych dospěl k výšinám, jež osud uzavřel, já šlapal po vavřínech, jež mi cestu stlaly, nevěřil v nikoho, jen v sebe viru měl.« Za tím však shledáváte obyčejný lyrický románek zklamané lásky, trochu již staromodně a sentimentálně vyprávěný. — Jedině pěkná a cenná, jak jsem výše podotkl, je z knih, jež leží přede mnou, sbírka Jana z Wojkowicz: Meditace. Ač již v dřívějších knihách tohoto básníka bylo nejedno číslo šťastné, myslím, že nezdařilo se mu dosud napsati knihu tak krásných a harmonických tónů, tak čistých naladění a tak ryzí poesie, jako tentokráte. Vše jest tu jako nadechnuté, jemné a průsvitné a ze všeho vlá duše básníka a snilka, duše plná tušení jara a věčnosti a plná radosti z jemných smyslů, které jí dovolují míti styk se světem velkých tajemství. Zde skutečně vtělil se »krásný sen« básníkův »všecky věci v sobě obrážet nějakým čistým ostrým paprskem« a »potom celý tento krásný svět zkolébat smutným, snivým adagiem — a kreslit jej tak: Vlastní duše snem, jež miluje jej, umírajíc v něm«. Jest v knize jen něco přes dvacet básní, za to skoro všecky skutečné ceny, a některé vskutku překrásné. Připomínám jen báseň Lamartine, známou z 1. čísla I. ročníku »Máje«, jež je snad perlou celé knížky. —*a*—

— E. Moerike: **Mozart na cestě do Prahy.** Novella. Přeložila Aglaja Vukadinovičova. Zajímavá knížka, drobná sice rozměrem, ale zajímavá obsahem, nejen pro literáta, leč i pro hudebníka. Není to novella v běžném slova smyslu, třebas autor ze života Mozartova dovedl vybrati detaily, jež dobře se hodí do novely, zajímavůstky z intimních chvil, charakteristiky z jeho manželství a množství milých motivů, které tak sladkým způsobem dovedli nám zachovati někteří malíři z doby rokoka. Staré ty prostorné kočáry vidíme znova, osudy vzdělané šlechtické rodiny, které tenkráte ještě více horovaly pro umění a umělce, nežli dnes, interieury zámků, idyllické výjevy z jejich oranžerií, dojímající jakousi roztomilou naivností, jež by dnes ani nebyla možna; drobné žárlivůstky paní Konstance, snad dost opodstatněné — aspoň se jí dostalo zadostučinění nevděkem milostnice, která Mozarta za to, že se jí ujal, nazvala jednou »oholeným prasečím rypáčkem« — to všecko a steré jiné drobnůstky jsou osnovou této soi disante novelly, jež v celku podává obraz Mozarta a jeho doby ostřeji a přilehavěji než obšírné biografie.

Úhledné vydání »Máje«, opatřené zdařilou podobiznou Mozartovou a jeho autografem, asi dojde hojné obliby mezi čtenářstvem zvláště literárním a hudebním, kterému vhod v době oslav Mozartových knížka vydána. Překladatelka snažila se býti co možná věrnou a dovedla zachovati zvláštní svérázný stil německého básníka (1804—1875), jenž poprve vydal tuto práci r. 1856 ve Stuttgartu (naposled vyšla r. 1892 v 5. vydání). Překlad je zvučný a příjemně se čte. *a—e.*

Ročník V. číslo 9. vydáno dne 16. listopadu 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelum zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

MILAN FUČÍK:

Povídka o pikolovi.

Z historií prostých lidí.

I.

U Mandíků« byla jedna z nejstarších pražských kaváren. Starobylý barokový dům, který byl její sídlem, ležel na křižovatce tří ulic, kudy řítil se nekonečný proud velkoměstského života. Od časných ranních hodin hučely tu vozy elektrické dráhy s ohlušujícími signály svých zvonků, sta těžkých, nákladních povozů, kočárů a dvojkolek, až do pozdních hodin večerních.

Kavárna »U Mandíků« však netěžila ze své výhodné polohy. Jakoby zaspala novou dobu. V Praze rostly kavárny jako houby po dešti a každá nová přebila všecky starší nápadností výzdoby, onou banální a křiklavou elegancí velkoměstského hotelu a bytu parvenu. A mělký instinkt obecenstva slepě běžel za svody pozlátka, opouštěje skromné a šeré místnosti starších závodů.

Proto klesala ustavičně návštěva »U Mandíků«, kdysi tak oblíbené místnosti. Neboť tam zůstávalo vše při starém i potom, když starší kavárny kvapem dohánějí mladší soupeřky, stejně oblékajíce blyskavý šat nové doby.

Vysoký, šerý sál s nízkými okny, se zašlými tapetami a zčernalým stropem, s vyrudlým plyšem nachových sedátek byl opravdu trochu smutný novým lidem, kteří navykli světlu a veselé dekoraci nových restaurantů a kaváren. Kde jindy sotva bys byl našel místo, bylo nyní stále volněji. A v odpoledních hodinách stolky sotva z polovice byly obsazeny hosty nevzhledných úborů, pensisty, drobnými agenty a živnostníky. Pak chodili tam staří známí a lidé, kteří si chtěli opravdu něco v klidu přečísti. V noci bylo teprve prázdno. Pět, šest lidí tu sedělo nebo hrálo kulečník, a jiní přicházeli teprve pak, když první byli na odchodu, jakoby byli venku čekali, až oni odejdou.

Jen někdy v noci zapadla sem hlučivě rozjařená společnost, která šla náhodou kolem »Mandíkovic«, a které zachtělo se ještě posedět v kavárně. Někdy zabloudili sem i herci a spisovatelé po premiéře nebo nějakém večírku. Sklepníci většinou podřimovali a měli malé výdělky.

Pan »šéf«, majitel kavárny, bezdětný vdovec, zvykl si na změněné poměry. Sem tam si postěžoval na špatné časy, ale jinak mu nenapadlo, aby někdy přemýšlel, jak zadržeti pozvolný úpadek a znovu získati kavárně její bývalou pověst a oblibu. Měl jakýsi kapitálek a spokojil se s menším výdělkem. Jen když mu vždycky zbylo na jeho patnáct až dvacet lahviček smíchovského, jež s vášnivou zálibou a pravidelností otvíral a vyprazdňoval v době od šesti večer do dvou v noci, kdy se zavíralo.

Měl malý personál, dva sklepníky, pikola a slečnu kredenckou, s nimiž se ustavičně vadil. Hlavním jeho zaměstnáním bylo propouštěti sklepníky a přijímati nové. Občas

vyšel z kuchyně, aby udělal hostům poklonu, strnule obřadnou a mlčelivou.

Takový byl život tiché kavárny. Div, že ji pavouci neopředli svými sítěmi. V stejnozvukém klidu plynuly dny i noci. Číšníci vítali tiše příchozí, pikolo běhal do kuchyně, aby přinesl objednanou kávu, slečna v kredenci rozdílela cukr, likéry a úsměvy, jež byly tu vřelejší, tu diskretnější, podle toho, byl-li host známým či nikoliv, nebo přijímala dvoření či obhroublé vtipy, zatím co pan šéf prázdnil v kuchyni jednu lahvičku za druhou v obvyklém tempu. Jen energické výzvy: Platit! přerušovaly občas klid odumírající kavárny.

II.

Loni na jaře při sobotě nastoupila nová kredencká, slečna Boženka. Byla poslána z městského ústavu práce a přijata bez jakékoliv pozornosti pana šéfa. Za to všeobecně líbila se ostatnímu světu Mandíkovic kavárny. Číšníci pohlíželi na ni se zálibou a hosté byli příjemně překvapeni tímto mladým a půvabným příslušenstvím staré, sešlé kavárny. Lišila se nápadně od své předchůdkyně, slečny Irmy, která měla vyžilý typ demimondky třetího řádu s nevkusně vysokým účesem rezavých vlasů a řezavě protivným hlasem. Boženka byla docela jiná. Měla tmavý hedvábný vlas, šedomodré oko a čistou, lehce zarůžovělou pleť.

Toho dne — bylo krátce po prvním a sobota — navštívil kavárnu k večeru neobvykle velký počet hostí. Pan šéf byl by snad měl z toho radost, kdyby nebyl vyhnal den před tím pikola, který kradl. Byl tím rozrušen, neboť musil jít dokonce na policii. A tak se stalo, že byl toho dne, v sobotu a po prvním, bez pikola. To bylo ovšem velmi mrzuté, neboť bez pikola je těžko se obejít, a nový se tak hned neseženе a nezaučí. Číšníci musili se proto činiti a pan šéf častěji přicházel do lokálu, aby se přesvědčil, zda je vše v pořádku.

Hosté toho dne nějak nepospíchali domů. Měli peníze a potom — ustavičně pokukovali ku kredenci; nové, mladé děvče čistého oka i svěží tváře, které se rozpačitě usmívalo v novém ovzduší a nezkušenou rukou vydávalo cukr, likéry a příbory, bojíc se, aby nic nepopletlo — vzbudilo u všech zálibně zvědavý zájem.

Někteří hosté občas přistupovali ke kredenci a pokoušeli se, aby se blíže seznámili s pěknou brunetkou, která se stále červenala. Odcházeli s uspokojením a říkali:

— Hezká žába, a zdá se, že není ještě docela zkažená . . .

Kdosi pravil:

— No, uvidíme, jak se vybarví. Možná, že to jen tak dělá, aby byla interesantní . . .

I starý, ctihodný mistr Javorský, který sem občas zapadl s doktorem Hrockým a průvodem mladších epigónů, dal přednost pozorování kredence před literárními spory a výklady. Dr. Hrocký, vášnivý pěvec žhavé milosti, ale jinak v praxi velmi skromný a platonický zbožňovatel žen, nemohl si odepříti rozhovor se slečnou, při čemž mu oči zářily erotickým zážehem povážlivé intensity.

A starý mistr Javorský pravil:

— Tenhle Hrocký nedá žádnému hezkému děvčeti pokoj?

Sám však s kredence očí nespustil.

Jeden z básníků pak dodal:

— Ale žádné neublíží. V tom je jeho tragika.

Doktor Hrocký, vraceje se, zaslechnul tato slova a pravil:

— Zde jsem byl pomlouván!

— Nikoliv, naopak jednomyslně chválili jsme vaši neporušitelnou ctnost, pravil mistr Javorský.

Po jedenácté vhrnula se do kavárny větší společnost. Většinou živnostníci. Přicházeli patrně z nějaké spolkové schůze. Pan šéf právě vyšel z kuchyně a vítal příchozí jako staré známé. Byli ze sousedstva a přicházeli častěji. Přisedl k nim a dal se do hovoru s obuvníkem Hýkou.

Tento otylý, malý mužík měl dvojí velké nadání: nevyčerpatelnou hovornost a talent židovského agenta. Dohazoval a obstarával bez koncese dobrým známým i známým od včerejška všecko na světě. Byty, krámy, nevěsty, ženichy, velocipédy, slámu. — dohazoval kamarády jiných řemesel, sprostředkoval prodeje hokynářských a nitařských obchůdků. Dokonalý žid v kůži křesťanského ševce.

Tomu si pan šéf postěžoval se svým trudem. A než mohl říci: »Nevíte snad, pane Hýka, o nějakém šikovném klukovi?« — zazářily oči výborného muže, který spěšně ujal se slova:

— Vašnosti, to je znamenitá náhoda! Včera mi přijela jedna vzdálená sestřenice z Benešova s klukem, kterého by ráda dala někam do učení na lepší řemeslo. Kluk je jako špunt, podepsaný pikolo. Chodil do druhé latinské, ale nebyl k tomu. Tak musí na řemeslo. Kluk je hodný a chytrý. Chcete-li, máte ho zítra ráno tady a bude nám pomoženo oběma! . . .

S radostí přijal pan šéf nabídku ochotného muže, který znovu osvědčil svoji všestrannou obratnost. Za to dal přinésti mistrovi i jeho soudruhům dávku kontušovky a bavil se s nimi v dobré náladě až do dvou.

III.

V neděli ráno přišel mistr, matka i kluk. Pan šéf ještě spal. Musili čekat, až se oblékne. Hoch se líbil. Byl malý, zakrslý a měl velké, modré oči. Byl přijat, uzavřena učební smlouva, opatřena bílá kravata, a když se rozloučil s matkou se slzami na obou stranách, zahájil nový pikolo s rozechvěnou, ustrašenou dušičkou svůj úkol a životní povolání.

Byl jako u vidění. Celá kavárna točila se kolem něho v jednom víru. Zdála se mu nejkrásnějším sálem na světě, plným úžasné nádhery jako v nějakém zámku.

Počal konati nespočetné cesty kuchyní, lokálem a kredencí, poslouchaje pokynů číšníkových v zimničném strachu, aby nic neupustil.

Nemohl pochopit, kde se tu bere tolik krásně oděných lidí, kteří stále přicházeli a odcházeli. U kulečníků bylo živo. Ruch, šum a spěch ho spíjely, až mu hlava rozbolela.

Ale nejskvělejším zjevem a takřka oltářem tohoto nového, zářného a šumného světa zdála se mu kredenc, v níž seděla krásná mladá slečna v růžové hedvábné halence uprostřed tolika stříbrných nádob, lahví s pestrými vinětami, všelikých sklenic, koflíků a jiných, tajemně blyštivých věcí.

Slečna zdála se mu princeznou z pohádky. Stále se usmívala, tak jemně a tak hezky, i na něho . . .

Tak byl ve vidění až do večera. Návštěva byla toho dne slušná. Blížil se již podzim, venku bylo chladno a chvílemi s nebe zacedilo.

V noci, k jedenácté poslali ho spát do tmavé komůrky vedle kuchyně, kde měly také služky svoji ložnici.

Byl vysílen a usnul okamžitě.

Zdálo se mu, že je v tom báječném sále, ještě mnohem větším. Vše tonulo v světle křišťálových lustrů, a bylo tu na tisíce slavnostně oděných lidí. Uprostřed byl trůn, na němž seděla slečna z kredence v zlatých šatech s démantovou korunkou na hlavě. On sám byl také v zlatých šatech. Dvanáct pážat vedlo ho k trůnu, s něhož smála se mu vstříc slečna kredenská. Uvedli ho k ní na trůn a posadili po její boku. Podala mu ruku a šeptala sladká slova. Hned pak počali všichni volat: »Ať žije královna! Sláva princi Pepíkovi!« V tom se objevila maminka, a Pepík uvedl ji také na trůn. Pak zazněla krásná hudba a pážata počala tančit s bíle oděnými siečnami. Pepík byl nevýslovně šťasten a díval se v blaženosti tu na královnu, tu na maminku, tu na tanečníky . . .

Najednou všecko zmizelo. Kdosi jím zalomcoval a volal:

— Tak, chlapečku, vstávat, vstávat! Kam pak by to vedlo, už je šest pryč! Honem se oblékat a uklízet . . .

Byla to jedna ze služek, jež ho budila velmi energicky. V tom matném opojení prchlého snu blaženství sotva se oblékl a rychle spěchal za služkou do místnosti.

S údivem rozhlížel se po sále. Skutečnost byla daleka snu i včerejšího dojmu. Nyní viděl kavárnu bez lesku a slávy světel, bez nádhery, bez lidí. Židle ležely na stolech zdviženy nohami vzhůru, stoly byly plny skvrn a drobtů, podlaha poházena oharky doutníků a cigaret, ohořelými sirkami a popelem, a celá poplvána. Vzduch byl těžký, dusný a mdlý, páchnul kouřem, kávou a potem.

Všude pusto. Pohlédl ku kredenci. Byla prázdna . . . Jak se všecko změnilo! Již tu nebylo nic svůdného, nic vábivého. Tu si vzpomněl na maminku. Ta již je asi doma v Benešově. Je to tak daleko . . . Kdy pak ji zase uvidí . . .?

— Tak, mladý pane, honem židle dolů!... vyjela naň služka.

Snášel židle se stolů, jakmile služka zametla kus podlahy, a rovnal je dokola. Byly mu těžky. Hořkost a tesknota prosakovala do něho z toho dusného ovzduší ve společnosti špinavé, pihovaté holky.

Když byli skoro hotovi, přišel sklepník a za ním jakýsi ošumělý starší pán.

— Pepíku, jednu bílou se škraloupem! — houknul naň číšník.

Pepík utíkal do kuchyně a ihned přinášel, co bylo objednáno. Zatím přinesl pekařský učeň pečivo, a Pepík musil je rovnati do kovových košíčků.

Hosté různých tváří i šatů trousili se pomalu k snídani. Pepík přinášel kávu a v prázdných chvílích učil ho číšník zakládati noviny do rámů. Divil se, co jich je.

Pak dostal poučení, jak se kartáčuje kulečník, a po té naplňoval prázdné sirníky novými krabičkami zápalek.

Tak to šlo v jednom honu až do jedenácti. Pak objevil se pan šéf, aby se osobně věnoval výchově nového příslušníka [stavu i závodu.

(Pokračování)

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Pokračování.)

»Jsem přece bloud,« dí tiše Jan,
»v mé staré hlavě svítá,
to vichr letí nad lesy
a hradním zvonkem zmítá.
Či opět klam? Ó věru zas!
Vždyť prchla bouře divá. —
Ó není-li to vichru van
tím zvonkem mračný hradu pán
pokliduzbaven kývá.« —
Ta slova šeptem splývají
v úzkosti s retů kmeta
a do půlnočních tichých chvil
zase ten pláč, ten sten a kvil
se hradní věže slétá.
V půlnoční chvíli
zvonek to kvílí,
s pochmurné věže v půlnoční čas,
zní zvonku hradního hlas,
zní hlasem tesklivým
do noci: Bim! Bam! Bim!
zní, mlkne a zní zas,
zní smutné: Bim! Bam! Bim!

Děs svírá prsa starcova,
ret chví se modlitbami:
»Buď, Bože, všem nám milostiv,
ó račiž zůstat s námi!
Zlé sudby lidskou duši zbav,
jí dopřej míru chvíle,
nechť zmlkne zvonek, pokyň již
a ve hrobu nechť chladnou tiš
se vrátí hnáty bílé!« —
K modlitbám vroucím vetchý kmet
nadarmo ruce spíná,
do ticha noci hradní zvon,
jakoby vléval mluvy ton:
Angela! Angelina! — — —
V půlnoční chvíli
zvonek to kvílí,
s pochmurné věže, v půlnoční čas,
zní zvonku hradního žalostný hlas,
zní hlasem tesklivým
do noci: Bim! Bam! Bim!
zní, mlkne a zní zas,
zní smutné: Bim! Bam! Bim!

VIII.

»Je mi smutno, hochu milý, strach mi prsa svírá,
sotva úsměv na rtech vzplane, zase ihned zmírá,
hrad je plný temných příšer, tajuplných mocí,
po chodbách se cosi plíží, bloudí každé noci.
Kol mých dveří kdosi chodí v nočních stínů taji.
slýchám, jak se něčí ruce dveří dotýkají,
jindy dlouhou hradu chodbou těžké kroky duní,
vzdechy slýchám jakby spěly ze hlubokých tůní.

A když půlnoc nade hradem perutí svou mává,
vždy se zas ten hradní zvonek smutně rozplakává,
nikdo neví kdo jím kývá, čeleď v snách si hoví,
klíčník Jan se zapřísahá — kdo mi pravdu poví?

Bezpečni již nejsme, hochu, ve ložnici mojí,
jiný úkryt naší lásce mysl moje strojí,
ve severní hradní věži komnata je malá,
železné tam pevné dvéře zavěsit jsem dala.

Zbrojní síň to byla kdysi, nyní v chrám se změní,
zasvěcený naší lásce, tvému políbení,
v ráj ten malý prostor změní ráda ruka moje,
připravím tam lože bílé, lože mé i tvoje.«

IX.

»Nechť kdekoliv tvůj bude stan,
já přijdu, duše drahá,
i v trní ruka oddaná
po vonné růži sahá.

Zvol nedostupný vrchol si,
kde věčné ledy svítí,
já život dám, bych z údolu
moh' přinést tobě kvítí.

Zvol byt svůj na dně propasti,
kam vedou srázy zrádné,
ne živa-li, tož krvavá
má hlava v klín tvůj padne.

Zvol nebe si, zvol hvězdy, ráj,
kam nedosáhnou zraky,
chci celý život dobrým být,
bych zasloužil jej taky.

Zvol příšernou si pekla tůň,
kde hrůzou dech se úží,
ku tobě cesta povede
vždy mořem vonných růží.« — —

(Konec II. zpěvu.)

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

Musa stanula u dveří. Oči naše navzájem splývaly, jsouce výrazem téhož citu. A přece bylo nám oběma nevolně. Tísnivý pocit, jenž předchází okamžikům vyznání, činil nás zamlklými. Musa, jak se mi zdálo, čekala na ten okamžik, a přece chtěla jej oddálit.

Mluvili jsme málo, ale i těch několik slov mělo svůj význam. Neboť jsou chvíle, kdy srdce rozumí i pohybu ženy a lesku zřítelnice. Ano, zdálo se mi, že jsem té chvíle pochopil každé Musino hnutí, každý úsměv i nedořeknutou větu.

»Dobrou noc!« řekl jsem na konec a políbil Muse ruku.

»Na shledanou zítra,« odpověděla Musa, pohlédla na mne svým krásným, úsměvným pohledem a plaše zmizela ve dveřích.

Šel jsem nazpět, ale myšlenky moje zůstaly u Musy.

Páni u stolu dohráli partii tarokovou, dámy věsily na sebe pláštěnky a chystaly se k odchodu.

»Jak jste se bavil?« řekl mně Pelčarský hlasem, za nímž se skrývala tajená ironie.

»Děkuji, výborně,« odpověděl jsem radostně rozrušen.

»Zítra se uvidíme, ano?« řekl mi s chladem, který jsem postřehl, a podal mi nedbale ruku.

»Ovšem,« řekl jsem, vzal jeho ruku a náhle ji pustil.

Byl v ní chlad.

A za chvíli jsem nastoupil cestu se společností.

X.

Druhého dne k večeru marně jsem se sháněl po Muse.

Ptal jsem se Alfa, ale ón o ní také nevěděl a téměř se o ni nezajímal, Hrál kuželkovou partii a držel se při společnosti, ale já měl volné ruce a snažil se stůj co stůj sejít se s Musou.

Stesk mne konečně zahnal do dubové aleje. Prošel jsem jí dvakrát — a tu jsem spatřil Musu.

Šla s polí a nesla v ruce hrst květin, svázaných travinou v kytici. Líbezný dech lesního vemenníku, jejž měla mezi květinami, rozsíval vzduchem silnou, omamnou vůni.

Musa šla lehkým a veselým krokem a jasně mi odpověděla na pozdrav.

Byla svěží, ale neklidna, upřela na mne své živé oči, zatěkala okamžik zamlkle a zase utkvěla na mne dlouhým a láskyplným pohledem. A rovněž i pohyby její byly prudké, náhlé a nevysvětlitelné.

»Byla jste v lese?« zeptal jsem se jí.

»Ano, hleďte, jakou kořist jsem si odtamtud odnesla,« řekla, čiperně zvednuvši kytici.

»Hřibky jste nenašla?«

»Nehledala jsem je. Nemohla jsem soustředit myšlenky. Stále jsem chodila a trhala květy. Chtěla jsem je všecky strhat,« řekla upřímně a zavrtěla v půlkruhu svým lehkým, ptačím tělem.

Její přiznání otevřelo mně celou její duši. Šel jsem těsně po jejím boku.

»Mně se děje rovněž jako vám, Nemohu klidně myslet od včerejška,« řekl jsem nejistě a od té chvíle mne ovládla trapná, nejistá tesknota.

Hledal jsem Musu očima. Její zrak zaplál a zasvítil a ještě zvyšoval můj neklid a moji tesknotu.

Musa porozuměla. Začala se mne vyptávat na jména květin. Znal jsem je náhodou všecky a tak jsme chvíli hovořili. Ale tento hovor a tyto květy nebyly tím, po čem jsme oba toužili. Musa, jak se mně zdálo, byla unavena, ale přemáhala se.

U pěšiny se jí namanul rmen. Zvedla se pro něj a otrhovala korunu po lístcích.

»Ne,« řekla, zahodila rmen, shýbla se pro jiný a trhala znovu.

»Co vám vyšlo?« tázal jsem se jí.

»Ne, neřeknu vám,« pravila a sedla na malou lávku uprostřed aleje.

»Nejste unavena?« zeptal jsem se jí s důvěrným pohledem a přisedl k ní.

»Jsem, chodím od poledne, ale to nevadí, je mně tak dobře,« řekla a pohlédla na mne svým jasným, výmluvným pohledem.

Měsíc vyplul nad zasněné lesy a rozlil své tiché, stlumené světlo její. Z podrostlých lučin zadychlo vůní. Tichoučký šepot chvílemi sladce šelestil rákosím.

Seděli jsme zde osamělí a všechen ostatní svět padal mimo nás, daleko, kamsi pod obzor. Musa mlčela a pohrávala si květinami. A já byl rovněž zamlklý. Bylo nám chvíli trapně a nevolně.

»Proč jste nezůstal ve společnosti?« přerušila Musa mlčení a pohlédla na mne svým horkým pohledem.

Její prsa se těžce a z hluboka dmula a ruce roztřásle probíraly se květinami.

»Tušil jsem, co se v ní děje, a z toho jsem soudil, že tohoto večera stane se to, co bylo mým a jejím očekáváním.

»Hledal jsem vás,« řekl jsem vroucně a vzal její ruku do své.

Byla horká a chvěla se neklidně.

»Jak jste mohl vědět, že půjdu alejí?« otázala se mne téměř horkým hlasem, který se neklidně zachvíval.

»Tušil jsem, že zde budete. Myšlenky moje jsou u vás od včerejška,« řekl jsem a stiskl jí ruku.

Musa stisk opětovala.

»Co se vám stalo včera?« řekla mi šeptem, jakoby hlas její všecek se utápěl v citu.

V jejích očích, dechu i pohybech byl chvat, propukající ve zřejmý nepokoj. Prodlužovati jej zdálo se mně už nevhodno. Vždyť naše city šly sobě zřetelně v ústrety.

»Včera jsem byl šťasten — v tu chvíli, kdy jsem vás zachytil v náručí. Na ten okamžik nemohu zapomnět. Vy jste mně drahá, Sylvo, miluji vás,« řekl jsem skoro jediným dechem, přisunul ruku Musinu ke rtům a políbil ji.

Musa hlasitě vydechla a naklonila svou hlavu ke mně.

Její rty něco zašeptly jako v polosnění a hlava její zvolna se nahnula do zadu.

Políbil jsem ji na horké rty.

Chvíli jsme seděli stuleni k sobě. Její zvlněná prsa spočívala na mých a dlouho se nemohla utišit. Srdce jí tlouklo prudce, vášnivě. Soudil jsem, jak horký, pravdivý byl její cit ke mně.

Rázem se Musa zvedla.

Vzala mne za ruce a jasným pohledem naznačila mi, že by si přála projíti se.

Šli jsme volnými kroky, mluvíce šeptem, nesouvisle a zmateně a držíce se za ruce jako děti. Ale srdce naše si rozuměla a pohledy jenom doplňovaly kusý náš rozhovor.

Na konci aleje vešel nám do cesty Alf. Objevil se náhle a překvapil nás. Ale Musa mne pevně držela za ruku a nepouštěla ji. Byla šťastna a usmívala se.

»Kde jsi dnes tak dlouho? Shánějí se po tobě k večeři,« řekl Alf s tajeným, záludným úsměvem.

»Netřeba o mne mít strach, že se ztratím,« řekla Musa radostí přeplněným hlasem,

»Po vás se páni také ohlíželi,« řekl Alf ke mně s pohledem, dobře naznačujícím jakousi špatně střeženou myšlenku.

Měl jsem již na rtu odvetu za poznámku Alfovu, ale Musa mne předešla.

»Jak se ti daří ve hře? Zdá se mi, že jsi dnes mrzut,« řekla mu Musa skoro škádlivým přízvukem.

»Mně se vždy ve hře daří dobře,« odmítl Alf otázku Musinu.

»Proto s takovou zálibou hrajete,« splatil jsem nyní Alfovi předešlou poznámku.

»O nemyslete, že jen proto hraju, abych snad vyhrál nebo —,« ohradil se Alf s vysoka.

»Vždyť jsem to také netvrdil. Ale člověk musí míti radost ze zdaru, má-li mít v něčem zálibu,« řekl jsem zdržovaným tónem.

»To ovšem,« řekl Alf roztržitě, když jsme se byli ocitli u společnosti, která ještě za stolem hovořila.

Musa se uklonila společnosti a obrátila se ke mně.

»Dobrou noc!« řekla výrazně, pohleděla mně v oči svýma rozpálenýma očima a podala mně ruku.

»Dobrou noc. Ale květiny nechejte za oknem, z té vonné vstavačovité rozbolela by vás hlava do rána,« uznal jsem za vhodné připomenouti Muse, která mé ruky nepouštěla, ale na konec silně jí stiskla.

»Poslechnu vás,« řekla a pohybem ruky dala mi na jevo, jaký cit v ní víří.

Alf doprovodil Musu a vrátil se.

Přišel zamlklý, s neúplným a uhlazeným pohledem. Ačkoli jsem dosud neměl příčiny k nedůvěře, přece mně neušlo, že v mladém tom člověku cosi se událo, co mně zůstalo nevysvětleno.

Promluvil ke mně cosi frázovitého a pak si přisedl ke společnosti, a jakoby se nic nebylo stalo, účastnil se hovoru, jenž tentokráte týkal se širšího oboru: ruské a anglické politiky.

Spozoroval jsem dva tábory. Správce hájil solidnost ruské politiky, kdežto duchovní správce úspěšnou obratnost anglické a tvrdil, že jenom ta politika je správná, která vede k cíli.

(Pokračování.)

V. FREYN:

Bílá Teréza.

(Pokračování.)

edla na okraj lůžka; koruna vlasů rozpustila se jí v dlouhých proudech po útlých ramenech, a bílé hrdlo a šíje v červeném světle lampy nabyly něžně růžového nádechu. Nahé ruce sepjala v klíně a nachýlila hlavu k ňadrům. Zdála se modlit — Její oči zářily ve stínu brv a pohled dlouze se svezl až ke květům koberce pod lůžkem rozestřeného.

Za okamžik se v pokoji setmělo.

Tiše položila bílá dívka hlavu do podušek — a kolem hlavy rozestřela se jí gloriola černého vlasu. Složila ruce pod malou bradu a pomalu mhouřila své skvostné oči — —.

Když stará teta za chvíli přišla, podívat se ještě dle svého zvyku na svou svěřenku a poznamenat její čelo křížkem, zašeptala s úsměvem:

»Holubičko bílá!«

— — — — — — — — — — — — — —

— Proběhlo několik dní. Oktáv Šál přicházel do villy Beaurivage často — skoro denně. — Prostě a s úsměvem v oku vystupoval na terasu — bylo patrno, že ví, koho tu nalezne.

Teréza, vždy trochu rozpačitá v prvých okamžicích, vstala, aby mu vyšla vstříc — ale předešel ji, chápaje ruku její a usedaje hned do proutěné sesle proti její stoličce — a tu teprve, když zplna podívala se do jeho očí, zazářil v jejích velkých zornicích úsměv, a zároveň dva ohně.

Bylo skoro denně totéž, toto prosté uvítání, téměř beze slov a jen v mírném sklonu postavy dívky bylo trochu rozechvěnosti — vše ostatní zdálo se být tak klidné a prosté.

Skvostné ráno, plné slunečního jasu a úsměvů. Teréza snad očekávala mladého muže a snad cítila radost, když přišel, neboť její oči staly se pak ještě většími a hlubokými, jako blízká tůň jezerní pod terasou. Lístky smuteční vrby a mladé břízky se pak často rozšuměly a sdělovaly okolí, že oči bílé dívky září tak, jako nikdy před tím, a že skvělá její šíje, které náhodou se mohly dotknouti, chvěje se jedva znatelně čímsi neznámým.

Skloněna nad svým vyšíváním anebo podpírajíc hlavu malou rukou a naklánějíc se vzad, naslouchala Teréza tichým slovům mladého muže. — Vypravoval o svém životě, o svých osudech, i o snahách, pracích, o tuchách své duše, o všem tom, co plnilo jeho mysl, co bylo jeho radostí a smutkem. Všechno na sebe povídal, vše vylíčil v těchto hovorech důvěrných — — a den ode dne vystával před Terézou vždy jasněji obraz celého duševního života Oktávova. Prvním pak výsledkem jeho důvěry k této malé dívce bylo, že Teréza snažila se co nejlépe a nejhlouběji pochopit vše, co dělo se v duši mladého muže, vše, co plnilo jeho srdce i co působilo mu bolest. A vycítila jasně, že prvé, co v odpověď tomuto hochu na vše, co o sobě řekl, být mohlo — byl soucit. — Ovšem — on si nestěžoval a slovy nestýskal — ale bylo tolik smutku a resignace v prostých oněch větách, kterými mluvil o svých cílech a snahách, jakožto o věcech bývalých, nedosažitelných, nebo marných, Vše pro něho zdálo se být minulé — a dotkl-li se přece slovem budoucnosti, měl pro vlastní svá slova charakteristický úsměv resignace.

Tiše, okem řasou až v úzký proužek sevřeným, hleděla Teréza na mladého muže, a do hloubi své duše vnímala jeho obraz, aniž si toho uvědomovala. Viděla jej, snědého a štíhlého, prostého a nonchalantního, jak seděl proti ní a pozorovala volná gesta jeho hubené ruky. Dlouho se dívala na tuto ruku — a vždy více pociťovala, že ony bledé, kostnaté prsty, a bleděmodré žilky, silně vyvstalé, náležejí tělu chorému. Jak se jí vrýval jejich obraz v mysl, tak čím dále určitěji tvořil se úsudek a přesvědčení, že ona tichá tragika, která zněla tak mimovolně a nehledaně ze slov mladého muže, má kořeny své hluboko a nevývratně založené a že, bylo-li co smutného v hlubokých, bledých jeho očích, byl to smutek loučení se vším, co bylo nutno pohřbít, potichu, skrytě a tím i bolestněji a beznadějněji. — A tím poznala prostě, aniž to bylo vysloveno, že naslouchá historii života ztroskotaného — člověku, který pomalu, ale s hroznou a nezvratnou jistotou vše ztrácí, aniž by mohl co zachránit, anebo něco ještě získat.

Objala pohledem celou elegantní silhouetu mladého muže, a vroucí smutek zajal její duši. — Tyto dobré oči neměly už nikdy zazářit radostí a veselím a bledé čelo jeho neměla rozjasnit myšlenka naděje a radosti ze života. Vše bylo odsouzeno k zániku. Vše se hroutilo, všechny plány, všechny sny, — a nic se nedalo zachránit. — A přece, jak byl ušlechtilý a milý. Jeho oči pravily, že umrou v horečném lesku — — a přece chtěly se

usmívat. Zaskvěly se náhlým oživením — a mladý muž vstal.

»Život je krásným,« řekl s úsměvem. —

Jeho vysoká postava v bílé uniformě námořního ingenieura se vzpřímila a ostře se narýsovala na temně zeleném pozadí. — Přešel balkónem a znovu se vrátil. Teréza jej provázela pohledem.

»Život je krásný,« opakoval, posunuv čapku s čela výše.

»Hleďte dnes! — Jezero hýří barvami, stero odstínů v něm naleznete, jest jenom třeba umět se dívat — a slunce je bílé a Monte Baldo pod ním celý černý — a hle, jak je vidět jasně až ke Gardone a tam na sever už se bělá Arco — co života a co krásy jenom v tomto kousku země.«

Učinil několik kroků a obrátil se náhle.

»A znáte noc na moři? — Ó Madono! —« oddechl hned a mávl rukou. — Znova usedl a dodal, nyní už klidně:

»Nevím, proč tolik lidí život mrzí, anebo i jen nudí. — Ve všem lze nalézti radost ze života, ve všem. V přírodě, v pláni oceanu zrovna tak, jako na zelených březích říčky, v jasu slunce, v práci, v tónech mistra i ve lkání šalmaje, v dětské pohádce a v básni, v přátelství, v číši vína — — —«.

»V ženách a v lásce — —« Teréza dodala za okamžik nesměle a skoro šeptem.

»V ženách?« zeptal se mladý muž spíše sama sebe. — »Také snad — —«.

»Proč se tážete?« — Teréza se trochu nachýlila ku předu. »Vy neznáte žen? A snad jste nikdy žádnou nemiloval? — Vy, námořníku?!« zasmála se trochu.

»Ach, hleďte — proč bych zapíral. Ano, znám mnoho žen, nu ovšem, nemožno jinak — a — to také chcete vědět? dvě z nich jsem miloval.«

Kolem rtů mladého muže objevil se tah, který mohl znamenat úsměv i úsměšek. Za okamžik pokračoval:

»Dvě ženy jsem miloval. V obě jsem věřil a v obě doufal. I v tu prvou, kterou jsem miloval v ohni probuzeného mládí, i v onu druhou tehdy, když byl jsem už mužem; tím hůře. — Jedna byla běloučká, milá, něžná, s očima jasnýma jak jižní nebe, společnost ji znala pouze epithetem »pyšná Římanka« — druhá měla pohyby gazely a úsměv dítěte; — jedné dal jsem všechny sny svých mladých dnů — druhé nejkrásnější touhy svých nejkrásnějších let. — Ach, dnes už o tom lehko mluvit — nu, ta prvá ubohá umřela, když se jí narodilo dítě s mým kapitánem — a ta druhá, když jednou jsem se vrátil z moře, neznala mne již k vůli komusi, kdo dovedl krásně zazpívat sladké arie vlašských oper. — — Měl bych Vám také vypravovat, zdali to bolelo?«

Odmlčel se na chvíli a pak dodal:

»Snad mám právo říci, že nevím, zda možno opravdu radost života nalézt v náručí ženy — rozumějte mně — míním vědomí opravdové lásky a bezvýhradnou a nikdy neklamanou víru v ženu. Neboť — kde jsou ženy hodné této víry?«

Teréza mlčela a její oči bloudily po jezeře. — Nehledě na ni a jako by ospravedlnit chtěl, co právě řekl, pokračoval Oktáv za chvíli:

»Myslím, Terézo, že láska ženy dovede vytvořit muži nejjasnější okamžiky života. Teplá a měkká ruka té, která opravdu miluje, musí vyhladit vrásky, které na čele muže ryje život, tak snadno, jako její vlahý úsměv a něžné slovo donutí zapomenout na vše, co trápí. Mám dojem, že účtoval bych snadněji se životem, kdybych měl vědomí, že byl jsem alespoň kdysi někomu tak drahým, jak jsem si přával, nejdražším ze všech. V té myšlence je veliká, ba někdy nezměrná cena, neboť tak být drahým, vzbudit tak velkou a opravdovou lásku, znamená, nežít přece nadarmo. — A pak — alespoň pokud mne se týče, já bych byl tak často potřeboval něžné a vlídné duše, která by mně dovedla odpouštět, a k níž utéci bych se byl mohl v nejtěžších dobách svého života — muži bývají v některých okamžicích bezmocnější než děti. — A bývaly — i jsou — doby smutku, který drtí — a nikoho není, kdo by mohl porozumět — neboť jsou věci, kterým by mohla porozumět pouze láska. A ve smutku života i v jeho boji jest pro muže jen dvé útočišť — práce a čistá náruč dobré ženy — úspěch práce a štěstí lásky. Mně úspěch práce zmizel — a lásky marné bylo hledání. A přec — taková láska byla touha mého života.«

»Snad ještě naleznete« — Teréza tiše vydechla a sklonila hlavu nízko. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Za chvíli se objevila Hýrová před svým domácím pánem. Lehce se usmívajíc otázala se čím může sloužit.

»Milostpaní — to bude chvilku trvat« — řekl Vlach. »Prosím vás tedy, abyste si sedla.«

Hýrová zatala zoubky do dolního rtu, uklonila se lehce, hodivši zvědavý pohled na Vlacha, ale usedla, kam pan domácí pokynul. Slovíčka při tom nepromluvila.

»Milostpaní, povím vám své největší tajemství.«

Hýrová se opět lehce uklonila, zamávnuvši dlaněmi. Tím naznačila, že ochotně poslouchá. Pak hodila okem na otevřené dvéře a když zjistila, že jsou v úplném bezpečí, řekla »Prosím«.

Ale srdce jí zabušilo. Snad — pro živého Boha — nepřišel se dotknout jejího společného tajemství — tajemství jejího nerozumného mládí a jeho ničemného útěku —

»Milostpaní — koupil jsem Rubešovic pozemky. Ale — sotva že mi to u soudu připsali, změnily se na radnici poměry. A já tu změnu mám odpykat. Moji lidé ocitli se v menšině a většina mi nyní hodila na nakoupené místo nový regulační plán. Má tam být náměstí. To znamená, že mi vyletí z kapsy dobrých sto až stopadesát tisíc«.

»Mluvilo se zde také o tom — já to slyšela, ale celkem tomu nerozumím«, řekla klidně Hýrová. Ale to se přemáhala. Nesmírně ji rozčilovala tato neočekávaná sdílnost Vlachova a myšlénky její honily se v úžasném labyrintu. Proč mi to říká? ptala se v duchu. Proč mne zasvěcuje do toho svého, jak pravil, největšího tajemství? Co chce?

»Stane li se, čeho se bojím, znamená to pro mne ohromnou ztrátu«, pokračoval Vlach. »Nejenom peněžitou, ale i morální. Mám tu mnoho nepřátel, které dnes ještě držím na uzdě, ale octnu-li se v boji s radnicí — to víte, milostpaní — pak to může vzít konec všelijaký. Kdo ví, nešel li bych odtud pak. To všechno by bylo spojeno s velikými ztrátami. Na penězích, na cti, na všem . . .«.

Hýrové se zmítala ňadra rozčilením. Když přejela mimoděk knoflíčky na napjaté bluze, viděl Vlach, jak se jí ruka chvěje.

Nyní se k ní přiklonil a podívav se jí ostře do očí, zašeptal: »Kdybyste chtěla, mohla byste mi pomoci«.

»Já?« vzkřikla Hýrová a uhodila se oběma rukama prudce do prsou. Při tom se naklonila. Paprsek slunečni dotkl se tu bohatého jejího vlasu a pozlatil jí čelo. Vlachovi se zdálo, že je před královnou, která sedí na trůně v zlaté čelence. To ho tak zmátlo, že se až zalekl té své žádosti opovážlivé, se kterou přisel před tuto půvabnou ženu.

Ale za okamžik už se zase ovládal. Už byl zase tím Vlachem, kterého naučil svět klestit si bez okolků cestu lokty, nedívat se, kde noha spočine, jen když se jde ku předu.

»Milostpaní —« řekl dotknuv se vztýčeným ukazováčkem její ruky, která spočinula na desce stolu, »kdybych získal Podolského, mám vyhráno. Podolský sem chodí. Udělejte nějak, aby změkl — a já vám dám pět tisíc zlatých — —«.

Hýrová se na židli vztýčila. Současně spráskla ruce a řekla opovržlivě přimhuřujíc oči: »Pane domácí! Co si o mně myslíte?«

Vlach se přiklonil k Hýřové, chopil se její ruky a zašeptl, probodávaje ji zrakem: »Márinko, pět tisíc zlatých!« Když vyslovoval číslici, na každé slabice zrovna si pohověl.

Hýrová se podívala na Vlacha. Vzdorně a hněvivě ho měřila. Ale to byla jenom maska. Za tou rodily se divné myšlénky. Pět tisíc zlatých! Tato kouzelná slova, tato hudba čísel, váha peněz vyslovených — jaký to průhled do nového světa, k němuž pět tisícovek bylo by čarodějným klíčem!

Pět tisícovek! To se jí zdálo ohromným bohatstvím — nádrží peněz, kterou není možno vyčerpati . . .

Ale ihned jí napadlo, proč Vlach přišel s touto nabídkou. To jistě nějak vypátral, jak se Podolský za ní plazil, co jí nabízel v pošetilém výbuchu vášně — to jistě nějak se vkradl Vlach asi do tohoto tajemství — a při pomyšlení tom zmocnila se jí veliká ošklivost k tomuto člověku. Hned ztratila tisícovky s očí, když si pomyslila, jak ji svedl a pak zbaběle opustil — a v tom pocítila k němu — hnus.

V očích jejích se tyto proměny všechny tak ozrcadlily, že Vlacha nepřekvapilo, když ukončila chvíli mlčení ostrým »Ne!« Přiklonila se při tom k Vlachovi, podívala se na něho zatínajíc zuby a přimhuřujíc oči. Pak se zvolna kochala pohledem na jeho tvář.

Za okamžik vytrhla svou ruku z jeho a opakovala: »Ne — ne!

Ale Vlach nebyl člověk, který couvá po prvním nezdaru. Poněvadž dobře vycítil, že ji z počátku omráčily peníze, které vyslovil, a že postihl, jak se zapotácela před tou číslicí — ani dost málo se nezalekl odporu krásné paničky. Vyčkal chvíli, nesklopil oči před vítězoslavnými pohledy Hýrové, pak zafukal prsty levice na desce stolu a řekl opět polohlasně, vážně pokyvuje hlavou: »Pět tisíc, Márinko«. Pak vztýčil palec u pravé pěsti, a tím přejel stůl, pronášeje při tom: »Tuhle je hotově vysázím!«

Hýrová prudce na to vstala, odstoupila ke dveřím a tu se postavila jako voják. A nyní mrskla pravou paží z místnosti, ukazujíc tak ostře a neklamně Vlachovi cestu. Slova při tom nepronesla. Ale nebylo toho také třeba. Očima svýma zalévala téměř Vlacha potupou.

V.

Postoj, ve kterém se Hýrová octla, je velice malebný, ale jen tehdy, netrvá-li dlouho a má-li úspěch.

To dobře věděl světa znalý Vlach. Proto klidně nechal Hýrovou státi u dveří, sleduje pouze, odejde-li.

Neodejde-li — pak je velká čáka na úspěch. Cítil, že ji nesmí zaplašit. Ani slovem, ba ani pohledem. Klidně sáhl tedy do náprsní kapsy, jakoby ani neviděl, co Hýrová činí, a sáhl tam pro novou zbraň. Věděl, že na těžká břemena třeba někdy více pák, proto ani sem nešel pouze s jedinou. A ve chvíli, kdy už asi umdlévala Hýrová v pyšné své póse, a kdy — studu plna, že její velitelské gesto nemělo nejmenšího účinu, byla by mohla snad plaše utéci — řekl Vlach s klidnou roztomilostí: »Milostpaní, něco bych vám rád ukázal.« Při tom položil na stůl nějaký plán. Vida pak, že Hýrová dadouc paži klesnouti, ode dveří se nehýbe, s humorem zažadonil: »Prosím — pojďte se přece podívat, milostpaní. Něco vám ukáži.«

Ach, jak se v duchu zasmál, když viděl, že Hýrová po krátkém váhání, malými kroky volně se blíží. (Pokračování.)

FEUILLETON

JUBILEJNÍ VZPOMÍNKA.

Činohra zahájila činnost svou v Národním divadle dne 19. listopadu 1883, kdy byla poprvé provedena »Salomena« od Boh. Adámka.

Na památku této události přinášíme dnes podobizny všech, kdož měli při tomto památném představení účastenství.

Ředitelem Národního divadla byl F. A. Šubert, dramaturgem Lad. Stroupežnický. Titulní roli B. Adámkova dramatu hrála pí. Otilie Sklenářová-Malá; hlavní mužskou roli Joana de Ponte měl Josef Šmaha. Režie byla v rukou Frant. Kolára. Mimo to účinkovali dle pořadu divadelní cedule: J. Slukov, J. Bittner, A. Pulda, A. Sedláček, K. Šimanovský, F. Pštros, J. Frankovský, V. Vávra, J. Mošna, T. Seifertová, A. Turková, A. Volfová, E. Chvalovský, P. Doubravský, J. Koubek, J. Chramosta, J. Mikoláš, E. Zdislav, J. Horník. Ze všech těch je ve svazku Nár. divadla J. Mošna a A. Sedláček. E. Zdislav je dnes hledaným advokátem v Uher. Hradišti. Dav vale divadlu, vrátil se k občanskému jménu svému. Doptáte se naň pod jménem JUDr. E. Ohrensteina.

T. Seifertová. 1256

F. A. Šubert. 933

O. Sklenářová-Malá.

B. Adámek. 2215

V. Slukov. 1622

J. Koubek.

J. Bittner. 1654

J. Frankovský. 1632

A. Turková. 2175

J. Seifert. 1652

J. Horník. 2177

A. Pulda. 1258

E. Zdislav. 2183

E. Chvalovský. 2179

F. Kolár. 1238

K. Šimanovský. 1048

J. Mošna. 722

F. Pštros a F. Šamberk. 1293

1784

A. Sedláček. 1598

J. Chramosta. 1660

A. Volfová. 3810

Josef Šmaha. 437

Petr Doubravský. 2227

V. Vávra. 2203

J. Mikoláš. 2181

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Viktor Dyk: Episoda. — Smuteční hostina. Po léta ozývají se již v našem literárním háji bezohledné, ostré Dykovy sloky. I mnozí z těch, jež skropil žíravinou svého péra, rádi mu odpouštěli, poněvadž byl nehledaný vtip v jeho nemilosrdných verších, humor v jeho pointách, virtuosní hladkost v jeho strofách. Když přišel s dobře stavěným románem »Konec Hackenschmiedův«, ukázalo se, že se nedívá na svět jenom jako posměváček, že je hloubka v jeho srdci — když dnes poznáváme jej jako autora dramatického, není již nejmenší pochyby, že ve Viktoru Dy-

kovi klesti si cestu do předních řad literárních silný člověk.

»Episoda« je písní o nevěrné ženě. Každý akt je jako epigram. Břitký, úsporně zhuštěný a účinný. Advokátní koncipient Florián (p. Matějovský) zamiluje se do podnikavé ženušky (pí. Benoniová) soudce Čapka (p. Innemann), kterouž také podle předpisu svede. Střízlivý mudrc maloměstský, notář Řehoř (p. Hurt), pochopiv situaci, objasní paničce, co dělávají v nesnázích z podobných afér vzniklých seladoni, když se již byli napili ze studně poznání. Utíkají z místa svých zločinů. Toho se dočká též k úžasu svému pí. soudcová, když se byla naplnila naděje jejího manžela na otcovství, v tomto případě pro pana soudce docela jen titulární.

Když se tři hrdinové tohoto dramatu po osmi letech náhodou sejdou kdesi na křižovatce tratí, ukáže se, jak je otráven život obou manželů, poněvadž jim dítě zemřelo. Aby jedu nakanulo dost i do duše velkého vinníka Floriána, o to postaral se osud, způsobiv toto nepředvídané setkání.

Když je nutno vstupovati do vlaku, slyšíme téměř řinčeti okovy na nohou všech z této neblahé trojice.

Drama je energicky rozčleněno v několik působivých scén. Vše, co by mohlo rušiti spád děje, prostě vymýtěno. Stavěl kus člověk, který již na počátku dramatické kariéry, jistě slibné, ví, jak konflikty nejúčinněji se tvoří.

Malému rozvlečení dialogu Floriánovu se soudcovou v posledním dějství pomoci mohl některý škrt. Odůvodniti příliš dlouhou nepřítomnost Čapkovu při tom mohla i režie. Čapek za skleněnými dveřmi mohl býti zaneprázdněn nějakým známým. Nádražní zvukomalba za kulisami nevyhovovala. Jinak bylo vše vypraveno dobře.

Pí. Benoniová hrála s velikou chutí a postavila na scénu figurku milé životnosti. P. Matějovský zejmena v prvých dvou aktech byl nanejvýše přirozený. Trochu více barev byla by snesla postava soudce Čapka. Pí. Matějovská měla malou úložku, ale každá nitka na ni měla správné osvětlení. V panu Hurtovi dle všeho získalo divadlo velmi mnoho. Ví především, co je to umělecká ekonomie na scéně, a dovede roli stále prozařovati pravdou života. V tomto ohledu připomíná p. Hurt šťastné počátky a rychlé úspěchy pí. Hübnerové na jevišti Národ. divadla. Bude zajímavo stopovati, jak se bude dále vše dařit tomuto novému členu.

»Smuteční hostina« je originelní nápad. Manželu uteče choť s jeho přítelem. Veřejnost je přesvědčena, že spáchala sebevraždu — jenom muž správně tuší, jak se věci mají. Ale v Londýně uteče zase přítel nevěrné ženě a vrátí se k »vdovci« — nedoznávaje však vinu. Za ním přikvapí kající Magdalena. Když zví od muže však, že miláček její je tu, zmizí všechna předstíraná kajícnost. Dvě — tři slova a již letí od manžela zase jen k milenci.

Leccos nedopověděl tu autor — něco dosti nevyhrotili pánové Vojan a Vávra — proto divák z počátku byl jako ve tmách. A přece hráno bylo dobře. Pan Vojan virtuosně dával prozařovati tomu, že jinak mluví a jinak myslí — pan Vávra sekundoval velmi šťastně, a přece nebylo dosaženo dosti záhy toho, aby divák byl podmaněn. Něčeho v souhře se tu v první části nedostávalo.

Když se octla na jevišti šťastná nebožka, jakoby byl někdo po trapné tmě náhle jeviště ozářil. Tak si obecenstvo oddychlo, poněvadž chápalo teprve nyní autorův nápad i na těch místech, odkudž podobizna pí. Laudové — rozluštění divokého rebusu — nebylo vidět.

Pí. Laudová ošemetnou kočku sehrála s mimořádným úspěchem. To byly divoké pasáže na jediné struně, vysoko laděné — co jsme v několika minutách jejího výstupu zaslechli.

Snad by byly ještě dvě dobré zkoušky našly »Smuteční hostině« umělecké těžiště. Při premiéře teprve duetto páně Vojanovo s pí. Laudovou hru vyzvedlo. *ech.*

— **O Karlu Havlíčkovi Borovském.** S ukázkami z jeho spisů podává dospívající mládeži Josef Krušina ze Švamberka. Spisek vyšel v Knižnici mládeže nákladem Dědictví Komenského, které již řadou dobrých knížek zavděčilo se mladým čtenářům. Tentokráte padesáté výročí úmrtí Havlíčkova přineslo naší mládeži vhodný životopis velikého ušlechtilého muže, jehož jméno náleží v Čechách k nejznámějším. Prací svou spisovatel svědomitě snaží se vytvořiti v dětských duších správný obraz Havlíčkův. Domníváme se, že se mu to při známé choulostivosti látky dobře podařilo.

Připojené ukázky spisů Havlíčkových a několik vyobrazení přijmou čtenářové Knižnice zajisté s povděkem. *Ds.*

Ročník V. číslo 10. vydáno dne 23. listopadu 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelum zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Pokračování.)

ZPĚV III.

I.

»Jsem šťastna, když mne líbáš,
však nyní ustaň již,
zas hradní zvonek kvílí,
ó což jej neslyšíš?«

»Naslouchám marně, je to jen zdání,
klame tě smysl, hrdličko moje,
jen jeden zvonek ke mně se sklání,
rty jsou to sladké, rty jsou to tvoje.

Ten zvonek šeptá,
ten zvonek kvílí:
»Ó jen mne líbej
ve lásky chvíli!«
Nuž, zvonku smavý,
ret můj tě zdraví,
až k sladké závrati, chci se ti oddati,
buď zdrávo lásky víno,
Angelo! Angelino!«

»Jsem šťastna když mne líbáš,
však půlnoční je čas
a strach mi v prsou budí
hradního zvonku hlas.«

»Naslouchám marně — představy bludné
jaly tvou duši v tajemné sítě,
jen dva zřím zvonky něžné a svůdné,
jsou to tvá ňadra, čarovné dítě.

Ty zvonky květné
žalostně kvílí:
»Polibky chceme
ve lásky chvíli!« —
Nuž, zvonky smavé,
růžové, hravé,
až k sladké závrati chci se vám oddati,
buď zdrávo lásky víno,
Angelo! Angelino!«

»Jsem šťastna, když mne líbáš,
však srdce plno tuch,
tím hradním zvonkem kývá
manžela mého duch.«

»Naslouchám marně, klameš se zase,
to jiný zvonek lehce se chvěje,
v náruči mojí v nahé své kráse
tělo tvé božské zvonkem se směje.

Ten zvonek svůdný
šeptá a kvílí:
Líbej mne, líbej,
ve lásky chvíli! —
Nuž, zvonku smavý,
ret můj tě zdraví,
až k sladké závrati, chci se ti oddati,
buď zdrávo lásky víno,
Angelo! Angelino!«

»Jsem šťastna, když mne líbáš
však úzko je mi přec,
tím hradním zvonkem kývá
příšerný kostlivec.« —

»Naslouchám marně zbav se té tísně,
slyším jen zvonek smavých tvých retů,
ňader tvých sladké zvonkové písně,
tys celá zvonkem, celá jsi z květů.

Ó, zvonky krásné,
každý z vás kvílí
a každý šeptá:
Líbej mne chvíli,
nuž, zvonky smavé
čarovné, hravé,
až k sladké závrati, chci se vám oddati,
buď zdrávo lásky víno.
Angelo! Angelino!«

II.

Již bledly hvězdy na nebi
i srpek luny bled,
když paní lovec opouštěl
jak z rána motýl květ.
V železných dveřích klíčem on
třikráte otočil
však marně dvéře otvíral
a marně v zámek bil.
Nehnuty dvéře zůstaly
překvapen lovec stál,
hlas strašný k němu z chodby zněl
jakoby z temna hrobu spěl:
»Jen líbej, líbej dál!« —

»Zda slyšela jsi, paní má,
ten hrůzyplný hlas?«
A znovu lovec v zámek bil
a znovu dveřmi třás.
Leč marno všechno úsilí,
napnutí všechněch sil,
kýs předmět rovněž balvanu
železné dvéře kryl.
Na loži paní zalkala,
děs v její líc se dral,
ze chodby zas ta hrůza slov,
jak draly by se ze chřtánu sov;
»Jen líbej, líbej dál!« —

»Ó milovaný druhu můj,
já zmírám v úzkostech,
to mého chotě hrozný hlas,
my umřem v těchto zdech.
Ve svojím těžkém brnění
na stráži stojí On,
tou skalou milý, nepohneš,
nás strašný čeká skon.«
Tak děla paní, krásný vlas
prst její bílý rval
a z chodby v moře její muk
zase ten hrozný, strašný zvuk:
»Jen líbej, líbej dál!« —

»Zde nářek marný, paní má,
ó raděj přistup blíž,
jen spolnou silou zdoláme
těch dveří strašnou tíž.«
»Já ráda tobě pomohu,
děs množí sílu mou,
vždyť jinak hladem zhyneme
zde smrtí strašlivou.« —
Než marna všechna námaha,
ač napjat každý sval,
jak skála dvéře v stěžejích,
jen z chodby zní sem strašný smích:
»Jen líbej, líbej dál!« —

Rozleh se výkřik komnatou,
jej plodí zoufalost,
na dlažbu paní říti se,
vlas její pouta prost.
»O smilování, choti můj!«
di chvějící se ret,
a mladý lovec v zápětí:
»Buď, starý lotře, klet!«
A v dvéře jako v šílení
zas bušiti se jal
leč v odvetu mu z chodby hlas,
jak na rtech by se ďabla třás:
»Jen líbej, líbej dál!« — — —

(Dokončení.)

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

Já byl té chvíle lhostejný k oběma stranám. Co mně bylo té chvíle do vysoké, evropské zmatkové politiky. Mé srdce tlouklo a chvělo se tak silným citem, že neuznávalo nepokojných snů sobeckých politiků a jejich intrik a nástrah na podmanění měkčích a slabších ras.

Seděl jsem chvíli opodál, mechanicky naslouchaje zápasu obou těch řečníků, ale pak jsem se tiše zvedl a nepozorovaně odešel.

Sám, sám jsem chtěl býti, abych poznovu v myšlenkách prožil tu blaženou chvíli, strávenou tohoto večera s Musou v aleji.

Přešel jsem prašnatou cestu a ocitl se na lukách, politých září měsíčnou. Byla už rosa, dýchala svěže od země a napajovala vzduch. V lehoučkých parách dřímala pole a háje schoulené v spánku. Veliký pták přeletěl z blízkeho dubu pleskaje křídlama k jinému stromu, ale ani zde nenašel pokoje a vznesl se dále, jakoby nemohl najíti místa.

Šel jsem zasněn širokou světlou lučinou. Byl jsem šťasten, ale přece má neustálená mysl odletovala za Musou k dubové aleji.

Tušil jsem, že bez Musy můj život nemá významu, a toužící mé srdce napovídalo: ona musí býti tvou.

A tuto větu opakoval jsem, bůhví, po kolikáté, když jsem otevřel okno ve svém pokoji a hleděl do noci k západu, jakoby tam měla vyjít má hvězda.

XI.

Vstal jsem pozdě, nevyspán a s pavučinami pod čelem.

Obloha byla zašedlá, stromy stály nehnutě v zahradě a venkovští kohouti jako o závod ohlašovali změnu v počasí.

Po snídaní zahrabal jsem se do své světničky a rozvažoval o Muse a o sobě. Přestal jsem na tom, že bude třeba vše skončiti ještě do konce prázdnin a líčil si kouzlo nového života svěžími, jásajícími barvami.

K poledni počalo přeprchavati. Zvolna sýčely kapky na listy jabloní, houstly a pleskaly potom s jasnějším unavujícím šumotem.

Zalekl jsem se nudy, jež přepadává za deště městského člověka na vsi. A k tomu přís a i možnost, že toho dne Musy ani nespatřím.

Mrzut a zasmušilý chodil jsem pokojem, naslouchaje nepřetržité chřestivé hudbě sytého letního deště.

Na štěstí docela neočekávaně přišel Moricek.

»Má úcta,« zapiskl ve dveřích. »Dovolíte snad, že vám učiním návštěvu.«

»Těší mne, že přicházíte,« odpověděl jsem, podal Morickovi ruku a nabídl mu židli.

Moricek plaše usedl. Byl slušně oblečen v dobře přiléhající šat a činil veskrze dobrý dojem.

»Ale nepřekážím vám snad?« omlouval se zdvořile.

»Naopak, jsem rád vaší návštěvě. Beztoho nebude možno nikam vyjíti,« odpověděl jsem.

»Tatynek byl ve městě nakupovat. Přijel včas vlakem. On vám zná počasí. Jenom se podívá na nebe a hned řekne: bude tak nebo tak,« rozpovídal se Moricek.

»Což vy jste už zvykl na dědině,« řekl jsem postřehnuv u něho, že často užíval obvyklých lidových frází.

»Co se mne týká, byl bych radši ve městě, ale tatynek město nechválí. Tam, víte, je konkurence strašná. Jeden by druhého na lžíci vody utopil. Proto jsme z města odešli. Měli jsme tam dům, ale tatynek ho prodal, peníze uložil v záložně a za ostatek koupil domek a role. Nám tu nechybí nic. Jsme jenom tři v domě, užijeme se,« povídal Moricek, vrátil se do minulých časů a začal přede mnou rozvinovat celou rodinnou kroniku s důvěrnosti u židů neobyčejnou.

Poslouchal jsem jej s účastí.

Na konec rozhovořil se o sobě. Pravil, že studoval nižší reálku a pak všeho nechal, ale že si váží vzdělání, jenom že na vsi prý člověk zakrňuje.

»Slyšel jsem, že chcete sbírat jakési písničky,« řekl mi po přestávce.

»Ano, proto jsem tedy vlastně přijel,« odpověděl jsem.

»Je tady strýc jeden, zpěvák mu říkají, ten umí starosvětské písničky,« řekl Moricek.

»Tetička mně o něm pravila, ale varovala mne před ním.«

»Povahu nemá nejlepší, ale zpívat umí.«

»Nezpívá, až prý se napije.«

»Je pravda. Včera prý zpíval. Světil modré pondělí a dnes při deštivém počasí také pije, jako bych věděl.«

Nemohli bychom se vypravit za ním? Beztoho je doma tak nudně,« navrhl jsem Morickovi.

»Jestli si přejete, pojďme!« řekl Moricek a pohnul se na židli.

Jeho ochota přišla mně vhod.

Oblekl jsem na sebe svrchník, vzal deštník a šli jsme.

Pršelo. Těžká oblaka jen se přeháněla od severních lesů. Zdrsnělo, sestudenělo. Na návsi téměř nebylo člověka, jen my se tloukli po špatných, blativých cestách k panské hospodě na dolním konci dědiny,

Cestou dával mně Moricek rady, jak mám obcovat se starým strýcem, a navrhl mi, abych jeho, Moricka, nechal jednat, že to tak bude nejlépe. Souhlasil jsem s ním úplně.

»Už jsme na místě!« řekl Moricek u jednopatrového dlouhého domu, ne nepodobného kasárně, s dvorem a těžkými vraty a blátem dokola a nepříjemným hospodským zápachem.

»Musíte si od něho všeliccos nechat líbit, jinak to nejde. Je umíněný,« upozornil mne Moricek a vešel.

Místnost byla nízká, čerstvě, křiklavě malovaná s hromadou primitivního nábytku. Několik venkovských lidí sedělo u stolu s baňkami kořalky v nečisté, dusné atmosféře, nasáté ostrým zápachem z tabáku.

V koutě seděl nízký, skrčený stařík už skoro rozdřímán s očima polozhaslýma.

»Tu sedí,« řekl Moricek a bral se znova ke starci

»A, pěkně vítám,« řekl Morickovi stařecím falsettem a otřel si ústa.

»No jak, stařičku? Zkazilo se vám sečení,« obcházel si jej Moricek a přisedl naproti němu.

Mrkl na mne, abych přisedl také. Učinil jsem tak.

»Zkazilo, zkazilo, ale co — práce neuteče. Co není dnes, bude zítra,« žvatlal stařík už bezzubý, kradmo si prohlížeje mne, cizího.

Pozoroval jsem Moricka, jak si obratně obcházel divného starce, aby ho přiměl ke zpěvu.

»Stařičku, mohl byste nám něco zazpívat,« řekl Moricek a pohladil starce po zádech docela úlisně.

»A co s tím, nač to?« ozval se stařík nedůvěřivě.

Moricek mne představil starci a vyložil mu, že si ty písničky zapisuju, aby se neztratily a politicky chválil staré časy, že starce na chvíli zmátl. Ale stařík brzo se vzpamatoval a nedůvěřivě kmihal hlavou na krátké šíji.

Mladý hospodský, naslouchaje stranou našemu hovoru, naznačil po německu Morickovi, že ještě nebude zpívat, že mu do obvyklé míry scházejí ještě dvě baňky, po nich že se stařík rozehřeje a přijde do onoho bezstarostného rozcitlivění, kdy mu zpěv sám sebou řine z překypělého nitra.

»Přineste baňku dobré,« zavolal Moricek na hospodského.

Hospodský přinesl baňku a Moricek ji nabídl starci. (Pokračování.)

V. FREYN:

Bílá Teréza.

(Pokračování.)

ed, Terézo? Mé dítě — nad propastí se nestaví. Kdysi bych byl té, která by byla splnila můj sen o lásce, v dík přinesl s vděčností a láskou svou vše, čím muž ženu může učinit šťastnou — dnes, Terézo, ve svých třiceti létech, smím pouze hleděti zpět.«

Dívala se na něho tiše. Neodporovala jeho posledním slovům. Nenapadlo ji ani, zvracet mu jeho pessimistický náhled — byla příliš opravdová, aby dovedla planě někoho těšit a soudila o něm, že je dosti mužem, aby mohl přijmout nějaké námitky vůči svým slovům jinak, než s úsměvem. Ostatně, bylo nutno věřit tomu, co řekl.

Hrdý a ostrý úsměšek přeběhl mu přese rty, a čelo přešla mu tenká, ostrá rýha. Ale zmizelo obé zase hned a v jeho očích se opět zaleskло. A hlubokým, pravdivým tónem řekl:

»Víte — to je nejhorší, co se může v životě stát — být oklamán; neboť tu je duše raněna na několika místech současně: v lásce, v hrdosti, v nadějích, ve víře — a právě toto, ztratit víru v ženu, víru v charakter, v duši a v cit ženy — to je největší ztráta — alespoň kdyby bylo možno zabránit tomu, aby vytvořený její obraz v duši neklesal se své výše níž a níž — až tak nízko — to je nejsmutnější.«

Pohlédl na Terézu. Opět skloněna nad vyšíváním, pozorně robila malé stehy. Jemně vzal ji za ruku a odtahuje ji od napnutého rámu, řekl s úsměvem:

»Nešijte už — podívejte se, jak je ten Váš prstík celý rozpíchaný.«

Teréza pomalu stáhla ruku zpět.

»Už přestanu se svou přednáškou,« zasmál se, vstávaje.

Rozpačitě k němu vzhlédla — neboť nemohla se pojednou odhodlat říci mu, aby ještě zůstal a mluvil dále, že rada ho chce poslouchat.

»Budu Vás podruhé bavit veseleji,« poznamenal upřímně. »Dovolíte, abych zase řekl ‚na shledanou?'«

»Ovšem,« řekla prostě a opravdově.

Podala mu svou bílou ruku a přimhouřila oči, když ji krátce a pevně stiskl. — Sledovala jej pohledem až k poslednímu schodu. Věděla, že se ještě obrátí a chtěla zachytit jeho úsměv. —

— Když zapadla dvířka zahrady, odložila bílá Teréza svoji práci úplně a postavila si sesla do tmavého, vlhkého stínu břečťanu, který ji zpola skryl. — Byla odtud vyhlídka na celé jezero a na přístav. —

Čekala trpělivě. — Před jejíma očima rozzářila se veliká pláň vodní skvoucím leskem spousty vlnek vždy menších a menších, až v dálce splynulo vše v jediný, široký pás roztekléhо stříbra, blýštícího mocně a tak zářivě, že vstupovaly slzy v oči. Nahoře pak nebe, celé bílé v záři slunce plně rozžhaveného, viselo na ohromných skalách, jichž sněžné vrcholy zdály se mizet a skrývat se v bílých obláčcích, a jichž boky padaly do jezera v prodloužení svých obrazů až kamsi hluboko, hluboko v černozelenou tůň. Slabounký vánek chvěl se od jezera a vzduch tetelil se teplem a klidem okolí.

Od přístavu pod západní skalou zalehl sem chvílemi šum. Dýmal tam parník, připravený na cestu do Gardone. (Oktáv Šál vracíval se jím se svých návštěv ve ville Beaurivage). Bylo vidět plavčíky, přenášející bedny se břehu na záď lodě, několik cestujících kupilo se kolem pokladny, italští celníci líně přecházeli kolem zábradlí, a hejno zvědavců, posluhů a dětí tlačilo se k můstku. — Parník se slabě kolébal, otřásán přebytkem páry, a bílozelené vlnky, od něho rozběhlé, narážely v bílé pěně na břeh.

Teréza hleděla bystře na tento obrázek. — Konečně objevila se bílá čapka. Oktáv Šál proplet! se zástupem Italů a přeskočil můstek. Teréza viděla, kterak sundal čapku a šátkem otřel čelo. — A v tom už se také parník hnul. Oktáv, jasně znatelný svým bílým šatem v tlumu cestujících, přešel palubou a usedl na polní sesli pod kolem kormidla. Stáhl štítek čapky k čelu, založil ruce a zahleděl se na Rivu, od které se počal vzdalovat.

Teréza sledovala pohledem loď. Bylo slyšet šum šroubu — pak nastalo ticho. Hluboká rýha, kterou brázdil parník v jezeru, černala se ve svém středu širokým, dlouhým pruhem. Bylo lze pozorovati slabé kolébání lodě s boku na bok. — Párník stával se vždy menší. Jeho tichý pochod, neustalý pohyb do dálky bez nejmenšího zvuku, působil zvláštním dojmem. Bylo v tom něco, jako opouštění, tiché a odměřené opouštění všeho, co zůstalo na pevnině — a Teréza cítila, že právě ono mlčení a ticho, s jakým se to dělo, je projevem smutku. — A pruh černého dýmu z komínu parníku, ploužil se v zadu. Už bylo těžko, rozeznat jednotlivosti na palubě. Bílá postava na zádi stala se bodem. — Teréza vstala a nahnula se trochu k zábradlí, jako by chtěla lépe vidět. Dlouze zadívala se na mizící loď a její malé ruce se sepjaly na prsou. A jako by se chtěla modlit, řekla krátce a vroucně: »Caro!«

Sedla zpět do lenošky a oběma rukama přikryla oči. Nyní nechtěla vidět nic, chtěla tmu — a v ní vyvolat obraz chvil minulých. — Dojmy všech minulých dnů v ní vystaly.

Jaký chaos! Čím bylo ovládáno nyní její malé srdce, že se tak chvělo? Radost z čehosi pouze tušeného, i smutno a divná tesknota šly ji duší zároveň s utajenou úzkostí, která snadno zmocňuje se nezkušených a osamocených, i konečně s touhou dosud neznámou, nahle vytryskou a sladkou. A její srdce překypovalo náhlým a prudkým přáním, býti dobrou a být šťastnou. Před jejíma zavřenýma očima stál obraz Oktáva. Všechno, co řekl, plynulo jí myslí a její duše viděla chorobný lesk jeho inteligentních očí. Bylo jí nevýslovně smutno. Jediné, co bylo ji plně jasné, bylo přesvědčení, že on se ve svém osudu nemýlí. Ale ta tvrdá, mathematická jistota, kterou se měla řídit jeho budoucnost, vzbuzovala úzkost v její měkké, dobré duši. — »Odsouzen«, ozvalo se cosi v jejím nitru, a hned v tom dvojnásobný stesk prochvěl jí duší myšlenkou na to, co řekl o své minulosti a o svých snech nedosněných, nebo zklamaných. Prošel tedy životem — a zbyla mu jen trpkost, a snad pohrdání — a toho, po čem toužil, mu popřano nebylo. Náhoda života.

A opět uviděla úsměv jeho retů, a bělost zubů pod malým černým vousem. Bylo to tak ženské a bezvědomé, když v srdci této dívky prochvělo cosi slastného až k mdlobě. Přitiskla ruce těsněji k očím. Směs lítosti a blaha zaplavila náhle a mocně její duši, a

zdálo se jí, že její srdce směje se i pláče. — Ach, jak byla bezradná. Její duše, ovšem, hrála si sny — ale tato bílá dívka věděla, že život je jiný, než ony zlaté obrázky jeji fantasie, neboť chlad skutečnosti a často i nevlídnost světa naučily ji, že pohádky lze pouze snít, nikoli žít. — A hle — nyní stanul před ní bledý onen princ, o jasu jehož bohatýrských očí dívčí její mysl snívala svou pohádku plnou světla a radosti — nyní jej viděla, seděl zde a mluvil k ní — a jí ho byle lito. A tak, jak stával se jí drahý, rostla v duši její otázka, kde nalézti by bylo možno ono něco, čím zešťastnit by bylo lze to, co jemu ještě zbylo. Mohla v jeho oku vznítit záblesk štěstí čistá láska, jakou zachvít se může čisté srdce? Mohla mu chvíli ve ikého, šťastného vzrušení přinést hluboká, bezpodmínečná oddanost ženy zcela bez nároků? Mohl alespoň radostné vzdechnutí jeho vzbudit ten, kdo vrátil by mu víru v lásku — v takovou oddanou, prostou a svatou lásku, po jaké toužil? Co mohlo vyhladit jizvy v jeho srdci, co zmírnit trpkost jeho vzpomínek? Snad prosté, diskrétní přátelství, snad účast dobré duše. Snad čistá, nesmírná láska, odhodlaná ke všemu. Snad žhavá, vše spalující a na vše zapomenout dávající náruč ženy prvně a bezohledně milující. Snad pouze teplý pohled a ruky stisk. — Ach, vše toto má žena, která miluje v pravdě — všeho toho cítila se bílá Teréza mocna — duší její pouze chvěla se touha, spatřit v oku Oktáva šťastný úsměv. A nitrem jejím bouřilo stero pochybností, stero obav, stero nadějí. Jak bylo její malé srdce sevřeno a kterak tajil se jí dech. Cítila sílu ke všemu, k odříkání, k oddanosti, k veliké obětí, ke všemu, co on bude chtít — a přece, jak byla slába! — Její bílé tělo prožehl chlad a oči jí pálily. — Náhle se zachvěla. Vždyť on odejde — a pak se nevrátí nikdy. — Vstala prudce.

Veběhla na stezku zahrady a několikrát prošla. — Ó, kdyby měla matku. Tichou lítostí zavlhl její pohled a její ruka mimoděk trhala lístky mimosy, zatím co mysl její zaletěla daleko. Ano — nyní! Do její náruče by utekla nyní a řekla by ji všechno, všechno, co cítí, čím touží, co chce — a čeho se bojí. Ach, mamičko, proč jsi odešla? Zdálo se jí, že stojí ve světě zcela sama. — Najednou se rozběhla do domu a rozhrnula portiéru prvých dveří. — V pokoji u okna seděla šedá stařenka s kostěnými okuláry na měkkém nose a pomalu cos pletla.

Teréza tiše prošla a sedla na nízkou stoličku u nohou paní.

»Ach, naše holubička mne přichází navštívit — —« stará paní se jasně usmála.

Teréza sklopila své dlouhé řasy a podepřela se o kolena stařenky.

»Přeješ si něčeho, mé dítě?«

Teréza mlčky a záporně pokynula hlavou; zadívala se na černé krajky u sukně staré dámy.

Bylo chvíli ticho. Pojednou řekla paní mírně:

»Terézo moje, tobě se něco stalo. S tebou se cosi děje. — Ty jsi se změnila. Jsi nemocna, či trápí tě něco? Máš nějaké přání?«

»Ach ne, tetičko —« zašeptala dívka.

»— A přece — nejsi upřímná —« stará paní oddechla.

Teréza sklonila hlavu níže. — Několik vteřin bylo slyšet tikot starých hodin. — Pojednou, jako by se odhodlala, vzala Teréza vráscitou ruku stařenky do svých a položivši na ni své čelo, řekla bázlivě a polohlasem:

»Tetinko — viď, že Oktáv neumře?«

»— — Dítě, co mluvíš — —?« Stará paní polekaně chopila ruce dívky. Prudké překvapení, náhle vyrostlá starost a jakoby úzkost před něčím nenadále objeveným, zjevilo se v jejím ustrašeném pohledu.

Teréza beze slova položila svou hlavu do klína stařenky a objala její boky. Tak zůstala. — — —

— — Toho večera bylo v ložnici obou stařečků neobyčejně dlouho světlo — a chvílemi bylo slyšet i tlumený a důtklivý hovor. — —

Ráno zastihla Teréza tetu i strýce už při snídani, jak obyčejně probírající ranní zprávy z dalekého světa, a na jejich měkkých rtech zřela obvykly dobrý úsměv. —

— — — — — — — — — — — — — — —

Prošly dva, tři dny oním tichým krokem, kterým procházel čas villou Beaurivage tak, jakoby nechtěl rušit klidu jeho obyvatel. Hovořeno, vyprávěno, někdy ozval se veselý hlahol strýce — jen nejbystřejšímu a zasvěcenému pozorovateli by neušel jedva znatelný stín, který se položil na čela všech, a zvláštní, slabý dojem, jakoby v ovzduší visel veliký vykřičník. (Dokončení.)

MILAN FUČÍK:

Povídka o pikolovi.

Z historií prostých lidí.
(Pokračování.)

ykládal mu, jak vítati hosty, používati ubrousku, rozeznávati časopisy, znáti druhy kávy a pečiva, dále kam se chodí pro pivo. Poučky neměly konce. Pan šéf chtěl se zbavit tohoto vychovatelského úkolu co možná najednou. Pepíkovi mísila se jedna představa do druhé a strnule naslouchal svému veliteli.

Konečně přišla slečna z kredence. Vešla z ulice v slaměném kloboučku a jiných šatech než včera. Pepíkovi bylo hned veseleji. Vracela se mu síla i odvaha; jemně zvučný soprán děvčete zavzněl občas kavárnou jako v lese ptačí plsnička, a hoch vždycky obrátil se po jejím hlase. A znova viděl hezkou její tvář a její úsměv. Vzpomínal si na svůj krásný sen. Napadlo mu, aby jí o něm vyprávěl. Ale ostýchal se.

Tak pomalu zapomínal na smutné a nevlídné probuzení z jitra. Smiřoval se zase se svým osudem. Polední slunce naplnilo sál, a bylo tu zas veselo. Přišla doba oběda. Pepík s chutí se najedl, šťasten, že směl slečně přinésti její jídlo.

Vrchní číšník četl noviny, druhý číšník upravoval tága. Pepík nevěděl, co dělat. Opraŝoval zlehka stolky a díval se při tom kradmo po slečně. Najednou se ozvalo z kredence:

— Pikolo, šel sem ke mně! . . .

Pepík šel a srdce mu tlouklo.

— Jak se ti tady spalo první noc?

— Děkuji, slečno, hezky!

— A co se ti zdálo? Jistě o domově a o mamince?

— Ba ne, slečno — o vás!

— Ale jdi! . . .

A Pepík dodal si odvahy a vylíčil svůj sen.

— Bože, ty máš divné sny! Jak ti vlastně říkají?

— Pepík.

— Tak co, Pepíčku, budeme spolu kamarádit — jsme tu oba dva nováčky . . .

Pepík radostně přisvědčil.

IV.

Tak bylo uzavřeno mezi nimi přátelství. Nebyla to náhoda. Něco je instinktivně sblížilo. Oběma bylo toto prostředí cizí a nepřirůstalo jim k srdci. Byli násilím osudu vytrženi ze své půdy a s obnaženými kořeny přeneseni sem. Měli pořád neurčitou nedůvěru k těm ostatním lidem, panu šéfovi, číšníkům, služkám, hostem, i k té místnosti. Mluvíce spolu, jakoby se k sobě choulili.

Božena vyptávala se ho na domov, na maminku, na otce, a když jí odpověděl, že tatínek již zemřel, řekla:

— Víš, já zas nemám maminku. Také mi umřela, brzy, až moc brzy . . .

Ale málo času zbývalo na ty hovory. Pepík rychle musil se vpraviti do poměrů. Číšníci honili ho bez milosti od rána do noci. Pomalu obstarával celou obsluhu sám. Pan vrchní dával jen rozkazy, ale sám skoro do kuchyně nepáchl. V prvních dnech bolívaly Pepíka nohy velmi citelně.

Pomalu smířil se s osudem. Zvykl si na nové poměry, rozměry a tajemství věcí kolem něho. Poznával všecky druhy a barvy kamínků, z nichž se skládal měnivý, kaleidoskopický obraz návštěvníků kavárny.

Byli mladí i staří, elegantní i ošumělí. Jedni přicházeli tiše a bez hluku usedali, skromně si objednávajíce kávu, čaj, rohlík či noviny, jakoby o to prosili. Jiní přicházeli hlučně a vyzývavě, hřmotivě usedajíce a sebevědomě poroučejíce. Jedni platívali drobnými, niklem a mědí, jiní platili stříbrem a papírem, někteří vždycky nejméně pětkou. Pepík myslíval, že jsou to boháči.

Přicházely také slečny a paničky, v průvodu pánů nebo i samy. Některé byly plny rozpaků a ostychu, nevěděly, jak vzíti lžičku do ruky, a hleděly upjatě do obrázků, bojíce se pozdvihnout hlavu. Jiné zase pohybovaly se volně, nenuceně, ohlížejíce se po hostech i z oken.

Přicházeli také pozdní hosté, kteří hrávali karty v tmavé, dusné herně. Zvonili tam někdy zlaťáky a šustěl papír. Ale nebyli to lidé bohatí ani veselí. Měli bledé tváře a horečné oči. Hrávali se zatatými rty, kleli, a jen v těch očích zapálil chvílemi požár strašné jejich vášně, a podivná grimasa zahrála jejich lícními svaly.

Pepíkovi připadala herna jako tajemná síň, kde je něco zlého, a ti všichni lidé vypadali, jakoby neměli dobré svědomí. Neboť všichni ostatní hosté v sále měli klidné, jasné oči a tváře, a spokojeně, vesele a beze strachu dívali se na svět.

Pepík všímal si lidí a zaměstnával se tím. Konečně ho přestaly bolet nohy a služba se

mu stala snesitelnou. Zvykl. Stesk po domově přicházel řidčeji. Jeho přátelství s Boženkou bylo stále pevnější a srdečnější. Žvatlala s ním, on povídal, povídal, a všecko přinesl a obstaral, načkoli si vzpomněla. Krejcary, jež dostával zpropitného, ukládal si do kasičky, kterou Boženka zamykala do své zásuvky.

A tak se jí Pepík brzy vyzpovídal ze všeho, co o sobě věděl. Tatínka neznal. Však prý umřel, když byl hoch ještě docela malý. Narodil se v porodnici, pak byl na vsi u nějakých lidí. Když mu bylo šest let, vzala si ho maminka k sobě do Benešova. Posluhovala u pana stavitele a prala a šila pro lidi. Vedlo se jim dobře, ale takové jídlo, jako tady v kavárně, to neměl. Také ne tolik, a maso jen někdy. Měl často skoro hlad. Nerad chodil do školy a nerad se učil. Ale uměl. Neměl nikdy trojku, jenom jedničky a dvojky. Nejraději chodil s chlapci do lomů, kde si hráli na loupežníky a sváděli u lesa celé bitvy.

Když byl hotov s obecnou školou, dala ho maminka na gymnasium. Aby z něho byl velký pán, jako byl tatínek, říkala matka. Ale nevěděl, čím tatínek vlastně byl. Na gymnasiu se mu nelíbilo. To bylo moc učení a bylo to strašně těžké. Zvlášť latina a matematika. Tak musil opakovati primu. Ale v druhé třídě to zase nešlo. Maminka plakala a on také. Prosil ji, aby ho tam nenutila. Je tam nešťasten, a profesoři jsou zlí a přísní. V prvním pololetí dostal z latiny zase pecku a do gymnasia již nešel. Chodil ještě do měšťanky a po prázdninách odvezla ho matka do Prahy k strýčku Hýkovi, který ho dohodil sem do kavárny.

— A tady se mi to líbí mnohem víc než na gymnasiu. A víte proč? Že jste tu vy a že jste na mne tak hodná!

Jednou jí řekl, že ji má tak rád jako maminku.

— Až budu jednou kavárníkem, vezmu si k sobě maminku. Maminka mne má ráda a moc vždycky plakala, když jsem se neučil.

Najednou pohleděl na slečnu. Byla smutná a měla slzy v očích.

— Proč pláčete, slečno? Že nemáte maminku? Vždyť máte ještě tatínka —

— Tatínka, Pepíku . . . A mávla rukou . . .

— Kdybych ho raději neměla . . ., zašeptla sotva srozumitelně.

V.

Sklepníky neměl Pepík rád. Štvali ho jako jelena, často pobídli štulcem, pohlavkem či nadávkou. Zdáli se mu velmi zlými lidmi. A falešnými. Vůči hostům byli samá poklona, ochota a lichota; každému říkali »pane doktore«, »pane inženýre« — a Pepíkovi bylo divno, že do kavárny chodí samý doktor a inženýr a že je jich v Praze tolik. Zeptal se na to sklepníka. Ten se mu vysmál.

— To je kšeft. Lidi si na to potrpí. Ani desátému ten titul nepatří.

Ale když byli sklepníci sami, spílali hostům špínů hladových, dalesáckých, kteří dělají milostpány a mají houby v kapse, sotva že dají dišKreci . . »Samý dvoukrejcarový panák.« — A Pepík slyšel o těchto pánech, kteří se mu zdáli bohatými a vznešenými, někdy hrozné věci. Jeden byl věčný medik a dal se živit sklepnicí od Fáfů, jiný byl živ z karet, třetí dohazoval holky do . . . Pepík si nepamatoval to slovo.

Ani k panu šéfovi nepřirostlo Pepíkovi srdce. Nebyl naň zlý, ač mu často vyčinil bez příčiny, neboť číšníci leccos svedli na malého, bezbranného hocha. Ale neměl pana šéfa rád proto, že se mu ošklivil, když byl denně opilý po jedenácté v noci a malé oči jeho zářily oním matným leskem lihového opojení.

Holky v kuchyni byly sprosté a rozpustilé. Tropily si z Pepíka žerty. Pořád mezi sebou šeptaly a chechtaly se při tom. Nenáviděl je. Byly tak špinavy a páchly.

A tak měl opravdu jen Boženku, dobrou, veselou a přívětivou, která s ním vlídně zacházela a hezky s ním hovořila.

Často si říkal, když usínal v samotě komůrky:

— Já ji mám tak rád, že bych za ni dal život!

Občas měl Pepík volno na dvě, na tři hodiny.

— Pepíku, jdi si na špacír, ať mě ti lumpové zase neudají — říkával mu pan šéf. Myslil tím zástupce organisovaných číšníků, kteří dbali okem bystřejším než policie, aby byl dodržován náhradní odpočinek.

A tu bloudíval Pepík pražskými ulicemi a udiveně zíral na nekonečnou spleť vysokých domů, ulic a náměstí, plných lidí, ruchu a hluku, s úžasem hleděl na ohromná skla výkladních skříní a na poklady nádhery, v nich vyložené, a nemohl pochopit, kdo to všecko kupuje. Ale vždycky měl neurčitý strach v ulicích mezi starými, nízkými domy, i novými, ohavně žlutými činžaky. Proto nejraději chodil k řece, kde bylo slunce, vzduch a klid, loďky a parníky. Malí hoši pobíhali po podbřežích a náplavkách, a často byl by se s chutí vmísil v jejich hry. Když se odtud vracel k večeru do ulic cestou domů, padal mu stesk do duše a Praha zdála se mu smutná a nekonečná. Neboť nikdy neměl tolik času, aby došel až na okraj města a nedovedl si představit, kde končí to moře domů, rozdělené řekou, nad níž trůnily Hradčany. Neodvážil se tam nahoru, zdálo se mu, že ten nesmírný hrad sahá až

do nebes, kam nelze vejíti takovému malému pikolovi, jakým byl on.

Vcházel do kostelů, kde bylo požehnání a zněly varhany. Mystická bázeň plnila jeho hruď pod šerými, vysokými klenbami a zvyšovala jeho nejistotu a osamělost dítěte, které bylo daleko domova, rodiny, a zbaveno všeho, co činí mládí šťastným, veselým a bezstarostným.

Někdy se mu zdálo, že je jako ve vězení nebo v zaklení. A tu ho chytila u srdce veliká touha, uniknouti z tohoto smutného života a jíti pořád, pořád ven do polí, až by došel domů, k mamince, a proběhl se po všech místech, kde jindy žil volný a radostný život dítěte. Pak by se byl vrátil zase rád k svojí službě.

A snad by byl zahynul tím smutkem, který se v něm usazoval jako prach, kdyby nebylo slečny Boženky. U ní zapomínal a nabýval nové síly k životu. Byla mu jako procházka loukou u lesa, když jitřní slunce svítí.

Když nadešel její svátek, koupil jí za korunu kytici růží, kterou položil tajně na kredenc. Ale když přišla, díval se na ni tak upřeně, číhaje na její radost z květin, že ihned uhádla, kdo je dárcem a dala mu za to hubičku.

Toho dne byl na vrcholu štěstí. Pobíhal jako pták, oči mu zářily a u srdce mu bylo tak teplo. Jeho duši naplňoval velký, sladký cit a pořád vracelo se mu na rty:

— Jak ji mám rád, jak ji mám rád! . . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Pepíkovy smutky byly smutky duše i těla. Drobný a nesilný, zakrňoval v dusném vzduchu kavárny, věčně plném kouře, časně vstávaje a pozdě ulehaje. Tíseň duše splývala s tísní ve hrudi. Krátil se mu dech, časem ho u srdce zabolelo, někdy zakašlal a červeň mizela s jeho hladkých lící.

Byl tři měsíce v kavárně, když v jednom listě psala mu matka, že stůně a leží v nemocnici. Zděsil se. Chtěl jíti k ní, ale bál se říci o dovolení. Se slzami v očích uchýlil se s listem k Božence. Těšila ho, jak dovedla, a slíbila, že poprosí zaň pana šéfa, jakmile bude v dobré náladě. Ale než se dočkala, přišel telegram, že matka je mrtva.

Pepíkovo hoře nemělo meze. Utekl se do komůrky a ani Boženka nedovedla ho utěšit. K její žádosti dovolil kavárník Pepíka na pohřeb a dal mu i peníze. Bylo mu chlapce líto.

Když nazítří odjížděl, přinesla mu Boženka kytici.

— Tady máš za tu, co jsi mi dal k svátku. Dej ji mamince do hrobu . . .

Pepík byl zoufalý. Teď již nemá nikoho.

— Uteku, půjdu pořád, až padnu. Anebo skočím za maminkou do hrobu. Ať mě s ní zasypou . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Když se vrátil z pohřbu, byl smutnější než prve a chřadl ještě více. Neměl již nikoho na světě. Přilnul proto k slečně ještě vroucněji. Byla mu teď vším. Jediným paprskem v tmách. U ní utichal jeho žal. Nechodil již ani na procházky. Byl raději mezi lidmi.

VI.

Ti, kdož soudili, že nová kredenčná je počestnou a slušnou z pokrytectví nebo z rafinovanosti, shledali brzy, že se mýlili. Byla nedobytna. Hrubou a oplzlou řeči nesvedli nic, všeliké nabídky jakoby neslyšela. S nikým si nezadala, ale dovedla vesele i vtipně odpovídat.

Vrtěli nad ní hlavou. Ještě více potom, když doslechli, že utekla od otce opilce. Někomu to imponovalo, jiným to bylo ještě nepochopitelnějším, že dovedla se udržet i za takových poměrů. A při tom přece měla vždycky vkusný a čistý šat. Ani milence nemohl nikdo objevit.

Ale jisto bylo, že její čistota a nedobytnost více dráždila a vábila, nežli odpuzovala. Dříve bývala kredenc obklopena všelikými hejsky a chlapíky, kteří měli rádi zábavu nejvýš nenucenou. Nyní však zastavovali se u kredence i slušnější hosté a starší páni, se zálibou hovořice s čistým, usměvavým děvčetem.

Kavárně šlo to k duhu, a pan šéf počal si vážiti své kredenčné. »Dělala domy«, jako dobrá veselohra . . . Z její lože šířil se po kavárně jakýsi čistý vzduch slušné společnosti. Starý mistr Javorský častěji přicházel s družinou mladších básníků a doktor Hrocký byl pak více u kredence nežli u stolu.

Jakýsi bledý, černovlasý student zamiloval se do Boženky onou pošetilou láskou nesmělých, láskou troubadoura, který nezpíval. Denně chodil do kavárny po šesté hodině a setrval tu do osmi, někdy i déle. Sedal čelem proti kredenci u stolku, který bývál málokdy obsazen. Přinesl si několik časopisů, tiše objednal si kávu a pak po celé hodiny díval se kradmo po Božence. Vysílal k ní někdy pohledy vášnivé, jindy bolestně toužné . . .

(Dokončení.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Řece si sednete, milostpaní, a dáte si něco vysvětlit — ne? No?« Při posledním slově se na ni mazlivě usmál. Bylo to tak komické, že i obličej Hýrové přeletěl krátký úsměv. Ale hned se vzpamatovala, a když Vlach naléhavě opět poprosil, aby usedla, zaujala půl židle, aby naznačila, že ihned prchne, přijde-li opět s něčím opovážlivým.

»Vy jste mi nerozuměla, milostpaní,« diplomaticky začal Vlach. »Vy jste myslila, že snad chci od vás nějakou špatnost. Ale — ale! Mužští poslechnou krásnou dámu lacněji, než až za nejposlednější konsekvence. Hezkým paničkám udělá se k vůli mnoho i jen za pouhé usmání. Ne? Snad jste si nemyslila, že bych na vás chtěl, abyste snad — já nevím, co?«

»Nechme toho,« odpověděla Hýrová. Ale Vlach vypozoroval, že je už klidnější. Také mu neušlo, že se lehce vsunula na celé sedadlo. To byla dobrá znamení.

»Něco jste mi chtěl ukázat,« řekla vážně Hýrová, obracejíc hovor v jinou cestu.

»To je plán Rubešových pozemků. Tohle je Vinična ulice a zde to jsou nové stavební bloky. Hleďte, to vše jsou místa pro nové domy. Milostpaní, až je prodám, to bude možno říci »Zaplať Pán Bůh«. Ale na radnici mi projektují sem — hleďte: tak, tak a tak — náměstí. To znamená, že mi zaplatí jen, co jsem já dal za každý sáh. Ani krejcaru více. Ale při tom je velká chyba. Já platil daleko více než jsme u soudu dali zapsat do knih. Aby byly menší taxy. Dá-li mi obec za sáh jen, co je u soudu přiznáno, vyletí mi tolik peněz komínem, že si na tu možnost ani nechci vzpomenout.«

Hýrová se zadívala do plánu, uvědomujíc si nenáhle, co znamenají všechny obdélníčky, linky a barevné plochy. Na okamžik jí ušlo při tom, co Vlach vysvětloval. Až teprve, když mluvil opět o číslicích peněz, věnovala mu opět plnou pozornost.

»Za takovou plochu mi dá bratr pět až šest tisíc, za tuhle devět, a za takovou nárožní deset, ne-li dvanáct. Milostpaní, to znamená, jakoby pršely peníze. Nic nevadí, neprodám-li hned. Čekáním úroky na těch parcelách samy přirostou. Za tři leta bude všecko mnohem dražší. Tady povstane elegantní čtvrt. Já bych tu postavil několik krásných domů sám, aby lidé dostali chut, a pak to tu poroste jako z vody.«

Nyní sevřel Vlach lehce ruku Hýrové. »Márinko,« zašeptal, »nebuďte bloudek. Já nechci žádnou špatnost. Ale Podolského byste mohla obrátit. Nemluvme o těch penězích — které jsem vám nabídl — dám je rád, když se to podaří. A dám třeba ještě více —«

Vlach chtěl již pronésti, co má ještě připraveno pro Hýrovou. Chtěl jí dáti nárožní parcelu na nejvhodnější křižovatce. Již to chtěl vyslovit — ale když viděl, že si v tom Hýrová zakryla oči a že počala vzlykati, nedořekl.

Hýrová opravdu vypukla v pláč. Rozechvěla se, ňadra se jí rozvlnila, slzy jí ubíhaly již malými potůčky pod prsty, že šátek sotva stačil pojmouti tento příval. A štkavě řekla: »Nejsem na prodej. Nebyla jsem ani tenkrát, když jste — když jste — víte — zneužil mé nevědomosti —«

»Márinko — byla to ničemnost ode mne, doznávám — ale — ale —«

»Utekl jste jako chlapec —«

»Márinko, byl jsem kluk tehdy vyjevený, hloupý —«

Hýrová prudce pojednou osušila oči, povstala a zjistivši, že jsou stále ještě sami, naklonila se k Vlachovi a ostře pronesla, dusíc hlas: »Víte, čí je moje Juli?«

Vlachovi náhle proletělo hlavou něco vzpomínek na dávno prchlé chvíle. Vzpomněl si na matku Hýrové, na její hrozby tehdejší a připomenul si, že opravdu zahlédl několikráte slabé děvčátko u Hýrů. Chtěl pronésti otázku, ale v hrdle mu selhalo. Proto se optal pouhým posuňkem. Vztýčil prsty, a těmi bodl si náhle do prsou, kývnuv hlavou při tom, pověsiv se takřka očima na Hýrovou.

»Ano — vaše!«

Vlach sklonil hlavu, sepnuv ruce. Nastala pomlčka, výmluvnější než celá zátopa řeči. Ocitli se tu proti sobě jako zkameněli dva lidé, mezi nimiž protekla řeka starostí od těch dob, kdy si byli tak blízci — tak blízci na tak krátko — — —

Vlach byl chvíli dojat — ale za několik minut nabyl v něm opět vrchu podnikatel. A ten mu našeptal, že z neočekávaně změněného stavu věci možno těžit ještě výhodněji než zamýšlel. Co chtěl dáti jako odměnu za

pomoc, to nyní věnuje jako skutečný otec dítěte Hýrové.

Povzdechl si několikráte, pak se tvářil, že chce mluvit, ale že se mu vždy nedostává sil — teprve po chvíli, když se mohlo zdáti, že jen s největším namáháním pokouší se o řeč, zašeptal, položiv prst na určité místo plánu: »Tu bude nejkrásnější nároží. Bratru stojí za dvanáct tisíc. Márinko — to dostanete. Ať má dítě něco také po mně. A nezapomenu na ně ještě jinak. Nebude-li tu náměstí — je to místo vaše.«

Hýrová se podívala, kam na pláně zajel prst Vlachův. Ten zpozorovav její zájem, dodal: »Rozumí se: to m i m o těch pěti tisíc.«

»Ale — jak si to představujete?« zašeptala Hýrová, usedajíc ke stolu a nořic se v prohlížení plánu.

»Podolský je do vás zamilován až nad hlavu —«

»Jak to víte?«

»Vím to! Nu! Vím! Naznačíte-li mu jen, že je ve prospěchu města, abychom se tu již zase neprali jako psi, a že by se mu vyplatilo — na to dejte váhu! — vyplatilo, aby nepracoval proti mně, ba nabídnete-li mu, aby se se mnou alespoň sešel — jenom sejít se s ním potřebuji, pak už mu hlavu napravím! — je ruka v rukávě. Já zachráním svou parcelaci — a Márinko: to místo a pět tisíc je vašich!«

Vlach už bez okolků spojoval dar místa na slibném nároží s úspěchem u Podolského.

Ale Hýrová nepostřehla, že se ztrácí pojednou pohnutý otec jejího dítěte — ta byla již ve snech nastávajícího, tak lehce dosažitelného bohatství. Lehce dosažitelného — to si nezapírala. Věděla, že Podolský jistě učiní, co si bude přát, a byla přesvědčena, že to půjde snáze a laciněji, než si snad Vlach původně myslil.

Ale ďábel peněz měl ji už tak ve spárech, že ji napadalo, že by konečně ten veliký úspěch stál i za jeden hřích — —

Byla rozhodnuta. Ano, pokusí se — ach, co pokusí? Vykoná to, postará se o zdar — vynutí, aby Vlachovi Podolský vyhověl. Nebude-li jinak možno, tedy i za nejvyšší cenu! Ne — nebude bloudem, který by jmění — ba skutečné bohatství oknem vyhazoval pro nějaké rozpaky, kterých by musila po čase jen litovat.

Tu je cesta k bohatství. Tu brána otevřená do světa, na který se dosud dívala jen z dáli — jenom kroku odvážného, smělého a bezohledného třeba, a je také dámou, jaké se blýskají v ložích divadla — na křeslech, které se pyšní při slavnostech šustí hedvábím, omamují okolí drahými vůněmi, topí se v krajkách a dráždí svět drahokamy.

Co nabízí Vlach — toť hotové bohatství — bláznem by byla, aby couvla. Nacouvala se ve světě již dost — teď vykročí bez rozpaků, bez ostýchání se. Sáhne si směle po štěstí. Podolský bude získán laciněji než si snad Vlach původně myslil — ale kdyby nebylo jinak možno — kdyby —

Hýrová dokončila, co tuto v duchu napověděla, prudkým pohozením hlavy. Na to vztáhla pravici před Vlacha a řekla: »Platí! Pokusím se!«

»Platí,« řekl Vlach, zajiskřiv očima. Projela ho jiskra jakási, prožehujíc ho příjemným teplem. Nemohl se udržeti — popadl paži Hýrové a táhl půvabnou ženu k sobě. Při tom zašeptl žadonivě: »Márinko — dejte mi hubičku — — —«

Ale Hýrová vyskočila, jako by byl vedle ní někdo vystřelil z pušky. Vytrhla se Vlachovi, zamračila se a zvolala: »Ouha! Nikdy! Pamatujte si to: nikdy! Celému světu třeba — ale vám nikdy.«

Nyní vztyčila paže a třesouc se hněvivě, doložila: »To vám raději všecky pozemky hodím na hlavu!«

»Nu — tedy ne!« odpověděl klidně Vlach. »To víte, milostpaní, člověk je křehká nádoba. Buďte bez starosti — nikdy více se to nestane. Ale co jsme umluvili — platí!«

»Platí!« suše opakovala Hýrová. »Ale teď odpusťte, pane domácí, musím do kuchyně.« To řekla nahlas. Ale pojednou se přiblížila opět k Vlachovi: »Ale prosím: uvažujte o tom, jak odůvodnit před světem — a jak před svým mužem, kdybych přijala, co mi nabízíte.«

»Milostpaní — já sem přijdu ve středu — tou dobou jako dnes. Učiním vám návrh. Snad už budete vůbec něco vědět.«

»Bude mne těšit, pane domácí. Račte jen přijít,« řekla Hýrova hlasitě, jako by odpovídala zdvořile nějakému hostu. Pak se uklonila hostu a odešla do kuchyně.

Vlach položil vedle sklenice něco drobné mince a za chvíli opustil hostinec. (Pokrač.)

ZA KARLEM LIEBSCHEREM.

(1851—1906.)*

Půl roku, co zavřel se nad ním hrob. Chladno je na hřbitově, chladno v duších. Život — toť samum, ve chvíli zasype, na věky pochová — ale proč boj o idey je krutší a nenasytnější, než sama litice války?

V zadumání vzpomínek zřím krásnou hlavu jeho, z jejíchž upřímných modrých očí zářila energie a dobrota, zastřená někdy zhořklým úsměvem. Měkkost, síla — obé tak patrné v životním díle jeho — nedokonaném! Měkkost dobroty, jež i nevděk chápe, síla ne zpupné sekery, kácející, vítězící a dál se řítící, nýbrž vytrvalost pluhu, jenž klidně a trpělivě zorává nekonečný lán.

Což není v tom síly, když muž bezmála třicetiletý, nezlomen ranou, jež na vždy ničí životní jeho povolání, imponující sebedůvěrou dobývá si půdy nové, jež dosud byla mu jen libým oddechem. Téměř samouk — a v době překvapující krátkosti osvojí si veškeru techniku, takořka rázem zjedná si uznání a roste každým rokem. Ovšem bylo u Libschera nepopiratelné nadání, skvěle jevící se již za let studijních, pevný základ ze studia architektury, ba i jakás příprava na akademii, ale bez neúmorného studia, bez autokritiky, jej vedla mladého umělce i po prvním zdaru ještě do škol vídeňských, nebyla by všecka minulost s to, aby vysvětlila hotovost a průměrnou vyrovnanost, kterou L. objevil se u veřejnosti. V málo letech postavil se mezi přední české umělce krajiny, a v illustraci na kolik let stojí na prvním místě. Jeho zásluhou objevily se krásy českého kraje v takové plnosti a půvabu, jako u nikoho před tím.

KAREL LIEBSCHER.

Skromné a chudičké jsou illustrace české z konce let sedmdesátých. Hálkovy Květy zašly a Čechovy (od r. 1879) omezovaly se zprvu jen na několik přílohových listů. Zbývá jediný Světozor, jehož obrázkovou část obstarával plný a všestranný Mukařovský — podle fotografií. Podle cizích snímků kreslí i Chalupa nečetné partie krajinářské a pohledy na města a hrady. Chalupovy, Heroldovy, Kutinovy kresby dle přírody jsou řídké, a v prvních dvou vládne všude starší směr mikrografický, úzkostlivý, a tvrdé linie; věrnost kontuře je credem tvorby; o náladě, o účinné komposici se dosud nezadálo. Vzácné výjimky Mařákova umění omezují se na jednu, dvě ukazky. Sic nutno uvážiti, že vinu nesla reprodukce; i svěží, lehká kresba za namáhavé reprodukční techniky dřevorytecké při promítnutí nemohla jeviti se než ustrnulou, neb aspoň pozbyla své bezprostřední šťávy a vůně.

*) Nar. v Praze 23. února 1851, z otce Josefa, rodilého z Tábora, tehdy c. k. assistenta, jenž zemřel potom jako vrchní inženýr zem. výboru. Od r. 1863—4 Liebscher dlel na nižší realce v Ml. Boleslavi, 1866—7 na vyš. realce v Liberci, 1867—8 v Praze; 1869 vstoupil na techniku, zároveň poslouchaje architekturu a stavební inženýrství, pod vedením zejména A. Dvořáka a Jos. Niklasa; současně navštěvoval i techniku německou. 1873 a 1874 kreslil o večerních hodinách modelu na akademii výtvar. umění pod Ant. Lhotou; všude odměněn byl známkou v kreslení vytečnou. Jako student sučastnil se horlivě ruchu národního, zvláště byl činným Sokolem. Dokončiv studia a odbyv službu vojenskou jako poručík, jmenován byl 30. května 1879 stavebním praktikantem při místodržitelství. Pro chorobu nervovou vzdal se však dráhy dříve vyvolené.

Karel Liebscher: Český Krumlov.

Karel Liebscher: Studie. 2053

Od závěrku desetiletí jako by v životě českém probudilo se nové ráno, nový ruch, rašící odvaha. Netroufalost, ostýchavá chudoba mizí. Počet časopisů roste, literatura mohutní, český svět překvapují směle publikace dosud nebývalého rozsahu a nádhery. Husník objevuje zinkografii, jí následují další reprodukční techniky a jimi převrací se dosavadní illustrace, dílo umělecké možno zachytiti a rozmnožiti ve všem jeho oduševnění. Současně kypí nový život umělecký, přibývá hlav doma i v cizině školených.

V krajinářské illustraci vystupují Brechler, Koula, Levý, Prousek, a starší Hlavín i rázovitý Zvěřina častěji nežli dříve. A mezi mladou tou vrstvou už vyniká Karel Liebscher. R. 1879 v Květech a ve Světozoru zjevily se první jeho studie šumavské a jihočeské, počínajíc Černým jezerem; zřejmě souvislé s přípravou k monumentálním dílům, s nimiž jméno illustratorovo potom trvale srůstá, Šimáčkovým »Hradům a zámkům« a Ottovým »Čechám«; první jich sešity hned po té r. 1881 vycházejí. Asi v ten čas procestoval L. i východní Čechy a kořistí mapy jeho jsou obrázky v Chrudimsku a Pardubský zámek ve Světozoru. (Dokončení).

Karel Liebscher: Studie. 2054

JUDr. ANTONÍN STROBACH.

K padesáté ročnici jeho úmrtí.

Rodina Strobachova byla starousedlou patricijskou rodinou pražskou a náležel jí jeden ze staroměstských mlýnů, v němž hospodařil i otec Antonínův Jan, uvědomělý Čech a vážený měšťan pražský. A. Strobach narodil se 3. července 1814 v Praze. Na akadem. gymnasiu studoval za professorů Hübnera, Dittricha a Josefa Jungmanna. Poslední věnoval mu zvláštní pozornost a vlivem svým nemálo přispěv k utužení jeho národního vědomí. S Jungmannem zůstal Strobach i později ve stycích, přispívaje do jeho slovníku terminy z oboru právnictví a mlynářství.

Již jako gymnasista osvojil si Strobach tak dokonale znalost vlastiny, že vedle německých, latinských a řeckých klasiků brzy mohl čísti i Petrarku., Tassa a Ariosta. Později přiučil se jazyku francouzskému a polskému, za studií právnických pak anglickému a ruskému; z jazyků těch též překládal, zvláště spisy právnické.

Vzdělání své doplňoval cestováním, podnikaje v době prázdnin tu kratší, tu delší cesty se svými přáteli, hlavně s básníkem K. H. Máchou, s Frant. Lad. Riegrem a Fr. Břet. Trojanem. Procestoval tak většinou pěšky země koruny České, země alpské, Itálii a některé části Německa.

Karel Liebscher: Partie z Mostaru. 2047

R. 1838 vstoupil do praxe právnické k známému vlastenci pražskému advokátu JUDru Josefu Fričovi, praktikuje zároveň u kriminálního soudu města Prahy; koncem r. 1839 byl ustanoven konceptním praktikantem fiskalního úřadu. Složiv předepsaná čtyři rigorosa, byl 1841 promován na doktora práv.

Při promoci pronesl díkůvzdání rodičům a přátelům českým jazykem místo obvyklé latiny neb němčiny, což vzbudilo nemalé vzrušení, ba zpátečníci v tom viděli demonstraci.

(Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **JUDr. Emanuel Zítek**, popularní pražský advokát, překvapil pražskou veřejnost svými Abrahamovinami. Celý svět zapomněl, že už je tomu hezká řada roků, co Emanuel Zítek počítán byl k výborným našim belletristům. Povolání obhájce, jemuž se věnoval se vzácnou horlivostí a s nezvyklým úspěchem, nedopřálo mu tolik času, aby aspoň ve svátečních chvílích vrátil se ku své první lásce. Starší čtenáři jistě upamatují se na novelistické a románové jeho práce, jež zařazovány byly v prvních našich belletristických časopisech na čestné místo. Jeho román »Drama rodiny pana Daniela« je monumentem jeho literární tvorby a zároveň důkazem, že by byl Dr. Zítek i na tomto poli řadu vavřínů získal. Ještě nejživější ratolesti jeho literární tvorby je jeho dramatická činnost — hrají se jeho práce stále na českých jevištích. Připomínáme jméno autorovo v té naději, že sám se přičiní, aby literární svou minulost nějakým důstojným činem osvěžil —

— **A. Reinwart**, knihkupec a nakladatel v Praze, slaví v těchto dnech významné jubileum dvacetipětiletého trvání svého závodu. Byl z prvních nakladatelů, kteří se odvážili na pole literatury výlučně odborné a dopracoval se, díky svému bystrozraku a své houževnatosti, úspěchů morálných i hmotných. Založil první českou revue hospodářskou »Archiv zemědělský«, velmi rozšířený list »Hospodař československý« a »Hospodářskou knihovnu; vydal též bezpočet spisů obsahu hospodářského. —

Zvláštní zmínky zasluhuje působení Reinwartovo na poli vzájemnosti slovanské. Byl duší výstavy v Plovdivě svého času uspořádané, a jemu za zásluhu lze přičísti, že bulharští studující a průmyslníci své vzdělání a své styky přestali hledati v Uhrách a obrátili se do Čech. — Organisaci pražského knihkupectva postaven v čelo; zájmy stavu hájí s vytrvalostí a energií příslovečnou. Svého jubilea dožil se poměrně mládá v úplné svěžesti duševní i tělesné.

— **Historií politického zločinu** — největšího, který byl spáchán v století devatenáctém — jest kniha o Ludvíku Sedmnáctém, kterou právě počínáme vydávati. Napsal ji český historik dr. Vilém Gabler.

Je to nejsensačnější pohled do zákulisí evropské diplomacie, která plna strachu před Napoleonem zapřela syna Ludvíka XVI., popraveného r. 1793. Malý Ludvík XVII., úředně za mrtvého prohlášený, byl tajně vynesen v rakvi z vězení v pařížském Templu. Osudy jeho života líčí dr. Gabler na základě historických dokumentů způsobem tak napínavým, že se čtenáři zdá, jakoby měl před sebou sensační román.

Gablerovým »Ludvíkem Sedmnáctým« zahajujeme sbírku »Za oponou francouzské revoluce«, kterou vydáváme po sešitech s illustracemi dle současných rytin. Bližší v insertní části.

— **Cyklu Máje II večer.** V. Krylovova veselohra »Komu je na světě veselo? nemá nejmodernější faktury, ale za to má nadbytek toho, co postrádají veselohry s moderní maskou — má hojnost pravého, roztomilého humoru. Neprameni ani ze slov, ani z narážek ... je v situacích, je v osobách, je v jejich projevech a v povahách jako vůně v ovoci, jako barva v květu. Je to zkrátka humor, a proto je a zůstane veselohra výborným kouskem, třeba trochu pokulhávala za hesly teprve včera provolanými.

Veselohru drží a tvoří vlastně dva lidé, dva staří kamarádi, Pokorkov a Otrodimceva. Jeden by se mohl jmenovati, aby nám bylo jejich veseloherní poslání bližší, Stejskal, druhý Vejskal. Tím ovšem není ještě pranic napovězeno, co neodolatelného je v obou figurách. Jeden se všeho bojí a leká, je rozvážný, heslem jeho je »dvakrát měř — jednou řež« — přítel zase postupuje rychlým tempem, ve hlavě jeho rodí se nápad, kombinace za kombinací a právě tyto dva kontrasty a osudy lidí k nim připoutaných, dávají tolik vděčných příležitostí k účinným a přirozeným výjevům, že se posluchač baví od prvního až do posledního slova, že se srdečně zasměje, což je v životě lidském a což teprve ve veselohrách velkou vzácností.

Smíchovští herci hráli s příslovečnou pietou, pro představení cyklů jaksi reservovanou. Nejlepší výkon podařil se komikovi p. Charvátovi. Bázliveček jeho byl znamenitě charakterisován. Docela jiného ražení je ovšem figura veseloherního protějšku a postačí, řekneme-li, že by jí nikdo jiný než p. Lier hráti nemohl a líp nesehrál. Pan Strouhal dal si záležeti na tom, aby jeho milovník stal se parádní figurkou, což se mu bez odporu podařilo. Damské role většího významu jsou ve veselohře čtyři a jejich interpretkám (pí Vojtová, pí Meriová, sl. Kandlerová a pí Fochtová) hrálo se s očividnou chutí.

—*sl*—

— **Louis Léger**, dávný náš přítel a nedávný host města Prahy, který letní svou návštěvou utužil staré svoje styky a získal nových vděčných sympatií z naší strany, přednášel tyto dny v pařížské Alliance française o své poslední cestě do Čech a vydá co nejdříve ve známé sbírce Laurensově Villes d' art célèbres knihu o Praze.

Netřeba podotýkati, že tímto dílem zaváže si nás pan L. Léger k nové upřímné vděčnosti. — Ale také odbor pařížské Alliance française v Praze, v čele s předsedou Drem Lad. Pinkasem pěstuje neustále pilně styky česko-francouzské a jsou čtrnáctidenní dýchánky tohoto odboru nejlepším toho projevem. S radostí zaznamenáváme, že tohoto podzimu franc. konsul pan Georges Colomiès, častý host Alliance française, přednáší ve večerech Alliance způsobem nad míru poutavým o Transvaalu, kde před burskou vojnou bylo mu nově zařizovati francouzský konsulát. Přednášky p. konsula patří k nejpěknějším, jež kdy Alliance fr. pořádala. — Také Société des Amis de la France jest vybraný kroužek, který již svým jménem, neřku-li svými skutky projevuje přátelství česko-francouzské. Jejím předsedou je p. prof. S. Oudin. *ab.*

Ročník V. číslo 11. vydáno dne 30. listopadu 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

tařec se ohlížel, zkoumal Moricka i mne, ale že nepohrdl kořalkou, zavdal si a začal o starých časech, jak se dřív zpívalo, tančilo, popíjelo a začal nadávat mladému pokolení.

»Houně jsou, měkkýši. Proto šlo všecko jináč: za zpěvu z domu, se zpěvem domů, na poli, v lese jeden zpěv. Ale dnes — ticho jak v háji po svatém Janě.

Z celé dědiny jsem jenom já zůstal, poslední zpěvák — a až na mne přijde ta s kosou, zahyne všecko zpívání,« chvástal stařík rozjařen kořalkou a začal z temna mručeti, jakoby na něho přicházela zpěvná nemoc, jak to po chvíli nazval hospodský.

Dal jsem přinésti stařikovi druhou baňku.

Protivilo se mi, napřed opíjet starce a pak jej využitkovat, ale jiného nezbývalo.

Nyní se stařík rozezpíval.

Začal zpívati teskným stařecím falsettem jakousi směšnou píseň o vojáku, jenž okradl sedláka.

Neshledal jsem nic zvláštního při této písni, a nezaznamenal ji.

Hospodský, vtipný člověk, porozuměl mému vkusu a připomněl starci jinou píseň. Ta se mi zamlouvala. Byla dumavá a vyjadřovala slovem i nápěvem stesk marné lásky.

Vyndal jsem zápisník a napsal si píseň.

Asi tři písně jsem zachytil od starce, pak už se pletl a podřimoval.

To trvalo chvíli. Potom se probral a začal se ošívat. Nejdříve šlehl Moricka pro jeho židovský původ a pak se otřel i o mne. Slova jeho bodala a pálila zároveň jako jedem napuštěné střely.

Nebylo radno dál meškat ve společnosti starcově, proto jsem zaplatil účet a vyšel s Morickem do deště.

Oblaky tak jako poháněny bičem kvapily oblohou, trhaly se a scelovaly, sypajíce dolů drobný, ale vydatný déšť. V chalupách zažíhali. Malinká světla pohlcovala šero a propouštěla jen jejich ubohost.

Brodili jsme se řídkým blátem a kalužinami.

»Přece jste si něco odnesl od zpěváka,« povídal Moricek, jakoby mi schvaloval malý, ale jistý obchůdek, jenom že, jak jste viděl, rád rýpne do člověka. To je to špatné při něm.

Šel jsem zamyšlen a neodpovídal. Myšlenky moje dlely u Musy. Stále mně napadalo, proč jenom přišel ten protivný déšť.

»Škoda, že nemůžeme k Pelčarským. Dnes tam snad nebude nikdo ze společnosti,« řekl jsem zatíženě k Morickovi.

»Vás táhne za Sylvou, já vím,« přiřekl Moricek s úsměvem.

»Vskutku se mně dnes jaksi stýská,« vyšlo ze mne mně.

»Snad zítra přestane pršet. Zeptám se tatynta,« řekl Moricek a drobnými kroky stoupal se mnou pod jedním deštníkem.

Doprovodil jsem jej až domů, k malému stavení s čistě uspořádanou zahrádkou, poděkoval za jeho ochotu a nespokojen a strašně rozladěn, běžel jsem domů.

Cestou prozpěvoval jsem si potichu jednu ze starcových písní: Ty hrabovské hatě na vodě, na blátě, nemožu já, můj synečku, zapomenút' na tě.

A jakási vzdálená tesknota dýchla z této písně do mého srdce a podmaňovala si je.

XII.

Strávil jsem večer s tetičkou.

Vařila čaj a povídala celý večer o svých osudech. Muž její byl člověk nestálý, měnil své bydliště i zaměstnání. Celý minulý život tetiččin byl skoro plahočením se z místa na místo a teprv po smrti mužově ustálil se a zcelil na této dědině.

Vdovsky uzavřený a poustevnický byl její nynější život bez blahodárných paprsků radosti, jediné setlívání duše uprostřed čtyř zdí krámku, ale zde přece, jak mi řekla, našla to, po čem toužila — pokoj. Žila zde v resignaci, ale konečně šťasten je člověk, dostane-li se mu s hůry vzácného a neocenitelného daru tohoto v klopotách života.

Seděli jsme dlouho za tichého šumotu deště, jejž bylo lze slyšet za častých pomlček, v nichž tetička odletovala v daleké kraje minula a já těkal myšlenkou za Musou.

Ráno mne probudil zvonek ve dveřích.

Venku svitalo. Útržky mračen poletovaly po čistém blankytu, stromy a tráva jasně se zaleskly v paprscích z mraků uvolněných a jakýsi malinký ptáček neustále žvatlal na větvi svou jednotvárnou ale radostnou píseň.

Vzpomínka na včerejší večer v krčmě a zlého, podnapilého starce přeběhla mou duší jako špinavý mrak a nevracela se.

Zvonec řinčel častěji a po těchto zvucích vždy se ozvaly veselé, chvátavé kroky. Po nich bylo cosi radostného, jakoby slunné ráno rozvázalo tíhou a starostmi sepjaté mysle venkovských lidí. (Pokračování.)

EMIL PAUER:

Vraní Skála.

(Dokončení.)

III.

Den hasne, večer nastává
s tajemných stínů hrou,
Jan, starý klíčník, s čeledí
jde hledat paní svou.

Nechtěl ji marně rušiti
domněle dlouhý sen,
nadarmo její rozkazů
vyčkával celý den.

Tu děsivou jat předtuchou,
po ní se pátrat jal,
jen s bázní zastup čeledi
jej všady sledoval.

Tak došli k věžní komnatě,
kde lehký chvěl se stín,
dech všem se hrůzou zatajil,
zbledl každý nad leknín.

Nesmírná hrůza rozbila
zde příserný svůj stan,
o dveře opřen, v brnění
tu hradní stojí pán.

Zachvěl se starý klíčník Jan,
děs v sluhů zástup pad,
než přišla noc Jan s čeledí
opustil starý hrad.

Klid hrobový se rozhostil
ve chmurných hradu zdech,
jen v temné věžní komnatě
zoufalství pláč a vzdech.

IV.

Ty, Angelino, umíráš,
tvé ruce chladnou již,
ó, Bůh dej tobě nadzemskou
nebeskou svoji říš.

Ty mrtva již i duše má
opustí bědný svět,
ó, přijmi ještě políbek
na mrtvý retu květ.« — —

Tak lovec v chvíli poslední
mrtvou se líbat jal
a políbkem jak ret se chvěl,
v žal duše strašný vysměch zněl:
Jen líbej, líbej dál! —

IV.

Dnů deset padlo v času tůň,
noc přišla desátá,
po nebi mračen posupných
je peruť rozpjata.

Nad hvozdy v dali klikatý
blesk náhle k zemi sjel,
v tom svitu Točník zazářil,
jak maják v tmy se chvěl.

A temné hromu dunění
zapadlo v les i luh,
nad krajem letěl příšerný,
hrozivý bouře duch.

On letěl vztekle jako saň,
z nozder mu sršel blesk,
nes zhoubu na svých perutích,
nes v srdce děs a stesk.

A letěl stále, letěl blíž,
hrom v jeho sledu řval,
staletá drva tříštil blesk,
v roklích se satan smál.

Vichřice, sestra ďáblova,
zapadla v lesů kruh,
démon v té chvíli krajem vlád,
v dlaň složil hlavu Bůh.

Chvěla se zem i chvěl se les
nad hnízdem kvílel pták,
kde hvězd byl dříve milý svit
tam bouře blesk a mrak.

Nad hradem Skalou vychrlil
duch bouře všechen hněv,
pod hradem lesy hučely
jak pohřební by zpěv.

V té chvíli strašný hradu pán
se vracel v hrobku svou,
krok každý bleskem provázen
a ranou hromovou.

A ve hrobku když vkročil zas
a ve svou rakev pad,
tři blesky sjely z mračen chmur,
zachvěl se celý hrad.

Hromová rána zavzněla,
jak v rakev pán si leh'
a jedním rázem celý hrad
stál v rudých plamenech. —

V.

Minula celá staletí,
zmlk navždy zvonek hradní
i zřícenině velel Čas:
Již chviš se, raděj spadni!

V prach rozpadla se ruina,
prach vichry odvanuly,
tu a tam břízka vyrostla
kde hradu zdi se pnuly,

Zapomněn mračný hradu pán
i krásná paní jeho,
zapomněn lovec i zlý los
snu lásky májového.

Čas všechno pohřbil, pohltil,
vše kleslo v moře zmaru,
jen skalní tesy z lesů ční
příšerných temných tvarů.

To místo jest, kde starý hrad
se mračil v širé lesy,
dědictví jeho převzaly
ty chmurné skalní tesy.

Vran hejna krouží kolem nich
večer i v chvili ranní,
příšerně v mračna zvedají
se temné »Skály Vranní«.

Hluboký smutek sídlí tam,
stín věčný kol se chvěje,
památník lásky, hoře, slz,
zoufalství, beznaděje.

EPILOG.

Má píseň mlkne. Hlava v dlaň
a v novou dumu padá,
za tvojím, lovče, krasným snem
šla duše má tak ráda.

Čiš snění opět dopita
a nové kyne víno,
byla jsi sladkou krůpějí,
Angelo! Angelino!

MILAN FUČÍK:

Povídka o pikolovi.

Z historií prostých lidí.
(Dokončení.)

co dělo se v jeho duši? Kdykoli někdo z hostů přistoupil ku kredenci, zrudnul a vrhal do zad nevinných soků hněvivé pohledy žárlivé nevole, jež stoupala, když slyšel veselý smích jeho idolu. Proč on nepovstal a nešel k ní jako jiní? Mohl jí říci vše. Byla by ho přijala stejně přívětivě jako jiné. Ba přívětivěji, neboť Boženka chápala brzy jeho blouznivou lásku a plachost povahy. Byl jí lhostejný, ale bylo jí ho líto.

Neboť brzy všimla si celá kavárna ubohého hocha, který byl pouhým jedincem z nesčetných vrstevníků své rasy, ničemně vychovaných a vedených doma i ve škole k pokoře, nesmělosti, nevýbojnosti, k chabosti vůle i činu, jak jsou v Čechách dosud vychováváni všichni mladí lidé. A tato trpnost vrozená i vypěstěná bývá u českých hochů silnější než vzkypění probuzeného pohlaví, touha lásky, neschopná však výboje, ztravující se věčnou bolestnou touhou a smutným vybíjením v křečích samoty nebo špinavých zbytcích ghetta.

Ale kavárně byl tento pathologický zjev vrcholem směšnosti a předmětem sterých výsměšků a hrubých vtipů. Štěstím ubohého hocha bylo, že o tom neměl tušení, že všecka jeho bytost byla soustředěna v jediný cit a nevnímala nic z okolí.

Pomalu však všimli si číšníci a denní hosté, že denně a stále déle prodlévá u kredence starší elegantní pán, jehož někteří znali jako vrchního finančního radu Š., který před rokem, dovršiv padesátku, dobrovolně odešel do výslužby. Byl starým mládencem a neměl touhu po kariéře, tím méně lásku k otročině úředníka, a žil již přes rok velmi vesele a rozumně ze slušné pense. Chodil stejně do divadla a koncertů jako do bazarů a šantánů, do vytvarnických výstav, na národní slavnosti, navštěvoval sokolská cvičení i sportovní štvanice na Letné, zkratka, nevynechal nic, kde bylo možno pobavit se nebo rozptýlit. K Mandikovům docházel po starém zvyku denně odpoledne, aby si přečetl noviny a bystře sehrál partii préferance na kulečníku s několika přáteli.

A tento veselý starší pán byl brzo více u kredence než u svého stolku a stal se předmětem svrchované nenávisti zamilovaného mladíka, neboť pravidelně a dlouho zastiňoval mu svými širokými zády pohled na kredenc.

Záliba pana rady Š. v slečně kredencké byla také brzy předmětem pozornosti v kavárně, ovšem pozornosti diskrétní a nenápadné, šeptané, zatím co výsměšky a vtipy na nesmělého zamilovaného studenta zvučely denně v nových variacích.

Trvalo asi měsíc a student neodvážil se přistoupiti ke kredenci. Jednou však přinesl posluha kytici ohnivých a žlutých růží s listem. Byla v něm tato slova:

»Lásku a nebe — či bolest a smrt???« . . .

Boženka věděla, že je to od studenta. Tohoto dne choval se nápadně rozčileně. Čekala, že ji osloví. Ale nepřišel zase . . .

Jednoho dne hovořil pan rada Š. s Boženkou zvláště dlouho a důvěrně. A když pak od ní odstupoval, měl v očích velký zásvit radosti a vnitřního uspokojení. Oči jeho svezly se na studenta, jenž ho sledoval pohledem bolestné nenávisti, ale hned sklopil oči, jakmile se setkal s pohledem starého pána.

Rada Š. v té chvíli potlačil útrpný úsměv, který chtěl zavlniti jeho tváří, a v duši zjevil se mu obraz jeho dvaceti let.

— Ubohý hochu, pomyslil si. — I já býval takovým pošetilým chudinkou, umírajícím v samé nesmělosti a sžíraným touhou a beznadějnou zamilovanosti. S lety snad dostaví se odvaha — ale něco bude vždycky již zmeškáno, a neodvolatelně. A to je vždycky škoda. Štěsti dvaceti let a štěsti pozdní mají se k sobě jako letní žár slunce k slunci podzimu. Já bych o tom mohl mnoho povídat . . .

VII.

O čtrnácte dní později, 15. prosince, z čista jasna objevila se v kredenci jiná osoba. Nebyla zlá, ale s Boženkou nebylo srovnání. Číšníci, kuchařka, služky i hosté byli krajně překvapeni. Nikdo neměl nejmenší tušení, že Boženka dala výpověď. — Dotazy pršely na pana šéfa.

— Co se stalo? — Co jste ji udělal? — Kde je Boženka?

A pan šéf odpovídal:

— Dala výpověď a šla. Držet jsem ji nemohl. To víte, rád jsem ji nepouštěl!

A pak se ptali:

— A co s ní bude? Kam šla? . . .

— Nevím . . . odpovídal na to pan šéf.

Bál se, aby se ho denní hosté neptali, proč jim nic neřekl již před čtrnácti dny, když mu

výpověď dala. Byl by jim řekl, že právě z obavy, aby to neobrátilo kavárnu na ruby, když ji měl každý tak rád. Ale pravdu říci nemohl: že to byl rada Š., který mu výpověď dal a zavázal ho bezvýminečným mlčením. Sdělil mu — rovněž důvěrně — že Boženka bude jeho hospodyní . . .

Rada Š. přišel ve svou obvyklou hodinu. Jeho soudruzi běželi mu vstříc s novinou a dotazem, co tomu říká. Byl tím překvapen, protestoval, dal si zavolati pana šéfa, vyptával se ho a vytýkal mu, jaký je to obchodník, když si pustí děvče, do kterého je zamilována celá kavarna. Pan šef se chabě bránil a myslil si:

— Však my dva si dobře rozumíme, mlsný medvěde!

Trvalo celý týden, než opadly vody zdvižené náhlým a tajemným odchodem Boženky do neznáma. Někdo však se nemohl vzpamatovat. Byl to Pepík. Kdyby ho byl někdo chopil a vrhl do hluboké, černé propasti, nebyl by býval tak zděšen, jako v tu chvíli, kdy uviděl v kredenci jinou tvář. V hlavě se mu zatmělo: nevěděl nic, právě jako ostatní. A když si večer uvědomil, co se stalo, a teď že již nemá nikoho, nikoho na světě, ani jednu jedinkou duši, ani již tu Boženku — myslil, že si zoufá do rána. Šílel bolestí a steskem. Co se s ní stalo? . . .

A tehdá teprvé pocítil, jak strašně ji měl rád. V tom citu bylo něco velkého, hlubokého a silného. Je věcí psychologů z povolání a jejich vědy, aby posoudili, zda v patnáctém roce věku byly v této úžasné lásce čistnického učně již prvky pohlaví, či byla-li to vděčnost oddanosti a pocit osamělosti, které tak pevně připoutaly duši, celou bytost, ba spíše celou existenci tohoto dítěte k děvčeti o šest let staršímu, jež pohlíželo k hochovi tělesně slabému a nehezkému jen s pocity starší sestry a se soucitem.

To však je jisto, že v duši i v organismu Pepíkově znamenal Boženčin odchod počátek těžké krise.

Boženka přišla se rozloučit asi tři dny po svém odchodu. Byla velmi elegantně oděna. Ale bylo to, jak se říká, jen na skok. A tak zbylo i na Pepíka málo času. Hleděl na ni chvíli vytřeštěným zrakem, pak mu vytryskly slzy. Ale Boženka byla tak šťastná, šumná, a měla asi opravdu na spěch, že si nevšimla, jak byl její malý přítel zdrcen.

— Až bude možno, vzkážu ti a navštívíš mne. Zatím pa, Pepíčku, vzpomínej na mne! . . .

A zmizela jako přízrak, jako když včela vlétne do pokoje, zabzučí, a zase rychle vyletí. Zbyly po ní jen stopy vůně mládí, ženství a štěstí.

Pepík vzpomínal. Ale jak! To nebyl stesk, to bylo zoufalství — to nebyl pocit opuštěnosti, to byl pocit odumírání — to nebylo vzpomínání, to bylo soustředění vší existence v jedinou myšlenku a představu: Boženka — nemohu být bez ní! Cítil, že v hlavě jeho děje se něco divného. Byl nepozorný, roztržitý, jako bez ducha. Číšníci plísnili ho stále, i hoste si stěžovali.

Mohli ho však křižovati, nevěděl o ničem. Přemýšlel jen, jak by se dostal zase k Božence. Zaslechl různé věci.

— To se ví, že se má dobře! Někdo si ji vydržuje . . .

— Na tu svou masku nevinnosti mohla chytit těžkou zlatou rybu . . .

To ho znepokojovalo, tyto výroky, pronášené s opovržením nebo s akcenty tajemné pikantnosti. Kromě šílené touhy po ní zmocnil se ho i strach, že se s ní stalo něco ošklivého . . . Proces v jeho duši pokračoval, vír v hlavě točil se stále rychleji. Konečně zaslechl z úst pana šéfa důvěrné sdělení:

— Je hospodyní u jednoho solidního, dobře postaveného pána. Bydlí někde na nábřeží Palackého . . .

Týž den měl Pepík nahradní odpočinek. Odešel po páté hodině. Letěl na nábřeží Palackého. Proběhl všecka patra prvního domu, četl všude jména na dveřích. Stejně proběhl druhým domem. Až před třetím se zastavil a uvědomil si v okamžiku náhlé jasnosti ducha:

— Její jméno přece nebude na dveřích, když je hospodyní . . .

Ale jasný okamžik rychle míjel. — Však ja ji najdu! Potkám ji na schodech, vyjde náhodou ze dveří . . .

— Jistě vyjde! A zase probíhal dům po domě, patro po patru.

— A když ji nenajdu, půjdu od bytu k bytu, a všude se zeptám.

Byl pozdní prosinec a k sedmé hodině nastala úplná tma. Sníh počal hustě padati . . . Mrzlo, a s večerem silně přituhlo.

Najednou pocítil Pepík děsnou únavu. Usedl si na lavičku a odpočíval. Přemýšlel, co činit, aby Boženku nalezl . . . V domech naproti rozžehali světla . . . Byl ospalý — — —

V jednom okně bylo zvláště jasno. Díval se na ně upřeně . . . Po chvíli viděl před sebou již jen to jediné okno v prvním patře, skvěle ozářené. Usnul . . .

Jak usnul, proměnilo se okno v bránu paláce, k němuž vedlo široké, bílé schodiště. Kráčel po něm vzhuru. V bráně objevila se Boženka. Kynula mu svým sladkým úsměvem a měla zase šaty princezny. Letěl jí vstříc.

— Pepíku, jsi to ty? Konečně jsi přišel! Čekám na tebe každý den. Stýskalo se mi po tobě.

A vedla ho do nádherné komnaty, plné slunce a květin.

— A ještě někdo je tu, Pepíku — hádej!

V tom otevřely se jedny dvéře a v nich objevila se — maminka.

— Maminko! vykřikl . . .

Najednou vidina zmizela. Kdosi jím zahýbal. Byl to strážník. Ptal se ho drsně, co tu dělá, proč nejde domů. Pepík nedovedl ze sebe vypraviti slovo. Lomcovala jím zima, a zas mu bylo horko. Měl horečku, blouznil. Strážník odvedl ho na komisařství, a odtud odvezen byl do nemocnice.

VIII.

Ležel ve velkém sále interní kliniky. Zánět plic zachvátil jeho oslabené ústrojí. A nebylo záchrany. Potácel se v horečkách. Volal stále Boženku a maminku . . .

Prosil opatrovnici, aby mu ji přivedli. Ale nedovedl říci, odkud. Blouznil o velkém okně na nábřeží, o paláci a princezně.

Tak ležel již třetí den. Bylo po třetí hodině. Dostal lék a usnul. Zdálo se mu, že přišla maminka a brala ho za ruku, říkajíc:

— Pojď, Pepoušku, se mnou. U mne, u mne ti bude líp . . .

— O ne, ještě ne, maminko. Až přijde Boženka. Pak půjdu s tebou. Ona přijde — Boženka — Boženka . . .

Opatrovnice ho probudila:

— Je tu někdo . . .

Pepík pozvedl oči. Před ním stála Boženka a pan šéf. Přišla přát svátky a tu se dověděla, co je s hochem. Hned spěchala do nemocnice.

— Ty's mne volal . . Jsem tu, Pepíčku . . . A sklonila se nad ním. Slzy jí vytryskly, ač se přemahala. Opatrovnice jí řekla, že není naděje, že se jen dostavila úleva před koncem.

— Slečno Boženko, jak je mi dobře, že vás vidím! Již mi nic není. Již jsem zdráv . . .

A žvatlal. Vyprávěl, jak ji hledal, jak ji má rád.

Přinesla mu ovoce a sladkosti a maličký stromeček vánoční s bílými kalinami z papíru.

Byl Štědrý večer. — Boženka chtěla již odejít. Ale hoch dal se do pláče: — Počkejte ještě chvilečku!

Sedla si znovu a těšila ho. Najednou se jí zeptal:

— Slečno, co teď děláte? Máte se dobře?

— Moc dobře, Pepíčku . . . Budu se vdávat, zašeptala mu těsně do ucha . . .

Pepíkovi zazářily oči . . . Nic zlého se s ní nestalo! Jak byl tomu rád!

Konečně se s ním rozloučila. Slíbila, že příjde zitra a každý den.

— — — — — — — — — — — — — —

Odešla. Pepík byl šťasten a kliden. Bylo mu tak sladko a teplo v duši . . .

Do rána byl mrtev. Ale umřel v pocitu štěstí. Viděl svoji Boženku a šel k mamince, která si proň přišla . . .

V. FREYN:

Bílá Teréza.

(Dokončení).

Teréza mlčela. Věděla, že se prozradila a odechvíle, kdy ji teta zvedla od svého klínu a šetrně uložila do lenošky — cítila se vinicí! Ustrašený výkřik staré paní ukázal jí, že snad stalo se něco, čeho se stařenka bojí, nebo bála. A zdálo se jí, že v očích tety vidí nejen nebývalou a nepochopitelnou starost, ale i lítost. A to bylo pro Terézu trpké. Vždyť ona byla tak daleka toho, někomu lítost způsobit — ach, co vlastně udělala? Jaká byla příčina onoho vzrušení a oné lítosti v oku stařenky? Byla to starost o Oktáva — nebo o neteř? — Taktní mlčení obou stařečků v prvých chvílích těchto dnů působilo jí hrůzu, neboť nevěděla, co si myslí ty dobré duše. — Ale právě ono vytrvalé mlčení a nezměněná laskavost strýce i tety ji znenáhla zase uklidňovaly, a svědomí, vzbouřené vším tím nevysvětleným, se tišilo. Ba, nahle ji napadlo, že to vše je spíše jen její domněnka, že nestalo se nic — pomalu v duši její znova nade vše vyvstávalo, a mysl její opanovalo to, co bylo v ní nejsilnější — myšlenka na Oktáva. — Vše ostatní ustupovalo. — — — — — Když Oktáv Šál v poledne

jednoho z nejbližších dnů jak obvykle zaklepal na dvéře přijímacího salónku villy Beaurivage, uvítán byl už na prahu veselým voláním strýce:

»Jako na zavolanou, hochu — sláva ti! Zrovna jsme si tuhle s maminkou smluvili, že se dnes podíváme do Arca. — Vezmeme si kočár, dětičky — a to se to pojede. A vyrazíme hned po obědě — abychom přišli v čas k odpolednímu koncertu. — — V »Austrii« mají »Salvátora« Oktávku — to's už dlouho nepil něco takového —« starý pán laškovně došeptal.

Teréza s Oktávem vyměnili pohled; v obou bylo překvapení. Proč toto? Do Arca po té zaprášené silnici, a ke koncertu na fádní promenádu v kolonádě — jaký nápad. — Ale ani nebylo možno něco namítat, — teta už nesla oběd, vše šlo ráz na ráz.

A tedy jeli. Oba stařečkové byli — možno-li — ještě roztomilejší než jindy, a smáli se a povídali celé půldne. — V koncertu našli se pak dokonce i nějací známí, k těm se za chvíli přihlásil poručík tyrolských myslivců, nastalo představování se — a Teréza náhle měla po svém boku mladé muže dva. — Malý, černý důstojník byl velmi švitořivý — Oktáv Šál mluvil krátce. — — Na konec ve všeobecném zápalu stanoveno, že celá tato, právě a jako vlídnou náhodou vytvořená společnost, podnikne co nejdřív nový výlet — třeba k vodopádu Ponale.

»To ti dáme ovšem v čas vědět, Oktáve — bez tebe nejedeme, brachu,« poklepal strýc bodře na Oktávovo rameno. — Oktáv přikývl. — — Když stanul kočár před villou Beaurivage, bylo už skoro úplně tma. Na obou stařečcích byla patrna únava; zdržovali ještě trochu Oktáva. Ale rozloučil se. — V šeru splynuly zraky obou mladých lidí dlouhým pohledem — a Teréza ucítila nervosní stisk horké ruky, — toho dne nepromluvili spolu snad ani větu beze svědků. —

Večer bílý pokojík Terézy byl němým svědkem takového pohledu bílé dívky — že oči její, ohromně rozšířené, zdály se pálit. — Ležela schoulena na svém lůžku a uvažovala.

Nyní bylo jí jasné vše. To, co dnes se dělo, bylo zúmyslné, připravené a předem promyšlené. Viděla, že vše se dálo za určitou příčinou — a viděla i smutné oči Oktávovy. Vycítil, co se děje? Měl vůbec tušení o tom, co dělo se s Terézou? — Kdyby věděl. Ach, ano — nyní rozuměla všemu, nyní rozuměla onomu výkřiku tety i oné starostlivosti, hledící z jejího oka. Tak tedy tomu jest, — teta se bojí, aby se nezamilovala do Oktáva. A — proč? Byla jedině možná příčina, neboť vše ostatní mluvilo pro něho Byl nemocen. A proto přerušeny chvíle jich samoty — proto sestaven i celý ten program pro budoucí dny — proto vkládá se pojednou mezi oba vůle jiných. — Celá její duše byla vzbouřena. Toho nejtklivějšího a nejdiskretnějšího v jejích citech se dotkli, toho, co její mladičké lásce dodávalo zvláštní oné něhy, která zrodila se v soustrasti a vrcholila v žhavé touze, smýt smutek z oněch drahých očí, do nichž naučila se hledět s důvěrou a s pocitem štěstí — na to sáhli, co rozechvívalo její myšlenky a touhy její skryté lásky, co ji bolelo, i co bylo původem onoho nadšení a chtění, být dobrou. — A právě ten způsob, jak to činili, ji roztrpčoval — neboť byla vůči tomu bezmocná. Snad, kdyby k ní přímo mluvili, kdyby ji vysvětlovali své náhledy, i třeba svou vůli — snad by i uznala, že mohou to, co oni tuší, že se děje v její duši, nazvati třeba nepraktickým, snad nedosti promyšleným a kdyby chtěli, třeba i nerozumným (tak jistě teta soudí) — ale pak by jim přece mohla alespoň říci, že jej ale přece miluje, že duše její zúplna je schvácena něhou, která působí jí blaho — a to nejen proto, že do mysli vtiskla se jí ušlechtilá krása jeho bledé, mužné tváře, ale snad spíše proto, že je ubohý, že je mu třeba lásky, že je třeba léčit i jeho duši, sesmutnělou duši, z které vyprchala naděje v život, v lásku, ve vše.

Duší šlehla jí myšlenka, že Oktáv vlastně ani nic neví, že ani netuší její lásku, že ji sám nemiluje — ale v tom nade vše vyhouplo se jasné vědomí a prostá víra, že nutno jej milovat, poněvadž není prostě jinak možno, a proto, že v srdci pálí ji žhavá touha, vidět v jeho očích šťastný úsměv, způsobený její oddanou, velikou, všeho odříkání schopnou láskou. — Ta až chorobná touha, která vyzařovala všemi póry jejího bílého těla, chvějícího se žďáním, shořet v jeho náruči za cenu klidu jeho duše, odevzdat se v mdlobě lásky za chvilku jeho štěstí. Pochopil by on sám cenu toho? Vystihl by vše, co prošlo její duší — a byl by spravedlivý? Vycítil by, že vše to, co vede ji k němu je i láska, i dívčí touha, i vůle, vnést do jeho nitra paprsek naděje ve vše, co už pohřbil, a — zmírnit vinu minulosti proto, aby zjemněna byla přítomnost, a aby snáze šel pak světem —?! — Jest ale jejím pravem, přiznat se k té lásce — na to má právo ona, kterou muži přehlédali klidně a bezohledně, kterou nikdo nemiloval? Jest jejím právem, přiznat se k lásce i k touze po chvíli štěstí, k touze po tom, být něčím milovanému muži a znamenat alespoň světlý bod na cestě jeho života?! — Smí se přiznat Oktávovi samotnému? Zacítila náhle, že je to nezbytno — nechť se

stane cokoliv. — A pojednou seznala, že ona silná obava, která stlačila v minulých dnech její duši tak, že sotva se odvážila oči zvednouti, měla v náhlé své reakci za následek, že úzkost v jejím srdci nejen polevila, ale že cítila se mnohem silnější a smělejší. Čím úzkostlivěji sledovala každý pohled před několika dny, tím směleji hleděla na vše tuto chvíli. Jsouc vychována volně a spíše od dětství sobě zanechána a nepovšimnuta, zvykla si, nechati se hlavně vésti instinktem, vlastním úsudkem a nejčastěji pouze citem, který určoval jí mez mezi dobrým a nedobrým. A nyní — její dívčí cit nebyl porušen a její svědomí bylo klidno. —

— — — — — — — — — — — — — —

— — — Oktáv se neobjevil až v den, stanovený k výletu k vodopádu Ponale. Terézu znepokojila jeho nepřítomnost — ; nedovedla rozhodnout, zda tím způsobem odpovídal na onu poznámku strýcovu, že jej o tomto výletu včas zpraví a v které Oktáv zajisté mohl slyšet dosti přesný pokyn, třeba že s jistou taktností zakrytý bodrým tónem a vlídností — a v tom případě tušila Teréza, že mladý muž situaci prohlédá; mohla ale příčinou být i pouhá jeho nechuť k návštěvě, prostě ležernost a to, že nic jej sem neposílalo. — Proto její oči, rozevřené jak oči zvědavého a nesmělého dítěte, připjaly se k němu, aby co nejrychleji vše zvěděly.

Oktáv vešel svým odměřeným, volným krokem, mírný a chladný. Jeho ocelově modré oči studily. — Uvítali se všichni jako vždy, strýc popoháněl ku spěchu, volal a žertoval, teta, celá rozpálená, konejšila své okolí usměvavým »už, už to bude« — a Teréza stranou od okna a skrytě pozorovala Oktáva. Byla zmatena. — Volně přecházel po koberci ode dveří ke krbu a krátkými větami odpovídal na povídání strýcovo. Jeho oči si prohlížely hranaté květy čalounů.

Teréza sesmutněla a pojednou se jí zdálo, jako by se jí stala křivda.

Přijeli a přišli ostatní — společnost se dala na pochod, —

— V duši Terézy byl ohromný chaos. Myšlenky i city nejprotichůdnější probíhaly její hlavou, a prsty nervósně tiskly rukojeť slunečníku. Oktáva nepoznávala. To, co jeho elegantnost měnilo v roztomilost a jeho nonchalanci v teplou vlídnost, zmizelo — šel zde a hleděl zde jako vždy, a nikdo cizí neshledával jej změněným — jen Teréza rozeznávat mohla ony detaily, které pro ni měnily celek — — A náhle se jí zdálo, že zmizelo vše, co v duši její vzalo svůj vznik, všechny sny, naděje, radosti tajené a sladké, všechno, co promyslila, co v sobě probojovala, a co stalo se jí dražší než celý ostatní svět — to vše ztrácelo podstaty a reelnosti, vše tálo pod chladným pohledem Oktáva. — Teréza cítila, že vše se rozplývá v nic při prvém jeho studeném světle, že vše byl fantóm její duše, a v okamžiku tomto uviděla, že nejzákladnějším důvodem a příčinou všeho, co se s ní státi může, je jeho láska. Neboť, nechce-li on — vše bylo marno. — To zdálo se jí nyní, náhle, bez předchozího uvažování — byl to jedině cit, který ji v této chvíli ovládl — a právě, že to přišlo tak náhle, cítila se ztracena se vším, co její duše a touha si vystavěly — nyní cítila, jak ohromně jej miluje, nyní, když hleděl k ní být tak cizí, když viděla jej tak daleko od sebe. — Byla by plakala.

Pojednou silnice zahýbala za útes skály — a snad náhodou odloučil tento Terézu a Oktáva na několik kroků od společnosti. Oktáv slabě odkašlal a řekl:

»Terézo, ve třech dnech odjedu.«

Před očima bílé dívky projel krátký blesk a její ramena sebou jedva znatelně trhla.

»Proč?« zašeptala skorem.

»Musím už — a nedaří se mně zde v posledním čase.«

Přitiskla k sobě lokte a celá její postava jako by se stala menší. Krajky klobouku zastínily její bledou tvář. — Šli mlčky několik okamžiků. Když už skoro dochazeli společnost, řekl mladý muž tiše:

»Terézo, snad mne nechápete — cítím to. Zde mohu pouze říci, že — mně psal strýc. — Buďte zítra večer na balkóně — plavčík z »Baldo« Vám přinese mé psaní.«

Myslivecký poručík podával Teréze nádherný květ mandloně a řekl svižnou poklonu. Oči všech se zálibou zahleděly se na bílou dívku, zmatenou a s výrazem velkého jakéhos překvapení v dlouhých, modrých očí. Dámy se usmívaly, šeptajíce o její milé rozpačitosti a poručík pohladil si malý knír.

— — Přání, předstihnouti tok času a urychlit jeho běh, je přáním, být k smrti blíž — ale Teréza i cenou mnohem větší byla by zaplatila možnost, dosíci zítřejšího večera dříve, než bylo lze. Všechny nervy její byly napjaty až k bolesti. Noc prosnila se zavřenýma očima a beze spánku — a dnem prošla něma.

Přišel večer. Teréza seděla u zabradlí balkónu, když tiše a pohybem kočky podal jí malý hoch bílou obálku — a zmizel v křoví.

Teréza, trochu uleknuta, jala se s přivřenýma očima v drobounkých kouscích odtrhávat jednu stranu obálky. — Dříve, než vyňala list, přitiskla obálku k prsoum — a z jejího hrdla vyzněl tichý, dlouhý vzdech. Ve své duši pak se bála. Náhle rychle otevřela a četla:

Terézo!

Řekl jsem Vám, že odjedu — a tuto chci se s Vámi rozloučit. — Terézo, bývá mně těžko mluvit o tom, zda něco cítím — řeknu Vám tedy jen prostě, že mně je smutno při mém odjezdu. A poněvadž jsem to už včera nařekl a poněvadž je mým zvykem, mluvit přímo, dořeknu také: Strýc mně psal — o Vás mně psal, Terézo, a o mně. — A tu, Terézo, cítím, že musím Vás poprosit za odpuštění, způsobil-li jsem Vám jedinou těžkou chvíli. Mně bývalo u Vás tak krásně a dobře — Terézo, já jsem zapomínal a zapomněl na ostatní svět a na život. — Psal mně strýc, abych nerušil marně klid Vašich mladých dnů — ano, marně. Ale byl jsem tak dalek všeho, o čem domnívat jsem se mohl, že mohlo by Vaši duši znepokojit. Vždyť já vím, že nemám práva ani k přání, být předmětem snů mladé, dívčí hlavy — já jsem, Terézo, chtěl jen pokřát v jasu Vašich očí a v tom čistém ovzduší, kterým dýše Vaše bíla bytost a Vaše jemná duše. U Vašich nohou byl klid a zapomínání a do mé duše vkradal se paprsek světla. Terézo, já neodvážil se ani myšlenkou žádat si více, než smět se vracet vždy znovu k Vaší nízké stoličce a dívat se odtud s Vámi ve svět Vaším okem, s Vaším názorem dítěte, netknutého životem. Rozrušit Vaši duši jsem se bál — a přece prý se to stalo — domnívají se toho a bojí se o vás. Terézo, jsou v právu — třeba že je to trpké. A proto odejdu už, Terézo — nemýlí-li se oni, tedy k vůli Vám — i, ano, i k vůli sobě.

Buďte s Bohem. Neuvidíme se už; mně na zbývající cestu bude zářit upomínka na skvělý lesk Vašich krásných, důvěřivých očí, Vašich drahých očí.

S Bohem, Terézo.

Oktáv Šal.

— Když Teréza dočetla, sklonila hlavu až ke kolenům, na kterých ležel dopis — a přikryla si jím oči.

Sešeřilo se. — Teréza procitla k životu. — Vzchopila se, a v jejích očích bylo temno. Její pohyby byly rychlé a pevné — zdála se jednat v silném rozhodnutí.

Veběhla do svého pokoje a ve stolku vyhledala lístek a obálku. A ostrým, pevným písmem napsala rychle:

> Zítra odpoledne půjdou strýc a teta na návštěvu, a já budu sama doma.
>
> Teréza.

Přehodila si šál a zadní brankou vyběhla k jezeru. V přístavě spal parník — a na jeho palubě stál starý plavec. Teréza jej zavolala a tisknouc mu lístek s penízem v hrubou ruku, poprosila, aby dopis vhodil do poštovní schránky na lodi.

»Ano, ano, panenko — ráno bude v Gardone« — zasmál se dobrácky.

— Setmělo se úplně. Spadlou noc prorážel chvílemi pouze reflex majáku pevnůstky, házeje dlouhé pruhy světla po okolních horách i po jezerní pláni, a hledaje podloudníky.

— — — — — — — — — — —

Slunce se přehouplo přes Monte Giumella — když ve dveřích balkónu villy Beaurivage se rozhrnuly záclony, a v nich stanula bílá dívka. Její sněžný empír v klidných záhybech splýval dlouze k zemi. — Zvolna zvedla ruce a sepjala je v temeni. Krajky širokých rukávů se rozhrnuly a obnažily dva kulaté lokty, hebké a bílé. A linie boků narýsovala se přesně a měkce nad stínem vlečky. Hleděla na jezero. Její temné oči hořely, a pod nimi byl stín. Plně červené, od bledé tváře jasně se odlišující rty byly málo otevřeny a vlhky. K výrazu tváře i v póse těla byla jakási zemdlenost — ona zvláštní, vzrušující a teplem dýšící zemdlenost něžného a křepkého těla ženy. Její dlouhé brvy se přivíraly pod posledními přímými paprsky slunce zapadajícího — a pohled zdál se vlhkým a horkým. — Mladá její ňadra dýchala dlouze a neklidně.

Bylo parné odpoledne a všechno kolem jakoby spalo. Ve ville bylo prázdno a ticho — jen veliký Dingo loudal se kol vrat zahrady.

V bílé dálce nad zelenou plání vody objevila se loď. Teréza vydechla silněji a zahleděla se k ní. Loď se zvětšovala — pomalu a vždy víc, za chvíli bylo vidět i rozčeřené vlny. Mírnila rychlost, vypouštěla páru, a volným, mírným tempem vplula do přístavu Rivy.

Teréza spustila ruce a upjatě zahleděla se k lodi. V jejích očích byl nervósní záblesk a ve výrazu tváře směs netrpělivosti, naděje a obavy. — Přes můstek jednotlivě vycházeli cestující. Teréza je sledovala. Vyšli, vyšli všichni — a lodníci začali vykládat zboží.

Chvíli hleděla Teréza jako bez myšlenek k parníku — a pak pomalu sedla na pohovku.

»Nepřijel!« zašeptaly její rty. — Prudce zabořila hlavu do polštáře, a celou její bytostí prochvěla nezměrná lítost. — Zůstala ležet.

V tom Dingo zaštěkal. Někdo vešel.

S namáháním Teréza vstala a zvedla oči. — Před ní stál Oktáv.

Nepromluvila. V jejích uplakaných očích objevil se blahý úsměv a veliké, šťastné překvapení — a beze slova, sepnouc ruce na očích, položila se na jeho rameno. Nízko

sklonila hlavu — a jemně zabránila, když chtěl ji zvednout. Styděla se.

»Terézo má bílá — ty pláčeš?« — Oktáv ji obejmul.

Zachvěla se v jeho ruce a záporně kývla hlavou.

»Přijel jsem kočárem — chtěl jsem vás překvapit, Terézo —« omlouval se, jako by porozuměl.

Zvedla trochu hlavu a vlhkýma očima usmála se k němu vzhůru.

Zvolna stáhl ji k lenošce a sedl k ní.

»Přijel jsem, Terézo — k tobě jsem přijel dnes,« řekl tiše.

»A co si nyní o mně myslíte —?« sotva slyšitelně zašeptala.

»Že mne máš ráda,« odpověděl rovněž tak. »Mýlím se?«

Beze slova se schýlila — a na její skloněné čelo položily se jeho rty. Zůstala na jeho prsou, úzce k němu přitulena, s rukama sepjatýma na kolena — a dala se obejmout. Její dech nebylo pozorovat a její oči, veliké a temné, hleděly k horám. — A jeho rty nad jejím čelem šeptaly, vyprávěly vše to, o čem do tohoto okamžiku odvažovala se jen snít — šeptaly, že ji má rád. — Naslouchala těmto neznámým pro ni slovům, naslouchala, jako by si je chtěla v pamět vrýt — a její duše se chvěla a srdce bilo neklidně a prudce. — Mlčela stále.

Pojednou, jako by se probudila a násilím vyrušila — vstala a učinila kroku. Zachytil její ruku. Polo se k němu obrátila a zahleděla se naň s výše, dlouze a vážně. — Volně ji k sobě přitáhl.

Stála těsně u něho, a pod svým retem, který přitiskl k jejímu šatu, ucítil její ňadro. — Položila ruce na jeho vlasy a malýma prstama obejmula jeho hlavu. Zadívala se mu v oči a její rty pomalu a něžně sklonily se až k jeho čelu. Políbila je dlouze.

Prudkým objetím sevřel ji v náruč.

Jejich rty se setkaly a její tělo prohnulo se jako liana.

A v odpověď na vše, co polohlasem a rychle říkal jí v nadšení lásky, — zašeptala:

»Jsem tvá —!« — —

— — — — — — — — — — — — — —

Byl podvečer.

Z bílého dívčího pokoje po stupních balkónu sestupovali Oktáv a Teréza.

Zastavili se na posledním schodu. — Před nimi leželo panorama tak často vídané — společně vídané — a Oktáv snad chtěl si detaily ještě jednou v paměť vštípit.

Teréza stála podepřena ramenem o mladého muže a její oči hleděly daleko.

»Oktáve — nyní odejdeš.«

»Ano Terézo! — Půjdu svým smutným údolím samoty, a dojdu sám.«

»Vím, Oktáve — — už nikdy —«

Jejich pohledy se setkaly.

»Jsi bílý anděl, Terézo — neboj se! Vidím, jak tvá duše je bílá — a jasná, — moje cesta bude mít své světlo. — Půjdu.«

Položila ruce kolem jeho šije a pevně je semkla. Tiše stáhla jeho hlavu k sobě a dlouhými vroucími polibky zlíbala jeho oči a ústa.

Náhle ustála a řekla:

»S Bohem, Oktáve! — Jdi!« —

Přitiskl její ruku ke rtům — a zamířil k vrátkům.

Teréza volným krokem vracela se k balkónu.

A oba se báli obrátit se. — Odešel.

* * *

Taková byla ona prostá pohádka několika okamžiků, kterou čísti bylo možno v očích dívky, ležící na chaiselongu v balkónu malé villy.

Bílá dívka ležela dlouho ve svém koutku. Bylo hluboké ticho. Náhle ozvaly se tiché kroky měkkých tlapek a na ruku bílé dívky položila se veliká, chlupatá hlava. — Obejmula ji tiše a zašeptala, hledíc ve smutné oči psa:

»Můj Dingo — ty víš! — A on odešel a už nepřijde nikdy.« —

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Když Podolský téhož dne večer bavil se ve společnosti přátel »na růžku«, spozoroval, že se na něj paní Hýrová několikráte upřeně podívala. Vyčíhav vhodný okamžik, významně na ni pohleděl. A tu zjistil, že se krásná šenkýřka na něho usmála. Trvalo to jen, co by dlaněmi tleskl, ale bylo to jisto — nepochybno: usmála se.

Podolskému se srdce rozehrálo. Ó, měl ta její slova vryta v paměť: »snad se časem uhlídá!« — vracel se k nim ve vzpomínkách často a často, opakoval si je a přimhuřuje oči, rozpomínal se, jak se při nich tvářila tato půvabná ženuška, jak se od něho odchylovala, odkláněla — jak se vyprošťovala z jeho rukou — jak mu unikla — ale jak mu přece jenom dala hubičku.

Učinila to v jakémsi zmámení, byla asi náhlostí jeho útoku — chytrého útoku!, myslil si Podolský — prudkostí jeho, ohnivými projevy jako z kolejí vyvrácena — snad ani dobře nevěděla, co činí: ale hubičku dostal!

To nebylo bez významu. Ať si myslila cokoliv — ať se i ubránila, odmítla ho, z pokoje vytiskla — učinila to vše s nemalou šetrností — ať jej i výčitkami zahrnula: hubičku mu přece jenom dala! To byl rozhodně závdavek! Pocítila jistě nějakou sympatii pro něho, když se s ním rozloučila políbením — rozhodně mu tím projevila sympatii. Objeví-li se nový příznak její — pak se Podolský chopí příležitosti oběma rukama — to si umiňoval — a nepustí se — nepustí — — —

Čekal dlouho na tuto příležitost. Hlídal Hýrovou jak ovčácký pes, ale stále nepostřehoval ani slabého zákmitu, kterého by se byl mohl chytit. Chodila kolem něho plna veselosti — zdvořile odpovídala na jeho dotazy, ale také vždy o to pečovala, aby s ní neosaměl. Hned zmizela v kuchyni nebo přivolala služebnou, když náhodou Podolský se ocitl »na růžku« beze svědků. Podolský se tvářil, že si nijak těchto bezpečnostních opatření nevšímá, ale rozuměl jim — velmi dobře rozuměl.

Když se nyní ukázal významný úsměv na lících vnadné šenkýřky, připadalo Podolskému, jako by v tmavém lese bylo se mu v dálce objevilo pojednou světélko. Je to lampička u okna chaloupky — hvězdička nebo jenom zákmit svatojanské mušky? Je to odraz okamžité duševní nálady či významná odpověď na pohledy a polotajené vzdechy Podolského?

Podolský byl už takovým pánem na radnici, že si troufal zjistiti vše krátkou cestou. Vyčíhal chvíli a přistoupil k Hýrové, když byla místnost plna hovoru a otázal se jí na pohled jen s nenápadnou zdvořilostí, kdy by mohl zde zítra pohovořit s ní o nějakém projektu. »Až tu nebude takový blázinec jako nyní,« řekl rozmarně.

To podával Hýrové žebřík. Teď pozoroval, jak ho popadne. Optá-li se na příčinu, pro kterou chce s ní mluvit beze svědků, pak se mýlil. Úsměvy a pohledy neměly významu. Ale nabídne-li důvěrnou rozmluvu — že si přeje mluvit jenom »zde« — v lokále, to řekl přece s důrazem, a odpadají tudíž všechna podezření — pak stojí před novou kapitolou svého života.

»To bude nejlépe, pane rado, zítra po druhé hodině. To tu bývá prázdno,« řekla Hýrová, dusíc hlas. Při tom se usmála zase tak významně. Ale hned se rozpomněla, že by mohli býti pozorováni. Proto ihned, bez přestávky, jala se ukazovati, kde v místnosti dá zřídit novou ventilaci. Vedla Podolského kolem stěny až ke kuchyni, a tu se mu pak poroučela.

2225

»Něco se v té ženské děje,« řekl si Podolský, usedaje na své místo. Ale brzy byl přesvědčen, že je on sám příčinou proměny náhledů Hýrové.

Vždyť je dnes velmožem zde na předměstí. Na radnici se tak vše točí kolem jeho vůle, většina stojí při něm tak pevně, že se minorita dosud ani nevzpamatovala z úžasu, který jí způsobil. Už padly hlasy, že by měl on být příštím starostou — letělo to kolem jeho uší na několika místech. Hle, jak tu vyrostl za několik krátkých neděl!

Není nemožno, že to nějak očarovalo Hýrovou. Podolský pln samolibosti si připomenul, že se nyní šatí vybíravěji než dříve, že »na růžku« všechno se k němu tiskne, obskakují ho tu již dodavatelé, úřednictvo městské, učitelé — kdož ví, nepopíchlo-li to nějak ženskou pýchu krásné paničky?

Podolský si zakroutil knír, ale již se zapřádal zase v hovor se sousedy u stolu, aby pro všechno na světě nikomu nemohlo napadnouti, že se mu po hovoru s Hýrovou myšlénky snad nějak zatoulaly.

To dovedl Podolský znamenitě — o jiné věci mluvit a na jinou myslit. Proto ani dnes nijak se neprozradil. Při hovoru o politice, o místních záležitostech, při kupech a anekdotách, pokochal se vzpomínkami na paní hostinskou do syta. Když se objevila, v duchu si ji obejmul, pomazlil se s krásnou postavou její, hladově očima vnikaje pod lehounký výkroj bluzičky u krku, na kterém plál řetěz korálových zrn.

* * *

Podolský se dostavil druhého dne »na růžek« v určitou chvíli s velikou obřadností. Přišel jako na úřední komisi. Byl si vymyslil pravděpodobnou záminku k této návštěvě. S tou se hned Hýrové vytasil. Chce utvořiti klub věrných přívrženců na radnici a hledá místnost pro občasné schůzky. Jde tedy s otázkou, nebyla-li by paní Hýrová ochotna přinajmouti krámek sousedící s hostincem a učiniti z něho vyhrazenou místnost. Klub by přispěl na nájem a osvětlení; v neděli a ve svátek, kdy bývá »na růžku« větší návštěva, bylo by tu o místnost více, což by nebylo jistě na úkor obchodu.

Hýrová uvítala Podolského při vší zdvořilosti s jakýmisi rozpaky. Ty si vyložil chytrý kupec jako ozvuk nedávného smělého vpádu svého do bytu Hýrové. Vpádu bezúspěšného sice, ale přece jenom odměněného slibnou hubičkou. (Pokračování.)

FEUILLETON

JUDr. ANTONÍN STROBACH.

K padesáté ročnici jeho úmrtí.

(Dokončení.)

Jen málo přátel Strobachových vědělo, že promluví při promoci česky, a některý z nich byl asi autorem básně, k slavnostní této příležitosti složené, jež rozdávána přítomným a dle nápěvu Škroupem složeného při promoci zapěna. Stůj zde na památku této »demonstrace« pro práva českého jazyka:

Panu Antoninowi Strobachowi, ob. práw doktoru atd. atd. dne 5. Července 1841. od přátelůw jeho.

Již oučel Twůj zakwétá Tobě,
Nowý nastáwa žití den;
Prowázej Tě i w příští době
Mladistwí blahoplodný sen.

Tys wřelým ducha rozmícením
Do swatin wěd a umění ziel,
Tobě se tajným zaswěcením
Blažšího swěta obraz skwěl.

Nechť po čem duch Twůj powždy toužil
Se Twojí stane odměnou;
Ty buď wšak, jimž Jsi wěrně sloužil,
Wěd a své wlasti ozdobou! —

Rozsáhlé jeho povšechné i odborné vzdělání, k němuž družila se pevná a přímá povaha, záhy zjednalo mu v pražské společnosti vynikající místo. Ač byl státním úředníkem, účastnil se horlivě všeho tehdejšího českého života: s Riegrem pokoušel se založiti spolek pro vydávání levných knih českých a zakládaní knihoven, čemuž však vláda odepřela svolení, usiloval o zřízení českého divadla, byl předním spoluzakladatelem Měšťanské Besedy Pražské, v Průmyslové Jednotě spolu

1093 JUDr. A. STROBACH. Kresba Jos. Mánesa.

s Prav. Al. Trojanem a Riegrem zvolna, ale tím jistěji dobýval půdy pro českou věc, snažil se povznésti český průmysl šířením článků národohospodářského obsahu a účinnou podporou MUDra K. Ammerlinga při zřizování jeho »Budče«. Snahy Strobachovy došly ve vlasteneckých kruzích brzy uznání a sympatií, stával se oblíbenou, populární osobností.

Kvapem přiblížilo se jaro bouřlivého roku 1848 se zdánlivě nenadálými převraty, jehož náladu a ovzduší poetickými a spolu pravdivými slovy znamenitě vystihl mistr Neruda v následujících verších:

Čas oponou trhnul — a změněn svět! Kam, kam padlo lidstvo staré? Ej, kamkoli tázavý letěl hled, vše nové, tak mladě jaré!

A ve vzduchu šuměla divná báj a pěl nám sad, pěl ji haluzný háj, i pěl nám ji údol i horstva tem, a pěla ji celá nám širá zem a pěli jsme: »Volnost — volnost!« *)

»Svoboda, rovnost, bratrství!« znělo Evropou po únorové revoluci pařížské a ohlasy těchto hesel ozvaly se i u nás. Zájem pro politické záležitosti rychle stoupal a vyvolával mocný ruch, jehož se ovšem účastnil i Strobach.

Byl zvolen do Svatováclavského výboru, avšak volby nepřijal, aby snad jako soudní auskultant neupadl u spoluobčanů v podezření, že je vyzvědačem. Než dostalo se mu v krátké době důkazu o úplné důvěře; byl za nedlouho občanstvem povolán za setnika Národní obrany, a pak zvolen purkmistrem pražským. Pražský cís. král. purkmistr appellační president Müller se totiž 20. března vzdal svého úřadu, a Praha měla si poprvé svobodně zvoliti své zastupitelstvo a starostu. Zvolen jím 9. dubna Strobach a zpráva o tom s potěšením uvítána jak v českých tak v německých listech; těšil se všeobecné vážnosti a lásce spoluobčanů, již projevili mu uspořádáním pochodňového průvodu a jinými ovacemi. Na stolec primatora měst pražských vstupuje jim mladý muž, plný energie, — snad nejmladší ze všech purkmistrů pražských — při tom však neobyčejně rozvážný a prozíravý, jenž dobře vycítil s přijetím tohoto čestného úřadu související zodpovědnost, tím větší za neklidné tehdejší doby, a proto nastupuje jej, vyhradil si, že jej přijímá prozatímně na šest neděl. Avšak ani tuto krátkou dobu na křesle starosty měst pražských nevytrval. V bouřlivé té době nebylo mu lze ovládnouti po dobrém rozvášněný lid, násilí užíti však nechtěl, a proto raději 10 května když lid, nedbaje jeho napomínání, vynutil si osvobození zatčeného knihtiskaře Grolla, starostenství se vzdal. Marné byly prosby i domluvy přátel, aby resignaci odvolal; pevně setrval na svém rozhodnutí, čehož právě tak upřímně želeno, jako radostně uvítána jeho volba. —

Gubernialní president hrabě Stadion povolal jej 1. dub. do mimořádné komise, jež 10. dub. sloučena s výborem Svatováclavským v Národní výbor. Tomu nyní věnoval Strobach, vzdav se purkmistrovství, své snahy, zvláště účastnil se při poradách o zemském českém sněmu — do něhož pak také byl zvolen. K uskutečnění jeho však ovšem nedošlo následkem bouří svatodušních.

Květnové události vídeňské měly v zápětí zřízení prozatímní vládní rady pro království České, mezi jejíž členy nástupcem Stadionovým hrabětem Lvem Thunem povolán i Strobach, avšak nedosta'o se jí nejvyššího schválení.

Koncem června rozepsány v království Českém volby do říšského ústavodárného sněmu ve Vídni, při nichž 9. července zvolen Strobach poslancem za Staré Město Pražské. Skvělé jeho politické nadání, jež jevilo se již za jeho purkmistrování i při jednaní v Národním výboru, vyniklo tím více na ústavodárném sněmu vídeňském, kde při volbě praesidia zvolen nejdříve místopředsedou, pak předsedou. Jako praesident počínal si neobyčejně taktně, jsa objektivním ke všem stranám; pilně dbal plnění jednacího řádu a zachovával i ve chvílích vzrušení chladnou rozvahu. Když při povstání 6. října lůza vídeňská též mu ukládala o život, unikl v přestrojení z Vídně s poslanci Havelkou a MUDrem Čejkou do Prahy, kde řídil pak porady českých poslanců o dalším postupu.

Ve sněmovně častěji jmenován Strobach jako kandidát na křeslo ministerské; uprostřed října skutečně hrabě František Stadion zamýšlel povolati jej do ministerstva.

Po přeložení ústavodárného sněmu do Kroměříže Strobach při prvé volbě praesidenta 22. listopadu mimo nadaní podlehl Smolkovi. Teprve 20. prosince zvolen znovu praesidentem, ale 20 ledna zvolen opět Smolka, jenž pak sněmu předsedal až do jeho rozpuštění. Strobach účastnil se v Kroměříži hlavně při poradách ústavodárného výboru a předsedal utvořivšímu se tam »Slovanskému Klubu poslanců«.

Mezitím v posledních dnech r. 1848 byl povýšen na appellačního radu, a při provedení soudní reorganisace jmenován radou vrchního zemského soudu; po svém navratu z Kroměříže slavil 16. dubna r. 1849 s Františkou Durasovou, dcerou pražského lékaře, sňatek, při němž byl mu družbou dobrý jeho přítel F. L. Rieger.

*) Jan Neruda: Romance o jaře 1848.

Fragonard syn: Republika francouzská. 1956

Stejné obliby, jaké požíval ve veřejném životě, docházel i nyní při svém působení úředním, zvláště jako předseda právě zřizovaných porotních soudů, za krátko však suspendovaných, při jichž řízení uplatnil se netoliko jeho právnický důvtip, ale spolu i smysl pro humannost a snaha, aby zákon nebyl pouhou mrtvou literou. Než svobodomyslný soudce nehodil se do ovzduší Bachovské reakce a tak již v květnu r. 1853 byl pensionován spolu s několika rady, poněvadž neodsoudili jakéhosi opilce, obžalovaného pro urážku Veličenstva. Křivda tato hluboce dotkla se Strobacha a působila též v celé veřejnosti velmi trapně, neboť čest stavu soudcovského byla ji poškozena a zásada o neodvislosti a nesesaditelnosti soudců byla úplně tím zvrácena. Strobach, když marně dovolával se rehabilitace, žádal, aby mu bylo uděleno místo advokáta v Praze, — byl tehdy ještě pro advokacii platný »numerus clausus« —, jež mu uděleno v lednu r. 1854 a kancelář jeho v brzku těšila se znamenité pověsti. —

Reakce v létech padesátých odvrátila Strobacha od dráhy politické, i věnoval své síly kulturním snahám národa Českého o divadlo a museum. R. 1850 zasedal ve výboru Musea království Českého a spolu s jinými měl prováděti vědeckou censuru při chystaném naučném Slovníku; když Palacký r. 1852 vzdal se jednatelství ve výboru musejním, zvolen na jeho místo Strobach a zastával je až do své resignace dne 7. června 1853.

Též více se zabýval literární činností, již zahájil již v létech třicátých články z oboru průmyslu a národohospodářství, později z oboru právnického, vydanými v současných časopisech. R. 1845 napsal spisek o právech jazyka českého, jejž však censura potlačila. Již jako posluchač práv i později studoval právo staročeské i právní a státní české zřízení, jichž znalost mu neobyčejně prospěla při sepisování díla na obranu stavovských práv, ukončeného v únoru 1847 pod názvem: »Vývody o právní neporušenosti ústavních zemských oprávněností a svobod českých stavů.« Touže dobou společně s JUDrem Josefem Fričem, K. J. Erbenem, Neubauerem a Havlíkem překládal r. 1848 vyšlý »Řád obecní soudní a řad konkursní Čech, Moravy a Slezska, Rakous nad Enží, Štýrska, Korutan, Krajiny, Gorice, Gradišče, Terstu, Tyrol a Rakouských předzemí; též i předpis o stručném řízení v rozepřích civilních.« Překladu tomuto byl připojen »obšírný německo-český a krátký českoněmecký ukazatel«, obsahu-

jící správnou právnickou českou terminologii, čímž dílo stalo se důležitým.

Po tříleté přestávce, vyvolané z části Strobachovou činností na poli politiky, vydal populárně psané »Vzory nejobyčejnějších výnosů soudních druhé instance ve věcech civilních i správních«. Konečně r. 1855 vyšel jeho »Pamětný spis o udržování vltavských jezů v příčině vyvázání emfyteutických mlýnů Pražských«.

Za své zásluhy byl jmenován r. 1848 mimořádným, r. 1850 řádným členem Král. české společnosti nauk.

Strobach nedočkal se lepších dob svého národa; záhy, příliš záhy vyrvala jej smrt ze středu přátel. Zemřel dne 22. listopadu r 1856 v nejlepších mužných létech, maje teprve 42 roky věku, stav se vskutku dle přání neznámého přítele básníka »věd a vlasti ozdobou«.

Jan Strakatý.

ZA KARLEM LIEBSCHEREM.

(Dokončení.)

První kresby Liebscherovy jaly hned svou novotou, svěžestí a bravurou. Měly náladu, poesii, měly krásnou formu, měly smělou jistotu. Dovedly vyhledati místo, odkud objevovala se nejúčinnější hra linií, nejjímavější kouzlo světel a stínů. Kreslíř pak dbal nejen širokých celků a stínů, ale rozhojnil je nezvyklým dosud množstvím malebných drobnůstek: tu bizzarní shluk komínů, opadalý štít kdesi ve střeše, tam úzký průhled mezi tmavými zdmi, arkýř, ssutá zahoust kapradin, zčernalý, vyvrácený kořen, spleť kvití, změt balvanů dává mu náměty překypující rozmanitostí a lehkostí za iniciálky, linky, vignetty, jimiž dekoruje okraje i střed svých listů, až hýřivým bohatstvím.

Hned po té objevily se ve Květech líbezné lyrické obrázky tušové komposice, jichž střed tvoří krajinka něžně sladěného dojmu, přecházející dekoračním motivem v rámeček. I ty večery, zimní nálady, chaloupky buď originálního námětu nebo šťastné doprovody básní byly čímsi novým; potom dovršeny rozměrnějším cyklem měsíců ve Světozoru 1886, a následovány ihned kreslíři mladšími.

V roce 1882—3 Liebscher odchází do školy Lichtenfelsovy, a to se zdarem, že dobývá ceny svou komposicí Ave Maria, leta 83—4 tráví na studiu v přírodě na jihu. Pobřeží Adrie v Istrii i Benátsku svými pustými skalami, mořskými dálkami, čistým ovzduším byly dílnou, kde Liebscher dovršil svou hotovost a k technické jistotě dodává i ovládání vzdušné perspektivy barvou i světlem. Skizzoval motivy krajinářské, ale i figuralní, tužkou i štětcem lehce zachycuje osmahlé postavy rybáků, plavců, snědých dívek přímořských, i celé sceny pobřežní a to s vervou a podivuhodnou životností. Z Benátek bloudí po údolí Adiže, po zapadlých roklích, pod starými zámečky na strmých útesech a mezi tyrolským lidem.

Při návratu pak Salzburkem a cestou po Slovensku dokonává Liebscher první své cesty a první studium své práce. Výstava, kterou r. 1885 spolu s bratrem uspořádal, representovala se řadou olejů, akvarelů i kreseb cizích a domácích a zjednala malíři čestného jména; obecně přiznali mu nevšední cit komposiční a lahodný účinek v barvě i světle.

Za novými cíli Liebscher ubíral se r. 1886 do Paříže na studia moderní malby francouzské, a vraceje se, pobyl i v již. Německu. Po té zůstal již v Praze, kde otevřel školu krajinářskou. V létě vždy cestoval po Čechách podle krajů, kde právě illustroval svá životní díla; odtud přinášel pak co rok nové studie i v barvách. V nejbližších létech vycházely v »Čechách« Vltava, Praha, Polabí, v »Hradech« Táborsko, Podkrkonoší a Podbrdí. Především tedy střední Čechy byly půdou mistrových motivů.

V době té vliv mistrů francouzských a stálé studium české krajiny pleinairu pronikavě působily v rozvoj Liebscherova umění. Prožíval několik šťastných let tvořivosti a síly. Zbyl se starších přežitků a prolnul hloub duší krajiny. Již pomíjí bohatých, nápadných látek, vybírá prostší, skromnější, ale tím lépe daří se mu, jednoduchými prostředky dosáhnouti jímavého účinku a něžné rozmilosti. Tu vznikly velký obraz Hradčan, partie z Berounky a z Ohře, z nichž zvláště menší líbily se rozkošnou, zářivou náladou. V těch letech Liebscher krom práce své věnoval se rád svým žákům i přátelům, životu společenskému. Zejména Umělecká Beseda čítala jej mezi horlivé a obětovné členy své; na konec kolik let byl místopředsedou výtvarného odboru. Kdo setkával se s ním v těch létech, poznával v něm ryzí charakter a upřímnou duši. Nebyl výbojný a neznal závisti, neodsuzoval směry jiné, řídě se vlastním přesvědčením, že pravé umění všude zvítězí, i v kterémkoli rouše. A snaha po pravém umění byla kořenem vší jeho bytosti. A kde viděl jiskru božského posvěcení, rád a tiše pomáhal výbornými zaklady, potom radou i hmotně. O tom budoucnost bohdá více poví.

Avšak v těch už letech počínají předzvěsti stínů. Kreseb volné komposice je méně, za to víc práce žádaly Hrady a Čechy. Pomalu vzdávali se jiní spolupracovníci a Liebscherovi

připadalo téměř všecko samojedinému. V Čechách illustruje Hory Orlické, Jihovýchodní Čechy, Táborsko, Středohoří, Krušné Hory a Poohří, v Hradech Slansko, Rakovnicko a kraje jihozápadní. Hrnuly se zakázky přemnohé a čestné. Tak doprovázel L. podle náčrtů Holubovo jihoafrické dílo, publikace Oesterreich in Wort und Bild, po Havránkovi přejal illustrace cestopisných knih arciknížete Ludvíka Salvatora, z nichž vyniká zajímavé panorama Alexandrie a Zante. I všelijaké příležitostní publikace přinášely jeho příspěvky; posléze prémie Uměl. Besedy o Slovensku. R. 1891 spolu s bratrem Adolfem Liebscherem pracoval v dioramatu Hájení Prahy proti Švédům, kdež jeho dílem je část krajinářská, znamenitě vystihující i dobu i náladu. V museu městském vytváří fresky Starého Vyšehradu, Chrámu sv. Mikuláše, Kamenného mostu a Hradčan a vedle toho řada prací co rok opouští jeho atelier; r. 1892 zdařilý Plešivec, r. 1893 několik pohledů z Podkrkonoší.

Vírný život naší doby nesnese dlouho klidu. Věkům minulým stačila století, nežli vykvasily se nové myšlenky, ovládly a odumřely, našim časům sotva několik let. Ještě neurovnány jsou vlny starších a mladších, ještě není doba klidné, plodné práce — a již udeří nový, nenadálý otřes ekvinokce, nové proudy, nová hesla. Každé nové evangelium má své proselyty upřímně zanícené, ale právě proto bezohledné a nesmiřitelné; jedinou přímkou řítí se jejich proud dravý a rvavý a ničící, třeba zas očišťující a potom povznášející. Ale co hyne při tom obětí zbytečných!

U nynějšího směru generace Liebscherova nenachazela již porozumění. A přece nebyl ještě umělecký vývoj Liebscherův ukončen. Pobyt v Bosně a Hercegovině roku 1895—6 osvěžil neobyčejně jeho tvorbu a jeho »Vznik řeky Ramy« — zakoupený letos pro českou galerii moderního umění — vzbudil obecnou pozornost; drobné studie jeho nejsou dosud širšímu obecenstvu známy. I z potomních cest českých, pak z pobytu v Harzu přinesl si kolik obrazů hotových, z nichž v pozůstalosti zůstala jen z Lesní tůně. Uznání došlo i velké jeho panorama Prahy s výšin Petřínských, jež objednala obec Pražská pro své museum, a ještě letos dokončil pro londýnskou výstavu Krumlov, originelního pojetí a svěžího, vroucího provedení — linie Liebscherova umění brala se opět drahou vzestupnou, pracoval dále, přísně sám posuzuje své práce — až náhle, bolestně přetrhla se nit jeho života. A rov Olšanský pohrobil všecku jeho srdečnou něhu pro rodinu, pro niž vedle svého štětce všecek žil, i jeho srdce i jeho neztenčenou sílu umění.

Mlčeli o něm někteří za života, mlčeli i po smrti — neprávem. Až utiší se vlnobití, vrátí se klidný úsudek a vymezí Liebscherův význam v umění českém bohdá spravedlivěji. Bohužel — už jen světlé jeho památce.

J. V. Šimák.

⊙ **Městské divadlo Král. Vinohradů** bylo rozhodnutím měst. rady dne 29. listopadu t. r. zadáno Spojenému družstvu Národ. divadla na dobu do 30. června 1914. Bude tedy samostatným divadlem nový tento ústav, což pro rozvoj dramatické literatury naší a českého herectví má do jisté míry význam epochální. Tužby téměř po dvě desitiletí pronášené, aby Národ. divadlu dostalo se důstojného protějšku, docházejí tu svého splnění.

Nový dům má býti otevřen 1. ledna 1908, není však vyloučeno, že podaří se uspíšiti práce tak, že by bylo možno zahájiti v něm hry i o něco dříve.

S přípravami započne se ihned, jakmile rozhodnutí ze dne 29. listopadu schválí valná hromada Spoj. družstva a městské zastupitelstvo na Král. Vinohradech.

Městské divadlo Vinohradské vstupuje do života za některých velmi šťastných okolností. Representace obce po důkladných úvahách, avšak se sympatickou jednomyslností rozhodla, aby divadlo bylo samostatné, ač usnesení to způsobuje některé finanční oběti městu.

Příznivy jsou též příznaky svědčící, že správa měst. divadla bude v důvěrných stycích s literární obcí. Tři spisovatelské korporace: Spolek Máj, Kruh českých spisovatelů a Literár. odbor Uměl. Besedy utvořily letos dramatickou komisi pro záležitosti divadelní. Můžeme prozraditi, že tato komisse, soustřeďující representanty všech hlavních směrů literárních, bude pro záležitosti repertoiru poradním sborem nového divadla.

Správní výbor Spoj. družstva v nesnadné otázce zadávání divadla vystupoval s příkladnou jednomyslností. Nebylo sporů o zásady a zejména nebylo nejmenších osobních neshod. Otázky na pohled zvláště choulostivé byly rozluštěny s potěšitelnou hladkostí. Pro zdárné působení u nové divadelní výhně dojista záruky zvláště cenné.

Přejeme novému divadlu, aby prospívalo — přejeme, aby naděje, které k němu připínají Vinohradští, kruhy umělecké a obecenstvo divadelní, splnily se k radosti všech. Zájem české veřejnosti nasvědčuje, že důstojně vybavené divadlo Vino-

hradských bude těšiti se nemenší pozornosti národa jako divadlo Národní.

⁂ Gluckův Orfeus. Nové nastudování této opery bylo poslední událostí saisony. Návraty k dílům vzniklým před sto, před půldruha sty. léty jsou zjevem na divadle ne právě častým. Mimo Mozarta — kdo žije z mistrů opery z konce století osmnáctého? A návraty ty, někdy ani ne tak daleké, přivádívají sklamání; co tu prachu, co tu svadlých odumřelých květů! Jen díla, která dovedla v sobě celého ducha své doby soustředit, která dovedla současnost rozvířit vulkanickým výbuchem, která dovedla změnit tvářnost umění, jež po nich následovalo, pouze ta nesklamávají ani po řadách desitiletí. A z těch je právě v první řadě Orfeus Gluckův. Celá doba racionalistická, osvícenská zračí se v zásadách, jimiž reformátor ten vypověděl boj opeře vlaské, představující hudebně ducha barokního a pak rokokového v tom bezmezném kultu individua duchaprázdného do krajnosti sobeckého a ješitného, vlastnostmi čistě zevnějšími imponujícího ve své nepřirozenosti, individua, jakým byl kastrát virtuos italský se svojí koloraturou. Proti rokokovému hraní si s uměním vážný, prostou, zdravou reflexí prohloubený názor. Proti umění, utápějícímu se v zevnějším, rozprašujícímu se marně v lesknavém ohňostroji virtuosity pěvecké i režijní umění klidných linií a tvarů, čistě vniterné. Proti kultu výkonného jedince naprosté podřízení se tohoto i skladatele samého jedinci, dile prvně a jedině rozhodujícímu básníkovi. A zas — jak po tolikáté při revolucích uměleckých —: domnělý návrat k ideálům antickým. Vždyť vzduch byl prosycen ideami winkelmannovskými příliš, než aby nebyly došly i v hudbě svého výrazu! — Tak směli průkopníci, jakým byl náš mistr, nebývají pravidelně, měřeni absolutním měřítkem svého umění o sobě, z největších. Gluck nebyl z největších hudebníků, co kdy žili.

Cítíme dnes, že jeho invence je nebohatá, jeho technika komposiční, i ze stanoviska jeho doby ne na plné výši. Ale podmaňuje nás přec dramatickou, opravdu živelnou silou svého díla. Podmaňuje nás právě jako umění nejryzejší, prostředky dětsky prostými. Melodie sotva dvaciti taktů, která je melodicky chudá a neohebná, doprovázená pouhou harfou — a lká v ní celé moře bolesti. Prostá, primitivně rytmisovaná stupnice, nad nijak nevšedními harmoniemi, dokonce v unisonu — a je v ní hrůza Dantova Inferna. A sborové unisono podsvětních mocností, svým jediným »Ne« monotonně odpovídajících, padá na nás drtivě, jako děs Michelangelova posledního soudu. A proti tomu zas: elysium, celý akt, kde plyne zpěvná hudba bez prudšího akcentu, bez dissonance, klidná, jasná, jako širá klenba jižního nebe nad mořem. Již kontrasty tří jednání, náladami proti sobě stojících a sebe doplňujících, jsou mistrovským kusem: smutek smrti, hrůza podsvětí, blaženost ráje, bolest a štěstí lásky. Jakých prostředků by k jich vystižení potřeboval moderní skladatel! . . .

— Naše divadlo ovšem že učinilo vše, aby účinnost díla zvedlo. Již výprava jednotlivých dějství podávala náladu plně připravenu, vzbuzenu. Hudbě bylo, jen v plné znění ji rozvlnit. A studována byla partitura Gluckova v té své pro nás tak choulostivé průhlednosti a prostotě chefem opery p. Kovařovicem s obvyklou jemu péčí i uměleckým taktem. Orfea zpívala slečna Valoušková; okouzlovala nádherným materiálem hlasovým, zamlouvala se i ladným zjevem své vysoké postavy. Pěvecky staví ji úloha zatím svými klidnými, trochu ztrnulými kantilénami některé obtíže, jichž nezmáhá. Pěkně si vede v recitativu. Sl. Ungerova poprve vystoupila na scénu úlohou Amora a mile překvapila výkonem hlasově i pěvecky půvabným i herecky uhlazeným. Eurydika sl. Slavíkovy, klidně, prostě a velce podaná byla na plné výši hudebního dramatu. —

Nový, velmi vkusný a zpěvný překlad díla obstaral p. J. V. Novotný. *K. Hoffmeister.*

⁂ **Allegorie republiky.** Na paměť vítězné revoluce vydáno r. 1802 v Paříži dílo s titulem: Tableaux de la révolution française. Je to sbírka rytin, představujících revoluční výjevy. Dílo zahajují dvě allegorie Fragonarda mladšího, z nichž jednu dnes přinášíme. Jsou kresleny i ryty s virtuositou obdivuhodnou, v klidně splývajících liniích módního tehdy klassicismu, přece však životné, effektní v komposici i v rozvrhu světla a stínu. Pro nás jsou zajímavy jistou vnější příbuzností některých figur s postavami našeho Jeneweina, které sice postrádají sladké líbivosti Fragonardovy, ale za to jsou mohutnější a ovšem i tragičtější.

Tableaux jsou soudobé dokumenty, z nichž vyjmuty mnohé obrazy pro dílo Za oponou francouzské revoluce, s jehož vydáním Nakladatelské družstvo Máje právě započalo. —*nek.*

Ročník V. číslo 12. vydáno dne 7. prosince 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelum zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnactidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁSTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

ADOLF HEYDUK:

Zpívejte, vánoční zvony!

Slyš, jak to zpívá z věže ven
přes pole, luka a lesy,
jaký to převeselý den,
jaké to radostné plesy?
Přes sněhu úběl letí to v dál,
jak by sbor andělů v nebi se smál;
přes dálné hlaholí hony
posvátné vánoční zvony!

Zpívejte zvony zas a zas
v blízké i daleké kraje,
zpívejte: Krásný přišel čas
s pradávnou zvěstí ráje,
na svět se vrátil Kristus, Bůh,
by zahnal sváru a křivdy ruch,
týraných muka a stony;
zpívejte vánoční zvony!

Proleťte kraje kolem kol,
zpívejte z večera k jitru,
kde kutí chuďas mrtvý v pol
v tajemném země nitru;
kde hledá chleba pro svůj rod;
zlíbejte s líce slzný brod,
silněte chuďasy ony
zpěvem svým, vánoční zvony!

Zaleťte v bitvy hněv a boj
na dálné krvavé pláně,
kde mluví děla, vztek a boj,
vlků kde s hejny jsou káně,
kde vůdcem velí vzdor a vztek,
kde, kdo víc vraždí, pán je a rek,
zaplašte vzdechy a stony,
zpívejte, posvátné zvony!

Zpívejte útěchu, kde trpí lid,
v polích, když shořely chaty,
zpívejte mír těm, útěchu, klid,
jimž děti loupežně vzaty,
zpívejte radost, zaplašte žal, —
aby z nich každý šťastným se stal —
útěchu zvučnými tóny
zpívejte, vánoční zvony!

Zpívejte radosti líbezný jas,
všude kde dobrý lid trpí,
tam kde zrak pláčem pověčným zhas,
kde setbu zničit chtí chrpy;
zpívejte všude, kde hyne lid,
od Šumavy až do Bezkyd,
od Karpat v silvánské sklony,
zpívejte, vánoční zvony!

Obleťte zpěvem celý svět,
obleťte moře i hory,
učte lid ubohý jásat a pět,
přehlušte hádky a spory,
naplňte zpěvem každou hruď,
štěstí a radost všude buď,
zaplašte všech mraků clony,
zpívejte, vánoční zvony!

Zpívejte vůkol po zemích všech,
vesele hlahol to všude,
ať výská štěstím Polák i Čech,
hrady i chýšky chudé;
zastavte příserný sváru klus,
ať jásá štěstím Srb i Rus
a vyrůstá bez úhony,
zpívejte, posvátné zvony!

K. KLOSTERMANN:

Kaplanův štědrý večer.

dys na podzim v letech devadesátých minulého století dosazen byl do Rejštejna nedávno vysvěcený neomysta za kaplana. Mládeneček jako panenka, modrooký, kudrnatý, krev a mléko. Neucházel se o toto místo; pocházel z táborského kraje a poslali ho páni od konsistoře právě do Rejštejna, aby se naučil německy.

S tlukoucím srdcem ubíral se do místa svého působení, tuše správně, že nebude míti ustláno na růžích; jediný pohled do kněžského šematismu budějovické diécése mu pověděl, co jej očekává: u jména farnosti tři křížky, což znamená, že duchovní správa jest nejen obtížná, ale v zimě s nebezpečenstvím života spojená; kromě toho nebylo ho tajno, že společenského života mnoho neužije, už z té příčiny, že německy neuměl; nejvíce ho tížilo pomyšlení, že, aspoň z počátku, s osadníky se nedomluví, ježto jich nářečí mu bylo naprosto nesrozumitelné. Trocha těchto obav s něho spadla, když jej uvítal farář, ještě dosti mladý, dobrácký pán, Němec sice, ale dobře česky mluvící. Aby prý nechodil do hospod, doporučoval mu, uváděje ho v jeho úřad a seznamuje ho s panujícími poměry; intelligence že je prý málo, lid sice v celku dobrý, ale přece jen nevzdělaný, z části i neomalený a neradno prý, udržovati s ním styky příliš důvěrné; třeba pilně toho dbáti, aby kněz v ničem si nezadal, ani řečí ani konáním; člověk prý by ani neřekl, jak bystře tento lid pozoruje a jak přísný je ve svých posudcích.

Nu, na faře bylo dobře, strava hojná a dobrá, život klidný, žádné různice; příjmy ovšem byly skrovné, ale také málo příležitosti na utrácení peněz. Panu faráři bylo rozhodně hůře: hospodářství malé, políčka špatná a daleko roztroušená, štola nepatrná, chudého lidu mnoho a požadavky, jež se činily na dobročinnost farářovu, v žádném poměru s jeho příjmy. Třeba životem nezkušený byl mladý kněz, přec nemohl neviděti velkých starostí, jež doražely na faráře, jenž úporně se s nimi rval, ačkoli málokdy slovem o ně narazil. Bývalo mu ho líto, tím více, že zahy cítil, že i on mu těchto starostí přidává: plat za jeho stravu byl vyměřen konsistoří na měsíčných třináct zlatých! Bylo mu zahy zřejmo, že za tento nepatrný plat farář není nijak s to, aby ho vydržoval, a že by dojista na kaplana vůbec nebyl reflektoval, kdyby duchovní správa nebyla tak úžasně obtížná vzhledem k velké rozloze osady, která se rozkládala po obou březích Otavy až na tři hodiny cesty od města. Drobné, pohorské dědiny a samoty, k nimž vedou hrbolovité, krkolomné cesty a pěšiny, stoupající až sedm set metrů. Svojšín, Cimruky, Kirschenstein, Haidel na pravé straně, Wundrbach a trojí Waidy po levé; z Haidelské planiny, sousedící s Kvildami až do zadních Waid vysoko nad Křemelnou řekou na svazích hory Kiesleiten je měřených šest hodin cesty; v létě obtíž, v zimním náledí, ve strašných sněhových vánicích a závějích každým krokem číhá smrt . . .

Líně se plížil čas kaplanovi, než se přehnaly nekonečné deště a plískanice jesenní. Skoro nikam nepřišel, den za dnem, týden za týdnem trávě doma ve své kaplance. Připadal si ubožák jako ve vyhnanství; jedině řídké vycházky do blízkých Kašperských hor přinášely trochu změny a osvěžení do jednotvárného života, jímž žil. V Kašperských Horách v besedě scházela se společnost jemu sympatická, v níž tu a tam ztrávil večer, ale často tam docházet se neodvažoval pro samý strach, aby odněkud z oněch zalehlých, vzdálených dědin nepřišla zvěst, že třeba vypravit se k umírajícímu; za velký hřích by byl pokládal, kdyby pro jeho nepřítomnost bylo jíti panu farářovi, jenž na jedné takové cestě bez mála by byl zahynul a jemuž po ní zůstala dychavičnost. Schvátil prý se, říkali.

Pan farář pocházel z Kašperských Hor; měl tam matku a provdanou sestru, rodinný kruh, do něhož i jeho uvedl. Vzdělané dámy z jiného ovzduší, rozdílného onoho, v němž on, selský syn, svá mladá leta byl travil: ale volno a milo mu bývalo v něm.

A jeho též rádi viděli, byl měkky česky člověk, bez falše, upřímný, hovorný a za dobré slovo vděčný. Litoval pouze, že zřídka jen tam docházeti mu bylo možno; pokud na něm bylo, čím dále tím více v jeho srdci se zakotvovala touha po takovém rodinnem životě . . .

Tu se stalo, že do Rejštejna se dostal — bylo to začátkem prosince — nový obyvatel, malíř na skle, v službach velké tamější sklárny. Čech, hodný, dosti vzdělaný člověk, mladý ještě a ženatý. Rodina jeho se skládala z ženy, dvou malých dětí a kromě toho ještě z mladé dívky, sestry malířovy, kterou osiřevší bratr k sobě byl vzal. Pěkné černooké děvče, tahle Andulka, samý smích a samá píseň, radost popatřit, radost poslyšet.

V takovém malém městečku, jakým je Rejštejn, nelze ani mluviti o náhodě, že by lidi sváděla. Zkrátka, kaplan se seznamil s malířem, ten jej do své rodiny uvedl a záhy mladý kněz trávil skoro každý večer v tomto rodinném kruhu. Sám maje pěkný barytonový hlas, zpívával s Andulkou, hovořil, smál se s ní, ani snad netuše, jakému nebezpečí se vydává. Mladý kněz jako jiný mladý člověk; mládí má svoje práva.

Rozumí se, že jeho návštěvy v rodině malířově nezůstaly pod pukličkou a že záhy různé klepy o nich se rozběhly, které ovšem nalezly svou cestu i k sluchu páně farářovu, jenž i beztak nemohl nepostřehnouti, že mladý pán trávil večery mimo faru.

»Pane patere,« jal se mu domlouvati kteréhos dne, »nevykládejte mi ve zlé, budu-li vám radou, abyste dbal ohledů svého stavu. Jsem přesvědčen, že vaše návštěvy u malíře jsou rázu veskrze nevinného, ale přes to jsem vám radou, abyste je, nedím, zcela přerušil, ale aspoň omezil na nejmenší míru. Chápu dobře, že se chcete trochu pobavit a jsem tomu rád, že zábavy nehledáte v hospodě, ale nic naplat! — lidé mluví a to mi není jedno. Nesmíte také pustit s mysli, že styky příliš časté přivádějí důvěrnost, která mladému člověku se může státi osudnou.«

Kaplan svěsil hlavu, jako panenka se zarděl.

»Rozumím, pane faráři,« zakoktal, »a ujišťuji vás, že . . že . .«

Farář se usmál, podal mu ruku a pravil:

»Není třeba se omlouvat ani ujišťovat — vám pravda mluví z očí, ale vy mi nezalíte tohoto napomenutí, viďte? . . vy víte, že jedině starost o vaši budoucnost, o klid vaší duše a ohled na povinnosti našeho stavu mi je vložila do úst.«

»Děkuji vám, pane faráři. Buďte ubezpečen, že se dle rady zachovám« . . .

»Opakuji vám, že není moje vůle, abyste tam nadobro přestal docházel. Tím byste ty lidi urazil a k tomu není příčiny. I já vím, že jsou hodni a, aby se nemluvilo, tu a tam sám si někdy dojdu k nim; však víte, že zpěv je mi nade všecko.« —

Vánoce přišly, tři dni do štědrého večera.

Kaplan byl u malířů.

»Pan farář přece také přijde?« ptal se malíř.

»Nemůže dnes — píše zprávu do vikariátu . . .«

»Jste nyní řídkým hostem u nás,« vmísila sa Andulka; »čím pak jsme vám ublížili, že nás tak zanedbáváte? Nemáme než vás; bez vás je tu nudno a mrtvo . . .«

»Však sám nejtíže nesu,« odpověděl vřele; »člověk nemůže, jak by chtěl . . .«

»Ráda bych věděla, co máte doma na práci! Co pak se vám tak přitížilo? Večer přece jen čtete nebo spíte!«

Podívala se mu do očí, čtveračivě, mile. Tak se dotknul tento pohled, že maně sklopil zraky. V hlavě se mu zavířilo; nenalezl odpovědi.

»Štědrý večer oslavíte s námi, viďte?« ujala se zase slova. »Tady v kostele zpívají při jitřní německy a ty písně já neznám. Proto si zazpíváme u nás hodně vesele: Narodil se Kristus Pán! — viďte? — potom teprve půjdeme na jitřní. U vás na faře není dětí a jaké pak jsou to vánoce bez dětí! — ani představit si nedovedu. Přijdete tedy? Bratr tuhle vás taky zve; však už řekl, že jste mu přirostl k srdci a že bez vás by nebyl štědrý večer . . . a švakrová taky bude ráda . . .«

Malíř a jeho žena potvrdili, co řekla.

»Nevím, co bude u nás na faře,« odvětil; »myslím, že pan farář půjde do Hor k své matce. Pak bych ovšem s vaším dovolením přišel . . .«

Takhle to umluvili, ale pan farář do té úmluvy zasáhl; už nazejtří pozval kaplana na štědrý večer do Kašparských Hor k své matce.

»A jitřní, pane faráři?«

»Nu, jitřní! — toť věc velmi jednoduchá. O páté bude večeře; až bude na čase, k jedenácté třeba, odejdeme a některý z nas ji odslouží, vy nebo já, jak uvidíme.«

Za všech jiných okolností toto pozvání by bylo přišlo panu paterovi velmi vhod. Byl rád na Horách v rodině paně farářově a k staré paní lnul s opravdovou neličenou úctou a v pravdě se synovskou oddaností, ale . . . inu — marně potlačoval toto hnutí — černé oči, smíšek na růžových rtech a potom . . . po česku, po svém, od srdce: Narodil se Kristus Pán — z růže kvítek vykvet' nám! . . . zrovna v uších mu hlaholila píseň, jak ji každého štědrého večera od svého dětství slýchal a zpíval . . .

Než, nebylo vyhnutí, nebylo lze odmítnouti pozvání. Ještě téhož dne, k večeru, když už hvězdičky se třpytily na úzkém blankytě, jenž se klenul nad rejštejnským údolím, zaskočil k malíři, aby se omluvil, že nebude moci přijíti.

Porozuměli ovšem, když jim věc vyložil; litovali, že jim bude postrádat milého hosté, ale nenalehali naň více. Teprve když kaplan odcházel, vyběhla za ním Andulka do průjezdu, za ruku jej vzala.

»Až se vrátíte z Hor,« pošeptala mu na ucho, »aspoň na maličko, na čtvrt hodinky, na pět minut sem k nám zajděte. Budeme vzhůru — vždyť půjdeme na jitřní. Přislibte mi to, pane patere!«

Cítil ve své ruce její teplou ručku, ovanul jej její dech — bylo mu, že z pružného těla, jež se k němu tisklo, vycházela sladká, omámivá vůně. Co živ byl, také rajské slasti nepocítil. V hlavě se mu zavířilo, všecek se zachvěl.

»Přislibte mi . . . slovo své dejte!« opakovala podle něho, žadonic.

Tu on se sklonil . . . jeho rty se dotekly maně jejích skrání.

»Přijdu,« zašeptal.

Její ručka povolila — odskočila, odkvapila. Zakymácel se, ven vyšel z domu v mraznou, hloubnou noc. Stanul chvíli na kluzké, ujeté, ušlapané cestě — bílé střechy se mihotaly v pravo v levo, nad nimi modrá, blankytná klenba, na níž hvězdičky mrkaly, jako by radost na jevo dávaly nad kratinkým blahem, jež navštívilo jeho mladé srdce. Ticho vůkol, nikde človíčka . . . začarovaný sen . . . z malinkých oken vůkol pršky blikavého světla se lily, po sněhu se rozbíhaly . . .

»Můj Bože!« zašeptal, přidávaje do kroku a spěchaje nahoru k faře hrbolovitou strmou cestou, již žádná dlažba nesvírala. Slastno, blaženo mu bylo, v uších jako by nebeská hudba hrála . . .

Dvě stě kroků do fary — jemu se podobalo, že na perutech se vznášeje tam dolétá . . .

Už tam byl, už jen asi dvacet kroků — v levo kostelíček za šedou hradbou hřbitovní — v dáli hučely vody Otavy a jejího přítoku Losnice.

Hu — húúú — šum — šum — cosi příšerného, temného, zlobného zahoukalo, cosi, jako by tříšť, kterou s sebou unášely, vydávajíc káravé zvuky, narážela o mocné balvany, jimiž obojí řečiště bylo poseté. I připadalo mu, jak maně stanul, naslouchaje, že vody šumí:

»Hu — húúú — velké pokušení — pokušení!« —

Ba, velké pokušení! — ozval se ohlas v jeho nitru, trpká, bolestná ozvěna . . .

»Ach, odolej!« ozval se jiný hlas, jejž větřík od vod přinášel . . .

A po chvíli zas: »Ty neodoláš! běda! běda! . . .«

Rval se s tou hallucinací, tímto přeludem sluchovým, ale přelud se neustále vracel, bušil mu na uši, až mozek bolel. I zalomil rukama, slzy mu vstoupily do očí.

»Můj Bože! můj Bože — což jsi mě opustil? . . . Moje mládí . . . moje ubohé mládí! můj zmařený život . . .«

V tom zavrzly dvéře u fary, černá postava se objevila, k němu se posunula a drsný hlas promluvil německým, šumavským nářečím:

»Han's é Sö, Herr Pater? — kemma söll'ns, der Herr Pfórra suecht Eana . . .«

Byl to kostelník, jenž právě byl vyslán, aby ho hledal. Zaopatřit měl jít umírajícího do Wunderbachu. Znal již tu dědinu — roztroušené chaty v hluboké rokli, kterou teče potok téhož jména. Zázrak prý se tam stal před lety: kdosi, dovolávaje se Boha za svědka na uhájení své cti, hodil do potoka, jehož vody prudce tekou slapy a skalinami, hodil do něho několik vajec a vejce aj! doplula až do Otavy, dobrou půl hodiny cesty, a žádné se nerozbilo. A dědina divná, v hluboké kotlině, v úkrytu srázných skalních stěn, od listopadu do února ni jediný paprsek sluneční do ní nepronikne . .

A mladý kněz šel s tělem Páně, hloubnou mrazivou nocí se bral podél hučící řeky, jejíž černé vody hnaly leskou tříšť a chuchvaly bílých pěn, a houpavým dřevěným mostem přešei na levý břeh a hluboká rokle, skalní pustina jej pohltila v temný svůj klín . .

A volněji mu bylo v této tišině; děsivé myšlenky prchly před vroucí modlitbou, již šeptaly jeho rty:

»Ty, Ukřižovaný, za hříchy nás všech i budoucích, jehož při sobě nesu, já, nehodný člověk, za posilu a vykoupení umírajícího svého bratra, Ty stůj při mně, ostříhej mě a nedej podlehnouti, abych hoden zůstal svého úřadu! . . .«

Pozdě v noci se vrátil, unaven svou poutí, ale s klidem v duši . . .

Ráno, v den štědrého večera, vycházeje z kostela, potkal se s Andulou. Usmála se naň zlehka, blíž se přitočila.

»Vy jste nezapomněl svého slibu?« oslovila jej letem; »budu — — budeme vás očekávat . . .«

Zarazil se, sklopil čelo, zarděl se. Mozkem i hrudí zavířila znojná vlna. Měl na jazyku, říci jí, že nepřijde, že přijít nemůže, ale vše se v něm vzepřelo . . .

»Přijdu!« vydralo se mu slovo.

Povyskočila radostí — tak krásna byla, lesk z ní tryskl ve svěžím zimním jitru jako z nachem ranního slunce politých temen vysokých hor, které byly tichými svědky jejich krátké rozmluvy.

»Mám pro vás Ježíška!« zvolala a odkvapila.

Po celý ten den stál před jeho duševním zrakem milý obraz té dívky a její slova mu zněla na sluch jako nebeská hudba. A obraz i hudba jej provázely, když večer po boku pana faráře se ubíral do Hor. Chladno bylo a jasno, jen nad vysokou horou Haidelskou, jež černě čněla opodál po pravé jejich straně a za níž slunce zapadlo, sbíraly se šedě špinavé mlhovité páry, jež zimní dobou z rozsáhlých kvildských močálů vystupují; tyto páry znenáhla houstly a, když velební páni dostoupili nejvyššího bodu cesty a už k samému městu zabočovali, hloub se snesly a

dlouhý hřbet mocné hory v nich zmizel, i černý les i lysiny na svahu, na nichž do té chvíle lesklý sníh se bělal, i zdálo se, že sám padající večer se proměnil v neprostupný černý plášť, jenž vše zahalil.

»Zdá se, že se žene sníh,« prohodil farář, jemuž tato změna neušla. »Nu, do půlnoci snad to vydrží; ale nerad bych byl, kdyby nás to na zpáteční cestě chytilo.«

Kaplan neodpověděl — myšlenky jeho dlely jinde; jedva oči obrátil ve stranu, kam farář byl ukázal rukou.

»Nic horšího,« mluvil tento svou, »než když tam nahoře se dá do chumelení. O tom by vám lidé mohli vypravovat. Však já sám jsem také zkusil . . .«

Za těch a takových řečí došli do Hor.

Teplo, milo v rodinném kruhu, v němž mladý pán byl vřele uvítán. Pomodlili se, za stůl usedli. Přinesli rybí polévku.

»Ach — tu já rád!« liboval si farář; »a nikde ji neumějí tak upravit jako tuhle u maminky. Berte, pane patere, posluž te si . . . já vždycky po dvou talířích — a pak šneky a černý kapr . . . Víte, zlaté prasátko uvidím, celý den jsem ničeho neměl v ústech, aby mi jak náleží chutnalo. Narodil se Kristus Pán! — jak bychom nebyli veseli, vzpomínajíce . . . Ale vy ňák nejíte, pane patere! To by tak bylo, to by maminku bolelo . . .«

»Pan pater mi připadá nějak zamyšlený,« vece sestra farářova, mladá, hezká panička.

»Och — milostivá — tak mi napadlo, jak u nás bývalo. Kde bych si byl pomyslil, že mi budou nabízet šneky! . . . Odpusťte, milostivá — nevím, odhodlám si jich pojísti. Člověk to nezná . . . naši by se zbláznili, kdyby to viděli jísti . . .«

»A co jste vy mívali?«

»Černého kubu, milostivá! — houbová omáčka a kroupy — tomu se tak říká . . .«

»Předevčírem prý jste byl zaopatřovat ve Wunderbachu. Ještě že to dnes nepřišlo, to by bylo mrzuté . . .«

»O tomhle se tak nemluví, Týno« — přerušil sestru farář; »vykonávání takové povinnosti nelze nazvat věcí mrzutou.«

»Ani bych byla neřekla, že náš pan farář dovede být tak přísným a že slova tak klade na váhu« — odtušila panička v saměm smíchu.

»Nu, nechme toho,« děl dobrácky farář; »pane patere, zkuste toho šneka — uvidíte, že vám zachutná.«

V tom dvéře se otevřely, objevila se v nich vysoká, poněkud shrbená postava venkovana horala; jen nos a oči vyzíraly z ohromného šálu, jímž ovázány byly uši, tváře, brada, čelo, ba i ústa nad to chráněná bílým šátkem. Šoural se pomalu v před, namáhaje se, po-odšoupnouti šátek, aby mohl promluviti. Když se mu to podařilo, pozdravil napřed, načež započal řeč:

»Tak jsem byl v Rejštejně, řekli mi, že velební pánové jsou na Horách, jó. Tak jsem se sem vydal. S Pánem Bohem má přijít velebný pán nebo pan pater, zaopatřit svátostmi starou Páli-Jóglovou. Je s ní zle — už asi nebude . . .«

»Ta na Haidlu? ta stará?« — přerušil jej farář: »vždyť jsem ji zaopatřoval, asi tři měsíce tomu; pak mi řekli, že se zotavila . . .«

»Ba, zotavila se hezky — ještě včera běhala jako lasička, ale dnes je zle! Ráčí vědět velebný pán, já jsem ji vlastně neviděl, ale její syn se nechtěl vydat, tak děvče přiběhlo pro mne, vnučka jako, a prosila, abych šel. Tak jsem šel — pro milosrdenství boží, víme . . .«

Kaplan již stál na nohou.

»Jakáž pomoc! třeba jít . . .«

Farář přisvědčil. Dámy, aby přece pojedl, domlouvaly. Když se nedal přemluvit, naplnily mu kapsy vánočkou a různým pečivem.

»Nezdržujte jej; nezbývá než jít« — vece farář, »umírající těžko čeká. Provázej vás Bůh, pane patere! — Jitřní odsloužím já. Vy se před jednou sotva vrátíte.«

»Ovšem — třeba doběhnout zprvu do Rejštejna pro Nejsvětější svátost a pro štolu . . .« —

Zlá cesta nahoru na Haidl; až do Cimruku to ještě ušlo, ale pak počalo náhlé stoupání. Stezka pořád lesem; pod vysokými smrky bylo tma jako v pytli, sněhu poměrně málo, ale nohy sjížděly na kluzkém náledí, narážely na pahýly, na plazící se kořeny; místy, kde stály buky, pronikl sníh k zemi a byly ho velké závěje, do nichž nohy přes kolena se bořily . . . Bez provázejícího jej občana tuzemce mladý kněz dojista by se byl dostal na scestí; však i ten chvilemi stanul, ohlížel se, hmatal v té tmoucí tmě; také tu a tam jej chopil za rameno.

»Pozor — tu je rokle! . . . tu je propast, sráz!«

Byly chvíle, kde mrákoty se pokoušely o nebohého kněze; dech se mu krátil, nohy klesaly; ale vždy se zase vzpružil. Vždyť umírající člověk od něho očekával poslední útěchu. Strach, aby nepřišel pozdě, v před jej poháněl. Podivná věc! — ani jedna z jeho myšlenek nezaletěla vzad, k té, jíž ještě dnes přislíbil, že k ní přijde . . . jen do předu, na konec této hrůzyplné noční pouti . . .

Posléze se dostali na silnici, kde stoupání přestalo. Kaplan si oddechl . . .

Ale vítr začal váti na této planině, ostrý, dotíravý vítr, jenž zvedal spousty bílého sněhového prachu, žhavými jehlami dopadajícího

do obličeje. Černo na nebi, pokud lze bylo prozříti; nikde ni jedna hvězdička se nepromykala.

Tu najednou se začal sypat sníh — velké i drobné vločky, jež větrem hnány vířily a kroužily. Vše zmizelo vůkol v jakés šedé, potácející se záplavě. Muž chopil kaplana za rameno.

»Buď Kristus s námi — Panenka Maria! . . . Jsme z lesa venku, po lukách jdeme a kdyby bylo vidět, za pět minut bychom tam byli. Ale tady bude nejhůře; kdybychom ztratili směr, nikdo neví, kam bychom se dostali. Třeba jít, neohlížet se, jinak zbloudíme . . . v tomhle sněhu zahyneme . . .«

A šli a šli, druh druha se držíce. A pořád se sypal sníh, děsný, nemilosrdný; přes kolena, místy po pas se v něm brodili . . . a povrch sněhu těkavý, nestálý, jako rozvlněná hladina vodní. Tma vůkol strašná; ničeho nebylo lze rozeznati, ničeho nic, ani ten nekonečný bílý pokrov země, jenom tato děsná, bez ustání vířící vřava . . .

Přece se dostali šťastně na místo, kam tíhli. Kaplan by nebyl postřehl ničeho, ale bystré, této přírodě zvyklé oči jeho průvodce viděly na tři kroky před nimi cosi bílého, co se nezmítalo v tomto všeobecném víru, a jeho uši slyšely šplouchání vody, padající do dřevěné kašničky pod zasněženou stříškou.

»Tu jsou dvéře, tu!«

A již bouchal do nich, nohama kopal. Drahnou chvíli trvalo, než uslyšeli, otevřít přišli.

Objevil se muž, polosvlečen, jak z postele vylezl, v ruce držel rozžatou bukovou louči, jejíž tetelivé světlo házelo přísernou zář na kroužící sníh . . .

»Nu co? — kdež máš mámu? neumřela?« tázal se kaplanův průvodce, vybaviv ústa ze šátku a setřásaje sníh.

»Ale kde pak! . . . tu to máme, tu to máme! . . . nic jí není, jen pořád fňuká . . . Můj Bože, tady je pan pater! . . . taky tam mohl zůstat, na faře v Rejštejně! . . . Vždyť jde o život, v tomhle nečase! . . .«

Kaplan chápal stěží. Nic že té ženě není a v té hrůze jej sem vyštvali? Nevůle, zlost jím zalomcovala.

»Vejděte, vejděte!« pobízel muž; »tady je zima — promrzli jste, ohřát se pojďte!«

Vešli. Jakás žena se vybrala z postele, začazenou petrolejovou lampičku rozsvítila. Kaplan ji viděl mihnout, ale pak už ničeho neviděl. Děsný puch mu vyrazil v ústrety do předsíňky otevřevšími se dveřmi do světnice. Chvíli stál všecek omráčen, potom zalklý touto děsnou změnou temperatury. Oba mužové jej skoro násilně všoupli do světničky, kde na stole blikala lampička; než po té tmě, kterou tolik hodin se brali, i tento blikavý svit oči oslňoval. A ten strašný vzduch, toto nesnesitelné horko! . . .

Dvě postele tu stály, v nich hlava na hlavě, všecky zapadlé do těžkých peřin; polonahá žena, která právě lampičku byla rozžala, seděla na posteli a tupě počumovala na příchozí, ani slovem jich nevítajíc. Jen muž mluvil:

»Usedněte, ohřejte se! Však pryč nemůžete. Kdo pak by se byl nadál, že dnes ještě přijdete! . . . proto jsme šli spat . . .«

»Ale, člověče — vždyť jsem tu s Pánem Bohem, vždyť jste mne volali. Vy jste syn staré ženy, která chtěla být zaopatřena?«

»Nu ano, to je moje máma. Tady vedle je, v komoře. Už také šla spat — dnes vás nečekala.«

»To jste měli vzkázat,« vece kaplan, nanejvýše rozhorlen.

»Vždyť jsem to říkal, ale což má máma rozum? . . . Být po mámině, každý den by si poslala pro kněze . . .«

Otevřely se dvéře do komory. Přibelhala stařenka, vyschlá, sehnutá, o hůl se podpírajíc. Zočivši kaplana, ruce proti němu vztáhla, na kolena padla.

»Och, zaplať Pánbůh, zaplať Pánbůh! . . . Jako anděl s nebe, ten mladý velebníček, takový krásný, takový dobrotivý. Och, jsem stará, tuze stará!

Tak mi napadlo, že bych mohla umřít s těmi hříchy na duši a po těle Páně jsem zatoužila, po nebeském chlebě . . . kdo pak si pomyslil, že přijde takový nečas! . . .«

»E, mlčte mámo!« přerušil syn její řeč; »ještě že Pánbůh vás měl rád a pana patera vzal v ochranu! Není vaši zásluhou, že cestou nezahynul! Však co se sama napovídáte, co už zhynulo lidí ve vánici . . .«

»A já se vyzpovídám kajícně ze svých hříchů, tělo Páně přijmu, ach, ach! . . . milosrdenství Boží bude se mnou! . . . vždyť jsem už tak stará, tak vetchá . . . do hrobu se chýlím . . . Och, pan pater mi odpustí, že v těch svých úzkostech jsem ho zavolala . . .«

Vyzpovídala se, přijala Nejsvětější svátost, i posledního pomazání se jí dostalo.

Když bylo po svatém výkonu, vyšla ven ze své komůrky zase do světnice, doprovázejíc kaplana.

»A zaplať Pánbůh! zaplať Pánbůh!« dala se znovu do řeči; »je mi teď tak volno, Pán bůh je smířen! . . Ale když jsem toužila po svatých svátostech, přišlo mi taky na mysl, že jsem tak chuda, tak tuze chuda. A štědrý večer byl a kde kdo dárkem podělen byl, jen mne nikdo nepodaroval . . . Pan farář už mě pětkrát zaopatřoval a když viděl, že jsem chudá žebračka, po každé mě obdaroval. Tak

jsem myslila, že zase přijde a že mi dá vázaného na Boží štědrý večer‹ . . .

›Co to mluvíte?‹ všecek rozhněván kaplan jí vpadl do řeči; ›u zpovědi jste byla, přijímala jste . . . Boha pokoušíte . . .‹

›Och, aby se nehněval pan pater! . . . Myslila jsem si taky, že přijde-li velebný pán sem nahoru potěšit mě, velká bude jeho zásluha a velkou odměnu že Pánbůh mu připraví . . . a že snad odvrátím od něho něco zlého . . .‹

Tu, jak slovo padlo, mladý kněz vzpomněl na slib daný onomu děvčeti dole . . .

›Máte pravdu, matko,‹ vydrala se mu řeč, ›velké zlo jste odvrátila . . . ani nevíte. . . .‹

A pojednou se mu zdálo, že nebeská zář tryská z těch starých, polovyhaslých očí. Chopil obě její ruce, k srdci je tiskl.

›Bůh buď pochválen! Buďte požehnána, matko!‹

I vyňal z kapsy dva stříbrné zlatníky, vše co při sobě měl, a vtiskl jí je do ruky. Pak složil na stůl housku a pečivo, jež z Hor si byl odnesl.

›Dejte to dětem,‹ pravil; ›beztak už půlnoc minula a já již ničeho požít nesmím.‹

›Nemůžete domů, pane patere,‹ ozval se stařenin syn; ›pěkné to u nás není — vždyť jsem jen podruh, ale nějak to upravíme, abyste si odpočinul.‹

Zatím člověk, který jej byl přivedl, vyšel ven. Po chvíli se vrátil.

›Je po vánici,‹ zvěstoval, ›trochu sněhu, ale domů se dostanete; rozumí se, že půjdu s vámi.‹

A druhý šel také. Za půl třetí hodiny kaplan byl doma.

Nazejtří se setkal s malířem.

›Sestra právě odjela,‹ pravil mu tento; ›teta ji zavolala. Leží na smrtelné posteli. Má vlastně štěsti, ta holka. Teta má peníze; dojista jí všecko odkáže.‹ —

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Vánoční píseň ponocného.

Celý boží rok a dlouhý
hlídám lidský sen;
nejraději pln čilé touhy
vyjdu v štědrý den.

Pod nohou sníh zmrzlý chrupe,
vzduch kol křišťál jest,
dole já, výš měsíc cupe
v sboru třpytných hvězd.

Vyjdu z chaty na podměstí . . .
Všady světla dnes;
co plá kolem blaha, štěstí
zemí do nebes!

Zatočím se pod podloubím
vzhůru k radnici,
jedenáct u kašny troubím
v světel směsici.

Ze všech oken světla kynou,
strom za každým z nich,
větvemi se stuhy vinou,
cukrovinek sníh!

A těch dětských očí radost
plá až do tmy sem,
že má vlastní vstává mladost
jejich úsměvem.

Z všad to svítí a se třpytí,
zvučí přesladce,
po stříbrném kráčím kvítí,
jako v pohádce.

I těm mrtvým na hřbitůvku
z moře vzpomínek
na každičkém vzplane růvku
aspoň plamínek!

Takto projdu městem celým,
cítím radost všech,
pod kůrem až stanu ztmělým,
utajím svůj dech.

Poloukryt v zbožných davu,
půl v kadidla dým,
Ježíškovi ku pozdravu
dvanáct zatroubím!

RUŽENA ČECHOVÁ:

Jeřabinový strom.

Vánoční skizza.

ladé přizvané dámy s nadšeností chystají vánoční strom pro chudé děti. Krásný zvyk ten podporuje v malém městě ode dávna majitelka panství, ovdovělá paní Alma Zapová, přítelkyně všeho dobra a krásy, nejsrdečnější k těm, kdož nejméně poznali teplé pohostinství osudu. Nezletilé své dítky Romenu, Věru a Kazimíra pilně vede k tomu, aby již od nejútlejšího mládí učili se rozdílet ústupně své radosti a zábavy mezi děti chat nejubožších . . .

Moderní Ježíškův strom! Báje — kouzlo! Luxus i lahoda! Zřídka uhlídáno! Dáte to chudině nejvítanější, zač se hlavně říká: Zaplať pán Bůh!

Andělská paní Alma případně zvolila pro okamžik radosti salón hluboce snivý, v pozadí bohaté villy, obrácený okny k světlým jasanovým lesům, s blankytnou kresbou hor nad vrcholky. Malba salónová plasticky naznačovala květy slunečnic na matově zeleném základu; ode středu stropu z věnce slunečnicového splývala zlatožlutá ampule, s tvarem zvětšeného sněženkového kalichu, zastíněná živě zelenou korálkovou draperií. Přes celý čtverec podlahy klad! se jediný koberec slunného, arabského vzoru, k němuž souhlasila atlasová výplň rokokového, drobného nábytku.

V samý den štědrovečerní, s neodhaleným sluncem v bílé mlze, záhy odpoledne, dovrcholily dámy posledním skvostem spanilou úpravu laskavého překvapení. Potom následovala krátká, intimní čajová svačina, v nepřítomnosti hostitelčině, kterou poutal jiný dobročinný akt mimo domov. Vzorná služebnice Blanka, přijatá z kruhů nejnižších za podmínek značně příznivých, na rozkaz panin obsluhovala milé hosty.

V zábavě nejživější, týkající se plesů, toilet a jiných oblíbeností damských, vybídla Marie, děvče černobrvé, melancholické, společnost do zimní tklivé zahrady. Návrh její však nezískal si sympatií. Rozhodily se poznámky vesměs odporující. Krásná blondýna, krčíc růžový nosík, v posměvavém tónu prohodila: »Nade všecko mne rozčiluje pohled na zmrzlá hnízda v černých bolestně zkroucených větvích!« Eva děla: »Zrezavělé astry nejsou slušný špalír pro krásnou dámu!« Karla: »Milostpaní záhy se navrátí, nemůžeme se přece rozprchnout jako lupičky!« Milena: »Ella přislíbila vypravovati o svém norském Ježišku!« Vlasta: »Přílišně bílý den šimrá do nosíčku!« Další: »Br!«

Z dvanáctičlenné společnosti nabídla se jediná za průvodkyni Mariinu, nejmladší, sedmnáctiletá Vítka. Vstávajíc od stolu, nadhodila: »Ale milá Marie, varuji tě předem, nelze v zahradě než šeptavě se procházet, jelikož unavená krása přírodní v Svatvečer se probouzející, je nervósní jako malinké dětátko!« Marie přikyvujíc, navinula přes temnozelený, pařížský svůj kostumek velmi apartní boi, imitaci z kajčího mazlivého peří, a ku straně hlavinky hodila čepičku, téhož druhu, která k havraní barvě vlasů úchvatně slušela.

Vítka před zrcadlem rovnala v koketní póse na atlasový svůj zlatokaštanový vlas klobouček, à la Rembrandt, dle letošní módy skvěle bílý, s trsem žhavých, růžových poupat při levé straně zvednuté střechy. Do pláštěnky bílé s vlnitým, kadeřavým límcem, rovněž sněhobílým, pomáhala jí čtveračivá Sylva, černě osmahlá, jako vypěstovaná cikánka. Než odevzdala Vítce měkký rukávníček, polichotila ním obě tváře a hřejivě prohodila: »Aj, na tom by se hajalo!«

Z kruhu dam volalo se za odchazejícími: »Přineste nám s bílých cest pohádku!« Vítka v slunný svůj pohled vložila jakousi něžnou přísnost a pravila: »Vyzveme kostru staré vrby, aby pohodlným dámám učinila svou poklonu!«

»Hú!« sykalo a hrozilo se od stolu.

Půvabná zahrada parková měla tři oddělení. V prvém pěstovaly se výhradně květiny, skleníky podobaly se skoro maličké stavbě města; druhý oddíl vymezen byl zelenině a ovoci a obsahoval památné stromy se jmény Romény, Věry a Kazimíra, sázené v den jejich narození: mandloň, jívu a topol třetího nejméně se dotýkala ruka zahradníkova, měl ráz čistě přírodní a poetický. Divoké kře a stromy v nevyřknutém pořádku byly promíchány skalkami a kouzelnými jeskyňkami, mezi nimiž v snesitelné zimě procházely se volně srny. Zlatá voda proskakovala jen místy na povrch půdy, jakoby tvořila v trávnících drahocenné, ozdobné stehy. Ve zvýšeném zákoutí stála vyhlídková besídka, vlastně miniaturní villa »Kiki«, se zvonečky na okraji štíhlé, japonské vížky, která za větérku tlumočila neakcentované stříbrné písně. Vnitř zařízena byla místnost rákosovou, lehkou garniturou, a hojně byla vykrášlená makartovými kyticemi a letmými, uhlovými kresbami na stěně bílé, javorové . .

Marie s Vítkou dostoupily tohoto nejzajímavějšího bodu zahrady. Altán býval po jeseni uzavřen. Kapličková okénka nezatajovala však duši domečku. Vítka slídivě do nich popatřila. Zvolala jaře v bujném smíchu, zapomenouc vlastní své výstrahy: »Hádej, kdo tam žije?« Marie na to stejně vesele: »Kiki!« — »To myslíš, ta porculánová holčička, s kývavou hlavičkou, ó ne, ta bohužel má zlámanou patentní ručku a naléza se v léčení pana dr. Loutkáře! Hádej, koho nyní uzřely mé oči v zakletém zámečku?!« — »Vzdávám se!« — »Starou, velmi starou, ó tak smutně starou Vítku, s mdlým pohledem, se svraskalou kůží, ve vypelichané paruce.« Marie soustředila též pohled do oken: »Vskutku kreslí se tvář na skle velmi nepříznivě. I mně vyronily se modré stíny na tvářích, vyhlížím téměř jako umrlec, ach!«

Dívky spěšně odstoupily od šálicích je zrcadel a jaly se zvédati s cestiček modřínové šišky. Očekávalo je překvapení! Za ohybem altánu nalezly děvčátko, venkovského střihu, zaměstnané touže prací. Nejzajímavějším na něm byly dlouhobrvé oči a nejněžnějším zlatý vlas, rozpoutaný po raménčích a dokola líček, jako znázorněná gloriola. Mělo poubledlou, modrou sukénku, sešívané punčošky z hrubé látky a bačkory rovněž ušité, patrně z obnošeného, plstěného klobouku. Kabátek byl hojně maskován záplatkami a barva jeho náležela dávné minulosti. Zástěrka tvořila vtipný klínek okolo pasu, sdrhnutý vzadu nemotorně uzlem.

Hodilo se do něj tak mnohé, třeba i narudlý, uboze zvadlý lupen, a dokonce i zastříbřený, žebrácký knoflíček s jménem »lopuška«.

»Aj!« zvolaly překvapeně obě mladé dámy.

»Jak jsi se zde octla?« zeptala se Marie, berouc její okrouhlou bradičku mezi své prsty.

Neostychavě malá odpověděla: »Dvéře byly jen zlehka uzavřeny, jakmile jsem se jich dotkla loktíčkem — propustily mne do zahrady«.

»Co zde děláš?« — otázka Vítka.

»Půjdu se modlit tam k tomu krásnému vánočnímu stromu!« s horoucím údivem v milém obličeji vyznačila v skupince stromové jeřabinový strom, ověšený hojně šperky svého purpurového plodu. Nečekala na další dotazy, krůčkově, zlehka, ihned vydala se k napovězenému místu. Tam zaujala podobu rozkošné prosebnice. Ručky titěrné, spjaté pevně do kloubků, vyvýšila a poklekla. Nedbala pozorovatelek. Jako v kostele vážně přeříkala množství hlasitých modlitbiček a konečně se rozezpívala melodickým, mezzosopránovým hláskem, dávajíc koledám libovolnou notu, což bylo tím rozkošnější.

Po vykonané obšírné pobožnosti povstala a ruce ještě výše vztýčila — ale dar lákavý vznášel se nepřejícně vysoko. Ó, jeřabiny krásné, jak si jich přála! Rozplakala se v muce marného očekávání. Dívky bez otálení k ní přistoupily.

Marie tázala se: »Co tě bolí?«

»Ježíšek mne neposlouchal a nevhodí mi s výšky ani jednu korálkovou kytičku!« žalovalo přežalostně děcko.

»Ba vyslechl tě s velkou radostí a nám uložil, abychom ti kytičku korálkovou podaly!« s nápodobenou pravdivostí děla Marie.

Ze zalitých očí šlehl na obrat zlatý proud světla. Dítě šťastno! Slečinky nastavěly kamenů, aby dosáhly s nejpodannější větévky žádaný dáreček. — Oj, ta radost. Diblíkovi hoří jeho osmáhlá líčka. Líbá dokonce korálky červené. — »Babičko!« roní se z jeho ústek jako bouře.

Babička vskutku jde. Obcházela plot, taková malounká a stařičká. Po berlíčce se vlačela, přes ramena měla hozený uzlík nějakého smutného bohatství. Vstoupila skromně do středu zahrady. Dítě proti ní jako bohyně světla. Ohnivý dar zvedá a kmitá jím před smutným zavlhlým pohledem. »Aj, babičko, to dal mi Ježíšek!«

Marie podala druhou korálkovou kytičku. Výskot ohlušující. — Konečně, konečně — v srdéčku upravuje se pěšinečka klidnější.

Dítko zamyslí se, jak by z větévky a červených nadělených šperků sestavilo malilinký vánoční stromeček.

»Holčička je vám svěřena?« zeptala se Marie.

»Zastávám jí maminku i tatínka, jest to pouhopouhý siroteček, ostatek po mé mladé vnučce, jsem Zorčina prababička. Žiji tak, že třesouc se, tkám, ale za to málo se dostane dneska, když domácí dílo je neváženo. Skulinku máme jako červíčkem vyvrtanou, ale dobrá je, neboť jest zadarmo. Tady na polích paběrkovala jsem větve a nať, abychom večer vytopily sedničku, neboť i my nejchudší nedáme uběhnouti dnu vyvolenému bez oslavy. Rozžehneme svíčku a pomodlíme se za dušičky. Oči bych vyplakala, kdyby toho dítěte nebylo a jeho veselé žvatlavosti. Zóričko!« odvolávala babička pravnučku od jejích výzkumů a k slečnám obracela se s omluvou:

»Odpusťte nám, hodné slečny, že jsme se vloudily do zahrady, dovolila jsem Zoře proskočit se podle chuti, netušila jsem, že dvéře ke kráse této nejsou uzamčeny — —«

»Vaše Zórinka není na večer pozvána k paní Zapové?« dotazovala se Marie.

»Nejsme zdejší, nýbrž z Kumžáku a tamější panstvo tráví naši zlou zimu někde až na druhé zeměkouli, kde prý slunce nikdy ne-

zapadá!« Babička pokývala hlavou tak smutně, tak smutně!

»Což, svěřte nám holčičku, představíme ji paní Zapové a zítra vrátíme vám vaše potěšení!« navrhovala Vítka.

»To nevím« — rozmýšlela se v rozpacích stařenka — dlouho, dlouho. Konečně ale přece zlehka pokynula hlavičkou v kytkované staromodní pleně přes babku uvázané, a děla, svolujíc:

»Nechť je veselá, já už nějak ten večer přežiju.«

Požehnala Zórku velkým latinským křížem a pohladila starostlivě oval jejího líčka. — Zórka podala loudavě ruku Vítce. Dva své drahé skvosty opatrně vpoutala za tkanici zástěrky a velkýma očima prohlédla si slečny. Byla vedena v středu jejich jako královna.

»No tak, provázej vás pán Bůh hodné slečinky a ty, Zórinko, buď způsobná!« rozloučila se babička a ze vrátek vybočila na posečené pole. Zořin jas viditelně schladl. — Ohlédla se po babičce jednou, dvakrát — a zase a zase — — Babička stejně tesklivě stopovala svou vzdalující se princeznu. Slečinky líčily zatím Zorce slávu večerní ve ville jako nebe: »Uhlídáš strom do opravdy zlatý a diamantový!«

Poslouchala, poslouchala, ale pohledy její neustále odvinovaly se do zadu do polí. — Tvářička uzardělá od mrazu stávala se purpurovější, podobnější kytičce korálkové. Náhle rozhodnuto! — Zorka svým vlídným průvodkyním energicky se vymyká a letem ptáčka stopuje babičku — —

Stařenka samé štěstí. Hrozí sice, ale to je hrozba s významem nejměkčího polibku. Náleží k sobě dvě chudé bytosti. Zora jako klíště drží se šije babiččiny, která vrací se k slečnám s omluvou:

»Promiňte, slečinky, mazlíkovi jeho tvrdou hlavičku. Nese si celý poklad s jeřabinovými korálky domů, lepšího Ježíška dozajista ani královské dítě mít nebude — — Mně staré také uplyne večer s ní tepleji . . . .«

Zorčin růžový obličej a potopa smíchu v zlatých zřítelnicích cele to potvrzovaly.

»Navštivte nás s holčičkou, jsme vaše dlužnice, neboť jsme s Ježíškem poslouchaly i my Zorčiny milé písničky. Přijďte najisto —« zvaly obě slečny prababičku s poupětem. — —

Kroužek dámský vítal vracející se družky se závidéníhodnými růměnci, bouřlivým potleskem. Sylva zabavila boi Mariino a Vítčin sněhobílý rukávníček a ty druhé ohlásily:

»Dokud nedostaneme pohádku s bílých cest, nevydáme vám vaše kožešiny!«

Marie tázala se: »O čem jste se právě bavily?«

»O královně pařížských plesů« — odvětila zvýšeně blondýna a upila z číše doušek vřelého čaje.

»Nuže, nuže?« nedočkavě naléhaly dívčiny. Marie s Vítkou podívaly se sobě s porozuměním do očí.

Marie oznámila: »K románu tak ledabylému jest naše pohádka příliš drahocenný lem. Nedáme lacino. Ani za boi a kožešiny. Ale zde v mou dlaň položte své ruce, že věrně chceme v životě stopovat příklad paní Almy Zápové a zlatit chudých smutné vánoce!«

Všecky hedvábné ručky kladly se bez odporu do dlaně Vítčiny a z očí radostných kanul souhlas; Sylva zvednouc číši, dokonce slib žhavýma černýma očima odpřísáhla.

Potom teprve uvedena byla do programu tklivá pohádka o jeřabinovém stromě a prababiččině Zorce.

ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ:

Vánoční impromptu.

Když do noci zvony zní hluboce,
a stínů rej na bílé stěně,
ó, smutné, ó, tesklivé vánoce!
kde letos o jednoho méně.

Nechť zazní i chvilkou bujný smích
a zvoní, cinkají číše.
v své duši každý z těch veselých
přec vzpomíná smutně a tiše.

Však jasně jak planou do noce
z těch oken lampy a svíce,
ó, šťastné, ó veselé vánoce!
kde letos o jednoho více!

DR. LEOPOLD KRÁL:

Vánoce na moři a na cestách

ostavte člověka do sebe rozmanitějších poměrů, přenese do každého prostředí své vášně, svoje touhy. A tak tomu i bývá v životě námořníků. Nejsou lidé sentimentální, životní zápas s nepřátelským obrovitým živlem učinil je tvrdými, hrubými. Ale pozorujete-li dobře jejich duši (ne v románech, ale v drsné skutečnosti), najdete zdravé, dobré jádro, a někdy probleskne více poesie než u člověka, jenž celý život mluví sladce a zůstává bezbarvým. Přijdou-li svátky vánoční, objevíte u námořníka mnoho nového a zajímavého.

Jeli jsme ze Shanghaje do Hongkongu v druhé polovici prosince a slavili štědrý večer na širém moři v úžině Korejské. Byli jsme na té malé prostoře lodní již málem čtyři měsíce pohromadě, a není divu, že v té době vyvinuly se třenice, spory, antipatie, sympatie. Ale ten den, každému drahý z mládí, sladil všecky různé disharmonie v rodinný harmonický klid.

Již časně ráno vše uklizeno, vyčištěno, s chvatem, který není právě předností Dalmatince. Nostruomo (nejstarší poddůstojník), šedivý mrzutý stařec, je dnes nápadně mírný, zdržuje se jadrných průpovědí, jichž smysl pohybuje se na extremech věcí svatých i pozemských. Je patrno, že ho to stojí přemáhání a proto je snad málomluvným. Mozzo, nejmladší klučík lodní, asi čtrnáctiletý, dnes si vesele pohvizduje, neboť mu nehrozí ze žádné strany od představených vážnější nebezpečí. Jiné dny je hromosvodem špatné nálady všech.

»Buon giorno«, obvyklý ranní pozdrav mužstva zní dnes přívětivěji, srdečněji. Topiči, již vždy tvoří intelligentnější polovici posádky, dohlížejí dnes pilně do kuchyně; dnes si mohou dle libosti přilepšiti.

Odpoledne se již na palubě nepracuje; mnozí se procházejí, a aby zakryli mírné duševní rozrušení, mluví o věcech bezvýznamných. Čile pobíhají sklepníci v jídelně a upravují slavnostní tabuli.

I příroda je smírné nálady; je sice zasmušilý, zamračený den, ale zašedivělá hladina vodní sotva se pohne, jako by nechtěla z útrpnosti rušiti náladu těch červíků, kteří se plíží ku předu po jejím povrchu. V dáli se neurčitě rysují kontury země: jsme někde na výši Amoy-e v Číně.

Obvyklé znamení zvoncem zvoucí k večeři zní dnes slavnostněji. Všichni jsou dochvilní, nedají na sebe čekati jak jiné dny a vstupují v parádní uniformě.

Při večeři se brzy rozproudí zábava. Zapomenuty spory, ani důstojníci paluby se nehádají se strojníky, kdo větším pánem, Vlachové se neperou s Chorvaty, zda je Dalmacie slovanskou či italskou, svobodní nedokazují ženatým výhody mládenectví, zkrátka dnes odsunuta obvyklá sporná themata lodní. I velitel stal se dnes hovorným a vybírá z bohaté své minulosti episody, jak různě strávil tento den. Pak povstane a zvučně pronese obvyklé: Io bevo alla salute dei nostri cari (připíjím na zdraví našich drahých)! Zvučné »evviva!« jest odpovědí, a vesele zazvoní poháry šampaňského, které Lloyd blahosklonně věnuje v tento den svým poddaným, roztroušeným po různých mořích. Sedí se dlouho, kouří, vypravuje. Jen na velitelském můstku netrpělivě přechází důstojník mající službu a kormidelník, ale i ti budou vystřídáni, aby aspoň na půl hodiny zasedli k druhům a užili trochu svátečního tepla.

Jen lodní šroub, jak zatvrzelý pohan hude svou a rozdírá chladnou tůň, odkud nezavzní »Narodil se Kristus Pán«, odkud posupně jen se šklebí bezedná zhouba a konec.

* * *

Jindy jsem strávil štědrý večer v Bombayi v přístavě. Abych zapomněl, věnoval jsem se pilně prohlídce města. K večeru jsem si zašel ke katedrale St. Thomas. Lahodný po parném dnu vánek šuměl korunami stromů v sousedním parku Elphinstonu; nebe zaplaveno rudou září, jež vždy se rozníti v těchto zeměpisných šířkách při západu slunce.

Ekvipáže hrčely přinášely publikum k bohoslužbě: pány v černých šatech, dámy v skvělých úborech.

Nad hlavami elegantního obecenstva v chrámě, kde každý zaujal svoje určené místo v lavici, uvedli domorodí sluhové v pohyb pongy (rozvěšené vějíře, přivádějící pohybem mírný vánek.) Zavřeny dvéře. Ja stál opodál se zaprášenou tropickou helmou, jak žebrák.

Z chrámu zaznívá vážný chorál. Usedl jsem v zákoutí a zadumal se. Přál jsem si přenésti v ten lahodný vlažný večer z domoviny trochu mrazu a sněhu, jenž tlumí chod posledních chodců spěchajících k domovům, kde již planou stromky vánoční a hlaholí smích dětí. Ale nač si kouzliti svůdné obrazy! Býval jsem v Praze zrovna tak pouhým divákem jako

zde a v ten den pročetl všecky noviny v kavárnách. Jsou to vzpomínky z mládí, jež jak nepříjemné můry kazí ledový klid.

Spěchal jsem rozmrzen na loď a při veselé večeři hleděl zapomenouti.

Druhý den na Boží Hod podnikli naši důstojníci, kteří jinak celý rok z lodi se nevzdálí, výlet ve velkém slohu. Již celou cestu do Bombaye byly konány přípravy. Výlet proveden s velkým komfortem a dle všech pravidel anglického »picnicu«. Objednán zvláštní parníček, náš kuchař in persona přítomen a několik sklepníků v potu tváře vleklo koše s láhvemi a zákusky.

Bylo nás celkem jedenáct. Asi po jednohodinné jízdě zakotvili jsme u ostrůvku Elephanty. Není rozlehlý, sotva dvě míle v obvodu, ale jest proslavený svými skalními chrámy. Primitivní ploché čluny nás přeplavily k jakési hrázi, jež vlastně sestávala z nepravidelně položených balvanů. Každý musil skákati s jednoho kluzkého balvanu na druhý, jak dovedl. Velitel měl největší strach při tom o láhve. Houf dětí nás přivítal na břehu pustým pokřikem a nabízel ku prodeji hole, hnízda snovačů, v škatulkách na sirky brouky, motýly, semena rostlin a jiné drobnosti. Ind má obchodní talent a jak jsem právě viděl pěstuje jej od útlého mládí.

Po příkrých schodech jsme stoupali vzhůru. Příroda, ač jsme v tropech, jeví neklamné známky zimního klidu. Podrost nese úplně žluté listí, jež smutně šelestí v mírném vánku, tráva jest žlutá; za to stromy, jichž listí chrání kožovitá epidermis se lesknou jasnou zelení, některé z nich dokonce osypány květy jasných barev.

Nahoře na malé terrasse jest obydlí strážcovo, několik altánů pro návštěvníky, a hned vedle se černá vchod do chrámu tesaného ve skálu. Vnitřek podepřen asi 22 neforemnými pilíři Odevšad ze šera se šklebí pitvorné tváře bůžků. Postavy otylé, svalstvo měkké, jak zemdlení po rozkoších, výraz v obličeji s nízkým čelem namnoze zvířecí, jedna osobnost mívá často 3—4 hlavy, ruce, nohy a vše to změteno v chaos, v němž těžko lze se orientovati. Jako symbolické zvíře často přichází kobra. Průvodce ukazuje božstvo Shivu, tu jako stvořitele — Brahmu, tam jako zhoubce — Rudru, onde jako zachovávatele — Vishnu s lotosem v ruce, Mythologie indická je velmi složitá. Ve výtvarném umění egyptské výtvory, ač mají cosi zkostnatělého stojí přec jen daleko výše nad indickými. Střed tvoří balvan. — Linga znázorňující mužskou sílu rozhodně nepřispívá k zvýšení zbožného nadšení. Za to čeká příjemné překvapení, vyjdete-li z temných těchto prostor na terrasu, kde pod nohami se sklání zelený svah a přechází v mírně zelenavou barvu hladiny mořské. V dáli na pevnině se rýsují modravé obrysy hor Ghats. Zde věru lepší místo k zbožnému rozjímání než v stuchlém vzduchu skalního chrámu.

Mezitím již připravili naši sklepníci to, čemu říkají Angličané picnic (výlet s mnohým jídlem), jenž je velmi chvályhodným zvykem. Svěží, lahodný větřík od moře stupňoval gastrický požitek a temperatura v 10. hod. ráno byla ještě velmi příjemnou.

Po té vypravili jsme se na obchůzku po ostrově. Byla spojena s mnohým klopýtáním a vzdycháním, neb námořníci jsou velmi špatnými turisty. Houf dětí nás doprovázel, které celou cestu hleděly uzavříti obchody aneb dělati cicerony (manipulovaly v celku asi 10 anglickými slovy). Já skoupil ode všeho, a jak soumar obtížen jsem se vlekl ku předu; za to tím více jsem byl obtěžován. Kobra, kterou jsme vyplašili, způsobila poprask a aspoň urychlila náš loudavý postup. Našli jsme ještě několik jeskyň tesaných v skále, patrně sídla eremitů.

Konečně jsme sestoupili k moři; houf dětí se rozmnožil i jejich obchodní činnost: ceny byly nyní již podpoloviční. Nahé jejich postavy pobíhaly v bahně, plovali za námi, hulákajíce unisono »cap salain« (pozdrav Indů) — připadalo mi to jak rybník plný žab.

Na lodi nás očekával pravý božíhodový oběd, k němuž pozváno několik Europanů usedlých v Bombayi. Pro ně je to pravým svátkem, zase jednou seděti mezi bílými tvářemi a pojísti z dobré evropské kuchyně.

Parní odpůldne se chýlilo k večeru; na palubě po longchaises rozložena byla těla hodovníků, rozplývajících se, přecházejících v sladkou nirvanu.

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

Osud.

Vánoční povídka.

e dvou synů Chartových starší Konrád byl opilec a karbaník. Toulal se někde ve světě — duše zbloudilá — aniž by kdo o něm věděl.

Mladší Jakub hospodařil od smrti rodičů v rodné chalupě, z níž z těžka zaplatil nanicovatý život a léky pro nemocnou ženu, která po prvním slehnutí pokašlávala a poléhávala.

Takhle po červených svátcích ji to přepadlo. Náhle, jako blesk opuštěný stoh, a již jí nepustilo. Bída lehla na doškovou střechu. Jakub byl dobrák, měl svoji ženu rád, ale dlouhé její utrpení rozviklalo nějak jeho věrnost.

Co také s takovou bolavou chuděrkou?

Rád u ní v poslední chvíli poseděl, pohladil po vpadlé, bílé tváři, pohovořil, někdy i na líce políbil, až slabý purpur prorůměnil bílý rubášek tváří, ale pak na práh usedl, do protějšího baráku se zakoukal, kde Maryna Kabátnice připravovala večeři pro svého slepého otce.

Každý pohyb jejího kyprého těla sledoval lačně a dychtivě jako hladový vlk; a Maryna, která cítila, že se na ni dívá, vyšla jako by náhodou před barák, a když ji pozdravil, lehce a půvabně sestoupila se schodou, ruku podala, nu . . a byl-li teplý, rozvoněný večer, na chvíli do trávy vedle Jakuba usedla a usmívala se do jeho očí svými hořícími, vášnivými rty.

Tak si na sebe zvykli, ani nevěděli.

A také nikdo jiný nevěděl o těch schůzkách. Baráky stály u cesty na konci vesnice, kamž v pozdních hodinách nikdo po dlouhé měsíce zúmyslně ani nohou nepáchl — —

Maryně bylo dvacet let. Byla černovlasá, drobných nazelenalých očí a bouřlivých, nepokojných ňader. Jakubova žena vedle ní vypadala jako skrčený střízlík vedle rozpjaté orlice.

Za teplých večerů vždycky se scházeli, když Hanna usnula a hvězdy se rozlezly po obloze jako zlatí pavouci.

Drn byl měkký a vonný, noci teplé a mámivé.

Někdy po celé hodiny mlčeli. Dívali se do dálek, někam za vesnici, do hor, kde mezi lesy skrývaly se veliké paseky jako zelené věnce, kde v tichých tancích lesní ženky tančily s tajemnými květy zlatého kapradí na bílých skráních a plavovlasých hlavičkách.

Skutečně, když odtamtud měsíc vycházel hebce jako rokokový tanečník, celý zahalený v opálové závoje, jako by sladká, mámivá hudba prýštila z osvětlených pasek.

— Je to divné, řekla jedenkráte Maryna, když měsíc vychází, zdá se mi, že je tak nesmělý, jako by byl zamilovaný.

— Miluje hvězdy! odpovídal Jakub; ruku posunul výše, sbalil v pěst, a prsty stiskl pevně Marynina ňadra.

— Nevidíš, dodával, že jakmile dostihne některou z hvězd, jako by táž rozplynula se v jeho objetí? . . . a sám políbil Marynu na ústa. Poprvé . .

Nebránila se.

— Nemyslíš, že může tak jeden ve druhém zmizeti, splynouti v jedinou bytost, v níž je to nejkrásnější z obou, milují-li?

Přikývla, a Jakub laskaje ji něžně a vášnivě, stulil ji do měkkého, mateřídouškou vonícího mechu.

* * *

Tak to trvalo celé léto. Chartově ženě nebylo lépe, ba naopak. Dítě bylo svěřeno bábě, matce Hannině, která požívala obecního vejminku. Jen v neděli a o velkých svátcích přinášela bába modrookého hocha, aby ho matka a otec mohli políbiti. A s příchodem maličkého jako by slabá zář krátce šťastného okamžiku zalila vše. Nějak blíže byli si všichni.

V oněch dnech také Jakub zůstával stále doma, aby dlouho do večera poseděl s bábou u Hannina lože, staré rodové paměti vyvolávali z kobek zapomenutí, drobné denní příhody připomínali.

Venku již byla jeseň a na polích zaorávali poslední strniště.

Tu jedné říjnové neděle, když byli opět pohromadě, kdosi zabušil prudce na dveře.

Pak spuchřelé veřeje chvatně se rozletěly a veliká hranatá postava, zahalená ve strakaté hadry, vsunula se do světnice.

Byl to bratr Jakubův — Konrád, tulák a karbaník.

Nikdo ho v první chvíli nepoznal.

Host hlasitě zaklel a vycedil řadou zdravých lesklých zubů:

— Což mne už, při ohni věčném, neznáte?, a usadil se pohodlně do dřevěné pohovky.

Tu ho konečně poznali.

— Vítám tě ve jménu božím, řekla bába a podávala mu ruku.

— Vítám tě, pronesl jaksi nejistě Jakub a učinil totéž.

Nemocná otočila hlavu a zadívala se na příchozího.

— Hanna, má žena, představoval Jakub.

— Hm, odchrchlal host a rozhlíže se po světnici, dodal: — Jak vidím místa tu pro mne není. Lehnu si na sýpku; jsem na to zvyklý, řekl jako na omluvu.

Pak skrojiv s chleba ležícího na stole silnou, širokou skývu, zahučel »Dobrou noc« a vyšel ze světnice.

Na okamžik zavládlo ticho, jež pouze těžké vystupující kroky Konrádovy a jemný dech dřímajícího dítěte brázdily; po chvíli Jakub povstal a jako by znepokojen nějakou blížící se příšerou nové starosti, přistoupil k zavřenému oknu.

Venku padal tiše a měkce prvý sníh. — —

* * *

Konrád zůstal u svého bratra. Vypomáhal v hospodářství a spokojil se málem. Skoro ničím. Takový divous divousatý to byl. Luňák a holub v jednom.

Někdy po celé měsíce dřel jako robotář, ale pak náhle si vzpomněl, do hor utekl a za tři dny všechno probil, co vyzískal.

A zase se vrátil krotce a nehlučně, jako by se nic nebylo stalo, na práci se vrhl jako hladové zvíře na živé maso a vše šlo opět dlouho po starém.

Jindy zase do světnice vešel, když Jakub byl naproti, u Maryny, u lůžka nemocné sedl a rozhovořil se o svých potulkách, o dobrém světě a zlých lidech. A když jednoho odpoledne bába přivedla malého hošíka všecek byl rozčarován.

Někam do koutka zalezl s hošíkem, aby tam ze starého papíru vystříhával malé hrbaté čerty a křídlaté anděly s krajkovými košilkami.

V půlhodině hoch i tulák byli nejlepšími kamarády.

A když přiblížily se Vánoce, odkudsi sosničku přinesl a kde jakou pentli, neb barevný papírek sebral, všeho upotřebil k výzdobě stromečku.

Ba i balík laciného cukroví donesl jednoho odpoledne, až z města.

S bratrem stýkal se co nejméně. Nějak se mu nelíbil; za to Hanně prokazoval všemožné pozornosti.

Často i v noci se probudil, když věděl, že Jakub je na toulkách, a v jizbu tiše vešel, aby se zeptal, nepotřebuje-li nemocná jeho pomoci.

A časem i důvěrně se k ní přiblížil.

Jedenkrát, takhle před Vánocemi, se jí zeptal zcela náhle: nebojí-li se o Jakuba.

Nemocná upřela na něho udivené oči.

— Nebojíte se, že vám zaváši?, ptal se znovu.

— Proč to myslíte? vypravila konečně Hana ze sebe a studený pot vyrazil jí na skráních.

Konrád nedbale mávl rukou:

— Ah, já nic jsem tím nemyslil . . . To jen tak . . . a popošel zdlouhavě k oknu na konci světnice. Teplo rozehřálo mrazivé květy a čisté sklo uvolnilo průhled do sousední chalupy, v níž Maryna Kabátnice zkoušela nový, květovaný šátek, který jí přinesl Jakub z výročního trhu.

Konrád zamyšleně zakýval hlavou. Takový živý, dychtivý plamen byla ta žena. Jen se přiblížíš a shoříš ve vteřině . . .

Skoro polohlasně pronesl ta slova.

Nemocná sebou vzrušeně pohnula.

Konrád zmateně odstoupil od okna a zatáhl plachetku.

Byl již večer.

* * *

Na štědrý den, hned z jitra, Jakub Chart opustil barák. Onoho dne nevařilo se k obědu, neboť po celé dědině se postili až do večera.

Nemocná dosud spala, když její muž odcházel. V koutku světnice Konrád dokončoval výzdobu sosničky. Již jen svíčky scházely a byl hotov. Konrád byl nějak zamlklý.

Chvílemi naběhla mu na čele modrá, zlá žíla a vrásky se zavlnily těžce a nepřirozeně.

Venku byl čarovný den. Vzduch byl démantový a hory na obzoru bílé a čisté jako nevěsty.

Nemocná probudila se teprve po poledni. Otevřela své velké, modré oči a usmála se na Konráda a na dohotovený stromeček.

Tak nějak volno, jasno a slavnostně bylo jí v nitru.

Ptala se po Jakubovi.

— Nevrátil se dosud, odpovídal Konrád, hlavou hněvivě pohodil a vyšel ze světnice.

Nemocná zůstala sama. Cítila náhlou sílu v sesláblém těle.

Pokusila se usednouti a když se jí to podařilo, povstala na vteřinu, ale hlava se jí ihned zatočila.

Opětovala několikráte svůj pokus. Konečně se zdařil.

— Jaký to byl zvláštní, zázračný dar, který jí přinesl štědrý den.

Kdyby zde byl Jakub . . Jak by se zaradoval!

Učinila ještě několik kroků malých a nesmělých.

— Kde je asi její muž? Dnes, kdy je každý rád doma . . .

Dobelhala se až k oknu.

Tak jako namátkou vyhoupla se jí nad myšlenkový obzor Konrádova slova:

— Nebojíte se o svého muže?

Nikdy o tom nepřemýšlela a nyní — — — Taková hrůza ji přešla při té myšlence . . .

Venku se již šeřilo. Tu a tam již po dědině rozsvěcovali a od pastoušky vánoční šalmaj se ozvala radostná a plná slavnostního hlaholu.

V kraji však bylo dosud světlo.

Chartová podepřela se o okenní římsu. Veliké, bílé slunce zapadalo za pohoří . . .

Znovu jí prošlehlo myšlenkami: Kde je asi Jakub . . .?

Přivřela oči, neboť nesmírná sněhová plocha bodala v její slabý zrak, nezvyklý oné bělosti.

Blížící se hovor zaplašil plaché její zasnění,

Na cestě, v modrém vzduchu večera, rýsovaly se dvě postavy. Hanna nemohla uvěřit svým očím. Pak ji přemohla závrať. Nebylo pochyby. Cestou od hor, ruku v ruce kráčel Jakub, její muž, s Marynou Kabátnicí.

. . .

Dlouho do večera stál Jakub s Marynou. V jeho chalupě již rozzářil se stromeček.

Bába, syn, žena a bratr čekali na jeho příchod. Ale jemu nebylo kale do návratu.

Tak nějak nevýslovně krásná zdála se mu Maryna v této chvíli. Každá vteřina u ní byla pro něho pravou rozkoší. Musel ji obejmout; stiskl ji prudce a několikrát žhavě a vášnivě políbil.

Drsný potupný smích zaječel nad jejich hlavou.

Kvapně se roztrhli.

Konrádova snědá tvář prosvitala svatvečerním šerem jako úděsná mátoha svědomí.

— Hledají tě doma, vyjekl s opovržením, žena se ti oběsila. Pod stromečkem . . .

Jakub skokem vrazil do chalupy. Dveře zůstaly otevřeny.

Na pni rozsvíceného stromečku visela Chartova žena. Malá sosnička, hřebíky ke stolu připevněná, div se nezlomila pod takovým oštědřením.

Strnulá bába stála u Hanny v bezhnutí jako zakletá, mezitím co hošík zvolna shasínal poloshořelé svíčičky — — — — — —

— Ty nepůjdeš? — řekl Konrád k Maryně, která zde stála lhostejně a umíněně.

— Kam bych šla?

— Do chalupy. Máš tam otce.

— Není mým otcem, zasykla posupně.

Bývalý tulák a karbaník přibližil se k ní a přes prsy dlaněma široce ji přejel po celém životě.

— Jaká jsi divná žena, řekl. — Celý svět jsem skoro prošel a neviděl jsem takové ženy.

Usmála se: — Viděl jsi mnoho krásného?

Přikývl: — Viděl jsem velike zázraky života, ale nezpůsobily mi žádné radosti. Radost života je jen v nás. Mnozí tomu nevěří, ale je . . . .

Odcházel.

— Kam jdeš? ptala se.

— Nevím. Snad za svou radostí vlastní, kterou nemám komu dát.

A dodal náhle: — Nepůjdeš se mnou?

Neodpověděla.

— Tak s Bohem, řekl a odcházel.

Viděla, jak stoupá do hor bílou zasněženou cestou, hebce ozářenou prvními hvězdami. A pak se zachvěla, po celém těle se zachvěla, jakoby se nějaký žíznivý plamen v ní probudil.

Hlavou prudce pohodila a rozběhla se za mizícím Konrádem — — — — — — — —

. . .

Té chvíle právě Jakub Chart vyrazil dlouhými skoky ze svého baráku rovnou do protější hospody.

Pro pomoc!

Žena ještě dýchala.

V chalupě byla tma. Slepcova postava v bázlivých, beztvárných a rozplývajících se pohybech, belhala se kolem stěn.

— Maryno! Maryno!

Hlas vyzněl bez ozvěny. Chart vyšel kvapně z chalupy a znovu zavolal:

— Maryno! Maryno!

Všude bylo ticho, jakoby duch boží kráčel krajinou.

Chart v náhlém úděsu vracel se spěšně do svého baráku. Cestou ještě uklouzl a na okamžik padl do kyprého, čerstvě napadlého sněhu — — — — — — —

DR. K. BULÍŘ:

Hračky.

(Vánoční kapitola, trochu lékařská.)

polovici prosince začínaly ve starém Římě slavnosti ku poctě Saturnově. Ráz těchto »Saturnalií« měl označovati smyslný návrat lidstva k oněm šťastným časům zlatým, kdy za vlády Suturnovy mezi lidem panoval jen mír a radost, všeobecná volnost a rovnost. Proto také zavládlo v čas Saturnalií v celém městě nespoutané veselí a všebeocné hýření, jehož účastnili se i otroci. Konec slavností tvořily tak zv. »Sigillarie«, kdy známý známého překvapoval různými dárky; zvláště dítky dostávaly voskové svíčičky a různé figurky z pálené hlíny.

Ozvuky těchto obyčejů a zvyků možno sledovati dále i do křesťanských dob; církev katolická spojila důvtipně pohanskou Saturnovu slavnost sluneční s oslavou narozenin Kristových — vítězství to nového slunce nad temnotami pohanskými. — A tak již z oněch pradávných dob zavznívá k nám v době vánoční jásot rozjařených, obdarovaných osob dospělých i dítek.

Dárky vánoční bývaly z počátku jen věci prospěšné, užitečné; jelikož však dítěti vždy nejmilejší je hra a zábava, měly přece jen stále větší a větší převahu různé hračky, jichž stopy ostatně dají se sledovati daleko ještě do temných dob předhistorických. Při vykopávkách kolových staveb v západním Švýcarsku (z dob bronzových!) nalezeny byly mezi jiným i drobné předměty bronzové a hliněné, podobající se dnešním chřestačkám (řehtačkám) dětským; drobnůstky ty zajisté sloužily již v oněch dobách prvního živoření člověka k zábavě drobných naháčků lidských! Podobné předměty (bronzové, kostěné), jakési hrací kostky, vykopány byly také ve Francii, Slezsku a jinde; ve starých hrobech nalezené kůstky hlazenné, hlezna (astragalli) z koz, ovcí a telat sloužily — dle udání Bolle-ových — ku hrám v kostky.

Z dob pozdějších (XIV. stol.) uchovalo se nám také několik roztomilých, hliněných pravzorků dnešní hračky (vojáčci, děti v peřincemiminka), jež viděti možno v norimberském museu. U Norimberčanů také záhy, jak známo, počal probouzeti se umělecký smysl k průmyslu loutkářskému, a brzy též stala se »norimberská nevěsta« ideálem všech dívčích srdéček; hoši, rozumí se samo sebou, tíhli již tehdy k vojákům, jak nasvědčují i zmíněné nálezy.

Prostota a naivní jednoduchost prvních hraček záhy přecházela již ve zbytečný přepych a — nerozum. — — Tak daroval kardinál de La Valette malé vévodkyni Longuevillské (ve stol. XVII.) loutku a k ní celou soupravu v ceně 5000 K. O vánoční nadílce pro děti polského krále Bedřicha Augusta zv. Silného (1670—1733) byly zachovány do našich dob účty, z nichž vychází na jevo, co děti ty — 12letý hoch a dvě menší děvčátka — dostaly »k Ježíšku«. Hoch obdržel od otce (náruživého lovce!) do podrobností znázorněný lov s jeleny, zajíci, srnami, vlky; smečku doplňovalo 25 psů, sedm jezdců na koni, šest honců pěších — celkem sto figur, z nichž za každou vyplaceno bylo dvanáct bílých grošů — peníz na tuto dobu velmi značný. — »Královské slečinky« obdržely loutky s úplnou výbavou; miniaturní kuchyňka obsahovala 106 talířů, 71 mis a vše ostatní příslušenství, nevyjímajíc ani malé rožně k pečení. Černou skvrnu a jakési »memento« vážné stránky životní při vši té veselosti a nádheře tvoří — dvě »opravdické« metly; »historie mlčí« tu o tom, zda děti kurfirstské přišly také do častějšího styku s tímto protivným dárkem.

Ku královské zábavě Ludvíka XIV. byly zhotoveny od slavného zlatníka Merlina celé pluky vojáků, uměle z ryzího stříbra pracovaných. Později — prý — nádherná hračka ta roztavena byla v prosaické — peníze. — Pro Ludvíka XV. zhotovil jistý norimberský mechanik pluk pohyblivých jezdců a mušketýrů, kteří se zbraní různá cvičení prováděli, ano i ručnice své vypalovati mohli.

Nehledě k takovým výstřelkům, je hračka ve svém vývoji dosti konservativní a jednotvárná: měděný koník staré nordické sagy a cinkavé řehtačky pro děti prních dob středověkých udržují se stále až do časů nejnovějších, kdy naše mládež stejnou zálibu nalézá na podobných výrobcích. — Nedá se ovšem také upříti, že ve vývoji hračky hraje značnou úlohu i — moda. Kdežto renaissance nalézala dětinské potěšení na přemetacích panáčcích (tatrmáncích), rokoko libovalo si v panácích a čínských hrách skládacích, modních »chinoiseriích«. — V pohnutlivých dobách empiru zaměstnávala vojska Napoleonova mysle dětské právě tak, jako šiky vousatých Kozáků.

Po r. 1848 octl se mnohý »proslavený« politik parlamentu mezi dětskými hračkami jako pitvorný panák-karrikatura.

A. V. Kowalski: Mezi vlky

Vynálezy a moderní technika let posledních vryly také do hračky lví svůj dráp; na počátku století vzbuzovaly svrchovaný údiv malých i velkých dětí prostinké (dnes ovšem, pro nás!) kaleidoskopy, — moderní dítě naší doby tajně přeje si k Ježíšku telegraf, vozíky elektrické, motorové čluny, telefon.

* * *

Má-li hračka všem požadavkům vyhovovati, není volba její tak snadna. Při dárcích, určených pro dospělé, týdny lámeme si často hlavu, nežli přijdeme na věc účelnou a vhodnou, — oč důležitější taková volba, jedná-li se o děti, jichž citlivá duše vnímá zhusta s hračkou první své dojmy, které často mohou míti důležitost pro celý život. Všechna radost životní leží ve hře, a tu zajisté není lhostejno, čím zaměstnáváme mysl dětskou a zda nesvádíme bujnou fantasii maličkých do nepravých kolejí.

A tak věru nesmí se význam hračky nikterak podceňovati »Nepřijde na zmar to, co dáte dětem«; nejlepší, co dle svého přesvědčení jim podáváme, je pro ně právě jen »dost dobré«. Důrazné slovo mají tu ovšem děti samy, jež bývají se svým úsudkem brzy hotovy: lhostejně odstrčí hračku, dárcem do nebe snad vychválenou a sáhnou raději po nicotném střípku blýskavém. Jednoduché složení a při tom barevný, veselý soulad: toť asi základní podmínky každé hračky, má-li účelu svému vyhověti. U hraček, určených pro děti nejmenší (mladší jednoho roku) přistupuje k všeobecnému požadavku tomu podmínka jiná: hračka musí snadno dáti se čistiti. Označený věk skrývá totiž v sobě četná nebezpečí chorob žaludečních a střevních, jež zvyšují se jen tím, že dítě — malé opičátko! — strká do úst vše, co se mu podává. Tento zvyk, či lépe zlozvyk, vidíme i u větších dětí a nedá se tak snadno odstraniti; doporučuje se tudíž, podávati — aspoň malým dětem — jen hračky nebarvené. Volme také dle možnosti takové hračky, jež dají se vyvařiti, aneb aspoň mýdlem a horkou vodou dobře očistiti. A tu nejvhodnější látkou pro hračky menším dětem je buď dřevo, kost (zvířátka, loutky) nebo guma (nebarvená).

Mimochodem budiž také podotknuto, že lesklý, mihotavý povrch (kovový) některých hraček (chřestítka, zvonečky a pod.) není právě lhostejný pro útlé oko dětské; způsobuje mžikání, šilhání a často i úporné katary oční.

Další důležitý požadavek hygienický, který musíme klásti na každou hračku, jest její neškodnost vůbec; hračka nesmí obsahovat žádných přísad, substancí škodlivých, nebo dokonce jedovatých; nesmí obsahovati žádné barvy jedovaté a nemá také barvu pouštěti. Z jedovatých barev v úvahu přicházejí hlavně některé barvy olovnaté, a zhusta byly také pozorovány těžké poruchy zdraví z užívání hraček, barvených na př. bělobou olovnou, červeným suříkem, růmělkou, chromanem olovnatým. Z jiných barev je zeleň svinibrodská jednou z nejkrásnějších, ale i nejnebezpečnějších barev minerálních. Nešťastné příhody a otravy barvami těmito jsou umožněny hlavně tehdy, rozprašuje-li se neb odtrolí barva nanesená; a to stává se zvláště snadno u hraček dětských. Ujišťování prodavačovu o neškodnosti barev na pestrých hračkách nikdy nesmíme víry přikládati. Upotřebování jedovatých barev k barvení hraček mělo by se vůbec zakázati,*) ač v praxi zápověď taková spojena by byla s nejednou obtíží a průmysl hračkářský sám jen těžce postrádal by některé z považlivých barev takových, jež známy a hledány jsou pro jásavou intensitu svých barev a zvláštní lesk. — A proto obzvláště důležitým stává se způsob, jak pevně lpí barvy na hračkách. Mnohé barvy, tak říkajíc prostřední škodlivosti, drží-li dobře na podkladu, mohou býti téměř neškodny, kdežto špatně jsouce naneseny, skrývají často považlivé nebezpečí pro zdraví malých hráčů. Dobře-li barva nanesena, nepouští ani suchým ani vlhkým třením; tuto dobrou vlastnost mají olejové nebo ferneží rozetřené barvy. Špatně oproti tomu drží klihové neb vodní barvy, i tehdy, jsou-li opatřeny povlakem lakovým anebo pokostem lihovým, který snadno odprýská v tenkých plátcích a tak pouští barvu.

Tutéž vadu mají přečasto i vkusné jinak a úhledné hračky z papíroviny**) (tluč papírová, Papier-maché); pestrobarevná, sestříhaná vlna (Scheerwolle), která dodává zvířatům a jiným výrobkům, z této směsi zhotoveným, známého pistnatého povrchu, bývá tu na hračky upevňována pokostem pryskyřicovým a snadno se odlupuje, bývá vdechována, ano do úst dostati se může.

Podobná nebezpečí otrav, jako hračky barvené, skrývají i hračky, z různých kovů jedovatých zhotovené (olovo, cín, zinek); tak na příklad hračky cínové (nádobíčka různá) musí míti předepsaný poměr a jen určité množství cínu, ač li nemají škoditi na zdraví. — Jiná hračka, všeobecné oblibě kruhů širších i nejširších se těšící — olovění vojáčci — byla nedavno předmětem

*) Některé barvy zakázány jsou minist. nařízením již z r. 1866.

**) Je to papír, hlinka neb křída a mouka, smísené dohromady klihovou vodou neb roztokem arabského kli

přednášky dra Blancharda, který ve »Společnosti k ochraně dítek« upozornil nedávno na nebezpečí dětských hraček barevných vůbec, a olověných vojáčků zvláště (La Médicine moderne 1906. č. 12). Blanchard léčil dvě děti (čtyř a pětileté), které současně onemocněly za těžkých příznaků se strany žaludku (zvracení, bolestné koliky, tvrdošíjná zácpa). Po několika dnech stav se zlepšil. Lékař pomýšlel ihned na otravu, ale zdroj její byl neznám. Rodiče zůstali zdrávi a děti přece jedly vše, co rodiče; kde se tedy otravné příznaky vzaly? Pojednou zahlédl jmenovaný lékař na okně státi celou armádu olověných vojáčků, se kterými si děti hrály. Věc rázem byla objasněna! Jednalo se o otravu olovem; olověná armáda putovala do kamen a úporné křeče žaludeční byly tím také navždy zažehnány. Stopy olova, na rukou malých pacientů chemickými zkoumadly dokázané, potvrdily jen správný úsudek lekařův.

Vůbec nutno nazvati také všechny ostatní hračky, jež do úst se kladou (trubky, píšťalky, vřeštící balounky) nehygienickými a tudíž i nezdravými. Nejen že část do úst patřící (obústek) téměř nikdy se nečistí, ale hračky takové putují zhusta z úst jednoho dítěte do úst dítěte druhého a přenésti tak mohou velmi snadno zárodky těch nejosudnějších nakažlivých nemocí dětských (záškrt, spála, spalničky a pod.).

Mluvíme-li již o účincích otravných hraček, nutno v úvahu vzíti to faktum, že některé hračky dětí starších mohou škoditi vůbec i dospělým osobám. Jsou to hlavně t. zv. »hádkové Faraonovi«, pyrotechnická to hříčka, jež při zapálení doutná a kroutí se ve hmoty červovité, hádkům podobné. Vyvinující se při tom páry rtuťové jsou prudce jedovaté. Totéž platí o třaskavých hráškách, papírcích (prskavkách).

U dárků musíme se vůbec pokaždé vyvarovati toho, by snad nějak neublížil zdraví dětskému. A tu rodiče přečasto chybují! U dětí mladších než tři roky nesmí hračka býti nikdy příliš malá, aby snad nemohla býti spolknuta anebo zastrčena do ucha nebo nosu. — U laciných loutek bývají zhusta šatečky, kloboučky pouze špendlíkem připevněny a doporučuje se tudíž bedlivá prohlídka dárku, nežli přijde do všetečných ručiček hravého dítěte. Vůbec všeliké předměty a hračky s ostrými rohy a hranami (laciné hračky plechové!) jsou věcí pro dítě značně nebezpečnou, jelikož mohou přivoditi nejedno závažné poranění. Také věci z křehkého materiálu (skleněné, porcelánové) nehodí se pro malé děti právě tak, jako věci těžké (kamenné). — Vozíky, houpačky ve světnicích a podobné hračky vyžadují také vždy přítomnosti osoby dospělé pro možný úraz neobratného ve svých pohybech dítěte.

Zbraň všelikého druhu, ručnice, šavle, bodáky nepovažuji také za vhodnou hračku pro mládež, třebas i starší (do 12. roku): prostá šavle dřevěná (s tupou špičkou!) a pouhý krunýř lepenkový vykoná snad i tu svůj úkol a potěší mládež stejně jako lesklá zbroj kovová, nebezpečná a zbytečně svádějící ku hrám divokým, ducha málo zušlechťujícím. — Vedle vojenské zbraně nejednou bývá ideálním přáním malých pokušitelů kůň — jízdecký i houpací. Dle mnohých autorit probouzí tu kolébavý pohyb (na houpacím koni) a nesprávné držení těla předčasně různé zlozvyky u mládeže (onanie!).

Důležitým, více vychovatelským nežli lékařským požadavkem je, aby hračka nestrašila, nevzbuzovala zbytečnou hrůzu a leknutí u dětí. Tak pozorovali někteří lékaři u dětí křeče (psotník, posunčinu), způsobené prudkým pohnutím mysli z nečekaného dojmu hračky. (Na př.: stisknutím pera vyskakuje z nevinného na pohled obalu čertík, pitvorná podoba, myš.)

* * *

Každá hračka má dále odpovídati také stáří a rozumovým schopnostem dětským; má býti zároveň »výživným materiálem« pro rozvoj všelikých duševních schopností dětských vůbec.

Zvířátka z gumy (později i ze hmoty jiné), loutky pestrého druhu (k oblékání i svlékání, s údy v kloubech pohyblivými), všelijaké náčiní a nářadí (kuchyňské a jiné, s rohy — jak již řečeno — tupými), knihy obrázkové, kadluby (formičky) pro otiskování v písku, později vojáci, domky, železnice a jiné jednoduché hry mechanické (se strojem hodinovým) — toť asi stručný výpočet nejobvyklejších dárků do 3.—4. roku věku dětského

Knihy obrázkové jsou nejen vhodným dárkem, ale i výborným prostředkem paedagogickým pro mládež všech stupňů. — Při každé knížce, při každém obrázku darovaném budiž přihlíženo hlavně také k jasným a zřetelným rysům, aby umožňovalo se správné pozorování u dítěte již v tom stupni, kdy ještě nelze vyučovati. Malým a nejmenším čtenářům působí obyčejně největší radost knihy s podobami zvířat (voliti dobré reprodukce); dobrou, zábavně-poučnou pomůckou jsou také krátké bajky (s tendencí dobře patrnou), obrázky z denního života (s veršíky), při čemž však nutno dobře pozor dávat na kramařské zboží tuctových výrobků »také literárních«. Povídačkám o Indiánech a napínavých dobrodružstvích nepovolujme mnoho přístupu do knižnic a srdéček dětských.

Právě jako s knihou, dá se i s hračkou samou spojiti účel praktický. Tak možno dítě pomocí hračky záhy přivykati na požadavky denního života (mytí, oblékání, koupání) a na nutná zařízení občanského příbytku (udržování čistoty a pořádku v dětských pokojíčcích, krámcích a pod.). Každý ví zajisté také ze zkušenosti, že oblečky na loutky, náčiní kuchyňské (vaničky, hrnéčky, postýlky, smetáčky) a vůbec vše, co souvisí s denními potřebami životními, působí — i jako hračka! — dítěti vždy radost a učí je zároveň zvyklostem a pořádku dospělého člověka. Leč nesmíme tu nikdy při svém výběru zapomínati na štěstí mládí, na jeho krásu a živnou vůni a nesmíme stále sypati do očí, vesele v budoucnost rozevřených, štiplavý písek praktičnosti pod šedivým heslem: »Neví se, kdy to může potřebovat«. Tento »praktický« směr ukazuje se zaváděním oněch hraček, při nichž má se času, ztráveného hrou, využiti také pro poučení, na př. ze zeměpisu, dějepisu, fysiky, ba i literatury. (Jsou to na př. hry s kostkami na plánech, opatřených podobiznami slavných mužů, s figurkami, pohybovanými na mapách zemí a pod.) Podvazuje se tu křídlo dětské fantasii a krásná radost ze svobody láme se v celé svěžesti a neodvislosti. (K. D. Mráz.) —

A mimo to však narážíme při takových hračkách i na jinou špatnou stránku: musí se při nich stále seděti, a dítě sedí obyčejně nesprávně a — shrbeně! — Hračka taková omrzí dítě brzy i v prvních letech návštěvy školní — vždyť musí seděti tak dost ve škole a proto touží po volném rozběhnutí a pohybu! Pohodí brzo hračkou třebas drahocennou a uměleckou, a volí dle vnitřního hlasu a nutkání: hru s drakem, hůl s koníkem, míč, kroužky a různé hry společenské (na slepou bábu, na vojáky a pod.). Zábavy a hračky tyto vyžadují obratnost, rychlý úsudek a rozhodnutí, i také odvahu; z těchto důvodů jsou značně důležity jak se stránky lékařské, tak i výchovné.

Proto i ke sportovním hrám vůbec (zejména u mládeže dospělejší) mělo by se bráti více zřetele, nežli se obyčejně při výběru hraček děje: sáňky, brusle, sněžnice (ski), kola (velocipédy), čluny veslové i plachetní; hry s kroužky, ping-pong způsobí nejen radost obdarovaným, ale znamenitou měrou přispívají také ku zdárnému vývoji a zušlechtění mladých těl.

Příjemné spojeno tu — dle starého přísloví latinského — v dokonalé shodě s užitečným, ač nabývá tu značné převahy i — stránka peněžitá; dárky označené přístupny jsou, jak patrno, jen kruhům majetnějším.

* * *

Hračky jako předměty dávané dětem jsou buď jen prostředkem a nástrojem hry (míč, obruč a pod.), anebo představový význam dárku jest již hračkou (vojsko, nářadí). — Známý theolog německý ze XVI. stol. Avenarius praví: »Cit a náklonnost ke hře učí lidi radovati se z věcí, o nichž sice každý ví, že neexistují, které však každý rád ochutnává; vznešený cit ten leží v každém z nás, — a čemu říkáme v mládí hra, můžeme u dospělých nazvati požitkem z umění.« Poněvadž tedy hra s hračkami záleží v převážné většině na illusi, je proti povaze věci, oslabovati illusi tu podáváním hraček, skutečnost zevrubně napodobících.

Kdo zná děti, ví zajisté dobře, jak možno často nepatrným dárkem způsobiti velikou radost, ví, že dítě má potěšení ze všeho, čím jen se může zaměstnávati. »Dítě nechce věci samy — praví výborně dr. K. Lange — ono žádá jen symboly věcí, aby je dále rozpřádalo ve skutečnost dětských názorů. Za-

306

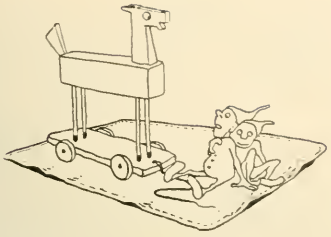

baluje kus dřeva do hadříku a věří v nádheru a jas tohoto zjevu spíše, nežli podáteli mu jinou loutku hotovou, byť i vzácně upravenou.«

Chybuje tudíž velmi ten, kdo myslí, že velké potěšení dá se pořídíti jen za drahý peníz. Dítě sáhne po nějaké slovácké loutce, křiklavě natřené, po hliněné kravičce nemotorných tvarů vždy raději, nežli po hračce přepychové, oplývající všemožnou nádherou a opatřené všelikými technickými a mechanickými vymoženostmi a vynálezy. — Máť dítě větší radost z příležitosti, kterou nabízí mu hračka prostá pro vzlet a illuse, jimiž ji může opřísti. Proto nejsou ani z hlediska paedagogického nejlepší hračky ty, jež ozdobně, ano až do podrobnostl vypracovány jsou; proti těmto náleží přednost vždy oněm, jež dítě samo si utvoří mocí svých illusí: kus dřeva povýší na loď, pannenku a pod., jak právě fantasie jeho pracuje. Hračka podávaná nemá otupovati samočinnost, ale podněcovati má fantasii a dávati jí pobídky a směry v době, kdy dítě samo nedovede se zaměstnávati.

To také záhy postřehli praví umělci a přátelé dítěte a počali vymezovati hranice, kam až možno zajíti v úpravě a vystrojení hračky. Známé výtvory umělců německých (jmenujeme jen: Kirchner, Kleinhampl, Bauer, Geigenberg) ukazují v charakteristických rysech, jak asi provedeno býti má *zjednodušení hračky*. Jejich vojáčkové, zvířátka, ale i vozy, lokomotivy a lodi provedeny jsou v rázných liniích formy co nejjednodušší, vynikají veselou pestrostí barev, svým bodrým pojetím a milou naivností: všemi vlastnostmi svými blíží se nápadně výrobkům lidového průmyslu.

Toto moderní hnutí zasluhuje náležitého ocenění a povšimnutí i u nás, nejen vzhledem k velkým těm obnosům, jež se vydávají (hlavně do ciziny!) za hračky, většinou bezcenné, ale i vzhledem k důležitosti momentu národohospodářského, který se tu přihlašuje důrazně o slovo. — Jsouť hračky vysoce důležitým předmětem obchodním. — Jen z Německa vyváží se ku př. ročně téměř za 25 milionů marek zboží hračkářského a Norimberk se Stuttgartem konkurují stále vítězně v oboru tom s Paříží. Školy pro výrobu hraček jsou v mocnářství našem v Čechách (Horní Litvínov) od r. 1871. (V Neukirchenu — Horní Rakousy — teprve od roku 1881.)

U nás v Čechách vyrábí se zboží hračkářské v hornatých krajinách na Šumavě a v Rudohoří, většinou jako předmět domácího průmyslu. — Ve Skašově Lhotě (u Nepomuku) zhotovují se hračky pouze hrubšího druhu, přes to však odbyt je značný. Vývoz děje se prostřednictvím překupníků většinou do Ameriky. Ještě značnější je průmysl tento ve zmíněném již Hor. Litvínově (okres Most); zde živí se přes sto rodin domáckou výrobou hraček, dřevěných i plechových.

Mohlo by se tudíž včasným pochopením označených proudů novodobých obroditi i české hračkářství, a tak čeliti vítězně importu z ciziny a zejména ze sousedního Německa: možno to tím spíše, jelikož víme, jak prosperují podobné podniky německé. Některé okresy české (hlinský, chrudimský, klatovský) přímo vybízejí k takovému podniku, jenž vedle trochy práce (které ujati by se musili ovšem lidé povolaní!) nepotřeboval by věru mnoho kapitálu základního. Beztak cizinci — píše týž K. D. Mráz — kupují s velikým zájmem hračky slovácké a vozí je domů jako unika; byla by tu tedy dobrá příležitost na základě studia lidové hračky (ku př. slovácké) vytvořiti novotiny, jež by nejen paralysovaly zboží německé, ale vymohly si uznání také na světovém trhu. — Někteří výtvarní umělci čeští — ku př. Benda — podali již v tom směru ukázky ne nezdařené. Zakládalo — prý! — se již i jakési družstvo . . . Zda nebude hlas tento hlas volajícího na poušti?

FEUILLETON

OCEANEM.

Črta z cesty kolem světa. Napsala Louisa Nedbalová.

Sedím na francouzské lodi »La Lorraine« a obdivuji se divukrásným vlnám oceánu, které dnes tak divoce se všech stran na loď dorážejí.

Již třetí den plujeme po Atlantickém oceanu a dnes se teprve oddávám zcela klidnému přemítání o zvláštním osudu, který mne sem zavedl.

Vzpomínky mé zalétají do krásného koutku »Českého ráje« v kraji Turnovském, kde má cesta rozhodnuta a umluvena byla.

Tam nabídla mi zcela neočekávaně hraběnka A. C. M., šlechtična to nejen rodem, ale i duchem a cítěním, bych provázela ji na cestě do Žaponska, kde navštíviti chtěla svého bratra, poručíka řadové lodě, který byl přidělen co námořní attaché k rakouskému vyslanectví v Tokiu.

Nabídka tato, podniknouti za nejvýhodnějších podmínek, které se jen cestovateli naskytnouti mohou, cestu kolem světa — se šestiměsíčním pobytem v Žaponsku, byla příliš skvělou, nežli abych ji nebyla s velkou radostí a vděčností přijala. Vždyť kynula nám perspektiva, že seznáme v Žaponsku nejen krásnou tuto zemi a zajímavý její lid, ale též jeho státníky a vojevůdce, cizincům téměř nepřístupné, kteří za posledních 39 let mocným výchovným vlivem svým tak velice povznesli všechny dosud tajené síly vlasti své.

Rozhodnuto, že použijeme lodi francouzské, plující z Havru do New-Yorku — i další kombinace jízdy Severní Amerikou a plavby po Tichém Oceanč šťastně rozřešeny a my vydaly se rychle na cestu.

Po rozrušujících dnech horečných příprav a tklivého loučení nadešel den odjezdu. Konečně vsedly jsme do vlaku, který nás unášel z drahé vlasti.

V Stuttgartě vstoupily jsme do východního expressního vlaku, kterým jsme druhého dne ráno dorazily do Paříže.

Jaký to ruch a shon, který zde na nádraží panoval. Obdivovala jsem se agilnosti a humoru toho lidu. Nosič, kterému jsme svá ohromná zavazadla byly svěřily, házel je s gracií na vůz a provázel každý břitkým vtipem.

Zvláštní vlak z Paříže do Havru. 2239

Po snídani v elegantním hotelu, kde jsme byly ubytovány, projížděly jsme Paříží. Viděly jsme Champs-Elysées, Louvre, kostely La Madelaine, L'église des Invalides s hrobem Napoleonovým, Panthéon atd. Odpoledne jely jsme automobilem k páté hodině do Bois de Boulogne.

Tam je v tu dobu dostaveničko elegantní Paříže. Dámy přijížděly tryskem v krásných kočárech a automobilech v nejnovějších svých podzimních úborech, klobouních a kožešinách.

Snaží se vzbudit nejen obdiv, ale zvláště závist svých bližních a při tom se tváří, jako by patřilo k nejdůležitějším životním

otázkám ukázati se kolem páté hodiny odpolední v nejkrásnější toiletě v Bois de Boulogne.

Je sice velice zajímavé takové korso, ale myslím, kdybych žila v Paříži, že bych nikdy tuto hodinu nezvolila k procházce v tomto čarokrásném parku.

Vracely jsme se elegantní ulicí rue de la Paix. Zde stále a stále ještě přijížděly kočáry, z kterých sestupovaly graciosní Pařižanky a spěšným krokem v domech mizely.

Na domech četla jsem velké firmy Paquin, Doucet a jiných suverénů říše mody, kteří svým klientkám více nebo méně milostivě audience udílejí.

Přijímají je s grandezzou a neimponuje jim ani jméno ani jmění. Jen dle toho, jak se jim dáma taková osobně zamlouvá, halí ji ve své básně krajek a hedvábí.

Z Paříže odjely jsme zvláštním vlakem do Havru. Je to tak zvaný »Train spécial« nebo též »Train transatlantique« určený jen pro cestovatele, jedoucí lodí dále přes Atlantický Ocean. Vlak ten jede z Paříže do Havru tři hodiny s jedinou pětminutovou zastávkou v Rouenu.

Má velké průchodní vozy spojené s restauračním vozem. Na každém voze je zevně připevněna velká, bílá tabulka s tištěným nápisem »Train spécial« a pod tím uvedena jsou jména těch osob, které v tom voze se nalézají, takže každý zná napřed již jména osob těch, které společnou cestu přes Atlant konati budou.

My měly dvě spolucestovatelky, jednu Mexikánku a jednu Francouzku. Nikdy neviděla jsem takové kontrasty vedle sebe. Mexikánka byla zosobněný optimismus, kdežto Francouzka zastupovala černý pessimismus.

Obě tyto asi (buďme galantní) čtyřicetileté dámy konaly již několikráte tuto zámořskou cestu a obě náhodou právě po lodi »La Lorraine«, která nás převezti měla do Ameriky.

Na naši otázku, jaká ta loď je, počala Mexikánka o ní horovati a všechno na výsost vychvalovala; loď, obsluhu, jídlo atd. Francouzka ji ihned přerušila. Nedostaneme se tou lodí nikdy do New Yorku, jistě se potopíme. Také na lodi »La Savoie«, patřící téže společnosti, se právě nyní na stroji něco stalo, takže prý nemohla se více do Ameriky vrátiti. Je to mizerná loď, mizerná obsluha, hrozné jídlo — z krátka a dobře, kdyby to asi byla vše líčila v těchto barvách méně srdnatým nežli jsme náhodou

Na schodišti Lorrainy. 2241

byly my, myslím, že by byly na tu loď nikdy nohou nevkročily. Takto jsme se ale debatujícím těm dámám srdečně zasmály; ovšem více zamlouvala se nám bezstarostná, veselá Mexikánka.

Rozhovor dostoupil nejvyššího vrcholu, když vyjížděly jsme do přístavu Haverského, kde spatřily

Jídelna Lorrainy. 2245

V kajutě. 2243

jsme před sebou předmět sporu, loď »La Lorraine«, která měla nás unésti přes tajuplné vlny mořské do země nové.

Neubráníte se zvláštnímu pocitu při pohledu na loď, které svěřiti máte, třeba jen na dobu krátkou, život svůj.

Vlak náhle zastavil u veliké, nádražní síně, z které viděti lze na druhé straně loď! V síni je hrozný křik a shon.

Pět vlaků téměř současně přiváží sem cestující ze všech končin Francie. Sem přinášejí se a odtud na loď dopravují zavazadla, která zde majitel jen s tíží nalezne.

Považí-li se, že naší lodí jelo přes jedenáct set osob (nepočítajíc v to 300 osob k obsluze lodi patřících), lze si lehce představiti ohlušující povyk a shon všude.

A tu stál uprostřed všech lidí a zavazadel všemocný »Maitre d'hôtel« Lorrainy v bezúhonném fraku, vítaje každého cestovatele s usměvavou tváří a rozesílaje nesčetné číšníky, kteří cestovatelům ruční zavazadla odnímali a do kabin odnášeli.

Spěchaly jsme prohlédnouti si loď, o které jsme tolik dobrého a špatného byly právě slyšely. Po dlouhém můstku, který spojoval síň s lodí, vstoupily jsme na tuto a kráčely po krásném, palmami zdobeném schodišti. Vešly jsme do elegantní kuřárny, kde stál právě poštovní úředník, který přijímal telegramy, dopisy a lístky, jež cestující v poslední chvíli před plavbou rozesílali svým milým a známým, sdělujíce, že za krásného, slunného dne opouštějí břehy Evropy.

Zaznělo třetí zvonění a my spěchaly na palubu, bychom pozorovaly odjezd. Po obou stranách stálo na břehu Havru na tisíce lidí provolávajících hřímavé, veselé »Bon voyage!« Pomalu mizelo vše před naším zrakem, až konečně rozprostřela se kolem nás jen ohromná plocha vody, která se právě zdála býti tak klidnou a smavou, jako by v sobě nechovala nejmenšího nebezpečí.

Mexikánka měla pravdu. Loď naše je znamenitá. Zachovává stále klidný, stejnoměrný pohyb. Když druhého dne moře se rozbouřilo, zůstalo vše v kabinách, ale asi pět nás přece jen zbylo na palubě. Divím se sama sobě, jak znamenitě snáším všechny rozmary mořské, a těším se z toho, neboť nejsem oloupena ani o jeden z mocných dojmů, které skytá zvláště tento rozpoutaný živel.

Chvílemi je mlha tak hustá, že nelze ničeho viděti, a stále a stále zaznívá smutný, táhlý zvuk varující sireny. Loď se kolíbá, vše duní, praská. Vlny kol jak vysoké vrchy. Loď naše sotva že s namáháním největším se byla vypracovala na vysokou takovou vlnu, již s rychlostí a rachotem spadá dolů a ztrácí se ve vodě. Máte pocit, že musíte utonouti — a přece strach mizí při pohledu na velkolepý tento obraz, kterého nikdy více nezapomenete. Celou jeho krásu nepopíše žádné péro a nezachytí žádný štětec.

Zařízení naší lodi je nejmodernější. Všechny kabiny dobře zařízené, znamenitě větrané pomocí ventilátoru, který dnem i nocí přivádí proud čerstvého vzduchu.

Kabin první třídy je 350 — jsou všechny obsazeny, v druhé třídě jede s námi 150 osob a ve třetí 620.

Mimo kabiny I. třídy nalézá se ještě dole Salon des Dames, elegantní místnost, kde stojí pěkný francouzský klavír malého, ale příjemného zvuku, pak ještě jídelna pro děti a pro francouzskou loď ovšem nezbytný Coiffeur des Dames.

V prvním patře je velká, prostorná herna a krásná jídelna. V druhém patře je velký salon, který spojen je s knihovnou a písárnami. Odtud je rozkošný pohled na moře. V saloně hraje třikrát denně malý orchestr. Toho si za dne málo kdo všímá. Páni jsou po celý den zabráni ve hru v karty, neb sedí v baru, který je s hernou spojen.

Plující ledovec. 197a

2195 Vilém Kandler: Svatá noc.

Dámy sedí většinou plny nudy s románem v lenoškách na palubě.

Za to tím více vítán je večer po dobrém diner, kterého se zde súčastňují dámy i páni v bezvadném salonním úboru.

Je to krásný pohled, když stoupají dámy večer po krásném schodišti palmami a zrcadly zdobeném v jasných hedvábných toiletách, plny drahocenných kožešin a šperků. Vstupují do elegantní, zlatem zdobené jídelny jako do plesu. A v jídelně samé vše se třpytí a leskne. Uprostřed jsou dvě řady dlouhých, kvítím posetých stolů, na kterých je vše nejjemnějším francouzským vkusem upraveno.

Podél zdí u oken, ze kterých viděti lze moře, jsou malé, pro 4 osoby určené stolky. K takovému nejraději zasedáme, pozorujíce odtud nerušeně kosmopolitickou společnost.

Asi dvě třetiny cestujících tvoří Amerikáni, vracející se z letních pobytů z Evropy, a jednu třetinu Mexikáni, Brasiliáni a Francouzi.

Nejbohatší, ale též nejoriginelnější zdá se být jedna rodina brasilská.

Sestává z mladých manželů a z dosti mladé tchýně. Obě tyto dámy přicházejí denně na palubu vždy v nových dlouhých kožešinách, ze kterých každá representuje jmění.

Každý den o třetí hodině odpolední přicházejí na palubu jejich služebníci: Japonci.

Napřed kráčí Japonec s vážnou tváří a nese v náruči v pláštíku zaobaleného miláčka svého velitele — malého, ošklivého buldogga. Toho vkládá pánu svému do náruči. Za ním přichází Japonka, která nese malé ubohé děťátko — to uhodnete jen v záplavě krajek a hedvábí — viděti ho není. To podá své velitelce, načež oba sloužící očekávají nyní v slušné vzdálenosti pokynů panstva.

To odevzdá jim po krátké době oba svěřence a Japonci, vědomi svého zodpovědného postavení, odnášejí je opět s vážnou tváří do kabin.

Luxus, který zde na lodi panuje, je obrovský, ba až směšný. Co Amerikánky vymění za den drahých toillet, kožešin, šperků a — závojů, nedá se ani popsati. Vedle této veledůležité práce, strojiti se celý den, mají už dámy jen jedno na mysli: flirt. Ta mělkost a banálnost jejich konversací je pro naše poměry až hrozná.

Veliké procento příjemných cestovatelů tvoří děti. Od brasilského nemluvnětě až do 12letých hochů je jich zde na palubě asi třicet. Vymýšlejí si nejoriginelnější hry a těší se z každé vysoké vlny a z každé lodi, která se objeví na obzoru. Pozorují vše a mají pro krásy, kterých plavba naše skytá, mnohem více porozumění než jejich rodiče. Jde-li nějaký námořník kolem nich, již běží mu vstříc, vyptávají se ho, baví se s ním a pomáhají mu zdatně při každé práci, kterou na palubě vykonává. A jak vyjasní se tvář takového námořníka při zábavě s malými jeho pomocníky a jak dovede drsná jeho ruka něžně dítě pohladit!

Již od prvního dne zasedl si ke mně roztomilý šestiletý, plavovlasý hošík. Kreslíme spolu lodi a vlaky a on mi při tom rychle a bystře vypravuje. Mluví plynně francouzsky a anglicky. Bydlí s otcem v Chicagu, matka je v Paříži s třemi dospělými dětmi, jež tam studují. A malé, smavé toto dítě jezdí sem a tam, neznajíc ani bázně ani strachu. Dělá tu cestu již — po desáté!

Po celou tuto plavbu je dítě odkázáno takřka samo na sebe; ač skoro celý den si vedle mne hraje, přece jsem otce jeho nepoznala.

Zde se o děti vůbec nikdo nestará, jen zazní-li zvon volající děti k jídlu, přijde někdo z rodičů, by děti do dětské jídelny zavedl.

Po dvoudenním špatném a bouřlivém počasí zasvítilo dnes opět slunce. Moře ustalo ve svém hněvu, a voda opět je klidna jako v den našeho odjezdu.

Pojednou nastalo hrozné rozechvění všech cestujících: bylo signalisováno, že plují směrem proti nám dva obrovské ledovce. Z dáli vypadaly jako dva vysoké vrchy. Blížily se nám stále víc a víc a za půl hodiny mohli jsme se úchvatnému tomu divadlu z blízka obdivovati.

Slunce svítilo v celém svém jasu na tyto dva velké, studené majestáty.

Jak čarovný to pohled! Jako dvě velké křišťálové skály, tisíci démanty pokryté. Vše třpytilo se, až oči bolely a paprsky sluneční odrážely se ve všech barvách od vysokých, sněhem pokrytých těch ledových skal. Pluly zcela blízko kolem nás. Loď naše záhy obklopena kusy ledu, s nichž vál chlad a mráz, že jsme v pravém slova smyslu mrzli. Asi hodinu trvalo toto zajímavé divadlo — pomalu, klidně pluly dál a dál až zmizely jako krásná vidina. Dlouho jsem se za nimi divala — konečně zmizela i sněhem pokrytá jejich třpytící se vlečka, kterou za sebou táhly na vlnách mořských.

Nebe nám přálo že jsme je potkali za tak krásného počasí, v uplynulých mlhavých, bouřlivých dnech by nám potkání toto bylo bývalo snad osudným!

Plavba naše blíží se svému konci. Spatřujeme z dáli první světlo z pevniny americké. Socha Svobody, symbol Ameriky, třímá ve své pravici hořící pochodeň, kterou svítí nám na uvítanou.

Vítáme světlo její s upřímnou radostí a hledíme s nedočkavostí vstříc našemu vstupu do neznámé této země.

Atlant šťastně překročen — zbývá ještě jízda Severní Amerikou a plavba po Velkém Oceanu, než dorazíme k cíli své cesty — k Japonsku.

Tam doplouti máme v době nejkrásnější, v době kvetoucích chrysantém — — —

Vigée-Lebrunová. Marie Antoinetta se svými dětmi.

— **Národní divadlo.** Druhou původní novinkou zimního údobí byla minulé soboty Svobodova tříaktová veselohra »Fialka«. Dvě paničky v nejlepších letech a s nadbytkem žáru jsou družkami obstárlých manželů. Jeden je profesorem a strašně rád přednáší. Pečlivá manželka zve si proto do domu studenty, kteří hoví nejen vášni pana profesora, ale i neuhasitelné vášni milostivé. Druhá paní, choť císařského rady, obklopuje se mladistvými děvčátky mezi patnácti a osmnácti lety. Tyto divčiny vábí k sobě mladé muže, mezi nimiž pak vybírá si paní císařská radová svoje milence. Obě paničky jsou tedy velmi povedené. Paní Laudová a Hübnerová sehrály je zálibně a s temperamentem.

Čtyři divenky, pí. Červená, slečny Sedláčková, Rydlová a Světlá, jsou důstojnými žačkami paní císařské radové. Jak vidí mladého muže jen trochu k světu, již se za ním ženou, dorážejí naň, nabízejí se mu, žárlí na sebe navzájem a při tom piští a výskají, až v uších zaléhá. Hlava jde kolem z toho a záhadou je, jak neopatrné jsou jejich matky, když je svěřují tak nepovolané vychovatelce, jakou je paní císařská radová, od níž se nemohou naučit nic dobrého.

A když do této společnosti vpadne švarný advokátní koncipient dr. Valenta, nastane překotný zápas o něho. Obě paničky i čtyři divčí pisklata dorážejí na ješáka, o překot se mu nabízejíce a zoufale na sebe žárlíce, neboť bystrý mladík prohlédne brzy jejich slabosti a vyzná bez rozpaku lásku k aždé z nich. Z toho je hromada rozmarných scén, z nichž zejména žárlivá dueta obou vyzrálých lvic zdařila se neobyčejně autoru i oběma osvědčeným herečkám.

Ale v této společnosti šesti, jejíž jediným cílem je flirt a snad i více, je ještě sedmá ženská postava, slečna Viléma. Toť ona skromná fialinka. Jak se ocitla v této společnosti tato cituplná idealistka lásky? F. X. Svoboda kreslil oněch šest velmi ostře a jejich mravní jakost je považlivá. Skromnost a ctnost Vilémy vykreslil také markantními rysy a proto tím se více odráží od tohoto milieu, jež je Fialce tak cizí, ba mělo jí být odporné.

Ale žije v něm proto, že tomu chce tajemný Osud. Vilma měla přítele, který jí vyprávěl o jednom ušlechtilém mladém muži tolik pěkného, že se mu v srdci zasnoubí, aniž ho kdy viděla Dr. Valenta měl přítele, který mu vyprávěl o jedné ušlechtilé mladé dívce tolik pěkného, že se jí v srdci zasnoubí. Přítel obou je táž osoba a zemře. Autor i osud chtějí tomu, aby přání mrtvého se splnilo a tak se stane, že během tří aktů odhalí se tajemství duchovního zasnoubení a veselohra končí perspektivou šťastného zajisté sňatku Vilémy a Dr. Valenty. Šest nehodných ovšem dočista ostrouhá.

Takový je obsah veselohry Svobodovy, která byla obecenstvem veselohry vlídně přijata a četným souborem herců čiperně sehrána. Faktura veselohry ukazuje technickou zručnost autorovou a má řadu povedených, působivých detailů scénických. Dialog je plynný a rušný, leč některé obraty nejsou právě nejjemnější. Aby vznikla veselohra, musíme časem připustiti leckterou nepravděpodobnost. Ale ve »Fialce« je rozpor mezi sentimentální cnosti Vilémy a fraškovitou nemorálností ostatních šesti ženských postav poněkud příliš nápadný a rušivý. Autor nanesl na jednu stranu mnoho bílých a růžových barev; na druhou stranu mnoho pestrých a křiklavých tonů. Tyto barvy se bijí. V tom je slabina hry.

Slč. Dostálova v úloze Vilémy počínala si přesně dle role a tím více se odrážela, upadajíc místy v pathetický tón. Pan Želenský svižně sehrál svého doktora. Ostatní četné mužské epizodní figurky byly vhodně obsazeny. Režie sestavila tři pěkné interiéry. *F.*

— **Podzimní svítání.** Drama o 3 jednáních. Napsal Karel Rožek. Druhého cyklu Máje večer třetí. Nestalo se ponejprv, že špatný kus herci skvostným provedením zachránili — víme však také, že se nestalo ani ponejprv ani naposledy, že prožluklá nehoda kusem slibujícím nejčestnější úspěch, považlivě zaviklala. Herci upadne polovička knír.. a všechno je ohroženo — souhra i kus. Při Rožkově premiéře povolil paní doktorové na scéně nějaký steh.. Herečka překvapila do opravdy obdivuhodnou duchapřítomností, ale publikum je ovládáno ve hledišti tajuplnými silami. V zadu někdo se zasměje a už je zle. A smích v divadle je, jak známo, velice nakažlivý. A už bylo po napjetí a po zájmu, jenž zejména v prvním aktu věštil nejkrásnější výsledek.

Pro herečku nepříjemná nehoda, která, jsou-li tu záruky, že je tu pravé nadání, pranic neznamená. Větší rozhodně pohroma při tom stihla autora, jenž by byl se svým »Podzimním svítáním« asi daleko jinak pochodil. Autor řeší ve svém dramatě zajímavou otázku. Mladý lékař provede nerozumný kousek, vezme si totiž za ženu děvče, jež svým povoláním stálo hluboko pod společenskou úrovní doktorovou. Pozdě vidí, jak osudně chybil. Stará láska v něm obživuje a velká touha jim zalomcuje — chybu napravit, ztracené štěstí nalézt a uchvátit. Až potud až na malé výminky pracoval autor rukou obratnou a nutno zároveň uznati, že herci hráli s velikou pietou. Vzpomínám zejména krásné scény z prvního jednání — nejcennější partie tohoto aktu — kdy se nešťastná paní vrací od hrobečku toho, jenž jim neměl odcházeti. Snad by

to bylo všechno přece jinak dopadlo. Přináší svému muži kytičku fialek. Ant. Jiřikovský i Joza Meriová výjev sehráli s účinnou dojímavostí.

Nemám kusu po ruce a nedovedu proto posouditi, jak je budován, protože právě v partiích, jež měly býti brillantně sehrány, byli jsme z pozornosti vyrušováni projevy, o kterých znalci hlediště tvrdí, že propukají mimo vůli divákovu. Bude proto asi nejsprávnější, počkáme-li s úsudkem na provedení, jemuž zasvitne — lepší hvězda!

—*sl.*—

= **Výstava Manesa**. Jan Preisler, dnes nejradostnější jméno našeho umění, zaujme nejsilněji. Malíř puberty, přidušeným hlasem vypravuje ve svých čtyrech obrazech pohádky probouzející krve, jejich snění, smutků, touhy. Od obrazu k obrazu přibírá hlubší tóny, usiluje o nové barevné akordy, experimentuje o zvýšení barevného účinu, přechází od sladké neurčitosti svých posledních prací (patrně pod severními vlivy) k stále intensivnějšímu malířskému výrazu jich citového obsahu. Celý přechod dobře ukazuje výstava, kde první obraz sladěn v tichou harmonii půltónů perlově hnědé, růžové, modré a černé, v posledních různě lomené tóny žluté pojí se se šťavnatou zelení leta, promíšenou bělí břiz a odrážející se od intensivních skvrn černé. Preisler roste; je radostným zjevem, že i u jiných členů Manesovy družiny pozorujeme toto prohlubování a oduševňování prostředků. Ot. Nejedlý po velikém úspěchu poslední výstavy zvláště v plátně »Na Labi« ukazuje stále vyrovnanější podání atmosféry i tvarů krajiny zostřené cítění individuelního charakteru. Za to nic z toho, čím letos zastoupen Slavíček nemá krásný sametový ton, malířské procítění, jeho tempery »Z Prahy« minulé výstavy, třebas »Platnéřská« a »Klášterní uličkа« chytnou vystižením tónové bohatosti starého zdiva.

Ze starých známých překvapují Bém a Hudeček novými tony. V krásném »Večeru« ukazuje Bém zjednodušení, oprostění a vyrovnání svých výrazových prostředků, na prospěch jednotného, klidného dojmu. Tam, kde vybírá si s Hudečkem tentýž motiv i osvětlení předčí jej bezprostředností v zachycení nálady vlahé noci. Za to vystihl Hudeček v obrazech »Po dešti« a »Chalupy« subtilní barevné půvaby i nervosní chvění vzduchu prvního jara. Ještě Wachsmann a Pollak a Šemjakin zaujmou svými portréty. První vytváří, vyrovnávaje v jedno arangement sedící dámu se světlem zatopeným budoárem, krásnou elegii posledních zásvitů podzimního slunce, druhý chytne nervosní jemnosti postřehu, jejž nahražuje Šemjakin radostí z barvy a energií štětce, jímž jistě fixuje životný zjev.

Stretti, Úprka, Šimon, K. Špillar, nepřidávají nových rysů svému uměleckému reliefu, Böttinger je stále plošší v portrétu, Kalvoda manýrovanější v dekorativních krajinách. (Pokrač.)

= **Výstavu prací Karla Liebschera** registrujeme toliko, poukazujíce k obšírnému článku prof. Šimáka v předešlých dvou číslech. Obsahuje ke stošedesáti číslům ze všech dob umělcovy tvorby, rozměrné oleje i charakteristické ukázky jeho bohaté illustrační činnosti.

= **Souborná výstava Constantina Meuniera** v Rudolfinu poskytuje vzácný pohled na životní dílo jednoho z největších umělců naší doby. V krásném přehledu shrnut zde výběr kreseb a obrazů, jeho plastická činnost representována téměř úplně. K výstavě, jíž rovné neměli jsme od památné exposice Rodinovy se ještě vrátíme zvláštním článkem.

= **Marie Antoinetta se svými dětmi** zvěčněna byla štětcem Vigeé—Lebrunové krátce před katastrofou roku 1789. Se stěny versaillského paláce dívá se na nás ještě dnes tento obraz mateřské pýchy a rodinného štěstí — avšak oko zasvěcencovo pátrá, není-li někde v pozadí obrazu již nějaká předzvěst neštěstí, které si tak záhy sáhlo do této skupiny.

Princ u kolébky stojící jest nešťastný dauphin známý v historii pode jménem Ludvíka Sedmnáctého, jenž byl zachráněn před umučením v pařížském Templu takřka zázrakem. Neuvěřitelný průběh jeho života na základě historických dokumentů světu vyličil český učenec Dr. Vil. Gabler v knize »Ludvík Sedmnáctý«, kterou právě odevzdáváme do rukou českého čtenáře.

Dívka stojící po pravici matčině je princezna Angoulema. Tato dcera nešťastné královny francouzské to byla, která zapřela svého bratra, aby koruna Francie nemusila s hlavy jejího strýce Ludvíka XVIII. Líčení Gablerovo, jak Angoulema umlčovala toto veliké rodinné tajemství, jak i v pozdějším vyhnanství v letech třicátých, když žila na královském hradě v Praze, nepředpustila ani chůvu svou, která ji nesla důkazy, že žije nešťastný bratr její, za mrtvého pokládaný — toto líčení plné nejpohnutějších scén předčí i nejnapínavější romány.

Krásný obraz Vigée-Lebrunové jest nádhernou illustrací k této »historii největšího politického zločinu« — kdo knihu Gablerovu přečte a na tuto skupinu se zadívá, neubrání se hlubokému pohnutí.

Jak divně se rozešli všichni z tohoto obrazu. Krásná panovnice donesla tuto lepou šíji pod sekeru guillotiny, dauphin jen divem unikl nástrahám téměř všech evropských dvorů — za jedno zachránění jeho byla manželka Napoleonova otrávena! — a princezna Angoulema třikráte musila z Francie do vyhnanství, kdež také zemřela. Malá Marie Žofie, na klíně Marie Antoinetty, byla poměrně nejšťastnější. Zemřela dvě léta před prvními výbuchy revoluce — pádem bastilly 14. července 1789 ujímající se vlády nad Francií . . . . .

= **Svatá noc** V dobách prudkého vývoje malířských technik, pohybujícího se v krajních mezích

raffinované dovednosti a úmyslné primitivity, obrázek Kandlerův jest malým zjevením idyllických dob, jimž korektní, ale tvrdá a studená kresba Führichova byla zářivým vzorem. Jako jiné, slabší individuality podlehl vlivu Führichovu i Kandler a ve vodách nazarenismu už vytrval. Byl malířem hledaným, ba proslulým, štětec jeho pokrýval veliké plochy chrámů a kapli a historická jeho plátna kupována v kruzích nejvyšších. Plodnost a pile jeho byla obdivuhodná; vedle rozměrných maleb freskových namaloval neméně než 87 velkých oltářních obrazů, nepočítaje obrazy historické, kresby a illustrace. Narodil se r. 1816 v Chrastavě a zemřel r. 1896 v Praze.

— **Alfred Wierusz Kowalski** náleží k typickým representantům starší výtvarnické generace, která vrchol svého umění hledala v literárním obsahu svých děl, jemuž podřizovala kvality čistě malířské. Kowalski do svých prací vkládal však více: sílu vzrušujících scén, bravurní kresbu rozpěněných koní v plném trysku i jistou náladovost zasněžených plání litevských, polských i ruských. Sympatický polský umělec narodil se r. 1849 ve Varšavě a studoval v Drážďanech a v Praze.

—*n*—

— **Překladová knihovna Máje.** Druhý svazek letošního ročníku vyhražen slovanskému umění, i počíná právě vycházeti sbírka novel »Chvile« od Elizy Orzeszkové v autorisovaném překladě. Není snad druhé knihy drobnější belletrie polské, o níž by pronešeno bylo tak významné a veliké epitheton, jako právě poslední dvě sbírky novel Elizy Orzeszkové pod názvem »Chvile« a »Pásma«. »Nacházíme v nich skutečná, byť drobná arcidíla« — tak zní úsudek vynikajícího kritika polského, Piotra Chmielowského. Co znamenají tato slova z úst tak seriosního a objektivního recensenta, jakým Chmielowski vždy byl, leží na biledni. V knize »Chvile« všecky skvělé přednosti a půvaby vzácného umění autorčina vystupují před vnímavou duši čtenářovu v nejkrásnějších barvách. A ušlechtilá tendence, jakou vyznačují se všecka díla Orzeszkové, jest zřejma i na »Chvilích«: budíti a sílíti v polských srdcích lásku k vlasti a k trpícímu lidstvu. Pro tuto snahu těšily se vždy spisy Orzeszkové u polských čtenářů vzácnému porozumění a živým sympathiím, a mám za to, že dnes, v dobách bouřlivých událostí ruských, jež pro Poláky mají význam dalekosáhlý, jsou spisy Orzeszkové právě pro tento svůj patriotismus a altruismus čteny s dvojnásobnou dychtivostí a hlubším pochopením nežli dříve.

Zavadiv o revoluční hnutí na Rusi, uvádím zde při této příležitosti k vůli zajímavosti úsudek Orzeszkové o významu tohoto hnutí pro Poláky v království. »Je nám tím více zapotřebí útěchy a trochu radosti odjinud« — píše slavná spisovatelka polská, žijící v Grodně na Rusku, v jednom ze svých dopisů — »poněvadž právě nyní jsme zde nevýslovně nešťastní a ve své národní existenci více než kdy jindy ohroženi. Přetvořování se Ruska z jednoho útvaru státního do druhého provázeno jest konvulsemi, jež do hloubi otřásají všemi národy, s touto řiší spojenými. Míra našeho utrpení denně roste a »budoucnost« neustává se objevovati v strašlivé podobě. Vyjde-li polský národ i z této zkoušky ještě živ a zdráv, podá tím důkaz neobyčejné životní síly a hodnoty. Neboji se však, že v souzvuku slovanských hlasů hlas polský ubude. Pro lidi i pro národy bývají někdy utrpení a zkoušky nad jejich síly.« *V. Kredba.*

— **Katechismus dějin hudby.** I., II. Napsal Hugo Biemann, přel. Dr. Jaromír Borecký. Stručný přehled dějin české hudby, sestavil Dr. Jaromír Borecký.

Německý učenec s nejobsáhlejší možnou vědeckou erudicí a zároveň s důkladným vzděláním ve praksi hudební podává ve dvou dílech svého katechismu trest všeho, co o rozvoji umění hudebního napsal ve svých velikých dílech i v drobnějších studiích. Činnost jeho spočívá vždy na reální půdě. Staví na faktech. A, genius systému, roztřiďuje svoji látku, řadí ji, definuje, že rázem se v ní orientujete, že rázem přehlížíte celek. Dovede mistrovsky trassovat dráhu v takovém pralese, jakým jest rozvoj hudebního umění ve dvou tisíciletích. Vytýčí hlavní body, hlavní otázky: jaké byly kdy prostředky hudební — a rozvede otázku tu v dějiny nástrojů hudebních; jak se fixovala hudební díla písmem — a píše dějiny tónových osnov a notového písma; v jakých formách jevil se kdy hudební obsah — a vykládá je, a vykládá o mistřích, kteří formy ty stvořili. Dovede být hodně střízlivým a suchým ve svém racionalismu, dovede vás znudit, jako zas jiní dovedou zavést vás v mlhách svého estetisování. Ale jistě že vás pouči spolehlivě a na základě nejmodernějších a vlastních výzkumů.

Proto dílo zasluhovalo — pro tuto svoji obsahovou stránku — být přeloženo do našeho jazyka. Máme jediné dějiny hudební, s nimiž možno vážně účtovat: Steckerovy. Ty založeny jsou široce; menší příruční a obsažné knížky, jež stály by aspoň na jakémsi niveau, jsme dosud neměli. Překlad Biemannova spisu ovšem nebyl úlohou jinak ani vděčnou ani snadnou. Sloh díla jest tak hrůzně věcný, tak splétají se tu do nekonečna podřadné věty, takova je autorova nechuť ke každému jen trochu barvitějšímu slohu, že professor ze Simplicissima by nepsal jinak. A při tom: spousty odborných názvů, z nichž mnohé bylo třeba přímo tvořit! Jen výborný znalec češtiny s filosofickým vzděláním mohl s úspěchem překlad řešit. Dr. Borecký nad to, že podal překlad přesný, podal překlad, který snáze, příjemněji se čte, než nekonečné periody originálu.

Spisek další o dějinách hudby české nechce skromně být než doplňkem obou svazečků předchozích. Autor partie starších dějin kompiluje. Jiní

před ním kompilovali též, i když neměli základem tak pevně založená díla, jako jsou třeba Nejedlého »Děje předhusitského zpěvu«. Ovšem s tím rozdílem, že Dr. Borecký udává všude pramen své kompilace. Do jaké míry využil všech pramenů, nedovedu posoudit. Vím však, že jeho obraz naší hudební minulosti jest kreslen velmi prostě, jasně a plasticky. Neprozkoumané ovšem dosud monograficky století XVIII. bude možno po letech, až probrán a zpracován bude sem spadající materiál, vyličit obšírněji a hlouběji. Prvá polovice století devatenáctého jest pak sama o sobě u nás chudá. Tím šíře rozhovořil se autor o zjevech doby, již jako kritik probojoval s sebou, oné vítězné doby Smetanovy, Dvořákovy a Fibichovy. Zde podává definitivní soud svůj, přemnohými případnými referáty dlouho připravovaný, o zjevech, jež sledoval po leta. Není ani nadšeným pokrokářem ani zpátečníkem: dovede pokrok ocenit a dovede ocenit minulost. A není stranníkem. V tom tkví přednost jeho knihy po jedné stránce. A jest umělcem slova a umělcem stylu i tenkrát, když píše telegrafním slohem informační knížky. Jistě, že lecos zůstalo opomenuto, co bylo by zmínky zasloužilo — tak skladatel Picka byl přehlédnut —; jistě že leckterou čárku a číslici bude třeba časem opravit. Ale to snad na ceně publikace poctivě míněné, s obšírnou znalostí věci a krásně po stránce formálné psané přec jen nemění! *K. Hoffmeister.*

⁂ **Češka.** Pokus o ženský kalendář. Podniká jej Ústřední spolek českých žen za redakce Pavly Maternové. Léta, dlouhá léta stopuji ideální snahy Pavly Maternové — před tím jako Pavla Škampová získala jménu svému čest na nivách české poesie — rozumím dobře, kam míří její duch, který v uvědomění české ženy vidí nejbezpečnější záruku naší národní spásy. Když dnes přichází s kalendářem, hlavně ženami pro ženy napsaným — mám o vážný doklad více, že jde nejrozumnější cestou za svým cílem.

Je to kniha obsažná a v každém ohledu cenná. Podaří-li se získati jí tolik přízně v našich rodinách, co se podařilo získati neunavné redaktorce pomoci v kruzích literárních a výtvarných, budeme trvale obohaceni o uměleckou ročenku, se kterou se bude moci ženská propagace pochlubiti nejenom organisačně, ale i umělecky. Místo dlouhého doporučování uvádím jen adressu, pod kterou dlužno objednati za 1 kor. 60 hal. půvabně vybavenou knihu: »Ustřední spolek českých žen,« Praha II. Jungmannova třída.

⁂ **Sedmá velmoc.** Napsal R. J. Kronbauer. Gončarov praví o novinách, že jsou Archimedovou pákou, která hybe světem. Ovládají massy, jsou tribunou, se které se smí všechno říci, mají moc, vliv, každý se jich bojí — ale mimo příslušníky málokdo vidí do jejich zákulisí, a ví, jak se »dělají«. Čtenář, který ráno při kávě, zběžně přehlédne svůj list, nemá ani zdání, jaký výsledek chvatné, zimničné a úmorné práce drží ve svých rukou. Zatím co seděl včera v kavárně nebo byl na procházce, shánělo pro něj novinářstvo novinky a zajímavé zprávy . . . . Soud, policie, pět, šest schůzí, nemocnice, soukromé stanice a prameny, kde se sbírají drobné zprávy pro lokálky, toť asi denní program novinářského Passpartouta, který od rána do večera stará se o materiál pro svůj list.

Kronbauer byl mnoho let zpravodajem jednoho z pražských denních listů a vzpomínky na tato »léta, která ubíjela«, uložil do řady zajímavých reminiscencí a povídek. Z upřímného tónu a plastického slova lze dobře cítiti, že tu mluví život a pravda . . .

V jasných, živých črtách kreslí život v redakcích, jejich shon, chvat, a předvádí celý svět lidí, kteří mají zvláštní styky s novinami. Kolem čtenáře defilují známé osobnosti, události, které kdysi zvířily pozornost, galerie figurek, jak je osud neb náhoda zanesla do redakce . . . Jména i poloza-pomenutých lidí vyskočí: Bozděch, Hess, Barák . . a jiní.

O Kronbauerovi jeden hlas, že umí poutavě, zábavně vyprávět, proto čtenář jde s ním rád na přezvídky. Autor ve své povinnosti reportérské zavádí ho do nevěstince, na policii, na lidumilné bankety, k humanním slavnostem . . . Otočí list a s úsměvem zasvětí ho do nehod, jež mohou novináře potkati (Zatčen před císařem, Ze stříbrných hrobů a j.). Obrázky jasných, pastelových barev. Pak dotýká se i vzpomínek, jež by pro méně obratného stylistu mohly býti kamenem úrazu, zmiňuje se i o lešení popravním, ale s bravurou i tu vykřesá dickensovský obrázek o žurnalistickém triku, jak intervioval krajského presidenta o půlnoci. Knihu uzavírají dva retrospektivní obrázky, miniaturní obrázky: vzpomínka na vydávání novin v Praze za okupace pruské v roce 1866 a genese vzniku novinářské bursy. Mají cenu kulturní i historickou a zaslouží si, aby byly zachovány paměti. *rk.*

⁂ **Kalendáře paní a dívek českých,** vydávaného v Praze nákladem J. Ottovým, vyšel již ročník 20. Vkusnou úpravou náleží ročníku 1907 opět prvé místo mezi podobnými publikacemi českými, co pak obsahu se týče, stačí uvésti jméno redaktorky Gabriely Preisové, abychom nepochybovali také o jeho vnitřní hodnotě. Články a básně vyšly až na skrovné výjimky z osvědčeného péra žen, od kterých jsou do kalendáře zařaděna též některá vyobrazení. *Ds.*

⁂ Pio Baroja: **Dědičný pán Labražský.** Nebyla u nás dosud dosti oceněna A. Pikhartova zásluha, že nás seznámil již s tolika stkvělými plody krásného písemnictví španělského. Jsa v neustálém styku s prouděním své oblíbené literatury, A. Pikhart s neúmornou vytrvalostí a svědomitostí váží z ní nejcennější díla a ve vzorných překladech, kterých se počítá již na několik set, podává je českému čtenáři. Posledním takovým záslužným překladem jest Dědičný pán Labražský. Autor knihy té byl až do nedávna netoliko u nás,

nýbrž i ve své vlasti mužem úplně neznámým. Životopis jeho poslouchá se jako zajímavý román a jest až neuvěřitelno, co všechno podniknouti, vytrpěti a přemoci mu bylo, než se probil k uznání.

Nyní Pio Baroja jest nejplodnějším a nejčtenějším spisovatelem španělským. Výchova jeho mezi Basky mu k rázovitosti pera jenom přispěla. Práce jeho jsou galeriemi zdařilých, nanejvýše originelních postav, spjatých rovněž originelními ději. A hlavní vlastností jeho jest: Co na srdci, to na jazyku. Nemaje falešných ohledů k jednotlivým stavům lidské společnosti, neznaje ostychu ani bázně, Baroja s nevyrovnatelnou pravdomluvností líčí každého tak, jakým v nitru svém jest. V té příčině Baroja jest průzračný jako křišťál, přístupný všem vrstvám čtenářů.

V Dědičném pánu Labražském vypravuje nám část životopisu ušlechtilého španělského zemana, který jako žulová hradba odolává útoku osudných událostí. Nezkrušila ho slepota, nepřemohly dobroty jeho ani nejtrpčí a nejbolestnější katastrofy rodinné ani hmotný úpadek. Dědičný pán Labražský zůstal i na konec, kdy se podobal žebráku, šlechticem srdcem i duší, a ani na okamžik neopouští nás úcta k jeho skutkům.

Kolem této hlavní osoby seskupena jest řada velezajímavých postav rázovitých a životných, že jest až div, kde jich všech spisovatel shledal při svém tvoření. Zejména osoby rázu dobrodružného nalezly v něm nejdovednějšího tlumočníka svých činův a daří se mu to s takovým úspěchem, že s figurami, jakou jest na příklad Angličan Bothwell, jenom neradi se loučíme.

Kniha Barojova vyšla jako nejnovější svazek Knihovny Zlaté Prahy nákladem J. Ottovým. Konáme jenom povinnost netoliko vůči dobrému spisovateli, nýbrž i překladateli a nakladateli, jestliže ji upřímně doporučujeme. *Ds.*

Literární Ježíšek. Tomu není tak dávno, co Ježíšek chodil v rozpacích kolem výkladních skříní knihkupeckých. Nebylo toho mnoho na výběr — a pod vánoční stromeček nelze přece dáti ledaco. Prstýnek — skříňka vonných doutníků . . . nádherná sklenčná vása . . . kus pravé anglické látky na šaty . . . řetěz . . . hodinky . . . to je něco jiného, to mluví samo za sebe, toho není zapotřebí doporučovat. Všude, kam jste přišli před vánočními svátky, viděli jste celé pyramidy Ježíškových pozornosti . . . u obchodníka s hračkami, u klenotníka, v obchodě s tabákovými specialitami, zkrátka, kupovalo se všechno na světě, co mělo representativní vzhled . . . jenom knihy se nekupovaly. A proč? Protože krom několika výjimek byly to lidové Popelky, kterými ani nebylo radno Ježíška obtěžovati. Nebyla ovšem překážkou jedinou zevnější úprava, aby kniha vybojovala si u vánočních dárců náležité místo. Kniha byla přece jenom něco malicherného, něco, co se nevyrovnalo — ani prstýnku nebo hodinkám remontoirkám, ani holi s apartním knoflíkem. Bože . . . dlouho-li tomu, co se celá naše literatura vůbec dostala z katakomb na sluníčko . . . a pak se divme, že to s knihami jde pomalu ku předu a že i zde potřeboval vývojový postup svou dobu.

Kniha ostatně nebyla sama — zrovna takovou vánoční Popelkou byly obrazy a jiná umělecká díla. Kdepak ještě před dvaceti lety komu napadlo, koupiti někomu k Ježíšku obraz, krajinku, sochu nebo uměleckou drobnůstku! Všechno zaplavovaly barvotisky a jenom tu a tam v rodinách nejzámožnějších byl nějaký originál a to z pravidla jenom rodinný portrét. A na vlas tak tomu bylo s knihami. V celém širošírém kraji měli jakous takous knihovničku kněz a učitel a měl-li ji někdo jiný — — div že ho za rabulanta nepovažovali!

A podívejme se, jaký se stal obrat za dvacet, třicet roků. Není dnes snad ani možno, aby člověk existoval bez knihovničky. A proto se objevují úkazy, o kterých se nikomu ani ve snách nezdálo. Na příklad: přijdu k výrobci nábytku a ptám se po knihovně. »Nemám ani jediné — všechny jsem prodal« — praví obchodník. Před lety dvacet roků stála v koutě jeho závodu hezounká knihovna a za těch dvacet roků nikdo se nezeptal, co stojí, neřku-li, aby ji koupil. Tak se časy mění . . . teď rok co rok prodá prý víc knihoven než postelí.

Kniha stala se najednou hledaným artiklem, Popelka našla svůj střeviček. Výrobci její závodí mezi sebou, aby jí dali co nejvábnější a nejnádhernější roucho na pout do světa. Jen se podívejte, jak vypadají výkladní skříně knihkupců! Závodí s nejpřednějšími firmami a jsou proto také oblehány zástupy vděčných diváků. Možno říci, že kniha dostihla konečně své pravé mety — čtena byla — teď už je také ceněna a tudíž i kupována. A z toho má ovšem prospěch také spisovatel, jenž už nedostává na místo honoráře — kabat — a má-li z obratu toho výhodu vlastní tvůrce knihy, má ji ovšem v přední řadě — zase jen literatura!

Ročník V. čís. 13-14. vydáno dne 14. prosince 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

AUG. EUG. MUZÍK:

Smutný kultus.

(Slečně Anně Plešingrové).

Chvile hrůzy, poprvé když v bolu
do mrtvé jsme zřeli, drahé líce,
jako kvítek podťatého stvolu
marně jsme ji tiskli, volajíce:
Probuď se mně, na chvíli jen k žití,
chci ti ještě tolik povědíti!

Ale když se hlava nepohnula,
hudba pláče ať jak chce kol splývá,
když se ona clona neodkryla,
jež v své řasy taje věčna skrývá,
zbude skutek jediné jen snahy:
s prachem smísit prach nám nad vše drahý.

V moře hloub jej jedni hrouží tiše,
ocean by příkrov nad ním zvedal,
Bohu když své otevírá skrýše,
jako korál krvavý jej předal,
zemského nic aby nestřísnilo
srdce, které božským ruchem bilo.

Jiní vezmou jej a složí stranou,
kde plá slunce žárem nesmrtelným,
by ten mrtvý v strž tu rozháranou
stále díval se svým okem skelným,
čistý vzduch pil, pozvolna jen splynul
s přírodou a v jejích prvcích zhynul.

Jiní mrtvé svoje svěří hlíně,
do hrobů jim tvrdé stelou lůže,
zem je mělní v hmotu zvolna, líně,
člověk dlouho na hrob plakat může,
léta projdou v tichém, dumném snění,
než jich údy v květ a kořen změní.

Ti zas rychle na prach proměňují
tělo ohněm, svatým nebes žárem,
hnilob rody, které v hrobě bují,
by je hnusným neschvátily spárem,
v umné urny drahý prach ten složí,
v urny, jež se každým rokem množí . . .

Tvary mrtvých těch těl urnám dali
— obsah tak se v samu formu mění —
zříce na ně marně dlouho lkali
nad tím, co se zdá a přece není — —
přelud a kráso toho žití,
tak tě člověk doved' v jedno slíti!

Potom zříme na ty popelnice,
zříme v drahé rysy, v bronz ten vkuté,
zříme zase známé, smavé líce,
v hrůzném tichu nyní nepohnuté,
jež, jak strasti naší by se smály,
všemu, co už dávno prchlo v dáli! . . .

Marně číst chcem: ono písmo tajů,
věčna, jež z těch hrobních květů voní,
šumí dechem šerých svatohájů,
vlnou do moře se lejíc zvoní,
ale nikdo vysvětlení nemá,
zem i nebesa jsou stejně němá . .

A přec srdce věří, sní a čeká,
ku mlčícím hvězdám v noci hledí,
ač se samo věšteb ticha leká,
stále žádá jeho odpovědi,
z jitra domů zase navrací se,
větší jenom smutek v každém ryse.

Až ta srdce, přeplněné urny,
naposledy také puknou sama,
Bohu vychrlí svůj obsah chmurný,
přehrávše své zoufalosti drama.
Konečně se sama ve prach změní,
lokají klid, oddech, zapomnění . . .

Shledají se s těmi, po nichž touží,
jež je k sobě táhli celým žitím,
jako řeky, jež se v moře hrouží,
jedním s nim pak živy vlnobitím,
čili věčnem vedle nich jen plují,
a jich nedbají a nelitují?

Smutný kultus! Těžký příkaz božství,
s mrtvými tu v stálém spolku žití!
Trudno býti člověkem a množství
hrobů, popelnic v svém srdci krýti!
Čekej, mrtvý! Čím ta žiti doba —
čím my proti věčnosti jsme oba? . .

Ptáme tak se tebe neustále,
Bože! zvídáme svým žitím celým!
Ty však praviš: Mlčte, trpte dále,
mole žij, já pokud žíti velím, —
čítej krásné chvíle plesů, slastí —
a netaž se, stoje nad propastí!

DR. VÁCLAV PLAČEK:

Myška.

Ze »Zápisků obvodního lékaře.«

Na kraji vesnice, oddělena jsouc od rozsáhlého panského dvora jen loukou, stála chata s doškovou střechou, malou zahrádkou před okny a nepatrným dvorkem s kozím chlévkem a psí budkou . . .

Tam bydlela Myška.

Z městečka tam šla malá panská silnička, ustavičně do kopce nepatrnou alejí zkroucených jabloní, kolem myslivny a dvora malé půlhodinky mezi panskými poli a lučinami, a bylo odtud z té výšiny viděti tak daleko, na vlnící se pahorkatinu, posetou malými vesnicemi, lesíky i v slunci se lesknoucími rybníky, až tam na obzor, k modravému táhlému vrchu, o němž říkával otec Myšce, že je daleko, — tak daleko, že by k němu musila jíti čtyři dny, a ani by tam nedošla!

Často se dívala Myška od myslivny na ten vrch, jenž byl mnohdy zahalen mlhami a nedal na sobě rozeznati ani vlásku; ale jindy se zaleskl se svými druhy po mohutných bocích, když slunko zalehlo plně do jeho strání a mlhy klesly k potokům a vodám, nad nimiž pak dlouho visely jako přadena bílého kouře nad hromadami zapáleného pejru na podzimních rolích, — a chlubil se svými mohutnými bory a drsnými, holými svahy, jež se ostře odrážely od mlhavé tmavomodré plochy lesů . . .

To chodila Myška již druhý rok do školy, jež se tam dole vypínala žlutými zdmi a červenou střechou vedle kostela, jakoby k sobě lákala a upozorňovala na sebe slovy neslyšitelnými: »Proč mne, hleďte, učinili po kostele nejvyšší?«

Byla to jen otcova slova, ktera pronesl k dívčině, když ji prvně vedl do školy; ale Myška na to již zapomněla: slova, která jí dosud zněla v sluchu, byla tak úzce v jejích představách spojena se školou, že se jí vždy vybavila ve vědomí, kdykoli si vzpomněla na tuto vysokou budovu, — jakoby to ona sama mluvila, — přísnou a chladnou na první pohled, ale útulnou a milou tam uvnitř, kde se tolik vědomostí o světech dosud netušených podávalo malému rozoumku, a kde bylo tolik skvělé pastvy obrazové pro otevírající se očka malé čiperky . . .

Proto chodila ráda do školy. Sotva mohla ráno dospati! První byla z lože, a pak se vydávala na cestu k myslivně a odtud k městečku, aby byla ve třídě první.

Dav vesnických dětí, rozjívených holek, jimž matky ani šátky pořádně na hlavách neuvázaly, roj kluků s kožennými brašnami po boku, jimž lokte a kolena zašívati bylo tolik, jako přelévati moře do pískového důlku, hnal se za ní i před ní v divém kolotu. S pustým křikem, rval jí šátek s hlavy, tahal ji za cůpek, vyrážel jí slabikář z ruky, a to vše proto, že byla tak klidna a ticha, že šla vždy zvolna, oči majíc upřeny do dálky k modravému svému vrchu, a myslí se toulala tam v těch čistých obzorech, vysoko nad dalekým krajem, kde viděla jen skřivana, pějícího jásavou písničku, a svou duši nepatrnou, jakoby zakřiknutou, ana se uvolňuje a pouští ze svých ústek tak blažený oddech, jak jen bylo lze pomysliti . . .

Prchala před zlobou družek a skrývala se před krutostí svých druhů. Proto vycházela ještě časněji z domova a u plotu myslivny.

majíc dole před sebou zámek a park, parní pílu i dvůr, plný ruchu, křiku a života, domky městečka, táhlou ulici ke kostelu a škole, již bylo tak dobře viděti, sedala dlouhé, dlouhé chvíle a byla spokojena . . .

Když přišla počátkem roku do druhé třídy k slečince, a tato pak, pozorujíc s uspokojením její chování, posadila si ji na kraj do prvé lavice, stala se ještě více předmětem ústrku svých druhů.

»Vezměte si příklad, děti,« řekla tehdy slečinka hlučící třídě, — »jaké je to hodné děvče, — Olga Freibergova!« A přivinuvši ji k sobě, dodala:

»Ty's mi taká čistá, milá a způsobná, taká hebká a přítulná, — jako myška malá!«

Zrudla radostným překvapením Olga, pocit blaženosti zalil její mladou hruď, — ale tím větší bolest projela její srdce, když vyšedši ze školy, zaslechla zprvu ojediněle, ale pak zhusta, jak děti po ní pokřikují.

»Myška, — myška!« rozléhalo se ulicí . . .

Tak se pochvala učitelky zvrátila v přezdívku, nabyla přízvuku pohany, a Olga plakala, usedavě plakala, ačkoliv věděla, že jí slečinka nechtěla ublížiti . . .

A minul podzim: čisté, planoucí obzory pohasly a ztemněly, těžká, ocelově studená šeď rozlila se po nich s oblohy a smazala jejich ostré obrysy, zahalujíc je v moře mlh a nízko visících nehybných oblaků, a prudké vichry lomozily alejí a stáčely se u vír, jenž nejvíce běsnil na výšině mezi myslivnou a vesnicí. Déšť se časem spouštěl s oblaků, mrskal tváře dětí, docházejících do školy, až k oslepení, rozmáčel pěšinu i silničku, postlanou rudožlutým listím, servaným se stromů aleje, — až se objevil sníh, s radostí očekávaný, — sníh bělostný, vlhký, jenž sice prvého dne brzo po napadnutí roztál, ale na druhý den zůstal ležet, tiše, nehybně, jako přilepený na vlhkou půdu . . .

Děti obuly »dřevěné střevíce«; některé dokonce i dobré botky, — mnohem více však děravé křápy po rodičích, či darovanou obuv bez podešví, z níž lezly palce. A tak šly do školy, kde stálo v síni vždy několik řad dřeváčků a »bandorů«, střevíců to s dřevěnými podešvy, — důkaz chudoby kraje a bídy o groš . . .

Olga byla obuta v pěkné nové botky s flanelovými vnitřky.

»Poslala jí je maminka!« říkaly si děti, ohlížejíce se závistivě na ni, ana šla v určité vzdálenosti za nimi; »Myška má bohatou maminku!«

»Myška je baronka!« vykřikl jakýsi kluk a zachechtal se.

»Proto je tak pyšná!« řekl jiný.

»A hebká a — čistá!« poznamenal opět jiný.

»Slečna Myška!« vykřikla posměšně vytáhlá holka, kráčející ve středu kluků . . .

Olgu píchlo u srdce . . . Zastavila se, zopakovala si v duchu všechna ta slova, která právě zaslechla a jimž nerozuměla, a na mysli jí zatanul otec, zjevila se matka. A hned vedle nich, kteří k ní byli vždy tak laskavi a štědří, Frantík a Manča, kteří už nechodili do školy, ale byli po celé léto pryč, přicházejíce jen na noc, tlukouce se celé dni v panské práci, tu v bramborách či řepce, tu o senách na lukách a pastvištích, onde opět o žních za vazači a při mlácení na stohu . . . A vždy když přišli žíznivi a hladovi, nařídali si na tu robotu, jež z jejich dětských ještě tváří činila osmahlé, drsné a předčasně zvráskovatělé obličeje osob daleko starších, a ukazovali Olze rozedrané nohy s přischlou krví na špinavé pokožce, z níž se hlína loupala, a zhrublé ruce, v jichž rýhách usadila se hnědě a černě ornice i šťav travných, aby odtud nemohla býti nikdy více vymyta, a byla znakem jejich nevolnictví po všechny časy.

Olze se vždycky zdálo, že je veliký rozdíl mezi nimi a jí, ač si vše to nedovedla vysvětliti. Pro ni bylo vždycky dosti šatu i obuvi, ona vždy snědla housku, anebo chléb s máslem dříve, než se k němu dostali oni, již hltali suchý, černý chléb, anebo loupali brambory do mísy podmáslí . . . Ona vždy měla nový šáteček na hlavu, když slunko trvale vysvitlo, a pěkné teplé botky šněrovací, když sníh napadl, vlněné šatečky, bílou hebkou košilku s červeným značením, — zatím co Manča vázala na hlavu denně vybledlou plachetku s rozškubanými cípy, zimu přechodila a závěje mezi ploty přelezla s dřeváky a těžkými, nohy rozdírajícími »bandory«, sotvaže v neděli do kostela navlékla botky, — a oblékala se stále do bělošedé režné košile, jejíž hrubé tkanivo zanechávalo na jejím těle vytlačené zrůžovělé stopy, když se zády opřela o opěradlo židle, či když usedla na tvrdou lavici . . .

To vše pojednou blesklo hlavou Olgy, když zaslechla poznámky svých druhů.

Co to praví, — že má bohatou maminku . . .?

Zachvěla se . . .

Že je baronka?

Tam dole v zámku sídlí pan baron, ví to, — potkala ho mnohdy v aleji, když kráčel se správcem ke dvoru, — ale baronka, — — baronka . . .?

Co tak o tom přemýšlela, zaslechla opětně, jak se prou o její původ.

»A je z Vídně!« křičela ona vytáhlá holka, — »je, víte . . .?! Já to vím, naše maminka to jednou povídala, — a naše maminka — —«

»Práže je!« rozhodl kluk s koženou torbou na zádech a pravítkem v ruce; — »videňské

Práže! Protože — protože je Práže a má maminku ve Vídni!«

Neměly jasno děti ve svých mudrckých hlavách o otázce nalezenců, a tak jim byl každý nalezenec »Prážetem«, byť byl i z nalezince dolnorakouského; holka by byla ještě klukovi odpírala, ale jeho pravítko vzbuzovalo v ní patřičnou úctu k jeho důvodům. Tak zůstalo při tom, že je Myška »vídeňské Práže . . .«

Olga uslyševši to, stanula jako k zemi přibitá, a z očí jí vyhrkly slzy jako tehdy, kdy na ni prvně zavolaly »Myško«!

Ona, — ona tedy není Vítkova, tatínek a maminka nejsou její, — je cizí, je nalezenec. Že si dávno neuvědomila význam rozdílných jmen!

Svět se s ní zatočil . . . Chytila se v aleji stromku, — a té chvíle pocítila v srdci bolest, bolest největší. Vše se na ni řitilo, krev se jí hnala do spánku a do hlavy, srdce prudce bušilo, hlas v hrdle staženém zmíral, — Olga se obrátila, a místo do školy utikala k chalupě. Nevěřila tlachu dětí, pochybovala, — ale opět si s hrůzou uvědomovala své postavení doma oproti Frantíkovi a Manče, viděla ten rozdíl, a najednou rozuměla všemu, co dřív pro ni bylo zastřeno rouškou tajemství či nepochopení, — a bylo jí toho tolik líto.

»Myška utíká domů . . .!« zaslechla ještě za sebou.

»Slečna . . .«

»Baronka, chichá . . .!«

A několik hrud a sněhových koulí ji udeřilo do zad . . .

Neohlédla se, bála se omeškati se — —, ale tušila, že se za ní ženou, neboť co chvíle dopadla koule sněhová za její paty, ba některá už ji i předstihla . . .

Bezduchá vpadla do chalupy: vlněný šátek na zádech, čítanku a sešit kdesi mezi ploty u dvora, oči na vrch hlavě, vřelý pot na čele, z něhož se kouřilo, jupku hlinou poházenu . . . Klesla na truhlu, jak vlétla do světnice, až se jí Vítková lekla, a jen vzlykala.

»Prosím tě, dítě —« spínala ruce Vítkova, »co je ti, proč se vracíš?«

Ale nedostala od ní odpovědi . . .

Dověděla se, že ji děti honily, až když už Olga ležela v její posteli a kdy se jí sám tatík zvolna počal vyptávati na příhody toho neblahého rána.

Ano, neblahého, — neboť Olga se skutečně roznemohla. Zprvu jí lomcovala zimnice, až bylo přes celou sednici slyšeti cvakot jejích bílých, pravidelných zoubků, ale v zápětí ji hned takové horko rozráželo, že nevydržela na sobě svrchnice, ba ani sněhu, jímž ji obkládali, necítila. Pak počala v noci »mluviti s cesty«; rozhazovala ručkama, skleněnýma, chorobnou vlahou zastřenýma očima těkala po stropě a neustále s lože utíkala před dětmi.

Vítková jen spínala ruce a němě se dívala s dětí na otce a naopak.

»Vidíte . . .?!« vytýkal matce Frantík, — »vždycky jsem vám říkal, abyste holce řekli, čí je, dříve než ji to řeknou cizí lidé, — a tu to máte! K čemu byly ty tajnosti?«

»Baronka, — baronka, chichá . . .!« křičela Olga; — »vídeňská slečna! Myška, — Myška!«

»Olgo!« zavolala Vítková domnívajíc se, že děvče vytrhne z té její chorobné oblasti myšlénkové, a položila jí na čelo ruku.

»Ďábel jsi,« pokračovala Olga v blouznění, nedajíc se vyrušiti; »andělé jsou v nebi a přijdou s Ježíškem, — rozsvítí na stromečku svíčičky a nebude míti botek jen vídeňská baronka, chichá — —, ale taky Manča a Frantík, aby je nezáblo, povídala slečinka. Pak zas jen Myška bude chodit po sněhu bosa, vezměte si z ní příklad, děti, neboť Olga Freibergova je baronka, přítulná Myška, — slečna Myška!«

»Co to mluví, pro Ježíše Ukřižovaného?« spínala Vítková nad ložem ruce, — »co to vidí?«

»Vidí — —, nic nevidí!« odpovídala jí Manča; »což nevíte, že jí děti říkají Myška? Už jsem vám to jednou řekla!« A vyšla s Frantíkem ze sednice . . .

»A že je baronka —« dodal Vítek, »to jsi roznesla sama!« A odešel pro doktora . . .

Ještě toho dne přišel z městečka lékař, a tu se v chalupě dověděli, že se Olga roznemohla zánětem plic, a že je to nebezpečné.

Lékař přicházel denně, aneb zajížděl do vesnice v sanich z jiných cest, nechávaje koně u dvora a přelézaje závěj mezi ploty, neboť zatím zapadaly cesty a šalebné závěje jiskřivého sněhu vyrovnaly všechny úvozy a doliny, a navršily se místy do výše hřebenu vesnických chalup.

Olga s něho nikdy nespouštěla očí, jakoby chtěla z jeho pohledu vyčísti vše, co si o ní myslí, a jakoby se ho chtěla něco zeptati. Byla již klidnější a chápala, co se kolem ní děje a mluví. Z nebezpečenství sice ještě nevyvázla, lesklé oči, planoucí tváře, stále a stále ještě se vyskytující pupeny oparové na svrchním rtu a obtížný dech s kašlem, jenž vybavoval z průdušek a sklípků plicních hojné krvavé hleny, poukazovaly dosud na vážný průběh nemoci, ale účastenství, jež už jevila, a živost pohledu vzbuzovaly v ošetřovatelích nejlepší naděje.

Až jednou dodala si odvahy a když se doktor nad ní naklonil, hladě ji po plavých vlasech, zašeptala:

»Přijde-li pak nyní ke mně Ježíšek?«

»Proč by nepřišel?« zeptal se doktor.

»Nechodí prý k »cizím« dětem!«

»Tak . . .!« usmál se doktor; »to bys tomu dala! Právě naopak! Sirotky a děti opuštěné miluje nejvíce, je vůbec přítelem dítek . . .! Uvidíš, dočkáš se ho . .!«

»Ano . .? Ach, můj Ježíšku, jak se těším!«

»A ostatně, kdo ti to řekl? Zde je přece tvá matka, stará se o tebe pečlivě, — — od peřinky nemluvně tebe vychovala . .!«

Olga pohlédla v stranu, kde stála její pěstounka, a usmála se.

Vítkové vyhrkly slzy z očí; skočila k nemocné a jala se jí líbati oparem zkornatělé a rozbolavělé rty, až tato bolestí zaúpěla, — byltě to první úsměv, první opětně projev lásky dítěte, které již celých čtrnácte dní, co leželo, dívalo se po ní vážně, zkoumavě, skoro vyčítavě. — jako cizí, opravdu cizí . . .

Když Vítková vyprovázela doktora na zápraží, otevřela mu také své srdce.

»Nemůžete více tajit děvčeti její původ,« vykládal živě doktor, vyslechnuv ji a zapaluje si doutník; — »ale nemluvte nyní o tom, zhoršilo by to velice její stav, jak už ji velice rozrušilo, když to prvně od dětí zaslechla . . . Přestála asi prudké duševní hnutí, — je už velké děvče!«

»A mám psáti pro matku?«

„Nevím, jak bych vám nejlépe poradil. Průběh nemoci je sice pravidelný, ale můžeme býti přece překvapeni každé chvíle zhoršením, — — nemoc to s sebou nese! A ostatně: stojí o ni, píše vám? Přijela by?«

»Zprvu se nehlásila, ale jak začala holka choditi do školy, jevila o ni péči nemalou . . . Snad si ji jednou přece vezme . .!«

»Je prý šlechtična!«

Vítková podala doktorovi poslední matčin dopis, jejž nosila v kapse.

»Mary von Freiberg-Waldheim,« četl doktor na konci listu. »Dejte mi její adressu,« rozhodl se najednou, — »dopíši jí sám!«

Vítkova skočila do chalupy. Ale v tom se rozlehl ve světnici divoký výkřik . . .

Doktorovi v neblahé předtuše zledověla v žilách krev . . . Odhodil doutník a vběhl do světnice: Olga měla oči v sloup a až ke dveřím bylo slyšet rachot nesčíslných bublin z jejích průdušek a chorých plic . . .

Konec — neodvratný konec . .! napadlo doktorovi a smrtelná bledost obestřela jeho líce. Věděl, co to znamená, dovedl ihned rozpoznati vážnost té chvíle, a s žalem si uvědomoval, že byl od nepřítele zaskočen . .! Přichvátal k Olze, nadzdvihl jí hlavu, činil různé pokusy, aby ji přiměl ke kašli a k dávení, lil do ní lék, — marno; nepřivedl již dívku k vědomí . . . Skonala mu v náručí . . .

A výraz jejích lící ve smrti byl klidný, tak klidný a vážný, jako vždy v životě, — jen koutky rtů byly jako k úsměvu zdviženy . . .

Snad spatřila v poslední chvíli po čem neustávala blouzniti . . . Ba ještě teď zdálo se, že van peruti andělských zachvívá neslyšitelně vzduchem ve světnici, v níž se té chvíle zjevil Ježíš, aby poskytl sladkým polibkem poslední útěchu svému miláčku, opuštěné umírající Myšce . . .

MILAN FUČÍK:

Vánoční.

Ne, nechci znovu zas ten starý výjev líčit
o chatě betlémské a svatém nemluvněti,
jež v noci tajemné a v svitu vlasatice
se světu zrodilo, by přišel přerod duší.

Mně tkví dnes na mysli tří králů skvělé zjevy,
již z dálky přijeli a tolik darů snesli
a dítku klaněli se jako vládci světů,
ač chudé, droboučké jen v jeslích z sena bylo.

A chtěl bych, aby též nad kolébkou všech dětí,
jež rodí v bolestech svým mužům české matky,
tří králů zjev se snes' a jejich požehnání:
Duch jasný, hrdé Světlo, Síla vítězící . . . .!

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

yslel jsem na Musu a radost, že se s ní shledám, tak mne pronikla, že jsem se celý den obíral jediné touto myšlenkou a k večeru dychtivě spěchal za Musou.

Ze společnosti nebyl tam nikdo, jen z aleje jsem zaslechl živý hovor. Dva mužské hlasy proplétaly se a mluvily nepřetržitě.

Šel jsem za těmi hlasy do aleje.

Alf blížil se naproti mně s tenkým, žerďovitým pánem v šedém, bezvadném obleku, s hubenou, studenou tváří, připomínající anglickou fysiognomii; takový nehybný klid byl v mladém tom ale lhostejném obličeji s chladnýma bledýma očima.

Alf nás navzájem představil.

Tento cizí pán, jenž se při představování mlčky, zdvořile uklonil, byl obchodník z Olomouce, jménem Max Mader.

Hned jsem si vzpomněl na hovor s Alfem z prvějších dnů. Ptal jsem se ho, kdy a kam odjede Musa. Odpověděl mi, že nejspíš do Olomouce. A tato vzpomínka zabodla se mi do mysli a rozčílila mne, ačkoli zevnějšek tohoto cizince sám sebou nevzbuzoval vážnějších obav. Mne aspoň jeho zevnějšek svým chladem docela odpuzoval.

Alf, jak se zdálo, mne pilně pozoroval a podle všeho měl jakousi radost.

»Jste spolu známi?« ptal jsem se cizího pána neklidně.

»Ano, přijel jsem ke svým známým,« řekl Mader s důstojným klidem, jenž se mi protivil.

»Ah tak!« odtušil jsem roztržitě.

»Je-li libo — kouřím jen tyto,« řekl Mader a nabízel mi několik kusů havanna, ale já poděkoval.

Ale Alf, jak jsem viděl, si liboval na darovaném doutníku a labužně kouřil.

»Jste zde dávno?« otázal se mne Mader a trochu s vysoka na mne pohlédl.

»Asi týden,« řekl jsem chladně.

»Strávíte zde bezpochyby celé prázdniny?«

»Myslím, že ano.«

»Jak se vám líbí náš kraj?« obrátil se Alf k Madrovi.

»Velmi dobře,« suše přikývl Mader.

»A kdybyste tak mohl projít naše lesy — to jsou partie! Skvostné! Můžete někdy podniknout vycházku z naší myslivny,« řekl Alf úlisně.

»Lituji, mám přesně vyměřený čas. Déle se nemohu zdržet. Ale z vašeho pokoje vskutku je krásná vyhlídka. A jaký vzduch! Ten bych rád vzal s sebou do Olomouce,« povídal Mader, nijak se nerozehřívaje.

»Přijel jste včera,« zeptal jsem se Madra.

»Ano, ubytoval jsem se u pana Pelčarského, protože tady není žádného hotelu,« řekl s měšťáckou domýšlivostí.

V tom šla nám v ústrety Musa poněkud neklidným krokem.

Byla okamžik nepokojna a roztržita, pohlédla na mne plaše a v tomto plachém pohledu byla všecka její omluva.

Podala mi ruku a trochu ji stiskla.

»Co jste dělal včera?« zeptala se mne živě.

»Včera jsem se nudil. Ale přece! Zachytil jsem tři písně z úst zdejšího zpěváka,« řekl jsem, upomenuv se na večer.

»Vy sbíráte písně po dědinách? otázal se mne Mader.

»Ano,« odpověděl jsem.

»Neradil bych vám s tím člověkem se tahat,« řekl Alf.

»Vím o něm všecko,« odpověděl jsem Alfovi lhostejně.

»Jsou hezké ty písně?« zeptala se mne Musa se zájmem.

»Jsou všecky v mol, a vy těch tonin, jak jste mi řekla, nemilujete. Mně jedna z těch písní stále zní v sluchu,« odpověděl jsem.

»Máte ji s sebou?« tázala se dychtivě.

»Ano,« řekl jsem a podal Muse zápisník. Musa letmo přeběhla písně.

»Ta druhá se vám líbí,« řekla s pevným úsměvem.

»Ano.«

»Dovolíte-li, zazpívám si ji s kytarou,« řekla pohrávajíc v rukou zápisníkem.

»S radostí.«

Musa se lehce uklonila a chvatně odešla.

Hleděl jsem za ní, na její pružné, mladistvé kroky a přirovnal jsem je ke vláčné chůzi Madrově.

»Ne, ne, on se klame. To není možná, aby Musa . . .,« řekl jsem si v duchu, ale Mader mne přerušil.

Ptal se mne, znám-li Olomouc. Přisvědčil jsem. Ze zdvořilosti řekl Mader, že by jej tě-

šilo, kdybych jej někdy navštívil, vyndal ze zápisníku svou visitku, jakoby chtěl své domácí firmě učinit reklamu a podal mi ji. Poděkoval jsem a nabídl mu svůj lístek, jejž on s povděkem přijal a zastrčil do notesu. Rozmluvil se o svém městě, ptal se mne, kde jsem všude byl a pak mne poučoval, kudy bych se měl podívat. Ze všeho zněla chlouba podobná maďarské: extra hungariam non est vita.

Omrzelo mne mluviti o tom thematu a byl bych rád přešel na jiný předmět, ale Mader se nedal vytrhovat a stále mne zasypával Olomoucí, jakoby chtěl hráti prim a já s Alfem měli mu přizvukovat.

Na štěstí v brzku se ozval otevřeným oknem jemný hlas Musin a píseň, která mně tkvěla v mysli od včerejška, nesla se měkce, líbezně z jejích úst.

Za chvíli přišla Musa mezi nás.

»Jak se vám líbila?« řekla k Madrovi s nedbalou lehkostí.

»Obyčejná venkovská píseň,« řekl Mader chladně.

»Ale je pravda, že největší hudební mistři pili z těch venkovských pramenů,« poznamenal jsem k jeho velkopanskému úsudku.

»To jste dostal!« řekla vesele Musa, obrácena k Madrovi.

»Nejsem hudebník, ale na té písni vskutku ničeho zvláštního nevidím«, trval Mader na svém a lehce vydechl kouř svého havana.

»Páni už přicházejí,« upozornila nás Musa svým čipernym hlasem, snad aby nás odvrátila od sporu, jenž by se byl málem rozpředl mezi námi.

»Představte mne, prosím, společnosti,« řekl Mader, obrácen k Alfovi, který dosud málo mluvil, ale stál jako na stráži a bdělými zraky nás pozoroval.

Šli jsme v ústrety společnosti.

»Proč jste nepřišel včera?« pošeptala mně Musa káravě.

»Vždyť víte, jaká byla pohoda,« omlouval jsem se.

»Tak! Vy jste mně rytíř! A já se nudila celý večer«, řekla Musa a plna živého veselí zamíchala se mezi společnost.

Mluvila mnoho, žertovala a bavila se střídavě se všemi.

Co bylo příčinou jejího živého rozmaru, co na ni účinkovalo toho dne, těžko bylo soudit.

Byl to příchod Madrův anebo shledání se mnou po předvčerejšku — nemohl jsem uhodnout.

Mader zdál se stále týž, lhostejný, upjatý, mluvil málo a jako gentleman přenechával mně pole. Nechal mne volně bavit se s Musou, aniž by jevil nejmenší známky žárlivosti nebo zlobného citu. Zkrátka vedl si, jakoby mne za soka nepovažoval a byl si jist Musinou sympatií.

Moricek přišel naposled, zadýchán a toť se ví, omluvil se, že přišel později, ale nahradil ihned své promeškání.

Běhal vesele, obstarával hru a velmi živě se bavil s Madrem. Přissál se patrně zase k novému člověku a několikráte pronesl závažné pro něho slovo: obchod. Mader jakoby úmyslem narážel stále na jiné věci, ale Moricek přes to vedl svou dále.

Musa byla tak rozjařena, že i hry se súčastnila.

Vytáhla červenou, mně zůstala černá.

»Ve dvou protivných táborech,« pošeptala mi a živě zalaškovala očima.

Hrála tuto hru s obvyklou ženskou neobratností. Ta její malá ručka nebyla patrně stvořena pro tak objemnou hmotu, jako je koule kuželková. Ale přes to měla štěstí a brala dokonce třetí cenu.

Já naopak hrál špatně následkem roztržitosti, kdežto Mader vyhrával každým svým hodem. Jeho chlad s rozvahou mu k tomu dopomáhaly.

»Neštěstí ve hře, štěstí v lásce«, řekl mně při nepodařeném hodu jako vždy prostořeký Moricek — a najednou jakoby se přetrhla živá struna.

Musin rozmar byl ten tam. Zamlkla a po chvíli pohlédla na mne tázavě. Nerozuměl jsem jejímu pohledu, jen tolik jsem chápal, že se jí poznámka Morickova nemile dotekla.

Mader se též se mnou utkal očima a poprvé v nich zaplál úsměv, mně ovšem srozumitelný. Bylo to, jakoby chtěl říci: dokažte nyní, aby se slečna smála.

Rovněž i Alf byl nakvašen a šlehl po chvíli Moricka jakousi břitkou poznámkou, kterou však Moricek shltl jako zahořklou pilulku.

Dřívější veselost Musina už se nevrátila. Po ukončení hry podala ruku Madrovi a mně, a lehkou chůzí se vzdálila.

Společnost na chvíli usedla.

Rozpředl se hovor o dělnické otázce se stanoviska hospodářství a velkokapitálu, a v těchto dvou mezích motal se do konce.

Mader na okamžik odešel, nejspíše za Musou, ale brzy se vrátil s touž nečitelnou a chladně lhostejnou tváří.

Společnost zvedla se k odchodu.

Mader s Alfem a revírníkem brali se v levo polní cestou a já s ostatní společností bral se podeschlou silnicí, poslouchaje několikráte správcem opakovanou větu: »Velkokapitál je upírem hospodářství, protože strhuje k sobě všecky nejlepší pracovní síly a ponechává zemědělce bez rady.« A Moricek vždy vy-

trvale k tomu přizvukoval: »To všecko je pravda, pánové.«

Ale pro mne nebylo těchto klopotných úvah, mne zajímala jedině toliko změna, která se stala s Musou a která mne tížila neméně, nežli včerejší deštivé chmury.

XIII.

Přišel jsem domů zmaten a rozdvojen.

Nemohl jsem si ujasniti situace, v jaké jsem se ocitl příchodem nového člověka, jehožto dřívějšího poměru k Muse jsem neznal a znáti nemohl. Musa, jak se mně zdálo, chovala se obojetně. Tajné mi stranila, ale jakmile Moricek vyřkl svou nejapnou poznámku, ihned se všecko zkalilo.

Byl Mader tajnou jakousi kartou, jíž měla Musa pod stolem pro každý případ, anebo skutečně byl její láskou a se mnou si jenom, snad z dlouhé chvíle, pohrávala. Těžko mně bylo rozhodnout. Chvíli jsem omlouval Musu a z toho hned spatřoval zlomenou linii v její povaze.

Náhodou vzpomněl jsem si na jakousi starou, kolikrát ohřátou frási, že Vlaši bývají lstivi — a tato si mne z počátku osedlala.

Možná, že Musa má v krvi jižní ten prvek, uvažoval jsem, a tím ovšem dalo by se vysvětlit záhadné chování Musino. Pak bylo by všecko marno a nezbývalo by, než státi na stráži a ušetřiti se zbytečných zklamání.

Ale sám jsem nahlédl, že k tomuto poznání dospěl jsem pozdě, že nemohl jsem pohrávati s citem ani chladně se postavit na stráž, kdy srdce mé cele se Muse oddalo.

Byl jsem jako svázán Musou a čekal, co se mnou učiní.

A k tomu všemu byl tu Alf.

Od oné vycházky v neděli, kdy jsme jej s Musou ztratili, velmi se změnil a dnešního večera zřejmě stranil Madrovi. On, on to byl, jenž přišel jako mrak mezi Musu a mne a zatemnil náš poměr.

A tu mně zase napadlo, že dosud nemohu viniti Musy z ničeho, co mně mé znepokojení srdce napovídalo, jen že cit můj se otřásl, zviklal po dnešním večeru a tmavý stín pochybování lehl v mou duši.

Nemohl jsem usnouti zmatkem a rozčilením a k tomu ráno mne náhle probudil zvonec. Mrzel jsem se na tento ostrý kovový zvuk, jenž průdce mnou zachvěl a vnesl v mou duši poplašné chvění po celý den. Slyšel jsem jej denně řinčeti ve dveřích a nemohl jsem se zbaviti toho nepříjemného dojmu, ale dnešního rána mne skoro podesil.

Sotva jsem na chvat posnídal, běžel jsem do polí, oživených už hustě sekáči, ženci a odběračkami. Pod ranním sluncem a jako rtuť lesklou oblohou mihali se ve spoustách stébel a vesele štěbetali.

Jasný, průhledný vzduch, čistá, zářivá obloha, přeletující vlaštovky, rosný dech země a radostné zvuky lidského hlasu obrážely se o mé zvířené nitro, ale všecka ta krása a radost jakoby byla daleko, mimo mne a nezanechávala ve mně žádného sledu.

Šel jsem nazdařbůh, zamyšlen, obíraje se stále včerejškem a pořád nedocházeje k pevnému závěru. Myšlenky mé se rozbíjely a zatemňovaly stále hustším a nepřehlednějším soumrakem.

Rázem u samého lesa potkal jsem Alfa.

Byl asi ne dvacet kroků ode mne a jak se mi zdálo, šel mi v ústrety.

»Má úcta!« řekl svým jasným hlasem a zkoumavě na mne pohlédl.

»Má úcta!« odpověděl jsem skoro nemile překvapen.

»Vyšel jste si časně. Nechtěl byste si zajít kousek se mnou? Jsou zde rozkošné partie,« nabídl mi s mladistvou lehkostí, která mne zlákala, jakož i to, že se mi naskytla příležitost promluvit s Alfem o Muse a zvědět, po čem tak dychtivě prahl.

»Jsem vám k službám,« odpověděl jsem. »Pan Máder zůstal doma? Vždyť včera chválil zdejší kraj.«

»Řekl mně, že nemá času. O poledni chce učinit návštěvu Sylvě a zítra odjede,« řekl Alf chladně, potrhávaje ramenem, na němžto nesl ručnici.

»Tak!« řekl jsem s ironickým úsměvem a šli jsme.

Nyní se moje zvědavost nedala ztišit. Chtěl jsem aspoň zvědět něco o minulosti Musině.

»Byl pan Mader dříve znám s vaší sestřenicí?« otázal jsem se nedočkavě.

»Ovšem. Vždyť Sylva bydlí už několik roků v domě rodičů Mádrových. Jeho poměr k Sylvě je docela vážný. Je jediným synem a zdědí kdysi veliký závod,« řekl Alf s podivuhodnou ochotou, jakoby mi odstíral tajemný východ, kudy mně bylo lze čestně odstoupit. (Pokrač.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske

(Pokračování.)

Když Podolský horlivé výklady o nájmu sousedního krámku skončil, pátral, jak na tento můstek galantně jím postavený Hýrova vstoupne. Nepochyboval, že mu chtěla cosi říci — něco důvěrného, snad dokonce něco milostně zajímavého — zajisté oceňuje, že si počíná jako kavalír, když jí takto přichází v ústrety.

Ale Hýrová rozpovídala se o projektu s krámkem velmi střízlivě. Pochybuje, že by Vlach dal výpověď lidem, kteří jsou tak dlouho jeho nájemci, a pochybuje i, že by se vyplácelo toto zvětšení hostince. Náklad na přestavbu sotva by asi Vlach sám hradil. Avšak Hýrová je ochotna optati se, vysvětliti vše domácímu a poví pak, co soudí on o tomto napadu.

Kolem Vlacha se hovor točil nějakou chvíli zcela prostým způsobem. Ale najednou postřehl Podolský, že přichází Hýrová nějak do ohně. A to, když mimo všechno jeho nadání začala vykládati, že Vlach asi pro schůzky strany, která na radnici stojí proti němu, sotva bude ochoten pořizovati místnost. A hned dodala, kterak se jí zdá, že strana, které Podolský tak obětavě slouží, nezasluhuje jeho ochoty a oddanosti. Dokonce prý něco zaslechla, že se za zády Podolského chtějí někteří lidé s Vlachem spojit. Řekla to s patrnou vřelostí, přidusivši hlas a významně se zahleděvši do očí hostových.

Při tomto sdělení zapomněl podnikavý kupec na to, že tu před ním sedí žena, pro kterou byl by s to spáchati největší pošetilost svého života. Krásná hostinská vzrostla tu před ním na jakéhosi spojence jeho — na obětavého zpravodaje, který jej s opatrnou delikátností, ale se zjevnou přichylností upozorňuje, že se na předměstí něco kuje bez jeho vědomí, něco protichůdného, něco, o čem nemá ani zdání — — —

Vytřeštil oči na Hýrovou.

Té neušlo, jaký dojem učinilo její sdělení. A v duchu se zasmála, že snad již našla pravý klíč k těžkým dveřím. Dobře si to tedy usmyslila. Podolský se musí státi spojencem Vlachovým — snad rozčileného kupce nejistěji k Vlachovi přitiskne obava, že by se s ním tajně mohli spojit někteří jeho přátelé. Hýrová se potřebuje jenom tvářit, že »na růžku« zaslechla různé podezřelé výroky — zkusí zjeviti se Podolskému ve světle blahovolné příznivkyně — kdož ví, nechyti-li se do toho oka Podolský? Jeho oči tak lehce přicházejí ve zmatek v pobliží Hýrové — bude-li vějička dobře položena, kdož ví, neuvázne li na ni Podolský hned při prvé čižbě?

Z pohnutí a úžasu kupcova usoudila Hýrová, že Podolský se chytil na ráz. Tedy jen přitisknout ptáčka k stéblu, aby lep nepovolil.

Vyličila mu, že za jeho zády dle všeho se pracuje o dohodu s Vlachem, přese všechno stále jen nejmocnějším mužem na předměstí. Nemůže nic určitého povědíť, snad se jí to jen zdá — také osob za žádnou cenu by nepojmenovala — ale má tolik sympatie k Podolskému, tolik — řekněme: náklonnosti jakési — tu Hýrová stydlivě sklopila oči — že by viděla nerada, aby se taková věc dála bez jeho vědomí, snad dokonce proti jeho intencím.

Podolský běžel do léčky jako slepý. Chtěje si zahráti na člověka o všem výborně informovaného, prohodil, že tuší již nějaký čas jakousi neupřímnost mezi svými lidmi — že by však už mohlo vše býti tak daleko, toho se nedomníval, ale nyní je jisto, že se ve věci neklamal. Ale to dělají pánové účet bez něho. Nechce se ptát, kdo za tím vězí, kdo ty intriky přede, ale nyní rozumí výborně lecčemu, co se kolem něho na radnici v poslední době dálo a co hned ve své poctivosti — ve své hloupé poctivosti — nechápal.

Ale ten pytel ještě není ušit, ve kterém ho vhodí do rybníka. On dovede si v noci po-

svítit očima — on dovede skákat přes veliké strouhy — uhlídají, pánové, uhlídají! A kdyby měl Vlach celé předměstí v kapse, jeho do ní nevstrčí. Má zuby v pořádku a dovede je v pravou chvíli vycenit!

Tyto pěšiny Podolského se Hýrové již tak nelíbily. To nebyla voda na její splavy. Chvíli poslouchala, co Podolský stále s větším ohněm vykládal, ale pak svedla potok jiným směrem.

Chytila se za hlavu, jakoby se byla lekla nějaké své nepředloženosti a počala: »Ach — co jsem já to však provedla, pane rado! Do čeho já se to míchám! Ale to jen ta moje sympatie k vám je všeho vinna. Já s vámi tolik cítím — vidím, jak pro dobro obce se namáháte, jak se staráte, aby tu již jednou nastal v městě pořádek — děláte vše tak nezištně, tak poctivě —. Snad jsem se však přece jenom do toho neměla mísit. Víte: to ten můj ženský rozum mne tak nějak přiměl — když já tolik s vámi cítím — nemohu si pomoci: jste mi sympatickým!«

Podolským to zalomcovalo. Podíval se do blankytných očí vnadné paničky, svezl se zrakem k poprsí jejímu, zmítajícímu se — patrně vnitřním rozčilením — s přilehavého živůtku sjel pak na plná ramena — a už byl jen slabou třtinou na zčeřených vlnách větrem šlehaného jezera.

Oběma rukama popadl ruku Hýrové o vášnivě ji zulíbal.

Hýrová se tvářila, jakoby se o ni při tom neočekávaném projevu pokoušela malá mdloba — odklonila se od stolu, přimhouřila oči — ale nechala ruku v dlaních Podolského, jakoby nevěděla, co se děje.

Za okamžik sebou trhla, jakoby byla procitla, vyprostila ruku, přejela jí čelo jakoby po tvrdém spánku volala zase smysly k bdělosti a potom řekla: »Já bych si přála, abyste tu byl na předměstí takovým králem — víte: takovým Napoleonem — a věřte, že byste toho nejsnáze docílil, kdybyste — ale nevysmějte se mi pro bláhový nápad — spojil — tajně za zády všech spojil s Vlachem sám!«

Nyní zapadl opět Podolský do lenochu židle. Toť skutečné vyznání lásky, kterým jej tu svůdná tato žena překvapuje. A při tom, jaký smělý plán mu tu nastiňuje. Spojit se s Vlachem — on: Vlachův největší a nejnesmiřitelnější odpůrce!

Ale právě odvážnost této myšlénky utvrzovala jej ve víře, že Hýrová je po uši do něho zamilována. Ano — je zamilována do jeho osoby, ale též do jeho významu v městě, do jeho místní slávy — a chtěla by jej míti ještě mocnějším, větším, slavnějším.

»S Vlachem — myslíte —« zašeptl Podolský. »Ale jak a kde začít?«

Hýrová pokrčila rameny. Neodpověděla. Čekala, až se Podolský určitěji rozpovídá.

»Oni mne hlídají — jistě. Není možno, abych šel k Vlachovi tak beze všeho. Museli bychom se sejít někde, kde by si nás nikdo nevšimnul. Ale, jak a kým to sprostředkovat?«

Hýrová uznala, že je důležito, aby od Podolského vyšel návrh, ne od ní. Proto opět jen rameny pokrčila.

»To se upříti nedá: spojit se my dva — Vlach a já — to bychom tím zde zatočili!«

»Ó, to jistě!« přisvědčila Hýrová

A Podolský už plul v nových vodách. Rozehřívaje se líčil, co vše by provedl tu, kdyby byl s Vlachem spojen, kdyby šli ruku v ruce. Jak by se zhostili různých lidí, kteří na škodu města musí býti povoláváni teď na důležitá místa — jak by předměstí mohla si rychle opatřiti vše, čeho potřebuje, aby nezůstalo za Prahou, a k čemu pro osobní spory stále nedochází.

Podolský nastiňoval, co vše by navrhl, podnikl, uskutečnil, kdyby si s Vlachem porozuměli, kdyby se dohodli — koho všeho by se zbavili — vykládal s ohněm, koupaje téměř obličej v krvi, svítě očima a rozhazuje paže.

Tak se vpravil do smiřovací nálady, že na konec poprosil Hýrovou, aby byla prostředníkem mezi ním a Vlachem. Aby si vzala záminku, že by ráda přinajala krám. a tu aby Vlacha informovala o úmyslech Podolského. Chytře aby též Vlachovi naznačila, že nejlepším a nejvhodnějším jeho spojencem může býti jen Podolský.

Hýrová se dala nějakou chvíli nutit, ale pak slíbila, že se pokusí o to. nač Podolský naléhá.

Na to jí rozčilený host zulíbal obě ruce. Lehce se vzpírajíc — prohodila, že by mohla schůzka, kdyby se dal Vlach získati — býti v jejím bytě nahoře. Tato nabídka, připomínající nezapomenutelnou slast rozpálenému kupci, tak jej opila, že se pokusil krásnou šenkýřku obejmout.

Ale Hýrová nechala ho při chuti. Lehce ho oddálila, naznačivši mu několika gesty, jak je nebezpečno něco takového zde v hostinci

Tím ukončila schůzku. Vystoupila do přední místnosti, jala se hovořiti hlasitě o lhostejných věcech a pak se s hostem rozloučila. (Pokrač.)

CONSTANTIN MEUNIER.

Několik poznámek k jeho výstavě.

Na dvě stě obrazů a plastik; a jedna nedokončena . . . Příkladný život, zcela věnovaný umění a práci leží tu před námi, dlouhá cesta plná oklik a útrap, heroické drama, jehož jednotlivé akty fixovány jsou díly, jež budou věčnými svědky kladných hodnot, jež dovedla stvořiti doba záporu, skepse, analysy. Umění životního kladu přitakání a zmocnění vůle k životu, synthetické, z doby a nad dobu vyrůstající, z jejích žalů, touh a nadějí. To je Meunier. Obnovení antického ideálu, jeho oživení a smíření s dnešními možnostmi, smísení jeho dekorativních cílů s psychickými potřebami dneška. Nikoliv pouhé dělnické umění, není zde nic každodenního, náhodného, — daleko realismu chvíle, jeho všední zajímavosti je Meunierovo umění, jež dovedlo přenésti největší tragickou dynamis doby: Práci, do sféry absolutních hodnot.

Byla to dlouhá cesta, která vedla k takovému umění.

Roku 1851 vystavil dvacetiletý Meunier svoji první plastiku »La girlande«, roku 1886 vznikla druhá Le martêleur (Cánovač); třicet pět let práce a tápání, pozvolného blížení k jednou pojatému ideálu leží mezi oběma. Věren vnitřnímu nutkání obrátil se mladičký syn chudého úředníka z brusselského předměstí k plastice, kde na vždy jej zaujala mohutná prostota antického umění — zaražen antikisující tvorbou své doby obrátil se k malířství, jako jedinému umění, které umožňovalo vyjadřovati i bojovati za jeho ideje. Základní notou, stále vracejícím motivem jeho umění stává se vřelý soucit s lidstvem a jeho strastí. Realisticky líčí scény z nemocnic, život trapistů, episody selského povstání, obrazy náboženské, kartony, zakázky, vše štětcem trochu těžkým, jistě pod vlivem Courbeta i staršího přítele Degrouxce. Portrét Madame Dubois, znamenitý v charakteristice, a »Selská vojna« s romantickými vlivy, jsou z této periody, již zakončuje r. 82 cesta do Španěl. Několik vystavených skizz ukazuje bezprostřednost a smělost malířského cítění v podání atmosféry.

Pak nachází — již padesátiletý — vlastní ovzduší, Belgii průmyslovou, její sklárny, uhelné revíry, dýmem a uhelným prachem prosycený kraj, přetýčený komíny, jeřáby, vysokými pecemi a jeho obyvatele. Vždy hotov k boji za sociální spravedlnost, s nenávistí k třídním rozdílům, jme se líčiti život dělníka, otroka i titána nové doby v zápasu s ohněm, živly, i ve chvíli oddechu. Zaujat jednou člověkem líčí především jeho, na rozdíl od Milleta, jež tvoří lyricky svoje sedláky v harmonii, ba v srůstu s krajinou, podtrhuje spíše osobu, dramatické v jejím zjevu, užívaje krajiny jen jako doprovodu děje. A i tu uvolňují se jednotlivé postavy ze sestředění komposice, vystupují do popředí, kontury se ostří, malíře zajímají více plochy, nežli valeury, stává se téměř monochromním. Dva obrazy dělníků a jeden dělnice opřené o lopatu, snad nejlepší, co Meunier v malířství vytvořil, stojí již na rozhraní plastiky a malby.

C. Meunier: Návrh Pomníku Práce. 2269

C. Meunier: Vlastní podobizna. 2253

Vše, co dosud vytvořil, stačilo na čestné místo belgického, nikoliv světového umění.

Téměř náhle modeluje Cánovače, dílo úplně hotové, z jednoho hladu. Znovuoživení antiky. Krásná apolonská postava, bez anekdotních přívěsků, sebevědomá ve své síle. Pudlař a jiní následují. Většinou nejprve malé sošky, jež druhdy zvětšuje. Ale mají velikost bezrozměrnou, stojí zde krásné životní zjevy. Nemají pointy, jsou to dělníci, ale bez postranního larmoyantního soucitu. Zvláštní svět oduševněný, zidealisovaný, typ, jemuž odňato vše každodenní. Mají prosté, mohutné gesto antiky, i tělo novověkých athletů. Šat podtrhuje jenom modelaci, neskrývá. A pomalu dozrává životní dílo. Pomník Práce. Nikdy nebyl si jist jeho architekturou. Ve čtyřech reliefech zvěčnil dramatický pathos Práce, v pěti postavách postavil pomníky jejím hrdinům. Stařec »Předek«, veliký v zapadajícím slunci, rozsévač s mohutným gestem, kovář se vzhledem imperátora, horník a matka. Nedožil se celého díla. Konečné uspořádání je již dílem jeho přátel.

Pracuje neunavně až do poslední chvíle, tvoří nové, přetváří staré plastiky, kreslí, maluje. Do konce jeho života padá návrh pomníku Zolova, jehož nedokončil.

Není z nejlepších jeho prací, chyběl mu cit pro architektonické sesílení a podtrhnutí oslavence, stvořiv v koncepci i Zolově portrétu pomník jakých sta.

Zemřel při práci na skupině Mateřství, přeživ oba své syny, 6. dubna 1905. »Tento stařec je mladší mladých, je modernější než nejmodernější, poněvadž v uchu jeho obrácením k věčnu zní tichý ozvuk hudby sfér, oné harmonie v sobě samé se chvějící a znějící zákonnitosti, z jejíž purpurové nevyzpytatelnosti život neunavně prýští, zaniká a se obnovuje, poněvadž dovede opsati chudými formami a liniemi, byť i ostýchavě, toť zbožně a čistě trvalé v pomíjejícím«.

Ukazuje k branám nového, čistšího lidství, je jedním ze spolutvůrců nové společnosti, jíž postavil chrámy nových, a přece věčně lidských hodnot.

Karel Holec.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Nakladatelské družstvo Máje,** zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze, koná výroční valnou hromadu v sobotu 29. prosince 1906 o 5. hod. odpol. v místnosti Obchodní a živnost. komory na Josefském náměstí v Praze. Pořad jednání: 1. Výroční zpráva. 2. Zpráva o revisích. 3. Návrhy na rozdělení zisku. 4. Návrh výboru na doplnění společ. smlouvy. 5. Volby. 6. Volné návrhy.

Nedostaví-li se náležitý počet členů v ustanovenou hodinu, koná se v téže místnosti druhá valná hromada s týmž programem o hodinu později, a to bez ohledu na počet přítomných. Správní výbor Naklad. družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze, dne 18. prosince 1906. Václav Štech, předseda. JUDr. R. J. Kronbauer, zapisovatel.

C. Meunier: Mateřství. 2259

.. **Výstava Manesa.** (Dokonč.). Dvěma aquarely obeslal výstavu Mik. Aleš; dokazují stejnou pružnost ruky, jistotu oka v zachycení charakteru člověka i kraje a zvýšené barevné cítění. Řada aquarelů Jiránkových zajímá využitím efektů, jež poskytuje technika, jejíž hranice nepřekročuje. Ještě Kašparova »Brusiče železa« a Úprkovo »Na trávě« nutno připomenouti.

Grafika vyniká tentokráte jakostí i počtem. Technicky pozoruhodné jsou barevné lepty Preissigovy, jež však v hloubce pojetí předčí řada skvělých listů Šimonových. Rovněž Viktor Stretti s krásným výsledkem zkouší barevný lept; Kašpar v aquatintě »Varhaník« zachytil předvánoční poesii vesnických bohoslužeb.

I plastika zastoupena hojně, byť ze starší generace Manesa jediný Šaloun zúčastnil se objemnou sádrou »Čas«, při níž obdivujete, i když nejste naladěni k filosofickým úvahám, znamenitě modelovaný mužský akt opřený o skálu, na níž rozložená záludná sfinga.

Plastiky Kafkovy a Mačatkovy stojí ve stínu genia Rodinova. Kafka podléhá mu nyní nervosním, impressionistickým způsobem modelace, jímž tvoří několik rozkošných statuet (Žena po koupeli účes si upravující. Studie.) — i v měkkém, jakoby zastřeném bronzu Eva. Tam kde komponuje, vidíte příliš mnoho úmyslnosti v thematech i technické bravouře, jež dopouští se někdy i málo plastických vtipů (Létající sovy u Somnabuly).

Ženský akt »Probuzení« je nejharmoničtější kořistí Kafkova pařížského pobytu. Nad Dvořákem Mařatkovým stál stín Rodinova Balzaca, z měkkého lyrika stal se heroj, mračný gigant rázu Beethovenova, jemuž zmizely portrétní rysy. Za to busta paní T. překvapuje životností i celkovou úpravou. Jan Štursa jde dále po jednou nastoupené cestě. Pracuje v různých materiálech, experimentuje a většinou se zdarem. Mužský portrét, hlava z dioritu a zvláště vosková studie utopené kočky jsou hotovými díly. *cd.*

.. **K našim vyobrazením.** Laskavostí dědiců Constantina Meuniera bylo nám umožněno přinésti v tomto a příštím čísle řadu reprodukcí děl, z nichž některé budou tuto poprve uveřejněny. Vlastní podobizna umělcova pochází z roku 1904 a byla pracována pro balustrádu kodaňské glyptotéky, což vysvětluje její více dekorativní ráz. Cánovač je opakováním sošky z roku 1886, s Nakladačem (1898) tvoří dvojici děl pro Meuniera tak charakteristických. Lidé dnešní doby, v monumentálních pósách, v širokých plochách, bez efektů modelování, zosobnění a ztypisování hrdé síly a mocí Práce. Náčrt k Pomníku Práce ukazuje jeden z četných pokusů mistrových, architektonické rozřešení těžkého problému. Mateřství určené k podstavci pomníku Zolova je poslední jeho prací. Hlavu lkající matky dodělal v den svého skonu.

.. **Vinohradské divadlo.** Koketně, ale přece jenom jaksi nesměle vyzírá z rámce prkenné ohrady tato pýcha Vinohradských. Okolní vysoké domy zakřikují trochu furiantsky nevysokou budovu, gotický chrám jakoby před ni dokonce nějak si vy-

C. Meunier: Nakladač. 2257

kročoval — ale až dostane střecha nad jevištěm definitivní kryt, na věže postranní až vznesou objednaná již sousoší, až páni architekti doplní výzdobu façady — bude také zářit sebevědomím tento nový palác českého umění, o kterém se již dnes mluví a píše v českých končinách skoro jak o zázračném dítěti.

Překvapí asi mnohého, že nové divadlo bude jen o málo prostornější našeho Národního. Do tohoto se vejde 1700 diváků, do vinohradského skoro 1350. Ale tito zde budou míti velké pohodlí, mnohem větší než v Národním.

Z prostranného vestibulu přímo se vchází do chodeb kolem hlediště. Žádné schody tu nestěžují komunikaci. Vše je v rovině. Chodby půltřetího metru široké poskytují tolik volnosti — šatny po obou stranách jsou skutečné sály, do kterých se obecenstvo lehce rozptýlí, zejmena když pro parter k stání je podobně jako v Národním lehce přístupná šatna přímo proti vestibulu. Stejně veliké šatny jako v přízemí jsou na I. i II. balkoně.

Lože v novém domě s jakousi okázalostí vystupují do hlediště. Zde každá krajka, každá facetta drahokamu přijde k plné platnosti. Kdo se chodí do divadla ukazovat, nenalezne vhodnějšího místa nad toto hlediště.

Sedadla v přízemí mají pohodlný přístup uličkou prostřední a druhou kolem celého parteru.

První balkon má nádherný foyer, do něhož s druhého balkonu jsou příjemné výhledy. Buffet, který na prvním balkonu je omezen na nevelký boudoir, má na II. balkoně ráz pohodlného salonu. Zdviží vznese se bleskurychle každému ze spižíren pod vestibulem, co hrdlo ráčí.

Zůstáváme-li při jméně druhého balkonu, nazveme zadní část tohoto místa teprve galerií.

Ze všech míst jsou pohodlné přímé východy k uličním prostorám. Z druhého balkonu na rozsáhlé verandy, na nichž možno kolem celého divadla promenovati. Jsou tak prostranné, že tu může bez obtíží kolovati všechno návštěvnictvo naplněného domu.

Počítá se, že je ve 26 ložích místa pro 130 osob, sedadel v přízemí 270, na I. balkoně 164, na II. balkoně 265, na galerii 85; míst k stání v přízemí přes 200 a na galerii též přes 200.

Jeviště nového divadla bude ukázkou nejpokročilejší techniky divadelní. Bez praktikáblů a lešení bude možno na příklad tvořiti zde vyvýšeniny a prohlubně. Pouhým stisknutím knoflíku může každým čtverečným metrem jeviště býti pohnuto. Pro zkrácení přestávek výhoda neocenitelná. O jiných přednostech tohoto způsobu pohovoříme při jiné příležitosti.

Zákulisí nového divadla bude poskytovati hercům ideální komfort. Vzdušné, pohodlné, přímo k jevišti přiléhající šatny solistů, prostranné oblékárny sborů a statistů mají lehkou komunikaci na chodbách širokých a příznivě u jeviště umístěných. Kancelářské místnosti, úřadovny správní a kanceláře jednotlivých funkcionářů jsou prakticky rozděleny v zadním traktu, pod nímž pro pohodlný přívoz dekorací jsou prostorná vrata.

Zvláštním způsobem je pamatováno na bezpečí pro případ požáru. Budou tu totiž využitkovány

všecky poučky ve zkušebním divadle vídeňském získané. V tomto divadle, zřízeném za pomoci vlády, bylo pátráno po příčinách zaviňujících katastrofy divadelní. A tu se zjistilo, že v divadle hrozí největší nebezpečí z dýmu, v němž obecenstvo v několika vteřinách hyne. Znalci vyzkoušeno pak bylo, že jediným opravdu bezpečnostním opatřením pro případ požáru může býti jen veliká záklopka nad jevištěm, která při vypuknutí ohně ihned se otevře, aby jedovatý dým měl kudy prchati. Zajímavé zkoušky praktické tuto zkušenost potvrdily. Toto opatření bude učiněno v nových divadlech budovaných právě na Kr. Vinohradech, v Ml. Boleslavi a v Pardubicích.

Dozorce u opony má na starosti i tuto požární záklopku. Sám je v bezpečné kobce za skly požáru vzdorujícími. Z kobky vychází se přímo klenutou chodbou na ulici. Odborníci prohlašují toto opatření za ideální ochranu obecenstva. *M.*

C. Meunier: Cánovač. 2255

⁂ Jar. Vrchlický: Fanfáry a kadence. Kniha rond. Rondeau je graciesní forma a chcete-li třeba, hřička básnická, ale jen pravé, velké umění může je učiniti něčím více než jen pouhou zvonkovou hrou rýmů. Vlíti do této hravé a blýskotavé formy silný nápoj myšlénky a neubrati celku nic z jeho lehkosti a půvabu, zatížiti motýlí křídla ronda tíhou reflexe a nechat přes to vlát je v tanci »v kterém lesk, zvuk, barva stíhají se samy«, jak praví Vrchlický v jednom ze svých starších rond, může jen pravý mistr formy. A ve Vrchlického Fanfárách a kadencích spojuje se vzlet, fantasie a hloubka myšlének s lehkostí verše, nenucenými zvuky bohatých rýmů a výraznými refrény v celek nad jiné půvabný a v mnohých číslech okouzlující. Formou druží se kniha k Zlatému prachu, kde nalezáme již dva velké cykly rond ironických a melancholických. Ale tam, zdá se mi, převažuje více stránka formální, tam dominuje spíše ještě rozmar, nápad a vtip, kdežto ronda »Fanfár a kadencí« jsou, nehledím-li k cyklu Láska, psanému k rozmarným illustracím, vážnější a hlubší. Kolik rond, tolik různých tónů, nálad, myšlenek, jež se spojují, víří a proplétají, podávajíce tak obraz stále zvlněného nitra básníkova, pravou hru života, jenž také skládá se z tak malých prvků, příhod a episod, radostí i smutku, úspěchů a ztrát, které se stále střídají a stihají. »Celý život lidský rondeau jesti, jeden chvat ve kruhu, jeden shon« řekl již Vrchlický ve Zlatém prachu; dvacet cyklů rond ve Fanfárách a kadencích skládá jako z pestrých hlazených kamínků celou mosaiku života. Jsou zde pavučinné sny nad kolébkou vnučky básníkovy, dojmy z lektury, apostrofy tvůrčích duchů, reminiscence z mládí, několika rysy zachycené profily básníků, jsou zde meditace o životě, štěstí a smrti, nadšené hymny poesii a ženě, sarkasmy i modlitby. Je tu celá stupnice tónů od jásavé radosti života do tichého vzlyku. Vysokým vzletem nesou se »Velký lyrik«, »Budoucím básníkům« a »Žena« krásná je také »Láska a poesie«, něhou okouzlují »Dětské

sny«, hluboce zarývají se v srdce některá čísla z cyklu Amara. Z Přípitků kladu nejvýš hymnus Kráse, z Medailonů za nejkrásnější mám Carmen Sylva Gabriele d' Anunzio, Sonety Shakespearovy a Myslitel. nejhlubší čísla však obsahují tři cykly poslední: Smrt, Hřbitovní kvítí (se zvláště krásným rondem Ave) a Modlitby. Druhý z cyklů těch jest pendantem ke stejnojmenné knize Nerudově a třetí protějškem k Čechovým Modlitbám k Neznámému. Zde jsou mnohé básně, jež právě krví srdce, srdce bolestně zjitřeného, jež vlekouc těžce kříž, utěšuje se jen, že klopotná jeho cesta jde k Ideálu. Opravdu »znát ducha stopu« (Epilog) a to ducha velkého a hlubokého, v těchto na pohled tak filigránských básnických hříčkách. —a—

.·. Leonid Andrejev: Tři povídky. Pohrozně působivém Červeném smíchu, jehož překlad před nedávnem přinesl českým čtenářům sborník »Knihy dobrých autorů« a jehož látka čerpána jest z posledních rusko žaponských událostí válečných, dostává se nám nyní dalších tří drobných prací zajímavého ruského spisovatele. Již svými prvými povídkami Andrejev vyvolal ve čtoucí společnosti ruské nemalý rozruch, a zejména povídka Propast vzbouřila proti němu vážné hlasy odporu. Ale Andrejev dovedl přesvědčiti protivníky o ryze uměleckých cílech svého tvoření a zůstal vítězem

Ovšem jsou příliš silné doušky, kterými Andrejev častuje své čtenáře, a není divu, že útlocitné duše zachvívají se při tom zmatkem a hrůzou. To, co na příklad líčí v Propasti, překvapí i otužilé citele jeho odvážného pera. Silný dojem povídky se v nás zhušťuje, zmnohonásobuje, a tam, kde jiný autor byl by u konce se svým účinným líčením, Andrejev korunuje práci tak mohutným effektem, že mu v literatuře sotva najdeme rovna.

Vedle Propasti knížka obsahuje také překlady povídek Křesťané a Ben-Tovit, uchvacujících rovněž originalitou. Vyšla v překladu Vinc. Červinky, a litovati jest, že z něho nebyly vymýceny některé drsné jazykové nesprávnosti (na př. v rukách, rozhlédla se kolem, byl dobře naložen a j.). *Ds.*

.·. E. Sokol: Kresby. Revue moravsko-slezká vydává knihy moravských autorů a do třetího svazku zařadila osm prací Sokolových. Čtyři z nich jsou povídkami, ostatní čtyři sluší pokládati za črty cestopisné. a jsme za ně autorovi vděčni, poněvadž výhodně se střídají s novellkami, jež chmurností svých látek vyvolávají v čtenáři jednak rozechvění, jednak skličený dojem s touhou po oddechnutí.

E. Sokol jest vážný spisovatel, a z každé stránky jeho knihy vidna jest snaha podati práci silnou a vyzrušující. Ale dosahuje tu kniha svého vlastního účelu? Je skutečně útěchou nebo aspoň zábavou, jest poučením a posilněním, jest požitkem uměleckým, jest dobrem? Obáváme se, že líčení nadcházejícího šílenství v Podvečeru duše a v Novém království bude působiti na mysl čtenářovu tíživě, že Odvrat zmate velikou většinu čtenářů, že Dissonanční akkordy nebudou všude pochopeny a že tak vlastnosti umělecké potlačeny budou účinky, jakých spisovatel neočekával od své vskutku pilné práce.

Proto cestopisné črty Na Dumbir, O lásce vody se zemí, Bledské sny a Letní dolce far niente působí jako kýžený, konejšivý odpočínek, a tu rádi bychom autora provázeli na jeho vycházkách tam někam do stinných lesů tatranských nebo na úpatí sněžných Karavanek. *Ds.*

□ V. Kandlerova »Svatá noc« v minulém čísle Máje byla nám k reprodukci půjčena z bohatých sbírek továrníka p. J. V. Nováka.

⊙ Úspěch české knihy. »Almanach praktického člověka«, vydaný námi koncem října ve velikém nákladu, je téměř rozebrán. Poněvadž poptávka po něm stále roste, vyžádali jsme si rychlé vrácení výtisků do komisse zaslaných, ale sotva sto jich dosud přišlo. Kdo chce originelní této knihy pořídíti si první ročník, nechť si pospíší.

Minulým číslem MÁJE počalo II. čtvrtletí. Prosíme o laskavé zaslání předplatného. — Příští číslo MÁJE vyjde 4. ledna 1907.

Administrace.

Ročník V. čís. 15. vydáno dne 21. prosince 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelum zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

K. LEGER:

V plamenech.

Historická povídka.

Pane! Pane, slituj se! - Z hlubiny hříchů svých volámek tobě, ó, Pane!« Mladý mnich dominikán v celli své o kamenné dlaždice čelem bil, křečovitě sepjaté ruce přitiskl na ňadra. Oči vytřeštěné pokryly se mlhou a na vyprahlých zmodralých rtech hluboké vzdechy se chvěly. Od večera klečel a modlil se — k půlnoci bylo. Mdloba jako těžké opojení zachvátila jeho smysly, ztratilo se vědomí života, údy strnuly. Jednotvárně ke kříži na stěně zvedalo se úzkostné volání: »Z hlubiny hříchů svých —«

Úzkým oknem padal proužek měsíčního světla, rozlil se po bílé říze přepásané hrubým provazem. V mladém obličeji vyhublém s vystupujícími kostmi jakoby svadlou pletí prozařovaly sinavé paprsky.

»Ó, Pane! Pane! smiluj se —!«

Na okamžik ztichly žalmy. Temný dunivý zvuk odkudsi tlumeně zazněl do ticha, jako pod dlažbou to znělo, jak ohlas daleké bouře. Ve ztrnulých očích mnicha zaleskło se zeleným odleskem měsíčního svitu, stajil dech a naslouchal. Ticho. Přiložil ucho k zemi. Ticho.

Opřel se o kostnaté suché prsty, vstal s chladné země. Mlčky přistoupil k oknu. Bylo nad řekou — hluboko pod ním třpytila se do široka rozlitá. Stíny ostrovů zarostlých houštinou vrb, rákosím a ostružinami černaly se v proudu.

Jarní noc byla tichá a němá. Nad zemí nejkrásněji z hlubin oblohy rozjiskřily se nesčíslné hvězdy. Mladý mnich zadíval se k nim. Tam někde nad hvězdami za mléčnou drahou bdí Hospodin, Pán náš a soudce, okem plným spravedlivého hněvu v té chvíli snad pohlíží ke smutným nížinám zemským. Mimovolně sklonil se mnich, zvedal ruku, aby se pokřižoval. —

Znova zahučelo to. Z dálky — ale teď rozeznal už jasněji.

Z refektáře zní ty duté hlasy — teď cinkot, veselý smích.

Mladík se pokřižoval, polohlasem šeptal modlitbu.

Zná to — denně skorem ozývá se tichem klášterním jásot nezbedné hostiny, třeskot pohárů, nestoudný smích a písničky. A am s vysoka paprsky hvězd Hospodin vidí a slyší. »Smiluj se, ó, Pane! z hlubiny hříchů svých voláme —«.

Náhle na setmělém obzoru zablesklo se, krvavý plamen šlehl po obloze a někde daleko zahřmělo.

Mnich se vztyčil, oči jeho zaplály, rty se chvěly. »Pán hrozí!« šeptal. »Běda, kdo nevidí!«

A tam ti nevidí, co v refektáři hodují. Jejich oči jsou oslněny září světel, zatemněny opojným vínem, v jásotu a zpěvu zanikl neslyšen hlas božího hněvu.

Jen on sám zde v kláštěře vidí. A slyší, jak duní to pod zemí.

Nuže, půjde a řekne jim — jsou jemu bratry i ve svých hříších. Ohlasem božího hněvu

zahřmí jim v srdce, je-li výstraha ještě co platna —

Ve veliké síni hořely kostelní svíce, u dlouhého stolu kláštérníci hodovali, víno se rozlévalo. Tučné tváře mnichů planuly do červena, oči se leskly a pod klenutím se rozléhal zpěv. Dva bratři laici z velikého sudu v koutě do konví stáčeli víno.

Náhle rozlétly se dvéře, hubený mnich stál na práhu a vztáhnuv ruce do hluku veselé pitky zahřímal: »Kajte se! Pán hrozí! Popelem znamenejte hříšná čela svá!«

Ani se neodmlčeli hýřilové, vstříc mravokárci letěl smích. »Ach, bratr Jan opět má svoji chvilku. Jak je to veselé! Jen dále bratříčku!« Holohlavý převor v čele stolu podepřel bradu o tučnou dlaň, upřímným smíchem zvlhly mu oči. Pravil dobrosrdečně: »Pojď, pojď, sedni k nám, Jene, a dovolím ti, abys kázání své dořikal!«

»Přeteká nádoba hříchů —« nehýbaje se s prahu hřímal bratr Jan.

»Ať přeteká. Pán Bůh je milosrdný, k pokání ještě času nám poskytne. Pojď, sedni si k nám!«

Bratr Matěj nalévaje z cínové konve do poháru, třesoucí se rukou rozlil po stole červené víno. Smích se rozléhal. Dva bratři uchopili Jana za ruce a vlekli ke stolu.

»Neslyšíte, jak pod zemí to duní?«

»Slyšíme, bratříčku, — ale to ještě příliš daleko hřímá!«

»Hříchů se odřekněte!«

Všichni se znovu rozesmáli. — »Bez hříchů jaký je život? Jako ty obrazy z písma na stěnách, kdyby vymazal růžová těla hříšnic!« šeptal fráter Vendelín mžouraje očima. »Nu, co bez těch růžových žen? nic — všechno šedivé, nudné a smutné. Deo gratias — že je to tak!« A olízl smyslné rty.

Převor sepjav ruce s dobráckým úsměvem děl: »Je třeba se životem se smířit — tak jak jej Pán Bůh dal — a brát už odevzdaně ten svět i s jeho hříchy. Pán Bůh zna slabosti naše.«

Jan zvedl oči, nejistým pohledem přeletl po stěnách. Nikdy ještě si nepovšiml obrazů, o kterých mluvil bratr Vendelín. Dnes viděl ta růžová těla, hříšná těla, ať už to byla Eva, či Dalila, nebo Máří Magdalena. Jakoby se zdi sestupovaly, na stropě nad hlavami kláštérníků v šílený rej se zaplétaly, poslední cíp roucha odhazujíce.

V dým svíček plápolajících míchal se výpar krvavého vína z konví a pohárů. Mladému mnichu zatočila se hlava, zvedal ruce, aby kletbou zahřměl, na žlutých tvářích mu pronikly nachové skvrny, — ale slova na rtech vázla. Maně sklouzaly zraky znova po růžových tělech spanilých hříšnic. Napjetím veškeré síly zavřel oči zmaten a ustrašen. A kolem stolu ve smíchu příšerně zvučela písnička:

> Dies irae, dies illa —
> skoč mi na klín divko milá,
> hop!
> Solvet saeclum in favila, —
> celá sličná, celá bílá —«
> hop!

Se zavřenýma očima bratr Jan vykřikl: »Běda!«

»Běda! běda! běda!«

Ala hlas jeho zapadal ve výskotu divoké hostiny.

V tom zadunělo to zdaleka — zas a zas. Temné údery do železných vrat jakoby na poplach. Z kostela klášterního zněly. Z refektáře vedly schody do sakristie, — ti z hodovníků, kteří seděli na onom konci stolu, slyšeli temné rány, udivení ohlíželi se, poháry odstrčili, naslouchají. Utichal smích a hluk. Silněji zněly rány, duněly klenbou prázdného kostela.

»Co to znamená?« užaslí ptají se kláštérníci. »Je k ránu již!« převor pohlédl na přesýpací hodiny ve výklenku zdi. »Kdo tluče?«

»Hněv boží bliží se — na vaše hlavy padne! Běda! běda!« zněly výkřiky mladého askety. Ještě stál se zavřenýma očima — ztrnule naslouchal ranám kovového klepátka dopadajícího na kostelní vrata.

»Jdi, podívej se, bratře Vendelíne, kdo tak zběsile buší?« mrzutě kázal převor.

Bratr Vendelín mávl rukou. »Bůh s ním, — ať buší! Není doba k návštěvám po půlnoci!« a blíže k sobě přitáhl plnou konvici.

»Ať buší!« přikývli druzí. »Nechme ho — odejdiž v pokoji!«

»Přichází v plamenech s duněním hromů!« vysokým hlasem volal Jan. Cos divného znělo a třáslo se v jeho hlase — hrůza hleděla z vyhublých tváří se zavřenýma očima, v mihavé záři planoucích voskovic zvédala se příšerně kostnatá postava v bílé řize.

Bratr Vendelín s rozpačitým úsměvem šeptal převorovi: »Jakoby mráz mi po zádech přeběhl!« Aby přehlušili zvuky dunících ran vyzvedli všichni poháry a vykřikli:

> »celá sličná, celá bílá —
> hop!«

Zvlhlou měkkounkou rukou dotekl se převor Janovy pravice.

»Jdi,« řekl mu, »podívej se, kdo tluče.«

Teprvé teď zvedl Jan oči, hubeným prstem pohrozil. »Běda vám! hněv boží stojí na prahu!«

Převor pokrčil rameny, usmál se dobromyslně. »Což dělat? Otevři jenom přece. Jestli boží hněv — jsme všichni slabí a hříšní, neujdeme mu. Děj se vůle Paně! Vezmi klíče, bratře Jene a otevři!«

Mlčky, zachmuřen, s rukama na prsou skříženýma vykročil mladý mnich, otevřel sakristii, vešel pod klenbu kostela. Věčná lampa světélkovala u oltáře, v oknech lomil se třpyt měsíčních paprsků, v koutech ležely černé stíny. Šel po paměti ke dveřím, které stále duněly pod ranami. Neptal se kdo tluče, otevřel rázem. A z venčí s proudem sinného světla padla mu k nohám žena v bílém šatě, prostovlasá, s lokty obnaženými. Zalomila rukama, se smrtelnou úzkostí vykřikla: »Spaste mne! zachraňte! zabijou mne!« Z ulice, z dálky bylo slyšet volání, dusot nohou, třesk ocele.

»Buď klidna,« řekl bratr Jan. »Pod klenbou kostela jsi v ochraně boží, — nikdo nemá práva vstoupit s pomstou v duši. Co děláš, ženo?«

Objala jeho kolena, zvedla k němu obličej hrůzou zsinalý a přece krásný, proudy černých vlasů rozlily se po šíji a přes plná a třpytná ramena. »Zachraň mne!« šeptala klesajíc na dlažbu.

Kroky a směs hlasů, zlořečení a výkřiky ozývaly se již na blízku, rudá zář pochodně bleskla v šeru.

Jan přirazil železné dveře, otočil klíčem. Stál ve tmě, jenom u svých nohou viděl bělat se roucho neznámé ženy. Sklonil se rozechvěn a ruce vztáhl po ní, zdálo se mu, že světélkuje hebká pleť bílých loktů i hrdla. A cítil divnou vůni rozpuštěných vlasů. Dotekl se prsty teplého ramene a ruku zděšeně odtrhl.

Za dveřmi v tom zvedla se bouře hlasů, pěstě zabušily, ratiště halaparten zařinčela.

»Otevřte!« úsečně kdos volal. »Hned! nebo dveře vylomíme!«

Polekán ohledl se Jan po dveřích, sklonil se a bezvládné tělo zvedl v náručí. Bylo teplé a měkké. Přitiskl je na prsa a cítil, jak se mu srdce rozbušilo a kostnaté ruce pod lehounkým břemenem se chvěly. Nesl omdlelou k oltáři, studeným temnem prázdného chrámu k bludičce věčné lampy. Tam usedl na stupeň, bezvládné tělo chovaje na klíně hleděl se zatajeným dechem do tmy ke dveřím a v očích mu střídal se dětinský strach se záblesky zuřivosti při každé ráně, která zaduněla kostelem. Dveře praštěly, železné závory skřípaly, ozvěna ran hlučela těžkým klenutím.

(Pokračování.)

JAN Z WOJKOWICZ:

Luna.

V ideální výšce, chladná, osamělá
snivě svítíš;
Jemná Myšlenka je bytost tvoje celá —
ty to cítíš . . . .

Bledá sensitiva s nyvou lící touhy,
smutná, pláš —
nitě stříbrné a útlé — divy subtilnosti —
cudně tkáš.

Věčné pouti bledé Osamění!
Bílá Noblesso všech irreelních snů;
Syntheticky čiré o Snu Zamyšlení!
Smutku nesený tak němě v daleku!

Básník pobledlý se ku Tvé výši dívám
v marných snech —
jako Ty o Útlé Kráse zpívám
dívčích něh.

O bytosti z magnesia bílé,
jak Tvůj třpyt,
nevýslovně štíhlé, o níž možno
pouze snít.

Čeho duše na Zemi jen tu tam odlesk
nalézá:
Subtilního ženství vzácně tkaná
Synthesa!

Na obzoru velká Luna
stoupá jako leknín bílý . . . .
Ticho je. A večer jasný.

Smutek a s ním utišení,
utišení a s ním smutek
zvolna stříbrem z lůny kane
v srdce lidské teskně padá . . . . . .

Proč se hlava klade v dlaně?
Bolestně a zadumaně
proč se chýlí?

Smutek v srdce lidské padá,
smutek stříbrem z lůny kane —
a v té ticha svaté chvíli
napadá mou duši tesknou:
proč jsme žili . . . . .

Marně žili, marně snili . . . .

Snění krásné, snění svaté
hýčkalo nás v loktech bílých,
na dosah co ruky bylo
ukázalo v dálných mílích:
Obraz, očistěný z nudy . . . .

A tak na to, bychom žili,
přiliš jsme se vytříbili.

Máme duši vyjemněnou,
fantóm jmenujeme ženou,
fantóm krásnější a bílý . . . .

Na obzoru velká Lůna
stojí jako leknín bílý:
Smutek v srdce lidské padá
smutek stříbrem z luny kane —
smutek a s ním utišení . . . .

R. J. KRONBAUER:

Mezi zemí a měsícem.

Vzpomínka Viktora Olivy.

Když jsem vzpomínky Mikuláše Aleše psal, rozhovořili jsme se o dávno uplynulých dobách, kdy jsme ještě u sv. Tomáše besedovávali. »Měli bychom se zase jednou sejíti,« roztesknil se mistr . . . . »snad nás hrstka přece jenom zbyla. Pořád slyším a čtu v novinách, že se pořádají sjezdy . . . proč bychom nemohli zaranžovat po tolika letech schůzku věrných a vytrvalých Tomášovců? Pravda, každou chvilku si mezi nás sáhne Morana . . . ale mandel by nás přece jenom byl. Je tu Jakub Arbes, Viktor Oliva, Mašek, Würzel, Kopfštein, Bartoněk, Jansa, Chalupa . . . ostatně literáty byste si dali dohromady vy, herce by si vzal na starost Inemann se Švábem-Malostranským, Strachovskému řeknu já . . . a Praha uvidí sjezd, jemuž hned tak nebude rovno. To přece není špatný nápad . . . Možná dost, že se sami zhrozíme změn, jež zatím nastaly . . . ale nevadí, nebudeme se při tom starat ani o literaturu, ani o umění, podíváme se na sebe, zavadíme o šediny a vrásky, stiskneme si ruku, vypijeme jednu nebo dvě černé a až půjdeme rovnou z hospody, docela po šosácku domů, pomyslíme si o sobě: »Fueramus Pergama quondam«.

Alešova myšlenka kolovala mezi Tomášovci, a došlo skutečně k jakémusi pokusu, ke schůzce na zkoušku. Dopadla bohužel prauboze . . . přišlo celkem asi pět příslušníků slavné kdysi tomášovské bohémy. Pravdu měl Aleš, když řekl: »Kdybychom se nesešli k vůli ničemu jinému, než abychom vyslechli několik vzpomínek . . . už to by stálo za pokus.«

Vzpomínalo se především mrtvých . . v přední řadě Josefa Václava Friče, jenž s takovým junáckým nadšením debatovával, Luďka Márolda, jenž s neochabující horlivostí slečinkám do památníků roztomilé figurličky skizzovával, poety architekta Kadraby . . . ah Bože . . . to by byla dlouhá řada a ještě delší vzpomínání, kdyby se měli všichni vyjmenovat a kdyby se chtělo napsat to, co o každém nebožtíku vynořilo se na povrch.

Vzpomínalo se, jak povstala malovaná útulna bohémy, a jak to přišlo, že dostala exotické jméno »Mahabharata«, vzpomnělo se zesnulého herce Šípka, jenž je vlastně původcem nápadu, aby si umělci udělali ve své hospůdce koutek, o němž se bude mluviti po celém království, a když došlo na podrobnosti ze života jednotlivců, šlo to za sebou jako perličky na šňůrce. Všechno nám bylo známé, slyšeli jsme to vypravovat nejednou, a přece nás to znovu upoutalo a potěšilo. Jenom jednu vzpomínku jsme vyslechli, kterou nikdo neznal. Buď nám ji tenkráte zapomněli vypravovat, nebo se nám všem z paměti vykouřila. Vypravoval ji Viktor Oliva. Vzpomínka není — pravím to docela upřímně . . . žádnou perličkou, ale není také tak docela všední. Ostatně posuďte laskavě sami.

»Až někdo uvidíte Svatopluka Čecha,« — zahájil Viktor Oliva svoji vzpomínku — »zeptejte se ho, pamatuje-li se ještě na nehodu, která se mně přihodila, když jsem illustroval jeho »Pravý výlet pana Broučka do měsíce«. Tenkráte . . . stalo se to před rokem 1888 a nebylo by divu, kdyby na to dávno zapomněl — se tomu srdečně zasmál. Víte, co se dělo s panem Matějem Broučkem, pražským měšťanem a majitelem třípatrového domu bez krejcaru dluhů, když se z hospůdky »na Vikárce« do lunojasné noci vybatolil a před svatovítským dómem stanul. Po dlouhém monologu ke starým zámeckým schodům došel a zadíval se přes nízkou zeď dolů, kde tměla se spousta

domů, z níž trčely různotvárné věže a vížky do jasné záře měsíční.

Kdo pak by nevěděl, co v onu noc pan Brouček provedl! Na zeď milý pan Brouček vylezl a kráčel s okem stále na měsíc upřeným po ní. Poněvadž tento moment Broučkova výletu hraje v mojí vzpomínce hlavní roli, musím aspoň naznačit, oč se jedná. Tajuplnou silou puzen vylezl spořádaný jinak muž na na střechu zahradního domku, jenž vystavěn jest u samé zdi. V redakční poradě se tenkráte řeklo: »zde by se doporučovala illustrace«. Pak se vyslovilo mínění, že by se dal výborně illustrovati okamžik, když pan domácí shledal, že leží na dně jakési skalní rokle, že dopadl na měsíc.

Kniha se tehdy připravovala s nesmírnou důkladností. Předně bylo třeba, aby illustrátor měl slušný atelier. Požadavku tomu znamenitě vyhovovala moje »Lucerna« v Mostecké ulici na Malé straně. »Lucerna« se tomu říkalo proto, že atelier, jenž nalezal se v prvním patře, měl tři okna, mezi nimiž byl jenom uzounký proužek zdiva. Lidé z okolí byli dlouho toho mínění, že je v prvním patře starého domu — synagoga. Podnět k omylu tomu asi zavdala pomalovaná okna, jež jsem ozdobil exotickými figurami, hlavně však asi věčná lampa . . . přinesl jsem si ji z Rovenska . ., která visela nedaleko okna a z ulice byla docela dobře vidět.

Jednalo se v první řadě o to, sehnat model na pana Matěje Broučka. To nebyla věc snadná. Když jsem o tom mluvil se spisovatelem, podal mně rukopis, v němž bylo o Broučkovi psáno, co mluvil, když k redaktorovi přišel. »Mám dvanáct partají« — chlubí se Brouček . . »samé pořádné nájemníky . . . totiž až na jednoho malíře — mezi nimi radu vrchního zemského soudu — vrchního prosím. Požívám všeobecné vážnosti a nemohu trpěti, aby se ledajaký poběhlík otíral o mou čest, kterou jsem nenašel na ulici a nikomu neukradl . . . ano! — aby mě nazýval masti . . mysti . . mystifi . . hm . . hm — aby mně stavěl na pranýř hloupými povídačkami o měsíci, na kterých není ani slova pravdy.«

Takový model . . jak povídám . . to nebyla hračka. Hledáme ho lucernou . . běháme po hospodách, po kavárnách . . lidi . . věc k neuvěření . . my nemohli nalézti v celé Praze model pro Matěje Broučka. Až čirá náhoda mne ho zavála do cesty. Sedím v atelieru a pročítám rukopis. Broučka jsem ještě neměl . . v tom vejde listonoš a podává mně psaní. Podívám se na něho, vyskočím, popadnu skizzář a rychle nahozuji rysy listonošova obličeje. Sláva . . našel jsem Broučka. To byla fysiognomie Matěje Broučka tak . . inu . . do opravdy jako stvořená. Pochválil ho spisovatel, liboval si nakladatel . . a docela se zamlouval publiku, což je ovšem to hlavní. Dal jsem se do práce a za několik dnů odvedl jsem několik obrázků. Na otázku, co budu illustrovat, řekl jsem:

»Nu . . Broučka . . mezi zemí a měsícem.«

A tu se přihodilo cosi pamětihodného. Prosím zdvořile za prominutí, že musím učiniti malou odbočku. Všichni se asi pamatujete na malé listky, které se tehdy všude nalepovaly. Strana staročeská pobouřila temperamentní hlavu do té míry, že si umínila, bojovati proti ní způsobem dost neobvyklým. Natištěny cedulky s větou: »To jsme to dopracovali« — z tiskáren se jich na tisíce tisíců vychrlilo, a kde kdo byl jimi zaplaven. Dáno heslo, cedulky nalepit na vrata, na sloupy, kam jen komu napadne, a jak se pamatujeme, výzva plněna s takovým zápalem, že bys byl nenašel místečka bez cedulíčky. Popularita hesla rostla přímo závratně — Jako kdysi všude na tebe kviklo protivné: »Kri . . kri,« tak ze všad zazubila se na člověka cedulka se satirickou sentencí. Cedulky padaly jako kobylky . . vyšel jsi na příklad z restaurace a měl jsi je na klobouku, na holi, ba i v rukavičkách. V tom čase, když Praha a po ní celý venkov drobnou touto zbraní útočil na vládnoucí politickou stranu, oznamoval kdosi z naší družiny, že je o jednu malostranskou hospůdku více. Co nevidět bude prý otevřena restaurace »u Bratra všech národů«, kterou majitel se značným nákladem obnovil. Hospůdka prý netěšila se nejlepší pověsti a proto šenkýř sáhl hloub do kapsáře, aby nádhernou úpravou všechny, kdož přijdou s námitkami, odzbrojil. »Dobrá,« řeklo se . . »bratr všech národů je také bratrem naším a sluší se, abychom ho podporovali. Dostavíme se tam v počtu nejhojnějším.«

Jen co je pravda . . nikdo by byl neřekl, že v hospodě dělo se leccos povážlivého. Všechno hrálo, jak říkával dobrý jeden kamarád, sedm kousků. Bylo nám v hospůdce milo a příjemno . . škoda, že to mělo tak nepříjemné dozvuky.

Loučíme se a voláme na sebe: »na shledanou u bratra všech národů.«

Druhého dne ráno přišli do »Lucerny« Inemann a Šváb-Malostranský. Oba se mně s neobyčejnou ochotou nabídli, že mně postojí modelem. Měl jsem ještě téhož dne odevzdati illustraci, jak Matěj Brouček procitl na měsíci. Vybral jsem si pro model Švába. Inemann vykouřil cigaretku a slíbil, že přijde za nějakou hodinu se podívat, jak práce pokročila.

Šváb se posadí, vlastně položí do příslušné posice a já pustím se do práce.

V tom někdo zaklepá a vstoupí policejní strážník.

»Pan Viktor Oliva?«, ptá se.

»To jsem já . , co si přejete, vašnosti!«

»Tady je obsílka . . máte se dostavit ihned na policejní komisařství . .«

»Proč pak . .? Co pak se stalo, milý pane . .?«

»Bratr všech národů« žaloval na pány malíře . . že prý mu polepili malbu těmi cedulkami . .«

»Vida . . vida . . pány malíře si zrovna vybral náš »bratr . . .« Vyřiďte panu komisaři, že se dávám pěkně poroučet a že nemohu přijíti. Mám právě pana Broučka v parádě . . a k tomu je ubožák v posici dosti ožehavé . . ano . . velice ožehavé . . je totiž mezi zemí a měsícem . , teď právě dopadl a vy proto přicházíte velice v nevčas. Pozdravujte pana komisaře a vyřiďte mu, že nemohu přijíti na policejní komisařství z toho důvodu, poněvadž prodlévám s panem Matějem Broučkem na měsíci. Ano, pane, jen to vyřiďte, jak vám to povídám . . a uvidíte, že pan komisař tomu porozumí. Příteli zlatý . šel bych s vámi s největší radostí — ale uvažte laskavě, že za dvě hodiny musí býti illustrace hotova a odvedena . . mám tu, jak vidíte, model . . ten bych musel poslat domů . . zkrátka a dobře . .

»Nikam nepůjdem,« ozve se energicky můj model, Šváb-Brouček . . »však my si to už s panem komisařem u Tomáše spravíme . .«

Na policejního strážníka byla v tu chvíli zajímavá podívaná. Šváb byl totiž až dosud k němu obrácen zády a trpělivě nějakou chvilku čekal, až strážník bude hotov. Sotva že však hlavu obrátil, oživla nápadně tvář strážníkova, ruka jeho sáhla hbitě do náprsní kapsy, vyňala lístek a neodbyta skoro jásavě zvolal:

»I božinku . . vždyť je to pan Šváb . .! A to je dobře . . já tu mám, prosím, pro vás také obsílku . . dostal jsem rozkaz, abych vás přivedl na komisařství najednou.«

Podívali jsme se na sebe a očima jsme si řekli »pojďme.«

Nic moudřejšího jsme nemohli udělat. »Rozkaz je rozkaz« — omlouval se strážník, když jsme láteřili na tu prazbytečnou sekaturu, Huboval jsem, vším, co mně přišlo do ruky, jsem házel . . ale nic to nebylo platné. Strážník vedl pořád svou, že bez nás přijíti nemůže a nesmí a div že nás neprosil, abychom si na to komisařství odskočili, že tam beztoho dlouho nepobudeme.

Tam jsme teprve spustili. Předně jsme se oba důrazně ohradili proti tomu, abychom byli zaměňováni za veselou chásku, která v bujném rozmaru »Bratra všech národů« nalepením cedulek na stěnu, z brusu novou, citelně poškodila, ale především jsme si zaprotestoval já proti tomu, že jsem byl takřka násilím odervánod bezodkladné práce a se svým modelem prazbytečně citován na policejní komisařství.

Za pět minut bylo po výslechu.

Komisař dal naši výpověď do protokolu a požádal nás, abychom se podepsali.

V tom, co sedám si ke stolu a namáčím, otevrou se dvéře a vstoupí . . tajný, jenž přivádí k výslechu — Inemanna.

Podíváme se na sebe . . na komisaře . . a vypukneme v bujný smích.

»To jsme sem patrně obeslání všichni, že ano?«, ptám se.

Komisař pokyvuje hlavou.

»To se tedy setkáme na schodech s některým kamarádem . . .?«

»Není vyloučeno . . .«

Podíval jsem se na hodinky. Čas strašlivě ubíhal . . za chvilku přijde posel pro illustraci. Rozloučíme se s Inemannem a pospícháme se Švábem do »Lucerny«. Za chvilku byl Šváb zase ve svojí posici a za hodinku byla illustrace dokončena. Byl nejvyšší čas. Přišel Inemann . . za ním druhý, třetí, čtvrtý člen naší družiny. Nepřišli ovšem najednou . trousili se jeden za druhým . . tak, jak je tajný, nebo strážník našel a přivedl. Skoro celá bohéma putovala tentokrát na komisařství. Courali se do »Lucerny« skoro dvě hodiny a ohlašovali se hroznýmláteřením . . Jen to rozladěné bohémy usmířilo, že pan komisař každému pověděl, kam poslal kamaráda, jenž přišel před ním . . A tak se stalo, že nás policie pěkně svolala . . v nezvyklou sice hodinu . . ale to bohémě ovšem nevadilo. A mně teprve ne . . — končil Oliva vzpomínku — s panem Broučkem »mezi zemí a měsícem« jsem byl hotov . a na to další bylo času dost a dost . . . . . .

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

co myslíte, jak se rozhodne slečna Sylva?« otázal jsem se nepokojně.

»To vám nemohu říci, protože, jak vám známo, ženské srdce se nedá geometricky změřit. Ale tolik je jisto, že bude se muset rozhodnout. Její otec je v lázních, je velmi sešlý a Sylva nemá před sebou žádných vyhlídek. Pro ni bude nejlépe, vdá-li se ještě za života otcova. A myslím, že vážnou nabídku Madrovu tak lehce nebude moci zamítnout,« pravil Alf docela lhostejně, jakoby se mnou hrál v šachy a jakoby on pouze jediný měl právo zadávat srdce Musino.

Ve mně se vzňala horkokrevná myšlenka.

»Ale chování slečny Sylvy nedává k tomu domněnky. Soudě dle toho, co se mezi námi sběhlo, nemohl bych věřit, že by se rozhodla ve vašem smyslu. Vrhalo by to na ni podivné světlo,« řekl jsem rozčileně a hned se zarazil.

Alf se úkradkem na mne zadíval.

»Pravil jsem, jaké je ženské srdce,« řekl neměně svého tonu a tím byla naše záležitost odbyta.

Jak neobratně, střemhlavě to bylo řečeno, napadalo mi až nyní a častěji se mně vracelo, mezitím, co Alf časem se odmlčel, nadzvedal obočí a tajně šeptal rty, jakoby něco opakoval, co by měl udržeti v paměti.

Přešli jsme kyprou lučinou s nově podrostlou travou do osykového lesa.

Citlivé listy jeho se třásly, narážejíce o sebe jako tenoučké mosazné plíšky. Z toho povstával hluchý, nepřetržitý šum, který mi připomněl chřestivé zvuky zvonce ve dveřích. Též světlo a stíny se mživě měnily ve větvích a znavovaly zrak.

»Poslouchejte v tom lese není příjemno,« řekl jsem, snaže se, co nejvíce se oddálit od toho, co jsme před chvílí mluvili.

»Máte pravdu. Též ptactvo se zde zřídka drží. Snad že ho ten stálý šumot rozčiluje,« řekl Alf a rychle zabočil na jinou lučinu s mokřinami, kterou jsme horem obešli a přešli do jiného lesa.

Byl to starý borový hvozd, vážný a dumavý, připomínající stará pohanská obětiště. Hluboké ticho linulo z hloubi tohoto temného lesa a maně přetalo náš hovor.

Šli jsme toliko krajem tohoto lesa a za ním odestřelo se vlídné, zelené údolí, s několika chatami uprostřed zahrad.

Jak světle, tiše, pokojně bylo zde v tomto vtěsnaném koutku mezi lesy.

Zachtělo se mi zanechat Alfa a zůstati zde v koutku vzdáleném vší vřavy světa a zopakovat a přehlédnout všecko, co byl tak jasně přede mnou nastínil Alf.

»Máte ještě daleko k cíli?« tázal jsem se ho uhýbavě.

»Dobrou hodinu,« odtušil Alf. Jdu k dřevařům se vzkazem, aby šli pozítří vyčistit ‚skokovou leč' od sušek.«

»Odpusťte, že zůstanu zde a nedoprovodím vás,« řekl jsem Alfovi.

»Jak chcete. Má úcta!« řekl Alf, podal mi ruku a chladně odcházel od člověka, jemuž zasadil ránu a pak jej lhostejně opouštěl.

»Má úcta!« odpověděl jsem podobným tónem, vyhledal pařez u samého lesa, usedl naň, semkl do dlaní hlavu, v kteréžto burácel příval zlých myšlenek, a patřil do dálky za Alfem.

Až v klidu té vlídné paseky jsem jasně pocítil ránu, jíž mi byl před chvílí zadal. Srdce mé bylo roztřáslé od rána a zvonec až dosud zněl mi poplašně v uších.

Možná, že tento nepřirozený, chorobný stav můj vyvolal ve mně ta příkrá, nehezká slova, kterých jsem skoro bezděčně užil o Muse. Ale ať si už byla příčina toho kdekoli, jedno mně přece bylo jasno, že totiž Alf pravděpodobně rozdával karty a zavolal Madra dříve, nežli jsem požádal Musu za ruku. Snad že bych už dnes byl vyřkl to rozhodné slovo, ale po včerejším obratu Musině všecko se zvrtlo.

Důrazný jakýsi hlas mně namítal, že všecko není ztraceno, jen kdybych vytrval, ale tichý klid venkovské samoty tak se mi vlichotil do duše, že mi až vnukl myšlenku, abych šel životem s raněnou duší a tato skoro romantická myšlenka tak se mi zaryla do duše, že jsem jí té chvíle rozřešil poměr svůj k Muse.

Seděl jsem chvíli na tomto tichém, odlehlém ostrově a když jsem vstal, byl jsem už docela ucelen, jakobych byl připraven na všecko.

XIV.

Ale k večeru všecko se zvrtlo.

Okolo páté opět mne ovládl nepokoj. Můj rozum se vzpíral dohráti směšnou tu komedii,

leč srdce se ozvalo tak jasně, zřetelně, že jsem šel za ním slepě, poslušně, ačkoli jsem už napřed usoudil, že jsem svou roli dohrál. Než viděti Musu a mluviti s ní stalo se mně nezbytnou nutností. Ustrojil jsem se a polní cestou a lučinami bral jsem se k hostinci.

Šel jsem za parna rychleji než obyčejně a zpotil jsem se.

Na lavicích dosud nebylo nikoho, ale od rybníka jsem zaslechl jasný zvonivý smích.

Soudil jsem, že Musa jest nejspíše v aleji, ale zklamal jsem se. Šel jsem nejistě, abych zahlédl Musu a zase odešel. Ale v tom doneslo se ke mně lehké plesknutí vesla. Patřil jsem s břehu za Musou. Seděla ve člunu s Madrem, vesela, plna živosti, jakoby ji potkalo něco velmi příjemného. Její smích, její živost se mne nemile dotekly, že jsem se chtěl vrátit, abych jí navždy sešel s očí, ale v tom její pohled spočinul na mne. A hle, ty oči hrály, ten pohled letěl mi v ústrety vzduchem. Či jsem se klamal? Ne, nyní to dokonce nebylo možno.

»Pan professor!« zvolala živě a veslovala ke břehu.

»Má úcta!« pozdravil jsem přes to poněkud zdrženlivě.

»Má úcta!« odpověděl Mader chladným, zdvořilým hlasem.

»Nepřisednete k nám!« zvala mne Musa bezprostředně svým jasným a teplým hlasem, že rozvála nadobro všecku mou pochybnost.

Vsedl jsem do člunu.

Musa seděla v předu a Mader velkodušně mi nabídl, abych si sedl doprostřed, kde seděl sám, ale já jej ubezpečil, že se spokojím se sedadlem vzadu.

Než Musa rozhodla jinak.

»Dovolte, sednu si doprostřed a vy, pane Mader, buďte tak laskav a sedněte do předu,« řekla Musa skoro velitelsky.

Její tělo se temperamentně pohybovalo a jasné, zářící zraky dodávaly těm pohybům neobyčejně živého, neodolatelného kouzla.

Mader nemohl odříci. Vyplnil chladně přání Musino, přesedl do předu a veslovat.

»Opatrně, prosím, abychom nespadli do vody,« řekla Musa žertovně k Madrovi.

»Víte přec, že jsem členem veslařského klubu,« odtušil Mader poněkud nemile dotknut, zamával bravurně veslem a začal rozmanitými pohyby vesla říditi člun, snad aby dokázal svůj výcvik v tom sportu.

»Jak se vám dařilo od včerejška?« zeptala se mne Musa tak srdečně a patřila na mne tak živě, upřímně, že jsem byl naprosto zmaten.

»Děkuji, nevalně. Ráno jsem se setkal s vaším bratrancem,« řekl jsem a zastyděl se za slova, která jsem pronesl v tak špatně střežené chvíli.

»S Alfem?« opakovala Musa jako pro sebe, pohlédla maně na vodu a jakýsi nelibý pocit jí přeběhl tváří.

»Ano,« odpověděl jsem.

Patrně nebylo jí vhod moje setkání s Alfem, neboť jinak jsem si té změny nedovedl vysvětlit.

Musa najednou pohlédla na mne, jakoby mne úsilně zkoumala. Ty její sálavé zraky zahlížely se mi až do duše. Co chtěla ze mne vyčísti, nemohu říci.

Na rtech už měla jakousi dychtivou otázku, ale patrně přítomnost Madrova jí překážela.

»Neunavuje vás veslovat? Přechytím za vás,« řekla, obrátivši se napolo k Madrovi, jenžto docela podle své vlažné letory jenom pro jméno pohrával veslem.

»Ne, neobtěžujte se, slečno, mne to těší,« řekl Mader a zase začal šermovat veslem, ačkoli dlužno říci, že celkem veslovat zručně.

»Když jste tak ochoten, mohli bychom veslovat spolu. Veslujete znamenitě,« řekla Musa a navrhla mi, abychom si přesedli.

»Vesloval bych s radostí, ale víte, že toho neznám,« omlouval jsem se Muse.

»Nic nevadí, víte, že ráda vesluji,« řekla Musa a vyměnila si se mnou místo.

Sedla do zadu, já doprostřed, obrácen k Muse.

Ve všem tom jejím počínání byl patrný úmysl.

»Bavil jste se dobře s Alfem?« řekla jakoby mimochodem, ale pozorovala každý můj pohyb.

»Nedoprovázel jsem jej dlouho. Zůstal jsem sedět v krásném a tichém údolí pod lesem,« odpověděl jsem vyhýbavě.

Musa to postřehla.

»A těšila vás ta samota?« otázala se, silně mávnuvši veslem, jakoby jím tlumila vlastní svůj zvuk.

»Bylo mně teskno. Předcházela mne jakási černá předtucha,« odpověděl jsem roztržitě.

Musa četla v mých myšlenkách, a jak jsem shledal, úplně správně. Její zraky jasně a svůdně zaplály. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

VI.

a Rubešovic pozemku nebude náměstí! Tato novina rozlétla se po předměstí po jedné schůzi městské rady. Velikou nevýhodu náměstí v těchto místech neodůvodňoval v radě nikdo jiný než — Podolský.

Překvapil tím městskou radu. Kajícně doznal, že nebyl původně dokonale informován — ale teď se mu dostalo vysvětlení. Městský inženýr Svačina vypočítal, jak by utrpěla jižní část města, kdyby tu vzniklo náměstí těsně u hranic předměstí sousedního, kde právě také projektují náměstí. Dvě veliké prostory ladem ležící v takové blízkosti — jaká to ztráta na obecních příjmech. A koleje nové trati tramwaye nemohou z technických důvodů nikudy jinudy z Prahy než přes bývalé Rubešovy pozemky.

Jménu Vlachovu se Podolský opatrně při těchto výkladech vyhnul. A vesměs se vytasil jen s náhledy inženýra Svačiny. Zdravotní námitky dřívější úplně se ukázaly nyní nepodstatnými a původní parcelace veliké prostory zjevila se jako ohromný zisk města. Rychle tu porostou domy, výhodná komunikace s Prahou uspíší zalidnění, tím vzrostou příjmy obce, oživí se místní obchod, živnostenský ruch a společenský život.

Podolský tímto návrhem zrovna městskou radu přepadl. Tak bylo vše plno úžasu, že jenom Schein — Vlachův známý a nepochybný sháněč — odvážil se namítnouti něco proti rychlému usnesení.

Ale byl hned Podolským odbyt.

Svítě očima prohlásil Podolský, že mu není nic do nikoho. Tady mluví věda — ústa jeho opakují jen náhled inženýra Svačiny. Je to pravý opak toho, co Podolský dosud hájil, loyalně se k tomu přiznává. Ale povinností občana věrně obci sloužícího jest mínění nesprávného se vzdáti, když ústa odborníků přesvědčí jej o lepším.

V radě bylo takové překvapení, že nikdo se již slova neodvážil. A za několik minut vrátila se městská rada k původnímu názoru, že na Rubešových pozemcích náměstí vzniknouti nesmí.

»Vlach našel dvakrát sto tisíc!« zašeptl hostinský Ponc k obuvníku Horasovi, když bylo odhlasováno.

»Nevíte, kdo to zagitoval?« optal se rovněž šeptem Horas.

»Hýra!« odpověděl Ponc významně obočí pozvednuv. Na důkladnější vysvětlivky nebylo času. Byl na pořadu pronájem nějakých obecních pozemků; všichni musili již zase sledovati, co navrhuje Podolský jako referent. —

Ale po předměstí byl po schůzi jeden hlas, že obrat pro Vlacha tak příznivý způsobil Hýra.

Především tomu věřil Hýra sám, byl také nemálo hrd na tento svůj úspěch. Poprvé ukázal na předměstí, co dovede. Poučil tolik občanů ve všech čelnějších hostincích, jakou zhoubou bylo by pro poplatnictvo, kdyby prostora k zastavění nejvhodnější ponechala se na neplodné náměstí. Poplatníci by měli tu pozvednouti svého hlasu, aby se tak hříšně nepřekáželo zdravému rozvoji města, živnostníci by se měli sejít a pronésti slovo mužné, aby na radnici poznali, že voličstvo není žádným stádem.

Poplatníci a voliči poslouchali tyto řeči, přikyvovali, ale nijak se nerozohňovali pro to, co Hýra pojednou chodil hlásat po předměstských hospodách. Řekli si, že Hýru jistě poslal Vlach, a proto že z těchto řečí všech nekouká než prospěch Hýrova domácího. Usuzovali, že je asi Vlachova věc v špatném stavu, když mu musí pomáhati bezvýznamný Hýra. To jistě již na radnici Vlach všechno prohrál.

Ale pojednou se ukázalo, že zvítězilo, co Hýra po městě s tak nápadnou horlivostí kolportoval. Hleďme, říkalo se, co ten Hýra dokázal. Jistě asi občanstvo projevilo, že je téhož mínění, když se této agitace na radnici zalekli — když couvl sám Podolský.

Mnoho se jich hned přiznávalo, že byli téhož náhledu, že to také říkali. Když bylo na radnici rozhodnuto, chválili, co se stalo.

Hýru byl učinil svým apoštolem Vlach velmi snadno. Pozval ho do svého bytu a zde ho vyčastoval ohnivým vínem. Když Hýra téměř hořel, vytasil se Vlach s návrhem, jak by si mohl pachtýř jeho hostince lehce něco vydělati. Ať agituje mezi občanstvem, aby Rubešovic pozemky nezůstaly ležeti ladem jako náměstí. Povede li se, obětuje Vlach za tuto agitaci nejpěknější výkroj stavebního místa.

»Vám tu parcelu nedám — osobně,« připojil Vlach. »Vy byste se jí nějak pošetile zbavil a zase byste z toho nic neměl. Ale dal bych to připsat vaší paní a vaší dcerušce na polovic. Vaše paní má úspory — trochu ji rozkýváte,

a ona tu postaví dům. Bude mít kus majetku pro dceru.«

Když nyní Hýra otevřel udiveně oči na Vlacha, pleskl ho stavitel přes koleno a pokračoval: »A vám na agitaci bych dal šest stovek. Vám — mezi čtyřma očima. Polovici hned — zbytek, až jak to dopadne. To se rozumí, že se s tím pochlubit nemusíte nikomu, ani vaší paní ne. Plácnete-li — tu jsou!«

Tři bankovky se položily před Hýru jako odalisky. Když se na ně těžce oddychující šenkýř podíval, zdálo se mu, že se na něho smějí.

To byly návrhy! Stavební místa — a šest stovek!

Nic podezřelého neviděl v nápadu, že to místo bude patřit jeho ženě a dceři. To mu bylo lhostejno. Tím se nezabýval. Ale novina, že má jeho žena úspory, ho překvapila. Ale věřil tomu. — Teď si vysvětloval, proč sama vše objednává, kupuje, platí. Ale nečinil ji v duchu výčitky. Když umí tak schránět — tím líp. Vida, vida! Oni tedy už nejsou takovou rodinkou ubohou, kde se musí držet krejcary, aby desetníky neuletěly. Mají úspory! Mohli by stavět do konce, kdyby se povedlo, oč Vlach usiluje. Stavět!

Stovky se na něho dívaly tak roztomile, tak svůdně . .

Hýra po nich hrábl levicí a pravou hned Vlachovi nastavil. Když stavitel plácl, řekl Hýra:

»Roztočím to — podíváte se. Platí: ještě dostanu tři, a to místo dáte připsat, jak jste ráčil slíbit —«

»Platí,« řekl Vlach. A hned nalil do sklenice. Přifukli si a vypili oba na ráz.

* * *

Když se Vlach s Podolským nahoře u Hýrů byli dohodli, vyplatil stavitel rozčilenému kupci dva tisíce zlatých na potřebný olej, bez něhož by při jednání o Rubešovic pozemky kola skřípala. Městského inženýra Halfara není možno podplatit, ale tomu se referát vezme. Dostane to k prozkoumání Svačina. S tím Podolský promluví. Pak promluví se sekretářem, bude nutno získat také některého člena městské rady, aby se ve schůzi nestalo překvapení. Na to vše bude asi dvou tisícovek málo. Vlach slíbil, že dá po rozhodnutí Podolskému právě tolik ještě, kolik vyplatil teď. Aby nikdo nelitoval, že se nadarmo namáhal.

Podolský peníze shrábl; při tom řekl: »Já z toho nevezmu krejcaru. Mou odměnou je, že jsme se dohodli, jak pracovat ve prospěch města. Kdybychom stáli proti sobě – začne se nám tu roztahovat stavitel Nikejda — a pak, prosím, bychom mohli celé předměstí jenom svázat do uzlíku a odnést mu je do ohrady. Bylo by to nejkratší a při jedné zlosti.«

»Ovšem, pane rado,« řekl nyní Vlach, »těmi čtyřmi tisíci se to všecko nespraví. Budu musit ještě sám také trochu agitovat — něco se bude musit v občanstvu podniknout — nějaké novináře bude asi třeba najmout. To budou výlohy. To bych z těch stavebních míst těžce vytloukal, zvláště když už mi pro ty průtahy denně utíkají takové úroky z kapitálu do povětří. Tady mi budete musit zase trochu zatlačit jinde —«

»Kde na příklad, prosím, kde?«

»To jinde nepřijde než při stavbě té školy. Já to vzal příliš nízko — boty tam nechám, neuznáte-li mi nějaké mimořádné práce. Terén je tam hrozný, základy už nevím zrovna jak chytit. Kdyby se něco stalo — museli byste mi pomoci —«

»Mluvme krátce: dáte procenta?«

»Dám.«

»Kolik?«

»Dvacet z toho, co mi uznáte. Půjde to lehce. Dozor má Svačina.«

»No — dáte pětadvacet — něco se stane na staveništi — hodíme na to komisi — a budete mít po starosti,« řekl Podolský, směle se dívaje Vlachovi do očí.

»Pětadvacet, budiž!« přisvědčil stavitel. »Ale Svačina musí být na komisi — to bude vaše starost.«

»To bude mou věcí. A platit se bude mně. Ten den, kdy se podepíše protokol.«

Vlach již nemluvil. Jenom ruku podal a kývl.

Za okamžik vyšel Podolský z domu. Vybral si cestu dvorem.

Šel jako jenerál, který obkličil nepřítele se všech stran. Teď jenom třeba vykřiknouti poslední slovo povelu.

V duchu počítal, co vydělá. Viděl, že mu uvízne v prstech slušný peníz. Peníz, o kterém nikdo nesmí ani ceknout — peníz, o jehož vyplacení nikdo nemůže se zminit. Kdo dostane podíl — musí mlčet, proto že dříve zlatky nikdo neuvidí, než až po činu. Úmluvy se budou dít šeptem — platit se bude beze svědků. (Pokračování.)

FEUILLETON

NOVÝ ROK V JAPONSKU.

Teprve od r. 1873 slaví Japonci Nový Rok současně s námi. Před tím byl tento největší svátek oslavován počátkem jara a nazýván proto Rishun (probuzení jara). U národa, pro přírodu tak zaníceného jako Japonský, bylo zcela přirozeno, že nový rok slavil se v době, kdy tamní flora počala se rozvíjeti v nejnádhernější květ a japonský zpěvák z milosti boží, malý slavík, opět zanotoval svou sladkou píseň. Státní převrat, který koncem let šedesátých nastal, zrušil, neb změnil v zemi mnoho svérázného a přivodil také, že zaveden kalendář náš. A tak v r. 1873 poprvé 1. ledna udílela nynější císařovna japonská audienci dámám cizích diplomatů a od té doby datují též každoroční novoroční audience diplomatického sboru, který se o 2. hod. odp. s dámami dostaví k trůnu mikady a mikasy.

Zimu 1905 a 1906 strávila jsem v Tokiu jako společnice dámy, která s diplomatickým sborem měla všude přístup a seznala jsem, že nikde snad jinde nechystají se k novému roku okázaleji, než v Japonsku. Již od polovice prosince patrný zvláštní ruch na ulicích. V domácnostech se poklizí a po způsobu japonském vše vynáší z příbytků na ulice, tak že chodec raziti si tu musí cestu různým nářadím, nádobím atd.

Čistoty dbalý Japonec počíná s pořádkem »od podlahy« svého bytu. Kladou se totiž nové »tatami«, rohožky, z jemné rýžové slámy spletené, které k sobě se člení a čistou podlahu tvoří. Tatami dělají se dle jediné míry a dle jich počtu určuje se velikost místností.

Na to vyměňují se papírové stěny, buď že po-

Novoroční výzdoba domu a novoroční hra dívek. 2273

hyblivé stěny se opatří novým pergamenovým papírem, anebo některé pevné stěny novou tapetou, barvy ponejvíce bledě šedé a zlatě zdobené. Pilné a dovedné ruce japonského řemeslníka provedou vše vkusně a za levný peníz. Když v domácnosti vše upraveno, počíná se řešiti otázka toiletní. Zámožnější Japonec ku každé větší slavnosti jako chrysantemové nebo třešňové chystá si nový šat, ale o novém roce musí každý objeviti se v nejlepším úboru, a i chudší třída má v ten den nové hedvábné kimono (ženský šat) nebo haori (otevřený plášť).

Poněvadž pak i v Japonsku bývá v ten čas — po kratší ovšem dobu — velice chladno a i někdy sníh se dostaví, třeba o nový rok obléci několik kimono na sebe. Mívají jich často pět až šest na sobě a každé jest jiné barvy a podšívky a možno je spočítati dle dlouhých otevřených rukávů. Japonka takto oděná, před vámi jdoucí, jako by měla pestrá křídla; rukávy se pohybují a hrají všemi barvami.

Bok opásán skvostnou hedvábnou látkou (obi), která v zadu uvázána jest zvlášť u mladých děvčat po způsobu křídel, takže děvčátka působí dojmem poletujících motýlů. Když je i toiletní otázka vyřízena, počne uklid ulice. Každá rodina má z pravidla domek a zahrádku a před prahem svého domu vyčistí a vymete si ulici a přikročí k výzdobě domu.

Novoroční ústroj dívčí. 2271

Před hlavní vchod zasadí se z každé strany vysoký bambusový strom (symbol dlouhého věku), nad vchodem nade dvéře připevní se dlouhé třásně z jemně pletené rýžové slámy (s. blahobytu) zdobené rozstřihaným bílým papírem (symbol šintoismu).

Uprostřed této zvláštní okrasy zavěšen velký červený mořský rak (s. dlouhého věku), pomeranč, mořská tráva atd. Z domů do ulice z obou stran trčí tisíce dlouhých svázaných vrbových prutů po způsobu metly a na těch houpe se spousta malých talismanů a výzdob, dílem cukrových, dílem také papírových jako na příklad kostek, lodí, ptáků, rýžových neb peněžních sáčků, krabic, ryb (s. štěstí). Při každém vánku rozhoupají se pruty a různé ty trety na nich a dodávají ulici zvláštního veselého rázu, zvláště večer, kdy rozžehnou se přečetné lampiony. Ovšem večer těžko již úzkými ulicemi projíti, neboť ve středu ulice rozložili se mali obchodníci se svým zbožím. Nadešla pro obchod doba nejpříznivější, kdy japonští kupci nelenují si vyhledati vás i v bytě, nabízejíce zvláště japonské kuriosity, které jedině v tuto dobu můžete koupiti »pod cenou«.

Zajímavy jsou v tu dobu papírnické obchody. Všude zříti pestré obdélníkové obálky všech velikostí, každý druh s jiným japonským motivem. Do těchto obálek vkládá se buď novoroční přání, neb peněžitý dar pro služebnictvo určený. Také pohlednic novoročních všude plno. U některých obdivujete se jemnému uměleckému vkusu, u jiných zaráží zvláštní secese, která i sem se dostala. V novoroční době Japonci dvojnásobnou péči věnují úpravě a obalu každé věci. Pro obal určeny zvláštní papíry, potištěné různými barevnými motivy. Na každý koupený balíček položí se na vrch takový veselý japonský papír a úhledně obtočí papírovými stuhami.

Nastal poslední den starého roku a rozrušení dostupuje vrcholu. Ulice plny jsou malých japonských lidí a nikdo nejde s prázdnýma rukama, neboť není člověka, který by o nový rok nebyl obdařen. Když již vše přineseno, vymete se poznovu příbytek i ulice novým kcštětem, čímž vymetají zlé duchy a zlé moci. O nový rok nikdo nemete, »vymetlo by se tím štěstí«. Potom spěchají všichni do veřejných koupelen a z těchto vstupují ženy do síní vlásenkářů, kde svěřují svůj dlouhý vlas dovedným rukám ženských pomocnic. Vycházejí odtud s účesem stáří a stavu zvláště přizpůsobeným.

Z vlasů mladého děvčátka upravena uprostřed dvě křidla, podložená zlatým papírem, k němuž jsou vlasy vonnými oleji přilepeny. Dívka na vdavky má zvláštní koketní účes, ženy vdané opět zcela jiný a vdovy ponejvíce vlasy krátce ostřihané, nebo účes, který předem vzdal se nároku, by se líbil. Takto vycházejí z vlásenkářských sa-

lonů — do nichž z ulice je viděti — krásné, ale ovšem také naličené. V předsíni domova odloží ženy svůj šat azamění novým novoročním úborem, ve kterém vcházejí do domova.

Zde vše leskne se novostí a čistotou a vyzdobeno jest čerstvým kvítím. Vidíte tu celé větve kvetoucích kamelií, malé, uměle pěstěné prunusy a třešně. Dnes nikdo na odpočinek nepomyslí; sylvestrovská noc většinou probdí se při jídle, pití likéru rýžového (sake) a hře v karty. Dnes hraje se zvláštní novoroční hra květinovými kartami (»Hanagaruta«). Karet je 48, vždy po 4 pro každý měsíc a jsou na nich vypodobeny květiny v tom kterém měsíci kvetoucí, ptáci nebo motýli a na každé druhé kartě je kratičká báseň. Karty hrají i děti, ovšem sedí při tom všichni po japonském způsobu na polštářích, na zem položených a sice na patách. Hráči jde o to, aby setkaly se karty náležející do téže serie. System odpočítávání je při tom dosti nesnadný. Básničky na kartách tištěné mezi hrou hlasitě se předčítají.

Novoroční hra. 2279

Nový rok 1906 byl v Tokiu slaven zvláště okázale a hřmotně. Jednak oslavováno šťastné zakončení války, spolu však zažehnáváno všechno zlo, které hrozilo nastávajícím rokem. Rok 1906 vstupoval totiž do znamení koně. Ze všech dvanácti zvířat, do jichž znamení rok střídavě vstupuje, má kůň pro pověrčivého Japonce význam nejméně příznivý. Věští z pravidla neštěstí a takový rok bývá očekáván se strachem. Dívky v takovém roku narozené ani ženicha prý nenajdou. Sotva nastal nový rok, počíná všeobecné blahopřání. Japanec s navštivenkami obchází od rána své známé.

Intimnějším přátelům blahopřeje osobně a vypije z pravidla u každého 3 koflíky sake pro zdar a štěstí. U méně známých zanechá aspoň navštivenku. Také náš japonský personál: sluha, komorná, zahradník a kuchař s pomocníkem rozešli se hned z rána na gratulační pouť. V poledne dostavili se všichni v nejlepších úborech a sluha přednesl jménem všech gratulace. Všichni obdarovali nás pruty štěstí a malými dárky a neslevili nám ani rýžové sake, ani zákusky. Ovšem i my je obdařili a celý personál zase rychle zmizel a konal skoro po celý týden návštěvy u známých, takže až po několika dnech nastal zase normální život. Ulice v novoroční den mají zcela změněný ráz.

Na ulici o Novém roce 2281

Japonská císařovna. 2277

Jest to jediný den, kdy uzavírají se všechny krámy a domy. Pouze nepřehledný počet oněch prutů štěstí ověšených talismany a různými drobnostmi vlají vesele vzduchem a pod nimi provozují zástupy dětí své hry a reje. Děti obzvláště oděny jsou co nejnádherněji a i vlasy jsou různými ozdobami opatřeny. Dnes provádějí své novoroční hry. Hoši obdrželi darem papírové draky, zvláštním způsobem napnuté, aby doletěly co nejvýše, a kombinují celé zápasy draků ve vzduchu. Dívky obdařeny bývají opět pálkami a malými míči. Pálky jsou na jedné, pro hru určené straně hladké, dřevěné; druhá strana je ozdobná. Z barevného hedvábí provedeny tu celé figury, ba i scény, a viděla jsem některé exempláře velice cenné a umělecky provedené. Hraje se buď s míči nebo kuličkami koženými nebo měděnými, které opět ozdobeny jsou barevnými pírky.

Skupiny děvčat od nejmenších až do starších hrají si na ulici a to s opravdovou gracií.

Malé děvčátko vymrští pálkou míč, a mezitím, co tento letí ke družce a touto zpět je hozen, provede děvčátko rychle několik piruet, za něž hanbiti by se nemusela ani vycvičená tanečnice. Jak veselý to pohled na děvčátka po způsobu motýlů oblečených a poletujících a krásnými pálkami pestrobarevné míče půvabně do vzduchu metajících. Ale již jiný obraz poutá pozornost mou.

V řadě kočárů rychle přijíždějí vysocí hodnostáři a státníci, před nimi na koních jedou vysocí důstojníci a vzadu na riksách (dvoukolých to vozících muži tažených) jedou v elegantních úborech páni a dámy. Všichni jedou k novoroční audienci do císařského zámku. Tam v ranních hodinách odbyl si Mikado u posmrtných stolků svých předků církevní obřady, pak vyměnili členové rodiny svá blahopřání a nyní o 9. hodině ranní přijímá státníky, generalitu a šlechtu. Odpoledne o 2. hodině přicházejí členové diplomatických sborů cizích států blahopřát k stupňům trůnu. Obklopen dvorem a šlechtou, přijímá je v audienční síni Mikado, ověšený přečetnými řády a císařovna oděná po evropsku bílým brokátovým šatem s dlouhou vlečkou. Na krku září 3 diamantové riviéry, na hlavě diamantová tiára, příliš těžká pro malou tu hlavu. Šat přepásán širokou stuhou barvy oranžové. Je to patrně nějaký řád, poněvadž zdobí též šat přítomných princezen. Diplomaté dostavili se v těžkých, zlatem vyšívaných kabátech, jich dámy v předepsané jasné hedvabné toaletě s hlubokým výstřihem a dlouhou »dvorní« vlečkou, s předepsaným účesem a ovšem nejdražšími svými šperky. Císař a císařovna oslovují každého vlídně, podávajíce blahosklonně ruku. Ceremonie ta trvala as 2 hodiny. Odtud přímo jelo se k velevyslanci anglickému, který ovšem v Tokiu zaujímá nejčelnější místo. Zde odbýván novoroční cerkle a zde mohli jsme z blízka pozorovati japonské státníky a vojevůdce a obdivovati se bohaté nádheře úborů členů diplomatických sborů a zvláště jich dam. Byla to nejskvělejší slavnost, kterou jsem v Japonsku viděla. Ve skvostných representačních místnostech rozvinul se tu přede mnou obraz nezapomenutelný.

Representanti všech národů a plemen, vše v nejokázalejší nádheře a navzájem promíseno, poskytovali zraku netušenou podívanou, kdežto sluch sotva stačil rozeznávati různé ty řeči, kterými zde promlouvali a se dohovořovali. Jak zajímavi byli na př. členové čínského vyslanectva ve svých sukních s volným kabátem z nejdrahocennějšího hedvábí. Čapky jich ozdobeny jsou barevnými jadovými knoflíky, a barva knoflíků označuje zároveň stupeň jich hodnosti. Ze spod čapky vyčuhuje pohyblivý cop. Kolem krku zavěšen drahocenný řetěz z nejvzácnějších kamenů. Věčně usmívavá tvář a cop dodává figurkám těm rázu komického. Viděla jsem různé obrazy a apotheosy, jež znázorňovaly myšlénku sbratření národů; zde viděla jsem, oč zajímavější a úchvatnější je originál takové mezinárodní směsice v nejelegantnějších, ba až přepychových úborech.

Zrak i sluch byl konečně znaven, a toužíc spatřiti opět bujnou mládež na ulici, přistoupila jsem k oknu. Tu dojížděl právě kočár, v němž seděl muž, náležející na prvý pohled k vysoké japanské

společnosti. Vidím mu dobře do tváře, která je přísná a zasmušilá a nijak nehodí se do rámce dnešní všeobecné radosti a slavnostní nálady. Opozděný host ani nevystoupil; odevzdává pouze návštivenku a rychle odjíždí. Tázala jsem se hned po záhadné osobě té a zvěděla, že to byl poslední ze slavného rodu »Tokugava« onoho rodu, jehož příslušníci od r. 1603 až do r. 1868 vládu v zemi prováděli jako skuteční dřívější vládcové Japanska (šogunové). Moc šogunů byla zlomena v r. 1868 na prospěch jednotné vlády a Mikado, který do té doby byl jen dle titulu vladařem, od těch dob soustředil všechnu vládní moc v rukou svých.

Chápala jsem nyní zasmušilý, přísný výraz onoho muže. Bylo mu asi dnes divno u srdce! On, který dle rodu a staletých tradic měl na hradě svém dnes přijati novoroční přání celé této skvělé společnosti, přijel sem sám, moci i slávy zbaven, odevzdati své novoroční přání. *Louisa Nedbalová.*

Mikado. 2275

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Jubileum učence.** Šedesát let života naplnil 2. ledna prof. dr. Otokar Hostinský. Co činnost jeho znamená vědě aesthetické, je známo a všeobecně ceněno. Přednášky jeho těší se oblibě, náležejí k těm, jež nenavštěvují se z pouhé povinnosti, ale z lásky. Široký rozhled přednášejícího, vědecká hloubka, uhlazená forma přednesu činí je tak hledanými, jako jeho spisy, honosící se týmiž vlastnostmi: velkým obzorem, váhou myšlének, krásným slohem. Nejvíce zásluh získal si Hostinský v oboru hudby; byl z nejnadšenějších průbojníků Smetanových, ano lze říci, že Hostinský to byl, jenž vypracoval ideový program české hudby. Vliv jeho na Fibicha byl rozhodující. V lidové písni, najmě co do historického jejího vývoje, učinil Hostinský objevy. Nám literátům-belletristům je pak proto tak milý a blízký, že sám vyšel z řad belletristů, že také on bojoval pod praporem »Máje«, že byl jedním z prvých redaktorů »Lumíra«. Budiž mu přáno hojně zdraví a svěžesti i za prahem šedesátky, k další plodné jeho činnosti!

⁂ **Zikmund Winter** dosáhl šedesátého roku. Zajímavé a originelní postavy literární dotkl se tu významným jubileem neuprosný čas — avšak na tvorbě tohoto historika a belletristy není nejmenšího sledu, že by léta dovedla kdy otupiti nějak péro toto tak jemně broušené a energické kresbě zvyklé. Svěžest Wintrova zvláštním způsobem obráží se v jeho pracích dnes jako se obrážela před léty, kdy z tábora přísného historismu pro jeho vzletný sloh, pro upřímný humor jeho stylu padlo několik hořkých poznámek. Už dávno nepadají — naopak: způsob Wintrova psaní dobyl si u nás plného práva, školu dokonce udělal. Přiblížil Winter zdravým realismem praci svých mnohem více čtenářů říši minulosti než dovedla péra kdysi tak chválená sladkým neb zase teskným romantismem dnes již odbytých povídek historických.

Je jakýmsi protějškem svého literárního soudruha a osobního přítele A. Jiráska. Nemá snad ještě jeho popularity v širokých vrstvách, ale důvodů je tu pro ni již dost. Proto se jí také dožije. Přejeme, aby ve zdraví.

⁂ **Nejstarší český novinář** odchází do zátiší. Není tomu tak dávno, co jsme vzpomínali jubilea Jos. R. Vilímka staršího. Před vánočními svátky překvapil starý a statný redaktor veterán nejen abonenty »Humoristických Listů«, ale celou veřejnost prohlášením, jež uveřejnil v čele listu, který devětačtyřicet roků redigoval. Vilímek v několika řádcích řekl celé svoje curriculum vitae. Zmiňuje se o tom, že loučí se na prahu 50. ročníku s »Humoristickými Listy«, jež mu nedopřály ani týdenního oddechu a jež odevzdává svému synovi, praví: A i teď jsem měl v úmyslu, že zrediguji a vydám ještě i ten příští ročník, abych dovršil půlstoletí své práce národní. Ale jako kdysi Mojžíš po 40letém putování jen spatřil zaslíbenou zemi, do ní však už nevkročil,

tak i já mám jubilejní rok »Humorů« sice před sebou, ale prodělávat jej už nebudu. Co před lety nezmohly persekuce Päumannovy, Schmerlingovy, Giskro-Herbstovy a Beustovy; seč nebyl ani dlouhý těžký žalář s okovy, ani časté strádání po trojí ztrátě mého i ženina jmění bezčetnými konfiskacemi, velikými pokutami a propadáváním kauce, to nyní hravě dokázalo stáří 72 let: mé druhdy železné zdraví letos pojednou ochabovalo a zvláště zrak slábnul šedým zákalem tak, že mi už nebylo a není možno, čísti tolik jako dřív.« J. R. Vilímek zavírá svou žurnalistickou zpověď tímto tklivým doslovem: ». . . Volám po 49 letech s hlubokým pohnutím: »S Bohem — na vždy s Bohem! Kýž stále dobře se vede dítěti, které jsem ve zlých dobách tolikrát od násilné smrti zachránil a s tolika bolestmi odchoval!« Z veřejné arény ustupuje J. R. Vilímkem zasloužilý pracovník a originální typ redaktora! Přejeme mu ze srdce, aby mu dopřáno bylo řadu let — aspoň dívati se na práci svého nástupce!

·· **Nakladatelské družstvo Máje** konalo výroční valnou hromadu 29. m. m. za účasti 23 členů, kteří zastupovali 213 podílů se 151 hlasem. Pro omezenost místa konstatujeme pouze, že všechny zprávy a návrhy správního výboru byly schváleny jednohlasně. Členům se vyplatí 4% dividendy. Jednohlasně zvolení doplňovací volbou do správního výboru A. Balšánek, F. Herites, L. Novák, MUDr. D. Panýrek, A. Pikhart, O. Zachar. Za náhradníky V. Fanderlík, M. Fučík, F. S. Holeček. Za revisora H. Vopálka.

·· **Irlacherové**: Dramatická sonata o 3 jednáních. Napsal Jar. Mayer. (Cyklu »Máje« večer čtvrtý.) Není zapotřebí z titulu usuzovat na nějakou praeexotickou a výjimečnost Ilmy a Oskara z Irlacherů. Z počátku název cize působil, ale k dobru autorovu možno připočísti, že se apartní jméno stalo dost brzo ve hledišti populárním a že se kryje sympatickými pojmy. Naštěstí obou Irlacherů nemá pranic co dělat s jejich divnými povahami nebo dokonce rodovou zvláštností — drama je čisté a průzračné jako lesní studánka. Oskar z Irlacherů je usedlý, ne-li už starý člověk, jenž nemá, pokud se jeho zevnějšku týče, daleko do figury tajůplného alchymisty. Vítr náhody zafoukl do kouta jeho stavení zbědovanou bytost, nad kterou se Irlacher smiloval, ošatil ji, nakrmil a posadil ke kamnům — a za to žádal lásku zachráněné, která byla v tu dobu víc dítětem než ženou, ale přece jenom už tvorem, jenž i v žebrotě své je si vědom velikého práva, jež zaručuje — mládí.

Jeho sestra není už také bytostí mladou. Pravda, je zajímavá, hloubavá a snad i obdiv vzbuzující . . . ale není v ní toho, co jmenujeme prostě: lidskou přirozeností. Na obzoru objeví se mladý muž, o němž Irma z Irlacherů prohodí, že je to hezký, zajímavý človíček, že brillantně hraje piano . . . ale že je to přece jenom — hlupáček. Možná, že v očích Irmy z Irlacherů — ale myslím, že posluchači nadarmo čekali, kdy a jak autor figuru svého milovníka v tomto směru — začerní.

Je samozřejmo, jak Irlacherové dopadli . . . Oskar dostal přátelské políbení na rozloučenou, Irma byla raněna ještě bolestněji. Na vlastní oči spatřila svou sokyni v náručí toho, jenž mohl býti jejím, kdyby . . . kdyby se nejmenovala Irma z Irlacherů!

Novinka vyvolala ve kruzích literárních pochopitelnou sensaci. Je známo proč. V Národním divadle je nepřijali a krom toho zbytečně vzrušili hladinu veřejnosti. Pan ředitel byl v divadle a viděl, že Irlacherové měli na provozování v Národním divadle větší nárok než Johanna Radimská, třeba poslední akt stál daleko za prvním a zejména za druhým. Pravda, jsou bohužel právě v tomto jednání zoufalé délky, ale v Mayerově práci jsou naproti tomu tak pozoruhodné přednosti, že neměla býti k vůli tomu z přední scény vypuzována. Tentokráte svítila nad představením šťastná hvězda. Paní Božena Stará delikátní hrou, ale hlavně jemným pochopením těžké role Irmy mnoho kusu prospěla. Poprvé v Praze a snad vůbec na jevišti zahrála si v cyklu Máje sl. Růža Klostermannová, která prostince sice, ale za to jímavě a přirozeně akcentovala svou hru i pohyby, že Mignon je děvče, z ulice přivedené. Pánové Jiřikovský a Rozsíval mají ovšem závažný podíl na tom, že představení toto počítá se k nejlíp sehraným.

—sl—

Ročník V. čís. 16. vydáno dne 5. ledna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Hřbitov u lesa.

U lesa hřbitov. Ó, jak svítí
z tmy boru jeho bílá zeď,
na otázky, jež dáváš žití,
jak jasnou čet bys odpověď.

Kol musíme se brátí denně,
a já se zprvu tolik bál,
by naší lásky do zeleně
chlad s něho nepad, stín a žal.

Leč nyní klidně po tvém boku
tu, dlaň svou v tvojí, chodím již,
ó, dobře je mít hroby v oku
a za zdí tam tu mrtvých říš!

Což neslyšíš, jak větrem nese
se thují šumem tichý hlas?
»Ó, milujte, ó, milujte se,
vy v slunci tam — zde chlad a mráz!«

»Ó, milujte se, stále více,
ó, milujte se nocí, dnem,
ó, milujte se, líbajíce,
vy děti mžiku, žhavým rtem!«

»Neb zde je noc, v níž hvězdy není,
pod tíhou země, kamene,
zde cítit místo políbení
jen kapky vody studené!«

U lesa hřbitov. Ze tmy chvoje
zeď jeho svítí z pozdálí —
ó, nediv se, že rety moje
na tvých dnes tolik zaplály!

Démon.

Můj hoch si složil své knížky sám
a plesem vzplály mu zraky:
»Ó, hleďte, co knih už tady mám,
já chci mít knihovnu taky!«

Pak sklonil své oči v rozpacích
a zarděl se, jak by se styděl;
mně bylo, jak sama sebe bych
byl v dětství svém před sebou viděl.

Ó, víš-li ty, dušičko nebohá,
ó, víš-li ty hlavičko drahá,
ký démon to vábný pro Boha
teď prvně po tobě sahá?

On má tak vášnivé objetí
a oči tak snivé a svůdné,
jak vzdáš se mu, s duší tvou odletí
až v oblak od země nudné.

Ty pěním a sněním budeš spit,
v sny hvězd ti rozsype zlato,
však navždy z tvé duše vezme klid
a spánek ti ukradne za to.

A všecko ti zhořkne naposled,
co dřív tak čárné se zdálo,
neb ve všech jsi knihách moudrost čet,
leč ve svém srdci tak málo.

A budeš tu seděť, stápěje
se v starost za šumu listí
nad krásným vydáním Shelleye,
zač zítra budeš as jísti . . .

Sonet

při zprávě o týrání a vraždění negrů v Americe. A. D. 1906.

Zas v člověku se divý vzbudil zvěr.
Vzkřik černých bratří letí do oblaku!
Nač Beecher-Stowe zvěst psala, slzy v zraku,
a plápol v očích, horlil Whittier?

Ty ubohé, ty zdrané černé plémě!
Pout prosto, dál jsi volný otrok země
a není konce, není tvému trudu.

Ó, k čemu vzlet byl nadšených všech per,
krev k čemu lita tam u Potomaku,
když v kraji, hvězda Svobody kde v znaku,
na jatky vlekou děti lidských dcer?!

Ó, vidím v snách, tam dálném ve přístavě
jak mha se snesla ke Svobody hlavě —
ne, to si tvář svou zahalila v studu.

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

věřil jste v ni?« řekla mi teple, jakoby se všeho už domyšlela.

Pokrčil jsem toliko rameny.

»Byl jste už někdy zklamán, že nemáte důvěry v sebe a v jiné?« řekla tak zřetelně, že jsem se podivil, jak mně až do duše nahlédla.

Byl jsem zaražen po jejích slovech a neodpověděl.

Musa vše pochopila.

»Důvěra sklízí důvěru,« řekla potichu, ale významně, usmavši se svým jasným, upřímným úsměvem, jenžto rozplašil všecku mou pochybnost.

Mader na předu začínal ztráceti trpělivost a rychle se obrátil do zadu. V tom spatřil Pelčarského.

»Alf už přichází,« řekl rozradostněn a zatočil člunem.

Zmínka o Alfovi dotkla se Musy nelibě. Rtem jejím lehce škublo a plachý mráček přeběhl jejím bezvadným čelem.

»Máme mu jeti naproti, či chcete zůstat, slečno?« tázal se Mader tak, že se Musa musela rozhodnout.

»Jeďme!« řekla Musa a prudce zamávla veslem ve vodě.

Alf stál už na břehu, jako vždy s tváří úsměvnou. Než, mne nechal úsměv ten chladným a rovněž Musu. Alf jakoby to vycítil, obrátil se k Madrovi.

»Nelhal jsem, když jsem vám pravil, že je zde rozkošný pobyt,« pravil hlasem, jenž cele patřil Madrovi.

»Lituji, že se zde nemohu zdržet, než jak vám známo,« řekl Mader opláceje zřejmě Alfovi důvěru.

»Chceš veslovat?« obrátila se Musa k Alfovi.

»Ne,« odpověděl Alf a podivně pohlédl na Musu.

Zdá se mně, že jsem rozuměl tomuto pohledu. Aspoň nepříjemná vzpomínka na ranní setkání v lese opět se ve mně ohřála.

Přistáli jsme ke břehu.

Mader vykročil ze člunu jediným velikým krokem a nabídl Muse ruku.

Ona jen lehce se jí dotekla a pružně vyskočila. A s toutéž ochotou nabídl pomoc i mně, ale já odmítl.

Pod hrází už byla společnost usazena. Scházel jen Moricek, jenž toho dne ostatně nepřišel a tak hru za něho obstaral Alf.

Musa rozdávala karty. Byla vesela. Předposlední kartu podala mně a zbylou nechala sobě.

»Zase!« řekla mi potaji a svraštila brvy.

Byli jsme opět na dvou protivných stranách.

Hra začala. Alf snažil se stranou odvésti Musu a zapřísti s ní hovor, ale nedařilo se mu. Nemohl ji odlákat, jakoby se nemínila hnouti od společnosti. Po několika marných pokusech zdál se být rozhořčen a pohlédl na mne skoro jízlivým pohledem. Za to se točil okolo Madra jako oběžnice a zřejmě mu lichotil. Jeho úmysl byl průhledný a jasně potvrzoval jeho slova.

Musa se nevzdalovala a vytrvala až do konce hry, již přeťal pouze soumrak. Pak rychle se rozloučila s Madrem a se mnou, uklonila se letmo ostatním a chvatně odešla.

Mader byl okamžik zamyšlen, ale pak zase zvítězila v něm vrozená jeho rovnováha, kterou jsem postřehl, když se loučil se společností.

»Poroučím se vám, pánové, a přeji vám všeho zdaru. Bylo mi velmi příjemně ve vaší společnosti,« řekl s úklonou a podal všem ruce s chladnou u něho zdvořilostí.

Pak se obrátil ke mně s touž zdvořilou tváří.

»Zítra se neuvidíme. Zachovejte mne, prosím, v přátelské paměti a jestli vás někdy náhoda přivede do Olomouce, navštivte mne, budete vítán,« pravil mi plynně, jako by věty z papíru odříkával, a podal mi ruku.

»Děkuji, mějte se dobře,« řekl jsem stručně, protože se mně protivila veškerá tráze, jížto se stále ohánět Mader.

Alf na mne z podálí zasvítil očima a přidružil se ke svému klientu. Šeptal mu něco, a kráčeje s ním napřed, přecházel zvolna prašnatou cestu.

Hleděl jsem chvíli za nimi a pak se přidal k odcházející společnosti, v niž správce měl slovo a dokazoval, že dnešní mládež je bez ideálu, blaseovaná, oddaná sportu a hříčkám, a následkem toho naprosto ztracena pro širší společnost.

XV.

Chování Musino bylo mně záhadnější nežli včera. Ani po jejích slovech ve člunu jsem necítil toho, čemu se říká rozjasnění. V mé hlavě byl zmatek, že jsem po krátkém hovoru s tetičkou odešel do sadu, abych vše v mysli urovnal a našel snad východ z té divné a nepříjemné motanice v mozku.

V sadě bylo temno. Hvězdy jen řídce svítily a neprosvětlovaly stínů. A na západním obzoru byl rozložen chladný, ocelový mrak, jenž ani nerostl ani se neztrácel a předpovídal zvolna se blížící bouři.

Chodil jsem tichými, volnými kroky, rozpomínaje se na vše, co bylo v mém poměru k Muse důležitým. Vše, vše mi bylo jasno, až do příchodu Madrova. Pak rázem všecko se zmotalo a zadrhlo v uzel.

Proč přijel Mader, kdo jej sem pozval? Nepochybně, že Alf. Ale jaký byl, jaký je dosud poměr mezi ním a Musou? I to, co mně nastínil Alf, bylo tak mlhavé, neurčité, že jsem si nemohl ujasnit spletené situace. Vždyť sama Musa včera se cítila uražena, že Moricek jen lehce se dotekl našeho poměru. Proč? Nechtěla, aby se o něm dověděl Mader? Pak jsem byl toliko loutkou, s níž to si Musa pohrávala. Anebo mne potřebovala, aby se nehybný její dřívější milovník dostal do proudu a podnícen mnou, svým soupeřem, pronesl rozhodné slovo? Ani to nebylo nemožno. A snad se do dneška nevyslovil a následkem toho nadešel dnešní obrat u Musy? Vždyť Alf mně výslovně řekl, že Musa nemá žádných vyhlídek a že by se měla vdát. Ano, Musa žádala ode mne důvěru, ale proč ji sama včera zkalila? V jejím včerejším a dnešním chování viděl jsem přemetnou povahu Musinu. Vždyť před mým příchodem seděla Musa s Madrem ve člunu a není možno, aby o těchto věcech nehovořili. A snad-li vůbec nedošlo k tomu, o čem se zmiňoval Alf, pak také Musa změnila chování ke mně, že jsem byl změnou tou překvapen.

Ale čím déle jsem tyto otázky probíral, tím hustší mlha kladla se na mé myšlenky.

Ze všeho byl mi jasný jen pocit, jaký má moucha, uvázne-li za jasného dne v pavučině. Cítí se nevolnou, ale lehkými pohyby zkoumá, zda může vlákna přetrhnout, a pak sebou zmítá na všecky strany, aby se osvobodila, a tím právě těsněji zamotává se do jemné, lepkavé sítě.

A tak bylo se mnou. Kolísal jsem v těch nejistotách a nikde jsem neviděl východu.

Příští den celý jsem utopil v planém a neužitečném rozvažování, které mi nepřineslo žádného jasna.

Ztrácel jsem trpělivost a skoro v mrzuté náladě šel jsem za Musou, pronknut jediným přáním, aby se všecko rozřešilo.

V hostinci té doby nebylo nikoho. Jakási chladná, ledová tesknota padla mi na duši z tohoto prázdného prostoru.

Zašel jsem do aleje.

Napadly mně vzpomínky na chvíle prožité s Musou, ale teplo, které z nich dýchalo, zastudil valně včerejšek.

Po chvíli přišel Alf. Potrhoval rameny a usmíval se. Mně jeho smích byl protivný.

»Nechcete se projet?« navrhl mi.

»Děkuji. Pan Mader odejel?« otázal jsem se. —

»Ano, jel o třetí hodině. Sylva jela též,« řekl suše.

»Do Olomouce?« ptal jsem se chvatně.

»Ne, odprovodit jej,« řekl s dobře mířeným úsměvem.

»Odprovodit — ,« řekl jsem do prázdna a bolestně se zahryzl do rtů.

»Z toho si nedělejte ničeho, ženský rozmar . . . ,« řekl s chladným lhostejným posunkem, jímž ve mně vzbouzel zlost.

»Tak, ty jsi hříčkou jejího rozmaru!« vkořenila se ve mně hořkost jako po požití otráveného nápoje.

Alf, jakoby vytušil mou trpkost, uznal za dobré nedráždit mne a ptal se mne, kolik

jsem písní zachytil od strýce zpěváka. Dále mi řekl, že v lesní pasece je starý hájný, ten že by mně mohl poskytnout hojně látky, a projevil ochotu, že mne k němu příležitostně zavede. Ale co mně bylo nyní do starého hájného, když nitro mé bylo podryto zřejmou Musinou zradou? Všecko se ve mně bouřilo, hrozíc už neodvratným výbuchem.

Na štěstí někdo volal Alfa. Byl to hlas ženský, jehož jsem neznal.

»Odpusťte,« řekl a vzdálil se.

Byl jsem skoro povděčen jeho odchodu.

Ihned, bez rozmyšlení jsem se rozhodl, že půjdu k zástavce, abych sešel se s Musou. Zástavka byla nedaleko, jen asi pět minut od hostince u dřevěného mostu, jímž vedla cesta k sousedním vesnicím.

Čekal jsem všeho všudy čtvrt hodiny, ale i tato chvíle byla mi věčností. Tolik trapných a nedočkavých otázek navršilo se mi na mysl a přebíhalo v tak prudkém letu, že jsem si jejich dosahu ani neuvědomil.

Ale v tom už přijížděl vlak.

Musa vyskočila z vagonu zamyšlena a zasněna.

Skoro náhle překřížil jsem jí cestu a pozdravil ji:

»Co se vám stalo? zeptal jsem se plaše, patře ji v přepadlý obličej.

Pohlédla na mne zmateně.

»Proč se tak ptáte? Věděl jste, že přijedu?« řekla, patrně na to nemyslíc, ale jsouc něčím jiným zaujata.

»Ano, váš bratranec mi to řekl. Pravil, že jste doprovázela pana Madra,« řekl jsem se zřejmým chladem, abych ji usvědčil z tohoto neomluvitelného skutku.

Musa vše vycítila a zamračeně na mne pohlédla.

»Proč jste užil toho slova: doprovázela?« řekla svévolně, potrhujíc v ruce malou kabelkou.

»Váš bratranec užil těch slov,« řekl jsem s důrazem.

»Proč se jím nyní vymlouváte? Ne já, ale vy jste učinil rozluku. Víte, co jste včera povídal Alfovi v lese? To bylo špatné od vás. Toho jsem nečekala. Vy jste mne urazil před bratrancem a teď mne ještě urážíte do očí,« mluvila Musa jedním dechem.

»Dovolte, abych vám vysvětlil —,« začal jsem roztřásle, ale Musa mně vskočila do řeči:

»Ne, tato slova jsou jasna. Co chcete ještě vysvětlovat? Nařkl jste mne z nejhorší lži — a tím je řečeno všecko,« mluvila Musa, zatrhujíc se a jen s těží vyslovujíc svá poslední slova, jakoby jich nemohla dobyti z duše, a přece musela je stůj co stůj vyslovit.

Šli jsme chvíli mlčky, obráceni v opačné strany a prožívajíce každý svou vlastní hořkost. Sálavé, prachem prosycené dusno sálalo od země. Pociťoval jsem, jak v mé hlavě vře krev a zmítá srdcem.

»Kdyby váš cit byl pravdivý, nebyl byste mohl tak o mně soudit po tom, co se stalo,« přerušila Musa mlčení, jež nás trápilo oba.

»To všecko bylo nedorozumění. Tuším, že váš bratranec v té záležitosti hrál podivnou úlohu,« namítl jsem, do duše rozhořčen na Alfa.

»Jeho nechejte stranou. Proč jste se uchýlil k němu o vysvětlení a mne před ním odsoudil? Ale k čemu to všecko? To, co se stalo, nedá se zapomenout. Je konec všemu,« řekla Musa rozhodně a vyrazila mně zbraň z rukou.

Cítil jsem, že jsem byl vinnen. Ale proč poznal jsem až dnes její pravdivou a čestnou povahu? Zatížilo mne vědomí, že jsem byl Muse tak těžce ublížil.

»Prosím vás, odpusťte, co se stalo,« řekl jsem kajícně, věda, že chápu se posledního stébla.

»Neříkejte toho zbabělého, pokořujícího slova. Kdybych byla mužem, nevyřkla bych je. Ale i kdybych všecko odpustila, ztracená důvěra se nedá vzkřísit nikdy!« vyřkla s důrazem poslední slovo.

Byli jsme právě u hostince, kde dosud nebylo nikoho a jenom stín starých dubů se křečovitě tetelil po zemi.

»Nikdy?« oddychl jsem jako ze sna.

»Lhala bych, kdybych vám řekla jiné, mírnější slovo. Tak přece je mně dnes,« řekla neklidně, snažíc se patrně skončiti hovor.

»Tak bez vysvětlení se všecko skončí?« vynutil jsem bolestně ze sebe a utkvěl na Muse, rozpálené a třesoucí se vnitřním pohnutím.

»Vy jste mne žádal, abych vám odpustila. Tím jste se vysvětlil úplně. Ale já jsem vám dlužna odpověď. Zvíte ji zítra. S bohem,« řekla kvapně, podala mně ruku, jež byla zastudenělá a rychle se vzdálila.

Stál jsem jako vbit do země a hleděl za ní. Černý mrak vyvstal mi v mysli a roztáhl po ní své těžké a bezútěšné perutě.

Co nyní? Měl jsem čekat, až přijde společnost, poslouchat její hádky — já cizí, zdrcený člověk, a trápiti se výčitkou, že sám jsem pošlapal tak útlý kvítek své lásky?

Neměl jsem síly, abych se ovládal, a proto jsem odešel, rozběhl se do polí a tichých lesíků, hledaje místa, kam bych mohl svou hlavu zarýti a kde, kde ztišiti tu neutuchající bouři v roztřáslém srdci — — —.

Pozdě v noci seděl jsem při otevřeném okně.

Kdesi daleko na západě v sinalém oblaku trhaly sebou řeřavé blesky. Stál jsem u okna

a patřil na světla v křeči se rodící a v křeči opět zhasínající. Čekal jsem, že přijde bouře,

A tutéž bouři jsem svolával i do svého nitra, aby tam spálila, zničila zbytek toho, co jsem měl ještě předevčírem za vrcholný bod svých nadějí a svého štěstí . . . .

XVI.

Bouře nepřišla.

Byl týž vlídný a slunný den jako včera, ale ve mně bylo vše strháno, zdupáno jakousi neznámou silou. Chvílemi se mně zdálo, že jsem jen o všem živě snil a náhle z toho snu procítil a chvílemi zase vše chápal a zahlížel se tupě do svého rozjizveného nitra.

Kolem desáté přinesla mi tetička do zahrady lístek s doložením, že jej tam nechal chlapec z hostince.

Vzal jsem list, zastrčil do kapsy a až tetička odešla, roztrhl obálku a četl:

Velectěný pane,

přijměte těchto několik řádků na místě ústního vysvětlení.

Uznáte, že lidé, kteří nám anebo našim blízkým prokázali dobrodiní, zasluhují, abychom jich aspoň neodmítali. Nuže, rodiče Madrovi učinili mé matce, když churavěla, tolik dobrého, že na ně nemohu zapomnět. A nyní rozvažte, jak jsem se měla chovat k Madrovi, když bez mého vědomí nenadále přijel. Myslím, že chování mé k němu nemohlo vzbudit Vaši nedůvěru — suďte klidně sám.

A co se týká toho, že jsem jej doprovázela, ujišťuji Vás, že jsem byla již dříve rozhodnuta jeti do města, nežli jsem věděla, že Mader pojede. Nejeti, k tomu nebylo podstatné příčiny, zvlaště když už mi bratranec sdělil, co jste mu řekl při setkání v lese.

Snad pochopíte, co jsem chtěla říci.

A nyní odjíždím, neboť zde meškat nemohu. Každé setkání s Vámi bylo by pro Vás anebo pro mne pokořením.

Buďte s bohem.

Sylva.

Zdálo se mi, že nyní všecko se vysvětlilo. Ale proč nyní, kdy přišlo všecko už pozdě?

V prvé chvíli po přečtení listu jsem pocítil v sobě tupou a nerozeznatelnou bolest.

Schvátila mne celého tak jako výstřel v otevřeném poli, ale po chvíli, kdy prudký otřes pominul, uvědomil jsem si, jak hluboko zasáhla rána. K samému kořenu duše.

Chtěl jsem se rozběhnout za Musou a podat jí ruku naposled, ale i to svým listem překazila. Nechtěla se vůbec se mnou už setkat. Či jsem ji byl tak hluboko ranil svou nedůvěrou, že zavrhla každý kompromis. Ach, přinesla mně celou svou důvěru — a já, bídník, ji zklamal, pomlouval ji tak mrsce, když zasluhovala, abych ji povznesl v duši tak jako krásný, bezvadný obraz.

Po tomto poznání byl jsem úplně zdrcen. Sklesl jsem na židli a vyrazil v prudký, mučivý pláč.

Potom, když jsem se poněkud utišil, uschoval jsem dopis a přiložil k němu žhavou růži, kterou mi dala před oním prvým a posledním výletem.

Nevydržel jsem v kokoji, kde mne svíraly stěny, jež nedovolovaly vybíti bolest na venek.

Pokračování.

FR. ZAVŘEL:

Divina Comedia.

Je nutno klesnout do smrtících stínů,
které tě zajaly, zřít ve tvář hoří,
nahmatat bolest, kterou nitro choří,
odpykat hřích a smířit mstící vinu!

Pak teprv můžeš oči k výši vtínat
a tišší, krašší simě vroucně siti,
pak teprv můžeš v tuše zapominat:

Je nutno vzupět sprahlými rty: Hynu!
roztříštit trosku, která teprv hoří,
jít drásající mlhou k zlaté zoři
a vyrvat z ňader šedé květy bílnu!

Však v tom tě žhavé křídlo strhne vzhůru
a z bolestného, nicotného žití
vznese tě prudce do hvězd, do azuru . . .

K. LEGER:

V plamenech.

Historická povídka.

(Pokračování.)

Ze sakristie vyšel převor, za ním bratři, v rukou nesouce rozžaté svíce.

Vystřízlivělí tupě hleděli před sebe do tmy vytřeštěnýma očima, které se leskly ve žluté záři světel. Obstoupili Jana.

»Co se tu stalo?« všichni najednou vykřikli. »Kdo je ta žena?«

Tiskna úžeji bezvládné tělo k sobě, vypověděl zkrátka, co věděl.

A převor vzal kříž s oltáře do obou rukou, nad hlavu jej zvedl a pokročil ke dveřím, které právě rozletěly se pod ranami halaparten.

Na prahu stali mužové se zbraní v rukou v záři pochodně.

»Pax vobiscum!« pravil převor, žehnaje křížem. Muži zmateni ustoupili, docela hlavy sklonili, hroty halaparten spustili k zemi.

Ale velitel jejich s helmou na rudých kadeřích, v kabátci koženém, s mečem po boku překročil směle prah a hlasem chraptivým rozkřikl se: »Kde je má žena? Vydejte mi moji ženu! mám právo žádat ji zpět! A nevydáte-li, moci ji vezmu!« Na jílec meče položil pravici.

»Odejdi s pokojem!« odpověděl převor. »Nevkročíš s hněvem v srdci a s mečem v ruce v dům boží. Kdo utekl se v úzkostech pod klenbu jeho, je v ochraně Boha Hospodina. Neskříví se vlasu na hlavě jeho.«

»Chci ženu svou! Kde je?« opáčil vetřelec. »Chci! — nebo, při sám Bůh —«

»Zpět, pane Hensline!« zvedaje kříž, volal převor. »V ochraně Hospodina je ta, kterou hledáš! Kdo vešel na půdu klášterní, aby útočiště hledal, nebude vydán žádné moci světské, toť právo naše a neučiníš mu násilí, pane Hensline!«

A všichni mnichové vzkřikli: »Asyl! Asyl! nesmí násilí vejít přes práh božího domu!«

»Ale já vejdu! jako že Henslin Ruthart slovu!« zahřměl zamračený muž. »Ustupte! Kde je moje žena?«

»Zde!« v odpověď stejně strašlivým hlasem zavolal od oltáře bratr Jan. Vstal, ženu omdlelou dosud nesl v loktech.

»Sem mi ji dej!« pan Henslin zaskřípal zuby. Mniši skočili mu do cesty.

»Ustupte! odvedu ji a třeba zbraní bych musel cestu si razit! Za mnou, moji lidé!« Ozbrojenci přes práh vstupovali s třeskotem halaparten.

»Nikdo ji nevezme, Bůh můj svědek!« se stupňů oltáře slovo za slovem tvrdě, jako by v ocel bil, na vyhrůžky hlasitě odpovídal bratr Jan, — zvedl hlavu, blýštícíma očima hleděl ke dveřím, kde spor a zápas hlučel. A na skráních mu žíly nabíhaly.

V tom okamžiku žena v náručí jeho otevřela zraky — ohledla se dokola, rukou dotekla se čela. Vykřikla hrůzou, patrně paměť se jí vrátila, — chvějíc se, bílými lokty objala hrdlo svého ochrance, přitiskla hlavu na jeho rameno a zavzlykala: »Ne, nepůjdu k nim! nikdy!«

Pan Henslin zaslechl její hlas, zasmál se divoce a meč jeho vytasen zasvištěl. »Jdu si pro tebe, Maruše!«

»Stůj, pane Hensline, ni kroku dále! stůj! stůj! šetři práva útulného!« bránil převor.

»Stůj! stůj!« bránili bratři.

Nebyli by ubránili. Ale z nenadání temně nad městem v probouzejícím se šeru jitřním zahučelo uderení zvonu, — druhé, — třetí.

Na věži bili na poplach. Ze šera ulic, od městských bran zaznívalo pokřik stráží, houkání rohů.

Bezděky pan Henslin sklonil meč. V kostele všichni oněměli, naslouchali zlověstným ranám.

»Hněv Hospodinův zvěstují, bratří! milost jeho buď s vámi!« Na prahu objevil se cizí mnich v hábitě bílém s černým opaskem, udýchán, uřícen, s dlouhou holí v ruce.

»Frater cisterciacus ze Skalice!« pronesl převor.

A cisterciák vztáhnuv ruce, zvolal: »Modlete se! hněv boží se blíží s dýmem požárů a se záplavou vřelé krve. Modlete se! Jdou vrahové, kacíři proklatí, Pražané a Táboři s pochodněmi v rukou, chrámy boží kácejí, kláštery boří a sluhy Páně upalují. Sbořena Toušeň, vypleněn Český Brod a Kouřím otvírá brány. Dnes — víme jistě, že dnes — přijdou, vztek si vylejí na nás bezbranných, ve Skalici, v tiché samotě naší. Jsme připraveni a modlíme se: Duše své poroučíme milosti tvojí, ó, Pane!« Cisterciák oddychoval. »Bratři moji vyslali mne k vám, abych nesl poselství strašné. Buďte připraveni! hodina se blíží!«

Převor zvedl v rukou kříž. »Jsme připraveni!«

»Jsme připraveni!« opakovali mniši, v prsa se bijíce.

»Sladko jest umříti pro slávu boží. Vytrváte, bratří? Nezdesí vás plameny šlehající?«

»Vytrváme!« sborem mu odpovídali. »Nechť Pán vezme životy naše!«

»Také my vytrváme —« mnich na prahu zdál se růsti v bílém rouše svém a oči mu planuly. »Vytrváme! Milost boží s vámi! Bude-li vůle Jeho, shledáme se na stupních božího trůnu. Jdu, vrátím se, abych se neomeškal. Modlete se za nás!« A vysoký cisterciák obrátil se, odcházel, tluka holí o zem, vracel se, odkud vyšel, do svého kláštera, kde už ke krovům blížila se plamenná pochodeň. Pospíchal, aby nezmeškal.

Klášterníci na kolenou sklonili čela svá až k zemi a modlili se: »Za provinění naše hněv Hospodinův nechť přijde, — nechť plamenem omyje viny naše. Z hlubokosti hříchů svých voláme k tobě, přijď, svatý! spravedlivý! —«

Ještě z odulých rtů páchlo jim víno, zardělé tváře se leskly, ale v očích vytřeštěných svítalo blouznivé opojení a horečka zalomcovala schoulostivělými těly. Jediný Jan neklekl, nemodlil se, — neviděl, co se kol děje. Stál a tiskl v náruči chvějící se tělo mladé ženy, zdálo se mu, že jako oheň pálí nahé lokty, které mu kolem krku otočila. Cítil, jak vzlykotem otřásá se mladičká její hruď. Jediná myšlenka utkvěla mu v hlavě: »Za cenu spasení svého zachráním ji!«

Pan Henslin Ruthart přes hlavy klečících mnichů ještě zlý pohled vyslal k němu, zaskřípěl zuby, ale meč zarazil do pochvy. Jen pěstí zahrozil: »Přijdu, slyšíte? a dáte mi, co mi patří!«

Venku před klášterem v ulici sbíhal se lid, jednotlivé výkřiky ozývaly se, od hloučku k hloučku přeletovaly: »Jdou! jdou! je vidět s hradeb v dálce dým a plameny! Český Brod včera spálili a vyplenili! Kacíři jdou! Táboři! Jdou přes Kouřim a Skalici!«

Pan Henslin se svými lidmi odešel, v té chvíli snad jinde třeba bylo hlavy či meče jeho. Pospíšil na rychtu, do rady, kam sbíhali se měšťané poloodění, v přilbicích, s kusy železného brnění na prsou, s nezapjatými řemeny, se zbraní, jakou kdo ve spěchu uchvátil. I židé ze své ulice s nářkem vybíhali.

Rozednilo se.

Na oltáři zaleskla se divotvorná soška Panny zlatem zdobená. A bratr Jan, zvednuv na loktech sladké břemeno, pravil: »V ruce tvé, Matko boží! ochraň ji!«

Převor a mniši vyptávali se: »Co se dělo s tebou, ženo Ruthartova? proč jsi uprchla z lože a z domu chotě svého?«

Vysmekla se s kostnatých loktů hubeného mnicha a schoulena na stupních oltáře, vzlykajíc, zakrývala tváře dlaněmi. Černé vlasy rozlily se jí až k zemi, z proudu jich probleskovala bílá ramena.

Jednoslabičně a nerada odpovídala: ano! ne! Jen tolik zvěděli, že nikdy k manželi svému se nevrátí, zemře spíše. Převor domlouval mladé ženě, rozvážnými slovy konejšil rozechvěnou. Bratr Jan stál s rukama založenýma, zamračen, hledě do země. A mniši se divali vyvalenýma očima, bratr Vendelín nevědomky olizoval tučné rty a vzpamatovav se, rychle se pokřižoval.

»Co hledáš u nás?« mluvil převor zasmušen. »Práh kostelní poskytl ti útulek, zastavil pronásledovníky tvé. Ale co dále poskytnout může ti nebohý stánek náš? Slyšela jsi? Hněv Hospodinův se blíží s třeskotem zbraní a s dýmem požárů, na hlavy naše dopadne nejtíže. Před vztekem kacířů neochrání tě kostel, ani modlitby naše. Jdi, vrať se k muži nebo k matce své — všady jinde bezpečnější budeš, nežli zde —«

»Ne!« zaúpěla, otřásajíc se hrůzou. »Nepůjdu odtud! nevyhánějte mne!«

»Chceš zahynout s námi, ubohá?«

»Nutno-li zahynout, zahynu. Jenom ne v moci jeho, v rukou Henslinu Ruthartovi!« Bezedná nenávist v těch slovech zněla. Převor vycítil to, pokřižoval se.

»Modli se tedy s námi, aby Bůh milostiv byl tobě i nám!«

Klekl, ruce sepjal, oči zvedl v nábožném vytržení a hlasem třaslavým zazpíval modlitbu umírajících. Tlumeně doprovázeli jej bratři.

Pod klenbou chrámu s temnou ozvěnou splývaly modlitby, úpěnlivěji a úpěnlivěji chvěly se na rtech řeholníků. V jednotvárném rytmu jich plížily se hodiny — —

Venku po ulici od domu k domu letěla zpráva, že Kouřím se vzdala, klášter cisterciáků ve Skalici že hoří, a v plamenech že zhynulo, co živého tam bylo. —

Na rychtě, ve starobylé, rozsáhlé síni s dubovými sloupy shromáždila se rada městská, konšelé i obec. Tísnili se pod zčernalým stropem s ustaranými tvářemi sousedé zámožní, počestní řemeslníci.

Ještě na věži zvon bil na poplach, třesoucím se kovovým zvukem hrůza padala do ulic a do srdcí. Hovořil soused se sousedem hlučně a podrážděně, ale do očí jeden druhému bál se podívat.

Po boku zazvučel meč, zatřeskla helebarda, ale cosi tísnilo dech rozšafným měšťanům.

Ondřej Geschrey (Clamor), dědičný rychtář, povstal na svém místě vyvýšeném.

Byl stár, ale přímý ještě, s tváří vážnou a s očima vpadlýma pod sivým obočím. Dlouhý vous mu splýval na prsa, sepjatá v košili drátěnou. Na vztýčené hlavě měl přilbu těžkou dávné práce s tepanými ozdobami, oběma rukama opíral se o dlouhý meč. (Ještě v pochvě vězela ocel.)

Stál klidný, nehnutý, jen v očích se chvílemi zablesklo. Přehlédl celou síň, viděl a slyšel ruch a šum rozechvěného množství. Viděl, jak vřava roste, jak hádá se mistr Mikeš Megrle, sutor, s Václavem bednářem, shromáždění se rozstupuje na dvě strany, jak zvedají se ruce, zbraň chřestí, jak podruzi a zahradníci a ženy jich po schůdkách z náměstí tlačí se do dveří, rukama lomí a křičí: »Běda nám! Zemřeme! Husité jdou! Táboři!«

Teď posel nějaký přiběhl, cestu si razí, snad novou zprávu přináší o nových hrůzách. Rychtář o dlažbu udeřil těžkým mečem: »Slyšte!« zvolal.

A posel vyprávěl, jak město Český Brod zavřelo brány své kacířským zástupům, které se vyhrnuly z pražských hradeb jako vlci hladoví, vzepřelo se, ale hned prvým útokem bylo vzato, spleněno a vypáleno, měšťané po ulicích pobíjení.«

»To už známe! nic jiného nevíš?« sípavým hlasem překřikoval posla Mikeš zle podrážděný. »Statečněji se měli bránit! odbít kacíře!« a maličký mistr zafatou pěstí mával nad hlavou. Šedivá brada se mu klepala.

»Kouřímští ulekáni rozhodli se brány otevřít, naproti Husitům poslali prosit o milosrdenství, za ušetření města —«

»Fi! baby! baby! pokořili se!« křičel Mikeš sýpaje. Nespokojené hučení ozvalo se rychtou.

»A tak se stalo. Husité ušetřili města, jen proboštství a klášter cisterciánský ve Skalici z kořene vyvrátili, mnichy do ohně naházeli — —«

»Fi! fi! paliči! vrahové!«

»Měšťanům ničeho se nestalo, na těle ani na majetku. Kacíři dodrželi slova.«

Po rychtě ticho.

»A zástupy nepřátel již se rozjíždějí ke hradbám kolínským, — širokým proudem jdou, jedou na koních, na vozech a z dědin, ze dvorců lid k nim přibíhá, přidává se do jejich řad. Z Újezda, ze Štítar i z Lošan —«

»Takoví zahradníci a podruhové z předměstí!« hučel Mikeš Megrle, »duše nespolehlivé, kacířstvím načichlé!« Zlýma očkama pohlédl ke dveřím, kde tísnila se chudina městská. »Češi! Bratříčkové těch tam pohanů, lupičů a žhářů!«

»Kéž bys pomlčel, mistře Kopýtko!« zakřikl jej Václav bednář. »Spory chceš rozdmýchat?«

Znovu udeřil mečem rychtář o dlažbu. »Slyšeli jste? Nuže, ptám se vás, měšťané, spolusousedi, co učiníme?«

»Co učiníme?« mimovolně opakovali šeptem dokola . .

»Bít se budeme!« vykřikoval Mikeš.

»Ano, na hradby půjdeme, přisám Bůh!« volali někteří. »Dej otevřít zbrojnici městskou, rychtáři! ať se podruzi ozbrojí! ať se na bašty postaví nové samostříly! pušky ať se nasadí!« zahlučelo síní.

Většina mlčela

Kovář Meissner (z Falcka před léty odněkud přišel) v zástěře kožené, v ruce palici železnou, přistoupil k Ondřeji rychtáři. »Na co čekáme?« ptal se úsečně. Byl černý, divokým vousem zarostlý, jen bělmem očí svítil. A nahluchlý byl, stále drsnou dlaň přikládal k uchu. »Pojďme už! na hradby!«

»Na hradby!« přizvukovali mu dokola.

»A přijdou a město vyplení, vyvrátí z kořene jako Brod! Nezadržíme jich! neodoláme!« odporovaly jiné hlasy. Hádka se rozpoutala, těžké kletby německé splynuly v jedinou směsici, — mistr Megrle pisklavým hlasem volal: »Na hradby!«, rozvážnější roztahujíce ruce a hlavami potřásajice, odpovídali: »Pobijí nás!«

»Na co čekáme?« volal kovář.

Maličký Megrle, kterého nejvíce bylo slyšet, vyskočil na podstavec dřevěného sloupu a jednou rukou sloupu se drže, mluvil: »Němci, měšťané! předkové naši vystavěli tyto zdi, domy i kostely, hradby vztyčili a vy, krev z krve jejich, uhájit byste nedovedli dědictví svoje? Dobrovolně vydali byste je — a komu? Zlotřilým houfům pražské lůzy a vesnickým pohůnkům s cepy a kosami — Němci! Němci!«

»Proč stojíš, rychtáři?« znova rozkřikl se kovář. »Na hradby!«

A venku před rychtou na náměstí úzkostlivě ozývaly se ženy podruhů, které se sběhly s dětmi na rukou: »Běda nám, běda!«

V tom do shromáždění vešel Henzlin Ruthart, muž nejbohatší z města, rodu slavného, z Horníků. O něm se říkalo, že střibrem stane se, nač jenom sáhne. Bohatství jeho bylo nezměrné, nezměrná i jeho pýcha. (Pokračování.)

MÁJ ROČNÍK V. ČÍSLO 17.

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

rzy však byl Podolský od číslic u jiné odměny. Ta ho nyní minouti nesmí. Platit ji bude paní Hýrová.

Všecko je smluveno. Jakmile odhlasuje městská rada, že na Rubešovic zahradách budou ulice, musí paní Hýrová dostáti slibu, který z ní vykroutil Podolský, když dojednávala o jeho schůzce s Vlachem.

Napadlo náhle Podolského, že asi přece jenom je krásná panička nějak nástrojem Vlachovým — do konce na okamžik ji podezříval, že je nějak již důvěrně spjata se svým domácím, ale Hýrová vše obratně svedla na muže. Jemu k vůli že se činí prostředníkem.

Poradil jí to Vlach. Aby mohla státi se paní nabídnuté parcely, bylo nezbytno učiniti z Hýry nástroj. Hýra za šest stovek šel do všeho slepě. Sám si vzal na starost k radě Vlachově, že ženu do všeho zasvětí. Sám ji měl k tomu, aby pomohla získati Podolského, jehož dokonce dvakráte navštívil.

Netajil se tu, že chce prospěti tak svému domácímu, v jehož hostinci vydělává.

Sám odstranil podezření Podolského, že je Hýrová snad Vlachovým vnadidlem. Věřil jen na vliv manželův. Manžel pak jásal, když viděl, jak rychle odpor ženin mizí. Když mu s jakousi nevrlostí slíbila pomáhati při získávání Podolského, popadl ji kolem krku. Hýrová přijala jeho políbení, jakoby mu dávala almužnu. A to ještě přemáhala odpor — vždyť věděla, že je to jen radost ze šesti Vlachových stovek . . .

Podolský tedy věřil, že Hýrová není nijak jinak věci účastna než jako choť manžela, který nesmí vzbudit nemilost svého domácího. A to ho tím více dráždilo, aby za svůj ohromný přemet vzal ještě jinou odměnu, než kterou je možno číslicemi měřit

Několikráte naznačil Hýrové, že bude musit položit na váhu ještě dar svého smilování — jinak nestane se, co si přeje Vlach a co snaží se běháním po městě uspíšiti Hýra . . .

Hýrová viděla, že se octla na skřipci Podolský už ji takřka pronásledoval. Nadbíhal jí dokonce v divadle, čihal na ni na trhu, »na růžku« ji vyhledával, kdy tu hostí nebylo, a vždy jen opakoval své: »Ale jinak se to nestane, než když já budu chtít. A já budu chtít jen, odpovíte-li mi na poslední otázku: ano! Na tu poslední, milostpaní!« — —

Důležita listina, kterou mělo být vyhověno Vlachově žádosti o setrvání při původním parcelačním plánu Rubešových pozemků, proběhla všemi dveřmi radnice. Měla již podpis starostův a octla se v expedici.

Tu ji vyzvedl však pan rada Podolský i s dodacím lístkem. Úředníku řekl, že si ji vezme ještě, aby porovnal text její s posledním protokolem. Je to důležito, aby nevznikly pro nějaké slůvko obci pak závazky.

Ale nešel s ní k protokolům, nýbrž na »růžek«. Po druhé hodině, kdy věděl, že bude mluviti s Hýrovou beze svědků.

Povedlo se. Nebylo tu nikoho.

Proto mohl položit radniční úkaz před Hýrovou beze všech rozpaků. Učinil tak s jakousi otevřeností. Vysvětlil, co znamená tento arch v ruce Vlachově, ukazal podací lístek.

Hýrová vzdychla z hluboka. Usmála se na Podolského a sáhla po listině. Ale Podolský, který papír hlídal jako oheň, rychle vše popadl, složil a schoval do kabátu. Pak povznesl ukazováček před oči Hýrové a volně řekl: »Až budou zítra tlouci tři hodiny u svatého Jakuba, budu na vás čekat v hotelu »u váhy« v šestce v prvním patře. Nikoho se ptát nemusíte. Šestka je téměř proti schodům. Vchod je dvorem. Tam vám ty listiny odevzdám. Pan Hýra je může dát panu Vlachovi. Budu čekat »u váhy« do čtyř hodin. Když se vás nedočkám, zvrhnu vše pozejtří v městské radě. U Rubešu bude pak přece jenom náměstí.«

Hýrová spráskla ruce, sepjala je u čela a zavřela oči. Stála tak několik okamžiků jako socha

Pak nechala paže klesnout. Plna úzkosti zahleděla se na Podolského, který téměř visel na jejím zraku a lehce zavrtěla hlavou.

Na to Podolský rychle povstal. Smekl klobouk s věšáku a lehce se uklonil. Při tom řekl: »Na rozmyšlení je času dost. Od tří do čtyř čekám z tra v šestce. »U váhy« — milostpaní — u svatého Jakuba. Neb, vyletí to pozejtří zase jako pracharna. Ruku líbám.«

Ještě jednou se uklonil a odešel

— — — — — — — — — — — —

Hýrová byla po odchodu Podolského tak bez vlády, že nedovedla soustředit své myšlénky na nic. Brzy se jí zjevil Vlach — hned zase

si vzpomenula na to, jak bývalo, když počali v malé hospudce shánět živobytí. A již byla v zákulisí ochotnického spolku, kde se jí ve tmě dotkla ruka Vlachova. Tehdy vykřikla — ale bylo toho křiku málo, velice málo.

A teď lítala myslí od osoby k osobě. Vlach — matka — Podolský — zase Vlach při důvěrném dostaveníčku — a nyní zase Podolský. Nic se nerozpakuje, neostýchá, neboji — diktuje pouze, protože cítí, že má ruce nějak spoutané.

Myslí si zajisté, že Hýrovi záleží na tom, aby Vlach dobře pochodil, snad se i domnívá, že se to vše pro Vlacha nepodniká zadarmo, proto také sám chce býti odměněn. A nejlépe ze všech!

Hýrová uznala, že bude nejlépe utéci z domova, aby se mohla rozhodnouti, co učiní. Honem se ustrojila a utíkala do ulic. Ale tu na ní stavení téměř padala. Lidé na chodnících ji rozčilovali, výkladní skříně leskem tabulí ji bodaly do oka — pryč, pryč z tohoto řetězu lidí, ven za město, do polí, někam, kde by mohla mysliti jenom na to, o čem musí rozhodnouti do zítřka.

Ani nevěřila, jak se octla u hřbitovních vrat. Olšanská kaple při cestě žlutým pískem posypané ukázala se v zeleni.

Hýrová přelétla zbožný nápis nad vraty a vstoupila. Byl tu takový klid. Lidé chodili tu jako po špičkách, mluvili dusíce hlas, ztráceli se za pomníky, objevovali se zase v průsecích cest. Nějaké děti proběhly kolem ní s nádobkami vody. Šly asi zalévati hrobečky svých sourozenců.

V dálce někde ozývalo se tiché modlení. U zdi pochovávali tam někoho. Hlouček lidí se tísnil kolem kněze, jehož modlitbu chvílemi přerušoval bolestný vzlykot nějaké ženy.

Prošla několik oddělení. Čtla nápisy, zastavila se u některých rovů, podívala se na sochy, které byly nápadnější — a po nějaké chvíli cítila, jak je jí volno pojednou. Jakoby cypřiše a jasany byly z ní vyssály všechnu tíhu, pod kterou ještě před chvilí padala — jakoby v tom tichu zde byla nalezla cestu k vlastní duši, k srdci svému — tak jí bylo pojednou blaze, skoro veselo.

Ba veselo. Vzpomněla si na Podolského. Bože — jak byl směšný v té své úřední ztrnulosti, když ji ukazoval arch a prohlašoval, že potřebuje Hýrová učinit jen křivý krok, aby se stalo skutkem, co na té listině napsáno.

Nestydatý člověk. Chce, aby se dala pověsit na řetěz jeho vůle — má se státi závažím jeho a Vlachových hodin, aby se zase kývadlo předměstí ozývalo jako jindy. Chtějí z ní učinit schod, aby se dostali ještě dále oba dobrodinci města Sápou se jí po těle a duši — ne: jenom po těle. Duši jí nechají — potlapanou, poplivanou. Jenom tělo chtějí a jen tělo . . .

Hýrová si odplivla.

Zase četla chvíli nápisy, dívala se na chodníky a oceňovala drahotu mramoru a soch.

Ach — jak dobře to mají vše bohatí lidé — pomyslila si. Mohou si dělat, co chtějí. Nikdo jim neporučí: tu se pokloníš, tu shýbneš, tu promluvíš — tam budeš mlčet — smat se nebo sníjet bolestí. Dělají, co chtějí. Všecko je jim po vůli, všichni jim jdou s cesty, když se objeví — vše hledí uhádnout jejich přání. I zde na hřbitově jsou odlišeni od ostatních. Zlato na hlazených deskách, hrobky plné chlouby, mříže, svítilny, sochy — to vše volá na kolemjdoucího, že tu bohatí lidé zakopali, co měli rádi. Co tu zakopal chuďas — a kdyby na tom bylo lásky ještě více — nikdo se nedoví.

Pojednou se octla myšlénkami u své dcerky.

Dorůstá — dorůstá Julinka. Bože — Bože! Jak bude s tou? Co na ni čeká? Kdo si ji vezme asi jednou? Jaké bude to její manželství?

Hýrová se zachvěla při myšlénce, že by mohlo býti takové, jako její. Aby si vzala člověka, který nemá pro ní ani ceny pouhého nábytku — aby musila prožiti ona muka, kterými šla tak dlouho jako nekonečným lesem plným kopřiv na cestách a trnitého podrostu.

Bylo jí hnusno při pomyšlení, jak musila Hýru svésti, aby si ji vzal — hrozna ji byla vzpomínka na bídu, se kterou se musela rvát — a otřásla se, když si uvědomila, jak se na ni stále a stále věšely a věší oči nestydatých lidí, kteří myslí, že je v hostinci všechno na prodej. Jak se stále a stále pokoušejí naznačiti žízeň své smyslnosti — hlad těla alkoholem z kázně vyproštěného — jak se jí stále pohledy ptají, posunky nabízejí, v domýšlivosti své vnucují. (Pokračování.)

SPISOVATELÉ A POLITIKA.

Glossy k Vrchlického řeči v panské sněmovně říšské rady.

Stala se událost. Vynikající básník český v panské sněmovně vídeňské, jejímž je členem, promluvil řeč pro všeobecné rovné hlasovací právo, pro tento požadavek širokých řad dělného lidu, aby dokázal nejen za sebe, ale i za celé české spisovatelstvo, že jak ve své práci, tak i tam, kde se rozhoduje o zákonech a právech, jest apoštolem lidskosti a demokracie.

Ve vzdělané cizině, za níž — a třeba je pravdu tuto zase jednou bez obalu říci — ve svém vychování a mravu stále pokulháváme, není řídkým zjevem, že básníci a spisovatelé účastní se činně života politického. Ve Francii Hugo, Deroulède, Clovis Hugues. Vacquerie byli nejen básníky, ale i politiky, ve Španělsku básník Echegaray několikráte již stal se ministrem financí, v Americe do nedávna řídil básník John Hay zahraniční politiku Unie, v Italii politickou činnost rozvíjela celá řada básníků (Cavallotti, Ghislanzoni, d'Annunzio), a kolik básníků polských a ruských trpělo pro svou činnost politickou, je obecně známo.

U nás Karel Havlíček Borovský je stejně drahým a významným jménem v poesii i v politice, a spisovatelé Antal Stašek, Otakar Mokrý, Servác

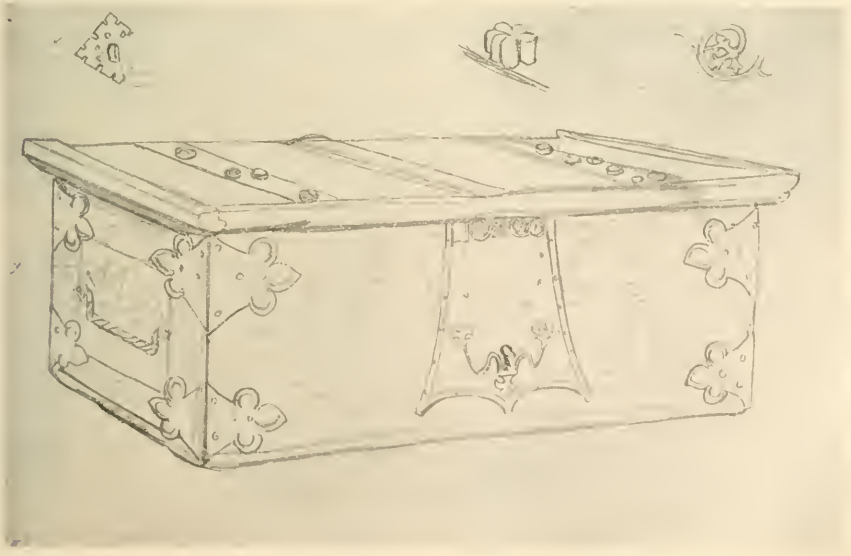

Josef Mánes: Studie. 2191

Heller, Sláma, Špindler, Pippich, Hořica byli anebo dosud jsou členy parlamentu.

A přece ještě čas od času projevuje se stesk, že spisovatelé strani se života politického a že místo jejich není jen ve čtyřech stěnách pracovny, nýbrž i na řečništi a kolbišti politickém, poukazuje se na politickou činnost Björnsonovu jako zářící příklad, a nescházelo ani takových, kteří Sv. Čechovi, když po sensačním úspěchu svých Písní otroka zvolen byl poslancem, ve zlé vykládali, když volby nepřijal.

A tu stalo se něco pozoruhodného. Nikdo menší, sám obroditel moderní poesie české, Jar. Vrchlický jako člen panské sněmovny promluvil řeč, politicky střízlivou a vážnou, pro požadavek rovnosti občanské. Promluvil v prostředí mu nezvyklém, jazykem cizím a přece s úspěchem. Sami odpůrci naši národní vycítili ve sněmovně lordů neobyčejnost případu a odvahu básníkovu. A z řad našich? Dříve než první slovo sjelo s jeho rtů, ozvalo se urážlivé zakřiknutí, a našly se naše listy, které básníka odbyly posměchem.

V jakém Babyloně to žijeme, jaký to zmatek v našich řadách, jaká neušlechtilost ve smýšlení a cítění se to přes chvili u nás projevuje?! Přes nedostatek noblessy a vychování, přes úžasné poklesnutí dobrého mravu klopýtá dnes kde který veřejně pracující člověk u nás a zakřiknut lidmi často bez významu i práce, bez studu a taktu, dnes jen proto, že jest odpůrcem, zítra jen pro okamžitý vtip a sensaci dne, odchází v ústraní, zklamán a roztrpčen. Máme dnes nejen patentované umělce, kritiky, ale i patentované politiky, kteří neztrpí, aby se jim někdo pletl do jejich řemesla. Co by básník, stojící na výši vzdělanosti své doby, mohl rozuměti z toho, čemu rozumí pan Kořránek nebo Marhulka? Či by jinde bylo možno, aby v téže době, co jeden básníku významu Vrchlického hrabe se v kapsách ke gaudiu několika Akademií odměnutých čekatelů cen, druhý házel jeho jméno, jeho význam i práci mezi rozbité střepy pro blahosklonný úsměv panstva?

Ne, tu stojíme před něčím, co jako oškliví lišej rozlízá se po těle našeho národního života. Kdy a jak vyplní se ty mezery v našem šiku, když svěží ještě síly zlomeny roztrpčením, z něho odpadávají? Dr. Rieger ve své památné závěti označil závist jako hlavní hřích našeho národa. Ale jsou tu ještě jiné vady: uražená samolibost a ješitnost, slavomam a zášť, jež hlodají na kořenech našeho bytí. Národní rada a Osvětový svaz, který přece vytkl si za úkol zušlechtění všeho našeho života, měly by tu přikročiti k léčení a pozvednouti hlas svůj proti takovému vedení boje politického a literárního, z něhož odpůrce odchází ne přesvědčen, ale ubit urážkami a posměškem, pomluvami a zlobou, znectěn a pošpiněn. Vystavěti hráz tomu bezednému moři bláta, v němž mizí všechen ohled k věku i k zásluze, všechna úcta před prací odpůrcovou, bylo by stejně záslužno jako získati několik tisíc pro ten neb onen národní účel. Zušlechtiti a povznésti třeba všechno naše soutěžení a zápolení, aby to byla výměna a jiskření myšlenek a ne surová rvačka kyji a klacky.

Pak snad i spisovatelé mohli by radostněji a horlivěji účastniti se života politického. A jistě ne na škodu parlamentarismu. Jaký suchopar straší v mnohých řečích parlamentních, jaký zní tu často jazyk vulgární, zkomolený, bez stylu a onoho třpytu, jejž dává slovu jen odlesk literární erudice! Oni vnésti by mohli do síní zákonodárných nový zápal a nové nadšení mladých sil, vzdělanost ducha umělecky vychovaného a vytříbeného. —*a.*

— V tiché uličce. Veselohra o 4 jednáních. Napsal J. M. Barrie. Přeložil Jaroslav Vrchlický. Druhého cyklu »Máje« večer pátý. — Vypravuje se a píše se o tom, že z cyklu největší úspěch měla moderně staromodní J. M. Barrieova veselohra. Divadlo bylo vyprodáno — dozajista ne k vůli kusu, kterého obecenstvo neznalo. Je tedy dvojí možno . . buď dosáhl cyklus kulminační výše, anebo . . byl tu ještě jiný magnet, jenž sympatie k cyklu znamenitě podepřel a do divadla mnoho ctitelů přivábil. Je to paní Emma Švandová ze Semčic, rozená Jelínková, která svého času překvapila velice slibnými náběhy k divadelní kariéře. Ze vzácné ochoty převzala těžkou roli, kterou bylo nesnadno obsaditi, a měla tak veliký, tak čistý, do opravdy umělecký úspěch, že stalo se do opravdy v přední řadě její zásluhou, že veselohra chytla na celé čáře . .

Na kusu není nic zvláštního. Mají pravdu ti, kdo rádi nade vším pokrčují rameny — není to nic světoborného. Veselohra je dobře urobena, je všude vidět a znát zkušeného praktika, drahokam nápadného talentu častokrát za večer nezablýskne — máme-li býti upřímni, musíme naopak říci, že se kousek ve třetím a v posledním aktu rozprostraňuje jako kvasivé těsto — a přece jenom je v kousku cosi, co činí hru zalibnou, co zajišťuje jí pravý a úplný úspěch, a co se nedá napodobiti a odkoukati. Hra má veliké kouzlo . . jmenujte je jakkoliv . . kouzlo je tu a hlásí se z každého koutka. Vine se celou hrou, drží se vás jako stín, vyvolává ve vaší duši požitky, a proto není divu, že divák milerád promíjí panu autorovi, že natahl veselohru, která mohla docela dobře skončiti po druhém jednání, o celé dva akty!

Nejkrásnější je první jednání. To roztomilé ovzduší (pan Kubík jako regiseur se vyznamenal) — ta dvojice sester, mladinká, zlatovlasá dívenka a staropanensky zakyslá sestra její, zvědavé, žárlivé a závistivé okolí . . a k tomu ženich, jenž hraje všechny divadelní kousky — je to do opravdy poetické zákoutí v té »tiché uličce«. Všechno tu najdete . . romantiku, sentimentálnost a bůh ví, jaké ještě nemoderní přežitky — ale nic na plat. když hoch prohlásí, že se dal naverbovat, a panenka zůstane, jako když ji zařízne . . odehrává se v duši posluchačstva cosi, co se charakterisuje slovy: »scéna dramaticky chytla.« A teď to jde tak prostince za sebou, jako v pěkné povídce. Hoch odešel, bohaté slečny k tomu ke všemu zchudly, a nezbylo jim nic jiného, než — učit jiné, třeba samy nic neuměly. Nu . . a šlo to . . Šlo to tak dlouho, klidně a resignovaně, až se hoch vrátil — ve skvělé uniformě a s jednou rukou. Autor nastrojil nyní tuze kombinovanou hru, o které by se mohlo říci leccos nelichotivého, ale je slušno, zaznamenat bez výhrady, že znamenitě baví od začátku až do konce.

Všechno tentokráte klapalo. Vrchlického překlad se poslouchal velice lahodně. a jsou-li mluvena slova básníkova ústy tak povolanými, jsou-li pochopena tak výstižně, jako se to stalo tentokráte interpretkou hlavní role, paní Švandovou ze Semčic . . . pak ovšem by měl úspěch snad i kus méně zálibný, neřku-li veselohra tak obratně napsaná. Velice šťastný večer měl tentokráte p. Strouhal a pí. Vojtová. Vedle nich poctivě se o zdar večera přičinily dámy: Jiříkovská, Lierová, Fochtova, Kandlerová a Langrová, a pp.: Rozsival a Lukavský. —*sl*—

Josef Mánes: Studie. 2223

** Z Národního divadla. V Sudermannově »Domově« vystoupila po druhé paní Růžena Koldovská. Tentokráte sáhla po roli, která je rozhodně nad její síly, nemluvě ani o tom, že pro Magdu máme v paní Laudové představitelku, jež právě tímto výkonem se uvedla v řadu těch, kteří imponují nejen kritice — ale i obecenstvu. Křivdilo by se neohrožené herečce, kdyby se přezíraly přednosti její Magdy . . . role byla pouze nad její síly, ale jinak všechna čest snaze, jež nebyla korunována plným úspěchem jenom proto, poněvadž fysické prostředky tu a tam selhaly. Magda je bytost životem ostřílená, osoba zdravým kypící, osudem ošlehaná, žena, která mnoho zažila a zkusila — a proto není divu, že scéna ve třetím jednání, kde srazí se s bývalým svým svůdcem, vládním radou z Kel-

lerů, je vždy sledována s napjetím, a že se obecenstvo na ni těší. Magda paní Koldovské je však zjev docela jiný.. je to mimosa, není to Magda ocelových svalů a hlaholivého orgánu, nýbrž Magda takřka snivá, přecitlivělá a proto v odporu s Magdou, jak ji napsal Sudermann. Bude proto záhodno, aby si umělkyně vybrala pro příští svoje vystoupení roli buď konversačního rázu, nebo třeba větší úlohu, ale charakteru lyrického, roli, jež nevyžaduje zvláštního napjetí orgánu. Pan Lachmann v roli faráře nic nepokazil, ale také nikterak zvlášť nevynikl.

Představení nebylo bezvadné. Byly vyslovovány všeobecné stesky na úpravu účinkujících. »Přítel divadla« shrnul svoje dojmy v tato slova: »Včera dávali v Národním divadle nově nastudovaný »Domov«: dámy byly, jako vždy, případně oděny, ale páni, ti naši salonní páni! Pruský podplukovník na pensi, před nímž se ještě dnes u jeho pluku třesou, vypadá jako sestárlý poctivý řemeslník a pruský generál má vousy jako principál z »Prodané nevěsty«, anebo jako sestárlý Černohorec. A ten elegantní vládní rada z Kellerů a jeho návštěvní toilleta! Zevnějšek a oděv? Redingot a k tomu vystřiženou vestu s nemožným řetězem a malým černým kostěným knoflíčkem v náprsence a ty boty! Proč toto píši? Poněvadž je to u nás na jevišti první naši scény čím dál, tím horší a poněvadž o tom všichni abonenti hovoří a poněvadž pořád nápravy není. Pravdu má rozhorlený přítel divadla — je věcí režie, aby věděla, jak se lidé oblékají v přítomné době, když se klade na to tak velká váha, aby v tak zvaných historických kusech ani jedna přeska nebyla nesprávná!

— M. Aleš: **Špalíček jednoho sta národních písní a říkadel.** Vydal K. B. Mádl. (J. Otto 12 K.) V trojdílném, as před deseti léty spolkem Manes vydaném albu Alešově byl celý třetí díl věnován jeho illustracím národních písní a říkadel. Ve Špalíčku obsaženo opět sto (až na několik ve velkém díle neuveřejněných) říkadel a písní, z nejrůznějších dob mistrova tvoření. Možno sledovati na nich neustále prohlubování pojetí, sestředěnější komposici, citlivější ruku — veliký styl. Dosahuje jej prostředky zcela prostými, používaje motivů národní písně nebo říkadla k vyjádření českého života i kraje; podoben naivním tvůrcům národního ornamentu, pracuje spíše dekorativně než malířsky, vytvářeje vždy list působící celkovým dojmem, písmo, kresba, i zrovna bezděčný ornament urovnávající plochu působí jedním dojmem. Vše má půvab bezprostředního vnuknutí, zachyceno mistrem v okamžiku nálady písní suggerované. A tak také působí. Kouzlo probouzející se přírody, nad níž poprve rozléhá se skřivanův hlahol, les a háj z jara, pole v létě, i na podzim, poesie zimy, lásky, venkovské mládeže, odchod na vojnu i smrt, pro vše má Aleš zrak přímo nervósní, radost i žal líčí stejně prostým a stejně mohutným způsobem, jako je obdařen smyslem pro groteskní humor postavy čerta nebo bezstarostného tuláka. Je čistě citovým jeho umění a na cit působí, má rytmus národní písně.

Špalíček je vypraven velice vkusně. (Vzorný titulní list kreslil sám Aleš). V úvodu vyšetřuje jemně a přesvědčivě prof. Mádl základy Alešova umění; pokud vím, je to první vědecký pokus o vystihnutí jeho individuality a té českosti, která tolikráte stavěna našemu mladému umění za jediné správný vzor. Škoda, že vysoká cena milé knihy brání jejímu největšímu rozšíření. *cd* —

— Pierre Loti: **Haremy, kouzla zbavené.** K svým pěkným překladům proslulého francouzského autora Dr. Jiří Guth připojil nový článek, který zajisté dojde upřímné pozornosti všech těch, kterým Loti se stal miláčkem. Haremy kouzla zbavené jsou poslední prací autorovou, a v nejedné stránce možno je pokládati za doplnění jeho úchvatné Azyiadé. Ale kdežto v ní vidíme spisovatele jako hrdinu nejdobrodružnější lásky a podrákavého mládí, v Haremech Loti počíná si již s vážností, přiměřenou jeho letům a někdy jako otcovsky.

Proto význam knihy nespočívá již jen v krásném líčení přírodních obrazův a citů milostných, ale jest bojovným hlasem za osvobození tureckých žen ze jha dosavadního otroctví a nedůstojné poroby. Jest pronikavým protestem proti těm měkkým žalářům, ve kterých úpí žena moslimská, proti té ohromné nespravedlnosti, která má oči pouze pro krásné tělo, nevidí však v něm duše, prahnouci po svobodě a po intelligenci, jest výzvou všem mocným a silným, aby s žen tureckých konečně sňali staleté kouzla, do kterých byly zaklety.

Nemůžeme se ubrániti překvapení, poznávajíce z líčení Lotiho Turkyni nynějška. Skutečně, toť jsou zcela nové, svrchovaně zajímavé zprávy, které k nám přicházejí ze zášeří tajemných haremů. Přestáváme se také divati na Moslimky zvědavým zrakem, hledajícím pod závojem pouze hebkého obličeje a žhoucích očí, a počínáme v nich viděti bytosti, hodné šetrnosti, úcty a vážnosti.

Nádherný rámec, do kterého Loti děj práce své položil, totiž onen čarovný, jím tak milovaný Stambul s okolím, dále dojemný způsob vypravování a líbezný sloh jsou přednosti, které již samy stojí za to, abychom po knize sáhli s dychtivostí. Haremy vyšly ve Vilímkově knihovně jako prvé dílo nejnovějšího ročníku a jsou jí opravdovou ozdobou.

Ds.

— **Vážné varovné slovo** promluvil v České Společnosti Národohospodářské ředitel Zemské banky p. Frant. Procházka. Řečník šel přímo in medias res. »Hyneme mravně, politicky, zejména hospodářsky — a proč? Nepokračujeme hospodářsky a odtud pochází naše slabost politická i mravní. Má-li zjednána býti náprava, třeba začíti nový život jako marnotratný syn. Téměř všechny vrstvy národa slaví tou dobou životní míru svoji nad své poměry. To je, jak řečník dovozuje,

první naše vada . . druhá je definována větou: »Naučili jsme se přeceňovati význam politiky a kladli jsme ji na první místo své snahy po pokroku.« Pravda za pravdou, bolestná sice, ale tím pádnější, hlásí se z každého odstavce, z každé řádky. Je pravda, že jsme vždy složili ruce v klín, když jsme měli pracovat, a nejsmutnějším toho důsledkem je, že v práci hospodářské nedostává se nám hlubšího porozumění, potřebného rozhledu a nezbytné vytrvalosti. Stále si říkáme, že jsme národem malým a slabým, ale národové mnohem menší, jako Švédové, Dánové, Norové a Holanďané dokázali hospodářskou prací svojí veliké divy a získali si úctu celého světa. »Neopakujme bezmyšlenkovitě nepravdivou frási,« varuje řečník . . »vlast naše je dosti rozsáhlou a úrodnou a národ šesti milionů hlav byl by činitelem dosti závažným a mocným, kdyby dle Palackého užíval rozumu dle stupně svého vzdělání. Epištola vybízí k šetrnosti, prohlašuje za první a nezbytnou podmínku povznesení vlasti vzorné a kvetoucí hospodaření polní a vyslovuje na konec anathema nad spoustou spolků, které své členy svádějí ke zbytečným výdajům. Blížíme se k zlatému věku, vysoká mzda a laciný chléb — jak krásná příležitost ku střádání úspor. Za tím účelem založena jednota českých střádalů, které přejeme ze srdce, aby zmohutněla a vzrostla do té míry, aby naplnilo se, v co doufá řečník — aby vykonala blahodárný vliv na hospodářskou a tím také na politickou situaci našich vlastí.

— **Čerstvé rovy.** Na tři krále doprovodili jsme ke hrobu Jos. Foerstra. Zesnul 3. ledna a s ním odešel opět jeden z těch stále řidších typů starých hudebníků českých, kteří — ponejvíce synové kantorů — rostli již s hudbou od kolébky. Tak i Jos. Foerster, jenž spatřil světlo světa v učitelské světničce v Osenicích r. 1833. Základy obdržel od otce, další vzdělání na pražské varhanické škole, kde záhy po absolvování stal se sám professorem. Byl znamenitý varhaník a regenschori a vystřídal v té funkci řadu význačných míst, až dosáhl nejčestnějšího postavení v tom oboru, stav se r. 1887 kapelníkem kathedrály svatovítské. Na konservatoři působil v l. 1881—1903. Proslul jako theoretik, jsa i spisovatelsky činným, a jako skladatel hudby chrámové, velikých zásluh získal si o reformu její ve směru zpěvu gregorianského. Vděčná buď jemu paměť!

— **Paní Marie Petzoldová-Sittová,** kdysi slavená primadonna koloraturního oboru na českém jevišti, tvůrkyně ideálních dívčích typů českých na scéně naší, skonala v zátiší svého pensijního koutku, — — příliš brzy, než aby mohla býti — — zapomenuta. Vždyť je tomu teprve několik roků, co rozloučila se s jevištěm Národního divadla, (v říjnu 1898) — a co jsme se na ni navzpomínali, co jsme se nalitovali, že je neodvolatelně ztracena pro naši scénu, které po celé čtvrtstoletí věnovala své vzácné, skvělé nadání. Jsou mezi herci a zpěváky postavy, na které se snad ani zapomenouti nemůže. Slečna Ehrenbergová, slavikem českého jeviště zvaná, tenorista Antonín Vávra a jiní . . kdo by zapomenul

Const. Meunier: Pijící muž. 2267

na tak výrazné umělecké zjevy, s nimiž jakoby stály a padaly všechny naše reminiscence, všechny naše vzpomínky na doby, kdy starší generace horovala, obdivovala a — milovala!

Jak ten čas ubíhá . . . !

Jsou už příslušníky starší generace i ti, kdo pamatují triumfy Mařenky Sittové, jež sklízela jako nepřekonatelná Libuše. A což její Mařenka ze Sme-

tanovy »Prodané nevěsty«! Mladším lidem, kteří snad ani z doslechu nevědí, jak se kdysi horovávalo a obdivovalo, ani slovy vylíčit se nedá, čím byla tenkráte divadlu Mařenka Sittová a jakým byla miláčkem obecenstva!

Nevím, nevím, zažíjeme-li ještě jednou v českém divadle tak jásavých projevů, jichž jsme bývali svědky v oněch zlatých časech, kdy do Prahy divadelní vlaky tisíce nadšenců ze všech končin českého světa svážely. Marie Sittová stála tehdy na vrcholu své umělecké slávy a své obliby. Co znamenala jako veleoblíbená pěvkyně pro Smetanu, je známo a je také pochopitelno, že mistr ji svoje uznání tlumočil při nejrůznější příležitosti.

Nikdy nezapomenu na to, co jsem viděl jednou za kulisami. Slečna Mařenka Sittová zpívala Mařenku s ohromným úspěchem. A když umělkyně vycházela ze scény, běžel ji vstříc Bedřich Smetana a vroucně jí ruku políbil. Paní Sittová-Petzoldová se jen svým nejdůvěrnějším přátelům pochlubila, že měl tenkráte Smetana plné oči slz. »To je moje největší chlouba, úspěch, na který jsem hrda —« řekla tehdy umělkyně. Zaznamenáváme to a klademe zmínku o tom jako kytičku na čerstvý její hrob.

— **K našim vyobrazením.** Meunierův »Pijící muž« má cosi z věčných gest Milletových sedláků. Malá soška má bezrozměrnou mohutnost pojetí, postava dělníka, jehož tělo prozařuje pod přilehajícím šatem, zachycena v celé bezprostřednosti přirozeného posunu. Reprodukce dobře ukazuje bronzovou techniku mistrovu vypočítanou na kontrasty temných a světlých ploch. Obrázek přinášíme s laskavým svolením umělcových dědiců. — Dvě kresby Manesovy jsou vybrány z velikého množství náčrtů, jež stále ještě se objevují na veřejnosti. Potvrzují vždy znovu Manesovu kreslířskou svědomitost i umělecko-historické záliby, jež přesahovaly meze jen malířského interesu. V spleti kořenů, jež nakreslil si kdesi u Kunratic, zaujala jej patrně struktura kořání. Reprodukci obou zajímavých předmětů vděčíme laskavosti pana ředitele Fuksy.

" **Botanická pohádka.** Napsal František Herites. Jako milý pozdrav venkova přišla k nám nejnovější pozoruhodná kniha Heritesova. Čtouce ji cítíme, jak nás ovanuje poetické kouzlo Květeny, opět dýšeme sladkou vůní polí, lučin a lesův, okráváme harmonií jejich barev a jsme šťastni tušíce, že nalézáme porozumění pro žilobití a oddychování přírody, pro ten život rostlin a květů, který nejednomu člověku zůstává utajen na vždy. Sám jsa dokonalým botanikem, Herites svou Botanickou pohádkou si zjednává velikou zásluhu, že tak mnohému nevídomému otevírá oči a učí ho nalézati v přírodě ono bohatství čistých požitků, které činí člověka básníkem a ukazují mu, kde ještě jest nevyčerpané zřídlo tichého nadšení, smíru a spokojenosti.

U Heritesa květy se chvějí touhou, zmocňuje se jich zděšení, bědují, neboť právě tak nerady umírají jako člověk. A přece musí býti u nich jako u člověka, aby dokonaly svůj úkol, vyplnily své poslání, pak schly, odumíraly a hynuly. Když čteme poutavé stránky Heritesovy knihy, není ani možno, abychom s rostlinami necítili a neměli porozumění pro dlouhé nebo krátké sféry jejich života, tak podobné vším dobrým i zlým životu lidskému.

Jakkoli toto oduševnělé líčení přírody jest samo sebou nanejvýše zajímavo a originelní, přece je Herites ještě okrašluje rámcem svého novellistického umění. Vidíme to na příklad zvláště na Vpádu barbarů, na dojemných Tesknicích, jež v nás kříší dávné dojmy z proslulé knihy jeho Z mého herbáře, vidíme to též na rozmarné Květomluvě, na tragickém Kácení lesa nebo na pohádkovité kapitole Na vodách a bařinách. Z každé té kapitoly bylo by lze udělati hezkou knihu, aniž by se bylo obávati rozvleklosti.

Způsob vypravování Heritesova jest příliš dobře znám, aby bylo potřebí upozorňovati na ně čtenáře. Dovoláváme se toliko zasloužené pozornosti pro novou knihu, ve které se soustředily všechny osvědčené přednosti Heritesova pera, a tvrdíme, že Botanická pohádka náleží k nejlepšímu, co z něho vyšlo.

Kniha jest připsána tklivým věnováním spisovatelově choti a oběma dceruškám. Nakladatelství J. Otty, které ji vydalo, slouží ke cti. *Ds.*

Ročník V. čís. 17. vydáno dne 11. ledna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE V PRAZE.

K. LEGER:

V plamenech.

Historická povídka.

(Pokračování.)

štědré podíly bral ze stříbrných dolů kaňkovských, v jeho sklepích hromadily prý se pruty ryzího kovu. Zaslepen štěstím v přílišném sebevědomí, pohlížel jaksi s vrchu na své spoluobčany, s troškou uštěpačné blahosklonnosti podával ruku počestným sousedům.

S hlavou hrdě vztyčenou vešel do velké síně, v přilbě lesknoucí se, s orlími křídly, v pancíři postříbřeném se znakem Ruthartův, v plné výzbroji, s rukavicemi železnými, s mečem po boku. Za ním čeleď jeho šla, lidé jeho domu, přiživníci bohatého pána, všichni v odění.

»Ruthart jde!« ozvalo se kolem, mimovolně chudší sousedé ustupovali.

»Tak je to dobře!« pochválil hluchý kovář. »Do rady hned se zbraní v ruce! Nač ještě čekáme, rychtáři? Na hradby! na hradby!«

»Hrdý, ale statečný!« zaječel od sloupu Megrle.

Pan Henzlin s očima zarudlýma, se rty divně skřivenými došel k rychtáři a pravil úsečně: »Jsem připraven!« Kamsi do dlažby zaryl mračný pohled. U otevřeného okna stál němý a strnulý, neslyšel, co kolem vřelo, kdesi daleko bloudil myšlenkami, jen z očí mu chvílemi zablesklo.

»Statečný!« ječel Megrle. »Pane Henzlíne, ty se nepokloníš pohůnkům?«

Ale rychtář s povýšeného místa svého rozhlédnuv se po shromáždění dobře, spočítal, že více je tu rozvážných hlav, které bály se ukvapeného rozhodnutí. Viděl úzkostlivé pohledy mnohých, slyšel varování. Tam ode dveří i hlasitý repot se ozval.

Rychtář chvějícím se hlasem zavolal do šumu a ruchu: »Slyšte! Staň se vůle boží: je rozhodnuto!«

»Jak? jak?« volal kovář i Megrle švec a jiní.

»Tak —« a starému rychtáři zachvěla se sivá brada, »tak — otevřeme brány nepříteli —«

»Ale proč?« výkřik úžasu přehlušil jej.

»Co povídá rychtář?« ptal se mistr kovář, nastavuje k uchu dlaň. »Ne! nikdy!«

»Nikdy!« ječel Megrle.

»Proto — že nevidím, kterak útoku odolat, neotevřeme-li, vejdou mocí. A proto —« oči starci se zaleskly zlobně, »že nelze v obranu spoléhat, proto, že podruhové a čeleď z našich vsí rozprchají se, proto, že nákaza kacířství vnikla i přes hradby města —«

Zaryčelo to ve shromáždění.

Rozhořčen volal Ondřej: »Proto, že Václav bednář a jiní, polovina sousedů, předem jsou rozhodnuti smlouvat se o mír —«

Václav vyskočil k rychtáři, k dubovému stolu, mohutné ruce podepřel v boky. »Kdo že mi může zbabělství vyčíst? ale zde je vše marno. Chcete zažít osud Českého Brodu?

Nestačíme sami na obranu hradeb a bran a odnikud pomoci není. Král Sigmund zbaběle s vojskem odešel z království, své věrné na pospas nechal Husitům. Zoufale marný byl by boj s přemocí! Přímo a bez bázně pravím!«

»Proto, že jste Češi! protože jste z toho pokolení kacířů!« ozval se Megrle. Kdosi ho srazil se sloupu.

»Je rozhodnuto!« do vřavy nově vznikající zavolal rychtář. »Jděte domů, odložte zbraně. Brány města se otevrou.« Hlas jeho se zlomil. »Ale mne nevolejte, až přijdou —«

»To Češi! Češi!« ječel Megrle.

Nebyli to jenom Češi, i bohatý polař Eylauer, i mlynář Krautwurst, i Rabenstein, sladovník a mnozí jiní z bohatých patriciů německých, bojíce se o svůj majetek a bezpečí rodiny své, nechtěli zkoušet štěstí, sílu postavit proti síle. Ale mlčeli. — Za to zřetelněji ozývaly se výkřiky ode dveří: »Máme se dát pobít snad? pro koho? a zač? proto, že hornici do šachet na Kaňku bezbranné sedláky házeli? ať sami odpykají! co nám?« A lid na náměstí hlasitě volal: »Otevřít brány! ano, otevřít!«

»Skončeno!« rychtář zvedl meč a pravicí přitisknuv jej na prsa odcházel.

Meissner kovář vztekle zahodil kladivo, odletělo až k dubovému stolu. »Zbabělci!« křičel, obrácen k měšťanům nejpřednějším. »Skloníte-li hlavy, muži němečtí, nikdy více už jich nezdvihnete! přišlápnou vás k zemi, v prachu zmizíte! zapadne vaše potomstvo!« — Nikdo neodpovídal.

»Rutharte! pane Henzline!« ochraptěn sípal Megrle, »nač my čekáme? pojď, na hradby půjdeme! nedáme otevřít brány! sami uhájíme město!«

Henzlin Ruthart otočil se po hlase, ale oči jeho byly zkalené. Zdálo se, že nihoho nevidí.

»Co soudíš ty?« ptal se jej nerozhodný Eylauer.

»Já?« odpovídal, jakoby se ze sna probouzel stále s tím hrozným ztrnulým pohledem. »otevřte brány — chcete-li — vše jedno!«

»Fi!« odplivl Megrle vztekle.

»Rozumi se, že otevřeme!« za shromáždění odpovídal Václav bednář.

»Ale mně ponechte, abych klášter opatřil!« živěji pan Henzlin žádal.

Náhle umlkli všichni. Ano, co s klášterem? Strašlivý osud kláštera ve Skalici byl odpovědi. Jakoby zadul mráz do staré rychty přes hlavy shromážděných.

Rychtář na odchodu se ohlédl. »Jdi, pane Henzline,« kynul rukou, »v ochranu tvou dáváme klášter i řeholníky! více učinit nemůžeme. Chtějí-li — času ještě nazbyt — pod tvojí ochranou nechť vyjdou z města — přes Labe je převeď.«

»Jdu!« krátce odvětil Ruthart a svítě ocelí, odcházel se svými lidmi.

Odešel rychtář. Na vše padla tíseň, mlčky rozcházela se shromážděná obec, po ulicích rozhostilo se úzkostlivé ticho. Mnohde připravovali železné závory ke dveřím, zámky na ně věšeli, do sklepů drahocennější zboží odnášeli.

Jen kovář v dílně své strašlivě proklínal a Megrle, švec, prostovlasý pobíhal ulicemi, mávaje rukama, volal sípavým hlasem: »Na hradby, kdo jsi poctivý! na hradby!«

Kdokoliv měl jej potkat, z daleka se mu vyhnul a děti nepochopující hrůzu okamžiku, smály se a pokřikovaly: »Megrle se zbláznil! Megrle se zbláznil!«

Zatím došel pan Henzlin ke klášteru. Vrata kostelní i fortna byly zavřeny, z chrámu zněly žalmy. Zabušil na vrata — žalmy zněly dál.

Za hodnou chvíli bratr laik pootevřel fortnu. Vyhledl na ulici a poznav pyšného Rutharta, poklonil se. »Zavolej převora!« kázal pan Henzlin zamračen.

Bez otálení vyšel převor sám.

»Bůh s tebou, pane Henzline, morituri te salutant!« řekl s jakýmsi strnulým úsměvem na tučné tváři a s výrazem blouznivé odevzdanosti v očích.

»Víš, otče důstojný, že usneseno otevřít brány kacířům?« poselství vyřizoval hrdý měšťan.

»Vím — věděl jsem napřed!« a úsměv přísný nezmizel se rtů převorovi. »Věděl jsem — osud Českého Brodu všechny zastrašil. Následují příkladu Kouřimských.«

»Rychtář mne posílá klášteru k ochraně. Chcete-li, z města bezpečně s lidmi svými vás vyvedu, nežli první nepřátelé vejdou.«

»Díky, pane — jsme v moci a pod ochranou Boha Hospodina!« odpovídal s týmž úsměvem převor. »Jsme připraveni a čekame. Jenom se modlíme z hlubiny hříchů svých, aby Pán ráčil přijmouti oběť naši.«

»Rozmysli se, ještě je čas!«

»Bůh shlédne milostivě na vyznavače sve a pro smrt mučennickou odpustí těžké hříchy naše. Sladko jest umříti pro pána a stvořitele světa! Zástupy mučenníků svatých v nebi čekají —« převor zvedl oči v blouznění a ruce sepjal.

Pan Henzlin se zamračil. »Čiňte, jak chcete — vaše věc; nebudete-li litovat. Ale —« zamlčel se na okamžik a zaskřípal zuby — »ale já si vezmu, co mého jest!«

Převor naň s výčitkou pohlédl. »Hněvem překypuje srdce tvé, pane!«

»Nechť!« okřikl jej Ruthart. »Řekni jedno: Dlí Maruše dosud ve zdech kláštera?«

»V ochraně Marie Panny.«

»Proč ji zdržujete, ptám se, ve svém doupěti?«

»Nechce vyjít — hrůzou se chvěje, zmíníme-li se o tobě, pane. Hned za jitra vzkázal jsem na Újezd paní máteři její, aby pro dceru si dojela. Nevím, došel-li posel, praví se, že po cestách v tu stranu již plno táborské sběře.«

Netrpělivě naslouchal pan Henzlin. »Jak dlouho mám čekat?« rozkřikl se. »Mocí vezmu, co je mého! Žena patří muži!« A násilím snad by byl vešel, ale modlitby umírajících od oltáře zněly temně pod klenbou chrámovou a hrůza chvěla se v nich. Maně ustoupil, opanoval se. Ulicí kolem kláštera právě běžel Megrle volaje: »Na hradby! na hradby! kdos poctivý!« Pan Ruthart neohledl se po něm.

Pravil převoru: »Neunikne mi nevěrná žena! Vyřiď Maruši — krev zrádná je v ní — že čekám a dočkám se!« Zlověstně usmál se, až zuby se mu zaleskly.

»Bůh s tebou a s námi!« tiše odpověděl převor. »Odlož hněv, pane můj! Hodina soudu je blizka!« S hlavou skloněnou vrátil se do chrámu. Železna vrata zapadla za ním, tlumeně zněly žalmy a modlitby mnichů.

Ruthart, jak řekl, čekal. Ve shluku lidí, ve hrůze nedaleké spousty, nepovšimnuta zůstala divná příhoda v jeho domě. Jiné starosti dnes měl každý soused sám. Ulice před klášterem zůstávala prázdná téměř, lidé jakoby se báli přiblížit se místu zasvěcenému bez pomoci neodvratné zhoubě.

Pan Henzlin přešel podél bílé klášterní zdi, po níž přeletovaly plaché záblesky jarního slunce a stíny roztrhaných mračen, nesených hravým větrem. Lidé jeho uchýlili se v temnou podsíň protějšího domu; naslouchali pokřiku stráží s nedaleké brány.

A stráže viděly již nepřátelské honce, jednotlivé houfce jízdné dorážely blíž a blíž, někteří smělci až pod hradby se odvažovali na koních selských neúhledných. S valů přes příkop zalitý hnijící vodou, pokřikovali posměšně i s výhrůžkami. V dálce, kde v polích přikrčené k zemi jako ptačí hnízda choulily se drobné dědiny, zde onde zvedl se kotouč bílého dýmu. (Pokračování.)

Č. OSTRAVICKÝ:

Prokletá země.

(Ze Zpěvů podbeskydských.)

Mé hory dosud v šedých mlhách tonou
a dosud ve tmách dřímá země má.
A nebe tesknou zahaleno clonou,
vzplát nechce růžema.

Sen těžký bloudí náměsíčně tiší
a hvozdy černé trnou v mlčení,
a dnešky jdou jak slepci stínů říší
narkosou zmámeni.

I hledím v kraj, kde netopýr tmou těká,
již upírů žhnou oči děsivé,
kde umdleně lká, bláboli cosi řeka
v tiš noci tesklivé —

A duše má v dál úpí bez pomoci:
To je ta zem, kde s pochodní jsem šel!
To je ta zem, kde ve tmách, o půlnoci
jsem jitřní píseň pěl!

To je ta zem, nad níž se nechce dniti,
jež úpí sudbou temných staletí.
Kde věčná malomoc jde v stopách žití
a věčné prokletí.

JAROSLAV NEUMAN:

Příběh biblický.

Den nový vzešel v staré suffity
jak denně vstává dálném na obzoru:
trysk první paprsk nachem zalitý
a objal v dálkách zamlženou horu;

tok líný Nilu zbarvil různě časem,
než prozářil svou sytou zelení.
V tu dobu asi vzbuzený lva hlasem
skot bezpočetný povstat nelení.

I čeleď valná opustila stany
a tábory se život rozvířil,
co ženy snědé vodou plní džbány,
se stády pastýř k brodům namířil.

Nil zbaven klidu četných lodí chodem
na tůních zmítá květy lotosů
a hlasy steré zašlé pouště svodem
se vrací echem od stěn kolosů.

A rušný život v sboru plameňáků
svým majestátem ibis doplní . . .
Přes mnohou stafáž zatajenou zraku,
vždy obraz taký v celku oslní.

Jen dodat sluši: bran zaskříply svory
a z města vyšel průvod přeskvělý;
dceř faraona a s ní panen sbory
jdou osvěžit se raní koupelí.

Kde klidná voda v rákosí je skrytá,
ještěrů lstivých zloby zbavená;
Nil rozkoš mnohou vábným ženám skýtá,
jí vzdaly těla nocí znavená.

Než poklid lázně záhy cosi ruší
jak ozvuk pláče z šera hustých třtin.
Směs studu, bázně mladé ženy kruší
pak zvědavost: co temný chová klín?

Koš filigránský, malé děcko na dně,
je víc než případ pouze náhodný . . .
dceř královská je adoptuje snadně . . .
Pro mravné epos závěr výhodný.

ROSALBA:

Při západu slunce.

akový smutný večer byl. Kdesi v dáli hořela purpurově nehybná oblaka západem a v zahrádce pod okny vonělo několik posledních odkvétajících růží. Sála tu nahořklou vůni zvolna do sebe a pozorovala krvácející nach umírajícího dne. Seděla v empírové lenošce a vzpomínala. Myšlenky kráčely tou divnou spletitou cestou jejího života. Tolik prožila. Sama se tomu divila. Tolik za těch málo, málo let . . .

* * *

»Jak krásný je asi svět!« říkávala kdysi, když viděla nádherné roby dam, kočáry přijíždějící kol oken jejího nuzného příbytku, slavnosti oslňující přepychem a elegancí a taková nepřekonatelná touha po životě ji zachvacovala.

A dnes? . . . Jako povadlá, vyčichlá kytice pestrých barev, odhozená kdesi v kout tanečního sálu, připadala ji ta podivná směsice dojmů prožitých, jež nasbírala na melancholické své pouti . . .

Byla tolik unavena. Tolik obětovala a tak málo získala. Připadalo ji to jako komedie, již sehrála a po níž nebudí již zájmu v obecenstvu. Ach, to kdyby byla věděla tehdy — Tehdy . . .

Před lety . . . ach, ano . . . Chtěla být slavnou a zbožňovanou. Vyhraje v mnohoslibné soutěži života.

Byla chuda a srdce měla plno májové touhy. Tísnil ji ten úzký, ohraničený život, musila ven, cítila to.

Co jí zbývalo?

Buď zápasit úporně o vavřín, anebo bezvýznamně zapadnout v děsivou propast nepovšimnutí. Ne, ne, toho nechtěla. Raději se bude rvát, rozdrásá do krve své bílé, něžné prsty . . .

Vyšla tedy do světa.

Upozornila na sebe. Měla štěstí. Její debut herecký na větším divadle, kde pohostinsky vystoupila, byl přijat pochvalně. Byla angažována. To bylo rozhodné. To ji spilo. Byla vyhledávána, zbožňována. Dostávala voňavé růžové dopisy, plné nadšení, a jiné, plné lásky. Cítila, že život se jí otvírá se všemi svými půvaby.

A bez zdráhání prošla jeho zlatou branou. Seznámila se tehdy s mladým spisovatelem, plným zápalu a obdivu. Psal na ni žhavé básně a napsal pro ni, výhradně pro ni, drama. Byla jím očarována. Všechny své jasné vidiny v něj stělesnila, všechnu naději v něj složila.

Setkávali se a pěstovali procházky městem. Těmi nejzapadlejšími kouty Malé Strany se starými prejzovými střechami podivně zkroucenými, s oprýskanými neobydlenými paláci, s němými schodišti a zpustlými zahradami, v nichž ztracenými stezkami jen teskný vítr šílí.

Někdy zabloudili mezi jeho známé. Do intimního kroužku mladých umělců a spisovatelů v starodávné, zakouřené, dusné místnosti hostinské. Mluvilo se zde mnoho, činily se smělé plány, jež nikdy se neuskutečnily. Blaseovaní vlasatí básníci, kteří si nechávali záležet na bezvadné póse, zchytralí literarní dilettanti, věřící svým lžím, několik očumujících trabantů, kteří nescházejí nikde. Hnusilo se jí to.

Byla hvězdou jejich kroužku. Nazývali ji »Primaverou«, »Sfingou« a bůhví, čím ještě. Vzdálil-li se její přítel na chvíli, sdělovali jí šetrně nejsprostší klepy o něm. Jakmile se opět objevil, zahrnovali jej chválou. Někteří pokoušeli se dokonce získati její sympatie.

Odmítla každého, spoléhajíc pevně na svého přítele. Ujišťoval ji tolik svojí láskou . . .

A kteréhosi dne oznámil jí prostě své poznání, že se k sobě nehodí a že našel dívku, jež prý mu cele rozumí.

Když obdržela dopis, nechtěla ani věřiti, co v něm bylo napsáno. Vždyť jí říkal, že jest jeho ideálem, snem, celým světem. Chtěla si tehdy zoufati . . .

A pak přišla dlouhá, nekonečná zima. Představení, slavnosti, na nichž účinkovala, jourfixy v domácnostech bohatých měšťáků.

Její úspěchy stoupaly. Hledala na jevišti zapomenutí. Cítila se poněkud klidnější v ostrém světle rampy v dráždivé bouři potlesků . . . Ach, ty dny opojivé . . .

A tu objevil se jiný muž. Starší, bohatý kavalír, jenž posílal jí kytice růží a lilií a houževnatě dobýval se do její přízně.

Odmítala jej nedůvěřivě. Ale on se nedal zmásti. Byl neúmorný.

Matka její, stará chudá vdova, jež byla odkázána hlavně na příjem dceřin, radila jí, by nezahazovala vhodné příležitosti. Bohatý kavalír! To dlužno uvážit. Jaké štěstí by to bylo . . .

A sama již neví, jak to přišlo, že jednoho dne navštívil je v bytě. Matka byla okouzlena, mluvil tak hladce a způsobně se choval. Šel opatrně jako liška.

Matka nepřestávala jí radit. »Hleď,« říkala, »přepych, pohodlí bys měla . . . a též o mne k starosti by se postaral . . . . . Toť přece řídké . . . Nepusť tak vítané příležitosti . . .«

Vžila se sama do toho. Stále to slyšela a uvěřila tomu posléze. A nepřekvapilo ji také pranic, když požádal o její ruku. Zpráva o zasnoubení roznesla se záhy v uměleckém světě. Kolegyně v divadle jí záviděly.

Nadešel den svatby. Dosud vidí řetěz kočárů, slavnostně vyzdobený chrám, shluk očí nepřejíčných, spoustu kmitavých světel na hlavním oltáři, ruce tisknoucí odevšad její dlaň.

A pak se vše změnilo. Řada dlouhých jednotvárných dní, jak pusté sály, bez úsměvu a jasu. A lhostejný manžel trávící nekonečné noci mimo dům, potulující se, bůh ví, kde. Bylo jí k pláči ze všeho.

Potom počaly proskakovati různé pověsti. S tou a s tou herečkou byl viděn tam a tam. Pro tu chansonettu koupil korálový náhrdelník. Za onu zaplatil dluhy.

Hanbou by se byla propadla. Ještě jediná naděje jí zbývala: Dítě! Čekala je dychtivě, nemocně dychtivě. Potácela se skoro měsíc mezi životem a smrtí. Konečně se narodilo. Bledé, neduživé, slaboučké. Jakoby všechny žaly a strasti matčiny nesly vepsány na útlém svém tělíčku.

Pečovala o ně, dýchala pro ně, třásla se o jeho život. Marně! Po roce skonalo, jako zlomený kvítek, vyrváno nelítostným Osudem zoufající matce.

Nyní byla opuštěna docela. Muž její nevšímal si ji, týral ji, nemaje ani špetky porozumění pro ni.

Požádala za rozvod. Dík nesčetným důkazům nevěrnosti manželovy, soud uznal na rozvod.

Ach, jak si tenkrát oddechla. Tak volna se cítila, tak šťastna po letech utrpení a věznění.

Šla zpět k divadlu. Netrvalo dlouho a dodělala se dřívějších úspěchů. Byla angažována pro velkou scénu. Hrála s celou vášní své

bytosti. Všechny bolesti, všechny žaly a zklamání vyhrála ve svých rolích . . .

A obecenstvo tleskalo, žurnály psaly chvalozpěvy, a ona, chladna ke všemu, odměřená, zdála se opovrhovati vším. Ano, byla umělkyní! Ale za jakou cenu? Za cenu života! Celého života . . .

A když před spuštěním opony stála před rampou, hledíc do stohlavého jeviště, volajícího její jméno vždy znovu a znovu, nebyla s to ani se uklonit, jen stranou se někdy obrátila, aby zakryla náhle vyhrknuvší slzy.

Byla na vrcholu svého umění. Na vrcholu! A zároveň pozorovala jakési umdlévání tělesných sil. Přepiala je a nyní, kdy nebylo zapotřebí dalšího vzpružení, cítila ohromnou ochablost.

Byla nucena požádati ředitelstvo o delší dovolenou. Dostala ji bez váhání, ochotně, a odjela zotaviti se na Jih.

Ach, dosud vidí modré, blankytné nebe tyrolské, jež za noci jakoby rozkvetlo zářivými květinami na sametově fialovém pozadí. A taková silná kořenná vůně proudila k ní ze smrkových hvozdů na úbočí horských pásem. Toulala se z jednoho konce Tyrolska k druhému, bezcílně, jakoby hledala čarovný květ štěstí v tom divokém romantickém koutě Evropy.

Vzpomíná dosud s něhou a rozkoší na tu noc, kdy vyjela vlakem z Meranu do Rivy. Byla taková vlahá letní noc. Všade klid a mír. V dáli černé massy hor. Vše uložilo se již k spánku. Jen ona bděla se svým smutkem. Usnula unavena u otevřeného okna coupé na plyšovém sedadle, a teprve mírný vánek ranní probudil ji z dřímoty. Nikdy nezapomene toho pohledu. Nebe bylo dosud ztemnělé, jen na obzoru v růžích a zlatě plál východ. A pozvolna, jak se blížili k cíli cesty, vynořovaly se z hustých mlh Monte Predon a obrysy Tridentských Alp. Již postřehovala střechy rozkošných vil v zeleném údolí rivském a modravou barvu Gardského jezera. Ó, to bylo báječné . . .

A pak vystoupili v nádraží. Nezapomene nikdy na dojem, když projížděla se parníčkem po třpytící se hladině jezerní, vroubené pomorančovými a fíkovými háji. Monte Baldo, Fasano. Peschiera — kolik jmen, tolik básní! A bloudíc za žhavých odpolední svěžími nivami a přívětivými průsmyky horskými, nechávala se roztesknovati vzdáleným cinkotem zvonků pasoucích se stád a tklivými zvuky písní horalských . . .

A pak se vrátila. Zotavena? Snad. Uzdravena? Nikoli. Šla zase zpět, poněvadž neměla, kam by šla.

* * *

Sklonila obličej svůj do bílých dlaní. Jindy by byla tu chvíli plakala. Dnes nemohla. Nemohla, ač rty se jí chvěly, prsa se jí úžila. Neměla slz.

Seděla tak strnule, jako socha, a když západ dohasl, a temno rozložilo se kolem ní v síni, zdálo se, že tiše usíná . . .

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Pokračování.)

Rychle jsem vyšel ven a tloukl se poli až do poledne. Hledal jsem onu tichou a vlídnou samotu, kde jsem seděl, když jsem opustil Alfa, ale najíti jsem ji nemohl.

Třásl jsem se při vzpomínce na člověka, jenž zrovna od úst mně uchytal ta hořká spálená slova, pronesena ve chvíli nestřeženého vzkypění a použil jich, aby mně podkopal půdu. Tušil jsem, že by setkání s tímto člověkem nebylo klidné ve chvíli čerstvé bolesti.

Vrátil jsem se pozdě.

»Co je s tebou? Jsi celý vyměněn,« řekla mi tetička s netajenou starostí.

»Ne, nic mně není, jen horko mne trochu rozčiluje,« řekl jsem vyhýbavě a sedl k obědu.

Jedl jsem jen k vůli tetičce, abych jí nezpůsobil mrzuté chvíle.

»A od kohos' dostal to psaní ráno? Tam od té slečny z hostince?« otázala se mne po chvíli tetička.

Lháti jsem nemohl, protože tetička nejspíše už o všem věděla.

»Ano,« řekl jsem.

»A to si počkej a nepospíchej! Víš, takový závazek je na celý život. Není to hříčka! Nestrhuju tě z ničeho, jenom ti radím, protože znám ty pletky světa. Dobře si rozvaž, abys nezabloudil,« řekla mi s vážnou tváří, jakoby mi chtěla vlastním svým životem rudě posvítit na cestu.

»Všemu je konec,« řekl jsem ztěžka.

»Je dobře, že jsi se s ní nesvázal. Člověka nepoznáš za léta, ne tak za některý den,« řekla tetička, patrně ráda, že jsem se nepodal. »Na ty věci si dej čas a dlouho zkoumej — pamatuj si to!«

Mlčel jsem, neboť narážka na Musu obrážela se ve mně bolestně.

Večer mne srdce lákalo na stará místa, ale obrnil jsem se a sám před vlastním srdcem utíkal a plahočil se s ním do noci, abych je zemdlel a ztrmácel.

Však ono přece nebylo klidno. Každou chvíli dostavilo se prudké, bolestné otřesení — a léku pro ně nebylo žádného.

XVII.

Od toho dne těkal jsem jako raněný pták, nemající jistého, trvalého hnízda.

Dopisoval jsem své zápisky, nemysle, že takto skončí a z toho jsem se tloukl poli a lesy, umořuje a překonávaje v sobě sžíravou lítost.

Jednoho večera však jsem se nemohl udržet a šel jsem tam, kde zbylo po Muse prázdné místo, jen její plachý stín, kterého ve skutečnosti ani nebylo, který jen myslí mou byl promítán do toho prostoru, kde kdysi chodila, hovořila a zpívala.

Vyšel jsem později, kdy společnost už byla pohromadě.

Přemáhal jsem se a tvářil lhostejně, ačkoli všichni tušili, co se stalo.

Nikdo však ze společnosti se toho předmětu nedotekl, jedině revírník bezpečně řekl, že Alf dostal darem od Madra vzácnou špičku na doutníky, turecké práce, stříbrem bohatě kovanou. Ale i tuto poznámku všichni přeslechli a nevšimli si jí. Pouze mnou škublo toto připomenutí.

»Za tento mizerný předmět, za tureckou špičku tě zradil,« bodlo mne v duši a zasáhlo jako otravný šíp.

Vskutku po chvíli přišel Alf a kouřil havanna ze špičky, o níž se zmínil revírník.

Seděl jsem poněkud stranou, opřen o mohutný dub, tak že mne v prvé chvíli nepozoroval. Náhodou však mne postřehl a rychle chtěl utajit špičku, ale už bylo pozdě. Střihl toliko levým okem a chvíli jsem viděl, jak mu jím škubalo.

»Tu špičku jste dostal darem od pana Madra, dovolte!« řekl mu správce a prohlížel si předmět, který mu Alf jaksi nesměle podal.

»Takový dar bych přijal a odvděčil bych se zaň také nějakou službou,« řekl záludně správce a významně na mne pohlédl.

Zdálo se mi, že tento člověk tušil všecko. Byl jsem mu vduchu vděčen za jeho výstižná slova.

Alf sedl stranou a mlčel, nesetkávaje se se mnou očima, ačkoli jsem jej k tomu vyzýval.

Společnost, jež se dnes sešla, nemohla najíti pevného programu. Hovor byl kusý a přerývaný, jejž ovšem oživil bystrým svým šlehnutím toliko správec.

Dnes objevil se také Moricek. Zasalutoval jako jindy, ale jinak byl velmi ostýchavý a zřejmě se vyhýbal Alfovi.

Po chvíli začala hra, kterou tentokráte opětně obstaral Alf.

Súčastnil jsem se hry s ostatními, abych v ní našel chvilkové zapomenutí.

Hrál jsem, jak obyčejně, špatně. Jen jednou se mi vydařil opravdu slušný hod.

»Vy byste měl štěstí ve hře, kdybyste takto házel,« řekl mi Alf jaksi úlisně.

»Vždyť je to zřejmé,« odvětil jsem.

»Prosil bych vás po hře o několik slov,« řekl mi stranou tišeji.

»Jsem vám k službám,« řekl jsem chladně a odešel od něho.

Po hře jsme odešli směrem k aleji. Sám jsem toužil být s Alfem o samotě, abych mu řekl své mínění tváří v tvář.

Alf vyndal z kapsy mé věci a podával mi je se slovy: »Sylva se vám dává poroučet a vrací vám s díky vaše věci.«

Přijal jsem je.

»Děkuji. Slečna Sylva již odjela?« řekl jsem napolo jistou, napolo tázací formou.

»Ano, odjela.«

»Kam jela?«

»Nevím. Nejspíše do Olomouce.«

»A víte, že vy jste všeho příčina?« řekl jsem nevrle.

»Mýlíte se, naopak vy sám. Proč jste přede mnou tvrdil takovou hloupost o Sylvě?«

»Vy jste mne svou řečí přímo vyzval, abych se takto nerozmyslně vyjádřil. Byla to slova hozená do větru, ale vy jste jich použil, vy jste mne zradil,« mluvil jsem pevně a důrazně.

»Jako příbuzný Sylvin měl jsem za svou povinnost říci jí vaše mínění. Snad byste neutíkal od svého slova?« pravil Alf ostře.

Situace se zhoršovala.

»Vždyť se k nim přiznávám. Ale tento předmět, který držíte v pravici, vás nejlépe osvětluje,« řekl jsem zachvívaje se.

»To je pouze dar, nic jiného,« řekl Alf podrážděn.

»Dar — známe ty dary. Ale řeknu vám krátce: vy jste zákupný člověk,« řekl jsem rozpálen.

»To je urážka,« vykřikl Alf.

»Jak chcete. Poroučím se vám!« řekl jsem ve vzteku a prudce odešel od něho.

XVIII.

Po tomto večeru jsem se s ním nesetkal.

Byli jsme spolu vyrovnáni. Nebylo třeba, abych jej viděl, ba vyhýbal jsem se střetnouti se s ním. Bylo to skoro nebezpečno. Do hostince jsem rovněž nevkročil.

Připomínal mi příliš ty sladké i mučivé chvíle, které se vlnily dále v mé mysli a hrály mým srdcem nadlouho.

Po rozluce s Musou bylo mně nudno a prázdno. Zdálo se mi, že jsem vše vyžil za krátkou dobu svého pobytu u tetičky. Co zbývalo? Plahočit se dopoledne krajem a odpoledne odpočívat pod jabloní? Takový nečinný život mne zalekl. Práhnul jsem všecek po práci, abych jí zaházel bolavé místo v duši. Ale což bylo možno na vsi něco dělati? Aspoň kdybych byl mohl vyplnit předsevzetí, s nímžto jsem přijel. Ale ani to nebylo možno. Lid nežil již dávno dřívějším idyllickým životem a přebarvil se skrz naskrz. Jedinou nadějí mou byl ještě opilý zpěvák, po němžto jsem se sháněl, ale marně.

V neděli setkal jsem se s Morickem.

On tušil, co se mezi Musou a mnou přihodilo, a rovněž měl na srdci jakýsi dřívější stesk, na nějž nemohl zapomnět.

»Já vím, povídal,« Moricek, »že nechcete na trh se svou intimní záležitostí, ale dovolíte-li, já bych uhodl, kdo hrál falešnou roli v té záležitosti. Alf, nikdo jiný. Mám s ním už také svou zkušenost. Svěřil jsem se mu jednou s diskretní rodinou záležitostí — a co myslite? Vyžvatlal o tom docela nepovolaným lidem. Zrádný člověk! Mám ho až po krk.«

Svým podobným neštěstím vlichotil se mi ten měkký, passivní člověk, že jsem s ním chodil celé odpůldne.

Plahočili jsme se tichými poli a lesy. Maně jsme přišli do lesa, kde jsem byl s Musou hledal hříbky. Vzpomněl jsem si, jak jsem Musu zachytil v náruči. Vzpomínka tato opět mnou zachvěla a připomněla mi, jak krátké, přemetné jsou okamžiky lidského štěstí.

Moricek stále mluvil, ale měl to neštěstí, že se opakoval. Zbožňoval příliš svého otce a dostal-li se k tomuto předmětu, povídal do omrzení jedno a totéž v nesčetných variacích.

Vraceli jsme se podvečer ztichlými poli, zavánějícími řebříčkem a mateřídouškou. Strniště připomínalo již sklon k jeseni. Těžkým letem táhl větší pták v jediné přímce k osamělému lesíku. Letěl bez hlesu, jakoby nesl v sobě pocit své osamělosti.

Hleděl jsem za ním, až padl v zamlklou doubravu, a mlčky šel jsem podle Moricka, jenž kroutil svůj maličký, hubený knírek a neunavoval se mluvením.

Blízko dědiny střehli jsme se náhodou se starým zpěvákem.

Vrávoral proti nám a mluvil sám k sobě. Nízká, skrčená jeho postava sotva se klátila na krátkých nohách.

»Buďte opatrný,« upozornil mne Moricek. »Je to dotěrný člověk. Ošálí vás, ani se nenadáte. A jak mu jednou sednete na lep, už se mu nevypletete.«

Stalo se vskutku.

Stařík se plahočil proti nám a najednou se zastavil v kroku. Šla z něho kořalka. »Vítám vás, pánové,« řekl úlisným, chraptivým hlasem a smekl.

Moricek pronesl něco přes zuby a nemínil se zastavit. Za to do mne zabodl stařík svůj pohled.

»Prosím vás, nepůjčil byste mi do středy dvě zlatečky?« zablábolil ke mně svým opilým, selhávajícím hlasem a pronikaje mne kalnýma očima.

Byl bych mu dal dvě zlatky, ale Moricek se na starce utrh.

»Jděte svou cestou, stařičku, a nám dejte pokoj,« zakřikl starce, který se vzdorně ošívl.

»A co ty mluviš do toho, ty jeden nekřtěný. Mluvil jsem k tobě, co? Já mluvím tu s tím pánem, rozumíš!« osopil se zle na Moricka, ale mne si pohledem nadcházel.

»Dvě zlatky do středy,« opakoval ke mně skoro s orientální dotěrností, ale Moricek jakoby měl tušení o mé slabé stránce, rychle mne zatáhl za ruku.

»Až podruhé, stařičku,« řekl a vlekl mne s sebou.

»Čistí ptáci! jak jsem jim zpíval a vyrážel je, byl jsem dobrý, ale jak mají člověku pomoci, ukážou zada. Aby vás kat spral, vy hloupí cizáci,« zahučel za námi stařík rozdrážděn.

»A nevšímejme si ho!« řekl Moricek a zrychlil krok.

»Budu ti zpívat po druhé, ty čertův komisare,« bublal, míně snad mne a za Morickem vysypal hrst nevybraných slov.

Tak ještě chvíli huboval, jakoby házel kamením.

»Povídal jsem vám, že ten chlap za nic nestojí,« řekl Moricek, nerozčiluje se a jak mohl rychle ubíhal od lajícího stařika.

Mne celá příhoda zabolela.

Měl jsem docela jinou představu o takovém venkovském zpěváku a teď jsem nepříjemně procitl z illuse.

Přišel jsem domů roztrpčen. Příhoda se starým zpěvákem dobila ve mně ostatek, co mne ještě pojilo s touto vesnicí.

Teď jsem byl hotov. Mohl jsem jíti kdykoliv . . .

XIX.

Tři dni žil jsem v tom bezútěšném rozpoložení ducha, jež se podobalo tomu, jako kdyby někdo podřízl hlavní kořen stromu. Neměl jsem se čeho uchytit. Ztratil jsem veškeru oporu a zakolísal.

Jen kdybych měl aspoň víru, že najdu koutek země, kde nežijí zrádní Alfové a dotěrní, špinaví zpěváci. Či měla pravdu tetička, že zavírala se v domku před světem, jemuž nedůvěřovala? Klonil jsem se už k tomu mínění.

Ze všeho zbyl jen ten milý a vlídný kraj, jehožto krasami jsem se byl opíjel. Ale lidé? Ztratil jsem v ně naprosto víru. Osamotil jsem se dobrovolně, ale za to jsem cítil, jak mne ten úzký prostor samoty svírá, že jsem už ani vydechnout nemohl.

Pryč odsud, pryč, třeba na konec světa — burácelo to ve mně a odvolávalo mě pryč. Tetička vytušila můj stav.

»Mně se zdá, že tě tu přepadá tesknota. Věřím ti. Tys ještě mlád, chceš žít — a na dědinu se hodí člověk usedlý, který je hotov a chce se jenom doplahočit, jako já,« řekla mi večer, sedíc se mnou na lavici a dřímavě patříc na večerní chodce.

»Je pravda, tetičko, že mně tu teskno,« odpověděl jsem opravdově.

»Pozoruji tě kolik dní. Ale na mne se neohlížej. Nejsi tu svázán. Jsem ráda, že's přišel, ale nemohu žádat, aby se's tu k vůli mně mučil. Dělej si, jak chceš, jenom dej někdy o sobě vědět,« pravila tetička a na chvíli umlkla.

»Nezapomenu,« slíbil jsem a pohlédl do sebe.

Tam pevně uzrálo, že pozítří odjedu.

Řekl jsem o svém úmyslu tetičce. Nenamítala ničeho. Byla tak rozumna, že chápala tuto nutnost a nepřekážela jí. (Dokončení.)

JAN MORÁVEK:

Desertér.

Zapřahněte čtyři koně —
jeďte tryskem, v jednom honě,
v jednom honě v černá pole.
Vojáček tam leží v dole.

Nad ním koník smutně řehce,
pánu se však vstávat nechce . .
Smrti, Smrti nedůstojná —
vidíš, hochu, co je vojna . .

Stesklo se mu — nouze k tomu — —
Pojeď, hochu, z vojny domů! . .
Letěl potem, přes močály,
kamarádi za ním hnali.

— Tryskem jeli —. »Zastav brachu,
věčná škoda kuli, prachu!«
— Letěl — — houkly karabiny . .
Spadnul — čeká na vojíny.

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Plivla hněvivě Hýrová při tomto záletu svých myšlének. A honem se oddala zase prohlížení hrobů, aby utekla těmto vzpomínkám.

Ale byla při nich dcerka její — proto jim neunikla.

Jak bude s tou? Ach, bude také jen asi vržena na pospas všemu tomu, čemu se neustále musí její matka vyhýbat — opatrně vyhýbat, poněvadž od přízně všech těch lačných nestydů závisí její obchod.

Při těchto úvahách octla se Hýrová u druhých vrat hřbitova. K těm se právě sjížděl množství kočárů kolem nádherného pohřebního vozu, utopeného ve věncích s bohatými stužkami.

2249

Hýrová si vzpomněla, že byly noviny plny velikých oznámení o smrti bohatého pražského mlynáře. Celá Praha ho znala. Pamatovala si ho, že si v pozdním věku vzal přese všechen odpor rodiny služku z podezřelé hospůdky, osůbku to, o jejíž lehkomyslnosti se toho tolik vyprávělo. Řekla bezdětnému mlynáři, že bude otcem — za čtrnácte dní ji vedl k oltáři.

Hýrová si umínila, že si počká na tu zajímavou paničku. Noviny sdělily, že jí a její dcerušce mlynář všechno odkázal.

Přijela jako kněžna. Smuteční šaty nádherou až zarážely — dítě její bylo jako zjevení v půvabně střižených šatečkách. Nic tu nehovořilo o smutku než černá látka. Ostatní vše byla pýcha až rouhavá.

Hýrová žasla, jací pánové se tu otáčeli kolem vdovy. V uniformách se zlatými límci, s řády. Pánové, jichž slavná jména pronášeli v zástupu četní diváci, ukláněli se vdově, která si dobře prohlížela všecko kolem sebe. Šla jako na jevišti — obklopena dámami, které byly vystoupily z vlastních ekypáží. Byly to dámy v pražském světě tak známé — tak vážené. Mlynářka si byla proklestila cestu k jedněm podporováním humanních účelů — k jiným se dostala cestou veřejného vlastenectví.

Nebožtík několik let nic jiného nedělal než že klestil ženě cestu, kam si přála. Peníze dovlékly kočár jeho ženy tam, kam nestačil jeho osobní vliv, její půvabnost. Když bylo nejhůře, vzpomnělo se, že máme v národní zbrojnici také prapor demokratický. V jeho stínu zapomnělo se na cesty, po kterých byla přišla.

Lidé, tísnící se u vchodu na hřbitov kolem Hýrové věděli toho o mlynářce. Jeden hlas byl, kterak je ona novým důkazem, že jsou peníze vším. Všecko — všecinko se za ně dá získat — těm, kdož jich nemají, zbývá jen hořká filosofie a morální naučení.

Tento pohřeb Hýrovou takřka zlomil. Prodrala se zástupem, vyšla ze hřbitova, propletla se kočáry, novými řadami diváků si cestu našla až se octla v polích.

Popadla ji závist — hrozná, morová závist.

Co by z tebe bylo bez peněz? hovořila v duchu k bohaté mlynářce, která s takovou pompou šla ukazovat světu, že už je z ní všemohoucí vdova.

Co by z tebe bylo, kdybys nebyla se zmocnila starého hlupáka, kterého's pasovala na otce dítěte, jehož původ si snad ani sama dobře neuvědomuješ? Soudí tak alespoň hlas lidu. Ó — lidé ti spočítali každý krok před veselkou — všechny hochy, s nimiž jsi chodila tančit na periferii, ti vyjmenovali. A přece dnes není na tobě poskvrny v tom světě, ve kterém jako páv se stavíš do předních řad.

Všecko ti odpustili pro žoky peněz, které ti k nohám přivlekl pošetilý staroch.

Jenerálové ji obskakují — hovořila k sobě Hýrová — nikdo nevzpomíná, odkud přitancovala jako uličnice — novinami její jméno každou chvíli proletí u veliké slávě. Jenom jednou se ponížila — lehla si vypočítavě do bláta — beze svědků — a pak už byla málem královnou. Že ji pomlouvá zástup, který stráž drsně tlačí od kočárů — co na tom? K jejím uším nic z toho nedolétne. A kdyby: může se jim všem vysmát. Ustlala na zlatě sobě i dítěti.

I dítěti! Tato vzpomínka byla posledním přívažkem pro Hýrovou.

Vzpomněla si na Julinku,

Za jeden hřích — za hřích ukrytý cizím očím stojí budoucnost jejího dítěte.

Kdo bude vědět, jakého skoku musila se odvážit? Kdo na ni pozná, že musila louží — kdo se jí opováží přijít proto s výčitkou?

Jděte mi s kázáním o mravnosti! — hněvivě již překřikovala Hýrová hlas svědomí — chci se ještě na sluníčku ohřát, chci se také jednou dostat výše na žebřík — chci, aby také mně jednou musili záviděť. Či jenom pro ostatní svět jsou kočáry, hedbáví, krajky a zlato? Pro mne ne? Ani pro mé dítě?

Zkrátím někoho? Muže snad, kterého pitky a hluchý život proměnil v panáka z blátivé hroudy?

Otřásla se hnusem při pomýšlení, jak se Hýra frivolně ušklíboval, když se smělí lidé opovážili před ním sáhnout na jeho ženu. Odplivla si Hýrová s opovržením, zastavila se — sáhla si k srdci a řekla, pozvednuvši oči k obloze, jakoby nebe volala za svědka svého rozhodnutí: »Půjdu!«

— — — — — — — — — —

2274

Ani noc beze snů — ani nový den nezvrátil tento úmysl. Když odtloukly na věži sv. Jakuba tři hodiny, vklouzla Hýrová do průjezdu hotelu »u váhy«. Z tmavého krajkového šálu vyzírala jen malá část zsinalého obličeje — z víček zarudlých plaše se kradly úzkostlivé pohledy dvou krásných očí, hlubokých očí . . . .

(Pokračování.)

TEREZA UYSSOVÁ.

V první schůzi správního výboru Nakladatelského družstva Máje po Novém roce věnoval Václav Štech vřelou vzpomínku zesnulé naší podílnici sl. Tereze Uyssové. »Byla to vzácná ušlechtilá duše,« končil předseda pohrobní vzpomínku, »která ke všemu, co s literaturou souviselo, lnula celý svým zaníceným srdcem. Až si zase jednou v Máji zasedneme k černé hodince, povím vám o nebožce vzpomínku, která, myslím, že vás zaujme . .«

Zaznamenávám projev tento do zápisní knihy a v duchu si pomyslím: »Kdo byla ta slečna Tereza Uyssová, které nedávno »Svatobor« vzpomněl tak tklivými slovy, a o které dnes po druhé slyším, že byla zjevem ne právě každodenním? Skončíme a zavřeme protokoly, sedíme, hovoříme . . a tu mně napadne: »Otaž se na slečnu Uyssovou . :« a už se hlásím o slíbenou vzpomínku.

»Tak poslyšte, co vám povím o slečně Tereze Uyssové,« zahajuje Štech svoje reminiscence. »Byla Národopisná výstava roku 1895 a Máj se usnesl, že zaranžuje do výstavy společnou vycházku. Však je vás tu několik, kteří jste se jí sůčastnili, a myslím, že nikdo z vás nezapomene na krásný, do opravdy nezapomenutelný den 14. září. Není to ovšem nikterak zvlášť významný moment z kroniky spolkové, ale pro zajímavost přece připomínám, že to byla první pražská větší schůzka členstva Máje s jeho příznivci a přáteli. Nepamatují se, že by se nás kdy před tím bylo více sešlo . . mám za to, že jsme byli tenkráte pohromadě až na nepatrnou výjimku všichni. Od té doby mnohý dobrý přítel ubyl z našich řad . . Antoš, jemuž jsme s Ladeckým v pořádání pomáhali, — Jiří Bittner — Edvard Jelínek — Antonín Klose — Otakar Mokrý — František Ruth — Jan Vávra, E. Jelínek . . Přijeli tehdy všichni přespolní členové: Dr. Quis z Přelouče, pí. Viková-Kunětická z Peček, dr. Josef Štolba z Pardubic, dr. Karel Pippich z Chrudimi, dr. Ant. Snajdauf z Plzně, Ladislav Arietto z Písku . . byl to zkrátka pravý májový den.

Bože . . jak ten čas ubíhá . . To už uplynulo let od té doby! A přece jenom vidím všechno tak jasně před sebou, jakoby to včera bylo. Vítali nás předseda výstavy JUDr. Vladimír hrabě Lažanský a ředitel F. A. Šubert . . ještě bych dovedl ve hlavních rysech říci, co k nám tehdy promluvili. Pak jsme šli do literárního oddělení. Zdali pak se pamatujete na krásný, dojímavý proslov prof. Adolfa Heyduka? Když mluvil, bylo ticho jako v kostele . . a když skončil, slečna Růžena Jesenská s paní Boženou-Kunětickou drobné kytičky přitkli k podobiznám pracovníků, jež básník před chvílí tak dojímavě apostrofoval. A ještě jedno zastavení jsme měli — v odvětví divadelním, kde před světničkou Josefa Kajetána Tyla přednesl Jiří Bittner báseň »Mrtvým vlastencům« od Svatopluka Čecha.

Sedíme v plzeňském pavillonu a výborně se bavíme. Tu přistoupí k našemu stolu číšník a povídá: »To jsem měl, pánové, tuhou práci se dvěma paničkama. Ještě štěstí, že jsem je potkal přede dveřmi, málem by sem byly vešly. Ptám se, jsou-li také spisovatelky a ony na to, že nejsou. »Je mně líto,« povídám na to, »do sálu nesmí nikdo jiný, než spisovatel nebo spisovatelka.« Postavím se mezi dveře a dávám jim na jevo, že se do sálu dostanou jenom přes moji mrtvolu. Na to praví mladší z dam: »Je tam předseda p. Ignát Herrrmann . . prosím, vyřiďte mu, že jsem zde . . Jmenuji se . . Bože . . jak jenom se ta paní jmenovala. Ussová nebo tak nějak.«

Ignát Herrmann zaslechl jméno, škubne sebou a povídá:

»A přiteli . . to jste to pěkně provedl. Nu . . jaká pomoc . . povídáte, že už dámy dávno odešly . . nedá se tedy nic dělat.«

»Kamarádi,« zahovoří k nám předseda, »stala se beztaktnost dámě, jež odcházela jistě hluboce v duši raněna. Dáma, kterou číšník odehnal od našeho prahu, je slečna Tereza Uyssová, jež byla mezi prvními, kdož nám poslaly příspěvek do spolkové kolébky. Věnovala tehdy do našeho základu 100 zlatých. Je to nef spisovatele Chocholouška.«

Vysloveno mínění, že je nezbytno, abychom se dámě omluvili. Požádali jsme jednatele Jana Ladeckého, aby zkoncipoval pěkný dopis, ale když jsme se s Herrmannem rozcházeli, umluvili jsme se, že slečnu Uyssovou navštívíme, a že ji poprosíme, aby se nehněvala na nás za to, co jí provedl človíček ten beze zlého úmyslu.

K. Liebscher: Pařížský motiv.

Druhého dne vydali jsme se s Herrmannem na obchůzku za zakládajícím členem Máje, sl. Terezou Uyssovou. Po dlouhém hledání nalezli jsme ji v Josefské ulici. Pověděli jsme proč jsme přišli, a byli jsme do opravdy rádi, když jsme pozorovali úsměv na vlídné a laskavé tváři slečnině.

Byla ve velikých rozpacích a chvilinku to trvalo, než se probrala z milého překvapení. »Bože . . ta čest« — skromně se rozhovořila — »dva spisovatele jsem chtěla vidět, a k vůli tomu, že se mně to nepodařilo tak, jak jsem si přála, poznávám dva jiné, k tomu horlivé funkcionáře Máje, jemuž ze srdce přeji vše to nejlepší. Šla jsem s přítelkyní na výstavu, abych poznala české spisovatele a spisovatelky . . všechny jsem viděla, jenom Svatopluka Čecha a Jaroslava Vrchlického ne. A k vůli těm jsem se pokoušela o to, abych se dostala dovnitř . . chtěla jsem tam jenom nakouknout . . ty dvě drahé, slavné hlavy české vidět, — více nic. A tolik mně bylo líto toho, že jsem oddělena jenom stěnou a že nesmím, nemohu jich vidět . . Pánbůh mně toho dne zvlášť přál . . viděla jsem je náhodou později oba. Poctili jste mne velice . . ale přiznám se upřímně, že jste mně způsobili nesmírnou radost, Ctím práci českých spisovatelů, mám je ráda a proto jsem celé svoje jměníčko odkázala Svatoboru. Děkuji vám vroucně za poctu . . a budete-li jednou něco většího podnikati, buďte ujištěni, že se přihlásím a že přijdu nevolána a nevybízena.«

A slečna Tereza Uyssová dostála slovu.

Když jsme zakládali Nakladatelské družstvo Máje, přišla slečna Tereza Uyssová a přihlásila se . . jedna z prvních za naši podílnici. Provedli jsme ji nedávno závodem, všechno sledovala a vyslechla s neobyčejným, vroucím zájmem, a když odcházela, ubezpečovala, že si vyhledá zase vhodnou záminku, a že přijde hodně brzo . .

A už nepřišla.

Zesnula nějakou chvíli před vánočními svátky. Spisovatelům nechala tu však pod vánočním stromečkem pěkného Ježíška — — —

Dr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Anketa zemského výboru o právech autorů v Národním divadle v Praze. Spolek českých spisovatelů belletristů Máj podal v lednu 1906 žádost intendanci král. zem. a Národ. divadla v Praze, aby byly urovnány honorářové poměry

českých autorů v Národ. divadle, aby práce po pět let nehrané byly volny pro ostatní jeviště v policejním obvodu pražském a aby autorům, jichž práce byly odmítnuty, bylo dáno právo odvolati se k zvláštní literární porotě. Podrobně jsou požadavky Máje uvedeny ve 20. čísle Máje IV. roč. (str. 318). Poněvadž pak též Klub dramatiků učinil v této věci pokus o stanovení určitých pravidel honorářových, rozhodl zemský výbor, aby tato otázka byla upravena zvláštním regulativem, před jehož vydáním mají býti vyslechnuty kruhy interessentů.

K pozvání intendanta pana dr. J. Herolda dostavili se 12. ledna t. r. do zasedací síně zemského výboru pp. J. Schmoranz a A. Šimáček za Národ. divadlo, Alois Jirásek za Klub dramatiků, Václav Štech za spolek Máj, Jaroslav Kamper za Uměleckou Besedu a Viktor Dyk za Kruh českých spisovatelů. Anketě předsedal intendant JUDr. J. Herold, zapisovatelem byl sekretář zem. výboru Dr. Šafařovic. Dr. Herold, uvitav přítomné, přečetl podání Máje jakož i žádost Klubu dramatiků, dle níž měla by býti autorům, jichž nějaké práce byly již s úspěchem v Národ. divadle provozovány, dávána záloha 800 K za celovečerní činohru, 1000 K za celovečerní balet neb pantomimu, 1200 K za celovečerní operu. Na konto této zálohy by se účtovaly nejméně 7% tantiemy z brutta denního příjmu. S autory, kteří dosud neměli na Národ. divadle práci s úspěchem hranou, učinila by se dohoda od případu k případu. S tímto stanoviskem souhlas projevil ředitel G. Schmoranz, načež Alois Jirásek vysvětlil, že Klub dramatiků měl na zřeteli, aby podmínky pro Národ. divadlo obtížnější neznesnadňovaly přijímání her od autorů dosud neosvědčených.

Václav Štech podal nástin, jak se otázka honorářů v Národ. divadle vyvíjela. Dne 1. února 1874 byla mezi král. zem. divadlem a tehdejší Jednotou dram. spisovatelů učiněna smlouva, že má za celovečerní drama placeno býti 6% z brutta a mimo to za třetí představení 60 zl. honoráře, za páté představení opět 60 zl. honoráře. Za opery 10% z brutta a za třetí představení 100 zl. honoráře a za páté opět 100 zl. Za první představení opery nic — ani tantiemy, ani honoráře.

Roku 1884 ustanoveno, že na činohru celovečerní dají se 300 zl., na operu 400 zl. jako záloha honoráře, na jehož vrub účtují se tantiemy 6—8% z hrubého příjmu, avšak po odečtení denních výloh a abonentní kvoty. Roku 1894 k návrhu předsedy družstva dra Růžičky, řed. F. A. Šubrta a továrníka J. V. Nováka ustanoveno, aby záloha zvýšena byla na 400 zl. u činoher, na 600 zl. u oper, a aby se neodpočítávaly od hrubého příjmu ani denní výlohy ani abonentní kvoty. Tento stav trval až do roku 1900, kdy Národ. divadlo zadáno bylo Společnosti N. d. Stanoviskem nyní platným, kdy se novým autorům zálohy nevyplácejí vůbec, není odměna práce autorovy v žádném poměru k risiku, s nímž pokus dostati dílo na zemskou scénu je spojen. Proto jedině vhodno jest odměňovati práce dle klíče navrženého Májem.

Viktor Dyk poukazuje, že stav nynější, pro mladé autory tak nevýhodný, byl by nedůstojný Národ. divadla, když před 32 roky byli spisovatelé odměňováni lépe. Vyslovuje se rozhodně pro návrh Máje. Na to pojednali o finanční stránce úpravy Májem žádané G. Schmoranz a A. Šimáček, jimž odpověděl Václav Štech, poukazuje na

L. Pipenhagenová: Důvěrné slovíčko. 269

finanční úspěchy Národního divadla, načež Jaroslav Kamper prohlásil, že návrh Máje vyhovuje mladším i starším spisovatelům a odstraňuje zároveň ominesní účtování záloh. Po té Alois Jirásek prohlásil, že souhlasí v té věci s návrhem Máje, načež Václav Štech s radostí poukázav na shodu zástupců spisovatelských korporací, vznášel apel na zástupce Národ. divadla, aby tuto shodu korunovali již dnes projevem souhlasu, poněvadž by jinak tato otázka vrátila se zase, třeba formou méně vítanou, a zbytečně třeba živila nespokojenost spisovatelů, kteří přece všichni pohlížejí s láskou k Národ. divadlu. G. Schmoranz a A. Šimáček po té prohlásili, že s ohledem na jednomyslnost projevů přítomných spisovatelů přidružují se k návrhu Máje.

Dr. Herold s potěšením uvítal tento milý úkaz přátelské dohody a přečetl návrh Máje, který setkal se s tak jednomyslným přijetím: Honorování původních prací, Národním divadlem přijatých, děj se tak, aby za první představení celovečerní původní novinky činoherní zaplatilo Nár. divadlo 400 K, za druhé představení 200 K a za každé další představení nejméně 7 procent z hrubého příjmu. Za první představení celovečerní operní (nebo baletní) novinky původní zaplatí Nár. divadlo autorům 600 K, za druhé představení 300 K a za každé další představení nejméně 9 procent z hrubého příjmu. Za první představení původní činoherní novinky o jednom aktu zaplatí se autoru 150 K, za druhé představení 75 K a za každé další představení nejméně 3 procenta z hrubého příjmu. Za první představení operní novinky o jednom aktu 250 K, za druhé 125 K a za každé další nejméně 4 procenta z hrubého příjmu. Do hrubého příjmu počítati jest výtěžek prodeje vstupenek a celý podíl abonentní kvoty. —

Na to po krátké debatě opět jednomyslně schválen návrh Máje, souhlasný s návrhem Klubu dramatiků, aby původní práce, jakož i Národním divadlem objednané překlady her cizojazyčných v Národním divadle po pět let neprovozované bylo možno bez omezování hráti na divadlech policejního obvodu pražského. Po té dr. Herold oznámil, že intendace nemá práva přiměti správu Národ. divadla k tomu, aby pro práce odmítnuté zřídila zvláštní porotu jako odvolací instanci. Ředitel G. Schmoranz prohlásil, že Národní divadlo tomuto přání vyhověti nemůže z důvodů, jichž váhu nejnápadněji potvrzuje konsekvence z lonského rozhovoru o odmítnutou operu, pro niž porota taková zřízena byla.

Dr. Herold oznámil, že intendance různým steskům autorů, týkajících se zadávání prací do Národního divadla, vyhověla již zvláštním regulativem, který je již v platnosti.

Když nikdo více slova si nepřál, poděkoval dr. Herold účastníkům ankety za ochotu, s jakou se súčastnili jednání a projevil velké potěšení, že v tak důležitých otázkách došlo k úplné dohodě. Slíbil, že intendance v nejkratší době vydá pravidla, jichž zásady byly dnes schváleny. Na to Václav Štech vzdal dík dru Heroldovi jakož i zemskému výboru za to, že byla nalezena cesta, jak vyslech-

C. Meunier: Jatečný.

nouti a příznivému rozhodnutí přiblížiti tužby českého spisovatelstva ve věci tak důležité. Porada po dvouhodinném rokování na to skončena.

** Vojt. rytíř Lanna půjčil přede dvěma lety na dobu pěti let značnou část svých sbírek, jež od 40 let shromažďoval s neunavnou pílí a stále rostoucí uměleckou znalostí, Umělecko-průmyslovému museu pražské obchodní komory. Tyto sbírky plní

4 sály v 2. patře a obsahují vedle menších skupin předmětů z kovu a emailu zejména rozsáhlé kolekce keramiky a skla. Tyto dvě kolekce jsou tak zaokrouhleny v časovém postupu a tak úplné v zahrnutí všech druhů a typů, všech užitých surovin a lokálního rozšíření, že i dočasné půjčení jich znamenalo pro museum událost hlubokého vlivu a stálé paměti v letopisech musea. A nyní dovršuje pan rytíř Lanna svoji přízeň k museu, jehož jest kurátorem, vzácným darem: věnuje sbírku skla museu úplně, vyhradiv si několik nejmilejších sobě předmětů. Co znamená tento dar, nedovede ani laické obecenstvo posouditi; ale stačí snad, řekneme-li, že jím pražské museum obdrželo sbírku významu světového, že má nyní s vlastní svou sbírkou, již dříve sestavenou, výrobu a dekoraci skelných nádob zastoupenu skoro bez časové nebo formální mezery a že zejména české sklo má v úplnosti, v jaké není v jedné sbírce pohromadě v celé Evropě. Dar Lannův zůstane ovšem stále v nynějším stavu a do sálu, kde sklo jest vystaveno, postaví museum bronzovou jeho bustu. Ovšem snad dojde i k publikaci celé sbírky v knize.

— **Plagiát?** The Lady's Realm, londýnský měsíčník, přináší v říjnovém čísle arabesku The Vampire by Victor de Brandt. Arabeska je doslovným překladem Nerudovy črty Vampyr (Nerudovy spisy: Arabesky str. 281.), aniž jediným slovem vzpomenuto skutečného autora Jana Nerudy.

— **Prof. dr. Josef Lad. Píč** dožije se zítra dne 19. ledna šedesátého roku. (Nar. r. 1847 ve Mšeně u Mělníka), Ze srdce upřímného projevujeme přání, aby vědě i svým nesčíslným ctitelům zachován byl náš jubilant dlouhá léta svěží a zdráv — — není ještě naplněna míra jeho práce a zásluh a na prof. Píče čeká všude mnoho otázek a mnoho úkolů k rozřešení. V kratičké této zprávě možno jíti ovšem jenom po hlavních stopách badatele, jenž vším právem řadí se k největším naším historikům. Hned svým prvním dílem (Náčrtek dějepisu slovanského) upoutal na sebe pozornost slovanských historiků a sympatickým i nejšířším krukům učinil se svou studií »Národnostní boj proti uherskému státnímu právu« (Lipsko 1882), ve které dokazuje, že Slováci mívali v Uhrách svou vlastní samosprávu a že se jim tudíž neprávem upírá. Je ovšem pochopitelno, že po smrti prof. J. B. Millnera nemohla býti redakce »Památek archaeologických a místopisných svěřena nikomu jinému, než prof. Píčovi a že byl jmenován ředitelem archaeologických sbírek musejních učenec, jenž české historii a archaeologii prokázal služby neocenitelné, což přineslo největší požehnání právě našemu museu a vzácným sbírkám jeho. Pravdu řekl dr. Václav Řezníček, když napsal, že prof. Píč nám »Starožitnosti země české« nejen popsal a dějiny z nich sestavil, ale že památky naše názorně urovnal, tak že jím uspořádané archaeologické sbírky náležejí mezi skvosty Českého království, jež celý odborný svět vyhledává a s nadšením obdivuje.

— **Důvěrné slovíčko.** Umělecká drobnůstka z let předbřeznových, jistě milejší nám, než současníkům, kteří cenili obraz především podle látky. Louisa Pipenhagenová, sestra proslulého krajináře, v barevném svém náčrtku zachytila něco z ovzduší svých let a tyto roztomilé postavičky v půvabném úboru našich dědečků a babiček mají pro nás větší cenu než velká, pathetická plátna soudobá a tvrdé kartony chatrných komposic historických a náboženských. Originál jest majetkem pana cís. rady J. V. Nováka, jehož ochotě děkujeme za právo reprodukční.

— **Jatečný Meunierův** je z oněch drobných figurek, jež dovedl mistr nadati dramatickým pathosem, vyjadřujícím prostými prostředky velký rys dělníka, hrdiny práce.

— **K. Liebscherův »Pařížský motiv«** je výkrojem z nejzajímavější a nejpamátnější části sekvanského Babylonu. Notre Dame zvedá tu na ostrově zkomolené věže své — nízká budovka v čele ostrova nad řekou je osudná Morgue — poslední útočiště neznámých sebevrahů a oběti zločinů. Sem putují denně tisícové pátrati, nepoznají-li v těchto mrtvých hostech někoho z přátel . . .

☐ **Konkurs** vypsaný pardubickou spořitelnou na leták o spoření, způsobil výsledkem svým mnoho zlé krve. Přes půl třetího sta prací se sešlo a žádná — žádná nedostala ceny! Ani odměny! A porota podivně vykládá ve svém ortelu, že se některé práce hodí nanejvýše do kalendáře nebo do časopisů. Na leták to není špatná kritika. Jak my známe časopisy — pro ně věci nejlepší bývají právě jen dobré. Pomalu už slušní lidé přestanou do konkursů zadávat.

Ročník V. čís. 18. vydáno dne 18. ledna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpanská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

R. J. KRONBAUER:

Ze vzpomínek Mikuláše Aleše.

Několik poznámek k jeho »Špalíčku«.

ikuláš Aleš už na gymnasiu v Písku illustroval. Začal s články, povídkami a básničkami v učebné čítance. Knížku jsem si před léty od Aleše vypůjčil k vůli článku o jarmarku, který umí mistr takřka nazpamět, ač zaujímá ve knize několik stránek. A podivili byste se, jak Aleš už jako gymnasista pěkně kreslil a jak dovedl pro illustraci vyloupnouti z textu jadérko. Obracím list za listem ve vetché knížečce, jež se mi pod rukou div nerozpadává, a se zalíbením se dívám na prostinké, a při tom velice roztomilé kresbičky.

Nad básničkou K. Vinařického namaloval zrovna nad nadpis »Sláva boží«, pána Boha, žehnajícího tvorstvu s oblakového trůnu, ke článku K. Ammerlingově přidělal lámu s miniaturní palmičkou na obzoru, k Tomíčkově pojednání o »lidských mrtvolách, kteréž balsamováním ochránily se před setlením« na kreslil mumii, illustroval bajky, Puchmajerovu báseň o »Dvou myších«, vylíčení bitvy na Tursku od D. A. z Veleslavína, Šnaidrovu básničku »Hrob dítěte«, a tak bych mohl pokračovat tak dlouho, až bych skorem všechny stránky vyjmenoval. Některé z těchto náladových a prchavých skizz mají už Alešovský ráz. Roztomilá je na příklad figurčička, přikreslená k titulu V. Nebeského básničky »Podzimní doba«. Cosi zvláštního hlásí se z »illustrace« k Jungmannově básni »Oldřich a Božena«. Jeví se v ní jen to, co nazvati možno Alešovským pojetím, ale Aleš je tu i v tomto embryu jaksi bližší tomu, co sám přilehavě nazval »mánesováním«. Některé obrázečky kypí humorem. Článek o americkém krokodylu zdobí Aleš kresbou netvora, polykajícího galána v cylindru, básničku Šohajovu »Zaplesej, duchu lidský«, provází vypasenou figurkou, popijející z mázu. Že se Aleš nelekal žádné záhady, toho dokladem jsou »illustrace« k básním pro illustrování ne příliš lákavým, jako »Povaha Čechův«, »Získaná duše« — a že si dal už jako školák jak se patří záležet na Mikuláši hraběti Zrinském, rozumí se samo sebou! Zajímavá skizzička je při Puchmajerově básni »Satyr a pocestný . . .« věru, věčna škoda by bylo, kdyby se neposkytla širší veřejnosti příležitost, aspoň z ukázek poznat, jak se měl Mikuláš Aleš už jako drobný gymnasista k světu!

Když jsem obracel listy v mistrově »Špalíčku jednoho sta národních písní a říkadel«, který nedávno vydalo Ottovo nakladatelství v originální úpravě, na leccos jsem si vzpomněl, na co jsem už dávno a dávno zapomněl. Před léty Mikuláš Aleš rád se do svojí mladosti zatoulal, a poněvadž jsme ho poslouchali s vyjevenýma očima a rozechvěnou duší, není divu, že na dně jejím zůstalo několik silných dojmů, které všemu vzdorovaly a nevyprchaly, ba ani nepobledly.

V čítance je popis českého maloměstského jarmarku od J. Křičenského. Jednou seděl

pohromadě čeští literáti a umělci všech možných kategorií. Najednou překvapí Aleš otázkou: »Kdo ví, kdo to byl J. Křičenský?« Není třeba připomínat, že o Křičenském neměl nikdo ani zdání.

»A to také nevíte, že napsal do čítanky článek o jarmarku?,« ptal se dále Aleš. A teď jste měli vidět a slyšet, jak se Mikuláš rozohnil, když o jarmarku vypravoval a partie z článku citoval. A teď to šlo jako po kolovrátku! »Zde stojí tatík s Jiříkem, jemuž — div že nedostal na čelo mozoly! — kloboučník vnucuje na hlavu klobouk o palec užší než hlava. Kluk stahuje čelo, mračí se, ale plakati nesmí, protože to právě klobouk, jejž může tatík koupiti.

»Klučíku, jakého šviháka budeš dělat!« A věřte, pantáto, lepšího klobouku zde pro vašeho syna není. Koukněte sem nebo tam, všady jako byste nasil štětiny. Haha — v neděli je u vás posvícení? Klučíku, to musíš míti nový klobouk; bez klobouku žádné posvícení. Tedy: dáte dva bez pěti — ať jsem šelma, mám-li při něm dva groše! No však víte, zajícův bylo málo, a kupuj kůže, když není zajícův!«

Druhého dne večer nebylo z mladších literátů při besedě kolem Mikuláše Aleše ani jediného, jenž by si byl čítanky neopatřil a článku od Křičenského důkladně nepřečetl. Bože . . to byl tenkráte shon po staré, z gymnasií dávno odstraněné knížce . .! Měli ji jenom v knihovně a z obchodníků jen starý antikvář-vetešník, jenž míval krámek jako dlaň v zákouti dvora starobylého staroměstského domu průchodního, kde se říkávalo a podnes ještě říká: »V železných dveřích«. Ponořili jsme se do ní jako do studny a hledali v ní to, co asi na Aleše nejvíc působilo a co později ozvalo se v jeho pracích.

O jednom praoriginálním furiantu Aleš vypravovával. V Písku byl jarmark — to bylo něco pro Aleše. Jednou po městě zpráva letěla, že v hospodě furiantí sedlák tak, jak ještě nikdo před ním nefuriantil. Mikuláš do hospody se protlačil a sedlakovu furii na vlastní oči viděl a vlastníma očima obdivoval. Sedlak dudáka si před sebe posadil, a dudáček písničku za písničkou vyhrával, sedlák pojijel a vyzpěvoval, že ho bylo široko daleko slyšet. Diváci koukají, koukají, hlavami krouti . . . to přece není nic zvláštního. — »To pravé teprve přijde,« chlácholili je ti, co víc viděli . . . A skutečně! . . . Furiant nedal na sebe dlouho čekat. Věnec cervulátů si poručil, a když je před něho šenkýř na stůl hodil, furiant do každé ruky po jednom cervulatu si ukroutil, práskl s ním jako s pečeným bramborem o stůl, na placku jej pěstí rozmázl a za všeobecného úžasu diváků labužnicky si na něm pochutnával.

Na deskách čítanky, na přední i zadní, jsou sami husaři! Je tu napsán rok: 1865 . . . ale ani bys neřekl, že ten zadumaný husar u božích muk stojící, je z dob, kdy se Alešovi ani ve snu nezdálo, že se také jeho písničky, jako ty z jarmarků kdysi, budou svazovat do jednoho »špalíčku!«

To je zase jiná, nová kapitola ze vzpomínek Alešových. Hoj . . to mu tenkrát svítily oči, když nám vypravoval, jak a kdy viděl v Písku husary 3. pluku Karla prince Bavorského s bílými kalpaky a v tmavomodrých uniformách. Aleš jako gymnasista ve druhé latinské ovšem už věděl, co se dělo a děje ve světě. Bylo po prajzko-italiánské vojně roku 1866 a husaři se vraceli z Italie a táhli Pískem nahoru. Když pak Aleš byl na akademii, leželi husaři s bílými kalpaky v Praze a v Mladé Boleslavi.

Vraceli se domů od Custozzy, přicházeli jako vítězi . . . ale smutně, tuze smutně to tenkráte dopadalo s těmi husary. Byla krutá zima, a milí vojáčkové, aby se zahřáli, vedle koní až hrůza vychrtlých si vyšlapovali a nohama podupávali, aby prsty neomrzly. Před sedlem a za sedlem měli po otýpce sena, z něhož probleskovaly plechové misky. Hochy nejvíce zajímaly torby z černého beránka a dlouhé, bílé pláště. Padal sníh, husaři si pokuřovali, šavle jim při chůzi chrastily a křampaly, ostruhy, veliké jako tolar, pocinkávaly, na kučmě pohupovalo se černé, orlí péro — gymnasista Aleš stál stranou jako u vyjevení a kdo ví, zda v tu dobu nezrodila se ve hlavě jeho trilogie o husarech, tři nejkrásnější listy Alešova »Špalíčku« na motivy písniček: »Husár sem byl — husár budem, pěkné čižmy nosit budem.« — »Nezemreme na sláme — zemreme na poli« — »A keď s koňa spadnem, šablenka zazvoní«. —

Husary znal Aleš už z domova, z Mirotic. Nebyli to však husaři s bílými kalpaky, nýbrž tak zvaní husaři hessenkaselští pluku č. 8, kteří měli kalpaky červené jako velkonoční vajíčko. Objevili se před vojnou, najednou, z čista jasna . . . jak fata morgana . . . dodal Aleš. Přijeli jako vítr, všude jich bylo plno. Podivením naplňovalo, že jejich plukovník nejel na koni, nýbrž v kočáře. Chvilku pobyli na rynku, kde stáli, jakoby v nich ani života nebylo. Jenom jejich dlouhé pláště se zdouvaly čiperným větříkem, jenž nešetřil ani komandanta husarů, jenž z kočáru sledoval každé hnutí svých vojáků.

Ve »Špalíčku« jsou dva listy věnovány cikánům. Panenka z Pracheňska, prava česká Baruška, tesknĕ si pozpěvuje:

Jedou cikáni
z Taliny, z Taliny,
já si jim pohádat dám:
pohádejte mi
cikáni rozmilí!
koho já dostati mám.

Hoj . . cikáni . .! V těch bylo také něco tajuplného, divokého a zároveň divně smutného. Klučina, černý jako havran, si zavýskl, na koně zamlaskl, a zvířata dala se do běhu, až to v nápravách sténalo. Pod plachtou jako dvě hvězdičky nad lesem svítily oči mladé, kypré cikánky. Panenky vybíhaly jim naproti a k cikánkám se přitulovaly s prosbou, aby jim pověděly, jaká na ně čeká budoucnost.

Malý Mikuláš na cikánku si netroufal — ale s důvěrou se přitočil k mladém cikánovi, jenž všem mirotickým chlapcům imponoval svou fajfkou, kterou prý mu tatík koupil »na Pešti«. Hůř bylo, když došlo na otázku honoráře. Mi ý Mikuláš neměl ani groše . . . zaplatit však za orakulum musel. V rozpacích podval se na svůj knoflíček, jímž kabatec se spojoval. Byl z červeného skla, jež bylo mosazí pěkně olemováno; na kabatě se knoflík blýskal jako květ. Knoflíky byly dva a byly spojeny řetízkem, aby se daly snadno vyndati. Aleš sáhne na knoflík, vypoutá jej z dírky a nabídne cikánovi. Cikán byl docela spokojen, knoflík si připevnil na tašku, Mikulaš natáhl ruku, cikán chvilku pobafal a konečně usoudil, že Mikulaš Aleš bude . . písařem!

»Do černého sice netrefil« — prohodil Aleš s tím svým charakteristickým úsměvem, »ale moc nechybil!«

VLADIMÍR FRÍDA:

Galeje.*)

Jak řadou kráčejí, já zřím je v duchu,
z nich každý okovů svých vleče tíž,
a v budoucího zla ponořen tuchu
pod biče ranou sklání šiji níž,
jak ptáku závidí, jenž v čistém vzduchu
své trylky volně k nebi nese blíž,
má štěstí, svobodu — ti trpkou práci —
Bič přeruší již další meditaci.

Za dlouhou řadu takých těžkých roků
přec nezrosila slza jejich tvář.
Je posílilo v každém trpkém kroku,
když pohlédli Naděje na oltář,
že z krve jejich paží, hlav i boků
jim přece jednou svitne spasná zář,
že jitro, v kterém Smrt je ukolíbá
jim rány jejich zacelí a zlíbá.

A my, již okovů též nesem tíži,
již na duši nám Osud chmůrný dal,
z nás každý trpělivě hlavu sníží
a nese břímě tiše, jak je vzal.
Ať nikdo k nebi spásy nepohlíží,
přec žádný z nás též trpce nezalkal.
Nač by se věru v oko slzy vlily,
když není světla, v němž by zazářily?

Tak oběma je nám jak zvěři šíwané.
Přec v konec oni šťastnější jsou nás.
Jim v strasti té, jak sední slza skane,
jak sední reflex za obzorem zhas',
tou chvílí opět nové jitro vzplane
a z okovů jim křídla vzrostou v ráz.
Až naší hmotě otevře Smrt brány,
dal bude cítit duše staré rany.

Večer.

Šli jsme v zkvetlých alejích,
opálové bylo nebe,
ptáci stichli ve větvích
a mé srdce mjlc Tebe.

S jitrem zmizí ptáci v ráz,
kde se slunce v hory skrývá —
srdce — puste hnizdo zas —
svoji bolest nevyzpívá.

*) Z nové knihy »U břehu ztroskotaných«. Vyjde v nejbližší době u Leschingera v Praze.

M. JAHN:

Musa.

Zápisky dilettantovy.

(Dokončení.)

azítří běhal jsem celý den po polích, abych vssál do sebe naposled výmluvnou a jakýmsi smutkem zastřenou krásu tohoto kraje.

Zdálo se mi, že horské modravé stíny prchají přes ten zvlněný obzor, tak rozmanitý a proměnlivý s roztracenými lesíky uprostřed sklizených polí.

Ale snad se to všecko zdálo mým očím po přešlé citové vichřici včerejších dnů.

K večeru jsem sešel se s Morickem, rozloučil se s ním a požádal jej, aby za mne dal s bohem společnosti, s níž jsem se osobně k vůli Alfovi nemohl rozloučit. Vzpomněl jsem si na studený způsob, s jakým se odporoučel Mader a byl jsem znechucen.

Moricek, měkký a trpný člověk, byl mi té chvíle milý. Měl ve své povaze cosi ženského, snad potřebu oddati se a sloužiti jiným, jak to činíval ve společnosti.

Stiskl jsem mu ruku jako jednomu z těch lidí, s jakými se v životě ne zhusta setkáváme a ujistil jej svou vzpomínkou.

»Kdy pojedete?« otázal se mne.

»Ráno v šest hodin,« řekl jsem.

»Možná, že se ještě zítra uvidíme,« řekl a tiše odešel.

Doma jsem složil své věci a strávil večer s tetičkou až pozdě do noci.

Ráno jsem vstal za mlhavého a sychravého rána. Rychle jsem vypil svou kávu, promluvil několik slov s tetičkou na rozloučenou, poděkoval za pohostinství a chvátal ke vlaku.

S oblohy sršel drobný dešť. Tak jako ohromná křídla nesly se divoké mraky a šeď jejich studeně otravovala kraj.

Rychle jsem proběhl dědinou a stanul okamžik u rybníka.

Šeré a nevlídné jeho zrcadlo blýsklo mi studeně do očí, ale prožité chvíle v tomto okolí prolétly jasně mou myslí.

»Muso!« vzdechl jsem s hořkou, otravnou lítostí, proti níž nebylo léku a vzdaloval jsem se od těch smutných míst, jakoby se pode mnou vzňala půda.

Z předposlední stanice dolehlo ke mně hvízdnutí vlaku. Ubíhal jsem, abych nezmeškal odjezd.

Na stanici mne čekal Moricek. Přišel ještě. Čekali jsme za šumotu deště, oba zamlklí.

»Kam pojedete?« přerušil Moricek mlčení.

Teď jsem si vzpomněl, že nevím, kam vlastně jedu. Tak jsem byl roztržit.

»Domu, ale dlouho tam sotva vydržím. Kam se hnu, nevím,« odpověděl jsem zmateně.

»A lístek máte?« otázal se mne Moricek.

»Hleďte, i na ten jsem zapomněl,« řekl jsem a rychle seběhl do malé, olejem páchnoucí čekárny, koupil si lístek a vyšel ven.

Vlak právě přijel.

»Děkuji vám za všecku vaši ochotu. Mějte se dobře a vzpomeňte někdy na mne,« řekl jsem, opravdu dojat.

»Děkuji, šťastnou cestu!« řekl Moricek smutně a podal mi hubenou pravici s velkým prstenem od otce.

Vsedl jsem do vozu a v poslední chvíli zakýval na pozdrav Morickovi.

Pak jsem se zavinul do haveloku v poloprázdném kupé, přimhouřil oči a pozoroval jak nějaká ukrutná bolest řeže mi v mozku jakýmsi tupým a mučivým nástrojem.

A jako refrain minulých dnů zněla mi duší jímavá elegie Gounodova, již jednou — mně zdálo se, že dávno už, dávno — zpívala Musa onoho prvého večera . . .

XX.

Odjel jsem domů, ale nevydržel tam a zbytek prázdnin plahočil jsem se Moravou, nemaje nikde místa.

Byl bych rád zapomněl, ale to zhola nebylo možno. Čas hojí pomalu a mírně.

Vzpominka na Musu zůstala, ale srdci se chtělo žít a prožívat znovu ty svůdné a všemohoucí chvíle lásky. Než, bohužel, to byly jenom takové blouznivé přelety. Žádná z těch lásek nezanechala ve mně trvalejších stop. Nedospěl jsem tak daleko, abych byl vyznal lásku. Vždycky se v poměru tom něco zlomilo a já se ocitl opuštěn.

A tak bylo i s mým ostatním životem.

Zůstal jsem stálým ctitelem krásy, kde jak se jevila ve své libezné formě, ale cosi dilettantského a bohémského bylo v mých zálibách pro všecko krásné.

Tak jednou k vůli obrazům protloukal jsem se dvě léta v parných měsících Evropou, abych oběhl kde jakou významnější galleri, pak jsem po tři léta cestoval Švýcarskem, abych vystihl jeho krásy a z toho sháněl jsem prameny ke

spisu o římských Cesarech -- a tak jsem vždy tapal za klamným světélkem, ježto na chvíli svítilo, a když to shaslo, rozžhal jsem jiné.

Člověk konečně musí něco dělat, jinak by zoufal. Ale já ani neokusil nikdy ovoce vlastní své práce. Můj život kvetl, stále kvetl, ale nenasazoval plodů. Nic ve mně neuzrálo. Buďto já poznal svou málomoc nebo mně někdo jiný otevřel oči, nebo jsem stanul před opravdovým a skutečným dílem, před nímžto práce má bledla a pak jsem od plánu svého uprostřed cesty odběhl a nikdy jej nedokončil.

Ach, byl jsem snad příliš Slovanem. Vzkypěl jsem rychle, vrhal se se zápalem na novou věc, ale nebylo ve mně vytrvalosti. Tak tomu bylo v mých láskách i v ostatním životě.

Doslechl jsem kdysi, že Mader oženil se s Musou. Patrně zvítězil ničím jiným než germánskou vytrvalostí.

Vždyť já ani života sobě neuměl založit. Zůstal jsem navždy svoboden, bez krbu rodinného, odkázán toliko na cizí lidi, na cizí společnost.

Sestaral jsem a nemám čím bych se vykázal v životě. Leda že někdy se hrabu v tom nedokončeném zdivu a chvíle a dojmy dávno zažité znova se vracejí v plné síle a těší mě, kdy je mně těžko hleděti v budoucnost, od níž teď nemohu čekati ničeho.

A mezi těmi vzpomínkami svítí trvalým jasem vzpomínka na Musu.

Temně červená růže seschla a setlela, ale vzpomínky mé jsou stále svěží a mlády, jakoby se jich zub času nedotkl.

Jednou jsem pojal již nesmyslnou myšlenku, abych přece Musu aspoň jednou a naposled v životě spatřil, ale hned jsem ji zavrhl.

Snad se již změnila, snad pohaslo žhavé to oko, snad v bezvadné čelo se vkradla již vráska. A proto ne, nechci ji vidět. A tak nechť žije v mé duši tak jako dříve, kdy na ni svítilo jasné a nezapomenutelné slunce mládí a krásy!

K. LEGER:

V plamenech.

Historická povídka.

(Pokračování a Dokončení.)

Bylo vidět rozptýlené zástupy pěších, jak od západu všemi cestami se valí. Vysvitlo-li slunko, zaleskly se hroty oštěpů, přilba osamělého jezdce, stříbrné přesky na postroji koňském. Třepetaly se praporce ve svěžím větru. Stále a stále nové zástupy vynořovaly se z úvalů, po stráních sestupovaly. Již po větru doletěl k hradbám městským ohlas písně, strašlivé písně. A zdálo se, že trne a z hluboka duní země.

Cosi hrozného valilo se, cosi od věků uhněteného, do prachu přišlápnutého zvedlo se, odpoutalo se a jako lavina řítí se v před s rachotem ocele, s třeskotem podkov a se skřípáním dubových kol.

Pomsta boží. Za všechna utrpení, za Mistra Jana, za Jeronyma, za bezejmenné oběti, zdupané koňmi Křižáků a smetené do šachet Kutnohorských, za všechnu bídu a zoufalství chudého lidu. Odplata mocným. A trest za pýchu cizích vetřelců, za hříchy nehodných služebníků Páně. Pomsta boží!

Hospodin sám všemocnou vůlí zvedl z prachu zemského, v pohyb uvedl strašlivou sílu. Lidé jdou, rachotí vozy a jsou jenom nástrojem v ruce Jeho. Píseň strašlivá po větru letí před nimi: Bijte, zabijte! nikoho neživte!

Na hradbách kolínských bylo pusto a mrtvo, sotva několik zvědavců odvážilo se na zdi. Stráže stály nehybně za cimbuřím bašt, zamračeně hledíce na hrnoucí se vlnu vražedného příboje.

Hodinu před slunce západem v bráně pražské blíže kláštera spuštěn most. Václav bednář a druzí konšelé beze zbraní v oděvu svátečním pokorně a odevzdaně vyšli vstříc valnému houfu Pražanů, který se blížil.

O milosrdenství šli prosit, o ušetření města a klidných obyvatel. Ještě před soumrakem vevalily se první zástupy zbrojné do brány, zaplavily ulice. Ze studní na náměstí napájeli jezdci unavené koně, naplnilo se město lomozem a křikem. Vše, čeho si nevítaní hosté přáli, snášeli ochotně a na rychlo ustrašení

sousedi. Obec byla štědrým hostitelem. V podloubích domů i v překlenuté ulici pekařů (vedla na severní straně z náměstí k Labi a klenutí její bylo tak pevné, že když po požáru spustla, v pozdějších letech stavitelé nepokusili se o to klenby zbořit, ale nové domy vestavili do klenutí a nad ně), kde byly dřevěné krámky prodavačů chleba i koláčníků, odpočinuli ozbrojenci. Odložili štíty a luky i oštěpy, po zemi se rozložili kolem soudků pěnivého piva. Veliké hliněné džbány kolovaly od úst k ústům. Všeho bylo, i jídla do sytosti.

Za to hejtmané zakázali svému lidu všeliké hádky a rvačky s měšťany, veškerý plen a loupeže.

S houstnoucím šerem přivalily se k branám i vozy a s nimi houfy táborských rot, nevycvičených ještě v poli, nekáraných, které rostly přílivem robotníků sběhlých od pluhů, z dědin a z dvorů, nesoucích na ramenou cepy okované a kosy, s nimiž teprvé učili se zápolit, neboť jinak podsekávají se lidské hlavy a jinak pšenice na poli. Přilehly k samým valum v nevalném pořádku; hlava jejich, Jan Žižka z Trocnova, nebyl s nimi, na Táboře dlel. A pan Hynek Krušina z Lichtenburka, nejvyšší lidu pražského, kázal, aby zdrženy byly houfy táborské před branami na předměstí. Marně však i stráže do bran postaviti velel.

Na chvíli zarazil se příboj, zahučel rozezleně. Právě posledním sinavým odleskem zapadlého slunce zaskvěly se bílé zdi dominikánského kláštera za příkopem.

A na valech vykřikli Taboři hlasitě: »Stmívá se! rozsvěťte, bratři, rozsvěťte!«

Kněz jakýsi hubený mávaje rukama z krajního vozu, volal skřípavým hlasem:

»Zapalte pelech ancikristův! zapalte pochodeň v temnotách bludů! ať rozjasní se radostí v očích služebníků božích! Rozsvěťte! rozsvěťte!«

Mocným proudem vevalily se hlučící houfy vypáčenou branou, aniž mohly jim stráže brániti.

Na těsném dvoře klášterním, kde zelenaly se již v koutech keře černého bezu a nad studní rozkvetal starý štěp, ve svěžím chladném vzduchu jarním oddychovala paní Maruše Ruthartova. Usedla na zvětralou obrubeň studny a rukama stáhla si lehounký kabátek těsněji kolem hrdla.

»Je ti chladno, paní?« pravil tiše za ní Jan.

Ohlédla a usmála se naň. »Jsi stále u mne, děkuji ti. — Není mi chladno, v zavřeném kostele dusila jsem se, zde je lépe.« Černou kutnu zavěsil jí na ramena.

»Jak jsi laskav — jak se ti odměním?«

A hlasem mocí tlumeným, aby se nechvěl, pravil mladý mnich: »Modli se za mne, paní má!«

V odpověď zavrtěla hlavou. »Co by pomohla modlitba má? O mně Hospodin neví, nezná mne. Jsem ubohá, hříšná žena. Vím, trestu neujdu, neujdu smrti, neochrání mne na vždycky práh klášterního asylu. Manžel můj sáhne po mně mocí a vydá mne katu.«

Mnich temně vykřikl — mělo to znamenat: »Nikdy! nikdy ne!«

»Ano!« pravila s tesklivou resignací, »neboť jsem vzepřela se a prchla z jeho domu. Nemohla jsem jinak! —« Odmlčela se na okamžik. »Bůh ví, že jsem nemohla jinak, tak se mi zprotivil do duše krutý a surový. Nenáviděla jsem jej od prvého setkání. Ale on neptal se, jdu-li zaň ráda — přišel ke staré matce mé, na Újezdec, s poručníkem mým Mirkem ze Solopisk, přijeli do našeho dvorce, dary přinesli stařence, stříbrné mísy, zaslepili ji leskem těžkého kovu a lehkými sliby, uvěřila jim, nebohá, že na mne štěstí čeká. Domlouvala mi, radila: »Jdi zaň, je bohat, vážený všady. Zvykneš — ve městě jinaký život, nežli u nás na vsi!«

Řekla jsem: »Matičko, slyš: vezme-li mne, zabiju jej!«

Jenom se usmála mamička. »Tak zvykle nerozumné nevěsty hovoří: budu neštastná! nenuťte mne! A po svatbě s mužova hrdla lokty nespouštějí. Jdi jen — sestry tvé dorůstají, jedné starosti mne zbavíš!«

I proti matce jsem se zatvrdila, hle, chce mne na pospas vydat! Řekla jsem s roztrpčenou duší: »Dobře tedy, půjdu — ale neštěstí půjde se mnou. Běda mi!«

Ničeho se nezalekl pan Henzlin, smál se, až se mu vlčí zuby blýštěly.

Vzal-li mne za ruku, otřásla jsem se hrůzou, ale mlčela jsem již. A nezaplakala jsem, když mne odváželi do jeho domu, jen srdce mi stydlo v těle a všechen cit se vytratil. Jako v mrákotách hleděla jsem, ničeho nevidouc a jen jsem si v duchu říkala: »Zabiju ho!«

Pan Henzlin má sestru, k té mne dal, do jejího příbytku mne zavedl, abych spíše uvykla v jeho domě. Ale přicházel a díval se. Oči mu svítily den ode dne hrozivěji a zuby se leskly. Včera večer, pozdě večer, když obě jsme spaly, vešel nahle, se smíchem mne z lože vyzvedl a v loktech odnašel, nedbaje, že mu vousy rvu a zuby do ruky zatínám.

»Chci tě mít, blahová! myslíš, že budu věčně čekat?« pravil a ja rekla: »Dočkáš se!« Vlastní jeho dýku vytrhla jsem mu od pasu a silou jsem mu ji vbodla do prsou. Smekla

se ocel o přesku nějakou. Henzlin však úžaslý zakolísal, zbledl a pustil mne. Dala jsem se v překotný útěk, nevím kudy, po schodech, dveřmi či oknem — za mnou zněl Henzlinův řev, dupot běžících nohou a třeskot zbraní. Nevím, jak doběhla jsem kostelních vrat —«

Paní Maruše umlkla. Po chvilce zavzdychala a děla: »Ale vím, že odtud neodejdu živa —«

Bylo smutné ticho na těsném dvoře, uprostřed chladných arkád a bílých zdí klášterních, kam slunce od rána nedohlédlo a jenom nejvyšší větévky štěpu s rozkvetajícími poupaty stápěly se v záři sluneční.

Zpěv mnichů temně zaznívál pod klenbou kostela.

»Dies irae, dies illa
solvet saeclum in favilla,
teste David cum Sibylla.«

»Jak smutná je ta píseň!« podotekla Maruše.

»Píseň za zemřelé,« odpověděl Jan.

»Quantus tremor est futurus,
quando judex est venturus,
cuncta stricte discursurus!«

»Jakoby z hrobu znělo — —«

V té chvilce přes vysoké zdi jako vzdálený ohlas ječícího příboje z pod hradeb doletlo až sem: »Bijte, zabijte! nikoho neživte!«

»Bratře, Jene!« ruka převorova spočinula na rameni mladému mnichu. »Postrádám ve sboru hlasu tvého. Pojď mezi nás, na stupních oltáře je tvé místo.«

Jan skřížil ruce na prsou. »Jdu!« pravil poslušně. »Ale —«

Převor porozuměl, řekl paní Maruši: »Bůh s tebou, paní milá, on vezme tě v ochranu svou, my více nemůžeme. V neblahou chvíli jsi vešla přes práh náš. Quantus tremor est futurus — Slyšíš, jak pod hradbami řvou synové Ancikristovi?« Do výše k přeletujícím mrakům zvedl oči vytřeštěné v nábožném vytržení. »Vidím anděla smrti s palmou v ruce a s trnovou korunou mučenníků, s výšky se blíží — a stín perutí jeho padl na hlavy naše — —«

Mrak zakryl slunce, zatmělo se.

»Pro slávu boží zemřeme!« hlasitě zvolal převor. »Ano, hřešili jsme mnoho v životě, ale Pán Bůh je milostivý, nenechá nás v hříších utonout, z propasti volá nás k sobě. Pojď, bratře Jene, lehko je pro Pána zemříti, — lehčeji, než pro něho žít!« temně dodal, vraceje se do chrámu, na stupeň oltářní.

Jan se sklopenýma očima jako ve snu šeptal: »Jdu již!«

Měkká ručka jej zadržela. »Necháš mne tu? samotnou?« šeptala Maruše. »Hrůza nějaká padla mi na srdce, to z ončch písní strašných. Solvet saeclum in favilla. — Je strašno — oh, děsím se! Bijte! zabijte!«

Bratr Jan hleděl do země. »Pro slávu boží zemřeme! zemřeme!« opakoval s jakýmsi zarytým vzdorem. »Lehko je pro Pána zemříti —«

»Ne! nechci!« s výkřikem paní Maruše stiskla mu ruku. »Nechci zemříti, bojím se smrti!« a temné zřítelnice hrůzou se jí rozšiřovaly.

»Ty ne, paní má, ty nezemřeš!« Jan šeptal. »Jsi mladá a krásná, škoda by bylo bílého květu. Nad tebou jistě Pánbůh se smiluje, ubližit ti nedá.«

Dívala se naň. — Blízké byly její oči a světélkovaly. Setkal se s jejím pohledem. »Pusť mne —« prosil, »aby neřekli bratři, že se rozmýšlím. Rád zemru.«

»A mne zanecháš? Stmívá se mezi studenými stěnami a z daleka zní to jako vytí vlčí.« Krásná paní Maruše sepjala bílé ruce.

»Vezmi mne s sebou!« lehounko opřela se o jeho prsa. »Nutno-li zemříti, zemru s tebou.«

Cítil teplo jejího těla, její dech, vůni hebkých vlasů.

»Vezmi mne s sebou!« tiše prosila. Tak blízko byly její oči, její rty!

Z kostela zvýšenými hlasy znělo: »Lacrimosa dies illa —« a z venčí přes bílé zdi dolétá jekot zástupů: »Bijte, zabijte!«

Cítil mnich, jak mladá žena se zachvěla děsem, maně otočil jí ruku kolem pasu. Přitulila se bázlivě k němu, na hrdlo se mu pověsila.

»Vím, že zemru!« šeptala, »vezmi mne s sebou!« Zavřela oči a usmívala se, když ucítila déšť polibků, vášnivých polibků, které pálily na čele, ve vlasech, na rtech i na šíji. »Tak — tak chci zemříti! vezmi mne s sebou!«

Jako loutku ji vyzvedl v rukou. »Ne, nedám tě!« sípal, stále líbaje. »chci, abys žila! jak sladké jsou tvé rty! jak voní tvé vlasy! jsi krásná, bílá!«

Oči mu vzplanuly šílenstvím, vzkypěla mladá krev pod hrubou řízou kajícníka, v těle posty vyhublém.

V tom s rachotem řítila se vrata kostelní, ječící dav vypačil je

V teskné ticho kláštera zalehla bouře divokých hlasů.

»Rozvalte všechno! rozbijte! rozdupejte! sekyry sem! rozžhněte pochodně!« Ozval se třeskot dřevěných lavic a oltáře, řinčení skla s vytlučených oken, zadunění skáceného kříže, rudá záře pochodní rozlila se ve tmách.

»Tam jsou sluhové Belzebubovi!« se smíchem a vytím vrhli se zuřivci k oltáři, kde

na stupních schouleni klečeli mniši. Hlasy modliteb pronikly vřavou.

»Hranici stavte!« volal kdosi. »Hranici, ovšem, hranici!« ječelo kolem.

A na velikou hromadu házeny třísky oltářů a zpovědnic, zlacené rámy zázračných obrazů i misály stříbrem kované i cáry zlatotkaných rouch.

»Co ten tu chce? ten ryšavý!« najednou ozvaly se hlasy. »Měšťák! jistě je Němčík!«

Henzlin Ruthart prodíral se zuřivou smečkou šílenců, kteří pod kruchtou vylamovali mramorové náhrobky ze zdi. Šel s hlavou vztyčenou, rudá záře pochodní odrážela se na jeho přilbě i v zapadlých očích, které dychtivě těkaly dokola, pronikajíce šero odlehlých koutů.

»Co hledáš, Němče? kam jsi se vetřel?« volali naň s posměchem, pěstěmi a sekerami hrozili.

Henzlin pevněji stiskl jílec meče — ohlédl se. Lidi jeho rozptýleni v rozbouřeném množství zmizeli, byl sám.

»Pusťte mne!« vykřikl chraptivě a vztekem mu oči zasvítily. »Nechci nic od vás! hledám, co mého jest!«

Zavalitý červený mužík v opelichané beranici, s dobráckýma modrýma očima, který vylezl na vyřezávanou lavici, aby lépe sekyrou dosáhl na umělou hlavici malovaného sloupu, přes hlavy ostatních optal se: »A co je tvého tady, Němčíku, v tom hnízdě satanášově?«

»Co? moje žena, která mi utekla!« se vzteklým pohledem odvětil Henzlin.

Kolem se rozlehal chechtot, mužík na lavici ohnul se upřímným smíchem a oči mu slzely. »Ženu, svoji ženu hledá! mezi kláštery! oh, Němče, dobře ji máš uschovanou!«

Skřípaje zuby Ruthart pokročil. Viděl, nebylo paní Maruše v kostele, vešel na dvůr. I sem zuřivci vehnali se, ničíce všechno, kam dosáhli. Rudá záře a černé pruhy dýmu mihaly se po zdech, — to už hranici zapalovali.

»Maruše!« vykřikoval pan Henzlin. Uviděl ji. U studně chovaje sličnou ženu v loktech a skláněje k ní oholenou hlavu svoji s úsměvem šílence na rozpálených rtech stál bratr Jan.

Tasená ocel zasvištěla. »Zde jest!« Ruthart klestil si cestu: »Mně patří! chci ji! moje žena!« sípal.

Zaslechl Jan, zvedl hlavu. Paní Maruše otevřela oči, — nezkrotná nenávist bleskla z temné hlubiny jich.

»Svou ženu chci! dejte mi ji!« volal Henzlin do uší vousatým Táborům, kteří mu stáli v cestě. »Ustupte! pusťte!«

»Svou ženu hledá!« řekl rozšafně modrooký mužík s opelichanou čepicí, jenž také vyběhl do dvora. »Patří mu, ať si ji vezme!«

»Nedám!« vší silou zavolal Jan, že přehlušil vřavu i vzrůstající praskot ohně. »Nedám!« a kořist svou těsněji přitiskl na ňadra.

»Hle, mnich! hle, pekelník! co ty s cizí ženou?« žasl modrooký muž.

»Mně patří!« křičel Henzlin. »Potrestám ji! zabiju ji!«

»Ano, jemu patří. Ať si vezme ženu a s mnichem na oheň! Ať si ji vezme. Muži patří, muž má právo!«

»Ne! moje jest!« Jan ve své bílé říze klášterní vystoupil na kámen, vzpřímen stál nad bouřícím houfem a paní Maruše měkkými lokty, se kterých rukávy sklouzly, objímala jeho hrdlo. »Nebyla mu ženou! mojí jest!«

»A co tobě, mnichu, žena? na oheň půjdeš!« přesvědčivě odpovídal modrooký mužík.

»Se mnou pojď!« pan Henzlin rukou již zachytil sukni své ženy. V tom vysmekla se paní Maruše z loktů Janových, seskočila a vedle mnicha na obrubni studně stála štíhlá a krásná. V její ruce zamihla se dýka. »Nepůjdu!« odpovídala manželi. »V plamenech zemru raději!«

»Hezká je!« minili osmahlí Táboři dokola, šklebíce se. »Pro takovou by člověk duši dal!«

»A dám! dám svoji duši! dám spasení své!« Šílenství sálalo Janovi z očí, roztrhal řízu svou, provaz od boků odpásal, zahodil růženec a rozšlapal. »Jdu s vámi, bratři!« volal zoufale k chechtajícím se Táborům. »Jdu s vámi! jdete-li do pekel, jdu s vámi! Nechte mne žít! Chci žít!« Obrátil se ke sličné ženě a slzami se zalily jeho oči. »Pro tebe chci žít, paní má!«

Modrooký mužík smál se upřímně a rukama tleskal si na kolena. »Čertův kluk! vida ho! No, bratři, přijmeme jej, slavně-li se odřekne satanáše? Nebude prvním, který zahodil škapulíř a nejsou-li z nich hoši dobří a upřímní?«

»Jsou!« přisvědčil nějaký stařeček zarudlý, »jsou, — ale tu ten má plné oči slzí!«

Henzlin Ruthart v tom okamžiku vědom svého práva, levou pěstí uchvatil černé rozlité vlasy Marušiny a strhl ji k zemi. Zavzlykla, vzepřela se vší silou.

»Zemřeš, nevěrná!« soptě vlekl ji po zemi. »Zrádná krev je v žilách tvých, zmije!«

Bodla dýkou po jeho ruce, mezi prsty vytryskla mu krev. »Koušeš, zmije?«

Hrot meče nasadil Maruši k bílému hrdlu. »Za tvoji zradu.« —

Zaťatými pěstěmi rozehnal se Jan po něm a srazil mu napřaženou ruku, až ostřím meče dlaň si pořezal, ale pan Henzlin stál pevně, znovu mečem namířil.

»Bratři, bratříčkové moji!« křičel Jan, »lidé dobří, pomozte! zabije ji!«

»Hle, vzteklý Němec, opravdu ženu by zabil!« hučel modrooký mužík vrtě hlavou.

»Bezbrannou ženu!« mínili druzí kolem. »Jaké hrdinství? a uboha jak se vzpírá!«

»A ty, Němče,« promluvil zase mužík, prohlížeje otupené ostří své sekyry. »Pána boha se nebojíš? slabou ženu tak beze všeho soudu chceš utratit? Svědomí nemáš? Lidského života tak málo si vážíš?«

»Moje jest!« odsekl pan Ruthart.

»Nech ji!« vyhrůžně vykřikli dokola. »Zdali's ty jí život dal?«

»Moje jest po právu! ať zhyne zmije! zrádná krev je v ní!«

Sekyra třeskla Ruthartovi v ocelovou přilbu. Ohlédl se zlýma očima: »zrádná krev česká!« Oštěp nějaký pronikl mu v boku mezi sponami lesklého brnění. »Zrádná krev česká!«

»Hle, hle, Němčíka! jak se naparuje! tak všichni cizozemci! Co že to pravil? Nabodni jej, Jakube! Sekyrou do hlavy — tu máš, Němčíku!«

Utloukli pana Rutharta, který si přišel pro svou ženu.

A Jan, bývalý mnich, stál, třásl se po celém těle, v očích mu svítil odlesk rudých plamenů. Vzal obě ruce Marušiny a zíbal je horkými rty. Cosi překypovalo v jeho hrudi, šílená radost, síla mládí, vzbuzené touhy. Chtělo se mu jásat a zpívat — —

V tom temné strašlivé hlasy doletly k jeho sluchu — ohledl se. Viděl hranici plápolat a na ní v bílých řízách s rukama sepjatýma, s očima zdviženýma v nábožném vytržení stáli mniši, bratři dominikáni. Stáli pevně uprostřed kouře a plamenů, klidni, odevzdaně čekajíce smrt. Slyšel hlasy jejich: »Dies irae, dies illa —«

Vytřeštil oči, dech se v něm zatajil, krev mu zledovatěla v žilách, srdce přestalo bít. Zalomil rukama. »Ano, je lehko pro Pána a slávu jeho zemříti!« šeptal. Hranice již se řítila. Mimovolně pokročil, s ústy pootevřenými, oslepen plamenem. — Dva bílé měkké lokty jej objaly, zadržely jej. Jejich teplem rozproudila se opět stydlá krev, srdce utichlé v něm zabušilo. Oddechl z hluboka, čelo si přetřel, úsměv bláznivé radosti mihl se mu po tváři. Zašeptal Maruši do ucha: »Jsem ještě živ? opravdu žiju? Ó, jak je krásně žít!« Bůh ví, v té chvíli zazvonila mu jakási známá melodie v rozpálené hlavě.

»Dies irae, dies illa,
skoč mi na klín, dívko milá,
hop!
Solvet saeclum in favilla,
celá sličná, celá bílá —!«

Zavýskal, — ztrácel všechen rozum, šílený hrůzou i radostí.

»Zbláznil se!« chechtali se Táboři dokola smíchem se ohýbajíce. —

Do rána z klášterа dominikánů nezbyly nežli trosky, mezi pobořenými zdmi ještě dohořívaly plameny. A podruhové ze Štítar, z Újezda i odjinud, jak přišli s cepy železem pobitými, s kosami, které se dosud v lidské krvi nesmočily, seděli kolem spáleniště, mozolné ruce nehybně na kolenou a strnule dívali se do ohně až jim oči slzely.

Nechápali, co se z nich stalo.

Nebyli už podruhy, byli atomem čehosi, co zdouvalo se od země ve strašlivý mrak pomsty boží.

A v onom mraku zmizel také Jan i s Maruší. (1421).

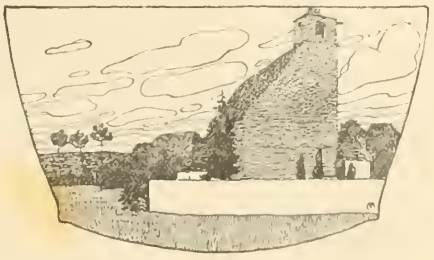

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

VII

Když slavný tenorista Baumann zapálil si doutník o sirku domovníkem ochotně nabídnutou, a pak vykročil ze zadního vestibulu Národního divadla ve vší pýše pěveckého svého majestátu, zahlédl doktora Beigra, spěchajícího od můstku na Žofín vedoucího.

Tento spolupracovník, zpravodaj a recensent dobrého mandele časopisů, patřil k lidem, kteří jsou takřka přilepeni k divadlu. Klepy z ovzduší kulis, zvěsti ze světa divadelního jsou mozku jejich tím, čím je plícím kyslík. Oni musí vědět, co se v divadle chystá, strojí, kdo koho tu miluje nebo nenávidí, do popředí tlačí nebo nohama šlape — co se přihodilo za jevištěm včera, co si slibuje správa od chystané novinky, kdo má býti angažován nebo propuštěn, kdo tomu či onomu překáží a proč. Z toho všeho sosnuje divadelní myš, jakou je doktor Beiger, celé řetězy kombinací, jichž ovšem nejvýhodněji využitkuje. Do divadelních referátů nastrouhá nejasných nápovědí, dopisy krajinským listům rozhodí něco pikantních intimit, a ostatkem si zahospodaří mezi herci, zpěváky a dámami od divadla.

Tu se děje směna novinek lehce jako ve vánočním výprodeji. Za jeden klep získá se hned kytka důvěrností, za jedinou zaručenou zprávu otýpka pomluv. Doktor Beiger dovede opatřit pochvalnou zmínku v určitých žurnálech, umí vpašovat do listů něco jedovatého o nepohodlných kolegyních, ví kudy se podpa uje kadidlo v tom a kudy v onom denníku, dovede novinářské bouřky kolem divadelní střechy brzy mírnit brzy podněcovat. Doktor Beiger je jednou z kladek, kolem nichž běží nekonečné pásmo z divadelního pekla se vyvlékající. Recense, útoky, kytičky, volné vstupenky, hubičky, zaslána, pozvánky k banketům, intimní večeře, zastaveníčka, novinařské úsluhy — ty a tisícerá jiné články nepřestavajícího řetězu divadelního se vinou též kolem něho jako kolem cívky, která za vší práci a výdržnost má nanejvýš jen potěšení, že se také točí.

»Doktore!« zvolal tenorista na Beigra, jakoby chtěl v letu zastaviti rychlík. Byla v tom kamarádském zvolání notná dávka blahosklonnosti, vypočítaná pro efekt u lidí, kterých je touto dobou před zadním vstupem do divadla dost. Takovým kamarádstvím tenorista Baumann mnoho lidí nevyznamená.

Beiger si dovedl tohoto povznesení vážit. Odpověděl divadelním výstupem.

»Julie má — Julie!« křikl a za okamžik již rozpjatýma pažema sevřel Baumanna. Hrál to také pro okolí. Bylo tu několik méně slavných herců, stál tu jeden žurnalistický jeho odpovědník, několik elegantníchs lečinek, spěchajících od denní pokladny, pohledy téměř pohlcovalo proslulého tenoristu — Beiger mohl počítat s pěkným úspěchem.

Hned na to byla ruka Baumannova pod Beigrovou paží a už mířili na nábřeží.

»Doktore,« prál tenorista, »kdo je to Lucar? Jaké je to vůbec zvíře?«

»Lucar?« řekl Beiger, ušklíbnuv se. »Parasit, novinářský zákeřník, literát, jakých je kilo za šesták. Co chce? Peníze?«

»Říká se sice o tenoristech, že jsou boží dřeva,« usmál se Baumann, »ale za takového hňupa mne pan Lucar přece nepokládal, aby si šel ke mně vypůjčit.«

»Tož máte zpívat pěveckému spolku někde ve Lhotě při jubileu — nebo chtěl autograf na vějíř —«

»S pozváním přišel, kamaráde,« řekl Baumann. »Do rodiny, která by si pokládala za čest — paní domu je náramně pro umění —« Poslední věty byly plny ironie.

»Stafra — to jsou námluvy. On tedy Lucar už také opatřuje tohle?« smál se Beiger.

»Nějaká paní Hýrová —«

Beiger sebou trhl jako bodnut. »Hýrová?« zvolal, zastaviv se. »Člověče — pěvče z milosti boží — to je ženská jako archanděl. Královna našeho předměstí — dům jako zámek — peníze! Ale především ona. Ó — že nemám tenor já! Ale jak ten lump Lucar přichazi k tomu, aby vás zval?«

»Přišel se jenom ptát, přijmu-li k Hýrovům pozvání. Řekl jsem, že se podívám na repertoir, kdy bych asi mohl. Zatím jsem chtěl s někým promluvit. A protože jste vy znalec celého světa a můj znamenitý přítel — tož se tedy ptám vás a jenom vás.«

»Baječná ženská! Příteli — ta poblaznila už mužských, že by se nevešli do Národního divadla. Nějakého Podolského přivedla docela na mizinu — všecko ji snesl. Jako plž se za ní plazil — tak ho omamila. A ničeho nedosáhl. Alespoň se to říká. Konečně mu prý slíbila dostaveníčko, pokryje-li koberec její ložnice samými stovkami. On to prý uvě-

lal — co bylo dále, nikdo neví — ale pak se zastřelil za Olšanskými hřbitovy. Zlatka po něm nezbyla. Někteří říkali, že se mu nějak mstila — kdo pak se pravdy dopídí!«

»Poslechněte, doktore — to jste vystřihl z románové přílohy — ne?«

»Hýrovou musíte vidět. Je abonována, má křeslo. Optejte se pokladníka, kterou čtvrtku má, a pak se na ni podivejte dírkou v oponě. Více nemluvím,« pronesl Beiger, mávna rukou.

»Povídáte, že je tam jmění?« otázal se Baumann.

»Hýrovi měli hospodu. K vůli Hýrové tam chodilo celé předměstí. Ona je výborná kuchařka — proto se tam tržily náramné peníze. A tu začala ona spekulovat s pozemky. Vydělala peněz jako třísek. Postavila náramný rohák s hostincem a tam za ní šlo zase všechno. Draze ho pronajala a teď privatisují. Muž její je nic — míň než nic. Ten jenom pije a usmívá se. Všecko je Hýrově. Teď prý zařizuje něco jako salon. Ale nezmohla li se než na Lucara — dej jí Pán Bůh dobrou noc. Příteli — toho musíte odtamtud vykouřit. Ten člověk je neřest.«

»No — podíváme se na tu paničku, podíváme,« hovořil Baumann. — »Spoléhám na vaše gusto. A — co pak jsem chtěl říci? — ach tak: tedy peníze tam jsou?«

»Žoky, příteli. Žoky. Ona spekulovala a prý ještě spekuluje s pozemky. A v tom má velkého rádce: Vlacha. Znáte Vlacha?« optal se Beiger.

»Znám. On má to vaše předměstí vlastně v kapse, není-liž pravda?«

Beiger odpověděl jen mávnutím ruky. Byl totiž spatřil na druhém chodníku nějakého človíčka v ošumělém svrchníku, s velikým skřipcem na nose. Na toho křikl: »Slovíčko — pane Dibelko!« Při tom zvedl pravici se vztyčeným ukazováčkem. Zastaviv takto mužíčka, otočil se Beiger k tenoristovi a louče se s ním, zašeptal: »To je ta kreatura, co vypsala do plzeňské »Výhně« skandály s vaší Goldfussovou. Teď píše do kolínských »Svitů!« Holomek na em nenc.« Hlasitě si oba potom vyměnili pozdravy a už spěchal Beiger přes ulici k Dibelkovi.

»Pane Dibelko, vy jste tak výborně informován ve věcech literárních. Víte něco o tom, že má dostat Kosina letos Hejduškovu cenu za ten svuj blbý román »Ještěři«. V porotě prý je to na vahách, ale dalo by se to ještě

2285

zabít, kdyby se toho ujaly noviny. Je boj mezi těmi »Ještěry« a Šebkovým »Pohanem«. Nevíte nic bližšího?«

»Ale vím. Už jsem to dostal pod nůž. Huskovi, nakladateli »Pohana«, také nesmírně záleží na tom, aby se »Ještěři« utopili — ale když teď je taková zatracená situace. Vrána mi chce vydat knížku veršů — to bude má první kniha — nemohu tedy jednat proti němu. On »Ještěry« vydal.«

»Tož vám ty verše vydá Husek, je to mladý, snaživý podnikatel, on to udělá,« nabídl takřka již Beiger. »Nenecháte přece Kosinovi sólo. Když se to vezme od podlahy, porota změkne. Dostanou z toho strach a couvnou.«

»Když já už s Moravou nic nemám, já píši jen do českých listů.«

»Moravských listů máme v kapse dost — o ty není starost — ale to všechno je bouřka z veliké dálky. To musí začít v Čechách. Praha to pak dotvrdí. Ale je spěch.«

»Vydá mi Husek ty verše?«

»Vydá.«

»Jak to víte?«

»Je to důvěrné: převzal jsem divadelní referát v jeho nové revue »Západ.« — pronesl Beigler, přiklonil se až k uchu Dibelkově.

(Pokračování.)

AUTORSKÉ HONORÁŘE NÁROD. DIVADLA.

Otázka tato byla rozřešena právě anketou zemského výboru, jak jsme v minulém čísle oznámili. Jaký význam má pro spisovatelstvo, zřejmo z toho, že už se ozývají hlasy, kdo tímto balvanem počal první hýbat. Prohlašujeme tuto slavnostně, že nikdo jiný než Spolek českých spisovatelů belletristů Máj.

Roku 1900 bylo zadáno Nár. divadlo Společnosti Nár. divadla, a tu ji byl odevzdán všechen inventář odstupujícího Družstva Nár. div. za smluvený mimořádně snížený paušální peníz 75.000 zl. Při valné hromadě Družstva N. d., devět dní před 1. červencem, kdy se Společnost N. d. ujmouti měla divadla, rozhodováno bylo o smlouvě fundus zmíněný předávající. A tu zjistil zástupce Máje, Václav Štech, že na Společnost přecházejí i práva na neodehrané dosud zálohy honorářů, vyplacené spisovatelům. Poněvadž fundus byl odhadnut na více než 250.000 zl. a cena ta byla snížena na 75.000 zl., žádal, aby zálohy autorům (asi 10.000 zl.) byly odepsány vůbec neb alespoň v poměru slevy sníženy. Celá valná hromada Družstva N. d. s návrhem V. Štecha souhlasila, ale přítomný člen správ. výboru Společnosti N. div., p. architekt A. Šimáček, upozornil, že by přijetí návrhu Štechova mělo za následek, že by smlouva musila znovu před val. hromadu Společnosti i Družstva, což v devíti dnech uskutečniti je nemožno. Ale pro svou osobu prohlásil, že souhlasí s návrhem Štechovým a že doufá, že i beze změny smlouvy jistě bude o odepsání autorských honorářů ve Společnosti blahovolně uvažováno. Na to byla smlouva o předání fundu schválena.

K návrhu V. Štecha počal nyní Máj působiti na Společnost, ale zde věc narazila na odpor,

J. E. Opiz: Svrchovanost zákona. 1704

který nepodařilo se ani zástupci Máje ve Společnosti, Ig. Herrmannovi, překonati. Byly to v tehdejších, nevalně příznivých dobách Národ. divadla jen ohledy na rovnováhu finanční, pro které správa nechtěla a snad ani nemohla z bilance vypustiti onen peníz neodebraných záloh honorářů. V některých případech autorům však správa zálohy ty odepsala. Máj, který chtěl odstraniti libovůli v té věci, ani při opětovných pokusech, s úspěchem se nesetkal.

Tu se roku 1901 ukázalo, že v Národ. divadle počíná se uvažovati o novém způsobu honorářů (Družstvo N. d. bylo zavedlo za celoroč. činohru 400zlatové zálohy na vrub účtovaných procent), a to dle zásady: menší zálohy, ale větší procenta (bývalo dosud 5—7 procent u činoher).

O věci radila se dramatická komisse Máje (I. Herrmann, A. Jirásek, J. Kvapil, K. Šípek, V. Štech) ve zvláštních schůzích, ale návrhy Máje nebyly ve správ. výboru Společnosti N. d. přijaty.

Národ. divadlo počalo po té honorovati způsobem dvojím. Některým autorům vyplácelo po premiéře výše naznačené zálohy, jiným beze všech záloh odvádělo jen procenta. To byl tak veliký odklon od dřívější prakse, že spisovatelé naléhali na Máj, aby tu zástupcem svým zakročil. Avšak akce Máje tu neměla úspěchu.

A tu došlo roku 1905 v Máji k náhledu, že se věc dá vyříditi jen vyšší instancí, t. j. zemským výborem, až bude na nové šestiletí zadáváno Nár. divadlo, a usneseno, aby počátkem roku 1906 byly tužby autorů v této záležitosti oznámeny přímo zem. výboru.

V té době však obrátil se Klub dramatiků, roku 1905 zřízený, na Společnost Nár. divadla se žádostí, aby byly pevně stanoveny zásady o honorování prací pro Národ. divadlo přijatých. Zásady ty byly: 1. autorům, kteří již úspěch na Nár. divadle měli, zálohy jako za dob Družstva Nár. div.; 2. s autory ostatními dohoda od případu k případu.

Proti tomuto návrhu ve spr. výboru Společnosti Nár. div. vystoupil zástupce Máje, ale zůstal osamocen.

Podal tedy Máj přímo zem. výboru žádost, aby do smlouvy, jíž bude Nár. divadlo zadáno na nové šestiletí, byl pojat závazek, že bude se všemi autory jednáno stejně bez ohledu, měli-li či neměli již úspěch na Nár. divadle a přímo Máj navrhl, aby omrésní zálohy byly odstraněny vůbec. (»Máj« ze dne 26. ledna 1906.)

K zakročení Máje byla opravdu nová smlouva zem. výborem v únoru 1906 doplněna odstavcem, že honorování autorů musí se přiště díti způsobem, který intendance určí po vyslechnutí spisovatelských kruhů. Dopisem, podepsaným nejv. maršálkem, bylo toto rozhodnutí Máji oznámeno.

V tomto rozhodnutí byl největší úspěch Máje.

Ostatek je znám. V anketě zem. výboru letos přidali se k návrhu Máje všichni přítomní. Zpráva o tom je v minulém čísle našeho listu. —

Také otázka, aby práce v Národ. divadle pět let nehrané, byly volny pro ostatní jeviště, byla vyvolána Májem. A to již roku 1897, když se jednalo o otázce, aby druhé české divadlo bylo samostatné. Zástupci Máje, Václavu Štechovi, bylo výborem Máje uloženo, aby v anketách a

J. E. Opiz: Práva lidu. 1868

schůzích Družstvem tehdy svolávaných, na tento postulát upozorňoval. Týž ve známé veřejné schůzi o druhém samostatném divadle v Praze, v Konviktě 15. března 1899 konané, prohlásil, že spisovatelé zlomí monopol na starší kusy Národ. divadla po případě před forem sněmovny, až dojde k otevření touženého druhého divadla samostatného.

Že pojal do svého programu tuto otázku Klub dramatiků, zřízený roku *1905* (Máj vznikl roku *1887*), je pochopitelno, poněvadž se oba spolky svým členstvem prostupují, a o nezbytnosti tohoto požadavku mluví se tak dlouho mezi autory, jak dlouho se věcně jedná o druhém velkém samostatném divadle v Praze. To je nejméně deset let.

Loyálně doznáváme, že správa Společnosti — v níž zasedají dnes svolavatelé oné schůze v Konviktě — pro tuto výhodu spisovatelů vždy nepokrytě se vyslovovala. Proto se v anketě zem. výboru o požadavku tom ani nedebatovalo. Spisovatelé jen zvedli ruce. Zástupcové Nár. divadla ovšem s nimi.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Petra Cornelia Lazebník bagdadský.** Opera, která dnes, po padesáti téměř letech od svého prvého provedení pevně tkví v německém repertoiru, objevuje se na naší scéně pozdě sic, ale v neoslabené účinnosti. Jeť právě uměleckých kvalit tak silných, jaké léty teprve plně se oceňují. Lazebník bagdadský v každém směru jeví znaky hluboké umělecké kultury svého tvůrce. Peter Cornelius nebyl nadarmo z rodu umělců. Dědictví po předcích nebylo jednostranné: zrodil se básníkem hudebníkem i hercem. Měl, bez čeho není moderního umění, živou fantasii, jemný cit, svěží humor.

Měl též onu schopnost tvůrčí, jíž vyslovují se ony síly duševní na poli toho či onoho umění. A měl, jistě že dík právě obsáhlé kultuře umělecké svého rodu, vrozen onen smysl pro zákonnost tvoření, bez něhož nevznikne čisté, ryzí umělecké dílo. Studiemi hudebně technickými, jež konal s důkladností Němce, doplnil, co přírodou, dědictvím dáno neměl, hbitou obratnost faktury. Byl tím, že jí neměl, chráněn před konvencí. Do umění, jež by zahrnovalo v sobě vše, jež by obmykalo světy, chybělo mu mnoho. Znal jen tóny srdce a jeho hudbu, jemnou a něžnou, prostoū a dětinnou. Byl lyrikem, jehož lyra, nerozechvěla se nikdy zoufalstvím vzpírajícího se Titana ani dionysickou závratí rozkoše. Jen o sprostých citech, bolestech a radostech malého člověka zpíval a bezstarostným smíchem se smál. Měl právě a měrou vrchovatou z čeho vytvořit vynikající dílo v genru komické opery. —

Dějem svým Lazebník bagdadský nezaujímá nijak zvláštního postavení v librettistické literatuře. Milostný příběh, v němž komická postava mnohomluvného lazebníka jest fatem, přivodícím zauzlení i rozuzlení, jest zcela prostý; však obratně a jasně jest vystavěn v řadě pěkně účinných situací, půvabných scén, plných svěžesti a humoru, a tyto podány veršem skutečné básnické krásy. Jsou tu čísla, jako ghasel o lásce či milostná scéna v jednání posledním, opravdu nevšední. Cornelius měl prý touhu jít ve stopách Lortzingových. Oč stojí jemný poeta nad bodrým mistrem »Cara a tesaře«, který zalichocoval se svému šosáckému obecenstvu vtipy, jež právě tak málo přebíral jako své hudební myšlénky, scénami, v jichž úpravě šel právě tak často cestou všednosti, konvence a routiniérství, jako v jich hudebním zpracování! Oč stojí nad nim jako hudebník, jdoucí za nejjemnějším, nejvybranějším, co hudba jeho doby v harmonii, v kontrapunktice, v instrumentaci může skytnouti! Nebyl nadarmo z kruhu přátel Wagnerových a neujal se bez důvodu Liszt sám provedení jeho díla. Doplňuje dílem svým dílo kruhu toho. Lyrika, již obmyslil scény Muredinnovy, obstojí ve své vroucí zpěvnosti vedle heroické lyriky Wagnerovy. A humorem scén lazebníkových, jak vrcholí třeba v písni na Margianu, intonuje tóny, které by jinak škole novoněmecké byly chyběly: tóny právě, jimž podnes neodolá nikdo a jichž v té svěžesti a živosti dospěli ze skladatelů naší doby jedině naši mistři, Smetana a Dvořák. —

Studium díla tak krásného a bohatého a plného životních míz zajímalo jistě veškery účinkující nejplnější měrou. Pan Mařák rozvinul plně krásy svého hlasu v namáhavé své úloze. V partii Margiany sl. Ungerova poznovu utvrdila příznivý úsudek o slibném svém nadání. Více lehkosti v hereckém podání docílí se v celku snad časem. Chef opery p. Kovařovic připočetl na účet svých nejkrásnějších výkonů nastudováním této partitury novou, velkou položku. *K. Hoffmeister.*

— **Káča a jiné obrázky.** Napsal Karel V. Rais. K řadě již asi šestnácti novellistických knih Raisových přibyl nový svazek, který se honosí všemi osvědčenými vlastnostmi pilného pera našeho oblíbeného spisovatele. Ona milá prostota a vroucnost, která i nepatrné náměty dovede učiniti nanejvýše zajímavými a poutavými, vyzařuje také z těchto pěti črt, z nichž toliko Káča jest ve vlastním slova smyslu povídkou. K tomu od začátku až do konce povídkou humoristickou, vypravující o dobrodružstvích, kterých mladý učitel zažil, když vlekl z Českých Budějovic přes Prahu až kamsi do hor nad mladou ještě Chrudimkou svému panu řídícímu »Kaču«, ohromný to džbán. Láska k sličné dcerušce pana řídícího ho podněcovala, že na té klopotné cestě neztratil poslední krůpěje síly a osudného džbánu nezahodil. Šťastně donesl Kaču panu řídícímu, ale místo sladké odměny z milovaných dívčích očí a úst spatřil, jak jeho zbožňovaná Emča šeptá si kdo ví jaká sladká tajemství s jiným, podnikavějším mládencem.

Další čtyři črty jsou vážné, zejména dojemný, láskou k otčině dýšící Domov, pak rázovitý Vojta a pochmurný Nermuf. Črtou V neděli Rais postavil nám před oči opak svých známých trpicích postav výminkařských. Tentokráte zase babička Pšeničková, které tak tuze se líbí na světě, že ze svých rostenců chce umříti až poslední, ukazuje, jak někdy dovede výminkařka škádliti a popichovati třebas i klidného a rozšafného hospodáře.

přibývajícími lety poroste a čím dále vděčněji bude oceňován.

Co nám ve Vzpomínkách autor vypravuje na příklad o Josefu Mánesovi, je tak dojemné, že jistě žádný čtenář od řádků těch se neodtrhne, dokud jich nedočte až do konce. Veliký, poetický Mánes ozářen jest v nich tak životným světlem, že nám jeho postava z dob neblahého duchovního zatemnění, jak nám ji Kronbauer předvedl, nikdy

K. Schlesinger: Studie. 2193

Kniha vyšla nákladem F. Šimáčka v Praze. Práce Raisovy byly již tolikráte chváleny, že jest úplně zbytečno zvláště je doporučovati. *Ds.*

— JUDr. R. J. Kronbauer: **Vzpomínky.** (Řada druhá.) Po svých velezajimavých Záhadných příbězích a vzpomínkách vydává neúnavný spisovatel v proslulé Salonní bibliotéce další svazek prací, které bez rozpaků řadíme k jeho literárním činům nejzásluhnějším. Kronbauer jednak svými rozsáhlými známostmi ve vrstvách uměleckých, jednak závidění hodným nadáním najiti si přístup i k věcem tajemně skrytým nebo po vleklým prachem zapomenutí, vynáší na světlo řadu poutavých a vzácných kapitol, jejichž význam zvláště z paměti nevymizí. Neméně cennou jest kapitola Z denníku Karla Hynka Máchy, kde spisovateli podařilo se získati a vůbec zachrániti množství důležitých jednotlivostí, jež činí nám básníka Máje bližším a které již nyní jsou skutečným literárním pokladem.

Ostatní články vypravují O zapadlém českém literátu a jeho pamětech (Tomáši Hindlovi), o knize karikatur z uměleckých dýchánků v u hr. Frant. Thuna, o našich klenotech korunovačních, o F. F. Šamberkovi, o divadelních začátcích Otilie Sklenářové-Malé a Vendelína Budila, dále obsahují několik intimit ze života A. V. Šmilovského a vzpominku na Antonína Chittus-

siho. Netřeba podotýkati, že Kronbauerovi vše podařilo se povděti se zdarem dokonalým. Pozoruhodná kniha pak jest uzavřena jménem, které již samo sebou probudí v nás dojem nejlahodnější. Náš milý, dobrý Mikuláš Aleš vypravuje tu roztomilé vzpomínky z mládí, za které úprimně mu tiskneme ruku. A jsme vděčni za tu krásnou knihu také spisovateli i nakladateli, kterým ji přičítáme za opravdovou zásluhu. *Ds.*

⁂ **Komik Kaška — dramatickým autorem.** Dr. Viktor Guth věnoval divadelní bibliotéce almanachy, které obsahují mnohá zajímavá a důležitá data. Knížečky ty vydávali napovědové Fr. Martinec (tchán Fr. Kolára) a J. Jaroška V jedné z nich nalezli jsme tuto rozmarnou mušku:

»Nebožtík Kaška hrál již asi deset let na českém divadle a měl tedy již mnohé theatrální zkušenosti a trochu praxe, když jednoho jitra — nemýlím-li se roku 1846 — měl sám k sobě následující monolog: Hleď Honzíku! Tak a tak dlouho jsi chodil do divadla, než jsi se seznámil s Tylem, kterýž tě hercem udělal, tak a tak dlouho děláš na jevišti obecenstvu českému kratochvíli, napsal jsi již také nějaký ten článeček do »Květů« o módách, i k cestopisu: »Z Prahy k Šumavě a zpět« jsi se odvážil a dost dobře se ti to povedlo, alespoň to sám Tyl řekl — proč bys nemohl také napsat k benefici nějakou tu komedii?

I sedl a napsal si k benefici frašku »Čarodějnice Megera«, která nevyletěla na pometle do povětří, ale při strašlivém praskotu prken divadelních na dobro propadla vzdor skromničkým požadavkům tehdejšího obecenstva. Když po skončené hře při syčení a pískání několikráte také jméno nešťastného dramatika zaznělo, vyhrnula se opona, Kaška vyšel, s ním však zároveň herec Grabinger, kterýž pojav Kašku za ruku, takto promluvil k pobouřenému obecenstvu: »Odpusťte mu to — on už to víckrát neudělá!« — A obecenstvo odpustilo.« —

⁂ **»Tři sestry«** nejsou nejúčinnějším dramatem krajany i cizinou po zásluze favorisovaného A. P. Čechova. V Praze největší úspěch z náladových her jeho měl »Višňový sad«, jenž loňského roku cyklu, pořádanému Kruhem českých spisovatelů, znamenitě prospěl. Národní divadlo by ovšem nerado slyšelo výtku, že pokulhává za čipernějším pořadatelem a sáhlo proto k práci, kterou i ruská kritika prohlašuje za slabší. Hra není než řadou výjevů, volně před námi defilujících. Tím ovšem pozoruhodnější, že tento obraz života ruského poutal a bavil, ačkoliv leckde únava, o které se na jevišti tolik mluví, že jednou dokonce propukne v hledišti povážlivý smích, nabývala nebezpečného rázu.

Reminiscence na jiné práce Čechovovy, i dramatické, se přihlašují s nápadnou živostí. Je úžasno, jak se i tak výborné věci, jakou je »Strýček Váňa«, vytrácejí z paměti. Teprve »Tři sestry« na leccos připamatovaly a zaváté stopy uvolnily. Objeví se tu několik figurek, známých z jiných prací; jejich pendanty by se ještě křiklavěji hlásily o své prvorozenství, kdyby herci neučinili z nich lidi aspoň zdánlivě a pro první chvíli naprosto cizí a neznámé. Musí tedy býti v kuse něco, co má zásluhu o celkový úspěch jeho. Je to ovzduší hry, převaha vojenského živlu na scéně, jenž osvědčil neobyčejnou přitažlivost. Zajímali nás ti lidé v uniformách, na které nejsme zvykli, zajímali nás hlavně z toho důvodu, že jsme poznali důstojníky, žijící se svým okolím v nenucených, neafektovaných a dobrosrdečných stycích. A proto, myslím, dojal tolik poslední akt, protože loučili se s našimi ubohými sestrami lidé, kteří se i nám zamlouvali a jichž jsme v duchu upřímně politovali. Rozumí se samo sebou, že autor z tohoto ovzduší leccos vděčného čerpal a upoutal každou chvíli něčím novým a neznámým.

O provedení všechna chvála patří především představitelkám tří sester, paním: Danzerové a Kvapilové a slč. Dostalové. Po nich nejdříve budiž zaznamenán stařeček páně Mošnův! V tu chvíli, když se vbatolil na jeviště, napadlo mně: »Kdyby ho tak mohl vidět autor . . . jistě by ho pohnutím objal!« S tím výkonem by náš Mošna paradoval i v slaveném ruském ensemblu! Výborná byla jeho partnerka, paní Ryšavá, a neobyčejně přirozená v každém slově i hnutí pí Hübnerová. Pan Hurt z profesora div karikaturu neučinil — což se p. Deylovi za to podařilo tak úplně, že nám leccos do křivého světla postavil. Z ostatních čestnou zmínku odepříti nemožno pp. Sedlačkovi a Matějovskému. Dr. Bořivoj Prusík drama vzorně přeložil a p. Jaroslav Kvapil náladově vypravil.

—o—v—h—

⁂ **Opizovy karikatury** z čísla 9. doplňujeme dnes ze sbírek továrníka p. J. V. Nováka. Z jeho galerie pochazejí i dnešní črty K. Schlesingra.

Ročník V. čís. 19. vydáno dne 25. ledna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice čís. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati dobné zprávy dovoleno jen a udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

TEREZA DUBROVSKÁ:

Praze.

Čím vzdálenější, více mám Tě ráda,
tu Tvoji krásu tichou zamlženou,
když táhnou stíny na Tvá širá lada
a v třpytu hvězdném oblaka se klenou.

Když bílý závoj do Tvých zahrad padá
a luna líbá řeku stříbropěnou — —
a bouře nad Petřínem smutky spřádá
a mraky jako havrani se ženou.

Z Tvých sadů vůně omamivá stoupá
a píseň ptáků letí nad oblaky,
když raní slunce ve vodách se koupá.

A jitrem znějí zvony sterých věží,
z tvých paláců se rozptylují mraky
a v zahradách tvých zlaté slunce leží.

ADOLF VELHARTICKÝ:

Prohrané štěstí.

I.

těžkým srdcem opouštěl truvér a rytíř pan Berangar de Palasol rušný dvůr hraběte Arnolda z Avignonu. Ale nyní, když byl za branami krásného města, v němž žila ta, kterou miloval nade vše, cítil, že jediná spása je v tomto násilném odervání se od milené světlé bytosti. Dokud si nebyl jist, že paní Ermesina, ta božská nepřirovnatelná žena jej miluje, dotud mu byl dvůr pana Arnolda rájem. Spokojil se tím, že ji směl každého dne vídati, hráti s ní v šachy, nebo přednášeti horoucí, láskou sálající zpěvy, v nichž opěval neznámou paní. Působilo mu to nevýslovnou rozkoš, když vroucím hlasem četl verše, kterým ona naslouchala nevědouc, že ona je tím zázračným pramenem, z něhož duše jeho pije nadšení, ona tím modrým květem, po němž toužil v opojných slokách, ona tou božskou ženou, o níž pravil ve svých písních, že oči její sálají něhu jako čarovné květy vůní a krásné její tělo, že stvořil Bůh ve chvíli největšího nadšení.

Ta doba, prozářená její cudností a krásou jako posvátný háj bílými paprsky luny, byla jeho největším blaženstvím. Před ní tajil své city — nesnažil se jako druzí pěvci získati její lásky, neboť se mu to zdálo tak hříšné dívati se na ni jinak, než na cudnou Madonu, obklopenou liliemi a věnčenou hvězdami. Ale

ve své skromné mansardě často večer se zadumal. Večer, když vše tichlo a jen stromy dole v hradní zahradě šuměly a on byl sám se svou láskou, čistou a nesmírnou jako hluboká noc kolem něho, tu zaplanula mnohdy v jeho krvi horoucí touha jako hlasitý výkřik: jednou moci ji schvátiti do náruče a pak zemříti nebo přetrpěti největší muka! A vždy, když tato smělá myšlenka přelétla jako horký závan větru, prosil ji za odpuštění. Vždyť byl tak šťasten, že ji směl milovati, sám a jediný, nadzemsky jako světice!

Tak minula dvě léta, plná tichého nezkaleného štěstí. Oči paní Ermesiny počaly ho však náhle znepokojovati, často, když dozpíval balladu, v níž opěval svou neznámou, pohlédla na něho tak touhy plně, že zmateně klopil zrak. I ona nehovořila s ním již tak bez ostychu a přátelsky jako dříve, často bez příčiny zalila se tvář její ruměncem, jakoby se přistihla při nedovolené věci: A prchala pak a minuly dlouhé dny, než se opět odhodlala naslouchati jeho zpěvům.

To všecko ho hluboce zarmucovalo a jeho mansarda slýchala dlouhé těžké vzdechy, jež vycházely z jeho stísněné hrudi. Dlouho přes půlnoc bděl a díval se ven do noci; projasněné modré obzory byly tak blízko a zpěv cikád zněl tak sladce, tak toužebně, a jednotvárnost jeho probouzela v duši veškerý ztajený stesk.

Jednou, když bledá půlnoc byla plna svitu a stajených šepotů a zahrada se stříbrně leskla, neodolal a sešel dolů.

Celý kraj byl pohřížen v hluboký sen, jen zahrady bděly a naplňovaly jej diskretním šeptem. A Berangar cítil, že hruď jeho je přeplněna steskem i zapěl tiše jednu z ballad, v níž opěval svou paní. Nemohl slyšeti, že nad ním se otevřelo tiše jedno okno, na něž nepadal jas luny. Ale když skončil, tu puzen tajnou mocí pohleděl nahoru a zahlédl ve stínu okna bílou postavu, jež rychle zmizela, když zpozorovala, že hledí vzhůru.

Tedy i ona bděla! Jako on myslila na svou lásku, na lásku, která byla hříšná, neboť přísahala věrnost před oltářem svému choti hraběti Arnoldu.

Po onom večeru ostýchal se jeden druhému pohlédnouti do očí. Oba tušili, že nadejde nevyhnutelně den, který je vrhne do neodvratného objetí.

Jakoby drzou rukou strhl její obraz s výše, na níž trůnila, nečinil si již Berangar takových výčitek, když směleji pohlédl na paní Ermesinu, na vzdmutá její ňadra a kypré rubínové rty. Častěji než dříve ozývala se v něm horká touha uchvátit ji, strhnout ji k sobě a říci jí vše, co mu plnilo duši! Ale přece váhal a potlačil tuto myšlenku tak sladkou a odvážnou.

A opět míjely dni a večery plné těžkých myšlenek, jako strom zralých plodů.

Kdysi odpoledne usedl Berangar na cimbuří a hleděl do dálky. Byl smuten. Cítil, že odplácí nevděkem svému příteli, hraběti Arnoldu z Avignonu, jenž mu tak důvěřoval! Do jeho ochrany svěřil svou krásnou mladou choť, měla mu na vždy zůstati nedostižnou a on svatokrádežně ji oblétal svými myšlenkami, jež nebyly nijak daleko činu! Přemýšlel, co by měl činiti. Ale ač v hloubi duše znal mnoho prostředků, přece se bál je určitě vysloviti.

Pojednou zavanula vůně k jeho chřípí. Ohlédl se a viděl, že za ním stojí paní Ermesína, krásná, nehybná a vážná. Oči její byly jaksi zamlženy, jako ráno kraj, než slunce jas prolne chladným vzduchem.

Prcháte stále mistře sladkých tónů, děla k němu chvějícím se hlasem. Nezapírejte, vím, že mne milujete. Trpíte. A i já trpím. Bděla jsem dnes po celou noc a přemýšlela o své vině. Jsem rozhodnuta. Buď vás ztratím na věky, nebo se vrhnu sama do vaší náruče. Necháme rozhodnouti osud. Jste zvědav jak? Hrajeme stejně v šachy. Nuže pojďte. Na obou stranách je sázka srdce, zvítězím-li nad vámi, pak ušetřte mne rytíři a odejděte . . .

Mlčky vstal a kráčel s paní Ermesinou do velké síně. Hrabě Arnold byl na lovu, celý hrad byl němý. Otevřeným prolamovaným oknem bylo viděti daleko do kraje a na obzoru v dálce bylo zříti mnohý hrad, jenž černě a hrozebně se vrýval do azuru nebes. Slunce leželo na všem teple a lichotně jako milenčina ruka a chvílemi přeletěl kolem okna pták, rychle a leskle, jako vystřelený šíp. Kroky stráže zněly stejně až k nim.

Paní Ermesina přinesla velkou šachovnici, jejíž černá pole ebenem a bílá stříbrem vykládána byla. Mužstvo na straně bílé představovalo Římany, černe Germány. Šachovni figurky byly těžké kovové. Napřažená píla římských legionářů mířila záhubně na naha prsa Germánů, oděných kožemi. Tentokrate nenabídnul Berangar své paní dvorně bílé, jak vždy činil, ale vzal do každé ruky jednu figuru a dal jí voliti.

— Levou ruku, rytíři!

Vedla Germany v boj. Kdo zvítězí? Podlehne Verus, nebo zvítězí Vercingetorix?

Berangar zahájil boj. Dva triarii vrhli se vstříc barbarům, již zmužile jim čelili. Novou posilu vrhl Berangar v seč, jež stále více se zauzlovala. Paní Ermesina nevedla dobře své mužstvo. Dva hlavní náčelnici již padli. Ruka truvérova se chvěla při každém rozhodném tahu. Ale mnohem těžší boj než na šachovnici bojoval ve své hrudi. Viděl, že v jeho

rukou leží osud obou. Bylo v jeho moci získati tu krásnou opojnou ženu, sevříti konečně po tolika marných snech to nádherné božské tělo a zlíbati ta ústa a slyšeti z nich plynouti slova lásky vášnivá a žhoucí a státi se tak zrádcem přátelství, oklamati podle přítele, který s důvěrou mu svěřil to nejsvětější, anebo zřeknouti se toho blaha, jež mu kynulo, jež ho vábilo a zůstati čestným mužem, který se nikdy nebude museti rdíti sám před sebou . . . Smysly jeho volaly žhavě po ní, tak krásné v tuto rozhodnou chvíli a byl jist, že ona si přeje toužebně, aby byl vítězem . . .

Zmateně na ni pohleděl. Měla hlavu lehce skloněnou nad šachovnicí, bílá jemná ruka ležela oddaně na stole a pohrávala modrou stuhou. Oči měla zacloněné brvami, jež vrhaly jí na tvář jemné stíny a na kyprých purpurových retech ležel jas žádosti jako svit slunce na vonných růžích . . . A celá její bytost volala k němu sladce, svůdně, neodolatelně, vábila ho k sobě všemohoucím hovorem krásné ženy, jež svou láskou je hotova poskytnouti veškeré slasti . . .

Kolem nich bylo ticho. Na stěnách byly obrazy předků pana Arnolda z Avignonu a paní. Přísně a ztrnule zíraly na něho ty dávno mrtvé osoby a zdálo se mu, že hledí proto tak tvrdě, protože tuší, oč hraje. A když upřeně se zadíval na praotce rodu, tu sklopil zraky, neboť bylo mu, jakoby zachytil v těch ztrnulých očích němou, ale mocnou hrozbu a současně výstrahu, aby se neodvažoval poskvrniti čest rodu pánů z Avignonu . . . A paní v nádherných kostymech se zlatými vlasy nebo temnými jako půlnoc bez hvězd, s čely bílými a hrdými, se šňůrami lesklých perel kolem labutích šíjí, zdály se prositi vlahými pohledy za tu, která úpěla v moci lásky, v poutech tvrdších démantů . . . Chápaly její boj, tušily bolest, jež drásala jí nitro, chápaly tento poslední rozhodný čin, k němuž dohnala ji láska, jež ji ztravovala. Vždyť i ony často zakusily moc sladkých tónů, když krásný truvér zapěl ve velké síni a ony klopily zmateně zraky, v nichž zračila se touha jako květy v jasných vodách . . .

To vše zdálo se mluviti k Berangarovi. Velká síň byla němá a truvér slyšel tlukot dvou srdcí, úzkostlivý a rychlý. Ňadra paní Ermeziny se bouřlivě zdvihala a tváře její byly horečně rozpáleny.

Učinila opět tah a Berangar nevěděl, činí-li tak zúmyslně nebo zmatkem, neboť ráz na to ztrácela královnu, ač dvorně ji upozornil: gardez la dame!

Nebylo pochyby, dávala se odevzdaně v jeho moc. A pozdvihla zraky a ty vyprávěly mu náhle o dlouhých bezesných nocích ztrávených ve vzpomínkách na něho, který měl odvahu opěvati ji, probuditi v ní lásku, ale zbaběle se odvracel, když měl tu lásku ukojiti. Proč dmychal do jisker až roznítily se v požár neuhasitelný, když předem věděl, že nebude míti odvahy vrhnouti se vstříc plamenům? Ta těžká obžaloba padla na něho z jasných očí paní Ermesiny, jež zdála se mu stále krásnější a žádoucnější a podmaňovala každým okamžikem více jeho smysly.

Ale po několika tazích, jež učinil jako v polosnu, změnila se situace. Odvážil se příliš daleko do nepřátelského tábora a se všech stran byl římský César obklíčen barbary. Paní Ermesina se domnívala, že hrdě odmítl její poddání se a do duše uražena ve své ženskosti využila naskytnuvší se příležitosti a stále jistěji svírala nepřítele. Ruka její byla zase pevná, ale každý tah bylo bodnutí do vlastního srdce . . .

Ale ještě jednou žhavě zatoužila po těch ústech, jež tak krásně pěla . . . Učinila chybný tah a ten ji znovu vydal do jeho rukou. Bylo na něm, rozhodnouti. Zpozoroval její počínání a složil hlavu do dlaní a bojoval poslední boj . . . Buď čest anebo lásku . . . Její srdce mu patřilo, po tom mohl směle sáhnouti, ale její čest ta byla ctí pana Arnolda z Avignonu — — — Na tu nesměl sáhnouti, tu nesměl poskvrniti — — A rozhodnut, ač s rukou chvějící se, kterou paní Ermesina se zatajeným dechem sledovala, minul léčku, jež mu kladla laur na čelo . . .

Zůstala v první chvíli bez hnutí, jakoby ohromena. Nesmírná bolest udeřila ji k srdci jako surová, drsná ruka — — Tedy ji přece nemiloval . . . Ty všechny sladké písně byly krásnou lží, jež ji měla jen opojiti . . . Jak jinak mohl by se zříci jí, jež ještě větší obět přinášela své lásce — — Vše bylo jí ničím pro něho, jeho lásku, jeho objetí a on — —

— Šach králi a mat! hlásila pevným hlasem. Povstala.

Majestátní, hrdá stála proti němu. Krásná ňadra se prudce dmula, oči její rozšířené vášní ho omamovaly. Bílá ruka nervosně svírala roh šachovnice a rety se chvílemi chvěly, jakoby potlačovaly prudký vzlyk. (Pokrač.)

DR. D. PANÝREK.

Koktaví na jevišti.

Studie divadelního lékaře.

Je-li člověku dáno povoláním vídati mnoho divadelních kusů a viděti jeden a týž kus mnohokráte, povšimne si všelikých podrobností, které diváku, jenž není tak častým hostem v hledišti, zpravidla ujdou. Přirozeným způsobem všímá si pak detailů, pro něž má hojnější tlum zásobných představ, ve kterých je jaksi odborníkem. Za leta nashromáždí se pak řada vzpomínek, úvah, námitek a kritik týkajících se jednoho předmětu nebo zahrnujících dojmy příbuzné — a z nich pak vyplynou závěry zajímavé, zajímavější, než by kdo tušil.

Koktaví náležejí mezi »znamenané«. Tento druh vyděděnců přírody vzbuzuje v každém ušlechtilejším člověku sice soucit, ale v davu nejednou posměch. Fraška, operetta a jiné plody ducha lidského náležející do této kategorie, chtějíce především baviti, nebývají ve volbě prostředků vždy vyběravými. Aby vyvolaly salvy smíchu, sáhnou nejednou po těchto ubohých figurkách pastorků přírody, jimž dostalo se jedním nebo druhým směrem daru macešského anebo kterým některá tělesná schopnost schází. A obecenstvo — tu poklonu musím mu učiniti — nikdy se nechechtá přirozeněji od plic, jako když v ději je některý takový či podobný ubožák předmětem posměchu!

Leží to hluboko v povaze lidské jako duševní atavismus zbylý kulturnímu člověku z let předhistorických, že mu byly předmětem posměchu, ba odpor a nechuť v něm vzbuzovali mrzáci. Vyspělá společnost velkého města sice na veřejnosti osobnost takto postiženou okatě už neinsultuje, tváříc se, jako by neviděla, že pan X je hrbatý a slečna Y na jednu nohu napadá, ale s tím větší chutí, aby se odškodnila, řehtá se podobným zjevům na jevišti, myslíc si, že se tím nikoho trapně nedotýká, nikoho neuráží.

Tu i vážná produkce operní — jak uvidíme — prohřešuje se velmi na principu lidskosti, jakmile tyto chudáky činí směšnými. A smíříme-li se na př. s hrbáčkem Rigolettem ve stejnojmenné opeře Verdiho, nebyla mně nikdy úloha Vaška v »Prodané nevěstě« sympatická, právě tak jako sluhy France v »Hoffmannových povídkách«. A mohli-li se bohové olympští chechtati, až se za břicho popadali na konci prvního zpěvu Homerovy Iliady, když přisupá se k Diovi Hefaistos se stížností na svou nevěrnou ženu Afroditu, která udržuje poměr s Areem, strašlivě kulhaje, což budí podnes smích obecenstva v Offenbachově parodii na řeckou mythologii (»Orfeus v podsvětí«), je to při dnešním rozkvětu kultury přímo nepochopitelné, může-li se v divadle témuž zjevu chechtati taková maminka, jež by krvavé slzy ronila, kdyby touž vadou stižena byla její kvetoucí dcerka.

Ale nechme marného moralisování a obraťme se k věci.

Koktaví na jevišti jsou zjevem zajímavým ze dvojí stránky, jednak tím, jak je autor divadelní práce skonstruoval, jinak tím, jak úlohu herec provádí. Bohužel nemůže tento napravovati chyby autorovy. — Líčí-li autor svého koktavého nesprávně, nemůže herec nebo zpěvák, byť sebe více cítil nesprávnost figury, ji ve prospěch pravdy zjinačiti. Nanejvýš je to poněkud možno herci v dramatu, nikterak však zpěvákovi. Tu musím hned předem poznamenati, že Vašek z »Prodané nevěsty« není věrný obraz koktavého. Měl tu býti na jevišti postaven co protiklad poctivého, neprávem od osudu stíhaného Jeníka, co maminčin synáček, jemuž všeho se dostává v hojnosti, ač jest obmezený, ba snad až slabomyslný, kdežto nadaný, jarý a dobrý jeho bratr Jeník musí »chleba hledati u cizích lidí«.

Ale přes to, že problem hlupáctví je v »Prodané nevěstě« Vaškem přímo mistrovsky řešen, ačkoliv i některé rysy jeho vady řeči hudbou, na př. známým oním staccatem jsou dobře znázorněny a i tím vystiženy, že zvolen pro figuru tu tenor, čímž vyhověno obecné představě o koktavých, kteří obyčejně mluví vysokým, písklavým hlasem (ačkoli známe také koktavé středních poloh hlasových), je přece jen Vašek co koktavý v podstatě nesprávný. Neodpovídá skutečnosti svým způsobem koktání.

Hudba ovšem potřebovala tyto odchylky od medicínsky věrného obrazu koktavosti a není tu komponista vinen, nýbrž skladatel libretta. Kdyby ten byl podal správný obraz koktání, byl by skladatel sestrojil i vystižnou hudbu.

Koktavý vyznačuje se tím, že hlásku, kterou slovo počíná, několikráte po sobě opakuje, nežli připojí další hlásky; po případě celou slabiku, kterou slovo počíná, vícekráte

opakuje, než'i všecky po ní následující ostatní slabiky pronese. Koktavý mluví na př.:

»Pppppprosím . . . .«
nebo:

»Kokokokokokousek . . . .«

Pronášeje takto vadně slova některá, prozrazuje zřejmě i pozorovateli povrchnímu, že ne všecky hlásky a proto také ne všecka slova činí mu takové obtíže. Jiné hlásky vyslovuje bezvadně.

Nepřichází však koktání toho druhu, jakým »stížen jest« Vašek, který se rozkoktá třeba na konci slova a najednou hlásku některou, jež činí koktavým vždy obtíže, vysloví hladce a správně, podruhé zase ne a ne ji dostati ze sebe.

Jindy pak strašně se zakoktá při souhlásce, jež koktavý vyslovuje bez obtíží. Je to právě jen koktání divadelní.

Další políček realismu je ona přehnaná hloupost Vaškova. To je sice stará tradice obecenstva, ale není správna. Snad se tu a tam stal případ, kde koktavost byla ve spojení s nějakou vážnou vadou duševní, obyčejně však k o k t a v í n e b ý v a j í h l o u p í. Měl jsem kolegu, který strašlivě koktal, ale přece vystudoval medicinu, k čemuž je třeba přece jen značné intelligence. Koktaví bývají spíše plaší, smutní, malomluvní, nežli hloupí.*)

Dále sluší poznamenati, že obecenstvo mýlí si dvě rozdílné vady řeči: koktání a zajíkání, které jsou si někdy velmi podobny. Uvážíme-li velikou rozmanitost koktavosti, budeme sice liberální v posuzování podobných zjevů v literatuře.

Ale koktání je vždy přerušování plynné řeči opakováním jedné a téže hlásky nebo slabiky, po případě celého slova. Nebo koktavý uvázne v řeči, takže nemůže slova dotyčného vůbec pronésti, třeba si všelijak pomahal, házením rukama, vyvalováním očí, nafukováním tváří, polykacími pohyby a všemožným tím úsilím, které interpret našeho Vaška, Kroessing, tak znamenitě odkoukal.

Co je však kardinální vada Vaška: že při zpěvu koktavý vady své pozbývá, jak libretista Sabina (muž tak vzdělaný a sečtělý) i skladatel Smetana úplně ignorovali anebo snad vůbec nevěděli. Znám zpěváka, který v obyčejné mluvě koktá, na jevišti zpívá zcela bezvadně.

Ovšem má opera představovati život, nepředstavuje tedy zpěváka, nýbrž určitou figuru mluvící, nikoli zpívající. A tak třeba tuto kardinální vadu odpustiti.

Zpěv umožňuje vskutku koktavému nalézti čas k vyslovení jeho »těžké« hlásky, neboť při zpěvu prodlužují se samohlásky.

Bylo by nyní na místě citovati věty a odstavce z partu Vaškova, čímž bychom, nemluvě o kritice jednotlivých míst, popsali mnoho papíru. Ostatně předpokládáme u čtenáře bližší znalost této opery a jednotlivých úloh jejích a můžeme tak podstatně činiti, když se »Prodaná nevěsta« dávala bezmála půltisíckrát. Sotva bude v Čechách člověk, jenž se o hudbu a divadlo stará, aby ji neviděl a neznal. Bude nám asi tudíž bližší rozbor odpuštěn, neboť by věc stala se rozvláčnou a nechutnou.

Mimo Vaška v »Prodané nevěstě« je v hudební literatuře ještě několik koktavých — jsou však méně vyznačni a nelze o nich mnoho pověděti. Je to na př. sluha Spalanzaniův v I. jednání Hoffmannových povídek (u nás p. Kroessing) zvaný Cochenille, nebo soudce Curzio v Mozartově »Figarově svatbě«, obě tyto figury jsou podřízeného významu — obě pocházejí ze starší operní produkce. Z novější literatury není mi za to znám žádný případ podobný, ačkoli o figury hloupých sluhů, komických nápadníků, jaké dle tradice, ovšem, jak jsme ukázali, nesprávné, pro úlohu koktavého by se hodily, není nouze.

Docela falešný s hlediska medicinského je Offenbachův »Cochenille«. Tento člověk koktá, kdy mu to napadne — strašně se rozkoktá při hláskách, jež koktavým z pravidla obtíží nečiní na příklad ve výjevu III. prvního jednání:

»A což ša - ša - šampaňské?« nebo ke konci téhož výjevu:

»Ho - hostina je připravena«, a snad i jinde, ale ani nezakoktne při dlouhé a obtížné pro každého koktavého větě: »Pánové, již se společnost shromaždila v sále!« (výjev 7., jednání I.) anebo ve výjevu 13.; »Měj každý se ku své dámě!« — ba dokonce i tři verše bez vady pronese na konci prvního jednání:

»Je pravda svatá,
spral automata,
jenž chudák válí se po zemi roztřískán!«

Této nedůslednosti ovšem každý právem se podiví. Je sice známo, že někdo koktá jen v rozčilení, ale ani toto kriterium u Hoffmannových povídek nerozhodovalo.

*) Vždyť je příčinou té vady nejčastěji neurasthenie (po těžkých chorobách, úrazech atd.), ač přicházejí i případy vrozené (zděděné) a získané duševní nákazou, na př. onen koktavý, jehož uvádí Liebmann, jehož klient začal koktat po divadelním představení, v němž vystupoval koktavý.

To je jakási duševní nákaza, která přichází častěji, ale vyskytnouti se může přece jen u osoby s nervstvem seslabeným, neboť zdravý člověk vzdoruje a nepodléhá takové vadě.

Koktavý je někdy tak těžce postižen, že nemůže ani slova ze sebe dostati, a mohl by na první pohled v nezasvěcenci vzbuditi domnění, že jde o němého. Němý však nepokouší se mluviti, koktaví naproti tomu činí nejrozmanitější pohyby křečovite, aby hlasce neb slovu přes »ohradu zubů« pomohli. Když na př. »Rusalka« v I. jednání Dvořákovy opery výrazným posuňkem znázorňuje princi, že nemůže promluviti, aby vyjádřila, co ji svírá, ví každý divák, že není koktavá, čímž by také celé hudební drama v této vážné a jímavé chvíli stroskotalo, třeba není prosto elementu komického (v osobě bázlivého kuchtíka).

Ještě bych se měl zmíniti o koktání z rozpaků, které je důležitým elementem v divadelnictví a obyčejně i dobrými jinak herci špatně se reprodukuje, anoť nevyjadřuje správně tíseň a rozpaky mluvícího, jenž neví, kudy kam, a odříkává se často rychle, stejným hlasem, s přestávkami, jak herec úlohu nabyfloval — ale to již nespadá do rámce naší stati.

I tato latka tedy dokazuje, že o pravý realismus je podnes na jevišti nouze.

Pak by mělo ještě slovo padnouti o bezděčném koktání na jevišti u začátečníku a — začátečnic, nejtrapnější pro diváka a kritika, ale to už sem docela nepatří.

VLADIMÍR FRÍDA:

Fragment z antické tragedie. *)

Vy, již jste zřeli vznikat svět,
a dívali se v první ráno,
my, jimž jen před vámi se chvět
údělem v žití bylo dáno,
přec můžem směle s vámi v zápas jít:

Váš bol jen bleskem a ne v duši
do lůna odvěkých skal bije,
proud vašich slzí slunce suší
a ocean je v sebe vpije —
my bolest svou dovedem v sobě skrýt.

Jen.

Jen kytičku hlohu
dám, krví jež svítí,
jen to dám, co mohu,
jen co duše cítí.

Jen kytičku hlohu,
v níž západ se leskne,
jen to dám, co mohu,
z té duše své teskné.

Ta nemá jas žití,
jenž v jitru jen zpívá,
chlad večera cítí,
a v soumrak se dívá.

Květ bílý mi nedá
již zem tato celá,
ten dá Ti až bleda
dlaň s andělů čela.

Noc.

Noc rozestřela černá křídla svoje,
v šeř pohřbila vše touhy a vše boje.

Tys přišla, jež mých snů jsi denním hostem,
s tím úsměvem, jejž míváš v oku prostém.

Tak dlouho v moje bolesti jsi zřela,
jak okem svým bys ztišiti je chtěla.

Já ruku vztáh' — Tys zmizela v te chvíli,
v dlaň chyť jsem — měsíce jen paprsk bílý.

*) Dokončení ukázky z nové knihy »U břehů ztroskotaných«.

VÁCLAV ŠTECH:

Hříchpaní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske

(Pokračování.)

Ja tedy půjdu k Huskovi ještě dnes,« řekl spokojeně Dibelka.

»Jděte k němu až zítra. Já s ním dnes promluvím —«

»Da zálohu?«

»Dá. Promluvím s ním.«

»Hrome — ale já ty Kosinovy »Ještěry« neznám. Mám li se do toho pustit —«

»Ja to také nečetl — ale to seženete v museu nebo v městské knihovně. Ostatně — jaké pak čtení —«

»Inu přece abych do toho hodil oči — člověka spíše nějaké všiváctví napadne, když knihu viděl. Kdyby bylo nejhůře, musíte mi opatřit redakční exemplář.«

»Já se zastavím v »Západu« — snad se to tam někde válí. A pošlu vám pár posudků o »Pohanovi«. Ručně psáno, každý jiný. Mohl byste to při té příležitosti —«

»Poš ete. Rozhodím to,« odvětil Dibelka. Zatím byli přišli před Národní divadlo. Kolem nich, od vody nesla se, šustíc hedbávím, slečna Goldfussová, člen opery.

Oba se popásli pohledem na krásnou zpěvačku, před kterou na všech stranách padaly klobouky s hlav. Když poodešla, řekl Dibelka:

»Půjde nebo nepůjde?«

»Kde pak! To by se mohl ředitel věšet. Víte přece, koho teď chytila.«

»Říká se, že Knolla.«

»Ale kde. Ta to vzala výše.« Beiger se přiklonil k Dibelkovi a zasykl jméno. Musilo mít ohromnou váhu toto slovo, neboť Dibelka vytřeštil oči. Na okamžik oněměl. Ale potom zabloudil zrak jeho za Goldfussovou.

Dibelka ukázal na ni a zvolal: »Teď ji zastavil Lucar.«

Beiger se ohlédl.

Dibelka pokračoval: »Víte, že ho vyhodili ze »Svobody?«

»Opravdu?«

»To je historie. Půl druhého roku dělal reklamu Mejstříkovi, kde mohl. Jakým je básníkem a dramatikem. Za to chodil k Mejstříkovům cpát se koláči a čokoládou. I peníze prý bral od nich.«

»To nemusíte ani podotýkat . . .« smál se Beiger.

Dibelka 2283

»A tu jednou, když nebyl Mejstřík doma, vzal Mejstřici kolem pasu.«

»Plácla ho?«

»Ale kde! Udělala na něho oči, a teď si s ním hrála asi čtrnáct dní jako kočka. Doktore — to je lasička — lasička!«

»Já ji znám!«

»Lucara dostala až k baječnému vyznaní. Vzala si k tomu župan, vrhla se na chaislong a Lucara nechala bláznit. A když chtěl slova povýšit na skutek, otevřely se dvéře a vstoupil Mejstřík —«

»Umučená hodino! Opravdu?« — volal Beiger

»— a klidně vysvětlil Lucarovi, že takovou scénu tolik potřeboval do nového románu — tentokrate realistického — a tož tedy, že mu děkuje za příležitost k studiu. Na to dal Lucar Mejstříkovi facku — ten ji vrátil a konec všech konců: Lucara vyhodili ze »Svobody«. Teď chodí po kavárnách a vypravuje, že s Mejstřící užil ňákých radostí. A v kladenském »Vichru volnosti« uveřejňuje nyní články nadepsané: »Jak se dělají v Čechách lidé slavnými.« V těch dře s Mejstříka kůži. To se divím, že tohle nevíte —«

»Poslechněte — to musím s Lucarem mluvit,« řekl Beiger. »Mejstřík má u mne dávno veliké vruby. Lucar bude povídat.«

Beiger pronesl tato slova, vida, že Lucar právě opustil Goldfussovou a mířil k mostu. Proto se rozloučil s Dibelkou a přeběhl jízdní dráhu.

»Pane redaktore — na zdar!« volal na Lucara ještě s kolejí elektrické dráhy. »Převzal jsem divadelní rubriku v »Západu«. Napište mi něco o německých novinkách. Nebo co jiného se vám hodí. Třeba něco sumárního o českém dramatě. Ale s podmínkou: žádné podkuřování Mejstříkovi, ze kterého děláte boha. Nevím, proč jste do něho tak zamilován — —«

»Ja? Do Mejstříka? Vždyť je to blbeček. Ten chlap píše dnes jako psal, když začínal. A za deset let bude psát zrovna tak. Z lásky k němu jsem se už dávno vystonal. Mýlil jsem se — jaká pomoc? Ale nyní se k tomu veřejně přiznám. Odhalím veřejnosti, že je to

prasprostý plagiator. Ten vykradl celou moderní literaturu a dělal nám z toho zde v Čechách podpoušku. Kdyby na literární zlodějství byly galeje, tož Mejstřík by z nich za živa nevylezl, i kdyby se dočkal stých narozenin. To všecko dokáži. S citáty přijdu — s citáty. Ten chlap kradl celé odstavce. To bude sensace — evropská — povídám: evropská!«

»Není možna?« zvolal Beiger, zalomiv rukama.

Lucar byl rudý jako vařený rak. »A ta jeho žena?« pokračoval — »ta mu vysmejčila všecky ceny — starým dědkům dávala hubičky — v redakcích sedala lidem na klín — všecko napíši — budete žasnout.«

»To bude poprask!« liboval si doktor Beiger, ale už měl celkem hry na této struně dost. Byl by rád slyšel něco o Hýrové a o tom, jak se Lucar stal sháněčem tenorů pro její dychánky — ale rozhořčeného Lucara nebylo možno zastaviti. Hořícím fosforem kropil Mejstříka a jeho choť — máchal jejich prádlo v louhu své výmluvnosti, až se mu víčka oční zaněcovala.

Třikrát pokusil se Beiger strhnouti jej s těchto kolejí — ale teprve když Lucar skoro chraptil, odpověděl na doktorovu otázku:

»U Hýrů jsem jako doma. Uvedl mne tam Daneš — znáte přece Daneše — pianistu?«

»On je učitelem?«

»Ano — ale především virtuos,« usmál se Lucar. »Hýrová je výborná ženská — ale žije v strašném milieu. Div že tam drátaři nechodili na večeře. A ona žije pro umění — pro divadlo by dala duši. Tož jsem řekl, že se to musí změnit. A vzal jsem vše do ruky sám. Udělám z toho salon. A hned prima lidi. Baumann tam bude zpívat — toho já získal.«

»Povídal — povídal, že musí k Hýrovům.«

»Řekl? Nu tedy. Vidíte, že nemluvím do větru,« radoval se Lucar.

»Baumann má báječnou věc. »Na stráži«, solo od Masseneta. Báječná věc. Říkal mi, abych ho doprovázel na pianě. Ale to není možno — nejsem zván.«

»Tož vás tedy zvu,« bratrsky pronášel Lucar, hodiv sebevědomě hlavou.

»To by mne musila pozvati paní Hýrová, příteli —«

»Pozve. Tu je ruka. Opatřím všecko. To bude výborné. O tom večírku něco pak vpašujeme do novin. Dáme tomu nějaký ráz. Francouzský večer písní — anebo nějak to poslovaníme také trochu — něco z toho uděláme. Apropos! Je to pravda, že žije Baumann s tou Sirotkovou?«

»Totiž —«

»Ona prý ho vodí jako na provázku. — Dokonce prý se k němu přistěhovala už?«

Když to tedy víte: ano! Ona je to ženská jako lvice. Večer po představení si pro něj chodí před divadlo. A on je blázen do ní — blázen!« (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

... Záhadná návštěva. Kolem vánoc meškal v Praze vzácný host . . . pan dr. Boode, ředitel královské galerie Berlínské, byl tu viděn s celou řadou osob, o tom a o onom pohovořil — a jistě nikomu nepověděl, proč vlastně přišel! . .

Znalcům takovýchto galeriových plnomocníků nechce jíti návštěva z hlavy. Přišel se neomylný odhadovatel uměleckých památek na něco podívat, co ještě nezná? Vysloví-li se jméno pana dr. Boode, zní ovšem taková domněnka velice nepravděpodobně. Praha chová ve svých neveřejných galeriích a sbírkách skvostné a nenahraditelné předměty. Není jich málo, což zní skoro nejvěřitelně, připomeneme-li si, co vše už z Prahy bylo odstraněno, vylákáno i zakoupeno. Praha má ve svém lůnu ještě leccos, co nemají sbírky světové a na co přijdou se každou chvíli podívat znalci z nejvzdálenějších končin zeměkoule. Do nedávna byla chloubou královské Prahy velecenná sbírka pravého českého křišťálu a skla, která byla odhadována penězem respekt vzbuzujícím. Nikomu ani ve snu nenapadlo, aby se o osud sbírky strachoval . . . byla pod závorou fideikomisu a každá obava zdála se býti vyloučena. Ale zapomnělo se na jednu důležitou věc — zá-

2261

C Meunier: Filosof.

vora tato měla dvířka v té způsobě, že dovoluje přeměnu majetku. Na místo křišťálu a skla přišel šperk . . . a sbírka zmizela a nikdo nedovede říci, kam. Praha má však ještě jeden klenot, krásného Rembrandta, (nejedná se o Rembrandta z galerie rytíře Hoška), o kterém už dlouho koluje po Praze příšerná pověst, že je pro Čechy ztracen. Před nedlouhou dobou vypravovalo se, že Rembrandt bude vyvezen do říšského musea nizozemského. Znalci však soudí, že se to nestane proto, poněvadž zatím cena obrazu, ředitelem nizozemské galerie na 300.000 zlatých před rokem odhadnutého, stoupla tak báječně, že zaplacení sumy tak veliké přesahuje finanční síly musea. Z této strany tedy nebezpečí nehrozí . . . ale je známo, že na Rembrandta z království českého mají už dávno zálusk znalci v Berlíně, a tu není dozajista neodůvodněna obava přátel uměleckých památek našich, aby z návštěvy záhadné nevyklubala se — návštěva nebezpečná.

—*sl.*—

Constantin Meunier: Filosof. Malá soška zřejmě ukazuje na úzký styk belgického mistra s antikou, jejímž plastickým ideálům dovedl ve svých vrcholných dílech dáti nového výrazu. Filosof přes malé rozměry má všechnu monumentalitu antických bronzů, bezprostřednost pósy a živost plastického podání.

K. Liebscherův »Vesnický motiv« má všechny přednosti kreseb svého autora. Lehce nahozený obrázek mistra, který pouhou tužkou docílil efektů, po nichž se marně pachtili vládcové palet často až nemírně pestrých.

Jarosl. Vrchlický: Svlačce na úhoru. (Sebraných spisů kniha LVII.) Nová sbírka lyriky Vrchlického je knihou milého klidu, sladkého oddechu a odpočinku. Arci jiný jest oddech básníka, než obyčejných smrtelníků, neznamená složiti ruce v klín nebo točiti mlýnkem na břiše. Jest zase jen prací, ale řekl bych prací jen tak letmo a hravě konané mezi užíváním volné chvíle a prázdně. V rýhách a štěrbinách velkých jeho básnických staveb jako pod vlysem pomníku v básni Augierově vyrůstá toto svěží, usměvavé kvítí. »Zaťuká píseň u dveří« a sotva jednu vpustí, celé hejno se jich přihrne, zaklepá vzpomínka, sto denních dojmů chce býti vysloveno — jak možno tu lenošit? Na úhoru vyrůstají, nikým nesety, nikým nevolány, zarůžovělé květy svlačců. A třeba že kniha obsahuje i vážné a smutné tony a nejeden hořký povzdech — to snad ta svlačců přihořklá vůně mandlí — zdá se mi základní tón celé té sbírky tak růžový, jakobych viděl mistra mile se usmívat. Ty dumy jeho zde jsou tak klidné a ty písně tak měkké a hravé a skotačivé, plné něhy a hudby. A ty sny, v které sebe i nás zapřádá, tak útěšné a hojivé. Jsou zde pravé perličky lyriky erotické a kontemplativní, jejichž třpyt a lesk zrovna posmívá se těm, kdož v básníku chtěli vidět již mdlobu a únavu. Několik básní z cest jest důkazem, že poesie jest mu stálou průvodkyní. Křídlo její zašumělo tu nejmohutněji v elegii U hrobu Hamerlingova, básni velké síly a dechu. Tklivé a hluboké tóny bolu ozývají se v jiných elegiích, které mistr věnoval památce své sestry, ale poslední cyklus knihy Causerie vrací se k základnímu tónu a jiskří vtipem, humorem a rozmarem básníka, který nad všemi zvrácenostmi mody, kritiky a zmatky světa dovede státi s vítězným úsměvem. —*a*—

Pohádky Mamina Sibirjaka. Z ruštiny přeložil Akim Set. Nakladatelské družstvo Máje vydalo nedávno knihu pro mládež, která bez odporu náleží do přední řady všeho toho, co pro děti bylo napsáno. Způsob, jakým spisovatel dovede si získati náklonnost drobných čtenářů a probouzeti a zušlechťovati mladou mysl a vůbec jejich cítění, jest podivuhodný a nanejvýše šťastný. Žádnému obrazu, žádnému jinému popisu nepodařilo se sblížiti dítě s přírodou tak, jako se podařilo v této knize Sibirjakovi. V řadě povídek dítě vidí dobrodružství tvorův i rostlin, slyší jejich hovory, chvěje se o ně obavami, jásá nad jejich zdary a úspěchy.

Spisovatel umí o každém tom brouku, zajíci nebo travce vypravovati tak půvabně a s rozmarným přibarvením tak roztomilým, že i velicí čtenáři nalézají v pracích jeho milé osvěžení a požitek. U Sibirjaka i ten rarach, ta »nečistá síla«, podnikající všeliká čtveráctví, je nám milý, a přejeme si potkati ho někdy na svých lesních potulkách.

Ve většině povídek jsou hrdinami zvířata, zejména pak poetické světlušce věnováno jest hojně zajímavých stránek. Vzpomínáme si tu na tklivé líčení Tisovského o svatojanské mušce, kde český spisovatel dotkl se podobných strun jako Sibirjak, tento však jest veselejší. Tři další práce jsou povídkami o lidech, ale zase posilují v čtenáři lásku k přírodě a vzbuzují soustrast s těmi ubohými tvory, kteří nejen mezi sebou, nýbrž hlavně v člověku mají mnoho nepřátel.

Kniha jest obohacena velikým počtem zdařilých obrázků od Frant. Šnajberka, kterýž mladý umělec kromě toho okrášlil každou stránku rázovitou kresbou stylovou, zcela přiměřenou duchu ruskému, a proto Pohádky Sibirjakovy tím upřímněji doporučujeme. *Ds.*

Spahi. Napsal Pierre Loti. Kdo četl Lotiho Namořníka, jistě se pamatuje na hluboký dojem, který v něm kniha ta vznítila. Román podobně prostého mladého člověka, vrženého povinností vojenskou daleko do Afriky v oblast pouští a řeky Senegalu, vylíčen jest ve knize Spahi, jež netoliko svrchovaně poutavým dějem, nýbrž i nanejvýše zajímavým, do paměti se vrývajícím popisem písečných plání, krajův a domorodých lidí afrických rozmnožil oblibu, které Loti se těší u českých čtenářů.

Všechny stkvělé vlastnosti, kterými sympatický spisovatel francouzský povyšuje práce své k výtvorům slovesného umění prvého řádu, jsou již dosti známy a netřeba jich opětovati. Jako u jiných knih, tak i tu s důvěrou dáváme se uchvacovati mistrností jeho líčení a bez oddechu dočítáme román až do poslední řádky.

Veliké dítě, vychované ve stínu francouzských Sevenn, opouští rodiče i mladičkou nevěstu a odívajíc se rudým stejnokrojem spahiů, odchází do země černých lidí, aby již se nevrátilo. Život jeho po ta čtyři nebo pět let služby se vším, co jím zachvívalo a co se ho dotýkalo, leží před námi v řadě krásných, souvisících obrazů, v žáru afrického slunce, v milostném rámci mladé černošské dívky, která to velké francouzské dítě všude následovala s otrockou oddaností a která na konec u mrtvoly jeho odhodlaně umírá se svým nemluvnětem.

Několik kapitolek, jimiž spisovatel udržuje souvislost francouzského vojáka s rodiči, s milenkou doma a vůbec se svou vlastí, působí na čtenáře jako tichá, tklivá hudba v proudu vášní a událostí, které hrdinovi našemu vnucuje černá a horká Afrika.

Román Spahi vydalo Nakladatelské družstvo Máje v překladu Jaromíra Nevole, věnovaném slečně Evě Frídové-Vrchlické. Cenu K 1·50 možno nazvati nepatrnou. *Ds.*

K. Lie scr[illegible]r. Vesnický motiv. 2221

— Nový svět. Napsal F. S. Holeček. Mládí s rozkvětem svých snah, tužeb, citův a vášní jest cenný důl, z něhož F. S. Holeček se zdarem těží většinu svého dobrého literárního kovu. Zejména je to vrstva intelligentů, uměleckých snaživců, která mu podává vděčné postavy do jeho románkův a povídek. Viděli jsme to v jeho Sudičkách, vidíme to též v Novém světě, kde tento směr uměleckého nadání Holečkova osvědčuje se nejzřejměji.

Malé, odstrčené dítě, opuštěné rodiči, vyrůsta a otužuje se v silnou, samostatnou dívku. Není jí za těžko odolati svodům pokušení, jež na všech stranách líčí na ženské mládí a krásu tento svět, a zůstává si čistou a silnou. Ale vedle toho Hermině připadá ještě jiný vážný úkol životní, jejž odhodlaně přijímá a vykonává. Stává se dobrým, strážným andělem mladému umělci Karlu Novakovi, kterého vedl trpkých hmotných nesnází přemáhá těžký zápas o prvý úspěch v umění. Již se řítí v umrtvující prostřednost, již se loučí se strmými vyšinami svých nadšených tušení a vidin a v zoufalství pohlíží v budoucnost řemeslníka, nikoliv umělce, když v poslední hodině boje dostavuje se pomoc a spása v Hermínině ušlechtilé bytosti. Dívka nejenom duchovním povzbuzením, ale i láskou otvírá Novákovi těžké brány k úspěchům a v šťastnou budoucnost.

F. S. Holeček je svědomitý pracovník, každá věta jeho jest promyšlena, každý výrok odůvodněn,

a vše dokazuje, jak vážně se dívá na život a na úkol svého pera. Proto práce jeho tak hluboko vnikají v mysl čtenářovu a zanechávají v ní trvalý dojem. Nový Svět vydalo právě Nakladatelské družstvo Máje. *Ds.*

— Jan Václav z Finberka: **Vřelé city.** Kniha obsahuje dvě dosti objemné povídky, které spisovatel podobně jako K. V. Rais nazývá horskými obrazy. Skutečně u volbě látky a výběru líčených osob Jan Václav z Finberka potkává se na témže poli s Raisem. Také tu čteme o těch starých, nešťastných výměnkářích, hodných politování, kteří za všechny starosti, péče a upřímnosti rodičů sklízejí černý nevděk děti. Také tu těžká, úmorná práce na tvrdé hroudě nebo za nevděčným stavem tkalcovským jest údělem všech těch, s kterými upřímně cítíme a kterým bychom rádi ulevili.

Tu snahu zajisté má rovněž i spisovatel, jenž všemožně se přičiňuje, aby na konec teplé slunce radosti a smíru svitilo nad jeho prostými hrdinami. Děje se to pravidelně neobyčejně účinnou výmluvností osob na pohled málo významných (Kynclová v Hrbatém Joskovi nebo hned několik takových řečníků v Útrapách duší), kteráž výmluvnost má vždycky žádouci úspěch a přivádí povídku k šťastnému zakončení.

Dobře tak, bezteho v životě je stínů a smutných konců až běda mnoho. Vřelé city jsou jistě psány více za tím účelem, aby potěšily a smířily, než aby rozrušily a čtenářům Ottovy Laciné knihovny národní, ve které vyšly, budou se zamlouvati. *Ds.*

— B. Konařík-Bečvan: **Dalila.** Román. Mladá a krásná vdaná žena pobouří mysl nevinného, čistého kněze, který nedovede odolati milostným svodům, ale když posléze nadchází ledově přísné volání k zodpovědnosti úřadem církevním, nešťastného hrdinu našeho popadá šílenství a smrt. Toť stručný obsah románu. Obírá se ovšem v hlavních ryscch otázkou kněžskou, jež v nynější době čím dále hlasitěji se dovolává pozornosti a zodpovědění.

Kniha má některé zajímavé jednotlivosti, v celku však pokládati ji sluší jenom za horlivý pokus řešiti zmíněnou otázku, při čemž autor jest si vědom, že se mu k práci tak nesnadné nedostává žádoucích sil. Přiznává to již v předmluvě, kde praví, že román jeho není církevním, ale také ne proti církvi, že není celibátní, ale také ne proticelibátní a prosí čtenáře, aby rozlišoval ideu od tendence. Nám však i po tom ujištění román zdá se býti tendenčním, klonícím se k hlasům proticelibátním a v domnění tom posiluje nás též nápadná okolnost, že autor ve své knize kreslí skorem všechny osoby kněžské stinnými barvami. Naproti tomu souhlasíme s ním, že hrdina románu jest jenom slaboučkým, passivním dítětem. Ta až přílišná slabost potlačuje v čtenáři všechny upřímné sympatie s jeho bolestmi a bezděčně vnucuje se nám na rty nevrlá poznámka: »Jdi, co s tebou, když jsi takovou třtinou!«

Knihu vydal ve vkusné úpravě Nový Život v Prostějově, v kterémž listě před tím Dalila byla otištěna. Nezůstane-li spisovatel při tomto pokuse, doporučujeme mu více šetrnosti k české mluvnici. Až zaráží, že na př. klad ani ustavičně se vyskytujícího zájmena »já« nedovede skloňovati. *Ds.*

— Theodor Storm: **Jezdec na bílém koni.** Nakladatelství Jana Laichtera přináší ve své Sbírce krásného písemnictví překlad poslední úplné práce německého spisovatele Theodora Storma, zemřelého roku 1888 u věku 71 let. Jezdec na bílém koni byl sepsán téhož roku a líčí silnými výraznými rysy život v osadě na fríském přímoří a zápasy jeho obyvatelů s neúprosnými příboji mořskými. Vypravování stává se napínavějším vsunutou v ně pověstí o záhadném bílém koni, jenž se zjevoval za jasných nocí na ostrůvku nedaleko břehu mořského a kterého hrdina povídky, Hauke Haien, zkrocuje k svým službám a vládne jím pak až do svého tragického konce.

Povídka jest psána ovšem ještě perem starší německé školy a přirozeno, že při vší zajímavosti a důkladnosti vyznívá celkem studeně a tvrdě. Nicméně i tak náleží k nejlepším knihám německé literatury posledních let a zanechává v čtenáři trvalý dojem a představu toho, jak rovněž chladní a tvrdí Frísové žijí na onom neutěšeném pobřeží, ustavičně jsouce na stráži svého majetku a svých životů proti zhoubným vodním přívalům.

Překlad povídky obstaral Jan Satranský. Úprava knihy jako vůbec úprava zmíněné bibliotéky jest velmi úhledna. *Ds.*

Ročník V. čís. 20. vydáno dne 1. února 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

Bylo to roku 1869, právě když se provedla nová organisace politické správy a soudní. Na okresní soud do Kašperských Hor se dostali z brusu noví úředníci, z nichž ani jeden neznal okres, ba, před rokem snad ani dle jména o něm nevěděl. Pan sudí, rodilý sice Čech, ale z jiné strany, byl tam dosazen z Halíče, kde působil plných dvacet let, tak že poměrům českým úplně odvykl. Pan adjunkt, mladý pán, rozený Pražák, z celých Čech znal jen Prahu a doufal, ucházeje se o úřad, že bude pro Prahu ustanoven. Jmenování do odlehlého zákoutí šumavského přineslo mu trpké zklamání a jeho mladé paní, dceři pražské patricijské rodiny, ještě mnohem větší, tak že oba upadli do velmi melancholické nálady a jen přemítali, jak by se z tohoto svého vyhnanství jinam dostali, ne-li do Prahy, tož aspoň do nějakého většího bývalého krajského města. Pan listovník přišel z Kouřimi, pan kancelista z Něm. Brodu; i nový soudní sluha tam byl dosazen, starší člověk už, ženatý, otec četné rodiny, odněkud z Krkonoš ho sem osud zavál a, ježto tehdá v celých jižních Čechách železnic nebylo, plných pět dní byl na cestě se svou rodinou, nežli se octl v novém svém působišti, v zimě k tomu, asi týden před vánocemi. Pouze dva diurnisté byli místního původu a soud je převzal z bývalého okresního úřadu, v němž od nepaměti psali; než, novým úředníkům v příčině orientace v poměrech místních a lidových mnoho platni nebyli, ježto jeden z nich byl málo intelligentní a nahluchlý, pouhý psací stroj, jenž na všecky otázky odpovídal kýváním hlavy a přívětivým úsměvem, kdežto druhý, svým zevnějškem pitvorný hrbáček, jevil se zase takovým mluvkou, že neradno bylo, otevírati stavidla výmluvnosti jeho; nad to byl zlomyslný a s dobrou polovicí obyvatelstva okresu na štíru.

Tak stály věci, když, málo dní před vánocemi, v druhé polovici prosince, došel soudu přípis, v němž kterýs landgericht v Porýnsku nebo Vestfálsku žádal, aby předvolán a vyslýchán byl Josef Voldřich ze Stachova a protokol o jeho výslechu aby pokud možno brzo mu byl zaslán.

Josef Voldřich, jenž v letě zdržoval se v obvodě onoho landgerichtu, byl prý svědkem udavšího se tam trestního činu a jeho svědectví prý je velice důležité.

Pan sudí, v jehož kanceláři psal hrbatý diurnista jménem Maier, když přečetl přípis, ptal se tohoto, zná-li Josefa Voldřicha ze Stachova.

»Jak bych neznal?« odvětil tento; »to je známý světák a lump. Řekl bych, že dojista provedl nějaké darebáctví v cizině.«

»Čím pak se živí onen Josef Voldřich?«

»Čím se živí? — O tom nelze pochybovat, pane sudí. Jako skoro všichni Stachaci jezdí s karou po světě a prodává porculánové a majolikové nádobí.«

»Nu, k vůli tomu by ještě nemusil být zrovna darebákem . . . .«

»Až pan sudí pozná stachácké světáky, nebude pochybovati, že by byl menším darebákem než ostatní.«

»Člověče, měl byste si dát pozor na řeč. Nelze přece odsuzovat takto šmahem.«

»Člověk ví své,« zabručel písař; »nechce-li mi pan sudí věřit, nemohu jej přinutit.«

Pan sudí pozatřásl hlavou, zamyslil se chvíli a odložil posléze přípis německého soudu do nějaké zásuvky svého stolku, v níž prozatím zůstal ležeti. Teprve za několik dní si naň zase vzpomněl a, dva dni před štědrým večerem, vyhotovena byla obsílka, svědčící Josefu Voldřichovi ve Stachově, a odevzdána soudnímu sluhovi Mastílkovi, aby ji tomuto doručil. Bylo osm hodin ráno, když pan sudí si Mastílka zavolal.

»To vám povídám,« promluvil k němu s důrazem, »ať mu to jistě doručíte. Zítra o desáté ráno ať je tu! — hodně mu to vložte na srdce; po případě mu i řekněte, že, jak by nepřišel, četníkem bude předveden. Věc spěchá, jsou tu svátky a, kdyby se výslech neprovedl hned, teprve po Novém roce by se mohla vyřídit. Víte, kde je Stachov?«

»Nu, ano, vím, pane sudí. To je stranou k Vimperku, dvě hodiny odsud. Nebyl jsem tam ještě, ale trochu jsem se už přeptal.«

»Dobře tedy, a nyní jděte.«

A Mastílek se vydal na cestu. Krásný zimní den, mráz sice, ale nikoli příliš prudký, nebe blankytné, jen na obzoru lehký lem bělavých, šedých, nad šumavskými lesy poněkud zahnědlých par. Stará silnice — nynější nové tehdy ještě nebylo — byla zasněžena sice, ale prosta závějů; stoupala z počátku na Füchselberg, pak střemhlav padala k starým stoupám při silném Blanském potoku, načež prudce stoupala k Milovu. Tento kus byl špatný, samé zmrazky a náledí, a Mastílek si oddechl, když všecek udýchán, znaven a spocen jej přemohl. Asi o půl jedenácté dorazil do Stachova; nevelká vesnice, přehlédl ji, a dost úhledná. Nový kostel, fara, škola, hospoda v pravo, hospoda v levo, lidí plno před domy; neušlo mu, že všeobecná pozornost se k němu obracela; přívětivé tyto zraky rozhodně nebyly, ale tomu on se nedivil; však věděl, že objevení se soudního sluhy těmto lidem nevěstilo nic příjemného.

Zaměřil do hospody, náhodou do oné v pravo od silnice.

»Hle, na ‚Starou faru' jde!« zaslechl za sebou řeč.

»Na faru nejdu,« pravil, »ale do hospody. Tuhle je přece hospoda?«

»Je, je,« přisvědčovala jakás bába, »na ‚staré faře' jí říkají, téhle hospodě.«

Vešel. Prostranná šenkovna — lidí plno, šumné hovory. Přistoupil k němu hostinský, co by si přál, se ho tázal.

»Sklenici piva; také bych něco snědl — ten vzduch tu tráví u vás . . «

»Ba, tráví;« hostinský, pružný, štíhlý čtyřicátník s velkým rusým knírem pod nosem se čtverácky usmíval: »nebude zle u nás, jen usedněte, tolik vás nevytrávil, abyste snědl, čím vám posloužím. Guláš? paprikáš? maso na cibuli? uzené? salám? — či počkáte trochu? — za málo bude skopová pečeně?«

Mastílek se nemálo podivil, slyše, jaký je tu výběr jídla; v městě ho dozajista nebylo.

Hosté, jak ho spatřili, ustali v hovoru, kde kdo zvědavě se po něm ohlédl; někteří se usmívali, jiní jako by se ho byli ulekli, nedůvěřivě naň pohlíželi.

»Nu přineste mi tedy nějaký ten guláš!«

S tím usedl za prázdný stůl, stranou druhých. Hostinský odkvapil, aby mu posloužil. Za chvíli mu přinesl pivo a za málo hostinská se objevila také, kladouc na stůl talíř s ohromnou porcí guláše.

Mastílek se dal do jídla, jedva si všímaje hostí, kteří, strkajíce hlavy dohromady, polou šeptem se jali mezi sebou hovořiti, rozumí se, o tom, proč vlastně soudní sluha k nim přišel; neušlo mu přece, že dva z mužů se vytratili. Když dojedl a sklenici piva vypil, ptal se hostinského, který přiskočil, aby mu nalil druhou, jak že to je, že ve všední den už před polednem se zde sešlo tolik hostí.

»Nu, je vidět, že tu nejste dávno,« odpověděl mu tento, trochu s vysoka se usmívaje; »u nás je v zimě veselo, každý den a celý týden. Jsou tu světáci a žijí. V neděli se upeče u nás třeba dvacet hus a každý týden se zabijí vepř nebo skopec, o masopustě taky dva a tři. Za to v létě je tu jako po vymření.«

»Hm, hm . . . Mám tady obsílku . . . snad byste mi mohl říci . . . číslo domu na ní není . . . Josef Voldřich, Stachov . . .«

Hostinský sebou škubl. Několik mužů, trochu blíže sedících, kteří upjatě byli poslouchali, zaslechlo jméno; dva z nich povstali, jeden, jako by sršáň mu byl dal žihadlo, popadl klobouk na stole podle něho ležící a už byl ze dveří.

»Josef Voldřich? . . . Slyšel jsem dobře?« vece hospodský a hlas jeho se třásl, — »já jsem Josef Voldřich . . . Obsílku že máte? . . .«

»Nu, ano . . .«

Martínek vyňal z tašky obsílku a podal mu ji.

»Věc spěchá, zítra o desáté ať jste u soudu, jinak pro vás přijde četník . . .«

Na smrt bledý, všecek se třesa, hostinský prohlížel obsílku, načež ze sebe vyhrkl:

»A proč mě obesílají? . . . já přece . . .«

»Nu, nebude zle. Co se tak strachujete? — vždyť nejste žalován . . . vždyť běží jen o svědectví . . .«

Domníval-li se Mastílek, že upokojil hostinského poukázáním k tomu, že jde o svědectví, zmýlil se důkladně. Žaloba by tohoto ani z daleka tak nebyla polekala. Ale svědectví! — patrně proti někomu z jeho hostí.. strašný kámen úrazu, počátek dlouhé řady mrzutostí, nepřátelství, potahování . . . Mastílek znamenal, že pot vyvstal ubožákovi na čele.

»A mně se přece nic nestalo . . . nevěděl bych, proti komu bych svědčil. Povídám vám: nic, docela nic nevím . . .«

Soudní sluha pokrčil ramenoma.

»To víte, já jen vykonávám, co se mi nařídilo. Obsílku máte, nezbývá vám leda poslechnout a dostavit se . . .«

»Ale v tom je omyl . . . to se snad týká jiného Josefa Voldřicha . . . je nás tu několik. Voldřichů je v obci aspoň dvě stě . . . a snad dvacet Josefů, jen co já vím . . . Počkejte: tady v Stachově tři, v Jirkalově jeden, v Šebestově taky jeden, v Říhově dva, v Kůsově tři, v Bláhově jeden, v Zadově tři, v Churáňově dva, v Německých chalupách dva, na Javorníce taky dva . . .«

Soudnímu sluhovi se zavířilo v hlavě. Všichni hosté vstali, obstoupili hostinského, přisvědčovali mu. Živý hovor, smích.

»Což jsem se zbláznil nebo jste pozbyli rozumu vy?« vyrazil ze sebe sluha. »mluvím o Josefu Voldřichovi ze Stachova a vy mně tady jmenujete deset vesnic, do nichž mi není, ať je tam Voldřichů třeba sto . . .«

»Nu, vždyť jsou to Stachy . . .«

»To je všecko na Staších . . .«

»To je vaše obec . . .«

»Naše rychta . . .«

»My jsme tu Králováci a dohromady je to naše královská svobodná rychta . . .«

»Mně nikdo ničeho neřekl o nějaké královské rychtě,« Mastílek se dostal k slovu; »spravte si to s úřadem. Odevzval jsem obsílku tuhle Josefu Voldřichovi a to mně stačí. Nedělejte žádných cavyků a potvrďte mi to tuhle v knížce, to mi stačí. Nejste-li vy ten, jehož soud hledá, povězte to zítra panu soudci . . .«

»Hrom aby do toho!« ulehčil si hospodský, podepisuje mu podanou knížku; »celý den je v pekle zítra a ještě kdo ví, co z toho kouká . . .«

Mastílek zaplatil svou útratu a šel, nezůstaviv po sobě veselé nálady.

* * *

Nazejtří v ustanovenou hodinu hostinský Josef Voldřich stál před panem sudím. Výslech. Protokol.

»Kde jste byl letos v Německu?«

»Já? — jaktěživ jsem v Německu nebyl. Před dvaceti roky jsem byl v Uhřích, v Banátě a v Srbsku.«

Dlouhá pomlčka.

»Je tedy zjevno, že vy nejste ten, po němž se ptá soud tam . . . nu . . . v Prusku, v Porýnsku. Rcete, mimo vás, je ve Stachově ještě nějaký Josef Voldřich?«

Hostinský spustil dlouhou litanii, dlouhou řadu Josefů Voldřichů vyjmenoval; celý tucet jmen neznámých vesnic narazil na uši pana sudího, a vše prý že to jsou Stachy, obec stachovská, rychta stachovská, Stachovo, Stachov, Stachovy, jak se to vezme.

»To aby se kozel vyznal!« zvolal pan sudí, téměř poděšen; »a kolik těch Voldřichů že tam je?«

»Naše obec má skoro tři tisíce obyvatelů a z těch je dobrá třetina Voldřichů, a většinou jsou světáci, daleko široko se rozbíhají za obchody, přes léto jsou ve světě a na podzim se vracejí . . .«

»Prosím vás, jak ho najdeme, abychom se zase nezmýlili? Nemohl byste mi říci, kteří byli v Německu?«

Josef Voldřich, svého řemesla řezník a hostinský, byl člověk naskrze poctivý a bezúhonný, také dobrý křesťan, jemuž nejvyšší zákon, milovati bližního jako sebe sama a nečiniti nikomu, co nechceš, aby se tobě činilo, nebyl planým zvukem. I kdyby byl věděl, kteří z četných Josefů Voldřichů byli v Německu vůbec a v Porýnsku zvlášť, nebyl by to pověděl, ani odměna, ani muka skřipce by to z něho nebyly vynutily. Za lehkým úsměvem, za rozpačitým pokrčením ramenoma, jimiž odpověděl na tuto otázku soudcovu, skrývala se bezpečně a vítězně jeho zásada, že sice nesluší soud přelhávati, ale že také není třeba, aby se mu beze všeho pověděla pravda a že soud svému úkolu vyhoví nejlépe, vyhledá-li si sám toho, na jehož svědectví mu záleží. (Pokračování.)

KAREL NOVOTNÝ:

Na podzim.

Už dozařoval snivě západ měkký,
jenž mezi mraky zkvetl bouřlivými,
vzdálený, sladký blankyt plakal z řeky,
když niva loučila se s květy svými.
Jen ocún zbyl, jenž ve krůpějích trávy,
jak bledý plamen zádumčivě has',
a jak se modrem motýl kmitl hravý,
rumělec smutný v kalichy mu třás'.

Už dovířily mušky trpasličí
v hrách léta pozdních ve žloutnoucích travách,
van prochladlý v kraj ostrými hřměl biči,
když jeseň bledá zemi stála v hlavách.
Když čela horská ledověla v stínu,
ve vzdušných dálkách vzplálá nad lesy,
a podzimní mrak věžil nad krajinu
své sněhové a chmurné útesy.

Když země deštěm nasáklá a zchladlá
do sirých mlžin halila své skráně,
se stromů pestrá roucha tiše spadla
a v zlatém dešti složila se na ně.
Už čmeláci mhou ztráceli se v plání
do zimních doupat v lesním úpatí,
a vichřice-li zakroužila na ni,
jen holý strom v kraj začal plakati.

A znovu starou báji vypravoval
o čaroději, který stromy klamal,
prchavým zlatem chvíli větve oval
a pak je s vichrem orval zas a lámal.
Vždy tiše přijde kterés chvíle ranní,
když jeseň mdlá z mlh rozlije svůj jas,
ve zlaté říze jen se kmitne strání,
a stromy znovu uvěří mu zas . . .

ADOLF VELHARTICKÝ:

Prohrané štěstí.

(Pokračování.)

tu chvíli poznal Berangar ohromnost své ztráty. Vše křičelo v něm touhou po ní a vyčítalo, proč zřekl se této ženy, jež byla odhodlána patřiti mu bez výhrady. Proč jen měl ohledy na okolí, proč šetřil jiné, když nyní nastane doba nevýslovných muk? Což jí nemiloval žhavě celou silou své ryzí duše? Musel ji vysvětliti, proč odhodlal se k zapření svého vlastního srdce. Vstal též a uchopil její bílou ruku malou a teplou jako květ zulíbaný sluncem:

— Paní Ermesino — —

Hrdě se vztýčila, vymkla svou ruku z jeho a děla odmítavě:

— Zvítězila jsem nad vámi, rytíři — — a nad sebou. Domnívala jsem se, že vás miluji, ale byl to klam. Nejste již mým ochráncem. Oznamte mému choti, hraběti Arnoldu, že opustíte jeho dvůr. Přijmete zajisté s radostí pozvání pana Raimonda z Tulúsu a odebéřete se k němu. Vím již, komu patřily vaše písně, v nichž žhavě opěváte neznámou dámu. A jsem přesvědčena, že tam budete vždy vítězem, pane Berangare! Buďte šťasten!

Hrdými kroky odcházela ze síně. Učinil několik kroků za ní, ale bylo již pozdě. Krok její lehce zněl dlouhou chodbou, a paní Ermesiny již pro něho nebylo — —

Sklesl těžce na židli — — Bylo již pozdě, když probudily ho veselé fanfáry lovecké družiny pana Arnolda. Vstal a přistoupil k oknu. Venku bylo šero. Modravý soumrak jako vzdušný závoj padal na širý kraj. Dole pod hradem šumělo město, šeptaly zahrady a ve vzduchu mihaly se vlaštovky. Něco nevýslovně snivého bylo v tom odpočívajícím kraji, který před spánkem rozhodil veškeré své omamné kouzlo, jež rozechvívalo srdce a budilo neurčité touhy. Pan Berangar jako v polosnu přejel rukou přes čelo. — Rozpomínal se na vše. Ano, zítra již opustí tento hrad, kde zažil tolik sladkých chvil, její zjev nebude již prozařovati temné síně, v nichž tak rád bloudil, a její blízkost nebude mu pršeti jas do mladé duše. Vše ztratí, vše a — vlastní vinou!

Odešel do své mansardy. Tam připravil si vše k odjezdu. Málo věcí měl truvér — loutnu, své písně a co mu bylo nejdražší — několik uvadlých květů a několik stuh, jež paní Ermesina mu kdysi darovala jako odměnu za jeho zpěvy. A malý zlatý šperk v podobě srdce, protknutého šípem.

Po hostině, které byla paní Ermesina přítomna a obdivována pro svou roztomilost, a které on se nesúčastnil, oznámil panu Arnoldovi své rozhodnutí. Hrabě Raimond mnohokráte již poslal k němu se vzkazem, by přijal jeho pohostinství, chce tedy vyhověti jeho přání. Již zítra se odebéře do Tulúsu.

Hrabě Arnold byl velice překvapen. Přemlouval truvéra, ale marně. Konečně svolil, ale projevil naději, že jej zase spatří při svém dvoře.

— A paní Ermesina je spokojena s tvým odchodem? tázal se.

— Propustila mne již, odpověděl tiše Berangar. A poslední noc jeho na hradě pana Arnolda byla smutná jako hrob. Ale ještě jedna bytost truchlila s ním — paní Ermesina.

II.

Na dvoře pana Raimonda Tulúského, známého přítele a podporovatele truvérů, způsobil jeho neohlášený příchod radostné překvapení. Pan Raimond měl stále několik pěvců u svého dvora a nemálo mu lichotilo, že jeho dvůr se bude nyní moci chlubiti slavným truvérem, jehož balady a písně k neznámé dámě byly všude známy. Pan Berangar již dříve byl častým hostem v Tulúse — někteří šeptali, že tak činí jen k vůli Elvíře, krásné příbuzné pana Raimonda — a ji že platí ony zpěvy. A Elvíra, již v žilách vřela ohnivá krev španělských grandů, byla nejvíce potěšena z jeho příchodu, neboť kolik chvil ztrávených v tichém roztoužení prvních dívčích snů mu náleželo! Při prvním setkání s ním zabušilo jí prudce srdce a náležela cele jemu. Musel se jí ovšem zalíbiti pan Berangar, neboť málo mužů bylo tak vybraně dvorného chování a krásných jako on; dlouhé plavé vlasy rozlévaly se mu v měkkých vlnách na ramena a to vysoké bílé čelo a ty modré oči dodávaly jeho vzhledu tolik junáckého! V hradní kapli byl obraz sv. Jiří drakobijce a jemu se tak velice podobal pan Berangar, a Elvíra často upírala na světce oči a v něžné její hrudi probouzela se přání tak světská!

Na počest pana Berangara uspořádal pan Raimond skvělou hostinu, k níž sezval mnoho krásných paní a slečen z okolního panstva. Dámy upíraly na truvéra svůdné oči a mnohá ulpěla na něm snivým, roztouženým pohledem a Berangarovi — ač srdce jeho patřilo paní Ermesíně — lichotila ta sladká pozornost krásných dam. Nejedna však hleděla žárlivě na Elvíru, jež seděla truvéru po boku a byla opravdu nejkrásnější. Měla ohnivé temné oči, z nichž vyzařovalo cudné kouzlo, a chvílemi nezadržitelný blesk touhy zasvítil pod stinnými řasami. Bylo v ní mnoho násilně ztlumené vášně, jež hrozila propuknouti jako bouře. Odměňovala svého společníka za dvornou pozornost horkými pohledy, jež mu hnaly krev do tváří, a cítil, že Elvíra je mnohem svůdnější a žádoucnější, mnohem výbojnější než paní Ermesína, jež tak dlouho dovedla se stavěti klidnou.

Ač kolem něho vířil ruch a Elvíra ho stále zaměstnávala, přece hluboce se zamyslil a myšlenky jeho zaletěly do Avignonu. Veškerá místa opředená vzpomínkami plnými čistého štěstí zářila mu duší jako květ zrosený a obetkaný jemným duhovým jasem. Procházel všechna ta stajená zákoutí, kde často usedli, když srdce obou zmírala mocnou láskou a přece nikdo ani slova nepromluvil, ač každý tušil, že rety se jim chvějí touhou po polibku plamenném jak požár pekel! Jeden okamžik vzletěl ze vzpomínek jako zářivý fénix: seděli na kamenné desce sarkofágu pokryté reliefy. Větve jasmínu skláněly se něžně nad jejich hlavy jako žehnající ruce. Nedaleko nich zářila voda v basinu, v němž uprostřed se zdvihala skupina najad, na něž Triton chrlil proud vody. Jindy rozpustilá družina odpočívala. Bílá těla rusalek něžně se zrcadlila v klidné hladině. Veliké ticho, únavné, jaké rozprostírá se za dusných letních odpůldní, když za obzorem duní hrom a veškeré tvorstvo uniká v bezpečný úkryt, plnilo těžký vzduch. Každý pohyb byl nesmírně únavný. Paní Ermesina seděla nehybně jako kovová socha na desce. Opírala se rukou o mramor a svírala bílou blanku — balladu od něho. Oči její bloudily kdesi v dálce, ale rozbouřená ňadra a planoucí tváře prozrazovaly vnitřní boj. Pojednou jakoby se probudila, pozdvihla ruku a četla:

Jak vzácný démant tajím vaše jméno
a nikdy nevyřknu ho svými rty,
je láska zlatí jako slunce rosu . . .

Hluboké její zraky spočinuly na něm s němou otázkou. Mlčel. Tu promluvila:

— Ani já nejsem hodna, bych zvěděla jméno té přešťastné?

Učinila dva kroky a stanula u něho. Chýlila se k němu.

— Ani já nejsem hodna, pane Berangare? opakovala tichým hlasem, prochvělým touhou jako vzduch vůní.

Opět mlčel. Tu zaduněl v dáli hrom. Jakoby se obával, že blesky mu vyrvou to sladké tajemství, zašeptal nesměle:

— Jste nejvíce hodna, má paní. Nechtějte mne však oloupiti o to, co je mým jediným štěstím! Skloniv se, políbil její malou teplou ručku. A ona náhlým pohybem sejmula se své šíje malý zlatý klenot a podala mu jej. Pak rychle odkvapila. Bylo to ono zlaté srdce,

protknuté šípem, jež mu bylo ze všech reliquií nejdražší — — —

— Zdá se, truvére, že myšlenky vaše jsou daleko, vyrušil ho hlas Elvíry, jež nerada nesla, že zaměstnává se něčím jiným, než ji.

— Daleko a přece tak blízko, vzdychl.

Tím byla opět usmířena, neboť se domnívala, že ona je tou, na niž myslil.

Lahůdky, jež pokrývaly stůl, a vína, jež přinášela krásná pážata v barvách pana Raimonda, rozjařovala hodovníky. A paní Giralda z Taraskonu, jež okouzlovala všechny svým vtipem a duchaplností, překvapila pojednou novým návrhem: aby truvér byl pasován na rytíře dony Elvíry. Návrh byl s jásotem přijat

Rychle přinesen ze síně předků nádherný pozlacený trůn, a paní Giralda, jež byla na tento obřad předem připravena, podala Elvíře krásný aksamitový baret s vlajícím purpurovým chocholem a skvostnou loutnu stříbrem vykládanou, na níž bylo lze čísti slova:

L'amour est mon devise —

Dámy obklopily trůn s jedné a rytíři s druhé strany a Elvíra vystoupila. Dvě paní přivedly Berangara před trůn, kde poklekl na pestrém orientálním koberci. Kladly mu otázky, na něž klečící Berangar odpovídal:

— Slibuješ že budeš vasalem urozené dony Elvíry?

— Slibuji!

— Slibuješ, že nikdy nezapomeneš svých povinností a že vždy jsi hotov obětovati za čest své dámy svůj život?

— Slibuji!

— Slibuješ, že nikdy nepřestaneš býti dvorným ke všem paním a dívkám a že nikdy nepřestaneš jako rytíř lásky opěvovati jejich krásu?

— Slibuji slavnostně!

— Přejmi tedy odznaky svého stavu, a holduj své velitelce!

Tu sestoupila Elvíra o stupeň a vložila lehce svou nožku na skloněnou šíji truvérovu za nesmírného jásotu všech paní a rytířů. Pak zvolala:

— A nyní se ozdob!

Posadila mu na hlavu baret a podala loutnu. Podal jí dvorně ráměna odvádělna dřívější místo. Pak se uklonil. (Pokračování.)

Jak Zikmund Winter jel na jih.

K jeho šedesátým narozeninám. *)

Asi před dvaceti, nebo snad už více lety Národní Jednota Pošumavská usnesla se pořádati přednášky po českém jihu příslovečně tak zanedbaném, k jeho kulturnímu povznesení. Pro Vodňany ustanovena ústředním výborem hned celá řada přednášek, z nichž první ohlášena na prostřední svátek vánoční, na sv. Štěpána. Ukolu že se ujal s nevšední ochotou prof. Zikmund Winter, oznámil dopis ze spolkového ústředí pražského, a odbor místní ve Vodňanech učinil hned »všemožné přípravy«, totiž prozatím jen řekl na obci o propůjčení divadelního sálu a dal na rohy nalepit plakáty.

Otakar Mokrý sice bručel, ano zle láteřil, co že takový spolek vždycky si něco vzpomene a o svátcích ani nedá člověku pokoj a čert aby vzal vůbec všechny spolky a hlavně všechny přednášky, o které nikdo nestojí a do nichž beztoho nikdo potom nejde než my, kteří to nepotřebujem. Ale to pan notář vodňanský vždy tak dělal rád rámus, ze zvyku pouhého. Byli jsme rádi, když k nám někdo zavítal, do naší osamělosti venkovské. Tady byla ke všemu na váze okolnost, že přednášeti má u nás Zikmund Winter, s nímž jsme se osobně dosud neznali, i těšili jsme se upřímně, že s ním se při té příležitosti seznámíme.

Příjezd jeho ohlášen vlakem vyjíždějícím ráno z Prahy, v poledne do Protivína, kam jsme na saních jeli hostu naproti oba, já s Mokrým. Zachouleni do kožichů, s vyhrnutými límci, nohy v kožešinových pytlích, na hlavách beranice s ušima,

*) Zprotivily se mně trochu ty oslavné články, které se každému našemu vynikajícímu člověku snesou na hlavu, když je mu padesát let, opakují se v šedesáti letech a stupňují v sedmdesáti. Umínil jsem si, že každému takovému jubilantu vypravovat budu k vůli změně raději něco špatného z jeho života. Učinil jsem již pěkný začátek s Mikulášem Alšem k jeho padesátce (k šedesátce mám zase už něco připraveno a těším se nedočkavě, až bude mu šedesát; jistě také milý mistr na šedesátku svou se těší) — pak o sedmdesáti letech drahého našeho Adolfa Heyduka jsem se též chvalně už osvědčil (mám toho dosti ještě v zásobě o něm, jedno horší než druhé, stačím na deset jubileí — dej Ti jich Pán Bůh dočkat, příteli! —). Nyní hodlám pravidelně pokračovat ve svých šlechetnými jen úmysly nesoucích se pokusech . . .

jen sotva špičky nosů že nám čouhaly ven na vzduch, tak jsme sedali do sani.

Byla nehorázná zima, mrzlo jen praštělo; umrzlý sníh pod nohama jen svištěl a koňům se z nozder kouřilo, jakoby bafčili z dýmek. A vítr fičel jako zběsilý, bez oddechu hvízdal svou pronikavou, u nás tak dobře známou arii a profukoval i naše zvířecí obaly. Zkrátka nefalšovaný, pravý zimní den, jaký dovede být u nás v jižních Čechách na otevřené všem rozmarům přírody rovině.

V Protivíně jsme slezli, něco jsme v restauraci nádražní vypili nejspíš — nu, Bůh odpusť! snad v tom byl i alkohol; pak jsme čekali na peronu na vlak.

Přisupěl mrnným slepičím poklusem, jakým v počátcích svých slynula rakovnicko-protivínská dráha.

Z vozů vylézali pasažéři; mnoho jich nebylo, i v tom ohledu byla tenkrát naše dráha proslulá.

Ale i z toho mála — který je náš očekávaný host? který že je náš Zikmund Winter? — —

Konečně: »Tamhle to je on! To je on jistě!..«

»Ale jak to sem jede, pro Boha,« ozvalo se leknutí.

»Takhle nemůže si věru teď vyjet nikdo na cestu než takový professor, který zapomene tak snadno na zimu, jako na deštník!« zahučel v ustrnutí Mokrý.

Pan Zikmund Winter byl oblečen jako na Příkopy si vyšel včera odpoledne na procházku, kdy bylo asi v Praze teplo jak na jaře (i u nás byla na Boží hod obleva a teprve v noci zas náhle přituhlo). Že může do rána utuhnout, nenapadlo mu nejspíše ani z daleka.

Skoro šviháckv zdálo se nám huňatým medvědům, že vypadá ve svém elegantním velkoměstském krátkém zimníčku a glacérukavicích. K tomu jen že na cestu přes bedra si přehodil plaid — ale snad ani nápad: vzíti aspoň tuto ochranu proti možnému nachlazení, v něm se nezrodil, spíše byl asi cestovateli v poslední chvíli před odjezdem proti jeho vůli vnucen starostlivou chotí; byl to lehký dámský plaidek z alpakové jemné vlny, jak se tehdy nosil, s francličkami, jen tak přes ramínka, aby se nenastudila cestou z plesu, sáhající sotva po pás.

Vyšli jsme hned kolegovi literátu naproti a vítali se s ním srdečně.

Klepal se zimou; zuby mu jen cvakaly.

Vagóny železniční na naší dráze se totiž tenkrát ještě nevytápěly parou, jako dnes, jenom plechové nádoby naplněné horkou vodou byly při výjezdu vlaku dávány do vozů pro zahřátí pasažérů.

Nežli se dojelo však do Příbrami, byla voda již studená a kovový obal spíše ještě studil do nohou než hřál.

Od Březnice dál začalo se v kupé pravidelně tancovat — přeskakovalo vše pojednou s nohy na nohu, poskakovalo si vysoko do výše, tleskalo do dlaní a k tomu si pozpěvovalo, jako v náhle epidemicky propuklém veselí.

To ovšem pán z Prahy nevěděl.

»Ten si myslel jistě, když jede na Jih, že tady u nás rostou pomeranče,« vyslovil se Otakar Mokrý, básník, malebně.

Hosta jsme zatím zabalili jak jsme mohli do kožešin a houní a tryskem koní po silnici šlo to do Vodňan.

Wintra hned k nám nahoru, kde čekal oběd.

Ale host ani slyšet o jídle, jen prosil o šálek hodně horké polévky, a odpočinout aby si mohl.

Tak jsme obědvali tenkrát sami, bez milého hosta.

Ten ležel v mém pokoji, kde mu hned vytopeno a ustláno, aby si lehl a vyhřál se.

Moje žena v strachu o něho, co chvíli chodila na zvědy. Myslela nejinak, nežli že nám tu host náš umře — ale více než jeho, lehkomyslníka, v družnosti žen i sobě neznámých, litovala ubohou paní v Praze, která jistě že bude tam v hroznych tonout starostech o to její veliké dítě, jak se asi má tady v daleké cizině a jestli se ho ujmou náležitě soucitní lidé . . .

Ležel pořád jako zabitý, ne a ne se zahřát ani v peřinách, byl všecek promrzlý až do kosti.

Byli jsme připraveni na to, odříci přednášku.

Ale to prof. Winter nechtěl, nepřivolil.

A když byl čas, vzchopil se, vstal, a šli jsme s ním do divadla.

Tady zas mysleli páni pořadatelé, že když žijeme na jihu, stačí docela lopatka uhlí do železných kamínek, postavených za jevištěm, aby se vytopil celý sál, dlouhý jako Chvalšiny.

Obecenstvo přehojně se dostavivší, sedělo ve svrchních šatech, v zimnicích a pláštích.

A pan přednášející, chudák, v salonním lehkém úboru, zasedl na jevišti ke stolku prostřenému kávovým ubrusem, na němž stála veliká láhev vody z pumpičky na náměstí. Dobrý truňk staročeský zcela připadně podán tu hostinně Zikmundu Wintrovi, řízný, studený jako led, zrovna od čepu.

Četl jeden ze svých výborných Rakovnických obrázků, z rukopisu.

Jenom že tu nešťastnou děvu tam nějak urychleně popravil; směle přeskakoval slova i řádky svého pěkného povídkového líčení, už jen aby co nejdříve právní ortel byl na ni katovsky vykonán.

Po přednášce jsme Wintra vedli zas domů, sice ve vší slávě, ale za vážných už opravdu obav o jeho zdraví.

Rovnou šel zase do postele.

Asi za hodinu však přišel přece mezi nás, kteří jsme hodovali vedle. Snad ho zahnal k nám více hlad, který se přirozeně po celodenním postu přihlásil, nežli touha po společnosti.

Přivítali jsme ho, jako by byl vstal z mrtvých. A byli jsme na konec veseli všichni; Winter s námi.

Dobře vše tedy dopadlo nad očekávání. Nic se nestalo v celku.

Druhého dne měl Zikmund Winter jeti přednášet ještě do Netolic.

To však už nejel. Telegraficky byla na jeho žádost přednáška tam odřeknuta.

Vrátil se do Prahy. Měl patrně dost Českého jihu, jeho neznámých mu požitků, radostí a rozkoší.

Když podruhé zase jel na jih, byl jistě už opatrnější. *Fr. Herites.*

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

u — a co Baumann?«

»Příteli: tenorista!« zvolal Beiger. »Těm si rozum sedne vždycky do chřtánu. Co je mimo kapelníkovu hůl — o tom nemají ponětí. Ona mu otvírá dopisy — gáži jí musí odevzdat — ona ho vodí ke krejčímu. Člověče — jaké nabídky on dostává od ženských — to byste žasl. A od jakých ženských! Doktore — my jim líbáme ruce — ony mu líbají nohy. No — také jednou na to posvítíme.«

»Praha je louže — tady by Augiáš propadl,« zasmál se Lucar.

»Abyste tedy věděl: Baumann nechtěl jít k Hýrovům. Sirotková nechtěla. Ale já to zlomil. Ona mne má dobře zapsaného. A když jsem řekl, že bych šel s ním a zase ho přivezl, svolila. Tu podmínku byl Baumann vyřkl. Rozumíte tedy, proč ho musím doprovázet. Ne na pianě — ale v kočáře.«

»Zítra dostanete psaní od Hýrové. Pozve vás nejdříve k úradě o tom večírku. Jenom prosím — nikoho z literatury mi tam nestrkejte bez dohody se mnou. Aby se nám tam pak někdo neroztahoval, kdo by nám mohl býti velice nepohodlný.«

»To se přece rozumí samo sebou,« — přisvědčoval Beiger, podávaje ruku Lucarovi.

V tom se na chodníku, kde stáli, objevila skupina herců. Ze zkoušky se hrnuli. Jako lavinou pojati byli Lucar s Beigrem veselou družinou, která si šla zakouřit, popovídat a zasmát se na nábřeží. Oba lapači novinek ze zákulisí byli ve šťastné situaci hochů, kteří se dostali na třešni, když po hlídači nebylo památky.

Rádi se dali tedy strhnouti rozjařeným hloučkem.

VIII.

Když byl Vlach přijal schválený parcelační plán Rubešových pozemků, vypravovalo se po předměstí, že to vlastně získal malý zlatodol. Městské inženýry má v kapse, městskou radu v hrsti — ach, hračkou mu bude vytvořit tu novou část města. Škoda, že třetinu půdy od Rubešových získané tvoří skalnatá stráň, bránící jako hradba sousední předměstí. Nebýti toho, vyrostla by tu rychle nová Praha, která by jako nádherná sponka uzavřela pás předměstí kolem metropole vzniklý.

Stráň ke všemu sousedí s hlubokými jámami, jež patří v katastr sousedního předměstí. Jest to majetek němého podivína, který všechny nabídky podnikatelů pošetile odmítá. Nabízeli mu značné sumy, slibovali zvláštní výhody.. ku všemu vrtěl umíněný staroch jen hlavou. Neprodá a neprodá.

Ale v několika dnech po té, kdy Vlach se nad schváleným parcelačním plánem doma spokojeně usmíval, rozlétla se zpráva, že němý tvrdohlavec přece jenom své propasti prodal. Učinil tak prý k radě jediného svého přítele, řeholníka kteréhosi pražského kláštera. Když jej mnich přiměl k povolnosti, objevil se u němého starce Vlach a učinil nabídky tak výhodné, že se druhého dne psala již u notáře smlouva.

Klášter dostal v neděli na to pěknou pomoc od Vlacha. Otec quardián přijal několik tisícovek pro zbožné úkoly svého řádu jako oběť člověka, vděčného, že se podařil dobrý úmysl.

Znalci pražských poměrů prohlásili, že Vlach touto koupí osvědčil přímo ženiálnost. Stráň bývalých pozemků Rubešových roztrhá. Z hrubých kusů nadělá staviva, dlažebního kamene — štěrk prodá na silnice a zbývající drtí vyrovná přiléhající propasti. V sousedním předměstí je regulační plán úplně hotov — Vlach potřebuje dle něho jen pozemky rozkrájet. Kde dům padne na jámu, nebude třeba ani vykopávek pro sklepy. Postaví zde domy s úžasnou úsporou — bude-li stavět rychle, vytvoří tu ve výhodném poblíží Prahy hledanou čtvrť. Již donutil obec, aby koupila od něho parcelu pro školní budovu — o uliční dráhu příští hlavní třídou počalo se vyjednávati — zalidní se tato hned, jak se nad syrovými zdmi zarůmění střechy.

A již tu sta a sta lidí počalo se hemžit. Bankovní domy nabídly Vlachovi tak výhodně stavební kapitál, že mohl směly podnikatel ihned začít s dílem v nejrozsáhlejší míře.

Processim chodili se lidé dívat na místo, kde měly tvrdé skály ustoupiti novým částem dvou pražských předměstí. V mraveništi, ve kterém dělníci do sebe až vráželi, hledal každý Vlacha. Ukazovali si smělého muže, který šel trhat skalnatý břeh, aby se Praha mohla rozlíti až sem, vyprávěli si o něm, že běhával jako ošumělý palíř před nemnohými léty po lešeních, a dodávali šeptem, že si vzal za ženu osobu z vykřičeného domu. Pak prý nevěřit pověře, že penize, s jakými jeho žena přišla, jsou plny štěstí!

Závistivě měřil kde kdo Vlacha. Snažili se vyčísti z jeho vrásek, pohybů, z pohledů jeho malých očí — je-li opravdu tak šťasten, jak se svět domnívá, není-li někde sled hořkosti v jeho řeči, žal, že musil pro zárodek svého bohatství do tak rmutného klína, s jakým přišla jeho žena.

Ničeho se nedočetli. Vlach jadrně klel, zdravě se rozkřikoval, dělníky honil, s dozorci a paliry chvíli se hašteřil a chvíli zase smál — jakoby v hlavě nic jiného nemělo místa než starost, jak tu zbuduje Praze nové město.

Ale přece byl v té poněkud schýlené lebce kouteček, kde nebylo ani stopy po vápně, parcelačních plánech, stavivu a rozpočtech. Měkce tam měla ustláno myšlénka na svůdnou, líbeznou ženu. Na paní Hýrovou.

Jak jen trochu poklesly starosti o podniky pod práh vědomí, už tu byla krásná panička — jako ohnivý obrázek vržený broušeným sklem do nevlídné tmy. Už se na něho smála, lákala jej jiskrami chytrých očí, jako pružná rákosina zakomíhala se před ním — ale, co platno! Už tu zase byly dotazy palirů, dodavatelů, vozků, dělníků — a obrázek zapadl jako když svíčku sfoukne.

Našel-li doma chvíli, že se mohl pomazlit s Hýrovou ve svých vidinách, už tu byla zlá instance na tyto tajmé přečiny.

Žena! Trudovitá, neforemně otylá, s očima věčně rudnoucíma — a žárlivá. Ta vyskočila hned za obrázkem Hýrové jako stín, křikla mu do sladkých vidin, zaškaredila se mu do jeho veselého toužení.

Neměla potuchy, kdo se tak často stěhuje do Vlachovy duše, ale cítila, že je tam nebezpečný útulek pro cizí ženskost. Padal na ni strach z vlastní minulosti, zrcadlo křičelo jí výstrahy do uší — Vlach zastavoval se doma nyní jen na minutu, jakoby byl vyskočil z rychlíku, který už zase volá rozčileného pasažéra — jak vypatrat, kam vedou všechny mužovy cesty? Není strach, že těžkýma nohoma zamotá se v nebezpečné nějaké vlečky?

(Pokračování)

Sůl.

Všecko v Čechách máme:
uhlí, perly, kovy,
jenom sůl že schází,
už se dítě doví.

Proto snad nám dává
svět jen samé žely,
abychom ji ze slz
svojich vyráběli.

Jenom sůl nám schází,
s níž jde všecko k duhu,
a přec vždy tu hotov
zasolit druh druhu.

Všecko máme, všecko,
jenom sůl — to boli!
Že tu aspoň není
té attické soli!

Blažej Orlík

DR. R. J. KRONBAUER.

Episoda z druhé persekuce českého národa.

Z »Černých hodinek« v Máji.

Přišel na řadu J. M. Hovorka, jenž upoutal vzpomínkou, která zraje do let jubilejních.

Za mých studentských dob — vypravoval J. M. Hovorka — vycházelo několik psaných časopisů. Pamatuji tři . . . o jednom kolovala lichotivá pověst, že má výbornou prósu, o druhém zase, že mívá daleko lepší verše. Abych však pověděl, kdy se tyto pamětihodné události odehrávaly . . že ano? Bylo to roku 1868, kdy vládlo ministerstvo »Giskra-Herbst«. Zdá se, že to nemá nic společného s naivním studentským časopisem — ale budu míti co nejdříve příležitost dokázati pravý opak.

My realisté z Panské ulice vydávali psaný časopis »Lípa«. Studenti akademického gymnasia, mezi nimiž hlavní slovo příslušelo Stupeckému a Wintrovi, měli onen orgán, jenž nad ostatní publikace toho směru vynikal po stránce básnické.

V bytě Krupkově (nyní red. Národních Listů) v Jámě jsme se každou sobotu scházívali, oba časopisy se tam předčítaly a kona y se dlouhé a temperamentní porady o věcech budoucích.

Třetímu listu, jehož jméno bylo: »Melpomena«, stál blízko nynější redaktor »Národních Listů« Vilém Ryba. Studenti súčastnili se v těch dobách všeho národního života, a rozumí se samo sebou, že horovali a žili především pro divadlo. Tušilo se tehdy docela správně, že v divadelní činnosti kotví mnoho dobrých a prospěšných zárodků.

To byly doby, kdy se páslo po každém volnějším projevu a kdy se ve všem hledalo čertovo kopýtko velezrády. Studenti hrávali divadlo v Láznich na Malé straně a v populární tehdy místnosti »u Šturmů«. Nějaké nedopatření mělo za následek, že policie zakročila a zahájila pravou honbu . . . předně po členech a protokolech volného studentského sdružení Thalie a pak po studentských časopisech. Policie totiž zkonfiskovala »Melpomenu«, a poněvadž se tu dočetla i zpráv o jiných studentských podnicích, zavedla rozsáhlé vyšetřování. Naše »Lípa« zabavena v bytě kamarádů Cicvárka a Časlavského v Perlové ulici. Bylo zle . . . strašlivě zle. Vyšetřováním rozvětveného spiknutí pověřen známý rada Ullrich, jenž, jsa Němec, neovládal dostatečně českého jazyka a výslechy měnil doslova ve frašky.

Ullrich počínal si vůči nám s přísností inkvisitora, jenž nezná soucitu a smilování. Jednoho po druhém povolával do své úřadovny, kde studenty podrobil křižovému ohni otázek. Výslechy trvaly tři až čtyři hodiny a facit všeho byla — nesmrtelná blamáž vyšetřujícího soudce, kterého nejlíp karakterisuje tato episoda. Ullrich četl básně tak zkomoleně a takovým akcentem, že bylo ihned jasno, že nechápe smyslu slov. Na mne spustil: »Vy píšete »bázně«, že ano? Co to má znamenat, co jste tím chtěl říci, když jste psal:

»Poklid prchl z útrob mých,
jak duše ze zemřelého,
probírám se v vzpomínkách svých,
žele blaha prchlého?«

Jaké »plácho« jste měl na mysli? Příznejte se . . sic to s vámi špatně dopadne . . .«

Za živý svět nedal se tento jurista přesvědčiti, že básnička je tak neviňoučká jako právě narozené děcko.

Rozumí se samo sebou, že ze všeho ani přísloveční myš nevyběhla. Vyšetřování bylo zastaveno, a kdyby nebylo Ullricha, snad by si byl nikdo na aféru ani nevzdechl.

Než budu pokračovat, prohodím jenom několik slovíček na objasnění. Měli jsme tak zvané »Bürgerministerium«, nazvané po svých hlavních sloupcích: Taaffe-Herbst. První zastupoval tak zva-

nou »Trojku« (Taaffe-Berger-Potocki) — druhý »Pětku« (Hasner-Gskra-Herbst-Brestl-Plener). Ministři podali císaři memorandum, v němž navrhovali, jak by bylo možno poměry v říši urovnati. »Pětka« byla pro zachování směru dosavadního, pro pokračování německé, výbojné politiky; »Trojka« doporučovala návrat k federaci.

Vařilo se to tehdy v celé říši klokotem. Praha od jakživa brala na všem nejživější účastenství. Bylo mnoho bolavých vzpomínek a vyhlídky do budoucnosti zoufalé. Pracovalo se zimničně o zlomení každého odporu. Jsou ve smutné paměti události těchto dob, kdy zaviráni redaktoři, zakazovány schůze a novinářům navalovány pokuty a konfiskovány kauce.

To byla tak zvaná »druhá persekuce českého národa«, kdy bylo do opravdy velkou odvahou býti novinářem. Žurnalistika česká ztratila na kaucích ohromný obnos 66.000 zlatých a redaktorům vyměřeno 64 let žalaře.

V tak pohnuté době nemohli ovšem a také nezůstali pozadu ani studenti. Aby byl tak rada Ullrich tušil, co se tropilo za jeho zády. V »Lípě« ovšem nenašel politickou parodii na národní píseň, začínající verši: »Dvě stě let jsem u vás sloužil... a nic jste mi nedali...«, ale slyšet ji mohl každý den. Jednu sloku složil Hnilička, druhou Gutvirt, třetí já, ostatní sloky Emanuel Züngel.

Studenti měli tenkráte dostaveníčko v hostinci »u Šedivých« na Pernštýně. Každou sobotu pořádalo tu koncerty sexteto slepců, jež bylo v té době po Praze nesmírně populární. V sextetu byl nejplatnější silou slepý zpěvák, jenž si pro každou sobotu připravil nějaký časový kuplet neb hodně naostřenou politickou písničku. Slepec byl mladý muž sympatického zevnějšku, měl příjemný, silný orgán, dovedl temperamentně věc přednésti, a není divu, že těšil se v pražském obecenstvu veliké oblibě, a že bývalo »u Šedivých« tak nabito, že by bylo chvalně známé jablko snad do opravdy nepropadlo.

Zpěvák přednášel a zpíval na podiu věci, jež by nikdo nikde nesměl vytisknouti, a za které by byl redaktor i časopis dostal pořádně na paměťnou. Policie měla totiž tolik práce, že na zpěváky nadobro zapomněla. A milý slepec bušil do každého, jenž měl u nás vroubek — ba on ani pana policejního rady Dedery nešetřil. A to bylo jistě vrcholem odvážlivosti.

Právě tyto časové kuplety byly toho příčinou, že »u Šedivých« bývala sobotu co sobotu hlava na hlavě. Studenti totiž objevili u slepce neobyčejný talent... dovedl každou písničku upraviti do nějaké populární melodie, sufléři jeho pamatovali vždycky na nějaký hodně obsažný refrain... slepec přezpíval sloku a refrain při druhé zpívalo s ním rozjařené publikum s takovým nadšením, že byla do opravdy radost poslouchat.

Velkou sensaci budila tehdy po Praze zejména písnička, kterou jsme slepci zaimprovisovali a která působila jako magnet. Na tři sloky popěvku se pamatuji. Zněly takto:

Excelenc pán Gis...
ve Frankfurtě kdys
chtěl dát věšet všechny krale,
teď je rád, když nenadále —
policajtství zbliz.

Excelenc pan Her...
všeho práva džber,
zlepšil v říši fundamenta,
vynalezl justamenta,
všech konstituc kver.

Pane Bože můj,
jen mne opatruj,
mne myšlenka pořád straší,
že někdo tu »Pětku« naši
promění... fuj... fuj...

Jednoho dne přisedl si k našemu stolu — seděli jsme blízko podia, abychom měli našeho slepého »tlumočníka« po ruce — záhadný človíček. Nevěděli jsme, kdo to je, ale k člověku tomu pocítili jsme všichni nevysvětlitelný odpor. Lístkem byli jsme upozorněni, že usedl mezi nás — tajný zřízenec Dederovy velmoci. Byl to, jak jsme se později dozvěděli, nováček, jenž v Praze nedlouho působil a dobře se tu ještě nevyznal.

Pozorověl patrně, že incognito jeho dlouho nepotrvá a proto asi odhodlal se k rychlému zakročení.

Přisedl ke zpěvákovi a začal ho vyslýchati.

»Tu písničku vám někdo udělal... že ano..?« Slepec, aniž by hlavy otočil, praví:

»Ano... kdosi mně ji z obecenstva předzpíval...«

»Nemáte ji snad napsanou? Tuze rád bych si ji opsal...« dotíral tajný.

»K čemu? Napsané by nemělo pro mne ceny,« odpovídá zpěvák, jenž ovšem už věděl, kolik uhodilo a kdo si to na něho přivstal.

»A jak vypadal ten člověk..? — Byl vysoký nebo malý, měl vousy anebo neměl? Byl to student, že ano?«

»Nevím.. pane.. nikdo mne na to neupozornil..«

»Jen si vzpomeňte,« dolehal tajný... »povídáte, že vám písničku předzpěvoval... to přece trvalo hezkou chvilku a za tu dobu jste si ho jistě dobře prohlédl. Dost možná, že sedí někde tady... podívejte se, není-li zde — není-li to snad některý z té skupiny studentů u vedlejšího stolu?«

Zpěvák obrátil k němu obličej a do opravdy překvapen a udiven zvolal:

»Ale, pane, co to ode mne žádáte za nemožnosti?... Což pak nevíte že jsem — slepý?«

Tajný se kousl do rtů a za chvilinku se ze sálu vytratil. Poslali ho na výzvědy, ale zapomněli ho asi informovat — —'

Náš lev.

V aleji stojí dvouocasý lev
s vypnutou hlavou,
v hrdle mu vázne řev
na šelmu jakous dravou;
děti, jež u něho hrají,
mnoho se o lva nestarají,
jen jeden hošek smělý
hled k němu zvedá stmělý,
hřívu mu hladí,
s máslem chléb dává mu kradí:
»Na, vezmi si z mého, vezmi, snad
nikdo tě nekrmí a ty máš hlad.
Nic nechtí ti dát, ni kost, ni hrstku viky;
proč, hladný, nevrhneš se na své protivníky?
No, zařvi hlasitě a ohonem sekni,
leč než to učiníš, my bojíme se, řekni!
řekni nám to všem,
ať v čas utečem!

Adolf Heyduk.

Ze soudní síně.

Z Arizona-Kickeru opsal Alfred.

»Konečně!« zvolal asi každý poctivý občan a předplatitel našeho listu (oba tyto pojmy jsou totožny), když zákon o vraždách dosáhl schváleni senátu.

Ano, dnem, kdy zákon začal působiti, postoupili jsme na dráze pokroku ne o krok, ale o celou míli, a to tempem tak rychlým, jakým utíkal ctihodný náš kolega z redakce Black-Staru, když ukradl v kostele Baptistů schránku s milodary, a div nevzal s sebou celý pilíř, na který byla schránka přinýtována. Ovšem, porovnání to kulhá, protože my rychlostí tou pokročili v před a on utíkal před kriminálem, ale ctihodný kolega z redakce svrchu řečené také kulhá od večera, kdy navštívil paní Crownovou, a pan Crown . . . ale o tom jindy.

Zákon schválen, a tím také pozbyly dosavadní zákony o vraždách platnosti i formálně. Ve skutečnosti neplatily ovšem už dávno.

Zásadou dosavadního zákonodárství bylo: život za život, hlava za hlavu. Dobrá, ale má-li býti zákonodárství v celém svém rozsahu prodchnuto stejnými zásadami, mělo by se dle zásady »život za život« rozsuzovati »krádež za krádež, bigamie za bigamii«, a i náš ctihodný kolega z redakce Black-Staru, ač se kdysi z dlouhé chvíle obíral přírodopisem, chytaje motýle a časem i cizí koně, a má tedy jakousi odbornou praxi, by se asi zle bránil, kdyby jej nějaký tramp okradl a soud uznal, že má teď ctihodný kolega nejen právo, ale i povinnost okrásti zase trampa, nebo kdyby tenkrát, když pro tu bigamii tak lacino vyvázl, byli soudcové rozhodli, že si za trest má jeho roztomilá, šilhavá paní dva muže —

Z této ryze právnické úvahy, jejížto kostru nám dal přítel a dlouholetý odběratel našeho listu, Široký Tom, hostinský v Prairie-Streetu č. 25, vznikla touha, přizpůsobiti i zákon o vraždách zákonům ostatním, hleděti především na napravení zavíněného zla. Mrtvému nepomůže, oběsíme-li vraha, a jako jest zloděj povinen nahraditi krádež, určil nový zákon, že ten, kdo někoho zabil, má býti bez výjimky odsouzen, aby se staral o řádnou výživu těch, nebo toho, které zavražděný živil. Aby pak pozůstalí, oloupení o milujícího živitele, nestrádali v žádném případě, přijat k zákonu dodatek, že to, čeho se zvrahovy práce nedostane na řádnou výživu pozůstalých, má se doplniti ze státní kasy.

Zákon tento je tím vítanějším, protože se dosavadní zákon o vraždách u nás nekonal. Kdo z nás pamatuje zde popravu, skutečnou popravu se sheriffem, constably a všemi, kdo na popraviště patří? Nikdo! Vznešený Lynch, ušlechtilý smysl bodrého našeho lidu pro spravedlnost, to odbývá kratčeji. Pověsil na strom, vyprázdnit revolvery a domů! A i Lynch se pomalu již kazil. Vždyť se poslední dobou stalo, že několikrát lynčovali skutečného lumpa a pachatele — a to už není ta pravá zábava!

Jakmile nabyl nový hrdelní zákon platnosti, adoptovali jsme šest ubohých sirotečků ze zdejšího sirotčince; nebe nám udělilo letorostů také šest, máme toho tedy i se ženou doma třináct kusů. Podotýkáme to jen mimochodem, protože nás poslední dobou několikráte navštívili pánové, jejichž politické názory se patrně odlišují od našich, a způsobem zcela neomluvitelným se chlubili novými výrobky z továrny bouchaček bratří Shrewsů. Na štěstí bývají obyčejně zásadním odporem proti temperenclařství tak vzrušeni, že střílejí na dvacet metrů na pravo či na levo, ale člověk, jehožto nervy jsou prací o všeobecné dobro a o vytlučení předplatného z gentlemanů, kteří dle výroku všech

A KÖNIG: NIOBÉ.

čestných lidí přestávají býti gentlemany na dobu, po kterou nám předplatné dluhují, tak zmořeny, že jej rozčiluje i poletování jediné mouchy po redakci, necítí v nervovém svém systému úlevy, když mu po redakci lítají olověné hrášky.

Proto a vzhledem na přísloví, že když Pánbůh dopustí, i motyka spustí, upozorňujeme všechny tyto jinak ctihodné občany na znění zákona svrchu vypsané a upozorňujeme je, že je třináctka nešťastným číslem!

Včera rozhodoval soud poprvé dle tohoto nového zákona.

Jak známo, byl John z Whitereweru, zvaný Slaměný, přijat a vychován starou vdovou Greencornedovou, která se nad ním ustrnula hlavně proto, že byl slaboučký a že měl obě nohy tolik pokroucené, že když chtěl jíti do Springbornu, ležícího, jak známo, od Arizony na východ, viděl po třihodinném pochodu zapadati slunce v idylickém Lactmoddlu, kvetoucím na západě od sídla věhlasné naší redakce. Byl to zkrátka spratek, jak vtipný a pravou humanitou prodchnutý náš lid říkává, a zlaté srdce vdovy Greencornedovy se ustrnulo nad ním právě pro tuto jeho ubohost.

Ale Slaměný nečinil se nikterak, aby jej zařadili do dětských čítánek za vzor vděčnosti. Dokázalo se mu, že již v pátém roce věku svého žvýkal tabák. To by ovšem nebylo nic zlého, protože ve svobodném našem státu jest každému občanu volno žvýkati, co chce, krom ucha sousedova, neudělil-li mu tento k tomu povolení, — ale dokázalo se také, že žvýkal tabák mexický, vyrobený našimi nepřáteli, tabák, který poctivý Amerikán do úst nevezme, leda by jej dostal darem, načež příznivce svoje zvláště upozorňujeme.

Později kluk kradl ovoce, lámal stromky — a nejen to, ale vypaloval i divoké včely, vypichoval ptákům oči a škubal čínské kuli prudce za copy, slovem, trápil zvířata, seč byl, a měl z toho satanskou radost. Křivé nohy mu byly výmluvou, že se nemůže naučiti řemeslu nějakému, a stará jeho pěstounka se dřela a z mozolů svých Slaměného krmila a napájela. A hlavně to napájení stálo mnoho.

Slaměný stále divočel, počínal už vypalovati chatrče za městem, vylamovati koleje na trati Forest-Riwerské a krásti v naší redakci rukopisy lyrických básní — Ovšem, nic z toho se mu nedokázalo, ale jsme o tom přesvědčeni tak pevně, že by to mohl bezpečně odpřísáhnouti každý náš abonent.

Konečně nastala katastrofa.

Slaměný přišel domů opilý a rozzuřen — patrně tím mexickým tabákem; tabák z obchodu tchána našeho, Sivého Jima, na Buffalo Squaru 29a, jest jako mléko s medem a růžovým olejíčkem — chtěl na staré Greencornedové peníze, ta jich neměla, a on ji udeřil do spánku těžkým kyjem. Odebrala se bez meškání do nebe přijmout odměnu za veškeru svoji obětavost.

Protože bylo všeobecně známo, že se dal Slaměný na útěk do Lactmoddlu, rozjel se sheriff na východ, zatkl jej u samého Springbornu a postavil jej pod zárukou pěti tisíc dollarů před soud. A ačkoliv se obhájce namáhal seč byl, aby Slaměného vysekal, dovozuje, že byl v době vykonání zločinu choromyslným, protože jeho křivé nohy jsou samy sebou úplným důkazem duševní abnormálnosti, an nerozeznává pachatel, co jest pravé a co levé, a vytýkaje výslovně, že vdova Greencornedova zahrnovala Slaměného dobrodiním tak velkým, že jeho váha musí v duši každého rozumného člověka budíti protitlak a odpor, uznán Slaměný přece jen příčetným a rozsudkem stanoveno:

»John z Whiteriweru, zvaný Slaměný, jest vinen, že zlým přičiněním a mocí přivedl tělo vdovy Kate Greencornedovy z bytu jejího v Hliněné ulici č. 37 do hrobu č. 144/XL na ústředním hřbitově a duši její z tohoto trudného života v život onen, ve kterém, jak jí celý soudní dvůr přeje, požívá nebeské radosti, dopustil se tím zločinu vraždy a odsuzuje se vedle usnesení zákonodárného sboru státu Arizony ze dne 1. dubna 1906, aby se staral o dobrou výživu těch neb toho, koho zavražděná živila. Z bedlivého šetření, vykonaného sheriffem, živila vdova Kate Greencornedova jen jediného člověka — Johna z Whiteriweru, a odsuzuje se proto řečený John z Whiteriweru, aby se nadále živil sám, a protože mu křivé nohy a známá lenivost nedovolují, aby sobě opatřoval dostatečnou výživu prací, uznává soudní dvůr dle téhož usnesení zákonodárného sboru, že má stát na doplnění řádné výživy Johna z Whiteriweru přispívati měsíčně pětasedmdesáti dollary až do doby, kdy by John z Whiteriweru buď sám ochoten byl větší výdělek si opatřovati, nebo kdy by Bůh nebo někdo ze smrtelných tvorů zařídil, aby John z Whiteriweru opatření vůbec nepotřeboval.«

Jak nám z bezpečného pramene sděleno, neodvolal se Slaměný z rozsudku, a my gratulujeme zákonodárcům i soudcům k tomuto prvnímu případu praktického provádění humánního zákona, kterým jsme stoupli v čelo civilisace, jejímžto praporcem se od jakživa býti snažil Arizona-Kicker.

K všeobecnému povšimnutí: Opakujeme, že redaktor tohoto listu živí třináct krků! Pozor na bouchačky!

Omnia vincit amor?

Dva milenci se setkali —
O, mladí byli, byli krásní! —
A city svoje druhu druh
projevil sličnou, žhavou básní.

Jak prška čaroskvělých hvězd
se sloky obou rozjiskřily —
on básník — ona básnířka —
se v jedno, v Poesii slili.

Už každý knihu veršů měl,
teď vrhnou ji do světa směle —
A oba se pak rozvedli
ve rvačce o nakladatele.

Isis.

K. Liebscher: Studie. 2055

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Prof. MUDr. Alfréd Slavík †.** Český učený svět ztratil v prof. Slavíkovi znamenitého příslušníka, jenž svou činností získal si zvučné jméno i za hranicemi. MUDr. Alfr. Slavík, bývalý rektor české vysoké školy technické, řádný profesor mineralogie, geologie, pedologie, meteorologie a klimatologie, byl pravou ozdobou profesorského sboru, jemuž přináležel. V nekrologu jsme se dočtli, že prof. Slavík ulehl krátce před vánocemi následkem přepracovanosti. Nikomu ani ve snu nenapadlo, že už nepovstane. Nebylo frází, napsalo-li se o zesnulém, že se těšil pro své vynikající vlastnosti osobní opravdovým sympathiím — byl mužem vzácné, ušlechtilé povahy, milý, zlatý člověk — a proto zpráva o jeho úmrtí překvapila a zabolela. Vřelými slovy vzpomenuto na radnici desátiletého jeho působení jako obecního staršího. Prof. Slavík procítěného tohoto projevu plnou měrou zasluhoval. Ještě je v živé paměti, s jakým nadšením přijata od intelligence literární a umělecké jeho kandidatura. Byl Slavík znám jako nadšený stoupenec snah staropražských.

— **Rub světice.** Jako šestá hra cyklu »Máje« provedena byla na Smíchovské scéně Curelova hra »Rub světice« (Jeptiška) v překladu Fr. Sekaniny. Kus měl úspěch v tom směru, že poutal až do posledního výjevu. Hlavní myšlenka nečiní na první pohled dojem novosti. Dvě ženy milovaly jednoho muže — jedna jenom mohla se státi jeho ženou, druhá uchýlila se do kláštera. Hrdinka našeho kusu není z těch, jež by se zavřela jako pták do klece dobrovolně. Strašné věci předcházely tomuto rozhodnutí, historie krvavá, hrůzu budící. Zavržená svrhla sokyni do propasti. Vyklube se tedy z jeptišky, kterou poznáváme ve chvíli, kdy vrací se po osmnáctiletém pobytu v klášteře do svého domova, skoro nechutný mstivec — světice rub na dobro roztrhaný. Odpor proti ní vzmáhá se tím více, čím důsledněji autor vykrašluje sokyni, jejíž velkomyslností zachráněna žárlivá vzteklice před odsouzením.

Velmi obratně pravděpodobným učiněno oživování vzpomínek zapuzené na zemřelého. Vinice šla se kát ze svého zločinu ve chvíli, kdy srdce její překypovalo, a mezi čtyřmi zdmi asketického zajetí čas prý ran nehojí. Vrací se do domova a tone hrůzou, když se dovídá, že zesnulý slovem ve své poslední hodince na ni nevzpomněl a balsámu útěchy nezanechal; zlý démon povahy, klášterním životem neujařmený, vztýčí se v celé své mohutnosti, když vdova v návalu důvěřivé upřímnosti se přizná, že nebožtíkovi prozradila, jakého zločinu dopustila se bývalá jeho láska.

Kdyby byla hovorná dceruška vzácného tohoto nebožtíka pověděla, co řekla až na konci posledního jednání, byla by ovšem hra připravena o mnohý efektní moment. Tu a tam blýskne pěkná sentence, ale jinak se autor žene za jediným cílem . . . divákovu mysl napnouti do krajní míry. A to se mu podařilo dokonale. Jeptiška, která velkomyslností svojí sokyně zachráněna před kriminálem . . . mstí se dál, na dceruške nebožtíkově způsobem svrchovaně rafinovaným. To je zase dost dlouhá a pestrá historie, která má krom jiného ještě to poslání, aby přivedla na scénu předně muže a za druhé obhájce jistých reservát masculini generis ve příčině man-

želství. Škoda, že pan Edl nemá v orgánu to, co role vyžaduje — slovní duell s jeptiškou by byl daleko líp působil. Když ji nazval »kočovnicí mezi nebem a zemí« — zdálo se, jakoby celé publikum přitakovalo. Paní Stará hrála se vzácným sebezapřením . . . svůj pozoruhodný výkon provedla za mrazivé pozornosti hlediště. Dobře to cítila, že hraje ženu protivnou — ale ani vlásku své jeptišce neslevila a proto také v poslední scéně, kdy klesá pokořena před svou sokyní a před dceruškou, jejíž opozděný vzkaz bengálově zazáří, zvítězila a dojala.

Divadlo bylo vyprodáno a hra účinkujících, paní Vojtové a Švagrovské, sledována, jak pochopitelno z rázu hry, s lichotivou pozorností. Děvčátko jako panenka bezvadné hrála sl. Langrova, která svou prostinkou a celkem procítěnou mluvou dobře se zapsala. Paní Hessová měla úkol, jistě nevděčný — představovola totiž matku, která odchází ze scény vždy ve chvíli, kdy právě má zůstat . . Není divu, že ve hledišti mělo to svůj dozvuk. Překlad Fr. Sekaniny poslouchal se velmi příjemně. —*sl*—

⁂ **Návštěva nebezpečná.** Ke zmínce naší o Rembrandtu, jemuž hrozí nebezpečí, že bude z Čech vyvezen, píše nám znalec a nadšený obránce uměleckých památek našich toto: »Jest pravda — ředitel národní galerie berlínské pan dr. Boode byl zase nedávno viděn v Praze. Zafukal-li v malostranském paláci — kde chová se největší malířský klenot pražský, nádherný Rembrandt, nevím — ale to je jisto, že zafukal ne poprvé a naposledy u královské kanonie na hoře Sionu v Praze. Ve Strahovské obrazárně nalézá se, jak známo, drahocenný obraz, zvaný »Růžencová slavnost« (Rosenkranzfest) od Dürera. Dílo má zajímavou a poučnou historii. Koupeno bylo při aukci, pořádané v osvícené době Josefinské na Královských Hradčanech za babku — asi za 2 zl. 50 kr.! Obraz byl valně poškozen, byl proto restaurován . . . ale hohužel znovu značně pozměněn. Restaurátor přemaloval totiž Madonnin obličej a dal mu podobu své dcery. Obraz je skoro úplně přemalován a třeba že vlastního Dürera je na díle jenom několik coulů — je ode dávna obraz tento předmětem touhy znalců a ctitelů uměleckých památek.

Takové věci se u nás dějí! Při památné této dražbě koupil jistý pražský doktor za dvacetník dílo, za které dostal později od kteréhosi bavorského prince — 50.000 dukátů a které je dnes závidění hodnou ozdobou a pýchou plyptothéky v Mnichově. Je to proslavený Illioneus, mramorová socha (torso), ověřené dílo řecké, které často a často obdivoval císař Rudolf II., jenž nemohl se ani nasytiti krás tohoto uměleckého zázraku.

Za dvacetník se prodávaly věci, jako Illioneus . . co se neprodalo, to bylo vyhozeno oknem do Jeleního příkopu! Pověst po dnešní den živená vypravuje, že jest pod povrchem země zámeckého příkopu zahrabáno mnoho krásných a drahocenných předmětů. Tak úžasné, tak neslýchané věci se děly v Praze . . . . za 2 zl. 50 kr. kupoval se Dürer, za dvacetník Illioneus. Bohužel, že nemůžeme říci, že se něco podobného stalo jen jednou . . . . vždyť po dnešní dobu kupují agenti z ciziny za dvacetník věci, které mají cenu ne dvacateronásobnou, ale daleko větší. Praha má Rembrandta a má Dürera, a myslím, že není obavy, že by o díla tato přišla. U královské kanonie na Strahově zafukal p. dr. Boode ne poprvé a naposledy . . . ale máme pevně za to, že se ani jemu ani komu jinému nepodaří urvat z Prahy obraz, jejž sami vlastí mistři opěvovali jako dílo božské!«

⁂ **Naše obrázky.** Řecká báje o tragickém trestu za mateřskou pýchu, jehož se dostalo hrdé dceři Tantalově, skytala ode dávna vděčnou látku umělcům, jichž sebevědomí dopouštělo odvážiti se na pohnutý výjev, plný bolu a hrůzy. Čtrnácte synů a dcer skláli bohové thébské královně, než rozdrtili její pýchu. Její muž z bolesti se zavraždil a královna bolem zkameněla. Jen slzy, kanoucí ze skály, svědčily o zlomeném srdci. — Niobé Königova jest akvarelový náčrt, chovaný ve sbírce pana cís. rady Nováka. Je to dekorativně myšlený obraz s theatrálním rozvržením skupin i světla, s effektně nahozenou kupou křečovitě propletených údů mrtvých synů v popředí, a s hladkou kresbou a mírným koloritem své doby. — Figurální kresbičku K. Liebscherovu reprodukujeme jako další zajímavý doplněk našeho článku o krajináři nedávno zesnulém —*ek*

Ročník V. čís. 21. vydáno dne 8. února 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpanská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati podobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MÁJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE

—————o—————

ADOLF HEYDUK:

Volné verše.

Byl jsem malý, plavovlasý hoch,
pohádku vypravoval mi otec
o čarovné zahradě,
kde zlatý zpíval pták.
Stále jsem v zahradě bloudil;
ustával v zpěvu pták;
ruch života zaspal jsem a v spánku
ze zahrady jsem vyšel.

Jsem jinde, daleko od domova,
mnoho jsem zapomněl,
jen když hluboko zapadnu v dumy
slyším, že z dálky kdes
zvuk teskný v srdce mi vniká:
zlatý pták vzlyká
a probouzí mne. Škoda, škoda,
radost a mládí plynou jak voda!

Tisíceré krůpěje vzpomínek
vlaží mou duši,
zlaté slunce vroucně ji líbá,
mé srdce náhle buší!
Červená růže z něho pučí
a kvete a kvete, plní se krvavou rosou,
po lístku lístek ztrácí,
přetéká krví,
bojím se, že vykrvácí.

Jdu zahradou;
vůkol stromy tiše spaly,
nebe bylo mlhavé a šedé.
Dřív bylo tu plno hvězdných květů:
astry.
Teď jsou tu jen suché a vetché jich stonky,
nevlídnou rukou kymácí jimi sever
v pravo i levo;
smutno je vůkol;
cítím jak vrásčitá ruka
svírá mi srdce,
chladnu.
Zamyslil jsem se . .
kolik mých dnů života
bez květu zašlo
v zimě,
sevřeno v pěsti zlých dob
v života kymácení?
Kolik kvetlo
a kolik jich už kvésti nebude?
A kolik jich zbude
na můj hrob?

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

I.

ajímajíce byt, stanuli bratří Pavlové jaksi nerozhodně před bytnou paní Valentovou, která přesvědčivě vynášela přednosti bytu. Stála před nimi ve vší okázalosti své postavy, s rukama zkříženýma na ňadrech, která se tísnila v zapjatém nočním živůtku. Bylo záhy z rána, a tu lehce bylo lze omluviti tuto malou vadu v toiletě, která se zdála staršímu z bratří jaksi urážlivou. Aspoň jeho ostýchavý pohled bloudil spíše po podlaze, na níž nebylo nic zvláštního viděti, leda nějaký suk v prknech, otřelých valně častým drhnutím rýžovým kartáčem. Vyhýbal se jaksi odmítavě ohnivým černým očím, které se živě pohybovaly v její zažloutlé, ošklivé tváři.

Mladší Jaroslav vyptával se na sousedství — vždy ceníval byt podle okolí — ale nemoha se ničeho určitého dověděti od mnohomluvné ženy, vyložil se z okna a podrobil okolí důkladné prohlídce. Na pavlači, v kterou vybíhalo druhé poschodí, kde právě se nalézali, spatřil dívku sivých očí, pěkného, zdobného účesu. Stála u železného zábradlí, propouštějíc úzkou mřiží špičku lakovaného střevíčku a zvědavě nakukovala do okna svého sousedství. Když zahlédla hlavu Pavlovu, vzpřímila poněkud tělo a v dětské zvědavosti upřevši na něj zornice velkých svých očí, pootevřela rty v sotva patrném údivu. Slabý záblesk ohně zasvitl z oka Pavlova. Pohodil hlavou na zad a vhoupnuv se nazpět do pokoje, řekl rozhodně, chtěje povzbudit váhavost bratrovu, který dosud stál před bytnou s hlavou skloněnou:

»Nu tak co? Mně by se to konečně dosti zamlouvalo. Tak tedy dvacetpět zlatých i se stravou.«

»Mladí páni budou dojista spokojeni,« usmála se konečně bytná, spustivši ruce své s prsou, hotova uchopiti se zálohy, kterou mlčky a jaksi rozpačitě vyjímal starší Jožka z tobolky, donucen byv nenadálým vpádem rozhodného slova bratrova k činu.

Tedy rozhodnuto! Byt je pěkný, suchý a pak jaké dlouhé hledání! Lepšího nic nenajdou. Darmo se trmácet.

Starší ještě jednou zkoumavě obcházeje, prohlížel všechny kouty a uvažoval, jak se to zde bude studovat. Bude-li ticha dost a čistoty? Jaroslav veseleji již opouštěl nově najatý byt a když se v kuchyni loučili s bytnou, odhodlaně již přijal podávanou mu pravici ženinu, stiskl ji přátelsky a přívětivě se zahleděl v její tvář, která zazářila a bezstarostně se rozjasnila.

Ubírajíce se kolem pavlače ke schodišti, zastavili se ještě na pavlači, aby se rozhlédli po okolí. Dvorek byl maličký dole, ale za zčernalou zdí dvorku rozprostirala se zahrada, dosti rozlehlá zahrada.

»To je zahrada farská!« vysvětlovala paní, ukazujíc směrem k faře sv. Peterské, jejíž zadní část byla viditelna. A tady je hostinská zahrada »u labutě«. Bývají tu koncerty jednou za týden, ale jenom v neděli. Jaroslav polekaně spočinul na tváři bratrově, jehož čelo se kabonilo, aby sňal starost s jeho mysli, kterou neblahá ta okolnost tam zasila, řekl jaksi na povzbuzenou:

»Nu, v neděli bez tak chodíváme na výlet.«

Dívky na pavlači již nebylo. Ale Jaroslav dobře postřehl, jak se kmitl paprsek její očí v okně, hledícím sem z krajního bytu a těšil se v duchu:

»Nu, bude to tu asi veselé!«

Bylo mu však líto bratra, který zvážněl a nořil se v úvahy. Není přítelem hluku a veselosti. Rád se učí v tichu a v ústranní. Nu, kdo ví, jaké to bude? . . .

* * *

Studentský byt bratří Pavlových měl dosti pestré sousedství. Vzdor tomu, že byl vzdálen ruchu uličního, nalezaje se až v druhém dvoře rozlehlého domu na »Poříčí«, byl vklíněn v takovou oživenou část domu, že by ten život nikdy tu byli nehledali, když poprvé sem vešli. Divná studovna! Ale jaká pomoc! Alespoň půl roku musí vydržet. Starší Josef, který byl povahy uzavřenější, temperamentu suššího a vážnějšího, těžce nesl život toho sousedství, které hrozilo jednak častými návštěvami v paninč pokoji, jednak křikem dětí požehnaného sousedstva a večerním hlukem v plnící se zahradě hostinské, odkud každodenně doléhaly sem zvuky bručivého harmonia, provázejícího hlasy šantanních zpěvaček.

Jaro neměl také valnou radost z té zahrady a z toho večerního »zpěvu« tam, za to však si liboval, že má z okna pěknou vyhlídku do zahrady farské, plné stinných křovin a kouzla květin, jež vábily jeho zrak. Vyciťoval příkrý kontrast dvou sousedních

zahrad, stinné, poetické zahrady farní a střízlivé, banální hostinské plantáže. Farská zahrada budila v něm různé dojmy. Kousek zeleně, kus přírody, třeba zastrčené, vklíněné mezi činžáky, bylo vždy jeho přáním, které vnášel do každého bytu. Miloval vegetaci, živé obzory, oko jeho rádo prodlévalo na širokých plochách trávníků . . . a ku podivu, ten kousek zahrady, zvláště podvečer, kdy sem padaly stíny staré farní budovy, s úzkým přístavkem kaplanky, zdál se mu jaksi stvořeným pro jeho vytoužené pohledy.

Snivé oko jeho často se upřelo v šeré stíny křovinami zarostlých koutů nebo pronikalo listovou spletí zakryté besídky, kde v podvečer sedával kaplan, zabrán v nějaké studium. Připomínal si poetickou kaplanku klecanskou, kam se jednou vypravil zvědav shlédnouti ta místa, kde předčasně zesnulý Beneš v zášeří své besídky psával své tklivé historie . . .

Mysl Jaroslavova byla zaujata pro vše krásné. Byl rozený estét, ale poetické zášeří samoty bylo mu nade vše milým a probouzelo v nitru jeho touhy, které jej nesly ke štěstí, jež spatřoval v dumání uprostřed klidu přírody, v tichém osamocení. Sníti, sníti, dáti se unášeti na silných perutích poetického nadšení, vnořiti se v oblak myšlenkových hlubin, neproniknutelných, nekonečných a při tom ssáti vůni přírody věčně omlazované, věčně půvabné! A dáti se lehtati ševelením pocitu rozkoše, kterým se zachvívá nitro rozkolíbané neznámou vzpruhou . . .

Jaro nenáviděl vše, co jevilo se všedním, každodenním.

Znudilo ho to brzy. Znechutilo se mu. Proto se cítil nešťastným, když nastalým soumrakem rozprchlo se kouzlo a k uchu jeho zalétly z hostinské zahrady všední verše nějaké odrhovačky. Tak zavíral raději okno a chápal se knihy, buď aby studoval nebo četl. Četl raději a více. V učení omezoval se na pouhou nutnou průpravu, jsa pravým opakem svého bratra, který při knize školní vyseděl celé večery.

Bez knihy nebylo však života pro něho. Kniha nahražovala mu vše to, čeho při svém životu upoutaného oktavána postrádal.

Jeho zvláštní záliba v něžných, měkkých, poetických barvách a liniích, rozechvěla v něm záhy touhu po vábných zjevech druhého pohlaví. Přísnost, s jakouž doma oddalován byl od dívčích společností, stupňovala tu touhu v něm. Snil o ladných zjevech dívčích hlaviček, jež spatřoval na procházce nebo v divadle, bylo-li mu dopřáno tam se podívat. Četba romantických povídek a románů, jež mu předváděly před duševní zrak dívčí anděly, místo dívek skutečného světa, podněcovaly ještě více jeho žádost. Často probděl celé noci, vztahuje po vysněných těch bytostech roztoužené lokty.

Viděl jen hladká, čistá čela andělských zjevů, odlesk blankytu v jejích očích, čistotu pannen v jejich nitru.

Nebeské ty zjevy zdály se mu být zpředeny z přejemnělých vláken vzdušného tkaniva.

Mnohý ladný dívčí zjev vyrušil klid jeho myšlenek.

Nebyl pak schopen práce, myšlení. Sedával u okna, hlavu o dlaně opřenou, a zíral kamsi do dáli. Za úsměv takové dívčí tvářičky byl by dal část svého života.

Stonal po něm, ale kdež pak by se byl přiblížil!

Byť i viděl úsměv, byť i významný pohled čtveráckých očí jej lákal — byl vždy jako sloup, nepohnul se.

Tesknil pak jen a litoval, že zjev jeho očím zmizel.

Tak i zjev dívky mu neznámé z prvého dne jej potěšil, zaujal.

Divil se, že se mu později neukázala již Tesknil po úsměvech jejích rtů, které letmo zahlédl tenkráte z rána. Dosud viděl její malý střevíček v mřížovi pavlače a zapamatoval si vysoký účes její graciosní hlavičky. Kouzlil si často ten zjev v šerých stínech zahrady farské, kde by jej rád byl viděl ve skutečnosti, a tesknil a trápil se.

Optat se bytné, paní Valentové, ostýchal se. Nerad hovořil mnoho s tou osobou. Měl rád jen něžné a roztomilé tvory; její tvář připadala mu drsnou a odpornou. A pak něco tak vtíravého a rušivého zřel ve výrazu její tváře. Byly to její jako úhel černé oči, které zabodávala v obličej jeho, kdykoli s ním hovořila. A vždycky chodila tak nějak neúpravně. Vzduté vlny ňader měla vždy vytýčeny v úzké halence, naspěch obléknuté A vlasy měla jako žíně, hrubé a lesklé jako tuha. Nerad s ní hovořil, a když přinášela jídlo na stůl, raději se odvracel nebo četl, aby se nemusil setkávati s jejím pohledem.

Vyhýbal se vůbec styku se ženami, jakoby se jich bál. Jen ty vzdušné bytosti, které obletovaly jeho sny, byly mu drahými. Po těch toužil, k nim se modlil, před těmi klekal a líbal v duchu atlasové špičky jejich filigranských střevíčků. Stonal touhou po ženě, v jejímž srdci tušil báječné poklady štěstí. Ženy byly mu světicemi, které shlížejí s oltáře života s tváří bezstarostnou, s očima zářícíma sladkou něhou. Věřil jen v spasné a vznešené poslání ženy, a tak se tou vírou opíjel, že hrozná muka pociťoval v duši, setkal-li se někdy se zjevem, který nejen že neodpovídal představě jeho o ženě, nýbrž v křiklavém odporu s jeho vidinami se nalézal.

Odvracel se vždy od takových zjevů s odporem, který dlouho zůstavoval sledy jich neřestí na jeho duši.

Stalo se nejednou, že jej upoutal vábný zjev ženské krásky na ulici. Úpravný oblek slušel jí nad míru. Milý úsměv jejích rtů jemně zkrojených ho rozehřál, štíhlá ruka, stísněná v měkké rukavičce upoutala jeho pozornost ... tu náhle setká se děvče s nějakým pánem, pohodí hlavou, učiní takový nějaký volný pohyb a illuse čistoty je ta tam! Zbyl mu jen odpor k ní a dlouho pak nevšímal si žádné ženy, ať by jich bylo šlo kolem něho sebe víc a sebe krásnějších.

A tak vídal rád ženy skutečné jen z dáli, jak se jednou vyjádřil vůči svému příteli Vítkovi, který byl častým hostem studentské mansardy bratří Pavlů. »Z dáli žena každá okouzluje, poněvadž vábí svou ženskostí, která ji činí půvabnou,« mínil.

»Mám zas raději ženu, když je hodně blízko,« odporoval Vítek, hoch ostré povahy a realistických názorů životních. »Je to zvláštní pocit vzít ruku ženy do svých dlaní, pohladit její zápěstí a vyciťovat měkkost její sametové pleti.«

»Z dáli je přec jenom vábnější,« setrvával na svém Jaroš.

»Blázinku, co ti platna vábnost, nemůžeš-li jí dosíci?«

»Hledím na ně, jako na krásný obraz,« zahoroval Jaroš.

Vítek vypukl v smích, za boky se popadaje.

»Žena a obraz!«

»Stalo se mně nejednou, že se mně žena zošklivila, jakmile otevřela ústa nebo se nenuceně, rozevřenými ústy zasmála.«

»Prosím tě, jaká by musila být ta, která by našla milost před tvým vysokorodým čelem, co?« pozastavoval se Vítek.

»Zkrátka půvabná!«

»Hm! půvabná! Co myslíš tím půvabem? Půvab tvůj je někde v oblacích! Díváš se, díváš, div si nezlomíš vaz a dosud jsi nic neviděl. Ty žiješ jen ve snu, a ne skutečně. Co pak je po takovém životě! Život chápat tak, jak jej hmatáme svými smysly — to je nejlépe!«

Pavel pokrčil jen rameny a neodporoval. »Pro tebe je život skutečný nejvyšším štěstím,« myslil si, »pro jiného je břemenem.« A podepřev se o lenoch své židle, zahleděl se teskným pohledem ke stropu.

Vítek útrpně pozoroval jemnou pleť jeho bledé tváře, modrošedý, perletový zákal jeho očních důlků, kde by byl napočetl každou žilku, a potřásl hlavou.

»Poslouchej, Jaro, ty musíš trochu chodit mezi nás, takhle bys zahynul. Tady jen dřeš, nedřeš-li — sníš, vzdycháš a snad i básníš a trápíš se. Jsi na nepravé cestě. Zraješ buď pro klášter nebo pro hřbitov. Poslechneš-li mojí rady, bude ti pomoženo. Vypadáte oba pěkně. Jožka také.«

Jožka namítal to i ono, vymlouval se přípravou k maturitě, studiem.

»Láry, fáry! Maturitu nech maturitou, hlavu nás stát nebude!«

Jaroslav neodporoval podstatně. Pozvání Vítkovo zaujalo jeho duši. Byl zvědav, jak asi je v takové společnosti živějších kolegů, a slíbil, že se jednou mezi kamarády vypraví bratrem . . . (Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračování.)

Kde který světák byl, ví pouze on sám,« odpověděl na opětovanou otázku soudcovu s přesnou určitostí delfické Pythie. Více z něho pan sudí nevytáhl a on odešel k svým rodným skřítkům, nad míru jsa spokojen, že takto vyvázl Pan sudí zavolal zase Mastílka.

»Nic platno,« pravil, »musíte dnes ještě jednou do Stachova s novou obsílkou. Třeba za každou cenu najíti pravého Josefa Voldřicha a zítra ať je zde! Zatopte mu, jak náleží, pro případ, že by nepřišel. Nejlépe bude, vejdete li k starostovi; ten vám poví, kde byste pravého našel. Řekněte mu, že věc je velice důležitá a že já mu vzkazuji, aby vám byl na pomoc. Každého pak Josefa Voldřicha se zeptáte, byl-li v Porýnsku, v místě, o němž se zmiňuje landgericht L. ve svém připise. To vám povídám: nevracejte se mi, abyste ho byl nenašel! Dal byste si smutné vysvědčení . . .«

»Já ho najdu, pane soudce,« vece velmi rozhodně Mastílek. V tom mu však přece přišlo na mysl, že den je krátký a že by se

mohl minouti s hledaným, za kteroužto příčinou dodal otázku:

»Jen jedno je, pane sudí . . . co mám dělat, nenajdu-li ho dnes?«

Sudí se zamyslil.

»Nu, to by bylo zle, abyste ho nenašel. Bylo by leda to na uváženou, že by ten člověk nebyl doma a že byste mu nemohl doručiti obsílku. Pro tento pravdě nepodobný případ vám dám druhou obsílku, která jej zavolá na den třetího ledna budoucího roku. Ale tak nebo onak, najít mi ho musíte.«

Mastílek už byl za dveřmi, když sudímu přišla myšlenka, že v pravdě věc tak příliš nekvapí a že svět se nepropadne, opozdí-li se odpověď porýnskému landgerichtu o čtrnáct dní. Vstal, aby zavolal sluhu nazpět, ale, než došel ke dveřím, zase se jinak rozmyslil, máchnul rukou a zabručel:

»E, ať jde přeci!«

* * *

Když Mastílek vycházel z města, znamenal, že nebylo daleko tak krásně jako v podvečer. Nebe se nějak kabonilo, sníh se neleskl, hory Chlum a Žďánov po levé jeho ruce, k východu, a prorva mezi nimi jako by v jedno splývaly, ve společný šedý háv se halily; strž podle Blanského potoka, hustým černým lesem zarostlá, činila dojem přísterného jlcnu. Ticho vůkol hrobové, jen hejna černých havranů poletovala drsně krákorajíce. Mráz povolil, sníh pod nohama nevrzal, ba, dotíravě se na nohy lepil. Bílé zdi, omšené střechy chalup a dvorců Milovských, k nimž se šplhal po srázně stoupající bídné silničce, zapadly v čemsi šerém, neprůhledném, co víc a více splývalo s oblohou, která na pohled se nížila, s temeny hor se slévala. Chvilemi ještě tu a tam se prodral sluneční paprsek skrze houstnoucí mlhy, jasný svit jako by rychle přebíhal po zasněžených stráních, ale, než Mastílek došel polovice cesty z údolí potoka k Milovské výšině, slunce úplně zmizelo, a, když výšiny dostoupil, ač poledne nadešlo, šedé šero jej obklopovalo. Na jihu a západu vystoupila jednotvárná temná stěna, vše zahalující, všecky obrysy i báně vysokých hor pohlcující, jemu v ústrety postupující. Siro padalo těžce na prsa, jedva dýchal, každou chvíli stanouti mu bylo. Kotlina Stachovská, do níž pak sestupoval, zcela jinakou se mu podobala nežli včerejšího dne, zastřenou, jako by hranic neměla . . .

A blíž a blíže valila se stěna od jihu a západu, mlčky, úporně, příšerně. Bylo mu, že cosi hrozí ho zasypati. Nesmírně teskno se mu stalo; přidal kroku, aby se vybavil z té hluché samoty, z té své opuštěnosti, která jej zaléhala. Domky, jež dosud viděl opodál v pravo i v levo, rázem jako by se stíraly, propadaly . . . Černé smrkové mlází podle cesty nabývalo zvláštního ponurého rázu: pozbylo svých ostrých obrysů, sešedivělo, a bílý sníh, nad nějž vyčnívalo, přioděl se rovněž špinavou šedí . . .

Tu pojednou začaly padat velké dešťové krůpěje; z počátku řídce ale záhy hustě — hotový letní liják. Srkal, šuměl, hučel tento déšť, vše zastřel, i nejbližší předměty, a za málo minut sníh na cestě se proměnil v rozbředlé bobtnající bělavé bahno, v němž nohy každým krokem klouzaly a sjížděly. Ten tam byl všecek rozhled; Mastílek věděl pouze, že cesta k jeho cíli vede s vrchu; dlouhý černý jeho zimník nasákl vodou a tou měrou se stal těžkým, že jedva ho unesl . . .

Přes to se dostal šťastně dolů do kotliny, ale tam odevšad nesčíslné pramínky dešťových a sněhových vod se sbíhaly, celé údolí proměnily v ohromný močál, do něhož nohy zapadaly až přes kotníky . . .

Když Mastílek došel do Stachova, neměl na sobě suché nitky, i obuv byla všecka rozmočena, nohy sirým chladem zkřehly, tak že citu téměř v nich neměl. Vešel do hostince na starou faru. Bylo mu, jako by byl smrti ušel. Několik hostí tam sedělo, popíjeli a v karty hráli; když vešel, vyvalili naň oči ještě více než v předvečer. Cítil, že jim vděk nepřišel; přes to mu bylo volno a milo v suchém teple této světnice.

»Hledáte pořád Josefa Voldřicha?« oslovil jej hostinský trochu posměšně, ale přece jen dobrácky; »dnes ho tu nenajdete . . . Ale vy jste všecek promokl. Vysvlecte se, odložte zimník — dáme jej osušit . . .«

A už mu pomáhal ze zimníku.

»Také z bot se musíte zout — — přinesu vám teplé vlněné ponožky a pantofle. Hanebná psota venku . . . třeba namazat boty lojem . . .«

Mastílkovi bylo, jako by se byl dostal do božího ráje. Seděl za stolem, pojedl, popil a posléze si zapálil doutník.

»Až si trochu odpočinu, až šaty oschnou, zajdu k představenému« — pravil, protahuje se na své lavici; »povíte mi, kde bydlí . . .«

»K představenému? — ten je v Německých chalupách. Přišel-li jste z Hor, měl jste ho skoro na cestě; pod Mitovem v levo — za deset minut jste tam mohl být. Odsud musíte zpátky, byl byste tam za půl hodiny, kdyby cesta byla jako včera. Jak a kdy se tam dostanete dnes, toť jiná — však jste zkusil. Na vašem místě bych tam dnes už ani nešel, běží tu o život . . .«

Mastílek se ulekl.

»Pro boží rány!« vydrala se mu řeč; »jak pak se já dostanu potom domů?«

»To je u Boha — zůstaňte tady, dáme vám postel . . .«

»Není možno — pan soudce přikázal, abych promluvil s představeným . . .«

»To k vůli tomu Josefu Voldřichovi? Pan soudce jako myslí, že představený bude vědět? — Nu, možná! Možná taky, že ne. Dělejte, jak rozumíte — ale, povídám vám, nevědět bližšího a hledat po Stašich Josefa Voldřicha, není jen tak. V Praze byste ho spíše našel.«

Mastílek neodpověděl, do prázdna se zadíval; po chvíli vstal a vyšel ven porozhlídnout se. Nebe zatažené, jako by na něm visely všecky staré režné plachty celého světa. Dvě hodiny s poledne, ale nade vsí, nad celou zemí hustý soumrak, vzduch se proměnil v neprůhlednou crčící hmotu a povrch země — voda a rozplízající se bělavé bláto.

Chvíli se díval do tohoto děsu, pak se zase vrátil do šenkovny a usedl na své místo.

»Nu, vidíte, že nemůžete nikam,« vece hospodský, »nezbývá než počkat . . . . Snad zítra . . .«

Ulekl se prohozeného »snad«; však dnes už se po něm budou shánět na úřadě. A což zítra? . . . Kdo vykoná jeho práci? . . . Té chvíle se mu zdálo, že je osobou nesmírně důležitou; jak že bez něho obstojí soud? . . . A doma? . . . žena, děti ho bubou marně očekávat, strachovat se budou o něho . . . Dlouhá noc jim nastane . . . A zítřejší den! . . . snad . . snad . . .

»To se podívejme,« ozval se kdosi z popíjející, v karty hrající společnosti, »to je ňákej nečas! Kerak se my dostanem domů? . . .«

»E, vynášej a nemluv! kde by šli domů?« odpověděl druhý. A hráli, třeskně tlukouce kartami o stůl.

Během večera přišlo ještě několik hostí, ale, jak hostinský mu řekl, samí jen nejbližší sousedé. Žádný z těchto lidí si Mastílka nepovšiml; druh ke druhu zasedli, všichni se dali do hry; jen hostinský tu a tam naň promluvil.

Strašně dlouhý a nudný večer! Kdyby jej byl někdo vyzval, byl by se dal do hry s těmi lidmi, jen aby mu čas nějak ušel; ale ti patrně chtěli býti jen mezi sebou. Nezbylo mu než sedět a pít. Což tedy pil a pil a když o jedenácté požádal hostinského, aby jej dovedl k jeho lůžku, měl hlavu těžkou a nohy jej sotva držely.

* * *

Když se ráno probudil, nevěděl z počátku, co se s ním stalo a kde je. Trvalo dlouho, než si vzpomněl a myšlenky své urovnal. Ze všech těchto dorážejících naň, proplétajících se jeho mozkem myšlenek a představ jedna posléze nabyla vrchu, všecky ostatní před ní ustoupily: musí stůj co stůj najíti Josefa Voldřicha a za tímto účelem vypraviti se bez průtahu do Německých chalup k představenému.

Vstal, honem se oblekl. Den se ještě nerozbřeskl a už k odchodu se měl.

»Nepršívíce,« řekl mu hospodský — »ale nebe je dosud zatažené a vody neodtekly. Vy se tam nedostanete. Radil bych vám, abyste počkal, snad později by se někdo našel, kdo by šel s vámi. Třeba znát stezičky, jinak zabřednete do mokrých luk. Nezapomínejte, že jste tu v horách.«

»Je tu proklatý kraj,« vydrala se sluhovi řeč, »ale co naplat? Kdyby smrt hrozila, už nelze čekat. Co by řekl soud? . . .«

A Mastílek se vydal. Ani za ves nedošel a už měl boty promoklé, přes to že byly namazené lojem. Dlouhá, krušná, úmorná cesta na řídkou kaši rozbředlým sněhem, ještě horší pak bezedným bahnem luk, jimiž vezde tekly stavící se, polou rozpuštěným sněhem ucpané potůčky. K tomu nikde vyhlídky, v žádnou stranu; obzor nízký, šedými mlhami zavěšený; jedině před ním, poněkud v pravo strmělo cosi vysokého — ale rovněž zamženého, neurčitých obrysů. Nevěděl, že je to Javorník, nejvyšší vrchol těchto končin, s jehož temene za jasného počasí lze přehlednouti celou Šumavu se všemi jejími nejvyššími hroty, sedly a baněmi . . .

Sám a sám šel, se sněhem, s vodou, s bahnem se rval; kde cesta jen poněkud stoupala neb padala, byla tak kluzka, že nohy každým krokem ujížděly. Cesta? — vždyť nebylo cestou, kudy se bral, jakmile byl odbočil ze silnice; stopy pěšiny voda zahladila. A nikde člověka nespatřil, v této zalehlé, mokré poušti, kterou bloudil . . .

Div si nezoufal. Posléze přece, prodrav se nějakým mokrým, smrkovým mlázím, se dostal k několika chálupám. Zašel do jedné z nich, po Německých chalupách se ptal, po představeném. (Pokračování.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

Prohrané štěstí.

(Pokračování.)

Vám všem, krásné paní a urození rytíři patří můj dík! Pasovali jste mne na rytíře lásky a budu stále opěvovati to, čím svět se mění v ráj: krásu žen. Jak úsměv nebes rozjásaných jasným sluncem lije život na vše tvorstvo a do probuzených niv tká pestré koberce květů, z nichž vůně díků stoupá vzhůru k azuru, tak krása ženy jasní celý vesmír. Shasněte světla v této síni a uzříte, že krása přítomných paní bude záře linouti prostorem. Shasněte hvězdy v azuru a oči krásných žen nám nahradí jejich třpyt! Zmizí-li květy a jejich vůně, bude nás opojovati mámivý dech vlasů rozlitých po bílých šíjích jako prameny. Vše může zmizeti a vše zas znovu se zrodí, zůstane li na pustém světě žena a její krása! Dámy zasypaly ho v dík květinami a stuhami, Elvíra odepjala s běloštného hrdla krásný rubínový šperk a připevnila mu ho na baret. Políbil jí ruku a lehce ji stiskl. Přítomnost tolika sličných dam rozpalovala jeho krev. Zvláště paní Giralda, jež dlela nyní návštěvou u svého bratra na hradě nedaleko Tulónu, upoutala jeho pozornost. Byla to vábná paní, jež opustila po smrti svého chotě Taraskon a odebrala se k bratrovi. Rozkoš ze života vyzařovala z ní. Pan Berangar byl více opojen jejími zraky, než těžkým vínem. Stal se sice rytířem dony Elviry a miloval paní Ermesinu, to ale mu nevadilo, aby se pokochal její krásou. Nyní, když byl odloučen od té, již miloval, chtěl v rozkoši zapomenouti stesk, v jiných pažích prožíti to, čeho se odřekl u ní. Stal se pojednou velice živým, skládal paním něžné poklony a zdobil je dvornými slovy jako věnci. A když Elvíra naléhala, aby složil píseň a refrénem aby bylo heslo, jež se skvělo na loutně, svolil. Uchýlil se do pozadí, kde bylo šero a po chvíli zapěl:

Mám zapět píseň k vaší cti, ó, paní,
a rozkazem mi libezný váš kyn,
však těžko plnit krásných retů přání,
když blesky oka netlumí brv stín.
Ó, skloňte zraky, ať se proudem vali,
ty sloky z duše, které tiše spaly,
ať najdu obraz zářivý a rým,
by hudbou se vám v srdcích ozývaly
Jsem truvérem, je láska heslem mým.

Jen krásе ženy duše má se klaní
a chválen ženy buď můj každý čin,
ji aureolu kladu kolem skráni
a v jejích službách prost chci býti vin.
Ó, šťastné duše, které touhou vzplály,
s nich bozi věčni němou tiží sňaly
a prosím stále, nechať sním či bdím,
by bozi vše mi, jen ne touhu vzaly.
Jsem truvérem, je láska heslem mým.

Nechť nevděk mne a hrubý výsměch raní,
já nedbám nikdy jedovatých slin,
mně žena plaší chmury hebkou dlaní,
když hlavu mou dá na svůj sladký klín
a zraky její zahledí se v dáli,
jak pro mne by tam více štěstí ždály.
Jen krásu ženy v celém světě zřím,
ó, běda těm, jež kdy ji nechápali!
Jsem truvérem, je láska heslem mým!

POSLÁNÍ.

Ó, paní, jež jste písni naslouchaly,
že shovívavě přijmete ji, vím,
neb v očích se vám třpytné hvězdy vznášely —
Jsem truvérem, je láska heslem mým.

Hlučná pochvala mu byla údělem. Elvíra upírala na něho pohledy plné horoucnosti a paní Giralda rychle naplnila pohár, kráčela mu vstříc a zašeptala, podávajíc mu číši:

— Pane Berangare, každého večera budu na cimbuří hradu mého bratra čekati na vás. Vše, po čem toužíte, vám poskytne má láska! Pak zvolala hlasitě:

— Ať věčně krásná je vaše neznámá paní!

Dlouho ještě setrvala společnost a když pak všichni odcházeli, zachytil pohled paní Giraldy, jež nebyla sice tak krásná jako donna Elvíra, ale tisíckráte svůdnější. Pohled ten probudil v něm veškeré spící touhy, nemyslil již v tomto okamžiku na paní Ermesinu, ani na Elvíru, ale zjev paní Giraldy opanoval veškeré jeho myšlení. Jako rytíř donny Elvíry musel ji doprovoditi až ke dveřím ložnice. Když nesl kahanec naplněný vonným olejem a kráčel dlouhou chodbou, v níž hlaholily kroky obou a stíny míhaly se na stěnách, zpozoroval, že odlesk světla padá na tvář Elvířinu a činí ji nadzemsky krásnou. A přece ani teď nebyla v jejím zjevu ta ďábelská svůdnost, jako v pohledu paní Giraldy!

Mezitím došli k ložnici donny Elvíry a stanuli.

Dívala se na něho, jakoby čekala sladká slova vyznání. Ale Berangar otevřel dvorně dvéře, uklonil se a přál dobré noci. Téměř rozhněvaně podala mu ruku k polibku a zmizela v pološeru ložnice. Kráčeje zpět, zaslechl skřipot závory. Ale neobrátil se. Jeho smysly táhl zjev paní Giraldy svůdný a krásný těžce a opojně jako mámivá vůně jasmínu za teplé letní noci.

III.

Následující dny zuřil v panu Berangarovi obrovský boj. Na jedné straně paní Ermesina, na kterou vzpomínal nyní jako zločinec, který lituje svého činu a na druhé paní Giralda, která vábila ho k sobě svým úsměvem a slibovala nahraditi vše, čeho se až dosud byl odříkal. Stokráte se zdvihl a kráčel do stáje, chtěje osedlati svého vraníka a bouřiti k té, jež ho očekávala s rozpjatou touhou, s rety kyprými jak rudé růže, s očima hlubokýma jak tůň v lese a s náručí měkkou jak květný pažit. Ale vždy zjevila se tvář paní Ermesiny a v těch dobrých očích viděl třpytiti se slzy jako rosu v pomněnkách a vždy zas se vrátil. Nechápal ani, jak tak rychle mohl zahořeti k jiné a chvílemi se hleděl přesvědčiti, že paní Giralda zná mocná kouzla, jež podmaňují srdce a získávají vzdorující muže. Byl téměř jist, že onen pohár, který mu podala, obsahoval nápoj lásky vzbuzující lásku osudnou a hříšnou, lásku plnou horoucí vášně, proti které není léku. Znal pověst o veliké lásce Tristana a Isoldy a také u nich byla vzbuzena kouzelným nápojem lásky, který je pudil k sobě ač věděli, že polibky jejich jsou tak hříšné, že nevyvážila by je muka pekelná. A přece s jakou touhou klesali si v náruč smrti! Ani druhá Isolda, bílá Isolda, nemohla svými polibky vyhladiti sladký jed děsné vášně, jež zuřila v krvi Tristanově. Na konec měli se opět sejíti — v objetí smrti. Jen smrt přerušila osudné a děsné kouzlo nápoje lásky.

Berangarovi bylo, jako by v jeho žilách šílil sladký jed vášně. Celá jeho bytost byla jaksi provanuta touhou po paní Giraldě a trýzeň jeho utuchala, když vyléval v ohnivých písních své útrapy. Jako divoká bystřina tryskaly verše z jeho duše a dříve cudné a snivé písně k neznámé paní, podobné lunným nocím se stříbrnými hladinami vod, pokrytými bílými lotosy, proměnily se v horký letní den, kde slunce žhavě svítí do zahrady plné purpurových růží, omamujících smysly.

I Elvíra zpozorovala náhlou změnu v písních pana Berangara a domnívala se, že jí patří ty žárné výlevy; hleděla přiměti Berangara k vyznání. Proč jen otálel? Což nezpozoroval, že ho miluje? Či byl tak nesmělý a jen v písních vyznával, čím bouřilo mu srdce? Ale Berangar nevěnoval jí pozornosti. Jeho myšlenky dlely u paní Giraldy. Vzpomínal na její slova: každého večera vás budu očekávati na cimbuří hradu. A představil si ji, jak toužebně hledí do kraje, neuzří-li jezdce a jak vždy zklamána odchází na lože, kde jistě sen míjí její víčka jako jeho zde.

Probudila se v něm pravá horečka touhy. Oči mu zářily a rty byly rozpálené žádostí po polibku. Jednoho večera seděl opět na odlehlém místě na hradbách a díval se v tu stranu, kde dlela paní Giralda. Bylo pozdní léto. Modravá pára stoupala v dálce z lučin a v hradní zahradě rozezpívaly se cikády. Jejich crescendo znělo tichou nocí a probouzelo jeho touhu. Tu zdálo se mu, že tam v dálce objevila se krásná žena a kyne mu vstříc. Znal ty svůdné oči — byla to paní Giralda.

A zpěv cikád se stal ritenuto a pan Berangar slyšel opojné sloky svých písní. A paní Giralda kynula a volala a oči její slibovaly . . . Zvítězila — — Tentokráte nepřišla mu na pomoc paní Ermesina, aby chránila svého truvéra — —

Po chvíli otevřela se branka a dusot cválajícího koně zněl nocí. To pan Berangar ujížděl za svým přeludem — —

Dusot kopyt rozplynul znenáhla v noci plné vůně, jež vanula z vinohradů. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Vlachova žena dobře věděla, jak jsou slabi muži, když je ovane ženský dech, jaké jsou to hroby obílené — znala, že jejich ctnost, hodnostářské vzezření a vážnost řeči jsou jen masky z papírové hmoty. Horkem ženského těla odpryskne ta škraboška lživá jako vrstva laciného laku.

Bránila se vždy vzpomínkám na výtečníky, o nichž psávaly noviny, na věhlasné osoby, o nichž lid mluvil často jak o bozích — na čelné vykonavatele veřejné moci — jež poznala v nedbalkách jejich slabosti, když se o její hříšné kráse šeptávalo po celé Praze.

Nyní jí to vše pojednou napadalo, že asi též Vlach nebude jiné ráže. Proč ji tak dlouho již zanedbává, proč se doma sotva jen otáčí? Práce — stavby — podniky — kancelář — to vše bývalo již dříve, a přece mu zbývalo dosti času pro ženu. Proč mu je nyní domov skoro již jen noclehárnou? Má pravdu zrcadlo, které ji viní tak vyzývavě z minulosti, za kterou odmítá zodpovědnost? Je pravda, že už nebude lépe — že se to hlásí tak spěšně stáří, poněvadž tak rychle se spila využitím mladosti? Je pravda, že už je za obzorem všechna naděje na radost života? Je už po všem — i po štěstí, které si vyplakala před oltářem v den svatby s Vlachem?

Vlachovi napadalo, že v dlouhých pohledech ženiných je více než podezřívavé otázky, něco, co už mrazilo v něm krev, dívalo se tu přes ramena ženina — ale na štěstí byla tu pomoc, aby zmizely ty němé výslechy: únik z domova.

Chce-li se žena opravdu ptát, ať se ptá sebe — své minulosti, ať se ptá bahnité propasti, z níž jí pomohl na světlo. Ať se ptá svého svědomí — a ať se otáže i svých vrásek kolem očí.

Mávl rukou, jakoby si klestil cestu rojem nepříjemně bzučících komárů a utíkal z domu.

»Na růžku« bylo jako když sem slunce uteče na zálet, zjevila li se tu paní Hýrová.

Zdravě veselá, čistounká jako sníh, lákající jako zralá třešně, milá, když hovořila, a svůdná, když se odmlčela. Člověk se nemohl nabažit dívání se na tu postavu, na níž všechno zrovna kvetlo — nemohl se nasytit sledování linií její postavy.

Vlach sem chodil pást oči a duši žádostmi bičovanou hojit — ale sedal si tu vlastně na žhavé uhlí. Hýrová na něho vycenila zoubky, zahrála tělem, ďábelsky rafinovaně se před ním rozhoupala v pasu a zašelestila prstíky o hedvábnou blůzu, při jejímž harmonickém vlnění šly na Vlacha až závrati. Pak utrousila trochu roztomilostí, pohovořila, rozesmála se, roznesla trochu vůní místnostmi — a už zase zmizela jako vážka s duhovými křídly.

Nebylo se čeho chytit — nebylo na co navázat. A to už jí stavěl dům na křižovatce, objednával pro ni stavivo, vyplácel dělníky — radil, shánět, pracoval. Ani hubičky mu nedala závdavkem.

To už i Podolský byl bradou vzhůru — Podolský, o kterém se veřejně vyprávělo, že je Hýrové šťastným zbožňovatelem. Ale toho se Vlach už dávno nebál. Když to kdysi Hýrové neomaleně vyčetl, v důvěrné chvílce, když dopoledne poseděl »na růžku« při sklence vína, dověděl se, jak je tomu vlastně s Podolského úspěchy.

Hýrová nejprve zbledla — pak si sáhla k srdci, jako by chtěla vyrvati odtud hrot, který bodl v nejchoulostivější místo, chvíli se zadívala na člověka plna hněvu, ale potom se rozhovořila.

Ano — podlehla mu jednou. Jednou jedinkrát! »U váhy« musila položit daň své cti, aby Vlach dostal z radnice, po čem toužil. Tam si musila dojít pro Vlachovo vítězství a pro svou hanbu. Ale tenkráte si přísahala, že se odemstí. Když poznala, jak je vášniv, jak je slep ve své náruživosti, jak mu rozum dovede vyprchat z rozpálené hlavy — tu si řekla, že ho za tu koupel hříchu strestá jako největšího zločince.

»Vyssála jsem ho, zničila finančně — vymačkala jsem z něho všechnu schopnost myšlení — a za to vše se směl přede mnou jenom plazit. Ničeho více nedosáhl po té strašné návštěvě za Jakubským kostelem než tří políbení, která mi násilím vzal jako dravec. Teď jsem mu rozervala úvěr — o obchod se už dávno přestal starat — položil mi k nohám všechno, i to, čím jste ho podplatil, je žebrákem, už se vrhl na padělání směnek. Teď je tu chvíle, abych ho vykopla!«

Vlach s otevřenými ústy, těžce oddychuje, díval se vytřeštěnýma očima na Hýrovou.

To byl démon, o jakém jakživ neslyšel. Hovořila, jakoby před soudem zahrnovala obviňováním nešťastníka, kterému není pomoci — zřítelnice se jí zalévaly krví, líce jí hořely, prsa se jí dmula — dech sotva stačil lávě její obžaloby, kterou pronášela zároveň s výrokem ortele.

Tenkráte řekla Vlachovi, aby si na ni nemyslil.

»Je možná, že se Vám jednou vzdám — ale jen tehdy, budu-li *já* chtít. *Já* — *já*! Zapište si to do paměti. Jste mi všichni protivni s tou šerednou žízní tělesného milování — jdete na nás vesměs jen se smyčkou svých žádostí a nástrah. Ale už nebudu nikoho kupovat svým tělem. Až na mne přijde hlad — vybéřu si, koho budu chtít.«

Vlach spolkl horkou slinu, chtěl něco říci. Ale nebylo času, Hýrová už zase hovořila, oči stavíc až k jeho obličeji: »Snad to budete jednou vy. Snad! Ale jen, budu-li já chtít. A až budu chtít, řeknu vám. Nečihejte na mne — nenadbíhejte mi — za nic na světě nepodlehnu. Teď jsem plna hněvu na Podolského, že mne provlékl nejstudnější uličkou. A já musila. Bylo to pro vás, ale bylo to i pro tu mzdu, kterou jste mi slíbil. Za to nemáte však práva na nic. To jste ještě velikým mým dlužníkem — neboť za ten hřích můj, bez kterého jste dnes seděl na předměstí s finančními ztrátami, byly ty vaše peníze skoro jen propitným.«

Hýrova si vjela bílými prsty do vlasů, klesla na židli a složivši hlavu v lokte, hořce zaplakala: »Za takovou hanbu!«

* * *

Brzy po té našli Podolského za hřbitovní zdí. Revolverem byl si vyhnal duši z těla.

Vlach, tvrdý spekulant, chladný počtář a necitelný dříč dělníků, byl tím tak rozrušen, že ujel na čtrnácte dní z Prahy. Viděl stále zsinalou tvář Podolského — ve snách mu nešťastný sebevrah chodil vyčítat, že on ho zahnal na tu opuštěnou stezku za Olšany, kde si lehl do kopřiv, aby už nikdy nepovstal.

Ani k Hýrovům tehdy nezašel. Vyhýbal se tomu domu jako prokleté stanici, kde se křižují jen vlaky nešťastných. Svědomí mu říkalo, že přeplatil Rubešovic pozemky životem Podolského. Hýrová položila tělo — ale Podolský položil duši na výplatní stůl. Vlach je oba k té dávce hnal . . . . .

Mrskán výčitkami potácel se Vlach dlouho a dlouho jakoby se nemohl zhostit následků zlé zimnice, a už vyrážela tráva na rovu Podolského, když se odvážil opět návštěvy Hýrovic hostince.

Když tu osaměl, přišla Hýrová jako po špičkách. Postavila se před Vlacha, zalomila rukama, až jí v prstech zapraštělo, a pokyvujíc hlavou na bledého hosta, zašeptala:

»Takhle jsem to nemyslila. Tak daleko — jsem ho — přece nechtěla — zahnat —«

Vlach pozvedl ruku, pokrčil rameny, podíval se oknem do neurčita a udeřil dlaní v desku stolu. Když se pak vrátil očima k Hýrové, spatřil, že se jí řinou bohaté perly slz z očí. Zatřpytily se na černém hedvábném živůtku, smekly se po něm na zaklesnuté ruce Hýrové.

»Zůstala tu po něm stará matka,« pronesla po chvíli.

Vlach se optal jenom pohybem hlavy.

»Stařena sedmdesátiletá. Včera tu povídali, že je v tom zle.«

Vlach odpověděl: »Vzkáži pro ni. Dám jí byt u nás, a budeme jí živit. Ale toho člověka je mi přece jenom líto — —«

Vlach se podíval na Hýrovou, která tu stála jako vichrem odraný strom. Byla tak novým zjevem pro něho v této sklíčenosti. Připadalo mu, že vidí před sebou jinou Hýrovou. Ne tu, která mu rozpalovala krev, před kterou se mu tělo vymýkalo kázni. Toť byla postava jako z dětských pohádek — něco vznešeně nad něho vyrůstající — toť žena, po jejímž těle by se neopovážil sáhnout, toť zjev, před nímž mohl se jenom uklonit.

Uslzená, bolestně zkormoucená Hýrová vzletěla nad všechny chtivosti Vlachova nitra. Byl nyní pln veliké úcty k této ženě, která v dnešním zármutku svém, nelíčeném a tak dojemném oddálila ze vší jeho nízké lačnosti.

Připadal si tak bídným a tak malicherným před touto krásnou paničkou — a hned si umiňoval, že nikdy, nikdy již neopováží se vztáhnouti rukou po ní, smyslností svou obestříti její obraz, uraziti ji hříšnou svou myšlenkou.

V této chvíli zrodila se ve Vlachově srdci taková podivná láska k této ženě, o jaké ani jak živ neslyšel. Kdyby řekla, aby se položil místo schodu, po kterém ona denně sestupuje, učinil by tak — kdyby mu kázala, aby si dal utít ruku, položí hned pravici pod sekyru — kdyby mu řekla, aby skočil do vody — utopí se tam, kde ona ukáže.

Taková ženská! opakoval si v duchu již po několikráte! Chtěl tím říci, že našel konečně jednou v životě oltář, před kterým musil padnouti na kolena. Na oltáři tom je žena, k níž cítí více než lásku: úctu, stupňovanou ohromujícím obdivem. (Pokračování.)

FEUILLETON

MADEIRA - FUNCHAL.

Dojista špatně nepochodili, kdo po moři volili cestu k mezinárodnímu sjezdu lékařskému v Lisabonu. Z Čechů byli to dv. rada prof. dr. Karel Pawlik, dr. Bakeš z Třebíče a pisatel této stati s choti. Loď »Oceána«, vypravená společností hamburgsko-americké linie, vyplula 7. dubna o 10. hodině z Hamburku. Vypadala přímo pohádkově. Skvěle bílá, zdobená zlatými ornamenty, činila dojem fantastického zjevu. Jako ohromná labuť se zlatým páskem na sněžném hrdle veplula »Oceána« kolem Cuxhavenu do šíré pláně vod, jichž zeměpisné jméno měla napsáno na svém čele.

Pohodu měli jsme znamenitou. Loďjela jako šipka, a nikdo dosud neměl příčiny, aby si postěžoval. Za to se to změnilo v Biskajském zálivu povážlivou měrou — moře jakoby se obrátilo vzhůru nohama, a »Oceána« houpala se na vlnách jako skořápka. Byly chvíle, kdy se nám vnucovala vzpomínka na admirála, jenž lodi nazval — plovoucími rakvemi. Dva dny cenilo na nás moře svoje pěnivé zuby, a na palubě bylo vidět mnoho potácejících se a barvu v obličeji měnících postav. Ale ostatek cesty nás za tyto dvoudenní útrapy, jak náleží, odškodnil.

Za dne bylo moře modrou slitinou, kterou večer co večer jinak zabarvovalo zapadající slunce. Nikde a nikdy nepocítí člověk tolik tesknosti, jako na moři, kdy stojí uprostřed nekonečných vod a ztrácející se kotouč varovně připomíná symbol věčně se opakujícího zániku. A což teprve v noci . . . to byla podívaná, když moře světélkovalo a každá vlna měla na hlavě sta elektrických žárovek en miniature! »Oceána« chvílemi jakoby plula v ohnivé výhni . . .

Na jihovýchodním pobřeží Albionu, v přístavišti města Doveru se »Oceána« zastavila, aby přijala na svou pohostinnou palubu několik anglických a francouzských lékařů. Dlouho, dlouho budeme vzpomínati na milý, družný život na lodi, na živé korso po večeři na palubě, kostymní věnečky a na sladkou siestu po lunchi, na siestu na slunci, jež uspávala víc, než makový odvar.

A čas zrovna letěl . . . inu . . . však jsme se také znamenitě bavili. Co jen šprýmovných kousků se na »Oceáně« přihodilo . . . myslím, že by z nich se dala napsati slušná causerie. Ještě dnes je nám do smíchu, vzpomeneme-li si na nedorozumění, jež zavinil náš »dvorní« fotograf. Objevil se z čista jasna na palubě v kostymu lodního topiče, učerněn, zamazán, a když po palubě si vykračoval, klapal dřevěnkami, jako kluci o velkonocích řehtačkou. Chlapík byl tak znamenitě převlečen a ma-

Siesta na „Oceáně". 1923

Lisování madeirského vína. 1901

skován, že se do něho lodní úředník pustil, a poněvadž odpovědi topičovy byly čím dál tím neomalenější . . . dal ho zavříti.

Než jsme se nadáli, uběhlo pět dní a pět nocí od vyplutí z Doveru. Najednou vidíme na palubě vzrušení. Cestující kukátky a dalekohledy cosi pozorují . . . Bystré oko poznává již, že se blížíme k mohutné hradbě, sladkým a zázračným mořem proslavené, k pohádce v modrém moři, k Madeiře. Vidíme s počátku jenom několik skalních hrotů, trčících vysoko k nebi. Šedá, jednotvárná hmota vypadá jako pyramida. Teď padla na ni jitřní záře, a kamenné zjevení se mění přímo v kaleidoskopické pestrosti. Zříme pásy v šedé ploše, rozeznáváme, že jsou to skalní rozsedliny, vidíme zeleň a skupinu bílých domů, jež připadají nám jako hejno bělounkých, na chvilinku odpočívajících ptáků. Loď letí ranním, čistým ovzduším, a slunce rozepíná svůj růžový plášť do nekonečné šířky . . . . Domky jakoby se najednou sletěly na jednu hromadu . . . . je jich celý tlum . . . hlavní město ostrova, východní Betlém, bílý čepeček ostrova Madeiry, Funchal, bělá se a svítí ze zeleného pozadí.

Pospíchali jsme, abychom už už octli se ve Funchalu, který na nás svými bělounkými villami na vysokých terassách kýval jako praporečky a vábil k pobytu co možná nejdelšímu. Proto není divu, že jsme nevěnovali přílišné pozornosti čipernýmu a hezkým kloučkům, kteří na malých lodičkách jako šídla kmitali se kolem nás a za pranepatrný obolus nabízeli bravurní svoje potápěčské umění. Tam k těm terassám, k bananovým polím, do té šťavnaté zeleně, kterou tvořily fíky, mandlovníky a oranžovníky, ke štíhlým stojanům, na nichž kolébaly se kotouče palmových korun, nás to táhlo, a proto nám ta půlhodinka, co nás parníček vezl ke břehům Funchalu, připadala dlouhá jako věčnost.

První překvapení čekalo na nás hned při vstupu na pevninu. Všude byly nám nabízeny . . . opravdové saně k jízdě na stanici lanové dráhy. Dláždění ve Funchale složeno je z malých, kulatých, těsně k sobě připojených oblázků, které činí chůzi velice kluzkou a dopravu povozem s koly skoro nemožnou.

Saně jedou, zejména když povozník natře železa olejem . . jako po mýdle, a pasažéru nesedělo by se v primitivní carrosse špatně — kdyby majitel originálního dostavníku rohaté zpřežení pranecivilisovaným hulákáním a ranami bičem ustavičně nepobízel k čilejšímu kroku. Tátovi napomáhá vydatně synátor, za provaz drží a potahu dává direktivu . . ale proto přece jde to . . . ku předu, krátce řečeno jako s párem volů! . . .

Pohled na město Funchal. 1913

Půl hodiny jedeme městem, Funchalem, ve kterém není pranic, co by nás ohromilo. Ale už z daleka vidíme, že blížíme se ke koutku země, o kterém by se mohla vysloviti vším právem domněnka, že tu kdysi stávala kolébka ráje. Lanová dráha projíždí fikovými háji a bananovými poli, a když květy obalené náspy přival vůně nám dýchly do obličejů, nám zdálo se, že prožíváme jednu z pohádek »Tisíce a jedné noci«. Stanuli jsme u villy Monte Bello; madeiršti prodavači květin, hoši a děvčata, už dávno nás nepronásledují svými vonnými pozornostmi a důtklivými nabídkami. Octli jsme se v moři květů . . . jako dole pod námi na těch vlnách je vše grandiosní, mohutné, úchvatné . . .

tak je tomu na ostrově s květenou, o které si nedovedeš učiniti ani ve snu náležité představy. Jsou tu květy, které znáš, na pohled nic nového, řeknu-li, že jsou tu pelargonie, fuksie, kamelie, kolokasie, kaktusy ... ale ty barvy jejich, to množství, ta záplava, v níž jako vlny barvy se střídají v tak jásavé pestrosti, že ti oči přecházejí a ty nevíš, kam bys se podíval a co dříve obdivoval.

Procházíme se ve výši asi 500 metrů nad mořem, a nikdo z nás nemá tolik času, aby na to neb ono upozornil. Jsme v pravém toho slova smyslu okouzleni a ohromeni, rozbíháme se po kraji a ztrácíme se ve vinicích, v nichž zraje vzácný, životodárný mok, o jehož vzniku pěkná legenda se vypravuje. Pták z ruky Ježišovy kuličku chlebovou sezobl, sta mil v zobáčku ji přenesl a nad Funchalem pustil, a hle ... ze zrnička ratolístka vyrostla v keříček se rozvinula, a hrozen zrníček se sladkou šťávou za každým takřka listem usmál se na člověka, jenž první sladké nadělení objevil a dobroty ani nasytiti se nemohl. To ovšem nemožno říci o požitku, který jsme si dopřáli na třtině — ač přesladký obsah byl dost občerstvující.

Na zpáteční cestě použili jsme opět saní. Bylo nám z duše líto domorodců táhnoucích náš vehikl. Byl to výkon skutečně úžasný, zkalený však nemálo resignovaným jejich doznáním, že jsou si toho dobře vědomi, že denně se opakující přepínání sil bude míti pro ně osudné následky. Úžas náš byl ovšem tím větší, když po čtvrthodinném, místy až šíleném běhu, byli jsme jimi vyzváni pozorovati intensivní jich palpitace srdeční.

Pochopitelno, že jsme se nemohli vyhnouti učinit zastávku v sanatoriu, náležejícím německé společnosti. Je to ústav ne právě rozsáhlý, ale za to výborně a účelně zařízený. Táž společnost má v plánu ještě cosi jiného ... Madeira je jistě koutem, z celého světa skoro nejzpůsobilejším k tomu, aby stalo se dostavenčkem lidí, kteří nejsou rádi — pozorováni a vyrušováni. Zejména v nádherné ville nedávno zakoupené, položené blízko břehu moře a skýtající čarokrásný pohled na záliv; v duchu uvažujeme: »až tu bude to nešťastné ‚Monaco‘ ... v těchhle poetických zákoutích budou vyhledávat hazardní hráči zapomnění všech svých trampot.« Z parku putovali jsme do parku, v němž osvěžení vyhledává obyvatelstvo města Funchalu. Je to mistrovský kousek zahradnické fantasie, kterou ovšem s báječnou štědrostí podporuje kypicí příroda.

Saně ve Funchalu 1911

Všude nějaké zátišíčko pro dva lidičky, kteří nechtějí býti vyrušováni, tu rybníček, tam jezírko, a všude stánky pro labutě, které i tu mají dost obdivovatelů.

S domorodci portugalského původu jsme se, dík tlumočnické ochotě dvorního rady Pawlika, dobře dohodli, což nám nejlip posloužilo při prohlídce průmyslových výrobků madeirských, z nichž první místo zaujímá pletený nábytek, připomínající podobný pletařský průmysl v Čechách.

Signál »Oceány« důtklivě svolával nás na její palubu. Čiperní průmyslníci použili jí k výkladu bez odporu pěkného svého zboží, které těšilo se značnému odbytu. Tentokráte věnovali jsme madeirským potápěčům plnou pozornost. Viděli jsme divadlo, kterého asi hned tak nespatříme. Kolem

Partie z parku ve Funchalu 1915

»Oceány« se to jen jen hemžilo mladými, pěkně vyvinutými těly, jež pohybovala se na hladině s úhoří obratností. Králem mezi potápěči byl hezký dvacetiletý junák, jehož produkce vyvolávaly frenetický potlesk. Za odměnu dvou marek, vyšplhal se Madeiran na nejvyšší místo »Oceány«, střemhlav pustil se do moře, proplaval pod »Oceánou« a teprve za hodnou chvíli objevil se na druhé straně. Nikdo si nedovede představiti napjetí, jež způsobila tato odvážná produkce. Pasažéři přebíhali v tu chvíli, co potápěč zmizel pod hladinou, na druhou stranu a dychtivě očekávali, až vynoří se kučeravá jeho hlava z vody. Na to applaus, který by mu záviděl každý tenorista. Potápěč děkoval s úsměvem za poctu, dal znamení, a než se diváci vzpamatovali z překvapení, zmizela kučeravá hlava pod hladinou . . . a všechno hnalo se v divém úprku na protější stranu. Divadlo se na vlas opakovalo, a není pochyby, že by byl mistr v plavbě svůj výkon několikráte opakoval, kdyby byl poslední signál nebyl zkazil — nám podivanou a jemu vydatný výdělek.

Bylo sedm hodin . . . kotvy zdviženy, hudba spustila a »Oceána« brala se jižním směrem k další naší turistické stanici. Tma rychle padala na moře. Stáli jsme na palubě a divali se na madeirskou pohádku. Světla vyskakovala na zemi ze všech koutů, jako na hoře nad námi hvězdičky na oblohu, a nám zjevil se madeirský Betlém v úchvatném osvětlení. Bylo nám všem v tu chvíli, jakobychom stáli ve chrámě. Hudba hrála zadumanou píseň, a cosi mohutného, velebného a povznášejícího vanulo z nesmírných pustin vod kolem nás — — —

Prof. MUDr. Ot. Kukula.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Jak vznikl pseudonym Elišky Krásnohorské?** Z venkova, z okolí rodiště spisovatelčina, přišel dotaz, zda souvisí literární jméno Elišky Krásnohorské s Krásnou Horou, nebo snad se starým predikátem z Krásné Hory. Dopsali jsme o informaci přímo sl. Elišce Krásnohorské, která napsala nám tyto zajímavé řádky: »O řadu let dříve, než jsem spatřila světlo světa, přišel k mému nebožtíku otci, mistru lakýrnickému v Praze, jistý úředník archivu stavovského, na jehož jméno nemohu vzpomenouti, jenž ale způsobil v tehdejší době několik »šlechtických epopejí«, kterými si konečně pomohl za mříže. Tázal se mého otce, nepochází li ze staročeské rytířské rodiny Pechů z Krásné Hory, snaživ se mu namluviti, že tomu asi tak jest, a nabídl se, že věc vyšetří a k platnosti přivede.

Můj otec netušil, jakého druhu heraldika má před sebou, a včřil mu, což ovšem heraldikovi vyneslo dosti peněz. Nedokázal však nikterak původu našeho z rytířské rodiny, jenom poplašil všecky Pechy ve vůkolí Jablonce, odkud otec pocházel, a tím dal mimovolně podnět k rozkošné jedné literární práci, neboť Antal Stašek v Jilemnici seznal a vylíčil patriarchu tamních Pechů ve svém Bochu z Krásného Dolu. My děti jsme po časné smrti otcově slýchaly zvěst o illusorním rytířství z Krásné Hory již jen jako pohádku, a z rozmarného nápadu jsem si dala jméno Krásnohorská, když jsem chtěla první své verše pod nějakým pseudonymem poslati Hálkovi do Lumíra.« —*r.*

— **Björnsonova Mary.** Málo je jmen, jež bylo by lze co do obliby u nás, ač náš život a náš národní charakter tolik se liší od národní individuality Norů, postaviti po bok Björnsonovi. Ze skandidavských autorů byl by to as jen Jonáš Lie, vrstevník Björnsonův, Kieland a Dán Jakobsen. Jisto je, že český čtenář žíznivý po literatuře hlubší ceny sáhne po Mary, jako s radostí uvítal díla Wildea, D' Annunzia, Sieroszewského, Lotiho a jiné pochoutky pro čtenáře gourmandy, jež mu »Nakladatelské družstvo Máje« za nedlouhého působení svého položilo na stůl. V »Mary« líčí Björnson osudy norského rodu Krogů, statkářů a obchodníků, z něhož pošel bílý a zrzavý anděl Marit, podivuhodná bytost, jež svého pěstouna co chvíli v úžas, časem i bolestný uvádí. Její příběh líčí autor v románu svém, plný vzrušujících dějů od prvního setkání s Röyem, bohatýrem dobrodružství na pařížské »Avenue Bois de Boulogne« až po delikátní údaje lásky, které tu líčiti neb naznačovati nepokládáme za účelno. Účinný dramatik je patrný v každé větě dějů pohnutých i klidných, důstojně plynoucích jako veletok i tiše šumících jako květnový větřík. Aventura Franse Röye, jak zkrotil splašené koně, je nesmírně suggestivní i psychologická — takovými příběhy získávají se srdce ženských charakterů. Mary je od prvních dětských rozmarů, když na př. nechce se rozloučiti od květin určených na hrob matčin, až po plný rozkvět své individuality svrchované zajímava — tak odlišna od průměrného typu dívky — sit venia verbo — románové, tak výrazna a samostatna, tak ku přemýšlení povzbuzující. Takové knihy dejte dospívajícím dívkám, pravdivé a zušlechťující, dejte je i studentům a čtěte je sami, je-li vám třeba duševní stravy, vymykající se z kolejí vyjezděných. Jedním slovem: Mary je kniha znamenitá. —*s—a*—

— **Zdi Jericha.** Autor této novinky Národ. divadla, Alfred Sutro, může si jen gratulovati, že je Angličanem. Být tak domácím dramatikem, dostal by na pamětnou, že se opovážil na tak staromódních principech založiti děj. Rozmařilá, špatně vychovana, ale v jádru dobrá žena člověka, který praci rukou svých stal se boháčem, probudí se, když vidí, že muž až dosud měkký a shovívavý, má plným právem společenských přetvařek dost,

a chce uniknouti nádheře Londýna. Dvě — tři slova, a manželství zdánlivě na vždy roztržené — je před posledním shrnutím opony zachráněno. Potlesk obecenstva při tom úžasný je pro srdce divadelních ředitelů jistě nejlépe komponovaným finalem.

K smrti nudný akt první pro zvýšení nehody odehrává se v oživeném saloně, což je vždy u nás velikým kamenem úrazu. Lidé tu křičí jako na lesích, nevědí, kam se postavit, co s rukama. Nemůže za to pan režisér Mušek, který si dal s komedií (jím přeloženou) asi mnoho práce. Není u nás na salonní život dosti průpravy, proto tyto scény vždy tak selhou, zejména, vlekou-li se mrtvým dialogem.

V druhém, ale zejména ve třetím jednání bylo už vše zachráněno. Pan Vávra a paní Benoniová učinili, co dovedli, aby jednoduchou fabuli děje oděli nejpůsobivěji. Div se jim při otevřené scéně netleskalo.

Z ostatních zasluhuje zmínky výborná Lucy pí. Červené a vtipně kreslený lord ze Steventonu páně Kafkův. Pan Sedláček působivě vyhrál austrálského zbohatlce.

Ostatní byli skoro jen tím, čemu se v divadelní hantýrce říká věšáky na šaty. Pánům konečně je při tom snáze než dámám, jež si musí pro takové němohry pořizovati drahé roby. Ale za to měl se divák, když bylo na jevišti mlhavě nudno, nač divat. *Mír.*

— Básnické překlady. (Alfred Lord Tennyson: **Výbor básní**, přel. Jar. Vrchlický. — Torquato Tasso, **Výbor lyriky**, přel. J. Vrchlický. — **Nové překlady básní Petöfiho**, přel. Fr. Bráček a J. Vrchlický. — Edwin Arnold: **Světlo Asie**, díl I., přel. Fr. Prachař. — H. W. Longfellow: **Hiawatha**, přel. Fr. Prachař. — **Moderní poesie americká**, díl I., přel. Ant. Klášterský.) Jak již z předcházejícího výčtu děl patrno, vykazuje literatura našich básnických překladů za poslední dobu několik pěkných literárních činů, o to záslužnějších, že tu velká práce vykonána bez frásí a fanfár, zcela potichu, jakoby se samo sebou rozumělo, že jedni jsou již k tomu, aby pracovali, a druzí, aby kolem práce jejich nevšímavě chodili, v době, která se rozčílí vítězstvím na kopané, ale ne vydáním básnické knihy. V čele překladatelů básnických děl jako vždy jde mistr Vrchlický. I jako překladatel chodí jen po vrcholech: tenkráte jsou jimi: Tasso, Tennyson a Petöfi. Básníka vina, lásky a svobody, ohnivého Petöfiho teprve nyní v krásných a plnozvučných jeho převodech plně poznáváme a oceňujeme, a jest si jen přáti, aby oba překladatelé, Bráček a Vrchlický, podali nám celého básníka, v němž je tolik bezprostřední síly, rozmaru, vzletu a vášně. Lyrika Tassova, která vyšla ve třech svazečkách Světové knihovny, je cenným doplňkem obrazu velkého romantika, jejž Vrchlický uvedl do literatury naší jeho arcidílem »Osvobozeným Jeruzalémem«. Jeho madrigaly jsou graciosními kousky umění, v nichž láska hraje si s kvitím, šípy Amorovými, včelami a motýli, opěvujíc vlasy, oči, ano i »mušku« v líci zbožňované paní, co v sonetech zní více stesk srdce láskou trýzněného a v kanzonách a ballatách celými kaskádami proudí obdiv pro krásu vznešených paní. — Na pohled velmi teničký sešit obsahuje hojně ukázek z lyriky Tennysonovy, jehož některé básně epické převedli již dříve Sobotka a Krsek. Překlady jsou zdařilé a šťastné, nálada vždy výborně je zachycena a plně dovede je oceniti pouze, kdo ví, co obtíží skýtá forma originálu. Škoda jen, že nepřekládáno ještě více a že kniha nevyšla v lepší, pro básně vhodnější úpravě. — Velké zásluhy získal si v literatuře, pokud vím, dosud neznámý Fr. Prachař, vydav slavné dílo jiného velkého básníka anglického Sira Edwina Arnolda »Světlo Asie« (Light of Asia), dílo, jež dočkalo se již v Anglii čtyřiceti vydání a jež proslulo i jako mocný šiřitel buddhismu. Překlad Fr. Prachaře je věrný, velice svědomitý a pěkný a vrátíme se k němu, až vyjde druhých čtvero zpěvů. Nový překlad Hiawathy z téhož pera srovnali jsme si se starším převodem Sládkovým. Překlad Fr. Prachaře nedosahuje překladu toho v básnickém vzletu a lahodě jazyka, předčí jej však přesným zachováváním počtu veršů originálu, úplnosti a úzkostlivou věrností. Při tom můžeme sděliti veřejnosti, že Sládek již před vyjitím překladu p. Prachařova tištěný svůj překlad Hiawathy zcela přepracoval a chová jej už delší dobu v rukopisu. Avšak i kdyby tento zajisté skvělý převod vyšel, neubéře ceny překladu Prachařovu. Jeho práce je pěkná a poctivá a o to záslužnější, že — také znamení doby! — překladatel vydal oboje knihy vlastním nákladem, tedy nejen bez nároku na odměnu, ale jistě s hmotnou škodou. — Konečně

Skály na ostrově Madeiře. 1917

registrujeme: Moderní poesii americkou, již ve Sborníku svět. poesie vydal Ant. Klášterský. Skýtá již I. svým dílem pohled do bohatého básnického pralesa za oceánem, obsahujíc ukázky čtyřiceti modernich básníků amerických, z nichž někteří jako Helen, Jackson, Stedman, Piatt, Aldrich, Hay, Bret Harte, Miller a Lanier došli již veliké slávy v oblasti jazyka anglického. Až přistoupí k prvnímu svazku ještě druhá část díla, obsahující ukázky básníkův až na naše dny, bude literatura česká po anglické první, jež bude míti zcelený obraz poesie americké doby novější. —*a*—

.. **Drobnost ze života operního pěvce Šebesty.** Právě uplynulo dvacet a sedm let, co v nejkrásnějším mužném věku zemřel proslulý pražský zpěvák, barytonista Vojtěch Šebesta, jehož odchod k německému divadlu vyvolal svého času živé, velice temperamentní diskusse. Tyto dny čirou náhodou dověděl jsem se o Šebestovi zajímavou věc, o které asi málo kdo ví. Šel jsem se podívat na pozůstalost paní Marie Petzoldové-Sittové do nádherných komnat v bývalém paláci arcibiskupském naproti chrámu sv. Mikuláše, kde prý možno koupi získat mnohou zajímavou, cennou památku. Pokloníl jsem se napřed exposici stkvělých a drahocenných trofejí uměleckých, jimž dostane se k přání zesnulé pěvkyně důstojného útulku v museu království Českého. Pak nastoupil jsem cestu komnatami a prohlížel se zájmem obrazy, sochy, nábytek, roztomilé drobnůstky, vázy, až jsem stanul před paraventem, o němž právě znalec věcí vykládal skupině toto: »Paravent dostala umělkyně za zvláštní pozornost, kterou prokázala . . . mrtvole Šebestově. Popřála totiž nebožtíku Šebestovi pohostinství ve své rodinné hrobce na tak dlouho, pokud nebyla hrobka rodiny Šebestovy dokončena. Za tuto vlídnou ochotu dostala paní Sittová-Petzoldová tento paravent, na němž, jak vidíte, je velice dovedně vyšit výjev z »Mistrů pěvců Norimberských,« Evička rozmlouvající se Sachsem. Umělkyně byla tenkráte velice překvapena, když se z lístku dověděla, že obraz na paraventu vyšil . . . barytonista Šebesta! —*r*.—

.. Václav Panýrek-Vaněk: **Ovoce různých stromů.** Krátké povídky. Lehkými, průzračnými barvami Panýrek-Vaněk namaloval svých čtrnáct obrázků, které vydal v knize s řečeným skromným názvem. A řekněme upřímně: všechny ty drobné povídky přečítáme s nelíčeným účastenstvím a zájmem. Neunavují nás rozvlekloslí vypravování ani jednotvárností látek, naopak, vše vyvíjí se v nich přirozeně a hbitě, tóny vážnější výhodně se střídají se stránkami obsahu rozmarného, tu a tam ozývají se milé, tiché akkordy milostného líčení. Kdežto některé z črt jsouce jako nadechnuty a napověděny, vyvolávají v čtenáři srdečnou náladu a touhu po pokračování (Smutek srdce, Pohádka noci, Bílé růže), jiné opět jsou vytvořeny pevnými, životnými rysy a vyznívají románově účinným zakončením (Dvanáct novoročních soch, Syn, Vysvědčení).

Panýrek-Vaněk není spisovatelem, který by hřivnu svého nadání uměle doplňoval a zveličoval nepřirozeným nadbytkem prázdných bublin, odkoukaných kudrlinek a bombastických slov. Prostě, poctivě podává nám plody svého literárního tvoření tak, jak nejlépe je dovedl a nežádá za ně nic více než důvěry, rovnající se upřímnosti, s jakou byly vrhány na papír. A právě pro tu poctivou snahu a skromnou opravdovost autorovu jsou nám obrázky jeho sympatickými a rádi je doporučujeme. Kniha vyšla u Aloisa Šaška ve Velkém Meziříčí. *Ds.*

.. **Umělecká škola Jožky Úprky.** Mistr Jožka Úprka, vyhovuje četně projeveným přáním, otevře počátkem června 1907 malířskou školu. Přihlášky lze učiniti ihned a všechny dotazy zodpoví ochotně Slovenské museum v Hodoníně na Moravě.

.. Joe Hloucha: **Zátopa.** Ke jménu Hlouchovu obracela se v poslední době značná pozornost, která přirozeně od něho očekávala činův uspokojivých, odpovídajících pověsti, jež ho předcházela. Ale jako velmi záhy zapadla vlna nad jeho nedávnou přednáškou, tak zajisté také brzo ochabne zájem obecenstva nad jeho Zátopou. Je to slabý literární pokus zajisté upřímného snaživce, kterému však dosud se nedostalo uměleckého posvěcení. Všední historka dvou milujících se mladých lidí nezískala ani tím, že děj její položen jest do Žaponska, neboť jí úplně scházejí ony barvy a vůně ostrovní říše, které tak krásně vystihuje na příklad Pierre Loti ve své Paní Chrysanthemě nebo které stokráte šťastněji uvedl do naší literatury poetický umělec Julius Zeyer, a rovněž není v povídce nic, čeho bychom již dříve nebyli znali z prací jiných, nadanějších spisovatelů.

Doufejme, že Hlouchovi jindy se podaří vyvážiti ze svého oblíbeného Žaponska novější a cennější kořist, která splní naše zatím trpělivé očekávání. Knížka vyšla nákladem Jos. R. Vilímkovým. *Ds.*

Ročník V. čís. 22. vydáno dne 15. února 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnactidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za přípiatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Při zprávě o smrti Giosué Carducciho.

Jen s určitostí věčných zákonů
co smrtelné svůj časný mění šat,
kmen padá, sladký květ schne v záhonu
a člověk musí umírat.

Když Dryada ze stromu odletí,
a duše květu rozplyne se v dech,
přes všecko píseň zbude v paměti
a zníti bude v eonech.

Tak třetí Italie básníku
jsi odešel, svůj úkol naplniv,
vzlet orlí měls' a notu slavíků,
Tvé dílo ční zde jako div!

V Tvé písni bije srdce vlasti dál,
nechť vlastní Tvé se zastavilo již,
v Tvé písni vzruch a vzlet a ideál
i svatých hněvů číš!

A silou, v žití Tobě vlastní jen,
ten mohutný Tvůj zpěv dál zní a zní,
jak byl by Tebou světu odcizen
hlas poesie poslední!

Jaroslav Vrchlický.

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračování.)

kázali mu, že si zašel, mu řekli, a tady je v Jáchymově.

»Tak tedy nejsem už na Staších?«

»Nu ano, je to na Staších, ale v Jáchymově.«

Nechápal; prosil, aby někdo šel s ním, dovedl ho k představenému. Nastalo dlouhé jednání a smlouvání, neboť nikdo neměl do toho chuti. Vycítil správně, že jejich nechuť a zpěčování nevycházely z vrozené neochoty, ba, z toho důvodu, že v něm poznali úřední osobu. Kde žese mohli nadíti něčeho dobrého z objevení se soudního posla, jehož návštěva nevěstila nikdy nic potěšitelného . . .?

Má-li snad obsílku, ptal se ho muž, vysoký, hubený, orlího nosu, sokolích očí.

Tato přímá otázka jej zarazila.

»Nemám,« v hrdlo si zalhal, tuše dobře, že by nikdo s ním nešel, kdyby pověděl pravdu; »vždyť vám povídám, že jdu k představenému . . přeptat se . .«

»A po čem?«

»A tak. Pan soudce něco píše — nevím co . . .«

Těžko uvěřili, ale posléze asi patnáctiletý výrostek přece s ním šel, ale jen asi do půl cesty, načež, naznačiv mu pěšinu a směr, domů se vrátil.

A Mastílek byl zase sám a zase mu bylo zle v této rozmočené pouti, v sirých mlhách, jež naň doléhaly. Do té chvíle nepřemýšlel hrubě, proč jej pan soudce posílal za Josefem Voldřichem. Nebývalo vůbec jeho zvykem, přemýšlet o tom, proč koho soud obesílal; přestával na osobním svém přesvědčení, že bez důležité příčiny beztak se to neděje a svoje povolání měl v úctě, pokládaje se za důležitý článek velké mašinerie, jíž se říká společenský řád. Ale v té psotě vůkol, v těchto útrapách, jež mu připravovala nelítostná příroda, přece se mu namanula otázka, čeho se asi dopustil tenhle Josef Voldřich, že panu soudci tolik záleželo na jeho obeslání; nebo někdo jiný něco spáchal, o čem Voldřich věděl? . . . Tak tomu asi bylo, nebo jinak by jej hledali četníci a nikoli on, soudní sluha . . .

Nenacházeje odpovědi, proklel Josefa Voldřicha, ba, všecky Josefy Voldřichy celých Stachů a Stachy samé, a proklínal je napořád, až přece se dostal do dvorce starostova.

Vešel do světnice. Dusno, až dech mu zaléhalo; několik dětí se namanulo, ale jen z podálí naň počumovaly. Hospodyně, která vařila oběd, odvrátila se od ohromné pece; spatřivši ho, zarazila se, ruce jí sklesly; hlavu měla zahalenou velkým šátkem, v soumraku té světnice jedva rozeznal tahy jejího obličeje.

»Dej vám Pánbůh dobré jitro,« pozdravil.

»Dejž to Pánbůh,« zašeptala v odpověď; ani ho nevítala.

»Kde je pan představený?«

»Na humně. Frantíku, běž pro tátu!«

Kluk běžel. Hospodyně se zase vrátila ke kamnům, ani ho nepozvala, aby usedl. Teprve po chvíli jako by si byla vzpomněla:

»Snad byste si mohl sednout . . .«

Vešel představený, velký, silný muž, plešatý, šedé licousy vroubily jeho osnahlé tváře a spod hustých brv vyzíraly zpytavě oči s výrazem nedůvěřivého překvapení.

»Vy jste od soudu? — Čím posloužím?«

Tu spustil Mastílek. Josefa Voldřicha že hledá, pan soudce jej obesílá. Ale pravého, toho, který byl v Německu. A Josef Voldřich musí k soudu a to zítra, jinak bude zle.

Představený se zaškaredil.

»Co vám na to povím?« zaskuhral; »což pak já vím, který je pravý? Tu je ňákých Voldřichů a dobrá třetina se jich jmenuje Josef, a z těch je více než polovice světáků a všickni světáci chodí do Německa . . .«

»Ale já ho musím najít, slyšíte, pane představený! Musím — pan soudce přísně poručil a vy musíte pomoci . . .«

»Jak pak vám pomohu? Přece je nemohu svolat, ani člověka nemám, který by je oběhl všecky; a, kdybych krásně takového člověka měl k ruce, za tři dni do všech těch končin nedoběhne při téhle nepohodě. A kdyby přece doběhl, kdo ví, přišel-li by jeden na zavolání. To byste slyšel ňákých výmluv! Takového světáka, můj zlatý, nechytíte tak snadno — ten se vám vymkne jako úhoř.«

»Ale, pane představený, co si počnu? . . . člověk se tady utýrá . . .«

Představený pokrčil ramenoma.

»Musíte-li ho mít, tam u soudu, to už jiného nezbývá, než abyste si ho vyhledal sám. Já vám pomoci nemohu. Řekněte to panu soudcovi, můžete mu taky vyřídit, že bych nejradději praštil tímhle úřadem u nás. Člověk má beztoho jen samé nepřátelství a samou nevůli. To by mi tak chybělo, abych se honil za obesílanými! Co pak jsem já honící pes pana soudce?«

Ubohý Mastílek div neomdlel. slyše tuto řeč.

»Já vás nutit nemohu,« odpověděl po chvíli, »já to řeknu panu soudcovi. To víte, já taky jen konám svou povinnost . . . Tolik mi snad přece povíte, kde jsou všichni ti Josefové Voldřichové, abych si je mohl obejít. Poznamenám si je.«

Představený se trochu zamyslil, ale po nějakém váhání vyhověl této žádosti a Mastílek si poznamenal asi dvacet jmen, ještě o několik více, než mu jich řekl svého času Josef Voldřich, hostinský »na staré faře« ve Stachově; při tom mu neušlo, že pan představený se potutelně usmíval, jako by chtěl říci: Tak. Tu je máš a teď hledej! Také, když seznam byl hotov, představený dodal:

»Víc jich tu nebude; aspoň se nepamatuju. Za tři dni si je obejdete, nebude-li počasí jako včera. Na vašem místě bych si došel napřed do Javorníka; za hodinu jste nahoře, ale cesta je špatná a pěšinky třeba znát.«

Mastílek svěšel hlavu.

»Vám se to povídá,« odpověděl po chvíli, »ale podívejte se na mne! Od božího rána se tady tluku v tom blátě, v té vodě, obuv mám promočenou, hlad mi svírá žaludek a vy mě posíláte znovu do té psoty! Vždyť běží o život. A doma čeká žena, čekají děti. Jaký je to tady lid? — ohřát nedopřejete — kousku chleba nepodáte . . .«

»Ou, hahou . . . pomalu! Kdo pak vás vyhání? Kdo vám nedopřává ohřát? Kdo by vám nepodal chleba? . . To je jiná, panečku! Jen tu zůstaňte, s námi pojezte, za vděk vezměte! Vítám vas ke stolu — ke stolu Bůh vás poslal! Jen se vyzůjte, obuv otřete . . . jako doma byste byl. Takhle tomu nesmíte rozumět, jak jste řekl . . . to to! . . . Slyšíš, mámo! Co máš, nanes! Uzeného se zelím! Buchtu upec! . . A vy sedněte poslíčku . . .«

A také hospodyně přívětivě zvala a bez průtahu se jala konati přípravy na pohostění toho, jehož návštěva tak málo se jevila vítanou.

A volno se mu stalo, děkovat se jal. Starosta odmítal:

»Neděkujte — to by tak bylo! Tomu se přeci rozumí! Vite, vy nás tu ještě neznáte. My jsme tu staří Králováci — svobodni jsme byli, nikomu poddani. — A všickni jsme za jednoho, na čest dáme. U nás platí slovo, rozumíte! Řekne se: světáci! — Musíme do světa, proto že by nás půda neuživila a lesy vysekaly sklárny, dokud se nevědělo, že les má cenu. Ale čest světák ve světě nenechá! Podívejte se: jsou u nás lidé, že mají chalupu a hospodářstvíčko, dva tisíce ceny to nemá — a přeci mají úvěru na deset tisíc u Karlovarských a Falknovských porculanových a majolikových závodů. A není příkladu, aby některý byl toho svého úvěru zneužil. Taky dluhopisů neznáme a směnek a jiných papírů: na slovo se půjčí a na slovo se splácí. K soudu nechodíme, mezi sebou se nehašteříme a nikdo nikomu ničeho, co jeho jest, neupírá. Tak jsme to zachovávali my staří a Pánbůh dej, aby děti a vnuci jinak nečinili; však to do nich vtloukáme. Ty moje tady, kdyby se mi měli zvrhnout, raději bych je uškrtil . . . Ale, víte, od soudu nic dobrého nám nepřichází. My, když soudu potřebujeme, sami si k němu dojdeme; ale jak soud kterého z nás hledá a obesílá, je to po každé pro nějakou maličkost. Tak se potom nedivte, že lidé, kde jen mohou, obsílce se vyhýbají. Přijde obsílka z jara nebo v létě, obeslaný je ve světě a kdo ho najde? . . . . jako kámen do moře zapadne. Přijde to v zimě, člověk se tomu vyhne. My druh na druha nepovíme; věc se protáhne do jara a na jaře hledaný je ten tam, ač trochu-li jen může. Před vámi byli jiní na okresním úřadě na Horách — však ti už věděli, že by zbytečně hledali a rač toho nechali a dobře činili. Páni na úřadě se tomu časem taky přiučili a mimo nejnaléhavější potřeby nikoho neobesílali. — Teď ovšem jsou tam noví páni a ti se teprve musí vyučit; dá Pánbůh, že, třeba toho nedoznají, přece porozumějí, že úřad je pro nás a ne my pro úřad. Tak aspoň my se na tu věc díváme.«

Divně, neslýchaně divně zněla tato řeč na uši soudního sluhy a ty
smysl; ale před ním už stála velká mísa. plná uzeného masa, jehož vůně lahodně ovívala jeho nos, a jeho utrmácené tělo teplem a dobrým bydlem pookřávalo.

»Jezte!« pobídl ho starosta a věru, nezval ani dlouho ani marně.

Poobědvav, Mastílek se dal do povídání o svém vojenském životě, o Italii, o bitvách u Magenty a u Solferina, o útrapách, jimiž prošel; starosta poslouchal, i hospodyně blíže přistoupila, aby něco zachytila z těch řečí a také děti se nahrnuly a divem divoucím se jim podobalo, co slyšely.

Dvě hodiny uběhly, rychle zapadly v klín věčnosti.

»Tak vám tedy ještě jednou děkuji,« vece Mastílek, »dobře tu bylo u vás a hodní lidé jste. Člověk se těžko s vámi louči, ale jakáž pomoc! — třeba se vydat a najít tohoto Josefa Voldřicha. Pan soudce nařídil a já musím jeho rozkaz vykonat. Půjdu tedy na Javorník; aspoň cestu kdybyste mi naznačil . . .«

Starosta se usmál.

»Já vám ji naznačím,« pravil, »ale vy přece asi netrefíte. Je to tu ošemetné. Na vašem místě bych šel domů a řekl bych, že jsem Josefa Voldřicha nenašel.«

»Nu, takhle vy na to pohlížíte. Každý ví své. Bez úřadu by taky bylo zle — teprve byste viděli . . .«

»Tak tedy vy se dáte na Šebestov, potom na Týmlov; tam vám povědí; snad vám někdo ukáže . . . jde to jako do nebe na Javorník a špatná cesta, tuze špatná! . . .«

Představený naznačoval tuto cestu, popisoval ji. Posléze dodal:

»A což, nenajdete-li Josefa Voldřicha, toho, jehož hledáte, ani na Javorníku, co potom? — bude tma, noc! . . . ani dolů se nedostanete, vaz byste zlomil! Uvažte, že tam sotva budete moci přenocovat. Ostatně, toť vaše věc, do toho mi nic není, ale přece vám to musím povědět . . . A, dejme tomu, že se dostanete šťastně zpátky do Stachova, co budete dělat? — Buď se vrátíte s nepořízenou do Hor, anebo budete hledat dále, ovšem až zítra. Dáte se pak do Jirkalova, do Říhova, do Kůsova, do Zadova a do Churáňova — všecko ještě naše obce. Do Churáňova polezete ještě výše než na Javorník a cesta je ještě mnohem horší. Sotva do večera to oběháte a snad ještě ke všemu Josefa Voldřicha nenajdete. A možná dost, že zítra bude padat sníh, nebo že se dá zase do deště; šlo by vám pak o život. Lámu si hlavu, nač jej obesílají, toho Josefa Voldřicha. Co jich tu znám, těch Josefů Voldřichů, žádný nežaloval nikoho, žádný z nich nebyl žalován, u žádného neběží o nějakou pozůstalost . . . snad ten jeden v Říhově že by to byl, ten je poručníkem nezletilých a ten by snad měl složit účty, ale ten byl u soudu, je tomu pět měsíců — ten není ani světák . . . Povídám vám: sekatura ňáká je v tom a vsadil bych se, že by to mohlo počkat . . .«

Mastilek potřásl hlavou.

»V tom se mýlíte,« odpověděl; »od nás tohle nevychází; z Němec, z Porýnska mu něco chtějí, tam odsud to přišlo.«

»Nu, ti už dokonce ať si ho hledají,« děl starosta; »do těch nám už docela nic není.«

(Pokračování.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Hořký sonet.

Český úsměv! Jaký ptáček plachý!
Zřídka jenom na rty naše sedne
a již zas, jak luňáka když shlédne,
rozpne křídla svá a prchá strachy.

Česká naděj! Svýma ledovýma
rukama ji na oknech mráz kreslí;
slunce září chvilku, mhy se vznesly,
a již zase někde blízko hřímá.

Česká bolest! Jen ta bují všude,
proud ji zpívá, vítr chladný hude,
jenom tou se všichni ve spol vížem.

A chat okna večer ve závěji
jak lampičky rudé vyhlížejí
rozsvícené pod Kristovým křížem . . .

Florenc v sněhu.

Jak rád bych zřel ji nyní, kdy tam sněží,
tu líbeznou, tu svůdnou krásku jihu,
kdy starý most, co sníh pad' v každou rýhu,
jak zmládl by, běl blýská s řím a věží.

Kdy zachyt sníh se na soch starých spěží
a kane zase, taje v okamžiku,
jak Perseus výš zvedá její tíhu,
s líbí Medusy jak krev po kruté řeži.

Kdy oranže a laury udiveny
zří na tu běl, jež na jich padá kmeny,
a každý palác v bílý plášť se odíl.

Kdy řízy světic sněžné mají lemy,
a nebe na mžik stele lilijemi
ty ulice, po kterých Dante chodil.

Episoda.

Ve staré město, plné krás a zdoby,
jsem vyjel si kdys, chrám si prohlížel,
i kolem hřbitova jsem potom šel,
přes zídku, vrátky zahléd' jeho hroby;

Dnes přítel starý šel kol mého prahu;
já známý hlas i krok jsem zaslech' v blahu,
leč on šel dál, mou kliku nezachytil.

A nevzpomněl, že druh tam dřímá, žel,
jak toho srdce nikdy nebylo by.
Však vzpomněv pozdě: »Jindy až« jsem děl.
A nebyl jsem tam nikdy od té doby.

A tu, jak jeho kroky doznívaly,
jsem připadal si mrtvým, zem jejž halí . . .
O, co as onen mrtvý tehdy cítil!

Strach.

Pryč, zlobo ty, pryč, dál od mého prahu!
O, znám tě, znám od svého mládí již,
ty's často odtrh' ode rtů mi číš,
můj zvrátil krok, kdy právě letěl k blahu.

Ty's vždy a všude plet' se v moji dráhu,
k vší rozkoši mi stavěl zdi a mříž,
vždy přemlouval, vždy měl jen: »kdyby«, »když«,
nic plně užít nedal's mi, ó vrahu!

Výčitkou byl's mi ženy ve objetí,
myšlénkou ztráty v jarém smíchu dětí,
v dnech léta tuchou zimy, která studí.

Ve slunci stínem, ve požitku hříchem,
vzpomínkou zrady v kruhu přátel tichém,
pryč! pryč! — ó, běda, zas již mám tě v hrudi.

Smrt básníka.

V síň vešla k básníku a takto děla:
»Vše nech a pojď... mne poslal k tobě Bůh,
jenž tvými ústy mluvil v dav, jenž hluch
šel dál neb trn do tvého bodal čela.

Za rovného tě sobě měli zcela,
jak oni pil's a jed a dýchal vzduch
a znaven byl a hověl chtíci těla:
co světem znít má, mluvit můž' jen duch!

Co bylo slabé, křehké, zemské v tobě,
pojď složit v zem, ať shnije to tam v hrobě,
pak naslouchati budou tvému zvuku.

Bez těla, hlas jen pouhý, jako s nebe
k nim bude znít, že zapomenou sebe...«
A básník vstal a podal Smrti ruku.

ADOLF VELHARTICKÝ:

Prohrané štěstí.

(Pokračování.)

O oné noci, kdy opravdu paní Giralda čekala na cimbuří hradu na Berangara a uvítala ho polibky, o nichž nikdy nesnil, propadal úplně její moci. Každého dne otevírala se branka a tichým krajem zněl dusot uhánějícího oře. Ale neminul ani týden a dona Elvíra zvěděla o nočních záletech svého rytíře. Vyzradil je sok pana Berangara, truvér Alberik, který ještě s třemi truvéry — hvězdami nižšího řádu — žil na dvoře pana Raimonda a pojídal chléb milosti. Písněmi nemohl se mu rovnati, ale za to ho předčil ve zbrani, na což byl nemálo hrd. Dávno již vzplál šílenou láskou k Elvíře, ale ta přijímala jeho písně s posměchem, neboť vedle ohnivých planoucích pana Berangara, byly jako uvadlé květy. Jako stín sledoval každé hnutí pana Berangara a když poprvé vyjel za paní Giraldou, tušil, že to bude zbraň, kterou bude s prospěchem bojovati proti nenáviděnému soku. Probděl noc a čekal, až se vrátí. Zaslechl jak za šera se vrátil, otevřel branku, k níž měl klíč, odvedl koně a odebral se do své jizby. Druhého dne opět stopoval Berangara a když zaslechl cval za hradem, rychle vkročil do staje, osedlal nejrychlejšího koně, ovázal mu kopyta, aby se neprozradil, pošeptal hradnímu několik slov, most se spustil a po chvíli pohltila Alberika noc. Byl velice překvapen, když seznal, kde Berangar stanul: tedy paní Giralda! Berangar uvázal koně nedaleko hradu a sám zmizel postranní brankou uvnitř.

Rozradostněn uháněl Alberik zpět. Toho se jistě nenadála dona Elvíra! Umínil si, že bude těžiti ze svého objevu. Tentokráte musí dosáhnouti čeho tak dlouho marně se domáhal. Nezvítězil-li u Elvíry ani písněmi, ani svou obratností ve zbrani, zvítězí nad ní její žárlivostí. Neboť toho si byl dobře vědom, že Elvíra miluje Berangara.

Když druhého dne Elvíra jako obyčejně sešla do zahrady a usedla pod olivou, přiblížil se nepozorovaně k ní. Byla nemile překvapena jeho přítomností. Omlouval se:

— Dono Elvíro, prosím, byste mi odpustila. Vím, že byste raději vítala někoho jiného, než mne, který vás tak miluji. Vy ale raději naslouchátě písním, jež pan Berangar skládá na počest ne vám, ale jiné dámě!

— Nikdo neví, která dáma se smí chlubiti, že ji patří ballady pana Berangara, nikdo, ani vy, pane Alberiku. Nemůžete patrně zapomenouti na porážku, jíž vám způsobil pan Berangar svou tenzónou. Chápu to. Není třeba ho očerňovati, buďte skromný a spokojte se triumfy, jichž docilujete u komorných!

Žhavý růměnec se rozlil po tváři Alberikově.

— Posmíváte se, dono Elvíro, a přece mluvím pravdu. Pan Berangar je vaším rytířem, ale

jinde je dáma jeho srdce. Jí patří jeho písně. A vím, která dáma se smí chlubiti, že jí patří ty sladké balady — — Prozradím vám její jméno pod tou podmínkou, že mi věnujete svou přízeň. Máte právo na pomstu, pomohu vás pomstíti, Elvíro!

Nenadál se účinku svých slov. Elvíra hněvivě povstala a ukazujíc mu velitelsky rukou k východu zabouřila:

— Kliďte se, pomlouvači! Duchem se nemůžete měřiti s panem Berangarem, chcete si tedy získati mojí přízně pomluvou. Pryč! Ať ani slova již od vás neslyším!

Zahanben odcházel Alberik. Netušil, že Elvíra Berangara tak miluje.

Když osamotněla, přemýšlela o slovech Alberikových. Nemohla uvěřiti, že by jiná žena byla šťastna láskou truvérovou, jiná, než ona, že by byla opěvována v těch baladách, jež zpívaly se po celém kraji a ve všech hradech. Dosud byla přešťastna myšlenkou, že je milována Berangarem, to tlumilo a utišovalo bouřlivé její vzněty. A měla právo věřiti, že ji miluje. Tak často, když večer ji doprovázel k ložnici, chvěl se jeho hlas, když přál dobré noci a při pocelu na ruku cítila, že rety jeho jsou horké jako oheň. A ty němé stisky ruky neznamenaly nic? To byla tedy pouhá hra, aby zakryl, že ji nemiluje, že jiná žena je idolem jeho duše? Nemohla tomu uvěřiti. Ta myšlenka, že by Berangar mohl líbati jiné rety, než její, byla jí nesnesitelnou a týrala ji, působila jí krutou bolest. Musí si zaopatřiti jistotu! A ne postranními cestami, přímo k němu půjde a zeptá se, jsou-li ty písně, jež jí daroval, lží, jsou-li pouhou hříčkou jeho básnické fantasie. Musí se jí přiznati, musí jí vyzraditi jméno ženy, kterou miluje!

Rozhodnuta opouštěla zahradu. Jako v polosnu vystoupila na hradby a dívala se ven do kraje zaplaveného zlatými paprsky podzimního slunce.

V dálce modraly se obzory a vzduch jakoby byl setkán z nesmírně jemné, třpytné příze, jež obetkávala každý předmět svým jasem. Bylo něco melancholického v celé té kráse, něco, co nepozorovala z jara a v létě. Bylo jí, jakoby někdo v dáli truchlil a něco toho smutku roznesl vítr po celé zemi.

Lehký vánek pohrával jejími kadeřemi a dul do tváře. Bylo jí náhle nevýslovně teskno, a když se rukou dotkla očí, zpozorovala, že několik slz vytrysklo mezi víčka.

Rychle je setřela a po chvíli vystupovala po těsných schodech k obydlí pana Berangara, jež se nalézalo ve věži, odkud byl překrásný rozhled. Pan Raimond mu chtěl vykázati prostornou síň v paláci, ale truvér odmítl. Čím blíže k oblakům, tím lépe pěvci, mínil.

Zastavila se přede dveřmi. Srdce jí prudce bušilo. Neohlížela se na to, že mohla by tato návštěva poškoditi její pověst, ale děsila se při myšlence, že z jeho úst zví svůj ortel. Co bylo jí po celém světě, když ji miloval! A co zbude ze všeho, miluje-li jinou? Tam za těmi dveřmi otevře se jí buď ráj, bude nejšťastnější ze všech bytostí, nebo propadne v propast smutku.

Nesměle zaklepala na dvéře. Nikdo se neozval. Zaklepala hlasitěji. V ráz na to ozvaly se kroky, dvéře se otevřely a pan Berangar překvapením nemohl promluviti slova. Vkluzla do jeho mansardy. Na dubovém stole bělal se pergamén, pan Berangar psal jistě nějakou baladu, jež měla okouzliti dámy a vzbuditi závist u ostatních truvérů.

— Odpusťte mi, pane Berangare, že vyrušila jsem vás právě v tuto chvíli, pravila tiše, vrhajíc pohled na stůl. Nebojím se také o svou pověst, vždyť jste mým rytířem a dovedl byste ji hájiti. Něco důležitějšího mne sem vede než pouhý rozmar. Je na vás, pane Berangare, abyste vyvrátil slova Alberikova —

— Alberikova? poněkud posměšně pronesl Berangar. O tom nočním motýlu vím, již dávno, které světlo marně oblétá, doufám, že konečně si přece připálil dotěrná křídla.

— Ano, pane Berangere. Dnes přišel do zahrady a pravil, že písně, jež mi věnujete, nepatří mně. Jiná dáma prý se honosí vaší láskou!

Utkvěla na jeho krásné tváři tázavým pohledem. Jeho modré oči byly plny jasu. Sklopila zraky a pak přistoupila k oknu a zadívala se na stěnu. Pojednou rozlila se jí po tváři záplava růměnce. Spatřila polo uvadlou kytici prostých květů a kolem kytice vinula se modrá stužka, na níž visel šperk — zlaté srdce protknuté šípem.

Tedy Alberik přece nelhal! Pan Berangar ji klamal, miloval jinou a aby všechny uvedl v klam, věnoval jí zpěvy, dal se pasovati na jejího rytíře a nesnažil se vyvrátiti pověsti, jež kolovaly o jeho a její lásce po všech hradech v okolí. (Pokračování.)

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

II.

Vpivováře »U bílé labutě« měla malá družina mladých zpěváků uzavřenou místnost, oddělenou od ostatních místností hostinských. Scházívali se tu dvakrát v týdnu, aby nacvičili nové sbory, a pak, unavivše se zpěvem, setrvávali v přátelském hovoru, často do půlnoci. Vítek zavedl sem brzy oba bratry Pavly.

Zpěv zlákal je sem častěji a připoutal k té společnosti.

Jaroslav užasl, když se otevřely dvéře a do místnosti vstoupila poprvé dívka, kterou zahlédl hned při najímání nového bytu tehdy na pavlači.

»To je naše Tonička, naše láska,« představoval Vítek dívku, která vešla se sklenicemi v obou rukou. Zapýřila se po slovech Vítkových. Postavivši sklenice před oba bratry, usmála se jaksi přátelsky na ně a podávala jim ruku na uvítanou. Stydlivě chopili se bratři jeden po druhém špiček jejích prstíků, vlhkých od pivní pěny a ostýchavě dotkli se svými zraky její tváře, z níž tryskala bujná prška veselých úsměvů.

Usednuvši podle Vítka, naslouchala jeho hovoru, dopřávajíc bratrům, aby se na ni dobře podívali. Jožka celou svou duši vnořil se v obličej veselého dívčího zjevu, který se tu ocitl tak náhle, neočekávaně, jakoby chtěl svou přítomností těm samotářům koutek ten na poprvé zpříjemnit a prozářit svou roztomilostí.

Jaroš se divil, kde se nabralo v Jožkovi tolik účasti. Netrvalo ani chvíli a již se s druhé strany k mladé čišnici posadil a účastnil hovoru.

Pociťoval zklamání, veliké zklamání ve svém srdci. Bylo mu, jako by ho polil ledovou vodou, když uzřel dívku tu zde, v této místnosti, se sklenicemi v červených rukou, a když ji uslyšel mluvit, zarazil ho její drsný hlas, který nepěkně slušel měkkým tahům její tváře a ozdobnému účesu její hlavy.

Vzdálil se od skupiny a odtáhl si svou sklenici k zadnímu stolu, kde seděli pěvci ostatní. A z dáli jen a s jakousi nedůvěrou pozoroval dívku, která tam seděla, vykládajíc cosi o kuchyni, ústa široko rozevírajíc a pohrávala si cípem své potřísněné zástěry.

A nedůvěra jeho k dívce rostla, když uviděl, jak odcházejíc u dvéří se zastavuje a k němu se obrací s pohledem z pola tázavým, z pola vyzývavým.

Ne, nedbá jí! Rozhorloval se v duchu. První den ho zaujala, nemůže to upřít, ale kdež by ho bylo napadlo, že je to sklepnice! Taková dívka, škole sotva odrostlá; ať je jí patnáct let! V duchu zřel opět její úzkou nožku v lakovaném střevíčku, mřížovím pavlače prokukující, a její tklivý z dáli tenkrát tak snivě se jevící zrak. Ta zde není ani stínem onoho ideálu! Z blízka není ani dost málo hezkou, tváře má žlutavé, rty bledé a jaksi nadrsnělé, a jen ty oči její hrají čistým mládím. Do té by se nemohl zamilovat, ani pomyšlení!

A když znovu vešla, ani již očí nepovznesl k ní. Slyšel jen její drsný hlas a ještě drsnější smích, dusící se nějak v staženém hrdle.

Vítek ji pokoušel, chtěje jí uloupit hubičku. Slyší to až sem, jak se vzpírá, jak dupe podpadkem o podlahu a jak tluče o stůl sklenicemi, jež tíží ruce její.

Zpívali. Jaroš zpíval také, i Jožka. Vítek zdržel se zpěvu a drže ruku Toničinu, díval se opodál a naslouchal jen Toničky těkala očima s jednoho na druhého. Když pak dospěl zpěv k hlučnému spádnému finale, které mocným akkordem doznělo, tleskala svýma jako rak červenýma rukama.

Klaněli se jí na poděkování a druh za druhem přistupovali k ní, dávajíce jí zavdanou. Upila trošku z jedné sklenice a kuckajíc se smíchem, pozpátku šourala se ke dveřím.

»Hle, i Jožka jí podal piva, ty však nic!« kasal se v duchu Jaroš. Nepřipil by jí za nic. To tak! A uspokojen svým odmítavým chováním šel se projít po síni.

»Nu tak, Jaro, jak se ti líbí mezi námi?« ptal se ho Vítek.

»Dobře, zpěv se mi líbí.«

»A co říkáš Tonči? To je dítě, ne?«

»Tobě se líbí?«

»A tobě snad ne? Ta se líbí každému. Zlato!« zvolal náhle, postaviv se rozkročen proti sklepnici, která právě vešla s napěněnými sklenicemi.

»Že to shodím!« křičela již ve dveřích. Skokem byl u ní, aby jí pomohl rozebrat sklenice. Děkovala mu, odbývajíc jej zároveň, »Vždyť jsem vás k tomu nevolala!«

»Já vím, dítě drahé!« těšil ji Vítek, »ale já ji mám tak rád, že ji nemohu nechat bez pomoci.«

»Ale já vás nemám ráda!« pyšně přešla kolem něho, sklenici čerstvě naplněnou vysoko zdvihajíc. »Z cesty!«

A vzavši čerstvě naplněné sklenice s postranního stolu, vždy v oblouku je přenesla

přes hlavu Vítkovu, který tu stál poněkud rozladěn.

Jaroš stál u kamen, žasna nad trpělivostí Vítkovou.

Buď že to Vítka konečně omrzelo nebo mu připadalo už příliš nemoudrým, přisedl si k ostatním a sám si sklenici svou vyměnil.

Tonička, vyměnivši sklenice, usedla k prázdnému stolu. Rovnala si svůj sešinutý účes. Seděla chvíli s nohama skříženýma, pozorujíc špičky svých střevíčků.

Společnost živě se bavila. Vítek vypravoval nějakou veselou anekdotu. Jaroš, ač byl nepřítelem takových věcí, přistoupil za jeho sedadlo a naslouchal na půl ucha.

Jožka se však zvedl od stolu a vida, že není pozorován, odešel a usedl vedle Toničky.

Jaroš dobře si toho povšiml. A pozoroval, jak se Tonička s ním nenuceně baví. Bylo mu líto Jožky. Aby se tak do ní zamiloval! Ten tam byl by jeho klid. Proč jen Vítka uposlechli?

Když odcházeli domů, stála Tonička v síni, podpírajíc se o okno kuchyně.

»Dobrou noc, zlato!« volal na ni Vítek.

Sotva se ohlédla. Na vlídný pozdrav Jožkův vlídně však pokývla. A když Jaroš kolem ní šel, popošla až k němu a upřeně se na něj zadívavši, čekala na jeho pozdrav. Smekl klobouk. Kývla hlavou a když zašel, pustila sklenici na zem. Ohlédl se. Sklepnice lomila rukama. Zastavil se a ptal se, co se stalo.

»Sklenice se mi rozbila.«

»Nevídáno, sklenice!«

Popatřila mu rozteskněně v oči s jakýmsi slabým záblesken naděje.

»Kdybyste věděl?!«

»Co pak je vám?«

»Byla to sklenice, z níž vy jste pil,« řekla významně.

Koutek jeho úst se zkřivil slabým úsměvem. Obrátil se mlčky a zašel . . .

III.

Bratří Pavlové dosti často teď přicházeli do společnosti. Jaroš více k vůli zpěvu než zábavě. Jožka nezdráhal se nikdy již, ba zdálo se, že čím dál tím větší zálibu nalézá v návštěvách té místnosti, již oživoval vábný zjev sličné Toničky.

Jaroš vypozoroval, že bývá Jožka druhý den zádumčiv, smuten. Bylo mu ho líto, viděl-li ho nad knihou schýleného. Tušil, že mysl Jožkova bloudí takto jinde. Smutné oči jeho zabloudily občas k oknu a v poslední době vůbec již raději u okna studoval, vyhlédaje občas ven, neuzří-li na pavlači Toničku. Bylo nepochybno, že je zamilován.

Srdce Jarošovo chvělo se starostí o toho bodrého hocha, který jistě miluje poprvé a ještě si zvolí takový předmět nehodný svých citů. Jaroš nemohl prominouti Toničce její koketní chování a to nízké po jeho soudu zaměstnání, při němž utrácela své mládí. Těšil se však, že snad tu dlouho nezůstanou a že snad pak Jožka zapomene.

Jednou v noci vracel se Jaroš z divadla. Nemaje sirek, bral se zvolna ku předu po tmě, drže se zdi. V druhém poschodí s pavlače padalo světlo na schodiště. Aby se přesvědčil, kdo tam ještě bdí, zašel až na pavlač.

U okna spatřil Toničku. Seděla na malé podnožce v bílé spodánce, s bosýma nohama. Spatřivši Jaroše, vzkřikla slabě a krčíc se k zemi, utekla ke dveřím svého bytu. Jaroš pronesl několik slov na omluvu a zvolna vracel se ke svým dveřím. Ale než zazvonil, stála těsně za ním a oslovila ho tiše, hlasem chvějícím se bázní:

»Vy jste byl v divadle? Proč jste nepřišel dolů? Byli tam všichni, pan bratr také. Nedávno přišli jsme domů.«

»Tak pozdě?« ptal se Jaroš, divě se v duchu, že bratr dnes šel. Hodlal přece dnes zůstat doma.

»Není ani pozdě,« odvětila Tonička. »Noc je tak krásná. Nechce se mi spat. Pojďte ještě na pavlač. Nebudete také spát ještě.«

»Jsem ospalý již,« namítal Jaroš.

»Styďte se,« smála se, »vždyť je teprvé jedenáct.«

»A proč vy jste dnes tak brzo doma?« ptal se bezděky. »Jindy nechodíváte zároveň s námi.«

»Proč?« ptala se, protahujíc svou otázku a snažila se odvésti ho ode dveří svým váháním. Zvolna jako kočka ustupovala k pavlači, stahujíc si dosti krátkou svou sukýnku po stranách, aby zakryla své až po kotníky bosé nohy. Oči svítily jí v přítmí schodiště a utkvívaly na jeho udiveném obličeji. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Vlach postavil Hýrové dům plný předměstské pýchy. V přízemí křiklavými tabulemi záhy se mohli kolemjdoucí přesvědčit, jak je nyní živo zde v nádherné restauraci, do níž Hýrovic se z »růžku« přestěhovali i s hosty, kteří tu dostali ihned znamenitou posilu z nové čtvrti, která rostla na bývalých Rubešovic pozemcích jako z vody.

Nějaký čas tu Hýrová hospodařila, ale brzy pronajala oblíbený hostinec. Vlach jí zavedl na nové dráhy. Ukázal jí, kde má rychle koupiti pole, v jichž poblíží radniční politikou mimo nadání nezasvěcenců podnícen bude stavební ruch. Poradil krásné paničce, že dlužno vzbuditi koupěchtivost zbudováním jednoho domu, a pak agenty tlačit parcely do prodeje. Jedním kupcem žene se do rozhodnutí bezpečně vždy druhý. Mají-li dva zálusk na tentýž výkroj půdy, prodává se výhodněji a rychleji. Proto musí vždy dva agenti zdánlivě proti sobě působit. Advokáti, kteří slíbí opatřiti úvěr na toto místo, ale neručí ani za haléř půjčky na jiné, jsou za mírnou provisi vydatnými pomáhači. Vlach jich má celý rejstřík. Dle potřeby objeví se na jevišti Staročech, Mladočech, radikál, Němec, žid, protestant — palmární účet za smlouvy, za jednání s bankami a různé porady platí lidé vždy raději stoupenci své víry a politického mínění než jinému. Vlach ukázal Hýrové, že obchod s pozemky a stavbami je opřen o složitý aparát, v němž mnoho hlav, rukou a nohou musí býti zaměstnáno, než lidé vycedí úzkostlivě opatrované groše za nemovitosti. Ale je-li každý vroubek této mašiny v dobré míře, pak se opravdu z hlíny pálené i nepálené dají lisovati peníze.

Za krátký čas stala se učelivá žačka dovedným tovaryšem Vlachovým.

Už věděla, jak se s lidmi, kteří chtějí koupit, musí mluvit a jednat. Z jejích rukou brali návrhy kupní s tak vlídnými úsměvy, jako by sahali do talíře po sladkém koláči. Když je posadila do měkkých fauteuillů svého nádherného salonu, a s úsměvem jim vylíčila, že vlastně prodává nerada, že má spíše ztrátu při tomto prodeji — nenalézali kupci skoro ani slov pro podepření svých námitek.

Jakoby dávala pruhy pozemků a syrové ještě domy zadarmo, tak lehce se zbavovala Hýrová nemovitostí. A několik řádek číslic, prozkoumaných Vlachem, potvrdilo pak vždy záhy, že opět vzrostlo o několik tisícovek jmění chudé kdysi šenkýřky z předměstí.

Vzrůst majetku, náhlostí až znepokojující, podobal se stoupající povodni zlata. Kam sáhla Hýrová, tam zašelestily bankovky. Záložen ské knížky, účty bank křičely na ni ze zásuvek — později z velké železné pokladny — že už je tam, kde si přála býti, když utíkala ze hřbitova a přemítala, má-li či nemá uposlechnouti volání Podolského . . . .

Je bohačkou — protože tehdy poslechla. A protože šla slepě, jak Vlach později radil, že prodávala a kupovala, jak kázal, že neskrblila úplatky, provisemi, dary, honoráři . . .

Až se Hýrové točila hlava, když zjistila, že je opravdu tedy již na vrcholu žebříku, pod kterým před léty chodívala plna tužeb, jež pokládala za nesplnitelné vidiny.

Vlach jí odměnou za získání Podolského dal do ruky první chumáč zlaté koudele. Potřebovala jenom rychle příst. Dnes je z drahocenného předíva zlatý řetěz velikého, neočekávaného jmění. Je pravda, že kolovratem točil Vlach. Ale Hýrová necítila žádné vděčnosti k upachtěnému muži, který přišel vždy s pokynem v pravou chvíli. Stále vážila jeho skutky hříchem, za který mu přinesla od »váhy«, po čem prahnul. Pokládala žalostnou cestu k Jakubskému kostelu za nejštědřejší přeplacení jeho úsluh, ochot a porad. Ani o vlásek se nepřiblížil jejímu srdci za všechnu námahu, kterou věnoval jejím operacím s pozemky a domy. Že nepředložil jediného účtu za stavbu nárožního olbřímа, který byl připsán Hýrové a její dceři, že ji jenom uvedl do nádherného tohoto domu, do něhož si jenom nábytek vybrala — to vše pokládala za splátku velikého dluhu. Vždyť ona z Rubšových pozemků učinila rejdiště nejšťastnějších spekulací Vlachových — ona vtiskla hodnotu této půdě i jámám v sousedství. Že Vlach mohl sem přijít jenom položit zralé obilí, ona způsobila. Co učinil, jsou jenom úroky z velikého dluhu.

Vlach, který na každého dovedl vycenit zuby, jenž bez vypočítavosti nehnul rukou, jehož každý krok měl hodnotu jako právě vybitá mince — ten za Hýrovou myslil a pracoval, jako by se jednalo o jeho zájmy.

Lidem to ovšem neušlo. Z počátku byli s úsudkem ihned hotovi. To jistě má jej ve

své síti půvabná panička. Draze to platí její úsměvy — snad i žhavá polibení — ne-li víc — ne-li víc!

Muž Hýrové, na pustého pijana shroutivší se člověk, který se dovedl za lahví vína tupě všemu jenom smát, toť přímý dveřník takového poměru. Vlach volil výborně — jest mu jenom záviděti, říkali si lidé na předměstí.

Ale brzy se vyslídilo, že není k závisti pražádné příčiny. Vlacha obklopili zvědové, každou minutku jeho zaměstnání zjistili, každý krok jeho změřili, a tu došli k překvapujícímu poznání, že mezi Vlachem a Hýrovou je poměr až komicky nevinný, všeho podezření daleký.

Ne — nestal se milencem božské ženy, která v nových poměrech stala se ještě krásnější a svůdnější. Ničeho nedosáhl a již také asi nedosáhne tento hranatý bezohledník, na jehož pouhé přimhouření oka byly by se rozletěly dvéře tolika příbytků krásných žen. Jeho návštěvy přijímá Hýrová s velikou zdvořilostí, ale nikdy beze svědků. I důvěrná jednání obchodní nedějí se jinak. Je jim přítomna alespoň dcera Hýrové, Julinka.

Z té byla již způsobná slečinka. Poněkud nesmělá, jako zakřiknutá. Útlounké tílko vzbuzovalo domněnky, že není pevného zdraví toto bledé děvčátko s pletí zdánlivě až prosvítavou. Chodila jako by se sotva koberců dotýkala. Když usedla a složila ručky v klín, zdálo se, že se to tu krčí školačka, plná bázně, aby nepřišel obávaný professor a nezačal zkoušet, čemu se zapomněla naučit.

Ale za strážného anděla hodila se matce výborně. Když přišel Vlach, objevila se u klavíru, někde za palmovými listy se vynořila, z portiéry se zjevila jako by na nějaký tajemný pokyn matčin.

Vlachovi to již nevadilo. Byl slep v oddanosti své k Hýrové — v oddanosti, již naprosto nezištné, jak se po nějakých zmatených projevech nedůvěry nyní již všeobecně věřilo, ba dokonce namnoze již vědělo.

Byla to taková směšná láska muže zmateného zjevem, který vždy o tolik se oddálil, oč se mu člověk přiblížil. Láska, která nehledala slov — kdež by se mohla odvážit skutku!

(Pokračování.)

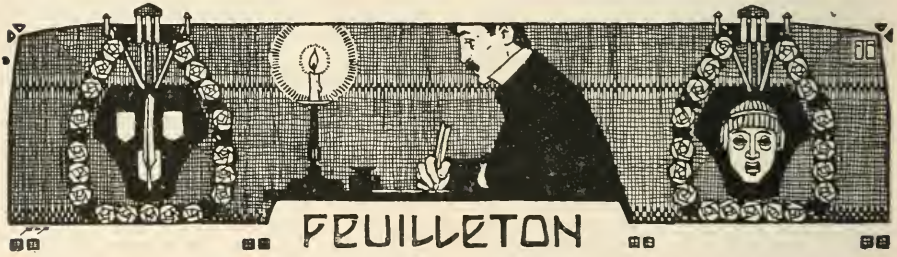

PAPIROVÁ ČEŠTINA?

Myslili jsme si bláhově, že byli to čeští belletristé, kteří za našich dnů jazyku českému dali nový lesk a bohatství, lahodu i křídla. V domnění tom utvrzovalo nás jen pouhé srovnání starých a novočeských překladů jednoho a téhož díla, ať to již byl Dante, Puškin, Byron nebo Shakespeare. Tam jazyk tvrdý, neohebný, poesii často ve tvář bijící, zde básnická řeč vystihující originál v celé lahodě a kráse.

Ale z bludu, do kterého byli jsme tak sladce zkolébáni, vyvedl nás — pan V. Flajšhans, jenž pojednávaje o poslední knížce pana Machara, nazval řeč p. Macharovu, a poněvadž to, co tomuto vytýká, vyskýtá se snad u všech českých básníků, českou básnickou řeč vůbec »papírovou češtinou«. »Papírová čeština« dle p. V. Flajšhanse má čtyři podstatné znaky, čtyři odchylky »hříchy proti duchu jazyka«, a jest to »čeština, kterou nikdo nemluví, která uráží zrak i sluch a která pouze pomáhá pohodlnosti básníků tvořiti na papíře zdánlivě bezvadné jamby a trocheje.« První odchylka jest, že jambičtí básníci míní, že mají právo libovolně a kamkoli klásti slovo nepřízvučné, kdežto mluva lidová a dobrá spisovná klade je zoufale pravidelně na místo druhé. Věta česká musí dle p. Flajšhanse začínati slovem přízvučným. Jest tedy nesprávno psáti »nic nestalo se« místo správného »nic se nestalo«. Druhým hříchem je, že básnici libovolně roztahují nebo stahují zájmena, užívajíce tvarů »tvojich« »tvojim« a p., kde řící sluší »tvých«, »tvým« atd. Item básníci vinni jsou, že kde potřebují, vkládají si volné »e«, říkajíce »ve potoku«, »rety a p. Vlastní znak papírové češtiny je však hojné užívání přísudkového instrumentálu. Píší: »je zdraví velkým darem bohů« místo »velký dar«, »nejsi mudrcem«, místo »nejsi mudřec« a p.

A proto pan V. Flajšhans zle se rozkatil na české poety pro jejich »bezkrevnou, neduživou, papírovou a padělanou češtinu«.

Bůh uchovej, abychom chtěli p. V. Flajšhansovi poraditi, aby zkusil sám, jak se v té papírové češtině verše pohodlně dělají. Chceme jen říci, že jsme pro ryzost a čistotu jazyka, že však i purismus má jisté hranice a meze. Nejde tu ani o p. Machara, ani o koho z »bohů menších rodů«, jde tu o čáru, kterou se zlobným gestem učinil p. Flajšhans přes celou básnickou produkci českou. Neboť lidu, má své výsady a zákony. Pan Flajšhans jako filolog ví přece dobře, jak pro rythmus klassičtí básníci na sáh od sebe oddělovali slova nutně k sobě náležející, a není mu jistě tajno, že básnická řeč německá, francouzská, anglická rovněž není řečí lidovou. Ano, čeští poetové dovolují si tak málo licencí proti svým kollegům ze světových literatur, že sotva se doporučuje ještě více ruce jim vázati. Anglické slovo h e a r t (srdce) vyslovuje se »hárt«, ale potřebuje-li (a to ne »bůh menších rodů«) rým na »desert«, čte jej jako »hert«.

Z italských ulic. 361

m u s í - l i česká věta začínati slabikou přízvučnou, pak škrtněme jen celou práci Vrchlického, Zeyera, Sládka, většinou i Čecha a všech ostatních, neboť všichni píší papírovou češtinou, a počněme novou poetiku § 1.: J a m b i c k ý v e r š n e n í v č e š t i n ě m o ž n ý. Jak bude pak český verš vypadati, zdali nezmizí pak z poesie ten vzlet a vzruch, který vnésti může jen rythmus jambický proti klidnému, váhavějšímu trocheji, jak vypadati se budou cizí verše jambické, převedené v český trochej . . . je zase jiná otázka.

Ale není tak zle, jak by se zdálo. Česká věta n e m u s í počínati přízvučně, jak p. Flajšhans tvrdí, vždyť i v jeho článku jsou věty, které přízvučnou slabikou nepočínají, a p. Flajšhans přece češtinu svou nepokládá za papírovou. Jest pravda, mluva vytvořila si jistá neuvědomělá pravidla o pořádku slov, ale básnická řeč není nikde řečí Aby tak český básník na »lesa« rýmoval »kresa« místo »krása«! Prohlásili bychom jej všichni za blázna!

A nyní je tak zle pro nevinné *e*, které básníci přisouvají k předložkám nebo do středu slova pro nutnost rythmickou nebo pro libozvuk? Mýlí se pan Flajšhans, myslí-li, že děje se tak jen z pohodlí. Nechť zkusí jen překládati cizí verše do češtiny, shledá ty hory, které musí český básník překročiti, neboť ani potuchy nemá ten, kdo nezkusil. A líbí se panu Flajšhansovi více »s rtů« nebo »se rtů« místo básníky užívaného »s retů«? . . Ale ovšem básníci na tom nepřestávají a rozlučují, co bůh spojil na věky ve slově »jakoby«, a proto — papírová čeština. Nechtěl by jim p. Flajšhans říci, zdali pravá čeština vyhovovati má Brusu (Sv. Čechem kdysi tak skvostně zironisovanému), či jeho vlastnímu slovníčku, nebo snad c. k. pravopisu,

který pod patronátem prof. Gebauera vydalo ministerstvo vyučování, nebo snad Bačkovského »Oprávci poklesků«? Nejdříve snad by se měli páni filologové o jisté věci sjednotiti, neboť káže-li p. Flajšhans, »jakoby« za žádnou cenu nedělit, žádá Gebauer s Bílým, Jursou a j., aby se dělilo a jen tehdy nerozlučovalo, t. j., psalo dohromady, když neznamená víc než pouhé »jako« (jakoby

jako učitel a odborný spisovatel velké dílo. Širší veřejnost není si, jak pochopitelno, ani plně vědoma toho, co pro technický svět znamená proslavené dílo Pacoldovo »Konstrukce pozemního stavitelství«, nejobsáhlejší odborný spis toho druhu v českém jazyku, a jak záslužné poslání v odborných kruzích plnilo a plniti bude. Úmrtí Pacoldovo pohnutím naplní celé legie dorostu technického, jež zesnulý

2127

Amfitheatr ve Veroně.

u vytržení). A nebylo ještě včera chybou, co dnes se dopouští?

A tak z celého rozhoření p. Flajšhansova mohli bychom souhlasit jen s výtkou nadbytečného užívání přísudkového instrumentálu, jehož je však všude jinde více než v řeči básnické, hlavně v prose novinářské, obchodní a p. A proto hned český jazyk básnický prohlásit za bezkrevnou, neduživou, padělanou — papírovou češtinu? Zdá se, že tentokráte p. Flajšhans přestřelil — a notně! —*a*—

■ ■ ■

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Prof. Jiří Pacold** (nar. 24. dubna r. 1834 v Chrudimi), řádný profesor pozemního stavitelství na vysoké škole technické v Praze, rozžehnal se tiše s životem v pondělí dne 18. února, vykonav

vychoval — — byl f dvorní rada Jiří Pacold pro svou ryzí, ušlechtilou povahu v studentstvu velice oblíben a pro svou znamenitou vědeckou kvalifikaci ctěn.

— **Zeyerovy sny a touhy.** Vypravuje Herites ve »Vodňanských vzpomínkách«, že Zeyer jednou řekl: »Vodňanům mám mnoho k poděkování. Byl jsem tak blízek sebevraždy. Bůh mne zachránil před velikým hříchem. Vodňany mne vrátily sobě, zde jsem se utišil. Mnoho jim děkuji, mnoho děkuji té milé krajině, mnoho děkuji vám všem. Řekněte to Heritesovi.« Ani ne po dvou letech od svého příchodu do Vodňan, v únoru r. 1889 Julius Zeyer odejel do Francie. Nežli na cestu se vydal, vypověděl byt. Nábytek a vše, co měl a s sebou nevzal, uložil u Heritesa na domě v komoře. Zeyer mluvil o svém návratu za rok, snad dva, tři roky zase do Vodňan — ale nikdo tomu

nevěřil, že by se Zeyer do Vodňan ještě kdy vrátil. Že Zeyer na návrat do Vodňan nepomýšlel, toho dokladem je dopis, jejž poslal v prosinci r. 1889 z Paříže paní Josefině Brdlíkové, které děkoval básník za skladbu, komponovanou na jeho píseň, a v němž na konec se takto roztesknil: »Popis Váš, jak krásně a klidně na tom českém milém venkově žijete, vynutil mi hluboký vzdech, zde v tom víru a ruchu teprve náležitě cítím, že jsem v »Osvětě«. Zajímavou věc o Zeyerovi z této doby sděluje mně pan Karel Voitl, s nímž se básník stýkal v »Alliance francaise« od jejího založení (1866). Sekretářem zakládajícího výboru spolku byl typický, neobyčejně vzdělaný abbé Léon Fauvin, (je pochován na Malvazinkách), jenž stal se po Praze populární vážným chováním i úborem francouzského kněze. Abbé bydlil v Košířích, kde obýval o samotě stojící villu a cestou zakusil pro

382

Amfitheatr ve Veroně.

stvořen pro život na venkově, a že je to naposled, že žiju ve velikém městě na dlouho. Sním velmi často o tom, jak se někdy zařídím v tiché samotě, v útulném domku s vyhlídkou na hluboké lesy a na »dobrácká pole«. Kdy? Kde? Bůh to ví. Snad je to sen, jenž se tak málo vyplní jako všechny ostatní«. — Jak víme ze »Vzpomínek«, Zeyer se do Vodňan zase přistěhoval, do »palačika«, jejž Schwarzenberský úředník pro dámu svého srdce vystavěl. Vodňanští přátelé vyhledali koutek, pro duši básníkovu jako dělaný.

Ještě jednu touhu, jeden sen měl Zeyer. Často mluvíval o klášteře a rád vypravoval o záhadně zmizelém malíři Tulkovi, kterého prý viděl v Římě v hábitu žebravého mnicha. O klášteře i po svém návratu z Francie mluvil a zejmena se mu zamlouval klášter na hoře Athos, odkud krajan náš Sava Chilandarec psal do Čech dopisy, tištěné svoje nápadné kněžské roucho často a často leckterou nepříjemnost. Uličníci Košířští pokřikovali na něho a házeli po něm kamením. Útok nezvedené mládeže byl jednou tak vehementní, že abbého ranila rozčilením mrtvice.

Pan Karel Voitl býval k abbému zván (mezi hosty uvádí se také pan Henry Dehérain, nynější bibliotékář Institutu de France), o čemž dobře věděl Zeyer. Jednou požádal ho básník — když byl svému srdci hodně ulevil — aby se abbého vyptal, zdali by se mohl domáhati přijetí do klaštera, i když nemá přesvědčení víry. Zeyer toužil tehdy po klášteře na hoře Athos. Pan Voitl přání Zeyerově vyhověl, abbe byl rozhodnutím Zeyerovým nemálo překvapen a básníkovi, jak se dalo očekávati, vzkázal, že otázka víry je conditio sine qua non Zeyer řeholníkem stati se nemůže. Bylo štěstím Zeyerovým, že sen jeho o klášteře se ne-

vyplnil. »Naprostá osamělost« — píše Herites — »by ho byla jistě brzo udolala. Co leželo tolik těžce na duši Julia Zeyera, ví-li to kdo, nevím.«

Dr. R. J. K.

— **Obrázky z Italie.** Z celého světa unášejí nyní vlaky, nádherné yachty, touristické parníky, automobily — svět boháčů, hýřilů, se vším parasitstvem na francouzskou Rivieru a do Italie. Je tam tak krásně nyní, tak líbezně . . . . .

Tisíce poutníků neodolá a vyskočí na den, na půl dne z vlaku ve Veroně, aby se podívali na hroby Scaligerů, na dóm, amfitheatr.

Amfitheatr sám stojí za vyjížďku do Verony. Je to jediná, úplně skoro zachovalá aréna starořímská. Postavili kolos tento, jehož obvod měří 436 m, za časů Domitianových. Několikráte rozebrali část zdiva na opevnění městských hradeb, až ve XIV. století rozpomenuli se otcové města památné budovy a zakázali její ničení. V XVI. věku počali ji restaurovati. Dnes provádí labyrintem budovy, která má 72 vchody a 45 řad sedadel, starý invalida, který dokonce hovoří česky. Je to památka z dob rakouského režimu. Tabulky živnostníků ukazují tu a tam též sledy styků Verony s Austrií, která do nejzazších míst tak ráda posilala Čechy.

Hrob Julie, sladké nevěsty Romeovy, najde poutník v zahradě sirotčince sv. Františka. Je úplně ověřen, tvrdí ciceron — i nám, kteří vědí, že Shakespeare tak málo historického přinesl do své slavné tragédie lásky. Turistům a milencům však nemá býti nikdy kažena illuse.

Výjev z ulic italských mluví sám. Skoro by záviděl divák těmto spokojeným lidem, kteří při svém víno nero a maccaronech dovedou na trampoty života tak lehce zapomenout! *B.*

— **Vojtěch Mašek**, o jehož úmrtí před několika dny došla do Čech kabelová zpráva, náležel k nejvýznačnějším hlavám mezi Čechy americkými. Emigroval současně asi (r. 1861) s Karlem Jonášem. S tímto, pak s Vojt. Náprstkem a Františkem Korbelem byl vždy v důvěrném přátelském svazku. S Jonášem spolu založili v Racine časopis český »Slávie«, který do dnes vychází. Mašek však brzo zanechal služby périem a věnoval se obchodu — »netěšila mne žurnalistika v celku, měl jsem vždy více smyslu pro obchod,« řekl mně sám, když jsme o těch začátcích jeho v Americe jednou mluvili. Usadil se v nepatrném městě Kewaunee při jezeře michiganském, otevřel si tu kupectví, zřídil a udržoval banku, obchodoval po způsobu americkém ve všem co se naskytlo. Hlavně však na severu státu Wisconsinu, tehdy ještě zalesněném, skoupil lány lesní půdy a po Michiganu dopravoval stavební dříví na jih, kde s neuvěřitelnou rychlostí rostlo Chicago. Tím stal se záhy zámožným člověkem, získal značné jmění a byl pravý typ svépomocí vyrostlého muže.

Vojtěch Mašek stal se Američanem celou svou bytostí a přilnul k nové vlasti své a jejímu státnímu zřízení; nebyl by as za žádných okolností chtěl vyměniti své občanství Spojených Států. Avšak staré, opuštěné vlasti za mořem při tom zachoval vždy upřímnou a oddanou lásku. Při každé příležitosti na ni pamatoval. Knihovna u Náprstků chová toho bohatých důkazů a také sbírky Náprstkova musea vykazují mnohý cenný dar Maškův. Kulturní život v Čechách stopoval stále se živým účastenstvím a s plným porozuměním. Česky mluvil, že jadrnou tak češtinu v naší společnosti české v Čechách často neslyšíme. Do Čech zajížděl opětovně; loni pobyl tu celé léto.

Sešli jsme se ve Vodňanech, o prázdninách. Z rána, jako každodenně, s rodinou jsme povalovali se nad tůněmi plnými kvetoucích bílých leknínů, když tu od Křtětic blížil se poutník s kloboukem v ruce, svrchní kabát zavěšený za zády na holi. Byl to Vojtěch Mašek, kráčel z rodné vesnice své Pohorovic, kde u bratra byl přes noc, do Vodňan. Vyskočil jsem hned, poznav jej. Zastavil se, pověsil si kabát na větev stromu a zůstal s námi dobrou hodinu, až najednou: — »Well,« povídá a sebrav kabát, beze všeho u nás obvyklého loučení a poroučení se, zcela tak po americku, odchází . . .

Stýkali jsme se pak kolikrát za den. Čekal ve Vodňanech na přítele svého Korbela, až pro něho sem zajede, i odjeli pak spolu navštívit Husinec a Prachatice. Jak mne z hotelu, v němž se ubytoval, Mašek spatřil na náměstí, již byl u mne. Rád jsem byl ve společnosti jeho pro jeho prosté chování, přímou povahu a velkou jeho znalost lidí i života. Také on, myslím, měl mě rád, snad pro můj názor, který jsem sobě utvořil o Americe a o Češích amerických (souhlas Maškův, jako kdysi Náprstkův, jest mým sebevědomím). A ku podivu jsme o přemnohých věcech nejen za mořem, ale i zde u nás mívali shodné myšlenky . . . Vzpomínám nyní, po zvěsti o Maškově smrti, tím více na několik těch dní, posledních, jež jsme společně prožili, a to v samém lůně naší utěšené krajiny rodné.

Po prázdninách sešel jsem se s Vojtěchem Maškem ještě v Praze, ale to už tak jen letmo na ulici. »Jak se máte?« otázal jsem se obvykle. A on, že špatně, zle že mu je a jen už aby rychle byl zas doma, že nejvyšší čas . . Rozuměl jsem, umřít nechtěl přece jenom zde, ale tam, kde se dopracoval významu svého životního.

Odejel z Čech uprostřed října. Přátelé se obávali, aby nezemřel na lodi.

To se nestalo, šťastně přeplul a — teď tedy po třech měsících, doplul svou plavbu životní vůbec.

Stará emigrace českoamerická řídne užasně. Asi by dnes už její zbývající členy snadno spočítal na prsty. *Fr. Herites.*

— **Večer sedmý druhého cyklu »Máje«** vyplněn byl dvěma původními pracemi. Autorem jednoaktové hry »V podruží síly« je Felix

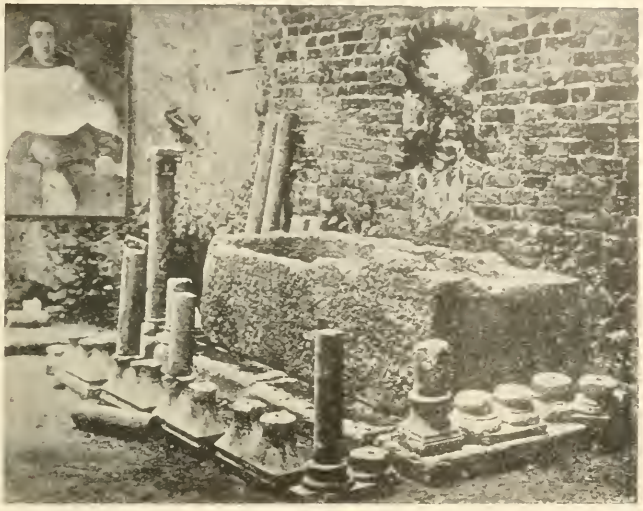

Julián hrob ve Veroně. 381a

Téver, autorem »Zápasů«, hry o třech jednáních, Milan Fučík. Aktovka zejména ve druhé své polovici dovedla zaujati. Autor — vlastně autorka — řeší manželskou nevěru dost appartním závěrem. Manžel, díky interpretaci páně Lierově, činí jenom jednu chvíli, a to hned v první scéně dojem, jakoby zasluhoval, co mu žena provedla. Ráda by se odpoutala od muže, k němuž ji nic nepoutá — jediné dítě umřelo, muž (přednosta kliniky), nemá pro nic jiného smyslu, než pro operační materiál a dílo, jež spisuje — a poněvadž byl po ruce synovec manželův k obrazu božímu podobný, zamilovala se panička do něho a blázinkové si řekli, že utekou do světa. V tom není ovšem dozajista ještě nic appartního. Poslechněme však, co se dále dělo. Přišel host, soudní rada, jenž prohlédl tajemství neopatrného párku. Jak často zdání klame! Kdo by to v tom panu radovi Hirtlovi (Josef Lukavský) hledal, že je tak báječně bystrozraký! Profesor dostane od něho výstražný dopis, který nám musí mladý pán sám přečísti. Nic moudřejšího neví, než se postřelit... — poznámka strýcova, že synovec nic dokonalého nesvede, působila znamenitě — a manželé připínají resignovaně tuhé řemeny jha, své práce, na bedra. Domov stane se pouze přístřeším, a život v něm bude ještě zoufalejší — život v područí síly, po boku mohutného sice, ale jako ty operační nástroje chladného člověka. Herci ve hře zaměstnaní — kromě již jmenovaných byly to dámy Vojtová a Jiřikovská a pan Tesař — mohou býti spokojeni — hráli tentokráte před publikem, jež vývin zajímavého dramatu sledovalo se vzácnou pozorností a bylo vděčno i za dobrou vůli. Hra je psána slohem živým a paraduje snahou, přijíti s něčím novým.

Fučíkovy »Zápasy« jsou hrou, plničkou toho, čím je přezásobena temperamentní duše autorova. Kus byl rozlomen spíše výbornou hrou páně Lierovou, než autorovým zaviněním. Je to zvláštní věc — herec měl úspěch, obecenstvo litovalo, že v dalších aktech nehraje, a spisovatel trnul hrůzou nad tím, kam mu kus sklouzl. Fučík měl jistě dobrou myšlenku — do rvavých a bezohledných zápasů postavit dvojici lidí, strženou do kalu. Není příčiny, považovati předvolební výjevy za fraškovitý materiál. Autor chtěl z něho vzít jenom to, čím bylo nutno napustit střelu, aby neomylně účinkovala. Kdyby se byl podival na svou práci okem zcela střízlivým, byl by dozajista postřehl, že triumfy jeho reka, že argumenty jeho, jimiž porážel svou ženu, ze druhého aktu jaksi reservované pro poslední, odhalují nápadně kardinální slabost hry, jež měla ostatně pro autora průběh celkem lichotivý.

Fučík prodělává zkrátka svoje dramatické zápasy, a není pochyby, že při svém kypícím temperamentu trofej uchvátí. Mimosu manželského párku účinně sehrála sl. Z. Borecká, která jemným akcentováním svých »zápasů« prokázala, že plně vystihla, co bylo autorovou dramatickou hvězdou. Pan Jiřikovský si tentokráte, zejména ve třetím jednání, »zaseifertoval« s překvapujícím úspěchem. Klidem a ležérnosti zamlouval se pan Kubík st., starý párek pěkně sehráli pí. Hessová a J. Lukavský. —*hsa*—

— **Brožíkova pozůstalost.** Pan cís. rada Špaček koupil po smrti Brožíkově celý atelier se vším všudy, co v něm bylo, a pan Topič si pospíšil, aby nám ukázal, jaké nepřebrané množství obrazů Brožíkových zásluhou páně Špačkovou uchráněno před vývozem z Prahy. Výstavka činí dojem skoro teskný — vidíme tu trosky uměleckého odkazu Brožíkova a s úctou a obdivem obcházíme exposici, panem Šimůnkem s vybraným vkusem uspořádanou — což teprve kdybychom mohli vidět celé Brožíkovo dílo pohromadě! Slyšíme, že je

v Praze ještě jeden Hus — jeden visí, jak známo, na radnici, druhý našel považlivé útočiště (není prý místa, kam obraz pověsit!) — kdesi v nádvoří. Toto ohromné plátno, Brožíkovo veledílo, jež umělec dvakrát tvořil, nejlíp ho charakterisuje. Jen se dobře podívejte na sbírku studií rukou k Jiřímu králi! Mladí »mistři« v němém obdivu stáli před zvláštní a nevídanou touto exposicí . . . tak studoval, tak se k dílu chystal mistr Brožík! V sále visí skizza k jinému známému obrazu Brožíkovu: »Tu felix Austria nube . . .« Sedm podobných skizz existuje! Hlavnímu sálu dominuje skvostný portrét šlechtičny. Tázete se udiveni, kde že se vzal portrét ve výstavce, jak obraz přišel do atelieru, v němž se dražebně licitovalo? Zákaznice vytkla mistrovi jistou nesrovnalost v dimensích těla, a poněvadž Brožík nekorrigoval . . . pustil se do portrétu ještě jednou. Všude na vás čeká nějaké překvapení. Všimněte si čtyř ženských kostymových hlaviček (k Rudolfinské slavnosti v královské zahradě pražské) — není-li pak v nich to, co tak neomylně charakterisuje Ludka Marolda! Z jiného obrazu kmitne cosi Čermákovského . . . a což ty krajinky, ty nálady jejich! Nevěděli jsme, že Brožík je krajinářem par excellence! Škoda, věčná škoda, že nejsou dokončeny »Děti v lese«. Z těch skizz už dýše mistrovský rozběh . . . A těch drobných hlaviček, studií k selkám a sedlákům, jež Brožík jakoby na svých potulkách zastavoval a s úžasnou dovedností a rychlostí svou paletou zachycoval. Věřím rád, že by šly na dračku — kdyby byly na prodej! Není tu jediného kousku, který by mohl kdo koupi získat. Dlouho se kupec hledal — ale za to se našel ten pravý! —*d*—

⁂ **William Ritter: »O Vodňanských vzpomínkách«.** Duchaplný essayista a romanopisec, jehož »Fillet Slovaque« vyvolala u nás pochopitelnou pozornost a jenž co nevidět nás překvapí obsáhlou studií o Smetanovi a o Zeyerovi, napsal do přehledu českého umění (»Lettres Tschèques« — Mercure de France — 15. ledna 1907) procítěnou, vřele psanou kapitolku o Heritesových »Vodňanských vzpomínkách«. William Ritter hned prvními větami poví, co je kouzlem, co je tou pravou vůní vzpomínek posledního žijícího člena slavného kdysi triumvirátu vodňanského. »Heritesovy ‚Vodňanské vzpomínky'« — praví W. Ritter — »tak proniknuté melancholií ve své prosté formě, líbí se duším cituplným, které věří v krásný svazek přátelství, mládí, a ve vzájemné nadšení projevované v příjemně položených krajích jihočeských. Čteme-li je tak, jako já přímo po barvitých i živých Memoirech Mistralových, poznáváme zřejmě nejen rozdíl rassy a země, ale také vývoj ducha i kultury v provincii francouzské, zmítané zápasy politickými a v zemi české, spící legendárním spánkem. Snaha kontemplativní nabývá zde vrchu vůči melancholickým horizontům, jemným krajinám, zeleným a šedým a tak sladce jednotvárným té zastřené přírody, kde na sta rybníků udržuje stálou vlhkost ovzduší.«

Citujeme passus tento ze dvou příčin — je předně zaslouženou poklonou autorovi, a pak proto, že po naší paměti nikdo u nás ve zmínkách o knize této na tu pravou strunu neuhodil — to, co v Heritesových »Vodňanských vzpomínkách« do opravdy je a co bych nazval vůní mateřídoušky, našel a první to také napsal — kritik přespolní. Když jsem autora na posudek ve francouzské revui upozornil, řekl, když si stať přečetl: »Zvláštní věc . . William Ritter cituje z knihy právě ty drobnosti, jež jsem se do ní zařaditi zdráhal a jež jsem do kapitol vepsal po dlouhém váhání. Tak na příklad tu episodu s dětmi. (Zeyer pozoroval děti kdesi u Budějovic, — s mostu do Vltavy květiny vrhaly a Praze pozdravy posílaly. Když se děti básníka ptaly, co on Praze pošle, nahnul se přes zábradlí a — prskl do vody!) Proč to básník učinil, je známo — jeví se v tom prsknutí celá jeho hořkost nejen vůči Praze, ale vůbec vůči všem velikým městům, jež se mu tak zhnusila, že se na venkov odstěhoval. Autor posudku to výborně vystihl — proto mluví bezprostředně před episodkou s dětmi o tom, s jakou láskou Zeyer žil a pracoval v ústraní, ve svém tichém domě, naplněném uměleckými drobotinami. —*r*.—

⁂ **Překlady z češtiny.** Americký měsíčník Transatlantic Tales, vznešený literární list, který přináší vzorné anglické překlady nejlepší prósy ze všech světových jazyků a v nejvážnějších kruzích společenských v Americe s oblibou jest čten, otiskl Svatopluka Čecha Zastavenou povahu v překladu Josefa E. Kornа-Kohna. — Esperantistický časopis Fra la mondo uveřejnil Vanoční pohádku slepých od Rudolfa Kronbauera. Illustrovaný ten list, vycházející ve Francii, všímá si vůbec zvlášť hojně českého života; v jednom z posledních čísel nalézáme vřele psaný článek o Českých vánocích, doprovázený zdařilými reprodukcemi kreseb Mikuláše Ališe: Betlém a Ježíček. —*es*.

Ročník V. čís. 23. vydáno dne 22. února 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpanská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnactidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

AD. BOH. DOSTÁL:

Z cyklu „Minuty“.

Shakespeare.

Paprsek věčna, z věků do věků
jenž jeho jméno prozářené nese,
bezradným temnem v dnešních zmatků lese
osvětili srdci cestu k člověku.

Krev citiš bít, zřiš lidské bolesti,
v šeptání srdce vášeň zavzní štvavá —
z hlubin se přece jako vážka hravá
jen krása mohla k slunci povznésti.

A stojíš známen ohně toho žárem.
Zde tolik velkých svoji hřálo dlaň,
zde jiní šli svých srdcí suchopárem!

A úcta vzrostlá v meze nekonečna
tu stoji též; však jako plachá laň
blíž k němu jde mé duše l á s k a vděčná.

II.

Jak tajemné by vyzváněly zvony
vzduch ve Veroně pln byl jeho jména,
cos šeptalo je v stínu pod balkóny,
i z hrobky, jež tu stojí opuštěna.

A nad lagunou ozvalo se zase,
když duši svou jsem koupal v moři krásy:
tvář Desdemony kdesi zakmitla se,
a jinde černé Portiiny vlasy.

A vzpomínkou tou slavnější se zdálo
mi vše, kam zraky nedočkavě spěly,
a na všem jeho zlaté stopy tkvěly.

Stín bílé fikce vyvstal nad skutečno;
a srdce tiše obchází tu vděčno,
jež kráse té se dávno bylo vzdalo.

Nad Královským jezerem.

Vlhká vůně z lesů vála.
do skalin tě sledovala,
nad tebou se usměvavá,
modrá, čistá hloubka pjala.

Voda dole stříbrem hrála.
kde se propast otvírala,
nad níž tvoje mladá hlava
v haluzích se tiše smála.

Za jezerem v dálce kdesi
polo skryta pod útesy
kaplička se probělává.

Dnes se na ni mlha věsí:
vše se tu dnes mezi lesy,
zázračnější kráse vzdává.

Podzim v kraji.

Už kývají se vzduchem větve holé,
a po cestách se suché listí honí,
den příliš záhy za obzor se kloní,
a z řeky stoupá mlha v širá pole.

Květ ovadlý už na skřiveném stvole
jen jako ze sna mrtvým dechem voní
a spadne zítra. A zas jako loni
se v prázdno ozvou vrány v brázdách dole.

A pod oblohou ticho nekonečné,
v němž každý zvuk je ozvěnou sám sobě,
a vlastní hlas ve vlastní duši děsí.

Pak v srdci na dně zašeptání vděčné
se cele vzdává mystické té době,
jež i svůj zánik krásou ožehne si.

Poslední růže.

Ve váze japonské pět růží posledních,
a jakby vonělo mi celé léto z nich,
to léto slunečné a horké mladou touhou
a přece vybledlé jen na vzpomínku pouhou.

Šly mlhy říjnové a z polí vítr vál,
a listí sežloutlé v korunách stromů rval,
jen oněch růží pět, dvě bílé a tři rudé,
jsou pozdní trofeji, jež uschlá mi tu sbude.

A přec až zabělí se po všech cestách sníh,
až chladem zamrazí to do vzpomínek mých,
těch růží zemřelá se dávná vůně zbudí,

a léta zašlého můj sen, jenž se mi zdál,
květ všech mých radostí, jež podzim zas mi vzal,
alespoň zdáním přec mi teple zaplá v hrudí.

Sonet hymnický.

Květino zázračná, v níž v nocích exotických
svit usnul měsíční, již ze dna kalichu
třpyt rosné krůpěje se line potichu,
zjemnělý, vlhký lesk stišených vášní lidských,

má ženo nádherná, sne lásky graciésní,
s jiskřičkou slunečna vlašského nebe kdes
v své krve záženu, má tichá píseň dnes
než rythmem krásy tvé, už v srdci ani nezní.

A v moře duše tvé se potápěti vždycky,
kde rozvlněný cit tak zpívá harmonicky,
a chytit paprsek, jenž zapad v korál sněni,

jej zvednout, vzácný šperk, nad všedno denních shonů,
záhadou hlubin tvých den osvětlit si v skonu —
v mé touhy posledku cíl vítěznější není.

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračování.)

Poledne minulo a Mastílek byl na cestě k Javorníku. Vyjasnilo se poněkud, ale temena hor před ním, Königsteinu a Javorníku, byla dosud zahalena v husté mraky a od západní strany, jemu v zádech, od Kvildských planin, valily se šeré mlhy, jimž severák nedal k zemi se schýliti. Chladný, ostrý a pronikavý byl tento vítr a čím dále tím silněji dul, a sirá byla země, pokrytá rozbředlým sněhem a hlubokým, lepkavým blátem.

Mastílek se dostal do Tejmlova. Dědina před ním ležela jako v sen pohroužena. Dřevěné domky s bíle omítěnou kamennou podezdívkou, malá okna zastrčená, ztrácející se za nakupeným, ke vnějším stěnám přiléhajícím klestím.

Z nízkých komínů se kouřilo, ale před domky človíčka nebylo vidět; lidé jako by se byli zalezli do tmavých, teplých hnízd, v nichž k zimnímu spánku se uložili. Až když vycházel již ze vsi, namanulo se mu asi čtrnáctileté děvče, nesoucí těžký okov vodou naplněný. Vidouc soudního sluhu, děvče stanulo, oči vytřeštilo.

»Dobře tudy k Javorníku, mladá?« tázal se jí, ukazuje směrem k severovýchodu.

Děvče jako by neumělo mluvit, postavilo okov a čumělo mu do očí, neodpovídajíc.

»Nu tak řekni přece: tohle je cesta k Javorníku?« opětoval otázku hlasem poněkud podrážděným.

Tu děvče se vzpamatovalo, škublo sebou, zůstavilo okov na zemi a plaše uskočilo — úprkem běžíc k jedné z chalup, v niž zmizelo jako lasička ve své noře. Mastílkovi nezbývalo než sebrati v paměti, co mu řekl starosta, a dáti se směrem, který se mu zdal býti správným. Hned za vsí přišel do lesa: nuzný, až běda vydrancovaný selský bor, místy úplně vybitý — smutné svahy, na nichž nerostly než trsy pichlavého jalovce a valné houštiny pohorských hlazivých olšin; ani za pastvinu se nehodily tyto suchopary, nyní zalehlé drsným, špinavým, bortícím se sněhem; všudy kamenné haldy, hromady, meze pozemků tvořící hradby, nad míru smutná, jednotvarná poušť . . . Žádná cesta, i bídna, jedva znalelná stezička, kterou ubohý sluha z počátku se bral, zanikla záhy na dobro. Nevěda, kudy by se nyní dal, sem tam bloudil, aby se dostal zase na stezku; nenašed ji, šel podle jedné z naznačených kamenných hradeb, která jej vedla poněkud v levo. Strmý

svah pojednou před ním vystupoval: nezbývalo mu, než stéci ho, ježto dále po levé jeho ruce les zmohutněl, neprostupným se stal; v pravo pak terrén byl samá rokle, samý hluboký výmol, vodou nebo rozbředlým sněhem vyplněný. Místy leza po čtyřech dostoupil posléze výše. Ani nevěděl, že stál na samém temeni Javornika, tisíc šedesát pět metrů nad mořskou hladinou. Suchopar i zde, prostoupený potroušenými kři a menšími skupinami smrkového mlází; na sklonu v levo vysoký černý les — Kránkotské hvozdy! — však jej varoval před nimi starosta; v pravo, k jihovýchodu, k jihu i k jihozápadu ohromný rozhled, onoho dne ovšem špinavými mlhami zastřený . . .

Přes to postřehl k východní straně několik chalup, asi sto metrů pod sebou. Toť byla patrně dědina Javorník. Zaradoval se, jako by byl zahlédl zaslíbenou zemi; také cestu našel po nějakém hledání. Svrchovaný čas: slunce bylo za mlhami, den se chýlil, těžký soumrak se snášel s nebe. Co by si byl počal, kdyby noc jej byla překvapila v této pustině? Vítr strašně dul na této pololysé vršině — šum a praskání dolétaly k němu z Kránkotských lesů, příšerné záhadné zvuky..

Sběhl dolů dosti mírně nakloněným svahem, za čtvrt hodiny stál u první chalupy, do níž bez rozmyšlení vešel.

»Jsem tady v Javorníku?« — s touto otázkou vrazil přímo do světnice.

»Ježíši! Maria! Josefe!« — zvolala žena, všecka polekána nenadálým objevením se soudního posla.

Několik dětí, hrajících si a povalujících se po špinavé podlaze, se rozprášilo do všech koutů. Dva výrostkové, kteří třeli v kamenné misce bavorský šňupavý tabák, ustali od svého konání a měřili nevítaného hostě nevlídnými, vzdornými pohledy.

»Nu, snad mi odpovíte! — jsem tady v Javorníce?«

»To jste,« vece jeden z hochů

»U Josefa Voldřicha?«

Tu žena přiskočila, rukama zalomila.

»Umučený Spasiteli! . . . co mu chcete? — vždyť von se neprovinil a z nás nikdo . . My na dříví nechodíme do Kránkotů . . . . . my dříví kupujeme od Horských pánů a v Záluží u hraběcích . . .«

»Kdo pak vám říká, že ho kradete?« osopil se na ni Mastílek. »Já se vás jen ptám, jsem-li tu u Josefa Voldřicha a jsem-li, kde je?«

»Můj Bože, slituj se nad námi! . . vždyť je doma, v kůlně je, nejšle dělá . . .«

Sluha se více neptal. Vyšel ze dveří, vystoupil na vysoké kamenné zápraží a rozhlížel se po kůlně, kterou našel za domem

»Vy jste Josef Voldřich?« oslovil člověka, který byl tak pohroužen ve svou práci, že si příchozího všiml, až když tento promluvil. Zočiv člověka od soudu, pustil z ruky dlátko, jímž pravě dlabal na dřeváku a vytřeštil oči, načež kývnutím hlavy přisvědčil.

»Byl jste letos v létě v Němcích?«

»Nu . . .«

Josef Voldřich přestal na tomto významném slově, hledaje pokud možno delfickou odpověď. Po hodné chvíli teprve dodal:

»Vědí — jak se to veme, víme . . . dyž to nebilo v Čechách, tak to bilo v Němcích . . .«

»Povězte, kde jste byl?«

»Nu tak. Inčkyn už se ani nepamatuju . . . ale v Rakousích a v Tylořích.«

»V Porýnsku to nebylo«

»To, prosím, nebilo — proto že nevím, kde to je. U Vídně to není.«

»S čím pak chodíte do světa?«

»Dyt to vidějí: dřeváky prodávám, násady na rejče, lopaty, hrábě . . .«

»Žádný porculán?«

»Hde pa' bych vzel porculán. Na ten jsou jiní . . .«

Výslech byl u konce: tenhle Josef Voldřich rozhodně nebyl ten, jehož soud hledal.

»Tady na Javorníku je ještě druhý Josef Voldřich, taky světák, není-liž pravda? s čím obchoduje ten?«

Josef Voldřich č. 1. už zase dlabal ve svém dřeváku. Nastala dlouhá pomlčka, než se z něho vydrala vyhýbavá odpověď:

»Ten? — abych ním řek' . . . ten chodí na inou stranu, víme! Chce si tu zavect hospodu, ale nevím, esli mu ji vobec povolí. Ty dole proto nejsou . . .«

»Do toho mi nic není. S čím obchoduje ve světě, mi řekněte!«

»Nu — von má taky tak řekajíc sklo. Von má všecko.«

»A kde má chalupu?«

Tázaný hrábl rukou za sebe a odpověděl zkrátka:

»Hyndle.« *)

Mastílek, nemoha více vytáhnouti z nehledaného Josefa Voldřicha, který kromě toho rozhodně odepřel mu ukazati chalupu druhého Josefa Voldřicha, šel svou cestou, zanechav dlouho trvající vzrušení v rodině Josefa Voldřicha č. 1. —

Po nějakém hledání našel Josefa Voldřicha č. 2. Starý, přihrblý člověk, ale hodný, veselý, samý šprým, dle všeho jediný občan na Stašich, jenž se soudu nebál, ba, jak slyšel, že soudu běží o nějaké svědectví v příčině věci, která se udala v Porýnsku, všecky vrásky jeho obličeje se rozesmály a řeč z něho šla jako příval.

*) = tam.

»I mordyje! To bych bül rád, dybych panu soudci moh' povědět! Já s takovým pánem moc rád rozprávím a taky mordyje! — rozprávět umím! To by viděli, mordyje hýml! A viděj' šudy sum tam bül, vedí, na Rajnu! Tam nim maj' víno! Sakra! všecko to tam znám, každou vesnici! . . Ale letos, víme, sum tam nebül, na mou duši ne! — ani loni ani předloni! . . ale před dvaceti roky, mordyje! A všecko si to pamatuju, inčkynhle dybych tam šíl, všecko bych poznal. Hodný sou tam ti lidi, ale německy se muší s nima rozprávět. Ale vo tohle mi není, já německy rozprávím jako dy bičem mrská, to se neptaj', mordyje! . . .«

Mastílek jen ztěžka se dostal k slovu, chtěje požádati Josefa Voldřicha č. 2., aby mu zjednal člověka, jenž by jej doprovodil do Stachova, kde hodlal přenocovati, nazejtří pak se vydat za Josefy Voldřichy, kteří bydlelí po dědinách potroušených po opáčné straně staré frejrychty.

»I s radostí nim dám s sebou kluka, kerej nich tam dovede«, pravil tento, »ale dovolej', radou bych nim bül. Přespěj' tam, ale toho Josefa Voldřicha nechaj' bejti! — Voni ho nenajdou, je to marný! Neříkaj' nikomu, že sem nim to řek', vedí, mordyje! — Voni to sou volové, víme! . . . co pa' myslej', že von takovej slamotrus umí promluvit s pánem? — ani hubu nevodevře, to nim povídám já! Takhle ve světě, při handlu, víme, to maj' huby jak šlejfirny, ale před pánem nim zamrznou a dláto dyky vzeli, nim ji nerozevřou! Škoda jen, že to nejsum já, abych to svědectví dal, to by koukali! Ale lhát, to ne! . : . vedí, na tu sum já zlej, vedí, na lež! Dyby mě na místě zabili, neřeknu ji! . . . Škoda, že ta věc tam venku se nestala před dvaceti lety, to by viděli, jak bych ji vypsal, mordyje! . . .«

Nikdo nelitoval víc než Mastílek, že Josef Voldřich z Javorníka č. 2. právě letos nebyl v Porýnsku a že mu tudíž nebylo možno »vypsat tu věc tam venku«, ježto tím by jeho poslání bylo bývalo čestně zakončeno; než rady jeho, nepátrati více po pravém Josefu Voldřichu, nehodlal uposlechnouti Projelo mu sice hlavou, s jakou úzkostí as doma na jeho návrat čekají; trápilo jej také pomýšlení, co si páni u soudu počnou bez něho; uvážil nad to, že zítra je Štědrý večer, jejž každý křesťan v klidu a bázni boží tráví se svou rodinou, jemu pak že podle všeho nepřinese než nové úmorné běhání, svízele, zimu, hlad a zlost; ale přes to přese všecko stál pevně na svém úmyslu, vypátrati, děj se co děj, pravého Josefa Voldřicha. Podobalo se mu, že by na sebe uvalil nesmazatelnou hanbu, kdyby neprovedl vznesený naň úkol. Za to, provede-li jej, nemohlo jej minouti zvláštní uznání se strany jeho představeného; ba, cosi o slávě se mu zdálo . . .

Stmívalo se již silně, když v průvodu čtrnáctiletého synka Josefa Voldřicha č. 2. z Javorníka ke Stachovu cestu nastoupil.

Středná, svrchovaně nepříjemná pouť. Nebe sevšad zatažené, nejsilněji na severozápadě. Severák, jenž začal váti, když dostupoval temene hory Javorníku, se rozdul dvojnásobnou silou, chlad přinášel, oděv pronikal, že tuk v kostech tuhnul; přituhlo i při zemi — měkký, rozbředlý sníh mrzl v kostrbaté, ostré chundely, kaluže se pokryly ledovou korou, jež, kde voda byla hlubší, třeskně pod nohama rupala a pukala; cesta, na níž se utvořilo všude kluzké náledí, strmě sbíhala po svahu, tak že nohy každým krokem se smykaly. Suchopárem, lukami, lesem vedla tato zločečená cesta, po níž kluk podle něho uháněl kamzičími skoky, tak že on jen s největší námahou mu stačil. Když ho napomínal, aby tak neběžel, odpovídal:

»Co chtěj'? — běžet člověk muší, aby nezmrz'.«

Dvakrát třikrát ubohý Mastílek upadl, jednou do konce sjel po celé své délce se svahu asi tři sáhy vysokého, při čemž si odřel pravou ruku a pohmoždil pravé rameno; také svrchník na lokti a na zádech byl silně pošramocen. Kluk vzal nezbedné potěšení z této jeho nehody a smál se jí hůře nežli peklo.

I zachtělo se nebožákovi ztrestat ho za tuto rozývenost; než, uváživ, že by si špatně posloužil, kdyby kluk mu utekl, přemohl svůj spravedlivý hněv a mlčel.

Když se dostali do Stachovské kotliny, burácení větru poněkud ustálo! za to se dalo do sněžení. Mastílek s hrůzou pomyslil na trampoty, jež by mu byly nastaly, kdyby vánice jej byla překvapila pod Javorníkem . .

(Pokračování.)

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

tázka její divně ho rozrušila. Cítil, že ta dívka čekala tu na něho, že schválně dříve odešla, aby ho aspoň uviděla, až domů půjde. Bylo mu jí líto pojednou. Byl v divadle, bavil se dobře, co ona zatím čekala až bude volna, aby mohla jíti domů.

»V divadle bylo krásně!« zvolal nadšeně, blíže se k ní, ana postoupila až na pavlač. »Slečna F . . . zpívala. Ach, to je krásná dáma!«

Tonička podepřela se o zábradlí pavlače, tlukouc bosou patou o železnou tyč.

Byla někdy na Kouzelné flétně? Krásná opera! Za hudbu dal by vše! Je všecek nadšen lahodou hlasu slečny F . . . A i jinak je to krásná dáma! Objal by dnes celý svět, jak je okouzlen!

Jaroš rozpřáhl ruce ve svém nadšení.

Jakoby chtěla uklouznout jeho objetí, uhnula se Tonička a stanula u stěny, o niž se opřela celou výškou svého těla.

Postřehl její pohyb a s údivem pozoroval její postavu, zahalenou lehkým šatem. Stála tu nehybně s rukama podle těla visícíma. Nemluvila.

»Musíte také jednou do divadla,« řekl Jaroš. Zdálo se mu, že snad vypravováním svým vzbudil v ní závist a byl by jí toho požitku také rád dopřál. »Půjdete?« ptal se jí s účastí.

»Hm! Co bych tam dělala. To není pro mne! Mne hudba nebaví,« řekla se zjevnou pohrdou v hlase i v posunu těla.

Potřásl hlavou. »Divadlo je přece nejlepší školou života, v divadle jako v zrcadle poznáváme vlastní chyby a učíme se vystříhati se jich.«

Zakryla si uši oběma rukama.

Odmlčel se a vida, že sotva by ji přesvědčil, pokrčil rameny a chystal se odejít.

Odtrhla se ode zdi, k níž dosud se byla zády tiskla a přistoupivši těsně k němu, ostře a s netajenou vášní vykřikla:

»A pak snad nejsem tak hezká a tak příjemná jako ty dámy v divadle!«

Nepříjemný zvuk jejího hlasu zalehl ostře v jeho sluch. Stál jakoby přimrazen. Nechápal v prvním okamžiku ostnu jejích slov, jako nechápal svitu jejích široko rozevřených očí, které palčivými zážehy dotýkaly se jeho tváře. Teprve po chvíli, když se probral z uleknutí a viděl, že je sám, pochopil, že rozvířil svou řečí v nitru dívčím víc než závist z divadelního požitku . . .

Když ulehl na své lože doma, zřel ve tmě před sebou dosud velké světélkující její oči.

Nemohl dlouho usnouti. Scény z divadla, v nichž triumfovala slečna F . . ., kreslila mu před duševním pohledem předrážděná fantasie. Viděl její vábný zjev, její štíhlou, majestátní postavu, zahalenou volnou řeckou řízou, její ostře vymodelovaná lýtka, pokud bylo je zříti z pod řas volné suknice, její oblá, nahá ramena, svítící alabastrovou bělostí . . . Nemohl se odpoutati od vábného toho obrazu, který na něj působil silnou suggescí smyslnosti, víc odhalující než zakrývající z bezvadného, v plné síle ženských let zrajícího těla . . . Byl jat nesmírnou touhou, neurčitým chtěním . . . V divém nepokoji zmítala se jeho duše, která dosud jen v mlžných obrazech nezbádaných výšin se kochala, míjejíc vše, co dráždilo smysly, co působilo bezprostředním, sytým, hmotným výrazem. Tepny jeho těla pracovaly zvýšenou rychlostí. Úzkost svírala mu hrdlo a dusila v něm dech. Volal po spánku, očekávaje, že zbaví ho útrap, že zažene nepochopitelnou žízeň, žízeň neznámého původu. Ale spánek zdivočil jen obrazy a jevy duše a s procitlým jitrem pociťoval ubohý hoch v duši trýzeň, v srdci podivný neklid . . .

IV.

Intensivní studium zdusilo v něm na čas nezdolné ty bolesti touhy a odvracelo mysl jeho od svůdných obrazů skutečného života. Snažil se překonati slabost, jež lámala jeho první, zakořeněné již zásady.

A jsa zvyklý studovat své city, pitvat slabiny svého nitra, uvažoval, zda někdy již dříve vznikly v něm takové nemocné (netroufal si stav svých citů jinak pojmenovati), stavy duše. Probíral se ve svých vzpomínkách z let svého jinošství a tu, jako výstraha, nepatrná událost na pohled šlehla mu duší, jako rudá skvrna vytryskla na čisté, bílé ploše jeho mládí.

Vzpomněl si na byt v Růžové ulici, kam se přistěhoval s bratrem jako kvintán. Bylo to prostředí málo vhodné pro jinochy. Bydlili společně se starším technikem. Často překvapili tohoto, jak se líbá s dcerou bytné. Tato, krásná dívka, byla prý zasnoubena jakémusi staršímu panu. Pán za ní velmi často

přijížděl a tu bývalo vedle v pokoji hodováno.

Po večeři hrály se různé společenské hry. Bratří bývali také zváni sem. Zábava bývala někdy dosti živou. Hráli na honěnou jednou. A tu stalo se Jarošovi, že se ocitl ve hře, těsně vedle sličné dcery nevěsty, a maje ji objati, stiskl ji víc než se slušelo ve svou náruč . . .

Rděl se tehdy za ten čin, uznával, že nejednal správně, ale od té doby, kdykoli mu bylo jíti kolem krásné dívky té, pociťoval jakési chvění srdce, jakýsi sladkobolný pocit, v nějž mísily se hořké slzy poznání a litostí . . . Jak čistým, vznešeným a vysoko nad něho povzneseným zdál se mu býti jeho bratr, který, poznav co se děje při těchto hrách, vícekrát se neúčastnil a při nejbližší příležitosti naléhal na otce, aby dali z bytu výpověď.

Bratr býval mu vůbec vždy vzorem. Neznal zdrženlivějšího, opravdovějšího a seriosnějšího druha nad něho. Vítek byl pravým opakem Jožky. Byl to požitkář, člověk lehkých zásad a světáckých tužeb. Nic nebylo mu svato, co oba bratry v nadšení uvádělo. Posuzoval život již jako člověk zralého věku, vystřízlivělý a všeho zkušený. Ba, možno říci, že byl již příliš zkušený na svůj věk.

V celé třídě nebylo jemu podobna. Jarošovi zdál se býti jakýmsi svůdcem ostatních, byl protiváhou jich ideálního nazírání a svazoval křídla jich povzletu. V hloučcích kolegů měl vždy hlavní slovo, snažil se uplatňovati své zásady životní a usiloval odhalovati s lehkovážnou bezohledností diskrétní clonu, zahalující věci, o nichž nechtěli ostatní ani mluvit.

Do bytu Pavlových často přicházel i s jinými a chlubil se zkušenostmi svými. Často dovedl zaujati všecky vypravováním svých příhod nejrůznějšího druhu, při nichž točil se zájem jeho okolo dráždivého a smyslnost budícího kouzla ženského zjevu. Ani před paní Valentovou, jež někdy, ukazujíc své bílé zuby, vstrčila hlavu do polootevřených dveří, neostýchal se pokračovati ve svých povídkách, jež někdy ani neodpovídaly skutečnosti, ale vždycky zajímaly svou groteskností a humorem.

Uměl bavit, vymýšlet a i napodobit jiné, strhoval posluchače k pozornosti a obdivu, netuše snad ani, že zažíhá v srdci svých druhů plameny dosud nedotčených ohnišť, že kalí rmutem svých zarážejících pravd, vyjasněná, čistá pole jejich obzorů.

Aspoň Jaroš, jda kolem paní Valentové, nemohl již s týmž dětinsky upřímným výrazem pohleděti jí v oči jako dřív. Oheň jejího zraku nutil ho zavírati oči, vzdutá vlna jejích volných ňader vháněla mu barvu studu v jinošské líce.

A jakýsi odpor naplnil jeho nitro vůči ní a všem jí podobným ženám, které neměly dosti taktu, aby stajily své myšlenky, nebo nebyly dosti cudny, aby obstály na trůně, na němž umístil ideál svých tužeb, vidinu svých snů.

Z té příčiny nenáviděl také Toničku a od té doby, co jí stál tváří v tvář, a poznal její zjevnou, nepochopitelnou vášeň, cítil k ní bezmocný odpor.

Do hostince málokdy docházel. Čas maturity kvapem se blížil, byla tedy výmluva na snadě. Joška z přílišné svědomitosti také si odpíral té zábavy, ač snad s těžkým srdcem. Byl smuten často k veliké lítosti Jarošově, který tušil, že asi bolestné zklamání hledá na dobrém jeho srdci.

Snad je tak lépe, utěšoval se však Jaroš, kdykoli přemýšlel o stavu bratrově. Odejde, zapomene a opět se utiší.

A těšil se již v duchu, až se letošní rok ukončí. Na domov se těšil, na hory, kam se často uchýlí se svými sny. Těšil se, jako se těší vězeň, až vzkřísí své údy a uvolní ducha . . .

(Pokračování.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

Prohrané štěstí.

(Pokračování.)

Vrátila se jí hrdost. Nesměla před ním prozraditi svou velikou lásku k němu. Pravila netrpělivě, ač hlas se jí chvěl:

Nuže, pane Berangare! Mluvte! Nemíním déle trpěti pověsti o mně a o vás, jež vám přicházejí vhod, protože jimi chráníte tu, kterou milujete!

Pobouřená hrdost dodala jí majestatního vzhledu. A pan Berangar viděl, jak je krásná, mnohem krásnější, než paní Giralda, ba než paní Ermesina. A cítil, že jej miluje, ten dívčí růměnec mu vše prozrazoval. A náhle vzedmula se v jeho nitru vlna, která jej vřele zaplavila. V ráz zapomněl na obě paní a jen luzná Elvíra zářila jeho duší svým panenským zjevem. Byl jako opojen a její bytost rozlévala v mansardě posvátnou zář. Vrhl se jí k nohám a líbaje jí bílé ruce vyznával jí horoucím hlasem:

— Sladká Elviro! Ano, jiné paní patřily mé zpěvy, protože omámila mne svými hříšnými zraky a já nezřel vaše oči plné cudné záře. Ale nyní cítím, že vás miluji, Elvíro, rcete, můžete mi vše odpustiti?

Sklonila se blažena k němu a políbila jeho vysoké čelo. Povstal.

Přitulila se úzce a nechala se celovati. Byla celá zmámená svým štěstím. Po chvíli se mu vyrvala z náruče a ukazujíc na zlaté srdce ptala se nesměle:

— To je od ní?

— Ne. To darovala mi paní Ermesina z Avinonu co upomínku na čas ztrávený u jejího chotě.

— A ji patřily vaše zpěvy?

— Ano, lhal Berangar. Ale ona neví, že jí patří.

— Ale mezi prvními a posledními zpěvy je veliký rozdíl, pane Berangare. Poslední vaše balady jsou plny žáru a opěvají neznámou paní jinak než první. V prvních je nesmělá touha a jen některým veršem kmitne blesk žádosti. Ale poslední . . .

— Ty básnil jsem zpit vaší představou. Ty patřily vám, dono Elvíro, neboť o vás jsem snil.

Zaplétal se stále do sítě nových lží. O paní Giraldě se nechtěl zmíniti, neboť ta se tvářila co přítelkyně Elvířina, ale přátelství toho hanebně zneužila.

Elvíra byla šťastna. Naslouchala slovům pana Berangara s očima rozzářenýma blahem a pila žíznivě jejich lahodu. Netušila, ubohá, jako to nevěděl Berangar, že tato láska byla nejosudnější lží v životě obou.

IV.

Tiše plynuly dny oběma milencům. Berangar byl přesvědčen, že miluje Elvíru. Na paní Giraldu však nezapomněl a mnohdy přišla chvíle, kdy žhavě po ní zatoužil. A jednoho večera nescházelo mnoho a byl by osedlal koně a spěchal k ní, aby pil z jejích opojných retů polibky plné sladkého jedu.

Asi dva týdny po dnu, kdy vyznal lásku doně Elviře zvěděl neobyčejnou novinu: pan Arnold z Avignonu se zabil na honě; paní Ermesina byla volnou!

Dříve by byl zajásal, ale tentokráte zůstal klidným. Tím více vystupovala mu paní Giralda do roznícené mysli. Nemohl se zbaviti rozkošných představ, jež vyvolávaly vzpomínky na chvíle ztrávené u ní.

Elvíra zpozorovala, že často prostřed vřelých slov se zamlčel a roztržitě odpovídal. Nemohla vypátrati příčinu, konečně vzpomněla na paní Ermesinu.

Odhodlala se ve své lásce k veliké oběti, o níž nikdy nesnil Berangar. Jednoho dne pod záminkou, že jde navštíviti svou sestru v Narboně, rozloučila se s Berangarem a Raimondem a v průvodu několika sluhů odcestovala ne do Narbony, ale do Avignonu k paní Ermesině.

Její nepřítomnosti použil Alberik a složil posměšnou píseň o dívce, ktera zahořela k truvérovi, který jí lhal lásku jen proto, aby mohl lépe prožívati dobrodružství s krásnou paní. Nikdo písni nerozuměl jen pan Berangar a Alberik, který jediný věděl o jeho bývalých nočních jízdách.

Konečně pojal pan Alberik jiný úmysl, kterým by se pomstil Berangarovi. Tušil, že paní Giralda je přístupnější, než dona Elvíra a proto jednoho dne osedlal koně a jel k ní. Vyprávěl o návštěvách dony Elvíry u Berangara, o jejich schůzkách a na konec se omlouval, že vše vypravuje.

— Činím tak jen proto, paní Giraldo, že již dávno vás miluji, a myšlénka, že jste podváděna, je mi nesnesitelnou. Vážil bych si do smrti jen trochu té přízně, kterou jste zahrnula pana Berangara, jenž vás není hoden.

Paní Giralda byla rozhořčena nad nevěrou Berangarovou. Tedy proto ji zanedbával! A rázem utvořila plán, kterým měl býti pan Berangar krutě pdkořen. Svěřila se s ním Alberikovi a ten byl nadšen. A když při rozchodu líbal ruku paní Giraldy a tázal se, smí-li ji opět navštíviti, nenamítala krásná paní ničeho. Pan Alberik byl tak okouzlen paní Giraldou, že nepozoroval její jemný výsměšný pohled.

Když dona Elvíra se vrátila, byla poněkud smutna. Často se tázala Berangara, miluje-li ji. Ale vzdor přísahám a polibkům zbyl jí na bílém čele lehký stín, který ani jeho přesvědčivá slova nezaplašila.

Když byla o samotě vzpomínala na návštěvu u paní Ermesiny. Jak laskavě ji uvítala dobrá ta paní! A když jí vyznala, proč přichází, tu zbledla. Láska její k panu Berangarovi byla stejně svěží jako dříve a vždy, když hlásný oznamoval hosta zachvělo se jí nedočkavostí srdce, neboť čekala na jeho příchod. Musel přece věděti, že je volnou, proč tedy nepřišel si pro ni? A nyní se dozvěděla od Elvíry, že Berangar přísahá lásku této dívce a ona že se domnívá, že myšlénky jeho dlí u ní, u neznámé paní, jíž patří jeho písně. A prosila ji, aby zavolala Berangara k sobě. (Pokrač.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Lidé, když si tento posudek sdělovali, propukali v smích. Jaká pošetilost — pověsit se na dvě oči — na jedinou šíji — mučit se hladem a trpět jenom beze slov a vzdechů.

Vlach, který rozbrázdil předměstí celými ulicemi vlastních domů, jenž brzy úvozy zavážel, brzy pahrbky rozmetával, aby bylo kam stavět jeho činžáky, jenž vládl plukům dělnictva, řemeslníků, dodavatelů, obchodníků — na jehož slovo čekaly většiny samosprávných sborů — muž, který mohl poručit dnes tolika finančním ústavům — polobůh, který celým čtvrtím hodnotu mohl zvýšit nebo snížit operacemi podmaněných úředníků, zástupců obce, vykonavatelů veřejné moci — ten nemohl jediné: vtisknout svoji vůli krásné ženě, která mu kdysi byla odevzdala vše, po čem zatoužil, která byla dokonce matkou jeho dítěte . . . .

2297

Jako psík nespouštěl se její stopy, stal se pro úšklebky celého města stínem jejím. Hýrová, v hýřivém rozkvětu vnad svých, v mocném rozvinu půvabů, pompésním sebevědomí svého bohatství stala se pro něho až k šílenství touženým cílem. Ale byl si vědom, že v zátoce zlata, do níž ji uvedl takřka nahou, stala se pro něho chladnou sochou, na kterou se směl jen dívat.

Rozhrýzti si mohl rty při těchto záletech očí, zalknout se mohl zoufalstvím — jenom jako blahosklonně vítaný služebník mohl se přiblížit ke krásné ženě, pro kterou se lidé zastavovali na ulicích, již si počínali ukazovati v divadle jako malý zázrak, jejíž okna chodce takřka hypnotisovala.

Vlach neměl tušení, že je známo, do jakých sítí se to zamotal — nebyl však též přesvědčen, že by nemohla ještě uhodit jeho chvíle.

Naopak: věřil, že se přece jednou nějak probije k tomuto srdci, studeným kovem uzavřenému. Neboť, neměl-li by on z této velké výpravy — z největší svého života — vrátiti se jako vítěz — kdo by to mohl? Kdo?

Když uvážil, že vstrčil tolikráte do kapsy celé usnášecí sbory, pány se zlatými límci, chlapíky, jejichž jména se vyslovovala za třesku polnic veřejného mínění — když se podíval na vše to, co mu patřilo a zašeptil si číslici, ke které se blížil již jako v botách obra čaroděje — musil se usmát.

»Přece jenom budeš má!« řekl si. »Vyhraje, kdo umí čekat!«

IX.

První večer u Hýrů vydařil se nad pomyšlení.

Zprávy o tom roznesly se ještě téže noci na mnoho míst. K Flekovům s nimi přišel doktor Beiger přímo z předměstí. Ve fraku a bílé kravatě. Bylo mu tak veselo v tomto úboru, že každou chvíli povstal a od osoby k osobě pobíhal, aby se mohli lidé v poblíží nasytit pohledu na něho. Zejmena jadrné paničky v sousedství, s nimiž si takto podnikavý Beiger zakoketoval.

»Chytrá ženská, povídám!« vyprávěl Beiger, opaluje si slamkou viržinko. »Jiná by byla udělala hostinu, aby všecko omráčila. Ta ne. Dvoje maso, a pak už jen sendviče. Čaj — pivo — víno. Žádné zvláštní marky — ale dobrá sorta: bílé z Beřkovic — červené od Lobkoviců.«

»Byl tam Baumann?« optal se nějaký herec s čokoládovou kravatou.

»A zpíval — nota bene. A jak!« vykládal Beiger. Já bych ho byl chlapa jedl, jak byl dnes disponován. Paní Hýrová si přála cava-

tinu z Fausta — lidičky, to se barák třásl, když si Baumann do té melodie lehl.«

»Kdo ho doprovázel?«

»Daneš. Oni měli s Baumannem připravený celý repertoir. Wertra — Komedianty — pak zpíval Blaťácké písničky. A už ani nevím, co.«

»A to bylo všechno?«

»No — Daneš hrál něco — a pardón: deklamovala také něco Nováková —«

»Nováková? Vždyť dnes hrála večer v Národním.«

»Hrála. Ale v druhém aktu je hotova,« vysvětloval Beiger. »Sedla do fiakru a honem k Hýrovům. — A ještě něco: slečinka Hýrovic zazpívala »Už mou milou«. To jsem ovšem přimhouřil oči.«

»Je hezká?«

»Kamarádi — po mámě ani stínek. Je to jako pápěrka — hubeňoučké, bleďoučké — ale oči má. Ty na Hýrovou ukazují. Až to trošku vykyne — dá se o tom mluvit — ale takhle jenom do školy s tím ještě. Já — já bych se držel maminky, kdybych si měl vybírat — — —«

»To věřím!« »Já také.« »Což maminka!« volalo se z různých stran.

Herec s čokoládovou kravatou zasyknul: »Ta už je zaopatřena, pánové.«

»Byl tam Vlach?« optali se dva hosté současně.

»Byl. Ale co myslí náš Shakespeare tamto, není pravda — pánové,« pokračoval Beiger. »Není zaopatřena Vlachem, jak on myslí. Je to všecko lež a pomluva. Je to poměr, kterému aby čert rozumněl — ale »poměr« to není!«

»K smíchu.« »Vrabci to zpívají —« ozvalo se ze dvou úst.

»To přece připustíte, pánové, že si své předměstí hlídám. Takovou ženskou, jako je Hýrová, nemůžeme nechat bez kontroly. Tedy vězte: štípec si nikdo z toho dortu nevzal — za to vám ručím.«

»Byl tam Hýra?«

»Byl. Oblékli ho, ukázali hostům, funěl jako závodní kůň a pak se ztratil jako krejcar. Ale nám stačila paní Hýrová. Mně úplně.«

»Může se s ní také o něčem promluvit,« zeptal se opět herec. (Pokračování.)

J. B. Tabb:

Autograf Lásky.

Jen jednou vešla v cestu mou.
»Kdy půjdeš zase kol?
Ach, nech mi tu cos památkou!«
Šla, napsavši mi: »Bol«.

A. K.

TENERIFFA.

»Oceána« letí s námi k perle archipelu Kanárského, k ostrovu Teneriffa. Sedíme na palubě a poučujeme se o zemi, na kterou naše noha za několik hodin vstoupí. »Ostrov je 83½ kilometrů dlouhý — 50 km. široký.. jsou na něm 2 města, 152 vesnice, obyvatelstva je asi 138.000 duší« — předčítá nam člen naší skupiny z cestovní příručky, když v tom povstane na palubě nápadný rozruch.

»Pico de Teneriffa« — »Pico de Teneriffa« — slyšíme vykřikovat a vidíme, že se ženou cestující na palubu s dalekohledy. Bylo krasné, vlahé jitro. Jemná para, mléčná, jako opálová, vznáší se nad mořem — ale přece jenom viděli jsme nad ní dobrým sklem zasněženou hlavici kamenného obra, jenž často a často nad oblak si vyrazí, aby se vykoupal ve sluneční lázni. Však je to obr, jenž už zaslouží, aby si turista zapamatoval jeho výšku (3717 m.)! a není divu, že od nepaměti nych dob kona námořníkům neocenitelné služby jako neomylný a důležitý orientační objekt.

S paluby už jsme se nevzdálili. Nové a nové kulisy přisunovala neviditelná ruka na báječný prospekt, jenž s počátku činil dojem chudého, skalnatého horizontu. Cílem naší cesty bylo městečko Orotava, vlastně jeho přístav, od města asi půlšesta kilometru vzdálený. Malé loďky, poháněné ku předu skupinou domorodců, 10 až 12 hlav čítající, nás dopravily z korábu k přístavní hrázi, na kterou jsme se však snadno nedostali. Mohutný příboj pohazoval lodicemi jako hračkou . . teď jsme byli vyšvihnuti do výše dvou metrů a v zápětí na to letěli jsme do hloubky. Na hráz dostal se jenom ten, koho v okamžiku, když loď letěla nahoru, obratní veslaři zachytili a jemu svižným gestem ze skořápky pomohli na pevnou půdu. Propásl-li se pravý moment, uklouzl jim pasažér, a procedura se musila tak dlouho opakovat, až se podařilo turistu dostati na pevninu. Rozumí se samo sebou, že s damami byla obtíž daleko větší, a že došlo ke komickým výjevům, z nichž největší gaudium mělo zvědavé publikum, které počítá asi krkolomné vyloďování k nejvděčnější podívané.

Na Madeiře prohlédli jsme si sanatorium, na Teneriffě první naši stanicí bylo léčebné místo, jemuž dostalo se vzácného jména po slavnem cestovateli Humboldtovi. Báječnou reklamu dal ostrovu do vínku . . . napsal totiž, že není na celém světě příhodnějšího místa, jež by dovedlo rozrušené duši vrátiti klid a rovnováhu, nad Teneriffu. Angličané uvěřili na slovo a jsou nadšenými velebiteli zázračného zákoutí, kam mají Evropané trochu dalekou a nezvyklou cestu. Modernější obdivovatel snaží se ovšem starého Humboldta překřumfnouti a volá do světa emfaticky: »Kdyby někde na světě velechrám Krásy měl býti postaven . . nikde jinde na světě než na Teneriffě by státi nemohl a nesměl.« Trochu triviálnější je projev žurnalisty-turisty, jenž napsal do své causerie pro světový časopis: »Oni — domorodci — plivnou na kámen, a ejhle! — on se zazelená . .«

Malebný, nádhernými barvami tryskající popis Humboldtův není v ničem přepjat . . . vše to je takové, jak to v prvním zápalu napsal. »Ještě nikdy a nikde neměl jsem před sebou obrazu, na němž by zeleň a skály tak harmonicky byly zastoupeny, jako zde« — cituje se ve všech reklamních publikacích jeho obdiv, a vypravovateli o všech těch krásách a dojmech je úzko při pomyšlení, že má u posluchačů vzbuditi aspoň přibližnou představu o všech těch divech a zázracích přírodní krásy, o nichž slyší a čte a jež vidí v celých skupinách, jakmile jen okem pohne.

Malou perličkou v teneriffském diadému je městečko Tacazonte, kam jsme putovali zajímavou a vděčnou cestou podél moře ve výši 500 metrů nad hladinou. Slunce právě zapadalo, když jsme stanuli na přirozené rozhledně a obdivovali velkolepé zbarvení moře. Naše »Oceána« zvolna v dáli se nesla po nezvlněné sláni a činila dojem ohromného zarůžovělého květu, zabloudivšího na hladinu moře, jež v tu chvíli pokryta byla čistou topasovou barvou.

Nás Evropany očekávala ovšem nová a nová překvapení takřka za každým krokem. Tu vidíme banánové pole, staneme nadšeni v eukalyptové aleji, vroubící silnici jako naše topole, a pobíháme jako udivené děti od obrovské aloe k mandlovníku a poprvé v životě vidíme v takové bujnosti strom, na jehož plodech, zvaných svatojanským chlebem, jsme si před dávnými léty tolik pochutnávali. Vinic má Teneriffa daleko méně než před lety mívala . . banan je skoro nadobro vytlačil. Z roztomilých fotografií poznáváme, že vinobraní skýtá turistovi po dnešní den mnohou zajímavou a vděčnou podívanou, a že vína země rodí dost a dost, toho důkazem je nesmírná láce znamenitého moku, jež nám v hospůdkách bylo naléváno skoro zadarmo.

Nového čtyřnožce jsme tu poznali — skorem před každou chatrčí povaloval se velbloud s nemotorným mladým potomstvem. Ani potuchy jsme neměli o tom, jak daleko se tropický oř zatoulal. Bylo už hodně šero, když jsme dostihli cíle svoji pouti, anglického hotelu v Tacazontu, kde jsme se zase jednou znamenitě vyspali. Oh . . přece jenom se to jinak spí v nejprostší posteli na pevnině, než v nejnádhernějším loži na »Oceáně«.

Ráno věnovali jsme pozornost domorodému obyvatelstvu. Jsou dva typy — na jižní straně ostrova

Město Teneriffa. 1907

Karavana velbloudů. 1903

jsou domorodci vysoké a kostnaté postavy — ti jsou původu španělského . . v severní části ostrova vyniká obyvatelstvo jemnějšími rysy obličeje i uhlazenějšími útvary těla, což prý ukazuje na původ normanský. — Z původního obyvatelstva, tak zv. Guanchů, zbyly nepatrné houfy. Nalezli bezpečné útočiště v horách, kde snad ještě nějaké století uhájí svou existenci. Z bohatých krajů vytlačila je v 15. století hrabivost Španělů, která vedla ke vražedným výpravám, v nichž původní obyvatelstvo vzalo skorem úplně za své. Co ušetřil meč, udolala inquisice — —

Jedeme bananovými poli, v nichž potkáváme vyšnořená děvčata teneriffská. Jsou půvabna krásou očí i lahodnou stepilostí a pružností těl, jichž svůdné formy v jednoduchém a přiléhavém úboru vynikají s obdivuhodnou plastičností. Nám mužům bylo jich ze srdce líto, když jsme si připamatovali brutálnost manželských řádů teneriffských, dle nichž žena je věčnou otrokyní — a manžel peciválem, jenž

Vinobraní. 1899

pranic se za to nestydí, hověti si kavalírsky na koni vedle své družky, jež klesá pod těžkým břemenem.

Ještě jsme viděli silhouetty teneriffských krásek, když jsme potkali skupiny, jako z biblických obrázků vystřižené. Ženy vedly oslice, obtěžkané po stranách nádobami, k cisternám, z nichž naváží nám znamenité pramenité vody.

Neměli jsme daleko do pralesa. Viděl jsem pralesy americké a byl jsem nemálo zvědav, jaký dojem na mne učiní vychvalovaný prales teneriffský. Vysloví-li se slovo prales, má ovšem každý určitou představu, vidí v duchu obrovské kolosy, bez ladu a skladu se povalující — zkrátka, neproniknutelné klubko stromů, bujnou vegetaci propletených, kudy noha lidská marně hledá cestu, a kde ruka lidská se svými chudými nástroji pranic by nepořídila.

Docela jiný je prales teneriffský . . . je tu také neproniknutelná houština, ale místo stromových kolosů závratné výšky a neuvěřitelné síly je tu prales — vavřínů, jasmínův a erik, z nichž úponkovité květiny tvoří jedinou slitinu, kterou stěží pták prolétne. Rozdíl mezi pralesem americkým a teneriffským možno vystihnouti slovy: v onom je vše gigantické, zde je vše v pouhé miniatuře. Nemusím ani připomínat, že jsme se pídili — vždyť jsme byli na hlavním z Kanárských ostrovů — po pravém a nefalšovaném kanáru. V teneriffském pralese je jich dost a dost, pěkně zpívají . . . ale po žlutém kabátku není nikde ani památky. Ptáme se po kanárcích, průvodce nám je ukazuje . . . a my s podivem zříme . . místo kanára — našeho čížka, jemuž praotec zlatěžlutých pěvců v teneriffském pralese nejvíce se podobá.

Vracíme se do hotelu a elektrickou dráhou jedeme do městečka Laguny, kde prohlížíme si starobylé sídlo biskupské a zajímavý chrám (Santa Maria de la Garcia), pocházející prý z doby maurské. Nejeli jsme v tu stranu ani za sídlem církevního hodnostáře, ani za chrámem. Odbočku jsme učinili jenom proto, abychom se mohli pochlubiti, že jsme viděli specialitu Kanárských ostrovů, zbytek starověké flory, palmovitý strom s mečovitými listy (Dracaena), o němž příručky zaznamenávají, že tu stojí již . . . přes dva tisíce roků!

Býval prý posvátným stromem Guanchů, kteří pryskyřičnatou, začervenalou šťávou balsamovali mrtvoly. Nebylo tu svatyně, nebylo chrámu . . . strom sám byl důstojným útočištěm Boha, k němuž se Guanchové modlili. A po dnešní den, zejména za soumraku a za noci, přicházejí k pamětníku a svědku velké slávy předků svých, a je prý mnoho tklivého v zadumaných postavách horalů, kteří si přišli požalovat — nebo načerpat sil k — trpělivosti.

Naše »Oceana« zatím nadběhla si kus cesty a očekávala nás již v pohodlném přístavu v Santa Cruz. Do města dostali jsme se po elektrické dráze,

Výlet do pralesa. 1909

která tu sjíždí do údolí po tak náhlých a ostrých serpentinách, že jsme si oddychli, když jsme byli dole. K prohlídce města a okolí nezbylo nám mnoho času. »Oceána« byla připravena k odplutí, a mohu říci, že jsme se už těšili na příjemný pobyt na korábu.

Na palubě očekávalo dámy milé překvapení . . . byl tu celý zástup prodavačů proslulých teneriffských krajek, jež doznali ovšem živého odbytu. Všude, kam se člověk podíval, viděl krajky . . . a nejen na palubě, ale i dole, na moři objevili se prodavači hebounkého zboží na lodičkách. S počátku se obchodníci statečně drželi a za krajky, uložené v pěkném košíčku, žádali summu dost značnou. Angličanky platily, co prodavači požádali . . . vyplatily ochotně 120 šilinků, a spokojený úsměv dokazoval, že jsou s nákupem docela spokojeny.

Kdyby byly počkaly jenom deset minut, byly by aspoň 60, ba až 80 šilinků uspořily. Blížila se doba odjezdu, a obchodníkům nastávalo opustiti palubu. Prodavače na lodičkách posedlo v tu chvíli veliké rozčilení. Silným hlasem volalí na pasažéry, nabízeli svoje zboží a slevovali 20—40 šilinků najednou. Byla to zajímavá podívaná, jak zboží dopravovalí na loď. Smluvil jsem košíček krásných krajek, za které původně obchodník žádal 150 šilinků, za čtyřicet. Než jsem se nadál, hodil čiperný obchodník zdola nahoru provaz, já spustil ho dolů, obchodník uvázal na konci košíček, zboží jsem si sám nahoru vytáhl, košíček vyprázdnil, vložil do něho peníz za krajky . . . a tak se opakovalo několikráte, až se ozval neodvolatelně poslední, třetí signál.

Bylo 6 hodin, když »Oceána« dala perle Kanárských ostrovů s Bohem a hnala to letem k Tangeru a odtud přes Gibraltar k cíli naší cesty, do Lisabonu. *Prof. MUDr. O. Kukula.*

■ ■ ■

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

☐ **Svatopluk Čech** na dlouho se odmlčel. Všechno naléhání redaktorů bylo marno — nikdo neodnesl si od něho již po léta proužku papíru popsaného rukopisem, který pozná každý na ráz mezi tisíci jiných, kdo jej spatřil jen jedenkráte . . . . .

Ale pojednou šuška se mezi literáty, že v době, kdy parkety tanečních sálů ovládaly mumreje a škrabošky — v zdánlivě neproniknutelné masce pseudonymu náš mistr vstoupil zase na literární kolbiště. Ač se snaží jeviti se naprosto jiným, aby nás zmátl — nepodařilo se, opravdu nepodařilo. Je to on, humorista a duchaplný satirik, jenž v několika causeriich popustil uzdu svému jemně broušenému péru . . . .

Kde? Nikoliv — tak příliš nediskretní nebudeme, abychom prozradili, kde náš slavík po dlouhé pomlčce opět několikráte zaklokotal . . .

Turistka na výletě. 1921

⚖ **Nová soukromá galerie pražská.** Obrazárny a sbírky mecenáše rytíře Lanny, c. rady Nováka, c. r. Jahna a rytíře z Hošků jsou pražskou chloubou, mají také nádherné katalogy a jsou už i v cizině známy, neřku-li v Praze. Mají ryzí, uměleckou pověst a mají svou patinu. Ale tím nejsou oasy tohoto rázu ve společenských a rodinných českých zátišich vyčerpány. Jsou v Praze soukromníci, kteří mají nezounké, roztomilé obrazárny. Vzácná plátna mají na příklad prof. dr. Thomayer, bývalý primátor dr. Vladimír Srb, Vrchlický a Mauder, též dr. Herold, exposici rázovitých výtvorů Maxe Švabinského může se pochlubiti řed. Kruis, proslavenou sbírku maleb a různých uměleckých předmětů má hudební skladatel V. J. Novotný, nejlepší znalce může pozvati k prohlídce svých parádních kousků Karel Voitl . . . a takovým způsobem bychom mohli pokračovati, a česká veřej-

nost by se podivila, jak se vzmohla v našich rodinách a soukromých bytech tato vzácná a ušlechtilá záliba.

Je však v Praze nová soukromá galerie pražská, na kterou chceme upozorniti. Ve starém domě na Karlově náměstí, jenž kdysi redaktoru »Zlaté Prahy« p. Vilému Weitenweberovi patříval, a v němž bývala krásná, stará zahrada . . . zahrada asi taková, jak ji líčí Karolina Světlá ve své »Zvonečkove královně«, roste sbírka krásných originálů. Je jich tam tolik a jsou vybírány s takovou pečlivostí a vkusem, že možno mluviti o nové galerii. Majitelem jejím je městský rada pan Šulc, jenž má zajímavého koníčka: kupuje originály jen od malířů živých! . . . Kdo zná blíže naše umělecké poměry, ví, co to někdy a pro někoho znamená! Ale to je věc vedlejší . . hlavní je, že se našel zase český člověk, jenž má pro umění smysl a jenž počítá k nejšťastnějším okamžikům chvíle, kdy se posadí do své obrazárny a svoje miláčky jednoho po druhém se zálibou prohlíží.

Galerie páně Šulcova by měla míti katalog. Považte, že tu je na půl třetího sta originálův od Mikuláše Aleše! Když jsem se ptal mistra, jak to přijde, že ve starém domě na Karlově náměstí je tolik jeho děl, řekl lakonicky: »Měl jsem v životě sedm let hubených . . . a Šulc z nich udělal sedm let snesitelných«. Visí tu dále krásný Brožík . . jediný pastel, pokud vím. Brožík v dopise praví, že to je poprvé a naposledy, co se pustil do tak nevděčné práce. Láďa Novák má tu svoje oddělení, Luděk Marold paraduje tu svými pařížskými obrázky, Jansa tu má kravičky, obraz, jemuž podobného hned tak nenaleznete . . . a pak jdou za sebou: Schwaiger, Švabinský, Úprka, Kalvoda, Lebeda, Dědina, Ullman, Kavan atd. atd. Jsou tu z mladších skorem všickni, kdož v posledních deseti letech na sebe význačně upozornili. Pan Šulc se tím netají, že by rád viděl, kdyby se jeho galerie dostala jednou pod střechu příští galerie v radnici královského hlavního města Prahy! Popřej mu Bůh dlouhého věku . .! Čím déle mezi námi pobude, tím krásnější, tím cennější památku nám po sobě zanechá! *Dr. R. J. K.*

⁂ **Jos. V. Sládek: Spisy básnické.** Ve dvou objemných svazcích, z nichž první již vyšel a druhý vyjde ještě během tohoto roku, uloženo bude celé básnické dílo Sládkovo mimo překlady o sobě v knihách vydané. Nebudou zde scházeti ani jeho verše pro děti, jimiž se tak hluboce zapsal do útlých srdcí, ani jeho drobné překlady básnické z angličiny, ruštiny, španělštiny atd., dosud po časopisech roztroušené, které zejména v Lumíru budívaly tak velikou pozornost literárního čtenářstva. Ctitel poesie jeho bude tu míti »svého« básníka celého, jako má Angličan v jediném svazku »svého« Shakespeara, Burnse, Browningovou nebo Byrona. S velikým zájmem a radostí probíráme se prvním dílem Sládkových spisů básnických a znovu prožíváme ty krásné chvíle, které jsme kdysi ztrávili s jeho Jiskrami na moři, se Světlou stopou, Na prahu ráje a Ze života. Nic tu za ta léta nevyprchalo, nevybledlo, i ty nejstarší kusy jsou tak svěží, plné hloubky a vůně, plné horoucí voucnosti — jako velké perly z hlubokosti duše vylovené, sviti tu před námi v starém svém lesku vše, co nás kdysi v nich tak dojímalo a okouzlovalo. A to je velký důkaz jejich vzácné ceny, neboť to nebude platit o tak mnohé práci, dnes tak slavené a nadouvané na zázraky umění, snad ani za pár let. Sládek tu stojí svůj, osobitý, hluboký znatel srdce, nadšený pěvec lidu, zpívající o jeho utrpení i naději, a mistr české písně, k jehož výši nedoletěla ta hrstka bláta, kterou ještě před málo dny naň hodili . . . Ke dni šedesátých narozenin básnikových přinesl Máj loňského roku delší článek o poesii Sládkově, a tak zbývá nám jen dodati, že básník s velikou pečlivostí přistoupil k sebra-

Bananový les. 1905

Posvátný strom Guanchů 1919

nému vydání svých básní, že vymýtil leckteré nesprávnosti jazykové svých prvních knih a leckde malou změnou, nebo vsunutím sloky hleděl učiniti báseň jasnější a srozumitelnější. Také nová, před tím v knihách nevydaná čísla se tu objevují. Nepřidávají sice žádného nového rysu fysiognomii básníkově, ale jsou pěkným docelením jednotlivých cyklů knihy. Nová čísla vsunuta vždy tam, kam náležejí dobou svého vzniku. Básně z poslední doby »Za soumraku« zařazeny budou až na konec dílu druhého. Škoda jen, že básník nepomyslil též na vydání svých cestopisných a literárních článků, feuilletonů a polemik. Básníka Sládka budeme míti ve dvou svazcích celého, J. V. Sládek, horlivý průkopník literární, který se bil vždy jen za dobrou věc, ať to byla svoboda básnického tvoření nebo hrdost národní, bude musit býti nadále hledán v starých ročnících svého nezapomenutelného »Lumíra«. —*a*—

:: **Dramatickým autorům.** Spolek Máj chystá třetí cyklus dramatických her. Vypisuje proto veřejnou soutěž dramatických prací za těchto podmínek: Práce buďtež zadávány pod nejpřísnější anonymitou, aby ani Máj ani porota k posouzení zvolená neměla nejmenšího zdání o jejich původci. Vybraná nejlepší dramata budou rovněž anonymně sehrána a teprve po přání autorů budou jména jejich na konci cyklu oznámena. Hry konkurující (nejlépe na psacím stroji, v každém případě však cizí rukou opsané) buďtež zaslány do 1. července 1907 výboru Máje. Autoři se upozorňují, aby připojili v zapečetěné obálce heslo, (na které, nebude-li práce přijata, nebo bude-li o to požádáno, rukopis se vydá) nebo jméno se svou adresou. Tituly prací přijatých budou v říjnu v novinách oznámeny.

:: **Prosinec.** Akta působnosti Čertova Kopyta. Napsal Viktor Dyk. (Nákladem J. Otty v Praze). Vedle Konce Hackenschmidova, jenž přede dvěma lety tak mocně rozvířil naše literární proudění, nová kniha Dykova náleží zajisté od té doby k nejpozoruhodnějším zjevům našeho krásného písemnictví. Promluvil v ní spisovatel k českému člověku bezohledným, za to však tím upřímnějším a působivým slovem, zavolal mu tak hlasitě do duše a do srdce, že nelze ubrániti se otřesu a hlubokému pohnutí.

Román Dykův, líčící známé, nezapomenutelné dny pražských prosincových bouří roku 1897, jest zároveň obrazem naší národní ubohosti, té slabosti a vratkosti, která jako kletba tíží naši českou bytost. Čtouce zajímavé, někdy svou opravdovostí až úchvatné kapitoly knihy, bezděčně se zachviváme, sviráme pěsti a zvedáme se, ale s trpkostí poznáváme, jak jsme malicherní a malomocní proti vlnám bolestného obecného úpadku. Vše to, co upřímného českého člověka v posledních letech rmoutí a co ho naplňuje hněvem a lítostí, všechny naše neúspěchy, všechny křivdy, které trpíme, všechny žaloby, které vyznívají na prázdno, všechny ty rozmanité ošklivé zjevy, které udupávají naši národní čest a odhodlanost — vše to nalezlo v mladém českém spisovateli výmluvného tlumočníka, který je dosti zmužilý, aby nám pověděl hořkou pravdu do očí.

Je-li něco s to, aby v době všestranného nezdaru a zejména zhnusených již politických čachrův a porážek probudilo ochablou mysl českého člověka, je to zajisté takováto poctivá, bezohledná kniha. Tu by měli čísti pozorně ti, kteří tak rádi a nadšeně berou slovo vlast nadarmo, kteří se vychloubají naší zdatností a pokrokem a jejichž národní vědomí stoupá a klesá s počtem vypitých sklenic piva neb osobním prospěchem. Může-li nás ještě něco v naší krisi účinně burcovati a křísiti, jsou to příklady a výstrahy takového rázu, jako jest Prosinec. Nám pak pracovníkům perem jest při tom zadostučiněním, že po těch všelikých prohraných sněmech a po bezvýslednosti jiných pokusův ujímá se výchovy českého člověka zase jeho nejvěrnější a nejupřímnější přítel — český spisovatel. *Ds.*

:: Otakar Zachar: **Pivovarské kapitoly a feuilletony.** Knihkupecký trh obohacen byl v poslední době pozoruhodnou knihou. Na slovo vzatý odborník a již osvědčený spisovatel vydává další plody svého břitkého pera ve svazku, který netoliko obsahem, nýbrž i úpravou vyniká vzácnou originalitou. Co Otakar Zachar vypravuje v kapitole o slavném českém sládku a zároveň znamenitém literátu a národním buditeli Františku Ondřeji Poupětovi, je tak vroucí a sympatické, ale zároveň i tak poučné a zajímavé, že jistě nebude čtenáře, který by za ni nebyl spisovateli vděčen.

A stejně vítána bude všem upřímným přátelům poctivé české chmeloviny obhajovací stať Boj proti pivu, kde spisovatel slovy přesvědčivými láme kopí za dobré pivo s takovým úspěchem, že mu zajisté na konec rád podlehne nejeden vážný abstinent. Pro odborníky neméně důležity jsou kapitoly o pivovarské kalkulaci a konkurenci, o kontrolním měřidle pivovarském a o živnostenském řádu a našem pivovarství. V nich snesena jest přehledně a dokonale srozumitelně hojnost pivovarských vědomostí, které by bez přeháněni mohly býti nazvány hlavními články pivovarského katechismu.

Za touto řadou prací vážných následuje feuilleton Pivovarské nebe. V osmi rozmarných kapitolách autor líčí ráj, jaký by cechu sladovnickému nastal, kdyby všechny tajné i zjevné touhy a přání, jež vznášejí se nad oblastí každého pivovaru, staly se skutkem, kdyby tak páni sládkové tonuli v blahobytu, slavní finanční orgánové rozplývali by se k nim úslužností a ochotou a veleslavní c. k. úřadové závodili by k nim takovou pozorností,

jaké jest jenom ministr vůči zasloužilému průmyslníkovi schopen.

Kniha jest ozdobena roztomilými kresbami Alšovými a Kašparovými, a oddané přátelství autorovo k mistru Mikulášovi vysloveno jest v čele knihy nanejvýše srdečnou a až dojemně upřímnou dedikací. *Ds.*

⁂ **O té papírové.** Pan —a— v minulém čísle Máje se rozhovořil o mých výtkách nynější naší češtině básnické. Usoudil o nich, že jsem notně přestřelil a našim básníkům ukřivdil. Snad několik slov přispěje k vyjasnění a vysvětlí malé nedorozumění mezi námi.

Pan —a— reklamuje pro básníky volnost a ukazuje na poesii jiných kulturních národů — nám ovšem nejbližší jsou (po slovanských) národové germánští a románští, řekněme tedy Němci a Francouzi. Pan —a— tvrdí, že mají volnosti více, nežli naši. Ale patrně neporozuměním; neboť pouhý pohled do poetiky německé a francouzské učí, jak přísně šetří i nejliberálnější básníci němečtí a francouzští svých pravidel grammatických i stilistických. Já jsem ve svém feuilletonu grammatiku pustil úplně básníkům v plen; ačkoli v žádné německé básni nenalezneme tvarů snad »Bilden« (m. Bilder — u českého básníka ale »Peršani« m. Peršané) »kommten« (m. kamen — u českého básníka však »shlíží« m. shlížejí atd.). Ve svém feuilletonu v Nár. Listech vytkl jsem pouze čtyři odchylky od jazyka lidu i knih všech věků češtiny. Podle mého mínění nemá nikdo práva tvořiti si pro své pohodlí nový jazyk. Kam bychom s takovými licencemi přišli!

Vytkl jsem — a myslím správně, p. —a— proti výběru nic nenamítá — čtyři základní chyby: instrumentál přísudkový, sklánění náměstek tvůj atd., vkladné —e— a nečeský pořádek slov. Pan —a— se shoduje se mnou, pokud se týče instrumentálu, nenamítá nic proti výtce o »tvůj« — jsem potěšen, že v listě českého spisovatelstva aspoň dvě výtky bez výhrady byly uznány. My filologové musíme býti vůbec s málem spokojeni.

A drží proti mně jen vkladné —e— a volný pořádek slov. A i tu myslím jest mezi námi jen nedorozumění.

a) Vkladné *e*: p*e*s-psa, pát*e*k-pátku, v tobě-v*e* stu atd. má určitá přesná pravidla, o jejichž vystižení se asi před 20 lety nejvíce zasloužil profesor Havlík. Musím tu upozorniti pana —a—, že my filologové nepředpisujeme jazyku zákonů, nýbrž pouze popisujeme jednotlivá fakta, jak se v něm jeví. Nu a tedy bylo ukázáno, že co je čeština češtinou, ve všech knihách (dobrých Čechů) a v ústech všeho lidu vždycky se říkalo p*e*s-psa, pát*e*k-pátku, v tobě-*ve* stu . . . a nikdy nikde v*e* tobě-v stu, pes-p*e*sa atd. Profesor Havlík krom toho konstatování našel příčinu tohoto střídání; ukázalo se — od profesora Polívky — že tak bylo i v polštině atd., ukázán týž zjev ve francině atd. Krátce faktický stav uveden v příčinnou souvislost — nalezen zákon. Ukázalo se dále, že obecná mluva nynější má vesměs tvary správné — a tvary, které od několika desítiletí neobratní veršotepci vytvářejí, že skutečně mluvu kazí. Ret jest zrovna takové slovo jako p*e*s; nemohu-li utvořiti p*e*sy, nesmím říci rety; nesmím-li říci p*e*sík, nesmím říci r*e*tík atd. Nikde v dobré češtině spisovné od Legend XIII. věku až po Komenského a Havlíčka takových tvarů nenalezneme; mluva lidu jich [nezná: filolog tedy řekne: jsou nečeské. Nelze jich nijak omluviti — špatný básník, dovolíme-li dobrému místo rty říci rety, řekne místo psa p*e*sa: právo jeho jest zrovna tak dobré (respektive zrovna tak špatné) jako k licenci r*e*ty. Pan —a— se mýlí, tvrdí-li, že chyby podobné vytýkám jen podle mluvy lidové; nikoli; dobrá mluva spisovná (Bible, Blahoslav, Palacký, Havlíček) tu s mluvou lidovou úplně souhlasí; nezná tvarů jako ‚nad mnou' (místo ‚nade mnou') ‚r*e*tech' místo ‚rtech' . . Ať si pan —a— otevře n. př. Jungmannův slovník pod-r*e*t-; uvidí, že tvar jako ‚r*e*tů' má tam pouze jediný doklad z novotařící češtiny počátku XIX. věku a že jej Jungmann správně prohlašuje za chybný (proti němu tam stojí 30 tvarů správných ze všech dob). Pravidlo Havlíkovo tedy nezavádí nějaké novoty, nýbrž pouze konstatuje, osvětluje a motivuje dosavadní stav češtiny lidové i dobré spisovné.

b) Volný pořádek slov. Totéž bych mohl mutatis mutandis opakovati o pořádku slov. Jenom že zde místo jmena Havlíkova číslo by se jméno profesora Bernekera. A každý z nás ví, že slova jako ‚kdo by', ‚co by', ‚že by', ‚jako by' naprosto nemůžeme trhati. Pan —a— se mýlí, tvrdí li, že se neshoduji s Gebauerem o slovci ‚jako by'. Vždyť já výslovně pravím, že »u starších buditelů p s a l o s e »jakoby« dohromady« — tedy dnes že se n e p i š e. Také v XV. a XVI. stol. psali »kdoby«, »žeby« atd. dohromady — a dnes nepíšeme. Ale to na věci nic neměni, jak p í š e m e: v y s l o v u j e m e všichni slepě ‚kdo-by', ‚jako-by' atd. dohromady a nikdy jinak. Jen básníci píši: »kdo pomyslil by«, »co učinil by« atd. — špatně: neboť tak nikdo nemluví a nikdo nikdy nepsal. Pan —a— dává se tu mýliti psanou formou slova; ale to je mrtvá litera — ta vůbec nerozhoduje. Roztrhne-li někdo: »kdo pomyslil by nyní si« (místo ‚kdo by si nyní pomyslil') jest to zrovna taková chyba jako kdyby napsal: »kdo p o m y nyní-slil by si« — neboť že se náhodou ‚pomyslil' píše dohromady a ‚kdo by si' od sebe, jest rozdíl čistě jen grafický, kterého v živé mluvě není. Pan —a— bude věděti, Ennius a Hans Sachs měli i takové licence: že psali »cere comminuit brum« »Schu-macher und Poet dazu,« ale to jsou dnes pouhé směšné příklady učebnic. Pan —a— bude věděti, že v celé francouzské literatuře nenalezne příkladu, aby básníci místo žádaného »je se le donne« psali »je donne se le« — ale český básník »to povídám ti« — napíše beze všeho, ač celá historická čeština a živý jazyk lidu nemluví jinak

než »to ti povídám« — a roztrhne-li někdo ‚to ti', železnými pouty k sobě vázané, může směle psáti dále: »to poví-synu-dám ti« — licence jako licence.

Kdybych měl rekapitulovati, tuším, že bychom se snadno dohodli. Uznávám pouze jeden jazyk český — ten, jímž od 1300—1906 psali naši dobří autoři a ten, jímž dnes, 1907, mluvíme. Ujasníme-li si jasně pojem spisovného jazyka, vidíme, že není jiného: to, co vskutku mimo tyto hranice je, jest — papírová čeština. Její vznik vysvětlíme si přetržením tradice v XVII. a XVIII. stol. — a mylnými theoriemi XIX věku. Ani mi nenapadá popírati snad veliké zásluhy velikých knížat našeho Parnasu o vytříbení a krátce řečeno stvoření nového jazyka básnického; ale mám jako filolog právo a také trochu povinnost říci, že v těch čtyřech bodech béře se jazyk našich básníků cestou nepravou, že bude musiti s ní sejíti, čím dříve, tím lépe. Velikým básníkům bude snadno tvořiti jamby i bez trhání toho, co k sobě náleží — zrovna tak, jako dovedou si pomoci bez trhání slov ‚po-kládati', ‚dobývati' atd. — a špatných není škoda. Dovedouli toho básníci francouzští a němečtí, dovedlli toho Mácha a j. dříve, dovedou toho tím lépe básnici noví a nejnovější. A jen tak budou čeští a srostou s lidem; dosud je děli — papírová čeština. *V. Flajšhans.*

Tímto pokládá redakce diskussi pro tento list za skončenou.

— **Sympatické zvěsti** kolují po Praze. Jsou v souvislosti se známými, horoucími přáními pražského občanstva. Věc, o kterou se jedná, má střízlivou, praktickou líc a — poetický rub. Praha vyjednává, jak známo, již dlouhou dobu s vojenským erárem o postup různých objektů, z nichž leckterý hlavní město naše znešvařuje. Objektů těch je celý soubor — jsou to především obyzdná Újezdská kasárna, vojenská zásobárna ve Všehrdově ulici, prachárna na Petříně!, bašty XIX., XIV. a Marianské hradby, a vyšehradská citadela. Vyjednávání vázne z toho důvodu, poněvadž kontrahenti nemohou se dohodnouti o náhradě, hlavně o stavbě nových kasáren na periferii města. Něco se prý připravuje — fama letí Prahou, že co nevidět, jak za poslední návštěvy panovníkovy v Praze slíbeno primátoru JUDr. Vladimíru Srbovi — zmizí s povrchu Újezdská kasárna. To je věci střízlivý líc — poetický rub slibuje splnění pohádky, kterou snil a vypravoval architekt Balšánek — místo kasáren projektují se na úpatí Petřína, nejkrásnějšího parku v celé střední Evropě, nádherné kaskády. Byl by to prospekt, byla by to podívaná, kterou by se mohlo pochlubiti málokteré město . . podívaná tím úchvatnější, kdyby byla pravdiva i druhá zvěst, vypravující, že monstrum a unikum pražské, prachárna na vrcholu Petřína, přeloženo bude daleko za periferii města, a že na pozemku takto získaném bude osazen . . . les!

— Bohumil Brodský: **V hodinu dvanáctou.** Sociální vlnění, které v posledních desítiletích zachvátilo lidskou společnost, přirozeně vzbuzuje pronikavé ohlasy také v literaturách. U nás zvučně se ozvaly již perem Gustava Pflegra-Moravského, a od té doby otázkou sociálních bojů zaměstnávala se s rozmanitým zdarem řada jiných spisovatelů. Nejnověji odhodlaně vrhá se do ní svým románem, vyšlým v proslulé Ottově Salonní bibliotéce, Bohumil Brodský.

Rozumí se, že také u Brodského náleží malým, chudým, pracujícím a utiskovaným spisovatelovy nejupřímnější sympatie. Literární úsilí Brodského vůbec směřuje k tomu, aby dosáhlo žádoucího uskutečnění vše, co jest spravedlivé, ušlechtilé a vůbec dobré, a autor vždy spěchá na pomoc slabým a utlačovaným. Románem V hodinu dvanáctou dobývá si v té příčině nemalého úspěchu. Třebas popisoval v sirkárně a ji podmaněném okolí nejtvrdší stránky chudých lidí, třebas jako zúmyslně nám líčil jejich stinné vlastnosti a vady, přece jen hned od počátku dovede v nás vzbuditi upřímné cítění a účastenství s jejich mozoly a útrapami. Že my, inteligenti, dovedeme se zanítiti pro ony drsné postavy Brodského románu a že jsme v nitru přesvědčeni o spravedlivém oprávnění jejich snah a úsilí, že tak horlivě je sledujeme na jejich cestách a při jejich činech a opravdově se chvějeme o ně — to jest zajisté největším úspěchem knihy, již klademe na přední místo mezi spisy Brodského.

Román kromě toho poutá čtenářovu pozornost novým dějištěm a řadou vzrušujících episod (na příklad děsné úmrtí Tomášovo, utkání Ondřejovo s továrními úředníky, srážka sroceného lidu s četníky), a ač vůkol sebe vidíme nemoci chudých a bolesti chudých a cítíme otravný zápach továrny, přece k nám jako osvěžující vánek dýše vůně lesa, pro který Brodský nalézá ve svých pracích vždy pěkný a vděčný výraz. Ke knize, jež se dobře hodí všem vrstvám čtenářů, spisovateli gratulujeme. *Ds.*

Ročník V. čís. 24. vydáno dne 1. března 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračování.)

Když došli prvních chalup stachovských, kluk prohlásil, že se vrátí domů.

»Pojď raději se mnou,« zval jej sluha, »bude ti zle na cestě. Kdo ví, dostaneš-li se nahoru.«

Chlapec máchl rukou.

»Já se nebojím,« pravil, »ale, vedí! — dát by mi něco mohli. Zejtra je Ježíška . . .«

»A co ti mám dát?«

»Nu — něco. Dyt sum nim posloužil — beze mne by byli netrefili . . .«

Mastílek uvážil, že kluk měl pravdu; vyňal z kapsy dva šestáky a dal je klukovi, který vesele poskočil, zdvořile poděkoval a v následujícím okamžiku ve vřavě kroužících vložek a v noční tmě zmizel. Pět minut na to soudní sluha vešel zase do šenkovny na »staré fařc«, kde na ten čas nastal konec jeho útrapám.

»Našel jste Josefa Voldřicha?« tázal se jej hospodský nikoli bez úsměšku.

»Najdu ho zítra,« odpověděl sluha.

Hospodský se usmál zlehýnka, ale hosté vůkol propukli v třeskutý smích, jejž nijak se nesnažili přitlumit. —

* * *

Když téhož dne ráno Mastílek se neobjevil v úřadě, nastal poprask u soudu a shon po něm. Žena přiběhla a hořekovala, pan soudce se mračil a kde koho se jal vyptávati, jak daleko je do Stachů. Zvěděv, že obec Stachovská se skládá z mnoha dědin a potroušených samot, a uvažuje, že včerejší špatné počasí asi nedovolilo sluhovi, aby je všecky obešel, namlouval si z počátku, že tento se vrátí během dopoledne a přivolal výpomocníka, jenž na ten čas práce jeho obstaral; když však Mastílek nepřicházel, vjel do něho nehorázný strach, aby se tomuto nebylo něco přihodilo. Bral radu s adjunktem, zda by se neměli vyslat poslové, kteří by po něm pátrali. Adjunkt, jsa měkčí povahy a strachu maje ještě více, navrhl, aby byl přibrán na poradu písař Maier, jediná soudní osoba, jež poměry v okrese znala.

Byv tázán, tento člověk pochopil rázem svou důležitost a věhlas jeho jasným světlem zazářil.

»Dvacet let zde píšu na soudě,« pravil, »a není člověka, abych jej neznal neb aspoň o jeho poměrech nevěděl. Je to okres mizerný, pane sudí, není na světě horšího lidu. V Rehberku se perou, všude mluví nůž; v Nezdicích zase a vůbec v celém Podlesí kradou panským dříví, utrhávají si na cti a pořad se soudí; na Staších je samý světák; světáci, jak známo, ve světě jen darebnostem se vyučí. Řekne li se mi: Josef Voldřich ze Stachů — tož vím, že je to darebák. Zkrátka, myslím, že tomu Mastilkovi něco udělali a to hlavně z toho důvodu, že teď jsou světáci doma. Pijí po hospodách, hrají v karty a utrácejí peníze, které ve světě vydělali Jiného člověka mezi sebou neradi vidí a urputně k sobě drží. Pan sudí by se přesvědčil, že z nich ničeho nevytáhne,

i kdyby je na skřipec dal. Udělal-li tam kdo co Mastílkovi, všecky stopy po tomto se ztratí a on se nikdy více neobjeví . . .«

Tato poslední slova Maier pronesl hrobovým hlasem a podobalo se, že vypoulené, nekl idné jeho oči v následujícím okamžiku vyletí z důlků a někam do neznáma poletí.

»Nedej Pánbůh!« vyhrkl ze sebe adjunkt a po chvíli dodal:

»Do pěkné zabíjárny mě sem zastrčili! — však už mi řekli v Praze, tady že lišky si dávají dobrou noc!«

Sudí si vjel do řídkých, prošedlých vlasů.

»Nu, snad přece nebude tak zle . . .«

A po chvíli:

»Tož, taková sebranka tu je, povídáte Maiere! Nu, počkejte, lumpové! — já se na vás obuju! Uvidíme, nevezmu-li vám tipec! . . .«

Usneseno pak, že se vypraví poslové do Stachova a že se uloží četníkům, aby bez prodlení zavedli pátrání.

Usnesení toto bylo moudré; chyba jen, že provedení jeho se potkalo s obtížemi. Četnická stanice Kašperskohorská se skládala té doby ze závodčího a jednoho muže; tento právě byl odešel na obchůzku jiným směrem a závodčí byl churav; nastal tedy shon po jiných poslích, ale ten měl skrovných výsledků. Ježto cesta byla špatná, nikdo nechtěl jíti, každý k tomu poukazoval, že hrozí vánice, že výstup na Milovský vrch bude nemožný. Teprve k večeru se poštěstilo najíti člověka, v němž slíbená odměna jednoho zlatého zvítězila nad všelikými obavami. Pan sudí mu nařídil, aby především došel ku představenému, tam se přeptal po nezvěstném sluhovi a zároveň mu donesl vzkaz, aby bez odkladu potom zavedl pátrání; uloženo mu též, aby, možno-li jen poněkud, ještě v noci se vrátil, podat zprávu, co slyšel o Mastílkovi a jaké kroky představený podnikl za účelem jeho nalezení.

Posel dostal se šťastně do německých chalup a vyřídil představenému vzkaz pana soudce. Bylo to asi v době, kdy Mastílek se vrátil z Javorníka do Stachova. Představený uslyšev, jaké se rozběhly po městě zvěsti v příčině sluhy, odpověděl velmi vážně:

»Vyřiďte panu sudímu a všem těm pánům tam u soudu, že jsme poctiví stachovští králováci a žádní raubíři. Naší vinou není, vyslali-li páni sluhu hledat někoho, o kom sami nevědí, kde je, a zabloudil-li sluha nebo zmrzl-li do konce. Povím vám tolik, že tu byl u mne a že po poledni se vydal na Javorník. Víc o něm nevím a také teď ho hledat nepůjdu, proto že by to bylo marné. Však vidíte jak se sype sníh; kde že bych ho našel, dostal-li se s cesty. Chcete-li doběhněte si sám na Javorník a přeptejte se; však vám povědí, došel-li tam.«

Na to posel: »V tomhle máte na mou duši svatou pravdu; ale abych teď já chodil na Javorník v téhle tmě a v té psotě a po případě se dostal do kránkotských lesů a tam aby mě sníh zasypal, to bych se pořádně okradl a na to jsem taky nebyl zjednán. Také domů se nevydám; v téhle nepohodě byste psa nevyhnali a proto doufám, že mi dopřejete noclehu. Zítra ráno se vrátím do Hor a vyřídím, co jste mi řekl.«

»Dobře tak! a jen se tu u nás vyspěte; však zítra zvíme, byl-li soudní sluha na Javorníku a nedošel-li tam, půjdeme ho hledat. Naší vinou nebude, zasypal-li ho sníh nebo zmrzl li někde. Ostatek, abych se zrovna přes míru bál, že by bylo došlo do těch konců, to ne! Myslím spíš, že zaběhl někam do Zaklína nebo do Rohanova a že se zítra vrátí.«

»Nu, toť se rozumí«, přisvědčil posel, jehož obavy, měl-li vůbec jakých, se rozplynuly jako kousek cukru ve džberu vody. Když se ohřál a najedl, natáhl se na lavici a usnul spánkem spravedlivých.

Na horách bylo hůře. Během večera Mastílková přiběhla několikrát do bytu pana sudího a všecka zoufalá a s velikým nářkem se přeptávala, nedošla-li zpráva o jejím nebohém muži. Ježto se jí nedostávalo útěchy a že posléze pan sudí, všecek rozmrzelý a přes to, že se k tomu nepřiznával, také ustrašený, zhurta se na ni osopil a div dveře jí neukázal, chýlila se svou smrtelnou úzkostí k panu adjunktovi, který, jak říkala, měl »zlaté srdce«. Tam se odehrál srdcervoucí výjev, ježto paní adjunktová zplna srdce pochopila její náladu.

Z počátku plakala Mastílková a za velkého nářku prohlašovala, že umře, že tohle soužení nepřečká a paní adjunktová ji těšila, ale brzo pláč a nářek ji nakazily a obě ženy toužily o závod na své společné neštěstí.

»Vidíš teď, Otoušku můj zlatý«, dostalo se apostrofou panu adjunktovi, »že jsem měla pravdu! Však bez mála bych byla omdlela, když jsi přišel se správou, kam se máme dostat. Hned jsi měl prohlásit, sem že nepůjdeš! — Kterak se teď odtud dostaneme jinam?... A komise nastanou a to tě přijde jít mezi ten lid! — a zatím já ubohá si budu zoufat strachem o tebe!...«

Že snad přece nebude tak zle, mínil pan adjunkt.

A bude! a hůře bude! Sibiř je tady, krvelačnými divochy obývaná. A jiného tu není nic, zhola nic, není společnosti, není človíčka, s nímž by bylo lze mluvit! Co je jí platno, že je paní adjunktovou?... A zítra bude první Štědrý večer, co vyšla z otcovského domu! Strašný Štědrý večer, který jí přinese váza-

ného, ach! pomyšlení na tuto nešťastnou ženu a na její ubohé sirotky!...«

»Ach, moji sirotkové!« lkala Mastílková.

»A nač jste ho posílali ven do té hrůzy?« obrátila pojednou řeč paní adjunktová.

»Ale upokoj se přece, dušínko! — Pan soudce...«

»Pan soudce má v prsou kámen místo srdce! Vám všem úřad vzal cit...«

»Ach ano, pan soudce nemá srdce!« dotvrdila Mastílková; »co si já počnu? Kdo se ujme mých dětí? Až přijdu k panu soudcovi, prosit ho, aby se nás ujal, ukáže mi dvéře..«

A znovu velký pláč. Půlnoc minula, když Mastílková odešla, těžce se loučíc se soucitnou paní adjunktovou; byla by snad zůstala do rána, kdyby adjunkt nebyl nadhodil, že děti se budou bát. Poslední její slovo bylo:

»Hned ráno bych se sama vydala ho hledat; ale co by tu děti si počly beze mne! Dojista toho posla, který měl přijít se zprávou, taky tam zabili..«

* * *

Na Štědrý večer ráno už nesněžilo, sněhu však mnoho napadlo předchozí noci; v Šebestově a na Německých chalupách ho leželo na padesát centimetrů. Také vítr ustal, ale za to silně mrzlo, když domněle zabitý posel za Mastílkem vyslaný se vybral ze statku starostova a pěkně pomaloučku k Javorníku tíhl, aby se pozeptal, došel-li tam soudní sluha.

Zimní jitro, jak bývá na těchto vysokých polohách. Na západě a na severu hnědošedé páry, v nehybné mlhy srostlé, jež stály jako hradby nad černými lesy a všecek obzor zastíraly; na východě, nad Javorníkem až daleko k jihu stály na pohled ještě výše, ale řidší byly a na mnohých místech se trhaly, tvoříce ve vzduchu plovoucí chuchvalce tu ostrých, onde neurčitých obrysů; za nimi vystupovaly jitřní červánky, polívající temnorudým nachem kovově šedomodrou oblohu; záhy také mlhy a páry se zabarvily do fijalových, ohněm protkaných tonů a po bílém sněhu běhaly růžové stíny.

Tohoto plesu barev a stínů sobě ovšem málo všímal poslíček, stoupaje k Javorníku. On zajisté byl jen rád, že mu kynula na cestu lepší pohoda, a, dostav se do Tejmlova, oslovil známého občana, s nímž se tam potkal.

»Viděl jste včera soudního sluhu?« tázal se ho.

»Ovšem, že sum ho viděl. Síl k Javorníku; jen bych rád věděl, co tam hledal.«

»To já nevím. Mně za ním poslal pan soudce, proto že se včera do Hor nevrátil. Ještě v noci jsem měl dát zprávu panu soudci, ale to bych se byl okradl! Času dost dnes. Jen kdybych věděl, dostal-li se tam ten člověk, hned bych se vrátil a bylo by po cestě.«

»Nu, víme, von se splecti moh' taky — já vo ňom neslyšel. Co ho sem čert bral? moh' zvostat doma; dostal-li se delů do Kránkotů, neřek' bych, že vyváz. To už nezbejvá než dojít do Javorníka a tam se přeptat.«

Posel se dostal do Javorníka, kde zvěděl, že Mastílek netoliko tam šťastně přibyl, ale že i do Stachova bez úrazu dorazil.

»Tak co?« dal se do skuhrání; »to bylo ňákých štráchů a řečí o něm! Jako bych si to byl nemyslil! Co se člověk naběhá a napachtí za mizernou zlatku! Už se za ním nepoženu, přímo domů se vrátím a vyřídím panu soudci, že měl o něho zbytečný strach. Mrzí mě jenom, že jsem tohle už nevěděl u představeného. Kda už bych teď byl!«

A neustále pobroukávaje a nějak nevoli svou na jevo dávaje, zaměřil do Hor cestou skrze Kranoty a hřbetem Žďánovským dolů k Strakonické silnici, kteréž došed, zastavil se v hospodě na »Cikánce« u samých Kašperských Hor, aby se po vystálých útrapách náležitě posilnil. Minulo již poledne, když se představil panu soudci, jenž zatím odeslal dva jiné posly, aby hledali Mastílka i jeho.

»Nu tak! co je? Kde jste se tak dlouho zdržel, člověče?« — přivítal ho pan soudce.

»Ach — Ježíši! Maria! — tam je zle, milostpane! To jsem zkusil, ani vypsat nemohu..«

»A co je s Mastílkem?«

»Nic — šel včera večer z Javorníka do Stachova a dobře se tam dostal. Byl by šel za ním, ale milostpán líbil poroučet, abych ohlásil, co jsem zvěděl.«

Sudímu se ulechčilo; bylo zřejmo, že soudnímu sluhovi aspoň do včerejška se nic zlého nepřihodilo. Přes to osopil se na posla:

»Zatrolený člověče! tohle jste mi nemohl ohlásit dříve? — od božího rána na vás čekám, ba, v noci že přijdete. jsem myslil.«

»Och, já jsem zkusil — můj Bože, tam je sněhu!« dokládal se posel a jal se vypravovat dlouhou historii svého utrpení, ani slovem se nezmíniv, že u představeného přespal, že teprve ráno se vydal na Javorník a že se na Cikánce posilnil. Konec jeho referátu vrcholil v tom, že by za svou ohromnou námahu zasloužil ne-li tři zlaté, tedy aspoň dva.

Dostal jich a po městě se rozletěla zvěst, že Mastílek žije a že co nevidět přibude.

Odpoledne v kanceláři pan sudí pravil adjunktovi: (Pokračování.)

KAREL DE WETTER:

Měsíci.

Tak častokráte, sám kdy v noci bdím,
ty v okno moje skaneš stříbrem svým —
pláš na mém stole, na knih drahých řad
slz opálových pouštíš vodopád —
a milenčin kde obraz ve stínu,
tam plno stříbromodrých leknínů . . .

Ó, poutníče! Já vídám vždy tě rád!
Tys slzy moje sčítal tisíckrát,
tys velkých snů a marných svědkem byl,
tys jako úsměv sfer mě konejšil,
a do mých vidin z hvězdných okrsků
tys v harmonickém splýval paprsku . . .

Tys čelo, kol nějž bouře letěla,
svým svitem oblít — křídlem anděla —
a slýchal's srdce býti v ňader stan,
jak zvon, jenž závratně je rozhoupán,
ó, tys jen slýchal orlích křídel tep,
kdy duch bil jimi marně ve svou leb,
kdy tisíckrát svou, vítěz, peruť vznes
a tisíckráte se zlomenou kles —

A vlídně vždy tvůj zářný paprsek
jak z číše míru v duši moji stek'
a harmonie cizích světů pln,
vždy dotýkal se jemně nitra vln,
že píseň jejich zněla echem sfer — — — —

Přijď, poutníče, jsi vítán v podvečer!

Vzlét orel — —

Vzlét orel do oblaků
až znik tam docela — —
a hvězda vzplála v šeru
a v prostor sletěla — —

Ó, duše! Orlem spěti
tam v oblak, bez všech pout!
ó, vzplát jak hvězda v stínu
a v lesku zapadnout!

ADOLF VELHARTICKÝ:

Prohrané štěstí.

(Pokračování.)

o však paní Ermesina rozhodně odmítla. — Miluje-li mne pan Berangar, musí přijíti sám, řekla hrdě. A obě ženy, jejichž dušemi kráčel jeden muž, staly se přítelkyněmi. Jedna neměla druhé překážeti v lásce, to slavnostně si přislíbily a až by Elvíra nabyla přesvědčení, že Berangar miluje paní Ermesinu, měla mu sděliti, že ho očekává s touže velikou láskou, s kterou se s ním loučila tenkráte, když na šachovnici rozhodovali o svém štěstí . .

A nyní, ač Berangar ji ujišťoval, že ji miluje, nevěřila nikterak. Cítila, že jeho slovům schází pravá vřelost, a přece nebyla to paní Ermesina, na kterou vzpomínal. Nějaká jiná žena stála tedy mezi nimi, krásná a plná ďábelské moci, kterou ho dovedla k sobě tak pevně připoutati.

Elvíra se neklamala, neboť onou ženou byla paní Giralda. Její zjev vetřel se do mysli Berangarovy podloudně a záhubně. Chtěl na ni zapomenouti, stokráte sám sobě opakoval, že ji nenávidí, ale za chvíli spínal ruce v marné touze. Byl téměř churav láskou k ní. A při tom byl nešťasten, že klame Elvíru, jejíž krásné líce oděly se tichým smutkem, který jej více bolel, než kdyby ho byla zahrnula výčitkami.

Konečné neodolal sladkému volání ve svém nitru. Jednoho večera, když řeka Garone těžce šuměla a mlhy zaplavily kraj, vyšel ze své mansardy a za chvíli zanikl dusot koně v temné, mlhou prosáklé noci.

Na okamžik ten čekala toužebně paní Giralda i Alberik. Oba planuli touhou po pomstě a druhého dne, když časně z rána zaskřípala branka a pan Berangar se vrátil ze sladkého dobrodružství od paní Giraldy, jež uvítala ho něžnými výčitkami a žhavými polibky, vytratil se Alberik z hradu a spěchal k paní Giraldě,

aby se s ní umluvil, jak by pokořili pana Berangara. Paní Giralda chtěla sice odpustiti, ale podlehla naléhání Alberikovu, aby se pomstila za klam páchaný Berangarem. Dala Alberikovi stuhu, kterou v noci si vyžádala od Berangara, která měla také Elvíru přesvědčiti, že je jí nevěrným.

Pak chvátal zpět. Na hradě trpělivě čekal až dona Elvíra sejde do zahrady. Jakmile zahlédl krásnou její postavu mezi stromy, vplížil se za ní. Byla bledá a oči její, ty ohnivé černé oči byly tak tiché a plny němého bolu, že i Alberik na chvíli váhal. Ale pak přistoupil k ní a ukazuje jí purpurovou stuhu, na níž stříbrem bylo vyšito slovo láska, tázal se s přetvářkou:

— Nepatří vám tato stuha, dono Elvíro?

Elvíra pohlédla na stuhu a okamžitě poznala svůj dar. Myslila, že Berangar ji ztratil a proto sahala po ní a děla:

— Děkuji vám, Alberiku, stuha ta patří panu Berangarovi, jemuž jsem ji darovala. Bezpochyby ji ztratil.

— Našel jsem ji ale velmi daleko, pravil. Pan Berangar ji ztratil tam, kde ztratil své srdce — u paní Giraldy z Taraskonu.

— U paní Giraldy? vydechla Elvíra bleda.

— Ano, opakoval Alberik. Paní Giralda je ona neznámá paní, které patří písně pana Berangara. Věříte konečně? A chcete-li býti ještě více přesvědčena, nuže čekejte zítra, až soumrak padne na kraj, na hradbách. Uslyšíte skřípot branky a pak dusot koně. To pan Berangar bude spěchati za svou paní, aby jí pěl sladké písně lásky — — a ssál rozkoš z jejích purpurových rtů — — —

Alberik odcházel s ďábelskou radostí v srdci. Nyní jistě Elvíra zamítne Berangara, a to vědomí mu prozatím stačilo.

Elvíra zůstala jakoby ohromena. Cítila, že něco se v ní rázem shroutilo a v nitru rozevřela se temná bezútěšná propast. Krátký byl sen její lásky. Stála němá a zdrcena jako nad hrobem. Ale pak se vzpamatovala a kráčela do druhé věže, kde nalézala se alchymistická kuchyně plná nádobek a rozličných nástrojů. Rozevřela jednu knihu pokrytou prachem a zahloubala se do ní s příšerným klidem v krásné bledé tváři.

* * *

Večer připlul s modrým šerem, jež zadýchalo celý kraj. Veliké ticho rozhostilo se na hradě a jen na ochozech hradeb zazněl chvílemi krok stráže. Vysoko v azuru zářily mihotavě hvězdy a dlouhá, rozvanutá mléčná dráha, jiskřivý závoj noci, dělila modrou oblohu.

Na osamělém místě na hradbách stála Elvíra. Duše její byla plna hořkosti, jako kalich naplněný žlučí. Hnusil se jí svět, cítila nesmírné prázdno v sobě a kolem sebe. Nebylo tedy možno někomu věřiti, každý lepší cit měl dojíti zklamání, a vše bylo lží.

Lehký vítr rozvanul jí vlasy. Tu zaslechla nedaleko sebe skřípot branky. A po chvíli zněl dusot koně nočním šerem. Elvíře se zdálo, že vidí obrysy jezdcovy, ale to byly jen silhouety stromů, jež stály nedaleko hradu.

Smrtelný smutek naplnil jí duši. To nebyl Berangar, jenž zmizel v temnotách. Štěstí, život ztrácely se jí s obzoru. A pocit obrovské bolesti ji skrušil jako sžitivší se hora.

Jako v bezvědomí vracela se do hradu. Když vyšla ze svého panenského obydlí, jež tolik vzdechů a tolik sladkých samomluv slyšelo, kráčela do mansardy pana Berangara. Položila mu na stůl zapečetěnou blanku. A pak jako zjev téměř nehmotný mizela v temnotách druhé věže, kde měla najíti mrazivý klid smrti.

V.

Berangar cválal černou nocí. V krvi mu planuly ohně divoké, prokleté vášně. Pádil nocí k té krásné svůdné ženě a přece nenávist plnila mu duši, přitahovala ho k ní jakási tajemná moc jako nočního motýla k zářícím plamenům, které jej měly pohltiti. Jaké to bylo kouzlo v jeho bytosti, jež pudilo ho stále tam, kde měl býti nespokojen? Dobrovolně odešel od paní Ermesiny, té cudné ženy, jejíž podoba spala na dně jeho duše, hluboko, nedotknuta vírem všednosti, jako zlatý skvost na dně křišťálového jezera. Prchal od Elvíry, jež nabízela mu nesmírnost své lásky horoucí a neobsáhlé a vrhal se do náruče luzné vdovy, jejíž pocely ho naplnily štěstím, ale rozněcovaly v něm zášť. Bylo jisto, že prohrál své štěstí tenkráte, když s paní Ermesinou hrál osudnou partii šachu. Byl nakloněn věřiti, že antická bohyně lásky krutě se na něm msti za to, že odmítl lásku ženy, jež přinášela mu oddané oběť, jejíž velikost nepochopil.

Chlad noci rosil mu rozpálené čelo. Konečně ocitl se před hradem, kde paní Giralda rozprostřela své omamné kouzlo. (Dokončení.)

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

V.

prázdninách čekalo Jaroše doma milé překvapení.

Skoro současně se studenty, odbyvšími maturitu, přijela návštěvou k své tetě sestřenice bratří Pavlů — Lea.

Jaroš slyšel často o ní dříve. Byla prý nemocna, slába. Neznal ji však dosud osobně, a proto s tím větší zvědavostí očekával její příchod.

Byl právě na dvoře, když vešla k nim štíhlá dívka suchého, něžného těla.

»To je jistě Lea!« napadlo ho. Příjemný zjev vstupující dívky upoutal jeho pozornost. Pozoroval ji z pozdálí, co zatím ostatní kolem se nahrnuli, líbajíce se s ní.

Povšímal si jejích dlouhých copů, jež pramenily pod širokým, letním jejím kloboukem — vlníce se v měkkých liniích po útlých zádech.

Přiblíživ se konečně také až k ní, pohlédl jaksi ostýchavě v její popelavě modré oči, jež vlídně a mile se naň usmály a podal jí lehce, nervosně ruku. Ale nepolíbil ji jako druzí, jako i Joška. Připadala mu příliš cizí a příliš velikou již, než aby ji líbal, třeba byla jeho sestřenicí.

»To je Jaroš!« zvolala jaksi překvapena.

Jak že ho zná? ptal se, obrátiv se k ní na půl těla jen, chtěje se zas vzdáliti.

»Dle fotografie,« řekla bez ostychu, popošedši až k němu, a jasně v oko mu pohleděla.

Cítil, jak mu krev stoupá do tváře a vida, že se stal předmětem pozorování všech, řekl ledabylo: »Tam nejsem si již valně podoben.«

Jakýsi ostrý paprsek výčitky vytryskl z jejího oka a vstřikl Jarošovi přímo ve tvář.

Zastyděl se, že se choval tak cize a odmítavě vůči své přívětivé sestřenici, která zdála se o něho míti zájem, zamapatovavši si jeho tvář podle staré fotografie. A dal vypučeti ve svém srdci hned pevnému úmyslu, že tu chybu svou, své nešetrné chování napraví.

Lea bavila se zatím s ostatními, nechala se vodit po domě, po hospodářském dvoře, až i do zahrady se dostala, kde zrály již merunky a jahody voněly svou jemnou, sladkou vůní.

Lea se sestrami Jarošovými posadila se na jednu z laviček, jež stály poblíže jahodových záhonů.

Jaroš nelenil. Schovav se v jahodoví za široké keře starého rybízu, zastiňující lavičku, jal se sbírati jahody.

Prořídlým křovím dival se na Leu potajmu, obdivuje se bohatým jejím vrkočům, které se až země dotýkaly.

Teď sundala klobouk a pohodivši hlavou, zadržovala malou rukou svou tíhu svých dlouhých vrkočů a přihlazovala si vlasy. Jaroš obdivoval bohatství jejích vlasů a pociťoval nezměrnou touhu dotknouti se jich, pohladiti je, přitisknouti na ně své rty . . .

Sebrav jahody, utrhl z blízkého vinného keře dva široké listy a složiv na ně plody, z nichž prýštila vonná, přezrálá šťáva, běžel k lavičce.

»Je-li libo?« přitočil se k Lee, podávaje jí jahody.

Ruka chvěla se mu pohnutím. Vlídněji již pohleděl Lee v oči, pobízeje ji, aby si jen brala, že jsou dobré a snad k chuti přijdou.

Divila se jahodám, brala si z pěkně upraveného talířku a žádala Jaroše, aby jedl s ní.

Ne, nevezme si, to jsou jahody pro ni. Budou-li jí chutnat, může na ně chodit často, je jich dosti na záhoně. Všecky jsou její, pro ni tak pěkně letos uzrály a tak výborně chutnají.

Oči Léiny zazářily. Byla v hloubi duše své přesvědčena, že jí Jaroš jahody upřímně podává. Vděčně pohleděla mu v oči a zasypala ho jasným třpytem svých úsměvů.

Od toho okamžiku nehnul se Jaroš od ní. Opanovala svou líbezností celé jeho srdce. V nitru jeho vzplál oheň nadšení pro sestřenici Leu a běda tomu, kdo by byl proti ní něco měl!

Když nadešel večer, bylo pomýšleti Lee na návrat. Musí do vzdáleného předměstí přes most.

»Kdo vyprovodí Leu?« ptala se matka.

»Já, já!« hlásil se rytířsky Jaroš. A již běžel, aby si vyměnil kabát a donesl si hůl.

Nežli se vypravili, snesl večer již své stíny do pustých houštin bukového háje, jímž bylo jim projíti.

Jaroš vyzval Leu, aby se zavěsila v jeho rámě. Učinila tak beze zdráhání. Bylo jí to tak přirozeným, očekávala to vůbec od svého bratrance, jsouc zvykla tak chodit ve velkém městě.

Jaroše zmocňovala se sentimentální nálada. Vyrovnávaje kroky své s kroky Leinými, pomyslil si, že je to první dívka, po jejímž boku

dovoleno mu jíti. První dívka, jíž dotýkal se svým ramenem.

Vzpomněl si na slova Vítkova, když mluvil o doteku dívčí ruky, a vlna horké krve prohřála mu tváře, ustydnuvší rozechvěním.

Jak je to krásné, jak slavnostní, a jak takový okamžik rozechvívá srdce!

Se zjevnou, neztajitelnou vášnivostí ujal ruku dívčinu, jíž lehce se o jeho rámě opírala, a vysunuv ji výše pod paží, druhou rukou zadržel ji v zápěstí.

Šli mlčky, dotýkajíce se svými rameny a boky přilnavě v nejčistší rozkoši, kolébáni náladou blížící se noci, jež vzduch měnila v mlhavou, opojnou koupel, lahodící chřípí a uvolňující dýchadla. Šli mlčky, jakoby se báli promluviti, aby snad hovorem nezaplašili tajemnou náladu večerní té procházky, která jim vyplnila nitro dosud nepoznaným a nejvýš žádostivým kouzlem neskonalého blaha, citově rozechvění, očarováni . .

VI.

Jarošovi se zdálo, že se přiblížil svému ideálu, který v bezesných nocích dotýkal se vzdušným svým křídlem jeho zanícených skrání.

V nitru jeho, v prázdném dosud nitru ozvala se přítomnost čehosi nového, co vyrostlo za jedinou noc, prostoupilo všecku jeho bytost a učinilo jej nevolníkem své síly.

Jaroš nebyl více pánem své vůle. Mocné rozpjetí touhy podřídilo si všechno jeho konání. Bral se za hlasem, který ho zval svým svůdným hlaholem, zladěným do nejměkčí toniny. »Miluji, miluji!« jásalo a tančilo to v jeho snech v divokém zmatku.

Opíjel se tím vědomím a ve své bujné fantasii šplhal až k nebi, odkud pršely k němu úsměvy andělů, odkud se linula bílá záře démantových paprsků, jež propouštělo, prosívalo duhové vidmo očí Leiných!

»Miluji Leu, jen Leu!« Zpívala to příroda ve své vyspělé letní kráse, jejíž byl nadšeným obdivovatelem, ševelily to břízy, kolem nichž se často, až příliš často bral, aby ji spatřil, aby se s ní potěšil, prozradil mu to úsměvy těch, s nimiž se potkával a jimž se hleděl vyhnouti, aby byl nerušen . . .

Prozrazují-li však její oči něco? Zdaž ona vidí, tuší jeho lásku? Často se tak ptával, kdykoli seděl poblíže ní v zahradě nebo podnikal-li po jejím boku ve společnosti jiných procházku do lesa. Neklid nepoznaných pravd mořil srdce Jarošovo a stupňoval, zdvojnásoboval jeho nedočkavost. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

ánové,« nadšeně se rozpovídal Beiger — »ta jistě věděla, že bude hrát jednou roli, když ještě zedníkům prodávala párky. To byste koukali, jak je doma v kumštu. A žádné vtíravé chlubení se tím, co včera vyčetla. Inu — ženská je jak fotografická deska. My se nacivíme ve školách — v knihovnách —«

»— v hospodách« vyjekl kdosi ironicky.

»— doma čteme,« pokračoval Beiger, nevšímaje si smíchu vzbuzeného zlomyslnou poznámkou — »a máme co dělat, abychom to jakž takž v hlavě podrželi, čeho jsme si byli srkli na prsou vědy —«

»Na prsou vědy« není špatně řečeno,« poznamenal herec.

»Vašnosti: je to z Drappových »Nuancí«, strana sto třicátá šestá —« řekl Beiger suše a nedbaje chechtotu tím vzbuzeného pokračoval: »Ale ženská — ta do sebe vhodí za několik měsíců tolik uměleckého extraktu, že stojí před námi jako fakulta, když se rozpovídá, o čem ona chce. Hýrová vám i věděla, že mi ten všivák Mejstřík vyčetl v pátečním »Jaru« že jsem ho plagoval. Pánové — kdyby někdo ukradl něco Mejstříkovi, zasluhuje diplom s právem ražení zlaté medalie. U Mejstříka najít něco, co stojí za ukradnutí!«

»Hýrová si pozvala asi Lucara na dva dny, a ten jí napsal, o čem má s kým hovořit. To se přece dělá souverenům, když jdou na výstavy,« rozhovořil se redaktor Dvořák.

»A já vám něco povím, pánové: já nejsem advokát paní Hýrové,« řekl Beiger vesele. »Já jsem s ní spokojen — kdyby mi dala hubičku, vezmu a řeknu zaplať Pán Bůh — pozve-li mne, půjdu zas — pobavím se s ní, potěším si oči — a nebude-li se mi co líbit, bude to jen, že to není má panička. A teď dost. Teď budete povídat vy: Jak je tomu s Goldfussovou? Je to pravda, že si předevčírem vyvrkla nohu na schodech hotelu v Kolíně, když myslili všichni, že studuje doma novou roli do té francouzské opery — je tomu tak?«

Celý stůl se rozječel při zmínce o nejnovějším skandálku. Jeden přes druhého stručnými větami vykřikoval, že ano, že tam byla s továrníkem Fichtem, že jeli v automobilu, že je poznal bratr Fichtovy ženy, který náhodou v hotelu nocoval, že se to potlačilo v českých denních i v německých, že to prozradil nějaký venkovský list — — —

Na Hýrovou a její salon tak šťastně otevřený už si nikdo vůbec nevzpomenul. Skandál s Goldfussovou — to byla delikatesa, které se nemohlo dost pojíst.

Paničky v sousedství mohly si šíje vykroutit, Stůl tak dobře zpravených znalců vzal do prádla takovou aktualitu.

Rostly téměř až nad stůl Beigrových přátel — — — —

* * *

Praha měla opět jednou kořist pikantního skandálu. A čpěl divadlem dokonce. Jaká pochoutka pro koridory Národního divadla — v jehož úzkých chodbách před posledním rozječením se zvonků nutno vše vypovědít tak zhuštěně, bez dlouhého vybírání slov. Očima při tom povídá se to nejhlavnější.

Tenorista Baumann spolíčkoval v kavárně nějakého Lucara — vypravovaly si dámy. Všeobecně se říkalo: n ě j a k é h o — což bylo žalostno pro tohoto autora, který do dvacíti listů pražských i mimopražských posílal nemilosrdné rozsudky o literárních a uměleckých svých současnících.

Baumann vlastnoručně vykonal na něm rozsudek proto, že ho v brněnském »Světle« průhledně označil jako vtíravého pronásledovače hezkých paniček a zejmena o něm vypověděl, že na jisté předměstí chodí za krásnou paničkou, která ještě nedávno seděla ve výčepu a točila váženému obecenstvu do džbánků pivo.

Tyto delikátní zprávy kdosi červeně orámoval a poslal paní Sirotkové, s níž slavný tenorista žil. Poprask, kterým na to byla postižena společná domácnost tohoto milujícího se párku, nebyl nepodoben zmatkům způsobeným otřesy země.

Ale také paní Hýrová dostala výstřižky z brněnského listu s červenými rámečky. Když je ukázala Baumannovi, který od nějakého času patřil k častým hostům paní Hýrové, na prstech vypočítal Baumann, že je to šlechetná pomsta Lucarova. Byly totiž tomuto spisovateli a kritiku ukázány Baumannem od Hýrů dvéře, když si dovolil frivolně zavtipkovati o nápadně častých návštěvách Baumannových v tomto předměstském saloně.

Lucar se pokládal za tvůrce tohoto salonu. Sám sem přece Baumanna uvedl — Novákovou z Národního, Goldfussovou — několik hvězd literárního nebe — žurnalisty — virtuosy — on vlastně Hýrové pověděl, jak nutno vše uspořádal, jak zvat, jak vítat, hostit. A nyní se mu tu počal Baumann roztahovat jako by to bylo jeho rejdiště.

Dokonce Lucar postřehl, že se mezi Baumannem a Hýrovou hovoří očima. Pardón — pomyslil si — pardón! Ještě jsem tu já!

Domníval se, že Hýrovou vede. A činil si naději, že jednoho dne za to shrábne nějaké propitné milostného smilování — neboť se tu cítil již tak doma. Slavomamem trochu připražen Lucar byl — proto již o tomto sladkém intermezzu dokonce ani nepochyboval. On — Lucar — toto všechno zde na předměstí z ničeho stvořil — proto mu patří primát, výlučné postavení — souverenita.

Věřil v tento svůj význam u Hýrů tak velice, že se až zajikl, když se ho jednoho dne doktor Beiger zeptal, jak pokročilo jeho kmotrovství Baumannových námluv u Hýrové.

Jízlivý všudybyl otevřel po té oči. Vida — jak byl slep? A jak bystřeji viděli ti, kdo stáli opodál. A neklamali se — neklamali! Lucar si vzpomněl na různé okolnosti, které potvrzovaly, že je Beiger dobře zpraven. Ano — Baumann a Hýrová — slepec to mohl vycítit — plísnil se Lucar — slepec!

Bylo mu stydno, že si toho dosud nebyl povšiml — hněv jím lomcoval, že při tom všem byl tak komickým patronem, když nevystihl pravou formu tohoto poměru. Závist ho naplňovala, že byl jenom schůdkem pro nadutého tenoristu. On — literát — kritický bič, jemuž je k disposici tolik časopisů, tolik redakcí . . .

Aby se vymstil, uchopil se nejbližší příležitosti, aby duchaplnou — jak soudil — poznámkou dal cítit Hýrové i Baumannovi, že jim vidí až do duše. Chtěl se nad ně vtipnou nemilosrdností vznést. Vzletět nad jejich hlavy a vysmát se jim. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Přítel všech tří říší.** I obrázky mají své osudy. Povíme drobnou historku, která je zároveň svrchovaně výmluvná pro osud svého původce. Slavený dnes mistr, výborný muž, člověk zlatého srdce, umělec, jenž prohlašován za pokračovatele v díle Mánesově, měl, jak předešle vhodně bylo poznamenáno, sedm let hubených, měl doby, kdy se před ním zavíraly redakce. Byl už tím, čím je dnes.. ale ještě se nad ním pokrčovalo rameny — byl také »velrybou v našem potoce«, jak řekl o geniálním tvůrci »Dalibora« dr. Ambros den na to, když opera — propadla. Psal se r. 1888, mistr stvořil obrázek, jemuž dal jméno »Přítel všech tří říší«. Bydlil tehdy v poetické Karmelitánské uličce, měl atelier jako dlaň, ale měl z něho čarokrásnou, nádhernou vyhlídku. Malíř zachytil na obrázku cípek panoramatu, o patro níže postavil figurku náruživého sběratele nerostů, bylin a zvířat a putoval s ním do redakce, odkud dostal za krátko vlídné — odmítnutí. Dílko nastoupilo další pout . . . a nikde se nad ním nechtěli ustrnouti. Obrázek někde uvázl a byl pohozen. Minula řada let a tvůrce obrázku na bludného sběratele docela zapomněl. Ale přišla jiná doba, a mistrovi dostalo se skvělé satisfakce. Jeho ubohý, odevšad vypuzený sběratel byl nalezen pietní rukou a reprodukován v representativním díle. Postačí dodati pouze toto: Dílo vydal »Manes« a tvůrcem »Přítele všech tří říší« je — Aleš!

—*h*—

Josef Mánes: Hlava starce. 1855

⁂ **Večer osmý druhého cyklu »Máje«** je z těch, na které se bude vzpomínat. Všechno toho večera uspokojilo. V přední řadě ovšem hra. Hirschfeldovy »Matky« nemají takřka kazu, pan A. B. Dostal je velmi čistě přeložil, a herci smíchovské scény, mezi nimiž mile se nám ozvalo jméno sympathické aspirantky slečny Růženy Klostermanovy, se do opravdy poctivě přičinili, aby, když ne všichni, aspoň někteří dostali signum laudis. Tentokráte i pp. Rozsíval a Tesař, sl. Ludva Kaucká a sl. Mařenka Lierova, která všeobecně překvapila ani ne tak celkem svého výkonu, jako spíše některými jeho zvlášť podařenými partiemi.

Ve hře Hirschfeldově je mnoho zálibného — zdá se, že jenom konec docela neuspokojil. Ty dvě matky měly prý se dostati ještě ke slovu! Připomnělo se při té příležitosti, co nedávno kdesi vážený soudruh poznamenal, že převládají totiž ve hledišti hlavy damské (— jedna krásnější druhé, glossoval kdosi in flagranti —) a to prý postačí, aby stesk byl po zásluze oceněn. Hirschfeld by byl měl dozajista tuhý oříšek k rozlousknutí, kdyby byl chtěl vyhověti vnuknutí dramatické Musy, která se asi ve slabé chvíli za toto řešení přimlouvala. Modernější ovšem je závěr druhý . . . . . Vlastní matka zapudila syna, v němž bylo tolik síly a tolik vůle (bohužel.. nic víc!), že musil utéci z domova, aby měl více volnosti k vývinu svého hudebního nadání. Učitel o něm sice řekl, že měl více dobré vůle než talentu, ale kdo by dbal slov takového nějakého pedanta! Panáček jde do světa, zakouká se (slovo zamiloval na konci hry eliminuje) do fabričky, která ho dvě léta živí, až mu nezbude jiného východiska ze slepé uličky, než kající návrat k rodnému krbu. Stará babka, kterou velmi pěkně sehrála pí. Hesová, řekla to od plic a hodně bezohledně, co si o něm myslí. Prostí lidé mívají ve své neomalenosti dobrý instinkt! Fabrička, ta ubožka s malým mozkem, ale velkou, čistou duší, jde za ním a myslí si, že miláčka odzbroji, že ho připoutá, jakmile vysloví velké, krásné svoje tajemství. Ale nedošlo k tomu. Ženich musí studovati, mnoho se učiti, aby dohonil, co zameškal.. a matka odchází, aby mu nepřekážela. Bůh ví, co zavinilo, že nadlidská, překrásná tato obět neuchvátila, že neproniklo to, co ve věci do opravdy jest! —*r*.

K. Javůrek: Studie k podobizně Trenkwaldově. 1859

⁂ Dr. Eduard Grégr dočkal se ve zdraví tak vzácného jubilea, o jakém dle naší paměti se u nás již dávno nepsalo. Osmdesátého roku totiž dožil se tento politik, jemuž strana svobodomyslná děkuje za mnoho velkých úspěchů svých. Spisovatelé čítají dra Ed. Grégra v řady své. Byl‘ jedním z autorů, kteří dovedli šťastně popularisovati vědu — ovšem politické ohniště příliš záhy odvábilo našeho jubilanta od prací literárních, ale za to proslavené řeči Grégrovy vždy měly literární marku . . V politických našich rejích vzácná vlastnost.

·· Studie Josefa Mánesa a Javůrkovy skizzy. Z bohatých sbírek p. Karla Voitla byly nam laskavě zapůjčeny k reprodukci některé cenné kresby. Je to v přední řadě neznámá hlava starce. Senior českých malířů p. Karel Javůrek, jenž žil s Josefem Mánesem v důvěrných přátelských stycích, vypravuje o původu této skizzy toto: Mánes spatřil zajímavého starce, kterého požádal, aby přišel na chvíli do jeho atelieru. Neznámý muž s výraznou hlavou, která Mánesa tak chytila, přišel, a Mánes si naskizzoval jeho tvář. Není známo, že by byl Mánes studii provedl nebo ji na některém ze svých obrazů použil.

Současně přinášíme studii podobizny Mánesovy od Javůrka. Je zajímavo, jak skizza tato povstala. Javůrek maloval obraz »Výjev z Macháčkových ženichů« (asi r. 1852). Pro postavu Milinovského dlouho hledal model. Tu mu napadlo, že by se pro to znamenitě hodila Mánesova hlava. Mistr prý se tomu jenom pousmál, Javůrek sedl a počal si ho skizzovati. Za hovoru dověděl se však Josef Mánes, že Milinovský je k o m i c k á figura veseloherní. To prý na něho působilo jako puma. Vyskočil a rozhorleně prohlásil, že k takovému účelu sedět nebude. Javůrek ho ovšem nenutil, ale kontury přece jenom na svém obraze použil. Skizzu si uschoval na památku a teprve po letech ji našel ve svých papírech. Obraz »Výjev z Macháčkových ženichů« koupila »Krasoumná jednota.« Slosováním dostalo se dílo Javůrkovo do Mnichova.

Skizzy k podobizně Trenkwaldově (býval, jak známo, ředitelem pražské akademie) použil Karel Javůrek pro jiný svůj obraz, »Smrt krále Jana Lucemburského«, malovaný asi r. 1843. Jako kdysi pro Milinovského, hledal Javůrek výraznou hlavu pro Černého prince anglického. Na obraze znázorněn je výjev po osudné bitvě, ve které padl král Jan. Černý princ stojí před stanem a snímá pověstná svá tři péra s přilby . . . na znamení úcty před mrtvolou chrabrého krále Jana, kterou právě přinášejí. Přátelé tenkráte usoudili, že by se Trenkwaldův obličej znamenitě hodil pro postavu Černého prince, a poněvadž Trenkwald proti tomu nic nenamítal, učinil si Javůrek skizzu, a Černý princ putoval do světa s Trenkwaldovou hlavou. K.

⁂ Jiří Sumín. Dvě novelly. O t t o v a L a c i n á k n i h o v n a n á r o d n í vydala v poslední době knihu, která značí skutečné její obohacení. Vážná, důležitého cíle literárního dobře si vědomá spisovatelka, zvolivší si pseudonym Jiří Sumín, podává českým čtenářům dvě zajímavé práce, které budou zvláště intelligentnějšími vrstvami vděčně přijaty. Neboť, řekněme bez ostychu, autorčiny delikátní prósy vždy byly a nepochybně také vždy budou přístupnější intelligentu, než-li prostému čtenáři.

Prvá z obou novell, L o u t k a, jest vlastně zpovědí mladého, ale hlubokého dívčího srdce, nepochopeného vlastními rodiči a sourozenci, pronásledovaného a otravovaného jedem společenských předsudků a dohnaného až k poznání, že již přestalo tlouci, a k bolestnému povzdechu: Oh, bože, kdybych takto mohla plakat . . .

V novelle S o u m r a k y spisovatelka nakreslila vedle dvou zdařilých ženských obrazů tři ještě zdařilejší postavy mužské. Nelze říci, že by byla vůči tomu neb onomu z obou pohlaví méně spravedlivou, a taková vlastnost každé spisovatelce vždy jen může sloužiti ke cti. Vedle této seriosnosti autorka dovede vládnouti všemi požadavky dobrého pera, má svoji správnou mluvu, svůj sličný sloh, svůj prostý,

ale vesměs přilehavý výraz pro vše, co chce napsati, a svou vlastní tvůrčí barvu a vůni. Vylíčení hraběnky Sabiny a dcery její Dominiky, dále odporného šlechtice a naproti němu sympathických malířů Hrona a Rokyty zanechávají v mysli naší na dlouho svěží dojmy. Proto na Dvě novelly a vůbec na literární práce Jiřího Sumína rádi upozorňujeme a přejeme jim zaslouženého rozšíření.

Ds.

⁂ **Nové divadlo v Prostějově.** Staroslavné moravské sídlo pánů z Kravař a pánů z Pernštýna má novou, důležitou kulturní baštu, hezounké, moderní divadlo, k němuž plány vypracoval pražský professor J. Kotěra. Divadlo je spojeno se spolkovým domem o několika sálech a prostorných místnostech, a bude při něm velká kavárna s restaurací. Náklad, přesahující peníz půl milionu korun, byl z větší části získán dary a odkazy prostějovských vlastenců, zejména místních mecenášů: manželů Vojáčkových, kteří věnovali na rozkvět milého města statisíce. Přítel Máje poslal nám vyobrazení spolkového domu městského a divadla, nadšenými slovy vzpomínaje nezapomenutelného zájezdu Máje do Prostějova ke slavnosti položení základního kamene projektovaného Národního domu. Knihkupec p. V. Horák z Prostějova ochotně nám zapůjčil štoček, abychom mohli reprodukcí jeho v Máji poslati Prostějovanům milou vzpomínku v této podobě.

K. Javůrek: Studie k podobizně Jos. Mánesa.

⁂ Dr. J. L. Hrdina: **Chudé květy.** Jistá část kritiky, právě ona, které neimponují často ani díla nejpřednějších našich prosateurů, hledí s patra na drobnou literární tvorbu pro lid a nenecní autorů, kteří svým povoláním feuilletonistů denního listu s těsným rámcem rayonu belletristického jsou nuceni obmezovati se při volbě látky a jejím zpra-

cování na příběhy většinou prostší osnovy, kterou ostatně diktuje i převaha čtenářstva i popularisující úkol čtení zábavného v denních listech. A přece má činnost taková význam výchovný, a nelze jí upříti zásluhu, dovede-li pracemi těmi nejen vzbuditi a udržeti zájem čtenářstva, ale působiti na ně — nepozorovaně ovšem — i v jistém směru ethicky, probouzeti vlastenectví u drobných lidí vlažných nebo netečných, odvraceti od zhoubných vášní příběhy suggestivními, jež ukazují jich osudnost v ostrém světle, stavěti před oči následky nerozvážlivosti, vzbuzovati soucit, lidumilnost a p. A všechny tyto rysy má tvorba Dra. J. L. Hrdiny. Tu humor trochu drsný, ale proto lidu blízký, tu styl trochu drastický, jenž — nebýt celku přece jen ethického — vyznìl by na prázdno, tu prostičké osnovy fotografující život a proto lidovému čtenáři blízké a milé, působí ono milieu, jež je kouzlem prostého čtenáře našeho venkova, který kromě čítanky, kalendáře a denního listu skoro nedostane knihy do rukou. Ať už má kdo o tvorbě Dra. J. L. Hrdiny mínění jakékoli, tolik je jisto, že se čte, že činí do jisté míry čtenáře lepšími, schopnějšími k činům altruistním. A proto má a musí míti místo literatura takového druhu, jako vedle všech ostatních květů rozmanitých barev a rozmanité vůně, někdy dost exotické, v oné kytici, již novodobá literatura představuje — tato hrst polních »chudých květů«. *s—a*

— A. P. Kalina: **Myšlenky a hesla našich dnů.** Tolik různých hesel létá vzduchem, hromada cizích slov, samý -ism, a čtenář lidový pracně snaží se uvědomit si ke slovu pojem. Ale nikde nenajde obsažný výklad. A tak je tolik zmatku, a s těmito cizími slovy, pojmy a hesly tropí se tolik šalby. A. P. Kalina vybral si běžná hesla: Reakce na př., organisace, individualism, sankce a pod. Na padesát slov, jejichž řádný obsah populárně, svědomitě vykládá. Proto je to rozumná, užitečná kniha, jež bude vděčně čtena. *F.*

— **Souborné spisy** vydává nákladem Jana Kotíka na Smichově Josef Kejdana. Po Bezdětné, o které jsme se v tomto listě již zmínili, došly nás další tři svazky: Evangelička, Doktor Petřík a Šílenci. Nestaraje se o zákony, školy a proudy literární, Josef Kejdana jest poslušen toliko svého prostého citu a horlivě vrhá rodící se myšlénky na papír. O dobré vůli jeho nemůže býti při tom pochybnosti. Má také schopnost vymýšleti a kombinovati své povídkové události v tak hojné míře, že z jedné knížky snadno by se mohly udělati dvě zcelenější povídky. Ale v čilé hlavě Kejdanově zajisté není o trochu vesnických postav, o trochu mladých, nešťastně se milujících párků nouze. Jeho dobrácké srdce, jeho naivní duše asi již poznala hojně hořkosti tohoto života, a psáti jest mu ulehčením. A takové snaze sluší již odpustiti leckterý nedostatek a upřímně přáti, aby brzo se potkala s opravdovým úspěchem. *Ds.*

— F. J. Čečetka. **Oběti lásky.** Starosvětské obrázky. Čečetkovi bylo dosud křivděno. Jeho literární práce nebyly všude přijímány s touž upřímností, které zasluhovaly a s jakou byly veřejnosti podávány. A přece všechna literární snaha Čečetkova proniknuta jest opravdivostí, která svědomitě, pilně a pracně vyčerpává všechny stránky jeho nadání. Je to viděti také z poslední knihy, již pokládáme vůbec za dosavadní nejlepší výsledek jeho tvoření.

Čečetka se zvláštní zálibou obírá se drobnou místní historií, a zejména města Poděbrady a Nymburk podávají jeho peru hojně vděčné látky. Viděti, jak pečlivě vybíral ze starých pramenů, snažil se vynésti z nich každou zajímavou podrobnost a přiblížiti se minulé skutečnosti netoliko obsahem, nýbrž i mluvou a případným zabarvením. Podařilo se mu to s úspěchem ve všech jeho pracích, z nichž nejdelší Krásné hříšnice zvláště prvou polovinou dobývá si našeho srdečného zájmu a uspokojení.

Vedle rozmarného Mládí a rázovitého obrázku Z lásky dojímá nás z knihy Čečetkovy nejvíce také Petr písař; až skoro zazlíváme jeho mladé vdovičce Kateřině, že ten tklivý dojem náš porušila konečnými tvrdými akkordy. Ale spisovatel byl povinen pravdě vyličiti zakončení své povídky tak, jak asi napsáno jest v nymburských knihách pamětních.

Kniha, kterou vydalo nakladatelství Edvarda Leschingera v Praze, ozdobena jest několika svižnými obrázky Štěrbovými. Doporučujeme ji kromě jiných předností také pro správnou mluvu, která sama již ukazuje, jak vážně Čečetka pohlíží na úkol svědomitého spisovatele. *Ds.*

Ročník V. číslo 25. vydáno dne 8. března 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračování.)

o už hrom aby do toho pral! — nyní abych vypravil zase posla za dvojicí, kterou jsem poslal ráno do těchle prožluklých Stachů. Takovouhle vesnici čert aby si představil! . . Nedošlo k výpravě nových poslu, ježto ke třetí hodině se vrátil jeden z oněch, přinášeje zvěst, že Mastílek se odebral ze Stachova někam k Zadovu, aby našel Josefa Voldřicha a tam že za ním nešli, proto že by se byli příliš omeškali.

»Co mi to mluvíte o Zadově?« skočil jim do řeči pan sudí; »vždyť přece Josef Voldřich je ve Stachově a tam ho měl hledat Mastílek« . . .

»To jsou, prosím, všechno Stachy. Stachy jsou všude, asi patnáct vesnic a mnoho cest do nich a z nich,« prohodil posel.

»To aby se čert vyznal!« . . .

* * *

Vyspav se na »staré faře« a nabrav nových sil, Mastílek se vydal, jak jen Bůh jitřní šero seslal, za svým úkolem, dopátrat se soudem hledaného Josefa Voldřicha. Znamenaje, že přestalo sněžit a že mráz blátu a vodám konec učinil, zaradoval se velmi a nepochyboval více, že čestnému svému poslání dostojí.

Šel napřed do Jirkalova, kde prý bydleli dva světáci jménem Josef Voldřich; než, Jirkalov byl příliš blízek Stachovu, aby se tam nebyli dověděli, že soud hledá Josefa Voldřicha, a tak se stalo, že oba nositelé tohoto jména se ztratili nic nijak, než jako bys byl hodil dvě maková zrníčka do velké kupy sena. Od chalupy k chalupě, od domku k domku chodil zřízenec soudu, ale pátrání nemělo výsledku. Neviděl než polekané ženské, splašené děti, jen tu a tam zamlklou mužskou tvář a oči, z nichž sršely nedůvěra a tvrdý vzdor.

»Tady přece bydlí Josef Voldřich?«

»Hyn? — hyn není žádnej Voldřich, ani Josef ani jinej. Hyn je Kortus.«

»A kde bydlí Josef Voldřich?«

»Nevím.«

Anebo: »Nu, pravda — Josef Voldřich, to je hynde, ale von tam není.«

»A kde je?«

»Nevím. Vodešel do lesa.«

»Kdy se vrátí?«

»Nevím . . .«

Co dělat? Nehledat více? Vrátit se domů a ohlásit panu soudci, že vše co podnikl, bylo marné, že Josefa Voldřicha nenajde? . . Štědrý večer dnes . . žena a děti čekají, dojista se oň už starají . . . Kdyby se nyní sebral a domů zaměřil, dopoledne by tam mohl dorazit . . . ale pan soudce mu uložil, že Josefa Voldřicha najít m u s í; kdo ví, jak ho přivítá, vrátí-li se s nepořízenou. Kdo ví, co všecko závisí na výslechu, k němuž byl obeslán tento Josef Voldřich . . . Těžko si vzít na svědomí možné následky . . . Ať už tomu jakkoli, půjde dále . . je tu ještě Řihov, Kusov, Zachov, Churáňov . . přece konec světa to není . . Od jakživa konal

svou povinnost, vykoná jí také nyní, aby se mu nemohlo vytknouti, že byl liknavým . . . Opozdí se, jakáž pomoc! — však se ho dočkají doma . . . Kdyby se mu dostalo důtky, měl by svátky beztak zkažené. Nenajde-li přes všecko své pátrání onoho nešťastného Josefa Voldřicha, bude čistým aspoň před svým svědomím a pan soudce ho omluví; najde-li ho přece, bude to zásluha neobyčejná, na níž se bude moci odvolat a na níž se nezapomene . . .

A ubožák šel k Říhovu. Širošírá, lesklým sněhem zalehlá pláň, bílá hladina, přes níž se klenulo modré nebe a na níž se mihotavě odrážely paprsky sluneční, rozprostírala se v pravo i v levo, a mírné svahy, jež ji omezovaly, byly slunečným svitem tak jasně polity, že oči, jedva k nim zaběhly, hned se zase odvracely, nemohouce snášeti jich oslňujícího třpytu. Jen v před, kde terén zvolna stoupal, čněly strmé výšiny, tu a tam černými lesy pokryté, na nichž zrakům se dopřávalo poodpočinouti. Po nevyšlapané cestě vezde sypký sníh, jímž obtížno bylo se bráti, ač vlastních závějí nebylo; avšak náledí pod ním ukryté, hladké jsouc jako sklo, kladlo krokům ošemetná osidla.

Půl hodiny cesty že je do Říhova, mu řekli v Jirkalově, ale za dobrou hodinu teprve tam došel.

Chodil zase po chalupách, ptaje se po Josefu Voldřichovi. Kterás starší ženská, jež, spatřivši jej na prahu svého obydlí, leknutím div v kámen se neobrátila, nic jinak než jako by kata viděla, an pro ni přichází, ukázala věrným posuňkem na blízkou z kamene vystavěnou bíle omícenou chalupou.

»Což se mne tak lekáte?« tázal se ji; »už myslíte, že vám něco zlého udělám? — vždyť vidíte, že se vás jen ptám . . .«

Tu jazyk se jí rozvázal, ale rty se třásly, pahejly zubů jektaly.

»A Ježíši ukřižovanej! — co byste nám nes' dobrýho, dyž jste vod soudu! — dvakrát už bůli u nás vod ouřadu a zle bůlo . . Jednou, už je tomu dávno, káceli jsme v lese . . nu, dítě jsme vzeli s sebou . . chlapce, bůlo mu pět let . . doma jsme ho nechat nechtěli a nemohli, dyť jsme tam bůli na celej den, v tom lese. Nu, chlapec pobíhal, kdo pa' ho může při práci uhlídat? . . . tak když jedno to drvo padalo, zrovna tam zaskočil a obeslalo ho to! A k vůli tomu nás všecky obeslali a bylo těch vejslechů, můj ty Bože! Nestačí desetkrát jsme mušeli k soudu, nebožtík i já, a tahání nebůlo konce, můj ty umučenej Spasiteli! . . . a já že tam měla dohlídnout! . . A na konec mě eště zavřeli na tejden! . . . Dítě bůlo pryč, to potahování, ta hanba! . . a ke všemu padesát zlatejch to koštovalo! . . A Krunžílkovou v Zadově zas vodsoudili, že dítě nechala doma, dyž šli kácet, a dítě si hrálo sirkama a zapálilo chalupu a uhořelo! Tak co má člověk dělat? . . A podruhé zas to bůlo skrz ňákou pěšinu přes ňákou louku, přes kterou jsme chodili po léta, a to nám řekli, že jsme rušili držbu . . . a zas bylo toho tahání a volání na ouřad a stálo nás to dvě stě zlatých . . . inu, člověk nihdá neví, jak se pánům zachovat . .«

Mastílek snad už ani neslyšel posledních slov. Zaměřil přesně k naznačenému stavení a vešel do světnice. Plno lidí tam, dusné horko, pára a puch, až dech se tajil. Jakýs stařec uvítal příchozího, byl vysokého vzrůstu, lysohlavý; holil se právě a měl bradu a hořejší ret ještě namazané mydlinami, jichž chuchvalce visely také na krátkých šedých licousech, a v pravici třímal břitvu. Vida jej takto přicházeti k sobě, soudní sluha bezděky couvl o dva kroky, tak hrozivým se mu podobal tento staroch, jehož přečnívající, ostrý a silně zahnutý nos připomínal na luňáka. Než, tato bezděčná hrůza rázem prchla, když staroch promluvil:

»A hleďme — kakraholte — voni jsou vod ouřadu! co pa' nám nesou? — Vítám nich, jen nejdou-li s ňákou obsílkou, nedej Pánbu . .«

»Počkám, až se oholíte« . . .

»To by mušeli dlouho čekat, to u mne nejde tak čerstva, víme! To vedí, jsou tu boží svátky, tak člověk se muší trochu zarychtovat, aby se ho ženský nelekaly. To by nevěřili, jakou ty štětiny mají tvrdost! půl hodiny, aby je člověk nechal pod mejdlem, než se kapku podají! . . . Potom, to vedí, za moc ta břitva taky nestojí, tupá je jako motyka a škrabe jako všichni čerti . .«

Smál se při těchto slovech, nenuceně, dobrácky a bylo, jako by všecky nesčetné rýhy jeho hubeného obličeje se smály s ním, ba i bílé mydliny na rtech a na bradě a i chuchvalec pěn, visící na licousích.

»Nu tak inčkyn«, vedl dále svou, znamenaje, že soudní sluha rozepjal svrchník a v kapse se hrabal, »řeknou, tento, vobsílku hledají? maj' ňákou?«

»Mám — nemám, — nevím dosud. Jmenujete se Josef Voldřich?«

»To se jmenuju, pravda! — a kluk hyn taky.«

Ukázal na výrostka, polou ležícího na lavici a úkosem a nesměle pohlížejícího na soudního sluhu.

Stará žena přistoupila.

»A Ježíši! Maria! — co to zas bude? Dyvoni se ti páni jistě mejlí! Dyt von tenhle můj starej kuřeti neubliží! A dluhů nemáme a s nikým nemáme soudy« . . .

»Ale počkejte přeci, matko . . .«

Ale stará nemlčela, ba, ve stranu k výrostku se obrátila, obě ramena napřáhla, prsty v pěsti zamkla a spustila:

»To asi ty zas, ty kluku neřádná, nešťastná! Co sum se ti namluvila, abys nechodil s tou chasou do panských lesů! Jučkyn to máš a my s tebou . . .«

»Ale, matko, mlčte přece! — vždyť s tímhle chlapcem nemáme co dělat! S vámi mluvím, strejčku! Chodíte světem?«

Staroch se vzpřímil, smát se přestal.

»Kraj světa sum sběhal. V Sedmihradsku sum bül a na tureckejch hranicích . . .«

»V Němcích taky?«

»Celou německou zemí sum p r o š í l a celou ni znám jako hyn svou dlaň . . .«

»Letos jste tam byl?«

»Ale co ních to napadá? — Dyt dvacet let už nesvětačím . . .«

»Což to tedy vy nejste. Řekněte, prosím, mimo vás je tu ještě nějaký Josef Voldřich, tady nebo v Kůsově nebo v Zadově . . .«

»Nákej Josef Voldřich, povídají? — Voldřichů je hyn jako psů! — a každej třetí se jmenuje Josef. To se nahledají, než toho pravýho najdou! Voni jsou taky Voldřichové na Churáňové, ale tam radši nechoděj. To je vejška, pomoz Pánbu! — a sněhu ňákýho! — voni se tam nedostanou! . . . A co mu chtějí, tomu Josefu Voldřichovi? maj' snad vobsílku pro něho?

»Nu, snad dosvědčit má něco . . .«

»A jejeje! dosvědčit! to je zlá věc! Z toho nekouká než samá mrzutost! Pane Bože, chraň nás! . . . Nechaj' to bejt, sednou sem k nám — pošlu pro pivo! Máme Štědrej večer, daj' lidem pokoj! To vedí inčkyn se postíme, ale večer bude černej kuba — houby s kroupami a švestková vomáčka . . . ale, vedí, voni budou mít hlad, voni se už asi moc nabenau, tak Pánbu nim vodpustí pojedí-li něco. Kafe nim uvaříme a vánočku taky už máme upečenou. Nic se nevostejchají, jako doma tu sou. Jen žádný svědectví! všechno radši než svědčit . .«

I žena se jala domlouvat Mastílkovi, aby pojedl něco, tak že tento si dal konečně říci a snědl hrnec kávy s vánočkou. Co jen měli, ti lidé by byli snesli na jeho pohoštění a uctění, takovou radost měli z toho, že obsílka, již host jejich při sobě nosil, neplatila jim. Byl v pravdě dojat, vida ochotu těchto prostých lidí; už, přes to že se mu tu líbilo, byl paměťliv své povinnosti a nenechal se přemluviti na delší pobyt.

»Děkuji vám, hodní lide jste,« pravil, louče se s nimi, »dej vám Pánbůh zdraví a všeho dobrého!«

»Dejž to Pánbu, dejžto Pánbu!« sborem odpověděli a dva z přítomných hochů ven s ním vyšli, aby mu ukázali cestu ke Kůsovu . . .

Slunce měl k levé ruce, daleko v jižní stranu planulo na blankytném nebi; jak kráčel střed holých, zasněžených lánů, běžel podle něho k pravé straně příšerně dlouhý černý stín, jehož se zrovna lekl, uvažuje, že je pravé poledne . . .

Poledne . . . za čtyři hodiny slunce zapadne, štědrý večer nastane. Zda dostane se do té doby domů, v kruh svých milých, kteří s touhou návratu jeho očekávají, snad strachem o něho se souží? . . . Snad sám Bůh mu dá, že najde v Kůsově hledaného Josefa Voldřicha . . A nenajde-li? . . Za Kůsovem je Zadov, kam by mohl ještě dospěti, ale co potom? . . Do Churáňova prý se nedostane; dle toho, co mu řekli právě v Říhově, je věc nemožná, aby se tam došplhal ve tmoucí tmě hrůzných zimních nocí těchto pustých horských, jemu neznámých končin. Nenajde-li Josefa Voldřicha v Zadově, je konec dalšího hledání; noc se přivalí a jemu nezbude než vrátit se do Stachova, a to s nepořízenou, a domů do města, ke své rodině se navrátí až zítra, na Hod Boží! Pěkný štědrý večer tam budou míti, jeho žena, jeho děti, a po neveselém večeru dlouhou trapnou noc, plnou úzkostí a strachu o svého živitele . .

S nepořízenou! Co řekne pan sudí? jak jej uvítá, až mu řekne, že se nemohl dopátrati obeslaného, na jehož výsledku snad mnoho záleží? . . . Pan soudce řekne třeba: »Mastílku, vy jste člověk, na něhož nelze spoléhat!« . . Zachvěl se při tomto pomyšlení, v hlavě mu zavířilo. Kde že mu uvěří pan sudí, až mu vylíčí, co se naběhal, co se nahledal! — vždyť, kdo neviděl a nezkusil sám, představit si nedovede . .

A šel a šel, krok za krokem, sám a sám, touto planinou zalehlou bílým, oslňujícím sněhem, a podle třepetal se, poledni přišera, jeho černý stín. Kluzko bylo pod sypkým sněhem, jehož bylo pořád více; místy ho ležely hluboké závěje, do nichž až po pas zapadával.

Jak se tudy vrátí za noční tmy? . . neboť nezbude mu než vrátit se, ježto nebude možno přespat někde v Zadově, v selské chatě, v přeplněné, přetopené, dusné světnici . .A ten strach těchto lidí před úřadem! . . Cosi podobného nikde a nikdy neviděl . . . A přece jej chápal, pomyslil-li na tyto velké vzdálenosti a na obtížné cesty, jež zavíňovaly velké ztráty času . . . A pak, ten lid stál k sobě; nic se mu nezdálo hroznějším a více ponižujícím, než žádalo-li se, aby druh proti druhu vydal svědectví. Jeho myšlenky poletovaly po těchto lidech, po všech, s druha na druha, s nimiž se byl setkal, prodlévaly při nich, přivolávaly mu na paměť jejich řeči, jejich konání; rozhodně nebyli zlí, tito lidé, jen plaší, ustrašení;

ti zvláště byli hodní, v Říhově, z jichž příbytku právě byl vyšel . . .

Světáci! — kraj světa prošel mnohý a dojista byl poctivý, ježto měl úvěr daleko přesahující cenu jeho skrovného majetku; živě si připomínal, co starosta a jiní mu vypravovali. Co se asi ubožáci natrmácejí, než se jim podařilo, získati v daleké cizině a ušetřiti potřebných na dlouhou zimu peněz! . . . že pak trochu žijí, že si popřávají dobrého kousku k jídlu, kdož by se jim divil! . . Dnes na Štědrý večer, zítra na Boží Hod si popřejí. jsou mezi svými, pobudou přes masopust . . .

Mezi svými! veselit se budou, a on na Štědrý večer sám samoten tu v této poušti, jen jeho myšlenky přes hory, doly a lesy dolétaly domů do kruhu rodných. Jen vzkázat kdyby mohl, že přijde, třeba se opozdil, že se mu nic zlého nepřihodilo, aby byli klidni a spokojeni a nebáli se o něho . . .

Cesta značně stoupala. Cesta? . . znamenal pojednou, že cestu ztratil, že kráčí na zdařbůh. Ulekl se, stanul, rozhlížel se. Než, upokojil se brzy; ani pomyšlení, že by byl někam zabloudil: vždyť viděl domky před sebou, v pravo, v levo — potroušené chaty osamělé i v malých skupinách k sobě lnoucí, vyjímající se jako malé kopečky sněhu, jež vítr byl navál.

I tíhl k nim co mohl rychle. Ve skutečnosti byly vzdálenější než by člověk soudil; průzračný, čistý vzduch těchto vysokých planin klamal zrak a na pohled mírný svah, na němž stály, jevil se dosti strmým . . .

A jak je viděl, jak pomalu k nim se blížil, touha jeho. aby tam byl konec jeho pouti, aby našel, koho dotud hledal marně, shoustla ve vroucí modlitbu. Kéž Bůh sám se nad ním slituje a dopustí, aby provedl svoje poslání. Pak se snad najde někdo, jenž by jej dovedl kratší cestou do Milova, odkudž by pak dorazil domů za půl druhé hodiny a ještě v čas by přišel na oslavu Štědrého večera. Ta radost tam, až jej spatří zdravého, bez pohromy . . .

Dostal se k prvnímu stavení, do světnice vešel. Lekli se ho jako všude. Mladá, švarná žena, jež drhla podlahu, vyskočila na nohy, oči naň vytřeštila.

»Pro Krista Pána — snad nejste od soudu?« vydrala se jí řeč; »dnes byste přec mohli dát pokoj lidem . . .«

»Nebojte se, hospodynko — nic zlého vám nepřinášim. Jen zeptat se vás jsem přišel, kde bydlí Josef Voldřich. U vás to přece není . . .«

»A tak! vítám vás, sedněte u nás. Josef Voldřich, tady v Kůsově? . . . počkejte, ano, to je ten tam dole, až u potoka . . . anebo ten nahoře, jak se jde k huti, pod Ušniperkem? . . toho myslíte?« . . .

»Má zlatá — já vám nepovím, který z nich je ten pravý, ale jednomu z nich mám doručit obsílku, aby se dostavil k soudu. Měl tam být už včera, ale, že jsem ho nenašel, bude obeslán až po Novém roce . . .«

»A Pánbu buď s nim! . . . a co udělal? co mu chtějí páni?« . . .

»Nic neudělal, nebojte se o něho. Ptát se ho chtějí po něčem . . .« (Pokračování.)

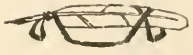

LILA ŠEBESTOVÁ:

Na cestě k Santa Maria.

Dva jezdci jeli k Santa Maria.
Na oslech jeli. První stařec byl,
přes hlavu jeho jistě mnoho let
již letem tažných ptáků přelétlo.
A jistě též přemnohou zkušenost
v té hlavě šedé let jich zanechal.
Ten druhý — mladík ještě v květu jar.
As neznali se, nebo průvodcem
hoch kmetu byl na cestě neznámé. —
Své horko letní slunce sálalo,
na patro žízní jazyk lepil se.
I stavili se v krčmě hoch i kmet,
jež osamělá stála u cesty.
Když občerstvili se, dál chtěli jet.
I povstal stařec, aby zaplatil.
Do kapsy sáh', pak vyňal ruku. Hle! —
Na dlani jeho zlato lesklo se!
Dlaň plna zlatých peněz, jejichž svit,
tak lákal, sváděl, tolik sliboval. — —
Hoch zbledl, chvěl se celém na těle,
a tvář mu krůpěj potu smočila,
neb hlavou probleskla mu myšlenka:
»Jen tolik mít, co v dlani právě měl,
ba polovic, jak šťasten moh' bych být.
Tu Matrena by byla ženou mou!« —
Pak na osly své znova usedli
a horkem jeli léta jižního.
Kmet napřed jel. Měl úsměv na lici.
Jak žehnal by tím vlídným úsměvem
sladkému kraji krásných Apennin.

A parné slunce naň jak svítilo,
nad hlavou jeho šedou tvořilo
tak glorii, jak svatých nad hlavou. —
Hoch zasmušen byl. Jemu před zrakem
ta zlatem plná dlaň se mihala.
Ba zdálo se mu, že skrz starcův šat
to zlato svůdným leskem blýskalo.
A potom viděl zrak své Matreny,
tak truchlý, temný, zrudlý slzami,
a sladký, smutný její slyšel hlas,
jímž pravila: »O, vrať se, Pietro,
ó, brzy, Pietro, se ke mně vrať!« —
Stařec se zastavil, — již v lese jsou.
I zajiskřily oči Pietra,
zas neviděl, než-li tu zlata hrst.
Bod osla svého, dýku vyňal svou,
by v tělo starcovo ji zabodl,
pro zlata hrst, hrsť zlata svůdného!
Kmet obrátil se tiše, viděl snad,
leč nevztáhl svých rukou k obraně,
jen k nebi hled, a slzu v oku měl. —
V tom hochův osel náhle klopýtl
a jezdec spadl s něho v jeden ráz.
As o kámen se při tom poranil
neb vstáti nemoh'. I seskočil kmet,
a s vlídným úsměvem se k němu shýb',
svým vlastním šátkem rány zavázal.
Pak vstát mu pomoh'. — Ale Pietro
teď na kolena před stařečkem kles',
líbal mu ruce, roucha jeho lem.
Za odpuštění prosil, při tom též
mu z oči hojné slzy kanuly.
»O, pane dobrý, odpusťte mi!« děl,
já zavraždit jsem vás chtěl dýkou svou
pro zlata hrst, jíž v krčmě platil jste!
Jak šlechetně jste se mi odměnil,
když zmařil Pán můj úklad zločinný.
V tom mocnou ruku jeho spatřuji,
ó, pomahá Oně vždy svým andělům!« —
A stařec k nebi vděčně pohlédl
a odvětil: »Pán s tebou, příteli,
ta slza, již jsi viděl v oku mém,
ta neplatila ztrátě života,
vždyť život můj — strom schnoucí znenáhla,
jen tebe, hochu, líto bylo mi,
že krví poskvrnit chceš ruce své!«
I vyňal zlato, všechno, které měl
v hrst hocha zdráhajícího se dal,
ze země pak jej k sobě pozdvihl,
v líc políbil, řka: »Dosti o tom již! —
Daleko ještě Santa Maria?«
»Jen hodina, můj pane!« hoch mu děl,
a oči líp než ústa mluvily.
Pak na osly své znova usedli,
kmet napřed, za ním Pietro se bral,
zas horké slunce na ně svítilo,
a tvořilo zlatými paprsky
nad kmeta šedou hlavou svatozář.

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

Lea chovala se k němu sice stale stejně rozto-mile a přívětivě, ale zdálo se, že necítí s ním radost, která vypučela v jeho srdci a že nechápe cele tu změnu, která zasáhla tak pronikavě a tak neočekávaně ve směr jeho myšleni, zatarasivši obzory všecky širokou, neprostupnou hradbou, na níž rýsovaly se obrysy její hlavičky s nevyrovnatelnými vrkoči měkkých vlasových vlnek.

Zdálo se, že Lea buď nevidí nebo nechce vidět . . .

V zahradě tety Leiny byla pěkná dřevěná besídka, v níž upravena byla útulná světnička s okny na rozsáhlá luka vedoucími. Až sem poštěstilo se jednou Jarošovi dostati se, jaksi do svatyně Leiny, kde nejraději prodlévala s knihou nějakou nebo ruční prací. Bylo to milé zátiší, které se jí prý hned na poprvé zalíbilo.

Uchyluje se sem, chce-li býti sama, nevyrušována, píše-li psaní rodičům, nebo čte-li knihy, které jí Jaroš půjčuje.

Jemu se zde také líbí. Má to zde jako v pohádce, takový roztomilý vnitřek, ladně upravený a uhlazený, jako je sama.

Usmála se jeho řeči slabě, ale jakoby nedbala těchto slov, nepovznesla ani hlavy od práce, drobného háčkování, jímž pilně se obíraly jemné její prsty.

A zdali čítává ten román, který ji nedávno půjčil?

Četla jej se zájmem, ale je jí vždy k smíchu, čte-li v nějakém románu, jak si dva přísahají

věčnou lásku. Nemůže pochopit, jak je možno napřed vědět, budou-li srdce jejich nakloněna sobě i po letech. Zpravidla v životě taková přísaha ukazuje se lživou. Ona by se k ničemu takovému nemohla nikdy zavázat. Nevěří ve stálost, věčnost lásky, ba láska je jí vůbec něčím, co není jí dosti pochopitelno a uvěřitelno. Rozumí na příklad přátelství, ale vášni, jak nazývají lásku — —

Nedořekla, povznesši oči své a tázavě pohleděla na Jaroše, který seděl jí po boku, zarývaje zuby v chvějící se rty. Oči jeho široce rozevřené jakoby údivem a nenadálou, neočekávanou ranou, zdály se nechápati tu její řeč, vysílajíce paprsky nesčetných otázek v její pohled, nenadále na něm spočinuvší.

»To je tedy odpověď?« jakoby se ptaly, úpěly všecky v něm nervy, »to je ta odpověď, kterou jsem očekával dnes, po níž jsem prahnul, o niž jsem se v úzkostech chvěl?«

Rád by byl něco namítl, rád by byl Lee vysvětlil, že se mýlí, láska že je něco zcela pochopitelného, vždyť musí příchod její zachvátit všecky naše smysly, zatížit naše myšlenky, vyplnit naše nitro . . . ale jak ji to říci, vyložiti, když stav její duše neodpovídá tedy v ničem stavu duše jeho, která cítí, hoří, bojí se a úpí v horečce? Slyšel jen, jak srdce zvýšeným tepem ohlašuje svůj neklid a v celém těle pociťoval neobyčejné chvění rozčeřených nervů . . .

V uších zahučela mu temná pravda: »Ona tě nechápe!«

Vyskočil se svého místa a popošed k oknu, otevřel je.

Znamenala jeho neklid a chtějíc mu projeviti svůj soucit, vzchopila se též a postavila se k němu.

Mrzí-li ho, že tak pohrdlivě mluvila o lásce? Snad se mýlila? Horší se na ni?

Nehorší, proč by se horšil? Ona za to nemůže, že dosud lásky nepoznala. Je to její theorie a každá theorie má své slabiny. Snad až jednou pozná, co je vášeň, která spaluje a stravuje naše nejpevnější zásady, uvidí, jak odvane a strhá samum ta vášně všechny prapory jejich theorií.

»Tys už miloval?« obrátila se k němu náhlou otázkou, usmívajíc se tajuplně.

»Viz,« řekl, ukazuje na oheň, který u lesa vzplál a rozlézal se po strništi vzdáleného pole. »Tak náhle to přichází mnohdy a tak čerstva a rapidně zasáhne vše, celou bytost člověka . . .«

Zasmála se hlaholivě a řekla vesele:

»Ale někdy je to jen pýřavka! — Jako tam u lesa!« dodala hned, vidouc, že se zakabonil.

»Snad máš i pravdu!« řekl za chvíli beznadějně, zkoumaje ji svýma výmluvnýma očima, jež na dlouho se upřely v její tváře.

Vesele svítila v jejích očích jasná její nálada. Bavilo ji to vážné, opravdové nazírání bratrancovo, ale nezdála se je chápat.

»Hle, jak je venku krásně!« zvolala a chtivě vsála vlnku čistého vzduchu; ze stínů smrkových stromků, vyplňujících kousek zahrady, teplá, lahodná vůně lesa sem zavanula. »Pojďme dnes do lesa, ano?«

»Půjdeme!« řekl truchlivě, věda, že nebude chtíti jít sama, že budou musit jíti též ostatní.

A šel a měl takový jakýsi pocit v sobě trpného nevolnictví. Jak rád by byl zůstal a na ni se díval! Nemůže to být! Ona tomu nechce.

Nepřišel nikdy více pak do její svatyně. Jakoby byla vypozorovala, že je to místo nebezpečné pro něj. Nesešel se s ní vůbec nikdy již o samotě, ale kdykoli šel kolem oken jejího bytu, vhodil do pokoje otevřeným oknem kytku čerstvých růží, těch nejkrásnějších, které mohl sehnat.

Byl to hold, tichý hold její kráse. Zprvu nevšímaný, později (snad ho viděla, jak růže hodil) uzarděním ve tváři při setkání kvitovaný.

Nebylo to mnoho, ale jeho srdci, chorému, milujícímu srdci, působilo to dobře . . .

VII.

Chtěl-li viděti Leu, chtěl-li jí býti blízko, musil chodit s ostatními do lesa.

Konali dlouhé, daleké vycházky do lesů. Byly to veselé partie, ale pro jeho srdce nebylo více rozkoší to, co jiným lahodilo, co snad i Leu uspokojovalo. Cítil se nespokojeným. Kdyko li se chtěl přiblížiti k ní, kdykoli chtěl promluviti s ní beze svědků, vždy jej někdo předešel, stočil se k ní a překazil mu jeho záměr. A cítil touhu, žhavou touhu býti jí nablízko, dotýkati se aspoň její ruky, kráčeti po jejím boku . . .

V poslední době odkryl v srdci svém nový hrot. Pocit žárlivosti. Žárlil na všecky, kdo úže s Leou se stýkali. Žárlil však i na bratra Jožku, který se jednou k Lee přitočil a se zvláštní zálibou jal se rovnati vlasy její nad čelem, jakoby se to samo sebou rozumělo.

Jak se mohl opovážit dotknouti se čela Leina! Ve svém nitru osoboval si již právo na Leu, nazývaje ji svým ideálem. Horečka lásky zachvátila jeho soudnost, učinivši jej slepým a bezmocným. Viděl v každém, kdo jej oddělo val od Ley, svého nepřítele, který jej dráždí; vida, že Lea jest stejně roztomilou a stejně pozornou ku každému, rozlil zlobu svou i na ni, nejsa více pánem svých smyslů. Postřehla tu slabost jeho povahy a chtějíc ho vyléčiti, stala se vůči němu upjatou.

chovala se k němu velmi odmítavě . . . Stavěl se uraženým a vyhýbal se jejímu pohledu.

Šli právě úzkou stezkou lesní, po které málokdo chodil, spíš srnka sem zabloudí někdy a zastavíc se ve svém běhu zahledí se v dálku svým velkým okem, měkkým a zpytavým . . .

Lea kráčela v předu, nesouc v ruce svůj slamák, ovénčený kvítím a dubovým listím, Jožka šel těsně za ní, ovívaje se větví dubovou. Spatřil-li mouchu, dotěravě kol hlavy dívčiny se točící, odehnal ji větvičkou. Bylo v tom konání tolik jemnocitu a tolik galantnosti! Jaroš pozoroval to a cítil s rostoucí žárlivostí ve svém nitru, jak blaží ta práce asi Jožku. Vzkypěl. Jak je Jožka šťasten oproti němu! Sám nemůže, nesmí se tak blízko teď k Lee přiblížit! Ale sám je tím vinen. Sám si vše pokazil u ní svým podivným chováním . . .

Stezka se zkřižovala s jinou.

»Ach, to je krása!« zvolala Lea, zastaviviši se na křižovatce a zahleděvši se s obdivem úzkou štěrbinou příční stezky, jíž probíhala jako bílá nit přímočárná řada bílých břízek, ztrácejících se až daleko v hloubi stezky . . .

Bratři zastavili se současně s ní. Jožka, těsně podle ní, díval se s ní dolů, Jaroš opodál stanul, hoře žízní touhy a zlostí zároveň.

»Sedneme si tu na chvíli!« zvolala Lea, chystajíc se k usednutí. Jožka hodlal usednouti podle ní, ale Jaroš odstrčil jej a chvěje se všecek, spustil se podle Ley do mechu. Zpozorovala to. Neřekla ničeho, ale rázem vstala a dala se v běh úzkou stezičkou. Musili za ní. Jožka ji brzy dohonil. Jaroš však zastyděv se v srdci svém, kráčel s hlavou sklopenou, zvolna, a hryzl si rty, jež mu pobledly úzkostí.

Když pak se opět celá společnost sešla na kraji lesa, vítala Lea všecky, jen Jaroše pominula, ani o něj nezavadivši pohledem. A kdyby byla pohlédla, byla by uzřela, že má plné oči slzí . . .

Bylo pozdě. Litost Jarošova nepůsobila. Od toho dne jakoby nebylo Jaroše pro ni. Nepřicházela, nevyzývala k procházkám. Snad chtěla ušetřit Jaroše, snad hodlala zachránit sebe. Jaroš nikdy jednání to nepochopil a kdykoli po letech si na to vzpomněl, bylo mu jednání její nepochopitelným, záhadným.

VIII.

V Jarošově nitru zahostil se světobol. Domov neměl už pro něho toho kouzla, jemuž podléhal, kdykoli se dříve k němu vracel ve svých vzpomínkách. Zábavy ho nevábily, netěšily. Cítil v srdci svém jakýsi průlom, který seslaboval víření jeho krve, trhal a ubíjel jeho účast, jíž lnul přátelsky ke svým druhům, k bratrovi Jožkovi. Vyhýbal se všem, podkládaje jim úmysly nepřátelské vůči své osobě.

S knihou v ruce nejraději ještě prodléval v zátiší domovské zahrady, zalézaje jako pavouk v temno, aby zůstal nepovšimnut, nevypátrán.

Tady pitval kritickým zrakem svoje nitro a vyanalysoval ve své povaze krutou slabost, která jej tížila, trápila, znepokojovala. »Dravým egoismem vášně« nazval svou chybu a čím více se oddalovala doba prvního vzplanutí jeho lásky, tím více vystupovala mu před oči chyba jeho povahy, jevíc se mu jako rudá, ohnivá skvrna, nepěkná, příliš vystouplá a rušivě veliká. Zastyděl se před vlastní duší za tu slabost svého srdce a umiňoval si, že bude jiným, že setřese všelikou slabost svou a že dá vyspěti své »povaze«.

A předepsav si bez milosti krutou sebetrýzeň, umínil si hned, že se vyhne především napříště všemu ženskému vlivu.

Chodil sám, krčil rameny nad úsměvy dívek, bylo-li mu některou potkati, odhodlán nepovoliti ani píď volnosti své ušněrované touze. Vědomí takového pevného odhodlání dovolovalo mu opět nositi hlavu výše. Ba tak živým a tak sebevědomým bylo jeho chtění, že by byl rád všel v zápas s celým světem, v zápas o cenu svého ozdravění.

Ke konci prázdnin byl již tak troufalý, že se nezdráhal se studenty účastniti se divadelního představení, kterým chtěli kočovné divadelní společnosti jaksi na nohy pomoci v trudné době žní. Hrálo se společně s herci z povolání. Jaroš hráti měl nějakou roli menšího významu, staršího pána. Přijal roli s jakousi vítěznou radostí nad možnou zkouškou ohněm, a vpadl v tajemné kouty zákulisí, kam málokterému z diváků bylo kdy popřáno vniknouti.

S klidem zkušeného divadelníka pohyboval se mezi skupinami nalíčených hereček, jež v divadelních úborech, s napudrovanými vlasy, hustě nalíčenými tvářemi, upíraly k mladým studentům kučeravých hlav a žhavých očí toužné paprsky svých zraků. Nezmátly jej ani snící pohledy, ani šepty koketujících dív, ba ani bílé obnažené ruce první subretty, jež až příliš často zasvítily mu před očima. Ba nezachvěl se ani, když tato při hře, dokončivši jakýsi dojemný výstup, seskočila s podia a oddechujíc, těsně k němu se posadila . . . Odsedl si jen, omlouvaje se, a tupě jaksi upřel zraky své na jeviště . . . Zdál se býti s sebou zcela spokojen. A což, kdyby byl viděl ten mrzutý pohled, ten neklid zvlněných jejích prsou a tu posu uražené ješitnosti ženské! Byl netečným vůči takovým hříčkám a snad v mysli své

tiskl čisté své rty na zlatou hlavu Leinu, která vyhnala jej z ráje a zavřela mu zlatou jeho bránu . . .

Před odjezdem svým do Prahy pokusil se Jaroš ještě jednou přiblížiti se Lee.

Přišel se s ní rozloučit.

Lea seděla ve společném pokoji s tetou a strýcem. Jaroš byl rozpačit, nevěda, jak by měl omluvit své chování z posledních dob. Lea sotva povstala od svého pracovního stolku, na němž něco vyšívala. Jarošovi se zdálo, že poněkud zbledla, když ho viděla vejíti, ale brzy opět živě zahořely jí tváře a oči její klidně a lhostejně upřely se na vyšívání. Mluvilo se ledacos. Strýc byl hovorný, teta samá pozornost, jediná Lea neúčastnila se skoro an hovoru, jakoby návštěva neplatila jí.

Jaroš upíral litostné pohledy k Lee, očekávaje, že se snad přece jednou k němu obrátí s nějakou otázkou, že alespoň pohledem o něj zavadí, který by ho trochu oblažil. Teprve když strýc se vytratil, dodal si zmužilosti a pokročiv k Lee oslovil ji hlasem rozechvělým:

»Jak dlouho ty tu ještě zůstaneš, Leo?«

Pokrčila rameny ani na něho nepohleděvši.

»Což nestojím ani za slovo?« ptal se bled a všecek se třesa.

»Zůstanu zde,« promluvila teprve teď Lea, a krátce jen zavadila zrakem o jeho bledou tvář. »Teď bude tu teprve pěkně! Těším se již!«

(Pokračování.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

Prohrané štěstí.

(Dokončení.)

ajnou brankou, od níž měl klíč, dostal se do chodby, jež vedla do komnaty paní Giraldy. Kolikráte kráčel touto cestou s tajným hněvem i studem, že musí se skrývati! Ale jakmile se ocitl tváří v tvář jí, jakmile zažehly mu na retech její vonná purpurová ústa a měkké paže ho objaly nerozlomnými pouty, tu vyprchal z jeho bytosti vzdor, jako vzácná vůně z drahocenné fioly. Paní Giralda byla příliš ženou a znala nebezpečnou moc své krásy a tou udusila v něm každou samostatnou myšlenku.

Opatrně kráčel chodbou. Stanul a třikráte stiskl péro na známém mu místě. Ozvaly se hebké kroky, skřípot a stlumené světlo padlo několika nesmělými paprsky na Berangara. Paní Giralda objevila se rozkošně svůdná ve volném rouše, jež vanulo opojnou vůní. Měla vznešený účes východních královen ve tvaru věže a hrdé bílé její čelo majestátně neslo tu těžkou korunu.

Usmála se nějak zlomyslně na pana Berangara a nenabízela mu jako jindy rty k polibku. Rozšiřovala dech lásky, který vanul z celé její vábné bytosti. Průsvitná látka lehce jevila nádherné obrysy jejího těla a v dekoletáži chvěla se její ňadra jako sněhobílé perutě.

— Buďte vítán, pane Berangare!

— Co to znamená, Giraldo? vybuchl a snažil se ji schvátiti v náruč. Ale mrštně jako kočka se vyvinula z jeho rukou a vklouzla do ložnice, odkud vycházelo stlumené světlo.

Rozvášněn spěchal za ní. Ale na prahu stanul jako ohromen: paní Giralda stála u Alberika a vnadná její hlava spočívala na jeho prsou. Nehezká tvář jeho soka zářila vítězstvím a z očí jeho sršely blesky radosti.

— Giraldo!

Ten výkřik zněl jako výčitka. Berangar necítil bolesti, ani žárlivosti, jen uražená ješitnost se v něm vzbouřila. Pohlédl na záletnici zrakem plným opovržení. Ale paní Giralda náhle odstoupila od Alberika a pravila k Berangarovi:

— Trubadure, pěvče sladkých ballad, zradil jste donu Elvíru, jejímž rytířem jste se stal a zradil jste mne, která jsem dala rozvíti poupatům vaší touhy. Zradil jste nás obě. Rozdmychal jste moji pomstu. Ne vám, ale tomu zde budou na přiště patřiti moje polibky!

Nový blesk pohrdání stihl Giraldu. A beze slova obrátil se Berangar a opouštěl tu ženu, jež, tak hluboce ho pokořila před sokem, který nikdy nesložil ballady s čistým rhytmem.

Když se ocitl opět venku, vsedl na svého koně, jenž nedaleko odpočíval a bouřil k Tulónu, aby se vyznal Elvíře Věděl, že Giralda ho dosud miluje, ale byl rád, že sama učinila to, k čemu on neměl síly.

Ale i Alberik se netěšil z přízně paní Giraldy. Když Berangar zmizel, chtěl Alberik

zlíbati svůdnou paní. Ale ta se smíchem ho odstrčila:

— Jste tak slepý, pane Alberiku, že se domníváte, že vás miluji. Jsme vyrovnáni. Jeden jsme pomohl druhému k stejnému cíli: pomstě na panu Berangarovi. Vím, že jste na něho žárliv, neboť nemůžete se mu rovnati v písních. Jste příliš domýšlivý, myslíte-li, že jsem zapudila pana Berangara k vůli vám. Miluji ho, vím ale, že on miluje ne Elvíru, ale jinou, jejíž jméno neznám a jež ničila mé nejkrásnější chvíle. Jeho písně jako jeho polibky patří jí. Děkuji vám, a buďte zdráv!

Zahanbenější a pokořenější než dříve pan Berangar odcházel Alberik. Nízká jeho duše plála pomstou a přemýšlel o veršich, jež by uvedly paní Giraldu v posměch.

VI.

S dopisem Elvířiným na smutném srdci konal pan Berangar cestu do Avignonu k paní Ermesině. Za onoho jitra, když se vrátil do hradu po noci, kterou probouřil na svém věrném komoni a ve své mansardě našel list od ní, s prosbou, aby bláznu, jež ležela na stole, donesl paní Ermesině, vytušil celou tragedii její veliké lásky. Zvěděla, proč odešel ode dvora pana Arnolda a nechtěla mu býti v cestě, myslela, že váže ho slib rytíře —

A když pak stanul tváří před tou, jež ho kdysi milovala, ach, jak daleko zdály se býti panu Berangarovi ty chvíle nyní, když byla mrtva — tu stál nepohnutě, zdrcen ne tíží bolesti, ale balvanem viny. Smrt vykupitelka neporušila panenské kouzlo, jež za živa z ní vanulo a hřálo jako mírné paprsky slunce, jen ty oči veliké a plné výčitek žalovaly trpce, němě a přece tak slyšitelně pro něho, neboť svědomí rozumělo této řeči — —

A když luzné tělo krásné dívky zmizelo v rakvi a rakev v temném sklepení, jež bylo hrobkou, tu sedl na koně a její list pálil ho nyní na srdci jako vypálená pečeť — — —

Nekonečně dlouhou zdála se mu cesta do Avignonu; ač ani celý týden nestrávil prostřed volné přírody, sám se svým němým smutkem, svitem slunce, zádumčivým popěvkem lesů. Kolem hradů bral se nevšímavě, ač všude by jej byli s jásotem uvítali, ale zdálo se mu pojednou, že vše ve světě je prázdno, že vše je klam — —

Posledního dne, když ocitl se v obvodu Avignonu, zabušilo mu prudčeji srdce. Obraz paní Ermesiny naplnil jeho duši, ta žena byla jediná, kterou miloval, vše co se stalo, když odešel od dvora pana Arnolda, bylo činěno jen proto, aby zapudil to bezútěšné prázdno ve svém nitru. Miloval ji, to cítil, znovu silou, jež tkvěla v jeho bytosti jako kořeny stromu v zemi.

Jako přelud objevilo se na obzoru město se svými věžemi a tam vysoko trůnila ona!

Nevýslovná něha rozechvěla jeho duši. Cítil potřebu promluviti slova dobrá a vroucí, plná burácející radosti. Touha plnila mu hruď nedočkavostí, bodl svého vraníka a za nedlouho vjel tmavou branou do města; pak zazněla hlučná fanfára na věži hradní ohlašující hosta.

Když sestoupil na nádvoří a pohlédl na hradby, na nichž tolik nocí prožil ve sladkých snech, úžil se mu dech mocným dojmutím. Ve velké síni, kam uvedlo jej sličné páže, stála paní Ermesina krásná, nevýslovně svůdná, oslňující téměř svou krásou.

Chvíli stál zmaten, ohromen. Ale pak rychlými kroky spěchal k ní a tiskl horoucí polibky na bílé její ruce, jež byly tak hebké, že budily šílené představy.

— Nezapomněl jste tedy pane Berangare, zašeptala tichým hlasem. Každého dne vyhlížela jsem z okna a ani jeden jezdec neušel mému zraku. Netrpělivě jsem čekala, až zazní fanfára na věži, ohlašující váš příchod, váš toužený příchod, pane Berangare — —

Trubadur zaplaven náhlou rozkoší chtěl znovu zlíbati ty krásné ruce, v tom ale jiné páže přineslo víno a za ním druhé neslo na stříbrných mísách vybraná jídla.

Obě pážata pohlédla tázavě na paní Ermesinu. Ta kynula, že není jejich služeb již potřeba.

Rozkošným pohybem naplnila paní Ermesina číše zlatým opojivým mokem.

— Nuž, pane Berangare!

A pozdvihla jiskřící se pohár.

Ohnivé víno a ještě více její krása zmámily pana Berangara, že zapomněl úplně na list Elvířin. Oddal se cele rozkoši, jíž mu působila krása paní Ermesiny, její pohyby, její řeč, její celá bytost provanutá vítězným kouzlem ženství. Cítil, že ona jediná je ženou, u níž mluví jeho srdce, u níž krev jeho sní o opojných snech první lásky, jež chce od milené bytosti vše. Jeho celá bytost po ní toužila, chtěl ji vsáti jako vůni, nevolaly po ní jen rozpálené smysly jako po paní Giraldě. — Jeho duše po ní toužila tak, jako jeho mládí. Byl rozechvěn nekonečně slastným citem, jenž tryskal z hloubi jeho nitra a pojednou osmělen láskou, jež mu sálala vstříc z jejích zraků, přivinul ji k sobě.

Dlouhý vášnivý polibek zbavil je téměř života. Krásná žena tulila se vlnivě k muži, jemuž každou myšlenkou zůstala věrna. Ale láska je bázlivá o své štěstí a paní Ermesina se náhle vybavila ze svírajících ji paží:

— A na donu Elvíru jste zapomněl, pane Berangare? Nebudete již k její poctě zpívati ballady, jež tak miluje?

Ta slova vrhla ho zpět do skutečnosti. Zapomněl úplně, že měl odevzdati list Elvířin.

— Dona Elvíra je mrtva paní Ermesino, a přišel jsem, bych vám odevzdal toto.

Po těch slovech vyňal z kabátce svinutý list.

Paní Ermesina odstoupila několik kroků a četla. Ale již po chvíli zbledla a list vypadl jí z rukou. Opřela se křečovitě bílou rukou o stůl a tvář její jevila stopy veliké bolesti.

— Co je, paní Ermesino?

— Je konec! vydechla těžce. Prohrál jste své i mé štěstí pane Berangare, lehkomyslně jste odhodil mou lásku tenkráte, když v této síni jsem se tak pokořila!

Berangar nechápal. Ale když se shýbl po bláně a četl, tu každé slovo ho téměř drtilo. Dona Elvíra oznamovala paní Ermesině, že pan Berangar je podlým zrádcem, který obě klamal, neboť miluje prý záletnou paní Giraldu z Taraskonu, k níž každé noci tajně spěchá pro sladké opojení lásky — — —

Mrtvá nemohla se hrozněji pomstiti. Marně se zapřísahal Berangar, že paní Giraldu nikdy nemiloval, že jen smysly hledaly u ní ukojení, z její ruky že bral šílenec s nenávistí to, co sám zavrhl v nerozumu.

— Pak nejste více čist pane Berangare, když tak lehce jste zapomněl. A smrt dony Elvíry, kterou jste zavinil, musí být pomstěna. Co na tom, že zabíjím své srdce. Láska ženy není pozlacenou cetkou, pane Berangare. Rozpomínejte učinil-li jste dobře, že jste lhal lásku tam, kde bylo jen vírné opojení smyslů.

Beze slova, jako tenkráte po partii šachu, odcházela s hlavou hrdě vztýčenou a její kroky zanikly v tichu.

A když pan Berangar zdrcen ocitl se za hradbami města, tu rozpomínal se na onen okamžik největší pošetilosti, kdy svou vinou prohrál lásku, štěstí, ba i svůj život — —

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

dyž bezohlednost, kterou si dobře připravil, pronesl — zrudla Hýrová jako by ji byli vytáhli z krvavé lázně. Zůstala jako přimrazena. Slova pronésti nedovedla — hnouti se nemohla.

Za to Baumann dovedl rychle se rozhodnout. Otočil se k Lucarovi a vzal jej pod paží. Silně jím trhl a již jej vedl ze dveří. Pokus vyprostiti se z Baumannovy moci, zůstal jen pokusem. Již byl v předsíni — již ho Baumann oblékl do svrchníku — a již mu podával klobouk, řka: »Tady jste byl naposledy. Opovážíte-li se páchnouti sem nohou, sbiju vás holí, kde vás potkám. Třeba v kostele —«

Lucar pronesl: »Dovolte —«

Ale Baumann byl zatím již otevřel dveře na chodbu, ukázal, kudy je cesta, ironicky opakuje »Dovolte!«

Pak bouchly dvéře a Baumann se vrátil Hýrové jako vítěz v turnaji. —

Nyní však počal Lucar vynášeti své trumfy. Pojednou se vyrojily články o tenoristech. I krajinské listy počaly uvažovati o zabedněnosti publika, které pro vysoké *C* dovede se rozčilovat až k šílenosti. Jaká zaslepenost, jaký nevkus — toť nectnost, chorobná vášeň — hysterické křeče.

V některých časopisech literární marky objevily se celé studie o tenoristech. Záliba ve vysokých tonech podrobena pathologickým úvahám — rozpitváno tu publikum kritickými noži — a vesměs uznáno za chorobno pro tuto oblibu vlastností, jichž možno přece prý získat i prostými operacemi.

Tenoři podrobováni byli pojednou bezohlednému zkoumání, při čemž bylo nahlédnuto jim nejenom do hrdla, ale i pod lebky. A výsledek přehlídek nebyl v této chumelici nikterak příliš lichotivý pro pěvce Faustů a Troubadourů.

Ale positivního výsledku tato novinářská vichřice neměla. Divadlo bylo při operách plno jako dříve, v potlesku Baumann nepostihl žádného úbytku — když pak nové události, aktuelnější a nápadnější, ovládly sloupce listů, diskusse o tenorech a jejich kulturní nedostatečnosti ustala jako by ji byl vichr rozmetal.

Baumann se zasmál, když za kulisami, v kavárnách, restauracích a na promenádách zanikly pojednou zlomyslné poznámky přátel, kteří celé pasáže z této novinářské kampaně pochytili pamětí. Povodeň náhle, jak byla vznikla — zanikla.

Lucar, který tolik per uvedl v pohyb, aby se vymstil nenáviděnému tenoristovi za popravu vykonanou u Hýrů, pochopil, že musí přijít s ostřejším střelivem, má-li se opravdu zhojit rána Baumannem tak nevybíravě zasazená.

2303

Napsal proto do venkovského listu zcela prostý útok na Baumanna. Útok bezohledný — průhledné naříknutí, že oslavovaný tenorista je zcela obyčejným mamičem žen. Jako příklad uveden byl poměr s dámou na pražském předměstí, která byla vylíčena tak, že mohl i povrchní znalec poměrů po přečtení této »původní zprávy z Prahy« na Hýrovou ukázati prstem.

Tato noticka způsobila větší rozruch než všechny studie o tenoristech vůbec a pražských zvláště. List šel z ruky do ruky — mluvilo se o něm všude.

Baumannovi vynesl doma prudké bouře se Sirotkovou, která prohlásila, že svého tenoristu nyní více na předměstí nepustí. To rozčililo Baumanna tak, že po prudké hádce namířil do kavárny, kde — jak věděl — tou dobou mezi přáteli nyní dlel Lucar.

Baumann přistoupil přímo k věci. Postavil se před Lucara, a než tento mohl povstati, udeřil jej třikráte do obličeje. Při tom neřekl než: »To je za mne — a to je za paní Hýrovou!«

Lucar chopil se sklenice kávy, chtěje jí metnouti po tenoristovi. Baumann vyrazil mu však nádobu z ruky a dodal: »Budete-li si čeho přát, mou adressu znáte. Bydlím ještě tam, kde jsem vám posledně půjčil pětku!«

Pak zavolal Baumann na číšníka, vložil mu dva zlatníky do ruky za sklenici, ze které byly na podlaze střepy, a nevšímaje si povyku a shonu v kavárně vzniklého, odešel.

Sensace události byla stupňována tím, že se všude vědělo, v jakých kleštích Baumann se nalézá. Všecky abonentky znaly paní Sirotkovou, která uměla svého tenoristu hlídat. Obcházela divadlo, byl-li Baumann ve zkoušce — čekávala na něho u zadního vchodu po představeních, do restaurací jej provázívala — nanejvýše jej pouštějíc do kavárny, kde s úspěchem závodil v karamboláži. Měla spočítané minuty jeho zaneprázdnění — každý schodek času musil vysvětlit, odůvodnit, prokázat.

Nedalo se zjistit, čím boubelatá vdovička dovedla Baumanna tak spoutat, ale nebylo pochyb, že je poddán její vůli, jako poslušný žáček.

Když se rozletělo Prahou, že Baumann vystoupil v roli rytíře ochraňujícího čest paní Hýrové, všude se ihned ptali co tomu říká Sirotková. Na chodbách Národního divadla pronášela se tato otázka místo pozdravů. Co tomu říká Sirotková? Nevíte? Neslyšeli jste?«

V hledišti chtěl každý Hýrovou poznati. Hlavně kukátek mířily jako k terči především na křeslo, v němž hověla si půvabná panička z předměstí. Ústa provázela tento manevr výklady, jak se z pouhé šičky stala bohačkou tato zajímavá hrdinka Baumannovy aféry.

Že saské loterie prý vyhrála, dědila dle jiných, spekulovala šťastně s pozemky, svedla nějakého ruského velmože, Vlacha prý omámila — maďarští velkoobchodníci, kteří pražský trh zaplavují dobytkem, měli prý hernu v její restauraci, jeden — nejbohatší ovšem — tajemně zmizel —

Bohužel, když bylo hlediště v nejlepším, ozvaly se signály, pohasla světla. Opona se vznesla — orchestr se rozhovořil — Sirotková, Hýrová, Baumann musili s cesty.

Dopřádalo se tedy mimo divadlo. V tramwayových vozech, na chodnících, v restauracích — ve společnostech už byl zmatek z těchto pohádek o Hýrové. Tenorista byl kořením tohoto horkého nákypu, který kypěl z formy a denně měnil tvar. (Pokračování.)

FRANÇOIS MAYNARD:

To nejsem od dneška jen kořistí tvou časnou,
let prošlo padesát, co jala jsi mne, hleď,
a věrně miloval jsem vždy tvou hlavu krásnou,
pod vlasy hnědými, jak pod šedými teď.

J. B.

■ ■ ■

HENRY W. LONGFELLOW.

Americká poesie, která dala světu Bryanta, Longfellowa, Emersona, Poe a Whitmana a která vybujela v druhé polovici minulého století v hotový prales básnických duchů skvěle nadaných a bohatých, je mezi literaturami světovými z nejmladších. Přední essayista americký Ed. Cl. Stedman ve své obsáhlé anthologii americké poesie uvádí jako prvního básníka Philipa Frenau, námořníka, který roku 1771 napsal veršovaný dialog »The Rising Glory of America« a roku 1780 báseň »The British Prison-Ship«. Jest tedy americká poesie stará jen něco málo přes sto let.

První olejový obraz Josefa Mánesa. 1945

Henry W. Longfellow narodil se 27. února r. 1807 v Portlandě v státu Main a zemřel v Cambridgi 24. března r. 1882, i připadá tudíž na únor a březen letošního roku stoletá památka dne jeho narození a čtvrtstoleté výročí dne jeho úmrtí. Longfellow stál tedy takořka u samé kolébky poesie americké, a bylo mu přáno viděti ji růst a zkvétati skoro celé století. Byl pravým pionýrem, který v panenské půdě nového světa musil raziti cestu budoucím, zorávati, osívati i stavěti. Ze starších jeho upoutává pozornost jen Richard Henry Dana (nar. 1787), na jehož pohřeb napsal Longfellow jeden z nejkrásnějších sonetů svých, a velký Bryant, všichni ostatní byli buď jeho vrstevníci nebo přišli až po něm.

Podivením naplňuje toho, kdo se amer. poesii obírá, že tato poesie nemá takořka žádných neumělých prvotin a pokusů jako literatury evropské, že stojí tu již od počátku úplně hotová a s vyspělou poesií evropskou rovnocenná. Nemalou o to zásluhu má sám Longfellow. Nabyv důkladného vzdělání na studiích svých (1826-1829) ve Francii, Španělsku, Italii a Německu, postavil poesii americkou ihned na výši umění evropského, a to jak vlastním básnickým dílem, tak svými přednáškami, které konal od r. 1836 do r. 1854 jako professor moderních literatur na Harvardské kolleji v Cambridgi, a ne naposled svou obsáhlou prací překladatelskou, z níž uvésti sluší jeho převod »Danteovy Božské komedie« (1867-70), velikou anthologii »Poets and Poetry of Europe« (1843) a »Poems of Places« v 31 svazcích r. 1876-79. Ale zdá se, že Longfellow záhy pocítil, že poesie nového světa musí míti přes to vše vlastní ráz a vlastní notu. Velkolepá příroda, prérie, prales, oceán, okolnost, že nová kultura vyrůstala tu na troskách zničené kultury staré, že tři plemena, bílé jako panující, rudé krutě vyhlazované a černé v bědném otroctví, se tu stýkala a zapasila, vše to musilo jí dodati zvláštní barvy. Bryant v úchvatné lyrice popisné zachytil ten velký dech velkolepé amer. přírody, divokých lesů, širých prérií a řek, Longfellow učinil tak v epice. Ve své indiánské Eddě, jak nazývá svou Píseň o Hiawathě (1855), smyl aspoň část té hanby, krutého pronásledování rudochů plemenem bílým, vytvořiv ze zkazek a legend

indiánských o Messiáši jejich, který je učil »uměním míru«, báseň okouzlující krásy ještě panenské přírody americké a ušlechtilé lidskosti, lásky a poesie — báseň světové slávy. Jiné dvě básně jeho ryze amerického koloritu jsou Evangelina (1847), jež snad ještě víc, než »Píseň o Hiawathě«, učinila jej drahým Americe a slavným v Evropě, a Námluvy Milesa Standishe roku 1858 (The Courtship of Miles Standish), jež obě unášejí v doby prvních osadníků severoamerických, k samému příchodu Otců-Poutníků, a kde do rámce básnické idyly vtkány jsou dojímavé příběhy lásky a tolik pro Američany sladkých a svatých vzpomínek.

Ivan Čipera: Podobizna. 2299

Vůči těmto velkým básnickým činům ustupují jiná jeho díla epická i dramatická do pozadí, ač i z těch mnohá, zejména Španělský student (1843), Zlatá legenda (1851) i po smrti jeho vydaná dramatická báseň Michel-Angelo, mají partie překrásné. Za to vysoko stojí jeho knihy lyriky od »Hlasů noci« (r. 1839) až do poslední, posmrtné sbírky »V přístavě« (r. 1882), lyriky ne sice vysokého vzletu, za to však tím hlubšího citu, poesie sice jen mírných a klidných tónů, ale tak snivé a tklivé, zahřívající v chladu života a stékající chladivě a hojivě do ran osudu. Život Longfellowův tekl celkem klidně a tiše, jen dvakráte neb třikrát udeřilo mu do stromu života (časná smrt první jeho ženy, tragický skon druhé jeho manželky a bolestná ztráta syna ve stáří básníkově), a tím jistě stalo se, že u něho není strhujících vášní a divokých výbuchů. Ale zpěvy jeho jsou z těch, o nichž sám dí, »že jen zpěvům takým lze stišit ten trudů neklidný tep, jež jdou, jak požehnání jde v stopách modliteb«, a třeba nevyslovují často než staré známé pravdy, tím ryzím uměním, které při největší prostotě slova v nich svítí, tou něhou a vroucností vrývají se navždy v paměť a zůstávají navždy v srdci jako požehnání, které dává jen pravá poesie. Stačí tu jen připomenouti Žalm života nebo Světlo hvězd, Endymiona, Excelsior, Je skončen den, Staré hodiny na schodišti, Svítání, Otevřené okno nebo Básník a jeho písně, básně, jež se staly majetkem celého světa. Jako plemeno rudé oslavil v Písni o Hiawathě, tak volal za svobodu plemene černého ve svých Písních otroků, leč struna ryzí lidskosti a míru zní v celém jeho básnickém díle, ta struna stala se jeho nejdražším odkazem v poesii nového světa, a volá-li jeden z moderních básníků amerických, George E. Woodberry, Američan každou kapkou krve, u Gibraltaru, spatřiv děla anglická, hrdě: »Jsem Američan, válek skon bych chtěl! hleď v západ, vlast má dobrou noc teď dává, mír světu z přístavu, kde není děl«, vzpomínáme, jak obdobné myšlenky četli jsme již u Longfellowa v »Arsenále ve Springfieldu« nebo v »Zatmění Oriona«. Znamenitě vystihl to Vrchlický ve své básni

LONGFELLOW.

Mír! jeho píseň volá každým echem.
Mír smrt mu psala v čelo chladným dechem.
Mír nesl v srdci, každému jej dával,
mír v bouře ruch i všednich trudů naval.
— — — — — — — — — — — —
Zda jeho slovo teď se skutkem stane,
když místo z písní s hvězd nám dolů skane?

—*a*—

— **Brána do nové Velké Prahy.** Mikulášský most bude letos hotov a další jeho spojení není rozluštěno, ač se na řešení otázky této pracuje déle pěti roků. Jsou tu dvě varianty projektu, Koulův s otevřeným průkopem a různé studie stavebního úřadu pražského, obě s týmž programem, docíliti totiž velkoměstského spojení pravého břehu vltavského s vysokým terrainem pláně Letenské, na které má povstati nová čtvrt. Docela případně nazván byl průkop strání Letenskou branou do nové Velké Prahy, a proto je nutno, pečovati o to, aby projekt dopadl tak, jak toho vyžaduje ohromný jeho význam a jeho úkol, vyhověti rostoucím potřebám komunikačním a spojiti vznikající nové město se starým pražským středem.

Stalo se již nejednou, že cizinci překvapili ochotné průvodce otázkou, co je toho příčina, že ohromný terrain, rozprostírající se mezi Královskou Oborou, Podbabou a Veleslavínem, zůstal ležeti takřka ladem, kdežto na druhé straně řeky rozšířila se pražská předměstí až do nejvzdálenějších periferií. Odpověď je krátká a jednoduchá — způsobilý, zdravotně výhodný terrain byl zanedbán a zapomenut jen pro nedostatečnost komunikace. A otázka komunikační podává také klíč, dle kterého musí býti projekt řešen — musí spojiti všechny obce, jež mají tvořiti Velkou Prahu, a přemoci velkou překážku: zkřížení s dráhou Buštěhradskou v niveau kolejí.

Jsme u velikého, dalekosáhlého podniku, jenž je proto tak nesnadný, ponévadž jeho řešení souvisí s celou řadou uměleckých otázek. Je to v přední řadě ovšem point de vue nového mostu, založení čtvrti na Letné, zachování malebných průhledů na Královské Hradčany a náležité využitkování krajinářské scenerie, na této straně nad míru bohaté. Velká myšlenka žádá velkého, odhodlaného činu — most bude ještě letos odevzdán veřejnosti, a otázka průkopu Letenskou strání nemůže se dostati z porad u zeleného stolu k definitivnímu rozřešení, jež velkolepý projekt opatří korunou. — *sl* —

— **Městské divadlo Král. Vinohradů** rychle se dokončuje. V době zimní nebyl prozahálen ani den. V budově uměle vytápěné pracovalo na půldruhého sta dělníků, jichž práce pokročila tak, že se nyní omítají již přízemní chodby. Stavební práce v hledišti jsou téměř skončeny. Úprava ostatní při zvláštní ochotě projektanta Dr. Al. Čenského a ředitele stavby archit. A. Turka bude se nyní brát tak rychlým tempem, že se zdá, že nový dům bude moci býti otevřen záhy na podzim.

Správa divadelní pracuje zatím zimničně již na třetí měsíc. Definitivní smlouva s obcí byla již dojednána tak, že dne 24. m. m. mohla valná hromada vykonati volbu ředitele. Jím byl zvolen jednohlasně dle návrhu správního výboru F. A. Šubert. Správní výbor jmenoval již Václava Štecha tajemníkem a Jaroslava Kampra dramaturgem.

Zatím, co tito divadelní funkcionáři pracují, vinohradské obecenstvo projevuje neobyčejný zájem o nové divadlo. Zájem ten jistým směrem způsobuje jakési překvapení, poněvadž přihlašují se četní abonenti, kteří vyslovují zároveň přání, aby na Kr. Vinohradech byla v program divadla pojata i komická opera a operetta.

Tento požadavek nabyl již ráz hnutí, tak že správní výbor Spojeného Družstva Národ. divadla, jemuž bylo vinohradské divadlo odevzdáno, bude musit rychle o této otázce uvažovati a rozhodovati.

Jsme rozhodně pro to, aby na Kr. Vinohradech měla místo pouze a jedině činohra.

Pokládáme zřízení opery, byť i v malých rozměrech, za uměleckou nesnázi ústavu, který čeká tolik práce a starostí, aniž by mu byla oporou jakákoli subvence. Požadavky kruhů uměleckých právě v samostatnosti nové, jeviště zúplna ovládající činohry viděly veliký zisk pro literaturu a herecké umění. Změna tohoto původního programu měla by býti uvážena s úzkostlivou svědomitostí.

N.

— Jaroslav Kamper: **Václ. V. Reiner.** (Vydala Jednota umělců výtvarných v Praze.) Naše historie, honosící se již krásnou vědeckou tradicí, dosud zabývala se velice málo novověkem. Interes badatelů obracel se především ku středověku; prameny našich novějších dějin většinou leží dosud v archivech neprozkoumány a nevydány; o celých epochách historie umění nebo domácí kultury chybějí práce vědecky založené. Tak o skvělé periodě baroka, jež působila nejmohutněji na celkový ráz našich měst, a z níž dochováno památek nejvíce, víme dosud velice málo — a za většinu toho děkujeme ještě badatelům německým, Gurlittovi, Pazaurkovi, Schmerberovi, kteří nedovedli se zhostiti nacionální zaujatosti. O malířství barokním existuje dosud jedině Pazaurkova monografie věnovaná Skrétovi, pro ostatní umělce, krom několika archivalií, jsou nám dosud směrodatnými data Pelclova a Dlabačova. Životopisy jednotlivých umělců nutno srovnati s archivaliemi, stanoviti kritický seznam jejich děl, změřiti jejich činnost měřítkem světového umění doby. Jaroslav Kamper podjal se této těžké úlohy u velikého dekoratéra protireformace, Václava Vavřince Reinera. Těžké proto, že béře se zde nevyšlapanými cestami na pole, o němž není podrobnějších zpráv a předběžných prací. (Studie Chytilova v Lumíru je menších rozměrů.) Stanoví pevná životní data tohoto druha a spolupracovníka Dienzenhoferova, pokouší se o nesnadné vyšetření vlivů, jež působily na jeho dílo, stanoví

doby vzniku jednotlivých jeho fresek, přihlížeje především k jeho pražským pracem, hodnotě je i esthéticky. Stvořiv tak první rozsáhlý obraz jeho činnosti, sestavuje i první kritický seznam děl Reinerových. Fixoval tím důležitý článek ve vývojovém řetězci národního umění. — Pěkně vypravené knize nakreslil dobrou obálku Jak. Obrovský. *P.*

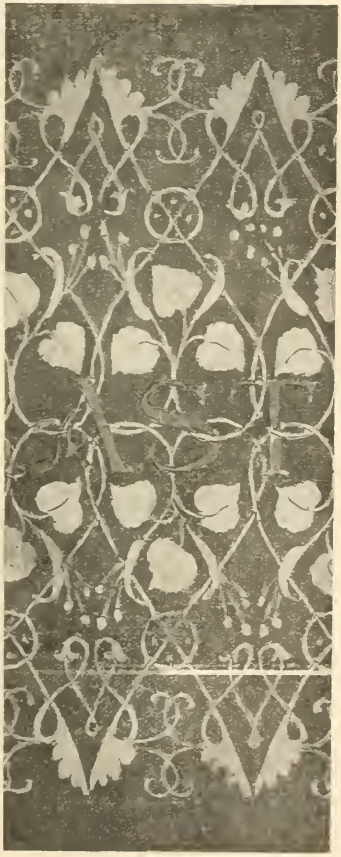

Jos. Mánes: Ornament 2219

— **Knihy básní** (Jan Kletzl: Vigilie padajících květů — Ant. Trýb: Křivoklát — Píseň o malém Jacku. Nero. Tiché sloky. — L. Havlůj: Epigramy. — Ludvík Lošťák: Na věčnosti — Adolf Červinka: Napadal první sníh . . .) Stalo se dnes modou vytrhnouti tak zcela mimo rámec vší kritiky z knihy veršů jednu nezdařenou sloku, posmát se jí a tím ubíti celou sbírku. Takovému osudu, který upomíná na osud pavouka, jemuž děti v neuvědomělé ukrutnosti vytrhávají nohy, propadla kdesi též sbírka Jana Kletzla, Vigilie padajících květů. Vytržené verše nejsou šťastné, a celá sbírka nemá velkých literárních kvalit a přece nezasloužila krutého výsměchu. Je v ní něco, co vzbuzuje respekt, snaha po čisté, ryzí formě, snaha vysloviti se slovem neotřelým a novým. Ne vždy se autorovi povedlo, co jistě chtěl, ale ve sbírce jsou v sonetech i rondech čísla jemně cítěná a poetická. — Přežitek staré romantiky ovívá nás při čtení sbírky Ant. Trýba, Křivoklát, kde vedle slabší lyriky je lyrickoromantický fragment Vězeň. Scenerie hradního žaláře, skřípění zámku, žalářník a vězeň cigán, jenž zabil vznešenou paní, že ji tak příliš miloval — jaká to pohádka ze starých časů! Mnohem lepší je Ant. Trýb ve své druhé knize, kde zejména Píseň o malém Jackovi se pěkně čte a působí tklivě živým procítěním. Neronovi téhož autora vadí především přílišná délka monologů, lyrika nepřináší ani v druhé knize nic pozoruhodnějšího. Divnou zvláštnůstku má autor v tom, že píše důsledně »bělonký«, »uzonký« ap. — Již Čelakovský řekl, že »pouhý nápad k epigrammě nestačí.« L. Havlůjovi není o nápady zle, k první sbírce svých epigrammů připojil již druhou o neméně než 718 epigramech. Nápadů tedy dost, ale bohuže!, schází vše ostatní, čeho k epigramu zapotřebí! Jeho epigramy jsou většinou nejasné, mdlé, bez vtipu a jiskry. — Na satirickou strunu zahrál Ludvík Lošťák ve své ironické básni Na věčnosti. Látka sama — ostatně ne zle vymyšlená — uvádějící autora po pohřbu na zemi a po pouti nekonečnem před soudnou stolici Boha, není arci než lehkou nití, na níž Lošťák zavěšuje své narážky, ironické zvonky a invektivy. Osidlem stala se mu však pohodlná, lehká, nerýmovaná sloka (podobná, jaké užil Heine v Atta Trollu), která svedla autora k prosaickému veršování, v němž mnohý i lepší nápad se utápí. Přímo však nechutně působí tu nadouvání vlastního autorova já k významu, který Lošťák neměl a nemá. — Své humoristické struně, kterou jsme v knize jeho staromládeneckých písní s radostí uvítali, zpronevěřil se tentokráte Adolf Červinka. Ve své nové sbírce ukazuje nám svou druhou, vážnější tvář. Nezapírá rodinnou podobu s Karlem Červinkou, jemuž opravdu blízký je ve svých náladách a obrázcích z přírody. Druhý cyklus knihy vypravuje mnoho o básníkových marných a nešťastných láskách ve verších lehce, ale s vervou nahozených. Pěkná jest tu zejména úvodní Hymna životu. U autora, který verš, jak vidět, pěkně ovládá, tím více zaráží místy nesprávný rythmus (»ty nevíš ještě, jak osud« — »o ty ruce jsem chudším) nebo laxnost v rýmu (ztrhaným — šílenstvím). Skoro mi byl Adolf Červinka jako humorista a ironik milejší. — *a* —

— **První olejový obraz Josefa Mánesa.** Choť spisovatele p. J. M. Hovorky je majitelkou vzácné památky, kterou chová jako drahocennou reliquii. Je to první olejový obraz, který vytvořil slavný mistr Josef Mánes jako hoch čtrnáctiletý. Obraz je

pověřen poznámkou, připsanou p. Al. Studničkou, ředitelem vládní průmyslové školy v Sarajevu, bratrem zesnulého dvorního rady prof. Studničky. Pan Studnička koupil po smrti Josefa Mánesa obraz od sestry jeho Amálie a na věčnou pamět zaznamenal na zadní straně, že to je studie Josefa Mánesa jako hocha čtrnáctiletého. Obraz ponechal si Josef Mánes na památku a měl jej ustavičně na očích. Pan Studnička byl nadšeným ctitelem Mánesovým, jehož umělecký význam ocenil znamenitou studií ve svém »Českém kreslíři«. Je to krásná, bohužel dnes docela zapomenutá publikace, ve které jsou četné reprodukce Mánesových děl. Je to dílo, z něhož vane nejušlechtilejší pieta a zanícení pro velkého umělce. Podnět ke studii zavdala vycházka do známého pražského výletního místa u sv. Prokopa za Hlubočepy, kde Mánes zatoulal se do chodby a hned druhého dne se sem vrátil a udělal si skizzu místa, které ho zaujalo svou ponurou, tajuplnou náladou. Je tedy studie v jistém směru i zajímavou památkou na zbytky stavby, která dolováním na vápenný kámen dávno vzala za své. —*r.*

⁂ **Ivan Čipera**, jehož dvě kresby otištěny již v třetím ročníku Máje, absolvoval Hynaisovu školu na pražské akademii, pobyl v Mnichově, Paříži a v Bretagni, odkud si přivezl mapu plnou studií, černých a barevných, a s nimi svěží chuť k práci a nové, samostatné nazírání na své umění. Snaží se, dle vlastních slov, přejíti přes správnou kresbu a poctivou malbu k zcela volnému a svobodnému ovládání materiálu. Řeší tedy prozatím mezi stěnami svého atelieru problém malířské techniky. Půjde-li vlastními cestami, může zajisté při nepopíratelném svém nadání a značné formální hotovosti překvapiti výsledky. Snad časem přineseme ukázku zajímavých jeho pokusů. Podobizna hochova, jak z reprodukce patrno, kreslena je rukou umělce, velmi jemně cítícího.

⁂ **Lipový ornament**. Také ve svých pracech ornamentálních, vzpomeňme jeho diplomů a praporů, stál Mánes nedohledně vysoko nad svými současníky. Nenapodoboval suše a uboze italský ornament renesanční, hledal i tu charakter typicky český a nalezl jej v nádherných výzdobách staročeských kancionálů. Sestavil si z prvků těchto výzdob vlastní řeč ornamentální, plnou výrazu, síly a dekorativní účinnosti. Projevil tolik vynalézavosti, vkusu, bohatství myšlenek, že zůstává nedostiženým a kdyby se byl dočkal dnešních proudů, byl by dojista snahám po obrození umění užitého u nás vtiskl ráz svého ducha. Náčrt lipového ornamentu, myšleného patrně jako stříbrné vyšívání na červené půdě, jest malou, ale zajímavou ukázkou z nevyčerpatelného zdroje Mánesových myšlenek dekorativních.

⁂ **V nížině**, drama od katalánského autora Angela Guimery v překladě A. Pikhartově, jež v nejbližších dnech sehráno bude v Národním divadle, vydalo právě Nakladatelské Družstvo Máje v Divadelní knihovně Máje, redigované dr. Josefem Štolbou. Drama toto, které mělo sensační úspěch na světových jevištích a jež i po dvakráte dalo podklad pro operní libretto, hodí se výborně i pro ochotnická divadla a stane se asi záhy u nás populární.

⁂ **J. Arbes: Romanetta. VII. díl.** V důstojné řadě Sebraných spisův Arbesových, vydávaných nakladatelstvím Ottovým, vyšel již sedmý svazek prací, označených názvem romanetta, kteréž slovo samo o sobě tak jest spiato se jménem Arbesovým, že nelze si je od Arbesa ani odmysliti. Již před třiceti lety čtenáři češti dychtivě sáhali po číslech tehdejšího slavného »Lumíra«, v němž velezajímavé a originální práce Arbesovy nejčastěji bývaly uveřejňovány, a o jediném romanettu hovořívalo se po Praze více, než nyní snad o všech sebraných spisech. Objevil se Svatý Xaverius a byl literární událostí prvého řádu. Právě takový vzrušující význam tehdy měla romanetta Sivooký démon, Ukřižovaná, Newtonův mozek a jiná.

Z těch dob romanetta Arbesova jsou nejvýznačnějším úkazem jeho spisovatelského tvoření. Spatřujeme-li nyní v Sebraných spisech některý tak známý a milý název, rádi se zahloubáme v ony krásné časy, kdy nám, vroucně nadšeným čtenářům, pomáhalo vyvyšovati a ozařovati romanetta též naše divotvorné mládí. Proto nejnovější kniha Arbesova, ve které kromě proslulého Svatého Xaveria nalézáme také další romanetta Advokát chuďasů a Duhokřídlá Psyche, působí na nás jako milý pozdrav z oněch lepších dob.

Netřeba zvláště připomínati, že v Romanettech shrnuty jsou všechny vynikající vlastnosti Arbesova neobyčejného zjevu literárního, a pokládáme jenom za svou povinnost, abychom je opětně co nejupřímněji doporučili. *Ds.*

Ročník V. číslo 26. vydáno dne 15. března 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Tajemství Eduarda Jelínka.

Prozrazuje J. M.

e mortuis nil nisi bene« bude i mým vůdčím heslem přese všechnu opáčnou tendenci, která z krátkého mého vypravování bude zdánlivě prozírati a jež nediskretním způsobem sice, ale naprosto beze všech zlých úmyslů líčiti bude ze života Jelínkova příběhy, které se tak mnohému zdáti budou neuvěřitelnými.

Vy všichni, kdo jste přítele Jelínka znali, nebo byli s ním dokonce v užším přátelském styku, najisto znali jste také četné jeho »interessantní historie«, bez které vždy předeslané a oblíbené tak devisy, z pravidla jako nepřípadně voleného motta, nebylo myslitelno žádné jeho líčení příběhů ponejvíce zcela prostých, krotkých a průzračných, beze všech zápletek, zhusta i beze všeho pointování, v němž nebylo zhola nic zvlášť poutavého, nebo dokonce vzrušujícího. Ale právě snad proto, že nás očekávání nikdy nezklamalo, měl v nás přítel Jelínek za vypravování svých »interessantních historií« vždy pozorné posluchače, kteří nikdy neskrbili svým uznáním, u nichž měl vždy předem zajištěný úspěch — srdečného smíchu, jehož se dočkal pravidelně v hojné míře hlavně zásluhou našeho věku, v němž veškeré svalstvo těší se ještě tak svěží bujnosti a poddajnosti, vždy ochotno dáti tváři výraz bujné mladické veselosti. — Ó, kde jsou ty časy rozmaru mládí a jeho veselí! . . .

Ale kdo byli jste s Jelínkem i v nejdůvěrnějším přátelském poměru a byli zasvěceni i do všech podrobností jeho života, neměli jste jistě ani nejmenšího tušení o tom, že Jelínek, jehož tak mnozí pokládali za starého mládence, byl vlastně ženat, ano, ženat, — ba dokonce vícekráte ženat! — — — Ale ani to by konečně nebylo nic tak zvlášť neobyčejného a závadného, jako okolnost, že pokaždé až nelidsky, přímo krutě a bezohledně s mladou svou žínkou naložil, s dámou — aspoň ve dvou dobře mi známých případech — velmi sličnou, roztomilou i vzdělanou, opustiv je obě zrádně, zhostiv se pokaždé záludně svých pout sotva po uzavření sňatku! — přese všechny domluvy a všechno energické zakročení s naší strany — aspoň v obou případech, při nichž jsem spolu fungoval jako svatební svědek.

O této skutečně »interessantní historii« obou prvních svých sňatků a rovněž i následujících, nezmiňoval se však náš přítel-modrovous nikdy, ta zůstala širšímu světu utajena, a právě o té chci dnes vyprávět, prose obě jeho šťastně žijící vdovy za milostivý pardon pro indiskretnost, jíž se dopouštím nadzvednutím rouška z tajemství — zároveň i vlastní jich minulosti.

Nevěříte? — Kroutíte nedůvěřivě hlavou? — Nuže, sledujte stručné mé líčení, vyslechněte tuto historii Jelínkových sňatků, jichž jsem byl účasten v uzounkém kroužku očitých svědků, bez nichž uzavření žádného sňatku na světě není možné.

Není mým úkolem podrobiti Jelínkovu povahu přísné a všestranné analysi, abych se dopátral příčiny tak křiklavých neshod psychické jeho záhady, jen zcela povrchně dotknu se jeho v skutku až příslovečné »holubičí ná-

tury«, jeho bez odporu ušlechtilého srdce, plného horoucího — nyní ovšem pro naivní staromódnost do klatby přikázaného — vlasteneckého citu, jejž osvědčoval zejmena známou svou horlivou snahou způsobiti těsný a pevný svazek bratrský mezi Čechy a Poláky, jichž stykům a vzájemné shodě věnoval a zasvětil celý svůj život. Ale zcela malý kouteček, tajený záhyb ve svém srdci vyhradil si přece jenom pro sebe, a ten celičký byl vyplněn něžným a skrývaným citem, citem, jenž plnil všechny stránky historie jeho lásky, do níž nahlédnouti dal jen přísně vyvolenému kroužku nejzasvěcenějších.

Ideálem jeho byla dáma z distingovaných kruhů polských, uvyklá velkým společenským poměrům a těm odpovídajícím požadavkům, které podmínky bylo Jelínkovi těžko splniti zde mezi námi, a proto, jistě po zralé úvaze, nehleděl již ani vstříc splnění tajených svých snů, oddávaje se trpké sice, ale klidné resignaci. Více říci, prozraditi nelze . . .

Před vánočními svátky r. 1889 přítel Jelínek se s námi rozloučil, udávaje s významným a rozjasněným pohledem, že vánoce hodlá stráviti v Polsku. Minul týden, uplynul i Nový rok a ještě týden — o Jelínkovi ani slechu! V den Sv. tří králů zaskočiv před polednem k Náprstkům, ocitnu se zde v malém kroužku hostů, mezi nimiž zočím také hned i Jelínka a k tomu ještě ve společnosti sličné a elegantní dámy, v níž poznávám okamžitě originál známé mi fotografie Jelínkova ideálu. Jelínek představuje mne dámě, ji pak s blaženým úsměvem: »moje žena!« — — — — a jelikož nedůvěřivé a udivené moje zraky setkávají se s pohledy ostatních přítomných, s patrným zalíbením scénu sledujícími, a ve vzezření dámy, přijímající s gracií a vážností rozpačité mé blahopřání, spatřuji nevšední jen distinkci, podávám se nátlaku klamu, zaplašuji v hlavě vířící pochybnosti a počínám konečně věřit v neuvěřitelné, tím více pak, když Jelínek ještě dodává, že hodlají zaskočit cestou od Náprstků také k nám, aby »svou ženu« i mé choti představil. Spěchám domů, abych o sensační události ženu zpravil a na příchod nejméně očekávaných ji připravil. Také ona je jakoby bleskem zasažena, kroutí rovněž nedůvěřivě hlavou — ale na konec i ona podléhá shodě okolností.

A za chvíli jsou skutečně zde, přijímají znovu s roztomilou vážností a blažeností blahopřání a usedají mezi zahájeným hovorem — zasypáni otázkami na podrobnosti tak neočekávaného romantického a přímo zázračného svého sňatku. Ale sotva že Jelínek učiní rukama živější gesto a pátravý pohled mé ženy mžikem přelétne i malé ručky mladé paní, v těsné rukavičky upjaté, je napínavé a výborně sehrané komedii rázem konec. Ženina otázka po snubních prstenech uvádí Jelínka z rovnováhy, rozpaky na něm jsou zřejmy, a — dlouho dusený smích mladé pseudo-paní dovrší akt. Z roztomilé a distingované dámy vyklube se sestra Jelínkova ideálu, podniknuvší malou cestu za hranice. —

Ale pro našeho Jelínka neexistovaly žádné trestní paragrafy! — takové neslýchané protekci těšil se co »polský konsul« u všech úřadních instancí. Proto, sotva že krásnou Polku byl zapudil a tato sotva stíhnout mohla zase rodinný svůj krb, hotovil se neprodleně k sňatku druhému, do něhož vrhl se poznovu, ignoruje veškeré platné předpisy, a zase naprosto beze všech předcházejících ohlášek s kazatelny. Tentokráte byla k vůli rovnoprávnosti a ze stejných sympatií vyvolenou jeho novou obětí Češka.

Byl-li »Eduarda Jelínka první sňatek« rafinovanou salonní komedií moderně francouzského střihu, uplatnila se »Jelínkova bigamie« co zdařilá burleska, která, ač reprise se nedočkala, dlouho tkvěla v paměti všeho vybraného obecenstva nejintimnějšího našeho jeviště.

Ještě během téže zimy, nedlouho po přítelově prvém sňatku, sjednána byla na rychlo romantická výprava do mnoho opěvované hradčanské »Vikárky«. Panoval třeskutý mráz, Praha stkvěla se v hustém kožichu sněhovém a měsíc, téměř v úplňku, přispíval k čarovné náladě. Sezvaná společnost byla četnější. U nás sešly se dle úmluvy obě sestry, slč. *** a Jelínek, kdežto s ostatními smluveno rendez-vous buď na Křižovnickém náměstí nebo přímo ve »Vikárce«, kteráž okolnost byla zvlášť příznivou k uzavření Jelínkova nového sňatku. Starší ze sester * ** byla ihned srozuměna sehrát přidělenou jí úlohu a uzavřít pro nastávající večer s Jelínkem církevně sice neposvěcený, za to ale též naprosto neplatný sňatek, jenž zvlášť tím měl se napínavě a komplikovaně rozvinouti, že Jelínek s mladou svou žínkou a přítel architekt, přidruživši se k nám na Křížovn. nám., osobně vzájemně se ještě neznali a architekt mimo to nebyl také ani z daleka zasvěcen do bližších osobních poměrů Jelínkových.

První výstup, vzájemné představení při setkání s architektem, odbyl se bez závady a sliboval další požitky. Mezitím co Jelínek byl úplně zaujat dvorní službou u nové své choti, s níž v čele průvodu tvořil první pár, ujal jsem se cestou v zájmu ještě většího zauzlení kratochvilné hry, úlohy intrikána, zradiv Jelínka a zasvětiv důvěrně architekta do rozdělených úloh, vsugerovav mu zároveň rovněž složitý part scénický úlohou nevědomého, úklady netušícího.

A jiná ještě náhoda přispěla k souhře. V pořadí na Hradčany ubírající se společnosti, byl jsem s architektem v řadě poslední a tím se stalo, že Jelínkův bratr Viktor za stejným cílem spěchající, nejdříve nás poslední dostihl. I Viktora jsem ovšem neprodleně jako nepovolaný režisér připravil a do úlohy svaka náležitě ho vpravil. Vrozená jeho obřadnost, takt a společenský ohled ke slečně — švekruši, s níž se tohoto večera poprvé v životě setkal, uváděly ho v rozpaky, jevící se v hustém střídání tu příbuzenské intimity, tu zase společenského tónu galantoma k dámě zcela povrchně známé, která konfuse co chvíli rozpoutala bouři veselosti celé společnosti. Mistrně však ovládal situaci přítel-architekt a vyvrcholil na konec při našem odchodu z »Vikárky« improvisovanou hru tím, že pokládal za žert a klamání všechno Jelínkovo konečné objasňování a ujišťování, všechen jeho rozklad, že šlo jenom o nevinnou hru a masopustní komedii.

Tato »Jelínkova bigamie« byla skutečně novou božskou komedií, na kterou dobrý a milý náš Jelínek tak rád společně s námi vzpomínal.

JOS. KRATOCHVÍL:

Z písní starého oráče.

I.

Teplo sálá z lesů,
teplo sálá z vod —
tiše, tiše, tiše,
země rodí plod.

Vzroste nejdřív lístkem,
potom stéblem zas,
na stéble pak bude
zpívat mladý klas.

Až pak bude mnoho
koukolu a chrp,
přetne mu tu píseň
kosa nebo srp.

Lidé chtějí chleba,
zrní přijde vhod —
tiše, tiše, tiše,
země rodí plod.

II.

Klesá slunce, klesá
zvolna v moře tůň,
zbyli jsme tu v poli
já jen a můj kůň.

Ze stodoly slyšet
cepů klep a klep,
já se sotva vleku,
kůň je skoro slep.

Nemusí nic vidět,
jen když umí dřít . . . .
Doma potom někde
svalit se a mřít.

Z rána zas však znova
pěkně na výsluň . . . .
Jak jsme oba sešli,
já i ten můj kůň!

III.

Sedlák tvrdil, že jest
něco víc než já,
ovčák myslil, že jest
něco míň než já.

Přemýšlel jsem o tom
jeda na zápřež,
přišel jsem však k tomu,
že to velká lež.

Sedlák umřel včera,
ovčák teď si leh,
já si lehnu možná
v několika dnech.

Budem v jedné zemi
vedle sebe hnít,
nemůžeme proto
nerovni si být.

IV.

Osmáhnul jsem v tváři,
na kámen jsem ztvrd,
přece jsem však na svou
práci všude hrd.

Člověk z půdy vzešel,
musí k půdě lnout . . . .
Nejdřív třeba orat,
později teprv žnout.

Všecko jmění světa
jest jen klam a mam,
mně má role stokrát
víc než drahokam.

Drahokam byl stvořen
jenom pro svůj třpyt,
práce je však třeba
všem, kdož chtějí žít.

(Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračování.)

astílek se chránil vysloviti osudné slovo »svědectví«.

Žena se trochu vzpamatovala, ustrašený výraz, jenž do té chvíle jí zřel z očí a ze všeho obličeje, prchl; stála chvíli nemluvíc a zamyslila se.

»Když vy nevíte, který to je,« děla poněkud váhavě, »jak že bych já mohla vědět? Ale posaďte se na chvíli, zavolám muže, s tím se snad domluvíte. Je radním v obci, věci od ouřadu se jeho týkají; to víte, já se do toho nepletu a taky se nesmím plésti. Doběhnu pro něho, je ve stáji, hned tu bude . . .«

A chutě vyběhla, bosé bílé nohy jen se zaleskly na černé podlaze. U dveří stály těžké dřeváky, do nichž vklouzla, klapy klapy po dlážděném průjezdě a po chvíli dvojí klapot a blížící se tlumený hovor.

Pan radní vstoupil, mladý muž, urostlý jako lesní jedle, štíhlý v pasu, mohutný v ramenech, krásného, výrazného obličeje, jiskrných černých očí, orlího nosu; bradu měl holou i kníry oholené, jen do polovice lící černaly se husté licousy. Oděn byl v šerkové spodky, starou ušpiněnou vestu, kdysi malovanou, a v hrubou režnou košili; nohy trčely ve vlněných ponožkách a v mohutných dřevácích, jež zul, jakmile vstoupil do světnice, ale šedý, plstěný klobouk, svislý v týl, podržel na hlavě. Žena podle něho, lepotvárná, vysoká téměř jako on, uzardělá, jako malovaná, zkrátka, párek jako dvojice obrázků.

»Pěkně vás vítám!« pravil, podávaje ruku hosti.

I rozproudil se hovor, slovo dalo slovo

Když pan radní zvěděl, oč jde, dal se do hlasitého smíchu.

»Ha ha! kakraholte,« pravil, »rozumu mají ti páni věru nazbyt tam u vás na ouřadě. Posílají vás hyn, abyste jim našel Josefa Voldřicha! To mi připadá, jako by vám nařídili, abyste z korce žita, ve kerým jsou třetina začernalých a dvě třetiny docela bílých zrnek, kerý by člověk rozházel po velkým polním lánu, našel jedno takový začernalý zrnko, z kerýho brabenci malej kousek užrali. Ha ha ha! — můžete nim to vyřídit, těm pánům!«

Mastílek pokrčil ramenoma.

»Mně se nesmějte,« pravil, »však víte, že vykonávám pouze, co se mi nařizuje.«

»Taky se nesměju vám — to by bülo! — ale pánům se směju, co jsou v ouřadech, ha ha ha! Spravujou nás a nemají zdání, jak je u nás. Co pak ještě u vás u soudu, to nic není! — ale u politickejch! Do večera bych vám nedopověděl, dybych se pustil do povídání, co nám sem posílají za lejstra. Samý věci, co nemůžou bejti! — To vám byl patnáct let na Horách pan okresní ádjunkt Bochánek a pořád ještě se nevyznal. Volal nás na ouřad a když jsme přišli, mluvil do nás s vysoka a my jsme nevěděli, co chce a von ještě míň. Tak potom k slovu nepustil a volů a voslů nám vypřezděl, až sum mu jednou řek': Milostpane, povídám, co pa' si tu dělaj' za špásy ze mně! Ty voly si nechaj', mají-li na ně chlív, anebo, až mě zase zavolaj', pošlu nim pár mejch, aby se s nima domluvili, dyž se mnou nemůžou. — Tak von se na tu mou řeč tuze rozzlobil a skákal po tej cimře jako rozčertěnej krocan a dal mě zavřít na 24 hodin a souseda na dvanáct, proto že se prej smál. A dyž jsme si ten trest odseděli, zas nás vzel do vejslechu a zas jsme se nedomluvili . . . a potom sum bül volán ještě třikrát a furt nic a na konec vyšlo, že mne volali a jiného myslili. Tak není to špás? — Inčkyn pan Bochánek je z Hor pryč a politickej ouřad je v Sušici, ale člověku připadá, že je to jedno . . .«

»Nesmíte se divit — ještě se nevyznáme, jsme všickni noví . . .«

»My jsme ještě nikdá nic nezvítězili, třeba se páni vyměnili. Já už nepamatuju, ale nebožtík táta říkával, že to bylo inači, dyž jsme mívali svýho rychtáře. Rychtář kde koho znal a když něco bülo, nákej spor, nebo nedorozumění, věděl kdo má pravdu a opravil to. A potom ještě tohle — u nás lidi nesvětači od včíra, u nás od jaktěživa se chodilo do světa a s károu jezdilo se zbožím, a ty štrachy inčkyn s pasem, s legitimací, jak Pánbu jaro dá! Samá spletenice, samý potahování! Dřívejc rychtář prál: ten a ten je pořádnej, ať se mu pas vydá, a politickej ouřad ho vydal, proto že se rychtářovi věřilo« . . .

»Nu, víte, já jen proto bych vás prosil«, přerušil sluha tyto výklady, »abyste mi pomohl najít Josefa Voldřicha, aby nepovstaly nové zmatky« . . .

»Dobře, dobře, rozumím. Ale jak vám pomůžu, když sám nevím, koho soud hledá. Na tam tej straně« — ukázal směrem ke Stachovu — »povídáte, že jste toho člověka nenašel. Tak by moh' býti jen u nás nebo

v Zadově nebo v Churáňově. U nás to není, u nás jsou dva toho jména. Dolejší, hyn k vodě, to nemůže býti. Ten pravda světačí, ale jen po Čechách, proto že mu nechtěli vydat pas do ciziny, dyž si nevodbůl legrutýrku; hořejší zas dělá šafáře panu Šmídovi, co má tu huť tam nahoře« — ukázal prstem k severu — »a jaktěživ nesvětačil. Já vám inčkyn povím, proto že je mi vás líto, že na boží Štědrej večer tak máte běhat a už sotva se demů dostanete, ale prozradit mě nesmíte, abych neměl mrzutosti s těmi lidmi: řek' bych, že jinej to není, ne-li Josef ze Zadova — víte, říkají tam po domě u Josefů. Ten letos v Němcích bůl, to vím jistotně. Najděte si ho a doručte mu obsilku, však uvidíte, co řikne. Bát se ho nemušíte, je to hodnej člověk. Jen ať se s ním ti páni dlouho netahají — to by mě moc mrzelo; moh' byste to řecti panu soudcovi a vypsat trošku, co vobnáší, tyhle vobsílky hyndle nahoře« . . .

»Buďte bez starosti — jen jednou tu cestu vykoná do Hor. Zaplať vám Pánbůh za to, že jste mě na tu stopu uvedl« . . .

»Nu, nu — dyt sum já taky člověk. Provázej vás Pánbu a, jak sum prál, nic neříkejte vo mně. Máte eště kousek cesty až hyn k Josefům — já bych hyn bůl za půl hodiny, ale vy tam nedojdete, je stoupání a sněhu moc. A potom eště, dyby snad ten Josef to přece nebůl, na Churáňově je taky Josef Voldřich, ten chodil v Němcích, na toho by se ta věc taky hodila. Ale tohle vám jen povídám, hyn vy byste za dne nedošíl, hyn je tak říkajíc do nebe a moc špatná cesta.« —

Mastílek byl zase na cestě, sám a sám jako dřív, jen že stín po jeho pravici značně se prodloužil, ba jako by do nekonečna chtěl utíkati, až v dálné dáli se ztrácel, kde na bílé, míhající se třpytně hladině slabě růžové odstíny se tvořily. Nebe nad ním do nedávna temně blankytné přibíralo zelené tóny a na obzoru ze všad vystupovaly hnědošedé páry, podobné valícím se kotoučům hustého dýmu. Hory v před, hory v pravo i v levo, vysoké, černým lesem pokryté, a v mezerách mezi bánĕmi a hřbety purpurové stíny. Bezprostředně před ním, ve směru, za nímž nohy jeho tíhly, vystupoval ze sněhu les, z nějž slunce už zacházelo, metajíc mu v ústrety hluboké stíny chvojných drv, němě, hluše v před se posunující . . .

A sněhu pořád víc, sypkého, do nějž se bořil jako do jemného prachu a na jehož dně bylo úžasně kluzké náledí.

Došel toho lesa, zapadl v jeho němý stín. Hluché, nesmírné mlčení jej obklopovalo, žádný šelest, ni nejmenší vánek větru nenarazil na jeho sluch, ni jediný ptáček nezacvrlikal, jen tiše tichounko sníh se ronil s husté chvoje nad jeho hlavou a lepil se mu na šat jako drobné jíní . . .

Když vyšel z tohoto lesa, vystupoval před ním svah ještě daleko strmější těch, jež do té chvíle přemohl, a závěje byly ještě hlubší; také cesta se mu zase ztratila. Než, to jej nepolekalo: viděl na svahu přímo před sebou skupiny chat. To byl Zadov — nad ním už jen je Churáňov, proletělo mu hlavou, a pak je konec světa . . .

Nebyly jistě ani tři hodiny, ale slunce již nestálo na nebi, ba, zašlo už za horami, jež strměly na jižní a západní straně; jen pablesk jeho jako živá výheň ozařovala obloukovitá, táhlá jich temena, na nichž sníh zahořel, metaje růžová, ohnivá i nachová světla, i nebe samo nachem se přiodělo a páry v levo, jež vystupovaly z potoka, přibraly fijalové a modré odstíny; v pravo pak, k severu vynořila se z mihotavých blyskných sněhů ohromná massa Ušniperku, vladaře na pohled těchto končin. Podobalo se mu, že tato hora přímo oblohy se dotýká svým dotud slunečným jasem oblitým čelem: netušil, že Churáňovská hora je o dobrých třicet metrů vyšší.

Dostal se k prvním chalupám Zadovským a ptal se, kde to je u Josefů. Zvěděl, že, ztrativ cestu, příliš v levo se uchýlil; dva hoši se k němu přidali, na cestu jej uvedli, ukázali mu: obloukem v pravo po svahu stezka probíhala; za dobrou čtvrt hodiny že bude u Josefů . . .

Zapadl do lesíka. Břízy, jívy, holé jako pometla, mezi nimi potroušené smrčky, jednotlivě i v malých skupinách stojící, chamraď různého křoví, skoro úplně sněhem zalehlého. Hluboký stín vůkol, soumrak jako by se trousil s nízké oblohy, jejíž blankyt se měnil znenáhla v kovovou šeď, po níž se rozbíhaly purpurové rýhy; za to modrá barva nebes jako by na sníh byla přešla, jenž se v dáli kmital jako slabě hořící síra . . .

Uchozená ta stezka nijak nebyla — všude sypký sníh, pod nímž se krylo hrbolaté náledí. Drsná pouť touto zamlklou, opuštěnou samotou, kterouž kráčel přímým směrem k Ušniperku, s jehož temena odpadla ohnivá zář, do nedávna na něm planuvší, a na jehož svahu se černal les.

Bylo mu smutno. Soumrak, jenž dosud se trousil, pojednou jako by se sypal; před chvilkou ještě viděl v pravo pod sebou Kůsovské chalupy; nyní již mu mizely obrysy jejich v mihotavém šeru. Večer padal. Štědrý večer! . . . už nedojde domů, i kdyby nastal konec jeho hledání tam u Josefů, kamž za nedlouho musí dospěti! . . . V nejlepším případě, dovede li jej kdo přímo do Milova, dorazí domů k sedmé hodině . . Co ti tam se zatím načekají v samém strachu o něho! . . . Třetí

den už byl pryč z domova — jak že by žena mohla za to míti, že dosud nemohl vykonati, co mu bylo uloženo! . . . Kdyby, odcházeje, byl tušil, jaké obtíže mu nastanou, byl by ji upozornil, připravil . . . ale takhle není možno, aby se nedomýšlela, že se mu přihodilo něco zlého. Bude pamatovat, ubožka, na tento Štědrý večer! . . . Což bylo opravdu nezbytno, jej takto vyštvati? . . Pan soudce měl míti s to rozum . . přece věc tak tuze nenaléhala . . pan soudce mu taky mohl říci, nevypátrá-li do dneška do poledne onoho nešťastného Josefa Voldřicha, aby se vrátil domů, vzhledem k tomu, že je Štědrý večer, a aby pak po svátcích pokračoval ve svém hledání . . . Kdyby aspoň věděl, oč běží a je-li doručení obsílky skutečně tak nevyhnutelně naléhavé . .

V tom to vězí! . . Kdyby pak jeho vinou se stala nenahraditelná škoda . . . Ubožák se zachvěl; prchla představa ženy i dětí a z padajícího šera vynořila se mu přísná tvář soudcova a oči jeho představeného zabodly se mu do duše . . .

»Mastílku!« — slyšel řeč — »teď vidíte, co máte na svědomí! . . . jak odčiníte, čím jste se provinil proti člověku, jehož osud visel na včasném doručení obsílky, kterou jsem vám svěřil? . . Mohl jste si myslit, že bych vás byl hnal do této cesty bez naléhavé nutnosti? Vy jste zanedbal povinnost svou, vy jste se prohřešil proti přísaze, kterou jste složil! . . . Toto strašné svědomí vás bude doprovázet po veškeren čas vašeho života! Škoda, že jste byl vojákem a nevíte, co je povinnost! Každý člověk ji musí konat, nechce-li aby byl zavržen! Spatného jména zanecháte svým dětem!« . . .

Zrovna ji slyšel tu řeč. Podobalo se mu, že mu ji krákorá do uší hejno černých havranů, jež přeletujíc přes jeho hlavu, tíhlo k černým lesům Ušniperku . . .

»Ne, ne . . nedej Pánbůh!« šeptaly jeho rty, »neřekne se o mně, že jsem neučinil vše, co mi velí moje povinnost! . . . Děj se cokoli, já Josefa Voldřicha najdu. Lépe zmeškat Štědrý večer než potácet se dlouhým životem s výčitkou v duši« . . .

Za čtvrt hodiny že bude u Josefů, řekli chlapci, kteří jej přivedli na cestu. Půl hodiny již se ubíral touhle stezkou a ještě pořád tam nedocházel. Zatrolené, záhadné vzdálenosti v těchle horách! Klamou samy nebo mýlí se lidé? . . .

Už jej i napadlo, nedohlédl-li dobře, nešel-li už mimo, nepovšimnuv si zasněžené chaty, jež dojista jako mnohé z těch, co jich dnes a včera viděl, v sněhu tak se ztrácela, že se podobala sněhovému kopečku. I za bílého dne se člověk mohl mýlit, což nyní teprv, v tomto šerém, s každou vteřinou houstnoucím soumraku. Stanul, uvažoval, neměl-li by se vrátit. Po nějakém váhání se rozhodl, že půjde dále. Zmýlil-li se, po své stopě v sněhu zanechané najde i potmě cestu nazpět; kdyby však padla noc, než k Josefům dojde, kdo ví, kam by mohl zabloudit.

Vyšel z lesa; nyní po jeho levé ruce rozkládal se holý svah, mírně se k němu klonící; v pravo dolů do údoliny ke Kůsovu, černalo se husté chvojné mlází.

Šel ještě kousek cesty, snad jen dvě nebo tři minuty, ale jemu ten čas se zdál až příšerně dlouhým. Cesta zase stoupala a jemu se podobalo, že už už se šplhá nahoru na Ušniperk . . .

V tom zvonku hlas se ozval bezprostředně před ním . . . Bim bam, bim bam, stříbrné, unylé zvuky v té velké tišině; jemu bylo, jako by samy tyto drsné hory, tyto širé zasněžené lány pozvedly svého hlasu na Boží chválu a jemu na útěchu. Klekání štědrovečerní řečí tak slavnostní, tak sladkou, tak plnou nadzemské něhy k duši mluvilo, že slzy mu vytryskly z očí . . .

Bim bam, bim bam — zpíval ten zvon . . . a on se poznamenal křížem a rty jeho šeptaly: »Anděl Páně zvěstoval Panně Marii poselství« . . .

A než dořikal modlitbičku, už byl u chalupy, nad jejíž střechou čněla vížka se zvoncem, jehož poslední jasný zvuk slabounce usínaje právě dohlaholil. Stanul pod malým oknem, hotuje se vystoupiti na schůdky vedoucí na zápraží. V tu chvíli někdo rozžal světlo v přibytku, jasný paprsek vyskočil oknem, zatetelil se, zamrkal na bílém sněhu, a zároveň tlumeně, jako by s výšin se snášel, zaletěl k jeho sluchu zpěv, sbor milých dětských hlasů, vánoční píseň:

Narodil se Kristus Pán,
veselme se! . . . .

Sáhla mu ta píseň na srdce, bylo mu, jako by své děti zpívat slyšel. Štědrý večer jim nastal, dětem zde v zastrčené, zasněžené chaloupce, na pokraji pustých, dřímajících lesů, a netoliko dětem, ba, všem lidem dobré vůle. Ježíšek k nim sestoupí, naděli jim, radosti přinese . . .

Ježíšek? . . nadělí? . . radosti přinese? . . .

Ach, nikoli Ježíšek, sluha soudem poslaný k nim vstoupí a s ním strach . . . a všeliká radost, štědrý večer, svátky . . . všecko se jim zkazí. Však viděl a cítil, jak nevítaným je všude, jak se bojí jeho i jeho poselství . . .

(Pokračování.)

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

tál jako přimražen. Jako jehlami probodávala ho slovy svými. Nečekal od ní ani tolik slov, ale každé z nich bylo ostré jako dýka. Ale nevracela jí stejnou oplátkou, s čelem odevzdaným stál u ní, doufaje, že snad za okamžik se změní, že snad přece uzří opět jasnou tvář u ní, třeba jen jediný pohled smířlivější na rozchodnou.

Ale čekal marně.

Lea spěchala se svou prací, jakoby tu ani hosta nebylo.

»Bude mně smutno v Praze,« řekl po chvíli trapného mlčení, když se byla i teta kamsi uchýlila.

Zase mlčení.

»Tedy s bohem, Leo, vzpomeň si někdy, že —« Jaroš nemohl domluvit pohnutím. Vztáhl ruku svou k ní ve vřelé touze aspoň jednou ještě, naposled stisknouti ruku tu jemu tak drahou.

Lea se však nepohnula na svém místě. Sklonila hlavu ještě níže nad prací.

»Ani ruku mi nepodáš? Ani tolik soucitu nemáš se mnou?«

Jako automat vztáhla své štíhlé prsty, beze slov a bez pohledu. Jaroš ucítil chlad její ruky ve své a cítil bolest odmítnuté lásky hluboko ve svém nitru.

»Dravý egoismus tvůj strhne ti všechny břehy naděje,« žaloval Jaroš ve svém bolu, když se vracel domů. »Zalekl jsi ji svou slepou vášní, zaplašil a svým sobectvím otevřel jsi jí, odhalil jsi jí celou svou duši. A tak povede se ti vždy a všude. Oheň tvého sobectví spálí každý květ lásky, který vypučí v zahradě tvé touhy a připraví ti nekonečná muka, palčivou žízeň . . .

IX.

Co platno bylo Jarošovi živit vzpomínky na Leu bezúčelným prohlížením suchých kvítků, jež kdysi od ní dostal a sobě vylisoval! Co platno toužit a nač vůbec vzpomínat! Lea jistě také na něj nemyslí, snad už dávno zapomněla na ty první úsvity neočekávané, náhle probuzené lásky mladého muže . . . snad už i nová touha zaševelila její myslí . . . kdo ví?

Dva, tři měsíce zoufalé trýzně uplynuly Jarošovi v přípravách k novému studiu. Dal se zapsat na právnické fakultě, navštěvoval a nenavštěvoval přednášky, jak se mu to právě hodilo, a doma nad otevřenou knihou některého filosofa začal se připravovat k životu, o němž neměl dosud zkušeností žádných, vyjma onu palčivou lekci, kterou mu udělila Lea . . . Ta Lea! Co krve vzkypělo mu již v žilách pro tu tvrdohlavou Leu, která mu první postavila před oči zrcadlo, v němž spatřil s hrůzou svou tvář, na níž zračila se jeho nahá duše. Byl to výstražný signál, který mu osud vztyčil před cestu, chtěje mu dáti na srozuměnou, aby se vyhnul raději ženě, jejíž srdci neporozumí, jejíž úmysly nezbádá? Byl to anděl z nebe, který měl uvést kroky jeho na cestu pravého poznání, k pramenům sebepoznání?

Tak často se Jaroš zamyslil a uvažoval. Život jeho duše byl zoufalým zápasem mezi touhou a odhodláním, zmatenou volbou mezi láskou a nenávistí. Zúmyslně vyhledával knihy, jež líčily ženu jako nepřítele muže, v nichž vystupovaly zlé a osudné vlastnosti žen na úkor dobré jejich polovice, a snažil se vypěstovati v srdci svém odpor k těm tvorům svůdných forem, ale protivných povah . . .

*

Do prvého poschodí dvorního křídla domu, kde Pavlovi dosud bydleli, přistěhovala se v listopadu nová strana. Vítek, který dosud k Pavlovům docházel, vypátral, že je to rodina nějakého železničního podúředníka. »Mají několik hezounkých dcerušek« oznamoval jednoho dne Jarošovi. »Pozor na srdce!« Jaroš ušklíbl se jen, ucítiv osten té poznámky a neuznal Vítka ani za hodna odpovědi.

Ale když odcházel druhého dne do přednášek, neopomenul ohlédnouti se po pavlači v prvním patře. Nebylo tu nikoho, ale pozornost Jarošovu upoutalo visící tu bílé prádlo na šňůře. Zahlédl tu dlouhé ženské punčochy a několik nočních kabátků, zdobených krajkami.

Věc nepatrná, nestála by za povšímnutí, ale fantasie Jarošova přikouzlila si k těm štíhlým punčoškám a k těm bělounkým kabátkům mladá líčná tilka, která rozvlnila klid jeho srdce, které se dosud vzpíralo svůdnému vlivu dráždící smyslnosti. Poprvé pocítil Jaroš v srdci svém jakousi prázdnotu, kterou dříve vyplňovala nelaskavá, zlá, neuprosná Lea.

Ley není více v srdci jeho. Snad se již vystonal z té chorobné, náruživé, neplodné lásky k ní. Hlavě jeho se nějak ulehčilo a

s čela zmizely chmůry. Bylo mu vůbec tak nějak lehčeji, jakoby na křídlech se vznášel, když šel ulicí. A ku podivu, jakoby všecka ta obtížná tíseň a ta nechuť všeobecná jej byly opustily. I ta nenávist k ženám, ten zapřísáhlý odpor, který je činil škaredými a nelákavými v jeho očích, zdálo se, že se vytrácí z jeho nitra. »Hle, jak je ta dívka tamhle roztomilá!« . . . Srdce v něm zahořelo a oči zajásaly při pohledu na pěkný zjev dívky, která jej právě předešla, nesouc na levé ruce plátěnou brašnu.

Pozoroval její pružný krok, štíhlé, sebevědomé vypjetí svrchního těla a její pěkný v řecký uzel spletený účes. Tváře její neviděl, ale tušil, že bude asi krásná.

Dívka šla rychle, vyhýbajíc se svižně hustému davu lidí. Kdykoli zdloužila se mezera mezi ní a Jarošem, zrychlil tento krok, boje se, aby ji s očí neztratil. Zahnula do ulice Celetné. Za ní! Na Ovocný trh. Zde se zastavila. Zahlédl její výrazný profil semitského koloritu a dlouhý stín jejích hnědých řas. Srdce zabušilo v něm znatelněji.

Přiblížil se skorem až k ní. Cítil se k ní mocně vábен, kouzlem nějakým přitahován. Vpil se nedočkavým zrakem v její tvář a čekal, brzo-li se doktne jeho tváře paprsek jejích temných očí . . . Obrátila se a zavadila o něj krátkým, nic nevyznívajícím pohledem. Zdála se mu krásnou, ale jaksi přísnou a uzavřenou . . . Podrážděla však jeho vášeň a nutila ho k výboji. Nepůjde již do přednášek a bude ji stopovati, ať si jde kamkoli. Musí vypátrati, kde bydlí ta slíčná neznámá. Snad ona je tou, která vyplní prázdnotu jeho srdce a která . . . Ale což jeho chorobné, jeho dravé sobectví? Zarazil se poněkud a přemítal. Jak by ti bylo, kdyby tak z nenadání jiný se k dívce přitočil a odvedl ti ji? Váhal s odpovědí, hledaje očima slídivýma krásnou hlavu neznámé dívky, která se ztrácela v pestré směsi tržiště. S hrůzou pojednou seznal, že mu zmizela. Zapomněl na otázku, kterou si před chvílí dal a jal se pobíhati po tržišti, jako zmámený. U vchodu do »Bazaru« ji zahlédl konečně. Málem by mu byla unikla. Vrací se asi domů. Půjde za ní. Proběhl chvatně bazárem a vida, že zahnula v levo na »Příkopy« ubíral, se volně za ní. Po chvíli byli opět na Poříčí.

Srdce Jarošovo již bušilo. Jak je vábná, jak vábná!

Líbilo se mu, že se neohlíží, že není koketní, ač přiznati si musil, že by nerad viděl, kdyby si ho vůbec nepovšímla.

Aspoň u domu kdyby se ohlédla. Pozdravil by ji zdvořile a dlouho a významně by se na ni zahleděl. Ale co to? Jaroš překvapen stanul, vida, že vchází dívka, již stopoval, do domu, v němž sám bydlí . . .

Vzchopil se a pospíchal za ní na schody. Stála již na pavalči v prvém patře, když tam doběhl, ukazujíc matce, co nakoupila . . .

Štěstí jde za mnou! volalo to v Jarošově nitru a údy chvěly se mu překvapením a mocným pohnutím.

Stál, drže se schodiště, stál bez ducha, jen očima hltal štíhlou postavu krásné slečny, která mu připadala zosobněním rozkoše. Až zašla . . . Pak ještě zůstal na místě, a patře na bílé prádlo ženské, rozvěšené na šňuře . .

»Dobré chutnání!«

Krev vběhla mu do tváří. Ohlédnuv se spatřil za sebou Toničku ze shora. Jizlivě se smála a posměšně si jej měřila, jdouc kolem něho v pose uražené hrdosti.

X.

Pro Jaroše začala doba plná rozruchu, plná neklidu, nervosního očekávání a útrapné nejistoty. Doba neklidného vyčkávání, brzo-li se objeví ta, k níž nesly se všechny jeho myšlenky, brzo-li se přiblíží ten rozhodný okamžik, který učiní skutkem jeho přání, palčivé, žíznivé, přiblížiti se jí, osloviti ji, vyznati se jí.

Kolikrát denně přeměřil v rozčilení schody, přešel kolem pavlače v prvém patře, nahlédl žíznivým pohledem ke dveřím jejího bytu.

Konečně nadešel ten vytoužený svátek jeho duše. Dohonil ji jednou na schodech, když domů se vracela a oslovil ji s dlouho připravovanou odvahou.

Při kvapena se ohlédla, tázavě upřela hvězdy svých očeк k němu a jaksi soucitně, pozorujíc jeho obličej úzkostí a vášní zúžený, opětovala uctivý jeho pozdrav.

Nebylo mnoho hovoru mezi nimi na poprvé, ale Jarošovi, odcházejícímu po chvíli k svému bytu, zdálo se, že procítil nebe v jejím prozářeném pohledu a že hudba jejího hlasu promluvila účinněji než dlouhá rozmluva. Jaroš den ode dne cítil se více poután k slečně Klotyldě Zunové.

Brzy podařilo se mu provoditi ji z rána do trhu.

Otevřel jí při té příležitosti hned srdce své a s tváří blahem prozářenou, v níž čisti mohla i bez jeho výkladu, ujistil ji, že ona jediná je s to štěstím naplniti jeho duši.

Uvěřila mu, ale, ač srdce její zdálo se být také pohnuto, nedala jemu hned vycítit stav duše své.

Ani z tváře její nevyčetl nic podstatného, k čemu by mohl připoutat své rozpučelé naděje. Dráždilo to ještě pronikavěji jeho vášeň a stupňovalo jeho horečku lásky.

Když se ocitl opět v samotě své a bratrovy světnice, chvěl se touže nejistotou, trápil se

touž mukou jako dříve. Jako spásná hvězda tetelila se ve tmách jeho budoucna hvězda její krásy, jejího půvabu, jejího bujného, teplem sálajícího mládí.

Vzdychal po ní v chorobné extasi zaujatého zbožňovatele, modlil se k ní jako k vykupitelce z těch svých útrap, neočekávaně a jako zdroj leta přikvačivší žádostivosti. Nervy jeho byly na nejvýše napjaty. Nepřemýšlel dosud jak učiní, jak uskuteční svá vábná zdání, sny, které jej unášely, jen to bylo mu jasno, že Kloťa, jak nazýval slečnu Zunovu ve svém nitru, stane se jeho ženou.

Kdy to bude? Kdy ustele osud jejich lásce přiměřené hnízdo v zášeří teplého krbu, to bylo ovšem dosud otázkou budoucnosti, ale otázkou tak palčivou pro Jaroše, že nebylo dne, nebylo chvíle, kdy by byl neupíral všecken svůj hled ke krvavému, ale jakoby oparem mlhy zacloněnému slunci svých tužeb.

Studium by mu ovšem tu dobu neuspíšilo.

Ale jaké rozmýšlení! Hodlal sice mnoho, vytyčoval vysoké cíle svým snahám. Může-li však nyní vyčkávat, může-li pokračovat na dráze zahájené, může-li setrvávat při suchém, úmorném, bezúčelném a nejistém způsobu života?

Jaroš snažil se utlumiti v sobě lepší vzněty, vážnější snahy, slibnější podněty.

Smyslné podráždění, jež dosud spalo, mlčelo v jeho bytosti, prolomilo důvody jeho jeho rozumu, zvrátilo zelenající se pně jeho vysoko vytyčených cílů a zatopilo kvetoucí tůni jeho duše . . .

V budoucnosti jeho života vyznačeno bylo jediné místo a tím místem byl teplý krb rodinný, k němuž tulí se dvé těl, spitých mládím, láskou a žádostivou, žíznivou touhou . . .

XI.

V pokoji, který sousedil s pokojem bratří Pavlových, bylo jednou neobyčejně živo. Vítek a nějaký jiný ještě kamarád seděli tu v živém hovoru s paní Valentovou. Tato seděla uprostřed nich na kožené pohovce, vyjímajíc se podivně mezi nimi ve svém červeném županu, s vlasy spletenými ve dva dlouhé ruliky.

Jaroš jda pokojem, chtěl vklouznouti do svého pokojíku. Byl by se rád vyhnul dnes této společnosti, jsa pln nových tužeb a vznětů.

»Pojď mezi nás, Jaroši«, zadržel ho však Vítek, »hádáme se o náramně důležité otázce . . . Sedni si pěkně třeba zde u mne a slyš! Mluvíme o manželství a ty, jako bystrá hlava budeš moci podati svůj úsudek. Tady paní Valentová a přítel Vojan soudí, že je lépe oženiti se brzy. Naproti tomu namítám já, že lépe neženiti se hned, nežli až teprve, když člověk má řadu let za sebou —.«

»A jisté zkušenosti,« vskočila mu do řeči paní Valentová, ukazujíc řadu svých bílých zubů za hlomozného smíchu.

»Ano,« pokračoval Vítek, »ty zkušenosti jsou velmi důležitou okolností, zvláště pokud se týče poznání vší vaší (totiž ženské) chytrosti, všech zbraní, jichž umíte při různých příležitostech použít, chcete li zasáhnout svou obět na místě nejcitlivějším.«

»Proč se bojíte, proč jste tak nestateční?« smála se paní Valentová dále.

»Protože jste podivná stvoření, v jedné ruce držíte zbraň, druhou nás objímáte,« dokazoval Vítek. »Ale dosti jsme věc již promrskali, ať nám poví on, co soudí o ženách, totiž o časných sňatcích.« (Pokračování.)

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

Popeleční středa.

V zamžených oknech skvěl se přísvit rána
a jeho lesk měl divně ostrý hrot.
Po šťastné noci dumá u piana
bílý a unavený pierrot.

Před hodinou tu ještě tóny chvěly,
dráždilo smysly bujné veselí.
O radosti dva rety vyprávěly,
a jejich horké, dlouhé pocely.

Ó, jak se náhle změnilo vše rázem!
Jen zvláštní vůně po ní zbyla tu
a bílý květ, jenž s šatu sklouz' jí na zem —
Však nezbyla ni naděj návratu.

Dopito víno. Převrženy číše.
Umlkly dávno písně veselé.
A v oknech den se objevuje tiše
tak šerý, mdlý, jak barva popele.

A pierrot tu růži pošlapanou
v podivném smutku ke svým retům zdvih';
dvě velké slzy s očí jeho kanou
pro mrtvé mládí, veselí a smích . . .

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Pravda bylo, že Hýrová vzplanula k Baumannovi divou láskou. Byla náruživou navštěvovatelkou divadla, ve kterém nalézala pookřání její duše, umdlená neblahým manželstvím a znavená finančními operacemi a starostmi o zdar podniků, do nichž šla slepě, jak Vlach kázal.

Divadlo ji tak příjemně rozčilovalo. Z počátku jako celek — dlouho byla otrokyní jeho efektů, jeho mámivých přetvářek a líčených krás — ale konečně — když už se pokládala za bohatou paní, napadlo jí, že by si měla také po něčem sáhnouti do této lákavé změti. Pomyslila si, že by měla nějak na sebe strhnouti něco z těchto požitků, které její smysly dráždily tolikerým způsobem.

Proč bych nemohla? Proč bych nesměla? Není mi třeba míti ohledů. Také moje duše chce konečně na okamžik umdlít rozkoší vybraného požitku — volala k sobě nesčíslněkráte, pokládajíc za nejvyšší potěchu nějaké splynutí s něčím, co je v divadle nejlákavější.

Po nějakých rozpacích — po přemítání, při němž jí bušilo v skráních jako v horečce — objevil se před jejími zraky jako zosobnění vší divadelní vábivosti — jako souhrn všeho blaha, které divadelní klamy mohou poskytnout — Baumann.

Slyšela tolik vzdechů při jeho vystoupení, šílené téměř blouznění děvčátek, které ještě nebyly se vyzuly z dětských střevíčků, horování usedlých dám — viděla zapálené oči krásných paní, když se Baumann objevil — cítila, jak divadlo prožehují divné proudy, když se rozepěl v kouzelných áriích oper — sledovala, jak je pohlcován téměř tento těžkopádný pěvec hledištěm, když mohutným orgánem ohromoval prostoru — a byla tím tak vyvrácena z kolejí rozumu, že si jedné chvíle řekla: Ten musí být mým!

Myslila si, že bude jejím všechna ta krása hudby, soulad sborů, úpravnost jeviště — celé divadlo že sevře a na sebe strhne, bude-li jejím tento ramenatý pěvec, pro kterého tolik žen třeští, o němž se všude vypravuje, po němž každý vzdychá. Zdálo se jí, že nemůže býti větší rozkoše než padnouti v plen tohoto obra — který dle jejího mínění na svých ramenou nesl celé divadlo.

Kdyby ho obejmula, kdyby ho strhla do svých loktů — všecko bude její: svět, ve kterém prochází jako princ podmanitel — nádhera všeho toho, co oslňuje přeplněný dům diváků — a on sám: pěvec hlasu kovově mohutného, drahocennými látkami brzy zahalený, brzy těsnými úbory dávající v pospas žádostivých očí pružné tělo v koketních pósách.

Už to nebyla pouhá žádost — to byl již skutečný hlad, čemu podléhala Hýrová ve svých tužbách, kdy věšela se ve svých představách na hrdlo tenoristovo, strhujíc jej násilně k svým ramenům zmítaným nenasytnou žádostivostí...

Proto otevřela salon ve svém domě — aby k ní mohl přijíti Baumann nenápadně a přece s hlavou vztýčenou. Hýrová si pomyslila, že si může dopřáti tohoto luxusu, aby nejoblíbenější a celou Prahou zbožňovaný pěvec stal se hvězdou slavných večerů u ní. Provedla vše drobnou politikou jednoduchých prostředků, úzkostlivě vyhýbajíc se všemu, co by mělo dáti dychánku její domácnosti ráz vyzývavé chlubnosti.

Tak se dostala v přímý styk s Baumannem — ostatní rychle se vyvíjelo logicky a pravidelně, jako když se hřídel otáčí.

Teprve při skandálu s Lucarem zaskřípělo to, až všem uši zaléhaly. Když se Praha klevetivá vrhla na tuto kost a v půtce o její zbytky rozvířil se prach, ve kterém bylo těžko rozeznati bílé od černého — zarazila se Hýrová. Povyk byl tak mocný, že se zatřásla i její okna — neboť vír anonymních listů, chumáče výstřižků z novin a metelice všetečných otázek, farisejských steskú, úskočných napovědí a uhlazených opovážlivostí zabral i předměstí v zmatený kolot. Hýrové bylo z něho tak úzko, že zavírala oči a ztrácela chvílemi rovnováhu...

Po té přišly zprávy, že je Baumann v křížku se Sirotkovou. Anonymní dopisy pověděly Hýrové, že jsou v Baumannově domácnosti zlé půtky. Sirotková rozžárlila se na bohačku z předměstí a jala se bránit návštěvám Baumannovým u Hýrů. Tenorista jenom dvakráte mohl vykrásti se k Hýrovům, a tu teprve na veliké doléhání doznal, jak je sužován žárlící vdovou, které však nemůže a nedovede se vyprostit.

Baumann vyíčil, kterak ho podporovala energická ta ženuška, když ještě studoval, jak všechno jmění obětovala, aby získal jména. Jak jej nutila k studiu, získávala mu novináře,

sháněla v agenturách přízeň, když se všude jeho hlasu smávali.

Vypověděl Hýrové, že byla nejdůkladnějším jeho učitelem německé výslovnosti, když jej doma nechtěli a sháněl proto v Říši angažmá. Všude byl odmítán, že vyslovoval tvrdě. Sirotková s ním cvičila všechny role, předehrávajíc na klavír, dávajíc mu opakovati, co znělo nelibě. Celé jmění své obětovala — — — —

2301

»Ta ze mne učinila tenoristu,« zavzdychal Baumann. »Nepovolila a nepopustila. Byla mým nejpřísnějším kritikem, učitelem — často i kaprálem, bylo-li třeba. Proto jí neopustím, byl bych nevděčným zvířetem, kdybych jí odkopl teď, když jsem na vrcholku.«

»Rád mám vás, milostpaní, jak jsem dosud nikoho rád neměl,« řekl Baumann se zdánlivým klidem, jako by hovořil o počasí, ale hlas se mu chvěl. »Ale tu ženskou zradit, bylo by hříchem —«

Hýrová seděla v lenošce jako figura z vosku, když Baumann tak suše činil své vyznání. Dívala se před sebe jako hypnotisována. Baumann byl se již odmlčel a sledoval jen, co vyčte s tváří jejích. Ale to byl výraz sfingy, ničeho neprozrazující . . .

Už bylo příliš dlouho ticho. Oběma z něho bylo úzko. Ale Hýrová sebou nehnula. — Vyskočil tedy Baumann. Padl před ní na kolena, obejmul jí a přichyluje hruď její k sobě, šeptal: »Chcete-li si mne vzít, jak jsem, jsem váš. Jenom Sirotkovou nezapudím. Jsem-li dobrý i s tou přítěží — tu jsem —«

Hýrová odpověděla křečovitým pláčem. Stiskla však při tom hlavu Baumannovu, ovinuvši paže kolem jeho šíje. A zulíbala klečícího vášnivě jako by do něho chtěla vtisknouti všechny žáry, kterými tolik již trpěla.

To líbala Fausta, Lohengrina — všechny reky slavných oper — to objímala vylhanou nádheru jeviště — celovala nejokázalejší slávu výbojného umění divadelního — pokládajíc za největší úspěch svého života, že doletěla konečně až k tomu slunci, do kterého se od dětských let neopovažovala upřímně podívat.

Baumann zmítající se v jejích loktech, pustošící krajkoví jejího úboru, rozpoutávající její vlas — líbaný a líbající, podmaňující již brutální neostýchavostí, vítězící v těchto sladkých vteřinách — přicházel právě tak v nejrozhodnější chvíli jako Zeus, když do železné komnaty dcery argejského krále snesl se v podobě zlatého deště — — — (Pokračování.)

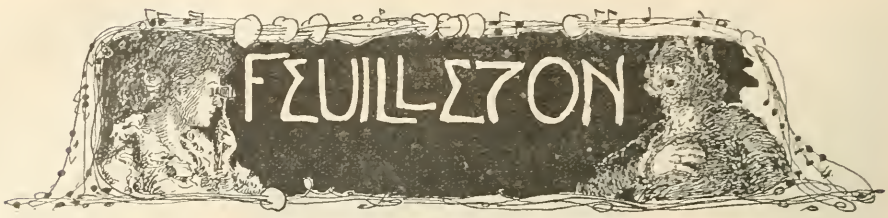

MELCHOR DE PALAU:

U řeky jsi slíbila mi
věrnost až ke hrobu tmám.
A ta řeka zná tě dobře —
Zašplouchla. Proč? Nevím sám.

A. P.

NÁRODNÍ A MĚSTSKÉ.

Od příští zimy bude míti česká Praha dvě divadelní scény. O překot dostavují Městské divadlo Král. Vinohradů, které vyrostlo z dlouholetých tužeb a vzdechů po druhém velkém našem divadle. Je to přímé děcko Národního divadla — legitimní i po té stránce, že je uvádí v život bývalý ředitel a do jisté míry i tvůrce Národního divadla, F. A. Šubert, a že je finančně a správně udržovati bude Družstvo, které po 18 let řídilo osudy Národního divadla.

Obě divadla různí se však od sebe až nápadně. Národní divadlo má za sebou dlouholetý vývoj, tradici, pevný kmen návštěvníků a — zemskou subvenci. Pěknou subvenci. Správcové jeho potřebují každého dne sáhnouti jen za polštář a najdou tam přes 800 K. To je peníz velice respektní, o který se dá opříti něco úvah a projektů. Zaplať Pán Bůh, že je v takové výhodě tento zemský náš ústav. V tom ohledu Městské divadlo je úplně bez opory. Spoléhá a také spoléhati musí pouze na repertoar. Poněvadž je výhodně umístěno, hezky vzdáleno od Narodního divadla a pohodlně bude zařízeno, tvrdí znalci, že bude prosperovati i bez subvence. Ale správní výbor, v němž zasedají vyškoleni divadelníci, přece jenom nechce věšet budoucnost divadla na jediný hřebík. Aby počítati mohl s

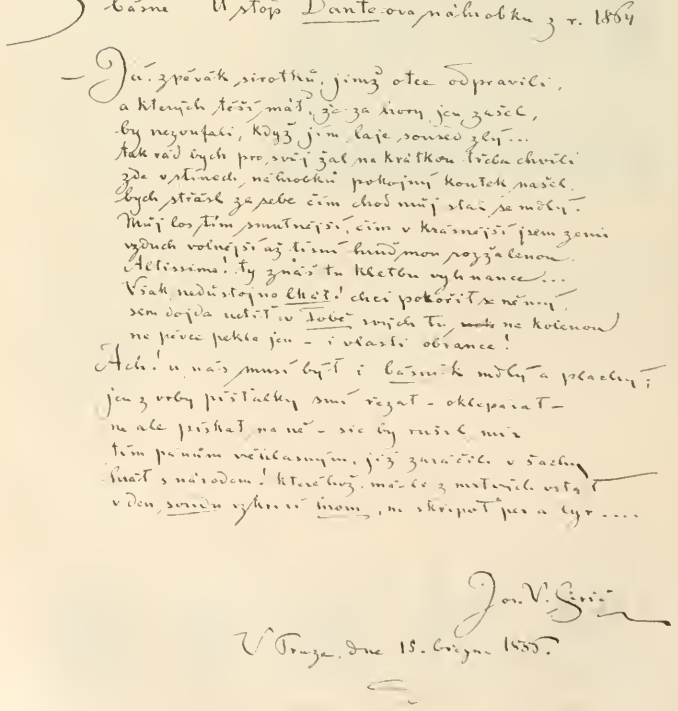

1719

jistými výsledky, rozhodl se již definitivně, že do Městského divadla uvede komickou operu a operettu, která nyní všem divadlům finančně jde k duhu. Vyslovili jsme se proti tomu, bránili jsme samostatnost činohry — ale finančníci a kalkulátoři přišli s takovými kolonami číslic, že až zrak přecházel . . . . Povíme o té věci při jiné příležitosti jinak ještě svůj soud.

Pro dnešek bychom rádi dotkli se předmětu, o kterém se v literárních, ale i v ostatních kruzích

si na Vinohradech kordy, viděli jsme vážný zárodek neshod, informovali jsme se o věci a můžeme na základě bezpečných zpráv ujistiti, že se věci mají jinak.

Spojené Družstvo vzdalo se definitivně plánů ucházeti se o Národní divadlo. Kdyby nebylo dostalo ve správu divadlo Městské, bylo by se klidně rozešlo. Nebude se ucházeti o Národní, poněvadž ani boj sám, ba ani výsledek příznivý nebyl by pro ně výhodou. Dnešní nájemce Národního divadla

Čertův kámen na temeni Tisůvky. Fot. Rud. Ludmila. 2097

hovoří nyní s jakýmsi ohněm. Spojené Družstvo Národního divadla, kterému Městské divadlo bylo zadáno, připravuje prý se vlastně správou vinohradského domu k novému útoku na divadlo Národní — tak se mluví. Za čtyři léta bude se opět o zadání tohoto jednat, tož prý se na Vinohradech budou nyní vlastně jen kouti zbraně, aby nová vojna dopadla jinak.

V těchto poměrech a šeptech je značné nebezpečí pro poměr mezi Národním a Městským divadlem. Přáli bychom si — a s námi jistě i každý nestranný přítel umění, aby oba ústavy vzkvétaly a při tom nalézaly se vůči sobě ve stycích důstojných. Není-li možno přímé kamarádství — alespoň blahovolná úměrnost jest tu nanejvýše žádoucí. A protože v domněnce, že by Družstvo vlastně brousilo

přirozeně — pod heslem samostatnosti Městského divadla — musil by, kdyby prohrál 1912, ucházeti se roku 1914 o divadlo Vinohradské. A jistě by tu měl pak úspěch. Jaký zisk pro umění a pro literaturu mohlo by míti toto střídavé stěhování? Co by si asi pomysllli Vinohradští, kteří s takovou láskou postavili nádherný dům, vídouce, že mají býti jen pláštikem pro zápasy dvou divadelních regimentů? Jak by se o věci té vyslovila nutně veřejnost?

A mimo to: bude-li Městské divadlo prosperovati, proč by z něho Družstvo chodilo? Nebude-li prosperovati, kdo by o ně stál?

Střízlivě a věcně vylíčili takto stav věci nestranní zasvěcenci. I to pověděli, že Družstvo definitivní úmysl, vzdáti se plánu na získání Národního

divadla, osvědčí změnou titulu při chystané změně stanov.

Společnost Nár. divadla nesetká se tedy již před zemským výborem s Družstvem. Snad s nikým, poněvadž zřizování společenstva divadelního není hračkou, a jednotlivců s chutí na stotisícové spekulace theatrální je u nás trochu málo.

Tato situace, jasná a logická, mohla by býti pro naše divadelní poměry bází pro klidný vývoj. Snad bychom se mohli na základě této situace blížiti k normálním poměrům přirozené konkurence umělecké mezi oběma divadelními póly, které se vytvořily v společnosti, veřejnosti a literárních poměrech našich. Jedním pólem je Národní, druhým Městské divadlo. Póly, tvořící silný divadelní magnet.

Po těžkých půtkách, velikých ztrátách hmotných i morálních, došlo k tomu, že máme tato dvě ohniska divadelní práce. Budiž zapomenuto, co nevlídného a strastného událo se, než může v obou výhních zaplápti — a budiž o to pečováno, aby z tohoto velkého zisku kulturního opravdu nejvíce vytěžiti mohlo naše umění.

Když před týdnem vypukla v Paříži stávka dělníků elektráren, a třímilionové město utonulo ve tmách, a motory elektřinou hnané se zastavily, postoupilo vydavatelstvo denníku Figaro šesti listům konkurrenčním své rychlolisy, pro něž si samo elektrický pohon vyrábí. Listy ty vyšly proto ku všeobecnému překvapení druhého dne jak obyčejně.

Je něco takového u nás možno?

Když v některém z pařížských divadel náhle před představením ochuraví herec, vypoví službu dekorativní pomůcky, selže cokoli z divadelní mechaniky, ihned mu poslouží, kdo může, z ostatních ředitelů.

Je něco takového u nás možno?

Pravíme, že ano. Ne dnes — ale snad v dohledné době. Snad Vinohradští, zřídivše samostatné divadlo jako působiště pro nevyužitkované divadelní schopnosti, opravdu zvedli hráz proti mnohým rmutům, které nám kalí tolik studní. Snad tím postavili základnu pro lepší styků uměleckých a společenských. Střízlivé nazírání na věc v lůně Spojeného družstva jest pro věci divadelní — na nichž u nás závisí tolik záležitostí literárních i politických a společenských — nejpříznivějším horoskopem.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ † Karel Knittl. Nejsou tomu ještě ani čtyři léta, co přinesli jsme ve svém druhém ročníku Karlu Kittlovi ke dni 4. října gratulační lístek k jeho padesátce. Kdo tenkrát se toho mohl nadíti, že za dobu tak krátkou budeme před jméno muže v silách tak plných a v rozpětí snah svých nejlepších stojiciho psáti osudný křížek! Smrt urvala Knittla nenadále, v neděli dne 17. t. m. o desáté hodině večerní, v kruhu rodinném; uprostřed hovoru se svými drahými, v němž právě toho večera cítil se tak šťastným a přímo sršel duchaplnými nápady, takořka s vtipem na rtech zachvácen byl mrtvicí. Ještě v rakvi zbyl mu tichý úsměv. Sklácen byl uprostřed díla, právě když budoval na obrození a nové výstavbě konservatoře, v jejíž ředitelství nastoupil po Dvořákovi. O Knittlovi možno v pravém slova smyslu říci, že se upracoval. Neznal oddechu, povolání svému věnoval se s krajní svědomitostí a vše obětující pílí. Jemu děkuje konservatoř pražská vypracování učebné osnovy do detailu, jakou nemohou se pochlubiti ani ústavy největší, konservatoř lipská, vídeňská, berlínská, ba ani pařížská a brusselská. Touto svou činností paedagogickou, dříve pak již dirigentskou zasahoval Knittl nejplodněji do našeho života hudebního. Jeho velké výkony dirigentské, jako bylo zvláště provedení Berliozova »Requiem« za jeho působení v Hlaholu, kterému byl po dlouhá léta vzorným sbormistrem, přispěly mnoho k pokroku, k vytříbení vkusu a výkonnosti českého hudebního umění. Také pérem kritickým a jako theoretický spisovatel (»Nauka o skladbě homofonní«) vykonal práci, jež nezůstala bez sledu. Skladatelská jeho pozůstalost vztahuje se hlavně k literatuře sborové, k písním a drobným kusům klavírním. Knittl odešel předčasně, nebylo mu popřáno dokonati vše, co zamýšlel, ale samo, co vykonal, je takové váhy, že pojistí mu pro vždy vděčnou paměť. Zvláště konservatoř nemůže mu nikdy ani dost býti vděčna za to, co pro její budouci rozvoj učinil. Vždyť pracím těm obětoval i svůj život! *Q*

⁂ Karel Šípek, poobědvav v sobotu, dne 16. t. m. v Měšťanské besedě, pospíšil domů. Hromada dopisů, dárků, telegramů a jiných pozdravů, jež mu do bytu přinesl rozjařený domovník, ukazovala, že je spěch. Proto se honem, honem převlékl náš přítel, a za nějakou chvíli unášel jej rychlík k Pardubicům, odkudž do Bohdánče je hezká vyjížďka.

Tak utíkal do svého rodiště Karel Šípek pražské oslavě své padesátky, která se snesla na něho v neděli. A v tomto útěku je nejvystižnější charakteristika Šípkova. Člověk veselý, zdravým humorem prozářený, vítaný besedník a milovaný druh — ale plachý jako sotva otevřené pískle.

Nepřítel oslav, kacířský šprýmovník o všem, co páchne jubilejním kadidlem, tvůrce nespočetných ostrých epigramů a úsloví o ješitnosti lidské. Ale výborný společník a znamenitý stolovník všude tam, kde nemusí býti středem, kde na něho nevrhají ostré světlo zvláštních pozorností.

Oslaví si jistě později v Praze hořkost padesátky také — ale bude to někde v utajené sedánce s několika přáteli, kteří budou nuceni přijíti bez bílých kravat — ale zejména bez přípitků. A až se večer hodně nachýlí, pronese Šípek přípitek sám. Bude to veselá řeč o truchlivém konci padesátky,

při níž padne satirických šlehů na všechnu současnost od šlamastiky s pitnou vodou až po aféry, jež plodí divadlo.

Ach divadlo! Nepochopí a nepochopí nikdo, jaká láska k divadlu tkví v srdci tohoto zdravého člověka, typu spokojeného rentiera, povoláním nejsvědomitějšího učitele — od několika let ředitele novoměstské školy — jaká vášeň pro svět kulis je skryta v této úzkostlivě česané hlavě s očima chytře do okolí se rozhlížejícíma.

Paměť Šípkova ve věcech divadelních zahanbí každý poučný slovník. Poví, kdy měl který kus premiéru na hradbách, v Novém českém, v zatímnim — kdo byl v které době hostem našich scén, zná životopisy herců, autorů, lidí z divadelního ústrojí a do zmatků, které leckdy třásly divadelními ostrovy, dival se prost rozčilení ze všech asi nejsprávněji. Jako zkušený lékař pronášel — ale jenom důvěrně — diagnosu, a obyčejně horečky končívaly, jak prorokoval.

Jako divadelní aesthetik měl kusů ve svých rukou a pronášel o nich s úsměvem a přezdvořile i nemilosrdné soudy. Radil, povzbuzoval a pochovával dramatické naděje, ale nevyčítal nikdy těm, kdož rady jeho nedbali. Pokrčil jen rameny — mluvilo to za monolog.

Doubravský úval u Chotěboře. Fot. Rud. Ludmila. 2099

Jako spisovatel vede dnes s Herrmannem malou obec českých humoristů. O »Švandu Dudáka« má zásluhu za řád zlatého rouna, kdyby jím redakce disponovala. Je při tom však nedoceněn a nespravedlivě pro široké vrstvy zastíněn. Ale až jednou dojde k poctivé revisi této tvorby, vyloví se z jeho knih skutečné perly, se kterými budeme moci směle na zahraniční tržiště bez obav, že sklidíme fiasko.

Šípek nikdy si nečinil reklamu, při jeho tvorbě nikdy nebylo bito do bubnů — nikdy se neucházel o žádnou cenu a také ovšem žádné nedostal. V několika knížkách jeho je tolik ducha, že by stačilo obživiti mandel autorů, kteří pro chudokrevné sešitky svých pokusů zvíří u nás prachu, že se lidé až křižují, domnívajice se, že se blíží orkán, jakého nebylo od fiaska Sodomy.

Je to ve skromnosti své a v dojemné nevtíravosti člověk originální. Kdyby tak spokojeně a dobře nevyhlížel, bylo by tu chvalně známé porovnání s fialkou už na talíři.

Pro všechny případy poznamenáváme, že Karel Šípek v občanském životě zve se Josef Peška.

— **V nížině.** Drama Angela Guimery upoutá především cizím ovzduším, v němž se pohybují jeho hrdinové. Líčí sedláky zapadlého údolí Katalanie, jejich poměr k pánovi, téměř nevolnický, s realistickými detaily. Osou hry je starý motiv očisty

a mravního povznesení kleslé ženy z mravní nížiny na symbolické hory, jejž líčí obratný dramatik.

Pán nížiny, polo démonický Sebastian, učiní z mladého žebravého děvčete Marty zvoji milenku.

Před finanční zkázou musí jej zachrániti bohatý sňatek, proto vdává také násilím Martu za selankovitého pastýře z hor, Manolecha, neznalého města i žen; lidé výsměchem i narážkami dávají mu tušiti minulost jeho ženy, již zbožňuje a jejímž manželem není. Překonána jeho láskou, vyznává Marta svoji minulost mladé dívky vydané Sebastianovi. Chtí spolu odejíti do hor, do nového života; přichází Sebastian vášnivý a žárlivý, toužící po Martě, pro niž je odhodlán rozbíti i spásný sňatek. Dá násilím vyhnati Manolecha, v němž probouzí ženina láska cit hrdosti a pomsty, a uzavírá Martu, která vychrlí naň všechnu nenávist porobené ženy. V okamžiku, kdy se jí chce zmocniti, jest přepaden Manolechem a uškrcen. Oba manželé unikají lidem do hor, vstříc novému čistému životu.

Drama působí spíše silou jednotlivých scén a dramatickým zdvihem, než hloubkou a novostí myšlenek.

Hráno bylo dobře. Znamenitá byla Marta pí. Dostálové, pi. Červená v úloze mladistvého děvčátka Nuri přesvědčovala svěžestí i vnitřní pravdivostí ve scénách, kdy probouzí se její láska k Manolechovi. Pan Želenský byl naivním, čistým synem hor, Matějovský málo přesvědčujícím vášnivcem Sebastianem. *k.*

⁂ **Soutěž »Almanachu prakt. člověka«.** Neobyčejný úspěch, jehož kniha tato vydaná loni Nakladatelským Družstvem Máje jak u obecenstva, tak u kritiky došla, povzbudil vydavatele, že vypsali tři ceny na nejlepší práce pro příští ročník almanachu toho (I. cena 50 K, II. 30 K, III. 20 K mimo obvyklý honorář). Z četných prací, jež k soutěži se přihlásily, uznány porotou za nejlepší a cenami odměněny dvě. První cenou poctěna práce »Veřejné knihy«, zaslaná se šifrou o+u+a. Druhou cenou odměněn článek »Kam s nemocným«, kterou přihlásil se autor pod heslem »Palmam, qui meruit, ferat«. Obě ceny uděleny votem jednomyslným. Stejně usnešeno čestnou zmínkou odměniti a s jistou změnou, bude-li autor souhlasiti, uveřejniti v almanachu práci »Přestupky zákona trestního ve všedním životě«, podepsanou pseudonymem »Judex«. Po otevření obálek shledáno, že autorem práce poctěné cenou první je p. JUDr. Jos. V. Bohuslav, soudní tajemník v Praze, autorem práce druhou cenou poctěné p. MUDr. Otakar Zuna, prakt. lékař v Praze. Třetí cena udělena nebyla. Autoři statí cenou neodměněných mohou si práce vyzvednouti podle hesel v Naklad. Družstvu Máje (Praha, Štěpánská ul.) v hodinách úředních. V porotě zasedali spisovatelé inž. Lad. Novák, MUDr. D. Panýrek a V. Štech.

⁂ **Doubravský úval**, zvaný »Korytem«, kterým se prodírá řeka Doubrava, je překrásný, divoký kout český, neznámý skoro a míjený proudy turistů, tak jako celá skoro vysočina Českomoravská. Také Čertův kámen na temeni hory Tisůvky je ukázkou malebných kras českomoravského pohoří. Velkolepý je odtud rozhled na nepřehledné lesy. Snímky, dle nichž pořízeny naše obrázky, poslal nám p. učitel Rud. Ludmila z Přibyslavi.

⁂ **Bolestné ztráty** utrpěl obchodní a průmyslový svět v minulých dnech úmrtím dvou vynikajících mužů, Adolfa B. Stýbla a cís. rady Bohumila Bondyho. Pan Stýblo ze svého knihkupeckého ústředí na Václavském náměstí zasahoval svou neúmornou a nezištnou činností právě do těch národních těles, kde pracovníků rázu Stýblova je svrchovaně zapotřebí. Byl znám krajní svědomitostí v plnění povinností vlastních — jako veřejný funkcionář slynul příslovečnou dochvilností a bezúhonnou, čistou pověstí. Byl pro tyto svoje vlastnosti volen do ředitelstva Městské spořitelny, a právě za jeho předsednictví provedeny v důležitém tomto peněžním ústavě činy tak prozíravé, že posunuly význam jeho do popředí, pro královskou Prahu významného a lichotivého. — Bohumil Bondy jako přední průmyslník český zasloužil se především o hlavní naše město, které miloval jako pravý český vlastenec toho starého vymírajícího rázu. Byl povolaným rádcem ve věcech finančních a průmyslových, zejména při zakládání podniků, jako plynárny, pojišťovny a spořitelny, při získání hradebních pozemků atd. — řekl o něm v procítěné pohrobní vzpomínce pražský primátor, a zasvěcení dobře vědí, co obětavých činů se tají v těchto pracovních punktech. Monumentem Stýblovy činnosti bylo předsednictví ředitelstva Městské spořitelny, monumentem Bondyova životního snažení zůstane řada roků, jež věnoval Obchodní komoře — byl jejím předsedou, a annály komory zapisují jméno Bondyovo v čele těch, kdo vedli péči o to, aby přirozená většina česká nabyla v komoře vrchu.

Ročník V. číslo 27. vydáno dne 22. března 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen a udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

FR. ZAVŘEL:

Napoleon I.

Všemocná revoluce
deptajíc trůny lhavé,
vznítivši nitra, ruce,
tebe si určila
k své písni pohrdavé.
Ty's řekl její: Ave!
vichřící prasila
vzdoru a krásy, výše,
odboje, prokletí,
dřív rovna poupěti
dřímajícímu tiše
z ňader tvých rozvila
ve žhoucí okvětí!

Co rody, shnilé kmenty!
co žezla, kříže, trůny!
všem mohl's říci jen ty,
jak lhaly od věků,
pohledl's na koruny
a jejich záblesk mlunný
dřív zákon člověku
pohasl, křivé stiny
pod nimi vzúpěly,
dřív reci uměli
a chmurní strůjci viny,
teď choří, bez léku.
Minulost? Byla-li?

Ne. Byla pomsta pouhá,
hýřící, rovna lvici,
byl vzdor a věčná touha,
byl jásající trest,
byl výsměch líce v líci,
byl odboj vítězící,
byl zítřku sladký vjezd
a doby uzdravení,
byť lékař hoje ji
sám podleh's lišeji,
však ve tvém strohém chtění
je promyk věčných hvězd
a pozdrav naději!

Krev, lebky vyčetli ti
a mrtvých statisíce;
čím's mohl obroditi
hnilobný, starý svět?
Sprahlé pně trouchnivíce
nepadly bez vichřice
pro krasší, prudčí květ,
kde čin — tam ruka bodla,
kde růst — tam zajetí,
kde velkost — prokleti,
kde rek — tam v prachu modla:
zášť, dnešek plný běd
jen malý klne ti!

Co's chtěl? Kam toužil? Za čím
jsi vzepjal křídla? K čemu
tě nesla vzmachem dračím?
K triumfu nad všemi?
K zhrdání bezednému?
K božskosti? Diadému?
Chtěl's vládnout na zemi
sám, vítěz bez soupeře,
v omamné závrati
za všechny vyzvati
odvěký osud, věře,
že navždy oněmí
či pravdu podá ti?

Ne, ty's chtěl zázrak vyšší,
co věčnost, jež tě zhlídla!
Co úžas němých říší!
sebe chtěl's nazříti,
změřit svůj chtíč a křídla,
uslyšet píseň zřídla,
docítit, dosníti
sen zpívající nitra,
pochybnost přemoci,
šel's do mlh, do noci
již vítaje žeh jitra
přírody nebýti,
jejíž jsme otroci!

Ty's pad' a zašleh výše:
písně tě uvěčnily,
kéž tato pozdní tiše
se k dávným přidruží;
mohutný orle bílý,
šípy tě nezkrušily,
nesklála oruží,
ty's klesl sluncem zžehnut,
ne mořem krve, hrůz,
ne Waterloo, ne Rus
tě jaly, záštím nehnut
sám padl's v oběť lži
a nitru, genius!

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračování.)

Nesmírná hořkost jej zalila, hrdlo mu sevřela, div ho nezalkla .... Není možná, nevejde k nim, ať z toho pojde co pojde ... Je cosi vyššího v řízení světa nad poselství, jež jemu je souzeno lidem přinášet .. Buďsi jindy, ale dnes ne, na Boží Štědrý den, v den, kde každý křesťan má právo na klid. Odstoupí od tohoto prahu, vrátí se domů; však jeho děti mají také právo na to, aby v ten den nebyly zbaveny svého otce .. Řekne to panu soudci; ohlásí mu, že našel Josefa Voldřicha, že stál na jeho prahu, ale že neměl odvahy, kazit jemu a jeho dětem posvátnou dobu vánoční a že hned po svátcích tam dojde a obsílku mu doručí ...

»Nám, nám narodil se!« — z plna srdce, jásavě pěl sbor dětí.

Soudní sluha se obrátil, maje se k odchodu. V tom někdo otevřel dvéře z předsíně do světnice a v tom okamžiku vyrazil ze staveni na zápraží pes, zlostně zaštěkl, vztekle se vrhl na cizího člověka a s takovou prudkostí, že tento jedva měl času obrátiti se poznovu a čeliti mu. Byl to dosti velký, zrzavý, huňatý hafan, vůčihledě zlý, oči mu svítily v hlavě zelenavým, fosforečným světlem.

Mastílek, krče se ke zdi, nastavil mu hůl, do níž pes, vztekle vrče a štěkaje, se zahryzl ...

Žena se objevila na zápraží.

»Kdo je hyn? — co hyn hledáte?«

»Odvolejte psa! .. musil bych ho praštit« ..

»Vořechu! ... hyn jdeš! .. přivažte ho děti! .. lehneš, Vořechu!« ...

Celý chumáč dětí se vyhrnul, co dělat měly, na obojek přivěsit se mu musily, mlátit do něho, než jej odtrhly.

»Ježíši na nebi!« zvolala žena, poznavši v tom, s kým mluvila — »to je od úřadu! — k nám přece nejdou?« ..

»Čertovo zvíře!« zaskuhral Mastílek, všecek rozhorlen nenádálým útokem psovým; »co pak to tu máte za potvoru! .. zrovna vlk« ..

»A Ježíši! Maria! ... nehněvaj' se ... jsme tak na samotě ... těžko by bylo bez psa hlídače .. Ráčej' vstoupit .. snad nich nekous', nedej Pánbu« ...

»Nu, nekousl, ale vaší zásluhou to není« ..

»Nu, zaplať Pánbůh — už jsem říkala mýmu, že je tuze vostrej, ten pes . že nám způsobí mrzutost, nedej Pánbůh! .. S každým chci mít dobrou vůli, viděj'! .. můj muž taky ne, to to! .. ale jako že je přes leto ve světě, myslí, aby ten pes nás hyn hlídal. Hyn k nám beztoho málo kdo přichází. Kde že bysme se byli nadáli návštěvy dnes večer?«

Nebýti onoho psa, Mastílek by byl nevešel do chalupy; však už odcházel. Než, nyní mu odpadl tento úmysl a jeho myšlenky se dostaly na jiný směr.

»Nebudu vás zdržovat, matko,« pravil, »a Štědrý den vám kazit taky nehodlám. Kde máte muže? jmenuje se přece Josef Voldřich? — v létě chodí světem, viďte? .. Nebojte se, nic zlého mu nepřinášim« ...

»Můj muž? — nu ano, Josef Voldřich mu říkají a světem chodí. Ale doma není. Do lesa

odejel pro dříví panu učitelovi dole na Stašich« . .

»Dnes? na Štědrý večer?

»Nu, viděj to! — jakáž pomoc! Máme hromadu dětí, musí se i v zimě trochu shánět na ně. Tak měl jecti včíra, ale že přišel ten nečas, nemoh'. Tak jel dnes, aby pan učitel měl čím topit o svátcích, víme! Dyž mu to slíbil, slovo dodržet mušel« . . .

»A kam jel pro dříví?«

»Nu, do Horskejch Kvild. To vedí, tady nad našich by ho nedostal. U nás mají sedláci sotva pro sebe a neprodávají.«

»A brzo se vrátí?«

»Pojede druhou cestou, od Churáňova k Zadovu a přimo do Stachů. Sem kdo ví kda se vrátí — až někdá pozdě v noci. — Na cestě von už bude, třeba už vod Churáňova; ale do Stachů, to je kus země!«

»Ba, je to kus země,« vece s povzdechem sluha. »Nemohla byste mi naznačit, kudy bych se měl dát, abych se s ním potkal na jeho cestě?«

Žena váhala odpovědět: stála chvíli mlčky, načež děla:

»Co pa' mu vlastně chtějí?«

»Nebojte se, vám povídám. Mám tu obsílku, po Novém roce zajde na soud a poví něco panu sudímu.«

Ježíši na nebi! . . snad ne?« . .

»Nu — co se tak lekáte? — pan sudí se ho zeptá, on mu poví a půjde zas domů. To víte, soudu se uposlechnout musí« . .

»Ježíši! Maria Panno! . . všichni svatí na nebi, chraňte a opatrujte! . . to je rána! Jak páni zavolají, zle je!« . .

»Na mou věru, vy jste zpozdilá ženská!« rozhorlil se sluha. »Co pak jsme tam u nás rasi nebo lidožrouti?« — Můžete mi přece věřit, když vám povídám, že ho nic zlého nečeká. Nač tyhle řeči? Povězte mi zkrátka: chcete mi naznačit, kde bych se s ním na cestě setkal? Nechcete-li, vrátím se do Stachova a počkám si tam na něho. Už mám těch hloupostí až po krk. Povězte — nepovězte, je to jedno! Obsílku pro něho mám a ta se mu doručí, dnes, zítra, jindy, a když ho soud zavolá, musí uposlechnout. Teď si dělejte, co se vám zlíbí.«

Žena zalomila rukama.

»Kdyby tu aspoň bül,« zabědovala, »von ví jak promluvit a já sum hloupa — to maj' svatou pravdu! . . Vejdou k nám, holka se vobleče a ukáže nim« .

Vešel. Děti, které zatím uvázaly psa, přihrnuly se za ním; bylo jich sedm neb osm, tři chlapci od jedenácti do čtrnácti let, ostatní drobné dětičky a nejstarší holčice asi šestnáctiletá, pěkná, ztepilá, líčka jako růže, oči jako trnky.

»Voblec se, Káče — mušíš íti s pánem. Do Zadova ho dovedeš, přeptáš se, projel-li táta, a neprojel-li, ukážeš pánovi cestu k Churáňovu. Potom se vrátíš; za půl hodiny ať's tu.«

Děvče slova nepromluvilo: přehodilo přes domácí svůj úbor dvě teplé sukně, obulo vlněné punčochy, vjelo nohama do neforemných, slamou vycpaných dřeváků a stálo přihotoveno.

»Mně je vás líto, zlatičká,« Mastílkovi se vidělo promluvit na svou omluvu; »o Štědrý večer vás připravuju. Nehněvejte se!«

»To by tak bülo, pohněvat se,« odpověděla matka za děvče; »matka řekne a děti poslouchají, tak je to v pořádku! To by tak bülo, aby reptala.«

I ostatní děti, pokud Mastílek byl ve světnici, chovaly se bezvadně. Tiše stály v uctivé vzdálenosti, jedva úkosem pohlížejíce na hostě.

»Zdá se, že je dobře vedete,« pravil Mastílek, přívětivě se usmívaje na ně i na matku; »jste dle všeho hodní lidé; člověk těžko chápe, že se tak bojíte úřadu.«

»Vychováváme je, jak se křesťanům sluší,« odpověděla tato, »aby se Boha bály, poctivost zachovaly a nikomu neubližovaly. Páni vod ouřadu nás neznají, nic dobrýho nám vod nich nepřichází; všecky si nás pletou . . . a my jsme hloupí, mluvit s nimi neumíme . . . a, kerej by uměl, proto že se ve světě naučil, zakřikujou ho, k slovu nepouštějí. Tak je dycky strach, jak koho z nás obešlou; pro nic radostnýho nihdá to nebejvá.«

»Nu, nebojte se, tenkrát obsílka dozajista neznamená nic zlého« . . .

»Dejžto Pánbu . . . jen že člověk těžko věří« . .

»Dobrou noc, matko! dobrou noc děti! Naděl vám Pánbůh všeho dobrého na Štědrý večer!«

»Dejž to Pánbu! Dobrou noc nim taky přejem.« —

Mastílek zase kráčel svou cestou, po stopě, kterou jeho nohy zanechaly v sněhu, a děvče se ubíralo před ním, pružně a rychle vykračujíc, tak že jedva stačil a co chvíli ji požádat musil, aby krok zmírnila. Noc již padla, měsíce nebylo, jen hvězdičky na nebi se třpytily a po bílém sněhu poslední zákmit soumraku přebíhal, dodávaje mu lehounce modrého lesku. Bylo dosti jasno, předměty podle cesty se dobře rozpoznávaly, ba stíny vrhaly.

Mastílek několikrát se pokoušel navázat hovor s vedoucí jej dívkou, ale ta mu neodpovídala leda kratičkým »ano« nebo »ne«, jež ostýchavě pronášela — ustal tedy ve svých otázkách a mlčky se bral za ní.

Za dvacet minut byli v Zadově, načež poněkud v pravo odbočili do jakéhos hlubokého úvozu mezi dvěma hradbama, ovšem sněhem pokrytýma.

»Vy jste se neptala v Zadově, projel-li tudy otec«, vece sluha.

»Nebylo třeba — stopy nevedou nazpátek. Hyn je cesta k Churáňovu, není možná ji chybit, však je vidět, kudy šly sánice; třeba jen íti po nich. Já se inčkyn vrátím. Dobrou noc!«

»Děkuju vám, má zlatá. Je tam daleko nahoru?«

»Já bych tam büla za čtvrt hodiny — budou-li voni, nevím. Je to hodně do kopce.«

Stála před ním, vzpřímená, vysoká; usmívala se.

»Matka vám řekla, abyste se do půl hodiny vrátila; jak se omluvíte, nedokážete-li toho?«

Máchla rukou.

»Za deset minut sum doma,« pravila.

»Matka je přísná na vás?« prohodil ještě.

»Nevím. Co nařídí, muší se udělat . . .«

»Děkuju vám ještě jednou . . .«

»Není zač.«

Zašustily její sukně . . . cupy cupy — rychlé kroky, pak se rozběhla, jako by kluzmo s kopce sjížděla až mu ve tmě zmizela. Byl zase sám v té noční tišině. Stanul chvíli, dávaje se do rozjímaní.

»Vždyť jsem se vlastně chtěl vrátit s prahu tam u těch Josefů,« počal sám s sebou rozmlouvati; »to ten pes, ten čertův pes, který mi tu myšlenku zahnal! . . . Co pak mě to vlastně napadlo, pouštět se za tímhle člověkem? . . vždyť ta žena mi přece řekla, že doveze dříví do Stachova . . . tak jsem se měl raději tam vydat . . . nač mu běžím naproti? . . . tolik sněhu tu, člověka zebe . . . Štědrý večer dnes . . co asi doma dělají?« . ,

A myšlenky přeletěly znovu hory a lesy, prodlévajíce v kruhu těch, jež tento ubožák miloval a kteří toužebně očekávali jeho návratu . . .

Pošinul se vpřed, pomalu, s námahou se brodil sněhem. Úvoz se poněkud zatáčel, vyhlídky do předu nebylo; pozoroval pouze, že cesta příkře stoupala. Stanul zase, znovu rozjímal. Snad by dobře bylo, kdyby se vrátil do Stachova a tam vyčkal, až by Josef Voldřich přijel s forou dříví. Než, mohlo by se státi, že by on sám, vraceje se ke Stachovu, v té tmě noční, v zasněžených lánech nepovědomé mu krajiny, na scestí se dostal, zabloudil, s člověkem se minul, jehož tak dlouho s tolikerou námahou hledal . . . Zachvěl se přímo při tomto pomyšlení; cítil se uondán, zmožen touto bez konce dlouhou cestou skrze sníh a po kluzkém náledí . . . Třeba by došel do Stachova, ale Josef Voldřich by tam již před ním byl dorazil, svou věc vyřídil a, než on sám by přišel, už by zase byl na zpáteční cestě . . . pak by veškera jeho dosavadní námaha byla bývala marná . . . zítra na Boží Hod, by se znovu musil pustit sem nahoru . . . A venkoncem, kdo ví, tenhle-li je pravý Josef Voldřich, jehož hledá! . . . vždyť radní dole v Kůsově mu řekl, že na Churáňově je ještě jeden Josef Voldřich, který také světačí . . . Ale, nahoru na Churáňov že prý se nedostane, mu řekli; stoupá prý se tam jako do nebe a sněhu jsou nesmírné spousty . . . Kdyby síly jej opustily a on na té cestě zůstal ležet! . . Zahynul; zmrzl by bez pomoci v té strašné samotě! . . Co si počně? na čem se ustanoví? . . Snad aby se vrátil do Zadova a tam aby vyčkal, až Josef Voldřich tudy pojede . . . však žena řekla, že dojista se už vrací se svým nákladem . . .

Stanul zase, oddechl si, rozjímaje, nemá-li se vrátit. Ano, vrátí se, jen malý kousek cesty půjde ještě v před, aby byl blíže Churáňovu, pro případ že by člověk, jemuž jde v ústrety, nebyl ten, jehož hledal.

Cesta krutě stoupala, strašná svízel, tato chůze! Jen velmi zdlouhavě, krok za krokem, se dostával do předu; hruď jeho mocně dýchala a všecek se propotil, ač bílá plocha sněhem pokrytá silně vyzařovala a mráz značně přituhoval. Přemohl zatáčku, vyšel z úvozu, stráň ze tmy vyvstala strmá jako zeď . . .

Zase stanul, zase uvažoval. Podobalo se mu, že je tu méně sněhu než dole. Ještě málo popojde, jen tak, aby seznal, jak by se šlo, kdyby mu bylo dostoupati až nahoru; pak se jistě vrátí do Zadova a počká tam.

Co mu nyní nastalo, nebyla chůze, nýbrž šplhání; sněhu leželo v pravdě méně, ba, místy téměř žádného nebylo; vítr jej odvál, jinde ho složil, ale kluzko bylo tak, že každým krokem nohy se smykaly. Přišlo mu na mysl, že není možno tudy jezdit, byť kůň byl sebe ostřeji okován; tady že by ten člověk přijel se sáněmi dřívím naloženými? Dojista, že on sám od cesty se odchýlil . . zbloudil! Strašné pomyšlení! hrozné slovo! . . jako můra mu padlo na um . , . cítil, jak pot na čele mu chladl . . .

Ale není přece možná, vždyť jsou tu hluboké brázdy, jež sánice zanechaly v sněhu, vždyť neustále šel po těchto stopách, jež i tuto, ač sníh byl mělký, ač jen jako prášek lpěl na náledí, zjevné byly a znatelné . . .

Rozhodně: dále nepůjde, vrátí se cestou, jíž přišel. Než, sestup po tomto svahu, kluzkém a hladkém jako zrcadlo, bude ještě daleko obtížnější. Jen kdyby byl už zase v hlubokém sněhu úvozu, jímž přišel! . . .

A pozorně, o hůl se opíraje, aby nevyklouzl, jal se sestupovati. Leč, jedva ušel

pět kroků, již noha se mu smekla, on upadl, vrstva sněhu na pravém okraji cesty pod ním povolila a on střemhlav jako klubko se skotalil dolů po svahu — pět, deset sáhů, kde v hlubokém sněhu uvázl, do něhož všecek zapadl . . .

Vyprostil se rukama; než, jak povstat chtěl, ucítil prudkou bolest v kotníku pravé nohy. Po několika marných pokusech, udržeti se na nohou, nezbylo mu než usednouti na sníh. Pád mu spletl hlavu tou měrou, že nevěděl, kde je; viděl toliko, že nebyl na cestě a drahnou chvíli trvalo, než si uvědomil, co se s ním bylo přihodilo.

»Můj Bože,« zasténal, »zlomil jsem si nohu — co si počnu?«

Ohmatával si strašně bolící kotník; podobalo se mu sice, že noha zlomena není, což jeho mysl poněkud uklidnilo, avšak opětované pokusy, postaviti se na nohy, selhaly naprosto. Dle všeho kloub byl pohmožděn. Ani pomyšlení, dostati se vzhůru po svahu na cestu, která tuto šikmo protínala a s níž byl spadl; dolů také nemohl neb aspoň se nemohl odvážiti, ježto svah byl velice příkrý, ba, kolmou stěnou se mu zdál, jejíhož úpatí neviděl . . .

A přece tu nemohl zůstat a vyčkat nahodilou pomoc; byl by neomylně zmrzl — však cítil, jak nyní, že v pohybu ustati musil, mráz do těla mu vnikal. Soupaje se po rukou a po kolenou, zaměřil v pravo, doufaje, že se dovleče k cestě, na místa, kde tato vybíhajíc z úvozu, jímž prošel před čtvrthodinou — jemu se to zdálo hodinou — tak příkře počínala stoupati . . .

Děsné plahočení, toto smýkání se sněhem, hlubokým, sypkým, do něhož celé tělo se bořilo. Smrtící chlad vycházel z tohoto bílého pokrovu, tuk v kostech tuhl jeho ledovým dechem. Každou chvíli klesal unaven, závrať se oň pokoušela a jedině jistota, že zmrzne, nedoplazí-li se do cesty, vždy znovu a znovu vpřed jej pohnati stačila. K tomu povrch svahu, jímž se bral souběžně s jeho úpatím, byl nerovný: tu kopec mu bylo přemáhati, onde se řítil do prohlubně; místy také se po čtyřech prodíral potom sněhem zalehlými houštinami, jež mu kladly tuhý odpor: nohy i ruce se zamotávaly do vláknitých, pichlavých trsů plazícího se jalovčí, tak že jen největším napjetím svých sil stačil se prodrati. Při tom bolest v noze rostla a stávala se nesnesitelnou, působíc mu takových útrap, že smrt se mu zdála osvobozením. V této hrůzné lopotě, v tomto zoufalém zápase o život ztratil veškeru míru časovou; zdálo se mu, že tento boj už trvá několik hodin a že se přeplahočil prostorem několika mil . . . (Pokračování.)

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

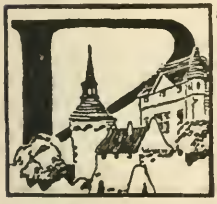

»Jan Pavel bude jistě na naší straně,« vztyčovala se bytná, probodávajíc Jaroše svýma pichlavýma očima. Jaroš byl by raději býval, kdyby se nebyla dovolávala jeho úsudku, zlobil se že právě ona s takovým přesvědčením hledí vstříc jeho výroku.

Ale viděl, že nemůže než přisvědčiti.

»Ano,« řekl vážně, obrácen k Vítkovi, »soudím, že je lépe oženiti se dříve, pokud možno záhy.«

»Důvody?« vykřikl Vítek.

»Důvody?« usmál se Jaroš a bezděčně pohlédl na paní Valentovou, jejíž oko mu zazářilo vstříc. Zajásala a zatleskala rukama. Sama pak promluvila za Jaroše, pochopujíc, že by sotva asi v její přítomnosti důvody své uvedl.

»Jsou to důvody srdce, jako u každého, kdo miluje,« odpověděla a pohleděla na Jaroše, očekávajíc, že aspoň pohledem jí přisvědčí.

Pokrčil jen rameny a usmívaje se, odcházel do svého pokoje. Tam zavřel se, aby toho vedle nepozorovali a vyňav naprsní tobolku, rozevřel ji na stole před sebou. Z visitkové fotografie, vsunuté do rámce kožené tobolky, usmála se naň krásná tvář líčné dcerušky Zunovy. Srdce mu radostí a blahem zatepalo a nebývalé teplo prohřálo celou jeho bytost . . .

»Chcete znát důvody?« usmál se, když byl zaslechl, jak se vedle znovu hádají.

»Jsou to důvody moje, ale myslím, že jsou i důvody tisíců mladíků, důvody n e d o č k a v é t o u h y!« A vášnivě přitiskl obrázek drahé dívky ke svým žíznivým rtům . . .

XII.

Často zas sedával Jaroš u okna odlehlého svého pokoje a těkal očima snivýma po cestách farské zahrady, ukryté za vysokou zdí. Jakoby četl v těch stínech chvějících se křovin historii svého vývoje, původu svých citů, změnu svého nazírání.

Tam za těmi dlouhými, zádumčivými stíny dumných cypřiší, na konci, jakoby v dálku se ztrácejícími spěla vlna jeho vzpomínek nejzazších, teď až ze dna duše vyvažovaných. Zdály se mu ty doby skoro již pouhým snem kdy se ostýchal zobraziti sobě dívčí hlavu s koketním účesem, rudá, žhavá ústa, k nímž by přilnul svými nedočkavými rty . . . Tenkráte hleděl jiným zrakem na vše, jaksi čistším a nezkaleným žádnými dravými pudy . . . Lea! Ach ta ubohá Lea! Tak tedy přece si na něj vzpomněla ještě tam doma, tam v cizině. Hle, jak znovu vtiskla mu v duši tesknou náladu první zašlé, odprchlé lásky. Tedy snad přece nebyla tak zaujatou, tak uzavřenou, tak odmítavě neochotnou. Vzpomněla si na něho svou fotografii. Poslali mu ji dnes — týden po její smrti! V dopise sděluje mu strýc, že mu posílá obrázek na výslovnou její žádost. Vzpomněla prý si nedávno, že jí o něj kdysi žádal i chce prý vyrovnati své sliby, než se odebéře ze světa.

Tedy jakýsi druh odkazu. Snad přece ocenila před skonem svým opravdovost jeho někdejší lásky a chtěla se za ní odvděčit takovým milým, dětinsky opozděným a vážně vyznívajícím způsobem.

Lea! Netušil, že na prahu nového života setká se ještě jednou s ní — loučící se, s rukou k smíření vztaženou!

Lea byla květem jara, slabým stonkem, křehkým, citlivým životem. Jako vlahý jara dech dotkla se jeho skrání, snivého čela, aby jej zvábila v květnici, kde bují rudé máky sytých barev, opojných vůní, květy života, zažíhané sluncem vášně a žíznivé láskou.

Odvábily jej od pně a vlákaly ho v objetí svých leknínových ramen, v nichž kolovala krev života, hřálo teplo skutečnosti.

Jaroš znovu si připomněl, jak na něj okolí, smyslností prostoupené, nasáklé, začalo působit svými prolínavými, nesmazatelnými doteky. Již tehdy účinek jejich na sobě cítil, když viděl paní Valentovou, kterak záludnými svými pohledy vyhledávala jeho oči, kdykoli ji potkati měl. V jejím celém zevnějšku bylo cosi útočného, co ho zneklidňovalo, stávalo se mu nepohodlným a trapným. Pak přišly ty večery vedle v pivovaře, kde zapalovala Tonička oheň svých vznětů jakoby navzdor jeho odříkání . . .

A víc neopustil neklid jeho duši a jeho podrážděnou fantasii. Tichý hřbitovní květ jeho první lásky uvadl, sotva se rozvinuv, ale probuzená vášeň propukla znovu silou tím větší, stravujíc jeho rozvahu a ničíc prudkou svou vlnou všecku uměle zbudovanou, do nebetyčných výšin vyhnanou stavbu jeho snů . . .

První rok studií universitních uplynul Jarošovi v stálém rozčilení, v napjetí šíleného očekávání, v podráždění všech smyslů. Hledal úkoje pro ten stav své duše, hledal stišení. Po dlouhých dnech očekávání, po těžkých nocech dravého nepokoje našel konečně trochu klidu, okusiv prvního medu, panenské sladkosti, již bral z ochotných, vonných rtů své Klotildy. Pamatuje se jako dnes ještě, jak se událo.

Šli procházkou do Krče. Kloťa se sestrami a on. U lesa rozložili se táborem. Vyňali své občerstvení a pustili se do jídla. Kloťa podala i jemu polovici housky, již potřela máslem a obložila kouskem šunky. Byla roztomilá ve svém letním šatě, který těsně kryl a v mladistvé rozpínavosti žádostivému oku odhaloval zbujnělé tvary jejího kypícího těla. Vztáhl vděčně ruku svou po zákusku, který mu upřímně nabízela. Jak rád by byl podržel i tu ruku její, která svítila bělostí a dráždila svým nahým ohbím! Z oka jejího pršel tichý klid a zářila jakási předtucha velké události . . . Když pojedli, rozložily se děti po svahu lesním, smějíce se, že to jednou zkusí prospati se v lese.

»Tak jen spěte již!« zvolala Kloťa jaksi neklidným hlasem a s utajovaným přáním, aby zůstala nevyrušována. Jaroš by ji byl objal na místě za ta slova. Cítil také, že se dnes rozhodne jeho osud. Srdce jeho bylo velmi neklidno a nervy se chvěly každým pohnutím Klotiným . . . . . Kloťa vstala, a významně se dotknuvši teplým svým pohledem jeho tváře, vnořila se v nedalekou houštinu smrkového podrostu, kde za chvíli zmizela jeho překvapenému zraku.

»Slečno Klotyldo!« šeptal, chvěje se, za ní.

Spatřil ji opodál. Stála, opírajíc se o útlý kmen mladé, ojedinělé břízky. Byla celou svou prozářenou a jaksi v očekávání sladkém rozšířenou tváří k němu obrácena. Porovnával ji v duchu s nádhernou květinou, jež vybujela pod širokým, sálavým pohledem červencového slunce. Oči sršely ohněm, tváře barvily se jasnými, čistými skvrnami nachu. Tělo prohnuto bylo v zad, takže pod tíhou jeho břemene prohnuto bylo i svižné, mladé tílko břízky. Tmavé, lesklé její vlasy vynikaly na bílém pozadí březového pně, tvoříce obraz krásný a oslňující.

K nadšení rozvířil pohled ten jeho duši. V záchvatu vášně přiskočil a zabořiv prsty své v jemnou vlnu jejích vlasů, žhavě přissál své žíznivé rty k jejím plným, zpola roze-

vřeným a uchystaným rtům. Byl v tom polibku výkřik jeho k šílenství podrážděné duše, jež byla zachvácena vášní k této dívce . . . .

A bylo v tom polibku něco tak podmanujícího, že se Kloťa neptala, proč je tak prudký, proč je tak divý. Sdílel jí to dotek jeho rtů, na níchž třásti se viděla jeho celou, celičkou duši. Až když ustal v líbání a ptal se jí, může-li ho mít trochu ráda, řekla všecka udýchána:

»Což myslíš, že bych se tebou dala líbat, kdybych tě neměla ráda?«

Splatil jí tehdy slova ta dlouhým, jásavým, vítězným polibkem. A stal se od té doby nevolníkem své vášně. Žízeň po polibcích mučí ho den ode dne více. Není dne, není hodiny, aby netoužil, aby nežíznil. A čím prudčím je vůči kráse a mládí Klotině, tím chladnějším zdá se mu objetí jejích loktů, tím uzavřenějším její srdce.

A tak neopouští jej neklid ani na chvíli. Starost jedna má v zápětí zase starost novou.

XIII.

V trapném napjetí, v nejistém očekávání, v úplné ochablosti vůle nastoupil Jaroš druhý rok svých studií. Dosud se do studia vlastně vážně nezabral. Nechuť jakási prolnula všecku jeho bytost. Svůdné kouzlo manželství podrážděno všecky jeho smysly a ohlušilo v něm hlas ctižádosti a touhy vyniknouti. Zanedbával přednášky, vyhýbal se studiu a zabýval se v skrytu různými plány, jež uvésti jej měly na snažší cestu k dosažení existence.

Což aby zanechal bezúčelného studování a věnoval se praktickému usamostatnění? Kloťa, která zdála se praktičtěji pojímat svět a jeho život, kolikráte mu již z dáli jaksi dala na srozuměnou, že by raději viděla, kdyby se domohl nějaké, třeba z počátku skrovnější služebičky, která by mu umožnila vyvléci se z pout domácí kázně. Jak by bylo dobře, kdyby na příklad dosáhl nějakého místa třeba u dráhy. Líbil by se mu takový život železničního úředníka. Měl rád tak vždycky ten osamělý, staniční ostrůvek, jejž tvořila nádražní budova u nich doma s několika skladišti. Jak by to bylo příjemné žít zde, isolován ode všeho ostatního sousedstva, nevyrušován, s rozkošnou svou ženuškou. Hleděli by z okna na tichou a přece stále k životu vedoucí trať, oslazovali by sobě tiché večery vášnivými líbánkami. A pak, až by přišlo dítě, ty krásné okamžiky v takové malé zahrádce u domu, kde by se malému občánkovi postavila skvostná houpačka, později kruhy a bradla!

Mohl by mluvit jen o štěstí, kdyby se mu něco podobného naskytlo.

Kloťa také žije jen pro železnici. Je tomu životu zvyklá od dětství. Otec býval dlouho na venkově skladníkem. Ráda, tuze ráda byla by jednou paní staničného. Navlékla by si vždy pohodlný župan, usedla by si k svému muži do kanceláře na pohovku a starala by se o jeho zábavu, než by přijel vlak, který by vyžadoval trochu pozornosti. Krásně plynuly by jim chvíle života, jako v pohádce žilo by se jim v takové malé stanici, beze zlosti a bez pomluv. Žili by jen druh pro druha, nestarajíce se o nikoho, v stálé, nekonečné lásce, v neutuchajícím milování.

Přání Klotildino velikou starostí plnilo hlavu Jarošovu. Zvláště od té doby, co poznal, že neuskutečnění toho přání mohlo by míti za následek ochabnutí lásky její, ba snad dokonce i rozluku. A k tomu nemůže dojít! Musil by si zoufat bez ní, bez pohledu jejích očí, bez její hřejivé přítomnosti, bez sladké hudby její řeči.

Raději se vzmuží, pokusí se vylíčiti doma svou nechuť k studiu jakémukoli a učiní přípravné kroky k dosažení nějakého praktikantského místa.

Tak si umiňoval i dnes, sedě doma podvečer. Bratr Jožka byl mimo dům, v divadle. Jaroš málo kdy teď vycházíval, netěšily ho společenské zábavy, nic ho nevábilo. Starost vytlačila všechny jeho choutky a libůstky, které by jej byly odvracely od Kloty. Žil jedině pro ni a s ní.

Seděl nad svým stolem, hlavu opřenu o dlaně a přemýšlel. V duchu sestavil si dopis rodičům. Zítra jej napíše, zítra se rozhodne o jeho bytí či nebytí.

Chladný proud větru vedral se občas otevřeným oknem do pokoje a shasínal plamen svíčky, kterou si Jaroš rozsvítil, aby mu bylo veseleji. Chvílemi zadíval se na žlutý jazyk plamene, v jehož jádru hořela modrá dřeň jasné, živé barvy. Život jeho duše také tak hořel a mihal se barvami a nemohl se ustálit, uklidnit. Cítil v sobě palčivý žár, který vzplanul a zachvacoval celé nitro . . . A jako ten vosk na svíčce, kane a ubíhá jeho život, tratí se a tratí. A nikde nic, kde by se opřel, kde by pevně se zachytil. Chodí, tlape po nejistých půdách, jako v močále, a nikde půdy se domakati nemůže. Jen v jádru srdce, v kořeni života to hřeje a pálí. K slunci, k obloze, k hvězdám volá, vábí ho všecko chtění . . .

Dveře jeho pokoje se otevřely.

»Tonička! Co ta tu chce?« Záblesk překvapení v umdleném jeho zraku dotkl se její postavy, stanuvší ve dveřích.

»Je doma pan bratr?« řekla chvatně, popošedši až ke stolu, za nímž seděl Jaroš, polovzpřímený, s pohledem tázavým.

»Bratr? Ne — je dnes v divadle . . .« Zrak jeho bloudil po její tváři, v níž chvěl se jakýsi ztěží utajovaný záludný úmysl, a spo-

činul na jejích prsou, jichž mladistvou bujností vystouplé formy vlnily se krátkými, zrychlenými oddechy.

Přišla se rozloučit. Půjde zítra za sklepnici do P...ského pivovaru. Kdo ví, kdy se zas s pány uvidí.

Jaroš řekl suše, že to vyřídí bratrovi až přijde a usedl zase na svou židli.

Přišla se i s ním rozloučit! Ano, je ráda, tak ráda, že ho doma zastihla! Což nemá už pro ni ani pohledu?...

Jaroš citil stále blíže teplo, sálající z jejího měkkého, bujného těla. Stanula těsně u něho. Byl nucen vzhlédnouti k ní, jeho udivený pohled setkal se s jejím sálajícím, světélkujícím zrakem . . . (Pokračování.)

KAREL NOVOTNÝ:

Romantický západ.

Nad chudými, písčitými poli, z nichž vyrážela zimomřivě načervenalá stébla jarního osení, vznášel se k večeru šedivý, místy promodrávající oblačný povlak. Řebříčkovité jeho útvary, nehybně visící nad malachitovou hradbou blízkých jehličnatých lesů, jež vzdalovaly se pozvolna k východu modrými horami lemovanému, propouštěly sepií svých žeber tyrkys vou barvu bledě mlžného nebe, jež v hlubinách mračného toho oceánu perlefově odpočívalo. Pouze k západu, profato obrysy dubů a vazů, věnčících břehy fialkově světélkující řeky, dlouhou úzkou trhlinou vyhlíželo v úplné své čistotě, parami jen lehce ojíněné, podobno barvou onomu mživému svitu, jaký vychází ze zeleného hedbáví. Slunce putující zvolna k západu skrývalo se dosud za popelavou šedí zasmušené této záclony, doutnajíc pouze na okrajích rudými krajkami, z nichž vyzařovalo nebe jako polozastřené večerní okno. Všechna jarní příroda, jež jevila se na chudých těchto lánech pouze v roztroušené zeleni pampeliškových trávníků a v jiskřivé bělosti rozkvetlých třešní, jichž alej, směřující k lesu, odrážela se sněhově od lazurného jeho pozadí, zdála se pohaslá mračným tím stínem zasmušilého nebe. Jen při řece kupila se tmavými chumáči šťavnatá zeleň lučnaté trávy, rozpučelé líbezně pod smrákavými korunami dubů, na nichž mihotalo se mladé, citrýnově zářící listí. Ojedinělé domky s muchomůrkovými stříškami shlukovaly se družně při západním obzoru a za nimi modralo se tiché jako v dřímotě utonulé město. Všude vládlo zasmušilé šero, zhloubené soumračnou tou clonou nebes, jež výšinami kanouti neustávala.

Až zahořelo slunce —

Jakoby příval ohnivých šípů zaříčel do doupětě černavých hadů, v divokých křivkách svinuly se oblaky, vztýčily rozlícené své šíje a zasršely oslňujícím purpurem. Pod zmodralým, korálově krápníkovým stropem nebes valily se rudými vlnami jako ohromní plazové Dantova pekla. Zrudla země zrudly obzory a po vlnách řeky a obrysech města stékaly proudy rudého světla. Jakoby chtěl mraky uspaný a stlumený den vydechnout všechnu světlou svou vroucnost, již mu oblačné to šero v hrudi rdousilo, v jediném vášnivém výbuchu krvavé záře, zastkvěl se před skonem v čarovné nádheře.

I příroda má chvile romantického roztoužení.

Draze vykoupilo slunce svoje vítězství. Zbledlé a chvějící se zapadlo do podušek jasně modrých hor. Věnčeno ohnivou záplavou oranžových oblaků, za prapory krvavých stromů, tiché a elegické, na olivové klenbě zapadalo tiše jako v romantické básni, kde se černají večerem cimbuří prastarých hradů a kde snivá princezna, rýsujíc se lilijovou vlnou uprostřed růžových poupat pohlíží s pavlánu modrého zámku ve vír krvavých těch paprsků. Nyní hodila s hůry několik květů a dívá se na ně, jak bílé a smutné splývají modrými vlnami pod zámkem tekoucí řeky. »Vrátí se?« šeptají její rty. A vítr, jenž rozcuchal zlatou její kadeř a pohnul divoce růžovými poupaty, až zašuměla, odpovídá tiše; »Nevrátí se . . . nevrátí . . . A vlna tekoucí pod pavlánem, jež uchvátila květy a prudce jimi zavířila, šumí rovněž ve snu: »Nevrátí«. A princezna se nahne a modré oči, zalité slzami, ponoří znovu do vln, za těmi utonulými květy. Hustěji a hustěji je sype z bělostných dlaní, bílé ty květy, nyní však již nepadají samy, proud stříbrných krůpějí řine se s nimi. A slunce zapadá a vysoký zámek se kouzelně modrá nad malachitem zkrvavělých lesů.

Tu musí zakroužiti vítr, urvati jedno z těch růžových poupat a hodit je do umírajících barev hasnoucího západu.

Dr. R. J. KRONBAUER:

Co bude s pomníkem mistra Jana Husa?

eská veřejnost má novou starost. Nedávno rozvlněna byla hladina veřejného zájmu otázkou, kam s pomníkem Palackého — dnes debatuje se snad po celém českém národě, co bude s pomníkem mistra Jana Husa na osudném Staroměstském náměstí. Před šesti lety stanula porota nad Šalounovým modelem u vytržení — dílo bylo jednohlasně uznáno jako mistrovský, representativní kus českého výtvarného umění. Minula řada let a hle..., něco se stalo. Porota už není tak jednosvorná. Ale p. dvorní rada Zítek vidí v Šalounovi přese vše povolaného budovatele Husova pomníku.

Pomník postaven na zkoušku na náměstí, tisíce lidí se běželo podívat na monument a než se kdo nadál, byla tu affaira s pomnikem. Porota žádá, aby mistr pomník překomponoval, trvá na tom, aby postava mistra Jana Husa byla dominantou monumentu.

Ptám se tvůrce pomníku, jaký bude osud Husova pomníku, jak se urovná konflikt s porotou a s veřejným míněním? A Ladislav Šaloun odpovídá:

Vyhovím úplně — ovšem jen potud, pokud ústupek věci samé neublíží. Oč je v přední řadě spor? O místo, poněvadž konfigurace pomníku narazila. Pokud mne se týče, trvám na tom, aby pomník zůstal tam, kam byl původně projektován, trvám dále na komposici nejen lineární, ale především ovšem ideové. Uznávám, že pomník musí býti o jisté procento jemnější, ve figurální části i — a to především — ve své architektuře.

Veřejný zájem stoupá den ke dni. Vždyť se nejedná o maličkost — staví se pomník mistru Janu Husovi! Co už bylo v českém národě k vůli tomuto monumentu bouří a štvanic, co polemik se napsalo, co schůzí a porad nakonalo! Byl by to zázrak, kdyby se byla poslední kapitola pomníkové epopeje rozřešila hladce a idyllicky. Nejhůř ovšem při tom dopadl tvůrce pomníku mistr Ladislav Šaloun. Na něho dopadají rány cepy a palcáty, papírové protesty jen jen prší a rozumí se samo sebou, že přišli se svou troškou do mlýna i anonymní štírové!

Kamenem úrazu stalo se tedy ono neblahé místo.

Marianská socha stojí tu vítězně a do opravdy neochvějně. Dokud tu štíhlý sloup stojí, budou potíže, a Bůh sám ví, — křižuje se svět — jak si porota s mistrem pomohou ze slepé uličky, do které se dostali.

Pomník nemůže nikde jinde státi, než tam, kde stojí dnes jeho model. Porota i tvůrce cítí, že jiného místa není, a že pomník nemůže jinak býti umístěn, než s obličejem k jižní straně náměstí. Porota by měla ráda pomník v centru náměstí, (možno mluviti ovšem jenom o středu geometrickém — centra architektonického na náměstí vůbec není), ale důvodů pro to vůbec neuvádí. Může tu býti důvod jenom jeden, aby se totiž pomník odsunul od nevhodného moderního pozadí, ale pak neujdeme jinému, ještě nebezpečnějšímu úskalí — monument přiblíží se Marianskému sloupu, není následkem toho odstupu a frontální pohled je zkažen.

Z rozpaků by pomohlo odstranění sloupu. S tím ovšem umělec nemůže počítati, poněvadž to není pravděpodobné. Je-li nyní spor, vzplanula by válka, kdyby se mělo pohnouti monumentem, jenž připomíná těžkou, dusnou pohromu. Proto má ovšem projektant situaci stíženou. Nic snazšího nad řešení sporné otázky v tom případě, kdyby tu nestál sloup. Pomník Husův posune se do středu, a moderní architektura pozadí, jež pomník zabíjí, přijde do mlhavé perspektivy a monument je zachráněn.

Toho je si asi porota dobře vědoma. Nejlíp to vystihl tvůrce pomníku Palackého mistr St. Sucharda, jenž, tuším, s prof. Koulou navrhoval, aby fronta pomníku byla obrácena k radnici. Tím získá pomník krásné, ušlechtilé pozadí, fasádu Kinského paláce. Pěkná myšlenka, ale škoda, že jí není možno uskutečniti. Staroměstské náměstí má dva objekty, radnici a Týn, které soustřeďují a budou soustřeďovati pozornost diváka od jihu k severu, ať se utváří frekvence na náměstí v budoucnosti jakkoli.

Jedno řešení v nynějším místě bylo by možné — kdyby se obrátil pomník frontou k městské pojišťovně. V tom případě je situace naprosto změněna. Sloup ztratí na své disharmonující působnosti, pomníku nemůže vůbec vaditi, poněvadž se octne za ním. Monument by však získal ještě v jednom směru, dostal by totiž ideálně krásné pozadí s jemnou, detailovanou architekturou.

Ale věc má svůj háček.

Těžiště náměstí je a zůstane vždycky v části jižní, a není přece ani myslitelno, neřku-li připustno, aby se pomník mistra Jana Husa obracel k tepně města zády!

V časopisech se objevil návrh. Nejlíp by prý bylo, kdyby se pomník umístil před ruským kostelem na základně bývalého domu Krénova. O místě tomto uvažoval Šaloun před čtyřmi roky. Když jsem v té době prodléval návštěvou v jeho atelieru, upoutal mou pozornost model náměstí v $^1/_{50}$ skutečné velikosti, který k vyzvání vypracoval malíř Štapfer. Na náměstíčku byly dva pohyblivé předměty, modelky Marianského sloupu a Husova pomníku. Těmi se posunovalo a jezdilo s místa na místo a hledalo se pro Husa nejvhodnější útočiště. Rozumí se samo sebou, že uvažovalo se i o umístění na pozemku bývalého domu Krénova.

Byly tu značné výhody, jež se za řešení toto přimlouvaly. Pomník by dostal krásné pozadí i popředí — a přece porota místo to zamítla. Důvody jsou velice vážné. V tomto koutě rozvine se, jak známo, co nevidět ohromná frekvence, bude dostaven nový asanační most, nejživější pražská třída musí ovšem míti elektrickou komunikaci, a představme si, jak by se pomník, obtočený celou sítí kolejí, vyjímal!

Jednu variantu porota zamítla, druhou nadhodil prof. Frant. Ženíšek. Což pak kdyby se postavil monument do diagonály Dlouhé třídy?

Pan profesor Ženíšek nebyl se svým náhledem v porotě osamocen, ale většina jury se proti místu tomu vyslovila z toho důvodu, že kout je příliš ostrý a že by byl monumentem v pravém toho slova smyslu ucpán.

Je ještě jedno místo, jak jsme už se zmínili — místo nejkrásnější, místo ideální — získané tím, kdyby se sloup posunul před Týnskou kathedrálu. Uvažoval, dlouho přemýšlel Šaloun, bádala porota... okolo sloupu místa není, ostatní místa v úvahu vzatá, vesměs v severní polovici náměstí se nalézající, jsou vyloučena... Kde pro Boha živého má tedy pomník vlastně státi?

Kde jinde, než tam, kde stojí model, jenž vyvolal tak živou, ba pohnutou diskussi. Pohlížím v atelieru na krásný, jako padlý sníh bílý, osminový model pomníku, jenž činí dojem pohádkového zjevení. Kdo by se divil porotě, že se jednomyslně pro něj vyslovila?

»Mistře... a to že máte překomponovat? Všechno změnit — všechno postavit jinam a všechno jinak seřadit?

Tvůrce pomníku stojí klidně u svého díla a prostě, bez vzrušení, praví:

»Řekl jsem, jaké ústupky mohu a smím učiniti. Nejsem ostatně těmito postuláty poroty nikterak překvapen. Vrátím se jednoduše ku svému původnímu návrhu, který jsem před lety jednotlivým členům poroty předložil. Ještě dobře, že jsem model nezničil. Zde je...«

Česká veřejnost byla vzrušena zmatkem, jenž nastal. Může býti klidna — otázka pomníku bude definitivně rozřešena způsobem, jenž všeobecně uspokojí. Za to ručí povaha i umělecké posvěcení tvůrce monumentu.

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

X.

Před Baumannovým bytem objevil se otevřený fiakr. Se stupátka snesla se na chodník Hýrová v nádherné toilettě. Za několik minut na to uváděla ji do salonku již užaslá — Sirotková.

»Divíte se, paní Sirotková, že přicházím,« zašveholila. »Celá Praha povídá — anonymně mi to píší, jistě i vám — že vám béru pana Baumanna.«

Sirotková pootevřela ústa, ale slova z nich nevypravila. Jenom srazila v ustrnutí dlaně jako k modlitbě.

»Myslím, že bychom světu měly ukázat, jak je na omylu. Nechtěla byste se mnou se projeti Prahou? Zajedeme do Stromovky, proletíme Ferdinandkou. A vůbec vás zvu, abyste mne navštěvovala. Kdy přijdete, přijmu vás s otevřenou náručí. A pana Baumanna jsem chtěla poprosit — škoda, že není doma — aby učil naši Julinku trochu zpěvu. Sám řekl, že má jakési nadání. Poslala bych vždycky pro něho vůz a přijeli byste oba. My dvě bychom se trochu pobavily a on by s Julinkou zatím chvíli studoval — nuže: vyhovuje vám to, paní Sirotková?«

Sirotková stále ještě vznášela se někde v oblacích. Překvapující návštěva, neočekávané pozvání, netušené návrhy — koktala, ani nevědouc, co povídá.

»Víte co,« zvolala Hýrová, »povíme si to v kočáře. Ustrojte se — vyjedeme.«

To se Sirotkové ze všeho nejlépe zamlouvalo. Zmizí, aby se ustrojila, a srovná si trochu myšlénky . . .

Padlo to na ni jako sesutá stráň. Hýrová jí okázale návštěvuje, proveze ji Prahou — zve k sobě, hlásí se k ní. Hýrová! K ní přichází, na niž kde kdo navykl si ukazovat prstem, od níž se odkloňovalo sousedství ve hledišti, po níž házeli lidé z divadla posměšky, když si chodila hlídat Baumanna.

A říká, že jí ho nevezme. Bude si ho vozit k nim i s ní. Chce světu zavzdorovat, chce ukázat, jak je prolhaný a drzý. Chce se rozkřiknout na Prahu, že je všecko bídná pomluva, o čem psali zákeřníci do revolverových listů, o čem se vykládalo v divadle i před Sirotkovou, ba před ní nejdrzeji a nejfrivolněji.

Byla až poděšena náhlou tou poctou Sirotková, že jí zve Hýrová — známá bohačka, proslulá krasavice, panička, o níž se mluví jak o královně, kterou ovšem závist pomlouvá a špiní, jak může. Ale na ráz získala si Sirotkovou za tuto otevřenost, za energické přihlášení se ku vzdornému ubití všech pomluv.

Rychle na sebe navěsila, co měla nejlepšího, vyhledala slunečník včera zakoupený a klobouk, který chystala si až pro nedělní vycházku s Baumannem — a už stála před Hýrovou, která se zatím byla bavila prohlížením alba, fotografií a vítězných trofejí. Z nejbohatších stuh s věnců Baumannových, se zlatými výkřiky obdivu, byl nad pohovkou utvořen baldachýn. Hýrová si pod něj na chvíli sedla a přimhouřila oči. Zdálo se jí, že na vteřinu se k ní zase bylo sneslo božstvo . . .

A pak vyjela se Sirotkovou, usadila ji po své pravici a rozkvetla v nejvítěznější úsměvy, když se kočár rozjel. Koketně zahrávajíc slunečníkem, počínala si jako na jevišti. Zapřádala Sirotkovou v nové a v nové hovory, živě gestikulujíc, brzo družně k rozradostněné sousedce se schylujíc, brzy zvoníc smíchem až se lidé na chodnících zastavovali. Projela s ní v Stromovce několikráte okružní silnici, pak kázala fiakristovi, aby zajel na Příkopy a Ferdinandku. Tu již bylo živo — ať zkamení úžasem, kdož ji poznají, kdož ji uhlídají s Baumannovou milenkou v nejpřátelštější besedě.

»Na nábřeží — po Kamenném mostě a zpět přes Újezd — pak na Václavské!« křikla na kočího u Národního divadla, kdež stálo několik herců, udiveně cilindry snímajících.

Hýrová by byla každému za to svědectví poslala hubičku. Teď proletí divadlem a kavárnami tato novina — pomyslila si. A plna radosti obejmula kolem pasu Sirotkovou a přitiskla k sobě jako zbožňovaného milence —

— — — — — — — — — — — — — —

* * *

Tou dobou byl Vlach již vdovcem. Na předměstí byl se náhle rozmohl tyfus. Jednou z prvních obětí jeho byla Vlachova žena. Tři dny si jen poležela — pak už vystydla pro rakev.

Nedá se říci, že se nastěhoval smutek do Vlachova domu. Pro lidské řeči vystrojil ovdovělý manžel slavný pohřeb, při průvodě a o rekviích svraštil čelo, jako by truchlil, přijal a tisknutými díky zodpovídal úžasný počet projevů soustrasti — ale v duchu okříval jako vězeň po dlouhých letech z okovů puštěný.

Byla mu obtíží již tato podivná žena, na jejímž groši, hříchem vytěženém, založil své štěstí. V poslední době pak byla již jako posedlá nemírným žárlením. Bála se všech žen, které se mihly kolem Vlacha, ale nejvíce Hýrové. Nosili jí lidé tolik zpráv o ní, tolik pomluv, jak Vlach jejích stop se nepouští, vzdychá po ní a jak ji navštěvuje. Věděli toho neblazí poslové a neostýchaví pisatelé dopisů nepodepsaných, že se proto pěnila ve Vlachově ženě krev. Po nějakém čase došlo k sporům, hádkám — ba i to se rozkřiklo po předměstí, že Vlach jednou ženu strýznil, když příliš opovážlivě vyslovila se o Hýrové.

Smrt rychle uzavřela tento účet v knize Vlachově. Ustřihla nejobtížnější závaží jeho života. Když okázalými obřady odevzdal Vlach jícnu země nádhernou rakev s nebožkou, zdálo se mu, že skočil do své minulosti přes léta neutěšeného, potupného manželství.

Nehledal v té známé končině hladkou tvář v zrcadle — vůbec na sebe nemyslil — ale první, nač se rozpomenul, po čem jal se ohlížeti, byla družka nejkrásnější chvíle jeho mladistvého bouření: Hýrová! (Pokračování.)

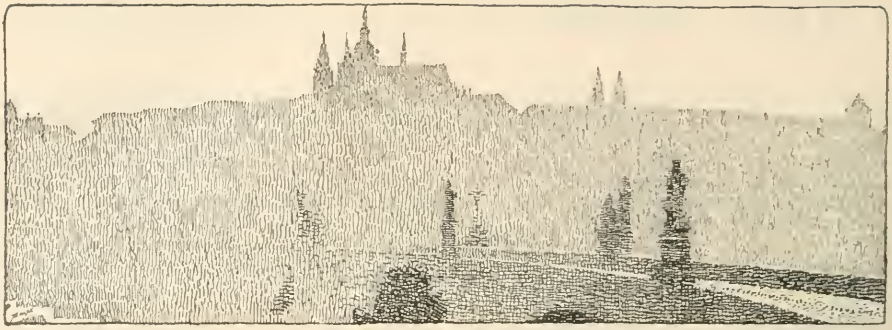

MARY FENOLLOSA:

Létající ryba.

Kde nebe a moře, nebes modř
v jas mhy se stápí hledu,
zjev bytostí zved se stříbrných,
vzlet, záchvěv křídel šleh a mih
ve vln a nebe středu.

Jsou ptáci to snad azuru,
neb ryby, jež se noří?
Či stříbra šleh
duch ptáků těch,
již utonuli v moři?

A. K.

PŘECHOD Z OBECNÍHO DOMU DO PRAŠNÉ VĚŽE.

Z kruhů staropražských.

Praha má interieur, má sály, jež považují se za světové unikum, a nikdo z Pražanů se tam nedostane. Kdo byl v nádherných sálech Prašné věže? Nevím, jak by dopadl ten, kdo by se chtěl do interieuru památné věže podívat. Vím jenom tolik, že klíč je na radnici. Několika málo zasvěcencům je známo, co je uvnitř. Je prý tam několik odlitků ornamentálních s brány samotné z doby restaurace.

Prašná brána měla dobu, kdy se o ní mluvilo po celých Čechách. Ba víc, než mluvilo . . . psalo se a tisklo o přítrž ve vážných, většinou však humoristických časopisech. Mladší generace už o tom neví, jaké osudy stihly proslavené dílo mistra Rejska. Přihodilo se s Prašnou branou něco, co zní neuvěřitelně. Brána sestarala, a leccos na ní zvětralo. A tu povstala obava, že by mohla býti bezpečnost kolemjdoucích ohrožena, a učiněno opatření, aby vlasu na hlavě nebylo zkřiveno passantům, neslýchané, hrozné opatření! Čarokrásné ozdoby otlučeny, a Prašná věž stála tu nahá, zbavená všech ozdob, jež byly její pýchou.

† KAREL KNITTL. 2313

A tak tu stála jako odraná vrba řadu let, až se nad ní smilovala rada královského hlavního města Prahy. Trvalo to s tou restaurací takřka celou věčnost — ale za to dopadla znamenitě. Co zkusil stavitel dómu svatovítského Mocker, co vytrpěla městská rada, vůbec kde kdo, jenž měl s restaurací co dělat! Nekonečnou řadu let civělo tu špinavé lešení, týden co týden vychrlily časopisy celou ošatku vtipů a sarkastických poznámek — ale lešení vzdorovalo tak dlouho útokům, až útočníci únavou a zemdlením složili ruce resignovaně do klína. Pravda, pracovalo se pomalu, ale za to důkladně. Restaurator renovoval od hlavy k patě, a proto nemohla zůstati na věži nepřiměřená střecha z doby rokokové. Byla nahražena novou střechou slohu gothického s cimbuřím, s typicky pražskými nárožními věžičkami. Skvělý zevnějšek, cizinou velebený a obdivovaný, má neméně skvělý pendant v obou sálech ve věži. Jsou bohužel dnes takřka nepřístupny — Krocínovy šnekové schody jsou vysoké a tak nepohodlné, že návštěva se nedoporučuje ani tomu, kdo by se nelekal potíží, spojených s opatřením legitimace. Je dávným přáním kruhů staropražských, aby velkolepé sály ty staly se přístupny. Zdá se, že není k splnění vroucí touhy přátel Staré Prahy příliš daleko. Rada městská král. hlavního města Prahy uložila, jak známo, projektantům obecního domu, architektu Balšánkovi a stavebnímu radovi Polívkovi, aby se postarali o pohodlný a snadný přístup z hlavního patra nové budovy do Prašné věže. Úkol, jenž nedá se snadno a hravě řešiti. Architekti vypracovali několik alternativ a shodli se konečně na následujícím zajímavém a originálním řešení těžké otázky. Přechod proveden bude nad osmimetrovou uličkou mezi budovou Obecního domu a branou obloukem, menším ovšem, než oblouk ve bráně samotné, ale jemu v uměleckém dojmu úplně se podřizujícím. Z malého sálu levého traktu Obec-

ního domu vejdeme do síně nad obloukem se nalezající, která na straně k Příkopu bude míti otevřenou loggii o třech travées. Z této síně dostaneme se po schodech nad klenbou průjezdu Prašné věže do prostoru v prvním patře. Vedle toho jest však možno i z druhého patra budovy Obecního domu, kde naleznou útočiště spolky, přejíti přímo do věže a to po terasse přechodu ve výši jejího prvního patra. Rozumí se samo sebou, že projektanti přihlíželi především k tomu, aby Prašná brána jako umělecká památka prvního řádu co nejméně byla stavbou dotčena, to jest, aby nijaký cenný detail nebyl porušen.

V Podskalí Na Výtoni. Fotografoval K. Paspa. 2311

Přechod musí býti přičleněn do staviva, a to ovšem kázalo projektantům počínati si s největší opatrností. Na straně přechodu, která, jak víme, je téměř beze všech ozdob, bude třeba pouze probourati poprsník okna a spojení je hotovo. Nebude také ublíženo Krocínovu šnekovému schodišti, zůstane rovněž nedotčeno a spojí se jen několika stupni s přechodem novým, zůstávajíc pro potřebu manipulační.

Kruhům staropražským přísluší promluviti o tom, aby obou sálů v Prašné věži bylo vhodně použito, a aby byly důstojně vypraveny. Jisto je, že otevřením jejich získá Praha attrakci prvního řádu. Dovídáme se, že se pořizují péčí a nákladem obce pražské modely representačního domu s novým přechodem a Prašné brány, tak že dojem projektovaného řešení po stránce umělecké bude velmi názorný a přesvědčivý.

Prašná věž nestála tu od jakživa tak isolována, jako dnes. Nádherné sály byly spojeny se dvorem krále Vladislava dřevěnou pavlačí na krakorcích, vedoucí na hradby městské. Jeden z těchto krakorců zachoval se až na naše časy . . . naleznete jej po pravé straně šnekového schodiště v neporušeném stavu. Na původní nádheru upomíná ještě krásný krb v prvním patře, zároveň intimní útulek na způsob gothického arkýře, v bočním průčelí věže vyvinutého. Je ovšem nutno, aby model byl vystaven — při otázce tak závažné je kontrolla veřejnosti nevyhnutelná.

Dr. J. H.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Jaroslav Vrchlický — konsortium spisovatelů.** Když slavil mistr padesáté narozeniny, vydalo Nakladatelské družstvo Máje knihu, ve které naskizzováno básníkovo dílo a jeho život. Antonín Klášterský v pěkné svoji studii napsal: »Kdo zná Vrchlického? Kde jaká ruka se zvedá v národě českém, a přece tvrdím směle, že zná jej málokdo. Potřebí-li k pouhému sestavení všech jeho děl půl dne práce, lze si představiti, jakého studia vyžadují všecky jeho spisy.« V citované knize o Vrchlickém je několik hustě tištěných stránek, obsahujících pouze jména jeho knih. Je to tak veliká práce, kterou Vrchlický vykonal pro českou literaturu, že ji nemůže vyčerpati ani několik literárních studií. Jen považme, že epická a lyrická poesie Vrchlického čítá již přes šedesát svazků, produkce dramatická obsahuje na třicet her, připočtěme k tomu několik sbírek umělecké prósy, několik svazků literárních studií, jeho libretta a konečně kolossální činnost překladatelskou — a pak se nedivme, že zrodila se mezi bodrými Amerikány legenda, která vlastně nejlip vystihuje, co Vrchlický jako básník stvořil. Čteme totiž v jednom americkém časopise zcela vážně míněnou informaci, dle které prý Jaroslav Vrchlický representuje soubor, celé konsortium spisovatelů. Není prý možno, aby jedna hlava, jedny ruce tolik krásy,

tolik skvostů vytvořily. Vrchlický má kolem sebe celou družinu, tomu diktuje, onomu svěří myšlenku k provedení, jinému zase dá rozvrh, práce se tisknou pod jménem mistrovým, a tím lze si vysvětliti, že knihy Vrchlického tvoří již celou ohromnou knihovnu. Legenda vyvolá u nás jistě rozmarnou náladu — ale pro Vrchlického má svůj význam. Je v legendě přece jenom to, co vyjádřil básník v sonetu na oslavu Abrahamovin mistrových, jejž ozlatil apostrofou: Ó, jděte kolem s obnaženou hlavou!

—*or.*

⁂ **Milý host v Máji.** Na premiéru dramatu katalánského básníka Angela Guimery »V nížině«, která dobývá svět, přijel se podívat přítel autorův, pan MUDr. Benet R. Barrios, katalánský vlastenec a spisovatel v Barceloně. Po premiéře zavítal pan Barrios do Máje a napsal do naší pamětnice: »Přišel jsem znovu do krásné české země, po druhé zavítal jsem do útulných místností Máje, kde jsem našel tolik sympathií pro naši Katalonii, projevených tyto dny vydáním katalánského dramatu v překladu přítele A. Pikharta.« Pan Barrios byl pozván ředitelstvím Národního divadla k poslední zkoušce na drama »V nížině«, při které přispěl režii vzácnými pokyny ku charakteristice výpravy.

⁂ Smichovské divadlo. **Tři.** Drama o třech dějstvích Napsal Max Dreyer. Přeložil Fr. Sekanina. Drama Dreyerovo dostalo se do cyklu her Májových jen náhodou. Máj pro ten večer chystal tři aktovky, censura však z nich jednu nepropustila, a tak se na kvap k vyplnění večera sáhlo k berlínskému autoru, který je již pražskému a smíchovskému obecenstvu znám též jinými pracemi.

Drama Tři je rodinným dramatem staršího data, nese také zřejmě pečeť svého stáří. Před desíti, patnácti lety mohlo míti úspěch větší, hlučnější, za tu dobu jsme pokročili již k jiné metě. Ale přes své slabší stránky a vlny poněkud široké mnohomluvnosti zůstává zajímavým experimentem psychologickým, v němž probleskuje ostrá ruka dramatického malíře.

Obsahově je drama příliš prosté a jednoduché, táhne se v něm pouze jediná linie. Také osoby nejsou stejně životní; nejvýznačnější a nejvíce krve má hrdina dramatu: doktor Genzmer. Zuzana a Martienssen jsou v závěrech svých spíše výtvory mozku a fantasie, než života.

Děj je asi tento: Karel Genzmer, doktor filosofie, učenec, starší muž již, žije se svojí mladou ženou Zuzanou a mladým přítelem architektem Hansem Martienssenem spokojeně a klidně. Mladý muž přinesl do jejich domácnosti mládí, úsměv a veselost. Genzmer je mu také za vše vděčen a přinutí svoji ženu, aby si s ním tykala, poměr aspoň je intimnější, důvěrnější.

Nic nekalí klid, až se objeví Pavel Bollert, u kterého kdysi Genzmer byl také »třetím«, bydlil a stravoval se u něho, jako u nich architekt Martienssen. Ale poměr mezi ním a ženou Bollertovou nebyl tak počestný, a v duši doktora Genzmera vyrůstají stíny podezření a žárlivosti. Zlé svědomí se vzbuřcovalo a osvětluje mu poměr jeho ženy a architekta Martienssena.

A štván vzpomínkami stíhá nyní ženu svoji i mladého muže, pozoruje oba podezíravýma očima, vyvolává scény, je brutální a vyžene nesnesitelný poměr až na ostří a hluboce raní svou nedůvěrou a neoprávněným podezřením Zuzanu.

Zuzana, poznávajíc, z čeho ji obviňuje, pozbývá k němu úcty i lásky a počíná hleděti na architekta jiným zrakem: vidí jeho svěžest, mládí a upřímnost, a v srdci jejím probouzí se k mladému muži vášeň. Dr. Genzmer stopuje úzkostlivě změnu v duši její, chce si její lásku vykoupiti naprostou důvěrou, chce odejet, ale štěstí »tří« je již ztroskotáno, marné jsou pokusy zachránit je, — rozcházejí se a doktor Genzmer zůstává opuštěn. A když zdrcen klesá pod tíhou poměrů, které jsou silnější než on, zjevuje se jako těžký přízrak, jako memento — Pavel Bollert. —

Drama bylo sehráno dosti slušně: pan Jiřikovský našel vřelý výraz, gesto pro sobeckého, slabého dra. Genzmera. Pan Rozsíval jako Martienssen a paní Gampeová jako Zuzana přičinili se svědomitě o úspěch kusu; jen v hlubší scéně paní Gampeové vyklouzla role z ruky. Pěkný překlad prof. p. Sekaniny zasluhuje zvláštní zmínky. *rk.*

⁂ Jar. Vrchlický: **Třetí kniha básní epických.** Nová sbírka básní Vrchlického pojí se k jeho Epickým básním a Novým básním epickým, ke knihám, jejichž krásná čísla (vzpomeňme jen na Kořist oceánu, Pohřeb Alaricha, O korunu, Vlas královny Elsy, Legendu o sv. Zitě) stakráte čtena a recitována, stala se po všem národě tak známa a populární. Třetí kniha básní epických liší se však od obou uvedených knih hlavně tím, že tu rámec epiky není tak přísně sepjat jako tam, a že i živel lyrický hojně se jím proplétá. Nejde tedy vždy jen o děj, někdy básník zachycuje jen postavu, jinde kreslí jen genrový obrázek a místy jako na př. v Dceři Jeftově nechce báseň býti víc než písní, arci písní, za niž tušiti lze celou historii. Mythus, legenda i historie poskytly hojně nových látek, a též v tom, jak látky tyto prohlouběny jsou myšlenkou, reflexí básníkovou, liší se sbírka od prvních dvou knih básní epických, jimž šlo více o děj než o myšlenku. V tom ohledu zejména Atlas je báseň velké myšlenkové hloubky a síly. Dobou odnášeji se básně nové knihy Vrchlického od pravěku až do našich dnů, ale motivů antických, myslím, je nejvíce, a je v nich vidět to smělé dláto mistrovo, které vytesalo české poesii celý Olymp, celý ten svět antický, nežli s fanfárami byl »objeven« v knihách — jiného. Zde zejména Euchidas, Triptych Odyssejský, Narození Sokratovo a Žena Senecova

jsou krásné obrazy a vidiny, patřené okem ducha, který život antický cele zažil a strávil. Nejvýše kladu z nich Triptych Odyssejský, jenž směle mohl býti zařazen do velké a krásné knihy mistrovy Bozi a lidé, sbírky dnes ještě nedoceněné. Ironický »Dar Neronův« srovnáme si s Kořisti oceánu z první knihy básní epických, při Staré písni vzpomínáme si na Dešťové krůpěje z téže sbírky, neboť i zde »pláčí andělové nad nešťastným milováním.« Výborné jsou Píseň krysaře z Hameln a Středověká píseň ponocného, jejíž jednotlivé sloky poznali jsme již ze zpracování staré loutkové hry »Johanes doktor Faust«, vydané Vrchlickým a Krausem; mistrně dobu zachycuje a ostřím myšlenky hluboce v ni se zařezává Poggio, roztomilý genreový obrázek je Starý učitel a božskou čistotou duše dětské okouzluje Španělská legenda. Leč cítím již, že vyjmenováním jednotlivých básní křivdím ostatním krásným číslům sbírky, která jest již 58. svazkem souborného vydání básnických spisů Vrchlického.

Ještě dva svazky scházejí do šedesátky, v nichž po knize »Západy« následovati má prosa Vrchlického a pak — ?

Dochází nás zvěst, že nakladatel chce sebrané spisy Vrchlického svazkem šedesátým zastaviti. Nevěříme, že by se tak státi mohlo. Vždyť scházejí v pořadu tak silná a velká čísla jako jsou Okna v bouři a Bar-Kochba, bez nichž si Sebrané spisy Vrchlického nedovedeme ani mysliti! Veřejnost, již slíbeno bylo souborné vydání spisů mistrových, má právo žádati, aby slib ten byl splněn, a my hlas její první tlumočíme, žádajíce, aby odmítají-li se dnes šmahem sbírky básnické, respektován byl na prospěch literatury aspoň básník významu Vrchlického, jehož knihy některé dočkaly se již u téhož nakladatele vydání čtvrtého.

—a—

⁂ **V Podskalí Na Výtoni a Folimanka.** Tisíce lidí projde kolem starého domu v Podskalí, jenž se svým přístavkem činí dojem staré zemanské usedlosti, a málo kdo ví, co znamená nápis vedle originálního velikého erbu »Na Výtoni«. Pod Vyšehradem, poučuje Ruthova kronika královské Prahy, dle práva z r. 1086 kapitula vyšehradská, potom obec měla celnici; vybíralo se clo ze dříví plaveného. Ale neplatilo se zprvu penězi, nýbrž dřívím — vytínalo se plavcům z vorů každé dvanácté dřevo, a kolik »vejtonici vyfalí«, Novoměstští prodali na trhu k užitku města a na správu břehů. To jest původ jména nejjižnější části Podskalí. — Před několika dny čtli jsme v novinách vyzvání, aby páni fotografové všímali si mizících partií podskalských a do svých aparátů zachytili na památku zajímavá a originální tato zákoutí. Učinili jsme počátek s podskalskou »Výtonicí« a požádáme milého našeho spolupracovníka, aby si do končin těchto udělal výlet častěji —

Folimanka pod Karlovem. Fotografoval K. Paspa. 2379

Drýhým pěkným koutkem pražským, při cestě z Havlíčkovy třídy do Slup u potoka, je stará usedlost Folimanka. Pečlivě sestavená kronika praví o ní, že si zachovala jméno od 14. století po někdejším majiteli Jakubu Folmanovi r. 1353. Po r. 1404 měl vinici tuto Ludvík či Lojsa, sestřenec a dědic známého lékárníka Anděla z Florencie. Nějakou dobu odúmrtí byla majetkem koruny; Jiří Poděbradský ji prodal Heřmanu ze Zhořce. Při ní se připomíná sad meruňkový v 15. století. — Folimanka pamatuje ovšem doby mnohem slavnější. Ještě za našich mladých let bývalo kolem panského domu jako v pohádce. Zahrada byla ne-

přístupná jako sady harému. Psi s ostrými zuby a s očima jako draci pobíhali zahradami, a běda smělci, jenž se sem odvážil. To bylo v době, kdy Folimanka byla konec světa za Prahou. Dnes je tu všechno jiné, před zahradami vzniklo město, jež svým rozvojem rovná se městům americkým, a Folimanka trčí tu jako zapomenutá přední stráž. —

-- F. J. Čečetka: **Krásná Lija.** Historický obraz z XVIII. věku. Po své zajímavé knize O bětí lásky spisovatel předkládá nám další povídku ze svých milých Poděbrad. Obratně v ní líčí vedle úřednické společnosti ze zámku také rodinu Mojžíše Šaye, židovského obchodníka, který kromě pokladů pozemských, úmorně shromažďovaných, měl také spanilou dceru Liji, do jejíchž očí příliš se zahleděl uhlazený zámecký panáček.

Historie krásných dcer starých, lakomých otců židovských byla již tolikráte vyličována, že v té stránce nelze knize Čečetkově přiříknouti palmu původnosti. Nicméně vše jest plynně i zajímavě vypravováno, a třebas dějinná barvitost nedostihovala zdařilých O bětí lásky, přece nepochybujeme, že se bude zamlouvati mnohým čtenářům. Přísnějšímu čtenáři nejspíše budou v Krásné Liji vyhovovati postavy felčara Kreuzenocha a Šayova syna Simona — škoda jen, že sympathický dojem, jaký v nás Simon v prvé polovině knihy probudil, později se změní v odpor a zklamání.

Kniha vyšla v Poděbradech nákladem V. Hoblíka. *Ds.*

-- Hugo Bertsch: **Sourozenci.** V družině současných belletristů německých objevilo se v posledních třech nebo čtyřech letech nové, jasně znějící jméno. Německý dělník, živící se krušnou prací na půdě americké, nemůže odolati vnitřnímu volání a hlásí se za oddaného pracovníka perem. Prvým ovocem tohoto snažení jsou Sourozenci, líčící zajisté značnou většinou vlastní život autorův, jenž z továrního dělníka stává se po období krutých zápasův umělcem a filosofem. Ty zápasy jsou působivě vypsány v knize.

Duch ciziny a zejména duch svobodné Ameriky požehnal nadání Bertschovu, že z něho vyrůstá literát, odlišný od střízlivé průměrnosti spisovatelů německých. Smělost v úvahách i ve výrazu, originalita myšlenek i látky a vedle toho zajímavost prostředí dávají tušiti, že nováček v literatuře německé záhy převýší druhy své o několik hlav. Zvláště ony velmi silné kapitoly, kterými spisovatel na konci práce své vystřídal denníkovou formu knihy, výmluvně nám předpovídají Bertschovu budoucnost.

Sourozence přeložil a úvod o spisovateli k nim napsal Jan Satranský. Kniha vyšla jako třetí svazek Laichterovy Sbírky krásného písemnictví. *Ds.*

-- **Baron Prášil** náležel ode dávna vedle Gulliverových cest k nejznámějším spisům rozmarným a všude hojně čteným. Neslýchaná dobrodružství barona Prášila vykonávají nejenom službu osvědčené zábavné četby pro mladé i dospělé, ale jsou zároveň také posměšným zakřiknutím oněch neopatrných lidí, kteří buď z bujnosti, buď z potřeby volají si lež na pomoc. Tak aspoň má býti na Barona Prášila, který několikráte již prošel všemi literaturami, ač původce jeho není znám, pohlíženo. Jest nepochybno, že poutavost jeho ani v budoucnosti neochabne.

Českého Barona Prášila vydalo v překladu a úpravě Jaromíra Hvězdy nakladatelství Šimáčkovo. Miloš Slovák nakreslil do knížky šest případných obrázků. *Ds.*

-- Jindřich Mann: **Novelly.** Přeložila Anna Böhmová. Osm nevelikých povídek obsahuje tato kniha spisovatele u nás dosud neznámého, a doznejme, některé z nich získají si hned náš zájem, jak roztomilostí látky, tak i lahodným vypravováním. Zejména novellky Contessina a Zázračné čtou se jako tklivé, dojemné básně o duších krásných a milých bytostí, a neradi na konci jich se loučíme s vidinami báječně půvabných krajin, modrých vod a světelných tónů, kterými obklopuje své hrdiny a hrdinky citlivý spisovatel.

Rovněž rozkošnou jest povídka Gemma, kdežto črta Pes dovede otřásti sebe citlivější nervy. Naproti tomu v novelkách Fulvia, Román za tři minuty a Příběhy z Rocca de Fichi Mann udeřil na zcela jinou strunu svého spisovatelského umění, a místy v řádcích jeho kmitají se jiskry vítaného humoru. Poslední z novellek, Cesta za bránu, čte se jako pohádka, a také ta dokazuje, jak mnohostranným jest nadání autorovo.

Doporučujeme knihu, která se podobá kytici rozmanitých, ale vesměs svěžích a vonných květin. Rádi po útrapách dne nebo po jiné ponuré četbě vdechneme její vůni a okřejeme, jakobychom se napili z čistého pramene. Kniha vyšla u J. Otty. *Ds.*

Ročník V. číslo 28. vydáno dne 29. března 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpanská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Dr. Eduard Grégr.

Když jsem v druhý velikonoční svátek za jasného rána projížděl drahou mezi Senohraby a Čerčany, bezděky jsem přistoupil k oknu, abych poslal tichý pozdrav tichému domu v tiché vesničce, teprve se probouzející tam na levém břehu naší luzné, nejpoetičtější české řeky. Dům čněl němý mezi stromy dosud bezlistými, a zlaté slunce mladého jara právě počínalo rozptylovati šeď mlhy a mráčků, kterými nás již od Prahy pozdravovalo časné ráno. Ale ani v těch zlatých paprscích, ani těmi holými haluzemi nebylo viděti neúprosné smrti, vztahující pravici nad onu střechu, pod kterou Dr. Eduard Grégr přišel si ulehčit a odpočinout.

Dr. EDUARD GRÉGR.

Když pak s nadcházejícím soumrakem téhož dne hledal jsem na zpáteční cestě opět té tiché střechy, netušil jsem, že pět hodin před tím veliký český člověk pod ní dodýchal. Až teprve po chvíli na stanici senohrabské zachvěla mnou zpráva o jeho smrti. Tedy již tudy nebude jezditi ten čilý, bystrý a nanejvýše skromný stařec, který po léta za doby častých prázdninových jízd nás tu vítal přátelským stisknutím ruky a upřímným úsměvem! Hle, mnoho světla a mnoho kouzla zmizelo z té krásné sázavské krajiny, a nechť i slunce svítí, od nynějška pro nás bude ležeti na Lštěním a malebným okolím jeho závoj melancholie.

Čím Dr. Eduard Grégr byl českému národu jako neúnavný vůdce a bojovník v zápasech politických, toho jest v těchto dnech na jiných místech po zásluze vzpomínáno, my pracovníci perem vidíme z něm jako v zakladateli a nakladateli důležitých podniků literárních jeho mohutný význam a velikost. Práce jeho, pro literaturu českou a vůbec slovanskou vykonaná, byla sice mnohem tišší práce politické, nicméně zásluhy její nedají se zastíniti stkvělým významem politika.

Dr. Eduard Grégr byl z těch, kteří bystrým zrakem pronikli největší nedostatky české literatury, a nelekaje se nijakých nesnází a nezdarů, neodstrašuje se hmotnými ztrátami, hned chápal se díla na odstranění těch ne-

dostatků. Jako majetník vzorné a vskutku slavné tiskárny a opíraje se o neohroženého bratra svého Dra Julia založil a vydával proslulou Bibliotéku klassiků řeckých a římských, dále známou Matici lidu, skutečný to duchovní poklad pro nejširší vrstvy českých čtenářů, vedle toho Poesii světovou, Historii literatury české, několik mluvnic, spisy Hálkovy a Nerudovy; z časopisů jím založených a vydávaných budiž zde jmenována Národní škola, Časopis lékařů českých, Osvěta, Mikšova Beseda a zvláště pro nás významné Květy, jichž Vítězslav Hálek byl redaktorem.

Jako spisovatel Dr. Eduard Grégr zajímá nás hlavně v počáteční době své činnosti, kdy vedle dvou geniálních hlav, Purkyně a Krejčího, byl také redaktorem »Živy«, té slavné, nezapomenutelné Živy, kterou zejména starší generace naší inteligence dosud s nadšením oceňuje a nazývá ji hvězdou, jasně zářící do tmy našeho tehdejšího přírodního vědění. Nejeden ze zajímavých článků, z oboru fysiologie a zoologie tam uveřejněných, vyšel z příčinlivého pera Grégrova.

Velikou událostí byla Literární příloha, kterou Národní Listy r. 1865 obohatily svůj obsah. Dr. Eduard Grégr byl redaktorem jejím. Kdo se dovede vžíti v naše literární poměry před 42 lety, uzná, jak ohromný význam to mělo pro písemnictví naše a jak značná přibyla Grégrovi zásluha.

Ale Grégr nepracoval pro uznání a pro zásluhy. Pracoval pro dobro věci a pro svůj národ, a protože těžká, hořká práce byla údělem jeho života. Vedle lásky k vlasti a národu byly mu dány do vínku také neutuchající snaha a zápasy. Ta práce a ty zápasy nedaly mu ani v osmdesáti letech života nadobro složiti zbraň a říci: Teď konečně jsem svůj, teď se potěším aspoň z pozdního slunce života!

A tak tedy čestně a slavně padl neohrožený český bojovník. Je nám smutno, velmi smutno a teskno po odchodu tohoto ušlechtilého starce. Cítíme, že něco velmi silného nás opustilo. A vtírá se nám do duší opět ta stará česká melancholie, marně ji potlačujeme.

Edvarde, starý, dobrý příteli, nech nám tu svoji zázračnou vytrvalost a statečnost, ať neochabneme! *Jos. D. Konrád.*

J. KALDA:

Stíny.

Valašská črta.

Když Jurka Buřičů přiháňal z rána svoje bažky na pašu za kostel a uhlédl ostatní také pasúcí ogary pohromadě, nepřidal sa k nim podle obyčaju, nýbrž zarazil se svým stádem o kus předěj. Shodil se sebe belavú halenu a sedňa si na ňu, ostal sedět jako kameň. Bylo vidět, že ani o bažky nedbá.

»Co sa mu stalo?« ptali sa ogaři vespolek.

»Co jste mu který udělal?«

»Ja, nic,« pravil Jan Šišů, »co by mu kdosi dělal? Ale včeraj večer byl u Buřičů lom, strýc přišel z jarmarku, a to sa ví, že cestú nevymíňal hospodám, a bylo boží dopuštem! Tož snad, že by neco tak . . . «

»Co, tak?«

»Tož já nevím, enom si myslim.«

»A bili sa u Buřičů?«

»Bili! — Strýc uderili tetku o pohrádku, a mělo byt s ňú zle, nebuďa Ozefa s Tomšem! Ti — a pacholek jim pomáhal — skočili po strýcovi, svázali provazem a hodili do listníka, by sa vyspal.«

»Oh, bože, je tam u Buřičů také život!«

»Ba, na mú, je!«

»Čem sa nás ale Jura odtahuje, šak víme, že za nic nemože?«

»Tož ho tam nechte, gdyž chce!«

»Volat ho nebudem!«

»Šak tak!«

Ogaři vydržali akorát štvrt hodiny. Řečnovali na oko cosi hen — tam, ale jakási nezdolná myšlénka obchodila pořád kolem do kola a odehnat sa nedala.

Proto byli všeci rádi, gdyž Vrla sa dal nazhlas slyšat: »Ale přeca snad aby sa negdo šel na něho podívat. Gdo vi, co v tom vězí? Esli není třebas chorý?«

»Tož jdi sám, šak si jeho najlepší kamarád!«

A Vrla sa zdvihl, utéká jelenem, ogaři všeci po něm pohlédajú, co sa bude dět.

Jurka, zahlédňa letícího kamaráda, honem pichl hlavu pod halenu a lehl si na břuch a leží bez pohnutí a Vrla přisudňa k němu, pořád do něho mluví, ptá se ho, stahuje mu halenu s hlavy, zdvihá ho: marné namahání. Tož ogaré schýtajú sa beze slova na nohy a běžija rovněž k Jurkovi — taková věc už není ani súcí!

Spojenýma silama podařilo sa jim stahnút Jurkovi halenu: ten líca rozpálené, oči do červena vyplakané, tak mu vidět cestu, kady slzy výkaly.

»Co je ti?«

»Co je ti?«

»Mosíš řéct, co je ti!«

»To by bylo pekné, aby sme sa ani my nezdověděli, co ťa trápí!«

»Tož řekneš — i, lebo ne?«

»Oh, kamarádi, nechajte mne, prosím vás, nechajte dneska o samotě! Věřte, že mne nic na světě netěší.«

»Tož, co je ti? Do opravdy?«

»Oh! Gdyž sú ti naši tatíček taková sviňa!!«

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

ávnutím ruky shasila svíčku. Tma zahalila na chvíli těžkou clonou všecko. V zápětí ucítil její vřelý dech na svých rtech. Snažil se povstati, ale zatížila ho svým kolenem, vyhoupnuvši se mu na klín a dusila jej tlakem svých rozvášněných ňader.

Vzpomínka na někdejší výstup na pavlači pronikla jeho duší. Tehdejší její projev žárlivosti vytýčil v jeho duši výstražné znamení. Místa kočky, vášnivé, úlisné kočky byla asi pohnutkou jejího dnešního útoku. Chce zničit jeho štěstí, chce překazit jeho úsilí pro dosažení Klotildy! A hnus z její chtivosti vznítil v něm hněv a odpor nepřekonatelný.

Jedním trhnutím zapudil ji s klínu a sáhnuv po sirkách, rozžehnul hned dvě najednou, ukazuje jí cestu ke dveřím. Třásl se rozčilením a zlostí po celém těle.

A jakoby bylo ulpělo na jeho těle něco z jejího vilného dotknutí, stíral si rukou chvějící se tvář a přejel několikráte svůj kabát. Jako ještěrka připadala mu, která náhle vyšustí z pod kamene a dotkne se svým slizkým, jedovatým tělem. Nenáviděl její žlutavé, světélkující oči, z nichž jakoby sršela nefest a sirné páry vycházely... Kdyby to tak Kloťa byla viděla! Strach otřásl jeho nitrem. Což aby se na místě dolů odebral a Klotě vše vypověděl, se vším se jí svěřil?

Bez rozvahy chopil se klobouku a vyrazil ven. Vedle v pokoji, jímž bylo mu projíti, bylo šero, jen něco málo světla z ozářené pavlače sem vnikalo. Pospíchal ke dveřím. Byly uzavřeny. Když se volně vracel, jakýsi tlumený ston, jakoby těžké vzdechnutí ozvalo se od pohovky, která se černala za stolem.

Ohlédnuv se, spatřil v koutě pohovky světlé obrysy tváře paní Valentové.

Ležíc na boku, upírala k němu své oči, fosforeskující v šeru. Užasl, pociťuje, jak oči ty po něm sahají v lačné chtivosti ... lísaly se po jeho tváři, vyhánějíce z ní všechnu krev a uvádějíce ji v chvění.

S očima zavřenýma vracel se ke dveřím svého pokoje a vklouznuv tiše dovnitř, otočil klíč v zámku.

Jako zmámený, uondaný vrhl se na svou postel a zavřel oči, naslouchaje tlukotu svého srdce, v němž vřel neklid. Jakýsi podivný strach se ho zmocňoval, že se o všem tom doví Kloťa, že se mu vysměje a všichni že se mu vysmějí, až se dovědí, jaká pokušení jej pronásledovala a jak se vůči nim uzavíral, jak se krčil a strachoval o svou duši...

A do nitra loudila se jakási nezvyklá touha po blízkosti ženy. Rozčilená fantasie vykouzlila před jeho ložem postavu Klotildy s vlasy rozpuštěnými, které jí splývaly po nahých ramenou, svítících bělí slonové kosti. Klekal před ní, rozpínal po ní vztažené ruce, uzaviral ji v dlouhém objetí, pevně zkřižuje ruce své na jejích zádech. Chvěla se v jeho náručí jako květ mimosy a oblažovala ho polibky svých vonných, vlhkých rtů. Ssál rozkošnou vůni jejího mladého těla, jehož teplo sdělovalo se jeho údům tisícerými doteky, toužnými a žádostivými. Hořel na božsky sklenutých jejích ňadrech, úpěl, šílil a jásal v mukách lásky a touhy . . . Ne . . . Není možno . . . Nesnese toho pohledu . . . Přišel by o rozum!... Musí se ukončit ta muka! . . . Děj se co děj, Kloťa musí být jeho! . . . Brzy — co nejdřív!

Všecek rozpálen, vzchopil se Jaroš opět s postele, mnul si oči, třel sobě čelo, stoje uprostřed pokoje jako zmámený.

Co se to s ním dělo? Kde je bratr?

Ohlédl se po posteli bratrově. Dosud nedotknuta.

Naslouchal, zda hodiny jdou, visící na zdi . . . Tikaly . . . Kolik je hodin? Popošel až ku zdi. Rrrrr — bim! Uleknuv se, odskočil ode zdi, jak to v starých těch hodinách zaharašilo. Deset . . dopočítal. A oddechl si. Bratr tu musí být každou chvíli.

Šel k umývadlu a naliv si vody do misníku, ponořil hlavu do vody, chtěje se ochladit.

Když se utíral, uslyšel bratrovy kroky. Otočil chvatně klíč ve dveřích, aby Jožka mohl vejít. Rychle si srovnal zmáčené vlasy.

»Nějak dlouho nejdeš!« uvítal bratra.

»Dlouho? Ještě není čtvrt na jedenáct.«

»Tak?« ptal se jen, aby něco mluvil a jal se svlékati kabát. Byla tu ta — víš, Tonča,« řekl nedbale, snaže se utajovati zlost před bratrem. »Přišla se prý s tebou — é — s námi rozloučit.«

A se strany podíval se na bratra.

»Hm! Co na tom? Ať si jde kam chce!« řekl Jožka lhostejným tónem a živěji dodal, upřev zrak svůj na užaslého Jaroše: »Dostal jsem psaní dnes z domova, otec je starostliv, zda-li prý se chystáš ke zkoušce, připravuješ-li se?«

»Ke zkoušce?« zarazil se Jaroš. A odmlčev se, svlékal rychle ostatní částky oděvu. Pak zvolna a tiše ulehl do postele.

Jožkovi nechtělo se dosud spat. Usednuv zády k bratrově posteli, aby svým tělem zakryl plamen svíčky, která stála na stole, vyňal z náprsní kapsy růžové psaní, jež přidali doma zvláště pro něho k dopisu.

Rozevřel hustě popsaný aršík jemného dívčího rukopisu a četl, četl dlouho . . . Tvář jeho zářila, oko lesklo se blahou předtuchou. Byla to odpověď na jeho první dopis milostný, kterou obdařila jej ta, jíž doma o prázdninách zůstavil v předtuše lásky . . .

Když dočetl, obrátil se na polo k bratrově posteli. Jaroš dosud nespal. Leže na boku, upíral neklidný pohled na bratra.

»Jožko,« oslovil ho, dodav si zmužilosti, »co tomu říkáš? Chci přestat studovat a zadám si ku dráze. Netěší mně to nic, marně bych peníze utrácel. Dlouho jsem se rozmýšlel, ale dnes jsem již pevně odhodlán k tomu kroku.«

Jožka se vzpřímil a pohleděv na bratra očima plnýma sdílnosti, řekl:

»Myslil jsem si to. No, snad to bude lépe pro tebe, snad — to studium je beztoho nekonečné. A konečně i oženit se může člověk dříve — — —«.

S vlídným, tázavým úsměvem upřely se oči jeho na tvář bratrovu, který se vzpřímoval na loži, jakoby si chtěl s bratrem déle ještě pohovořit.

Pojednou prochvěla ho jakási vlna sdílnosti a nutila ho bratrovi otevříti srdce celé.

»Ty tedy víš?« ptal se ho, »že jsem dal slib Klotildě?«

»To nevím, ale bylo mi nápadným tvé chování v poslední době a pak, taková věc se dá těžko utajit.«

Jaroš se jaksi zastyděl, ale tak nějak lehčeji bylo mu, že je tajemství jeho srdce známo někomu, kdo ho nezneužije a kdo mu porozumí. Pociťoval nějakou zvláštní chuť zalichotit se bratrovi, očekávaje, že bude jeho přímluvčím doma, že pomůže mu dostavět smělou, dosud na vratkých základech se houpající stavbu, k jejímuž dobudování chybilo dosud mnoho, mnoho.

»Chci dopsat zítra otci. Budeš tak hodný a přimluvíš se také za mne, viď?« ptal se hlasem chvějícím se neklidem, který krátil mu dech zdržoval mu tlukot srdce.

»Myslíš-li, udělám to; proč bych to neudělal?« A ztichli zas oba.

Jožka chystal se také již na lože.

»A co ti ještě psali z domova?« ptal se pojednou Jaroš, překvapiv bratra zvědavou tou otázkou, z níž také však vyzníval měkký, sdílný soucit.

A nerozmýšleje se nikterak, řekl Jožka, že jej potěšili psaním od slečny Havrdovy, s níž o letošních prázdninách se sešel doma v zábavě. Psala mu po své nemoci po prvé, že se těší zas na brzké shledání. Je to hodné děvče, vzdělané, vzácných vlastností . . .

Jarošovi nebylo třeba dále se vyptávati. Věděl dosti. Pochopoval bratrovu náklonnost a přál mu v duchu štěstí, jsa upřímně potěšen, že jeho neopětovaná náklonnost k Toničce, již nenáviděl, nevzrostla a nevyspěla.

Našel si svou hvězdu, tichého svitu na dalekém obzoru, a ta jej jistě povede k cíli života. Znal ideály bratrovy a choval úctu k jejich významu. Bude dlouhá doba, která dělí dnešek jeho od zítřka jeho touhy, ale jeho hvězda vyjasní mu mlhy dálav a tichým třpytem svým povede ho k cíli . . .

»Ale jak bude se mnou?« ptal se pojednou. Zda nezvrhne se pojednou štěstí, které zachytil oběma rukama v nedočkavé své touze. Plnými ústy ssál med lásky, ukájel žízeň vzbouřeného nitra. Ale rukama tápá ve tmách budoucna jako dítě, neznající směr cesty své.

Odhodlaně vykročí v kolej života v krátké době, snad již v několika dnech, ale vidí jen temnou mlhu před sebou, neproniknutelnou a nejistou cestu svou neosvětlenou. Netřese se v dáli před ním tichý svit vůdčí hvězdy, ale místo, na němž stojí, ozářeno je žárem poledne, který vyvolává znoj na čele a úzkost v podlebí.

Ale musí, musí v boj! Je to nutnost, která bodá ho v spánky, zneklidňuje tep jeho žil, rozdmychuje jiskry jeho vůle, ocelové, tvrdé vůle . . .

Tak tedy zítra, neodkladně zítra! . . .

S tou myšlenkou usínal těžce, maje nitro zneklidněné horečkou touhy . . .

XIV.

Po dvou létech praxe, jež naučila Jaroše mnohému odříkání a jež připravila pravé martyrium jeho srdci, nemocnému sílenou vášní a úzkostí z odloučenosti od Klotildy, dodělal se místa adjunkta při dráze. Stanice R . . . ská měla býti jeho působištěm. Sem má se odebrati. Zajásal jako skřivan, když poprvé vznese se nad sněhuprostou nivou, vítaje první teplejší závan větru, který mu pomáhá vyrazit jásavou notu ke chvále volnosti, jara, života.

Rád stěhovat se bude třeba kraj světa, ale jenom se svojí Klotou. Neptal se po ničem, neuvažoval, nerozmýšlel se, lačněl jen po její přítomnosti, žádal si jen, aby byla u něho, zcela blízko u něho, na jeho klíně, po jeho boku. Touha jeho nitra chvěla se vstříc jejímu příchodu. Kloťa, Kloťa, Kloťa — mojí ženou, mojí, mojí — ženou! Tak křičely v dál jeho myšlenky, tak úpěly jeho dopisy, jež třásly se v jejích rukou; Kloťa věřila té dětinské jeho nedočkavosti, pociťovala tu sílu jeho vášně a přinášela srdce své ochotné, jež také již touhou divé rozkoše se zachvívalo.

Touha její byla však soustředěnější. A dobře vymyšlenými a dávno připravenými plány spěla v náruč svého vyvolence.

Odchována v úzkých poměrech poloměšťanské rodiny, při drobné práci domácí a při dosti krušném strádání, začasté se závistí sledovala mnohdy kroky svých šťastnějších družek, bohatších a vznešenějších, a tato závist vypěstovala v ní choutky po životě lepším, pohodlnějším. Toužila brzy uvolniti se z tak úzkých přepažených ploch, v nichž rostlo její mládí, snažila se setřásti se sebe jho domácí nevolnice. Snaha po lepším, po snazším životě, nastrojila mohutná křídla jejím žádostem a soustředila všechnu její mysl k budoucímu domovu mladé paní, choti vznešenějšího — po jejím názoru — úředníka, než jakým byl její otec.

Zahraje si s chutí úlohu obdivované, hýčkané, vším úsilím do nejdrobnějších přání uspokojované ženušky.

Její nadšení zvedlo ji k nebi vytouženého ráje budoucího, z jehož klenby pršely jí ve vyprahlé nitro kapky živné rosy, oblažující její zdrcené, dlouhým strádáním potlačované srdce.

Bude paní, velkou paní, zapomene na tvrdou práci, k níž přikována byla doma ve středu mnohohlavé rodiny, on bude seděti jí u nohou — prohlédla jeho měkkou, oddanou, křehkou a jemnou povahu hned na poprvé — a bude obdivovat krásu její tváře, zbožňovat nebe jejích očí, bude zrcadlem, v němž shlížeti se bude její oko, kdykoli zachce se jí nahlédnouti v úsvit vlastní, štěstím ozářené tváře . . . Zřela jen svoje příští štěstí, pečovala jen o svou budoucnost, snila jen o svém ráji.

Vyvolil si ji mezi všemi, mezi množstvím jiných, dal přednost její osobě přede všemi ostatními — proč by se zdrahala? Proč by se trápila stíny, jež temnými pruhy přetínaly jasno obzoru jejího? Proč by se trudila jeho starostmi, jež tu a tam z dopisů jeho vyšlehovaly jako skvrny temné červeně na tváři chorého? On je pánem, zná život lépe než ona, a pak — není-li povinností muže, aby pečoval a bděl?

A nerozmýšlela se ani na okamžik, ráda jej bude následovat v nový domov, kde ji očekává s otevřenou náručí, ráda odevzdá mu ruku svou . . . Jako hudba zněla jí slova blouznivého nadšení, jímž oslavoval její příchod, jímž vyplní poslání své vznešené, stanouc se andělem jeho snů i jeho života . . .

XV.

Slunné, skvoucí dni májové metaly zlaté své jasy do otevřených oken bytu novomanželů, jimiž se lísala vlahá vůně kvetoucí směsi dole na záhonech.

Oba byli plni nadšení z těch skvostných chvil líbánků, jež uspíšil osud zcela po jich přání. Dosáhli, po čem sáhali rukama nedočkavýma, třesoucíma se horečkou touhy.

Mladá žena nezklamala se ve svém očekávání. Nalezla podajnost, vycítila měkké, rozněžněné ladění v cítění svého manžela, zajásala v duchu nad dobrotivou, nenadálou shovívavostí s chybami, jež těžko bylo zatajovat u ní, která skoro beze všech příprav, jakoby na zavolanou přispěchala, aby se ujala svého úkolu hospodyňského.

Nepřispěla hmotnému obohacení nové domácnosti, ale za to vnesla sem půvab a kouzlo své ženskosti, dala ochotně v žertvu bohatství svého mládí a zřekla se obětavě četných a snad skvělejších nabídek.

Lesk jejího oka spočinul na všem, co bylo v té nové domácnosti a vše ovládala vůli svou, svými rozmary, dotek její ruky zasvětil všechno jejímu vkusu. Jako všemocná královna, jež vědoma si je své moci a svým vlivem jista, podřídila si vůli j e h o a žádala hned na poprvé za vděk svých půvabů, po jichž darech žádon la jeho duše, daň poslušnosti a kázně.

Zprvu prchaly dni spolužití těch dvou lidiček, pak dloužily se však chvíle jich dnů a často překvapil večer bujnou ženušku v pokoji vzdornou, co zatím muž seděl raději dole v kanceláři, nemaje nijak na spěch . . .

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Pokračováni)

e chvilích, kde odpočíval sbíraje své síly, naslouchal, neuslyší-li nad sebou lomozu přijíždějících saní. Marně napínal sluch, nejmenšího neslyšel. Toto ticho ze všeho nejvíce jej děsilo: bylo mu, že je sám samoten daleko široko, že se nezachrání ani, kdyby se doplazil na cestu, že Zadov je v nekonečné dáli, že tato hrůzyplná odloučenost sama o sobě stačí, aby ho zničila. Hvězdičky nad hlavou naň mrkaly, jako by se mu posmívaly — mráz sesílaly na zem, mráz, jenž jej zdolá, ukrutně, bez smilování, zdlouhavou smrtí zlou . . .

Štědrý večer! »Narodil se Kristus Pán!« — píseň dětí, kterou slyšel tam dole v chalupě u Josefů, zněla mu v uších, bolestné výčitky budila v duši.

»Trest na tebe, trest!« - posmívaly se hvězdičky svou němou řečí . . . »my jsme svítily v oné noci taky, když Pán Ježíš se narodil, a andělé zpívali: Sláva Bohu na výsostech a pokoj budiž na zemi lidem dobré vůle! — Za to tys přišel v svatý čas a rušil jsi pokoj lidem také dobré vůle . . . Svědomí tě napomínalo, abys odstoupil od prahu, ale pro hlas psa, který na tebe zaštěkal, jsi nedbal hlasu svědomí a strach jsi zanes tam kam Bůh posílal pokoj a radost« . . .

Zase dovlekl o kousek dále. Tu půda před ním náhle se klonila . . posunul se vpřed o dva kroky: náhlá strž tu zela, hluboká, černými stíny zalitá. Ani o krok dále nemohl. Co počít? Usedl na sníh, rozhlížel se, do bělavé, mihotavé tmy upíral vytřeštěné zraky. Na levou stranu svah od něho stoupal, jak se mu zdálo, mírněji než dosud, ale přece ani pomysliti nemohl, že by se po něm vyšplhal; v pravo padala stráň, nerovně, hrbolovitě . . . snad by tudy, drže se kraje strže, souběžně s touto sestupuje, na úpatí svahu se dostal . . .

Zkusil to, sedmo, na ruce se podepíraje, se spustil. Šlo to: třicet, padesát kroků takto urazil, ale pak byl tak unaven, že musil ustát. Noha jež pořad více bolela, jako by nože do ní bodaly . . .

»Můj Bože! Štědrý večer! můj Štědrý večer!« zaúpěl. »Tolik lidí se raduje . . . a já tu zahynu! . . Mé ubohé děti . . čekáte tatíčka! . . Pro tyto děti, Pane Bože, slituj se nade mnou!« . . .

Pozdvihl oči k nebesům. Pojednou se mu zdálo, že hvězdičky se více netřpytí tak jasně, že šedý, rychle houstnoucí závoj je zastírá . . .

Nemýlil se: mlhy se přivalily od západu, od strašných Kvildských močálů, mlhy tuhnoucí

v husté drobné jíní, jež začalo se sypat jako jemný bílý prach. Ulekl se, domnívaje se, že je to sníh, jenž ho zasype; však v předvečer, když sestupoval s Javorníka, viděl, jak hustě zde sníh padá — za málo hodin jej napadalo místy na dvě i tři stopy . . .

Vzchopil se, opíraje se o ruce, rukama tíhu těla pozvedaje, zas se šinul v před. Před chvíli ještě viděl před sebe, nyní všecko zmizelo, hluchá, šedá tma jej obklopovala — vše vůkol tiše vířilo a jemu se zdálo, že krouží se vší tou vířivou hmotou vůkol něho. Jaktěživ neviděl podobného zjevu, jenž v této tmě, v této jeho svrchované osamělosti se mu zdál svrchovaně příšerným . . .

Pojednou jako by se s ním půda byla utrhla, on, sklesnuv naznak, sjel po příkrém svahu nic jinak než jako mrtvé drvo po hladkém smyku. Byl dole; neublížil si, hluboký sníh na úpatí mu měkce ustlal; než, když se vzpamatoval, tou měrou ztratil orientaci, že nevěděl, kudy by se měl dáti. Mlha tak hustě se valila, že si připadal, jako by byl v pytli; nad to těžce padala na prsa, zúžujíc dech. Je ztracen — umře . .

V tom vysoko nad ním, jak seděl, obrácen zády, k svahu, s něhož byl sjel, poněkud s pravé strany, narazily na jeho sluch jakési temné zvuky, tlumený dusot, táhlé kovové řinčení, zjevně pohlcované touto strašnou mlhou; i lidský hlas se mu podobalo slyšet, ač velmi tlumený, neurčitý.

»Toť Josef Voldřich se svým nákladem dříví!« vyrazil že sebe řeč. Všecka jeho bytost se vzpružila, slzy radosti se mu vydraly z očí. Obrátil se obličejem ke svahu, naslouchal . . .

Nemýlil se: zvuky, nyní od levé strany přicházející, se blížily, se značné výše doznívajíce k němu. Rozeznal nyní zřetelně lidský hlas, drsný a hrubý:

»Hý! hýsta! . . Ou! ou! . . hát ou!« . . .

Tu on, všecek se třesa rozechvěním, nedbaje bolesti v noze, vyskočil a volal, seč síly a hlas stačily:

»Sem! sem! . . pomóóóóóc!« . . .

A dusot a řinkot i hlas koně pobízející neustále se blížily, tu rychleji, po chvíli zase zdlouhavěji a zase rychleji, ba zdálo se mu, že již i s menší výše . . .

»Pomóóóc! Pomóóóc!« . . . .

Než nikdo neodpovídal na jeho volání a třesk i dusot i lidský hlas se zase vzdalovaly kamsi v pravou stranu, až úplně zanikly, jako by mlha i tma noční je byly pojaly . .

Tu ubožák všecek zoufalý sklesl nazpět do sněhu. Konec nyní všemu, neslyšel ho ten člověk, lomoz saní a koňských kopyt přehlušil hlas volajícího o pomoc . .

Hrobové ticho vůkol. Mrznoucí mlha valila se neustále němým příbojem, sypajíc bílé jíní na opuštěného člověka, jejž jako by rubášem zastýlala — a člověk, samoten tu v neprostupné tmě, v hlubokém běsu záludného živlu, pozbyl poslední naděje a hotovil se k smrti.

»Odpusť mi moje hříchy, Otče nebeský!« zašeptala ústa; »odevzdávám se ve vůli Tvou — jen nad sirotky se slituj, jimž jsi vzal otce v tomto svatém čase, na Štědrý večer!« . .

Ležel chvíli nehýbaje sebou; ale strašný chlad, vnikající do těla, nesnesitelná muka mu působil. Vzchopil se ještě jednou, na lokte, na kolena se opíraje, po čtyřech jako raněné zvíře lezl, soukal se v před, nevěda kam, zapadávaje do sypkého sněhu, jejž obličejem brázdil. Za málo jej síly opouštěly, klesl znovu, zase popolezl, zase klesl. Smrtelná mdloba se o něho pokoušela, smysly ho mámily, divné přeludy mu předvádějíce. Rudá, zelená, fijalová kola prostupovala ze tmy, rychle se otáčela, navzájem se proplítala, v uších zvonilo, v dálné dáli jakoby hučel vodopád.

»Vánoční zvony!« zašeptal, »vánoční zvony! Jsou na té střeše tam . . u Josefů . . bim, bam, bim, bam! . . . už jsem tam, už jsem tam! . . už mu to odevzdám . . aby se neřeklo . . Můj Bože! . . je to důležité« . . .

Co to bylo? — Pojednou hučení vodopádu, jež v dáli se ozývalo, jakoby k němu se blížilo . .

Co to? co to? — nehučí vodopád, zvony nehučí — řřř . . . řinčí kované sánice, duše kůň, blíž to přichází . . přímo proti němu.

»Hýsta! hý! ou! ou!« . .

To nebyl přelud sluchový . . už to tu bylo, před ním, před mroucím člověkem. Neviděl ničeho, ta strašná mlha valila se jako dřív, jako dřív jíní se z ní sypalo . .

A člověk zapadlý do sněhu ožívl, jako by kouzlem krev stydnoucí v jeho žilách se byla zahřála. Setřásl sníh, na kolena se pozvedl.

»Pomoc! kde jste kdo! pomóóóc!« hlas hluboko z hrudi se vydral, příšerně rozlehlo se tmou volání . .

»Hý« —

»Pomóóóc!« . . .

Rázem saně se zastavily. Hrobové ticho, ale jen chvilinku. Mastilkovi se zdálo pak, že slyší zcela na blízku frkání koně. V tom okamžení těsně podle něho se ozval hrubý hlas.

»Kdo to volal? kde je kdo!«

»Sem! tu! — člověče, Bůh vás poslal« . .

V tom už člověk stál u něho, k němu se kloníl.

»Kerej čert vás bere? — kam jste se to dostal? — dyt jste sběh' na padesát kroků s cesty! — to vás ta sakramentská mlha tak vobloudila . . Vstaňte přeci!« . .

»Nemohu — mám nohu zraněnou« . .

»Tak se podívejme! Kerej čerchmant vás vyhnal do tý mlhy! Počkejte chvilku — mám tam lucerničku« . .

Odběhl. Za chvílku se vrátil se světlem, ale tak hustá byla ta mlha, že slabý kmit lojové svíčky na dobro pozřela, tak že jedva na pět kroků bylo lze ho vidět.

»Kdo pa' ste, člověče?« tázal se zachránce, svítě sluhovi do obličeje.

»Soudní sluha jsem . Neptejte se — kdybyste se byl opozdil o pět minut, byl bych zmrzl. Nemohu na nohu . .pomozte mi« . .

»Ale pomůžu, rozumí se, že pomůžu! jak pa' bych nepomoh' . . . jen co se k saním dovlečem, bude dobře. Shodíme v zadu se sani pár těch polen a upravíme pro vás sedátko. Houni taky mám, abych vás trošku přikryl. Za pět minut jsme v Zadově a tam potom uvidíme. Zahřejete se a bude dobře. Chyťte se mne inčkyn za rameno, pevně se držte — však vás hyn dotáhnu. Tak! . .«

A už ho vlekl, téměř utíkal se svým břemenem, na polo ve vzduchu je drže.

Za několik minut Mastílek seděl na upraveném pro něho sedátku v zadu na saních, pevně zaobalen do teplé houně z pouhé vlny.

»Nu tak! inčkyn allou! — jen se držte, abyste snad nespad! — Hýsta, Černá, hýsta! . . . jen trošku přidej kroku inčkyn, rozumíš?. . . jen tuhle, co budem v Zadově, víš! — potom si zas dáš na čas, má zlatá! . . , člověk tě nesmí dřít, už seš stará a moc ses světem nachodila! . . . Jen hý! hý! — to víš, bít tě nebudu, jaktě živ sum tě neuhodil, dyť sama víš, co se patří . . .«

A kobyla se dala vskutku do jakéhos klusu a člověk běžel podle ní, svítě lucernou na cestu.

Netrvalo pět minut a byly v Zadově, kde »aně se zastavily před kterousi chalupou.

»Hej, lidičky, — kde ste kdo!« zvolal vozka, klepaje bičem na malé okénko, z něhož se lila jasná záře světla; »hej! pojďte, pomozte nám! Ježiška vám vezu! Soud sum našel na Maškojic drahách!«

Několik postav se vyhrnulo z domu. Krátka slova, dalesácký smích. Za několik vteřin Mastílek se octnul v teplé světnici a už jeden z přítomných mužů jal se mu zouvat botu, aby vyšetřil pohmoždění na noze. A jiný, přihlížeje, rozhovořil se:

»Na mou duši — tohle je soudní poslíček! Však tu vobcházel dnes víčer! — a k tobě že zaměřil, Josefe, povídali! . . . A před půlhodinkou přišel četník, sháněl se po něm — tak jsme mu řekli, že šil k tobě. Však tam teď bude u vás . .«

»Co že? ke mně jste šil?«

Mastílek přisvědčil.

»To sum přeci žádostiv! Nu, počkejte, — já tu mou Černou trošku vypřáhnu — však chudinka s poledne nežrala; trošku sena jí dám. Do Stachů je daleko . . . Víte, dřív vezu panu učitelovi . . . Potom se dovíme, co asi chtěli vod soudu . .«

Muž, jenž Mastílkovi ohledával nohu, vstal zatím.

»Kosti nic není,« pravil, »ale šlachu ste si natáh' v kotníku — voteklo to kakraholtsky! . . . Náký tři neděle si poležíte — špatnej Štědrej večer, pardyje! . .«

A jiný dodal:

»Martin tomu rozumí, víme! — Ten už zpravil zlámanin víc než dvacet dochtorů dohromady . . .«

»Kousek másla sem dejte!« velel Martin.

Když přinesli, oč požádal, poklekl a jal se prováděti jakýs druh masáže pohmožděné nohy. Procedura byla bolestná, ubohý Mastílek křičel, svíjel se, ale dva silní mužové přiskočili, chopili a podrželi jej, až se provedla.

Mezi tím vstoupil Josef. Dokud samozvaný lékař třel a mačkal pohmožděnou nohu, nepromluvil slova: teprve když tři mužové poodstoupili a Mastílek obvázanou nohu natáhl a si oddychl, přistoupil k němu řka:

»Tedy soud mě hledá — a proč?

»Nevím, co vám chce pan soudce. Něco snad dosvědčíte. Jmenujete se přece Josef Voldřich?«

»Tak, tak!«

»Byl jste letos v Německu, ve Westfalsku?«

»Bül — až někde za Rýnem —«

»Nu, pak jste to vy. Tři dni vás hledám; však sám víte, že nejste jediný Josef Voldřich v téhle obci. Mám pro vas obsílku, však uvidíte, po Novém roce se dostavíte k soudu.«

Vše vůkol oněmělo. Slova »obsílka« a »dosvědčiti« působila skličujícím, drtícím dojmem, jenž se jevil na všech tvářích. Jedině Josef Voldřich, přijímaje z rukou sluhových obesílající jej lístek, usmál se zcela nenuceně.

»Dejte sem vaše lejstro,« pravil, »ať vám potvrdím, že sum ten papír dostal, a vyřiďte panu soudci, že přijdu . . třeba mu asi málo povím.«

Znamenaje ztrnulé tváře vůkol sebe, dodal v samém smíchu:

»Nu, co pa' si myslíte, vy? — snad že sum něco ukrad'?«

Kdosi odpověděl, zajíkaje se:

»Dyž vono . . . dyž vono . . . je to . . kakraholtsky zla věc! . . . Soud je soud . . . Zavolat je snadno . . ale ty tahanice, řekněm! . . . Na mou duši — radši nahej si lehnu do brabeniště, než bych šíl k soudu! . . . Dyť víme, co to vobnáší! . . . Třeba říct: nena-

šel's ho, Josefe, bül by tam zmrz i s vobsilkou a ty bys bül měl svatej pokoj.«

»Ty mluvíš, jak tomu rozumíš,« odpověděl vážně Josef; »já zas ti povím tohle: Pánbu mi nadělil Ježiška, že sum toho člověka našel a před zmrznutím zachránil. To se člověku málokdy přitrefí a Pánbu mu to započte! A řeknu ti: pana soudce se nebojím, jako sum se inších pánů nebál; zeptá se mne, po čom bude chtít, a já zas vodpovím, jak budu chtít a pudu s Pánembohem demů . . .

»A potom hyn budeš ještě desetkrát a na konec ti řeknou, žes falešně povídal!«

»Toho nechme bejt! — falešně poví snadlo, kdo moc povídá, ale já povím zkrátka a stojím ti za to, že mě podruhý nezavolají. Vo tom se inčkylenc povídat nebude, proto že máme inší starosti. Dejte hyn tomu pánovi něco jíst, aby si zahřál žaludek a potom se postarejte vo saně, abysme ho dopravili do Stachů; tam vodsyd už se dostane do Hor. Taky sum shodil na cestě asi patnáct polen a těch hyn přeci nenecháme; ať kluci vemou malý sáňky a ať to seberou a naloží. Za půl hodiny nejdýl se s tim mužou vrátit; do tý doby se ten pán trošku zvotaví, má Černá se nažere a potom pojedem. — A inčkyn vy, pane, pro Boha vás prosím, povězte nám, jak pa' jste tam dostal, do těch Maškojic drah? — člověk tomu nerozumí . . .«

Mastílkovi bylo nevýslovně blaze po všech přestálých svízelech, útrapách a smrtelných úzkostech; nad to ještě jej blažilo vědomí, že vykonal svoje poslání a Josefa Voldřicha našel.

»Děkuju vám,« pravil, maje slzy v očích, »děkuju na stokrát! Bez vás bych už nežil a moje děti byly by sirotci. Však vím, jaká je to pro vás obět, chodit k soudu! — ale, co chcete? — chléb je chléb a člověk koná svou povinnost. Na mne se nehněvejte — však já taky povím panu soudci, jaký jste hodný člověk. Však se to vidí z toho, jak děti vychovávate, vždyť jsem byl u vás . . .«

A jal se vypravovati, do podrobna, obšírně, najmě o poslední části své pouti.

. . »Se svahu jsem se skutálil . . . ani jsem nevěděl, že jsem si cestu zkrátil, tu okliku přešel. Ale jen mi vysvětlete, jak je možno, že tou strmou cestou plnou náledí sjíždíte s takovým nákladem na sanich?«

»Nu, to já ne, to já ne,« odpověděl směje se Josef, »to já jen tak chodím vedle saní a místy se nich držím. To my už v tom umíme chodit a železa máme na botách; ale náklad táhne Černá. To dobytče má rozum, vodpusť mi Bože! Je to kobyla, dyž se na ni kouknete, ale duši a rozum má člověka, a mluvit s ní se může taky jako s člověkem a ví, co se na ní chce; dyž se s ní rozpráví, ušima stříhá a hlavou kejvá. A stará je a na polo slepá, ale chybit v kroku, to to! . . . Světem prošla se mnou, dvacet let ji mám, a na mou duši! — chudej člověk sum a plahočit se musím, ale tý kobyly abych se zbyl, to ne! — Až nebude moct, třeba jinou si pořídím, ale s touhle poslední sousto rozdělím . . .«

»Tohle je na mou duši svatá pravda,« dotvrdil Martin; »ta kobyla má lidskej rozum a lidskou duši.«

Rozhovořili se o svých koních; byli tu tři karkáři světáci, ale všichni se shodovali, že nad Josefovu Černou není a že, až jednou se rozloučí s životem, nebude za ni náhrady.

Půl hodiny na to odjížděly dvoje saně ke Stachovu; první vezly náklad polen a v druhých, měkce a teple maje ustláno na hrachovinách a na slámě a přikrýt houněmi, ležel Mastílek. Řídič těchto saní, světák jako Josef, skoro celou cestu kráčel pěšky podle svého povozu, do něhož jen tu a tam na chvilku usedal, když cesta se mu zdála naprosto bezpečnou. Mastílek mu děkoval za jeho ochotu a prokazovanou péči.

»I Štědrý večer jsem vám pokazil,« omlouval se; »v takový svatý čas každý je rád doma . . .«

»Aj! — co doma?« odpověděl tento; »doma člověk bez toho jen tak vokouní. My světáci, i dyž jsme tady, doma stání nemáme. To už tak máme v krvi. Na Štědrej večer se nadělí dětem, povečeří se k pátej hodině, taky se člověk trochu pomodlí a potom se chodí do hospody a z hospody na půlnoční. Dyž jsme ze Zadova vyjížděli, bylo půl vosmý — tak jako tak bych byl už vodešel s kamarády; však jste viděl, že jsme už byli sejdutý; bylo nás tam pět u Spálenejch . . .«

»Co že? půl osmé teprve že bylo? — půl noci jsem myslil . . .« (Dokončení.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Již na cestě ze hřbitova byl duchem u ní. Zabořen do kočáru, vzpomínal, že ji byl zahlédl v obecenstvu, pak ji spatřil vstupovati do vozu — až se otřásl Vlach, když oči přimhouřené splodily obrázek elegantní té ženy.

K čemu by bylo všechno Vlachovo jmění, jakou cenu měla by jeho vychválená energie, pověstná podnikavost, bezohledná odvážlivost — kdyby nedovedla zde vůle jeho skočit s úspěchem na kořist, zač by byla všechna jeho síla, moc, bohatství?

— — — —

Nějakou dobu se vyhýbal Vlach lidem, ale tím více zrálo v něm přesvědčení, že musí býti nyní Hýrová jeho. Bezpodmínečně a pouze jeho. Má-li na to prasknouti celé jeho jmění — má-li při tom třeba naposledy vydechnout, tato ženská musí býti jeho.

Známý pražský advokát si koupil ženu jistého úředníka. I peníz, který při tom obchodu byl vysázen, se vyslovoval. V Uhrách spečetili toto spojení zákonitými listinami. Popsalo se něco kolkovaných papírů o rozvodu a po té o sňatku. Zaplatily se pěkně taxy, a dnes si vozí milý advokát hezkou paničku po Praze. Jací lidé před nimi smekají. Bývalý manžel paní advokátové se zvláště zdvořile usmívá, když spokojený párek potká. Všichni tři jsou katolíky a obešli šťastně zákon i s konkordátem. Proč by po tom zlatém žebříčku nemohl přelézt Vlach s Hýrovou? Hýrová by si elegantně nadzvedla vlečku, aby se nezapletly její krásné nožky do jejích záhybů — a — už by byla na druhé straně zákonníka.

Že Hýru koupí — o tom Vlach ani vteřinu nepochyboval. Bude-li jen Hýrová chtít!

To však byla závažná otázka.

Vlach měl zdravé oči. Hlídal Hýrovic dům jako ovčínec v poblíží houštin, v nichž časem zavyjí vlci. Pozoroval, jak tu zány Baumann ovládl.

Vlach patřil k stálým hostům u Hýrů a mohl proto studovati vývoj událostí. Nejprve zjistil, že z prvních hostů, které sem vyslala Praha, z domýšlivých spisovatelů a důležitě se tvářících mladých novinářů ani jeden se neopovážil povznésti žadostivých očí ku krásné paní domu. Také z ostatních nebylo třeba míti strachu. Ale když se objevil v Hýrovic saloně Baumann, zablýskal Vlach očima.

Tento host přicházel z nebezpečných končin: z divadla. To je říše, do které vždycky svými sny utíkala Hýrová na zálety. Tento obdivuhodný zpěvák vzbudil ihned vážné podezření Vlachovo. V jeho zjevu bylo tolik nebezpečí. Vystupoval s knížecí jistotou, nikomu se nekořil, rostl sebevědomím nad ostatní, jako by se pokládal za vonnou kytku, postavenou pro obdiv ne oltář — to je nebezpečný člověk, říkal si Vlach, tiskna zuby do rtů.

Pln obav a neklidu sledoval Vlach těžkopádného tenoristu, který pojednou vyrostl před ním mimo vše nadání. Kudy a jak na tuto překážku, Vlach si radit nedovedl. To nebyl konkurent v stavbě, s tím nebylo možno popadnout se jako s člověkem, který nabídkou utlouká ceny jeho oferty. Toho nebylo možno zaskočit, zastínit dodávkou nebo kazit na úvěru. Baumannův kapitál se nedal ubíti bankovními podskoky.

Teď poznal Vlach, co je strach ze soka. A úzko mu bylo při pomyšlení, že jeho úzkost vypozorovala již Hýrová.

Těší se z ní — toť zřejmo. Je plna veselého rozmaru, vidouc, kterak ji hlídá Vlach a kterak ve své beznadějné lásce podléhá sklíčenosti, když vyznamená někdy Baumanna lichotami, vybranými pozornostmi, důvěrným pohovorem . . .

Když rozvlnily Prahou novinářské skandály, které měly tak nepříznivé následky pro Lucara — ale které také učinily náhle přítrž Baumannovým zájezdům k Hýrovům, tu si počal Vlach mnouti ruce.

Očima pověděl Hýrové, jak je spokojen, že osiřel náhle její salon.

Hýrová mu odpověděla návštěvou Sirotkové a brzy jej pozvala, aby přišel k ní na besedu. A tu představila Sirotkové, zářící blahem, že bude nyní tam vždy doprovázet svého zbožňovaného tenoristu.

Když Vlach ovdověl, ztratil se mu Hýrovic dům na nějaký čas s očí, ale sotva se opět ocitl v normálních poměrech, už byl zase na zvídce. Neshledal tu však nic nápadného. Sirotková byla již důvěrnou přítelkyní Hýrové, tykala si s ní a svědomitě vozila k ní Baumanna, hlídajíc jej ovšem jako klenot.

Bylo to zajímavé kvarteto lidí, z nichž každý tvářil se tak nevinně, tak dětsky uklidněně a přece každý střežil někoho z malé sku-

pinky, na kterou se byla náhle scvrkla společnost, před nedávnem ještě tak veliká, tak hlučná.

Sirotková Hýrové se nepustila na vteřinu. Když ve vedlejším pokoji studoval Baumann některou píseň s Julinkou, zapředla Hýrovou v rozhovor. Vlach, který málokdy scházel při těchto dýchánčích, mnoho se do řeči nutiti nemusil. Sirotková věděla tolik historek z divadla, tolik klepů z pražského života, byla tak příznivě obdařena výmluvností, že nedělala mnoho mezer pro poznámky přítomných. Proto mohl Vlach více věnovati se pozorování a úvahám.

Bylo mu záhy zřejmo, jak se věci mají. Sirotková spíše hlavu obětuje, než by se vzdala Baumanna. Do toho je až k nepříčetnosti zamilována již Hýrová. Povídaly to Vlachovi její oči, pokusy osamotniti někdy Baumanna, jednou dokonce zahlédl lístek putovati z její ruky do tenoristovy dlaně. Ale Sirotková jako by seděla na svém pokladu — ta byla více než jen zárukou pro Vlacha. To byl žalářník, který se dal přikovati raději k vězňovu řetězu, aby ani ve spaní nebyl strach z útěku.

Nějakou dobu svět obě ženy hlídal. Čekalo se na brzkou katastrofu tohoto nepřirozeného přátelství, v hledišti i za kulisami Národního divadla těšili se již na skandály, až dojde ku výbuchu mezi oběma ženami, které nyní s takovou okázalostí chodily se blýskat do loží o premierách a za večerů, kdy zpíval Baumann. Smály se jako děti, div se neobjímaly před obecenstvem žárlivě je střehoucím. Tím hůře to dopadne, až se pro Baumanna chytnou do křižku — říkali zkušení znalci ženských srdcí . .

Ale posléze přece jenom zájem diváků pohynul. Ovšedněly tyto družné schůzky, projížďky a návštěvy obou žen — trvalo to již poněkud dlouho — nic vzrušujícího se při tom stále ještě nepřihodilo — když se nové podněty pozornosti ukázaly na jiných stranách, pozapomenulo se skoro, že nebylo toto drama divné lásky vlastně ještě dohráno. Vleklo se tak dlouho, že diváctvo znavené odklonilo od něho svou pozornost.

* * *

Jenom Vlach nepozbyl zájmu. Ba — čím více se ubezpečoval, že Hýrová chytře Sirotkovou ukolébává v bezstarostnost, větřil z toho velké nebezpečí pro sebe. Byl tak zmučen žádostivostí, aby Hýrová patřila jedině jemu — byl tak zmořen žízní po jejím obejmutí, po jejím horkém dechu, po jejích polibcích, že již jenom na to myslil, jak uspíšiti katastrofu. Dojde-li k ní, pak Sirotková na vždy oddálí Baumanna — rozejde se s Hýrovou — a potom je nejpříhodnější chvíle, aby ji Vlach přepadl návrhem, že si ji vezme.

Měl několik projektů dobře promyšlených, nenápadnými poradami se zkušenými lidmi utvrzených.

Chtěl si Hýrovou vzít. Rozvod s jejím mužem koupí se za několik tisícovek, nový sňatek je dnes hračkou v Uhrách pro toho, kdo má napěchovanou tobolku. Bránil-li by se Hýra, tož je možno utéci. Vlach věděl již, kudy se nejjistěji prchne do Ameriky. Nikoli všední cestou přes Německo, kde má pod každou svítilnou policie pochopy. Ví o lepší, výhodnější pěšině z Čech, na které se rozhodí trochu zlata, aby stopy hned zase zarostly travou. Hýrová potřebuje jen kývnout — za několik dnů na to mohou býti na moři. Vlach svěří správu svých domů spolehlivému advokátu, totéž učiní Hýrová — a již mohou zmizeti.

Ale nebude toho asi třeba. Položí-li se před Hýru objemnější svazek bankovek, zmoudří jeho věčně alkoholem zamžená hlava po nedlouhých výkladech.

Chodil s těmi plány Vlach již příliš dlouho. A ze všech se mu útěk za moře zamlouval nejvíce. Namlouval si jenom, že by to unesl ženu Hýrovi. Vlastně chtěl s ní utéci před Baumannem. Když se zadíval někdy do tváří Sirotkové, vždy se utvrzoval v přesvědčení, že tato žena již na dlouho tenoristu nespoutá.

Nemilosrdně čas rýsuje již vrásky pod její víčka. Stín kolem rtů nabývá již nepříjemné ostrosti, také v očích časem jí pohasínají světla — je nanejvýše včasno ukliditi Hýrovou z pobliží Baumannova. Teď ho ještě Sirotková ostřeží, ale nebude dlouho v moci spolehlivých pout tato vášnivá panička.

Z úzkosti, s jakou Sirotková vozila tenoristu k Hýrovům, vysvítalo, že věří jen tomu, čeho je svědkem. Vlach jí byl za to povděčen — vždyť hlídala i, na čem jemu zaleželo. Ale nyní již se mu zdálo, že je nejvyšší čas, aby vyvlékl Hýrovou z houštin, v nichž beztoho neví kudy a kam. Jenom po příležitosti vhodné pásl, aby mohl Hýrovou přepadnouti svými návrhy. Nedá se odbýti ani úsměšky ani odporem. Nepovolí, dokud všechen odpor nezlomí.

OSKAR BLUMENTHAL:

Při prvním kroku.

U kolébky, ne rovu
-- vše dosaženo v něm —
jen místo patří slovu:
»Buď lehka tobě zem.«

Zd. P.

GOR'KÉHO „MÉ INTERVIEWY".

Petrohradské nakladatelské družstvo »Znánije« vydává od r 1904. sborníky nejnovějších prací moderních autorů ruských; tak že shánějícímu se v ruském knihkupectví po novinkách, v devadesáti případech ze sta podají zelenavou knížečku sympathického vzhledu, dosti objemnou (přes 300 stran), s nadpisem »Sborník družstva Znánije za rok —«. A zaplativše 1 rubl (každý z těchto sborníků je za 1 rubl), — máte v ruce kukátko —, jímž se můžete podívati, jak se páni bratří v mátušce svaté Rusi dívají za nejposlednější doby na svět a věci v něm. Rozumí se při ohromném počtu příslušníků národa, jako je ruský, že se nedívají všichni jedinýma očima, mnoho hlav, mnoho smyslů, a uváží-li se, že jsou to hlavy slovanské, a k tomu v době nejrozmanitějších převratů a obnov, nenapadne nikomu považovati jakoukoli publikaci za universální pramen náhledů, jež proudí celým Ruskem — také tedy ne »Sborníky«. Přece však vykoukáme z nich mnoho — zvlášť, dovedeme-li čísti mezi řádky a pochopiti kolorit celku. Po dnešní den vydáno 14 »Sborníků«. Četba, kryjící se s náladami, vyvozenými dobou; jakési zrcadélko, obrážející v sobě charakteristiku hnutí v oblastech ducha, jeho potřeb a názorů, socialismu a blízké mu politiky. Až se někdy neubráníte podivu, jak směle tu mnohé řečeno; mezi převážně silnými, markantními pracemi, ať to již jsou dramata, studie, črty nebo básně, tu a tam až hádě revolty se blýskne. Nejčastěji ozývají se tu jména Andrejev, Bunin, Serafimovič, Skitálec, Těléšov a Gor'kij. Ten má vlastně takořka lví podíl i co do mnohosti prací, i pokud se týče — těch háďat. Zajímavý je jeho cyklus satir ve 13. sborníku, nazvaný »Mé interviewy«. Obnáší kratičkou předmluvu a šest interviewů s názvy: I. »Král, jenž vysoko třímá svůj znak«, II. »Překrásná Francie«, III. »Car«, IV. »Jeden z králů republiky«, V. »Žrec morálky« a VI. »Hospodáři života«.

Ve 13. sborníku nalézá se jen předmluva a první čtyři interviewy, ač ze III. je otištěn pouze název »Car«, pod ním tři řady teček a v obsahu vysvětlivka, že autor tuto stať předělává a zařadí ji později — nejspíše censura!

V předmluvě vyznačuje spisovatel účel své práce: Pocítil, že dosud lidem trochu kazil šťastný a spokojený život, ukazuje vždy na temné jeho stránky — i hodlá, seznav to, omýti srdce čtenářův nevinným smíchem, an je byl dříve postříkal životním blátem.

A věru: smíchu se neubráníte — jenže to není smích nevinný — tu nevinnost vylučuje břitký sarkasmus, tryskající z každé věty.

Jak skvostnou karrikaturou je ten »král, jenž vysoko třímá svůj znak«! A hned jste doma. Kdo může míti ve své pracovně skleněný strop proto, »aby Bůh viděl, co dělá král«, poněvadž »Jen Bůh chápe krále, jen on ho může kontrolovat« . .? A nejste-li si dosud jisti, uslyšíte to z úst samotného přílišnou velikostí až nehybného potentáta, když deklamuje v póse kamenného božství: » . . . Král a Bůh jsou stvořitelé. Jedna! Dvě! A Bůh stvořil svět! Jedna! Dvě! Tři! A můj děd stvořil Germanii« . . .

Jak byste se nesmáli té, ve své velikosti zrovna božské — hlouposti, přímo bujně sršící z každého slova uměleckého kreda králova? On a » . . . věrný poddaný mých předků, jakýsi Göthe — my jsme učinili pro Němce nejvíce. Možná, že já o něco více, než Göthe. V každém případě jsem já rozmanitější, než on . . . Jeho Faust je konečně člověk pochybné mravnosti. Já ukázal světu obrněného Fausta. To bylo pochopeno všemi a hned, čehož o druhém díle knihy Göthovy říci nelze. --« A jinde . . . »Skutečná poesie je — poesie disciplíny. Pluk vojáků — poema! Slovo

ve verši — voják ve zbroji. — Verše a vojáci — je totéž. Král je první voják strany, on je její božské slovo, on je i prvním jejím poetou . . .«

Ve své pracovně má »král« zvláštní zařízení. Před řadou malířských stojanů je v podlaze umístěna klaviatura obrovských rozměrů. Účel: úspora času. V době, kdy ruka jeho tvoří na plátně apotheosy socialismu hubiciho (rozumí se) lidstvo, vyluzuje jeho noha silné zvuky z kláves; stroj umístěný pod podlahou, zapisuje, co noha králova v oblasti tónů vytvoří, neboť:

dělníci navzájem policisty bombardují kamením, nalezl bydliště té sličné paní. Dvéře jejího příbytku hlídají dva vojáci, ve spodkách ušitých z červeného sukna praporu Svobody. — Vchází se srdcem tlukoucím. Neboť, »jako všichni revolucionáři, miloval za mlada tuto ženu, jež rovněž dovedla milovati upřímně a mnoho a tak krásně uměla dělat revoluce . . .«

Příchodu jejího očekává v jejím pokoji. Tento pokoj má výzdobu velezajimavou: »Stěny jsou polepeny barevnými papíry ruských půjček; na zemi

Jaroslav Čermák: Žižka a Prokop Holý. 2305

»— Mezi mými poddanými bylo i přede mnou několik ne špatných hudebníků, ale teď jsem se rozhodl zabývati se tímto zaměstnáním sám, aby všickni k *mé* hudbě tančili.« —

Tak živě cítíte s autorem, když vyzpovídav ještě svého »krále« s hlediska sociálního a politického — odchází do zoologické zahrady, aby se podíval na rozumné živočichy . . . A i vám plynou ze srdce slova, jimiž zakončil Gor'kij svého »krále, jenž vysoko třímá svůj znak«:

»Někdy, po besedě s člověkem, chce se tak vášnivě pohladit přátelsky psa, usmát se na opici, uctivě smeknout před slonem . . .«

Ve II. stati vydal se na pouť Paříží, aby učinil návštěvu paní »překrásné Francii«. Posilají ho do ulice bankéřů a jinam. Stařec jakýs odpovídá na dotaz se vzdechem: »A kdo pak ví? Kdysi žila v celé střední Evropě . . .« Konečně, bloudiv ulicemi a náměstími plnými šumu, kde vojsko seká a střílí do lidu a prostřeny kůže domorodců z kolonií, a na nich umělecky vytištěna »Deklarace práv člověka«. Nábytek zhotovený z kostí, zahynuvších na barikádách Pařížských v bojích za svobodu Francie, byl potažen tmavou látkou, na níž vyšita smlouva o spojenectví s ruským carem. Na stěnách visely znaky evropských mocností: obrněná pěst Germanie, oprátka a nahajka Ruska; žebrácká mošna Italie; erb Španělska — černá kutna katolického kněze a jeho dvě kostnaté ruce, hltavě zabořené v hrdlo Španěla. Byl tu i erb Francie: tučný žaludek buržoa se sežvýkanou frygickou čapkou . . . Střed stropu představoval otevřená ústa krále Germanie, jeho šedesát čtyři zuby a hrozný knír . . .«

Och, jak mnoho je těch výčitek, jež vrhá ve tvář obstárlé, otylé zřícenině, v kterou se změnila někdejší jímatelka srdcí rytířských, nadšených Krásou a Svobodou! Zlato, poživačnost, agonii ducha ji vyčítá — inu citovati všecky výčitky — bylo by opsati doslovně — neboť co slovo, to výčitka.

»— Jste neveselý společník!« — praví mu a dostává v odpověď: »— Paní! Všem čestným ruským lidem je teď neveselo na návštěvě u Francie.« — A dále: » . . . Vždyť vám dali svobodu? . . .« — My jsme si ji vzali za cenu tisíce životů . . . A i potom kdy byla vyrvána, žádají za ni ještě a ještě krve. Chtějí, abychom vrátili tuto almužnu, kterou nám dali pod vyhrůžkou. A hle, teď vy jste dala peníze, aby nám ji odňali . . .

Následuje nadšený hymnus Francii minulosti, jež se v boj postavila za svobodu a práva lidská, jež první hodila na forum světa hesla volnost — rovnost — bratrství. A končí:

»— Milenko má! Přijmi mou slinu krve a žluči v své oči!«

Čtete a žasnete: docela nová hlediska! — a ať už vám jsou sympathická, nebo budí váš nesouhlas, jedno vyplývá jasně: je to psáno duší, která mnoho bolela . . .

Ještě »Jeden z králů republiky« zbývá. Millionáři — králové Spojených Států. Jak podivné zvířátko byl takový millionář, žijící v představě Gor'kého dotud, až se s ním při svém interviewu setkal! Nejméně tři žaludky a půldruhého sta zubů uštědřil té stvůrce své obrazností, aby mohla sníst množství potravy, jež by odpovídalo jejím millionům. Oblékl svého millionáře do prádla ze zlatohlavu, podpatky jeho bot přibil zlatými cvočky a na hlavu mu dal místo klobouku něco z brilliantů. Kabát z nejdražší látky, tak asi dlouhý, co by obyčejnému smrtelníku na notnou vlečku stačil, pošitý nejméně třemi sty zlatých knoflíků. O svátcích ubožáka dokonce ustrojil do osmi kabátů a šesterých spodků najednou. Uznal sic nepohodlnost takového úboru, ale co činit — vždyť při takovém bohatství je nemožno se oblékati jako všickni. I ohromnost útrob, i prostornost kapsy, do níž se aspoň kostel, budova senátu a j. v. vejdou, i prsty na rukou, jež se vyznačují zázračnou schopností: prodlužovati se po libosti, tak že majitel jejich, sedě v New-Yorku pocítiv v jejich konečkách, že někde v Sibiři vyrostl dollar — může je prodloužiti až k onomu šťastnému místu a milou rostlinku utrhnouti — to vše uměl si představiti, ale nedovedl v duchu změřiti délku jeho nohou, a scházela mu k doplnění netvora hlava: » . . . hlava se mi zdála docela zbytečna při té spoustě svalů a kostí, oživené snahou žďmati ze všeho zlato . . .« — A nyní vidí před sebou obyčejného člověka! » . . . To vy jste . . . millionář?« ptá se a obdržev ještě odpovědi na otázky po kvalitě i kvantitě potravy jeho, volá udiveně: » . . . Ale je-li to vše pravda, co pak děláte se svými penězi?«

— Dělám jimi ještě peníze . . .

— Proč?

— Abych mohl dělati ještě peníze . . .

— Proč?.. — a na dalších 13ti stranách máte namalovaný sytými, humoristickými barvami originální obrázek millionáře. Zadívavše se do něho jste v náladě přivítati prvního kluka se řetkvičkou, jenž u vašich dveří zazvoní, stisknutím jeho pravice a projevením uznání jeho zdravému rozumu a užitečné činnosti: i té positivní, i — a to ještě víc — té negativní.

»Mé interviewy« působí silně svou originálností, humorem, břitkou satirou a — opravdovostí; cítíte, že to nebylo psáno, aby bylo psáno . . . A jste zklamáni, když otevrouce 14. sborník »Znánjie« nenalézáte slíbených pokračování. *Akim Set.*

— **Milliony v tiskařském stroji.** Tak se časy mění . . . ještě jsou u nás pamětníci toho, jak skromninké, jak chudičké knihy se u nás tiskly, a jaké kumbálky bývaly útočištěm našich sazáren a tiskáren. Náklad knihy odnesl se takřka v pytli, a podívejte se dnes do pražských tiskáren! Tisknou nádherné, drahocenné publikace, mají stroje, za které byl zaplacen ohromný peníz . . . statek by koupil za takového jednoho tiskárenského lva — a když udeří hodina odpočinku, vyvalí se ze závodu ohromný zástup pracovníků. Všechno možné jsem viděl v tiskařských strojích, vyšly publikace, jejichž první arch očekáván byl s nesmírnou dychtivostí, a o nichž se mluvilo jako o veliké literární události, ale millionů, opravdových millionů tisknout jsem ještě neviděl.

Oh . . to je docela jiná, zvláštní, řekl bych obřadnější procedura, než s nějakou sbírečkou veršů nebo prósy, nebo s tiskem illustrovaného díla. Dodávkou pověřena byla tiskárna Unie, a milliony, to jest zástavní listy svého Hypotečního oddělení tiskla tu Městská spořitelna pražská. Proběhlo jich tiskařským lisem za s e d m a d v a c e t m i l l i o n ů, a jeden veliký tiskárenský chrlič pracoval nepřetržitě několik neděl. Jdeme kolem za svým posláním a zavadíme o stroj, u něhož stojí na stráži úřednik spořitelny. Vidíme pěkný cenný papír český s originální kresbou U r b a n o v o u, a srdce nám při tom poskočí radostí. Vida . . . už také cenné papíry tiskneme . . . a v jakém počtu, v jak roztomilé, v pravdě umělecké úpravě! Postojíme okamžik a vidíme, s jakou akuratessou si všechno počíná, hotový výtisk se ihned reviduje, a shledá-li se na něm vada . . . přeskočí na příklad číslo — závadný exemplář se konfiskuje, povolají se svědci, a píše se protokol o tom, že ten a ten exemplář shledán pro tu a tu příčinu neschopným, aby uložen byl do zásoby. Drahocenná makulatura se dá do desek, uschová, odnese k ohništi a za přítomnosti svědků se spálí. Milliony jsme viděli na hromadě . . . byla toho nesmírná spousta! A papíry prý půjdou hravě na odbyt! Tak se časy mění . . dnes není už obava, že by se u nás neudalo za milliony cenných papírů!

— **Ze Smíchovského divadla.** Nad »Májovým« cyklem her zavládl letos zvláštní osud; vis maior v podobě přísné ruky censorovy vyloučila z programu tři aktovky, které nutno bylo nahraditi jinými. Přirozeno, že mnohdy za těžko lze najíti náhrady rovnocenné. Jednou z takových na rychlo vyhledaných a do cyklu vsunutých her jest Vergova aktovka »Honba na vlka« (přel. Ferd. Jesenský), sehraná ještě s dvěma aktovkama na desátém večeru, dne 27. března t. r. Vergova aktovka hraje se sotva půl hodinky, ale v té kratičké době vystřídá se na scéně celý arsenál nejúčinnějších dramatických momentů: noc, bouře, blesky, strach nevěrné ženy, milovník v komoře, ironisující muž, stopující »vlka« — svůdce, výstřel... Jak zřejmo, dramatických prostředků na celý večer; aktovka tvrdostí i dějem v hlavních rysech připomíná Guimerovo drama »V nížině«, jenže zde děj zhuštěn, zkondensován . . .

Eduard Herold: Daliborka 1853

Paní Stará, která jako host hrála nevěrnou Angelu, není žádnou novickou v divadelním světě; shostila se své obtížné, vášnivé úlohy se slušným úspěchem. Pan Jiřikovský jako Luca mohl býti temperamentnější.

Hartlebenův »Mravní požadavek« (překlad Anny Böhmové), je již znám; do češtiny byl přeložen v Moderní Revui. Je to brillantní ukázka dialogu, svižný duel dvou názorů. Ve francouzsky nadhozeném sujetu prosvítá ironický, posměšný tón moderního satirika. Vysmívá se ostře šosáckým poměrům maloměstským, zapadlému Rudolstadtu, kde celý život, každé hnutí srdce i duše dusí se farizejskou, falešnou morálkou. Jemným, delikátním perem kreslí zároveň mladou, ohnivou ženu, která z těch poměrů úzkých, ubohých se vymanila, jde svou vlastní cestou, s hlavou vztýčenou, svobodna, sebevědoma a ani za cenu přepychu a bohatství nechce se již vrátiti.

Aktovka sehrána byla pěkně. Paní Gampeová byla půvabná a měla pro Ritu lehký tón konversace i jemné citové odstíny. I pan Jiřikovský byl zde šťastnější než v předešlém kousku, byl vřelý a přesvědčivý. —

Žert Čechovův »Jubileum« přijat byl velice sympathicky. Čechov má pohádkovou ruku, čeho se dotkne, mění se ve zlato účinné životnosti. Na nepatrný, bezvýznamný děj kancelářského jubilea navěsil několik drastických, komických figur, které v čipernych situacích udržovaly po celou hru dobrou náladu a veselost obecenstva. Starý mrzutý bručoun Kuzma Chirin, který nenávidí žen a vybuchuje jako petarda, byl v dobrých rukou, pan Zöllner měl pro něj výbornou masku i gesto. Také paní Fochtová sehrála zdařile žvatlavou, neodbytnou stařenu. I ostatní: pan Rozsíval jako Šipuškin a slč. Kaucká jako naivní Tatana přičinili se s úspěchem o náležité provedení žertíku.

Aktovka dobře přeložena byla p. Drem. Bořivojem Prusíkem. *rk.*

— **Jaroslav Čermák: Žižka a Prokop Holý.** Již několikráte kmitlo se v našem listě jméno seniora českých malířů, mistra Karla Javůrka. Starý pán má obdivuhodnou pamět — devět křižků nese na svých bedrách a po dnešní den uvádí v úžas svou duševní svěžestí. Obraz Jaroslava Čermáka, v našem listě reprodukovaný, daroval mistr Javůrek svého času zesnulé paní Boženě Voitlové. Po letech, bezprostředně před reprodukcí, byl mistrovi ukázán. Hned se upamatoval, komu obraz věnoval a připojil toto na vysvětlenou: Jaroslav Čermák vlastní rukou obraz tento vykreslil na litografickém kameni. Byla to první zkouška pro rytinu, která pak byla rozmnožena péčí nakladatelství páně Kobrova, jež vydalo v letech šedesátých celou řadu zajímavých reprodukcí, vyvolávajících v té době nejživější zájem; obraz byl Jaro-

slavem Čermákem věnován ve prospěch stavby Národního divadla, ke kterémuž účelu prodával se v komisi knihkupce p. A. Řivnáče.«

" **Daliborka.** Pěkný tento akvarel zakoupil svého času p. Karel Voitl u Lehmanna, kde byl pohozen mezi předměty, jimž nepřikládalo se zvláštního významu. Tvůrcem obrázku je kdysi populární český malíř a novelista, autor Malebných cest po Čechách, Eduard Herold. Reprodukujeme neznámý a zapomenutý obrázek a můžeme směle dodati: obrázek maliře skoro docela zapadlého. A přece tolik zajímavého bylo v životě a působení originálního tohoto muže. Připomeneme aspoň něco. Ve starém Riegrově Slovníku je o Heroldovi napsáno, že byl učedníkem malířským. V ten čas přišel do Prahy marionetář, jenž ukazoval také panorama. Herold na úsilovnou svou žádost dán k marionetáři do učení, prospíval prý tu sice v herectví (!), dělaje napovědu Kašpárkovi, v malování však nepokročil, neb principál sám ničeho neuměl. Hned na to čteme, jaký skok učinil Herold v umělecké kariéře — poručník jeho totiž pomohl mu do akademie a později uvedl svého poručence k malíři krajin A. Mánesovi. — Obrázek je roztomilý . . je to staropražský koutek, jenž celým svým rázem charakterisuje Herolda jako romantika, který do dílka vložil kouzlo, jež činí tak milou památnou věž královského hradu Pražského, které dle podání lidového dáno po prvním vězni rytíři Daliboru z Kozojed jméno Daliborka.

≐ **Výstava porcelánu a miniatur.** Kus zapadlé kultury, násilím přervané ve svém vývoji — trochu intimního odeuru z doby našich dědečků a babiček závane k vám na této výstavě. Řada malých skvostů — před nedávnem ještě pohazovaných po půdách a tmavých komorách, dnes vášnivě hledaných — seřazena byla s vkusem a jemným cítěním pro styl doby do tří interieurů. Porcelán, křehký zázrak rokoka, sebrán tu z majetku našich rodin v pěkném výběru, umožňujícím přehled po význačných dobách, druzích, dílnách, technických možnostech graciesního materiálu. Sévres (zvláště krásný příbor, pak kaseta z majetku p. Blocha), Vídeň (rozkošné skupiny p. cís. rady J. V. Nováka i předmětů užitkových), Míšeň, z českých dílen Praha (kolekce hr. Aichelburga), Týnice, Chodov, z Moravy Holič, — kousky z majetku p. dra. Rašína, pí Laichterové, Teklové, Pinkasové atd. — vše to ukazuje nám zlomek silné měšťanské kultury, vrcholící v době předbřeznové. I nábytek ať již dekorující nebo sloužící za vitriny, pomáhá doplňovati obraz epochy. Barokní skříně hraběnky Deymové, empirové skleníky (tak zbanalisované našimi truhláři), pak vzorný a do dneška moderní předbřeznový kout pí. Židlické. Řada miniatur (mezi nimi krásných anglických), několik voskových portrétů sesilují náladu rozkošné výstavky, ušlechtilé amateurstvím nejlepšího druhu, protože zachraňujícím zbytky staré, a připravujícím smysly i duše pro novou kulturu. Tím je záslužným tento podnik našich dam. *P.*

" **Školská výstava se zřetelem k umělecké výchově.** Přítomná výstava, kterou uspořádalo vinohradské učitelstvo, nemá programových tendencí. Neřeší aspoň otázku výchovy uměním a výchovy k umění, jež je dosud předmětem sporu a pokusů duchů, usilujících o novou kulturu, ale podává spíše obraz dnešní naší školy, jak jeví se nám dnes v době velikých vnitřních převratů a reforem dosavadního pedagogického nazírání. Nejsou proto všechna její oddělení stejně úplná a stejně vyrovnána v svojí vnitřní podstatě. Ukazují methodu i pomůcky realného vyučování, někde skutečně znamenité výše. (Přírodovědecký kabinet s patrnou snahou o zdůraznění motivů aesthetických v nazírání přírodním nebo zeměpisný.) Přinášejí ukázky literárních a kresebních dětských pokusů dětí, pomůcky, jimiž pracují školy mateřské, i výsledky vyučování ženským ručním pracím. Ovšem často zarazí vás předmět nedosti vkusný (tak hned vzory učeben), nebo přáli byste si důslednější dodržování umělecko-výchovného hlediska (úprava loutkového divadla, výběr reprodukcí), není vám jasným systém, dle něhož shledáváme díla žijících umělců, jinde litujete, že výběr fotografií a tisků, majících znázorňovati vývoj slohů a umělecké bohatství, nedál se odborněji a úplněji. Poznamenáváte, namítáte, — ale toť konečně cílem výstavy, jež má budíti pokud možno v nejširších vrstvách zájem o školu, má pomoci řešiti některé z nejpalčivějších problémů výchovy. *P.*

≐ **Dramatické autory** čeká hojná žeň ve vinohradském divadle. Náměstek p. Bureš vypsal 1000 K za drama, město 2000 K, Záložna vinohradská 1000 K, továrnici pp. Duda a Štětka složili se na cenu 1000 K, nejmenovaný přítel umění vypíše cenu na libreto a t. d. Teď jenom ještě žádané dobré kusy . . .

Ročník V. číslo 29 vydáno dne 5. dubna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpanská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 400 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati podobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Hana Kvapilová.

Neočekávaná, netušená ztráta stihla dramatické umění české. V pondělí o 6. hodráno podlehla srdeční chorobě po nemoci sotva dvoudenní vzácná tato umělkyně, jež v době vítězství realistického dramatu a moderních směrů byla herečkou naší bez odporu nejlepší. Mnoho vykonala pro české drama, a čeští autoři, zvláště Svoboda (»Směry života«, »Olga Rubešova«, »Démon«), Šimáček (Hela v »Jiném vzduchu«), Hilbert (»Vina«), Jirásek (M. Rettigová) děkují jí za ztělesnění přímo ideálně dokonalé a životné svých postav. Její umění vítězilo pravdou a vniterností, a Ibsen (»Paní z námoří«, »Nora«), Björnson (zvláště mohutně suggestivní výkon »Nad naši sílu«), Čechov (»Tři sestry«), vůbec moderní repertoár měl v ní hlavní svou oporu. Tóny resignace, utrpení, ztlumených rozechvění, lásky oddané, trpící, horoucně vniterné, intimnost, něha, radost i smutky jemně zastřené, melancholie, tichý svit štěstí, to byla pravá její doména. Ale umění její mělo vedle této hloubky i svou šířku a také v tragédii, dramatu i veselohře historické podávala výkony imponující nejen intelligencí uměleckou, ale především vždy poesií. Jak od ní, neslyšeli jste tak brzy český verš oduševněně, hebce, rythmicky a harmonicky. Znamenitě tlumočila Shakespeara (hlavně její Ofelie bude nezapomenutelna), byla Marii Stuartkou a Markétkou velkolepými v utrpení, z Vrchlického vytvořila nejkrásněji Marii Calderonovu a také Eliška, její prvé vystoupení na Národním divadle, byl výkon nádherný. I pro Molièra měla styl, slohovost byla vůbec její silou. Na počátku umělecké dráhy okouzlovala v oboru naivním, a roztomilost, zvláště z úsměvu jejího dýšící, a zvonivý smích, který si z těch úloh zachovala, činily ji i nadále způsobilou ovládati vedle oboru realistického, tragického, sentimentálního také veselohru (Viola, Rosalinda, Blaženka). Vzpomenouti dlužno též jejich lidových postav dívčích (na př. ve Strakonickém dudáku), které měly vždy svůj pel. Ale není ani možno dotknouti se v chvatných těchto řádkách, které píšeme v pohnutí nad netušenou katastrofou, rozrušení v nejhlubším, co pro náš cit přátelský i umělecký tato poetka scény znamenala a nikdy, přes všeliké, ne vždy schvalovatelné poměry divadelní, znamenati nepřestala, věru nemožno ani z dálky dotknouti se toho všeho, co velká umělkyně Hana Kubešova-Kvapilová vykonala. Zhasla zářivá hvězda českého dramatu. Ale zhasla jen pro život, jas jejího umění bude ještě osvětlovati cestu přicházejícím na léta a léta, tradice jejího umění nezmizí — je v zájmu českého umění dramatického, aby byla udržena. Práce hercova je sice značně pomíjející, přece ne však tam, kde je pravá péče o umění, do toho stupně, aby činnost jeho nezanechala stop. I Hana Kvapilová zanechá po sobě vykonanou práci generacím příštím. Nepracovala nadarmo. Nehynoucí čest budiž umělkyni. Klid ženě trpící.

Jaromír Borecký.

JOS. KRATOCHVÍL:

Z písní starého oráče.

V.

Zakrákaly vrány
řezavý svůj smích —
padá, padá, padá
na mé role sníh.

Pousíná tiše
pole, ruch i shon,
jako píseň, kterou
v dálce vyzní zvon.

Kde jest plno sněhu,
tam nic nepučí,
brzo také moje
píseň dozvučí.

Nedojdu již nikdy,
kam jsem spěl a tíh . . . .
padá, padá, padá
na mé pole sníh.

VI.

Země hoří parnem
jako pomstou sup;
obilí chce domů —
nedej, Bože, krup!

Vzduch se horkem slívá
na sopečný žár,
prameny jsou vyschlé,
hrouda žhavý škvár.

Jako spálen klesá
ve svém letu pták,
výhní práhne pšence,
ječmen, hrách i mák.

Vedro zrovna šílí,
všechen tvor je tup;
obilí chce domů —
nedej, Bože, krup!

VII.

V přeletavém bledém
svitu měsíce
umírala v žitě
hluchá pšenice.

Ze všech sil co mohla
život hájila,
za chvílenku přece
smrt ji skosila.

Zasmušil se při tom
oka mého zor:
sotva narodil se,
hyne každý tvor.

Je to zákon boží,
umřít musíme;
ale nelze říci,
co dřív zkusíme.

VIII.

Zapomeň, co bylo,
zapomeň, co je,
nebudeš mít stejně
nikdy pokoje.

Neutišíš nikdy
rodu svého chvat,
dokud neodejdeš
v lůno země spat.

Ještě ani v zemi
nenadejde klid,
bude ti rvát jméno
zlomyslný lid.

Provinění — cizí
změní na tvoje;
zapomeň, co bylo,
zapomeň, co je.

KAREL KLOSTERMANN:

Odyssea soudního sluhy.

(Dokončení.)

věták se dal do smíchu.

»Je vidět, že čas vám bül dlouhej,« pravil, »co ste tam bloudil, a bülo toho všeho všudy asi hodinu! Nu, buďte rád — moh' jste snadlo zmrznout. Mha je ne řád, pane! — ta už povědomých obloudila, kakraholte! — Eště že bül sníh a mrzlo! Nebejt toho, bül byste se dostal do behen a z těch byste bül nevyváz! Včera, řekněm! — to büla ňáká břečka! . . . Ej, kam to lezeš, Žofko? zpropadená krávo, co pa' nevidíš na cestu? hot! hot! povídám!« . . .

Seskočil zase se saní. —

Když dojeli do Stachova a před »starou farou« zastavili, oba světáci pomohli Mastilkovi ze saní a, ježto pravou botu dotud měl zutou, aby nohou se nedotýkal sněhu, chopili se ho pod paždím, a doslovně ho donesli do šenkovny, kde bylo lidí plno.

Nastal nemalý rozruch, velké povídání započalo.

»Tys ho přivez'?« tázal se Josefa hostinský: »řekni mi: našel ho?«

»Nu, našel — dyt sum to já, co ho hledal . . .«

»Ty? — mord selemente! — ať sum nevím jakej, dyž sum si nepomyslil, žes to ty . .«

»Tak's mu to moh' řecti . .«

»To by tak bůlo! já budu koho prozrazovat. Ať si soud hledá sám.«

Zvěděv pak, co se sluhovi přihodilo a jak ho Josef našel, hostinský pravil:

»Nu, arci, arci — tohle je jiná — nechat's ho tam nemoh', dyť je to člověk! Ale inčkyn ti nastane tahání. Inčkyn se naběháš! . . Však se po ňom sháněli asi na soudě! Dva posly sem poslali a ještě i četník se po ňom ptal. Dyž sum nim řek', že šíl k Zadovu, jeden z těch poslů šíl demů nim vyřídit, že se mu včíra nic nestalo, a četnik se vybral hyn k vám . .«

»Však vím . .«

»Nu, a? možná, že ten se tam někde zaběh' v tej mlze. Abys ho šíl hledat, co?«

»Aj! nač? četník se vyzná a měl s to rozum, aby v noci a v mlze nechodil na Churáňov. Taky mu asi žena pověděla, dyž zašíl k nám. Vo to není starost . . . a, víme, soudu já se taky nebojím! Mne tahat nebudou, na to se ti vsadím! — A pověz, což druhej posel?«

Hostinský dušeně zahvizdl a šibalsky se usmál.

»Ten je hyn! hynhle sedí,« pravil, ukazuje prstem na jakous hřmotnou postavu, lokty o stůl podepřenou a spokojeně klímající; »chrní jak jezovec, marně ho budí.«

Také vskutku několik mužů stálo podle něho, tahali jej za plece, drmolenou němčinou jej vyzývali, aby vstával, zvěstujíce mu, že přibyl ten, jehož přišel hledat; než, hraňáč sebou nepohnul a jen tu a tam zachroptěl.

»Je na dranc,« smáli se někteří.

Jiní se pochlubovali, že jejich přičiněním byl uveden do tohoto stavu.

»Co ten Němec živ je, takového Štědrýho víčera nezažil,« přistupuje k nim, pravil kterýs občan; »patnáct čajů vypil — do každý sklenice jsme mu nalili po dvou sklínkách rhumu, aby viděl, že jsme kavalíři, my Králováci. Mordskýho posla si vyhlíd' slavnej soud na Horách! — ráno přišel, žvanil, přešlapoval, šíl do Jirkalova, vrátil se a dal se do pití . .«

Jiný přistoupil k Mastilkovi.

»Podívejte se, ouřadní pane,« pravil, ukazuje na přemoženého, »tuhlenonc toho hyn poslali za váma, aby vás našíl. Až pojedete demů, vemete si ho k sobě a na Horách ho složíte, jen bude-li vám moc' řecti kde. Za to si dejte pozor, co bude vyřizovat, jak se nalopotil, než vás našíl.«

A zase jiný:

»Nu, řekněm: zlatý prase neuvidí, zrovna přes míru se nepostil vod rána. Za to vy ho inčyn vidíte, třeba zlatý nebůlo.«

Byli vůbec všichni náramně veselí, družní a žertovní, jakmile se přesvědčili, že otázka obsílky je vyřízena a že žádný z nich nepůjde k soudu. —

Byla jedna s půlnoci, když selské saně se zastavily na Kašperských Horách před domem, v němž bydlel soudní sluha Mastílek. Okna v jeho přízemním příbytku byla ještě osvětlena a, jakmile vozka, jenž ho přivezl, zaklepal na okno, už i žena pohřešovaného přichvátala. Vidouc jej ležeti v saních, domnívala se, že přivážejí jeho mrtvolu a dala se do zoufalého pláče.

»Ale mlč, přece,« ozvala se domnělá mrtvola, »vždyť jsem živ, jen nohu jsem si pohmoždil .. Josefa Voldřicha jsem našel . .«

Možná, že teprve ten pláč a křik ženin probudil spícího podle sluhy posla, neboť tento prudce se zvedl a pravil klidně svým německým nářečím:

»Hör'n's áf und hénen's i nöt — seg'n's é, dass i 'n g'fund'n hó!«*)

Promluviv takto, vymanil se z houní, jimiž byl přikryt, a, kymáceje se a poplivuje, odcházel k domácím svým skřítkům; ani ho nenapadlo, účastniti se svízelné námahy, jež nastala vozkovi a Mastílkové, než se jim podařilo, sesaditi ubohého sluhu se saní, dovésti ho do jeho příbytku a uložiti do postele.

Ještě téže noci Mastílková běžela k paní adjunktové zvěstovat, že její muž se navrátil, a paní adjunktová poslala službu k sudím, aby i tam byli zbaveni obav.

»Nu, zaplať Pánbůh!« prý si oddechl pan soudce.

* * *

Asi týden na to, když Mastílek, ač ještě silně kulhal, se poprvé objevil na úřadě, takto pan sudí jej uvítal:

»Do své smrti bych se byl nenadál, že byste byl takový osel! Je v tom rozum, bloudit tři dni světem k vůli takové obsílce?«

Tohohle Mastílek se nenadál; div slzy mu nevytryskly z očí.

»Prosím — já jsem ho našel,« zakoktal.

»Našel — nenašel — zmrznout jste mohl, týden jste si poležel a desítku z paušálu vydám na posly a povozy. Jak vám starosta nemohl říci, který je ten pravý, měl jste se vrátit; zbytečných starostí jste mi způsobil a všem jste nám pokazil Štědrý večer. —«

Nazejtří po tom dostavil se Josef Voldřich. Vyslechnuv otázku soudcovu v příčině svědectví, jež měl podati, vzpřímil se a pravil s velkým důrazem:

*) Přestaňte a neplačte, však beztak vidíte, že jsem ho našel.

»Já nim povím, milostpane, docela podle pravdy a taky nim to vodpřisáhnu, že sum bül v tej vesnici, kde se tohle prej stalo, ale kerej den to bülo, to už nevím, a vo tej věci sum rajn senkrecht docela nic neviděl ani neslyšel. Proto nich prosím, aby mě na to víc nevolali, nebo, dyby mě zavolali desetkrát, nic inšího nim nepovím. Tak to maj' marný.«

Sudí se umál.

»Nemějte strachu,« »co jste nám řekl, stačí; my vás víc volat nebudeme.«

Pak, podavaje mu ruku, dodal:

»Děkuju vám srdečně, příteli, za vše, co jste učinil pro našeho sluhu Mastílka. Bez vaší pomoci by byl zahynul. Vědomí, že jste zachránil člověku život, bude vás provázet až do hrobu. Všeho štěstí vám přeju! — s Bohem buďte!«

»Maj' se hezky, milostpane — ale vo tomhle neráčej' mluvit. To by tak bülo, abych ho tam bül nechal! Pánbu ho zachránil, já ne.«

S tím odešel.

Sudí se obrátil na protokolistu.

»Pište, pane Mařene: Slavnému kr. landgerichtu v S. — Přání sl. kr. landgerichtu c. k. okr. soud ochotně vyhověl a Josefa Voldřicha obeslal. Tento se dostavil a, byv tázán, odpověděl, že v příčině události, o níž sl. kr. landgericht se zmiňuje, nic mu není známo. O čemž se dává sl. kr. landgerichtu zdvořile vědomost. — Tak; teď to podepíšu a expedujte mi to hned.«

Na to sudí vstal, nacpal si dýmku, zapálil ji a postaviv se zády ke kamnům, zabručel:

»Doufám, že mi daji po druhé pokoj, ti tam! To by mi tak chybělo, shánět se jim po svědku ještě jednou v tomhle zpropadeném kraji . . .«

Na to Mařen, máchnuv rukou:

»Jedu bych vzal na to, že ten chlap dobře ví, co se tam stalo. Pan sudí tu bandu nezná. Ti mají za ušima!« . . .

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Pokračování.)

XVI.

Jaro se všemi svými půvaby uprchlo. Měkké tóny barev nabývaly silnějšího stínu, žár vysilujícího léta měnil svěží zeleň v temné skvrny matných tvrdých barev, barvil obilí na širokých lánech do hněda a střikal v alejích koruny stromů pestrými barvami plodů. Žatva se blížila v přírodě. Sklizeň úrody nastávala.

Jaroš za večera sedával zadumán na lavičce, stojící při zdi staniční budovy a pozoroval tu pestřící se změnu na blízkých lánech polí.

V srdci jeho odehrával se také převrat značný. Zasel nadějnou setbu, dal vykličiti v brázdě svého života bujným květům, krásně záhy vykvetlým, leč přišel úpal, zhoubný úpal, nepřihlédl včas, nechránil včas setbu a teď pláče nad nezdařenou sklizní.

Na místě plodů, rajských plodů lásky a péče zbyla mu zakyslá jablka zklamaných nadějí. Život, po němž toužil, snům jeho ani z daleka se nepřiblížil. Nalezl jej příliš střízlivým, příliš tvrdým a nicotným.

A anděl jeho kroků, strážce jeho krbu? Jeho žena? Již ani na mysl mu nikdy nepřichází. Připadá si cizím v její blízkosti, nesoulad v cítění, v chtění a v myšlení obou prolomil mezi nimi půdu a otevřel jim propast u nohou, která ho děsí svou prohlubní.

Váhavě bral se nahoru, aby se navečeřel. Pak přijede vlak a dnes je den jeho služby.

Otevřel dveře a nahlédl dovnitř, ale nebylo tu Klotildy. A přece jí kladl na srdce, aby nelenila s večeří, že má dnes hlad a má noční službu.

Plotna v kuchyni studená. Nikde ničeho, spižírna vyklízená . . .

Zalomil rukama a svěsil hlavu nad vyhaslým krbem své domácnosti.

Prudké zapraštění dveří vytrhlo jej po chvíli ze snů. Obrátil se ulekán.

Stála mezi dveřmi, letní žaket a klobouk držíc v ruce. Z očí sršely šípy zlosti a vzdoru.

»Ani na krok člověk nemůže! Zatracená služba!«

A odhodivši živůtek a klobouk stranou, zlostně vběhla do kuchyně, chystajíc se rozdělati oheň v plotně. Dříví nechtělo vzplanout. Soptila zlostí, rozškrtávajíc sirku za sirkou. Mnohá začoudila, sotva vzplanuvši. Když se ani poslední pokus nezdařil, přirazila dvířka u plotny zlostným prudkým pohybem a nakvašena a udýchána, vrhla se na pohovku.

Zatracený život! Ani službu si nemůže zjednat! Aby se starala o všecko, o všecko!

Aby dřela do úpadu od rána do večera! K čemu vypadají její ruce! Ty ruce!

Jaroš stál mezi dveřmi pokoje, bled a do hloubi duše své bolestně zaražen, s čelem zachmuřeným pohlížel na svou ženu, na svou Klotu . . .

Ale ne, tak to dál nepůjde! Mrhá své mládí v dření a bídě! Ani zábavy si dopřát nemůže!

Mladá žena zlobila se dál, ležíc na znaku, a mávala rukama jako šílená.

Kdyby nehřešila!

Výčitka Jarošova vyzněla výstražným, silným zvolavníkem. Trhla sebou, vztýčivši se svrchním tělem, pohodila vzdorně hlavou, až se jí vzadu účes uvolnil a konce vrkočů spadly jí na šíji.

Chtěla něco namítnouti, ale spatřivši tvář jeho všecku zsinalou a chvějící se návalem zlosti, vstala, aby učinila nový pokus s rozděláním ohně.

»Všecko je připraveno,« řekla jakoby na omluvu, »jen kdyby to chytit chtělo!« Ani nový pokus se nezdařil.

Sklonivši se k ohništi, jala se vyhazovati polínka dříví a kousky uhlí, rozhazujíc je s novou zběsilostí po podlaze.

»Kdo by se zlobil, kdo by se zlobil!« křičela a odešla ven.

Jarošovi vázlo slovo v hrdle. Zlost lomcovala všemi jeho údy. Cítil, že by měl nějak zakročit, vystoupit, schladit její zběsilost — zatínal již i pěsti — ale jako polámaný automat zůstal bez vlády ve dveřích . .

Za chvíli přišla mladá žena nazpět, přinášejíc na talíři máslo a chléb. Pohyby její byly již mírnější, jen oko dosud vnitřní bouři zjevovalo a čelo rdělo se purpurem. Přibliživši se až k němu, mlčky vybízela ho, aby ji nechal projít do pokoje. Ustoupil automaticky. Tušil, že by se jiné večeře dnes již nedočkal a nečekaje ani na vyzvání, vzal jí chléb a máslo z ruky.

»Přinesu ti večeři dolů,« řekla s očima sklopenýma, vidouc, jak se pustil hltavě do jídla a vracela se opět do kuchyně.

Když se najedl, nasadil si služební čepici a odešel dolů.

Šel kolem své ženy, jíž konečně se podařilo rozdělat oheň — bylať se již utišila — ale nezavadil o ni pohledem.

Dole, poslav si pro džbánek piva a zapáliv si doutník, posadil se zatím na lavičku před staniční budovu. Do příjezdu vlaku dosti času ještě.

Hleděl mlčky před se.

Z černého mraku v dáli nad obzorem vybavil se malý červánek, zjasnil na chvíli obzor, ale v malé chvíli zanikl zase v hustých kotoučích mraku.

Západ jako černé obrovské zvíře vzdul se na obzoru . . .

Jaroš zřel v tom úkazu symbol svého krátkého štěstí. Zjevilo se mu náhle, neočekávaně, ale sotva vniklo v jeho nitro, uprchlo zas. Sen jeho života rozplynul se, zmizel. Temné stíny visí jen nad jeho budoucnem. Zda kdy vzejde zas ráno jeho očím? . . .

Když první vlak vypravil a měl chvíli pokdy, přišla k němu Klotilda, zvouc jej k večeři.

»Konečně přece?« ptal se, nemoha zatajit radost z toho.

»Pojď, dokud je večeře teplá,« pobízela, dobře si povšimnuvši, že roztál hněv nad jeho čelem a že rozjihly ledy jeho pohledů.

»Nu, na okamžik,« řekl, »ne, ne, počkej, pošli mi večeři dolů,« rozmyslil si však, spozorovav, jak oko její zazářilo, když viděla, že svoluje.

»Tedy nepřijdeš?«

Znělo to vyčítavě a mazlivě zároveň.

Zavrtěl hlavou, usedaje ke své kancelářské práci.

Odešla zahanbena.

XVII.

Druhého dne odejel Jaroš do Kolína. Zval jej bratr Jožka, který tu auskultoval u soudu, dávno již, aby se k němu jednou vypravil. Použil tedy dnešního prázdna.

Bylo to poprvé, co nevzal ženu s sebou na cestu. Sotva se s ní ráno rozloučil. Vrátiv se domů z noční služby, rychle se umyl, převlékl a, nedbaje jejího udiveného pohledu, odešel bez snídaně.

Cítil potřebu zbavit se na čas její společnosti.

Včerejší den strhal v srdci jeho všechny jemnější struny a rozladil nadobro harmonii jeho citů.

Oddechl si z hluboka, volným pohybem, když se ocitl v kupé. A navzdor probdělé noci cítil se lehčím a volnějším. Působilo mu skoro jakousi rozkoš, že mohl svléci na okamžik tvrdá ta pouta, jež zařezávala se mu do slabých rukou Cítil zase podobnou lehkost ve svém nitru jako za svých studentských let, kdy nikdo nad ním nebděl, nikdo nesledoval jeho kroky, nikdo neočekával jeho příchodu. Vzpomněl si na Vítka, jak tehdy hájil vůči paní Valentové přednost svobodného stavu a v duchu mu dával teď za pravdu.

Kdyby to byl tehdy tušil, jaká zloba tkví v ženském nitru, kdyby byl uvěřil, že kouzlo, jež zjevuje se oku nezkušeného mladíka, je jen pozlátkem bez trvalé ceny.

V hloubi zraku mladé své milenky hledal i hloubku duše, zanícení, svatým nadšením

planoucí, a zatím byl to jen třpyt bludičky, svádějící v tůně bezedné trýzně . . .

Scházela mu všechna životní zkušenost, scházela mu všechna soudnost, která by ho byla vedla a učila rozpoznávat pravdu a klam, kov a padělek.

Lea, první úsvit jeho lásky, zjevila se mu pojednou. Jak ta byla prozíravou, jak opatrnou! Obratnou dost, jako každá žena, ale jak šlechetnou a zjemnělou! Jedním pohledem odhalila jeho slabost a ustoupila hned v pozadí, tušíc, že by mohlo z neblahé setby vzejít neštěstí pro oba . . . Lea! Ta dobrá, tichá a dnes mrtvá Lea! Zdá se mu, že s Leou prchlo od něho veškero štěstí. A připomněl si prorocký hlas, který mu tehdy věstil neštěstí v lásce. Byl příliš upřímný, příliš otevřený, příliš průhledný a při tom sobectví jeho převyšovalo o hlavu všechny jeho slabosti ostatní. Otevřel celé srdce, dal nahlédnouti své ženě v celé své nitro hned na poprvé, ale žádal téhož i od ní.

Vešel v poddanství jako voják, který zahodil všechnu zbraň a stojí nah ve své slabosti a málomoci . . .

Vlak blížil se ke stanici. Teprve teď k vědomí procítil a vzpomněl na bratra, který jej snad bude očekávat na nádraží.

Když vlak projížděl nádražím, spatřil bratra na perronu v průvodu nevěsty.

To je tedy ona! Ta, jež měla odvahu čekat na něho, až dokončí studie a domůže se nějakého slušného místa. To je ona, jež byla vzpruhou jeho snah, hvězdou svítící na slibné dráze jeho žití . . . Pěkný zjev distinguovaného zevnějšku! Těší se již na pohovor s nimi.

Objal se s bratrem a srdečně potřásl rukou jeho šťastné nevěstě.

Pak dali se širokou alejí lip na cestu do města.

Srdečný hovor, oživovaný výbuchy radosti a milého překvapování krátil jim cestu.

Bratr líčil otevřeně své naděje, které zasil v zlaté srdce své nevěsty a oplýval chvalořečí jejích vlastností a zkušeností.

»Připravujeme se na budoucí život při tuhé kázni,« sdělovala slečna, obracejíc se k Jarošovi. »Víme, že je těžký někdy život, ale dá Bůh, že vzájemná shoda názorů a životní rozhled, který rozšiřovati se snažíme, ulehčí nám těžké břímě zodpovědnosti. Vědouce, co nás čeká, nespěcháme právě, abychom vepluli do přístavu, chceme užít ještě volné plavby, pokud se dá a dokud je vítr příznivý.«

Jaroš přisvědčoval. Nemohl dnes jinak.

»Máme, myslím, dost času,« pokračovala. »Počkáme, až budeme v Praze, blíž k srdci práce a umění.«

Rozohnila se. Slušel jí pěkně ten růměnec nadšení a ta energie pevného odhodlání.

Jaroš rozevíral oči široce a hltal slova, jež řinula se jí z drobných úst.

Příjemné teplo vyzařovalo z tváře její i z tváře Jožkovy a sdělovalo se prostydlému nitru Jarošovu. Byl všecek překonán duševní ušlechtilostí své příští švegruše a těšil se, že aspoň Jožka k cíli svých ideálů se přiblíží.

Hluboký pramen účasti s osudy jiných vytryskl pojednou v jeho prsou a oživil a zvlnil všecko jeho cítění.

Žít k vůli těm, kdo jsou nám drazí! Zahrnovat je záštitou lásky, upínat k nim svoje nejčistší, nejlidštější touhy a navazovat naděje své na jejich úspěšné konání!

Bývalo jeho přáním vždycky, aby splynul v souladu s bytostí srdci jeho drahou. A zatím jeho žena?

Jak jinou, jak nedokonalou, jak nevyspělou ethicky byla jeho Klota naproti nevěstě Jožkově!

Pozdě docházel k smutnému poznání, že svou nedočkavou touhou a svou divou, dravou vášní sám se hrubě provinil na sobě i na ní. Ve snaze po úkoji smyslných choutek zapomněl na duši, na duši svou a její. A na místě, aby si ji byl vypěstoval v budoucí družku svých duševních snah, pomáhal svou slepou náruživostí posilovat její marnivost, pomáhal vzrůstu její pýchy! Sám rozšířil propast, dělící jeho obzory od obzorů jejích a s hrůzou teď zřel prázdnotu v její hloubi . . .

Jak překlenout tu propast? Jak vyplnit ten jícen výsměšně a výstražně zející?

Učiní pokus! Uvede Klotu na stopy umění milovné své švegruše a vštípí jí chuť k vážným věcem!

Myšlenka zvlnila opět jeho úsilí a nutila ho přemýšleti o ozdravění svých poměrů. A s jakousi význačnější chutí, která se jevila i ve vzplanulém jeho obličeji, vracel se odpoledním vlakem domů. Rád by se byl déle zdržel v příjemné společnosti bratra a švagrové, služba však volala ho neúprosně nazpět. (Dokončení.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hříchpaní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

Náhlá, neočekávaná událost uspíšila jeho rozhodnutí.

Když jednoho dne přišel k Hýrovům v době, kdy tam měla býti Sirotková jako obyčejně s Baumannem, dověděl se od služky, že dámy vyjely na chvíli do Prahy. Pan Baumann, že zatím studuje s Julinkou.

Vlach vstoupil do salonu. ale podivil se, že se z vedlejšího pokoje neozývalo piano. Měkký koberec dusil jeho kroky — za to však těžká portiera ve dveřích netlumila, co se dálo u piana.

2315

Bylo slyšeti prudké oddychování dvou lidí — někdo byl objímán! Objímán, avšak bránil se slabými jen stony, plnými něžností. Vlach ustrnul: to se dávala líbat Julinka! Baumannem, opravdu Baumannem!

Tykali si — mazlivě se mu vzpírala — teď nastal krátký zmatek, bylo několikráte smýknuto židlemi u piana — dušený výkřik — —

Vlach po špičkách přispěchal k portiéře. Poodhrnul ji u veřeji a spatřil, kterak Baumann rozpálen v obličeji — byl se právě zmocnil Julinky a nesl ji, nepříliš odpírající, blahem oči mhouřící, šeptající jakési lichoty Baumannovi — —

Nesl ji k pohovce . . . . . .

Vlach rychle vrátil se ke dveřím, jimiž byl vstoupil, otevřel je a prudce hned přirazil. Tváře se jako by teprve vstupoval, jal se křičeti: »Což tu dnes všecko vymřelo? Po nikom ani památky?«

Popřál času, aby se vedle mohli vzpamatovati. Namířil nejprve na opačnou stranu, pokračuje v hlasitých otázkách — a když vyslechl, že Baumann s Julinkou byli zatím odkvapili k pianu, volně se obrátil k pokoji, kde se bylo zatím ozvalo několik akordů.

»Pardon — neračte se mnou vyrušovati. Počkám na milostpaní zde,« zvolal nepřekročuje práh salonu. Pozdravil vesele Baumanna i Julinku, která už stála zase před pianem, čekajíc na konec Baumannova praeludia, aby mohla začít.

Vlach se zabořil do fauteuillu a čekal tu tak dlouho, až se objevila Hýrová se Sirotkovou.

Přišly plny smíchu a radosti. Učinily nějaký šťastný nákup v Praze a s rozmarem jaly se hned Vlachovi líčiti, jakou radost mají z toho, co se jim bylo přihodilo.

Vlach poslouchal, smál se a tleskal pak rukama, jako by byla i jemu do klína spadla náruč neočekávaného štěstí . . .

XI.

Druhého dne navštívil Vlach Hýrovou. Zajistil si, že nebudou vytrhováni, dal se uvésti do jejího boudoirku a zde po krátkém vysvětlovacím úvodu učinil jí přímý návrh, že si ji vezme.

Hýrová se dala do hlasitého smíchu, spráskla ruce a dala hlavě klesnouti až na měkké opěradlo hedvábného fauteuillu.

Ale Vlacha to nezmátlo. Nabídl jí klidně, aby se dala rozvésti s mužem, vylíčil, jak jest i katolikům dnes možno za několik tisícovek zhostiti se v Uhrách nepohodlného manželského jha, vstoupiti v sňatek nový —

Při tomto výkladu přešel Hýrovou smích. Zvážněla, odmlčela se a pozorně jenom poslouchala. Na Vlacha působilo to tak, že se brzy rozehřál. Jal se jí vroucně líčiti, jak jí má rád. Nemůže bez ní žít, myslí na ni dnem i nocí, bouznivost se ho časem až zmocňuje — spíše se zabije, než by od ní upustil —

Když líčil možnost sebevraždy, rozslzel se. Klesl při tom na kolena a jal se objímati nohy Hýrové.

Ta mu počala vlídně domlouvati, aby vstal, ale teprve za chvíli se jí podařilo, že

zase usedl a, přemáhaje vzlykot, ji poslouchal.

»Musíte mít rozum,« řekla, nakloniv se k němu. »Nemohu si vás vzít, protože vás nemám ráda. Nemám vás tak ráda totiž, abyste se mohl státi mým mužem. Mám jenom jednoho ráda. To je —«

Okamžik váhala, má-li vysloviti to jméno.

»Baumann!« dořekl místo ní Vlach.

»Ano,« přisvědčila. »Nejsme děti. Jaké zapírání! Bez toho nechci býti živa. Vím, co mi řeknete: že ho Sirotková nepustí. Ale já jí ho musím vyrvat — musí být můj, a kdyby na to mělo padnout všecko mé jmění a třeba i můj život.«

»Zaškrtí vás, miláčku. Zaškrtí spíše, než by se ho zřekla.

»Peníze jsou ohromná moc. Nabídnu jí mnoho tisíc za něho. On ji nemá rád. Zhnusila se mu tím policajtstvím — je otázkou krátké doby, abych jí ho vyškubla. Bude-li mít rozum, prodá mi ho. Dám jí třicet — dám jí padesát tisíc — dám jí, co bude chtít, ale musí být můj, a bude můj. On je jako dítě. Vidím mu na očích, jak je do mne zamilován. Zpívá-li v divadle, zpívá pro mne. Měl byste ho vidět. Když přijde k nám, zasvítí jen očima, a to mluví za celou knihu. Kdyby byl mořem, dám se jím utopit — kdyby byl ohněm, ráda v něm shořím — snad je to nějaké šílení ve mně — ale musí být můj —«

»Nevěřte, dušinko, lidem z divadla. Tenoristovi!« zvolal Vlach taje rozčilení. Po tom, čeho byl svědkem včera, necenil si těchto horoucích výlevů pobouřené ženy.

»Je rozhodnuto — neupustím od něho — vyrvu ho Sirotkové.«

Při těch slovech Hýrová prudce povstala a postavila se těsně před Vlacha. Podívala se mu při tom opravdově do očí, aby cítil, že je to její poslední slovo.

Vlach se měl co ovládati, aby nepověděl, co byl včera postřehl. Chtěje zdolati hlasy, křičící do jeho duše, aby pověděl, co ví — počal jako zamilovaný mladík. Chopil Hýrovou za ruku a šeptal: »Pusť se té myšlenky, miláčku. To není člověk, jakého zasluhuješ. Dnes pomiluje tebe, zítra jinou, za týden Vás vystřídá třeba tucet. I když ho získáš, Sirotkové vyloudíš nebo vyrveš, nebude tvůj. Necháš-li dnes Sirotkovou — nechá za měsíc, za půl roku — za rok tebe. Odkopne tě —«

»Neodkopne! Má mne rád!« vydechla Hýrová. (Pokračování.)

J. V. Myslbekovy reliefy. Dům čp. 71-14 v Ležovnické ulici má zajímavou minulost. Ruthova Kronika královské Prahy praví, že stával u bývalých zdí městských, kde bývala brána sv. Valentina. Říkalo se domu tomu Kocanda, kteréžto jméno souvisí se starým názvem Kotců, jako posud na venku jsou hospody Kocandy, obyčejně u města; konal se tam trh na len a pazdeří, že do města pro hořlavost nebylo dovoleno je voziti. Pro zajímavost připomínáme, že se v letech čtyřicátých zpívala v Praze písnička, začínající: »Kam se baby ženete? — Na Kocandu s veteši.« R. 1420 bydlil na Kocandě krčmář Václav, veliký znalec a vykladač bible, jenž rád se stýkal s Tábory, když toho roku byli v Praze. Ale ještě jednu zvláštnost má dům tento, o které málokdo v Praze ví. Přítel z kruhů staropražských nás upozorňuje, že v průjezdu domu jsou zajímavé reliefy, jichž tvůrcem je mistr J. V. Myslbek. Jsou z první doby jeho tvoření, ale lví dráp je na panenském díle Myslbekově znát.

— **Jan Pištěk** Ředitel lidového divadla vinohradského, populární kdysi tenorista p. Jan Pištěk, nedočkal se otevření městského divadla Král. Vinohradů. Je nepopiratelnou zásluhou zesnulého, že připravoval svou arénou příštímu velikému divadlu půdu. Pištěk měl leccos příbuzného s podnikavým a vynalézavým divadelníkem na druhém předměstském pólu, s ředitelem Švandou ze Semčic. Oba si postavili divadlo a oba si obecenstvo musili takřka vydupávat, tvořit a vychovávat. Když Pištěk si r. 1877 postavil po Kramuelovi svou arénu, měl v ní zoufale prázdno. Ale Pištěk dovedl na svůj podnik upozorniti, a dlouho netrvalo, a do arény putovaly nepřehledné zástupy obecenstva. Jako divadelní ředitel působil zesnulý zdárně v Brně, kde uvedl poprvé na scéně Prodanou nevěstu, několik saison v Plzni a v celé řadě předních českých měst, kde po dnešní den vzpomíná se vzorně sestaveného

HANA KVAPILOVÁ †

Quido Mánes: Poštovní ambulance. 2317

otázku naši, zda je záznam na proužku papíru správný, dotvrdil Karel Javůrek, že Mánes v jeho přítomnosti skizzu načrtl a že mu řekl, že to je první náběh pro Laurinu hlavu. Současně přinášíme reprodukci skizzy Quidona Mánesa, na jejímž rubu je napsáno: Poštovní ambulance. Obrázeček je načrtnut na úředním tiskopisu. Obě skizzy zapůjčeny nám byly p. Karlem Voitlem. —*r.*

⁂ K. Brousek: **Podvečer.** Úvoz, mělce do travnaté stráně zařiznutý, nad ním kvetoucí trs šípkový, na obzoru modravé lesy a ve výši zapadajícím sluncem zlacená oblaka — toť prostý motivek půvabné krajinky Brouskovy, upomínající na obrazy mistra Chittussiho, jenž první u nás objevil duši krajiny, třeba to byla pouhá kamenitá stráň nebo močálovitá, smutná rovina.

hereckého ensemblu Pištěkovy společnosti. Pištěk vychoval řadu dobrých herců, kteří jsou dnes činni při hlavních divadelních podnicích našich. Zesnulý byl rodákem pražským a zemřel několik dní před svou šedesátkou (nar. dne 17. dubna 1847).

—o—

⁂ **Mnoho povyku pro nic.** Čím strhuje Shakespearova veselohra dnešního diváka, je horký tep života, jenž dodává vášnivého rytmu celé té historii dvou lásek, prožehnutých sicilským sluncem. Je lhostejnou fabule hry převzaté z Bandella, všechen zájem obrací k sobě několik renaisančních postav, jejich vášně, nenávisti a lásky, odrážející se od stylového rámce, jímž dovedla podtrhnouti hru vzorná režie páně Kvapilova. Osou hry je rozkošný párek milenců Blaženy a Beneše, pí. Kvapilové a p. Vojana, jejichž každé slovo jiskřilo vnitřním veselím, každý pohyb stylisován v ušlechtilou linii. Tu měla ostatně i Hero pí. Dostalové, ve scénách něhy i hrůzy. V znamenité souhře nerušil nikdo celkového razu hry. Nad průměr vynikaly z ostatních postav Don Juan páně Hurtův, Claudius páně Deylův a Antonio pana Kafky. *R.* —

⁂ **Josef Mánes a Quido Mánes.** Reprodukujeme dnes drobnou, nepatrnou skizzu, lehounkou jako chaluha — ale proto přece svrchovaně zajímavou, ba možno říci, vzácnou, protože je z umělecké pozůstalosti Josefa Mánesa. Na skizzu jistě sám mistr zapomněl, sotva že ji stvořil. Mánes ji vytvořil, — pohodil, a jistě by byl náčrteček neušel osudu pohozeného papírku, kdyby ho byl dobře neuschoval mistr Karel Javůrek. Na druhé straně malého útržku je napsáno, že to je první skizza k Lauře pro Mánesův památný obraz Petrarka a Laura. Na

⁂ **Zpívající ryba a tuleň, který kouří.** Román dvou dětí. Napsal Jos. D. Konrád. Illustroval F. Šnajberk.

Dětská literatura u nás byla do nedávných let zanedbávána a nevšímána: byla přenechána úplně amatérům a překladatelům, kteří překládali, co jim právě náhoda byla přinesla pod ruku. Také to, co se dětským čtenářům podávalo, neslo zpravidla stopy neumělecké chuti a nieritzovského dědictví. Ke vnímavé, lačné duši dětské se nepřihlíželo, na tu se úplně zapomínalo, jen když v pointě stojen byl zdvižený karatelský prst nebo nějaká mravoučná zásada. Avšak svět, široký svět zůstal dětským cčím stojen na deset západů, obzor nešířen, oči neotvírány.

Teprve v posledních letech nastal potěšitelný obrat. V dětské literatuře objevují se jména: Rais, Tisovský, Štech, Kronbauer, Klášterský, Konrád, Malířová, autoři dobrého zvuku, kteří nejen že v malé čtenářské obci zjednají knize obliby a vážnosti, ale kteří také podávají práce literárně cenné a umělecké . . .

Zpívající ryba a tuleň, který kouří, tuto přízeň musí si udržeti. Konrád živým barvitým perem líčí Odysseu dvou malých dětí, které v komediantské boudě proputují půl Evropy v rybí a tulení kůži, jako světové zajímavosti: zpívající ryba a tuleň, který kouří.

Společnost, která oba malé hrdiny, Prokůpka a Marcelku doprovází, zjedná si záhy přátelství čtenářů. Žvatlavý papoušek Koko, malý akrobat psík Jakoty, který chodí s puškou jako voják a dělá různé přemety, rozpustilá opička Bella, štětináček Domestik, vousatá kočka a čížek získávají si svými rozmarnými kousky od stránky ke stránce přízeň

i zájem čtenáře, který lituje, že historie jejich putování není delší.

Pestrou tuto společnost doplňuje výborná figura principála Venturiniho, jinak Polykarpa Ventury, otce obou dětí, který rád vtipkuje ve verších a pronáší žertovné průpovídky: je to bodrý, výtečný člověk s dobrým srdcem, jež se tají pod drsnou skořápkou.

K společnosti této připojí se později ještě nové atrakce: nezranitelný fakir a párek liliputánských lidiček . . .

Bludná pout společnosti vede přes Vídeň do Pešti, na jih přes Záhřeb do Dubrovníka, pak do Italie, do pevnosti Gibraltarské, přes Paříž zpět do vlasti.

Konrád zajímavý, pestrý románový děj proplítá vhodnými historickými reminiscensemi a osvěžuje půvabnou dekorací přírodní stafáže. Jsou zde také scény a partie citové, které působí dojímavě na dětskou mysl a zanechávají v ní hluboké stopy. Konrád umí ušlechtilým způsobem vzrušiti dětskou duši, baviti její zvědavost i zájem pro přírodu i cizí kraje, turistické vzpomínky oživí napínavým dějem, veselými nebo tklivými historkami.

I vlasteneckou strunu rozezvučí a vyvolává před čtenáře obrazy z českých dějin a koná takto mezi mládeží v tomto směru svoji plnou povinnost. —

Kniha provázena je vhodnými a případnými illustracemi Šnajberkovými a stane se pro svoji ušlechtilou tendenci i poutavý obsah jistě jednou z nejmilejších knih naší mládeže. *rk.*

— **Vicente Blasco Ibáñez.** Překladová knihovna Máje počíná vydávati román Vicenta Blasca Ibáněza Marná chlouba.

Josef Mánes: První skizza k Lauře. 2319

K. Brousek: V podvečer. 2307

Spisovatel, který dosáhl letos v lednu čtyřicátého roku, jest z nejslavnějších v mladší literární generaci španělské.

Je mohutný a silný jako dubec a překypující jeho životní síla hledí se vybouřiti v uměleckých činech a v politickém a žurnalistickém boji. V prostřed novinářských nemilosrdných šarvátek, plamenných řečí sněmovních a souboju a bitek pučí jeho romány, a tvoří současnou historii Valencie a okolí a některé i historii jiných krajův španělských.

Blasco jest muž temperamentní. Bojuje na krev s tím, co uznává nespravedlivým a bezprávným, a ani ohled na vlastní prospěch a výhody, ani tradicionelní úcta před representanty moci státní a církevní nejsou s to, aby jej odvedly s cesty, kterou uznal za nejpřímnější a nejúčelnější.

Snad bychom my, chladnější severané, nesouhlasili vždycky s jeho činností politickou a žurnalistickou, snad i některé jeho novější romány žihají příliš polemickými žhavostmi, ale přes to jest Blasco spisovatelem velkým a mohutným. Jeho pozorovatelský a zkoumavý duch působí, že se zachvívá vroucí, rušný život v horoucích stránkách jeho knih. Je sám energický, pln klokotavé vroucí krve, a to dodává života a žáru i výtvorům, plynoucím z jeho péra. Píše snadno, tvoří lehce a proto opoutává čtenáře svojí bezprostředností, svěžestí a bystrosti.

Jeho román »Chalupa« zná naše čtenářstvo už z r. 1903. Román jeho Marná chlouba

(v originále Arroz y tartana, t. j. rýže, čili pudr a kočár.) napsán roku 1895, a byl prvním jeho románem vůbec. Po něm následovaly rychle romány další: Flor de Mayo (r. 1895), La Barraca — (Chalupa, r. 1899), Entre naranjos (r. 1900), Sónnica la cortesana (r. 1901), Cañas y barro (1903), La Catedral (r. 1903), El Intruso (r. 1904), La Bodega (r. 1904), La Horda (r. 1905), La Maja desnuda (r. 1906).

Krom těchto románů vydal Blasco dva svazky povídek: Cuentos valencianos a La Condenada, z nichž jsem většinu již do češtiny přeložil a po denních listech uveřejnil, a dva svazky cestopisné: París a En el país del Arte.

Vzácnou předností spisovatelovou jest živé, plastické líčení, nezdržující se dlouhými rozklady duševslovnými. Co se v duších a srdcích osob jeho děje, poví vám zřetelně jejich jednání. Proto neochabuje pozornost čtenářova ani na okamžik, a přirovnal bych autora k valencijskému slunci, které také zalévá celý kraj jasným světlem, v němž veškera barvitost a nádhera i veškera bída a ubohost vynikají zřetelně a ostře.

Vicente Blasco Ibáñez jest básníkem skutečného života a zároveň básníkem Valencie. Většina románů jeho líčí život různých vrstev obyvatelstva města i okolí, a právě toto nadšené utkvívání na stejném prostředí činí jeho romány pravdivějšími, hlubšími a barvitějšími.

Kritik jihoamerický praví o něm:

»Ve Valencii, svém rodném městě, stal se ovzduším. Dýcháme jej, vycítíme jej na ulicích, v domácnostech, v celém obyvatelstvu. Jest jakoby kollektivní duší, jakoby se v něm shrnovala synthese tužeb a snah veškerenstva!«

Splní-li spisovatel slib svůj, že se zvolna odloučí od politiky a ještě horlivěji se oddá literatuře, dostane se jím španělské beletrii ještě mnoha vzácných prací. *Pikhart.*

— **Pepánek nezdara.** Díl I. Napsal Fr. Procházka. Čtenářové Švandy Dudáka již po několik let srdečně se baví rozmarnými pracemi, které tam vážný venkovský professor pod pseudonymem Franta Župan otiskuje. Zvláště známými a hledanými staly se kapitoly Pepánek nezdara, kde spisovatel líčí řadu nejrozmanitějších více nebo méně nevinných klukovin, kterých jeho podařený hrdina se dopouštěl. Rozumějme však dobře. Kniha vypravuje o povedeném kloučkovi, ale jest dobrou, záživnou literární stravou pro čtenáře kteréhokoli věku, ba mnohé kapitoly jsou psány jako dvojím perem; jednomu rozumějí a smějí se drobní caparti, kdežto druhé chápou tím více dospělí a podivují se spisovatelovým na pohled prostým, přece však těžko napodobitelným nápadům.

Některého Pepánka zná snad ze svého života každý čtenář, ale ať se někdo pokusí napsati o něm takovou kapitolu, jako jest na příklad Umění býti bratrem, Umění býti otcem, Pepánek krade, Pepánek se žení atd., atd. Bez daru humoristického nadání Procházkova toho nedokáže. V autorovi Pepánka nezdary přibyl literatuře naší nový humorista, který šťastně udeřil na svoji nejzvučnější strunu. Těšíme se na slíbený další díl Pepánkových rozumův a dobrodružství, jako vůbec vždycky máme radost z každého úspěchu, kterým se pochlubí náš vzácný český humor.

Pepánek nezdara vyšel nákladem F. Topiče v Praze. *Ds.*

·· **Křehké květiny.** Napsala Helena Malířová. Kniha vyšla v bibliotéce Zlaté Prahy nákladem Ottovým, a již společnost spisovatelů, do které se tak Helena Malířová dostala, jest knize její lichotivým doporučením. Nelze upříti, že mladá spisovatelka dovede zručně vládnouti perem, ale více slunce a tepla, tak přirozeného mladým letům, přáli bychom jejím drobným povídkám.

Všech deset črt, zařaděných do Křehkých květin, vyznívá vesměs pochmurně, a není-li v některé snad něco vysloveně smutného, schází tomu přece ona slunná svěžest a vůně, kterou bychom tam rádi nalezli. Vedle toho děje povídek, obyčejně prosté a málo vzrušující, utápějí se v smutném, jako šedivém tónu vypravování, který nezůstavuje ve čtenáři trvalých stop, a když jsme knihu dočetli až na konec a znovu se probíráme jejím obsahem, stěží se rozpomínáme na děje jednotlivých povídek. Dojem knihy tedy příliš záhy vyprchá, a místo význačných postav máme v mysli opět neurčitost a šeď.

Pěkné nadání Heleny Malířové zajisté brzo se probéře z těchto začátkův a podá nám pronikavější důkazy její spisovatelské síly a poutavosti. *Ds.*

Ročník V. číslo 30. vydáno dne 12. dubna 1907.

MÁJ vydává se každého patku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (pošlou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

I.

Pokud babička Zahradníčková byla manželkou a matkou, každý jí říkal paní stavitelová nebo paní Zahradníčková, ale od té chvíle, co se narodilo její prvé vnoučátko, stala se babičkou Zahradníčkovou. A už jí býti nepřestala. Bylo to na malém městečku, kde soused o sousedovi ví každé dechnutí a šlápnutí. Tehdy, za letního dopoledne někdo nahlédl otevřeným oknem do její světnice a směje se, zvolal:

»Pozdrav Pánbůh, babičko Zahradníčková! Tak vy prý máte vnoučátko?«

Oslovenou popadla zlost. Pojmenování babičkou vztahovala na sebe jako posměch. V té chvíli válela právě na válku nudle i rozpřáhla se proti oknu válečkem, ale malovaný květináč a kvetoucí balsaminy a fuchsie ji zadržely, že nehodila. Hrdost a radost matek nad mateřským štěstím mladých dcer jí dosud nenadchla. Hněvala se, až byla v pohublém obličeji pěkně zardělá.

V tom vstupoval její muž, stavitel Zahradníček. Na něho vědomí, že jest dědečkem, působilo vesele, skorem až rozmarně. Ještě ani nepustil kliky a již zpíval svým tenkým hlasem:

»Tak vidíš, holka, teď už jsi bába opravdová.«

Ale teď také do opravdy letěl na něho ten váleček. Bouchlo to v síni do nějaké truhlice, zarachotilo to jako malý hrom, ale Zahradníček, chlapík sice již letitý, za to malý a mrštný jako myš, šťastně uhnul a již byl na náměstí.

Ne aby v skrytosti snědl, co se doma upeklo. Koho potkal, tomu chechtaje se vypravoval, jak se jeho rozmarýna zlobí a jak po něm házela válečkem.

»Já té ženské do smrti nebudu rozumět. Co mne těší, z toho ona má vždycky zlost. Copak za to někdo může, že už ji je šedesát pět let? Mně je teprve šedesát, a nic si z toho nedělám, když mi někde říkají dědek.«

Ale o polednách nechal řečí a tiše se vracel domů, měl už hlad. Opatrně vstoupil, dobré poledne dal, jak bylo jeho chvalným zvykem, a šel si sednout za stůl. Měl již vyhráno, to poznal hned v síni — ten váleček tam totiž už neležel, byl uklizen, a to bylo dobrým znamením, že ochabl manželčin největší hněv.

Oběd minul v tichosti, ústa babičky Zahradníčkové byla na devět zámků uzavřena. Všelijak zkoušel otevříti je milý pan Zahradníček, ale nepovedlo se mu.

Teprve když na večer k nim zaskočil zeť, stavitel Janovský, a prosil za kmotrovství, tchyně jeho zase promluvila:

»Bodejž byste se někoho jiného prosil, když máte nás, pane zeťáku. Půjdeme tuhle s tatíkem — vlastně mohl by jít jen on, když vám přibyl kluk.«

To si vzpomněla, aby se dala taky trochu nutiti, a pan zeť nutil a prosil tak upřímně, že ráda povolila.

»Ale to vám povídám,« končila vyjednávání, »ne abyste mi od teďka říkali bába, já nejsem dosud tak stará, aby už se mnou byl jako

konec — bába, bába, to už jako by mi zvonil umíráček. A pak, když jste si vy toho kluka spískali, pročpak já bych si to měla odnést?«

Ale nic naplat, ani sebe větší odpor její nepomohl, od toho osudného dne již na vždy byla babičkou Zahradníčkovou. Ještě toho večera, když se zetěm šla se podívat na vnouče, její dcera ji přivítala:

»Vítám vás, maminko, to jste hodná, že jste zas přišla.«

A obracejíc se k nerozumějícímu nemluvňátku, mladá matka dodala:

»Koukej, hošíčku — je tady babička!«

Babička Zahradníčková spolkla něco tuze hořkého, ale tenkráte se ukrotila. Zchladla sice poněkud, přesvědčila se, je-li všechno v pořádku, zvláště je-li dítko dobře opatřeno, načež dala dobrou noc a šla.

Za to doma toho večera již nepromluvila na pana Zahradníčka. Padla jí na mysl velká tíže, něco jako by ji bylo v životě o řadu let popostrčilo. Bylo to ono malé, před několika hodinami narozené dítě, a málem byla by na ně zanevřela. Bože, bože, je jí teprve šedesát pět let, a už jí říkají jenom babičko, bábo!

Až do té doby se jí zdálo, že nestárne. Měla tři děti, všechny již odrostly, dvě z nich před nedávnem zemřely, avšak dospívání jejich ani jednou v ní neprobudilo pomyšlení, že již není mlada. Ustavičně si představovala, že žije se Zahradníčkem teprve počátek manželského života, a to neustálé hašteření a bouřky mezi nimi pokládala za nezbytné přeháňky mládí, po kterých nastanou krásné, pokojné časy.

Ovšem těch zlatých časů ze srdce si také přával pan Zahradníček. Za dobrých třicet let, co ho poutal s paní Zahradníčkovou pevný svazek manželský, nalouskal se mnoha tvrdých oříšků, a jenom jeho veselé, bezstarostné povaze dlužno děkovati, že od choti své neutekl. S počátku ovšem, v letech méně zkušených, také on byl vzpurnější.

Byla doba, že pan stavitel Zahradníček se hněval s paní Zahradníčkovou celých pět let, opravdu ani o měsíc méně. Za tu všecku dlouhou dobu, jak sám teď na svou čest tvrdil, na sebe ani slova nepromluvili. Hněvali se a hněvali, ačkoli již ani na příčinu hněvu svého se nepamatovali.

A to při onom hněvu jejich bylo podivu nejhodnější, že se jim v těch pěti letech narodily všechny tři děti — zahady, nad kterými mudrcové městečka neuspokojeni kroutili hlavami, ale pan Zahradníček se chechtal významně.

»Jak povídám, brzo po svatbě pět let jsem se hněval se svou rozmarýnou,« vykládal někdy za líbezné nálady, »spolu za jedním stolem jsme sedali a jídali, spolu na velikém manželském loži spávali, ale slovíčka spolu za ten čas nepromluvili.«

»A co vás smířilo?« zeptal se někdo.

»Dítě — to nejstarší, Anežka. Jednou, to už jí byla čtyři léta, snad někde něco o našem hněvu pochytila, nebo jí to napověděl její rozoumek, najednou mi povídá: Ale, tatínku, vezměte si jinou maminku, když tahle na vás nemluví! — Já ti dám jinou maminku! vyhrkla žena, pleskla prostořeké dítě, ale na mne pak už mluvila.«

»Jen že jak dlouho? Za čtrnáct dní už jste byli zase spolu na štíru.«

»Někdy také už za týden,« smál se malý stařík, a hlas jeho klokotal, jako by cukrovala hrdlička. »Hněv byla naše jediná radost a potěšení, to nás občerstvovalo.«

Tak to tedy chodívalo v dosavadním jejich životě. Že manželka stavitele Zahradníčka byla ostrá jako »šalvostr«, ale že choť její přece nebyl pod pantoflem, o tom vědělo celé široké okolí, nejen tedy jejich městečko.

Ostatně se podobalo, že hněv ten pana stavitele tuze netíží. Byl skorem stále dosti zaměstnán po rozličných malých stavbách a stavbičkách, pomyšlení na nevlídnou domácnost se rozptylovalo prací, o kterou nikdy neměl nouze. Byl z těch někdejších venkovských mistrů zednických, kteří robili plánky stodůlek a chlévců po zlatce nebo po dvou, a stále, hlavně od časného jara do podzimu, měli co dělati.

V zimě pan stavitel Zahradníček buď vymýšlel nový stavitelský sloh anebo hrával na housle. Byl z rodu stavitelského, jeho otec i dědek byli právě takovými venkovskými stavitely, jakým byl nyní on, měl tudíž povolání své již v krvi a nepochyboval, že ze semene tak hluboce zakořeněného vzroste mohutný, vysoký strom.

Zklamal se však v tomto doufání. Nového slohu stavitelského nevynalezl, naopak, prodlením let dospěl k poznání, že nadarmo trmácí svůj jinak čiperný mozek. Věnoval se tedy raději hudbě a v te domohl se všestranných úspěchů.

Jednak hraje sám sobě, ukolébával se v onu sladkou míru, kdy člověku se zdá, že na světě jest přece jenom velmi krásně a že jest na něm mnohem více lidí dobrých než špatných; jednak hrával též pro obveselení svých bližních na rozličných zimních zábavách a kratochvílích, nasmál se při tom dosyta, zataškařil si se sousedy — tenkráte se za takových hospodských schůzek taškařívalo báječně — a měl při tom také malý nebo větší výdělek.

Ale největšího vítězství hudbou svojí dosahoval u paní Zahradníčkové. Měla nepochybně též značně vyvinutý hudební sluch,

a kdykoli jí pěkně hrál, měkla a tála jako dubnový sníh. Také někdy jí bývalo při tom do zpěvu a do tance.

Aby však někdo se nedomníval, že ona, paní tak ve všem přesná, vážná a starosvětská, dávala se okouzlovati náboženskými písněmi. Nikoli, ji rozehřívaly staré menuetty a barkaroly, ji uchvacovala a unášela pouze hudba milostná.

Nad tím rozum samého prozíravého pana Zahradníčka se zastavoval. Znal svoji družku životem již od dětství, jakživ neslyšel, že by se byla zúčastňovala veselí a zábav, jakživ za časů svobodných si nezazpívala písničky, společnostem mladých lidí se vyhýbala, od milostných vznětův a pletek rychle se odvracela s ošklivostí.

Ale nyní ať zahrál jakou zahrál, ona znala každou písničku, slova i nápěv. A jak hrával, ona si při tom tichounce zpívala, jenom jako když moucha bzučí. Při tom zkostnatělé údy její oživovaly, do bokův a nohou vcházelo rytmické chvění.

A udivený muž spatřoval, jak se v ní probouzí jiná žena, ta druhá, neboť nyní věřil, že v jednom ženském těle žijí dvě bytosti. Jedna byla suchá, studená, nepřístupná a hašteřivá paní Zahradníčková; ta druhá tajemně zamilovaná, poetická blouznilka, krásná jako vonná květina, ale bála se své družky a skrývala se před ní.

Kdysi hraje pozoroval její bzučivý zpěv i bezděčné pohyby údův, a něco mu vstoupilo do hlavy. Rychle položil housle na stůl a vrhl se k ní.

»Takhle ti to sluší, Lenorko,« pravil vztahuje po ní ruce, »takhle jsi hned desetkráte hezčí! To je něco jiného, než pořád se jenom mračit a bručet — pojď, zatančíme si!«

Ale ona se protrhla jako ze sna a nešetrně ho odstrčila.

»Blázne!« odbyla ho, a vzrušená tvář její opět zkameněla.

A bylo po všem, ona probuzená bytost jako kletbou zmizela.

Dokud dcera Zahradníčkova byla svobodná, hněvivé napětí obou manželů vybíjelo se obyčejně mezi domácími stěnami; když však pro Anežku si přišel pan Janovský, taky stavitel, jen že ze škol novějších a důkladnějších, než z jakých vyšel Zahradníček, paní Zahradníčková připadla na jinou myšlenku.

Kdykoli teď s chotěm svým se nepohodla, stěhovala se k zeťákovi. Ale ne jen tak na oko, s nadějí na brzké udobření, nýbrž nadobro. Zavolala děvečku Barču, která byla u nich již asi patnáct let, a pak se daly do skládání. Šaty, peřiny, nádobí a rozmanité drobnosti sebraly do nůše a do velikých uzlův, a zatím co pan Zahradníček obyčejně chodil po dvorečku nebo po síňce a tiše, jako by ničeho nepozoroval, si pohvizdoval, událo se městečku již povědomé »stěhování národů«.

Tak se stávalo, že někdy za nedělního jitra, právě když lidé se hrnuli z raní, paní Zahradníčková s Barčou ubíraly se s nákladem přes náměstí k ulici, kde přebýval Janovský. Nic rozdurděné paničce nepřekáželo, že lidé se zastavovali a brousili si o to všeliký svůj vtip. Spíše ještě jako by si na tom zakládala, že již ničeho nechce míti s tím nesnesitelným, ustavičně veselým a smějícím se člověkem, který sice byl jejím manželem, ale s kterým se tentokráte ani do nejdelší smrti nesmíří.

Stěhovala se okázale, hrdě, a pro kupu smějících se zevlounů měla tiché opovržení. Jako by jim chtěla ukázati, že jsou příliš nízcí a hloupí, aby mohli chápati velikost jejího podniknutí.

»Ubožáci!« pravily její malé, šedé oči. »Žijí jako tělo bez duše. Hašteří se to, nadává si to, pere se to, ale každá nepatrnost, někdy pouhý žvanec jídla, je zase udobří. Ani pořádně hněvat se neumějí — jsou slabší než zvířata!«

V hněvu viděla největší sílu a v jeho vytrvalosti opravdovou lidskou důstojnost. Hněv byl jejím vítězstvím nad panem Zahradníčkem i nad ostatním světem. A v předsevzetí v hněvu svém nepovoliti, tedy se stěhovala.

Pan Zahradníček nevybádal sice slohových novot v architektonickém umění, za to však v životě manželském pyšniti se mohl stkvělým úspěchem. Podařilo se mu totiž najíti čaromoc, která drtila a zapuzovala ženin vzdor a hněv.

Za dvě hodiny po jejím odstěhování sebral totiž housle a vydal se za paní Zahradníčkovou touž cestou k panu zeťákovi. Když vešel do jeho domu, uprchlice na něho ani nepohlédla, jako by to byl vstoupil úplně cizí, lhostejný člověk.

Pan Zahradníček jí nedráždil, nedělal výčitek. Mluvil žertovně a šetrně.

»A copak, že mi ještě nejdeš vařit, Lenorko? Chtěl jsem si doma zahrát, ale nešlo to, muzika mne nic netěší, když mne nemá kdo poslouchat. Pojď, skočíme si!«

Utrhla se sice na něho, ale když spustil své staré dojemné písničky, neodcházela. On se tvářil, jako by jí nepozoroval, ale dobře tušil, jaká se v ní děje změna.

Nezpívala si sice, avšak údy jejími hudba již pohrávala. Ukradkem postřehl, jak rychle

přešlapuje, jak tělem jejím probíhá zvláštní, sotva viditelný, přece však patrný tanec. Kdyby se byli mohli oba honositi lety mladosti, snad by je byla při tom smyslná vášeň zachvátila.

Ale tak pan Zahradníček chránil se dáti na jevo jakoukoli slabost nebo náruživost, spíše se choval tak, jako by neměl ani tušení o jejím rozčilení.

Dohrál, a ona na pohled chladně zavolala na Barču:

»Půjdeme domů — skládejte! A ty nebláznil!« dodala a zavadila pohledem o muže.

A právě ve chvíli, když lidé se hrnuli po velké z kostela, vystěhovalí národové se vraceli. Napřed Barča s nůší a ranci, za ní pak paní Zahradníčkova a usměvavý její choť vedle ní, tiskna pod paží divotvorné housličky.

(Pokračování.)

PAVEL LIST:

Nedočkavá touha.

(Dokončení.)

XVIII.

tmívalo se již, když docházel do svého bytu. Bude-li Kloťa doma? Snad ze vzdoru odešla zas do města.

Kuchyně byla otevřena. Vešel. Oknem k západní straně obráceným hledělo do vnitř dosud světlo západu a jakoby udiveno spočívalo na postavě domácí paní.

Seděla na lavici u kamen, opřena zády o stěnu. Rukama v prstech skřížených přitahovala k sobě vzpřičená kolena.

Spatřiv ji, ulekl se Jaroš jejího pohledu, který jaksi krotce a pokorně k němu se upjal. Zdály se mu býti zavlhlými její jindy suché, planoucí oči, a jaksi mdlými.

Pozdravil krátce, stanuv u dveří, a rozhlédl se udiveně kolem. Vpila se zrakem svým povrchně zvlhlým v jeho obličej, když opět k ní se obrátil a pátrala v jeho očích.

Vlna soucitu a temného tušení zjasnila mu ponurý obličej a ukázala jí cestu k srdci jeho otevřenou. Beze slova, jako kočka vyhoupla se s lavice a obklíčivši pevně lokty svými jeho šíji, žadonila v slzách:

»Jaro, odpusť mi, odpusť mi to, prosím tě! Nevěděla jsem, co dělám včera. Netušila jsem — ach, Jaro! — můj Jarouši!«

»Co se ti stalo? — Co ti mám odpustit? Počkej!« ptal se a chlácholil, snaže se vyprostiti se z pevného, úsilného, chtivého objetí jejích rukou, jimiž svírala mu hrdlo, přitahujíc jej k své zvlněné hrudi. »Nevěděla jsem nic, až dnes, Jarouši . . . Co tomu řekneš? Jsem — Budeme mít dítě, Jarouši, budeme mít dítě! . . .«

A znovu a znovu vinula ho k sobě, svírala svýma silnýma rukama, tisknouc teplé své rty k jeho rtům, přissávajíc se k němu vším horečným úsilím kyprého svého těla . . .

»Co tomu říkáš, Jarouši?« volala zas, pustivši ho, až zavrávoral. A pozorujíc jeho přibledlou tvář, na níž dosud kvetly stopy jejích vášnivých pocelů, ochabla ve svých výbuších šílené radosti a otřásla se.

»Ty mne nebudeš mít již rád?«

Beznadějný ten výkřik lámal se jí v hrdle a celá její statná a vítězná vždy postava se jaksi nalomila ve své hrdé výši . . . Přikrčila se, schýlila se nízko a jaksi pokorně a odevzdaně přiblížila se k němu, a položivši nesměle dlaň svou na jeho rámě, ptala se hlasem nízko zladěným: »Jaro, těšíš se na ně, na naše dítě?«

Živě, s celou účastí své duše obrátil se k ní, a dotknuv se její oblé brady, zdvihl její obličej změněný a zachmuřený a láskyplně zahleděl se jí v oči . . .

Bude-li je mít rád? Jakž by neměl mít rád své dítě? Těšil se na ně dávno již, přál si je k vůli sobě i k vůli ní. Bude jí pro starosti i zábavu. Snad přilne spíš k domovu, až bude mít dítě a nebude hledat radost života jinde.

Cítila dobře osten výčitky, jenž zachvěl se v jeho hlase.

Neospravedlňovala se. Dnešní den měl býti zasvěcen jejímu dítěti. Nebude se hádat, nebude vyvolávat špatný rozmar. Je ráda, že je opět smír mezi nimi.

Přilichotila se úžeji k němu, hledajíc posily pro svůj úmysl, a opakovala, aby se ujistila jsoucností té probouzející se bytosti nové v sobě:

»Včera jsem nabyla jistoty o jeho příchodu. Včera poprvé.«

A znova volala vášnivě:

»Jarouši, budeme mít dítě, budeme mít dítě!«

Ovinul ruku kol jejího pasu a tiskna ji k sobě, vedl ji dále.

Usedli k oknu. Opět jednou společně zadívali se v široký kraj, který ověšen byl již stíny večera, v šírý kraj, který brzy bude již divadlem pro jejich dítě.

Na trati tetelily se již barevné světlušky výhybkových svítilen.

Až uzří poprvé ten svět jejich dítě!

Fantasie zavedla Jaroše na budoucí cesty toho dosud nezrozeného dítěte, jež zarůstají dosud mechem nejistoty a čekají na první jeho nesmělé krůčky . . . Kam dojde as jednou? Jaký vytkne si cíl?

Jarošovi se zdálo, že jeho život vlastní již zbahnil, zmrtvěl, že dospěl již cíle svého, zmýlil se v cestě. Úpínal všecky své myšlenky k budoucnu svého dítěte, které přijíti má.

Přemítal o jeho osudu a starost ta nová zapudila jaksi starosti jeho vlastní, odvalila svízele vlastní, stavši se motivem jakéhosi uklidnění v zjizveném nitru mladého muže . . .

DR. LEOPOLD KRÁL:

Bombay.

Blížíte se Indii. V duši se vynoří báje vznášející se nad kolébkou lidstva, nad Gangem ze šeré dávnověkosti.

Na modré obloze se rysují koruny štíhlých palem: slunce zašlo a v smavé tropické noci zaznívá k uchu exotická hudba, smyslné bajadery tančí, chřestí náramky na nohách a rukách. Snad se vynoří nějaká sladká melodie, již zpívá Lakmé v krásné opeře Delibesově, snad obrazy kreslené fantastou Pierrem Lottim. Snad bloudíte v duchu s Kiplingem po džunglích, z jichž šera se jiskří oko tygrovo, a hovoříte s tajuplnou přírodou tropů.

Vstoupíte na půdu Indie obyčejně v Bombayi, mimo Karachi vlastně jedinem významném přístavu na západním břehu Východní Indie.

A děje se Vám snad jako Göthovi, který již v »Italienische Reise« si stěžuje, že duševní obraz krajiny je daleko pestřejší a živější než krajina pak ve skutečnosti.

Poloha Bombaye není věru příliš vábná. Město leží na malém ostrůvku, o němž nepochybujete, že před osídlením byl vlastně bažinou, a jenž stěží přečnívá hladinu velkého Oceánu. Vidíte les stěžňů, monotonní střechy rozlehlých skladišť, moderní velké budovy; celek pak uzavírají nesčetné komíny přádelen, jichž dým halí panorama v smutnou šeď prósy. Ještě že Vám někde na pahorku v dáli nějaká palma zachytí ilusi tropů.

R. 1332. zde poprvé přistáli evropští dravci a sice v podobě nefalšované, totiž Portugalci, již všude nejdříve hledali zlato, pak vraždili, a jako balsám líli na rozedrané rány domorodců křesťanství — víru lásky k bližnímu. Byli to romantčtí piráti středověku.

R. 1661. přešel ostrov do rukou Angličanů, a ježto vláda nevěděla co s ním počíti (byl to dar svatební!) pronajala ostrůvek s rybářskou populací 10.000 duší Východoindické společnosti za roční nájem 10. liber. Honorable Company znala oceniti obchodnický význam místa a populace rychle rostla. Před 20 léty měla Bombay více obyvatelstva než hlavní město Indie Kalkutta a nesla pyšnou devisi: Urbs prima in India.

Ale v srpnu 1896 přišel náhle černý host — mor, a odtud rychle se šířil po Indii: v 5 letech zničil 250.000 lidí. Uvážíme-li, že zachvacuje hlavně lidi mezi 20. a 30. rokem, pochopíme, že uchází míza národa.

Z počátku zmocnila se panika obyvatelstva Bombaye, vše prchalo, přádelny na bavlnu zůstaly opuštěny, ale ponenáhlu se domorodec vracel — umírat dále. Orientalec je právě fatalista.

Mor řádí dosud. Za mých různých návštěv kolísala denní úmrtnost v městě mezi 10—80. Evropan zřídka onemocní.

Dnes má Bombay 776.000 obyvatel. Obchodem převyšuje však Kalkuttu, jež má 1,026.000, jsouc vstupem pro evropské zboží a východištěm exportu. V nové době Karachi při ústí Indu, opatřeno dobrým železničním spojením, konkuruje vážně a stlačí ještě dále asi význam Bombaye.

Město rozděleno na západní čtvrt evropskou a rozlehlou východní čtvrt domorodců. Jižní břeh zaujat doky. Jsou to obrovské umělé přístavy, pořízené velkým nákladem; tak na př. Prince Dock stál 68 mil. rupií (1 rup. dnes = 1·60 K, dříve byla dražší), a takových je více. Vypletete-li se z lomozu přístavu, kde Vám nad hlavou se mihají jako míče obrovské žoky bavlny, mizící v hlubinách kolosů lodních, a vyjdete na ulici, je Vám jako v pohádce. Kolem Vás defilují jak v karnevalu polonahé postavy vychrtlých mužů, žen, dětí indických, Parsů, Židů, Peršanů, tu i tam Evropanů všech národností.

Indové jsou buď moslemíni aneb brahminského náboženství. Tito liší se od oněch zřetelně zevnějškem a roztřišťují se v řadu kast.

V domorodé čtvrti některé ulice jsou široké, s tramwayí, patrno, že razeny byly násilím mezi tím chaosem domků, aby přinesly trochu vzduchu a světla. Všude shon, lomoz a — zápach. Unavil bych, kdybych Vás vodil po bazarech a vypočítával, co lidé tu jedí, pijí, čím se odívají, baví. Ale pokud se jídla týče, mohu přece být hovorným, poněvadž zůstanu stručným. Indové jedí pouze rýži, jsou vegetariáni. Pouze různé ostré omáčky (currie) snaží se oživiti jednotvárnost jídla. Je snad tato jednostranná strava jednou z příčin špatné zdatnosti tysické? Jsou zde spíše asi jiné příčiny: žhavé klima, kastovnictví a z toho plynoucí nedostatek mísení raçy, nezdravá instituce manželství.

Kastovnictví je známo, a mohou mnoho o něm vypravovati rodiny evropské v Indii sídlí, jež nuceny vydržovati četné služebnictvo, ježto práce rozdělena dle kast. Ženského služebnictva není.

V manželství pokrokoví Indové na meetingách i ve svých novinách snaží se poctivě přivoditi nějakou aspoň, nejvýš potřebnou reformu. Určovány jsou totiž pro příští manželstvo děti již v kolébce a toto vstupuje v praxi již kolem 12 roku, u dívky při prvních známkách puberty. Zemře-li mezi tím snoubenec, dívka, třeba jí bylo 5 let, stane se vdovou vyvrženou ze společnosti, nečistou. Nesmí jísti více společně v domácnosti, vdáti se nesmí, jen pracovati může. Není divu, že vrhne se do náruče prostituce. Spalovali-li dříve Indové vdovy spolu se zemřelými manžely prokázali jim pouze skutek milosrdenství.

Čtvrt domorodců nechová znamenitých staveb. Chrámů indických jest málo, a jsou bezvýznamny co do architektury. Spíše padnou do oka mešety, slohu arabského, zcela jiného než v Cařihradě. Parsové mají své chrámy. Jesuité rozlehlé školy, humanitní ústavy i chrám.

Ve čtvrti evropské jsou nádherné monumentální budovy, převážnou většinou ve slohu benátském, architektům tanul na mysli dožecí palác. Angličan horuje pro Italii. Na jeho cestovním programu nalézá se též Řím, ale návštěva Benátek jest obligátní: aspoň jednou musí jeti na gondoli za svitu měsíce. Patrně i praktičtí obchodníci mají své vrtochy.

Jednotvárnost slohu poněkud vadí. Průvodce udává přesně na palec rozměry budov, ale hlavně jaký náklad vyžadovaly. Jinak by byl příliš brzo hotov s pamětihodnostmi města, a pak — Angličan posuzuje věc podle nákladu. Universita a protilehlá Library (knihovna) jsou nádherné budovy, málem jakoby určeny pro účely církevní. U nás pro podobné účely se adaptují kláštery, které již k ničemu jinému se nehodí. Municipality (radnice) jest důstojná stavba. Luxuriosnější nádražní budovy jsem neviděl než zde ve Viktoria terminus. Angličané jsou velmi loyální a všude postavili sochu své královny Viktorie; jenom že s dámou mají potíž; nechat ji stát by bylo negalantní a proto sedí vždy na židli, pardon, na trůnu. Jest také zde podobná práce velkých rozměrů. Pomník musí být pilně střežen, jak tomu bývá i jinde, neb nespokojení domorodci rádi dají cítit bílému mramoru opposiční projevy.

Při pohledu na šumné proudění různorodého davu po ulici překvapí vzorný pořádek, jaký dovede železnou rukou udržovati pouze Angličan. Nestojí na každém rohu strážník až po uši ozbrojený, pouze domorodec holí opatřený, ale pro tu »nekulturní« massu to stačí. Evropana není viděti; ten sedí v centrálách a spřádá nitě vedoucí k udržení pořádku.

Bombay chová ovšem mnohé moderně zařízené humanitní ústavy, nemocnice a jiné. Angličan myslí na všecko.

V Seamen-institutu v sobotu neb v neděli bývají pořádány koncerty pro námořníky lodí zde kotvících, aby slušnou zábavou byli odvráceni od obžerství. Z našich lodí navštěvovali podobné zábavy nanejvýš sklepníci. Náš námořník neumí anglicky, je většinou analfabeta a jeho indolentní temperament i šetrnost jej zřídka vede k excessům.

Viktoria garden jest nevalná zoologická zahrada, jejíž největší attrakci je slon, na jehož hřbetě mládež za laciný peníz se může povoziti.

Albert-museum je určeno vlastně pro nejširší dav, nás pobaví více lomozící publikum než výstavní objekty. Sbírky přírodovědeckého klubu jsou daleko instruktivnější, byť malého rozsahu.

Bombay je klassickou půdou pro studium odstraňování mrtvol. Najdeme zde všecky systemy.

Jedním z nejzajímavějších jest system Parsův.

Parsové tvoří zvláštní jednotku národní, náboženskou i raçovou. Není jich zde více než 80.000. Jsou to potomci vyznavačů Zoroastra v Persii. Vypuzeni z domova usadili se v Indii a hlavně v Bombayi.

Zažili mnohá pronásledování as jako u nás ve středověku židé. Dnes jsou nejbohatší třídou a ovládají obchod v Bombayi. Obrovské obchodní domy patří jim a tvoří nebezpečnou konkurenci obchodníku evropskému. Boháči provozují realní, loyalní politiku a aby si vymohli vyznamenání, nelitují nějakého milionu na dobročinné ústavy.

Jsou postavy širší; ramen širokých, chůze nevkusné, hlavně u žen; na první pohled rozdíl od štíhlé stepilé postavy Inda.

Mužové nosí na hlavě jakýsi druh cylindru, u žen bije do očí roucho jasných barev.

Zakoupili si vrch Malabar, dominující nad městem, založili zde rozkošný park a uprostřed postavili věže mlčení »Towers of silence«. V nich vystavují své mrtvoly supům k sežrání. 200—300 těch hrobníků sedí na okraji a čeká na hody. Za hodinu mrtvola bývá prý čistě do kostí obrána. Žhavé slunce vybílí pak kosti a pomůže rozpadu. Pars nechce matičku zem poskvrniti rozpadávající se mrtvolou. Hygiena hledí ovšem na podobné ohledy úkosem. Onehdy jsem četl v lokálním listu, jak majitel villy v sousedství (Angličan) v zaslánu si stěžuje, že při siestě mu na stůl padl kus podezřelé hmoty. Mimochodem však řečeno — Angličané by rádi vrch ten opevnili.

Indové své mrtvoly pálí.

Na burning place, žárovišti, jsem proseděl často více hodin a sledoval postup. Mastný, čpavý dým vystupuje za zdí a prozrazuje z daleka místo. Na nádvoří plápolá stále několik hranic. Polena dříví srovnána mezi čtyřmi železnými tyčemi do výše asi člověka. Mrtvola chuďasa spotřebuje prý dříví aspoň za 4 rupie (asi 6 korun 40 hal.), kteryžto náklad eventuelně hradí dobročinnost. Boháči si potrpí na luxus a užívají drahocenného dříví. Burners, sluhové (zvláštní kasta velice nízko stojící) pobíhají kolem, přistrkují polena dříví, aby lépe hořelo; za barrierou zástup příbuzných netečně přihlíží. Postup zde asi tento: Sluhové přinesou na nosítkách z bambusu mrtvolu, zahalenou rudou látkou, obejdou obřadně třikrát hranici, a pak vloží vše i s nosítkami na ni. Nahoru nakladou ještě silná polena, takže z dříví vyčuhuje pouze červený cár. Proces spalovací trvá asi 4—6 hodin. Zbylý popel se sebere, vloží do ranečku a při příležitosti vhodí do nějaké posvátné řeky (u Indů jsou posvátné všecky, svatost stoupá s velikostí a proto Ganges jest nejsvětější). Aby ušetřil transport popele, Ind přichází rád umříti na břehy Ganga. Na zdejším žárovišti se denně spálí asi 25 mrtvol. Proti methodě se nedá ničeho namítati, při panujícím moru nutno dokonce tuto odporučovati.

Příbuzní neprojevovali mnoho zármutku. Pouze jednou viděl jsem v největším bolu chudou ženu, jejíž dítě olizoval právě dravý plamen. Obličej zhroucen bolem, ústa vyrážela skřeky, oči měla plny slz, rukama lomila. Sluhové ji odvedli. U národů orientálních je to úkaz řídký, neb od mládí jsou vedeni, aby zakryli všeliký projev citu rouškou chladné lhostejnosti.

Zajímavostí Bombaye je asyl pro neduživá zvířata. Ind věří v stěhování duší tělem zvířete; proto nezabíjí zvířat, nepojídá masa. Vidí-li zvíře choré, staré, pokládá za bohabojný skutek, koupiti je a umístiti v asylu, nadací postarav se o jeho udržování.

Naše moderní spolky proti týrání zvířat nejsou tedy ničím novým. Škoda, že asyl se nachází v tak zbědovaném stavu. V rozlehlých kůlnách viděti bůvoly, krávy chromé, třínohé, pokryté hroznými affekcemi kožními. Jsou zde opice, kočky, psy, ba i slepice a jiní ptáci.

Zápach byl zde hrozný i spěchal jsem proto brzy odtud. Šetrnost k zvířatům jde tak daleko, že prý je pravdivým i tento obrázek: Šedivý brahmin odbývá generální přehlídku ve svých vlasech a uchopiv každého rušitele klidu, opatrně položí vedle sebe — patrně zase pro souseda.

Křesťanské chrámy patří různým sektám protestantským, o nichž nic bližšího jsem se nikdy dopátrati nemohl. Na černé tabulce před vchodem vždy určen program bohoslužby. Kathedrála jest rozlehlá, vnitřek pokryt mramorovými epitafy Angličanů padlých v bojích, hlavně na hranici Afghanistanu — pravá to martyrologie jich v Indii.

Tichou poesií obestřen starý evropský hřbitov, ležící na nejzazším západě ostrova v Kolabě, vzdálen zcela ruchu města. Spí se jim zde dobře v klidu, na břehu Oceánu, jenž měl je donésti zpět do daleké otčiny. Přišli hledat zlato, a nalezli klid, jehož se nemohli dopracovati v životě. Dle nápisů byli to lidé většinou mladí. Staré, polorozpadlé pomníky se chýlí nad vypráhlou půdou, jež spoře stíní velké věkovité stromy. Ticho úplné, pouze občas zašelestí suché listí, a z větve na vás hledí čtveračivé oko šedivé veverky, jichž je zde spousta.

Globe-trotter (turista kolem světa), zavítá-li do Bombaye (a přijde sem jistě — jeť to důležitý přístav), spěchá týž den odtud, vždyť Murray (druh anglického Baedekra pro Indii) nemá hvězdiček pro Bombay.

Nanejvýše si vyjde v rychlosti na ostrov Elephantu, kde v skále je vytesán starý chrám. A přece okolí Bombaye skytá dost zajímavých míst; v zemi staré kultury vždy najdete věci nové a zajímavé.

Vždy rád jsem vyjížděl do indického venkova z dusného ruchu přístavního. První dráha v Indii bylapostavena již r. 1853. Vlaky jezdí rychle, vagony jsou prostorné a pohodlné. Třetí třída vyhražena pouze pro domorodce, jen u některých vlaků jsou kupé třetí třídy též pro chudé Evropany, ale s výslovným nápisem: for Europeans. Angličan si nesedne vedle domorodce, aby nesnížil prestige bílé raçy, ač jsou také důvody jiné, na př. ony, náležející do oboru orgánu čichového. Kondukterů, kteří by Vám zpytavě na každé stanici prohlíželi jízdní lístky, obraceli je na ruby, konfrontovali obličej a celý habitus, těch není. Lístek se kontroluje při vstupu na perron a při východu. Na větších stanicích lze dostati kořílk černavého indického čaje, který hasí žízeň lépe než voda pochybné jakosti. Jísti lze v pravý čas v klidu a pohodlí. Distance v Indii jsou ovšem obrovské a cestování v obtížném tropickém vedru musí býti učiněno pokud možno pohodlným. (Dokončení.)

JOS. KRATOCHVÍL:

Z písní starého oráče.

IX.

Víš-li, co je bolest,
víš-li, co je žal,
budeš prosit Boha,
aby si tě vzal.

Víš-li, jak je hořký
kalich lidských běd,
nezatoužíš nikdy
zpátky na ten svět.

Víš-li, že chce každý
čin tvůj pot a krev,
zbouří ti tvá ústa
kletby hněv a řev.

Víš-li, kolik denně
potkáš křivd a zrad,
křičet budeš, aby
zrak tvůj zhas a schřad.

X.

Mají věru, smutný
tvrdí lidé mrav!
Myslí, že kdo slouží
jest jen jak ten brav.

Vyssají mu mízu
do posledních sil,
potom řeknou: »Nejsi,
jak jsi jednou byl.«

Aby ve své bídě
čím se těšit měl,
řeknou: »Láme skály,«
kdyby ho kdo chtěl.

Je to pravda stará
mnoho tisíc let,
přece však ji nelze
ani rozumět.

XI.

Hospodář je dobrý,
čeládka je zlá;
hospodář jen láskou,
ona záštím plá.

Že má trochu rolí,
vše mu závidí,
že je z toho živa,
nikdy nevidí.

Změnilo se všecko
na tom světě dnes,
jak by do něj satan
pekla spory vnes.

Víc než prospěch celku
váží každý svůj;
kde se jednou octnem, —
Bože polituj!

XII.

Naslouchal jsem jednou
zpěvu konopky,
která na mez padla
mezi chudobky.

Zpívala mi dumku,
jak je velká tíž,
kterou nese člověk
od zrození již.

Tlačí ho jen k zemi,
marný všechen vzdor,
byť moh světem letět
jako meteor.

Nejdříve ho sterým
nožem probodá,
pak jej hodí červu,
červ jej rozhlodá.

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

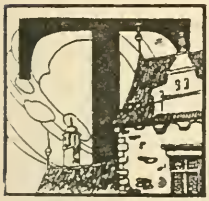

ak tě nemá rád jako já. Pojď — utec se mnou všem. Utec se mnou daleko. Odvezu tě za moře. Zde prodám, co se dá prodat, ostatní mi ohlídá a opatří advokát. Bude posílat za námi peníze. Vím, kudy se dá za moře utéci nejlépe a nejjistěji.«

»Kudy?« nadhodila Hýrová. Nápad útěku již několikráte ji projel také hlavou.

»Ne přes Hamburk a Brémy, kudy dnes utíkají jenom hlupáci,« líčil horlivě Vlach. Ze zájmu Hýrové soudil na jakýsi svůj úspěch. »Zavezu tě přes Italii. Z janovského přístavu jdou lodi do celého světa, a italské úřady dají se podplácet jako žádné druhé na světě. V Janově koupíme si pasy — a začneme někde v Argentině nový život. Julinku vezmeme s sebou. Až tam získáme státního občanství, do celého světa můžeme. Řekni ano a za týden se propadneme celému světu v zemi. Toho zpěváka pusť z hlavy. Ten je tvůj jen dokud ho objímáš — jak ti sešel s očí, nevi o tobě.«

»Baumann je můj a jenom můj!« vzepřela se Hýrová.

»Nevěř mu, zlatičko, nevěř mu!« šeptal Vlach. Ale to už se mu třásl hlas. »Mám jí říci, že jí svádí dceru — mám?« ptal se Vlach, chvěje se rozčilením.

Hýrová vyškubla prudkým pohybem ruku z jeho pěsti. Zlobně dupla nohou a poodstoupila. Pak zablýskla očima a prudce jala se vykládati: »Nemluvte tak! Věřím mu a nevzdám se ho. Uteku-li — tedy s ním. S ním! Sirotkové — muži, vám — bude-li třeba. A bude-li to muset být — servu se o něho. Zaškrtím ji spíše, než bych se ho vzdala. A že si ho uhlídám — můžete být bez starosti. Která žena se k němu přibliží, na tu půjdu třeba s revolverem. Ano: s revolverem. Mám dost již té přetvářky. Hladovím po něm — nechci nic od nikoho již, jenom on musí být můj. Celý život utekl mi v odříkání se. Když jsem se vzdala vám — to byla slepost mého mládí — ani stopa po lásce v tom nebyla. O Hýrovi nemluvím — to je shnilá vrba — ale teď chci opít se jednou také požitkem lásky. První své lásky — neboť ani vy, ani Hýra nezmocnili jste se ničeho jiného než mého bezvládného těla. Ale teď chce také ma duše svoje sousto — a tím je Baumann. Rvát se budu o něho s celým světem třeba — nikomu ho nepopustím. A co nejdříve musí být můj. Už mám dost těch komedií se Sirotkovou. Teď ho buď pustí, nebo ji zardousím — —«

Hýrová se tak rozčilila při těchto slovech, že počala se křečovitě třásti — zatínala pěsti — oči se jí zalily krví, pak vydychla prudce, vztyčila paže, jako by se chtěla zmocniti něčeho nad hlavou, něčeho, k čemu nemůže dosáhnouti.

Když se jí nepodařilo zachytiti se domnělé opory, vykřikla bolestmi, zavrávorala a klesla do fauteillu, křečovitě se chvějíc a bolestně štkajíc . . .

Když se poněkud upokojila, pokynula Vlachovi, aby odešel

Nezbylo mu než poslechnouti.

Při následující návštěvě Baumannově veskamotovala mu Hýrová lístek, v němž jej žádala, aby zítra ráno zkoušku přerušil a, omluviv se indisposicí, odešel z divadla. Bude ho s důležitým sdělením od 10. hodiny očekávati v zavřeném fiakru v Poštovské ulici za spořitelnou.

Jak si přála, stalo se.

Když Baumann vskočil do vozu, práskl kočí do koní. Měl nařízeno vyjeti z Prahy za Strahovskou bránu.

Hýrová spustila záclonky vozu a hned přednesla návrh, který byla dopodrobna promyslila.

Utekou spolu. Se Sirotkovou je všecko jednání zbytečno — dokonce se zdá, že se počíná vzpírati návštěvám u Hýrů. Nejlépe bude, nevyvolávati scén, ale uprchnouti odtud. Hýrová vezme všechnu hotovost, uloží doktoru Schiebrovi, aby zpeněžil její nemovitosti a poslal peníze, kam mu bude později oznámeno. Muži zajistí až do smrti pojistky z polovice domu, v němž bydlí, nebude-li činiti obtíží Hýrové. Druhá polovice domu je dceřina. Vlachovi uloží, aby se postaral o Julinčino vychování. Ten to opatří náležitě.

2335

A tím je konec jejich pout ku Praze. »Pak mám jen tebe na krku, zlatouši, řekneš-li ano!« vykřikla Hýrová a popadla hlavu Baumannovu a zlíbala ji vášnivě.

Když ustala, zeptal se Baumann, kam utekou.

Hýrová ihned dokázala, jak se připravila na tuto otázku. Odjedou do Janova. Zde jsou dopravní kanceláře, které opatří za dobré slovo průvodní listiny, umožní vstup na cizí loď —

Baumann mávl rukou: »Pas mám pro sebe i Sirotkovou. Můžeš se mnou na její jméno —«

»Výborně!« vykřikla Hýrová. Pověsila se na krk tenoristův a vášnivě ho opět zulíbala.

»Ale —« přerušil tyto projevy vášně pojednou Baumann. »Nemohu zde Sirotkovou nechat beze všeho. Musím jí přece něco dát —«

»Kolik?« zašeptla Hýrová, líbajíc opět Baumanna. »Řekni, kolik stačí!«

»Přece jenom —«

»Vyslov to číslo!«

»Myslím —«

»Stačí dvacet tisíc?«

»Zajisté —«

»Nuže dám za tebe třicet! Pozejtří je máš. Do týdne uspořádám všecky své záležitosti. Pak k vám vzkáži, že jsem se těžce roznemohla. Nakažlivou nemocí, aby k nám nepřišla. Tím získáš svobody. Ona tě přestane tolik hlídat. Pak ohlásíš Sirotkové nějakou pohostinskou hru na určitý den. Rozumí se: mimo Prahu. Jakmile mi oznámíš její den, odjedu ihned do Vídně vlakem, kterým pojedeš ty. Na nádraží se k sobě hlásit nebudeme. Až se vlak rozjede, najdeme se. Dám pozor, kam vstoupíš. Získáš-li dva dny bez kontroly, zmizíme všem s očí. Všem — miláčku — všem, chápeš, co povídam?«

Hýrová při tom strhla Baumanna na svůj klín, objala ho náruživě, přitiskla k ňadrům bouřně se zmítajícím a jala se ho celovati na oči, ústa, čelo, zlíbala jeho vlas — pak dlouhým, horkým polibkem přissála se k jeho smyslným rtům — — — — — — — — —

(Pokračování.)

E.P.

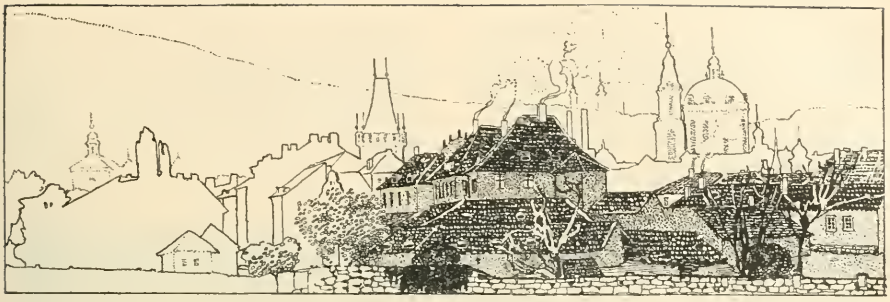

HÁFIZ:

Dřív s věrností víno mi spojení ku kvasu dala,
když spil jsem se, čiší mi trýznění k úžasu dala,
když se žárem v srdci a slzami v očích
já před ní v prach kles, mne větru řízení k pospasu dala.

J. B.

KRÁSNÁ PRAHA.

Dlouho nosím v sobě tyto řádky a dlouho nedovedl jsem najíti pro ně vhodné slovo. Až v onen den, kdy vyšel jsem uchvácen z výstavy Krásné Prahy a se schodiště shlédl jsem zase skutečnost, která byla stonásobně krásnější a velebnější, než všecky ty staré a nové obrázky

Slavobrána pod Karlovým Týnem r. 1833. 2325

— tenkrát pocítil jsem, že musím konečně vejíti v zápas myšlenky a citu se slovem a pokusit se aspoň, abych vyslovil všecko, co se po léta nastřádalo v duši dítěte Prahy.

Na výstavě jsem viděl, jak bývala krásná moje Praha. Vyšed z výstavy, viděl jsem, jak je dosud krásna. Ale když zabloudil jsem zpět od zábradlí v nepřetržitý řetěz vandalského ničení, že zdálo se, jakoby ti bezejmenní, snad více ubozí, než zlí lidé si byli řekli, že neustanou, dokud nezůstane ze staré Prahy kámen na kameni.

Ale tu pronikavým výkřikem poděšen a zadržen děsný netvor v ničivém vítězství nad smutnou krásou Prahy.

Obelisky v Karlíně r. 1833. 2321

nábřeží do ulic Starého Města, uvědomil jsem si, kolik té krásy zničeno a uloupeno.

A v mysli probíral jsem historii toho zápasu o Prahu, zápasu, v němž bylo dosud více dobré vůle a nadšení, než — činu.

*

Sotva že naši předkové vyrvali po dlouhém boji Prahu Němcům a měli ukázat, oč lépe s ní dovedou zacházet, oč více ji milují, oč jsou povolanější, aby ji spravovali, již probudil se ten ničivý netvor, aby zahájil své ďábelské dílo. A jedna krásná, stoletá a umělecká věc řítila se v ssutiny a bořeniště za druhou. A když moderní doba přinesla šílení spekulační horečky podnikatelské, dospělo boření

Došlo k zachraňování. Heslem byla: Stará Praha. Její jméno znělo novinami, brožurami i v zápasu volebním. Něco bylo zachráněno, něco bylo získáno. Ale málo.

Jako vždycky — je to v české povaze — po horečném nadšení prvních chvil nastalo brzy ochabnutí. Heslo nevešlo, neproniklo do srdcí. Uchvátilo z prvu, ale nepřemohlo nás. Zbyl jen klub »Za Starou Prahu« se svým idealismem, se svou houževnatostí, se svou poctivou a pilnou snahou, leč také se svou jednostranností.

Zákony vývoje, jimž podléhá i nejideálnější snažení, přišly však k platnosti i zde.

Zprvu volali jsme jen: »Zachraňme Starou Prahu a její starobylý svéráz!« A tak mrhali jsme svoje

úsilí hned tu či onde, kde ohroženo bylo něco cenného ze Staré Prahy. Příliš rozbolestněni ztrátami minulých let, nezměnitelnými, nenahraditelnými, chtěli jsme zachovat každý zbyteček, každou fasádu, každý pavlán, každý portál, dvůr, či ojedinělý štuk. (Typický příklad: stará kolkovna.) A'e úsilí bývalo marno, a bolest naše i hněv znovu rozjitřen.

raději v tisku. Tak i zde. Ale jednoho dne vyjde pravda na světlo. V našem případě byla to výstava Krásné Prahy. Heslo Stará Praha proměněno v heslo: Krásná Praha.

*

Nebojme se, neztratili jsme při tom nic. Jen získali. Předně: Nic není nad slunce jasnější, než

Slavobrána v Chotkových sadech r. 1833. 2327

Život přinášel svoje poučky a žádal svoje ústupky. Vidělo se, že nelze upadati v druhou výstřednost, které naši odpůrci dovedli využitkovat, jak náleží — neboť dav často jim přizvukoval a říkal v onom pražském sousedsky neomaleném způsobu vyjadřování: »Každou starou barabiznu přece nelze zachovat . .«

Život vynutil si svou daň: kompromis. A bylo nutno učinit přehled, spočítat a zvážit všecko, co zbývá, a říci si: Toto nutno zachránit za každou cenu, jiné nutno obětovat, byť s těžkým srdcem. Chceme-li na př. míti dosti síly, abychom zachránili velký prospekt hradčanský a malostranský, nesmíme se vysilovat domem »u sedmi čertů« . . .

Ovšem kompromisy neradi doznáváme, děláme je

že krása Prahy je a zůstane v základě a převahou v jejich starých půvabech. Nová Praha má té krásy až hrůza málo.

A druhá základní poučka: Nová Praha bude jen tehdá krásna, naváže-li ve svém vývoji na Prahu starou, přimkne-li se ku Praze staré ústrojně, souzvučně, vývojově . . .

Současně s tímto vývojem myšlének a snah všech nás (jejichž pohnutkou jest láska ku Praze, pochopení jejího poslání a významu a umělecký smysl pro krásno krajinné a architektonické), ozvalo se ještě jedno heslo, svůdné, neodbytné a moderní: Praha velkoměstská. Heslo, jež pochopí v základě každý, a nikdo nebude je potírati. Přišlo s vývojem, ba mělo ozvati se již dávno.

Ale právě v jeho přístupnosti a všeobecnosti, samozřejmosti a libivosti je skryto mnoho ztajeného nebezpečí pro naše lásky ku Praze staré a krásné. Naši odpůrci všech druhů snadno mohli by zneužít nového hesla proti nám. Ať jsou to ubozí stoupenci železného lineálu a červené tuše, ať jsou to spekulační lichváři, ať jsou to jednostranní stoupenci »moderního« slohu. Ti všichni mohli by vzbudit mínění, že ideálem velkého města jsou přece včera vystavěná města americká s nekonečnými rovnými ulicemi a nebetyčnými činžovními škrabači oblaků . . A ti, kteří dříve bořili, ač nevěděli proč anebo z pohnutek spekulačné zištnosti, mohli by zase znovu bořit, ve jménu velké, »svaté« myšlénky, aby Praha stala se »moderním« velevěstem!

Caveant consules! Třeba říci všem, že charakter moderního velevěsta jest ve všem jiném, jen ne v secesních fasádách nebetyčných činžáků a lineálovém půdorysu s číslovanými avenuemi, ale že je v čistotě, úpravnosti, komfortu města, v nadbytku a dokonalosti všech jeho zařízení, především v myšlení, cítění a chování jeho obyvatelů, hotelierů, hostinských a pod.

Má-li však takové město kromě toho všeho ještě tolik krásných uměleckých památek, tolik krásy v poloze i v prospektech čtvrtí i ulic, tolik rázovitosti a tolik patiny, tolik jedinečnosti a výjimečnosti a tolik posvěcení minulostí i přítomností celého národa a jeho kultury, pak teprve že stává se takové město něčím opravdu velkým, krásným, nenapodobitelným a věčně svůdným pro cizince! . . .

*

A tu vracím se zase k východisku svých úvah, kde jsem pravil, že dosud bylo v našem zápasu o Prahu více dobré vůle a nadšení, než — činu.

Dnes je však na čase, aby se konečně přešlo k činu. Výstava Krásné Prahy buď koncem, posledním projevem našeho staropražského lyrismu.

Dnes je již všecko jasno. Vývoj přinesl vytříbení a dal nám formulaci a ukázal cestu. Výstava Krásné Prahy buď mezníkem etapy, a krásným slibem do budoucnosti byla nástupní slova nového starosty měst Pražských, Dra. Karla Groše, který je také dítětem Prahy a jistě splní . . .

Pod jeho ochranou nechť spojí se všichni vynikající činitelé, jimž všecky tyto snahy jsou drahy a společny, aby utvořili jednak orgán poradní a směr udávající, jednak orgán výkonný.

Orgán první, vedoucí, buď zřízen obdobně jako Národní Rada ze všech povolaných a interessovaných činitelů: členů obecních zastupitelstev, praktických odborníků, umělců a znalců sociálně-hospodářských potřeb Prahy. Jejich hlasu pak budiž zjednán důraz a podklad zákonný podrobnými ustanoveními nového stavebního řádu, jehož vydání nelze déle odkládati.

Tato korporace za pomoci regulační kanceláře, osazené nejen »techniky«, ale umělecky cítícími a Prahu milujícími a Prahu chápajícími odborníky, nechť vypracuje konečně polohopisný plán celé Velké Prahy na řadu desítiletí s ohledem na statisticky zjistitelný vzrůst Prahy, jež stane se neodvratně evropským velkoměstem. Základní ideou bude jednak zachování staré krásy, jednak harmonické navázání na Starou Prahu s ohledem na rozpětí a sociální potřeby moderního velikého města.

Milujeme-li opravdu Prahu, chápeme-li opravdu její velký význam a poslání v budoucnosti, pak je dnes nejvyšší čas přikročiti k činu, k činu soustavně a organicky promyšlenému.

Na radnici jsou dnes poměry mnohem příznivější, než bývaly, a veřejnost, bohudík, není již hlucha pro životní otázky budoucí Prahy. Také »Spolek architektů a inženýrů« projevil mnoho porozumění pro věc. Je možno tedy doufat. Proto k činu: Ať brzy zaceleny jsou staré jizvy, a Praha nechť beze strachu před svými dětmi roste do krásy, síly a velikosti!

Milan Fučík.

— O Karlu Javůrkovi, senioru českých malířů, několik slov. Řadu let vlídného pána nebylo vidět na ulici. Utrpěl zlomeninu kosti a léta byl upoután na lože. Není tomu dávno, co se podrobil dvaadevadesátiletý stařec dvanácté operaci! Za jeho choroby ho pisatel těchto řádků několikráte navštívil, aby ho požádal o zajímavou vzpomínku z dob dávno a dávno minulých. Starý pán čte ve své minulosti jako v knize — jeho paměť skutečně ohromuje. Nedávno zavedla nás k mistrovi zase nutnost, vyptati se na něco, co nikdo v Praze neví. A tu jsme viděli něco, co nás radostně překvapilo — starý pán seděl u štafle a maloval obraz »Víra tvá tě uzdravila«. — Stýskalo prý se mu hrozně po práci, několikráte to zkusil, usedl ke štafli — ale na delší posezení nebylo ani pomyšlení. »Teď už to zase jde,« liboval si mistr . . »není to právě nejlepší, ale člověk se rád spokojí aspoň s málem, nemá-li naděje na víc. Škoda, že nemám atelieru . . oh . . to by se to docela jinak malovalo. Musím světlo hledat, nějku-li tvořit, a to je to, co mně dělá největší obtíže. Mám ještě jiné starosti — nemám na příklad takové černé barvy, které bych si přál. V celé Praze ji člověk nekoupí — totiž rozumějme si dobře, dostane se tady také, ale není to právě taková barva, kterou já chci míti. »Bitime« se to jmenuje, a už jsem to zařídil, abych barvu dostal. Psal jsem malíři Váchovi do Paříže, a dlouho

to nebude trvat, a barva bude tady.« Mistr pustil se už do druhého obrazu. Vrátil se zase ku své staré lásce a maluje »Bílou Paní« ve chvíli, kdy zjevuje se pánu z Hradce. Ve dvaadevadesáti letech taková svěžest duše i těla . . to je přece vzácnost. Vždyť je Javůrek nejen nejstarší český umělec, ale skoro nejstarší český člověk vůbec! —*r.*

ze srdce přáno, aby se ještě hezkou řadu let díval na pokrok a rozvoj národa, jemuž svěřenou hřivnu vrátil s úroky.

⁂ **František I. a Karolina Augusta v Čechách r. 1833.** Návštěva a delší pobyt Jeho Veličenstva císaře a krále českého v královském hlavním městě

Slavobrána v Doksanech r. 1833.

⁂ **Hermenegild Jireček**, rytíř ze Samokova, oslavil v minulých dnech osmdesátku svého života. Vážený kmet má za sebou bohatou a plodnou literární činnost. Pomníkem jeho tiché práce je dílo Slovanské právo v Čechách a na Moravě, jež získalo autorovi lichotivou pověst i za hranicemi. Jireček začal jako novinář v Havlíčkových Národních Novinách, psal belletrii i dramata, ale když r. 1855 nabyl doktorátu práv, věnoval se zcela pracím vědeckým. Měl na vybranou professury na dvou universitách — v Záhřebě a ve Varšavě — ale rozhodl se, že zůstane v ministerstvu (vyuč.), zakončiv svou kariéru jako odborový rada. Hermenegild Jireček je takřka z posledních, kdož jsou živou tradicí dob a snah dávno minulých, a budiž mu Praze pohnul nás k tomu, abychom čtenářům znázornili a připamatovali, jak před lety vítán byl panovník v Čechách. Roku 1836 vyšla objemná kniha, pečlivě upravený památník, v němž dopodrobna slovem i obrazem vyličeno, jak slavně vítáni byli v městech a dědinkách staroslavného království našeho František I. a Karolina Augusta. Pěkný dedikační list, kterým je kniha v čele zdobena, je litograficky reprodukován dle kresby historického malíře Josefa Führicha. V knize je uveřejněno množství oslavných básniček, německých i českých; verše napsal také »Humanitätsprofessor Wenzel Klitzpera«, jenž jako královéhradečák vzácného hosta česky vítá: »Město naše první jest Twé wěnné, — dávné wěky slowe Králowé, — my

pak w obci Tebau oslawené, — wěrní Twoji, čeští synowé — přitomnost Twau cheme oslawiti — Swým jazykem Tebe pozdrawiti«. Památník vyšel tři leta po návštěvě panovníkově v Čechách, což se vysvětluje velikým množstvím materiálu. Pochopitelno jest, že na tehdejší dobu bylo vydání díla, v němž je přes osmdesát kamenotiskem provedených reprodukcí, spojeno se značnými obtížemi. Vybrali jsme pro vzpomínku na zašlé doby čtyři obrázky, z nichž každý mluví zajímavou řečí; výmluvná jest i na tehdejší dobu řádečka na slavobráně v Doksanech.

⁂ **Knihy básní** (Fr. Táborský: Hrdinné touhy. — Č. Ostravický: Píseň o Ondrášovi. — Emil Holárek: Pohádka o nadšení, veršem doprovázi Jar. Kvapil. — Vladimír Frída: U břehu ztroskotaných.)

Pro valnou část čísel velmi případně volen jest název nové sbírky básní Fr. Táborského, s níž přichází, na léta se odmlčev. Vskutku vane z ní něco zdravého a silného, něco, co by rádo jako blesk šlehlo do shnilého povětří, vznítilo v srdcích plamen, dalo dušim českým křídla. »O reku sním — kéž v kolébce už leží, orlím zpěvem — jsa kolébán, bájí, v níž vítězí jas — o reku sním, jenž vstane, hoře svatým hněvem — a vroucný povznese hlas — — —« čteme v Elegii a jinde: »Od pochyb a od negace — v které, věř, je mnoho láce, — dej se vyvést srdcem svým! — Čin je život. V tvé-li hrudi — kořeny se činů budí — jdi a klesti volnost jim!« Tu zkazkou z historie, tam elegií, neb episodou z našeho současného života, tu vážně a hymnicky, jinde s ironií a sarkasmem volá jeho poesie po lidech celých, hrdých, osvícených, lidech volnosti a činů. Jedno blaze u něho působí, cítíte, jak s mnohým doma nespokojen, vyčítá jen s bolestí a láskou k národu, jejž chce míti volným a hrdějším. Na plano nemluví Táborský nikdy, ano, zdá se, že třeba vznikl podnět k básni v srdci, při tvoření mnohdy u něho více pracuje hlava, která činí poesii jeho místy suchou a střízlivou. Také některé zcela prosaické obraty a nápady ruší tu pěkný dojem, ale že dovede psáti Táborský též krásnou a čistou lyriku, ukazuje nám jeho Sen i přes reminiscenci, k níž se upřímně sám přiznává. Nejlepší kusy knihy jsou však, myslím, ty, které přilehají k tónu národnímu. Zde je Táborský zcela svůj a ballady jako Vojna a Processí patří k nejlepšímu, co napsal. — Hrdinskou píseň zazpíval též Č. Ostravický ve své Písni o Ondrášovi. Slezský zbojník Ondráš je mu představitelem trpícího lidu slezského, jeho síly i vzdoru proti utlačovatelům a tyranům. Pěkné jsou mnohé lyrické partie knihy, líčící krásu i náladu krajiny, a vroucností prodchnuty jsou verše, kterými Ondráš vyslovuje svou lásku k otčině a lidu. Leč lyrika příliš v epopeji té rozbujela, a poslední oddíl Ve sviadnovské hospodě, plný tance a písní, činí již více dojem libretta. Také oslabuje, myslím, základní myšlenku básně, že Ondráš neumírá tragicky za svobodu svého lidu, nýbrž vražednou zbraní svého žárlivého soudruha. — Pěkný cyklus Horálkových perokreseb, líčicích, podobně, jak tomu v Pravdě od Sv. Čecha, pout Nadšení po světě, doprovázi Jar. Kvapil svým uhlazeným a zvučným veršem, jenž pěkně přilehá k obrázkům. Jen místy přáli byste si pernější, ostřejší pointy. — Čistou a vytříbenou formu Vlad. Frídy ocenili jsme již, — při první jeho knížce Preludiích, a formou zamlouvá se i jeho nová sbírka veršů, v níž nalezli jsme několik čísel pěkně zladěných a harmonických. Jmenuji jen Sonet, Echo z ráje, Modlitbu, Park v zimě, Zima, Host. Také postřehli jsme již myšlenky hlubší než v první knize, a celá sbírka i přes ten mladistvý pessimismus je pro další rozvoj sympathického poety mnohoslibná. Jen výraz jeho měl by býti ještě jasnější a plastičtější. —*a*—

⁂ **Syn Cordtův.** Román. Napsal Carl Ewald. Čtenářové Moderní bibliotéky naleznou v této knize pokračování tajůplné povídky norského spisovatele Ewalda Stará komnata, která v knihovně té vyšla již roku předešlého. Ponurý ráz, provanutý duchaplnou, ale rovněž pochmurnou poesií, jež vůbec jest příznakem prací Ewaldových, dospívá v Synu Cordtovu k tragickému ukončení. Ve chvíli, kdy po letech ledového chladu srdce manželů Cordtových působením nejcitlivějších vzpomínek ozvou se společným, vzájemně si rozumějícím tlukotem, jediné dítě jejich, syn Finn, nemoha odolati tlaku rodinné disharmonie a svého duševního zatížení, na něž zvláště účinně působí smutné kouzlo staré komnaty, béře si život. Román přeložil Hugo Kosterka. *Ds.*

Ročník V. číslo 31. vydáno dne 19. dubna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

FELIX TÉVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

očetl povzneseným hlasem poslední věty svého dramatu. Zavřel vázanou knihu se zlatou ořízkou, do níž byla jeho práce čistým malým písmem vepsána. Hodil knihu lehce na stůl, oči jeho zatěkaly tázavě po tvářích posluchačů. Byl to nevelký kroužek, seskupený kolem stolu, na němž diskretně bublal roztopený samovar. Visací lampa pod brunatně rudým stínítkem vrhala potemnělé stíny na čela i oči posluchačů, jen dolení části tváří byly jasněji ozářeny. Ruměnily se tu mnohé lehce pootevřené rty, jež jakoby do sebe ssály co slyšeli, mnohá všetečná bradička vystupovala vědychtivě ze stínu, v ladné okrouhlosti osmnácti let. Vedle zachvívaly se valencienské krajky na jabotech starších dam, sem tam zableskl drahokam na pěstěné ruce, nesoucí okrouhlým pohybem čajový koflík ke rtům. Mladší páni seděli nedbaleji opřeni o lenochy židlí, někteří používali nestřežených chvil, kdy pozornost matron byla upiata ke rtům autorovým, aby výmluvný pohled vysilali k mladým sousedkám.

Když autor skončil, nastalo chvilkové mlčení, jež mělo naznačiti dojem četbou vyvolaný, pak se ozvala slova pochvaly. Nejprve promluvila paní domu, v němž se odbýval esthetický čaj. Děkovala volenými slovy za čest, kterou professor Vendelín Hlavsa prokázal jejímu domu, předčítaje v něm práci, která zajisté nejen že se potká s nadšením obecenstva českého, ale zajisté i podnikne pouť za hranice vlasti ke chvále českého jména a vnesení vědomosti o pokročilém stupni naší literatury mezi jiné národy.

Za slovy domácí paní ozvaly se jiné hlasy pochvalné. Nadšenost vystupovala po půltonech v celém rozsahu dvou stupnic. Jeden v ní hleděl přebíti druhého, jako o dražbě, když je obecenstvo pobádáno vyvoláváním dražebníka: »Kdo dá víc?«

Tenkráte bylo v módě, aby každý jednotlivec nalezl pravé slovo pro svůj obdiv, právě tak jako je nyní v módě, nalézti ostré slovo posudku, nebo pohany. Chvíli hlaholil salon, jako když se mladí ptáci překřikují od hnízda ke hnízdu, a ozvaly se posudky nevybočující nikterak z rámce uměleckého nazírání, hlásaného Vendelínem Hlavsou v přednáškách, do nichž se hrnulo vše, co činilo jakési nároky patřiti ku vzdělané české společnosti tehdejší Prahy.

Autor sám nebyl si svým dílem jist. Pracoval o něm těžce, s námahou, a peruť jeho fantasie nechtěla při ní ovívati myšlenky, nechtěla jeho postavy odechnouti tajemným tvůrčím dechem ku vzniku životnosti. Nyní se rozhlédl a pozoruje, že své posluchače elektrisoval, dával se sám elektrisovati jich nadšením. Tryznivé pochybnosti položil jako ubité mouchy na bílý ubrus, pod zlatou ořízku vázaného rukopisu a odevzdal se starému, dobře známému, kouzelnému pocitu. Cítil se zase tvůrcem nesmrtelného díla. Bylo mu slavnostně a odmlčel se.

Nebýval nikdy příliš hovorný, vystříhal se pečlivě všech obyčejných hovorů a každodenních zájmů. Přidržoval se starých pravd předrealistických dob, hlásajících, že poeta nemá umět mluvit o zelenině. Buď mluvil jasně, s případným přízvukem, kladl slova jako mince pravého ražení, anebo mlčel, dávaje na jevo, že má hlavu obtěžkánu úporně těžkým myšlením.

Nadšenost všech byla proň závaznou. Jeho soukromé poměry, jeho osobní žalost i radost byla všem naprostým tajemstvím. Nemiloval důvěrnosti. Vytušil dobře prostor nutný k rozproudění modrých vln kadidla, distanci vzdálenosti mezi davem a jeho idolem.

V kroužku, kolem esthetícky bublajícího samovaru, rozproudila se čilá zábava. Mladé dámy dávaly k lepšímu svůj esprit, získaný z nedávné četby francouzských románů, ze strachu, aby se jim duchaplnosti co možná duchaplně povedly, tiskly v dlaních batistové šátečky, voňavkou napuštěné.

Byl tu jakýsi souzvuk svěžích tváří a kadencovaného smíchu, při němž se cenilo nesčíslně bílých zoubků. Pastelové barvy na světlých živůtkách se tetelily v záři světla. Starší pánové a dámy zabrali se do hovoru o dramatech Sardoua a Dumasa. Při některých sporných náhledech byl professor Hlavsa zvolen rozhodčím. Promluvil pak, přetíraje si prve dlaní čelo, jakoby s něj hleděl setřít vysoké sny, promluvil onou chladnou klidnou určitostí, kterou se vyslovují věty směrodatné. Nikdo z kruhu nedovolil si odporovati, byl to dobře vychovaný kroužek, věřící pevně v Pána Boha na nebi a v básnické poslání Vendelína Hlavsy na zemi.

Hovor plynul lehce jako kouř z klokotajícího samovaru. Vůně čaje mísila se k rozjařeným slovům. Jeden z mladších pánů uvedl hovor na belletristická díla tehdy nejmladších, kupících se kolem týdenníku starého názvu. Hlavsa mlčel, ale jsa přímo otázán o mínění, mávl rukou, jakoby odháněl kouř nepříliš vonného doutníku a prohlásil, že on o těch mladých pánech ničeho neví. Česká literatura počínala pro něho zpěvy Rukopisu kralodvorského a končila spisy Vendelína Hlavsy. Až sem ji uznával, ale ani o píď dále.

* * *

Hodiny na mramorové ploše trumeau odbily osmi jasnými údery. Básník povstal, blíže se loučivou poklonou domácí paní. Odcházival vždy první ze společnosti.

Na Malostranském náměstí zadechl mu ostrý zimní vzduch do tváře. Měsíční světlo stékalo po zelenaných stěnách kopule svatého Mikuláše, sníh zachytil se na nich jen v přerývaných chumáčcích; zdálo se, že ze zelených ploch vyrůstá měkce do šeda stříbřený lišejník. Náměstí pokryté bělostným plátnem čerstvě napadlého sněhu zdálo se prostornější, měsíční pološero je zvětšovalo, ulice ústící do náměstí byly nekonečně dlouhé, vedoucí do neznáma.

Hlavsa pohlédl vděčně k oknům bytu, jejž právě opustil. Nějaká rozjařená dívčí tvář mihla se mu téměř hmotně před zrakem, vůně essbouquettu a pára čaje nevymizela dosud z jeho čichu a spojila se v příjemný doprovod k povznášejícímu citu úspěchu, v němž kroky jeho nabývaly lehkosti.

Když kráčel chodníkem pod mosteckou věží, zadrtila jím ostřejší zima, vydechovaná lesklými plochami ledu, jimiž byla spiata řeka.

Chtěl maně shrnouti límec nad uši, ale v čas si vzpomněl, že by to bylo nevhodné. Přehodil jen lehkým vzmachem pravý cíp pláště přes levé rameno. Mráz lezl mu tím dotěrněji na tělo. Ale básník uvědomil si, že se takto liší od ostatních smrtelníkův, upjatých až pod nos do svrchníků a kožichů. Po mostě kráčelo dosti lidí. Tušil leckde z temna naň upnutý pohled zájmu, neb obdivu. Věděl, že je všeobecně znám, že se naň upozorňují studenti při vstupu do kavárny, mrknutím oka, nárazem ramena; nemohl vstoupiti do kterékoli veřejné místnosti, aniž by slyšel své jméno šeptem vyslovené. Toto vědomí mělo vliv na způsob jeho chůze, na výraz jeho tváře i držení těla.

Kráčeje mostem a upínaje zraky na hutné zdivo staroměstské věže mostecké, za kterou vyrůstala kopulka kostela svatého Salvatora, jako květný kalich zkanulý z noční oblohy, vzpomněl dob minulých, dob mladistvých tuch, kdy se přebíral v látkách svých prvních historických prací. Mezi souvavými stíny staroměstských ulic vídal tenkráte postavy oděné dávnověkými rouchy, z podzimních mlh svírajících věže Vyšehradu, vystupovaly mu řady dávných vojů, a rozžehnutá světla, máčející odlesky své v šedých vodách Vltavy, byla mu pochodněmi nesenými k doprovodu rakví českých vévodů. Tenkráte vídal blýskati se ze spletitých římsdomků pobřežních, staré palaše, píky a palcáty vyzbrojených houfců táborských, a v tažných, sluneční zaří podlitých mracích zablýskla se mu stříbřená kopyta komoně svatého Václava, jehož hříva byla rozčísnutá po obloze v jemných, vlasových obláčcích.

To byla první doba vzrůstu Vendelínova, doba plná valících se snů. Pak nastala jiná, ve které chtěl z křemene české historie vykřesati jiskry idei, objasňující dobám přítomným síly a bludy dob minulých. V přítomné době chodil po

stezkách všeobecného uznání, dostoupil temene hory; bál se sestupu.

Dospěv ulic Nového Města, zastavil se proti domu, v jehož průčelí zářila dvě osvětlená okna. Široké domovní dveře byly otevřeny, pod hlubokou klenbou bíleného průjezdu kmitala lampička pod svatým obrazem. Okna zářila teplou, hostinnou žlutí pod bělobou zasněžených starodávných řims.

Do jednoho z nich veplula nyní silhouetta stařecké hlavy, sražené na tenkém krku. Nepoměrně velký, baňatý nos jakoby svou tíží zabraňoval vzpřímení hlavy. Domácí čepička s tlustým třapcem kryla temeno. Ale tu se již objevila ruka, která čepičku s hlavy sejmula, na chvíli objevilo se holé temeno, s něhož po straně stékaly tvrdé, trčivé prameny vlasů.

Silhouetta obracela se k záokní, na jehož hluboké zdi se patrně nalézalo zrcadlo. Pak obtáčely dvě malé, v zápěstí okrejzlené ručky starcovu hlavu bílým šátkem. Ručky chvěly se trhavými pohyby. Starcovy rty se pootvíraly a silné jeho obočí se zlostně ježilo. Trvalo chvíli, nežli byl šátek kol hlavy ovinut a na temeni v důkladný uzel svázán. Silhouetta starcova nabyla nyní nevyrovnatelné podoby s hlavou lakomce na Hogarthových obrazech.

Hlavsa poznal, že pan revident Zemín hotoví se jíti na lože. Znal rodinu revidentovu ze svých studijních let. Poslední dobou navštěvoval ji však hlavně k vůli krásnému rukopisu slečny Bohumily, dcery revidentovy, která se nabídla, že bude opisovati jeho práce. Opisovala je nyní již po léta, jemným, čitelným písmem, jež mělo vzhled perliček na šňůrku navlečených. Ona jediná dovedla, čeho nedokázali sazeči: přečetla i nejzkomolenější jeho rukopis. Opisovala, jakoby se s každým jeho slovem mazlila a láskala a nemohla-li některé přečísti, domyslila si ho obyčejně zcela správně. K vůli označení správnosti těchto domyšlených slov navštěvoval Hlavsa někdy Zemínův dům. V této chvíli procházel však ulicí pod okny a umínil si, že zaklepe na dvéře Zemínových, teprve až pan revident odejde do spacího pokoje. (Pokračování.)

VÁCLAV KROFTA:

Nálada.

Vůně lesů vane ke mně,
přináší mi klid a oddech —
píseň sosen zní tak jemně
v ptačích písní doprovodech.

Tam v tu stranu v mlhách kdesi,
štíhlá věž kde k nebi trčí,
Plzeň černá mezi lesy
kyne průlinami smrčí.

Usedám si v samet mechu,
hudba včel kam z pasek splývá —
pode mnou se v jara dechu
šíří ptačí perspektiva.

V dálce kdes tam v ulic víru
zanechal jsem spleenu pocit,
zde v té tiši akkord smíru
poznovu v mé duši procit.

Vše tu mizí v trávy dechu,
ve vůni, jíž dýší stromy,
vše, co duši bralo těchu,
štěstí z loktů vyrvalo mi.

Vše zas v této chvíli snesu,
zní-li v dáli píseň splavu,
zelenavé přítmí lesů
chladí-li mou horkou hlavu — —

Jedno mi, že v sousto chleba
Osud hořkost svou mi vložil —,
a že nový jed mi vtřebá
žití prudká bouře do žil,

všecky sny že zastrou mraky,
co se jich v tom žití nazdá —
místo klasů vlčí máky
že jen zplodí moje brázda — —.

Že zas půjdu za tím slepě,
klamem co mé srdce spíná
a čím v upomínek sklepě
rozkvasí se trpká vína — —

Nelituji shaslé pýchy,
v mládí dnech jež táhla hlavou — —
klidný jsem jak večer tichý,
jenž se snáší nad Šumavou . . .

DR. LEOPOLD KRÁL:

Bombay.

(Dokončení.)

První výlet můj platil Kenhari caves, bývalé eremitagi Buddhistů, jichž dnes v Indii je pramálo, ač ona kolébkou tohoto ušlechtilého systému náboženského. Ostrov, na němž leží Bombay, je malý, brzo jsme přetli bažinu, dělící jej od sousedního daleko většího ostrova Salsetty. V Bhandup jsme vystoupili již kolem 9. hod. ranní. Mírné pahorky porostlé svěží zelení se rysovaly před zrakem. Těžká rada byla však nyní, kam jíti: map jsme neměli a s domorodci jsme smluviti se nemohli.

Konečně jsme v husté zeleni zahlédli domek; přítomný Pars mluvil anglicky a ochotně nám zaopatřil starého, vychrtlého Inda za průvodce, Záhy jsme odbočili ze silnice a zvolna stoupali po stráni porostlé lesem.

Poutavé obrazy se rozvíjely: pestrobarevní ptáci seděli na pasoucím se dobytku, a pilně vyzobávali larvy z ran rozedřeného hřbetu. Nádherně zbarvení motýlové se blýskotali v září poledního slunce. Cykády prosycovaly vysokým tónem žhavý, nehnutý vzduch. Došedše vrchu pokochali jsme se pěkným rozhledem: celá velká kotlina pod našima nohama byla porostá palmami. Vzadu se blýskala hladina jezera Vehar.

Sestoupili jsme ruče do kotliny, kde v stínu lesa (zde nikoli chladného) se plazil potůček s křišťálovou vodou a brzy jsme stáli u druhého jezera — Tulsi. Je to vlastně ohromná vodní nádržka, jež zásobuje vodou Bombay přes 40 mil vzdálenou. Okolí jezera není znečištěno obydlími lidskými. Chovají prý zde několik alligátorů. Patřím k lidem, kteří sice několikrát v Indii byli, ale neviděli ani tygra, ani alligátora v přírodě; jiní mají více štěstí, anebo lepší pero.

Celý den nikde neslyšeti zpěvu ptačího, pouze hrubé, chraptivé hlasy. Indie má málo melodických zpěváků; kromě všudybyla Bulbula, snad jen šámu, pekinského slavíka (Leiothryx), ale až na Himalayi.

Aromatických bylin rovněž jsem našel pramálo na svých toulkách. Vzduch naopak prosycen jakýmsi vlhkým neurčitým aromatem sklenníku. Dávám přednost vůni našeho lesa, naší zelené louce s potokem vroubeným zadumanými vrbami. Tropy oslňují zrak, jsou to křiklavé barvy proti zladěným nuancím klidného severu.

Znaveni dostoupili jsme vrchu, na němž Kenhari caves. Před námi již dorazila sem skupina Indů; rádi pořádají výlety v našem slohu, milují zábavu.

Po krátkém odpočinku začali jsme s prohlídkou. Velké, zeleněmodravé ještěrky, vyplašené našimi kroky, opouštěli parnou slunečnou lázeň a jak blesk mizely mezi rozpadlými balvany. Chrám Buddhův vytesán do skály, při vchodu po obou stranách nalézají se obrovské sochy světce, vytesané rukou neumělou; ostatně změny povětrnosti za tisíciletí milosrdně setřely detaily. Chrám nápadně jest podoben křesťanskému: podlouhlá loď, po obou stranách sloupy, místo oltáře obrovský kámen. Vedle chrámu vytesáno ve 2—3 poschodích nad sebou množství kobek pro eremity. Takových cel je prý zde 109. Vypadá vrch jak homole velkého mraveniště. Obydlí poustevníka sestávalo obyčejně z předsíně podepřené sloupy; za těmi tmavá cela. Některé jsou zdobeny skulpturami znázorňujícími výjevy mythologické, střed obyčejně zaujímá pitvorný bůžek, jeho tlustý trup nese z pravidla 2—3 hlavy s šklebícími se obličeji, ve všem pak ještě stopy křiklavé žluté neb červené barvy. V polostínu vypadají příšerně ty pitvorné tváře, jako by ke kletbě jich ústa se stahovala proti bílým vetřelcům, již smíchem a hovorem plní celý asketů. Za to z předsíně krásný rozhled: pod nohama široké údolí dřímá v zeleni stromů, jež zvolna přechází v barvu modrozeleného moře a v žhavém odpoledním vzduchu jak jemný šlojíř se třese modravá pára nad vzdálenými horami pevniny.

Nazpátek jsme šli do Tanny, dosti velkého městečka; večer mohli jsme pozorovati ruch venkovského města v Indii. Po ulici skotačí a huláká mládež, u kašen nabírají ženské vodu a svěřují si čerstvé klepy: tout comme chez nous. Obyvatelstvo se mi nezdálo býti tak vychrtlým jako v Bombayi; snad se mu lépe daří tam, kde není v bezprostředním styku s dobyvatelem.

Znova mě to vždy lákalo ven do přírody těšil jsem se už, kdy uprchnu z dusného doku, kde jsem musel bydleti na lodi. Tentokráte cílem byl Nasyk.

Připojil se jeden z našich passažerů, mladý muž, jenž se nevymlouval na horko, moskyty, whisky bez ledu, jako jiní, ale rád si něco prohlédl. Vyjeli jsme před polednem. Záhy

jsme přejeli oba dva ostrovy — Bombay, Salsettu, a v Kalyaně jsme octli se na pevnině.

Krajina zůstávala stále plochou, protékána četnými kalnými vodami, nepříliš mnoho porostlá stromovím. Unavovala. Ale u Ransury již se počaly objevovati vrchy, dráha zvolna stoupala a asi 12 tunely šplhala se po úbočí zelených Ghats na plateau vnitrozemí.

V Igatpuri jsme dosáhli vrcholu asi 800 metrů.

Jak rázem se vše změnilo! Nebylo zde více těžkého vzduchu pobřeží, ale svěží vánek přinášel ochlazení. Krajina se rozložila v mírnou pahorkatinu a pole se zelenala svěží setbou, as jako u nás v dubnu (byl prosinec).

Ke 4. hodině odpolední jsme vystoupili v Nasyku, najali neohrabaný povoz, a asi za hodinu jsme byli na místě. Z roztrhaných chatrčí vyběhl houf nahých dětí a s pokřikem běžel za námi. Zabočili jsme k Bungalo, k přístřeší pod kontrolou vládní spravovanému pro evropské cestující. Zařízení kolísá mezi stanem a stabilní budovou, ale vše nanejvýš praktické. Správce — domorodý Ind — mluví sice jen domácí řečí, ale jídla s cenami psána anglicky, a pouhé ukázání odstrani svízele.

Již zde byl i tlumočník a proto rychle do města. Dobrý muž, jak brzo jsme seznali, neuměl sice anglicky, ale s velkou vážností se ujal svého úřadu a s hůlkou v ruce razil nám cestu mezi povykujícím davem. Město čítá as 40.000 obyvatel, ale ročně hostí asi 100.000 zbožných poutníků. Evropanů zde není. Rozlehlý bazár mně silně připomínal turecký: týž hluk všude, prach pokrývá vše a vzduch nasycen pronikavou vůní různých drog.

Sestoupili jsme k řece; kamenité řečiště je polovyschlé, pouze jezy z kamene udržují vodu nutnou pro koupání — jsme v periodě bez deštů. Řeka vroubena indickými chrámy, jichž bizzarní architektura nerozlučně se vrývá v paměť s pojmem Indie. Šera rychle přibývalo, vrátili jsme se proto do Bungalo.

Po večeři jsme vyšli po silnici ven z města. Krásná indická noc halila vše ve svůj kouzlaplný háv, milý chlad, pro nás zchoulostivělé tropickým vedrem, citelný, vanul z houštin. Rozbleskla se tmavá obloha, vyhoupl se plný měsíc a rozléval jas po matně zelených polích. Bezděky si vzpomenu na letní večer domova, ale tam v levo nehnutě se černají koruny palem — jsem přece daleko . . .

Rozmanité, cizí zvuky přerušují noční klid; koncert cykád tvoří základ té jednotvárné symfonie noci, v to občas zaduní temné údery v cymbály, bubny, zvony z města — poutníci se baví neb modlí.

Časně z rána jsme spěchali k posvátné řece Godawari, abychom shlédli ranní pobožnost poutníků. Odehrává se zde v menším měřítku totéž asi co v Benares nad Gangem. Vycházející slunce se odráží od lesklých bronzových nádob, jež nesou na hlavách štíhlé ženy, oděné v malebné červené roucho. Celý břeh je posetý jak vlčím mákem. Lid obojího pohlaví stoupá do posvátné vody vzdor citelnému chladnu, žehná se, rozhodí rukama v před, několikrát po té vzad, ponoří se, nabere do úst vodu, vypláchne, při tom vše obráceno k vycházejícímu slunci; patrně ustálený ritus. Čistění dutiny ústní v naší kulturní Evropě patrně daleko pokulhává za těmito domorodci. Po koupeli na břehu svléknou mokrý šat a obléknou suchý, ale vše se děje tak dovedně, hlavně u žen, že morálka neutrpí úhony. Ostatně jest šat indický jednoduchý, skládá se ze dvou čtyrhranných kusů, ovinutých kol těla. Ruch u řeky nabývá stále pestrosti: opodál přihánějí pastevci svá stáda k napájení, ženy čerpají vodu pro domácnost.

Vstoupili jsme do jednoho z chrámů. Jest obklopen do čtverce sloupořadím, v jehož šeru se šklebí pitvorné tváře bůžků, tu a tam uvázána kráva, posvátné to zvíře. Uprostřed pečlivě vydlážděného nádvoří stojí chrám, k jehož portálu se stoupá po mnohých schodech. Architektura jeho jest směsice různých tvarů ornamentálních, přeplněných v chaos, který pozvolna se úží směrem nahoru až vše pak končí pozlaceným hrotem. Po stupních kolem chrámu pobíhají věřící jak hypnotisovaní, stále mumlajíce modlitbu. Po nádvoří roztroušeno více kapliček. V jedné z nich Linga (symbol mužnosti), na nějž mladá žena sype několik zrnek rýže, věnčíc jej kvítím (jež prodávají hezké prodavačky). Patrně lze zbožňovati i předměty méně svaté.

Jinde zase sedí fakir, hrozně se mračí na ten pozemský ruch, tvář má pomalovanou a zohyzděnou, asi jako u nás clown v cirkusu.

Dlouho jsem se toulal po březích řeky, nemoha se odloučiti od poutavého obrazu, který jako by byl scénou ze šerých dob pohanských před mnoha tisíci lety, přenesenou jak kouzlem faty morgany do přítomnosti.

Pozdě večer jsem uléhal v dusné kabině lodní, ale ve snách ještě kráčely štíhlé postavy s třpytícími se nádobami na hlavách, a šuměla posvátná řeka Godawari.

Mnoho výletů jsem ještě podnikl z Bombaye za svých různých pobytů: do Kharli caves s nádherným chrámem v skálu tesaným (prototyp indickeho slohu), Basseina atd.

Vždy nalezl jsem něco nového, zajímavého. Jeť Indie zemí tisícileté kultury a proto lze všude mnoho a mnoho přemýšleti. Praktičtí Angličané nechikanují domorodé obyvatelstvo v jeho starých zvycích, stojíce úplně v pozadí. Co do originality žádná zámořská končina vyjma Japanu a Číny nemůže se měřiti se starobylou Indií. A přece jest to země běd a otroctví; mor a hlad se valí po úrodných zelených nivách. Dříve domorodý despota, nyní běloch en gros vyssává umdlené obyvatelstvo.

Zda se splní sen indických vlastenců o samostatnosti a svobodě jich staré vlasti? — —

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování)

II.

d té doby, co paní Zahradníčková se stala babičkou, skutečně se zdálo, že nastává doba jejího opravdového stárnutí. Snad k tomu částečně také přispívala ona neutěšená myšlenka, že mládí svému s příchodem vnoučete nadobro dala s Bohem.

Dostavily se totiž chvíle, kdy si stýskala na nevolnost a všelijaké obtíže, postonávala. U jiné ženy jejího věku bylo by to ovšem přirozeno, ale u babičky Zahradníčkové působilo to podiv, neboť ona do té doby nikdy nezastonala a slovo nemoc jakoby nebylo pro ni.

Teď ji stále něco scházelo, a ač se tomu tuze bránila, na konec přece ulehla.

O lékaři nechtěla ani slyšeti. Měla své léky, rozmanitá mazání a koření, a těm věřila více, než medikům celého světa. Byla z oněch našich starých lidí, u kterých příchod doktora znamenal také příchod velebníčka s Pánem Bohem. Kdyby k ní volali doktora, to by neomylně znamenalo, že jest s ní svrchovaně zle.

A ona přece ještě nechtěla umříti, kdež pak, toužila býti ještě hodně dlouho živa. To také panu Zahradníčkovi při každé příležitosti opakovala. Ať k ní přistoupil se starostlivou otázkou, jak se má, ať ji něžně pohladil a politoval, už se to v ní bouřilo.

»To vím, ty myslíš, že ti už zavru oči, ale přepočítáš se. Já jenom stůňu, protože každý člověk si musí taky někdy zastonat, aby si ho jeho lidé dovedli víc vážit. Ale na umření mám dosud hodně kdy — kdo pak by na to už teď pomýšlel, vždyť jsem dosud na světě ničeho neužila!«

A když ji tedy shovívavý manžel těšil, ta nemoc její že nic není, že je to jenom taková obyčejná přeháňka a že co nevidět opět bude dobře, taky se rozčilovala.

»Já vím, to ty jen tak říkáš, abych ti nefňukala nebo abych se nebála. Ale vždyť já nemám žádný strach, já nejlíp vím, co mi schází, o to se nikdo nemusí starat. Jen koukej dobře na Barču, aby ti zatím, než vstanu, dobře hospodařila!«

Dávala se denně mazati Barčou, a na plotně stále se pro ni vařilo některé koření. Chvílemi se přemohla a vstala, ale slabost ji opět záhy porazila na lůžko. Nejvolněji jí bylo, viděla-li, že vše kolem ní se děje tak, jakoby nebylo její nemoci.

Chodil-li choť její po domě štěbetavý a rozmarný a nedíval-li se tuze na ni a neptal-li se na její zdraví, nebo nepřicházely-li návštěvy, plné útěchy a soustrasti, snášela mnohem snáze svoji churavost. Ale přišel-li zeť Janovský nebo dcera s přibývajícími vnoučaty — v krátkém čase vyžádali si již potřetí u Zahradníčků kmotrovství — babičce Zahradníčkove hned se přitížilo, a vyjádřila se, že by posléze přece z toho měla smrt, kdyby k ní častěji chodili a ronili nad ní slzy.

»Ať pláče každý nad sebou, však jistě má proč — já jsem dosud neudělala nic tak špatného, aby musili nade mnou naříkat!«

Když někdo v městečku nebo ve známém okolí těžce stonal nebo zemřel, tajili to před ní, ale ji něčí smrt, pohřeb pranic se nedotýkal, zůstávala při tom ku podivu chladna a klidna.

»To jsou ode mne samé velmi vzdálené věci, na smrt nemám dosud ani pomyšlení,«

pravily její jasné oči i neměnící se výraz hlasu.

Ob dům zůstával sedlář Hašek, a ten někdy míval s babičkou Zahradníčkovou prudké výstupy. Byl houževnaté povahy, bránil se jí jako křeček a kdysi ve vzteku ji nazval babou a čarodějnicí.

Dověděv se o tom, pan Zahradníček tehdy také vzplanul hněvem a chtěl si dojíti na sedláře, ale manželka ho zadržela.

»Ty bys toho proti takovému neústupnému křiklounovi zvítězil! Jen toho nech, však já si to s tím chramostejlem už spravím sama.«

Nebylo pochyby, že by byl prostořeký Hašek neušel její pomstě, ale náhoda tomu chtěla, že brzo po té sedlář i babička Zahradníčková se rozstonali.

»Dobře tak,« přála mu toho babička, sama při tom zapomínajíc na vlastní nemoc, »jen ať ho Pánbůh hodně potrestá za jeho utrhačný jazyk. Co jsem na světě, ještě nikomu jsem tak bolestně neublížila. Dobře tak, ať jen zhebá hodně dlouho! Anebo ať ho raději vezme das!«

Vše jakoby se dařilo po jejím přání; nemoha se dočkati uzdravení, sedlář vypil jednoho večera na ráz všechnu medicinu a do rána byl na prkně.

Tajili to před babičkou, domnívali se, že by jí teď bylo líto, čím ho v nemoci obmýšlela. Avšak ještě toho dne Barča se podřekla. Povídala, že byla u Kohnů, a Hašková tam kupovala černé ponožky, oblékají prý sedláře do truhly.

Babička ani nemrkla, jakoby se rozumělo samo sebou, že již musil umříti. Při zmínce o ponožkách jenom ostře prohodila:

»Ten potřebuje ponožek! Však on by taky bos trefil do pekla!«

A tím účet její s Haškem byl vyrovnán.

Nemoc babiččina však se nelepšila, spíše se jí přitěžovalo. Přispívala k tomu snad také nastalá citelná zima. Babička Zahradníčková dávala se již mazati Barčou dvakráte denně, a také vůně bylinných odvarů v domě se zdvojnásobila.

Pana Zahradníčka to již znepokojovalo. Práce na stavbách přestala, nutnost poutala nyní pana mistra zednického k domovu, kde mu bylo však teskno, poněvadž měl svoji nemocnou ustavičně na očích. Na housle hráti se mu nechtělo, nešlo to, když mu bylo tak smutno. Jen jednou to zkusil, ale brzo mu selhalo, a k tomu mrzutá Barča bručela:

»To je rozum, spustit si muziku, když mu stůně žena!«

Šťastná náhoda jej vysvobodila na čas z toho očistce. V městečku byli tehdy dva učitelé, »starý« a »mladý«, ačkoliv oba byli již padesátníci. Mladý učil mládež od pět a šesti tak do devíti, starý od devíti do dvanácti let.

Mladý pan učitel, vraceje se kdysi po rorátech z kostela, sklouzl na náledí a zlomil si nohu. Týden učil za něho třídu devítiletý kupcův Jenda, který byl pokládán za nejlepšího žáka, avšak když autorita jeho na udržení žádoucího pořádku nestačila, pomýšleli tehdejší příslušní úřadové na vhodnější náhradu.

Nebylo tenkrát mladých učitelských sil, kterými by se vypomohlo z nouze. A tak volba padla na pana Zahradníčka, který uměl slušně čísti, slušně psáti i počítati, a co se týče mluvnice, měl mnohem jednodušší methodu, než všichni jazykozpytci, kteří bádali o naší mateřské řeči. Žákům jeho zvláště to se zamlouvalo, že rozhodně neznal tvrdého y, za to se zuřivou horlivostí všude uplatňoval jotu, a k tomu vždycky krátkou.

Adam bil první člověk. Babika jest strom. Cirus bil král perski. Dlouhé vlasi, krátki rozum. Elefantem nazivaji slona. Fistulki se viskituji ve spěvu. Groš bil mali peňiz.

Tak a podobně dále zněl prvý krasopisný předpis, kterým popsal celou tabuli a v němž čarami zvláště umělými a vkusnými zobraziti chtěl učelivým dětem velkou abecedu.

Pan Zahradníček vrhl se do nového zaměstnání s mladickou snaživostí. Lahodilo mu, že byl v městečku pokládán za nejschopnějšího vychovávati útlou mládež, a byl nemálo hrd, že nejenom děvčátka, nýbrž i neposední kloučkové věnovali mu dokonalou pozornost.

Ovšem dovedl si ji získati způsobem pozoruhodným. Vše totiž zpestřoval vypravováním a výklady svých zkušeností, kterými jen jen se hemžil jeho život. Když na příklad děti četli básničku »Čápi letí«, pověděl jim, jak v jeho rodišti čápi rok co rok hnízdili na zkomoleném topoli. Slouhův Vincík lezl jim kdysi na čápata, ale staří ho tak klovali, že spadl, potloukl se téměř smrtelně a při tom zabil starou husu a dvě housata, která se pásla pod topolem.

Nejčastěji však líčil rozmanité události ze života zednického a nadchnul tak své žáky pro to řemeslo, že každý z kluků byl by se hned začal učiti zedníkem. Ovšem zednictví a vůbec stavitelství bylo u něho povoláním nejdůležitějším a nejušlechtilejším, v něm spočívala velikost.

»Švec proti zedníkovi je zrovna tolik, jako bota proti domu, a ať je to třebas bota s největším opatkem a holinkou, proti ní pyšně stojí kostel nebo hrad.«

A co tak pěl chvalozpěvy zednické lžíci a kladívku, Barča vpadla do školní světnice a udýchaná zvěstovala, že je paní Zahradníčkové tuze zle.

Pana Zahradníčka přelétlo uleknutí.

»Poslala pro mne?« zeptal se.

»Ne, neposlala.«

»Doskočte tedy ještě pro dceru.«

S tím však Barča naprosto nesouhlasila.

»To bych ji teprve polekala, starou chudinku.«

»Aby vás tak, Barčo, slyšela!« napomenul děvečku zatímní pan učitel, a svěřuje dozor ve třídě kupcovu Jendovi, bral klobouk a pospíchal domů.

Tam babička Zahradníčková vyhubovala děvečce i jemu. Že prý se oba zbláznili, jí přece pranic není. Což pak si nesmí už ani spokojeně zastonat?

A mající pamět pro každou maličkost, už napomínala Barču, že se jí rozvaří brambory, a aby prý pak zas nezapomněla osolit škubánky.

»A ty koukej, ať tu havěť něčemu naučíš!« obrátila se k mužovi, což mu bylo upozorněním, aby se vrátil do školy, kde děti netrpělivě čekaly na jeho další výklady.

Nazejtří Barča přiběhla opět, a pak se vše zase opakovalo: spěch ze školy domů, mrzuté vypeskování paní Zahradníčkovou a návrat k dřívější práci.

Když pak děvečka přišla potřetí, pan Zahradníček přijal zprávu její s podivuhodným klidem. Poptal se na paní Zahradníčkovou, co a jak, a potom poslal Barču domů. Ale když se vzdálila, vysvětlil dětem, že družka jeho, stařenka ubohá, je na smrt nemocna, a vybídl je, aby se s ním za ni pomodlily.

Všechny děti poklekly do lavic a s upřímnou, nevinnou zbožností modlily se tři otčenáše a tři zdrávasy za babiččino uzdravení. Modlily se tak asi čtrnácte dní den co den a byly již nedočkavy, když někdy Barča dlouho nepřicházela. Zprávu o zhoršení nemoci babičky Zahradníčkové a následující modlení za ni přijímaly jako příjemné osvěžení mysli, které bylo vítáno zejména tehdy, když se bez přestávek vyučovalo ve školách od rána až do dvanácti.

A nemoc neulevovala, naopak, hůře bylo. Viděl to pan Zahradníček i Barča na babiččině hubnoucím a blednoucím obličeji, na očích, již také pozbývajících živosti a lesku. Po poradě se zetěm a s dcerou rozhodl se zavolati lékaře.

Shodl se s ním, že užijí staré, ošumělé lsti, a že pan doktor přijde k nim jen tak, jakoby se za zcela jinou příčinou zastavil u pana Zahradníčka. Byl to starý dobrácky pán, malý jako stavitel, jen že kulatější, a také se tuze rád smál. Uměl pěkně hovořiti, a vypravovalo se o něm, že uzdravuje nemocné více veselým a laskavým slovem nežli lékem.

Ten tedy přišel nedělního dopoledne, jak se byli dohodli, neboť toho dne pan Zahradníček nebyl ve škole. Jak vešel, hned spustil, že by potřeboval v bytě proraziti příčku, a že by si to mohl vzíti pan Zahradníček na starost. Pak jako náhodou si všiml, že paní Zahradníčková stůně.

»Dřív ať vám dá tatík prorazit tu příčku,« řekla nemocná na jeho oslovení. »ta je přednější, pro tu jste sem vlastně přišel. A až odbudete tuhle věc, přijďte se mne zeptat na zdraví.«

Doktor poznal, že babička se nedá oklamati, i obrátil vše v žert.

»Na mou pravdu, vy jste chytřejší než všichni doktoři. Tuhle pan stavitel se domníval, že vás takhle nejsnáze dostane na lep. Ale bylo to zbytečno, vždyť vám nic nescházi — podruhé si ze mne nedělejte šašky, pane staviteli — s Pánembohem!«

Tvářil se, jakoby chtěl opravdu odejíti, a babička ho nechala vyhopkovati až do síně. Ale pak honem zavolala pana Zahradníčka.

»Musíš mu zaplatit?« zeptala se ho tiše.

Choť její měl šťastnou myšlenku.

»To víš, když jsem ho zavolal.«

»Musíš-li platit — tedy ať mne prohlédne!«

Lékař potom oznámil panu Zahradníčkovi, že života nemocné jest již na mále, že již má na kahánku. Jmenoval některou zlou nemoc, které však sklíčený manžel nerozuměl, a v mysli mu určitěji utkvělo toliko poslední upozornění:

»Máte-li s paničkou udělat nějaký pořádek, přítelíčku, neodkládejte to, za dva, za tři dny mohlo by být pozdě. A po mně ať vás tady navštíví velebníček.«

Pan Zahradníček však přece ještě odkládal, s pořádkem před smrtí a s takovou službou velebného pána se také nechtěl spřáteliti. Však ona babička nejlépe ví, jak jí je, a dosud nezvratně věří, že zase bude zdráva. Tak myslil domněnkou babiččinou, a tím se trochu utěšoval.

Ale třetího dne vrazila Barča zase do školy a s nářkem, který rozplakal všecky děti, oznamovala, že babička Zahradníčková umírá. Děti již bez vybídnutí poklekly do lavic a mezitím, co dojemně odříkávaly své modlitbičky, pan Zahradníček pospíchal za Barčou.

Bylo tomu tak, nemocná již zápasila s mrákotami. Oči měla zavřena, ztěžka oddychovala, ztratila porozumění pro všecko, co kolem ní se dělo. Stín smrti kladl se již na ni.

Za chvíli přišel kněz a vykonal smutný obřad posledního pomazání. Oči babiččiny se při tom ani neotevřely, podobalo se, že o tom neměla ani vědomí.

Pět minut po odchodu velebníčkově neuplynulo, a u Zahradníčků nachomýtl se truhlář Škorpil. Volal ho někdo, nevolal, ale pan Zahradníček porozuměl, proč přichází.

»Tak, když jste tu, vezměte si už míru, mistře, a udělejte jí hezkou, chudince,« dodával, mysle rakev. A když Škorpil přistoupil k babiččině posteli, a jeho skládací míra zašelestila, pan Zahradníček obrátil se obličejem k protějšímu koutu, a oči se mu naplnily hořkými slzami.

»Hezkou udělám,« vytrhl ho truhlář, zastrkávaje míru za pomazanou zástěru, »mám právě doma pěkný materiál — ještě dnes se pustím do ní!«

Dva dny po té místo očekávaného zhasnutí babička Zahradníčková otevřela oči. Byly již o poznání jasnější.

»To ti povídám,« namáhavě pravila užaslému choti svému, »když jsi už dal tu truhlu dělat, ne, abys ji odřekl — ať ji taky zaplatíš! Aby pak Škorpil nenadával, že měl ze mne škodu, protože jsem ještě nechtěla umřít. Ale truhla bude naše — ne, abys mu ji snad nechával!«

Pan Zahradníček se poděsil.

»Probůh, co myslíš — a co budeme dělat doma s truhlou?«

»Však ona se pro jednoho z nás hodí, jsme stejně velicí — ale já to nebudu, to ti povídám!«

A za čtrnáct dní byla zdráva. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Pokračování.)

tiží dech popadajíc přispěchala Hýrová do kanceláře Vlachovy. Měl právě poradu s advokátem. Ale Hýrová — rozhodivši dveře — vykřikla: »Prosím vás, pošlete toho pána odtud — je to nesmírně naléhavé —«.

Advokát nečekal na pobídku a okamžitě zmizel. Vlach chtěl běžeti vstříc Hýrové, ta však byla již u stolu. Opřela se oběma rukama o jeho desku a chvějícím se hlasem pronesla: »Víte, že Juli není druhou noc již doma?«

Vlach zavrtěl jen hlavou.

»Předevčírem se dovolila k Pospíšilovům na Zbraslav. Telegrafovala odtud večer, že tam přespí. Včera se nevrátila. Telegrafovala jsem tedy dnes ráno, co se děje. A došla tato odpověď: že tam není — že tam nebyla!«

Hýrová vyňala zmačkanou depeši a hodila ji před Vlacha.

Vlach se podíval na telegram, pak se zahleděl na Hýrovou. Ale slova nepronesl. Jenom zuby hnětl horní ret.

V jeho pohledu četla Hýrová, že něco tuší. Proto vykřikla prudce: »Mluvte!«

Vlach pozvedl ukazováček a volně řekl: »Je otázka, kde je Baumann?«

Hýrová rostla nyní takřka přes stůl k Vlachovi. Oči ji vyběhly z víček — smrtelná bělost padla na její obličej. Rty třesoucí se zašeptaly jen: »Baumann?«

»Ano. Za tou přece chodil k vám!«

Hýrovou to zalomcovalo. Křečovitě se jí zkřivily prsty a těmi zaryla se do plných svých nader. A jen vyjekla: »Za tou?«

Hledala, je-li svit naděje ve Vlachově pohledu, že to pronesl jenom opovážlivý šprým. Ale Vlach se díval jako soudce, který od rozsudku smrti necouvne již ani o píď.

»Říkal jsem vám přece, abyste mu nevěřila. Ukázala jste mi za to dvéře — —«

Hýrová popadla Vlacha za ruku a přivlékla jej k sobě. »Honem k Sirotkové — musíme mít jistotu — Nemluvte — až ve voze!«

Za několik minut zahlédli na ulici prázdný fiakr. Vskočili do něho a jeli k Sirotkové.

Ta užasla, vidouc, že Hýrová je tu. Přede dvěma dny dostala od ní vzkaz, že ji tyfus uvrhl na lože. Hýrová zmateně prohlásila nemoc za lékařův omyl a ptala se kvapně na Baumanna. Pan Vlach by rad s ním pojednal o nějakém koncertu.

Sirotková vysvětlila, že je Baumann již dva dny v Pardubicích. Včera tam zpíval, dnes se vrátí. Nejspíše odpoledním rychlíkem.

Hýrová poděkovala za vysvětlení a rozloučila se rychle se Sirotkovou, nezodpověděvši otázku, proč je takový spěch a tolik rozčilení v této shaňce.

Dole poručil Vlach kočímu, aby zajel na telegrafní ředitelství. Zde se dali spojit telefonicky s bankou a optali se, zpíval-li včera Baumann v městě. Zazněla odpověď, že tu po tenoristovi nebylo ani pohádky.

»Měl peníze na cestu?« optal se Vlach, když pobouřenou Hýrovou usadil opět ve voze, jemuž dal jeti před policejní ředitelství.

»Dostal před několika dny ode mne třicet tisíc zlatých.«

»Nač?«

»Pro Sirotkovou!«

»Aby . . . .?«

»Aby tu nezůstala bez peněz. Chtěl se mnou prchnout,« odpovídala Hýrová jako v horečném snu.

»Kudy?«

»Přes Janov. Já mu to navrhla. Byla jsem úplně připravena na cestu. Měl jenom určit vlak —«

»Na ředitelství půjdu sám. Vy se vraťte domů a čekejte s čím přijedu,« řekl Vlach. Před policejní centrálou vyskočil z vozu a kázal fiakristovi, kam má nyní jeti.

* * *

Vlach se vrátil k Hýrové až po dvou hodinách. Přinesl zprávu, že Baumann přenocoval předevčírem ve vídeňském hotelu Liverpool. Ve společnosti jeho byla mladá dáma. Zapsala se pod jménem Sirotková. Včera byla jim odnesena skrovná zavazadla k rannímu rychlíku jižní dráhy . . .

XII.

Když vlak proletí milanskou rovinu, postaví se mu u Serravalle Scrivia v cestu řetěz Apenin. Za Arquata Scrivia není romantikou obrovských vrásek, jimiž se tu množí slunná země, jinudy cesta než po nákladných viaduktech nebo dlouhými průkopy. Za každým svítí slunce na skalnaté svahy o něco upřímněji. Zlatí veselé chaty horalů, prozařuje vegetaci, dává lesk nevzhlednému štěrku, který se pak chlubí třpytem drahého kamení.

Cestovní knížky praví, že je až do Janova tunelů celkem čtyřiadvacet.

V rychlíku stál u okna Vlach s Hýrovou. Dívali se do krajiny, ale myšlénky měli zcela jinde. Hýrová jen mechanicky počítala šeptem tunely.

Když napočítala dvacátý třetí — ukázal se vrchol janovského majáku. Brzy na to vlak vjel do stanice, z níž mezi domy ukazalo se několik průhledů k azurové hladině mořské.

»Zmýlili jsme se o den,« zašeptala Hýrová a počala se ohlížeti po svých zavazadlech.

Vlach se vyklonil z okna a poptal se, je-li to Janov.

»San Pier D'Brena!« křikl konduktér. Z dalších slov vyrozuměl Vlach, který od italských dělníků byl něco z jejich mateřštiny pochytil, že je to janovské předměstí.

Za chvíli na to se vlak hnul. Sotva se však moře ukázal nyní větší pruh, vběhl vlak opět do příkopu.

»Čtyřiadvacátý,« řekla Hýrová »Počítala jsem dobře.« Ale i to řekla jen tak zcela mechanicky. Myslila již na to, aby vystoupili. Při mdlém osvětlení srovnala si zavazadla a vyšla rychle na plošinu. Vlach za ní, zmocniv se obsáhlejších dvou kufříků.

Za okamžik vjeli z tunelu pod skleněnou střechu nádražního perronu. Facchinové pobíhali před vagony, nabízejíce o přitrž služby. Vlach vybral snědého ramenáče a odevzdal mu kufry. Pak pomohl Hýrové s vozu a následoval nosiče.

Před nádražím dal mu vybrati drožku, naznačiv vozkovi, že chce bydleti někde na nábřeží.

»Hôtel de la Ville, signore!« křikl kočí. Jakmile byl facchino uspokojen a Hýrová ve voze, vyhoupl se Vlach za ní a už ujížděli zmatkem úzkých ulic. Za několik minut octli se před hotelem.

Zde rozuměli němčině. V přeplněném hotelu jim vykázaly dva pokojíky v šestém patře, s vyhlídkou na přístav, jak si Vlach přál. Pak jim přivedli zřízence, který jakž takž lámal němčinu, a s tím, ani se nepodívavše do vykázaných světnic, vsedli hned do drožky. »Na rakouský konsulát,« zněl povel. (Dokončení.)

2351

H. C. BRUNNER:

Mrtvé ženě.

Ni jednou v životě, na konci teprv žití
já v lásce polibek vtisk ve tvé tváře led;
jej svěží na svých rtech hleď, drahá, léta míti,
a Ticha u brány kdys navrať mi jej zpět!

A. K.

VINOHRADSKÉ DIVADLO.

Horečným chvatem pracuje se v toužebně čekaném tomto novém sídle musy divadelní. Hlediště je již prosto lešení. Až maliři lehce okolorují úběl stěn, mistr Urban naplní lunetty nad balkonem něžnými allegoriemi, truhláři připevní na železnou konstrukci pohodlné lenošky, potřebuje obecenstvo jen vstoupit.

Nalezne tu pohodlí v Praze dosud neznámé. Široké korridory ve všech patrech, neobyčejně prostranné šatny, restaurační útulky, cukrárny, nádherný foyer, rozsáhlý vestibule — to vše poskytne 1300 divákům, jež divadlo obsáhne, tolik pohodlné kommunikace, že tu asi obecenstvo zdomácní. Za příjemných večerů možno v meziaktí promenovati, po případě posedětí na dvou velikých terrassách. Obecenstvo plného domu by se sem vešlo.

Přinášíme dnes několik illustračních dokladů, jak bude příjemno nové divadlo, jež vyrostlo v srdci Král. Vinohradů. Řez podélný ukazuje, že bylo pamatováno na pohodlí i za jevištěm. I opera — projektantem plánu netušená — směstná se sem, poněvadž prostory sousedního Národ. domu vypomohou snadno při denních zkouškách.

Illustrace dnešní vesměs pocházejí z ruky architekta p. Dra A. Čenského, professora vysokých škol technických, jehož plán byl před několika léty poctěn první cenou. Tvůrce projektu sám dozírá na stavbu, kterou řídí osvědčený odbornik, vrchní inženýr p. A. Turek.

Několik dat o divadle bude snad zajímati. V hledišti je 26 loží, 288 sedadel v přízemí, 164 na I. a 365 na II. balkoně; na galerii 85 sedadel. K stání v přízemí je 200 míst, na galerii 160.

Ceny míst jsou o $^1/_3$ až i o $^2/_5$ nižší cen Národ. divadla. Je projektováno ročně 280 her v předplacení a 66 mimo předplacení večer; 64 odpolední hry v neděli a ve svátek, 40 odpoledních her všedního dne. —

Práce v hledišti budou do měsíce asi skončeny. Také správní místnosti, šatny a ostatní prostory za jevištěm budou v téže době úplně upraveny. Zbývá jenom zařízení jeviště. Nebude-li neočekávané překážky, vtrhnou na scénu úplně přichystanou kolem sv. Václava herci k úpravním zkouškám. Za čtyři neděle na to bude možno pak kázati oponě, aby se vznesla před hosty zahajovacího představení . . . . .

— **Nejen knihy, ale i obrazy** mají zvláštní osudy. Dokumentovali jsme to nedávno na zajímavém dílku Mikuláše Alše. Něco prapodivného stalo se s obrazem Jansovým. Je to podzimní krajina, větší, representativní dílo, do něhož vdechl Jansa kus své krajinářské duše. Docela dobře se na krajinku, která je zamilovanou partií Adolfa Heyduka, pamatujeme. Obraz byl totiž zakoupen pro Moderní galerii, a že byl ceněn tvůrcem i komisí, rozhodující o zakupování děl, vysvítá z toho, že za obraz vyplacen slušný peníz — 2400 K. Krajinka putovala na místo svého čestného určení, v galerii visela nějakou dobu, české umění krajinářské tam dozajista důstojně representovala . . . ale nebylo souzeno obrazu Jansovu, aby dočkal se slavného dne, kdy v Moderní galerii vznešený její zakladatel putoval od obrazu k obrazu a netajil se svým obdivem nad rozvojem umění. Jansův obraz zmizel . . zmizel z galerie prazvláštním způsobem. Povšimli jsme si, že obraz není na svém místě, ptali jsme se . . . a zdá se, že jsme svou otázkou způsobili jakési rozpaky. Co to znamená . . jaký to divný, záhadný osud stihl Jansův obraz? Není uveden dokonce ani ve vydaném právě katalogu!

— **Fresky** v bývalé koleji jesuitské — později bývala tu sněmovna čili landhaus — jsou v pra-

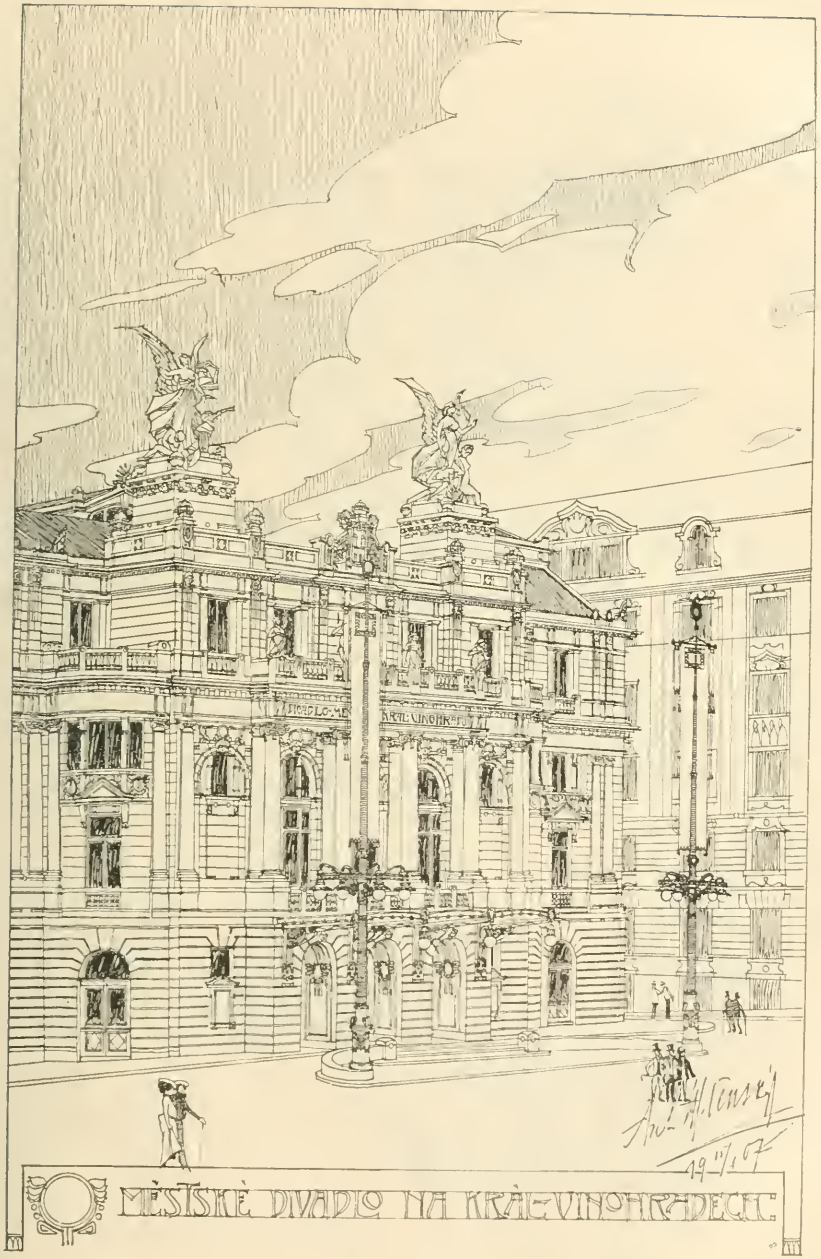

A. Černský: Čelní façada Městského divadla na Král. Vinohradech.

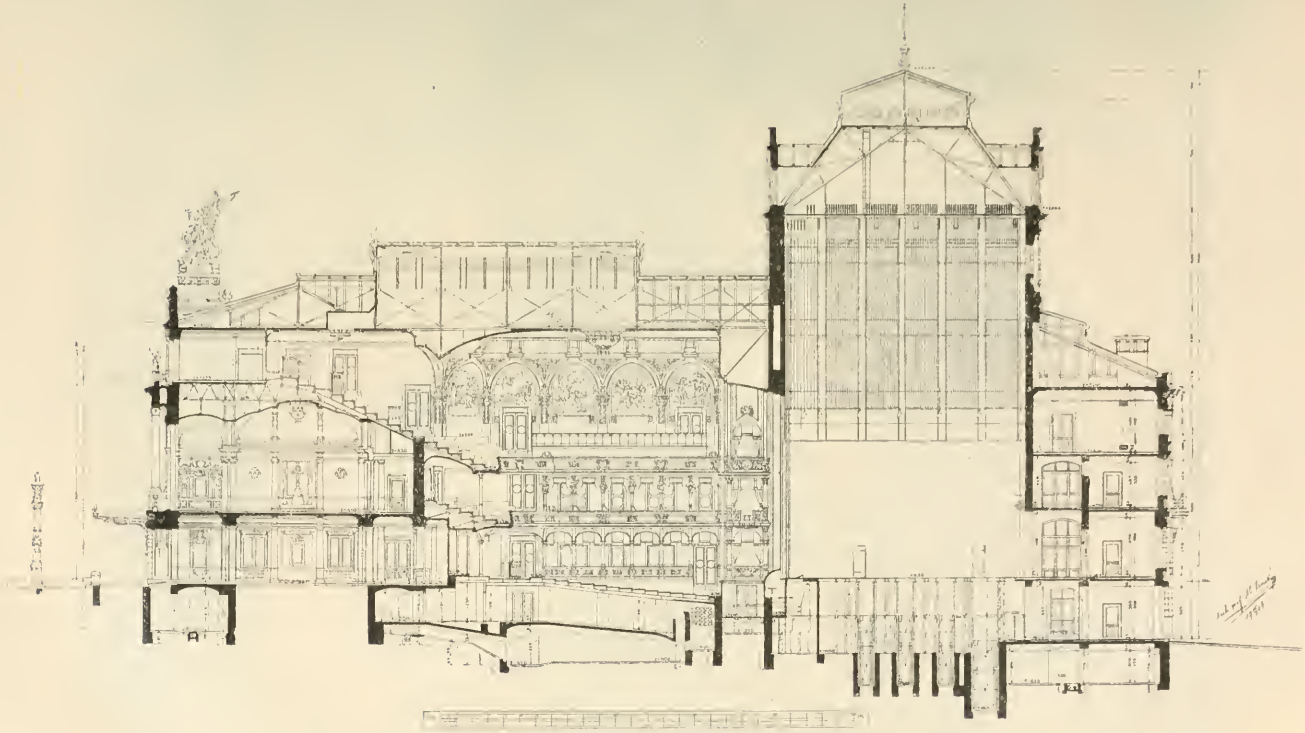

A. Čenský: Řez Městským divadlem Král. Vinohradů.

ubohém stavu. Až vás náhoda zanese na Malostranské náměstí, vejděte do ohromné budovy, ve které vedle c. k. vrchního zemského soudu a vrchního úřadu důchodkového již dlouhou řadu let má útulek hlavní zemská pokladna. Nespočitatelné milliony byly už vyplaceny na pokladničních stolech v bývalém refektáři, jehož imposantnost nedovedou porušiti ani pokladniční kumbálky, jež vyjímají se v gigantické prostoře jako liliputánské hračky. Jesuité dali si od mistra postaviti důkladný palác — celý komplex je dílem Dienzenhoferovým — a aby si v kamenném monstru pobyt co nejvíce zpříjemnili, postarali se o nebývalou a nevšední výzdobu. V tom směru pamatovali především na refektář, jejž vykrášlili klášterní mistři malířského umění řadou skvostných obrazů. Větší cenu, než veliké plochy, představující výjevy z biblické dějepravy, mají menší obrazy po stranách, poetické to koutečky, líčící na jedné straně čtyři roční počasí, na druhé čtyři doby denní.

Fresky mají znamenitou pověst i za hranicemi, a cizinec z dalekých končin, obdivující nástropní malby, není tu vzácností. Škoda, věčná škoda, že není možno dovolati se dávno a dávno slibované, nezbytné restaurace krásných maleb. Před dvaatřiceti lety byly malby vyčištěny chlebem . . . — dvaatřicet roků se tu úřaduje, tisíce a tisíce lidí se tu vystřídá, je více než pravděpodobné, že dvaatřicet roků tu nebylo ani smýčeno — a každý si snadno představí, jak fresky v takovém ovzduší mohou za takovou dobu vypadat. Nejpodivnější na věci je toto: pan konservátor sám nad ubohostí maleb spíná ruce, ministerstvo kultu a vyučování oznámilo už před rokem, že fresky budou vyčištěny — a doposud se nestalo pranic. Kéž upozornění toto popožene Cunctátora k energickému činu!

—*r*.

— Emil Tréval: **Nevysloveno.** — Karel Leger: **Zima.** — Karel Jonáš: **Nový sport.** Theodore de Banville (veršem přel. B. Kaminský): **Žena Sokratova.**

Tři původní premiéry najednou — to může potěšiti, třeba jedna z her zůstala o píď pozadu. Emil Tréval tuze nedramaticky pověděl, co mu v růžových snech a lákavých představách tanulo na mysli. Vidíme dva lidi před sebou, posloucháme jejich hovor, začíná se nám vyjasňovat, že se od jednoho srdce ke druhému kdysi navázala pavučinka, ale při tom pořád a pořád dychtivě čekáme, že se něco stane. Poněvadž pak máme důvěru k divadelním instancím, utěšujeme se nadějí, že se něco státi musí. Bohužel, není toho mnoho — nápadník se doví, že přišel pozdě, že mladá paní provedla věc, která další předivo naprosto vylučuje . . . a je po hře. Pan Tréval si asi po představení řekl: »Poděkuji slečně Grégrové, která mně zachránila, co se zachrániti dalo . . . a budu psáti romány a novely.« Bylo by přece škoda, opustiti pole, na němž vykvetlo už tolik pěkných úspěchů.

Legerova aktová hra »Zima« měla rozhodný úspěch. Líbila se, ačkoliv pranic nového se v ní nepovídá a neděje. Ba ani figury nejsou zvlášť pozoruhodné, ale kousek se jak náleží uchytil. Je pravděpodobno, že tu působil kontrast s Trévalem — obecenstvo přišlo ze zašeřeného parku do prostinké, trochu romantické zahrádečky a postavilo si v ní stánky. Psalo se to všude, že by věci prospěly škrty. Leger jistě pochopí, kam a jak hluboko zařízknout a kdyby se operace provedla co nejdříve, byla by aspoň vítaná příležitost přesvědčiti se, jak amputace kousku posloužila. Herci ve hře zaměstnaní hráli přirozeně, a proto se líbili — paní Danzerová a Ryšavá, sl. Rydlová i pan Řada. Pan Deyl by měl trochu zabarviti hlas a pohyby osvěžiti. Není přece třeba, aby seminarista mluvil a jednal jako automat.

Veselohra Jonášova pobavila a rozesmála. Vyniká jadrným dialogem a opravdovým, působivým vtipem. Celá věc visí — což je zajímavo — na jediném vtipu, vlastně na pofouchlém nápadu, jemuž není radno dívati se příliš hluboko do záhybů. Majetník velkostatku (pan Sedláček) má hezkou ženu (pí Laudová) a přítele (p. Hašler). Divný manžel dozajista — přistihl již patnáctého přítele při tom, jak líbal jeho ženu, a nejdivnější na tom je, že ho to pranic neznepokojuje. Myslíte, že ošemetníka vyhodí, že ho vyzve na souboj — že se vůbec stane nějaká aféra. Ani pomyšlení. Právě to je ten nový sport, švanda praoriginálních těchto manželů — mají totiž nesmírné potěšení z rozpaků mlsného přítele, kterého vyexpedují za deště ironických poznámek ze dveří. Jonášova hra byla svižně sehrána a měla takový úspěch, že se jevila ve hledišti nálada k tomu, pana autora si zacitovat na jeviště.

Komedie »Žena Sokratova« — mimochodem připomínáme, že nadbytečně byla dvakrát přeložena, Jaromírem Boreckým a Bohdanem Kaminským — neměla by se ani hráti, poněvadž ztrácí na jevišti půvab, jímž je obvanuta. Padá toga se Sokrata, a z Xantippy se nutně stává ona legendární, strašná, obávaná bytost, která dominuje a všechno ostatní poráží a utlouká. Pro herečku je tu ovšem vítaná příležitost zaparadovati si hodně ranesenými detaily; paní Benoniové se podařilo v tom směru se uplatniti a strhnouti k sobě pozornost hlediště, jemuž při tom ušlo, že komedie má svoje zlaté hřeby v závěru, a že není přípustno, ani nejdrsnější záchvaty Xantippiny považovati za cosi fraškovitého. Proto se asi stalo, že Sokrates i v dobré interpretaci páně Vávrově působil na nás dojmem pranezvyklým. My, kteří o Sokratovi slýchali od ranného mládí, byli skoro nepříjemně překvapeni a zklamáni. —oo—

— **Knihy básní** (Adolf Boh. Dostal: Advesperascit — J. Rosenzweig-Moir: Když zpívá mládí)

Sbírka nových básní Ad. B. Dostala je knihou tichého stesku a vzpomínání. Zdá se mu, jakoby

nastával podvečer jeho mladosti, a do duše hrnou se mu lítost ze života ne dost vyžitého, bázeň, že oddanému srdci nelze být dost vděčným za lásku ženy, vkrádají se vzpomínky mladosti a stesk rozloučení . . »Stlumenými akkordy večera« zní tu jeho sloky, plny teskné, ale jemné nálady, intimních zpovědí měkké duše, toužící po kráse života, a vřelého citu srdce, které netouží, než aby drahá jemu bytost bez trnů a bolesti kráčela celým životem. Je mnoho milého tepla a srdečné poesie v knize Dostalově zachyceno do lehce a hudebně plynoucích veršů, které i v »Rispettech« pěkně zaznívají. — Pěkně ovládá verš také J. Rosenzweig-Moir ve své knížce Když zpívá mládí, až na to, že volí někdy nepřípadný výraz (zraky rozcukány (!) touhou), nebo že se mu připlete i ledabylý rým (pohlti — o smrti). Ale jinak je sbírka jeho poesií dekadence, z níž vyšlo již tolik knih mladých poetův a která proto přestává býti již originální a moderní. Básník jde sám, bez síly, jest výstražným příkladem »ctnostným rodičům buržoasních ditek«, říká si sám: bídný proklatý! a »zmírajícím hlasem zpívá si písničku sebevraha«. Divně s touto skleslostí mysli kontrastuje však, že básník, jemuž »každá cesta je daleka« chtěl by vzkřísiti duše a do dalekých, nových světů posvítit svojí duší, chtěl by plamennou pochodeň odboje hodit a rozrazit pouta odvěká. Jest »deserterem rudobílého praporu«, »tichým ctitelem revoluce«, prorokem »Bílého rána«, které »starých tradic formy rozbije, jež drží ještě pokrokoví židé a sociální demokracie«, jest hlasatelem »smavé anarchie«. Neměl by však zapomínati, že sám sebe nazývá též »tichým poetou« a že jím skutečně je, soudě jen z jeho »Letního večera doma«, poetou, který by jistě dovedl psáti věci poetické, kdyby nehledal slávy v úkolu veršovati prosu nějakých anarchistických úvodníků.

—a—

⁂ **Shirley.** Napsala Karolina Brontëová. Mnozí z našich čtenářů jistě se pamatují na román Jane Eyre, jehož překlad již před dávnými lety vyšel, tušíme, ve sborníku »Libuši«. Energická spisovatelka, která dovedla perem vládnouti tak pevně a bezpečně jako zkušený muž, vytvořila tam, jakoby ji z kamene vytesala, postavu ženy, na kterou ani po těch mnohých letech nemůžeme zapomenouti. Podobnou výraznou, svrchovaně zajímavou postavou je také Shirley, hrdinka románu, který ve vzorném překladu Zdeňka Franty vydal ve své Sbírce krásného písemnictví nakladatel Jan Laichter.

Shirley jest ženskou hrdinkou v nejušlechtilejším slova smyslu. Při vší energii a statečnosti, při všem důvtipu a duchaplném bystrozraku zůstává přece stále něžnou a citlivou, hluboce milující, a nepřestávajíc býti silnou, dává se ovládnouti a podrobiti silným mužem. V tom právě spočívá veliká přednost Karoliny Brontëové jako spisovatelky, že nedává se strhnouti většinou píšících žen, které zobrazují své ženské charaktery na úkor mužův. Jest pravdivá, smýšlení na svoji dobu až ku podivu svobodného, a všechno její literární snažení směřuje k tomu, aby čtenáře si získávala a zušlechťovala dobrými příklady. Čerpajíc k svým pracím látku a cítění ze sebe samé, vložila do nich tolik životnosti, že postavy její vžívají se do bytosti čtenářovy a zanechávají v něm dojem a touhu, aby byl také tak silným a statečným mužem, také tak silnou, dobrou a milující ženou, jako jsou ony.

Román Shirley byl psán před šedesáti lety, a třebas moderní čtenářové by v něm chtěli vyhledávati známek zastaralosti, přece nepozbývá svěžesti, a hlavní tepna jeho chvěje se proudem nynější, novodobé krve. Základním dějem románu je totiž odpor dělného lidu proti neoblomnému továrníkovi a jeho novotám — ty kapitoly čtou se jako zprávy z dnešních stávkových bojišť. Vedle toho kniha oživena jest řadou zajímavých, nejednou mistrně kreslených postav a dovede rozveseliti také hojnými slunnými episodami, z nichž nejveselejší jsou ty, kde vystupují zábavní páni kurátí.

Kdo touží po dobré, zdravé, uklidňující a posilňující knize, tomu upřímně Shirley doporučujeme.

Ds.

⁂ **Federico de Roberto: Novely.** Kniha třinácti drobných, bystroduchých prací nejrozmanitějších látek, trochu sice těžkých pro vrstvu průměrných čtenářů, ale poutavých pro toho, kdo se neleká hlubšího přemítání. Jako u spisovatelů francouzských a novějších autorů italských, tak i v těchto novellách láska a milostné pletky ženatých a vdaných jsou strunou nejzvučnější, ale ne vždy nám přinášejí žádoucí požitek a uspokojení.

Novely Robertovy vyšly nákladem J. Ottovým ve známé sličné úpravě Knihovny Lumíra, překlad opatřil J. Rowalski. Litovati jest, že kromě řady nedopatření jazykových tisk mnohých stránek snad ani nebyl podroben korektuře, a to hezkou knihu značně pokazilo.

Ds.

Ročník V. číslo 32. vydáno dne 26. dubna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice číslo 53.) — Se sudými čísly vydávají se zárovcň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvlaštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

Tyrkysová bludička.

Povidka z hor.

yslivec Zdeněk Jiskra již déle hodiny chodil sem a tam stichlou lesní průrvou.

Vysoké sosny stály tam na úzkém hřebenu oblázkovitého nánosu jarních přívalů, vysoké sosny s temně zlatými šupinami, jantarovými slzičkami ve vráskách pně, zelenými vlasy a s korunou krátce a široce založenou, jako vlajky na pirátských korábech.

Těsně u země jako čarovný pramen se živou vodou, chodníček porostlý bílým, růžovým, pomněnkovým a fialovým vřesem se táhl kamsi daleko, nedohledně daleko, úzkou průrvou dolů do údolí, kde zlatá luka, rezavé stráně a bronzová pole se rozbíhaly široko daleko jako boží dlaň.

Staleté sosny pokyvovaly svými srstnatými, zelenými hlavami, jako by souhlasily s Jiskrovými myšlenkami. A vysoký, junácký myslivec sem a tam chodil s hlavou svěšenou, s puškou přehozenou přes rameno, a hovořil polohlasně, jakoby k nějakému blízkému příteli:

— Ach, kamaráde, bratříčku, rád jsem ji měl, tak rád jako hrdličku. Kdybych byl viděl, že se za to na mne usměje, všechny ptáky bych jí byl schytal po celém lese — A kdyby mé srdce byla chtěla, z hrudi bych si je byl vyrval loveckým tesákem, aby na ně šlápla svým malým střevíčkem. Bůh je můj svědek .... Ale ona ne a ne! Stále s ním, se starostovým synem a jen jen na statek se posadit jako bílá pávice na stříbrné hnízdo ... Tak se ve mne krev zavařila, že již je marno přemlouvat a darmo utišovat ... —

A myslivec znovu se rozešel bez cíle po hřebenu průrvy a sosny znovu se rozkývaly, jako by opakovaly:

— Marně ... marně ...

Podzimní odpoledne zvolna zhasínalo své pestré barvy a daleko nad dědinkou bílé obláčky hlíněných komínců zrůžověly a zpurpurověly.

Myslivec Jiskra ztrácel již naději, že se setká dnes se svým šťastnějším sokem.

Vyzval ho sem, aby se zde vyrovnali, dle vůle Boha spravedlivého, v přátelství a míru.

Ale když ho náhle spatřil na vřesovém chodníčku, za nímž jakoby se prolamovaly poslední paprsky jantarového slunce, jak ho tedy tak spatřil šťastného a usmívajícího, kráčel směle a hrdě za jistým vítězstvím, sám hrbatý ďábel pušku myslivcovi vtlačil do ruky.

V okamžiku třeskla rána a šťastný milenec mládeneček do vřesu zapadl právě k zlatému mžení zhasínajícího slunce.

A než ozvěna pohrála si s posledním jeho výkřikem — skonal —

* * *

Padlo sice podezření na myslivce, ale pustili ho tam páni v městě, poněvadž nebylo důkazů. Slunce zapadlo a sosny nepromluvily.

A Jiskra opět se vrátil do své myslivny, tiché a opuštěné, jako vmáčknuté mezi dva zalesněné svahy.

Přes den se po lese toulal, na dřevorubce dohlídl, zvěř nakrmil, ale k večeru nejkratší cestou domů sešel, dvéře na zámek uzamkl, velikou starou lampu rozsvítil a známé knihy znovu četl, jen aby zapomněl . . . . .

Často, přečasto, když se vracel z obchůzky, mezi stromy zdál se blouditi nějaký štíhlý stín s věncem zlatého mžení zapadajícího slunce na plavých kadeřích, a tu myslivec dával se vždy v šílený útěk, přestrašen a vyděšen večerními příšerami.

A když na Rosinu vzpomněl, které zastřelil milého a ženicha, smutno a zoufale mu bylo až k umučení. Dolů do vsi se bál; ubili by ho tam. A tak žil, jako nenáviděný vlkodlak, stále připraven na vykonání msty, jejíž blízkost tušil stále jasněji a určitěji.

Tak jeseň a zima přehnaly se od osudného dne.

A přišlo opět jaro, samý úsměv, samý pták. Na modříny naskočily rubínové knoflíčky, na celý les plavé obláčky zlatého pelu. Jarní vody se probudily a malé luční víly tančili při měsíci a v běloučkém dechu země, uprostřed zlata blatouchů, něhy sedmikrásek a křehkých, průsvitných sasanek. Vlny bystřin hrály jim při jejich tancích jemně tlumenou hudbou, jakoby potopených louten a sířových fléten; a malé křišťálové zvonečky rosy cinkaly do rhytmu kolem jejich rozkošných nožek, podobných bílým holubicím.

Ale trochu níže u lesa, blíže Jiskrovy myslivny, kde byl od nepaměti bažír, záhadná světla vydechovala omládlá země . . . . .

Vytryskly náhle jako ohnivý keřík, ve vteřině oživly a rozhopkovaly se třesavými rozechvěnými skoky jako šílení tanečníci . . A odkud odskočily, z jejich hořící stopy nová bludička se narodila, nové bludné světélko naskočilo . . . . A deset i sto bys jich napočítala, duše nebázlivá, ve vteřině . . . . A jindy zas k nespočítání byly; tak se jich hemžilo a chumelilo . . . .

A opět jindy jen jediná vyšla; a ta netančila, nehopkovala . . . Eh, což vy uvěříte staruše kolozubé, která mi vyprávěla, že to byla nešťastná duše nebohého zastřeleného milence mládenečka . . . .

Ale smutná byla ta bludička, na mou věru, smutná byla jak oltář o Velký Pátek . . . .

I Jiskra — myslivec, ji vídával. Někdy právě uprostřed cesty se mu zjevila, jako by ji země byla vydechla, a její plamen stejně nehybný, vyčítavě pálil myslivci do očí.

Do myslivny se vkradl, tiše dvéře otevřel, někam do kouta se schoulil a — můj Bože, — jen pláč a »Rozino! Rozino! Holubičko sivá!« slyšeli z neleskle tmy.

A zatím Rozina dole ve vsi ani muk. Neplakala, nesmála se. Z pohřbu svého ženicha přišla, dlouhé, hnědoplavé vlasy rozpustila a pak někam do luk utekla a vrátila se až za týden.

Všecka byla jiná, jako by ji někdo učaroval, jen ta něžná krása jí zůstala a sladká štíhlost těla, tolik vábící . . . .

Ještě se ani jaro u nás neohřálo a podél potoka tu a tam přehršle sněhu zůstaly jako zapomenuté šatečky labutích princezen, a již Rozina smutek odložila, své modře tyrkysové šaty si oblékla, do vlasů podsněžníkový věneček vpletla a celé dny protoulala po lesích, po lukách . . . . kdo ví kde.

Modré oko nebes neprozradí — —

* * *

Večer byl vlahý a provoněný. Lesy dosud nezdřímly; šuměly udiveně a jejich tisícihlasý hovor připomínal tajemný var čarovných kotlíků.

Hvězdy byly lehce zaníceny sladkou předtuchou blízkého máje a obloha, měkce zamodralá, pnula se tiše a velebně jako rozvroucněné oko.

Za horami zvolna a zdrženlivě vyplouval koráb měsíce na oranžově rudých vlnách.

Byl celý zarůžovělý, s bílými plachtami a s vesly a s přídou, zanesenými samými malými růžičkami. Tak krásný jako pohádková loď přivážející královskému milenci vytouženou princeznu nevěstu. Veškerý kraj vzdechl udivením.

Když měsíčný koráb stanul u temně zeleného břehu sosnových vrcholků, les rozhučel se mu v ústrety šumivým pozdravem.

Pak hovor halucí tichl, zelené vlasy korun nečechraly se více, až konečně mladá noc do čarovných míz vlila zcela ukliďňující krůpěje snů . . . .

I kolem Jiskrovy myslivny vládlo zamyšlené ticho. Zář měsíce sem dosud nezanášela krásy svého rusalčího půvabu. V myslivně samé byla tma, smutno a rozteskněně.

Jiskra seděl na staré pohovce, hlavu v dlaních a myšlenky, oh, co myšlenky! Stará bolest seděla mu v týle, jako lasička na šiji pronásledované kořisti, Snad tak seděl již celý večer. Krev lila se mu do spánků a modré cevy naskočily na hrdle, rukou i čele.

Nad lesy vystupující měsíc vrhl konečně do okna řeku stříbrné záře, která vše zaplašila svým zářivým přívalem.

V rohu komnaty cosi sebou pohnulo a vystouplo ze tmy.

Myslivec hlavu pozdvihl a vykřikl . . . .

Rozina stála před ním ve svých tyrkysových šatech, v leských střevíčkách, perlově šedých

punčoškách, s věnečkem bílých podsněžníků v hnědých bohatých vlasech. Jiskra zbledl a zachvěl se. Zdálo se, že nějaký zle přivátý sen o Rozině, který nikdy nemohl zaplašiti, vyvolal tuto něžnou vidinu milované ženy.

Sotva dýchal. Ale zjev náhle oživl a Rozina promluvila. Podivně odhodlaně zněla její slova: — Chtěl jsi mne mít! Toužil jsi po mně! Nuže zde mne máš! Chci ti patřit, celá, se vším, co může ti přinést blaho a štěstí. Vezmi mne, neboť se ti dávám bezpodmínečně a dobrovolně! — A když stále ještě nevěřil, přistoupila k němu lehce tančícím krokem.

Tu již myslivec neodolal.

Ani se neptal, odkud přišla, do náruče ji schvátil, k sobě přitiskl a líbal čelo, tvář, ústa, bílá ňadra i hebké sladké paže . . . Noc zvolna svíjela své hvězdné vřeteno . . .

* * *

Když se Jiskra jitrem probudil, Rozina byla pryč. Jen sladká vůně mladého, divoce zahořelého těla prosakovala vzduch vonnými, neviditelnými vlnami.

Odešla jako jasmínový sen tajemného májového svatvečera, který do srdce seje rudá zrna purpurových květů.

Venku bylo nebesky krásně. Stráň zazlatila se petrklíči a zavoněla fialkami. Sta skřivanů zpívalo nad vlahými, lesklými brázdami. Ale Jiskra ani nepozoroval oné krásy májového opojení v omládlé přírodě. Jeho myšlenky dosud vířily rozbouřeny záhadným dobrodružstvím minulé noci, jeho krev bila novou větší žádostivostí, jeho rty bledly, vyssáté vášní darovaných i přijatých polibků.

Těžko, přetíživě si uvědomoval skutečnost. Pátral na měkkém, svěžím pažitu pěšin po malých stopách, ale nenašel jich.

Rozblouznil se a jak bylo jeho zvykem, se stromy a ptáky rozmlouval dětsky a bezúčelně . . .

— Bratříčkové a sestřičky . . . tak přišla, tak neočekávaně jako paprsek — jako sen . . . A zase odešla, aniž bych věděl, a moje srdce šlo s ní . . . nedovíš se kam.

Myslivec hořekoval, ptáci odlétli a sosny kývaly souhlasně svými zelenými účesy.

A tak prchl den v samém marném hoři a v beznadějných vzpomínkách, a když večer vešel v kraj a první hvězdy jako malé lucerničky zažehly na křižovatkách nebeských rozcestí, myslivec Jiskra dávno již byl doma, kde který kout prvními květy vyzdobil, na bílé lože fialek nasypal a čekal . . . čekal v mukách a žádostivosti nesmírné . . .

A hle, i dnes Rozina přišla s prvními měsíčnými paprsky — stejně krásná, stejně milující.

A pak již chodila každou noc, vždy stejně vroucně vyčkávaná, aby před východem slunce vrátila se opět dolů do dědiny.

Byl máj a příroda i srdce kvetly.

Jiskra příliš šťasten, než aby byl přemýšlel o podivné změně Rozinina srdce, chystal pozvolna vše k svatbě.

Když se Roziny po svolení a souhlasu ptal, jen se usmála a vyjekla: »jsem tvá, čiň se mnou, co chceš« a sama do vsi první přinesla tu novinu.

Bylo to divení a povídání, bylo to dohadování a přemlouvání, všechno na plano.

Rozina si znova hlavu postavila a jiného že nechce, a ne a ne a ne . . .

Myslivna byla vybílena a celá zelení vyzdobena; neboť Rozina chtěla odtud jeti do kostela a Jiskra již předem se vším souhlasil.

Předvečer svatby naposledy přišla do myslivny. Májová, sladce líbezná noc rozesela všechny své půvaby vůní, slavičího zpěvu, záře a hvězd.

Když vkročila do myslivny a odhodila šedý plášť, do kterého byla celá zabalena, myslivec Jiskra vzkřikl úžasem. Tak byla krásná ve svých svatebních šatech, bílých, s vřesovými věnečky a v závoji bledém a jemném jako pel motýlích křídel.

Myslivec Jiskra nikdy ji neviděl tak krásnou. Na kolena před ní padl a malé střevíčky a bílé, krajkami lemované suknice jí líbal, jako by snad sama milostná Panna přišla k němu na návštěvu.

A Rozina, když viděla ho tak poníženého a sobě oddaného, sama ho pozdvihla, ke stolu usadila a sama rudého vína nalévala do dřevěných kalíšků s vypalovanými holubičkami. Rudého, dnes tak nějak mámivého vína.

Byla veselá, rozjařená, a stále se smála jako hrdlička. Nikdy také tolik nevyzvídala jako dnes:

— Řekni, panáčku, že mne máš rád . . . řekni, že mne miluješ více, než svůj vlastní život.

— Miluji, odpovídal roztoužený milenec — miluji víc, než vlastní život! . . .

— A řekni, panáčku, řekni že jsi pro mne zabil toho divokého ptáka, že jsi střelil — —

Nedomluvila, myslivec Jiskra oči vytřeštil, rty nervosně zacukal.

Přitulila se k němu. Svoje ňadra k jeho hrudi, svoji hlavu k jeho ramenům.

— Řekni, panáčku, řekni . . .

Trochu se povytáhl, očima do jejích pevně se zabodl a doznal: Nu — abys věděla — pro tebe jsem ho zastřelil . . . divokého ptáka . . . pro tebe . . . aby mi nevykloval tvoje srdce —

Ani svalem nepohnula při tom doznání a zase se k sobě tiskli, líbali a zase sama Rozina rudého vína mu nalévala do dřevěných kalíšků s vypalovanými holubickami

Rudého dnes, tak nějak mámivého vína...
Usnuli ve vášnivém objetí.

*

Mohla být tak asi prvá po půlnoci, když Rozina se probudila.

Tiše a opatrně vyklouzla z Jiskrova objetí, malé střevíčky obula, svatební, pocuchané šaty přes se přehodila. Na okamžik stanula ještě u lůžka Jiskrova, z něhož kvapně prchalo vonné teplo mladého jejího těla ..

Mládenec ženich spal a usmíval se ze snů. Snad i v dřímotách líbal svoji půvabnou nevěstu.

Rozina naposledy sklonila se nad ním, třikráte dýchla mu do tváře a pak vyšla tiše a kvapně z myslivny do lesa.

Noc byla čarovně krásná. V průsvitné tmě, procevnatělé měsíčními pavučinami, tančily svatojanské mušky. Volně a vznešeně zelenavá jejich světla plynula nočním vzduchem a zanikala v úkrytech svěšelých listů. A kamkoli usedly na štíhlé jantarově zahnědlé pně nebo jalovcové keře, jako by živé ohníčky naskočily. Všude jich bylo plno, plno, sta, tisíce.

(Dokončení.)

LOUIS ARLETH:

Památce mé světice.

Umřela mladá matička,
zesnula dětí rodička,
v jeden den náhle umřela,
laskavé oči zavřela;
údy Jí ztuhly v jeden ráz,
ustalo srdce v tentýž čas,
zamkly se rety v jeden mžik —
Bůh děti spas v ten okamžik!

Dozněla něžná pohádka.
Zdivena čtyři robátka.
Čtyři tu děti zůstaly,
čtyry tu ditky plakaly.
V truhle matčina mrtvola,
sirotci poblíž dokola,
v rakev se s bázní dívají,
o mrtvé spolu šeptají.

»Mamičko drahá, jak to spíš,
k dětičkám že už nemluvíš?
A proč se ani nedíváš?
A proč se ani nehýbáš?
Mamičko naše, mamičko!
promluv k nám aspoň slovíčko!
Vztáhni k nám ruce, polib nás,
vždyť už je večer, k spaní čas!

A proč tak ležíš? Bůh ví sám!
Mamičko, vstaň a ustel nám!
Hleď, jak jsme hodni! Vzbuď se již,
večeři ať nám připravíš!
Děťátko pláče, dej mu pít!
do krbu přilož a rozsviť!
Tma je a děti mají hlad;
pojď aspoň chleba dětem dát!«

Co se to stalo? Pámbuví!
matka už ani nemluví;
mamka už ani nevstává,
aby jim »Dobrou noc« dala.
Leží a mlčí, jako v snách,
jakoby spala v mrákotách,
nehybna, ztuhlá jako kmen,
a nad ní okna dokořen.

Ve truhle leží bez hnutí,
jakoby s kosmem v splynutí.
leží a mlčí, poklid s Ní,
sirotci čtyři kolem Ní,
sirotci čtyři v údivu —
Ji však už není na živu.
Dvě rukou spjatých na hrudi,
a nikdo už Ji nevzbudí.

ADOLF ČERVINKA:

Předvečer svatby.

Půlnoční větry bijí zas
s přívaly deště do oken,
vzpomínek dávných mrtvý hlas
jak by se lámal větrů v sten.

Jakoby celá minulost
hnala se ke mně naposled,
oknem se díval bledý host,
jehož už navždy zmlknul ret!

Jak by mně líčil mládí sen,
sluneční volal z hrobů svit,
z pohárů lásky, dané v plen,
v hodinách pozdních přišel pít . . .

Na vždycky s bohem! Jiný kraj
svítá dnes na mém obzoru,
z něho má rozkvést nový ráj,
celý les bílých praporů!

Hnízdo mé láskou vystláno,
milenka sladká čeká již,
čelo ji bude zlíbáno,
noci až závoj klesne níž . . .

Vidění.

Zdupané pláně za mnou leží,
v dálce se tyčí přízrak věží.
Rovinou širou mraky plují,
z propastí věčna vichry dují.

Jak by teď hvězda padla na zem,
v duši mé teskné svítá rázem.
Čís ruka teplá sahá ke mně,
rozžehla světlo, zhaslé v temně . . .

V. FREYN:

Hlad.

Z povídek o matkách.

Ladá, krásná paní vracela se z procházky k domovu. Dva páni, úpravní a plní úsměvů, skláněli se galantně k její hrdé hlavě, — a vysoký, sonorní smích jemně řiznutých rtů zněl v kaskádách a perličkách trilků v odpověď tichým, uctivým slovům šviháků. — Už byl večer, dlaždičky chodníku leskly se v bledé záři svítilen, a z mocně ozářených výkladů obchodních vybíhaly daleko do ulice dlouhé, žluté pruhy světla, bijíce v oči, zcitlivělé tmou. Zrak paní zářil pod bohatým účesem zlatých vlasů, a bílé zuby blýskaly v úsměvu. Hedváb sukní šustěl jemně v pohybu volných kroků a z malého šátečku, tisknutého k půvabným rtům, rozlétla se chvílemi čistá, jemná vůně. — U vysokých dveří elegantního domu se dáma zastavila.

»Nic platno, pánové — musím domů,« zahovořila zvonivě.

»Tolik spěcháte dnes, milostivá — snad jste se nudila příliš —« sladkým hlasem řekl jeden z elegánů.

»Ah — mohu říci, že právě dnes jsem ve výtečné náladě, a těší-li vás to, tedy se přiznám, že jsem se zcela dobře bavila — ale to víte — povinnost volá,« veselý smích vytryskl z bílého hrdla, ozvěnou zvoně v klenbě nad vchodem.

»Nu — to ovšem!« bílé zuby pod černým knírem zasvítily ve tmě.

V tom z domu vyšla spěšným krokem starší žena a rozhlédla se ulicí.

»Á — milostpaní, to jsem rada, že jdou, běžím se podívat, jestli jich neuvidím — jejich Věročka křičí tolik a svíjí se — —«

»A kde je služka?« ostře zeptala se paní.

»I někam odběhla odpoledne a prosila mne, aby naše Ančí u dítěte trošku počkala, ale ještě se nevrátila a holka teď pro mne při-

běhla, že Věročka křičí, a ona, sama malá, neví si s ní už rady — letím tam, ale sama nevím, co dítěti je — tak se jdu podívat, jestli nejdou — a na štěstí zrovna ráčejí . . .«

»I už jdu —« krásná paní přetrhla proud ženiny řeči.

»Ach, vidíte, pánové, jaké trápení to je, být matkou,« obrátila se mladá dáma ke svým průvodcům — »ale což vy muži víte, co my ženy zkusíme,« koketně povzdechla.

»Tedy na shledanou - « vztáhla obě ruce k pozdravu. — Dvé mužských rtů současně se dotklo hebkých prstů ve vroucím polibku.

Vešla do domu.

Ve dveřích bytu vstříc jí zavzněl suchý, sípavý křik malého děcka. Na stole v rozbalené peřince leželo bledé, slabé tělíčko a z něho vyrážel úpěnlivý pláč — chvílemi zmíraje, aby za okamžik novou silou vzrostl v pronikavý, bolestný vřískot.

Paní svlékla rukavičky. Hodila je na stůl a prudce řekla:

»To je k nesnesení — a co tu stojíte — dojděte pro pána do pisárny a pro doktora — a tu couru Rézi mně najděte — ale honem — ach, z tohohle budu zase nervósní —«

Přišli všichni. Na konec lékař.

Zadíval se na děcko, pozorně a dlouze. Prohlédl jemně celé to malé, slabé stvoreníčko, lichotivě konejšil usedavý pláč — naslouchal, poklepával — —

V pokoji bylo ticho. Jen slaboučké vzlykání dětského hrdélka, na chvíli ztišeného, a vzdechy malých prsíček chvěly se komnatou.

Konečně se lékař vzpřímil a rozhlédl se.

»Tak co je jí, pane doktore?« zeptal se otec se zvědavou účastí.

Zvolna obrátil se lékař k mladým rodičům a jasným hlasem řekl:

»Má hlad!«

»Ach!« — prudký povzdech překvapení a uraženosti vyrazil z hrdla paní.

»Hlad, pane doktore — u nás?!«

S úsměvem ironie i shovívavého přezírání pokrčil lékař rameny.

»Hlad — ano!« A obrátiv se přímo k paní, zeptal se:

»Kojíte, milostivá paní?«

»Ale pane doktore — to není možno — a můj muž ani nechtěl — viď, Vilouši?« krásná paní se pýřila.

Vysoko zvednuv obočí, řekl lékař:

»Tedy mně okažte mléko, které dáváte tomuto drobečku —«

»Rézi — mléko pro Věročku — honem!« paní zavolala do dveří.

Za několik okamžiků pootevřely se dvéře kuchyně a bezbarvý, zpívavý hlas děvčete řekl potichu:

»Milostpaní, mlíčko už nemáme — jen tahle kapička zbyla od poledne,« načesané děvče podávalo modrý hrníček.

»Ona nepořádná osobo — to se nemůže postarat v čas — až teď teprv?«

Lékař přijal mlíčky nádobku a kápl si na dlaň. Usmál se a hned zase zvážněl.

»Tímhle živíte dítě?« zeptal se tiše, spíše jakoby pro sebe. »A na večer už nemáte ani to pro ně?«

Složil ruce v zad a pohlížeje na hubené tělíčko před ním ležící, řekl vážně:

»Ještě den nebo dva — a byla by mrtva vaše dceruška, milostivá paní. Naprosto pochybený způsob výživy zcela nepostačitelné, v následku úplný úpadek tělesných sil a ochuravění celého organismu, nejbolestnější žaludeční katarrh a křeče. — — Předepíši něco pro okamžitou pomoc — ale další je vaší starostí. Nemůžete-li, nemáte-li čas a nelze-li vám ani, postarat se o slušné mléko, vezměte kojnou —! ovšem trochu nepříjemné, ale nutné, milostivá paní — nejvýš nutné — — Přijdu se zítra podívat.«

Na útržek notýsku napsal recept. Dal ještě pokyny pro nejbližší hodiny — a poroučel se.

»Jak perfidní!« — mladá paní zlostný pohled vbodla ve dvéře, za nimiž lékař zmizel; »toho člověka mně sem vícekrát nevoiejte, nemá pojmu o noblesse. Snad také vím, co mám dělat, ne? Bude mně zde něco kázat — beztoho ničemu nerozumí. — -- Rézi, běžela do lékárny, ona nepořádná — ještě nás ten smělý člověk pomluví —!« —

Na stole bez pohnutí ležela malá dceruška a cumlala si prstík. —

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

III.

o domácího zařízení manželů Zahradníčkových přibyla tedy rakev. Byla opravdu pěkná, mistr Škorpil dal si na ní záležeti. Byla černá, pečlivě leštěná, krucifix a kování činily dojem, že jsou z ryzího stříbra. Babičce Zahradníčkové zajisté se líbila, nenalezla totiž na ní hany, a to bylo u ní mnohem více, než jakákoli chvála.

Ovšem požádal si mistr Škorpil za ni třicet zlatých, což panu Zahradníčkovi přece jen se zdálo trochu mnoho, a mínění to vyslovil i před paní Zahradníčkovou. Ta ho krátce odbyla:

»Jen plať, když jsi si ji objednal. Kdybych byla objednávala já, byla bych si ji dřív se Škorpilem smluvila. Buď rád, že platíš jenom za truhlu, horší by bylo, kdybys musil platit za celý funus, to bych ti byla teprv přišla draho.«

Zahradníček už o tom tedy raději nemluvil a chtěl uklidit rakev na půdu. Ale paní Zahradníčková nedala, kde pak, takový pěkný a drahý kus nábytku! Udělala pro rakev místo ve velkém pokoji na širokém starodávném prádelníku, kde do té doby již po léta stály památné hodiny na alabastrových sloupcích, majíce po jedné straně pod skleněnou bání voskovou sošku Panny Marie, po straně druhé pak rovněž pod sklem jakési divné ozdoby z cechovního praporu. Panu Zahradníčkovi připadl totiž čestný úkol, aby odznaky ty ostříhal, i činil to s hrdostí, rovnou tak velikému vyznamenání.

Nyní tedy rakev zaujímala v pokoji přední místo, a podobalo se, že paní Zahradníčková má radost z tak originelního okrášlení svého salonu. Při tom dovedla spojiti příjemné s užitečným. Dala totiž k rakvi udělati závorky a zamek a schovávala do ní nejcennější věci, hlavně peníze a někdy také láhev se zdravotní puškvorcovou kořalkou, která by jinak před panem Zahradníčkem dlouho neobstála. Od té doby, co láhev se pohověla v útrobách rakve, pan stavitel ani za živý svět nebyl by z ní udělal doušek toho likéru.

Babičku a dědečka přicházely občas navštěvovat dceřiny děti, ale od té doby k radosti paní Zahradníčkové omezovaly se výhradně na kuchyň, do velkého pokoje bály se vkročiti, nic jinak, než jakoby v té černé lesklé rakvi na prádelníku ležel nebožtík. Když někdy v kuchyni děvečce překážely, brala je za ruce a říkala:

»Děťátka, pojďte se podívat do pokoje k babičce!«

A děťátka již koukala, aby byla ze stavení. Toliko nejstarší, Lojzíček, dodal si někdy odvahy a když byl venku, na náměstí, snažil se do babiččina salonu nahlédnouti oknem.

Ostatně nebyla to jenom vnoučata, která se pokoji s rakví tak úzkostlivě vyhýbala, byl to také pan Zahradníček. Musil-li tam někdy přece vkročiti, zdálo se mu, že na něho sáhá smrt a že všechen pokoj páchne umrlčinou.

»Kdyby tak někdy z čista jasna u nás zazpíval mladý učitel — ten totiž zpíval na každém pohřbu — myslil bych, že mne už pochovávají,« žertoval o tom pan Zahradníček, a od onoho času, co rakev byla také špižírnou, chodíval skoro denně k Pátkovům na kalíšek hořké kořalky.

Panu staviteli totiž kromě té hořké nic nechutnalo. Jindy doma s chutí slupl všecko, teď však rázem ztratil apetit, měl důvodné podezření, že choť jeho schovává do truhly nejenom puškvorcovou, nýbrž i jiné požívatiny, kterých chtěla uchrániti před Barčou, zejména praženou kávu, cukr a hrozinky, někdy také jitrničky nebo kus uzeniny.

Štěstí ještě, že onen velký pokoj nebyl zároveň také jejich ložnicí, tam by byl pan Zahradníček jistě oka nezamhouřil. Ale manželé spávali na druhé straně, v malé světničce za kuchyní, kteréž ložnici Barča říkala »kutloch«, paní Zahradníčková »kabinet« a pan Zahradníček »opičárna«, to proto, že kdysi, za let jeho mládenecké mladosti, jakýsi potulný komediant tam přezimoval se dvěma skomírajícími opicemi. Však ještě po letech, když pan stavitel se oženil, paní Zahradníčková ošklivě bajíc se dlouho jej ubezpečovala, že kabinet stále páchne ohavnou opičinou.

Když bylo panu Zahradníčkovi sedmdesát let, veliká ruka, která řídí osudy lidské, odvedla ho z řad pracujících na zasloužený odpočinek. Totiž, řečeno prosaicky, živnost stavitelská již se nedařila, byl na to náš pan mistr zednický příliš stár. Na větší práce nestačily již jeho ubývající síly a schopnosti, přenechal je tedy dobrovolně zeťovi, a co se týče drobností, o ty se rvali meloucháři, kterých jest v povolání stavitelském vždycky víc než dost.

Byl tedy na odpočinku, ale na něho to činilo dojem, že jest na zahálce a lidem na obtíž. Za dlouhá léta zahospodařili si slušný

peníz a ještě po provdání Anežčině zbyly jim kromě domku takové úspory, aby na stará kolena měli býti z čeho živi, na to zvláště paní Zahradníčková pamatovala. Teď však nezaměstnanému starci bylo smutno a stále se znepokojoval výčitkami, že již ničeho nevydělává.

Také mu byla dlouhá chvíle, a nevěděl, jak by si ji nejlépe ukrátil. S počátku dohlédal k zeťovým stavbám, ale když někdy zpozoroval, že zedníci stranou se mu posmívají, rozlítostnil se a přestal tam docházeti.

Nejspíše ještě prodléval u dcery a obíral se dětmi. Vodil je do školy a chodil jim zase naproti, hračky jim robil a spravoval, pohádky vymýšlel a vypravoval.

Vedle toho nejčastější hodinu strávil u Pátků. Stala se u něho ze zvyku druhá přirozenost, že tam musil býti stůj co stůj dvakráte za den, dopoledne a odpoledne. Při tom mlsal svoji hořkou, a přišel-li některý vítaný soused, srdečně se tam s ním pobavil.

Tehdy se mu vracela někdejší bujná veselost a kuráž, smál se, žertoval, žádného děvčete, jež vešlo do krámu, bez vtipu nepropustil a někdy také páchal vtipy o své rozmarýně.

»To není rozmarýna, to je satorije,« namítl jednou krupař Šabatka.

Ale to pana Zahradníčka dohřálo.

»Pro vás žádná satorije ani rozmarýna,« zpíval, rozčiluje se a červenaje, »já jí mohu říkat, jak chci, ale vy musíte mít před ní zobák v úctě, a chcete-li přezdívat, přezdívejte si své ženě, jest-li to bez urážky dovedete.«

Chlácholili ho, ale neudobřil se a věru pohněván se zvedl a šel domů. Cestou si pravil, že jsou všichni lidé falešní a jenom jeho žena že s ním smýšlí upřímně. Třebas ho někdy doma peskovala, přece na veřejnosti by se ho vždycky zastala, a nikdo nikdy neslyšel, že by ho urazila To on, přiznával se, nebyl vůči ní tak šetrný.

A jak už staří lidé mnohdy bývají dětinští a změkčilí, pan Zahradníček nyní hořce litoval všeho, čím na choti své se prohřešil. Uznával za podlost, že ji někdy zlehčoval před sousedy, a nejvíce ho mrzel čin, kterého před nedávnem, když z nemoci se pozdravila, v nerozvážnosti se dopustil.

Tehdy, když musil platiti tu rakev, a když babička Zahradníčková mu opakovala, jí v té rakvi že jistě pochovávati nebudou, rozmrzen, ale taje zlost, vyšel ven, kde se mu ta slova v hlavě rozležela.

Najednou ta zlost propukla jako sopka.

»Baba princmetálová!« odlehčil si, ale již se zhrozil nadávky. Rád by ji byl stáhl zpět a udusil v pobouřeném nitru, ale již se stalo, těžké pojmenování bylo vysloveno.

Nyní ve chvíli lítostné měkkosti vzpomněl si na to a rozhodl se, že z hříchu svého paní choti se vyzpovídá. Šel k tomu odhodlán domů a nalezl babičku Zahradníčkovou v kuchyni, ana právě si nesla od plotny svůj odpolední, horkou kávou naplněný hrneček.

Rovnou přistoupil k ní a spustil plačtivě:

»Lenorko, když tak vidím, jak jsou lidé zlí a nevěrní a jaká ty vždy bylas věrná dobračka, tuze mne srdce bolí, že jsem ti často ubližoval.«

Babička Zahradníčková zastavila se v prostřed kuchyně a upřela na dědouše tázavé oči. Nechápala jeho něžné nálady, nerozuměla dobře, co jí povídá.

»Tuhle nedávno,« pokračoval pan Zahradníček, »když jsi byla po nemoci, měli jsme malé nedorozumění o té truhle — vlastně jen já jsem špatně rozuměl — a tu, víš, Lenorko, venku mě popadl takový nerozum a řekl jsem o tobě ošklivé slovo.«

Babičkou Zahradníčkovou již to pohrávalo. Před ní stál stále ještě záhadný pan Zahradníček, za ním pak smělá Barča dělala rukou posunky, že nepochybně starý pán si příliš přihnul u Pátků. To by tak ještě k stáru scházelo!

»Jaké slovo?« zeptala se netrpělivě.

»Baba princmetálová,« kajícně vydechl pan Zahradníček, než však to dořekl, letěl mu hrneček s horkou kávou na hlavu.

Byl z toho zmatek veliký. Barče bylo strašně do smíchu, ale panu Zahradníčkovi bylo tuze do pláče. S tak opravdovými city kráčel k choti své a nepochyboval po svém upřímném vyznání o rozhřešení, ona však ho nepochopila, patrně i tu zpověď pokládala za urážku.

A drže si oběma rukama starý, drobný obličej, s něhož mu stékala na oděv světlohnědá, kouřící se káva, pan Zahradníček vypukl ve štkaní a vrávoral jako potrestaný hošík do vedlejší opičárny.

Babička Zahradníčková setrvávala při tom jako necitelná socha. Ani okem nezavadila o jeho zuboženost, a když zašel do ložnice, odkud pootevřenými dveřmi zazníval jeho pláč, se zlostnou hbitostí se tam přitočila a přirazila ty dvéře.

»To je tak něco pro vás!« káravě zavadila o Barču, která, stále tutlajíc smích, sbírala s podlahy střepy.

Celé tři dny nepromluvil ani dědeček ani babička, byla mezi nimi divná napiatost. Ona snad se hněvala, on pak se ostýchal, aby oslovením křivě pochopeným opět jí nepopudil. Bylo však viděti, že v něm není ani známky hněvu, nýbrž jenom litost.

Každé chvíle zvedl k babičce oči, a ty jakoby dojemně pravily:

»Vždyť jsem to tak nemyslil — prosím tě pro všechno, nehněvej se!«

A babička Zahradníčková mluvě zraků jeho rozuměla. Viděla z nich jeho dobráckou lítost, jeho prosby, jeho všecku starou, vetchou, slábnoucí duši. Pozorovala také, jak v posledních dnech vůčihledě schází. Nejedl téměř ničeho, hubl, lesk očí mu pohasínal, a co zvláště bylo pozoruhodno, od onoho vzrušujícího dne neukázal se u Pátků.

A tu stal se div divoucí, babička Zahradníčková povolila. Snad poprvé v životě. Když tak spolu seděli po polednách v teplé kuchyni — tam nyní zdržovali se nejvíce, poněvadž v opičárně dosud netopili a venku s přišlým podzimkem bylo již značně sychravo — když tak spolu, každý u jiného rohu stolu, seděli a dlouho mlčeli, babička Zahradníčková poslala Barču pro něco do městečka.

Pak, když Barča byla za dveřmi, babička se zadívala na svého vadnoucího manžela. Zvedla se a přistoupila k němu. Až sebou trhl, když stála u něho a dotkla se jeho ruky. Měl dojem, jakoby neznámá, zvláštní bytost krom nadání na něho sáhla.

»Starouši,« pravila babička Zahradníčková nad obyčej měkce, »je tak studeno a smutno venku, mohl bys nám trochu zahrát na housle.«

Oči stařík ovy se zaleskly, a vylétl z nich k babičce pohled plný oddané vděčnosti. Pohnut zakýval pan Zahradníček hlavou a šel si pro housle. Ruce se mu třásly, když je ladil, hlava se mu třásla, oči se mu chvěly a zamžívaly, celé vetché tělo tetelilo se jako slabá třtina.

»Jakou mám zahrát?« zeptal se jí tiše, skoro nesměle, když naladil housle.

»Jakou chceš. Co jsi hrával, byly všecky hezké.«

Hrál tedy starou tklivou píseň milostnou, o které věděl, že se jí vždycky líbila.

Babička při tom opět usedla ke stolu a chvilku dívala se před sebe do prázdna. Bývalé rozjaření za té sladké hudby již se nedostavovalo, spíše hlásil se smutek a stísněnost. Do obličeje dralo se jí také nezvyklé pohnutí. Aby je zakryla, babička položila na stůl ruce a sklonila na ně hlavu.

Dědeček hrál a po očku díval se na svou manželku. Najednou se mu zdálo, že již také je tak slabá a malomocná jako on, že již také ji podlomilo pohnutí, jako podlamovalo jej.

Hrdlo se mu sevřelo, ruce lítostivěji se zatřásly, oči se zalily slzami.

Nedokončil své milostné písně, rozechvěn položil housle na stůl a dal se do pláče. Byl již příliš změklý, slzy měl teď stále na krajíčku. Pak jakoby se byl rozpomenul, že nemá babičky znepokojovati, cupal zase do opičárny se vyplakat.

Babička Zahradníčková se zvedla od stolu a přejela si obličej suchou pravicí. Několik vteřin se rozhlížela po kuchyni, jakoby byla na rozpacích, co má činiti. Pak dvakráte vykročila ke dveřím ložnice, ale hned se opět vrátila.

Ale potřetí tam přece vešla. Pan Zahradníček skloněn nad veliké lože manželské, dusil tam v podušce pláč. Položila mu ruku na malou hlavu a pravila na pohled klidně, on však v hlase jejím přece postřehl vnitřní něhu:

»Neplač — bude tě zas bolet hlava.«

Zvedl k ní oči a krče rameny dával jí na srozuměnou, že za ten pláč nemůže, že rozlítostnění přišlo na něho samo.

»Když musím plakat,« řekl, vzlykaje.

»A proč?«

»Když já tě mám tak rád, Lenorko!«

To bylo nejněžnější vyznání lásky, které pan Zahradníček, teď již sedmdesátiletý, učinil své sedmdesátipětileté ženě.

A ona stála nad ním jako u vytržení nad tím, co jí byl právě řekl. Něco utajeného z dávného mládí jakoby se v ní bylo probouzelo.

V síni klaply dveře, zvučný, táhlý zpěv se tam ozval a rozlehl se po celém domě. Mladý pan učitel, znamenitý zpěvák a hudebník, šel si k panu Zahradníčkovi pro některé noty a jsa v dobré míře, již v síni žertem zazpíval známou pohřební písničku, na kterou mu někdo složil veselá slova.

Pan Zahradníček slovům nerozuměl, slyšel jen ten nápěv. Veliké zděšení ho zachvátilo. Rakev ve velikém pokoji, zpěv učitelův, jenž vyprovázel na hřbitov každého nebožtíka, oživlo mu v pohnutém mozku a působilo na něho nepřemožitelnou silou.

Vztahuje po babičce ruku, skácel se na strakatý kobereček vedle postele, mrtvice ho navštívila.

Babičkou zalomcoval vedle lítosti také veliký hněv. Zahrozila vcházejícímu učiteli zaťatou pravicí a volala:

»Vy jste ho zabil, vy jste ho zabil, vy — nezbedníku!«

Ještě téhož večera dědeček Zahradníček čistě ustrojen položen byl do rakve, páchnoucí praženou kávou a kořením, kterou dal před pěti lety udělati pro svoji ženu.

Babička Zahradníčková byla již zase klidna a chladna jako led.

IV.

Třetího dne v dopolední hodinu pana Zahradníčka pochovávali. Vlahé sluneční paprsky pozdního podzimu svítily na černou rakev, na které někdejší jako stříbro bílé a lesklé ozdoby také zatím valně zčernaly. Nosiči mar

pravili, že rakev s nebožtíkem byla lehká jako pírko a že měli dojem, jakoby v ní neodnášeli dědečka, nýbrž babiččiny kuchyňské potřeby, které jim lahodily všemi příjemnými vůněmi.

Babička Zahradníčková obstarala pohřeb sama s Barčou, každou jinou nabízenou pomoc krátce odmítla. Ani dceři a zeťovi nedovolila, aby jí při tom přispěli. Vše dříve dopodrobna vyjednala a smluvila, jak u pana faráře, tak i s nosiči mar a s hrobníkem a zvoníky.

Ačkoli sousedé po venkovském zvyku chtěli dědečka donésti ke hrobu na bedrech svých z pouhé lásky křesťanské, babička Zahradníčková pravila, že se neprosí od nikoho o nic zadarmo, aspoň prý jí ani nebožtíkovi nebude moci nikdo posloužení vyčítat. Každému zaplatí podle zásluhy, ale ošidit při tom se nedá, Pánbůh chraň, to ať nikdo si nemyslí!

Proto když zvoníci chtěli za zvonění dvacet zlatých, hned je odbyla:

»Tedy se nebude zvonit!«

»Ale taková práce se taxiruje jinak, než nádeničina, paní babičko,« namítl starší zvoník.

»Tahat za provaz je jedna práce, jako kopat brambory,« na to vdova a k tomu ostře dodala: »A pak, hodláte-li mluvit s paní babičkou, obraťte se za potok k Lacince.«

Lacinka totiž byla v městečku onou důležitou osobností, která šťastným otcům zvěstovávala příchod novorozeňat: »Tak se podívejte, tatínku, to je veliký kluk,« anebo: »Požehnej Pánbůh, to je hezká holčička!«

Podala pak zvoníkům osm zlatých, a oni návrh její přijali. Věděli, že babička nerozumí žertům a že by bylo marno další smlouvání, a aby nechali pohřeb beze zvonění, toho se neodvážili.

Veliké vyjednávání dělo se však mezi ní a mladším panem učitelem. Tomu po děvečce vzkázala, že si rozhodně nepřeje hudby ani zpěvu, a zejména pan učitel aby ani se neodvážil přijíti na pohřeb. Hněvala se na něho, pokládala ho za příčinu smrti paně Zahradníčkovy.

Pan učitel byl dobrý, měkký člověk a těžce nesl babiččino obvinění a tvrdost. Chtěl jíti k babičce a vysvětliti jí, jak měl pana Zahradníčka ze srdce rád a že si není vědom žádné viny.

Ale ona ho nepustila. Barča několikráte běžela se vzkazem sem i tam, posléze pan učitel poslal neoblomné stařeně psaníčko, ona však mu je neotevřené vrátila. To konečně pana učitele, ač byl vzorem dobroty a mírnosti, také dohřálo. Vyslovil se před Barčou o paní Zahradníčkové, že je baba zatvrzelá a že jak živ neviděl takovou vzdorovitost.

»A mně ostatně v téhle věci nikdo nemá co poroučet. Kdyby neběželo o tak vážnou a smutnou událost, naschvál bych šel a zpíval bych, že by to bylo na čtyři míle slyšet. Ale vyhnu se pohoršení a zazpívám starému příteli doma, však on to taky uslyší v té své opotřebované truhle, a jsem přesvědčen, že ho to bude těšit.«

A skutečně pan učitel zpíval pak pohřební písně od té chvíle až do černého večera a nazejtří, v době pohřbu, všechny je doma zase horlivě opakoval.

Babička Zahradníčková potom osaměla. Měla sice u sebe Barču, ale s tou nikdy nenadělala dlouhých řečí. Ačkoli děvečka u ní sloužila již hezkou řadu let, přece k ní nepřilnula s onou důvěrností, která často osoby služebné povyšuje na přátele a členy rodiny.

Hned po pohřbu přišel sice zeť Janovský se ženou i dětmi a zval babičku, aby se k nim přestěhovala, bude-li jí v domku jejím smutno.

Avšak nepochodil, ač to mínil upřímně. Ještě prý si sama dovede hospodařit v domku, není prý dosud tak stará, aby musil na ni někdo pořád dohlížet. A kdo dovede pracovat, tomu věru, třebas byl sám, nikdy není smutno.

Opravdu doma si počínala, jakoby měla ruce plné práce. Pořáde něco kutila buď v pokoji, v opičárně, v kuchyni, na dvorku nebo na půdě. Každé maličkosti věnovala největší pozornost, v celém domě vše se musilo svítiti čistotou jako zrcadlo.

Na pohled se tvářila, jakoby jí úmrtí dědečkovo tuze nedojímalo. Kdokoliv o něm začal řeč, tomu odpovídala krátce a hnedle obrátila hovor na jinou věc. Ale když byla doma sama, často chodila ke skříni a vyndavala odtamtud ošetřované části dědečkova oděvu. Měla tam uschovánu také ještě hedvábnou vestu s pěknými knoflíčky, kterou se pyšnil o svatbě. Kladla ji pak na vystlanou postel nebo na stůl, vedle ní dědečkův sváteční černý kabát a klobouk, pak švihačkou hůl s kostěnou rukojetí vedle toho.

Načechrávala vestu i kabát tak, aby vzbuzovaly pod sebou dojem slabých údů páně Zahradníčkových, někdy k tomu také upravovala černý hedvábný šátek na krk a vyžehlenou náprsenku.

Pak stála nad tím vším dlouhou chvíli a hluboce se zamýšlela. Sny z dávných dob, sny tajené, nepřiznané a nevyplněné táhly jí hlavou a potlačovaly vzpomínku na stáří, blížící se již osmdesátce. A byly to zajisté sny příjemné, snad sladké a nanejvýše důvěrné, neboť se při nich usmívala způsobem

který jenom zřídka kdy bylo vídati na jejích úzkých rtech.

Někdy také vyňala ze skříně housle, zbožně je položila vedle vesty i kabátu, a tenké prsty dotýkaly se rozladěných strun. Píseň z daleké minulosti zaznívala jí ze zmatených zvuků a vypravovala jí o lásce a štěstí, které kdysi kráčelo mimo ni, ale ona nechtěla, aby se zastavilo.

Jakkoli babička Zahradníčková všemožně tajila tyto něžné vzpomínkové projevy, přece časem o ní se rozneslo, že se modlí k dědečkovu starému kabátu a že při tom drnká na housle. Mládež podvečer chodívala podle jejích oken a napodobujíc drnkání, vzněcovala v ní prudkou zlost. Pro rozmanitost děti a výrostci také někdy posměšně odříkávali modlitbu:

»Dědečkův kabáte, strážce můj,
mne, křiklavou bábu, tady opatruj —«

Opravdu, jak to babička Zahradníčková zaslechla, dala se do křiku a vyběhla na posměváky. Pokaždé měla něco v ruce, buď koště, kopistku anebo aspoň polínko. Ale bujná mládež jí někdy odnesla koště nebo kopistku, jakmile ji za ní hodila, a pak to znamenalo její porážku. Než ona přece na konec vyšla ze všeho vítězně.

Měla u několika občanů neveliké půjčky, stovku, dvě, nanejvýše tři sta. Bylo to ještě z dob dědečkových, a kdežto v oněch letech maloměstští věřitelé půjčovali na dvanáct až na dvacet procent, manželé Zahradníčkovi nepůjčovali dráže než na šest.

»Nikdo nesmí říci, že jsme lichváři,« bylo jejich odpovědí, když sám dlužník nabízel více.

K těm dlužníkům babička Zahradníčková nyní si došla.

»Svět je zlý,« spustila bez úvodu, »za všechno dobré, co jsme kdy s nebožtíkem udělali, sklízíme teď posměch. Budu tedy takovou, jakou mne lidé chtějí mít, půjčka za oplátku. Neudělám ode dneška nikomu ani co by za nehet vlezlo dobrého. Jdu vám těch pár zlatých, co mám u vás, vypovědit. Až se mi přestanete posmívat a nadávat, zase přijďte.«

Nastalo vysvětlování a vyšetřování. V nejedné rodině byl pak notný výprask, a od té doby přestaly také posměšné popěvky a drnkání. Sami sousedé pilně dbali toho, aby rozpustilá mládež babičky Zahradníčkové již neurážela.

K Janovským babička docházela pravidelně jednou za měsíc, stejně často ji navštěvovala dcera a zeť. Děti ovšem doskočily si k ní častěji, ale vždycky jenom na malou chvilku, jim bylo u babičky Zahradníčkové brzy nudno, a stále ještě se jim zdálo, že dojem, jaký kdysi v onom bytě působila rakev, z něho nevymizel.

Babička jich ani k dlouhému pobytu nezdržovala. Zeptala se jich na tatínka i na maminku, napomenula jich, aby nedováděly s uličníky, a pak jim dala něco k snědku, buď ovoce, zázvorku nebo kousek domácího perníku, a nebylo-li toho, obdařila je několika suchými švestkami.

To bylo dětem znamením, že návštěva jest skončena a že mohou zase jíti. Políbily babičce ruku a tiše šly, ale venku si oddychly a veseleji si poskočily, jakoby byly vystoupily z vězení nebo z očistce. Dobře cítily, že babička nemá děti ráda. Ostatně ona toho ani netajila.

»Já mám dětí brzo dost,« říkala, »já je mám ráda jenom na chvilku. Podívat se, jsou-li v pořádku a zdrávy, ale pak už zase s Pánem Bohem, dejte mi pokoj, haranti!«

Divila se lidem, kteří měli několik dětí, a nepochopovala, jak mohou býti v tom hluku a křiku živi a k tomu ještě veselí.

»Kdybych já měla být mezi tím živa, jak jsem ráda na světě, za čtrnáct dní bych byla na prkně,« pravila jednou dceři nabádajíc ji, aby už také ona s tím božím požehnáním přestala. U Janovských měli do té doby tři kloučky a holčičku, a nepodobalo se, že vrána již k nim nechce lítati. To ovšem babičku Zahradníčkovou hodně mrzelo.

Měla o tom svůj zvláštní rozum a často jej za podobných řečí vykládala.

»Dětí by se mělo rodit jenom polovic, ale za to lidé měli by si víc vážit života. Co je to, v rodině je šest, sedm dětí, do desíti let jich umře polovic, ostatní kapou jako padavky, ženy jsou jako umučení. Pokolení je až hanba slabé a k tomu každý čtrnáctiletý kluk už musí kouřit a později začne pít kořalku. Veliká nestřídmost je ve všem na světě, v jídle, v pití i v dětech. Za to sedmdesátka bude mezi lidmi pomalu už vzácností. Kdyby se šetřili, mohli by žít do sta jako za starých časů, než se zahnízdila do lidí nemravnost a opilství.«

»A do kolika budete žít vy, babičko, když jste tak rozumná a střídmá?« tázal se jí řezník Vopálka, když v jeho krámě kdysi takto mravokárně kázala.

»To víte, že nejmíň do sta, a nebude-li mne tu nic zlobit, třebas do sto dvaceti. Já mám zdravý kořen, svou nemoc jsem si už odbyla, a co se živobytí týče, celé městečko by mohlo ke mně chodit do školy. Toť se ví, vy se smějete, to by nebylo pro vás, protože by potom hubli řezníci a nadobro by poscípaly trafiky a hospody.«

Sama byla skutečně vzorem střídmosti a pořádku. Jídala ovšem čtyřikráte za den, ale

vždycky zcela málo, jenom jako vrabec, tvrdila o ní Barča. Ráno hrneček kávy a ždíbec chleba, o polednách půl talířku polévky, potom jednou do úst masa a malý zákusek, o svačině opět svou kávu, ale večeře skládala se již jen z jablka, několika švestek, plátku chleba s medem, dvou bramborů nebo topinky.

Řídila se při tom přiměřeností roční doby. Brambory a topinky jídala za studené zimy, kdežto chleba s medem nebo jablka a švestky v čase, kdy bylo medu a dobrého ovoce dostatek.

Při tom babičku Zahradníčkovou, ač pomalu již i vdovství její utíkalo, ani nenapadlo, že stárne, že není již statnou ženou, nýbrž stařenou. Pojmenování »babičko« sice již přivykla, ale nejednou se rozpomínala, že přece jenom je to nehezké a pro ni docela nepřípadné jméno.

Cítila v sobě ještě dosti životní síly a svěžesti, myšlenky její ustavičně se zaměstnávaly úvahami, co bude, až dorostou dceřiny děti, až se ožení a vdají a budou míti opět rodiny — vůbec měla starost o to, co bude za dvacet, za třicet, snad i za padesát let, jakoby na její bedra čekala ještě tíha budoucí poloviny století.

Když jí bylo osmdesát let, dala na zahrádce vysázeti několik nových stromků a těšila se, až bude trhati a užívati jejich ovoce. Snad to ukazovalo její sobectví, ale ona při tom sázení skutečně nemyslila na nikoho jiného nežli na sebe. Tím méně pomýšlela na vetché stáří nebo dokonce na smrt. Kdežpak umřít, když se jí teď žilo tak klidně a spokojeně, když i ten ukrývaný zármutek po nebožtíku Zahradníčkovi přestal v srdci jejím boleti!

Jednou po jaru z čista jasna překvapila stavitele Janovského otázkou:

»Pane zeťáku, co pak by stálo, kdybych dala ten svůj domek přestavět?«

Zeť jí dobře nerozuměl.

»Jak to, přestavět, maminko? Co byste na něm chtěla přestavět?«

»Aby to bylo onačejší. Je to nízké, v zimě tam bývá studeno a vlhko. A pak, abych vám řekla, pane zeťáku, mne tam odjakživa mrzela ta opičárna. Je tam pořád šero jako v pytli, a kdykoli tam vejdu, vždycky se mi zdá, jakoby na mne z některého kouta koukala skrčená opice.«

Zeť jí slíbil, že jí tedy udělá podrobný rozpočet, ale pak o tom mlčel, domnívaje se, že babička již také na svoji přestavbu zapomněla.

Ale ona za měsíc uhodila na jeho svědomí.

»Tak co, pane zeťáku, už jste mi vypočítal tu stavbu?«

»Dosud ne, maminko, měl jsem tuze práce,« vymlouval se, »ale teď už se dám do toho.«

»Nemusíte pospíchat,« odvětila mu babička špičatě, »já už jsem si to vypočítala sama.«

»Copak jste to dovedla?«

»A copak je to nějaké umění? Když nebožtík dělával rozpočty, počítávala jsem s ním a nikdy jsem se nezmýlila ani o cihlu. Tomu já pořád dobře rozumím, pane zeťáku, nebojte se. A abych vám řekla, pane zeťáku, tu přestavbu bych chtěla pořídit za půl páté stovky. Já vím, co vy si myslíte — kampak by se chtěla ještě se stavbou hrabat taková stará bába! Proto se vám nechtělo do rozpočtu, ale mýlíte se, já chci být ještě hodně dlouho živa.«

Janovskému nezbývalo, než aby se dal do rozpočtu, a přesvědčil se, že počítala docela dobře. Již nic nevymlouval ani neprotahoval, jako dobrý člověk snažil se vyhověti jí jako každému jinému zákazníkovi, na kterém si zakládal a kterého chtěl všemožně uspokojiti.

Opravdu činil již s babičkou přípravy k přestavbě, za krátko měli přijít zednici, a babička skládala s Barčou věci, aby se na čas stavby z domku vystěhovala. K Janovským nechtěla, tam prý je plný dům dětí, neměla by tam pokoje a také by byla od stavby příliš vzdálena.

Ačkoli zeť vzal si všecku práci na starost, přece jen chtěla si dohlížeti na stavbu, aby vše bylo vykonáno po jejím přání a důkladně.

Avšak jednou ráno poslala Barču pro Janovského, aby se u ní zastavil, než odejde na vzdálenou stavbu.

Zeť našel ji sklíčenou a zestárlou, jakoby jí přibylo nejméně deset let.

»Co je vám, maminko?« ptal se jí starostlivě.

»Zatím necháme stavby, pane zeťáku, už jsem si to přes noc rozmyslila.«

»A proč?«

»Mně se zdá, že to už nestojí za to. Už na mne asi taky přicházejí stará léta.«

»Z čeho to soudíte?«

»Už je to tu, pane zeťáku, už je to tu — koukejte, už mi začínají vypadávat zuby.«

Ukázala stavitelovi dosud zdravý chrup, v němž začernaly se dvě zrádné mezery.

A dvě malé slzy zaleskly se v jejích šedých očích.

(Pokračování.)

FELIX TÉVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.
(Pokračování.)

oba večeře minula u Zemínů jak obyčejně. Otec rodiny trůnil při ní na staré pohovce, pod obrazy rodičů své ženy, dřívějších majitelů starého domu. Paní Zemínová tetelila se na skromném místě blíže dveří kuchyňských. Syn Božetěch seděl naproti otci, dcera Bohumila naproti matce. Místo druhé dcery Vlastimily zůstávalo prázdným u rodinného stolu i v paměti otcově. Vlastimila provdala se za obchodníka, mívajícího dříve sklad v Zemínově domě. Stala se kramářkou. Otec Zemín jí toho nikdy neodpustil. Byl synem panského správce, matka dcerou slavného veršotepce z dob probuzení. Deska olepená zlatými literami, hlásajícími den narození i den úmrtí tohoto slavného muže, krášlila průčelí starého domu, v němž od dob probuzení vše spalo v nezměněném pořádku. Revident Zemín nedovolil v domě změn. Proto ještě tohoto dne, jako před šedesáti lety, šplounala voda na malém dvoře do sezelenalé kašny — Zemín nedovolil vodovodů do pater. Schody byly temné, na chodbách bílé skříně, v nichž se kdysi nalézaly výtečníkovy papíry, sežloutlé jako vosk. V pokojích prostranných a světlých tisknul se k stěnám skromňoučký nábytek na vykročených tenkých nožkách. Staré skříně šeptávaly tajemně při otevírání svých dveří, židle s opěradly otočenými do tvarů lyr, vzdychly žalostně, kdykoli se na ně někdo méně šetrně usadil. Empirové, kdysi zelené věnečky, tvořící vzorek opon a dvou pohovek, zapadaly do stínu zčernalosti, jejž mezi jejich tkanivo vetkal čas. Několik krásně zhnědlých ocelorytin a dvě malby nad pohovkou, představující výtečníka a jeho choť, doplňovaly okrasu stěn. Na jednom z těchto obrazů dovolil pan revident udělati změnu. Nebožka jeho tchyně mívala druhdy nad nízkým živůtkem hluboce obnaženou hruď, zdobenou goliérou velkých perel. Když děti povyrůstaly, dal Zemín, necudnou nahotu zarůžovělé pleti přikrýti vlnkami hedvábného šatu, jejž s dobrou vůlí, ale malým uměním přimaloval najatý malíř pokojů.

Perly ověšující hruď zmizely touto opravou, a to nejen s krku pramáti, nýbrž i ze skříně paní Zemínové. Byly obětovány rychle za sebou následujícím vstupům Vlastimily, Spytihněva, Bohumily, Svatopluka. Prokopa i Václava, kteříž se pravidelně v ročních mezerách za sebou objevili na povrchu této zeměkoule.

Spytihněv, Svatopluk, Prokop a Václav nedočkali se školních let, ale o nějakou dobu později přibyl k žijícím Božetěch, jemuž bylo konečně popřáno zůstati nejmladším rodiny. Revident Zemín si nemálo na to domýšlel, že sáhala odvaha jeho tak daleko, vyzdobiti existence svých dětí těmito vlasteneckými jmény. Započal úřednickou dráhu v krutých dobách absolutismu Bachova a nedal si ani mnohem později vymluviti, že pozvolný jeho postup v úřadě zaviňuje národnostní nevraživost, ukazující na jeho přepjaté vlastenčení, které se však nejevilo nijakým jiným způsobem nežli okřtěním jeho nemluvňat.

Po večeři dočítával pan revident noviny, dokončuje v nich svou ranní i polední četbu. V pokoji bylo naprosté ticho, otec nesměl býti ze studia novin slovem vytrhován. Božetěch prohlížel listy otcem odložené, Bohumila skláněla se nad šitím, paní Zemínová sklízejíc se stolu, vynášela do kuchyně nádobí. Pojednou odložil Zemín noviny a přidržel si rukou tvář; jeho vodnatě modré, kulovité, vystouplé oči počínaly zlověstně stopovati tiché, slepičí krůčky manželské polovice.

»Tak, tak, dobře, jen nechávej dvéře otevřeny, aby byl ještě větší průvan. Děláš to snad schválně, aby mi zase začlo loupat v uchu? A už také loupe — proklatá ženská, už to loupe!«

»Vždyť je kuchyně vytopena,« dovolil si podotknouti Božetěch. Ale otec jej okřikl, aby nemluvil, až bude otázán; pak bouchl do stolu, což bylo jako dělovou ranou před započetím kázání. Láteřil s jakousi radostnou zlomyslností, jakoby zlými slovy, jimiž pohazoval své okolí, se mu ulehčovalo v nitru. Rozdrážděnost vzniklá při sčítání dlouhých sloupců cifer v úřadě, nějaká méně příjemná poznámka představených, na níž musel mlčeti v úřední subordinaci, kterou nikdy neporušil, bývala někdy příčinou nakvašenosti, hledající průplavu ve zlých slovech. Příčina k nim vždy se nalezla, otevřené dvéře, nedomýkavé okno, některé méně podařené jídlo, nesprávně zašité trhliny ubrousku, puklina na kterémsi ze starých talířů, vše zavdávalo vhodnou příležitost k průkazu manželské i otcovské autority. Paní Zemínová, malá staruška s kulaťoučkou tvářkou, vyhlížející plaše do světa mezi dvěma záclonkami ještě hustých, ale již zbělelých

šejtlí, ulekla se při bouchnutí manželovy pěstě tak ochotně, jako se lekávala již před čtyřiceti lety, kdy po uplynulé době líbánků počínal pan manžel objevovati pravou podstatu své povahy.

»Jen se nezlob tatínku, vím, že jsem chybila, a ba že jsem hloupá — hloupá jsem, hloupá; ale jen se nezlob tatínku, mohlo by to uškoditi tvému zdraví.« Takové a podobné bývaly věty, jimiž hleděla uchlácholiti manžela. Ale nezůstávala při nich klidnou. Jako malá, ulekaná myška, po které kocour tlapkou se rozejel, pobíhala pokojem, hledíc rychle opraviti zanedbané. Leccos jí při tom vypadlo z rukou, zacuchala ještě více uzel, jejž chtěla rozplésti, převrhla slánku, rozbila sklenici, stávala se obětí přestrašené pohyblivosti a pak se jí v šedých odříkavých očích objevily slzy. V takových chvílích balil Božetěch pěsti a přimykal křečovitě rty, vida k sobě upjaty prosebné oči matčiny. Bohumila sklonila se hluboce nad šitím a vlna studu zbarvila jí líce.

Nenalézaje v naprostém mlčení svého okolí potravy k dalšímu pokračování ve svých vývodech, ustal pan revident konečně láteřiti. Večerní zábava s otcem rodiny skončila zavazováním šátku na loupající ucho. Paní Zemínová doprovodila manžela do spacího pokoje, ale po chvíli vrátila se k dětem se stydlivým úsměvem na tváři, s několika jablky, jež jedno po druhém na stůl kladla.

»Dám vám je na kamna, aby se vám pěkně opekla,« prohodila chlácholivě.

»To byl zase pěkný večer, ubohá maminečko!« Božetěch objal matku a hladil jí prošedlé vlasy.

»Už o tom nemluvme,« odvětila paní Zemínová chvatně, »už je to zase odbyto. Vždyť on měl tatíček pravdu, já chybila!«

Ozvalo se klepání na dveře. Hlavsa vstoupil. Paní Zemínová vítala hosta se starosvětskou radostností. Hlavsovi spadla se rtů omluva pro pozdní příchod. Přívětivé dotazy paní Zemínové po stavu jeho zdraví, po vynacházení se všech jeho venkovských příbuzných, nebyly by měly konce — ale hlas volajícího manžela, vnikající k ní žalostně přes dva pokoje, přiměl ji k tomu, aby se s hostem rozloučila.

Odcházela. »Božetěch tu s vámi zůstane,« řekla ve dveřích. »Nebylo by slušno, aby mladé děvče zůstalo samotné s takovým nebezpečným panem básníkem,« pohrozila prstem a učinila malou poklonku, jakoby jí samotné bylo teprve dvacet let. Bohumila zrudla ve tváři; bylo jí už přes třicet, ale od obou rodičů byla chována jakoby teprve škole odrostla.

Hlavsa odhodil plášť, usedl na židli s lyrou a otočil své rámě kolem lyry židle sousedící. »Vskutku, zde u vás je nesmírně útulno; bývá mi tu vždy, jakobych slyšel kročeje zvěčnělého děda vašeho — vzduch jakoby tu byl zvlněn dechem let dávno minulých,« prohodil host.

»Ano, pane professore,« zasmál se ostře Božetěch. »Vane tu k udušení starý vzduch, jakoby tu nebylo po třicet let provětráno. — Ale nám mladým se v tom starém vzduchu špatně dýchá.«

»Hm.« Hlavsa pochopil, že Božetěch mluví obrazně, že se za jeho slovy skrývá osobní nespokojenost, nechtěl však přiměti mladého muže k dalším důvěrnostem. Právě tak jak sám byl uzavřen, nemiloval osobních důvěrností jiných.

»Nu, a co dělá vaše krásné písemnictví?« otázal se s blahosklonným úsměvem.

Na Božetěchově tváři se cosi zvlnilo.

»Spí, pane professore.«

»Měl byste se pokusiti, jak jsem vám již radil, o zveršování svých počtů do tvarů lyrických. — I já jsem počal lyrikou!«

»Nejsem lyrikem, pane professore. Doba je bojovná, není času k lyrickému cvrlikání.«

Hlavsa mlaskl jaksi odmítavě, čelo se mu zvlnilo vráskami netrpělivosti. Božetěch přinesl mu před nedávnou dobou k posouzení objemný svazek papírů, svůj první opus, truchlohru o šesti dějstvích a dvaceti obrazích. Hlavsa přečetl titulní list a vrátil Božetěchovi práci nečtenou, poukazuje k tomu, že nebude schopna života, poněvadž je forma dramatická nejtíže spracovatelná.

Božetěch bránil se tím, že to silné vření, které v nitru svém cítí, potřebuje široký rámec k vyvření. Nepochodil. Nemohl zapomenouti, nemohl odpustiti onen odmítavý, výsostný pohyb, kterým Hlavsa odhodil jeho první drama, ono horoucně milované, v bolestech zplozené první dítko jeho musy.

Když se Hlavsa obrátil řečí k Bohumile, vytratil se Božetěch rychle z pokoje.

»Přišel jsem vlastně, abych vám poděkoval za opis poslední své práce. I knihu se zlatou ořízkou jste na mou práci věnovala — věru, ani nevím, jakým způsobem bych se vám mohl zavděčiti za tuto laskavost.«

Bohumiliny oči zazářily. Měla velké, šedé, podivně světélkující oči, oči téměř příliš nádherné k nepatrné tváři, k postavě upjaté v neladný šat ze šedého mohéru. Usednuvši proti Hlavsovi nepustila práci z klína, jakoby se bojácně držela kusu bílého plátna, do něhož zabodávala jehlu jen tak z rozpačitosti. »Jsem ráda, že jste byl spokojen,« vydechla lehce zpěvavým hlasem; bezvědomý úsměv, trhající její tváří, svědčil o zmatku, ve kterém se nalézala.

Opisovala v tichých nočních hodinách jeho zkomolené rukopisy. Malá lampa pod zeleným stínidlem vrhala okruh světla jen na bílý papír,

na nějž kladla pečlivě kreslená písmena. Prostor pokoje, všechny předměty v něm zapadaly za stínítkem do bezedna šedého, zazelenalého stínu. — Vpíjela se do každého opisovaného slova, a nemohla-li prozkoumati smysl některé věty, vídala v té naprosté odloučenosti nočního mlčení před sebou vystupovati pisatelovu tvář. Hovořívala takto s panem básníkem pronášejíc polohlasně věty, na něž si domýšlela odpovědi. Přišel-li a měla-li s ním skutečně mluviti, přecházela ji odvaha. Byl-li přítomen, zdál se jí tak vzdálený, tak ohromně povýšený, tak jako z vyšší planety sestouplý. V přísně uzavřeném domě otcovském měla málo příležitosti mluviti s muži. Vysloviti před některým z nich své myšlenky nepokrytě, bylo by nejvyšší nepřístojností, vybavující se z mezí rodinných pojmů o dovoleném a slušícím se.

»Přicházím právě ze společnosti u paní presidentové, předčítal jsem tam svou práci; ani jsem nedoufal, že se bude líbiti dámám, zvláště mladým,« řekl Hlavsa. Záře v očích slečny Bohumily pohasla. Oči staly se pojednou bezbarvě šedé a dívaly se do prázdna.

Hlavsa si toho povšiml dnes poprvé. Nevhodná otázka kteréhosi přítele nedávno mu položená, zašramotila mu nelibě mozkem. Přítel tázal se ho, myslí-li na spojení s dcerou pana revidenta, jehož dům někdy navštěvoval.

Zahleděl se na Bohumiliny poněkud spracované ruce, jejichž hnědost se nelibě odlišovala od bělostnosti plátna, na němž spočívaly, a nechápal, jak mohla příteli napadnouti podobná myšlenka. Slečna Bohumila byla mu dosud hodným, starším děvčetem, jež z úcty k jeho geniu opisuje jeho práce. Nepřipadlo mu dívati se na ni s jiného hlediska. Tohoto dne přišla mu poprvé myšlenka, že by toto jiné hledisko mohla zaujmouti ona i její rodina. A pak si uvědomil, že je jeho povinností upozorniti ji nějak šetrně na to, že pro ni nekvetou růže v jeho zahradách. Samota, ve které se náhodou octli, dávala mu k tomu příležitost, ale šetrný způsob, kterým ji chtěl zasaditi tuto ránu, neležel na snadě.

Slečnu Bohumilu ani nezaráželo dlouhé jeho mlčení. To, o čem spolu mluvívali, nevybavovalo se nikdy z mezí nejpřesnější obřadnosti. Nevyslovené hrálo u ní daleko větší úlohu nežli vyslovené. Kolikerým tajemným způsobem obtáčela každé z jeho slov. Každé, třeba sebe nepatrnější, bylo jí východiskem do krajin domyslů, tuch a pocitů. Každé dávalo příležitost k přemýšlení. Vědomí, že on dochází do kruhu skvělých, krásně oděných, jemně vzdělaných mladých dam, bylo jí však nad jiné trapným.

S bolestně stísněným srdcem čekala, že si kteréhosi dne zvolí nejskvělejší, nejkrásnější, nejlepší, za družku svých dnů. Pak bude snům jejím zakázáno hledati cestu k němu, k muži, spojenému s jinou nezvratnou páskou vížící svátosti.

Spokojené, jakoby v dálce zanikající bublání, táhle zpívající hvízdy jako píšťaly ve vzdáleném rákosí, ozvaly se od kamen. Jablka se pekla, počínala již oddechovati skromnou, sílící vůní.

»Tohle mne upomíná na domov!« řekl Hlavsa radostně. Oh domov — Na podzim jsme pekli zemčata na polích — malé ohníčky pod dlouhými ohony bílých dýmů, svítily do podzimních večerů. A v zimě dávali jsme na pec jablka. Silná tato vůně, toť vůně vzpomínek. Ó, vidím tváře sklánějící se k sobě v důvěrných podvečerních hovorech — tváře osvětlené září rodinného krbu — tváře lidí dávno odešlých. — Tahle vůně, slečno Bohumilo, ta mi značí kouzlo rodinného krbu — Je to vůně vzpomínek, probouzí i vzpomínku na minulá jara, kdy jabloně kvetly.«

Probudil se v něm lyrik, ale pojednou se zalekl uvědomiv si, že mluví o září rodinného krbu, což se nalézá na opáčném pólu toho, co jí chtěl říci.

Bohumila mlčela, nechtíc se vyrušiti z melodií, jež nad jeho slovy zpívaly.

»I vy si na něco vzpomínáte, slečno Bohumilo.«

»Já?« Rudá záplava přelila jí tvář a jehla v jejích rukou pichala chvatněji, úplně bezúčelně do plátna. »Nemám nač vzpomínati, Bože, u nás — na co bych měla vzpomínati, nic nového se nepřihodilo již od dlouhých let.«

»Tak« — nevěděl, co na to říci. »Nečtete někdy? — V knihách vězní se světy.« Mávl rukou k zasklenné skříni, v níž v šedých, plátěných vazbách spaly knihy jejího děda.

»Už jsem je dávno přečetla. Někdy večer čítám, když už všichni spí. Tatíček nesmí mne zastihnouti s knihou v ruce, nedovolí, abych zahálela. Ach, Bože, kdež pak by dovolil!«

»Ani to ne!« Hlavsovi se zdálo, že jablka nyní potlačeně bolestně šeptají: »Pustý život, prázdný život, život šedivý.«

»Přinesl bych vám některý ze spisů Chateaubrianda. Ale je to autor francouzský.«

»Znám francouzsky číst i psát, naučila jsem se v klášteře, i zkoušku jsem dělala.« Vzpomněla doby, kdy by ráda byla vyučovala mladá děvčátka, taková v polodlouhých sukénkách, s očekávavýma očima. Taková, jež si myslí, že se jim Bůh ví co zajímavého v životě přihodí. Byla by dávanými hodinami také ráda něco přivydělala ke skrovným příjmům

rodinným. Ale otec nedovolil. Nalézal pod důstojností svého domu, aby si dcera přivydělávala. Samostatný výdělek ženský pokládal za nebezpečné novotářství, jímž se znesvěcuje nedotknutelnost tichých stěn domácnosti, i práva neochvějné vůle muže a otce, živitele rodiny.

»Přinesu vám některou knihu Chateaubriandovu, slečno Bohumilo.«

»Ó, děkuji, jste tak laskavý.« Oči její zazářily a on si vzpomněl, že se velmi vzdaluje prvotného svého záměru.

»Působí mi potěšení, mohu-li zapůjčovati své knihy dámám. Mám tím způsobem příležitost býti skromným nástrojem ve službách velké věci, slečno Bohumilo.«

»Jaké to věci, pane professore?«

»V té, dopomáhati k zušlechtění spanilomyslných duší našich vlasteneckých dívek. Jsouť tyto velice důležitou součástí ve vývinu národního života našeho.«

Vzhlédla chvatně, plaše a úzkostně. Neporozuměla dosahu slov jeho. V mysli vyplula jí již zase domýšleně krásná tvář té, kterou jednou vyvolí.

»Vidíte, je nutno, abych to jednou před vámi vyslovil. Vytknul jsem si za účel života pracovati ze všech sil svých k povznesení našeho národního života. Všechnu svou mysl věnuji pouze tomu. Cítím se povolaným k této činnosti, ne jen jako básník, ale také jako učitel, což má býti jedno a totéž. A proto,« trhl poněkud pravým ramenem a rty jeho se zkřivily pod hustým knírem. »A proto mi nelze zakotviti v životě nějakým obyčejným způsobem — nelze mi, skutečně nelze, slečno Bohumilo. — Již dávno mi bylo nabízeno professorské místo na venkově, ale nechci opustiti Prahu, středisko duševního života našeho. A tak se zde raději uskrovňuji. Ovšem, kdybych na to pomýšlel upoutati osud jiné bytosti ke svému, bylo by nutno hledati opory pevného postavení. Ale musím vám říci, že na cosi podobného nepomýšlím. Už mi bílé nitky, toto tklivé ojínění podzimu, prokvétají vlas.« Projel prsty svou dosud hustou, nad čelem se kadeřící kštici. »A právě proto si pravím: Kdo chce sloužiti jedné královně, služ jí dokonale, a královnou mého srdce i mé hlavy je má musa.«

Oddechl si v úlevě, že je choulostivá věta konečně vyslovena.

»Chcete tím říci, že se jako — — — — že se jako nebudete ženiti?« otázala se Bohumila tichounce zabodnuvši oči úporně do bílého plátna na svém klíně.

»Ano, slečno Bohumilo, nepomýšlím na stav manželský.«

Povstala rychle, plátno zašustilo, jak spadlo s jejího klína. Oči její zazářily zvláštním bleskotáním nad růměncem jejích tváří. Překvapení bylo příliš náhlé, nemohla zůstati klidně seděti.

Nikdy jí nepřešla neskromná myšlenka, že by se mohla státi jeho ženou, a našeptávaly-li jí něco podobného nevolané sny noci, zahladila vzešlý z nich dojem v střízlivém světle dnů. Jak by byla ona, nepatrná, mohla pomysliti si na něho tak skvělého! Ale nyní zaproudila ohromná radost jejím nitrem, tíže úzkosti spadla s prsou. To, co jí jediné blažilo, zájmy, kteréž jej směly oblétati, jež putovaly od dojmů, získaných četbou jeho rukopisů, k jeho osobě, jež stydlivě a slastně sotva se dotýkaly jeho čela, jako skromná křídélka malé, nepovšimnuté mušky, ty zájmy jí směly zůstati. Patřil jen své muse, před kterou se kořila, možno-li ještě hloub nežli on. (Pokračování.)

KAR. V. PROKOP:

Usínání.

Noci! Vlasů tvých černé prameny
stáhnu si přes oči, skryji nás oba,
jako jsem činíval s milou, když plameny
duši mou žíhala roznětu doba.

Jest mi, jako mi tehdy bývalo;
duši svou v hlubiny padat jsem cítil,
něco ji objalo, mámivě zpívalo,
svitu jsem nežádal, aby se vznítil.

VÁCLAV ŠTECH:

Hřích paní Hýrové.

Předměstský román. — Illustruje F. X. Naske.

(Dokončení.)

však na konsulátě dopadly poptávky špatně. Konsul byl právě na dovolené a mrzutý úředník strojil se právě zavříti kancelář. U nich se nehlásili žádní cizinci z Prahy — nespadá to v obor jejich působnosti. Je-li libo, na prefektuře budou vědět, co a jak!

»Na prefekturu!« křikl Vlach na kočího, když se byl s Hýrovou a tlumočníkem usadil opět ve voze:

Na prefektuře prohlédli seznamy cizinců a když nebylo nalezeno ani jméno Baumannovo, ani jeho průvodkyně, odkázali je na přístavní policii. Ta má speciální seznamy.

Zde jim vysvětlili, že včera byla s tíží zažehnána stávka nakladačů. Všechna práce kancelářská uvázla, poněvadž bylo nutno obsaditi hlídkami doky. Výkazy cestujících nemohou býti také úplné. Jedná-li se o cestující do Ameriky, možno vzíti v úvahu jenom jedinou loď. »Mendoza« odjíždí zítra ráno o 8. hodině do Buenos Aires. Záznamy o cestujících má ve své kanceláři Compania Transatlantica.

»Via Balbi,« zvolal tlumočník.

»Si, Signore !« souhlasil úředník, propouštěje návštěvu s radostí, že má s krku opět jednu mimořádnou obtíž.

Na Via Balbi měli však již zavřeno. Ale když Vlach naznačil průvodčímu, že nebude litovati peněz za vypátrání sekretáře, u kterého bylo by možno prohlédnouti seznam pasažérů »Mendozy«, nastala sháňka za důležitým úředníkem.

Byla již tma, když ho vypátrali ve vzdálené čtvrti. Když se průvodčí rozhovořil o štědrosti cizinců, vsedl do drožky a vrátil se s nimi do Via Balbi.

Výkaz cestovatelů »Mendozy« měl mnoho nedostatků. Zapsáno bylo jenom jméno majitele průvodních listin. Číslice udávala, kolik osob jede s ním. Jméno Baumannovo nebylo nikde. Cestovatelé provázení pouze jednou osobou, byli nejrůznějších stavů. Jak v této maškarádě poznat uprchlíky! Z Rakouska vůbec bylo málo pasažérů.

Když prohlédli záznamy po druhé a po třetí, uznala Hýrová, že je již marno pátrati zde po stopě. Proto odměnila ochotu úředníkovu tak štědře, že se rozepěl v nejuctivější díkučinění, a opustila kancelář.

Vrátili se do hotelu.

Cestou je upozornil tlumočník, že je možno ráno navštíviti v přístavě loď před odjezdem. Postaví se časně u můstku a budou pátrati mezi příchozími. Již týden minul od posledního odjezdu lodi do Ameriky. Kdo v těchto dnech chce tam přes Janov, musí s »Mendozou«. Má-li i falešný pas, můstkem neproklouzne tomu, kdo to dobře zná.

»Kdy je možno do přístaviště?« optala se Hýrová.

»K lodím, které odjíždějí, již od šesté.«

»Čekejte na nás ve vestibulu hotelu před šestou«, požádala Hýrová průvodčího. Pak mu vtiskla zlatou minci do dlaně.

* * *

Když po večeři dala se Hýrová s Vlachem vyvésti do šestého patra, rozloučila se s ním na chodbě krátkou úmluvou, že ji ráno doprovodí do přístavu.

Pak vběhla do pokojíku a shodila se sebe rychle vrchní šat. Na to přikročila k oknu, jež rychle otevřela.

Nádherný výhled se ji tu ukázal. Obrovský přístav v tmavé noci prozařovaly nespočetné lampy elektrické. Na přečetných lodích kmitala se světla a nad černými stíny jejich komínů, rahen, stožárů a žebříků až k hvězdám čněla vysoká věž.

Na jejím vrcholku zářilo ostré světlo sesilované vydutým zrcadlem. S pravidelností hodinového stroje ošlehlo vždy přístav, třesklo svým jasem do okna k Hýrové, pak přeletělo město plazící se na srázných úbočích k vrcholům posledních výběžků horských, skočilo opět do přístavu — zase k Hýrové —

Nemohla se toho divadla ani nabažit. Maják to koupal v stříbrných pruzích svého zdroje chaos přístavní, zastiňuje na okamžik vždy jas všech ostatních světel. I hvězdy ztrácely na třpytu, když stříbřitý chvost šlehl do jejich dráhy.

Od majáku běžela řada světlušek po nějaké vzdálené zdi. Stále a stále byly menší ty svítilny a za poslední zakmitl se vždy na okamžik ohnivě červený bod. Zajisté na konci zdi dává toto rudé, střídavě se zatmívající

znamení, výstrahu nějakou nočním poutníkům, kteří se zapomněli v čas vrátit s moře.

Bylo to něco zcela nového, úplně neznámého — tento rozhled se šestého patra nad obrovským přístavem. Hýrovou to tak uchvátilo, že zapomněla i na bolest, která ji zbičovala v Praze, zahnala k zoufalému stopování uprchlíků, nedala jí spát — téměř ani jíst — skradla jí růměnec s liček, vryla první vrásky do čela, strhala pláčem oči — —

Ale po nějaké chvíli poznala, že je to vše tak jednoduché, co ji při pohledu s okna na poprvé uchvátilo. Maják pracuje stejnoměrně jako kývadlo u hodin, světlo běha jak stroj káže. To ostře zářivé, až oslepující na věži — i ten krvavý bod tam na konci hradby, která běží mořem k černé dálce. Za ním — slyš! — ozývá se opět něco pravidelného. Když pod okny nehrčí vozy, nelomozí signály uliční dráhy, ztichne na chvíli křik veselých lidí před krčmami, je slyšet, jak se opírá moře o břeh. Jako by dýchalo v těžké horečce. V intervalech houkne do nočního ticha — tak jako by těžce nabíralo, odmlčí se na několik okamžiků — a zase se ozve mocným hlasem.

Ale i to po chvíli přestalo Hýrovou zajímat. Když zjistila, že je to vše pravidelný hovor vlnícího se oceánu, ovšednělo jí to jako maják, světla v přístavu i červená bludička na nejzazším konci přístavního chaosu.

Kde je Baumann? Kde Juli?

Tisíckráte byla již vyslovila tuto otázku a vždy ji vrátila nezodpovědnou své bolesti. Ubita, zničena, vysílena utekla s touto hroznou poptávkou až tam, kde je konec pevniny. Octla se na místě, kde je mez lidských kročejů. Ale na celé té dlouhé pouti černými průkopy v úžlabinách hor s ledovým temenem, na pobřežích modrých řek, hájů olivových, shluky neznámých lidí — nikdo nepověděl, nikdo nenaznačil, kde jsou, kde mohou býti ti dva ji nejbližší a nejdražší, kteří nejdrzeji bodli do jejího srdce.

Hýrová zaškala při myšlénce, že je konec jejím snům, že by mohla býti na světě nejšťastnější ženou — počala si v zoufalém hoři rváti vlasy, padla na zem proklínajíc všecko pod sluncem. Klnula svému zrození, svému životu — konečně i svému jedinému dítěti...

* * *

Teprve úderem sedmé hodiny dovolila přístavní stráž přístup k mostu, u něhož kotvila vyleštěná »Mendoza«.

S hráze přeplněné zbožím vedl srázný můstek na palubu. U něho stála policejní stráž, úředníci celní, dozorci plavební společnosti. Ti prohlíželi jízdní lístky pasažerů, jichž řady postupem času stále houstly.

U můstku stála Hýrová majíc obličej v závoji. Při ní dlel Vlach a ochotný průvodčí z hotelu.

Přehlídka byla stále bez úspěchu.

Pasažéři putovali kolem nich jako na procesí. V žádném z nich nebyl zakuklen Baumann a ani dcera Hýrové.

Již odbily tři čtvrti na přístavních hodinách, již odzvonili na »Mendoze« po druhé — cestující již řídli. Jenom tu a tam klopýtal přes řetězy opozdilec nějaký k můstku, vykazoval se rychle papíry a pak těžce oddychuje putoval na loď.

Udeřila osmá na hodinách. Současně s ní zazněl zvonec na »Mendoze«, nějaké povely se ozvaly — za okamžik počali odsunovati můstek na hráz.

Zaskřípěly těžké řetězy. To zvedali kotvy. Pišťala křikla do strání kolem Janova — u zábradlí stísnili se pasažéři, šátky mávajíce, volajíce poslední pozdravy přátelům na molu shromážděným.

Pod zádí »Mendozy« počala vříti voda. Lodní šroub se roztočil — obrovská loď se hnula.

Ustrnule dívala se na palubu Hýrová.

Náhle křikla bolestně: »Tam jsou!«

Vlach se podíval, kam mířila ruka Hýrové, a opravdu poznal Baumanna i Julinku.

Ale loď již byla v pohybu.

»Zastavte! Zadržte je!« křikla Hýrová a klestila si cestu zástupem diváků.

»Jistě na lodi přenocovali!« zvolal tlumočník, spěchaje za Vlachem, který sotva stačil Hýrové.

Hýrová zatřásla rameny policejního úředníka, volajíc na něho česky — německy, aby kázal lodi zastaviti.

Ten pokrčil rameny. Pochopil, oč se jedná, ale naznačil, že je to nemožno.

Baumann na lodi volně se vzdalující smekl. Zamával kloboukem — Julinka zavlála šátečkem.

Hýrová žalostně zalomila rukama a křikla jako na nejhroznějším mučidle. Pak se otočila k Vlachovi a zvolala: »Bez něho nechci žít. S Bohem! Nemám tu čeho více pohledávat!«

Než Vlach po ní mohl sáhnouti, skočila ke kraji mola a vrhla se před očima Baumannovýma a svého dítěte střemhlav do kalných vod, jež byl právě rozvlnil šroub »Mendozy« . . .

PEDRO A. DE ALARCÓN:

Kéž jsem nezvěděl, že láska
ke mně srdce tvoje souží —
Kdo je slep od narození
ten po slunci nezatouží.

A. P.

ŠEDIVÝ VŮZ.

Pražská silhouetta.

Neříká se mu »šedivý« proto snad, že sestárnul a stal se zralým pro jubileum.

Šedivý vůz sice vypadá, jakoby poházen byl stříbrem, o které, jak známo, nikdo nestojí, ale proto Šedivý vůz není žádným šedivým starcem, kmetem šedivým mezi vozy. Jesti to naopak téměř mladík, vozí mládě, nemluvně vozové.

Kde se narodil a kdy náš Šedivý vůz, bude nepochybně zapsáno v příslušných matrikách, rovněž asi jméno původce jeho existence, tedy jaksi otce, svědomitý badatel tam nalezne.

Jak se zdá, je to některý z obecních starších král. hlav. města Prahy, v jehož hlavě se vůz náš zrodil; paternitu však na se vzala obec, jakožto morální bytost.

Vůz nevyskočil ovšem jen tak jako Pallas Athéna z hlavy Diovy hned s celým zbrojem, to tak rychle u úřadů nejde, jako v bájeslovi. Patrně asi náš vůz, objeviv se v podobě návrhu kdesi za zeleným stolem, musil dříve projeti všemi předepsanými kancelářskými cestami, nežli se jednoho krásného dne letního objevil na kolejích elektrické dráhy u Národního divadla.

Odtud pak vyjížděl pravidelně každou hodinu, rovnou, bez přesedání, do Královské Obory.

Arci jen v neděli odpoledne, neboť tento miláček Štěstěny zcela převráceně, než jako my obyčejní smrtelníci po příkladu Boha Stvořitele činiti musíme, pracuje z nařízení magistrátu pouze každého sedmého dne, kdežto šest dní ostatních v svatém pokoji blaženě odpočívá v tramwayovém remízu. A to ještě pracuje Šedivý vůz jedině za léta; na zimu ukládá se k utěšenému spánku zimnímu, kterýžto pěkný obyčej, panující až dosud u mnohých rozumných tvorů božích, člověk nerozumný zanedbal a teď promlčením práva k němu nadobro a také už — dle výroku předních odborníků a vynikajících právnických kapacit — na vždy ztratil. — —

Osvětlení Národního divadla a slavobrány u mostu. Fot. Fr. Stoklasa. 2355

Nastává nám tedy konečně zas právě doba, kdy Šedivý vůz zahájí svoji činnost pravidelnými výlety do Stromovky, což není zajisté zrovna k strhání a doporučovalo by se k zavedení též pro jiné živoucí bytosti, na př. pro nás udřené, utrmácené literáty (prosíme však slavná Městská Rado: žádná stipendia! žádné ceny! žádné poroty!)

Tak tedy šťastně zase Šedivý vůz je tady . . . Konečně opravdový, úředně zpečetěný příchod jara . .

Tady stojí u zlaté naší kapličky, o kterou se pořád tolik pereme, a stříbrným třpytem svým, na slunci se mile lesknoucím,

2361 Slavobrána na dolním Václavském náměstí. Fot. Fr. Stoklasa.

láká ke vstupu do svého nitra, vábí k libému posezení na zánovních sametových sedadlech.

Zelení a červení plebejští vozové přejíždějí okolo sem i tam.

Ačkoli jsou z jedné továrny. Šedivý vůz, jako rozený aristokrat, u vědomí své povýšenosti nad ně, svého vynikajícího životního poslání, nevšímá si jich.

Pro něj jest tu zřízena i zvláštní kolej, aby žádná všednost se ho nedotekla, aby o jeho sváteční háv jiný tramwayový vůz, méně ušlechtilého původu, snad nezavadil.

A jeden vůz po druhém přijíždí a zase dále hned odjíždí, nacpán obecenstvem spěchajícím z proslulých krás Prahy aspoň na půl dne někam do přírody — —

Šedivý vůz čeká — čeká — —

Obecenstvo, důstojné jeho — nepřichází . . .

Nikdo se neodvažuje spočinouti v loktech Šedivého vozu a za dvacet krejcarů v této okázalé nádheře pyšně celou Prahou dát se dovésti do Královské Obory.

Každý přistoupí, podívá se na vůz — potřese hlavou pochvalně — má snad i tisíc chutí jako hezkého koně jej pohladiti — — podívá se do vozu, nahlédne do jeho modrokrevného ledví — —

Skutečně: tohle by stálo za dva šestáky! — —

Jaká elegance! — — A žádný kouř! Žádná tlačenice! — —

Oba zřízenci obecní, přidělení k službě Šedivého vozu, v parádních, jeho ostatní veleby hodných uniformách stojí již na svých místech.

Račtež vstoupiti! Zrovna se vyjede! — —

Ale český člověk ve vrozeném svém demokratismu, jako by elektrika, netrpělivá už, že tak dlouho musí zůstávat tady v nečinnosti, z vozu byla vybila se do něho — odskočí v čas ještě od Šedivého vozu a — hupky! — už je na stupátku zeleňáka s modrou lucernou v čele a mačká se tam v potu tváří o kousíček místa, nedbaje, že mu ocumlaný zbytek hořící cigaretty vyletěl zrovna do obličeje a málem byl by mu oko vypálil, polykaje statečně dým tabáku i vtipy, jež se na zadní plošině elektrických vozů patrně s generace na generaci přenášejí.

Vždyť tohle všechno je za šesták, deset krejcarů, dvacet haléřů! — —

Na Josefském náměstí bude mu k tomu ještě

Rondel u zemského musea. Fot. Fr. Stoklasa. 2359

zdarma přesedat do vozu červeného s bílou lucernou, natřískaného už z Vinohrad, přeplněného muži, ženami i dětmi. —

Šedivý vůz zacinkal a zvolna s počátku, pak tempem rychlejším a rychlejším rozjel se po Ferdinandově třídě . . .

Prázdný však. Docela prázdný — —

A prázdný docela, jako nemůže být nikdy ani hlava spisovatele v nejkritičtějším okamžiku jeho tvoření, dojel na místo svého určení. Živé duše nechoval ve svých vznešených útrobách, když vyjížděl do stanice v Královské Oboře . . .

Jen jednou — pokud paměť lidská sáhá a známý z referátů časopiseckých nejstarší člověk ví se upamatovat — Šedivý vůz měl za ty tři roky své existence, pasažéra . . . Opravdového, skutečného, živoucího passažéra! —

Slavnost položení závěrečného kamene nového mostu. Fot. Dr. J. Brejcha. 2367

Chvalně proslulé annály města na památku této podivuhodné události zaznamenají jistě jméno jeho zlatými písmeny . . .

Já však zde mohu prozraditi pouze, že mužem tím byl přední český básník. Dostal právě tučný jakýsi honorář a v radosti nad tím, že není ještě třicet let v zemi, v kterémž případě by musil být spokojen, že nedostane vůbec nic — děkuje tak v skromnosti své Bohu i za to málo uštědřeného mu milostivým vlasteneckým dobrodincem — — náš slavný básník vlezl si, a to hned u Národního (aby ve své lakotné žištnosti veřejný podnik dobrodějný náležitě využitkoval!) do Šedivého vozu — a jel (český básník! — pozor! — otec tří dětí! — —) tímto přepychovým způsobem do Stromovky — —

2357 Čestná dvorana před nádražím Fot. Fr. Stoklasa.

Není divu, že předního svého básníka zná přece také trochu národ . . . Národu nemohou konečně tak docela zůstati skryty taje domácí literatury . . .

A tak celá Praha pohlížela na Šedivý vůz, uhánějící po kolejích se vzácným svým obsahem.

Kdyby byl jel nesmrtelný náš pěvec ve fiakru, a třeba ve vlastní ekypáži k severní točně, nebyl by vzbudil v širém světě jistě takovou sensaci, jako v Praze, když jel v neděli odpoledne do Stromovky v Šedivém voze . . .

»Je to marnotratník!« ozývali se četní hlasové. »Je to nafoukanec! Podívejte se, jakého dělá baštipána! —«

Polekaný, ustrašený básník ve voze skrčil se k zemi, hanbou hoře schoulil se pod sametovou lavici, aby ho zvenčí nebylo vidět . . .

»Jo, kdo si může dovolit v Čechách takový luxus!« — neslo se druhého dne ode rtů ke rtům. »Jo, kdo jezdí do Stromovky v Šedivém voze — — —«

»Ale, vašnosto, přece ani nemůžete odepřít« — odpovídali s udivením páni, přinášející pozvání do plesů a pod. neřestí. »Tak nepatrný peniz! Oh! — — Vašnost ve svých známých skvělých poměrech« — —

Atd. atd.

V žádné redakci pak nemohl náš básník dostat od té doby ani haléře zálohy, jinak tak ochotně vždy, jak povědomo, každému spolupracovníku poskytované. Naopak, nakladatelé přicházeli teď k němu a žádali ho o větší půjčku.

Každý nemůže zajisté býti básníkem (nám stačí prozatím, že jím v Čechách jest anebo chce býti toliko každý druhý) — ale mutatis mutandis, co tuto vypravováno, mohlo by se stát i každému jinému, stejně neopatrnému člověku.

Uctivě podepsaný pokusil se toliko na konkretním případu lehce naznačiti, proč se lidé tak vyhýbají Šedivému vozu, proč nikdo nejezdí do Královské Obory v Šedivém voze, proč Šedivý vůz vždy jezdí s prázdnem . . . —*ites.*

⁂ **Ondříček padesátníkem.** Básníci, tenoristi, primadonny a virtuosové neměli by stárnout. A když — když také oni zaplatiti musí tribut svůj neúprosnému Chronovi — aspoň nemělo by to býti na nich znát. Ne každé mu z nich však právě přána dovednost, udržeti aspoň zdání mládí, a těch, jichž umění je tak ryzí a velké a hluboké, že je věčně mládo, je ze všech nejméně. František Ondříček náleží ve svém oboru mezi těch málo šťastlivců, Musami věčným mládím obdařených. Také on z přirozené nutnosti, poněvadž náhodou narodil se v Praze 29. dubnar. 1857., a zůstal, chvála Bohu! zdráv, dovršil 29. dubna t. r. padesátku. Ale jeho umění — vyjímaje dokonalost, v jejímž stojí zenithu, — ničeho o tom neví. Je mládo věčným mládím bohů, krásných písní, perutné sloky, geniálního díla. Výše umění takového dosáhl Ondříček neunavným studiem od nejútlejších let. Ale učitelé jeho, ať Bennewitz na konservatoři pražské, ať znamenitý Massart na konservatoři pařížské, návody svými mohli jen regulovati jeho let; křídla talentu, sílu k vzletu přinesl Ondříček v sobě. Měl je od kolébky, jež stála v chudé světničce českého muzikanta. A nejen talent, také svůj český ráz odtud si přinesl. Ondříček v dobách, kdy ještě bylo daleko obtižnější, nežli nyní — ač snadné to není ani dnes —, dobýval za hranicemi slávu českému umění. Hudební jeho genius dovolil mu stanouti mezi prvními houslisty světa. Dobyl si toho místa netoliko svou dokonalou technikou, jíž na houslovém hmatníku není obtíží ani tajů, ale především duchem, svérázem pojímání, mohutností citu, vášně, živosti, hloubkou. Hra Ondříčkova je samý nerv. Trochu zatrpklá, jako naše mělnické, ale je s ní, jako v té balladě Nerudově s českou duší, jejíž poznají-li se zvláštnosti, jíž se od ní srdce neodtrhne, jako ret od oné číše, která snad na první lok zarazila. Umění Ondříčkovo dlužno posuzovati v jeho celku, v jeho velké linii. Jest dokonalým interpretem klassiků: Beethoven, Dvořák, Bach, Paganini jsou říši, kde kraluje.

V jubilejním koncertu, jejž uspořádalo mu Národní divadlo, znovu to dotvrdil přednesem Dvořákova houslového koncertu ve velkém slohu. Též jako skladatel osvědčil se tu dovedně pracovaným smyčcovým kvartetem z As-dur op. 22. Buď přáno umělci tak zdatnému, virtuosovi prvého řádu ještě dlouhého působení k slávě hudebního jména českého! *ρ.*

⁂ **Velikonoce.** Napsal Aug. Strindberg, přeložil K. Kamínek. (Cyklu Kruhu českých spisovatelů v Uranii hra 1.) Z názvu dalo by se souditi, že drama je obrazem křesťanské tragedie, která se právě o Velikonocích oslavuje, ale Strindberg tu pouze symbolicky applikoval utrpení malé občanské rodiny ve významné dny pašijové poesie, s nimiž také celý děj parallelně dal odehráti ve třech dnech: na zelený čtvrtek, velký pátek a bílou sobotu. Hra nepůsobí na široké massy, poněvadž scházejí jí základní složky pro takový vliv. Není v ní silného dramatického vypjetí, není v ní děje, který by uchvacoval a strhoval. Ve vzduchu chvěje se maeterlinckovská nálada plná těžké symboliky a tajemných narážek, k jichž vysvětlení bylo by nepřipravenému diváku třeba podati komentáře. Teprve třetí jednání přechází na půdu reálnosti. Proto také drama mluví k nám z knihy mohutněji a důrazněji.

Děj dramatu je příliš jednoduchý. Starý Heyst zpronevěřil sirotci peníze a sedí ve vězení. Syn Eliáš, kandidát filosofie a učitel, spláci dluhy otcovy a živí v rodině malého studentíka Benjamina, který byl otcem také připraven o peníze a nyní si v rodině »odjídá« dluh. Nad rodinou Heystovou vznesl se těžký mrak. Nejúpornější věřitel její, boháč Lindquist, přistěhoval se do městečka, a dlužníci čekají s hrůzou, že každým okamžikem se přihlásí a zabaví jim jejich nábytek. Hrozný stín jeho již se objevil na záclonách. Ale tím vyčerpáno není ještě celé neštěstí, které se na rodinu hrne. Mladičká Eleonora, která se právě vrátila z ústavu choromyslných, chtěla bratru přinésti narcis. Krám byl zavřen, děvče ve své prostoduchosti otevřelo si svým

klíčem dvéře, vzalo narcis a s korunou položilo na stůl svoji navštívenku. Druhého dne byla zpráva v novinách o vloupání se do zahradnického krámu a poznámka, že pachateli je policie již na stopě. Všichni chvějí se strachem před novou hanbou a ponížením, které na ně čeká. Ale závěr vyzní jako v pašijové tragedii smířlivým akkordem. Květinář najde peníz a omluví se, Lindquist není tak strašným, jak se zdál, obměkčí se vzpomínkou na otce Eliášova a po malé lekci hrdému Eliáši promíjí dluh . . .

V těchto několika suchých řádcích ovšem těžko vystihnouti nervosní fakturu vět, mohutnost symbolických obrazův a účinnost technických finess, jimiž udržuje se na scéně chmurná náladovost. Vybočilo by také z rámu prostého referátu, kdybychom se měli zmiňovati ještě o jednotlivých typech tohoto dramatu, které jsou rovněž velice zajímavé. Ale světlého zjevu jasnovidky Eleonory pominouti nelze. Strindberg strávil nějaký čas v Paříži. Paříž a Berlín jsou metropolemi okkultismu. Více ještě Paříž než Berlín. V ní jest nesčetně kroužků a sekt nejrůznějších odstínů okkultismu: jsou tam Kardecovci, Swedenborgiáni, stoupenci Papusa, kroužky brahmanské, egyptské, gnostikové, kabbalisté, satanikové, ano je tam i vysoká škola pro vědy hermetické. Za svého pobytu v Paříži věnoval se Strindberg studiu věd okkultních a lahodný, poetický zjev Eleonory jest výsledkem tohoto studia. Eleonora jest somnambulkou par excellence — praví o sobě, že žije mimo prostor a čas, vidí ve dne hvězdy na nebi, žlutá barva na ni účinkuje a v extasi dovídá se, jak se daří otci ve vězení a sestře v Americe. Nakreslit ji s takovou delikátnosti a pohádkovým kouzlem mohl ovšem jedině — Strindberg.

Františkovo nábřeží. Fot. Fr. Stoklasa. 2365

Brána u mostu císaře Františka. Fot. Fr. Stoklasa. 2363

Slušný úspěch měla slečna Šíblová, která hrála jasnovidku Eleonoru. Těžkou úlohu dobře pochopila a vyzdobila přílehavými akcenty.

Pan Počepický byl příliš zdravý a uklidněný pro nervosně podrážděného Eliáše — jinak byl jeho výkon pěkný. Bodrý, drsný Lindquist podán byl zdařile panem Hlavatým.

Cyklus her slibuje literárně zajímavý program a bude míti jistě velikou návštěvu. —*rk.*

— **Kde byli spisovatelé?** — Při návštěvě Jeho Veličenstva císaře a krále našeho Františka Josefa I. v Pantheonu Musea král. Českého, byl přítomen z vynikající české společnosti kde kdo, jenom — ku podivu — žádný spisovatel. Bylo

tu sice též dosti spisovatelů, ale jako spisovatelé tu byli jaksi jen inkognito, nikoli officielně. Alois Jirásek nepochybně byl mocnáři představen jako pan »školní rada, prof. Jirásek«, a císař pak zcela správně tázal se ho na poměry jeho ústavu. V Čechách je však ten asi bludný náhled, že význam Jiráskův nespočívá v jeho professuře, nýbrž v jeho tvorbě literární. Ale o té se při představení Jiráskově Jeho Veličenstvu patrně nestala slovem zmínka, jinak by, jak za to máme, císař ve vzácné ohledůplné šetrnosti ke všemu, již všude tak mile na jevo dával, byl jistě obrátil otázku na literární působnost představeného. Autor »Psohlavců« ztratil se nám zkrátka v úřednické uniformě s modrými vložkami, ačkoli měl na sobě čamaru. Také na Josefa Kořenského uvykli jsme dívati se jako na cestovatele a spisovatele. V Museu však tuto tvář měl neviditelně obrácenou na zadu hlavy, do předu byl školním ředitelem. I milý náš přítel Vrchlický, soudě dle rozmluvy jeho s J. Mtí králem Českým, jak přinesly ji denní časopisy naše, zdá se, že o slavnostech uplynulých dnů vystupoval na jevišti jako universitní professor Dr. Emil Frida a nikoli jako přední náš básník Jaroslav Vrchlický — — Jest to vše charakteristické pro názory, jaké u nás jsou — aspoň v povznesených chvílích jistě, jak vidět — o literatuře a literátech! — —

—*es.*

— **Kde začíná člověk?** Šťastně pochovaný starý baron, od něhož v předpředešlém a v začátcích předešlého století začínal prý teprve člověk, zdá se, že dosud náležitě neshnil; začíná v přítomné době opět vystupovati, ovšem ne už jako baron, ale moderněji, v podobě zlatého límce. Pozvání, jehož se členům České Akademie pro vědy, slovesnost a umění císaře Františka Jos. I. dostalo k representační slavnosti v Pantheonu Musea Král. Českého, předepsán byl aspoň výslovně úbor: uniforma, v ý m i n k o u f r a k. V několika dnech byla tato podivnost ovšem opravena novým pozváním, kterým se žádá účastenství v salonním obleku (frak a bílá kravata), při čemž se arci nikomu nebrání, aby použil též jemu přináležející uniformy — — ale proto slavný baron v novém rouše nedohrál ještě svou úlohu v České Akademii i jinde, jak ze všeho bylo viděti... Jednou si o tom otevřeně promluvíme upřímné slůvko. —*es.*

— **Zevní a vnitřní výzdoba Obecního domu.** Projektanti Obecního domu architekti Ant. B a l š á n e k a stav. rada Jiří P o l í v k a mají ještě jeden velký úkol. Stavba budovy pokročila tak daleko, že je svrchovaně na čase starati se o to, aby dostala důstojnou v n i t ř n í i z e v n í výzdobu. Pánové projevili svoje názory v podobě určitých návrhů, jež zrodily se ze správné direktivy: »Má-li umělecká výzdoba harmonicky splynouti s architekturou stavby, jest nutno, aby jasně a přesvědčivě vyjadřovala ú č e l, jemuž má sloužiti, a m y š l e n k u, která podnítila její vznik.« Je mnoho krásného, mnoho sympatického v pamětním listě, jejž projektanti podali dozorstvu stavby Obecního domu u Prašné brány, a bude jistě zajímati, upozorníme-li na hlavní momenty svěže koncipovaného memoranda.

Podkladem výzdoby umělecké mohou býti jenom cíle ethické a osvětové. Rozumí se samo sebou, že i národní moment musí býti náležitě uplatněn. Přirozeno, že pamatují projektanti především na výzdobu obou hlavních průčelí budovy, hledících k Příkopu a k Josefskému náměstí, a na dekoraci středního risalitu, zakončeného kopulí. Jako nejvýznačnější motiv navrhují projektanti v polokouli vstupní niky v e l k o u f i g u r á l n í k o m p o s i c i, provedenou v mosaice a znázorňující: »Hold Slovanstva Praze« a připojují přání, aby o nápis, jenž umístěn bude v archivoltě nad allegorickou skupinou, požádán byl přední náš básník. Oblouk niky zakončen budiž ve vchodu geniem města, v patkách dvěma figurálními skupinami. (Ponížení národa — Národní probuzení). Pro nárožní niku ve výši prvního patra (proti Prašné věži) navrhuje se socha Brunclíkova (jako stráž při vstupu do města), na nároží attiky allegorická figura Ducha dějin, na průčelí pavillonu proti Obchodní komoře čtyři poloviční figury (zakončení pilířů), znázorňující typy svobodných umění, na attiku při kopuli zadního schodiště allegorie Hudby a Dramatu (sedící postavy), na postamenty ve výši prvního patra figury Strakonického dudáka a Rusalky.

Vedle této velké, monumentální výzdoby pamatováno budiž i na to, aby národní naše probuzení bylo na budově Obecního domu znázorněno — projektanti se přimlouvají za to, aby všechna průčelí nad 1. patrem ozdobena byla medailony s portrétními reliefy vynikajících našich mužů.

Výzdoba všech representativních místností v 1. a 2. patře nedá se ovšem provésti ihned, a bude jistě vyžadovati řady roků, ale proto přece dlužno již nyní stanoviti myšlenkový podklad, jenž by měl býti pro postup prací směrodatným. Projektanti doporučují, aby sály, salony a hlavní místnosti pojmenovány byly po našich slavných mužích. Hlavní koncertní sál zval by se sálem S m e t a n o v ý m, menší D v o ř á k o v ý m, přednáškový dostal by jméno po R i e g r o v i, výstavní sály po Jaroslavu Č e r m á k o v i a Václavu B r o ž í k o v i, byla by tu čítárna Jaroslava V r c h l i c k é h o, Svatopluka Č e c h a, salony: H á l k ů v, Z e y e r ů v a Boženy N ě m c o v é a jiné. Sujety k umělecké výzdobě mohly by býti čerpány z d ě l toho kterého mistra, a kromě toho mohlo by býti dbáno i toho, aby výprava místností měla r á z d o b y, v n í ž v e l c i j e j í l i d é ž i l i... Navrhovatelé korunují svoje dílo poetickou myšlenkou a vřele se přimlouvají za její provedení, vyslovujíce přesvědčení, že budově Obecního domu dostane se tím rázovitého zabarvení a že se tím zároveň přitulí k srdci českého lidu.. — *r.*

— **K našim obrázkům.** Pobyt J. V. císaře a krále v Praze přivodil dávno žádanou změnu — nebo

aspoň počátek změny takové — ve způsobu, jakým veřejná prostranství při slavnostních příležitostech byla dekorována. Výzdoba svěřena tentokráte architektům, kteří měli dekoraci dáti jednotu, soulad a vkus. Výsledky jich práce byly velmi zajímavé, nejslibnější tam, kde se dekorující architekt nejvíce osvobodil od vyžilých šablon. Náměstí Václavské ovšem žádá dekoraci velikého slohu, okázalou a nákladnou, ostatní ulice pražské však, úzké a nepravidelné, výzdobě monumentální příznivy nejsou, rozmach dekorujícího architekta jimi zřejmě trpí.

Nejcennějším výsledkem letošního pokusu jsou zajisté zkušenosti, jichž umělci, prováděním výzdoby pověření, nabyli. Škoda, že slavnostem i výzdobě nebylo příznivo počasí: pršelo skoro celých 14 dnů. Zmokly prapory i brány, a nedařily se ani snímky fotografické. Jen vzácné vytrvalosti a dovednosti našeho spolupracovníka, p. Stoklasy, děkujeme za řadu bezvadných snímků, z nichž nejzdařilejší zároveň jako ukázky moderní technické vyspělosti fotografického umění tuto přinášíme.

Osvětlení Františkova nábřeží. Fot. Fr. Stoklasa. 2353

** **Předtucha Hany Kvapilové.** Přišel jsem s nějakou žádostí k paní Otylii Sklenářové-Malé a tu za hovoru vypravovala umělkyně: Hana Kvapilová hrála Markétu. Byla bych šla na její výkon tak jako tak se podívat, poněvadž jsem byla zvědava, jak ona Markétku pochopila a jak ji provede. Asi tři dny před představením přijde ke mně Hana Kvapilová a praví: »Prosím tě, podívej se na mou Markétu. Po divadle mně upřímně řekneš, co o mojí hře soudíš?« Žádost tato mne překvapila z několika důvodů. Hana byla tenkráte neobyčejně vzrušena, tak, že jsem v jejím rozechvění spatřovala více, než obvyklou trému, které se neubrání žádný pravý umělec — ale její prosba naplnila mne podivením hlavně proto, že přišla ke mně v době, kdy byla na výši svého umění; bylo to zkrátka něco zvláštního, skoro neuvěřitelného.

Haně neušlo moje překvapení, a proto asi dodala na vysvětlenou: »Cítím v poslední době v sobě takovou divnou tíseň, zvláštní, nevylíčitelnou úzkost, která mne celou prostupuje. Jakoby nebylo ve mně už toho, co ve mně bývalo — pociťuji nesmírnou únavu a zemdlení a marně pátrám po příčině. Na Markétku se nesmírně těším, chci ukázati, co dovedu — ale radost moje dlouho nepotrvá, přižene se mrak, a duše moje zatmí se velikým, studeným stínem. V takovou chvíli mám divný pocit, je mně asi tak, jako člověku, jenž chce plavat, jenž však nemůže se rozehnati, poněvadž údy jsou ochromeny.«

Šla jsem se na její Markétku podívat a tu jsem ostřílenýma a zkušenýma svýma hereckýma okem objevila hroznou věc. Kvapilová provedla Markétku mistrovsky, její modlitba byla báječným, uměleckým výkonem — ale to nejroztomilejší z jejího umění, svěžest, smích v očích i ve hlase, to bylo pryč . . . Ve všem byla znatelna nesmírná, vleklá únava, veliké, záhadné umdlení. V brillantním výkonu bylo něco nesmírně bolestného, tak, že se mně zdálo, jako by hrála s nějakou tajnou, velikou ranou. A tu jsem si živě připamatovala jinou, neméně významnou episodu. Byla zkouška na Zeyerovu pohádku Radúz a Mahulena. Hana mluví ze stromu, najednou vystoupí, spěchá ke mně, a otáže se ulekaným hlasem: »Prosím tě, mluvím dost hlasitě? Mám strach, že mně není rozumět.« Nebylo vyhnutí, pověděla jsem jí pravdu — bylo jí málo rozumět. Vysvětluji jí, jak má mluvit, aby hlas se volně rozletěl, ona poslouchá, poslouchá, svěsí hlavu, vrací se do dutiny stromu a praví jako pro sebe: »Kdybyste, lidé, měli tušení, co vytrpím, než ten hlas vytvořím.«

Rozumí se samo sebou, že jsem jí neřekla, co jsem vypozorovala. Přišla, vyptávala se, bystře mne při tom pozorovala, a proto jsem byla tím opatrnější, aby nepostřehla, že před ní mnoho tajím . . .«

R. J. Kronbauer.

** **Henrietta Marechalová.** Napsali Edmond a Julius de Goncourt. Přeložil Hanuš Jelínek. (Třetího cyklu Kruhu českých spisovatelů II. večer v Uranii.) — Drama je zajímavou literární antiquitou. Pojí se k němu zvláštní historie. Jak kronikáři vypravují, drama při premiéře propadlo, ale vyvolalo v divadle bouři, jaké Paříž od provozování Hernaniho neviděla. Byla to politická demonstrace. My dnes ovšem těžko můžeme tu bouři vášní po-

chopiti. Henrietta Marechalová připadá nám už jen jako vybledlá akvarela, na niž silné barvy vyprchaly, ale přes to tušíme, že otevřený notýsek Goncourtů, v němž byl zachycen život bez masky, s drsnou pravdivostí, takový, jaký byl, mocně mohl působit . . .

Historie manželské nevěry bylo thema, které v posledních desitiletích v románě i dramatě bylo zpracováno nesčíslněkráte, s nejrůznějších hledisk. Postava paní Marechalové v nich často, v slabších nebo silnějších konturách, znova a znova vystupovala. Naše hrdinka je žena více než třicetiletá, již zralá, ale dosud sličná a svěží, nudící se, až dosud cnostná žena, kterou Balzac tak mistrovsky líčil a tak vroucně a něžně miloval. — Pan Marechal, — typ, který později v cizoložných dramatech hrál velkou úlohu — je dobrý, důvěřivý a rozumí se, že nesmírně bohatý muž, miluje svoji ženu a nemá ovšem o tom potuchy, že ho klame a podvádí s mladíčkem sotva škole odrostlým (Pavel de Breville).

Mentorující bratr jeho zastupuje notýsek Goncourtů. V něm ostře vystupovali a pronášeli své názory a pranic se neostýchali nazvati nevěru, která až dosud byla jmenována kultem vášně a povyšována někdy i na právo ženy — (Sandová) — cizoložstvím. Drama dovede ještě dech zatajiti ve hrudi. Má scény, jež zamrazí. Kulminačním bodem v tom směru je scéna, kdy deera poskytuje milenci matčině útulek, aby svou rodičku zachránila. Rána, za prchajícím milencem vypálená, usmrcuje obětavou duši. — Chápeme ovšem, proč drama přes to, že se na ně nasadila již silná vrstva prachu, působilo.

Bylo také velmi pěkně nascénováno i sehráno. Bylo mnohem příznivěji přijato, než Strindbergovy Velikonoce, jejichž bledé stíny nedošly tu a tam porozumění. *rk.*

∴ **Knihy básní** (St. Kovanda: Po desíti letech. — J. Skarvan: Quarnero. — Jos. Vl. H.: Sto hyperbol na školní gramatiku).

»Kniha je u nás diskretitována, nejvíc ovšem básnická. Proto neočekávám slávy, ani rozruchu. Zajde asi v šedi dnů. Jedině příštími většími činy literárními mohl bych ji zachrániti smutného osudu liter. debutu« napsal p. St. Kovanda úvodem k nové své sbírce, již po desíti letech skládá účet ze své liter. činnosti. Úvodní slova ta nepůsobí příznivě; dnes sebe lepší kniha básnická, nenajdou-li se ochotné ruce přátel, aby ji šířily, rozruch nevzbudí, ale nemá-li sám autor víry v cenu a hodnotu své práce a jest-li to dokonce sám vysloví, málo tím knize své prospívá. A knížka páně Kovandova nezaslouží, aby sám její tvůrce se jí zříkal. Je v ní všude cítit a tušit poctivé procitění a to také stoji za mnoho. Nic tu nechce se čtenáři vlichotiti ani sladkou náladou ani hudbou verše, jen málo harmonických slok v ní najdete, za to zdá se vám, že každá ta báseň je výsledkem dlouhého přemítání a že ji básník ryje tvrdě a těžce, jak těžce a zvolna se v něm rodila, s čelem mračně staženým a hořkým pošklebkem na rtech. Někde zaráží nepřípadný výraz (na př. hned v první básni »připravujte pro můj úsměv komnatu«), jinde vedle originálních a bravurních rýmů ledabylý rým (couvni — trouchni, sílí — polibil ji, cha'oupko — hluboko, ústí — hustý, oplodněn — do ozvěn, dobra — dohrá atd.), ale přes to jsou v knize dobré kusy (Nálada, Životem, Touha po klidné smrti, Ve tmách, Popěvek, Rozluštění, Lesní chatrč, Výčitka, La rue d'amour aj.), v nichž mraky bolestného naladění prošlehnuty jsou záblesky trpké ironie. — J. Skarvana Quarnero ukazuje na autora ještě nedosti literárně vyspělého. Slova ještě se hrnou mu na rty příliš překotně a nedovede je podrobiti pravé umělecké kázni a vtěliti v krásné formy. Trocha erotiky druží se tu k motivům sociálním (Ave imperator, Červ, Courriéres), a na konec přidána hrst epigramů, z nichž některé nejsou bez ostří a vtipu. I v epigramu však nepěkně působí, užíváme-li vulgárního »sbíraj'«, »padaj'«, »lítaj'« a p. Zdá se, že talent p. Skarvanův má sklon k satiře a k sociální balladě. — Plné sto epigramů na školní gramatiku vydal p. Jos. Vl. H. v knížce, která jest zvláštním otiskem z časopisu »Mor. Orlice«. Bičuje v nich umorné učení gramatice místo živým řečem, v čemž s ním i mnoho z těch, kdož již dávno mají školu za zády, bude asi za jedno. Některé epigramy jsou trefné, ale myslím, že by bylo jen několik těch trefných šlehů postačilo. —*a*—

∴ **Z Národního divadla.** Jiráskovo drama Otec působilo dojmem novinky. Leta si poleželo v archivu, stačilo důkladné oprášení, tu a tam nějaký doplněk za ty, kdož odešli, a pěkný večer byl zajištěn. Stalo se ovšem také zásluhou páně Mošnovou, že závěry aktů byly doprovázeny bouřlivým, frenetickým potleskem. Umělec hraje roli čtvrtláníka Diviška — toho večera často jsme vzpomněli na nejslavnější páně Mošnovu roli Harpagona z Lakomce — je takřka po celý večer na jevišti; divák obdivuje hercovu sílu, a když vidí, že umělec neochabuje, naopak, že výkon jeho od chvíle ke chvíli stoupá, zmocňuje se ho nadšení, a v divadle mimo očekávání dochází k ovacím, jichž súčastní se skoro celé publikum. Druhé jednání získalo výbornou hrou pánů Vojana a Sedláčka, třetí skvostnou studií pana Mošny, jenž Jiráskovo drama tímto výkonem znamenitě podepřel. —*ov*—

∴ **Josef Mánes — z dvornosti kopistou!** O Mánesovi je známo, že byl mužem zejména vůči dámám neobyčejně šetrným a pozorným. Často a často býval zván do rodiny svého přítele sochaře Worlíčka, jenž tehdy bydlil ve své usedlosti v Krči, a nestalo se, aby Mánes nepoctil spanilou hospodyňku

nějakou pozorností. Aspoň nějaký ten bonbonek přinesl, když ne kytičku — když ne obrázek, aspoň skizzu podal na uvítanou a na památku. V letech šedesátých seznámil se Mánes s pražským stavitelem panem Františkem Václavikem, jenž v té době byl členem městské rady pražské a Mánesovi zejména při restauraci orloje staroměstského vydatně prospěl. Z velké výstavy Mánesových děl i z Mádlova díla jsou dozajista známy překrásné portréty manželů Františka a Anny Václavíkových. Jsou to nádherné, báječně krásné podobizny, před nimiž zastaví se divák v náboženském obdivu. Slyšíte vypravovat roztomilé reminiscence na doby, kdy Mánes do rodiny pana Václavíka denně docházel a pochopíte, proč v rodinné tradici i taková vzpomínka jako drahokam se chová, že tu krajku, která na portrétu dámy váš obdiv vyvolala, musila paní Václavíková Mánesovi poslat, a že prý ji mistr udělal tak, jak byla ve skutečnosti.

Našli jsme tu pěkný a dojista i zajímavý doklad o tom, jak byl Mánes galantní. Paní Václavíková přišla z výstavy, pořádané Krasoumnou Jednotou, a s nadšením se rozhovořila o zimní krajince kteréhosi cizího malíře, která ji nadobro učarovala. Mánes slyšel její horování, a když se to opakovalo po několik dnů, rozhodl se, že provede kavalírský kousek. Vydal se do Krasoumné Jednoty, vyptal se, kam krajinka přišla (výstava byla uzavřena, a obraz byl zakoupen paní Gabrielou Hervířovou) — a jednoho krásného dne překvapil paní Annu Václavíkovou vzácným darem — kopií obrazu, jenž se jí tolik líbil a po němž tolik toužila. Krajinka visí proti portrétům Mánesovým; je vidět, že ji provázela mistrovská ruka, škoda jen, že barvy — Bůh ví, co toho příčina — valem chřadnou! —*r.*

— Výstava výtvarníků moravských, jíž súčastní se Blažek, Jaroněk, Gardavská, Lolek, Mucha, Skopalík, Štursa, Švabinský, Fr. Úprka, Jóža Úprka, Vorlová a Zvěřina, zahájena byla začátkem května t. r. v Besedním domě v Hodoníně — Na neděli a pondělí svatodušní připravuje se k této výstavě výprava přátel umění, spojená s menšími výlety do okolí jihovýchodní Moravy nebo blízké části uherského Slovenska. — Nutno předem ohlásiti se v knihkupectví p. Hovorkově v Žitné ulici.

— Bourget: Milosrdenství ženy a jiné povídky. Přeložil dr. Jiří Guth. Vydalo Nakladatelské družstvo Máje.

Slavný autor »Žáka« a »Lží« oblékl v těchto pracích zcela jiné roucho, dle něhož bychom nepoznali původce znamenitých děl právě citovaných. Jeví se sice i v těchto třech povídkách (Milosrdenství ženy — Neptunevale — Dvě rodiny) Bourget jako distinguovaný, hluboce vzdělaný, delikátní literát a jako důmyslný osnovatel děje zajímavě pojatého a poutavě rozvedeného, ale neličí tu veliké vady společnosti (jen tu a tam prokmitne francouzský naturel jako mimochodem několika slovy káravými), nýbrž volí si apartní themata, třeba jen menšího dosahu, lze však říci: dosud nová neb aspoň málo běžná. Zcela dobře chápeme, jak mohla v první povídce — paní de Mégret mladému vojínu vracejícímu se z Madagaskaru, kde zemřel její ctitel, důstojník — prominouti krádež tobolky a zcela rozumíme, jak paní Germain v povídce »Neptunevale« mohla, jsouc pouhou pověrou stržena, zmařiti prodej zděděného velkostatku (povídka vyzní jako vyznání víry v tonu moderního dnes spiritismu), — ale třeba bychom nevěřili ani tomuto dogmatu ani onomu zdůvodnění, neupřeme, že řešení je možné. Za to uznáváme, že tím Bourget nalezne v davu čtoucích nových nadšených proselytů, zvláště však proselytek, které pozvedne tak i k hluboce založeným sociálním svým románům dřívějším a přiměje k vážnějšímu studiu života. Krásný sloh překladatele, jenž nejen ničeho nesetřel s pelu stilu Bourgetova, ale podivuhodně dovedl jej vyjádřiti svoji mateřštinou, dokazuje, že jen dobrý stylista a znalec obou jazyků, mateřštiny i originálu, jest oprávněn sáhnouti na soudobé klassiky rázu Bourgetova a na překladovou práci vůbec, což jsme zde povždy hájili, vytýkajíce mnohým překladatelům neznalost obojího. Měli bychom ovšem méně překladů, ale měli bychom za to překlady vzorné, kdyby všichni překladatelé ze všech jazyků přistupovali ke své práci s touže pietou, jako tento překladatel Bourgeta. —*s—a*—

— Klára d'Ellébeuse čili Historie dívky ze zašlých dob. Napsal Francis Jammes. Z francouzštiny s povolením autorovým přeložil Hanuš Jelínek. Moderní knihovna, redigovaná K. H. Hilarem, vydala v poslední době knihu, které sluší věnovati pozornost. Něžný, útlocitný spisovatel francouzský kresli nám v ní způsobem nanejvýše poutavým obraz mladičké dívky, bílé květiny teprve se rozvíjející, nedotčené dosud rmutem života, neuvědomělé, pohlížející čistýma, dětskýma očima na mateřství jako na zázračné mysterium. V prvé chvilce milostného vzrušení rty její setkají se s ústy mladého muže, nevinné obejmutí stačí, aby se domnívala, že propadla onomu mysteriu. Lákavé tajemství prastrýce Jáchyma a nešťastné nevěsty jeho Laury, milostné to tajemství, s něhož Kláře podařilo se nadzvednouti roušku, naplňuje ji hrozným tušením hříchu, kterého se domněle dopustila. Obava před jeho následky je tak mocná, že nevinná dívka rozhoduje se pro smrt. A tak umírá Klára d'Ellébeuse ve svém sedmnáctém roce na hřbitově mezi hrobkou d'Ellébeusů a hrobem Lauriným, za vůně kvetoucích bílých hyacintů.

Doporučujeme. Knížka značně získala také tím, že Hanuš Jelínek k překladu svému připojil úvod, v němž několika sympatickými črtami zobrazil nám postavu a umělecký charakter spisovatelův. *Ds.*

— A. Kuprin: Souboj. Do řady našich překladů z ruštiny přibylo nové silné jméno. Mladý

spisovatel, který před tím byl důstojníkem v ruské armádě, vstoupil v hluboké šlépěje Maxima Gorkého, a maje hlavu plnou životních dojmů, maje též podivuhodnou schopnost dovedně a snadně líčiti všechny stránky ruské společnosti a zejména pak maje dokonalé porozumění pro duši ruského, třebas i nejprostšího člověka, smělými rysy vykreslil obraz ruského vojenského života, a z něho více než z kteréhokoli popisu poznáváme příčiny neblahé porážky slovanského obra ve veliké válce proti Japoncům.

Souboj jest románem od prvého až do posledního slova výhradně vojenským. Prostí vojáci, poddůstojníci, důstojníci i generálové a jejich ženy a dcery odhaluji před čtenářem své duše a vůbec svoje nejvýznamnější vlastnosti. Vidíme, že dosavadní vojenství ruské bylo jenom neduševnělou, nedůstojnou hrou. Sbor důstojnický byl prohnilý obžerstvím, nemravností a nemocemi, a představený nespatřoval v prostém vojákovi, kterému ze zvyku někdy poeticky říkal holoubku nebo krasavče, nic jiného než terč pro své potupující nadávky a políčky. Chápeme a jsme přesvědčeni, že armáda tak nízké hodnoty nemohla zvítěziti proti intelligentnímu nepříteli.

Proti tomu nešťastnému směru ozývají se v knize Kuprinově již sebevědomí hlasové. Je to zejména hrdina románu Romašev, ve kterém čtenář zajisté záhy poznává osobu autorovu, a je to vedle něho duchaplný, ale osudu již propadlý Nazanskij, který jako Romašev trpí nicotou vojenského a tudíž i vlastního života a hledá v otravné vodce zapomenutí.

Kniha promísena jest neobyčejně živými erotickými barvami. Šuročka, svůdná žena důstojníka Nikolájeva, jest opravdovým démonem, takovou malou »bestií«, která dovedla dáti milovanému člověku větší dar, než vlastnímu mužovi, a která při tom z marnivosti odsoudila milence k smrti.

Souboj přeložen byl F. Mézlem a vyšel ve Vilímkově knihovně. Čestně se řadí k Pierra Lotiho románu Kouzla zbavené, který přinesl poslední ročník téže knihovny. *Ds.*

" Pověsti a památky z Chrudimska. Ant. Blažek. Nákladem vlastním vydal známý pracovník z kruhu »Českého Lidu« soubor svých prací folkloristických, historických, archeologických atd., jež každého, kdo Chrudim zná a pak ovšem všecky čtenáře, kteří se o práce toho druhu z povolání nebo záliby zajímají, upoutá. Knížka není psána stylem odborným, nýbrž populárním, takže obyvatelstvu Chrudimska, pokud má zájem i o věci literární, dějinné atd., bude veskrze srozumitelna, při čemž se zvláštní chválou sluší vytknouti, že autor vykrystalisoval si, abych tak řekl, zvláštní k látce přiléhající sloh milého tónu, daleký odporného mentorství a povýšeného kazatelství. Celkem čtyřicet statí seřaděno do knížky úhledné, okrášlené četnými obrázky trochu neprakticky na levé stránky umístěnými, čímž se při zběžném nahlédnutí do spisku ztrácejí. Bylo by bývalo velmi knize na prospěch, kdyby obrázky ty byly vytištěny na vložených listcích hladšího papíru. Jsou to pěkné reprodukce ze zdařilých fotografií, jež by na lepším papíru byly velmi získaly. Že naše literární a nakladatelské poměry nutí autora, jenž ve svém oboru má již dobré jméno, vydávati pro kraj, o nějž jde, podobné vskutku důležité publikace vlastním nákladem, je zjev smutný, jehož žalostnost jen nezištná obětavost pro věc nadšeného pracovníka zmírňuje. Přejeme mu, aby náklad rozprodal a tím došel povzbuzení k další práci pro vlastence radostné, pro původce díla čestné a záslužné. —*s—a*—

" Upton Sinclair: V boji o milliony. Kniha jest malým románem, vyličujícím úklady a boj amerického finančníka o bohatství. Nepamatujeme se, že bychom čtli o velikých bursovních zápasech něco tak zajímavého a názorného, jako v práci Sinclairově. Vidíme, jakým způsobem se získávají i ztrácejí v kratičké době milliony, avšak poznání to neprobouzí v nás úcty nebo jen sympatií k vítězům ani k poraženým.

Tento popis peněžnických intrik jest nejcennější stránkou knihy, kterou spisovatel kromě toho snažil se učiniti poutavější vzrušující milostnou historkou. Ve chvíli, kdy hlavní osoba románku jest oslněna závratným počtem dobytých millionův, ono milostné dobrodružství zároveň dospívá k tak tragickému zakončení, že oslavovaný boháč utíká se na rozbouřené moře ohlušit výkřiků svědomí, a tam dostavuje se nejspravedlivější a nejdokonalejší utišení všeho — smrt. Pokud literárního významu knihy se týče, jsou tyto poslední její stránky nejcennější.

Románek, který z angličtiny přeložil Jar. Zajíček-Horský, vyšel jako pátý svazek devátého ročníku Knihovny Vilímkovy. *Ds.*

Ročník V. číslo 33-34. vydáno dne 10. května 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL De WETTER:

1848.

Z knihy »Epopeje«.

Již granátníkům vstříc hřmí pušky z barikády!

V své šedé čamaře, kryt za zdí, student mladý,
ve zraku pochodeň a nadšení v svém čele,
do bílých kabátců hřměl z pušky zrezavělé.
V tom jeden granátník, hoch statný, snědolící,
se k barikádě hnal, s bodákem na ručnici — —
Zved student pušku svou — ó, běda granátníku!
V tom oba stanuli — jak zkamenělí v mžiku —
a oboum ve zraku, kde dříve oheň šlehá,
jak hvězda, na chvíli se zatřpitila něha . . .

Dva z dětství soudruzi v té poznali se chvíli!
A zříce v zraky své, v dál spěli, mnohou míli
do staré rodné vsi, na horské stráně sklonu — —
A v duchu zaslechli zas hlasy starých zvonů
z omšené zvonice, kdy červánek ji zlatí . . .

A z oken chatrčí, jež v stromů stín se tratí,
zněl mnohý drahý hlas a mnohá píseň v echu,
a vrkot holubí zněl se střech, plných mechu . . .
A v duchu uzřeli své rodné role, nivy —
a píšťal pastevců jim v duši táh tón tklivý
a zřeli stáda svá, jak zrcadlí se v zdroji . . .
Ten starý, šumný bor je zastínil svou chvojí,
svých lání snivý zrak dal na ně zříti z klestí
a dumně nad hlavou jim šeptl sladké zvěsti . . .

To všechno v duších těch se mihlo okamžikem.
A rázem bouřičem byl ten — ten granátníkem!
A neznali se zas! I stiskli pušky k líci.
Dvé zahučelo ran. Dvě těla padající
si klesla v objetí. Rty němé, beze zvuku — —

A jako v smíření si mrtví tiskli ruku.

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.

Bylo horko, prokletě horko toho červnového poledne, — tak horko, že se představa jeho příjemnosti vymyká obraznosti Pražana, nevytáhnuvšího paty ze střední Evropy. Pravé subtropické, jihokalifornské vedro to bylo, pravda, a všude jinde v tomto konci světa, než na Santa Catalině nebylo by možno ničeho namítat proti důsledkům saisony. Ale my, na Catalině, jsme reptali, zle jsme reptali proti stosedmi protivným stupňům v stínu, proti stosedmi dle Fahrenheita. Možná, že to bylo stoosm, možná, že stopět, — už nevím; ale bylo to přes stovku, bože . . . tak prokletě přes stovku, že i špička nosu a uši se vám potily, když jste seděli nečinně pod ochranou stříšky některé z rybářských budek. Byli jsme všichni přilepeni do nejlehčích, bílých nohavic a do promočených košil, bez kabátu a bez vesty, jak sluší a patří v místě, jako jest Avalon, kam se v červenci a srpnu hrnou do ostrovního zátiší tisíce lidí z jižní

Kalifornie, aby unikli vedrům. A civěli jsme na hladinu moře, jež bylo nemilosrdně klidné, . . . jako uhlazené tím úžehem slunečním. Tak se zdálo, jako by se jen tak lenivě protahovalo, netvor, a chvělo radostí, že se nemůže potit. V dálce bylo rozeznat kouř parníku, na nějž poledne co poledne čekali jsme ze zvyku, i když někdo z nás neočekával právě někoho známého, ani ničeho zvláštního od poštovní dodávky. Templeton byl neobyčejně nudný onoho poledne k tomu všemu, a dokonce otravoval anekdotami o vedrech a zimách. Horko a anekdoty jsou dvě věci velmi nesnesitelné a kombinace může být prostě k zbláznění. A tak jsem konečně vybuchl.

»See here,« obrátil jsem se k němu. »Chcete-li mne dohnat k vraždě, Templetone, začněte ještě s jednou anekdotou. Když si vymýšlíte povídky, je to někdy dost unavující; ale když kradete špatné vtipy, je to jednoduše hanebné. A kouř je ještě tak daleko!«

Templeton se usmál; bylo jeho špatným zvykem usmívat se, když se to naprosto nehodilo. Pak se sehnul, sebral na písku ležící noviny z minulého dne a podal mi je, ukazuje prstem na koutek redakční stránky.

»Ty ostatní vtipy na horko si přečtěte sám, hochu,« řekl patronisujícím hlasem, »a dáte mi za pravdu, že lidé, jichž businessem je psát, obyčejně toho nedovedou. Vy ten business také provádíte, Jack, že?«

Mlčel jsem; moje sebevědomí nedovolilo reagovat na osobní poznámky. A vzal jsem noviny. Výhoda nudných novin a knih před nudnými lidmi záleží v tom, že lze je zavřít nebo odhodit, kdy chceme; kromě toho včerejší noviny jsou vždy zajímavější než dnešní. A dokonce tedy jsem je začal číst; byl bych ostatně dovedl v té chvíli číst i vlastní svou knihu, jak mizerně jsem se cítil.

»Co to čtete, Jack?« otázal se po chvíli zklamaný Templeton.

»Ale, o raçovních vraždách v Alabaně,« zívnul jsem, »o lynchování pěti negrů, . . . humanitní filosofování redaktorovo, . . . a takové smetí. Ten problém černého plemene ve Spojených státech se mi už dostal na nervy.«

»Right you are, Jack!« radostně zvolal Templeton. »Svatou pravdu máte. Smetí! Redaktor, jenž filosofuje o nelidskosti lynchování černých lotrů, je vždy Seveřan, a mimo černého leštiče bot nepřišel s tou raçou dohromady. Tady v Kalifornii také nevědí, v čem vlastně leží ten problém. Ale v Texasu, v Georgii, na Floridě, . . . tam se ptejte . . .«

»Byl jsem v Texasu, vím,« mávl jsem rukou. »Také jsem měl na snadě veliké fráze o rovnosti všeho lidstva, o nevýznamnosti barvy pleti, a tak dále, když jsem se ocitl na Jihu a viděl zvláštní nádražní čekárny pro černochy, zvláštní oddělení v pouličních drahách, zvláštní oddělení i v salonech, všude. Ale pak jsem slyšel věci a viděl věci, . . . ostříhal jsem svoje fráze a vytáhl si před oči realitu. To dělá vždycky dobře, . . . ostříhat fráze od reality, nemyslíte Templetone?«

Templeton přisvědčivě potřásal hlavou, ale mlčel. Pokračoval jsem tedy:

»Noviny, týdenníky, měsíčníky, . . pořáde z nich čtu: problém černé raçy, . . . A stále mám dojem, jakoby se tu cosi nechápalo. Stále jakoby problémem těm lidem bylo i to, co je faktum; poměry jsou tu; a proto dají se vysvětlit; záhadou jest jen budoucno. To tu ještě není. Ale dá se vypočítat.«

»Vy tedy nevěříte na rovnost obou těch raç?« zvedl Templeton hlavu a v očích jsem už mu četl novou povídku.

»Nevěřím, . . totiž všeobecně mluveno,« odpověděl jsem. »Výminky jsou tu vedlejší věcí. Bílá raça má za sebou tisíciletí, celé věky; naše mozky mají v sobě látku tisiciletého processu. Sledujte genealogii sebe inteligentnějšího černocha: v druhé, třeti generaci, jda nazpět, narazíte na otroctví; ve čtvrté a páté třebas na stav divokosti . . . Ani oktorůn, ba ani člověk s šestnáctinou černé krve není si jist dle mého soudu před vlivem té osminy nebo šestnáctiny.«

»Věříte tedy v dědičnost?«

»Do krajnosti,« odřekl jsem. »Myslím, že já nejsem jen já, . . . ale souhrn různých těch »já«, třebas i dávno minulých, po nichž já dědím vše, co tvoří mou individualitu. Některé ty složky jsou určitější, některé mlhavé, některé podobají se jen vůni květů na daleké stráni, již k nám chvílemi zavane vítr a jež za nedlouho na rok zas odumře. Ale pak zase se vrátí. Jen tak dovedu si vysvětlit své obliby v jistých stoletích, své zdánlivě protichůdné vášně, sklonnosti a choutky, obdivuhodně silný pocit známosti, když prožívám něco, co vlastně je mi nové, — co vlastně mělo by mít příchuť odhalení neznámého.«

»Exactly!« přikývl Templeton. »A což, v miseni raç věříte?«

»Oh, to je těžko rozhodnout,« pokrčil jsem rameny, »zvláště v takovém horku. Ale myslím, že bozi od jakživa se mračili na kombinace barev v pleti. Víte, Templetone, v tom oni se dopustili chyby při stvoření a proto neradi vidí zneužívání té chyby. Každý přece nerad vidí svou chybu, i bozi.«

»Nechtěl byste laskavě udělat ústupek mé nechápavosti,« poznamenal Templeton, »a vysvětlit svou duchaplnost?«

»Skřižte osla s koněm,« řekl jsem, »a dostanete mulu nebo mezka. Ale to nové individuum odejde s tohoto světa do věčných pastvišť, nezanechavši zde potomstva. Skřižte

plemenné barvy a dostanete cosi, co připomíná nesoulad v složení muly, ale co . . . zanechá potomstvo. Průběhem generací pocit fysického nesouladu se zmírní, ba i zmizí, ale individualita příštích jest vždy pod Damoklovým mečem. A to je tragika barev v lidském plemeni.«

»Well, každé srovnání kulhá,« zabručel Templeton a jeho oči bloudily v dálce, »a srovnávat člověka s oslem je všední, poněvadž tak pravdivé. Ale v otázce tragiky barvy s vámi souhlasím.«

»To mne mrzí, Templetone,« zívl jsem, odhazuje noviny. »Vždy mne mrzelo, když se mnou někdo souhlasil.«

»Otřepané, můj hochu, otřepané!« hodil rukou Templeton. »Neměl byste říkat otřepaných věcí. To je moje jediná námitka proti mluvení pravdy. Trvání zašlých náboženství záviselo na množství půvabných lží, jež obsahovala; to je též nesmrtelností každé morálky. Ale vážně řečeno: v tragiku barvy věřím a povím vám jeden případ . . .«

»Pro bohy nesmrtelné!« zvedl jsem ruce jako člověk přepadený pouličním lupičem. »Milost, Templetone, milost! Za dvacet, pětadvacet minut je tu parník . . .«

Avšak Templeton byl vždy nemilosrdný, když ho napadla nová lež.

»To stačí, hochu,« přerušil mne. »To stačí docela . . .«

Vy můžete teď číst nebo nečíst; já však nemohl, než poslouchat. Všechno, co se podobalo stínu, bylo zabráno lidmi, a na slunci bylo nelidsky horko, to uznáte. Skutečně, musil jsem zůstat sedět. A Templeton vypravoval:

* * *

— Myslíme-li pod označením romantiky opak všednosti, jednotvárnosti, každodennosti a pravidelnosti, lze říci, že jako romantické krajiny, romantické episody a romantické reliquie zašlých věků existují i romantické fysiognomie. Je však třeba míti vyvinutý, nebo lépe řečeno, neumrtvený smysl pro romantiku, abyste dovedl všimnouti si takového obličeje a oceniti jej; a nepřeháním snad, řeknu-li, že onen smysl musí býti v tomto případě hlubší, než kde jde jen o rozeznání romantické krajiny. Romantika nemizí ze života a se světa; je tak nezničitelná jako hmota a zničena v jedné podobě, vrací se do světa v jiné. Nemizí — jen smysl pro ni mizí. Většinou stáváme se slepými pro romantiku právě tak, jakobychom se mohli stát slepými pro barvy, kdyby ta nemoc byla schvátila a nakazila lidstvo. Zdá se, že nic nebylo těžšího zašlým věkům, než brodit se všedností; a že nic není těžšího věku přicházejícímu, než se jí odříci.

Fysiognomie Mr. Waltera S. Browna měla co děkovat svojí romantice za pozornost, již jsem jí věnoval; a Mr. Brown měl co děkovati této zvláštní mé pozornosti, že po nějaký čas dařily se mu pozemkové a stavební spekulace lépe, než kdy byl by o tom snil.

Bylo to před několika lety, kdy Mr. Brown poprvé vešel do mé agentury na Broadway v Los Angeles, kde jsem tehdy žil. Transakce, jíž mne chtěl právě tehdy pověřit, neměla v sobě praničeho, co bylo by opravňovalo můj zájem; v první chvíli sám jsem se divil, proč jsem tak ochoten; ale po instinktivní akci přišlo brzo uvědomění. Fysiognomie Mr. Browna mne přitahovala jako magnetickou silou: jedna z oněch fysiognomií, pod nimiž lze tušit stejně zajímavou personalitu.

Jeho obličej byl podlouhlý, souměrný, leč daleký všednosti nebo loutkovitosti; snad bylo to lze připočítat zásluhou jeho poněkud vysedlým lícním kostem, snad jen jeho snědosti, . . . oné snědosti, jíž sněhobílé ženy tak milují. Jeho vlasy byly kaštanové s červenavým nádechem při jistém osvětlení; jeho oči byly veliké, zářivé, černé, ale jaksi i v jejich zřítelnicích jakoby postřehnouti bylo možno onen červenavý nádech, zatím co bělmo, díval-li jsem se mu do očí déle v ostrém světle, působilo podivným, namodralým dojmem. Měl krásné, esthetický bezvadné rty, v nichž sensualita zdála se mít mystickou příchuť. Byl hladce vyholen dle amerického způsobu, čímž ostatně byl povinen svému neoriginálnímu jménu, jedinému, co se mi zdálo při něm jaksi nevhodným, nesouladným s ostatkem. Jeho hlas byl hluboký, melodický a obdivuhodně vyjadřoval citové odstíny a odlesky, jakmile cosi dotklo se jeho duše a zavolalo ji k dojmům. Obvyklý jeho výraz měl v sobě jakousi melancholii; jeho pohyby, mírná gestikulace i chůze, vše mělo ráz esthetické aristokratičnosti.

Byl stavitelem, a jediný pohled na nejnepatrnější jeho práci ukazoval, že jeho nitro souhlasí se vzhledem.

Každá residence, jež vyšla z jeho rukou, měla v sobě jeho personalitu, ať už bylo nutno udělati sebe větší ústupky šošácke tvrdohlavosti a americkému nevkusu oněch, kteří ho prací pověřili. Aby mohl svoje ideje obraceti v realitu co nejsvobodněji, Brown nejraději prováděl stavby na svůj vrub, a pak dal je do trhu; ale než měl mne za agenta, nebyl ničeho tak daleko, jako úspěchu v těchto spekulacích. Řekl jsem, že jeho dílo bylo v souhlase s jeho temperamentem, jeho temperament

se obrážel v jeho fysiognomii; byla v něm zajímavá kombinace smyslnosti a mystiky. Jako většina amerických architektů, hledal nový sloh křížením starých; ale kdežto ve většině residenčních staveb všude ve Státech a zvláště v Sán Franciscu, Los Angeles i v jiných kalifornských městech najdete křížení zcela náhodné, nesystematické, bez vnitřního odůvodnění a naprosto nevkusné, Brown zdál se hmatati po jakémsi konečném složení slov, jež by vyjádřilo v souladné větě, co měl v duši. Často jste mohl najít v Los Angeles residenci, nad níž jste nevěděl, máte-li se smát, plakat nebo vykřikovat si zlá slova na uchlácholení svého uměleckého svědomí. Křížit gotiku s oblouky vídeňské secesse, přidat maurské sloupky a podkovy do oken, na balkon posadit egyptský obelisk s korintskou hlavicí, komín přizpůsobit se střechou do švýcarské idylly, vyšperkovat frontu barokovými nesmysly, a verandu jednoduše vrazit do missijního slohu, . . . well, . . . to je docela dle amerického vkusu; kde chybí vrozené pochopení slohů a všecko, o čem ony šeptají sluchu rozumějícímu, . . . kde chybí historická vnímavost pro vyjádření dob, . . . why, . . . jak můžete chtít něco lepšího? Ale to nebyla Brownova cesta. (Pokračování.)

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

»Co je vám, slečno Bohumilo?« otázal se básník zmaten.

»Ach, nic,« pojednou se rozpomněla. »Jablka jsou opečena.« Hlas její zněl jakoby oznamoval, že je vynalezen nový svět, a tak se rozesmála, jakoby jí bylo teprve dvacet let.

Když o chvíli později Hlavsa zase ocitl se na zasněžené ulici, uvědomil si, že Bohumila nebyla dotčena jeho sdělením. Zároveň s chladným vzduchem zimní noci vnikl mu tento pocit do vědomí — nerozluštitelně — a nepříjemně. Neoddával se mu však dlouho. Měl sice zálibu v ženách, pokládaje je za výzdobu života, za bytosti, oplodňující fantasii jeho k romantisujícímu jiskření i modravému zamlžení.

Pro tuto zde, pro skromnou, ztajeně milující Bohumilu měl ve svém srdci zvláštní koutek, naplněný rytířským soucitem k neopětované její lásce. Předzvídal, že se bude po odbytí těžké své úlohy ubírati domů, maje srdce rozvlněné soucitem k jejímu hoři. Nyní vybíral trochu neochotně onen koutek, naplněný rytířským soucitem a zdálo se mu, že obsah jeho hází do sněhu. Přímá, poctivá jeho mysl nedovolila mu sice přiznati, že je zklamán, ale nevyprazdňoval již tak příliš lehkou myslí koutky svého srdce — a pojednou si vzpomněl, že je mu již přes čtyřicet let. Kráčel statně dále k domovu. Aby se odškodnil za prožitý zchlazující dojem, dovolil si výlet do krajů nejmilejších snů. Znal k nim tak dobře cestu stokráte konanou, že mohl na ni vnutiti své kroky, kdykoli se mu zlíbilo. I nyní jakoby se přes těsné, sněhem pokryté ulice byla rozvinula sníh zakrývající kulissa.

Kráčel pojednou dlouhou stezkou, sevřenou dvěma řadami vysokých cypřišů, v nichž spaly věčné stíny, do jejichž zkadeřené temnoty se tiskly bílé údy mramorových soch, tak cudně chladných ve své nahotě. Nad stromořadím klenula se žhavá modř jižní oblohy a stezka v sevření temné zeleně hořela zlatem světelných šípů jižního slunce. Na této stezce uzřel sám sebe v těsném kabátci temného aksamitu, s baretem na hlavě, s rozevřenou blánou pergamentu v rukou, obklopeného kruhem vznešených bytostí. Zlaté pásky, posázené perlami, tiskly se k bílým jejich čelům a zvyšovaly zanícených očí žár, měkké, vonné kadeře ovívaly jejich skráně a ulétaly z vazby zlatých sítěk, jimiž byly v týlech věznčny. Těžký, měkký damašek jejich šatů vláčel a ševelil tajemně po písku osluněné cesty, míse se ke zvuku básníkova hlasu, jehož zdvih a spád tlumočil hudbu veršů. Chtěl skandovati verše, ale slova mu chyběla; v úzkostném

chvatu hledal jich ve své paměti a nemoha jich naleznouti, probudil se ze sna.

Velký klíč v jeho ruce otevřel jakoby samočinně dvéře domovní. Rozžehnutá svíčka osvítila zčernalé schodiště. Staromládenecký pokoj naplněný sedřeně skrovným nábytkem, silným pachem starých knih a nové černě tiskařské, zadechl naň uzavřenou zimou svých čtyř stěn.

Byl by u psacího stolku chtěl hledati verše nedosněného snu; ale zima, sahající mu hmotně na tělo, donutila jej jíti na lože.

»Torquato Tasso a Ferrarský dvůr! Jaká síla je ve velké básni! — Zdá se mi, že jsem prožil její děj v jakémsi životě tomuto předchozím. — Leonora d'Este-vidina — která žijící žena se jí vyrovná?«

Mozek ztápěl se dosud se zatvrzelou neústupností v zářících barvách dvora Ferrarkého. Ale vlhko studených podušek kladlo se mu dotěrně na údy a cosi podvědomého přilákalo mu vůni pečených jablek slečny Bohumily, krotké, pokorné její pohledy i teplo její komnaty, promísené stíny zeleného stínítka.

* * *

Druhého rána bylo neobyčejně jasno, slunce prodravši se mlhami zimního rána, přelévalo posněžené střechy žlutavou záplavou, některý jeho paprsek vklouzl oponami do bytu Zemínových.

»A slunéčko, slunéčko naše milé,« zazpívala paní Zemínová uklízejíc po pokoji. »Ach, to je štěstí, to je štěstí,« dodávala jaksi tajemně, jakoby pro sebe·

»Co že je štěstím?« otázala se Bohumila.

Zemínová přišla poněkud do rozpaků. Chvíli hledala důvod pro tuto svoji bezpříčinnou veselost, nebyla by si nikdy doznala, že původ její souvisí s nařízenou registraturou v úřadě, která pana revidenta několik celých dní mimo dům zadrží.

»Že je dnes sobota, den Panny Marie a slunéčko takto svítí, to prý přináší nějaké štěstí,« odůvodnila svou rozjasněnou náladu.

Bohumila šila u okna, pracovala mlčky, nechtělo se jí mluviti v té ranní době, kdy sluneční paprsky jen plaše hrály po stěnách i podlaze, nechtělo se jí přerušiti mlčení tak plné včerejších slov Hlavsových.

Po chvíli létla nějaká vzpomínka přes čelo paní Zemínové, úsměv vytratil se jí z očí a malé ručky počínaly rozpačitě hladiti obě sponky lesklých, lehce prošedlých šejtlí.

»Potkala jsem ji dnes zase, Bohumilko, šla a dívala se a zdálo se mi, že mne vyhlíží,« řekla tajemně, přibliživši se k dceři.

Bohumila pozvedla hlavu. »Dovolila si tě zastaviti?«

»Nu, ano,« řekla matka netroufalým hlasem. »Zastavila se, políbila mně ruku a dala se do pláče. — Pak několik slovíček jsem s ní promluvila.«

Paní Zemínové lámal se hlas pohnutím, ale hned se vzpřímila a dodala s přísnou rozšafností, která se nezdála pocházeti ani ze srdce ani z mozku jejího:

»Nu, já jí řekla, že s ní nesmím mluviti, protože se tuze prohřešila na cti rodinné.«

Mluvila o starší dceři jako o veliké hříšnici, po chvíli dodala však důrazně a s jistou úctou: »Ale musí se jim dobře vésti; byla krásně oděna.«

»Ano, povídal Božetěch, že se jim dobře vede; má už také dvě děti,« řekla zvolna Bohumila. Vyřkla tuto větu a pak se zamyslila; zapadla tak hluboko do myšlenek, že ani neslyšela sem tam pronášené poznámky matčiny.

* * *

Byla jí nyní vzdálena, tato sestra, se kterou společně vyrostla, vzdálena jako bytost z jiné planety. Ač byla Vlasta starší Bohumily, prožily přec spolu dětství, ono skromné, netroufalé, dětí velmi přísně držených, napájejících se však přes to doušky blaženosti v stemnělých, zastrčených koutech domu, nad světem hraček, panen, hadříků. Dokud stačil tento svět, a úspěchy ve škole kláštera Voršilek, bylo jim dobře. Když povyrostly v panny, bylo hůře. Blaho nenalézalo se více ve stmělých koutech, měly se odvážiti ven na světlo pražských ulic, ba jednou připadla kterasi energická teta na myšlenku, pohnouti otce, aby dcery poslal do plesu. Že mladé dívky krášlí skromnost a jednoduchá šatu úprava, slýchávaly sice od dětství a nebyly zvyklé pochybovati o slovech rodičů. Teprve při prvním vstupu do veřejnosti, vznikla v nich pochybnost o bezpodmínečné správnosti náhledů otcových.

Ještě této chvile po letech vzpomínala Bohumila s hrůzou onoho prvého i posledního tanečního večera, na kterém se obě tiskly za matčinu židli do kouta, jakoby hledaly aspoň trochu stínu i částečného úkrytu pro své chudé šatečky, lišící se tak nápadně od nádhery druhých tanečnic. Nikdo jich k tanci nevyzval, stály v sále jako na pranýři, vysazeny pošklebkům pánů kolem nich kráčejících. Jako z pranýře odvázané oběti šly po jedenácté domů, zabaleny v pláště, šátky na hlavách, v přezůvkách navlečených na taneční střevíčky. Šlapaly neporušený noční sníh na cestách Žofína, stud a hořkost v srdcích. Na kočár otec peněz nevěnoval, neměl vůbec sebe menšího ponětí o tom, jak to v plesích chodí, čeho mají tanečnice zapotřebí pro hladké světské parkety. —

Nazítří ráno seděly tiše u snídaně. Na otcovu otázku po zábavě včerejšího plesu odvětila

matka Zemínová vyhýbavě. Ona i Bohunka byly by pravdu zahalily v mlčenlivý stud pokořenosti, ale Vlastimila počala mluviti, vyslovila několikráte nepokrytě nepěkná slova o sezení v koutě, o starých vybledlých battistových šatech, kt ré plodily ostudu. Matka Zemínová i Bohunka se pýřily. Neomaleně vyslovenými větami Vlastinými dostávala ne pěkná záležitost teprve určitých obrysů. Ale otec Zemín ucítil v nich prst výčitky a proto prohlásil, že nedovolí, aby se jeho rodina řídila dle přepychu nových časů.

»Vaše matka vytancovala se v takových battistových šatech do syta. — Byly-li takové pro vaši matku dobré, jsou pro vás také dobré dost, či ne?« otázal se Vlasty přísně, ale tato odpověděla ve vášnivosti, pro kterou zapomínala matčin příkaz neodporovati nikdy otci:

»Tenkráte, když maminka v battistových šatech tančívala, neměl nikdo jiných, a tak se maminka od druhých nelíšila, kdežto my — — Byla to taková ostuda, že toho nikdy nezapomenu.«

Vlasta zdusila divoké zaštkání v kapesníku.

»No, řekni, maminko, nebyla to ostuda?« Ne jen otázka i oči její nutily matku k svědectví.

»Inu, pravda Zemínečku, ten nynější svět to zase jinak vyžaduje nežli bývalo za našich dob« troufala si podotknouti matka Zemínová, ale vypoulené oči manželovy zabrousily v její stranu a odstřihly jí slova od úst

»Je-li nynější svět nekalý, nebudu se dle něho říditi. Vychovávám si děti podle svého rozumu a pro sebe.«

Tím byla záležitost nezdařeného plesu odbyta a způsob života rodiny vjel do starých kolejí. Celý týden býval věnován tichým pracím domácím. V zimních nedělích šel pan revident odpůldne do kavárny a jeho ženské odbývaly zatím doma svou kávovou společnost s lepší kávou, suchary, bábovkou a zábavou točící se každé neděle kolem týchž předmětů. Hostmi byly více méně staré tety i jiné slušné dámy ponejvíce osaměle stojící. Přicházely způsobně, v rukou nesly šátečky, v nichž uschovány koifury, kterými se ozdobily, když klobouky sundaly. Přisedaly na pohovku a lýrové židle a konaly vše tak důležitě, uctivě a zároveň radostně, jakoby se při každé této nedělní zábavě mělo rozhodovati o státních převratech.

Každá z těch dam měla zvláštní svůj obor rozpravy. (Pokračování.)

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

Tyrkysová bludička.

Povídka z hor.

(Dokončení.)

Příchod Rozinin přerušil jejich reje. Do drobných hloučků se srážely a prchaly vyděšeny do temných úkrytů, shasínajíce kvapně své smaragdové lucerničky.

V malé chvíli živé jejich věnečky zmizely a Rozina zůstala sama uprostřed bílých skvrn měsíce, které stříbřily suše chřestící jehličí pod jejími střevíčky.

Usmála se polohlasně a vřesem zarostlou pěšinou rozcupala se od myslivny.

Jen ještě ve tmě kmitla se její svatební suknice a hned po té hluboké tišiny lesní navždy uhladily veškeré stopy jejího útěku.

V tom okamžiku také u bařiny nad myslivnou nehybné bludné světlo naskočilo a celým lesem toužebný vzdech se nesl za prchající.

Ale nedostihl jí . . .

Svatební zvony marně hlaholily . . .

. . .

Široký, daleký je svět. Široký jako moře, daleký jako lidská touha! A malé lidské srdce, které má schopnost šíře i dálek ve věčně neukojeném rozletu, bloudí širem i dálavou bez úkoje, bez záblesku štěstí. Srdce stále touží a citově se vybíjí. Za klamný úsměv dá svou lásku, dá vše, co schovávalo a chránilo pro milence mladých svých snů. Není lítosti po uzmutém a ztraceném — není radosti při oddání se.

Jen vášeň, divoká vášeň zažehne tělo, rty rozdychtí po polibcích, ňadra zvedne

po objetí. Okamžik na vše dává zapomenouti; neboť vášeň je větší bolesti. Ale pak nadcházejí chvíle ještě neukojenější, hodiny muk neskonalých, obávané bezesné noci nekonečné délky. Ty chvíle, o nichž ty, ubohá, krásná Rozino, která jsi vyšla za láskou všech, plakávala jsi v objetích svých hodinových milenců, v nichž náhle vyděšena tobě jen dostupným přízrakem, divoce jsi vyděsila se jako dítě přistižené při zločinu.

A jindy zase schoulila jsi se ve svém ztemnělém pokoji na měkký koberec, abys plakala, anebo abys prosila pro milosrdenství boží, aby tě zabili.

Snad se ti v té chvíli do vzpomínek usmála ta naše chudá ves se svými důvěrivými skupinami chalup a sousedů; snad naše povídavé lesy svým blouznivým šumotem zažalostily po uprchlé lesní žence, či snad na okamžik rozjizvila hojící se minulost, vidina ubohého mysliveckého mládence, nebo nebybné, toužící bludičky na bažíru pod myslivnou . . . Těžko, přetěžko dohadnout.

Ale jistě vzpomínky na rodný kraj šly v takových chvílích duší Rozininou, neboť veliká touha svítila jí v očích; a přec jako by dosud nenavršil čas míru osudu, nikdy nepomyslila na návrat. Půl světa sjezdila než zatoužila vrátiti se do své smutné vlasti.

A léta prchala útěkem pronásledované zvěře.

* * *

Minulo pět roků od onoho dne, kdy Rozina opustila Jiskrovu myslivnu.

Kdo po těch letech Jiskru by potkal na lesní cestě, nepoznal by ho — tak sestaral. Již ani se stromy a ptáčaty nerozmlouval, ztratil všechno pochopení pro přírodu a smysl pro krásu tak neočekávaně vyvršený příchodem Rozininým, v níž vše si sesnoubil v nejvyšším půvabu, v každém jejím pohybu, dotknutí jejího šatu, střevíčku, v pohlazení rukou, lící a vlasů, i v objetí stejně lásky plném jako vášnivém. Jeho zázračně zmohutnělý kult krásy, radosti a citu náhle svadl, dohasl, zapadl. Jako bez duše toulal se lesem, všecek rozvrácen mučivou bolestí jejího odchodu a utrpením nevyslyšené lásky.

Den ke dni více chřadl a uvadal. Náhle uprostřed lesa klesl, jakoby podťatý, tváří mezi jehličí a kořeny. A jindy zase mdloba ho přepadla právě ve chvíli, kdy ji nejméně očekával a kdy se jí nejméně bál.

Čtyři dlouhá, nekonečná leta prožil v tomto útrpném stavu. Stokrát hlaveň ke skráni nasadil, aby utišil vír myšlenek a vzpomínek, ale ruka byla příliš slabá stisknouti spoušť! Konečně pátým rokem počal polehávat. Nejprve na den, dva, pak na týden, a v posled, takhle po Vánocích, ulehl nadobro.

A o Rozině stále ani slechu, ani pohádky. Dole ve vsi tak usoudili: Jistě někde ve světě zabloudila, a sama bez své vůle mámí a zavádí pro nějaký neodpustitelný hřích lehkovážného mládí . . .

Vzali to za pravdu a tu a tam po chalupách se i modlili za pobloudilou.

Ale nemocný myslivec stále doufal, stále věřil v její návrat. Často o ní rozmlouval se svým opatrovníkem, i lékaři se svěřil se svou naději. Byl zdětinštělý v poslední době své nemoci a rád se svěřoval.

A tak odlétla zima a s novým jarem stala se podivná příhoda, o níž chci vypravovati.

Tenkrát kterési březnové, pozlacené odpoledne — — — — — Nemocný právě usnul a lékař i opatrovník se vzdálili. Byla doba tání. Slunce zahaleno bylo mlhavými závoji, za to ale jako náhradou celý západní obzor pokryt byl šupinami brokátového zlata, které mdle vyzařovaly na bílé lysiny posledního sněhu a prvou širokou radost prvé křehké zeleně. Trochu výše, v něžném moři měkce stlumeného blankytu — pluly zvolna a majestátně mdlé oblaky, podobné čistým souostrovím, zasvěceným bílému kultu sněžných lilijí.

Z úkrytu hor, z kad vítr donášel sem líbeznou vůni fialek, dívala se již do kraje smavá jarní pohádka.

Zajisté se usmívala; neboť lesy rozšuměly se radostně a země vzdechla jako v blaživém roztoužení.

Na pokraji mýtiny, sotva dvacet kroků od Jiskrovy myslivny, stála mladá srna tiše a nepohnutě, jako zajatá jarním sněním. Náhle ale hlavou pohodila, její veliké krásné oči se povlékly nádechem leknutí a v okamžení zmizela v zelené lesní tmě — — —

Té chvíle také nemocný sebou nepokojně pohnul. Jako by nějaký žhavý proud proplanul všechny jeho cévy! Ubohá vpadlá prsa se těžce dmula a na stráni zahořel ruměný věneček.

Pak se Jiskra již zcela probudil a vytřeštil zrak.

Na pelesti jeho lože seděla Rozina ve svých modrých tyrkysových šatech, rozmarně podkasaných, že zjevovaly lahodnou linii jejích štíhlých nohou, pevně vyrůstajících z malých, zlatých střevíčků.

Nemocný beze slova hleděl v údivu na rozkošný dívčí zjev, jako by nevěděl, zda nepodléhá dosud klamivé závrati snů, která se

ho zmocnila, aby mu ztrpčila poslední chvíle jeho života největšími mukami.

Ale mezi tím, co rostl jeho úžas, Rozina zahovořila svým měkkým, se zjevně ztajovanou bouří svého nitra lehce zadrhovaným hlasem:

— Přišla jsem, poněvadž vím, že umíráš. Do večera tě nebude.

Nemocný těžce vzdechl.

Pokračovala klidně:

— Po léta jsem čekala na tuto chvíli. Po léta jsem byla na blízku každému tvému kroku. Nevěříš? V hovorech stromů mohl jsi slyšeti můj hlas, v praskotu jehličí můj dech, v každém květu viděti mé oči. Všude jsem byla, kudy jsi kráčel. V míze stromů, pohledu laní, duch země a síla vod — — —

Vztahoval po ní své dlouhé, kostnaté ruce, ale nedosáhl ji. Jeho oči prosily o její pomoc, ale Rozina se ani neponnula. Hovořila stále klidně, ba zdálo se, že nyní hlas její zcela sevšedněl a selhostejněl:

— Trpěl jsi, trpěl jsi mojí zásluhou. Muka života čistí duši. Pamatuj se: Pro mé srdce střelil jsi divokého ptáka. Bylo potřebí, abys nekonečným utrpením smířil svůj starý hřích. Dala jsem ti vše, co jsem měla nejsvětějšího, jen proto, abych tě získala pokání. Blíží se hodina smíru, hodina věčnosti; neboť jen věčnost je mír . . . Nemusíš se jí obávati. V kraj věčné harmonie neodejdeš jako nesouladný tón . . . —

Nemocný, mocně vzrušen, chroptěl a dokonával.

— Polib mne! — zašeptal a znova vztahoval po ní své ubohé, suché ruce.

Rozina sebou ani nepohnula.

— Ještě ne — odpověděla.

— — — — —

Zem vydychovala modré páry večera. Všude byl klid vesmírového mlčení.

— Polib mne! — znovu zaprosil Jiskra.

Marně. Rozina opět zakývala záporně hlavou.

Tu nemocný prudce sebou trhl, celé tělo se zachvělo a pak natáhlo se strnule po celé délce lože.

Duše odletěla. Bylo slyšet tichou hudbu jejích perutí vzdalujících se rychle do nebeských výšek. Ruce v smrtelné agonii po Rozině vztažené strnuly v posledním zatouženi. Tu již Rozina neváhala vyplniti prosbu mrtvého.

Celým svým pružným, krásným tělem vrhla se v Jiskrovu mrtvou náruč a líbala jeho skráně, otevřené oči i chladnoucí rty.

— Jak jsem tě milovala! Jak jsem tě milovala! — šeptala v horoucím zanícení a znovu přitiskla tělo mrtvého milence celou silou své mladé vášně.

Večer v modrých růžích se ztrácel a dokonával.

— — — — — — — — — — — — — —

Když se opatrovník vrátil do myslivny, našel mrtvolu Jiskrovu poházenou samými purpurovými poupaty.

* * *

Pochovali myslivce na vesnický hřbitov pod starou vrbu. Takhle k večeru, přes den bylo mnoho práce. Měl slavný pohřeb.

Šest mysliveckých mládenců troubilo mrtvému poslední pozdravy na lesklé lesní rohy.

Ozvěna hrála si s jednoduchým jejich motivem a házela ho proti skalním stěnám, vrchům a vysokým lesům. A skály, pahrbky i bor odpovídaly trubačům stlumeně a rozteskněně, takže celý kraj hlahol fanfárami.

Byl to opravdu slavný pohřeb, při kterémž nikdo nevzpomněl Roziny — záhadné milenky ubohého mrtvého. Avšak ona viděla a slyšela slavnostní »halali«. Na vysokém vrchu stála nehybná, jako zaklatá kněžka noci a z jejích očí tekly slzy, tenké dlouhé prameny, zanechávající stříbrné úzké pěšiny po tváři, šiji, ňadrech i řasnatém šatě. A když k zlatým střevíčkům dotekly, rozlétly se na sta drobných, předrobných hvězdiček.

Večer postupoval, dohoříval a hasnul. Země vdechovala modrou, vonící tmu a na bažíru, pod myslivnou, nehybné, bludné světlo naskočilo právě vracejícím se mysliveckým mládencům před očima.

A co tak ještě hleděli na tajemnou bludičku, dlouho a beze slova, odkudsi z prostřed lesa zoufalý výkřik sem zaletěl, země pod nimi se prohnula, bažír se široce rozvlnil a neznámá síla povolala nehybné bludné světlo zpět do lůna země. — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

A Rozinu druhého dne našli mrtvou pod nejstarší sosnou na vrcholu hory. Ještě ve smrti byla krásná jako lidské milování — —

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

V.

e stavby tedy prozatím nebylo nic, babička Zahradníčková vyčkávala, co jí ty zatrolené zuby přinesou. Viklaly se jí všechny kromě stoliček, a do zimy byla skorem bezzubá.

Ale pomalu tomu přivykla a když vedle toho nepozorovala na sobě žádné jiné změny, obava před malomocností stáří ji znenáhla opustila. Zase byla v pokojné míře, plna nadějí v budoucnost, plna očekávání, co jí přinesou další léta. Úzkostlivě dbala o svůj pořádek, o čistotu v domě, o střídmost, která byla základem jejího zdraví, pevného jako skála. Jedla dále svou kávu, své prosté obědy, svá jablka a topinky, jen že jí teď kousání dalo mnohem více práce.

V zimě, nedlouho před vánocemi, najednou si vzpomněla, že pojede do Prahy. Bylo divení u Janovských, co to babičku zas napadlo. Stavitel a žena jeho se domnívali, že je to některý z dětinských nápadů neb podivínství, jak často bývá u velmi starých lidí.

Ptali se, co bude v Praze dělati, ale ona jim odvětila, že to uvidí, až se navrátí. Jen to pověděla, že se hodlá v Praze zdržeti tři nebo čtyři dny, a ať prý nemají o ni žádných starostí, však prý dobře zase trefí domů.

V domku všecko pevně uzamkla, děvečce vydala potřeby na čtyři dny a ustanovila, co po ten čas má dělati. Hlavně jí přikázala, aby nikoho cizího nepustila do stavení a na noc aby dobře uzavírala okenice a zatarasila vrata.

»Lidé byli vždycky zlí a čím dál jsou horší, mohu-li ti, holka, dobře radit, tedy ti povídám, nevěř nikomu, aspoň tě nikdo neošidí.«

»To bych jim taky nesměla věřit, paničko,« namítla Barča, ze které již také byla baba.

»Ba nevěř, mně jako každému jinému, mne tím neurazíš.«

Než se vydala na cestu, napadl sníh a babička si libovala, to že je zdravá zima. Hezky sněhu a mrazík do toho, to se pak běhá čile, to se dýchá vesele! Odmítla zeťův povoz a na stanici, hodinu od městečka vzdálenou, šla pěšky. Ohlížejíc se cestou k domovu, živě se usmála.

Městečko pod sněhem zdálo se jí velikou udivenosti a otázkou. Každá střecha, každý štít a každý komín a okno jakoby se dívalo za ní a zvědavě se ptalo: »Co chce paní Zahradníčková v Praze? Co se to děje, proč tam jede, když tam už dobrých dvacet let nebyla?«

Za čtyři dny dověděli se toho u Janovských i všichni ostatní nedočkaví zvědavci.

»Muži, muži, mne raní mrtvice,« vpadla paní Janovská k staviteloví, »považ si, naše babička má nové zuby!«

»Proto tedy byla v Praze?«

»Proto. Jen se pojď podívat, vypadá zas jako mladice!«

Babička Zahradníčková měla tedy nové přední zuby a také jí při tom se zdálo, že značně omládla. Dala za ně sice čtyřicet zlatých, ale dobře prý se jí na ně kousalo. Zase mohla v nich drtiti oblíbená jablka a křehké topinky, a kdežto před tím řeč tu a tam se jí přesmekla v nepříjemné šišlání, nyní již zase měla jasnou a čistou výřečnost.

O štědrém večeru jako každého předcházejícího roku šla na půlnoční a když pak vyšla z kostela, dala si do úst sladové cukrlátko. To tak za ostré zimy, byla-li venku, dělávala.

Ale hladké cukrlátko sklouzlo jí trochu hluboko, až se babička hodně zakuckala. A co tak odkašlávajíc zastavila se na náměstí, ten krásný nový chrup vylítl jí z úst a zapadl do sypkého sněhu.

Chvíli tam hrabala tenkými prsty, ale zubů svých již nenalezla. Ani nazejtří, když za dne po zubech pátrala a když k tomu zjednala několik dětí, hledání nemělo úspěchu.

A tak babička Zahradníčková byla opět bez zubů, již zase měla jenom svoje nespolehlivé stoličky. Trudila se proto velice, a jedinou nadějí byla jí ještě obleva. Až sejde sníh, to by bylo pěkné, aby se ty ztracené zuby opět nenašly.

Smíchu a žertů, kterých pro tu událost bylo plné městečko, ani si nevšimla, také proto nedělala žádných tajností, že měla zuby falešné.

»Byly moje, poctivě jsem si je zaplatila, a to není žádná hanba. Třebas falešné, jsou poctivější než něčí zdravé, kdo si jich ani nezasloužil,« odmítala nešetrné narážky.

Když pak roztál sníh, velcí i malí občané měli zase krásný podnět ke smíchu. Jednoho rána nakupil se u statku Roškotova zástup lidí. Nad vraty byla plechová koňská hlava, která teď cenila na vyjevené diváky babiččiny zuby. Byly již značně poškozené, někdo je nepochybně ve sněhu rozšlápl, ale teď v té koňské hubě vyjímaly se překrásně.

Nikdo se nedověděl, kdo byl šťastným nálezcem chrupu a kdo si z nálezu svého ztropil tak nehorázný žert. Babička Zahradníčková, která se proto velmi zlobila, měla v podezření mladšího pana učitele, stále ještě měla za to, že jest jejím nejúhlavnějším nepřítelem.

Ale když se dověděla, že pan učitel již týden leží doma trápen zlou záduchou, obměkčila se a poslala mu balík koření se vzkazem, aby ho nemocný pilně užíval, že mu jistě pomůže.

A pomohlo. Za krátko byl učitel opět chlapík a když vylezl na březnové sluníčko, zamířil rovnou k babičce Zahradníčkové. Šel se jí poděkovat za to koření, věděl již, že ledy hněvu jejího roztály.

»Tak vám pěkně děkuji, paní Zahradníčková,« začal po pozdravu a usedaje proti babičce, »ani nevíte, jak brzo se mi po tom vašem koření ulehčilo. Prosím vás, jaké to jsou byliny?«

»To je moje tajemství.«

»Tak, tak. A užívá se docela příjemně, člověk by málem tomu přivykl.«

»Jen užívejte, já vám zase pošlu. Takového koření ani v lékárně nedostanete.«

»To věřím, u toho se už po prvém napití pozná účinek. A prosím vás, paní Zahradníčková, je to koření taky dobré pro srdce?«

»Pro všechno. Pro srdce, pro plíce i pro žaludek.«

»Taky ho užíváte?«

»Ne. Proč bych ho užívala, mně nic neschází,« odpověděla babička poněkud tvrdě, jakoby chtěla říci: »Copak myslíš, že každý musí jako ty zhebat?«

Pan učitel po malých oklikách začal hovor o nebožtíku panu Zahradníčkovi. Jaký to byl hodný, dokonalý člověk a jaký dobrý muzikant. On vlastně, pan Zahradníček, utvrdil pana učitele v muzice, jemu má co děkovat, že má teď v hudbě největší utěchu.

Užil té příležitosti, aby v babičce vyvrátil domněnku, že byl zúmyslnou příčinou smrti páně Zahradníčkovy. A ona měla při tom dobrou záminku, aby mu ukázala dědečkovy housle a požádala ho, aby na ně zahrál Zahradníčkovu některou zamilovanou.

Pan učitel zahrál staré menuetty, a babička upadala ve snění. Ta sladká, významná hudba jakoby ji přenášela do jiného světa, o mnoho, mnoho let zpět, do světa mládí a krásy. Dávné ohlasy v jejím starém srdci při tom se probouzely, něco zcela podobného tomu, co pociťovala, když jí kdysi se zanícením hrával pan Zahradníček.

Dovedný hudebník vytušil dobrý účinek své hudby a nabídl se, že jí občas přijde zahrát.

Ale ona se na něho utrhla:

»Co vás napadá, to by tak bylo, co by si lidé pomyslili?«

»Co by si mohli myslit? Hudba je přec krásná věc, tu musí mít každý rád.«

»Ale ty řeči, kdybyste sem docházel! To víte, já jsem vdova, a sama k tomu — to by hned bylo povídaček!«

Teď teprve pan učitel porozuměl. Zkoprněl téměř nad babiččinou domýšlivostí. Věru, ji je dobrá osmdesátka, jemu táhne na sedmdesát a je uplouhán starostmi o živobytí, do nejdelší smrti by ho nebyly napadly takovéhle myšlenky! Babička však to již vyřkla, a on to musil přijmouti jako možnou věc. Hned také se zachoval podle toho, vzal ošumělý klobouk a poroučel se v pevném předsevzetí, že již nepřekročí jejího prahu, leda že by zemřela, a on by byl ještě s to, aby jí na poslední cestu přišel zazpívat.

Zuby, které tehdy tak tajemným způsobem se octly v koňské hubě, přinesl jí brzo potom jakýsi kurážný kluk a stál u dveří čekaje, že dostane od cesty.

Babička byla na rozpacích, má li mu dáti dvacetník anebo má-li po něm hoditi koštětem. Ale než se rozhodla, zeptala se:

»Nevíš, hošíčku, kdo je našel?«

Hoch mlčel, ale ohlížel se, není-li na blizku Barča.

»Jen pověz, nikdo tu není — a dám ti od cesty.«

»Kovář je našel a vstrčil do huby tomu koni —«

»Kovář — ten chromý dědek? Vždyť sotva leze, starý chramostejl.«

»Ba byl to on — Roškotův čeledín, dlouhý Tonda, ho musil vysadit.«

»Dobře, tu máš dva dvacetníky a už jdi. Máš dost, za víc beztoho už nestojí ten střep.«

Když kluk odešel, bedlivě si prohlédla zubožený chrup, ale pak s ošklivostí jej hodila do plotny. Než hned si vzpomněla, že by třebas ani neshořel a že by jej mohla Barča opět vynésti s popelem na světlo boží a přivoditi novou taškařici. Litovala, že je to taková nezničitelná věc.

Vyhrábla zuby z plotny, zabalila je do papíru a vstrčila do nejspodnější zásuvky starobylého prádelníku. Tam byly pro ni jako pochovány, od té doby již na ně nemyslila.

A také nepomýšlela na zuby nové. Zatím uvykla kousati na zbylé stoličky a otužila si dásně, že mohla požívati svých jablek a topinek i bez zubů. Jen někdy si na ně bezděky vzpomněla, zatanul-li jí na mysli chromý kovář. Tomu slibovala pomstu.

»Počkej, chromajzlíku, zuby jsou sice polámané, ale tebe přece ještě budou kousat.«

Od té doby kde jen mohla ostře ďobla do kováře. Potkávala ho často na náměstí, když si chodil ke vdané dceři pro mléko. Ohnut jsa v zádech tak, že měl hlavu níže než

břicho, zvolna se vlekl po hrbolatém dláždění a nesl v ruce bílý, modře květovaný džbáneček.

Babička někdy jako náhodou šla proti němu. Jak ji uzřel, hned ji pozdravoval zdvořile, byl už vždycky na pohled tak úlisný, ale za zády samý posměch.

»A vy jste ještě živ, dědku?« spustila babička místo poděkování. »Já už myslila, že si vás tuhle čerti odnesli, jak byla ta vichřice.«

Děda postavil džbáneček na zem a nemoha se narovnati, otočil aspoň hlavu a udiveně se díval na ni jedním okem. Jakživ neslyšel od nikoho a tím méně od babičky Zahradníčkové takové řeči. Pátral, jest li ho sluch nemýlí.

Ale babička stála nad ním přímá jako sloup, a oči její blýskaly se vítězně.

»Vy jste asi musil natropit ve světě nepravostí, že vás tak Pánbůh potrestal,« pokračovala stařena, »to je co říc, už za živa se nesmí kouknout ani na nebe, už teď se musí, chudák stará, koukat jenom do pekla! No, no, už to nebude dlouho trvat, už tam brzo přijdete.«

»Vy tam budete dřív než já!« vyjekl rozhořčený kovář, a hlava se mu malomyslně kejklala.

»I co vás napadá, já jsem spravedlivá ženská, na mne dábel nemůže. Já mám, holečku, do umření ještě daleko. Já mám takové kořeníčko, po tom člověk, i kdyby chtěl, ani nemůže umřít — zeptejte se mladého pana učitele. Taky stonal zle, ale jak se napil mého kořeníčka, hned byl jako na koni. No — vám už asi nepomůže nic, ani modlitba, ani zpověď, ani kořeníčko!«

Odcházela, a kovář myslil, že se zlostí propadne. Prskl pod sebe, křivé nohy jeho zadupaly, ale musil se obrátiti celým tělem, aby viděl, jak hrdě a ještě křepce se vzdalovala.

Od té doby babička Zahradničková byla metlou, která ho všude pronásledovala a tepala. V neděli v kostele, když několik lidí se sešlo v sakristii, aby dali na světlo a na modlení, přihnala se také babička se svými několika krejcary.

»Za chromého kováře Kudrnu,« volala, aby ji všichni dobře slyšeli, »aby mu Pánbůh těžké hříchy odpustiti ráčil.«

Kostelník to právě tak zapsal do knížky, ale pan farář potom ohlašoval: »Za jistého nemocného, aby ho Pánbůh uzdraviti ráčil.«

To arci babičce Zahradníčkové nepostačovalo. Po mši zastavila se před kostelem a každému ještě k tomu dávala vysvětlení.

Lidé se smáli, za čtvrt hodiny již to věděl starý kovář, a div ho z toho neranila mrtvice. Rád by se byl rozběhl na babičku Zahradníčkovou, ale netroufal si, věděl, jaká jest ona tělem i duchem proti němu silačka. Jen si ulevoval zlostnými nadávkami, ale to ještě více rozněcovalo lidský posměch.

Ovšem to nebylo posledním kousnutím pověstných zubů babičky Zahradníčkové. Poranila ho jimi citelně ještě několikráte, až byl děda všecek zoufalý. Ale při tom tvářila se vždycky nanejvýše klidně, jakoby ani netušila, že on tehdy tak nešetrně se k ní zachoval. Jakoby to, co činila, rozumělo se samo sebou, jakoby nad jeho neštěstím měla jenom útrpnost a milosrdenství, a když ho nejvíc kousala, jakoby konala dobrý skutek.

Když již nemohl déle nésti jejího pronásledování, děda se odhodlal, že k ní půjde, podrobí se jí a poprosí, aby mu již přála pokoje. Učinil to za nedělního dopoledne, když vypozoroval, že babička Zahradníčková se vrátila z kostela. Zastihl ji v pokoji, ana stála u okna a zalévala květiny. Fuchsie a balsamíny byly stále rostoucí a kvetoucí ozdobou jejího obydlí.

Podzimní slunce padalo do okna, ozlacovalo květiny i bílé ruce babičky Zahradníčkové a rozehřívalo na obličeji jejím úsměv, který se rozšířil, když uzřela vstupujícího kováře.

Chtěla ho uvítati zase špičatými slovy, ale on ji předešel. Dal se totiž do pláče.

»Co jsem vám udělal, paní stavitelová, že mě tak pronásledujete?«

Vidouc slzy a všechen jeho ubohý zjev, tu vtělenou sešlost a slabost, babička zvážněla.

»Já vás tedy už nechám, dědku, ale podruhé se chovejte jako rozumný člověk a ne jako nezbedný uličník! Dobře, nechte si svůj brekot a teď už se kliďte!«

Kovář poděkoval a odcházel, ale ve dveřích osmělen ještě se obrátil.

„Kdybyste mi chtěla dát krapánek svého thé — mně už zdraví nechce sloužit,« poprosil babičku.

»Proč pak ne? Až půjdou kluci do školy, budete je mít u Roškotů na té koňské hlavě — můžete si je sundat, když jste tak šikovný!«

V hlavě kovářově se rozbřesklo. Již ani nehlesl a hrabal se síňkou na čerstvý vzduch.

Ale když vystoupil na osluněné náměstí, vylítl za ním balíček s kořením. (Pokračování.)

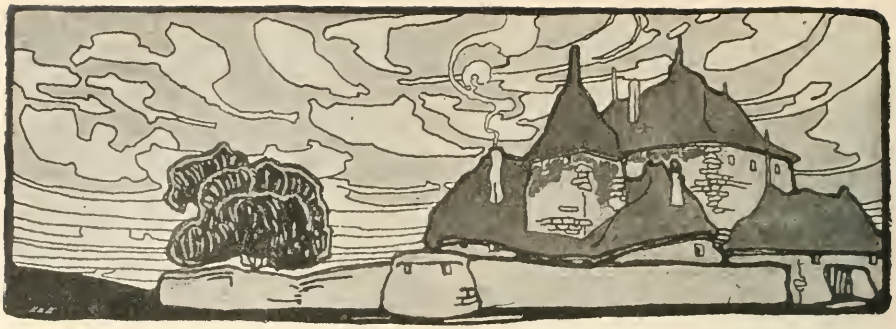

KAREL SIEBEL:

Jarní den.

Je ticho tak, jak byl by spaní čas,
jak zesnuly by stesk a žalost as,
zhynula trýzeň, bol.
I ve větvích stich vánek,
a nevinný jak děcka spánek
jdou mráčky tiše přes údol.

Zd. P.

NA PRAHU ČESKÉ OLYMPIADY.

»Co všechen lid nezná, nikdo nezná!
Co lid ještě nedoved, nikdo nedoved!
Co lidem se nestalo, nikým se nestalo.«
Dr. Mir. Tyrš.

Letošní pátý slet všesokolský jest podnikem velikým, o kterém již dnes docházejí i zahraniční zprávy, že předčí rozměry svými a programem i před sjezdy cizích tělocvičných federací.

Nedlouhá doba dělí nás již od oněch významných okamžiků, kdy královská, slovanská Praha bude hostiti děti matky Slávie, a kdy nejen český národ, ale i cizina a přátelé tělesné výchovy přesvědčí se o dnešní výchově členstva jednot sokolských, slet sám bude tím jasným obrazem rozvoje, mohutnosti a síly našeho národního organismu . . .

O pevné organisaci našeho Sokolstva, o jeho poslání a kázni mnoho bylo psáno. Dnes chceme jen stručně poukázati na vyspělost myšlénky sokolské, na vzestup a vývin soustavy Tyršovy, na výši, na které dnes armáda Tyršova i celá methoda tělocvičná stojí. Radostně nutno zaznamenati, že budou to bohaté žně, žně práce tuhé, utužené dobrovolnou disciplinou a láskou k věci sokolské, až v plném žáru slunečních červencových paprsků budou naši borci na závodišti sletovém skládati účty ze své činnosti za posledních 6 let . . . Zde stane výkvět naší české demokracie, mužové, ženy a dorost pod jediným povelem kázně, kázně tak obdivuhodné, kdy mužné slovo náčelníkovo stačí, aby na jeden ráz dalo se ovládati na poli cvičebním přes 8000 cvičenců . . .

Sokolstvo poslední dobou přijímá na sebe veliké, dalekosáhlé úkoly, stalo vyšší a zodpovědnější, množí se a mohutní nejen početně, ale prohlubuje jakost až do nejskrytějších vět Tyršova evangelia, jak shora naznačeny, a roste ve zkázněném organismu svém stále k vyšším metám.

* * *

Letenská pláň již dnes změnila svou tvářnost . . . Všude plno ruchu, života, práce a příprav pro zdar čarovné pohádky srdcí sokolských . . . Jaký to již dnes pohled na nádherný a kolossální amfitheatr, majestátně rozkládající se po celé pláni letenské, za jarního podvečera, kdy soumrak padá do kraje a jen bílé konstrukce lehké stavby cvičiště vyrůstají ve své moci, slávě, k vítězství příští práce . . Cvičiště letošní je ohromných rozměrů, široké vztýčené linie, zarámcováno krásnou silhouettou celého okolí. Vstupní brány a zvláště vkusná a nádherná dekorace celého cvičiště zvýší ještě dojem obrazu dnes již krásného, který rychle nabývá určitějších tvarů a ladných barev v prostředí syté zeleně . . . Rychlé tempo bliží přípravné práce ku skončení, všude napnuty síly až do krajnosti, a po vlastech československých zní dnes jedno heslo:

V. slet všesokolský v Praze!

Vzpomínáme tu poslání naší národní armády a obrany. Jasně jím vytčeno, že sokolské jednoty jsou jedním z prostředků národní výchovy mravní. V tom právě spočívá jejich důležitý význam a právě dnes, kdy znavená, přespříliš bohatá vzdělanost rozumová rozvinula se příliš na úkor mravní vůle a energie. A spočívá-li v tom důležitý moment pro význam tělocvičných jednot v jiných kulturních národech, čím většího významu nabývá u nás, kde nešlo a nejde pouze o to, národ v mravním vědomí a síle udržeti, nýbrž o to, roztříštěné a utlumené prvky národa uvědomovati, vzpružovati, jednotiti, prodechávati národní ideou, krátce: národ tvořiti. Patý slet všesokolský znamenati bude velký úspěch zdatné práce sokolské, zdárný čin, k němuž budou se vraceti nejen z domoviny, ale i přátelé zahraničních vzpomínky nejkrásnější . . . Skvěle zobrazí odbornou vyspělost technickou zdatné síly české v grandiósním díle. Osvědčí výši dnešní soustavy sokolské, a prostná společná cvičení, prováděná více jak 8000 cvičenci na jeden ráz a povel, budou hlavním bodem národní brannosti a výchovy. Praha královská jistě s vřelou srdečností slovanskou pozdraví své pluky národní, připravující se, aby v jediném šiku dorazily do bran Prahy slovanské!

Jar. B. Zyka.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Velký výlet na lodi z Prahy do Veltrus r. 1864.** Umělecká Beseda pražská vznikla v době, kdy i český bál byl důležitým článkem národní práce. Založení spolku spadá zkrátka do těch dob, kdy se národní pracovníci počítali na prstech, a kdy bylo potíží, sehnati kandidáty do výboru, což teprve rozvětvený kmen členstva. Zakladatelé Umělecké Besedy neměli hned v prvních letech na růžích ustláno. V jednatelské zprávě, vydané o činnosti spolku ve správním roce 1864, odpovídá Jan Kučera, doktor veškerých práv, »hloučku ironicky se usmívajících nepříznivců«: »Idea, kteráž to položivši besedy základ, umělce i přátele umění k novému povzbudila životu, stala se přesvědčením, již se v lesku jejím ukazují pevné rysy cest a prostředků, kterýmiž dosáhnouti lze cíle šlechetného — beseda dokázala, že v sobě chová síly tvůrčivé, života nehynoucího.«

Lštění na Sázavě. Fotogr. taj. dr. Wiesenberger 249

Umělecká Beseda postupovala správně. Z jejích výročních zpráv je vidno, jak prozíravě si vedli dirigenti spolku, kteří především horlivě se starali o to, aby utvořili pražskou, národní naši společnost. Vděčná budiž paměť těmto spolkovým průkopníkům, kteří vykonali činy, jichž nebylo ještě náležitě doceněno. V jednatelských zprávách čteme milá, vzácná, ba nejdražší jména . . . Robert Nápravník, dr. Ludevít Procházka, Fr. Schwarz, dr. Vilém Kraus, Richard Vilímek, Josef Wenzig, Ervín Špindler, Bohumil Janda, dr. Jan Ev. Purkyně, Gustav Pfleger, Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Bedřich Smetana a Josef Mánes upevňovali základy, na nichž se později hravě a s klidem budovalo. Všechno bylo v začátcích, všechno bylo v plenkách. Věru dojemně působí, čteme-li ve výroční zprávě, co výbor, na který doléhaly těžké starosti, podnikal, aby probouzel umění k novému životu. Tak na př.: mladému malíři byla dána podpora 100 zl., aby cestovati mohl, od jiného mladého malíře koupen za 40 zl. obraz, od nadějného sochaře dvě sochy (víra a naděje) za 120 zl., potřebnému umělci darováno 25 zl., jinému se půjčilo 100 zl., aby udělati mohl dílo obrázkové. Beseda sama vděčně vzpomíná toho, že hlavním prostředkem, jímž budil se zájem veřejnosti o umění, byly zábavy spolkem pořádané. Korunou všech podniků toho druhu byla ovšem slavnost, uspořádaná k 300leté památce narození Shakespearových. Besední kronikář výslovně zaznamenává: »Slavnost tato ukázala, že v obecenstvu roste láska k zábavě ušlechtilejší, k umění pak zvláště.«

Staří členové Uměl. Besedy rádi vzpomínají krásných výletů, v těch dobách pořádaných. Z nejzdařilejších byl velký výlet na lodi z Prahy do Veltrus r. 1864 (v červenci), jehož súčastnila se, jak nás pamětník ubezpečuje, celá tehdejší intelligence pražská. Pohled na plovoucí loď byl prý úchvatný. Většina účastníků byla kostymována, jednotlivé oddíly vyznačeny prapory, což prý působilo velice malebně. Prohlížíme-li směs výletníků lupou, rozeznáme docela dobře některé vynikající účastníky výpravy. Je tu dr. Purkyně, Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Náprstek, na předu lodi u praporu Jos. Sklenář, Gustav Pfleger a m. j. Zajímavou fotografii zapůjčila nám k reprodukci paní Otylie Sklenářova-Malá, jež připojila k obrázku tato slova: Do kamene ve Veltrusích vtesali den výletu — o kameni nikdo neví, ale ti, co žijí, rádi a často na krásný, nezapomenutelný výlet vzpomínají. —r.

— **Divadlo na výstavě roku 1908.** Prohlížíme situační plán Jubilejní výstavy obvodu Obchodní a živnostenské komory a vidíme, že v dolejší části výstavy, hned za alejí, jež byla mléčnou drahou všech výstavišť, je projektováno hezounké divadlo. Budova pojme 1500 osob, což zdá se býti dobrým znamením především pro výstavu. Možno z toho však také usuzovati, že bude živo i v Praze. Už dnes jeví se různé známky toho, že jsme na prahu velkých událostí. Jen mimochodem poznamenáváme, že velká divadla pražská konají už přípravy pro výstavní saisony. Jar. Kvapil z Národního, F. A. Šubert z Městského divadla vinohradského vyjeli si do Paříže, aby opatřili divadelní attrakce, ba dokonce se proslýchá, že v roce výstavy odpadnou i divadelní prázdniny, aby návštěvnictvo výstavy i v městě nalezlo zábavu a osvěžení po celý rok, tedy i v době, kdy divadlo bývá zavřeno.

Je proto i z těchto důvodů důležito pamatovati na šťastné řešení výstavní attrakce. Vzpomínáme trpkých zkušeností, jež jsme zažili s divadly na obou velikých našich výstavách, Jubilejní i Národopisné; — nebylo nejšťastněji umístěno, a často a často bylo na nedopatření toto oprávněně naříkáno. Zbudováno v bezprostředním sousedství restaurací, koncertních salův a dětských rejdišť, trpělo nesmírně tímto rušným sousedstvím, jež kalivalo posluchači požitek i za takových večerů, kdy mysl není napjata sledováním vážného, seriosního díla uměleckého. Divadlo — jako kostel a škola — potřebuje především klidu, a proto se důtklivě přimlouváme za to, aby bylo zbudováno stranou, v jakési zátoce výstaviště, kam bouře jeho temperamentního života rušivě nedolehne. — —oo—

— **Lštění na Sázavě.** Od té doby, co krajinou sázavskou počala projížděti dráha, otevřely se českému obecenstvu krásy, které dlouho mu zůstávaly téměř utajeny. Kácov, Šternberk, Rataje, Sázava, zříceniny Stará Dubá a Zlenice čili Hláska a dále až tam, kde Vltava mateřsky přijímá Sázavu ve svůj klín, toť řada rozkošných krajinářských obrazů, na které stačí jednodenní nebo dvoudenní výlet.

K oněm malebným místům posázavským náleží také vesnička Lštění se svým okolím, pro nás zvláště tím památná, že tam dne 1. dubna t. r. vydechl duši ušlechtilý bojovník za český národ, náš Dr. Eduard Grégr. Krajinu tamější oblíbil si již před lety, kdy si vyvolil protější čtyrkolský mlýn za letní sídlo, a tím více mu přirostla k srdci, když syn jeho hostitelů si odvedl dcerušku Grégrovu k oltáři.

Velký výlet na lodi z Prahy do Veltrus r. 1864.

Zatím Dr. Grégr se přestěhoval na protější břeh, kde si dal vystavěti skromný sice, ale útulný domek. Stromy ovocné a les mu tam šuměl nad hlavou, luzná Sázava šuměla mu u nohou. Tam spěchal oddechnout si po klopotách politických výprav a zápasů, velký český člověk stával se na chvíli malým vesničanem. Před sebou měl milé Čtyrkoly s někdejším mlýnem, na levo Čerčany s pozadím lesův, na pravo Javorník a poetickou Hlásku a nad sebou památné Hradiště s kostelíkem a hřbitovem.

Tam na tom hřbitůvku jest nyní jeho také prostý, tichý, skorem již jako zapomenutý hrob. Klid dokonalý dopřává velikému srdci po dlouhé a těžké práci oddechnouti si. A má ten kostelík s hřbitovem a hrobem Grégrovým veliký význam. Okolní lid si vypravuje, že tam kdysi přebývali obři, kteří v prvých

dobách křesťanských docházeli až do památného kostelíka za Vyšehradem na bohoslužby. Až do nedávna prý byly v kostelíku svatého Klimenta na Hradišti uloženy kosti těch obrův. A také se vypravuje, že Hradiště leží právě ve středu, v srdci Čech.

Novodobý obr náš tam zase odpočívá, a je-li hřbitůvek jeho právě v srdci české vlasti, pak Dr. Eduard Grégr nemohl si pro svůj veliký odpočinek zvoliti místa příhodnějšího a krásnějšího. *Ds.*

⁂ **Hlavní oltář chrámu sv. Ludmily** na Král. Vinohradech byl sdělán dle návrhu architekta Ant. Turka, vrchního měst. inženýra. Je to do jisté míry umělecké unikum. Sloupy a pilíře z hlazené žuly a mramoru nesou bohatý baldachýn, pod nímž je socha patronky — dílo Č. Vosmíkovo. Tabernakl je ozdoben vzácnou prací ciselérskou a bohatým emailováním, což vydává čestné svědectví o mistrnosti ciseléra F. Houdka, jenž na oltáři tomto pracoval — jak každý detail dokazuje — zrovna s nadšením. Architekt Turek v projektu tomto osvědčuje vytříbený vkus a vzlet poeticky naladěné duše. Sta a sta českých drahokamů vsaditi dal v bohaté rámce ornamentální, nikde nečině ústupků laciným effektům. Pracoval tu s láskou, jak činívali zanícení mistři Karlovy doby, když čelné gotické svatyně zdobili u nás neocenitelným svým uměním.

Hlavní oltář chrámu sv. Ludmily na Kr. Vinohradech. 2337

⁂ **Oskar Nedbal-Ladislav Novák.** V Národním divadle se připravuje něco velkého. Prý nová výprava — nový balet — ba víc, než výpravná hra a balet — něco, co obsahuje obě tyto veliké složky divadelního úspěchu, ale co stojí výš. Tajilo se dlouho, co se kutí za kulisami, ale nic na světě nezůstane tajno. Dělá se leccos, co dráždilo zvědavost a pobízelo pátrati. Nápadně často byl v Praze viděn Oskar Nedbal, o němž se zhusta mluvilo a psalo, že »Honza« není ani první ani poslední úspěch v tomto oboru. Bylo zjištěno, že se tu s někým schází, že má literárního společníka. Hledáno, pátráno a zjištěno, že Nedbal má pravidelné schůzky s autorem »Olimu« Ladislavem Novákem — a už nebylo těžko uhodnouti, oč běží, a proč se ti dva tak často vyhledávají a proč spolu řadu hodin rozmlouvají.

S jiné strany odhrnul se také cípek. Ze zákulisí Národního divadla uklouzla zvěst, že se něco připravuje a že p. Viscusi má již plné ruce práce. Ptáš se, co se to v tom čarodějném kotlíku vaří, ale nic kloudného se nedovídáš. Po nějakém čase zavadíš náhodou o jinou stopu. Na různých místech byl viděn fotograf, jenž zachycuje na desky svého znamenitého apparátu nejmalebnější zákoutí Prahy — pro Národní divadlo! Poněvadž ve zlaté naší kapličce časopisu nevydávají, je ovšem očividno, že i v tom má prsty chef výpravy.

Takovým způsobem přidávalo se zrníčko k zrníčku, tajemná clona, za kterou se v Národním divadle kutilo několik měsíců s obdivuhodnou diskretnosti, poodhrnula se, na jednom, druhém, na všech rozích, a ejhle! Co jsme zjistili? Národní divadlo chystá attrakci — hudbu komponoval Oskar Nedbal, děj napsal Ladislav Novák, a společné jejich dílo se jmenuje: Z pohádky do pohádky. — *r.*

⁂ Jan Hasištejnský z Lobkovic: **Putování k svatému hrobu.** Veliká tragédie křesťanská přirozeně lákala k dějišti svému již od prvních dob naší víry také z Čech zbožné a odhodlané poutníky. Již před prvou válkou křižáckou ubíraly se do Jerusaléma takové svízelné výpravy. Poněvadž

cesty ony byly příliš nákladné, aby se na ně mohl odvážiti člověk prostý a chudý, zůstávaly pouti do Jerusaléma takřka výhradou jenom kněží a lidí zámožných, tedy vrstvy panské a nejvzdělanější. Rozumí se, že časem vyskytli se mezi poutníky jednotlivci spisovatelé, kteří o zkušenosti a poznání svá sdíleli se perem s českými krajany.

Kniha Lobkovicova až po dnes jest velice zajímava, a vidno z ní, jak vážně, bystře a moudře onen urozený poutník obhlédal a líčil vše, co pozoruhodného shledal na své daleké cestě. Význam literární práce Lobkovicovy jest neobyčejný, neboť Putování náleží také k důležitým dokumentům historickým z konce 15. věku. Středověké jeho znění vydala před nedávnem Česká akademie, nyní pak ve Světové Knihovně Ottově vyšel text novočeský, opatřený silou zajisté povolanou, totiž Dr. Fr. Malečkem, bývalým ředitelem rak.-uher. hospice v Jerusalémě. *Ds.*

— Otto Erich Hartleben, teprve před nedávnem, tušíme přede dvěma lety zemřelý, jest v posledních letech z nejčtenějších německých autorů. V každé výkladní skříni knihkupcově nebo antikvářově, téměř v každé nádražní prodejně skledáváme se s jeho knížkami. Švižné, vtipné, někdy trochu pikantní historky nalézají stále hojně odbytu, a nelze upříti, že i přísný mravokárce najde v nich mnohé zrnko, nad kterým chtěj nechtěj upřímně se musí zasmáti, a co té pikantnosti se týče, spisovatel vždy se snaží odíti ji omlouvajícím rouchem literárního umění.

Nakladatelství Hejda & Tuček v Praze vydalo před krátkou dobou v lákavé úpravě dvě knížky Hartlebenovy, přeložené Aloisem Tučkem. Prvá z nich obsahuje čtyři novellky: O utrženém knoflíčku, Jak se stal z hocha ďábel, O pohostinném pastorovi a Lékárník od Jednorožce; knížka druhá podobá se ve všem pokračování svazku předešlého, a čteme v ní historky O malé mamince, O římském malíři, Novella o dobráku Kurtovi, Knihkupec Moric a Pestrý pták. Má-li Knihkupec Moric již vlastnosti do rozpustilosti zabíhající, možno naproti němu črtu posléze jmenovanou nazvati podobenstvím zcela střízlivým a rozšafným. Není divu, že také u nás knihy Hartlebenovy se těší značnému úspěchu. *Ds.*

— E. T. A. Hoffmann: Zlatý hrnec. Pohádka z nové doby. Z němčiny přeložil K. Švanda ze Semčic. Mýlil by se, kdo by se domníval, že v Zlatém hrnci nalezne vítanou zábavu pro mládež. Dětem nebyla by většina jejích stránek dosti zajímava a srozumitelna, a zvláště děti české, namlsané překrásnými našimi pohádkami, kterým žádné jiné pohádky světa se nevyrovnají, a vedle nichž i proslavený Andersen zdá se býti chladným, snad by ji odložily nedočtenu.

Zlatý hrnec jest zábavnou knihou pro dospělé. Popisují se v ní fantastická dobrodružství mladého muže, osudem ustavičně pronásledovaného, a vedle toho v knize jest vylíčena řada zajímavých figurek někdejšího německého byrokratického života. Nemožnost a nesmyslnost střídá se s komickými scénami plnými životnosti, čtenář se směje jednotlivostem, ale nesnadno chápe význam celku, nerozeznává dobře, má-li kniha jenom pobaviti anebo mají-li v ní býti hledány hlubší pravdy. Stojí však za přečtení již také z toho důvodu, že jest dobrým měřítkem toho, v čem povaha a vkus českého čtenáře se liší od čtenáře německého, kterému Zlatý hrnec jest pohádkou nejrozkošnější a literární prací nejvíce oceňovanou.

Kniha vyšla v Světové knihovně nákladem Ottovým. *Ds.*

— V Matici Mládeže vydalo nakladatelství F. Šimáčka v Praze v poslední době vedle arabských, indických a egyptských povídek, illustrovaných břitkými obrázky Rélinkovými a shrnutých pod název Z východu, dále vedle povídky Na válečné lodi, čerpané z anglických pramenů Janem Vocelem, také proslavené Jonathana Swifta Guliverovy cesty. Bezmála již dvě stě let (od roku 1726) kniha ta po celém vzdělaném světě baví netoliko drobné, nýbrž i velké čtenáře.

U nás pokládány jsou Gulliverovy cesty výhradně za dětskou knihu, avšak směle můžeme tvrditi, že jsou spisem rovněž zajímavým jako poučným pro dospělé. Jako tehdy před 180 lety, když anglický spisovatel Cesty skládal, tak i nyní čtenář nalézá v nich mnoho povědomého a jako vyloupnutého z dnešní lidské společnosti, a doba ta nic neubrala z průzračnosti knihy, která jest se svým humoristickým přídechem nejrozkošnější satirou. Ostatně originál knihy více než tento překlad ukazuje, že Gulliverovy cesty byly psány hlavně pro dospělé, kterým je proto také doporučujeme. Nynější české vydání upravil Bohumil Klika. *Ds.*

Ročník V. číslo 35. vydáno dne 17. května 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za přídavek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Za Alojsem Škampou.

I.

15./5. 1907.

Svět zlomil duši Tvou a tato květem byla,
tak čistým, po ránu když rosy padne tam;
mně těžko uvěřit, teď pod trávu že sám
si lehnout z jara máš, o kterém vždycky snila

Tvá bytost, která máj si z všeho vytvořila
a všemi písněmi, jichž tolik dal Jsi nám,
jej vyznít nechala, by jako drahokam
ta čistá duše Tvá v té každé písni žila!

Po kvítí kamenim se hází tuze lehce
a stromu zlatý plod lze komukoliv střískat,
kdo neocení květ a ovoce kdo nechce:

Květ květem bude dál, plod plodem, pranikomu
přát nelze, nežli měls a více nelze získat,
než trochu lásky zde a hrsť Tvých písní k tomu.

II.

16. 5. 1907.

To básníka byl pohřeb skutečně!
Na jaře, v prvním jeho rozpuku
Smrt pěvce jara vzala za ruku,
co zbývalo? Šel — — — Nebe bezděčně

Pár kapek stříklo černou na rakev,
pár květů daly ruce ženy k nim,
pár slzi oči synka, mezitím
co kněze dozněl chmurný žalozpěv . . .

Pár přátel — pěvců též . . . pár vzdechů z mládí
a konec všeho byl. Tak beze fráze
Tys odešel, jejž všichni měli rádi.

Ať svět se nepohnul v své rovnováze.
Vím, těchto druhů cit Tě v rakvi hladí
a pro ten spáti bude se Ti blaze.

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

VI.

Vzdala-li se babička Zahradníčková myšlenky na nové zuby, úmyslu přestavěti domek se nezřekla. Nepospíchala na to sice tak chvatně jako poprvé, nicméně stále měla plnou hlavu planův a rozpočtů. Nebylo návštěvy u Janovských, aby se netázala stavitele na některou podrobnost, a vždycky při tom si pohubovala na vzrůstající drahotu. Zejména lid pracovní už ani neví, co má za kousek díla žádat.

To její nebožtík tatínek — tehdy ještě byla holčice — vystavěl si nové zůstávání a stáje za necelé čtyři stovky; ovšem, tehdy zedník dělal za čtvrtinu nynější mzdy a pracoval pilně celý den, od slunce do slunce, to jest od východu do západu, a nevyklepával dýmky desetkráte za hodinu.

A když byla u zedníků, postýskala si též na nádeníky a při tom zvláště na služebnou chasu. Za její mladosti čeledín sloužil za dvacet

pět, děvečka za patnáct zlatých ročně, a smělo se jí při tom poručit. Chceš-li si nyní udržet čeládku, abys jí nejenom platil, ale taky vašnostoval.

»Ale maminko, teď už jsou jiné poměry,« usmívaje se, namítl stavitel.

»Já vím, jaké poměry. Žije se pošetile, kouká se jen na mls a na parádu, ale ne na zdraví. Dřív holky byly červené a zdravé jako řípa, ale teď to jsou samí zmetkové. Pánbůh mne netrestej, když se tak teď dívám na ty dcerky a pomyslím si, že se to taky chce vdávat — hned bych je dala utopit. To budou jednou pěkné mámy, to bude zdravé pokolení, zvlášť když do toho přijde tabák a kořalka!«

»Máte pravdu, maminko, ale teď už svět je takový,« zase Janovský, který obyčejně babičce přisvědčoval, aby nezvětšoval jejího rozčilení.

»A jiný nebude, to vám povídám. Zkáza musí přijít na lidi jako za potopy nebo za Sodomy, a teprve potom bude převrat. Aspoň kdybych se toho dočkala.«

»Té zkázy nebo toho převratu?« ptal se její nejstarší vnuk, Lojzíček, z kterého již byl student.

»Obého. Zkáza už přichází, však ty ji, hošku, taky ucítíš, těš se, jen co se přestane o tebe starat tatínek. Po ní přijde revoluce po celém světě a pak ten převrat. Potom zas lidé budou rozumnější.«

Své názory na lidskou společnost a vůbec na vzrůstající světskou zkaženost nedala si vyvrátiti, a odvážil-li se někdo jí odporovati, hned ho připočetla k oněm zlým a zkaženým, kteří zasluhují zatracení. A když tak nejvíce horlila, najednou se obrátila k zeťovi s otázkou, nejsou-li již cihly lacinější.

Byla upokojena, když jí řekl, že Záruba hodlá stavěti pode mlýnem novou cihelnu a proto nynější cihlář bojí se nebezpečné soutěže a nabízí již cihly laciněji.

»To bychom tedy mohli začít stavět, co říkáte, pane zeťáku?« obrátila se na stavitele.

»Začneme, maminko,« souhlasil zeť.

Avšak jako kdysi zuby, tak nyní přišla jí do stavby dceřina nemoc.

Paní stavitelová již dlouho churavěla, ale nepřikládala tomu důležitosti, domnívala se, že to přechodí. Ani dlouho se nezmiňovala babičce, že jí není dobře, až ona sama to na ní poznala.

Nejdříve jí tedy přinesla svoje neomylné koření, nutíc dceru, aby si je pilně vařila a pila, nejdříve jednou za den, a kdyby neúčinkovalo, tedy dvakráte i třikráte. Pomohlo jí před lety v smrtelné nemoci, pomohlo mladšímu panu učitelovi, pomohlo kováři, a byl už dědek jako pára nad hrncem. Litovala, že do něho nevnutila taky nebožtíka dědečka — ale když ona do poslední jeho chvíle nevěřila, že by mu něco scházelo!

Odvar však nepomáhal, ani když ho paní stavitelová pila denně třikráte. Janovský tedy vzal choť svoji do Prahy, aby ji dal vyšetřiti doporučeným odborným lékařem.

Vrátili se oba smutni, stavitel ještě smutnější, než jeho manželka. Byla to prý zlá nemoc, od které nebylo pomoci. Léky předepsal znamenitý lékař, šetrnost k manželce a trpělivost stavitelovi doporučil, ruku oběma stiskl a smutně za nimi pohleděl, když od něho odcházeli.

Stavitel sotva přemohl pohnutí, když po návratu z Prahy navštívil babičku, aby ji pověděl, jak u doktora pochodili.

Ale babička zůstala klidna, ani jakoby se jí to mnoho netýkalo. Dcera již tolik let byla od ní, již jakoby jí nadobro od srdce odpadla.

»To vás lituju, pane zeťáku,« pravila zamyšleně, »budete mít teď veliký kříž, děti jsou právě v letech, kdy nejvíce potřebují matky. Co si teď s nimi počnete?«

Pln nesnází stavitel pokrčil rameny.

»Vidíte, vidíte,« na to babička, »já vždycky říkala, jenom ne moc dětí. Teď došlo na má slova.«

»Ale, maminko,« zabědoval stavitel, »proč vyčítáte děti? Ty posílá Pánbůh —«

»Dobře, ale člověk mu dělá posla. Inu, já vím, teď už to nespravíte.«

Tehdy pan stavitel odešel od ní bez útěchy. Zdála se mu krutou, necitelnou, bezbožnou. Byl asi v té míře, jako kdysi dobrácký pan Zahradníček, když v přílišném hněvu ji nazval babou princmetálovou. Avšak stavitel byl tak ušlechtilý, že si podobným způsobem neodlehčil.

Babička Zahradníčková nazejtří po té rozprávce přišla se podívat na dceru. Nevěřila dosti pražskému lékaři, chtěla se o všem přesvědčiti na vlastní oči.

Stavitel se při tom chvěl obavami, aby také dceři nezpůsobila trpké hodiny, ale babička Zahradníčková tentokrate si počínala velmi rozumně. Začala o jiných, veselejších věcech a na nemoc se dostala znenahla oklikami. Vyptala se na všechno obratně, obírala se ženou stavitelovou již zase jako milým, slabým dítětem.

Také k vnukům chovala se v té chvíli laskavěji, a malé, šedé oči, divajíce se na ně, jakoby pravily: »Ubohé děti, ubohé děti, kdybyste věděly!«

Děti ovšem netušily matčiny nemoci, která od té doby stále se horšila. Brzo potom paní stavitelová musila ulehnouti, a to byl počátek neodvratného konce.

Babička Zahradníčková navštěvovala ji nyní denně a znenahla se ujímala v domě stavite-

lově hospodyňské vlády. Jakkoli již velmi stará, přece stále ještě měla pro všechno paměť a oči. Do kuchyně nahlédala, nakupování potřeb obstarávala, všechny děti, které byly ještě doma, podrobovala nejdůkladnější prohlídce.

Nic jí neušlo. Ušpiněný límeček na vnoučeti, utržený knoflík u kalhotek, zkřivený podpatek, všechno vypátrala její neúnavná milovnost pořádku a pozornost. Sama děti česala — ten úkon pokládala u mládeže vzhledem k čistotě za nejdůležitější.

Při tom byla jako ostříž na obě služky. Starší, která vařila, brzo hrozila stavitelovům výpovědí žalujíc, že ji babička tuze sekýruje. Mladší, která měla na starosti drobnější úklid a děti, rovněž stále šlapala na paty, bylo to stokráte horší, než dokud chodila paní stavitelová.

Babička Zahradníčková však při tom ještě zůstávala doma, tam také pro sebe a pro svoji Barču vařila. Ale u stavitelů byla více, a vzdálila-li se, nikdo nevěděl, kdy se opět objeví. Odešla odtamtud třebas o polednách, když dávali na stůl, pospíchala, že musí doma taky strojit oběd, ale za deset minut byla již zpět a rovnou vběhla do kuchyně mezi děvečky. Za tu malou chvíli snad ani domů dojíti nemohla.

Paní Janovská sledovala počínání babiččino vděčnýma očima. Trpíc na svém lůžku, pozorovala, jak v domě všechno řídí a jak je stavitelovi a dětem nezbytna. Proto jednou, když babička Zahradníčková se jí zdála býti měkčí a přístupnější než jindy, odhodlala se k důvěrnému hovoru. Držíc a slabě tisknouc její suchou ruku, pravila:

»Víte, zač se nejvíc modlím, maminko?«

»Zač, panenko?«

»Abyste, až odtud odejdu, vy tady u mého muže a u dětí zůstala.«

»A Bože, a Bože,« vzdychla babička, »nějaký čas, proč pak ne, jen když to nebude na vždycky — vždyť já si taky chci odpočinout na stará kolena.«

To bylo poprvé, co sama vzpomenula svého stáří, nikoli však přítomného, nýbrž budoucího. Jinak pořáde ještě měla za to, že soumrak života jejího nenadešel a že má do něho daleko. Snad tato myšlenka, že stále jest v období zralých let, hlavně přispívala k její vytrvalé svěžesti a vzdalovala vzpominku na smrt.

Po městečku babička Zahradníčková zcela klidně vypravovala, jak dcera její těžce stůně a že dlouho živa nebude. Zase jakoby choť stavitelova jí byla značně vzdálena

»Už to s Janovskou dlouho trvat nebude,« vypravovala u kupce nebo u pekaře, »kdykoli ráno vstávám, vždycky poslouchám, neuslyším-li umíráček. Ba, ba, lidičky, brzo jí půjdeme na funus. Jen aby měla lehkou smrt, když v životě s těmi dětmi tolik zkusila!«

Za nedlouho, když babička Zahradníčková vstala a šla se ohlednout za Barčou po kuchyni, skutečně umíráček zacinkal. Věděla, že to zvoní její dceři, i pokřižovala se a pomodlila se za ni otčenáš. Potom si pospíšila se snídaní, jako obyčejně pojedla a šla k zeťovi.

Nalezla tam slzícího stavitele a rozplakané děti.

»Ani jsem pro vás neposílal, maminko,« pravil jí zeť, »věděl jsem, že jistě přijdete.«

»Jenom se vzpamatujte, pane zeťáku,« napomínala ho babička, »lítost si teď mnoho nepřipouštějte, není na to kdy, a darmo ještě byste plašil děti. Uděláte nejlíp, když se trochu projdete, já už vám tady dohlídnu, aby všechno bylo v pořádku.«

Ovládla všechno bystrým rozumem a silnou rukou. Kromě péče o domácnost obstarala také pohřeb a nezapomněla při tom ani nejnepatrnější maličkosti. Vida, jak vše dobře řídí, stavitel nestaral se při tom o nic a bezděčně se poddával jejímu poručenství.

»Pane zeťáku, vy teď půjdete tam, vy uděláte to nebo ono,« tak ho stále babička napomínala, a on ochotně vykonával její rozkazy, jakoby se to rozumělo samo sebou. Neměl své vůle, jako jí neměl nikdo v celém domě, vše se hýbalo a žilo toliko jedinou pákou, vůlí babiččinou.

Když bylo po pohřbu, přišel k babičce stavitel s prosbou, aby u nich zůstala.

»Už jsem to slíbila nebožce, a pak, co byste si počal s dětmi, když musíte být většinou z domu? Ale chtěla bych od vás slyšet moudré slovo, pane zeťáku.«

»Jen mluvte, maminko.«

»Míníte se znova oženit?«

Stavitel byl překvapen tak náhlou otázkou. Zamítavě vrtěl hlavou.

»Co vás napadá — kdepak já znovu se ženit! Měl jsem tolik rád Anežku — hříchem bylo by na něco takového pomyslit.«

»To se vám zdá teď, dokud ještě máte v sobě zármutek. Ale až vychladnete, budete o tom jinak soudit. Sami lidé vám nedají pokoje a budou vám o přitrž namlouvat nevěsty.«

»Ať si namlouvají, maminko, bude to marné, už k vůli dětem bych to neudělal — snad byste nemyslela, že bych jim mohl přivést macechu?«

»Ale když to musí někdy taky být, pane zeťáku! Právě děti potřebují, aby měly nad sebou ustavičný dohled, někdy bývá lepší macecha nežli neplecha. Ale prozatím vám tady dohlédnu, a přijdou-li vám jiné myšlenky, jen mi to bez obalu řekněte — to víte, já už jsem

odvykla takovéhlemu životu a zvláště kde jsou děti. Kromě toho bych ráda poznala vaše úmysly, abych věděla, jak mám naložit s domkem.«

»Až budete u nás, maminko, můžeme jej přestavět,« chtěl se jí zavděčiti zeť.

»Teď toho nechme, teď není kdy na to myslit, až trochu všichni zapomeneme na tu smrt, uvidíme, co se dá dělat. Já se k vám tedy prozatím přistěhuju Od zítřka budu u vás.«

Toho dne ještě přespala ve svém domku a nazejtří se přestěhovala k stavitelovům. Ve starém bytě nechala jen veliké kusy nábytku a takové předměty, na které u zetě nebylo místa a jakých zloději neodnášeli. Prázdné veliké skříně a veliký stůl zůstal v domku Zahradníčkově, za to nezbyl tam ani hadříček, i šaty po dědečkovi a jeho housle vzala s sebou.

Barča stěhovala se s ní a vykračovala si při tom přes náměstí jako královna. Velikého vítězství snadno dobyla onoho dne. Paní Zahradníčková ji povýšila na prvou služebnou osobu v domě stavitelově a dosavadní starši děvečce dala výpověď.

»Čím dřív bude ta holka z domu, tím líp,« pravila své věrné družce, »sotva dcera zavřela oči, už si ta coura myslila na zeťáka.«

Jakmile se ujala u stavitele vlády, hned stoupla u občanů ve vážnosti. Každý věděl, že Janovský ničeho nečiní bez jejího souhlasu, a že všechno kromě jeho stavitelských věcí spočívá na ní.

Skutečně také v domě jeho zavládl pořádek, že takového nebylo ani za nebožky. Vše se jen lesklo, děti chodily stále čisté jako z cukru. Babička Zahradníčková vpravovala se při tom v úkol vzorné macechy, a cokoli činila, činila to se snahou, aby jí lidé nepomlouvali, že špatně hospodaří.

Domek její, kde strávila tolik let se svým Zahradníčkem a opět řadu let tichého vdovství, tedy osiřel a vyhlížel prázdnými okny na maloměstské náměstí zamlkle a smutně.

Hlásil se jí sice brzo nájemník, jakýsi pensista z Prahy, který na zdravém venkově hledal léku proti porušenému zdraví, ale babička nabídky jeho nepřijala. Nechce prý nájemníka a k tomu takového, který se stěhuje rovnou z Prahy. Ví, jaká je čistota ve velikých městech, každá skulina a každý tmavý kout je plný ohavného hmyzu. To by jí tak ještě scházelo, aby si něco nasadila do svého čistého útulku! Dosti na tom, že tam v komoře za kuchyní před dávnými lety přezimoval ten komediant s opicemi — beztoho to po nich dosud nevyčichlo.

Nabídl se jí také kupec. Vzkázal soused Hašek, syn nebožtika sedláře, s kterým babička Zahradníčková mívala časté potyčky, že by domek koupil, a aby prý se babička nutila, než se ta opuštěná barabizna rozpadne. Domníval se, že snad dostane domek lacino.

»S tím by tak člověk pochodil,« odtušila babička, »s takovým si něco začít, když je kudrnatý a k tomu zrzavý. Než bych mu domek prodala, raději ať se to rozpadne!«

Sám stavitel Janovský se jí zmínil, že by jí vyhledal kupce, kdyby chtěla.

»A kam bych se vrtla, kdyby se u vás stala změna, pane zeťáku?«

»Vždyť můžete být u nás do smrti, maminko, kampak byste se už od nás stěhovala?«

»Myslíte, že už leda taky na hřbitov, viďte? Ale mně se dosud nechce myslit na smrt, já mám teď jiné starosti. Ostatně vzkáže-li ještě Hašek, snad s nim budu jednat.«

A Hašek opět vzkázal za nedlouho. Babička to právě tušila, jakoby měla jeho vychytralé úmysly již předem vypočteny. Soudila z toho, že stojí o domek.

Tentokráte byla přístupnější a chtěla věděti, kolik by Hašek podal.

Nechtěl začíti nabídkou, chtěl dříve slyšeti babiččin požadavek.

»Dobře, když chce vědět moje první slovo, tedy mu je řeknu. Pět tisíc.«

Hašek vzkázal, že babička Zahradníčková jistě žertuje, a podal jí dva tisíce.

»Nežertuju, mluvím do opravdy. A tuhle je tedy moje druhé slovo: Ať si Hašek za ty dva tisíce koupí barvy a přebarví si vlasy ze zrzavých na černo — taškářství mu přece ještě zbude dost na té kudrnatosti.« (Pokračování.)

JOSEF KUCHAŘ:

Ó, jaro, přijď . . .

Tak dlouho nešlo letos jaro,
jen zimy, vichru mlel se svár;
snad nikdy dřív jsem necítil tak,
že chor jsem, nešťasten a stár.

Mé sny a touhy odletěly,
svět za lásku mně dal jen klam,
co mému srdci bylo drahým,
vše pomřelo, — a já zbyl sám . . .

Neb ti, co zůstali tu se mnou,
— to nejkrutší je duši jed —
ti cize vedou si a nechtí
ach, mému srdci rozumět!

Jsem starou vrbou nad potokem:
list sdraný, vydoutnalý kmen;
mé mládí, láska, radost, štěstí
jsou dávno, dávno zašlý sen . . .

Tak teskno, smutno je v mé duši,
v mou hruď se tiše klade mráz — —
O, jaro přijď, v tvých sladkých květech
mně aspoň umře se to snáz.

FELIX TEVER

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

Jedna, mající jakési známosti mezi šlechtou, vypravovala o různých a často velice tajných příhodách odehravších se v úkrytu skvostných komnat malostranských paláců. Úcta její k šlechtě byla tak veliká, že se maně uklonila, vyslovila-li jméno některého hraběte, nebo knížete . . . Druhá oslazovala nejnepatrnější ze svých zpráv větou: »Nikde jinde bych tohle nepovídala — zde ano; vím, kde se nalézám.«

Jiná stařena mluvou do přízvuku hrůzy zabíhající, vypravovala nejraději o hrůzostrašných nemocech a divotvorných lécích proti nim. —

»To musí člověk Pánu Bohu děkovati za zdravíčko, když takové věci slyší,« říkala ochotně každé neděle matka Zemínová a oné dámě, která čítala ráda noviny a vypravovala co se ve světě zlého děje, zase odpovídala poukazem k tomu, jaké že to štěstí moci takhle seděti ve vytopeném pokoji v tichém ústraní vší světské vřavy.

Večer vybavujíc si z toho, co slyšela, vzrušující věty, uvědomila si tím úsilovnějí vše, co k spokojenosti její sloužiti mohlo. »Chvála Bohu, děti, to bylo zase pěkné odpůldne, čas nám ušel, ani jsme nevěděly jak.«

Obě slečny Zemínové nalévaly kávu a přisluhovaly ke stolu. Odbyvše tento úkol, usedly skromně na krajíčky lýrových židlí a jaly se plésti punčochy, z bavlnky jemné jako nitky.

Některá z dám pochválila kumštovně pletenou obrubu a podivila se jemnosti práce.

»To si slečny jistě pletou do výbavy — je to čistě pleteno, očko jako očko.«

Bohunka přijala poklonu se skromným úsměvem. Vlastimila se k podobným poznámkám poslední dobou ani neusmála.

»Má už punčošek napletených, že jich do smrti neroztrhá,« prohodila paní Zemínová svým laskavým měkoučkým hlasem. »Plete si už od těch dob, co vystoupla od Uršulinek, a tomu je už hezkých pár let.«

Vlastimila vypoulila na matku oči, jakoby ji chtěla nyní i ona slova ode rtů urvati, a byla v té chvíli otci na vlas podobna; ale matka nevšímala si jejího pohledu.

»Bohunka ještě nemá tolik tuctů, inu však je o pět let mladší nežli Vlastička a za pět let se toho ještě mnoho naplete.«

»Neodvede-li si ji do té doby nějaký ženich,« řekla paní kontrolorová hlasem, jakým se mluvívá o hlavní výhře státní loterie.

»Inu, má zlatá paní kontrolorová, jak Pán Bůh dá. Zemín povídá, nežli špatně vdát, rač nevdat. A ti muži nynějšího času, to není jako tenkráte, když my jsme se vdávaly, zlatá

paní kontrolorová. A co pak těm děvčátkům doma chybí? Jsou chované jako pod florem.«

V tyto nedělní večery sedávala Vlasta na černém kufru v odloučeném dívčím pokojíku, jehož okna se dívala na dvůr se šplounající sezelenalou kašnou. Seděla zachmuřena rozplétajíc silný vrkoč zlatistě plavých vlasů.

»Proč jsi tak smutná?« tázala se Bohunka dětsky útulným hlasem.

»Jak nebýt u nás? Což je to pěkné živobytí při škrcení každého krejcaru? Což nám tatínek nevyčte každou tkaničku? A pak myšlenka, že to tak věčně potrvá! — Otec nebude nikdy pomýšleti na naše zaopatření, jemu je milejší, budeme-li jej obskakovati až do smrti. — A matka? Co neudělá matka pro dobrou vůli s otcem. Kdyby otec řekl: »Dělají nám děti hanbu, zavřeme je do černého sklepa, aby o nich svět nevěděl,« přisvědčí ona: »Ano, Zemínečku, pravdu máš, zavřeme.« A řekne-li otec: »Nechme je na bílém světle žít,« přisvědčí tím ochotněji: »Ano, nechť žijou Zemínečku, nechť žijou tobě k radosti.«

A Vlasta padělala měkoučký hlas matčin.

»O, ty,« zvolala Bohunka a vztáhla proti sestře obě ruce, jako pro něčí obranu. Podešila, zabolela ji drzá posudková troufalost sestřina.

»Je to hřích, mluviti takto o rodičích,« řekla pohnutě. Nemohla sice vývodům Vlastiným upříti vší oprávněnosti, ale posuzování bolelo ji v duši která chtěla jen milovat a věřit. Chtíc však sestru tak ponuře vypadající něčím potěšit, řekla přesvědčivě:

»Věř mi, Vlasto, že nám najednou a nečekaně přijde něco dobrého.«

»Ženich,« zasmála se Vlasta břitce.

»A proč by ne i ženich?«

»Čekej, až vyleze z komína jako onen kominík, který Barnabitku unesl. Jiný nepřijde, kde by se tu vzal?«

Vlasta se odmlčela, obrátila se ke zdi na své posteli a buď usnula, nebo se stavěla spící.

Bohunka osmutněla. A cítila, jak sestra nešetrnou rukou trhá hebounké tkanivo její důvěřivosti. Jindy vsnívala do ztmělých koutů starého domu jakýsi ideál života, nelišící se sice zvláštní původností od vytknutých cest ctnosti, dobrých mravů a svatého se světem obcování, o kterém v klášteře Voršilek kázáno, ale obdechující zvláštním kouzlem mladou duši. Chtěla býti dobrá, skromná, chtěla rozsévati lásku na celé své okolí a doufala, že štěstí někde potká. Přijde netušeně, potká ji na nejskrovnější z postranních cestiček a připne se k jejím kročejům. Nikdy nepřipadla jí starost, že by mohla štěstí minouti. »Seiet gut, das Glück kommt von sich selbst.« Ten byl název povídky v červeném saťanu vázané, kterou kdysi děd daroval matce a tato zase Bohunce. Bohunka opakovala si název knihy, když jí bylo smutno, a pak kladla na svém bílém šití steh ku stehu a čekala na krásy života, nevědouc, že uchytila valnou částku štěstí tímto důvěřivým čekáním.

V létě mívaly nedělní odpoledne u Zemínů jiný program. Tu pan revident vycházel se ženou a dcerami na procházku. Kráčeli vážně a s jistou obřadností, otec vedl matku, obě dcery v kostkovaných skotských šatech šly pět kroků před nimi. Vyšli Žitnou branou z města a zabočili pak na pravo, kde podél hradebních příkopů táhla se až nad Nuselské údolí cesta zvaná stezkou filosofů. Na polích, rozkládajících se na místech nynějších Vinohradů, nakoupil pan revident lusků, na porostlém třešňovým sadem svahu, spadajícím něco dále do údolí, třešní. To byla otcem rodině popřávaná nedělní útrata. Paní Zemínová těšila se celou zimu na to, jak budou z jara na filosofce třešně kvésti. Bohunka dávala tu do duše spadati radostným i tklivým vznětům jarních nadějí. Vlasta poslední dobou málo mluvila, jen se podtají zlobila, potkávala-li na této cestě lidi, kteří tu již před desíti lety chodívali. Někteří byli ku podivu věrni této procházce, jakoby pro ně jinde tráva nerostla a stromoví nekvetlo. Filosofská stezka měla své určité publikum. Vlasta věděla, že budou potkávati lidi, divící se každým jarem tomu, že se u Zemínů ničeho nemění.

»Kolik let sem chodíme, sem a nikam jinam. Dokud jsme byly malé, šlo to ještě, vyrůstaly jsme alespoň ze šatů, to byla změna. Ale nyní. Stále v jedněch šatech, jen že každým jarem o rok starší. Víš, že nám už říkají kostkované slečinky?«

Bohunka chtěla na výpad sestřin útěšně odpověděti, ale Vlasta stiskla jí rámě tak silně, že by byla málem vykřikla.

Proti nim kráčel manželský párek, každý z manželů vedl jedno dítě a třetí vezlo se v kočárku, vedle něhož se líně vlekl starožitný, tlustý pudlík. Skupina rodičů, dětí, chůvy, kočárku a psa nevyznamenávala se nijakou kromobyčejností, ale pro Vlastu byla zrcadlem vlastního odkvetu. Starožitný, bílý pudlík býval před desíti lety mlád a pán jeho nechával jej prováděti všechny kousky jeho psovské učenosti na počest slečinky, kterou každé neděle potkaval. Bylo jí tenkráte patnáct jar a otec Zemín vypadal velmi nepřístupně; pán nedovolil si promluviti na Vlastu. Ale ona milovala tajně a vášnivě majitele bílého pudla. Minula dvě jara a pan objevil se na filosofce, provázen mimo pudla mladou ženou, a minul zase rok a ke třem přibyl čtvrtý, v kočárku vezený. A poznenáhlu bylo jich tam ze tří šest

A u nich se ničeho nezměnilo, leda že Bohunka dorostla.

Poslední dobou pan revident Zemín na této procházce často se zastavoval a mávaje paží směrem k hradebním příkopům, rozčiloval se nad tím, že mají býti už i tyto hradby zbourány.

»A zde naroste nových domů, nových předměstí, a kdo pak bude zůstávati uvnitř města? Takovýmto nerozumným počínáním přicházíme do nebezpečí, že nám zůstane celý dům i s obchodními sklady neobydlen.«

Pan revident byl na rozdíl od své manželské polovice velký černohlíd. Sbíral s jistou umíněností všechny důkazy pro své tvrzení, že se svět každým desítiletím horší. Někdy přemítal dlouze o tom, jaké to bude, až se vyčerpají všechna ložiska uhelná, po druhé o tom, jaká se stane Praha nezdravá, až bude předměstími zatarasena.«

»Vidíte, děti, tuhle nastavějí ulic plných nových domů. Lidé se sem nastěhují a nám tam dole v městě zůstane všechno prázdné.«

Potřásal šedivou hlavou, starostlivou tváří, baňatým nosem trochu příliš obtěžkanou, když tu s překotnou úslužností pozdravil rodinu mladý muž.

Vlasta se zapálila, modré její oči rozžehly se radostnými plamínky.

»Kdo pak je to, Zemínečku, tenhle mladý človíček, je mi tak nějak povědomý?« otázala se paní Zemínová.

»To je ten — víš — jak pak se jmenuje,« vzpomínal Zemín. »Ano, ano, to je ten Semerád, co chtěl přeplatit sklad zlatníka v našem domě — o mnoho mi přidával, ferina kupčík — ale já: ‚Ne, pane milý, v mém domě se nezvyšuje nájemné a na mé sklady se nepřijímají přeplatky. — V mém domě zůstávají nájemníci dvacet let a stěhují se ode mne už rovnou do Volšan.‘«

»To je pravda, Zemínečku, proto také před tebou smekají,« pochválila paní Zemínová.

»Proto také nosíme pět let kostkované šaty,« ušklíbla se k sestře Vlasta.

»A Vlasta chodí k panu Semerádovi nakupovat,« vyzradila Bohunka.

»Tak co pak to?« otázal se otec přísně.

»On lépe váží,« řekla Vlasta rudým, rozpačitým úsměvem.

Dále se o té záležitosti nemluvilo. Ale nedlouho po tom přivalila se rozčeřenější vlna na klidnou hladinu života rodiny Zemínových. Kteréhosi nedělního dopoledne objevil se pan Semerád u Zemínů, slavnostním jsa oděn úborem. Přišel sice trochu ostýchavě, s ruměnnou však slibností na tváři. Byl panem revidentem uveden do nejzazšího pokoje, jemuž se říkalo parádní, nepobyl v něm však dlouho. Po malé čtvrthodince vyrazil ze dveří zbledlý, poplašený, sotva že se jeho pomněnkové oči dotkly zoufajícím pohledem tváře Vlastiny.

Této neděle byl zvláštní oběd, mlčelo se při něm, a ve vzduchu světlého, slunečními paprsky prohřátého pokoje, jakoby se vrstvila dusivá tíseň. Nikdo z rodiny netroufal si přerušiti mlčení, tím méně si někdo troufal obrátiti se k panu revidentovi přímou otázkou po účeli ranní návštěvy. Otcovo obočí bylo silně zježeno a vypoulené oči jeho zabodly se někdy zlobně pohrdavým pohledem do tváře Vlastiny, z jejíchž očí kanuly nepřetržitě krůpěje slzí do polévky, kterou s přemáháním jedla, poněvadž nebylo dovoleno nedojísti polévky.

Po obědě, když se odebral otec ke krátkému odpolednímu spánku, přistoupila paní Zemínová bojácně k dceři a pohladila ji stydlivě po vlasech.

»No, no, Vlastimilečko, nesmíš si to tak brát, škodilo by ti na zdraví. Když je tatínek proti tomu, tak to jistě nebude k tvému blahu. Kdyby to byl, Vlastičko, ještě úředník — ale kupec, tak se mi zdá, že by se k nám ani do rodiny nehodil. No, no —« dodávala chlácholivě na vzpíravý pohyb Vlastin. »Vím, že je pan Semerád hodný, pořádný človíček, ale školy přece nemá. Vidíš, to jseš ty sama vzdělanější nežli on, a to by nebylo dobře — věř mi, Vlastičko, že by to dobré nebylo — žena má míti před mužem úctu, má k němu pohlížeti vzhůru.«

Ale pojednou objala matka dceru a zaplakala bezradně, jakoby sama hrozně litovala počestného zaopatření, proti němuž se otec stavěl.

»Tys mi slíbila, že se přimluvíš, tobě se Semerád líbí,« zaštkala Vlastimila a vymknula se prudce z matčina objetí.

Nepřimluvil se nikdo. Ani Bohumila, která by byla ve své měkosti vždy ochotna plakati se sestrou pro nevyplněné naděje, nemohla se spřáteliti s myšlenkou, že by se ten v krámu prodávající kupec mohl státi členem jejich rodiny. Vlasta se také s nikým více neradila. V tichu dívčího pokojíku se někdy v noci štkavě rozplakala, po druhé šeptala tichá slova, jako ze spaní mluvená. Bohumila cítila, že se v tom dívčím jejich pokojíku po straně Vlastině nalézá v duchu kdosi třetí — byla tím znepokojena, jaksi dotčena ve své přísné panenskosti, která poprvé počínala cítiti chladný hrot osamocenosti. (Pokračování.)

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.

(Pokračování.)

n šel jinak. Jeho smysl-nost našla nejplnější vyjádření v maurském slohu, v jeho oblucích, v jeho groteskních zlomeninách, v jeho útlosti; ale jeho sklonnost k mystice obrážela se zas v oblibě missijního slohu kalifornského, v jeho klášterní massivnosti, v jeho absorbci slunečního jasu a schopnosti promítat stíny kontemplace, v jeho přímých liniích, v jeho lahodě. Vzpomeňte, že missijní sloh vzal svůj původ z obraznosti španělských Padres a že maurský sloh napustil španělskou obraznost, — a pak se vám snad ani ona kombinace nebude zdáti tak odvážnou a násilnou. Až se vrátíte do Los Angeles, najděte si některou z Brownových staveb: a uvidíte, že skutečnost předstihla naši představu. Brownova kombinace měla v sobě uměleckou odvahu a jakési vnitřní oprávnění; nové formy se z ní rodily, tak romantické, jako byla jeho fysiognomie, jež získala si mého zájmu, než přesvědčil jsem se, co leží pod ní. A to poznání přišlo tak rychle, jak jen bylo možno.

Ač třiatřicetiletý, Brown měl poddajnost a sdílnost dítěte, jen třeba bylo, abyste instinktivně vycítil nejjistějšícestu k ní; a jednou se spřáteliv, byl z těch, kteří obtočí se kolem vás jako břečťan nebo povijnice (morning-glory), kvetoucí třemi barvami současně. Byli jsme ve čtrnácti dnech přáteli, a poněvadž i jeho žena, roztomilá blondýna asi dvaadvaceti let, měla všechny disposice k přátelství, zatím co já neměl ani jediné, jež by opravňovala Waltera k možnosti žárlení, po dlouhý čas nevěděl jsem o ničem příjemnějším, než byl večer strávený u Brownů, někdy ve společnosti jejich známých i společných našich přátel, jindy jen v naší trojce, jež po vytracení Mrs. Brown ztenčila se na dvojici. Ale ač Mrs. Brown byla dobrá společnice a vlídná hostitelka, právě ve dvojici to bylo, kdy Brown byl mi nejzajímavějším:

Byl z těch, kteří mnoho čtou a myslí o tom, co četli. Ačkoli tak sečtělý a s dobrým podkladem vzdělání, Brown velmi často odhalil však okamžité defekty ve snaze pochopiti to neb ono, . . . defekty, jež byly mi dlouho, ba téměř až do konce nesrozumitelnými. K tomu družila se jakási těkavost a snadná, povrchní vznětlivost, jež stejně jsem tehdy připočetl »dětinskosti«, podbarvující dle mého soudu jeho temperament i intelekt. A totéž epitheton jsem přiděloval i jeho živé obraznosti.

Pamatuji se zřetelně na první příležitost, kdy jsem ve svém příteli onu obraznost odhalil v určitějších obrysech.

Seděli jsme v parloru, kouřili i hovořili o všem a o ničem. Mrs. Brown odešla už spat, nic v domě se nepohnulo, a poněvadž residenční ulice byla velmi spořádaná, úplný klid ležel i všude venku. A náhle, zcela neočekávaně, odkudsi zvenčí zapadl do toho ticha podivný zvuk, podobný třesku bubnu ve smutečním pochodu. Zazněl a odumřel. Ticho se vrátilo. Ale tak se mi zdálo, že stále ještě ozvěna děsivě truchlivého onoho zvuku potácí se z kouta do kouta, od stěny ke stěně, ze skutečného světa do světa mé duše, do mého niterného světa . . . Bezprostředně po té. kdy zvuk dozněl, podíval jsem se mimoděk na Waltera; a k svému údivu jsem uznamenal v něm jakési hluboké rozrušení, jež bylo mi nepochopitelno. Co způsobilo onen zvuk, nevím; co způsobil ten zvuk v mém příteli, zdálo se mi ostatně daleko zajímavějším.

»Co je, Walter?« otázal jsem se, když Brown po okamžiku, kdy s výrazem hrůzy naslouchal tichu, vstal a počal nervósně přecházeti pokojem, žvýkaje špičku doutníku a mna si ruce za zády. »Co se stalo?«

Walter hned neodpověděl. Pak se zastavil a upíraje na mne oči, řekl:

»Oh, toho vy nemůžete pochopit. Templetone!« A mávl rukou. Mlčel jsem. A on tedy pokračoval: »Ne, skutečně, nemůžete. Ten zvuk! Hu, hu . . .« I otřásl se po celém těle.

»Yes, ten zvuk!« opakoval jsem s klidem co nejvyzývavějším.

»Oh, což vy víte!« vyhrkl Brown. »Mám jakousi idiosynkrasii před bubnem, myslím. Pouhé to slovo »drum« jakoby mne plnilo nevysvětlitelným rozechvěním. Ale nikoli každý zvuk bubnu mne dráždí. Jen ten hluboký, smutný, děsný tón, jaký uslyšíte na příklad v Chopinově »Marche funèbre«. Nevím příčiny. Ale bylo tomu tak vždy. Už v dětství. — a ovšem, tehdy ještě v sesílenější formě. Pamatuji se, že jako zcela malý chlapec jsem se na smrt uděsil, slyše na ulici — v Bostoně to bylo — třískání do bubnu Armády Spásy. Mohl jsem býti tehdy mezi čtyřmi a pěti lety, ale ona vzpomínka zůstala mi tak hluboko v duši, že nic nemůže ji ani vyhladit, ani oslabit. Ještě nyní se otřesu pod tehdejším

dojmem. Představuje si peklo jako chlapec, pracoval jsem hlavně sluchem a všechny hrůzy jaksi převáděl v dětské fantasii na truchlivý, zmíravý, lkavý tón bubnu. A tak vidíte,« — usmál se, — »nejsem ani dnes ještě v jistotě a bezpečí před pouhým zvukem, jenž stotisíci lidí neznamenal by praničeho.«

»A což jiná hudba,« otázal jsem se s náhlým zájmem, »ta vás nerozčiluje?«

»Hudbu mám rád,« odvětil Walter, »to některé nástroje jen mne rozčilují.« Na okamžik se odmlčel, přivřev oči a položiv si na vička prsty levé ruky jako někdo, jenž chce se oddělit od reálného okolí, aby se dostal do nenahmatatelného, ale tím reálnějšího okolí své duše. Pak spustil ruku, otevřel oči a pokračoval: »Na příklad klarinet nebo hoboj. Mám je rád, ale nemohu si pomoci: děsí mne jejich zvuk. Někdy flétna. Ale nikdy není to reální jejich zvuk, jenž mne děsí, — dojem je zcela jiný, než cítím při zvuku bubnu. Mám pocit, jakobych dávno, velmi dávno byl slyšel podobné zvuky, nesouvislé a děsivé, . . . oh, Templetone, ani nevíte, jak děsivé. Při zvuku bubnu jakoby srdce se mi zastavilo a krev hnala k mozku. Při těchto zvucích však jakási divná hrůza pomalu, pomaloučku mi leze po těle, a já nemohu se jí zbavit. Je mi jako člověku, jenž široce rozevírá oči v tmě, ale nemůže jí proniknout.«

»A což při zvuku bubnu?«

Walter sebou trhl.

»Víte li, Templetone, . . . ale nesmíte se smát, . . . s tím je to docela jinak. Bude se vám to zdát absurdní, ale nemohu za to. Ostatně, nejsme přece odpovědni za suggesce z četby. Znáte Maupassantovu povídku o strachu?«

Přikývl jsem a on pokračoval:

»Nuže, pamatujete se snad, že první dobrodružství Globetrotterovo odehrává se na severoafrické poušti. Mluví se tam o zvuku bubnu, jenž plnil úděsem celou karavanu, — smrtelným úděsem. Dodatečně se vysvětluje původ onoho strašlivého, monotonního, příšerného zvuku ozvěnou dun, způsobenou prudkým a stálým nárážením větrem hnaného písku proti suchým, v slunci na pergamen spáleným listům jakéhosi býli nebo koukolu nebo jmélí nebo čeho.«

»Yes, pamatuji se.«

Oči mu zazářily.

»Nuže, tu to máte! Když jsem tu povídku přečetl, bylo mi, jakobych najednou rozuměl sobě samému. Podivno, že? Jakobych najednou nahlídl do nejtajnějších záhybů své duše. Cítil jsem docela zřetelně hrůzu toho zvuku, a mohl jsem si představit, jak sedím na písku, na hrozně vyhřátém písku, pod palmou, víte, . . . v horku, . . . a jak zděšeně upírám oči do těch pustin přede mnou se prostírajících. Směšno, co? Ale to není všechno. Jednoho dne najednou připadlo mi, že podobné zvuky snad atričtí domorodci vyluzovali z groteskních svých nástrojů, když mučili zajaté nepřátele nebo pochovávali náčelníka. Nemyslíte, Templetone, že z daleka ty tóny mohly také zníti tak hrozně? A oni také pískali na takové divné trubky a píšťaly, víte, . . . a to působilo skoro nepříjemně i na ně samotné. Někdy, když naslouchám hudbě, zvuky flétny nebo hoboje mi přivedou na mysl tyto mé fantastické představy. Ovšem, pak zase zapomenu, a je mi, jakobych se ocitl ve tmě. Zvláštní, že?«

»Skutečně zvláštní!« přikývl jsem. »Takové associace představ jsou někdy ku podivu zábavné.«

Brown se jaksi ušklíbl.

»Zábavné, he?« pokrčil rameny. »Neřekl bych, Templetone. Ovšem, vy nevíte. Nedovedete si představit. Nikdo nedovede. Takové okamžiky jsou nesmírně trýznivé. Realita citů a realita fakt jsou různé dvě věci. Dítě, jež trpí pro domysly, pro irreální představy, pro přehnanou citlivost, netrpí proto méně, že realita fakt vlastně nepodává materiálu k takovému utrpení. Utrpení je vždy reální, i když jeho příčiny jsou jen fiktivní. Nazvete si mé představy fikcí. Ale ta fikce mne děsí. Časem o ní i sním. A ráno pak ptám se, který život je vlastně mým skutečným.

Můj zájem se zostřil.

»Tak, . . . i sníte?« zeptal jsem se s lhostejným přízvukem.

»Yes, . . . a často. A co nejpodivnější, . . . Templetone, . . . sním tak často, tak často o . . . negrech.«

Jeho oči rozpačitě těkaly po pokoji, hned se potkávajíce s mým pohledem, hned zas ho znikajíce.

»Well, . . . ze všech věcí!« zvolal jsem. »Sníť o negrech, . . . hehe . . . a často. Směšno, hehe, . . . na mé slovo, . . . směšno!«

A skutečně, můj smích byl upřímný. Bylo cosi směšného v jeho rozpačitosti i v té bizarnosti jeho fixní idey. Ale pak jsem dodal:

»Přišel jste v životě hodně do styku s černou raçou?«

Zavrtěl hlavou:

»Nemnoho. Víte, jsem z Bostonu, . . . žil jsem tam do svého osmnáctého roku. Pak jsme bydlili v Chicagu. Teď po leta jsem už v Kalifornii. Pokud se pamatuji, nikdy jsem neměl na negrech účasti, ani na onom raçovním problému, . . . na ničem toho druhu. A černoch ve mně nebudí žádného zvláštního pocitu. Mohu jet v elektrické káře půl hodiny vedle negra a ani nevím, že to černoch vedle mne sedí. Jako dítě neměl jsem strachu ze starého, praohyzdného negra, jenž bydlil blízko

nás a byl postrachem většině malých chlapců a děvčatek. Byl nahrbený, bezzubý, černý jak noc, rozpraskalý v obličeji, s nesmírně odulými pysky, s vyvalenýma očima, s kudrnatými, žlutě bílými vlasy a vousy, také kudrnatými. Sliny mu stále tekly z úst, a ustavičně bleptal. Jiné děti se ho děsily. A já, jenž dovedl se zhrozit zvuku bubnu, onomu negrovi jsem se jen smával.«

»A snívал jste už tehdy o černoších?«

Zamyslil se na okamžik.

»Well, . . . neřekl bych,« odvětil konečně. »Nikoliv o černoších. Snívал jsem však prapodivné sny, to vím, . . . plné jakési hrůzy, z níž podstatně nepamatuji si ničeho, praničeho. Je to, víte, jen jakoby mi jakási příchuť, velmi nepříjemná příchuť, zůstala v ústech. Nic více. Ale tak mi připadá, jakobych byl snil o nějakých podivných, fantastických bytostech a o přišerných dobrodružstvích. A když právě nyní tak na to myslím, . . . víte-li, Templetone, . . . takový pocit mám, jakoby to bylo tak dávno, co jsem to snil, . . . Bože, . . . nejméně tisíc let. K smíchu, což? A zase jiné ty sny, hlavně z pozdějších dob, zdají se mi být daleko bližšími, myslím časově.«

Můj doutník zatím dohoříval; když úsilně o něčem myslím nebo něco zaujme mou pozornost až na pokraj rozčilení, obyčejně kouřím jako komín továrny. Palčivý pocit přilnul mi k jazyku a vzpamatoval mne k obvyklé mé skepsi. Leč chránil jsem se projeviti ji příliš zřetelně.

»A to byly také takové nejasné sny?« otázal jsem se, zapaluje nový doutník.

Brown, jenž až dosud buď přecházel nebo stál, usedl a založiv ruce, podepřel je lokty o kolena. A oči spustil ke koberci.

»Nuž, . . . nezcela nejasné,« promlouval aksi neochotně, jakoby se zdráhal cosi vyslovit, »ale též nelze říci, že byly by jasné. Víte, nebyly už tak mlhavé, aby nezanechaly vůbec žádné konkrétní představy. Nebyly v nich záhadné bytosti a záhadná dobrodružství. Všechno zdálo se být blíže realitě, abych tak řekl. Osoby mých snů byly takové, jako vy nebo já, . . . totiž, týchž . . . abych tak řekl . . , rysových příznaků, jež i ve snu budily ve mně pocit, jakobych byl jedním z nich i v dnešní své podobě.«

Zarazil se a zvedl oči k mým.

»Templetone, nemyslíte si, že vás krmím hloupostmi? Nenudím vás? Nechce se vám smíchu?«

Mávl jsem rukou:

»Ani zdání, můj milý hochu! Naopak, bavíte mne kapitálně, na mou věru. Ani jsem ve vás nehledal tolik latentní obraznosti. Intuici, zdá se mi, máte. Chybil jste se svým povoláním, cheche!«

Brown se usmál

»All right, then!« zvolal. »Nazvete si to obraznosti, chcete-li, . . . já toho vůbec nijak nenazývám. Obyčejně lámeme si hlavy vymýšlením názvů pro věci, jež se nás přímo netýkají; pro ty, jež se nás týkají, názvu nevíme. Ostatně, něco pravdy máte asi každým způsobem. Pomyslete jen, . . . rekové těch mých pozdějších snů byli . . . piráti, . . . námořní lupiči, . . . buccaneeři.«

»Co že mi neříkáte!« spráskl jsem ruce, zpola překvapeně, zpola žertovně. Celá ta věc začínala mne bavit tím více, že onen jakýsi psychologický zájem, jehož nemohl jsem si popřít při začátku, nyní odumřel a zcela ustoupil smyslu pro humor.

»Skutečně, Templetone,« pokračoval Brown naprosto vážně. »A byly ty sny plné divokosti, palem, alligátorů, divokých zvířat, divokých úprků na koních, moře a plaveb, bitek a vraždění, křiku a třesku, a nade vše . . . červené barvy.«

»Červené barvy!« zavrtěl jsem hlavou.

»Yes, sir, . . . červené . . . jako krev.« Na okamžik se zarazil, ale pak rychle dodal: »Víte, ona to vlastně byla krev. Ti lupiči si, myslím, napouštěli košile krví zvířat. Měli rádi červeň, nach, purpur. Vůbec, měli rádi pestré barvy, . . . ti buccaneeři.«

»A jak víte, že to byli buccaneeři? Co víte o buccaneerech?«

Brown byl všecek jaksi rozrušen.

»Vidíte, Templetone, to je to nejpodivnější ze všeho. Ničeho, docela ničeho o nich nevím, jen že vyšli ze Západních Indií a že pronásledovali hlavně Španěly. Že byli postrachem Mexického Golfu i celého Atlanticu v sedmnáctém a ještě osmnáctém století. A pak . . .«

»A pak . . . « (Pokračování.)

JOSÉ ECHEGARAY:

Život bojem jest, a kdo je
silný, ten v něm vítězí.
Slabému však zbývá jedno:
smrt — vítězství bez mezí.

A. P.

■ ■ ■

ALOIS ŠKAMPA.

Zemřel v Praze 14. května 1907.

Když asi před třemi týdny zemřel francouzský básník André Theuriet a naše denní i literární listy rozepsaly se o tomto básníku lesů a ptáků, vzpomněl jsem si na našeho básníka přírody Aloisa Škampu, jak těžce churav dlí tu mezi námi, odstrčen a zapomenut. Přišla nová hesla, nové směry, po ptáku, který nezpíval podle nové módy, hodili prostě kamenem, a on, vždy skromný, nevýbojný a plachý, se skryl a ztichl. A tak se naň zapomínalo, leda že ještě tu a tam někdo, na př. posledně p. Hladík v »Národních Listech« vzpomněl si na nemocného — urážkou. A nikdo se proti tomu neozval. Není na to času. Máme tisíce důležitějších, větších zájmů. Nad rakví jednoho umělce, kterému jsme život ztrpčovali, slíbíme si vzájemnou lásku a obratem ruky bijeme jiného.

ALOIS ŠKAMPA.

Škampu bili, že byl mírným, dobrým člověkem a že nebyl orlem. Nemohl přece za to, že jim není, když jej osud učinil jen čermákem našich lesův a když mu dal do hrdla ne orlí skřek, ale mírnou, jímavou píseň. Ale také on měl svůj vlastní ton, a on dobře se vyjímal v koncertu naší poesie. Plachý samotář, dlel nejraději ve společnosti lesních stromů a ptáků, od jara konával procházky do okolí pražského i delší výlety do Brd, vraceje se s hrstí květů a s novou písní v duši. Dovedl se mazliti s každým květem, a pozorovati motýla, jenž kolébá se na kalichu květiny, stačilo mu ke štěstí. A tak stal se básníkem květin a ptáků, tichých lesních pěšin a slunných alejí, kreslil české krajinky a drobné obrázky z přírody, a jestli ještě kam jinam se zadíval, bylo to jen vlastní jeho nitro, plné lásky, dobroty a nadšení.

Literárně Škampa vystoupil v almanachu Máji (r. 1878), kde zastoupen je třemi básněmi, »Idylla stezky«, »Podzimní« a »Ztraceným snům«, a v tónu, na který již tehdy udeřil, setrval pak již věrně i ve svých knihách Malby a písně (1883), Mladý svět (1884), Malá křídla (1888), Venku a doma (1893) až do poslední své sbírky »Poslední květ« (1903), který zůstal opravdu jeho květem posledním. Vždy jest to dobrý, měkký snílek a milý průvodce, jenž vede vás do svých zamilovaných lesních koutů, jenž zná přírodu do každého záhybu, a k němuž mluví každý list i každé ptačí zatknutí, nebo jenž zapřádá vás do intimních vzpomínek. Poesie jeho nevyznačuje se ani vysokým vzletem ani závratnou hloubkou, ale rozlévá v srdce milé, hřejivé teplo nelíčeného, prostého citu. Byl si vědom toho, že mnoho jiných cítí totéž, co on, ale nepohrdal úkolem vysloviti, co jiní říci nedovedli. »Lel za jich nadšení, mluv za jich ples a cit« vytkl si cílem v doslovu k »Malým křídlům« a tak mluvil za ty, kdož vzrušeni a přeci beze slova stojí před krásou nádherného západu nebo kvetoucími štěpy. A nechť již líčil zasněženou či omladlou jarem krajinu, ať

opěval fialky či hořec neb anemony lesní, vždy přímo s dětinnou láskou vezpíval se do svého motivu, mazlil se s ním a kochal se v něm a jako v začarovaném kruhu nemohl se od něho odloučiti, chtěl vše říci a vyčerpati až do posledního detailu, a vždy nové a nové obrazy a podrobnosti mu napadaly. Až k hovornosti a rozvleklosti zavádělo jej toto zbožňování krásy a přírody, kde umění volalo po koncisnosti, a jinde zas až k titěrným drobnůstkám, kde bylo črtati spíše ve velkých liniích. Ale on právě nebyl destilatorem jemných essencí náladových a myšlenkových, byl zpěvákem, jenž musil se vyzpívati ze všeho až do dna srdce a duše, a jemuž, i když sloky jeho a verše rozběhly si do povážlivé délky, jistě se ještě zdálo, že řekl příliš, příliš málo. Při tom leckde i do naivnosti velkého dítěte zapadal, ale u něho jistě bylo to vše procítěno a upřímně vysloveno.

Ať se mi smáli, že jsem dětinou,
že bláhové a naivní píšu sloky . . .

nadhazuje si sám námitku v doslovu ke svému Poslednímu květu, ale hrdě a spokojeně k ní odpovídá:

Však zvučela z nich struna života
bezelstným hlasem nitra upřímného,
a jako z mračen hvězda blýskotá,
planou z nich jasně cíle chtění mého:
toť přirozenost, pravda, prostota.

Mně poesie byla útěchou,
ne hříčkou rozmaru, ne sobců pýchou;
ne za vavříny honbou bezdechou;
já vítal v ní jen holubičku tichou,
jež ráda hnízdila mi pod střechou!

Je v tom celé umělecké credo, a Škampa zůstal mu věren po celý život. Čerpal vždy jen a jen ze sebe, po nikom nezpíval, nikoho nenapodobil, všecka literární hesla, všecky nové proudy minuly jej, nemajíce na něho nejmenšího vlivu.

Jako v jeho básních z přírody převládá stránka popisná, tak i jeho erotika a básně intimní nesou se jakýmsi pohodlným a obšírným tónem causeura, jenž rád prodlévá při předmětu svého vyprávění. Z prvních knih jeho dýše mnoho jarosti a nadšení člověka spokojeného se svým malým údělem a šťastného krásou přírody, do poslední jeho knihy Poslední květ vloudilo se již více melancholie, ač právě tam některá čísla, prohřátá neobyčejným teplem drahých vzpomínek na domov a láskou k ženě i dítěti, jsou velice tklivá a dojímavá. Celkem zůstaly všecky básnické sbírky Škampovy až na Mladý svět, který po šťastném vystoupení Malbami a písněmi působil slabším dojmem, na stejné výši. Básník lety se neměnil, jen stesku a stínu přibývalo a tím také hloubky do jeho veršů. V tom ohledu je mi jeho Poslední květ z knih jeho nejmilejší. Ale ve všech stejně pěkně plyne jeho hladký, prostý a přece půvabný verš, jejž snadně a lehce ovládal, jenž vyhýbal se úmyslně všem umělůstkám a finessám modernich škol, aby jen mluvil jasně a vroucně k srdcím stejně zladěným, prostým a dobrým, jako bylo srdce básníkovo.

Šlechetné, dobré, dětsky měkké srdce to dobilo. Mimo jedinou povídku »Sněžák« (Květy 1890), zůstalo tu však po něm pět básnických knih jako milý jeho odkaz lidem, kteří milují přírodu a poesii prostého, vroucného citu. V nich dále bude žíti tu mezi námi a jistě ne nadarmo. V úpalu života je tak sladko napíti se z křišťálové lesní studánky.

—a—

— **Volební kaleidoskop.** Československá sociální demokracie způsobila nemalé a nemilé překvapení všem stranám, s nimiž se letos utkala při prvních říšských volbách na základě všeobecného práva hlasovacího. Kdežto sokové sociálních demokratů agitovali starými zbraněmi nekonečných provolání, manifestů, parádních schůzí, okružníků, dopisů — za pomoci až dosud osvědčených různých mašinerií, spoléhaním se na autoritu a nekontrolovanou disciplinu — rozdělila si sociální demokracie volební území na malé katastry, v nichž bezpečnými a čilými důvěrníky od muže k muži zjistila počet věrných voličů. Kde bylo třeba, tam osobně, dopisy, po případě tlakem působeno s takovou vytrvalostí a rychlostí, že ústředí volebního okresu znalo dávno před 14. květnem přibližný počet svých hlasů. Aby všichni spolehlivi dostavili se k volbě, o to pečovala neunavná kontrola při volebním osudí, která stopovala, kdo již volil, a koho nutno ještě pobídnouti. Velocipedisté, fiakři, motocyklisté dle pokynů z volební síně sháněli liknavé voliče, zatím co členové ostatních stran se bavili pohledem na pochod voličů . . .

Naše střední vrstvy zůstaly věrny tradicím, o nichž se napsalo u nás tolik satir, veseloher, humoresek a frašek. Živnostenská společenstva pořádající hlavně sylvestrovské a jiné merendy, zastupitelstva scházející se nejbezpečněji u martinských hus, důvěrníci, změniv bez rozpaků několikráte politický charakter, čtenářské spolky bez knihoven — to vše má ode davna pendant ve volebních komitetech, v nichž se hlavně pije, žertuje a vypravují se anekdoty. Úžasně klesající neúčast voličů nikoho nepobídla. Vždyť to až dosud vždycky »dopadlo dobře«. A před lety se volívalo přece beze všeho apparatu, jen jak z Prahy kázali. Bývaly mandáty za vůdcovské visitky, vyženily se, dědily s kanceláří . . .

Voličové staří ke všemu necenili letos příliš svého práva, když »teď volí každý«; zapřísahání

volebních proklamací čtou již tolik let! Vždycky je volba historickým momentem, Evropa na nás patří, jde o spásu vlasti . . .

Noví voličové, organisací sociálně demokratickou ukáznění, způsobili překvapení, jako když řeka průtrží mračen se rozvodní. Ale zatím vody dávno byly již z břehů. Statisíce přednášek, brožur, schůzek, poučných výkladů prohnětlo mozky dělnických bataillonů. V těch všichni věděli, co chtějí a proč to chtějí. Nároží plakátů je nepotřebovalo teprve lákat. Sociální demokracie, nepřestávající jen na drillu nových voličů, zmocnila se i žen, dorostu a dětí. Má tisíce spolků, organisací skutečně pracujících, knihoven, časopisů pro muže, ženy i děti — každý volič je nesen vlnou svého okolí, kontrolován rodinou, soudruhy — každý jest jednotkou, která při volebním sčítání nesmí a nemůže selhat. Organisace až po desítky všude věděla, kolika hlasy naplní osudí . . .

Netečností a pohodlností promrtvělé vrstvy střední nyní nevycházejí z úžasu. Praky a šípy v naší době vyhrávati vojny však nemožno. Bude se musit i zde postavit český život veřejný na moderní základy. A především to nepůjde bez kulturního tmele. Kniha, časopis, přednáška způsobilého odborníka, výstava pro skutečné poučení a ne pro veselé utrácení peněz, organisace mužů i žen, patřičná výchova dorostu, disciplinování stejně smýšlejících — to vše čeká nyní rychlé uskutečnění v národě, je-li pravdou, že květnovými volbami utrpí ve Vídni především národnostní náš rozvoj . . .

Živnostníka hledajícího zlaté dno v hospodách při posnídávce, rolníka prohrávajícího zálohu řepní v kartách, obchodníka ubíjejícího čas planým sportem nezachrání ovšem ani zvolení anděla za poslance. Také poslanec hledající v mandátu sinekuru, záchranu, poslanec, kterého najdou voličové ve vídeňských šantánech, ve Wenedigu v Prateru, ale ne ve sněmovně — poslanec, který chce jen proto mandát, aby měla žena radost a on sám pohodlí v úřadě neb výhodu v kariéře, v obchodu, erární dodávky — ten nezachrání národ, a kdyby denně odříkával fráze svých volebních manifestů, které už dávno nikoho nerozčilují . . .

Jsme-li zdrávi ve kmeni, nastává u nás veliké a vážné třídění duchů.

Josef Štolba řeční před základy divadla v Pardubicích. Fot. Jos. Deyl. 2385

Jsme-li zdrávi ve kmeni, nastává u nás veliké a vážné třídění duchů.

" **Alois Škampa** † Máj ztratil v krátké době dva členy, dvě duše spřízněné, dva básníky jemného citu — po Antonínu Kloseovi odešel Alois Škampa, milý, věrný Májista, Nakladatelského Družstva Máje podílník a svědomitý spolupracovník.

Kloseovi říkalo se mimosa — Škampovi netykavka. Jenom zasvěcenci vědí, co stručná, jadrná tato charakteristika všechno povídá. Škampa byl člověk duše čisté, pro vše krásné, ideální junácky zanícené, a proto se mu nic tak nehnusilo, jako špatnost povahy, špína vůbec, které se v pravém toho slova smyslu štítil.

Svou literární činnost uzavřel Alois Škampa svazečkem básní, nazvaným »Poslední květ« a vydaným péčí Nakladatelského Družstva Máje. »Odkládáte knihu,« napsalo se o něm v tomto listě, »a řeknete si, že pro spontannost projevování se, pro svůj deskriptivní, duši a přírodu dobře zachycující ráz nemusí býti — květem posledním.« A byla. — Škampovy knihy — čtenář našel je vyjmenovány a charakterisovány shora — nemohly ani jinak býti uzavřeny, než svazečkem Poslední květ. Pisatel drobné kritické stati o knize této jakoby byl podlehl tesknému kouzlu, jímž kniha je prosycena. »Je v tom stesku mnoho krásy, mnoho barev a záře, ale cos navečerního a cos z nadcházející noci se vším pliží!...«

Netrvalo dlouho, a Škampovi přátelé byli překvapeni bolestnou novinou . . Alois Škampa ochuravěl a už se neuzdravil. Pak už jenom živořil, a když jsme se nedávno sestřičky jeho, paní Pavly Maternové, tázali, jak se daří našemu druhu, a uvidíme-li ho brzo zase v Nakladatelství, vyhrkly jí slzy z očí, a už jsme se netázali, a paní Maternová neodpovídala. O svatém Janě jsme zlatého svého přítele pochovali. Barvy a písně, mladý svět jásal a pučel, když malá jeho křídla Morana srazila. Buďsi, malá křídla, knížeček jeho není víc, než prstů na jedné ruce — ale v drobounkých těch lítadlech byla velká, zázračná moc a síla, síla, jež zesnulému našemu

Stavba pardubického divadla v květnu 1907. Fot. Jos. Deyl.

přiteli připravila nejkrásnější okamžiky, moc, jež vynesla ho nad trudy a prach slzavého údolí ke slunci bliž, do modravých par, kde malý skřivan byl malým sice, ale přece jenom králem... *R. K.*

— **Pardubického divadla** položili při domácí slavnosti 14. t. m. základní kámen. Spisovatel Josef Štolba při tom pronesl dojemných několik slov. Mimo místní kapacity súčastnil se této památné chvíle projektant budovy, arch. A. Balšánek.

— **Polka mezi Češkami.** Nepamatujeme se, že by si byl kdo o Dušičkách vzpomněl na hrob, v němž více než půlstoletí odpočívá znamenitá žena, Honorata z Wišniowských Zapová, věrná družka Karla Vladislava Zapa. Je příliš daleko, a málokdo zabloudí na hřbitov na Prosecké výšině, aby řešil v koutě vedle absidy prostřední lodi epitaf Ukrajinského slavíka, Bohdana Zaleského:

Duch nie zginie przez skonanie,
A dla ziemi u mogiły,
Kilka piórek pozostanie
Co k niebu mię roznosiły . . .

Monumentum aere perennius zbudoval ji Edvard Jelínek, jenž v Zápiscích z rodinné korrespondence a vlasteneckých vzpomínek (Sal. bibl. Ottova číslo LXXXVII) vylíčil snahy i nastínil povahu šlechetné polské rodačky způsobem nad miru poutavým.

staly se hledanou a blahodárnou četbou tří pokolení českých dívek. Paní Honorata byla žena bystrá a přímá. Když přišla s mužem do Čech a seznala naše poměry, neváhala povědětí, co zpozorovala. Vlastenectví Čechů se ji zdálo u srovnání s vlastenectvím Poláků nad miru střízlivé, prosaické, bojácné, ba mdlé. Přicházela stále na věci jí nové, netušené, nanejvýš ji p o b u ř u j í c í. Nemohla na příklad pochopiti, že bohaté dámy naše, vydávajíce

Hosté při kladení základů divadla v Pardubicích. Fot. Jos. Deyl. 2387

Z jihu naší vlasti, z Českých Budějovic, píše nám nadšená duše, abychom položili kytičku v podobě vzpomínky na zapomenutý hrob autorky Nezabudek.

»Jak krásně,« připomíná písatelka, »na ni vzpomínala Karolina Světlá! Kdykoli pohlédnu k Prosíku, tož tam přede mnou zaplane v záři starého chrámku její milý obraz, nad nímž se s nebes schyluje zlatá peruť andělská, odlesk to jejího skvostného srdce, největším vlastenectvím prodchnutého, srdce toho nadšeného, kteréž, co za povinnost svou uznalo, s takovou hrdinskou bezohledností vykonalo, až při tom srdce se zakrvácelo.«

V předmluvě k Nezabudkám píše autorka: »Přála jsem sobě totiž, něčím se zavděčiti národu, mezi kterým žiji.« Ušlechtilá Honorata se nezklamala. Nezabudky, kniha ušlechtilých životních rad věrné a horoucí přítelkyni, putovaly z ruky do ruky a

několik set zlatých za turecké šály, tehdáž módní, pokládají za největší marnotratenství koupiti knihu, neb dokonce předplácetí na některý časopis. Nejvíce však jí bylo žasnouti, že choti a dcery zástupců intelligence, doktorů, professorů atd., až na málo výjimek, dokonce se nezajímaly o rozkvět literatury, o postup umění, nevšímajíce si vůbec nejsvětějších důležitostí svého národa. Není ovšem divu, že vlastenecká a při tom ohnivá Polka mnoho lidí proti sobě poštvala, ale proto přece bojovala neohroženě dále proti předsudkům a vytrvala na svém stanovisku do posledního dechu. »Tak nadobro, tak nezasloužene,« žaluje ctitelka pani Honoraty, »se zapomnělo na velkou Polku mezi Češkami — a bylo by dozajista s velikým prospěchem našich dívek, kdyby se snažily poznat její snahy a její dílo a staly se jejími ctitelkami, jako jsou ctitel-

kami dvou slavných jejích přítelkyň, Karoliny Světlé a Boženy Němcové.« *J. H.*

— **Z historie kaple sv. Kříže na Starém městě.** V prvních zprávách Umělecké besedy dočítáme se, že utvořila se v lůně spolku stálá komise archaeologická r. 1864., jež mezi jiným pečovala o to, aby zachovány byly staré umělecké památky. Iniciativa k opravení Rolandova s'oupu na Pražském kameném mostě vyšla z komise této. »Když se prohlásilo,« čteme v kronice spolkové, »že jedna z nejznamenitějších okras města Prahy, Jelení příkop, padnouti má za oběť chladné špekulaci, byla učiněna k naléhání odboru (výtvarných umění) všechna opatření, aby se to překazilo.«

V téže jednatelské zprávě zaznamenává se jako významný doklad blahodárné činnosti spolku opravení kaple sv. Kříže v ulici Karoliny Světlé (kdysi Poštovské zvané). »K naléhání odboru usnesla se městská rada na tom, že řečená kaple, jak známo majetek města, konečně se má upraviti, a odevzdala plna důvěry provedení díla toho zcela Umělecké besedě. Důvěra ta ji neměla zklamati. Prastará a krásná ta památka českého stavitelství jest budoucím věkům zachována, a jsouc opravena vedlé nákresů pana Josefa Mánesa způsobem, původnímu slohu co nejpřísněji přiměřeným, jest již teď, kdežto okolí její ještě není upraveno, nemalou ozdobou královské Prahy naší.«

Ale to nebylo zapsáno, že bestia triumfans obcházela románskou kapli, a že mnoho nescházelo a roztomilý chrámeček, v němž mistr Jan Hus kázával, byl by zmizel s povrchu zemského. Kaple byla spustlá a ve stavu přeubohém. Prodávalo se v ní uhlí a na prostranství kolem ní děly se všelijaké neplechy. Pozemek koupil pražský stavitel Schücker, jenž se za hovoru s kollegou svým p. Františkem Václavíkem zmínil, že kapli sboural a že tu postaví tři veliké domy. Pan Václavík namítl, že k tomu nedostane nikdy svolení. Ke cti pana Schückera nutno říci, že všechny kroky, aby kaple byla zachráněna, vydatně podporoval. Pan Václavík odebral se ihned k pražskému purkmistrovi dr. Bělskému, a podařilo se mu hlavu obce pohnouti k tomu, aby se kaple ujalo město. Městská rada, jak pověděno, svěřila starost o kapli Umělecké besedě, která, nemajíc tolik peněz, kolik bylo třeba k renovaci, sáhla k osvědčenému a tehdy oblíbenému prostředku, k subskripci. Zajímavo jest, že nejhorlivějším subskribentem byl Josef Mánes, jenž s pány Václavíkem a V. Starým (bratrem známého hudebníka) chodil od domu k domu a s nadšením přimlouval se za starou památku a prosil o příspěvek pro renovaci kaple. Vyslanci Umělecké besedy odebrali se především k purkmistrovi dr. Bělskému, jenž věnoval 100 zl., načež ohlásili se u kardinála Schwarzenberka, jenž prý přišel do nemalých rozpaků a vymlouval se, že nemůže tolik dáti, jako pražský pan purkmistr; Josef Mánes — vypravuje účastník výpravy pan Fr. Václavík — mluvil však s takovým zanícením, že pan kardinál konečně tu stovku také dal. Dobře pochodili subskribenti u místodržitele hraběte Belcrediho a zemského maršálka hr. Rothkirchena-Panthena a subskribovali tak dlouho a s takovým úspěchem, že zachránění kaple bylo zajištěno. *—r.*

— **Nevěrná.** Komedie o 1 dějství, ve veršich. Napsal Georges de Porto-Riche. Přeložil Lothar Suchý. **Súčtování.** Malá komedie o 1 jednání. Dánsky napsal Gustav Wied. Přeložil H. Kosterka. Třetí cyklus Kruhu českých spisovatelů, III. večer v Uranii. První komedie je poetický obrázek; má břitký dialog a svítící, smělé verše o lásce a milování. Kdyby nebylo tragického zakončení (milenec probodne v souboji milenku, která v dominu pážete pod vlastním oknem hraje si zastaveníčko), byla by to veselá poetická historka s nádechem boccaciovským. Přirozeně, že k takovému tématu patří pláště a bírety, ovzduší šestnáctého století a kouzlo noci benátské.

Druhý obrázek je jemný genre. Zavádí nás do chudobince či asylu pro staré pány. Autor delikátními rychlými črty kreslí společnost osmdesátiletých, devadesátiletých staroušků, kteří mají již život za sebou, líčí úsměvavě jejich ješitnost, jich žerty a veselí — a dává mezi dvěma z nich vyrůsti — malému dramatu. Žena jednoho zpronevěřila se s druhým, který to nyní po letech ve sporu vyzradí. Drama ovšem nevybouří — v duších starečků vyvanuly již vášně, minulost přeletí přes oba jen jako stín a nezanechává za sebou žádné hořkosti. Stáří je jako dětství, hledí na vše jasnýma očima. Zvyk přátelství a stáří stulí je opět k sobě, a oni jsou dokonce rádi, že mají pro večery u lampy o předmět rozhovoru více. Obě aktovky sehrány byly švižně, ale verše první komedie činily účinkujícím obtíže. *rk.*

Ročník V. číslo 36. vydáno dne 24. května 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

PAVLA MATERNOVÁ:

Za bratrem Alojsem.

1. HOVOR S DUCHEM.

Noc první nespíš pod svým krovem,
můj bratře, hochu nebohý!
Jsi občan hvězdné oblohy —
a vím, že našels v žití novém
mír — číši pro bohy!

Zde opustil's tu křehkou schránu,
dům nekonečné bolesti
již nemohl's víc unésti . . .
I vykročil jsi v Smrti bránu
na tiché rozcesti.

Tam dní se jakés jitro nové
a kyne ti a volá blíž!
Leč ty se ještě k zemi chvíš,
jež v mlze dříme opálové . . .
Máš, bratře, v duši tíž? —

— Ach, nelze, sestro, nelze jíti
tak snadno v mír a do ticha . . .
Cos ještě lká . . . cos zavzdychá . . .
cos ve mně ještě bolest cítí,
ač kmen můj usýchá.

Jsem duch — po těžkém s hmotou boji —,
mám křídla, dálky přemohu,
co kdys jen snil jsem, vše mohu . . .
Leč vidím v jizbu, kdysi moji:
má žena tam — mé dítě stojí — —
a já k nim nemohu!

2. PO DEVÍTI LETECH.

V svatojanský plesný den
před devíti lety jeli
ženich s družbou za nevěstou.
Na nohou byl Hradec celý . . .
Bílé družky stály cestou
v bílém tylu, v snubním šperku,
veselou a smavou dcerku,
nevěstu, si odváželi.
Hudba zněla, slunce hřálo
v svatojanský plesný den . .
Štěstí! Štěstí! — Jak se smálo!
V svatojanský teskný den,
sirotka si vinouc úže,
po devíti letech vezeš
v černé rakvi svého muže.
Není otce, jenž ti žehnal,
není matky milující,
není dcerky růžných lící — —
přes všecko se vítr přehnal . . .
Kval ti ráj tvůj věru lítě!
Zůstavil jen synka, dítě,
siré dítě básníkovo . . .
V svatojanský teskný den
Bůh tě potěš, smutná vdovo!

3. IN MEMORIAM.

Tak miloval jsi pěvce ptáky
a tak jsi rád měl lučin květ . . .
Ach, v hasnoucí tvé věrné zraky
máj podíval se naposled!

Že naposled? Ne! Těm, kdo pěli,
Bůh připne křídla skřivaní,
a kdo zde toužil život celý,
jen z bezmoci ho vymaní.

I bude zřít, co dřív jen sníval
a stihne tam, kam prahnul jen,
a zpěv, jejž lidským slovem zpíval,
sfér hudbou bude doplněn.

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.
(Pokračování.)

»esmíte se smát, Templetone.« Brown řekl prosebně a vážně, »ale je to skutečně rodinná tradice. Moje babička byla francouzského původu, ... z Jihu byla rodem, z New Orleans, . . . víte, potomek jakobinských přistěhovalců. Jmenovala se Legrand, . . . well, . . . než se vdala za dědečka Browna, . . . a . . . well, . . . jeden z prvních buccaneerů prý byl jakýsi Le Grand, . . . Pierre le Grand. Prý loupil v mládí a pak se vrátil do Francie a zemřel jako čestný člověk, . . . »v bázni boží«, říkávala babička. Nemýlím-li se, bylo to asi v polovici sedmnáctého století. Zajímalo mne to v jeden čas . . . i podíval jsem se i do několika encyklopaedií. Ale víte, co jsou encyklopaedie. Najdete v nich spíše všechno, než to, co vás zajímá, co právě chcete vědět. Data o buccaneerech jsem shledal suchými a málo poučujícími mou chlapeckou fantasii. Pamatuji se jen na svou spokojenost, když jsem mezi jmeny slavných buccaneerů skutečně četl i jméno Pierra le Granda. Také o nějakém Morganovi byla tam řeč, a o jiných. Ale to jsem už všechno zapomněl. Víte vy o tom něco, Templetone?«

»Sotva o mnoho více, než vy, Browne,« odvětil jsem, »ale podíval bych se po tom, kdyby vás to zajímalo.«

Pokrčil rameny.

»Co na tom? Děkuji vám, Templetone, . . . ale skutečně, ani by mne to snad už nezajímalo. Jsem z romantického období dávno venku, . . . a mezi námi řečeno, . . . té babiččině povídce o příbuznosti s Pierrem le Grandem nevěřím. Ani zbla!. Napadlo mne to nyní jen proto, že mluvíme o těch hloupých snech. Též ony sny už mi nadobro vypadly z paměti. Jakživ teď už o těch pošetilostech ani ve snách nepřemýšlím . . . A na to všechno nás přivedl jenom ten zvuk bubnu, hehe, . . . Taková zdánlivě bezvýznamná věc.«

A potom jsme už o té věci dále nehovořili. Rozmluva přesmekla se jinam, . . . snad ještě cestou domů jsem na chvíli myslel o pošetilých oněch bizarnostech, . . . ale pak jsem na to všechno zapomněl úplně, jako se zapomíná na tolik podivuhodných epizod životních.

Nemohu říci s určitostí, jaké období uplynulo mezi touto příhodou a příští, jež spadá do tohoto mého vypravování. Ale byly to nejméně tři měsíce, řekl bych.

Bylo to zase u Brownů, leč ve větší společnosti; kteréhosi nedělního odpoledne to bylo, plného jasu a vůně, dosti teplého, ale pro nás, sedící ve stínu verandy zelení zarostlé, velmi příjemného. Kouřili jsme, my muži, . . . povídalo se a debattovalo, . . . a jak už to bývá . . . přeskakovalo se s předmětu na předmět přemety co nejodvážnějšími. Konečně přišlo se na »pets«, . . . na »mazlíčky«. Vypravovaly se »povídky«, udávaly otřepané i nepovedené vtipy o starých pannách s kočkami a psy, . . . ale celkem nepřišlo se na nic tak zvláště zajímavého. Až náhle Brown se vmísil do hovoru, přerušiv přitlumený hovor se sousedem.

»O mazlíčcích mluvíte?« zvolal. »Viděl-li z vás kdo hada za mazlíčka?«

Některé z dam div že hrůzou nevzkřikly.

»Vy žertujete, Browne!« namítl nejistým hlasem kdosi z nás mužů.

Brown se usmál:

»Ani dost málo, ani dost málo. Ostatně, což neprodávají všude po Státech jehlice s živými chameleony na řetízku? Proč tedy nemít za mazlíčka takové roztomilé, droboulinké, něžné hádě? A což orientální národové a divoši nevědí o posvátných hadech?«

Někdo se vložil do debatty skoro se zápalem:

»To je docela něco jiného. . . řekl bych. Chameleoni jsou na řetízku, . . a pod označením »pet« přece máme na mysli též jakousi affekci i v tom zvířeti, jež je mazlíčkem. O chameleonové ještěrce, již mohu si koupit a nosit na řetízku jako neživou věc, neřekl bych, že je mým »mazlíčkem« právě tak, jakobych toho neřekl o svém hodinkovém řetízku. A co se týče posvátných hadů, to přece už je teprve něco zcela rozdílného.«

Jedna z dam se tázala:

»A což vy jste už viděl hada-mazlíčka, Mr. Brown?«

Než Brown mohl odpověděti, jeho paní se ozvala:

»To bych řekla, že viděl!« Zdálo se mi, že jakási podrážděnost podbarvuje její hlas. »Jeho poslední mazánek mne strašil po celé první dva roky našeho manželství. Nosil ho v náprsní kapse, . . . převlékl-li si kabát, stěhoval i pana hada, . . . a nikdy jste nebyli jisti, když byl v domácím kabátě, zatím co k němu mluvíte, nevystrčí-li to odporné hádě z jeho kapsy hlavu a neupře na vás černá svá očka. To byly vám oči! Nedovedeti si představit. Píchaly, . . . věřte mi, . . . píchaly jak špendlíky. Vždy mne svrbělo tu i tam, když jsem to hádě spatřila. Zprvu jsem si nemohla pomoci a vždy jsem se zděsila. Ale pak jsem navykla. Ani už jsem nebyla na Waltera žárliva, že svou náklonnost dělí mezi hada a ženu.« Mrs. Brown se smála, ale cítit bylo, že asi byla kdysi žárliva i na to hádě. »Jaká perverse pohádky o ráji a o hadu, jenž svedl první ženu!«

Kdosi žertovně poznamenal:

»To tedy se Walter musil vysvléci z kabátu, chtěl-li, abyste mu položila ruku na rameno nebo kolem krku!«

Paní Brownová odtušila:

»Ne, musil se vysvléci z kabátu, chtěla-li jsem ho já vzít kolem krku.«

Všichni se smáli. Brown pak dodal:

»Každým způsobem bylo to roztomilé hádě. Nemohl jsem si pomoci, . . . byl jsem jím jako očarován. Nebyl bych mu ublížil za nic na světě. Když jsem mu popatřil do očí, měl jsem pocit, jakoby duše se z nich dívala, . . . nějaká známá duše. Tehdy jsem teprve pochopil tajemství a kouzlo staré egyptské víry v reinkarnaci.«

Kterási z dam se polekala:

»Snad tedy nevěříte ve znovuvtělení? Ve stěhování duší z lidských těl do zvířecích, a naopak?«

Brown se zasmál:

»Setkal jsem se už s mnohými lidmi, kteří mně pronikavě připomínali příslovečná zvířátka, ale vážně řečeno,« a tu skutečně zvážněl, — »v reinkarnaci ovšem nevěřím. Toho ostatně není třeba snad ani dotvrzovat. Jsme dnes dále, než abychom mohli hovět své fantasii tak daleko na újmu čistého rozumu. Řekl jsem jen, že jsem vždy měl takový pocit. V pestrosti pocitů a jejich neporušení vědou záležela krása tvořících se náboženství, myslím. Každé nové náboženství bylo vždy šedivější, čím více kompromisů bylo mu dělat s rozumem, s vědou a se sociologií.«

Brownovy digresse bývaly často velmi nestravitelné, — (»Tak i vaše, Templetone,« poznamenal jsem v tomto okamžiku,) — a proto jsem ho přerušil:

»Míval jste už dříve hady za mazlíčky, Browne?«

»Nikoliv,« odpověděl, »prvního, když mi bylo asi dvanáct let.«

»Podivno, že jste se tehdy nebál,« kdosi poznamenal.«

»Byla to jedna z věcí, jež vždy měly pro mne podivnou přitažlivost,« odpověděl Brown »jakýsi podivný, nevyslovitelný, neurčitelný význam.«

Poněvadž věc právě zde začínala být skutečně zajímavou pro myslícího člověka, společnost ovšem co nejrychleji přešla k jinému předmětu. Ničeho tak nebojí se většina lidí, jako hovoru, při němž třeba myslit.

Když později byli jsme s Brownem poněkud isolováni, otázal jsem se ho:

»Jaký nevyslovitelný význam mohou pro vás mít hadi, Browne? Zase nějaká z vašich fantasií?«

Pokrčil rameny, lehounce se kaboně:

»Oh, toho vy nemůžete pochopiti, Templetrue. A vedle toho, já bych to skutečně nedovedl vysvětlit. Je to nevyslovitelno, neurčitelno, . . . jak jsem řekl.«

»Oh, se mnou nepósujte, Browne!« máchl jsem rukou. »Jednoduše, . . . záliba, koníček. Toť vše.«

Ale on se skoro pohněval.

»To není vše, můj drahý Templetone,« hovořil s důrazem na každém slově. »Co vy o tom víte! Co vy víte o kouzlu, jež pro mne měli moji miláčci? Sníval jsem takové divné sny o nich, . . . nedovedete si představit. A často i ve dne mi přišly takové . . . fantasie.

Najednou všechno zmizelo a já byl v takové smutné, divoké krajině, horké a žluté, plné divných lidí.«

»Jakých lidí?«

»Well, . . . divných lidí, . . . více nevím. Měl jsem vždy takový škrtivý pocit, když jsem je viděl, ale jaksi nemohl jsem představu jejich podoby přenést mezi jasné, každodenní, všední svoje představy. Byly nezachytitelné . . . ty představy.«

»Ale to přece nemá co dělat s hady,« namítl jsem.

»Naopak, to má velmi mnoho co dělat s hady,« řekl podrážděně. »Víte, ti lidé je měli za bohy, myslím. Klaněli se jim. Já také se klaněl, . . . Bože, . . . a s takovým strachem. Bylo jich všude plno, . . . těch hadů. Plazili se po cestách, lezli do domů a z domů, . . . jak se jim zlíbilo, . . . a my padali před nimi na kolena a tloukli hlavou o zemi a volali k nim, . . . víte . . . jako by to byly vyšší bytosti. A pak jsme je vzali do náručí a nábožně jsme je nosili zpět, . . . do takové velké boudy sleptané z bláta a hlíny a z rákosí a palmových listí.«

»Jak vypadalo to uvnitř té boudy?« otázal jsem se.

»To se již dobře nepamatuji,« odpověděl úplně vážně »ale vím, že tam bylo přítmí a chládek. Myslím, že od stěny k stěně byla celá prostora přepažena nesčíslnými větvemi. Střecha byla ze suché trávy a z palmového listí. Když hadi jí prolézali, šustilo to, jako když v ruce lámete hrst »pranuts« (podzemních oříšků). Bylo tam na sta hadů, snad na tisíce; někteří viseli na těch větších, jiní se plazili po zemi nebo prolézali střechu.«

»A kdy o tom jste snival?«

»Oh, dávno už,« řekl a oddechl si, »velmi dávno. Teď už nikdy o tom nesním, — a jsem tomu rád. Ale víte-li, . . . kdykoli spatřím hada nebo čtu o nich nebo slyším hovor o tom předmětu, vždy se mi ty vzpomínky vynoří z hlavy, a věřte si nebo nevěřte, jsou živější, než mnohé vzpomínky na reální mou minulost. To je přece divné, nemyslíte? Je to tak, jako s červenou barvou. Ta mi zas připomíná buccaneery. Anebo s tím zvukem bubnu, . . . pamatujete?«

»Hm, podivno,« zamumlal jsem, a ač už ani slova se o těch věcech onoho večera nepromluvilo, Brownovy idiosynkrasie nešly mi z hlavy. Jak jenom jsem mohl, shledal jsem prameny o Morganovi, Pierreovi le Grand a ostatních buccaneerech, vystudoval z nich, co možno nejvíce a nejpodrobněji, i vypravil se kteréhosi večera k Brownům s tajným plánem vyzkoušeti, co vlastně leží pod oněmi bizarními fakty přítelovy obraznosti, jež někomu mohly se právě tak dobře zdáti naprosto bezvýznamnými.

Když Mrs. Brown se vytratila a my usadili se do houpáků k hovoru při doutníku, s předstíranou lhostejností jsem poznamenal:

»Mimochodem řečeno, Browne, . . . jak dlouho je tomu, co vaši předkové po babiččině straně přišli do Ameriky? . . Víte, myslím Legrandy.«

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

VII

obře, že stavitel Janovský měl teď u sebe babičku Zahradníčkovou. Nebýti jí, špatně bylo by se doma dařilo, protože v té době padly na něho ještě jiné veliké starosti, které vyčerpávaly všechnu jeho energii a činnost. Ale tak mohl odcházeti a vracetí se s upokojujícím vědomím, že babička úzkostlivě bdí nad dětmi a nad veškerou jeho domácností, jež měla vždycky potřebí dovedné a silné ruky.

Janovský totiž po dlouhých úvahách a výpočtech odhodlal se uvázati ve stavbu kamenného mostu, který dávala vrchnost budovati pod městečkem přes řeku, kde býval do té doby málo spolehlivý přívoz. Marně okolní obyvatelstvo domáhalo se nového mostu, vrchní správce Pelíšek, pověstný nepřítel lidu a zatvrzelý odpůrce každého vydání, stále vynalézal překážky a stavbu oddaloval. Teprve když dolehly úřady, nebylo možno věc tu dále odkládati, a stavba mostu byla svěřena Janovskému, když s ním byl vrchní správce uzavřel smlouvu o vzájemných podmínkách.

To se stalo ještě za živobytí paní Janovské, ale slyšíc o tom, babička Zahradníčková ho-

nem pospíchala k stavitelovům, aby tam promluvila svoje výstražné slovo.

»Dejte si na Peliška pozor, pane zeťáku,« napomínala stavitele, »a chcete-li si dát poradit zkušenou osobou, tedy si s tím krkavcem ani ničeho nezačínejte.«

»Vždyť na to uděláme smlouvu, maminko,« namítl Janovský, kterého napomínání babiččino rozmrzovalo. Měl nerad, pletla-li se mu do takových věcí ženština.

»Dobře, smlouvu. Jiní s ním už taky udělali smlouvy, ale dosud ošidil všechny, jen se rozpomeňte. Právě na tom záleží, jaká bude ta smlouva, on si vždycky v ní schová pro sebe háček a na konec se ho chytí. Jak povídám, raději od chlapa dal, abyste pak nelitoval.«

»Ale jaký pak by měl důvod, aby mě chtěl ošidit?« na to stavitel.

Babička se poněkud rozčilovala. Bylo to viděti na bílých tvářích, které se nyní živě zardívaly.

»Protože je to zlý, hanebný člověk! Ten to má v sobě už od narození, a čert mu byl k tomu kmotrem, proto už nikdy lepším nebude. Slyšel jste někdy o něm, že udělal někomu něco dobrého? Naopak, je nejšťastnější, kdykoli někoho podvede. Přeje-li někomu, je to jenom ta tlustá šenkýřka v panské hospodě. Fuj, ani bych s ním nevyjednávala, s ropuchou ohavnou!«

Janovský se nutil do klidu a usmívaje se, v duchu si pravil, že babička jest živým slovníčkem pěkných nadávek. Krkavec, chlap, zlý, hanebný člověk, ropucha ohavná — tak to šlo ještě dále, poněvadž babička Zahradníčková brzo nepřestala. A o té tlusté šenkýřce ještě několikráte opovržlivě se vyjádřila a pravila, že je kurafije.

Mělo to ovšem svůj účel, kterého však dobromyslný stavitel nepostřehl. Vešel totiž v poslední době občas do panské hospody, kde nalézal vrchního správce bezpečněji, než v jeho úřadovně, a babičku ty hospodské návštěvy zeťovy znepokojovaly.

»Je to dobrák, každému hned důvěřuje a dává na hladké slovo — ještě aby ho tak popletla ta kurafije,« myslila si, a proto nyní její ostrá střelba. Dosáhla toho, že stavitel, třebas netušil jejích nárážek, přece si v duchu umínil, že bude do panské hospody docházeti co možná nejméně, když je to tam, jak líčila babička, tak mravně zpustlé a ošklivé.

Než úmyslu svého, aby odvrátila zetě od stavby panského mostu, přece nedosáhla. Janovský byl ve vyjednávání s vrchním správcem již příliš daleko, aby mohl čestně ustoupiti, kromě toho pak přece jen lákal ho zisk, který mohl značně polepšiti jeho nevelký majetek.

Stavěl tedy most a v oné době, když babička již byla u něho, jej dodělával. Všechno své jmění dal do té stavby a věnoval jí všemožnou péči, aby nebylo s nijaké strany námitek.

S počátku také vše šlo hladce, později však vrchní správce, když Janovský se dožadoval dle postupu stavby vyjednaných splátek, stával se upiatějším. Placení protahoval a pojednou se vytasil s výtkami. Nejzávažnější námitkou bylo tvrzení, že most není zbudován z tak dobrého materiálu, o jakém se byl se stavitelem dohodl, a v náhradu toho sráželi Janovskému z rozpočtu takovou část, že by byla pohltila netoliko výdělek, ale vůbec všechno dosavadní jmění stavitelovo.

To byla tedy ona veliká starost, která nyní těžce doléhala na mysl Janovského. Hnětla ho velice, ale přece ji skrýval před babičkou, jednak aby jí nepůsobil také starosti, jednak aby se vyvaroval jejích výčitek, kterých by mu byla zajisté neprominula.

Ale vrchní správce sám staral se o to, aby mezi lidem se rozkřiklo, že most není zbudován z dostatečného staviva a že tedy vrchnost zdráhá se platiti. Jako všude, tak i tam bylo dosti lidí, kteří při vší neoblíbenosti Pelíškově a při cizáctví vrchnosti nehody té přáli stavitelovi.

Tak oklikou dověděla se toho také babička Zahradníčková. Uhodila na stavitele hned za tepla. Bylo to za letního poledne, když upocen, unaven a utýrán myšlenkami se vrátil domů.

»Byl jste zas dnes u toho neřádného mostu, pane zeťáku?« ptala se ho dříve, než si oddychl.

»Byl — vždyť tam bývám každý den,« mrzutě odvětil zeť.

»Toho vám byl taky čert dlužen,« spustila babička. »Vidíte, můj rozum byl na to krátký, když jsem vám radila, abyste si s tím vydřiduchem ničeho nezačínal. Teď z toho máte! Nevíte, kam se vrtnout starostmi, chodíte jako tělo bez duše. Budete mít z té panské práce hořký výdělek!«

»Maminko,« zabědoval zeť, »mám toho sám plnou hlavu, ještě vy mi vyčítejte.«

»A když jste si nedal říct! Proč jste byl tak bláhový a věřil vrchnímu — teď si za to musíte dát něco líbit. Když jste při tom nepamatoval na sebe, měl jste aspoň pomyslit na své děti.«

V klidném a mírném stavitelovi již vřela krev. Najednou vybuchl.

»A vy jste hrozná ženská, maminko! Stihne-li mne nezaslouženě a nezaviněně neštěstí, peskujete mne jako nezdárného kluka. Nedivte se pak, že už taky ztrácím trpělivost.«

»A co chcete udělat, když ji ztrácíte?« pospíšila si s otázkou babička.

»Nejraději bych odtud utekl, než teď pořád takové hrozné řeči poslouchat!«

»Vždyť já rozumím — tím chcete říci, že už mne máte dost a že se mnou nenecháte déle zlobit, a co se toho útěku týče, myslíte, abych raději šla já, ale vztahujete to na sebe, protože jste vzdělaný člověk. Kdyby to byl tamhle kolář Podroužek, co v sobotu vždycky bije ženu, ten by to řekl zkrátka, abych totiž já šla ke všem čertům — ale nemyslete si, to ještě není příčina, abych se sebrala a odešla, a já taky nepůjdu, pane zeťáku, protože vím, jak by to tu potom dopadalo a co by se stalo s dětmi. Ostatně to není docela nezaviněné neštěstí, neomlouvejte se. Ale je to tu, já jsem to předvídala, a teď musíme uvažovat, jak se máme nejlíp bránit.«

Změkla trochu na konec jako vždycky, když pověděla svou a když tak se vybouřila. Vyptávala se na podrobnosti neshody a na to, jak stavitel již hmotně zabředl, nic naplat, po malém kázáníčku stala se podobnou lékaři, který umí ohledávati rány, dovede těšiti a uzdravovati.

Vida její opravdovost, Janovský ukonejšil své rozčilení a zpovídal se jí ze všeho, jako oddaný školáček. Ničeho již nezatajoval, ničeho před ní neskrýval, odhalil jí všechny své bolesti.

»A nejhorší je, že se teď snad musím s vrchností soudit.«

»Toť se rozumí, že soudit,« přisvědčovala babička.

»Ale, co to bude stát peněz!« hrozil se dlouhého a nákladného processu stavitel.

»Jakáž pomoc, když soudit, tak soudit, copak se může nechat taková nespravedlnost? Vezměte si však dobrého advokáta, pane zeťáku, nějakého sekáče, který tím dovede zatočit. A přede mnou už žádné tajnosti, to vám povídám, od nynějška chci taky já v té věci o všem vědět.«

Stavitel tedy se pustil s vrchností do processu, který se protáhl až do následujícího léta. Zatím vyčerpal stavitelovy všechny fysické i mravní síly. Když pak výsledek vyzněl nepříznivě, Janovský úplně poklesl na duchu, byl zdrcen.

»Tak, už je hotovo, už jsme žebráci,« bylo jediné oddychnutí, s kterým se přiblížil k své tchyni.

Domníval se, že tato zpráva přece také zlomí babiččinu závidění hodnou chladnokrevnost, ale zmýlil se, babička Zahradníčková nehnula ani brvou, jakoby to byla již dávno všechno předvídala.

Klidně dopověděla Barči, co má dělat v kuchyni, urovnala nejmladšímu vnoučeti pomuchlaný límeček, vytáhla mu shrnutou punčošku, usmála se na ně a teprve pak jakoby jí zbylo půl minutky na tu maličkost, s kterou jí přicházel pan zeť.

»Tedy to dopadlo špatně?« optala se, když byla s ním sama.

Hodil před sebe oběma rukama, a ona v tom pohybu viděla více zoufalství, než mohly pověděti sebe delší naříkavé řeči.

»A co teď hodláte dělat?«

Stavitel jen zase beze slova a bezradně pokrčil rameny.

»Snad abyste obrátil a začal po dobrém; teď je tady na zámku vrchnost, což jí požádat —«

»Už se stalo, ale nebylo to nic platno. Vrchní správce u ní platí víc, než všechna spravedlnost a všechny prosby. Už je všechno ztraceno, maminko. Vy jste to dobře tušila, vaší radou jsem se měl řídit.«

Tentokráte však, ačkoli stavitel již malomyslně ke všemu se přiznával, nepadla ani jediná její výčitka. Nepozbývajíc svého klidu, neztrácejíc mysli a odvahy, babička Zahradníčková rozhodovala:

»Takhle to nemůžete nechat — musíte obnovit process.«

»Ale zač? Vždyť už na takové dlouhé soudy není peněz!«

»Vy už tedy nemáte kuráž? No, pane zeťáku, já se vám nedivím, to není pro takové měkké a spravedlivé lidi, jako jste vy. Trvat to tak ještě rok, usoužil byste se nám, a ten tam nahoře, ten Pelíšek, bude při tom tloustnout jako Turek. Čím větší páše taškářství, tím více mu, hříšníkovi, svědčí. Ten asi se bude dnes v panské hospodě naparovat a chlubit u té—.«

Najednou jakoby ji bylo něco důležitého napadlo. Pohnula sebou živě, zahleděla se do stavitelových očí a rychle řekla:

»Já bych věděla, kde by ještě bez advokátů a bez processů byla rychlá pomoc.«

Stavitel k ní zvedl překvapené oči a viděl její divný úsměv.

»Kde, maminko?« otázal se.

»Kdyby se tak za vás chtěla u vrchního přimluvit ta — šenkýřka.«

»Jak to?« koktal nechápající zeť.

»Kdybyste jí chtěl za to poprosit.«

Stavitel ucouvl, a v obličeji zračila se mu ošklivost. Prudce si odplivl na ten neočekávaný návrh.

»Ani za živý svět!« odsekl a rozběhl se po pokoji.

Babička Zahradníčková dala se do spokojeného smíchu. Shýbla se, narovnala přehnutý cíp koberce, který stavitel za prudké chůze odkopl, a pak řekla vesele, jakoby jí netížily již žádné starosti:

»Však si nemyslete, že bych vás k té neudě pustila prosit — než to, raději bych

viděla, abyste skočil do řeky s toho prokletého mostu —.«

»Ba, beztoho že skočím!« zapomínal se stavitel.

»Nehřešte!« pospíšila si pokárat ho babička. »Copak je už tak zle? Zdráv jste, pane zeťáku, hodný kus života máte ještě před sebou, pracovat umíte, jaká pak tedy zoufalost? Ten chlap by tak stál za to, aby si někdo pro něho bral život! Načpak ho do pekla předchazet, ať tam jde sám, beztoho se o něj budou čerti prát. Ale ten process nesmíme jen tak zhola pouštět. Vite co, hleďte si teď svého stavění, vydělávejte nám na živobytí, a já se s vrchním pustím sama do křížku.«

»Snad byste se nechtěla dále soudit?« divil se stavitel.

»Proč bych nechtěla, když se hájím pro dobrou věc? Je to moje svatá povinnost.«

»Ale kde na ty dlouhé soudy vzít?« odvážil se namítnouti zeť.

»Ať na to praskne třebas můj domek. A ať třebas taky prohraju, vrchního to přece bude mrzet.«

Za dva dny po té babička Zahradníčková odhodlala se k velikému činu. Prodala totiž domek, který až do nedávna chtěla přestavovati, aby měla pohodlnější bydlení, až se dostaví stará léta. Tak o tom dosud uvažovala ona, již osmdesátnice.

Stavení koupil mladý materialista, který chtěl v městečku udělati své štěstí. Z pokoje, kde kdysi trůnila babiččina rakev, udělal pak krám, opičárnu změnil v skladiště, kde zápach po opicích přemáhán byl nyní vůněmi všelikého koření.

Babička Zahradníčková při prodeji pochodila dosti dobře, dostala za domek se zahrádkou bezmála čtyři tisíce.

»To bude ten zrzavý Hašek prskat, až uslyší, že už domku nedostane,« pravila babička Barči, jež dobře nevěděla, má-li míti z toho prodeje také radost, anebo má-li ji mrzeti. Byly chvíle, kdy Barča se pokládala za nejoprávněnější dědičku babičky Zahradníčkové, dělala si na její pozůstalost větší nároky, než všecka rodina stavitelova, a teď těm plánům měl býti konec.

»Měla byste si ty peníze dobře schovat, paničko,« radila babičce, ale ta nikdy nepotřebovala ničí rady. Kdepak jí někdo namlouvati, jak má, hospodyně tak zkušená, naložiti peněz!

»I mlč, ty tomu nejmíň rozumíš!« odbyla děvečku, které jednou tykala a podruhé zas vykala. Pravidlo pro to její oslovování bylo nemožno stanoviti, ale tykání i vykání její vždycky bylo zcela případné.

Majíc peníze, zašla k advokátovi a jménem stavitelovým obnovila process. Při tom do ní vjela neobyčejná bojechtivost. Všude, kamkoli přišla, rozhlašovala, že se bude s vrchností souditi až do posledního dechu a že vrchnímu musí a musí posvítiti, jako mu dosud neposvítil nikdo.

»Ten na mne bude pamatovat!« dodávala a jakoby se těšila na to.

Měla svůj nesnesitelný způsob boje, který se jí dobře osvědčil již na ohnutém kováři. Nepřítele svého totiž vytrvale pronásledovala svojí kousavou jedovatostí. Nyní také soustředila šípy své na Pelíška.

Jako náhodou vpadla do panské hospody právě ve chvíli, když tam bylo několik hostí.

»Není tu pan vrchní? ptala se, ohlížejíc se po tělnaté šenkýřce.

»Není.«

»To je škoda. Ale buďte tak dobrá a něco mu ode mne vyřiďte. Řekněte mu, že teď s ním povedu process o ten most já, a že se nedám tak ohýbat, jako ohýbal našeho stavitele. Ať raději platí.«

Ale šenkýřka se na ni rozmrzele utrhla.

»Co je mi do toho? Řekněte mu to, chcete-li, sama.«

»Ale když já myslím, že dá víc na vaše slovo. Když s ním držíte, to by bylo pěkné, aby vám neudělal taky něco k vůli,« řekla na pohled nadmíru klidně babička.

Šenkýřka zrudla jako pivoňka a chtěla se sápati na babičku. Ale v tom již vstával šenkýř, klackovitý člověk, který dobře věděl o poměru ženy své s Pelíškem, těžil však z něho a mlčel, dokud se toho nechytila veřejnost. Nyní to tedy propuklo a šenkýře zachvátila zběsilost.

Vida smějící se hosty, skočil a vztekle jal se mlátiti do překvapené ženy.

»To dostává jedna strana, ale pak taky namlaťte jemu, vrchnímu!« volala babička a velmi spokojena opouštěla hospodu. (Pokračování.)

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

pak nadešla doba, která bohabojnou, ctnostnou úrovní duševního života všech Zemínových zatřásla až do základu.

Vlasta chodila již po nějakou dobu jako náměsíční, dávala nepravé odpovědi na kladené jí otázky, zůstávala někdy v nejpilnějším pohybu státi, jako by se byla proměnila v solný sloup, nezúčastnila se žádného hovoru, duše její byla nepřítomna a těžké chmury trapných myšlenek stály jí při tom na čele.

Bledá jako stěna, s očima vyděšeně vyvstalýma, vyžádala si jednoho dne slyšení u otce.

Paní Zemínová měla toho dne již od rána pláčem zarudlé oči, a když starší dcera zapadala za dveře otcova pokoje, objala mladší, skryla hlavu na jejích prsou a tetelíc se hrůzou, rozplakala se znovu.

A z druhého pokoje ozval se táhlý vzlyk, sledující tiše, přerývaně pronášená slova. Pak následovaly sípavé, rozhorlením zvýšeným hlasem vyrážené zvuky a těžké rány, po níž po každé projel vzduchem bolestný kvil, zanikly k oběma ženštinám. Beze slova, jakoby spěchaly na pomoc vražděnému, vpadly obě do zadního pokoje.

Vlastimila ležela tu zhroucena u otcových nohou, pan revident rozhorlením k sobě nepodobný bušil do dcery polenem tvrdého dřeva, který mu byl patrně jako nejbližší trestný nástroj do rukou padl.

Paní Zemínová zadržela mužovu napřaženou pěst. Bohumila chtěla pozvednouti na zemi zhroucenou Vlastu, ale sotva se k ní přiblížila, vzkřikl otec: »Nedotýkej se jí, ona je padlá ženština!«

* * *

A byl to hrozný den, onen poslední den padlého tvora v domě otcovském.

Vlasta zalezla si jako ztrestané zvíře do kouta dívčího pokojíka. Bohunka seděla bezradně a zděšením všecka vychladlá, u okna. Otec, který toho dne za dlouhá léta poprvé odřekl úřad, chodil požloutlý, k sobě nepodobný, velkými kroky po pokoji v tesknem mlčení. Matka proplakala celý den a mezi štkaním jen stále opakovala: »Jak je to jen možné, nikdy, nikdy se v naší rodině něco takového nestalo.«

»Ano, byli jsme čestná rodina —« zamumlával si otec v chůzi a pak dodal změkle: »A to zrovna ona, a já ji míval ze všech svých dětí nejradši.« I otec vyňal tmavožlutý hedvábný šátek z kapsy a utíral si jím oči. Byl jaksi k nepoznání změněn. Bohunka se obávala, že bude viniti matku z Vlastina přečinu, ale on se jednou na své cestě pokojem zastavil u své ženy, pohladil ji po vlasech a řekl tiše: »Ubohé srdce mateřské, čeho se's to dočkalo?« A v té chvíli se všichni znovu rozplakali v pocitu, že jim kdosi umřel, někdo, za koho vedle lítosti pro jeho odchod musejí se styděti.

»Ona — ona se nestyděla jíti do bytu svobodného muže Naše dcera, matko — vnučka těchto zde.«

Pan revident ukázal k obrazům prarodičů a jal se dále těžkými kroky choditi po pokoji, jehož parkety žalostně kvílely, jakoby i ony plakaly nad pádem Vlastiným.

Nejhůře bylo Bohunce. Otcovo slovo »padlá ženština« zarylo se jí bolestným drápem do mozku. Vzpomněla oněch ženštin, které policie za bílého dne před sebou po ulici hnávala. Tyto ohyzdné ženské měly tváře zahaleny ze studu, aby jich nikdo neviděl, a když se kdysi tázala, co učinily, bylo jí odpověděno, že to jsou padlé ženštiny. A tenkráte při hrubém pokřikování uliční mládeže ucítila vůči zahaleným hříšnicím onen zvláštní, duši obnažující stud ženy k ženě, jaký cíti i neposkvrněná ctnost vůči hanlivě trestané vině. A cítila ten po těle se rozlézající, duši obnažující stud a jakoby se jí celým tělem chvěla němá výčitka čemusi zlovolnému, tajemnému, snad osudu, který vymyslil takovýchto pokoření pro člověka — pro ženu. A nyní — slova otcova: »padlá ženština« pálila ji na duši. Viděla ony ženštiny s hluboce do tváře sesunutými šátky a cítila přítomnost Vlastinu. Věděla, že leží sestra zhroucena v temném koutě dívčího pokoje a nesměla ji jíti pozvednout. A v této chvíli cítila k ostatnímu hoři i stud pro nadnášivost své ctnosti. A tak dlela celý den u okna bezradná, vychladlá, zmatená, nedovolující si v čisté své panenskosti zaklepati dotaznými myšlenkami u vchodu k tajům Vlastina hříchu.

»Ona se nestyděla jíti do bytu svobodného muže.«

Tato věta zůstala jí v mysli, v té se jí ztělesnil celý Vlastin hřích.

Ještě téhož dne byla Vlasta z domu otcovského vystěhována ke vzdálené, chudé pří-

buzné. Za tři neděle na to měla v ranním šeru zavřeného kostela oddavky, k nimž se nikdo z rodiny nedostavil.

Paní Zeminová proplakala tiše celé chmurné toto ráno. Manžel nesvolil, aby šla do kostela pomodliti se otčenášek za dceru. Modlila se tedy doma. Litovala hluboce dceřina poklesku, ale stranou vzpomněla též vniveč rozplynulého snu, ve kterém se druhdy vídávala v těžkých hedvábných šatech a v čepci z bílých blond kráčeti ve svatebním průvodu dceřiném.

Dům jejich byl poskvrněn, jak říkával otec Zemín. Dům jejich byl zostuzen. Nějakou dobu vyhýbaly se mu i všechny staré tety, které jindy chodívaly v neděli k Zemínovům na kávu. Ve Vlastin svatební den přišla jakoby jménem všech ostatních nejstarší, tvářila se jakoby nevěděla, má-li blahopřáti k sňatku, anebo politovat jako o pohřbu. A Bohumila zaslechla vůči tetě prosloviti matku tuto podivuhodnou větu:

»Inu ještě dobře, paní teto, že jí Semerád před oltářem vrátil čest, že ji očistil. Podle toho je znáti, že je přec jen hodný člověk.«

»Že jí vrátil čest, že ji očistil,« opakovala si Bohumilka, ale nedovolila si rozebrati tato slova i ono tupé, ženské zotročení, jež se za nimi skrývalo.

V té celé věci mluvilo se toliko o Vlastě jako o hříšnici. Semerád, bezděčný její švakr, musel býti vší viny prost, když mu byla dána moc hříšnici očistiti.

Mladší sestra byla zmatena, byla poprvé ve svém životě postavena před nerozluštitelnou záhadu, které se však v myšlenkách dotýkala jen se stydlivou plachostí.

Nedlouho na to nadešel den, kterého otec chtěl vyplatiti Vlastino věno. Notář, známý rodiny, se dostavil, a protože pan revident v některých případech miloval vážnou okázalost, byla k odevzdání věna přivolána celá rodina. Před notářem stála láhev vína a sklenka. Na hladkou, žlutou plochu stolu v parádním pokoji byly pravicí páně revidentovou kladeny růžové, zcela nové bankovky. Pohyb ruky, která bankovky sázela, byl slavnostně volný, pathetický.

»Tak, tu je přínos mé dcery, pane notáři, odevzdejte jej laskavě mému zeti. Jsou to, pane notáři, peníze poctivě vydobyté, shromážděné obětmi nás obou rodičů Zemínových. Má uboha hodná žena nedopřála si téměř nikdy nových šatů, nedopřála si nijakého vyražení, schránila pro dcery. Já, pane notáři, nezapadl jsem ani jednou po celou dobu svého manželství do hostince — ba, pane notáři, odnavykl jsem si i šňupati a i tento za tabák uschráněný obolus, ukládal jsem do záložny. To všechno, aby moje dcery vycházely jednou se cti a nikoli s holýma rukama z domu otcovského.« Pan revident setřel slzy a dodal: »Doufal jsem sice, že tyto peníze svému zeti jednou z ruky do ruky odevzdám a dceři ve cti požehnám.« — — —

Ke smiřujícímu pokusu notářovu mávl otec Zemín důstojně a odmítavě rukou.

Paní Zeminová plakala upřímně, scena měla cosi připraveně tklivého a za bolestí obou rodičů skrývalo se vnitřní uspokojení nad vědomím vlastní početné rozsáhlosti. Paní Zemínová byla mimo to uspokojena mužovou pochvalou.

Notář odnesl bankovky. Načatá láhev sladkého vína byla znovu zapečetěna a odnesena k uschování do sklepa, tklivě posmutnělá nálada vyvětrala časem z parádního pokoje.

(Pokračování.)

:: FEUILLETON ::

OMAR CHAJJÁM:

Ó, srdce, když tvým osudem se celé zkrvaviti jest,
tvou přírodou když každý den se smutněj zabarviti jest,
ó, duše, proč pak vešla jsi do toho těla mého,
když konec tvého poslání přec jenom odejiti jest?

J. B.

NOVÉ ROVY.

Polykarp Starý († v Praze 23. t. m.) — Jan Gebauer († na Král. Vinohradech 25. t. m.)

Z populárního kdysi literárního kroužku, jehož předáky bývali Jan Antoš, Pavel Albieri, Antonín Koukl, J. O. Veselý, Gustav Dörfel a Polykarp Starý, odešel na věčnost i poslední člen této skupiny, c. k. vrchní štábní lékař MUDr. Polykarp Starý, v literárním zákulisí »druhým Českým« zvaný. Máj ztrácí v krátké době třetího člena .. po poetech Antonínu Kloseovi a Aloisu Škampovi odchází belletrista Starý, z nejstarších členů Máje a z prvních podílníků Nakladatelského Družstva Máje; rozvoj podniku sledoval zesnulý s nadšením, jež ty, kdož v krušných dobách pod břemenem starostí klesali, podněcovalo, aby neochabovali a vytrvali.

Zůstaly jenom dva čelnější mezníky, ukazující, jakými cestami bral se Polykarp Starý k literárnímu cíli. Když se poprvé objevil, vyvolalo jeho svižné péro nejživější pozornost. Literární generace, jež za několik let na to vyslala do světa řadu literátů, kteří opanovali náš malý svět, pohlížela na vrstevníky Starého, když ne s obdivem, přece jenom

okem spravedlivého posuzovatele, jenž stával se zjevem čím dál tím vzácnějším. Starý uveřejňoval svoje práce v Lumíru, a to už bylo zárukou, že literární kvality jeho jsou dobré. S jakou dychtivostí čtli jsme v letech osmdesátých jeho novellu »Modrá růže«, kterou Květy otiskly! Když se jednou Polykarp Starý loučil na delší dobu s Prahou, pronesl žertovný přípitek dávný a věrný jeho druh, Jan Antoš, jenž tehdy řekl: »Polykarpe, nezapomeň nikdy a nikde, že ti česká literatura dala zlatý límec dřív, než vojna.«

»Z areny žití« jmenuje se literární potomek zesnulého. Autor uhodil na zvučnou strunu, bystře se díval do světa a věrně reprodukoval, co zažil, a proto po zásluze připoutal k sobě pozornost redaktorův i obecenstva. Zkusil také štěstí jako dramatický spisovatel a napsal také několik her, z nichž jedna (čtyřaktová činohra »Magdalena«) poctěna byla akcesitem z Tylova fondu. Drama toto bylo o čestném dni českého ochotnictva sehráno na Národním divadle a mělo překvapující úspěch. Autor seděl po celé představení v uličce mezi kulisami. Když se ho pisatel těchto řádků ptal, proč nebyl v divadle — Polykarp Starý byl ovšem v hledišti pohřešován a marně hledán —, řekl s úsměvem: »Znamenitě jsem se bavil — seděl jsem u své Magdaleny.« Kus má zdravé jádro a má životní sílu; zmínky zasluhuje, že divadlo v Libni zahájeno bylo Magdalenou.

Povolání zahnalo Polykarpa Starého často do vzdálených končin. Jako vojenský lékař působil v Kotoru, Krivošiji, v Těšíně, až konečně se zase dostal do Prahy, po které se mu vždy stýskalo. Málokdo měl tušení, že je s Polykarpem Starým zle, a proto zpráva o úmrtí jeho ohromila. Odešel z areny žití v mužném věku (narodil se v Plzni r. 1858), řadu let za svým přítelem Janem Antošem . . . Byli oba dobří, milí braši, které měl každý, kdo je poznal, upřímně rád pro poctivost jejich povah . . *K. K.*

* * *

Prof. dr. Jan Gebauer.
Fot. Eckert. 2391

V dvorním radovi Ph. dr. Janu Gebauerovi ztrácí český mluvozpyt pracovníka z největších. Vyšed od jazykovědy srovnávací a slovanské, soustředil se stále více na studium češtiny, již sledovati historicky, od počátků až do dob nejnovějších, obral si za hlavní úkol svého života. Řada prací hláskoslovných, etymologických, kmenoslovných i tvaroslovných a syntaktických byla tu průpravou; z nich nejdůležitějším je stanovení zákona o jotaci. Studium národního básnictví a jednotlivých památek písemnictví českého a vydávání jich bylo cestou druhou. A právě tato cesta přivedla jej, původně horlivého obhájce památek staročeských, po nezdařeném pokusu, uhájiti pravost zlomku evangelia svatojanského, a stále hlubším vnikáním do povahy staré češtiny znenáhla k přesvědčení o podvrženosti rukopisů nejen Zelenohorského, ale i Královédvorského. Boj o rukopisy, vzplanuvší r. 1885 článkem Gebauerovým v Ersch-Gruberově Encyklopaedii, kde vyslovil potřebu, aby RK znovu podroben byl zkouškám, mocně rozvířil hladinu našeho veřejného života, ba stal se přímo bojem o svobodu přesvědčení, volnost vědeckého bádání. Tehdy nazváno to bylo souběžně s proudy literárními, uměleckými, filosofickými a sociálními vědeckým realismem, a s tím také omezením, pokud totiž zkoumání rukopisu a svobodného vysloveni jeho výsledků se týkalo, Gebauer čítal se mezi realisty. »Prohlášení« z r. 1894 bylo v té příčině jeho posledním slovem. Vítězství sklonilo se na jeho stranu, ač ani později nechybí dalších zastanců RK (Jireček, Flajšhans). Byla-li tato činnost spíše negativní, historické studium jazyka českého přivedlo jej též k výsledkům positivním. Je to jeho velká »Historická mluvnice jazyka českého«, kterou začal vydávati r. 1894, (3 sv. Hláskosloví, Tvarosloví). a jeho »Slovník staročeský« (Díl I. A-J, 1903; II. seš. 10-14. K — mořský). Obě díla nejsou sice ukončena, aspoň o slovníku, k němuž celý materiál jest sebrán, lze se nadíti, že vydán bude úplně, ale obě znamenají etapu v českém mluvozpytu. Pro literáty důležit je zvláště slovník, z něhož

MUDr. Polykarp Starý. 2389

mohou podobně jako svého času z Jungmanna čerpati mnohé osvěžení jazyka, vyvážiti mnohý zapomenutý poklad.

Činnost Gebauerovu plně oceniti přísluší listům odborným. My literáti všímáme si přirozeně jen stránek nám bližších. A tu především dlužno vytknouti, že Gebauerovy vědecké výsledky, jež staly se základem mluvnic školských a také pravopisu ministerstvem schváleného, zbavily nás v mnohém tyrannie, jež pod jménem brusičství, často nepravého, na nivách českého písemnictví řádila. Gebauer, vždy dosti liberální, nestavil žádných papírových zákonů. Historický vývoj a řeč lidu byla mu nejvyšším, přirozeným zákonem.

Nemůžeme tu vypočítati všech spisův úbislavického rodáka (nar. 8. října 1838), povětšině článků rozptýlených po časopisech, které nebyly sice přijímány vždy bez polemik, ale které věcností svou dobyly si významu základních prací v mluvnictví českém. Dotkneme se jen ještě prací nám bližších, jako byly Gebauerovy články literárně historické v Riegrově Slovníku naučném, jeho překlady z ruštiny, bulharštiny a sanskrtu (ukázky z Mahábháraty), jeho studie poesie národní (»O metaforických obrazech básnictví národního, zvláště slovanského«, »O začátcích, v jakých si libují nár. písně«, »Mor. nár. píseň o třech dcerách«), příspěvky k prosodii (»Ke kvantitě v stč. zlomcích epických«, »Ke kvantitě staročeské«, »O verši a rýmu v Nové Radě«), úvahy literární (o báji zvířeci se vztahem k Radě zvířat a Nové Radě, o jazyku štítenském, o Tkadlečkovi, Griseldě, Fysiologu, legendách sv. Doroty, Jiříkovu vidění, Tristramu, Marko-Polovi atd.), jeho obhájení »Mastičkáře a v neposlední míře činnost vydavatelská. Z té zasluhuje zmínky zvláště vydání »Nové Rady« Smila Flašky z Pardubic, »Žaltář Wittenberský« a »Kniha Rožmberská«. Česká universita, česká věda ztrácejí v Gebauerovi muže významu fundamentálního. *J. B.*

Před volební kanceláří. 2385

UVÍTÁNÍ JEHO VELIČENSTVA.

Episoda, která do novin nepřišla.

Na dráze Františka Josefa, pokud hlavním směrem svým mezi Vídní a Chebem po českém území vede, nalézají se, jak známo, stanice daleko od měst, jichž jméno mají. Také „°„ byly takto obdařeny a jezdily na dráhu tři čtvrti hodiny po zaprášené, bezestinné silnici.

To ani nevadilo příliš. Zboží do města přiváželi formani, již také konečně chtějí být živi. Do světa se **ští zrovna nehnali, zůstávali rozumně raději doma, za pecí, když nikam nemusili; byla-li cesta nevyhnutelná, ku př. dámám do Budějovic dvakrát za rok pro klobouky, omnibus už na nádraží ráno dovezl a večer zase i se škatuli přivezl až před dům.

A tak panovala úplná spokojenost všeho obyvatelstva **ského se stavem věcí, nehledě ovšem na tak zvané rýpaly, jež má vládnoucí strana proti sobě všude.

Jednou však se přece jen pociťovala trpce vzdálenost místního nádraží.

Své České království za příčinou velkých vojenských manévrů zde konaných, navštívil císař a král, a jako jiná města, také *** vydobyly sobě milost, aby Jeho Veličenstvo ráčilo na stanici jejich zastaviti a přijati hold věrného obyvatelstva.

Kde jaký kůň v kraji, byl jistě zapřažen toho dne, kde jaký žebřinový vůz, vyzdoben chvojí a červenobílými praporečky, uveden v pohyb. Kočárů jmenovitě se citelně nedostávalo, aby z města na nádraží hodinu vzdálené odvézti mohly purkmistra s městskou radou, starostu okresního, úřednictvo veškeré státní a samosprávné atd., pak všechny dámy místní honorace.

O místo v kočáře bylo opravdu zle, i bylo skutkem lidumilné šlechetnosti, že měšťanosta, který v kočáře jel s panem soudcem, přibral naproti, po koních, na úzké sedátko ještě slečinku v bílých šatečkách, která Jeho Veličenstvu měla podati kytici a odříkati několik slov, napsaných ve verších za přispění Mús panem učitelem.

I vyjeli, jeli a dojeli.

Cestou se mnoho nemluvilo; soudce byl vůbec nemluva a bolel ho ke všemu ještě žaludek, purkmistr měl plnou hlavu svého vítacího proslovu a přeříkával si jej v duchu, šňupaje při tom pořád k posílení paměti; bílý andílek měl strach, jak to vše dnes vyvede a také on ani nedutal.

Na nádraží slezli všichni tři s kočáru. Nejprve slečinka vyskočila z kočáru čiperně.

Matinka její už byla dávno na místě, aby přítomna byla s náležitou pýchou slavné chvíli své dcery. Sama přijela s jinými paními omnibusem, kde byly naloženy jako okurky, ovšem sladké, vyprosivši pro dceru svou místečko v kočáru purkmistrově, aby si nepomačkala naškrobené šatečky.

A teď — ubohá máti padala do mdlob . . .

»Jak to vypadáš, dítě, prosím tě! — — Co's to, holka, vyváděla cestou, prosím tebe?« — —

Dívka byla nevinna jako její roucho a nepochybně, hledě k jejímu věku jedenácti let, i její srdce.

Vinníkem byl pan purkmistr.

Bílé šatečky družičky ustanovené k tomu, aby vladaře ujistila o svých něžných citech a podala jemu skvostnou kytici, byly jako pepřem posypaná cukrová kobližka.

Tabák se po většině sice setřasl, a co po něm zbylo, vypadalo »jako hudební skladba nesmazatelně zachycená tu harmonií krásného letního rána,« jak se poeticky vyjádřil pan učitel, ujímaje se své žačky.

Matinka však obdařila svou dceru několika buchtami do zad.

Tato dala se do pláče, řvala zrovna všecka nešťastná.

»Snad by se šaty daly narychlo zaprat!« — kdosi navrhl. Ale kde to zas honem vyžehlit . . . Paní přednostová nádražní nabízela ovšem ochotně cihličku, ale neměli u nich ještě ani oheň v plotně; kdež pak dnes, aby kdo vařil v kuchyni, Pánbu leda sám.

Ostatně to nebylo ještě vše, bylo daleko hůře.

Pan purkmistr měl nové boty, podle všech pravidel umění a věd vyleštěné, aby se řádně leskly.

A považte nyní, dobří lidé! — — Politujte, lidičky! — dobrá polovice výborného leštidla, jejž k užitku člověčenstva ze syrobu a sazí vyráběl místní kupec — dobrá polovina toho patentem chráněného viksu (aniž by na botech purkmistrových znáti bylo úbytek, což svědčí jenom o znamenitosti vlasteneckého tovaru!) nalézala se na mřížkovaně prolamovaných pavučinových punčoškách a na hedvábných střevíčkách bílého andílka . .

Purkmistr krčil jen rameny.

Zúmyslně on, starý člověk, panence mladé nešlapal přece na nohy.

Nemůže za to tedy pranic, že se umazala o jeho boty, jinak solidní v každém ohledu. Myje si zkrátka ruce docela.

Ale co teď dělat? —

Tohle byla zlá otázka! — —

Do města zpátky pro jiné střevíčky a punčošky se nemohlo — na to nebylo času, a také: kde je hned vzít jen tak zhola! takové věci se nekupují dětem na tucty, jak povědomo.

Na návrhy po odpomoci ze všeho druhu brimborií (i politických) není v Čechách nikdy nouze; také zde nebylo; udělena na místě hned celá řada rad a pokynů, kterak odstraniti, odčiniti, nebo aspoň zmírniti nehodu.

Křídou aby se pobarvily skvrny.

Mnohem účinněji daly by se zabilit vápnem; použít by se mohlo k tomu účelu zednické štětky.

Jiný byl toho náhledu, že by prospěšněji bylo postupovati směrem obráceným, a ne-li také punčošky, aspoň střevíčky docela očernit, třeba inkoustem — bude tak jistě lépe, nežli když vypadají jako straky.

Objevila se i krásná myšlenka zasypat celé nožky divenčiny až po kolínka lučním kvítím, aby v nich jako ve vlnách se ztratily, což prý že by se mohlo vladaři vyložit, že tu, jako kdysi za onoho času Venuše z páry mořské, vystupuje symbol českého zemědělského kraje před ním z pěny matky země . . .

Ale mezi tím, co o všem jednáno a o všem s pravou venkovskou důkladností uvažováno —

ozval se poplašně signál — — dvorní vlak již projíždí nejbližší rychlikovou stanicí! — —

»Seřadit! Seřadit!« — velí okresní hejtman, tlustý, žovialní pán, sotva oddychuje. »Každý na své místo se postavit... Tadyhle bude stát ona, sněženko!« — —

Ještě to! Ještě sněženkou ji pojmenoval jako na posměch! Matku bědující jako by svými slovy bodl přímo do srdce.

bílou slečinku, která nyní, když bylo po všem, propukla v usedavý pláč.

»Císař pán si ničeho ani nevšiml... nic neviděl, nic nepozoroval...«

»To bylo věru štěstí,« matinka, také již upokojena, promluvila a s onou logikou, jíž tak vynikají ženy, dodala: »Inu, štěstí naše: Že máme — císaře a ne císařovnu...« —*ites.*

■ ■ ■

Shromáždění sociálních demokratů 2395

Co si Jeho Veličenstvo jen pomyslí! — tone v zoufalství. Co si pomyslí o tom, jaké má poddané! Řekne jistě o ní svým ministrům, to že si nemyslil, že je tak nepořádna, nedbalá matí! A ona shoří hanbou — — propadne se do země...

Nezbývalo však nic, než osudu se odevzdati. Ať se děje, co se děje...

Vlak už je tady...

Zastavil.. Císař, salutuje, stojí u okna svého zvláštního vagónu.

Sestupuje po stupátku...

A všecko vydařilo se velkolepě!..

Také družička podala účinně báseň i kytici a dostala drahocenný šperk, císařský dárek.

Nic se tedy v celku nestalo, všecko bylo v náležitém pořádku.

»Tak vidíš« — těšil sám purkmistr dobrácky

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Volební doslov**, projevený užšími volbami dne 23. t. m., vyznèl v zemích koruny české proti socialní demokracii, která však již od 14. května drží mandátů více než očekávala. Ostatní strany naučila nouze — svornosti.

Dle vykonaných voleb zastupovati bude český národ na říšské radě 28 agrarních poslanců (23 z Čech, 5 z Moravy), 24 sociálních demokratů (17 z Čech, 5 z Moravy, 2 ze Slezska), 22 svobodomyslní (15 z Čech, 6 z Moravy, 1 ze Slezska), 16 katolických konservativců (7 z Čech, 9 z Moravy), 9 státoprávníků (z Čech), 5 Staročechů (2 z Čech, 3 z Moravy), 2 realisté (1 z Čech, 1 z Moravy), 2 samostatní (1 z Čech, 1 z Moravy). Celkem 108 poslanců.

Jedná se o utvoření společného českého klubu, což není však věcí tak snadnou, jak by se zdálo na pohled. Sociální demokrati do něho nevstoupí jistě. Avšak mocnému národnostnímu proudění v širokých vrstvách snažili se učiniti zadost působivým akcentováním českých požadavků ryze nacionálních v provolání, jež vydali v horkých dnech před poslední volbou.

Česká otázka se tedy ani v novém parlamentě neztratí. Zdá se naopak, že vyšlehnou plameny její výše ještě, než se čekalo. Poněvadž je vesměs rázu čistě kulturního (zřízení nutných škol, řeč úřadů, rozvoj samosprávy atd.), dočká se také jednou kouzelníka, který ji z čarovného kruhu půtek a bojů vysvobodí.

— **Před pražskými redakcemi**, onoho památného večera bezprostředně po užších volbách, bylo jako před kukátky oulů za krásných jarních dnů. Po Praze kolovaly nejpoplašnější zprávy, a občanstvo prožívalo, zejména pozdní odpolední hodiny, v největším, rozechvěném napjetí. Kdo padl — kdo vyhrál . . . byla zachráněna čest královské naší metropole, nebo nebyla? Kdo měl odpovědět na sta a sta otázek, než noviny. Slíbily zvláštní večerní vydání, a všechno hrnulo se k redakcím. Každou chvilku vylepena červená cedulička, oznamující nový úspěch volební . . ale to bylo tolik, jako kapka na vyprahlou zemi. Nepamatujeme, že by bylo na pražských ulicích tak živo, tak nervosně živo, jako historického večera dne 23. května. V ulicích, kde jsou redakce . . v Mariánské, Jindřišské, Myslíkově, Jungmannově třídě, Panské ulici, na Václavském náměstí, černají se zástupy, z nichž to hučí jako v dobách velikých pouličních bouří. Všechny pražské cesty vedly toho dne k časopisům. Tiskly se náklady o mnoha a mnoha tisících exemplářů. Ve dvoře Národní Politiky stojí arena, čekárna pro objednavatele časopisů; byla nabita jako divadlo, hoši, ženy, starci, dívky čekaly na zvláštní vydání od časných hodin odpoledních, kdy pranic nebylo ještě z výsledku voleb známo. Bylo nám řečeno, že za chvíli dostane tento zástup několik desetitisícovek letáků o volebním vítězství. Zatoužili jsme proto spatřiti stroj, jenž v několika minutách vychrlí ze sebe úžasné množství exemplářů. Vstupujeme do podzemí ve chvíli, kdy obrovský kolos, rotačka, čistá jako hodinový stroj, začala pracovati. Kombinovanou jeho funkci diriguje jako kapitán bývalý herec Weiberzahn, z nejsympathičtějších aktérů smíchovské scény z dob, kdy byli jeho členy Vaicr, Rudolf Inemann a Josef Šváb-Malostranský. Vracíme se nahoru a za chvíli nastane v areně rozdělování, jež nedovede lidské péro vypsati. Snad o dukáty by se lidé víc nemohli rváti, než o ten žďibec potištěného papíru. Vycházíme na ulici a všude zříme chodce s novinami v ruce. Z hlavních tepen, Václavského náměstí, Mariánské a Jindřišské ulice, vybíhají roznášeči a roznášečky s balíky novin a pospíchají, aby co nejdříve dostali se domů, do vzdálených čtvrtí, kde se ani dočkati nemohou jejich příchodu. Za soumraku nebylo na ulici člověka, jenž by neměl svého časopisu. — *r* —

— **Ideální manžel.** Drama Wildovo viděli jsme už před drahnou dobou v cyklu, pořádaném Kruhem přátel dělnictva, a pořadatelstvu za dobrou vůli, že kus uvedlo na scénu právě v době, kdy nešťastný autor jako literát slavil svoje vzkříšení, vysloveno uznání. Národní divadlo opatřilo si nový, lepší překlad (V. A. Jung), a poněvadž disponuje skvělejším dekoračním apparátem a řadou lepších sil, rozumí se, že leccos, intensivněji osvětleno, výrazněji působilo a zazářilo krásami, jež autor vytvořil a překladatel nesetřel.

Drama vyžaduje celého posluchače, a kdo luštil sentence a narážky, toho první dva akty — červená tužka měla by tu tučnou žeň — důkladně znavily. Autor napsal kusem tímto obranu své osoby. Člověk, jenž nemá čisté minulosti, je tak dlouho bezúhonným, vzorným, ženou milovaným a světem ctěným mužem, dokud se na něho neprozradí, že před lety spáchal špatnost, aby si pomohl k bohatství a k vládě. Přijde-li však všetečný osud nebo člověk zlomyslník, a poodhalí-li roušku, skvrnu ukrývající — je po všem, nastane strašný, hrozný pád. Celou historii touto autor mluvil za sebe . . . do budoucnosti; s Wildem dopadlo to bohužel jinak, než se sirem Robertem Chilternem v Ideálním manželu, — tomuto nejen že odpuštěno, ale nad to přidáno na cti a úřadech. Oscar Wilde byl ubit, a literární děti jeho byly dány do klatby. Druhou, hlavní osobou dramatu je lord Goring, kterého známe z krásného románu Wildeova: Obraz Doriana Graye, v němž hraje roli jako lord Henry Wotton. Pan Vojan sehrál roli tak, jak ji autor vytvořil. Z počátku ovšem zarazilo jeho upjaté, studené, ztrnulé chování, jeho odměřená mluva, melancholické úsměvy, jednotvárná gesta, ale čím dál, tím více jsme zvykali tomuto ledovému patronu, jenž na konec stal se nám dokonce sympathickým. Z dam nejvíce se zamlouvaly: paní Laudová a Benoniová, Danzerová a sl. Grégrova. První dojem po vyhrnuti opony není příznivý. Na scéně vidíme anglickou společnost, kterou Wilde suverénně ovládal. Mnozí členové skvělé této společnosti činili bohužel dojem figurek z panoptika. —oo—

— **Špatní pastýři.** Hra o 5 jednáních. Napsal Octave Mirbeau. Přeložil Karel Pudlač. III. cyklus Kruhu českých spisovatelů, IV. večer v lidovém divadle Uranii. Hra Mirbeauova je sociálním dramatem, které však se příliš neliší od podobných sociálních dramat. Pracuje s obvyklým aparátem tendenčním: na jedné straně přepych a bohatství tvrdých továrníků, na druhé straně utrpení, bída a smrt sociálně malých lidí, pak stávka, vojsko, krev. Scény i osoby jsou tak konstruovány, aby vzbudily sympathie nejširších mass, pro které vlastně drama svou tendenci jest napsáno. Drama má sice také přednosti, obsahuje vzrušující obrazy, břitkou

dikci, pathos, má poetická místa, dosi sentimentality, ale není — třeba to vytknouti — objektivné a životné. Některé osoby v dramatě vystupující jsou spíše schemata, vykládající sociální názory a ideje, než osoby s duší a krví. Také těžiště děje se často přesunuje s osoby na osobu; jednou je v popředí Jan Roule, mladý dělník a vůdce stávkářů, brzy jeho milenka Marianna, dívka mírná, tichá, které láska dodává ohně a temperamentu, když obhajuje svého milence proti nařknutí, že si osvojil část peněz došlých pro stávkující, brzy továrník Hargant, jenž své dělníky příliš neutlačuje, dosti dobře je platí a tragickou osobou se stává, když jeho syn, snílek, theoretický socialista, přidává se ke straně stávkujících.

Mirbeau kreslí společnost továrníků tendenčně ostrými liniemi; jsou to lidé brutální, necitelní, žijící v přepychu, znající jen rozkoše, zábavy a hru a zírající na pracovní lid jen jako na materiál, který je tu proto, aby z jejich mozolův a krve těžili a mohli žíti v přepychu a pohodlí. Ale ostří dramatu obrací se ještě i proti vůdcům lidu — »špatným pastýřům« — kteří zájmy lidu špatně hájí a zaviňují tak neúspěch stávek.

Obrazy střídající se na jevišti vzbouří nervy, ale nejponurejším obrazem je poslední jednání. Je po bitvě; do márnice přinášejí padlé soudruhy, ozývá se žalostný pláč a nářek žen, objevuje se starý dělník, sešílelý hrůzou posledních dnů, přichází zdrcený továrník, s úzkostí hledající svého syna, probouzí se z mrákot postřelená Marianna, volající svého milence — a hrůzný ten obraz sesílen novými temnými barvami: přinášejí na nosítkách mrtvoly Roula a syna továrníkova — — — Příliš mnoho mrtvol a příliš mnoho hrůzy nakupeno v jediném taktu. Drama provedeno bylo svědomitě a pohnuté scény účinně aranžovány. *rk.*

Před volební kanceláří. 2393

Všechno dobře dopadlo. Bývalý člen opery Národního divadla Karel Burian, nyní Burrian, zpíval, jak známo, ve zdejším německém divadle. Půda byla pro slavného tenoristu dost horká. Němci v Praze byli letáky i časopisy zapřísaháni, aby nepřekročili prahu divadla. Byla také obava, že dojde demonstracím v divadle — ale nic, pranic se nestalo, a pěvec za to s podia pěkně poděkoval. Ale byla obava ještě povážlivější. Národní divadlo má vůči pěvci značné nároky, a po Praze kolovala pověst, že se panu Burianovi stane něco podobného, co se svého času přihodilo jeho kolegovi, panu Mařákovi — že totiž bude k pokynu ředitelství Národního divadla — zatčen. Ale nic, pranic se

nestalo, ač Burian vstoupil až do lvi jámy. V neděli odpoledne byl totiž na představení Lazebníka Sevilského. Toho všeho byl si pěvec asi dobře vědom, což nejlépe vysvítá z telegramu, zaslaného agentu do Berlina: »Žádný škandál — žádné zatčení!« — *so* —

:: **Národní kolek Čechů amerických.** Již po delší dobu jednáno o vydání národního kolku také v Americe, a myšlenka došla právě svého uskutečnění. Kolek, jehož zvětšený otisk v dnešním čísle Máje podáváme, bude snad též v Čechách zajímati. Na bezpečném podstavci českého hesla »V práci a vědění jest naše spasení« spočívá snaha na uplatnění a povznesení česko-amerického lidu, a na tom základě postavena je také celá myšlenka národního kolku. K symbolické postavě »Matice Vyššího vzdělání« utíkají se mladík a dívka, aby za její ochrany stali se jednou ozdobou svého národa a šířili čest a dobré jeho jméno. To jest vznešený úkol, který američtí Čechové sobě vytkli pod záštitou Komenského, jehož vavřínem ověnčená hlava kolek zdobí. Na pravé straně kolku umístěna jest podobizna novodobého representanta a vůdce amerických Čechů, Karla Jonáše — po několik let byl též konsulem Spojených Států v Praze — nyní již zesnulého. Nahoře kloní se k sobě prapor americký a český.

Návrh kolku nakreslil česko-americký umělec p. Aug. Petrtýl i proveden jest týž v pěkné ocelorytině American-Banky v New-Yorku ve velikosti kolků, které byly vydány vládou Spojených Států u příležitosti světových výstav v Chicagu a v St. Louisu. Podnět k zavedení národního kolku v Americe dal dlicí tam již delší dobu spisovatel Jan Havlasa. Veškerý náklad s tím spojený vzal na se pan W. F. Severa, občtavý a neúnavný pokladník Matice Vyššího vzdělání, jíž připadne polovina výtěžku z národního kolku; čtvrtina věnována bude českým školám a čtvrtina dobročinným a lidumilným účelům.

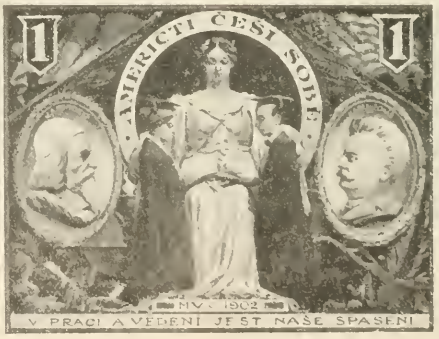

Národní kolek Čechů amerických.

Matice Vyššího vzdělání založena byla r. 1902. Přinesli jsme již v Máji opětovně články o významu a výborném působení této důležité národní instituce, jež zaslouží plné a trvalé sympatie všech věrných Čechů na obou březích. —*es.*

:: **O Rudolfu Inemannovi,** oblíbeném herci Národního divadla, kolovaly po Praze delší dobu zprávy velice znepokojující. Zlá nervová choroba vzdálila Inemanna divadla, na jehož scéně byl tak rád viděn. Přátele hercovy dozajista potěší sdělení, že se pan Inemann pozdravuje, a že prý v červenci vystoupí v Jiráskově Janu Žižkovi.

:: **Z našeho nakladatelství.** Přátelé naši již od delší doby upozorňovali nás, že naše dosavádní místnosti ve Štěpánské ulici nejsou pro knižní trh příznivy, a radili nám, abychom přestěhovali závod do ulice živější. Dobrá rada, pravda, ale nebylo snadno ji provésti. Konečně nalezli jsme příhodné místnosti v nejživější pražské třídě, ve Vodičkově ulici, vedle závodu páně Langhansova, jež bohdá vyhoví požadavkům a potřebám podniku našeho. Máme kromě místností redakčních a kancelářských i krám velice vhodný, hned vedle vchodu do domu se nalézající, jehož výkladní skříň těší se živé pozornosti obecenstva. Těšíme se, že přátelé a příznivci naši, kteří za námi chodívali do ulice Štěpánské, vyhledají nás i v nových místnostech v ulici Vodičkově.

Ročník V. číslo 37. vydáno dne 31. května 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BOREČKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

DR. JOSEF ŠTOLBA:

Lázně Luhačovické.

I.

Cesta z Brna přes Kyjov do Luhačovic nenáleží právě k nejpříjemnějším. Holý, střízlivý kraj daleko široko, jenž teprv asi v třetí třetině cesty ustupuje krajině přívětivější! Věru, kdyby nebylo toho rázovitého, venkovského lidu, jenž ob tu chvíli v rozkošně pestrých krojích fádní ten obraz oživuje, litovali bychom skoro, že nevolili jsme cestu jinou.

Lokálka z Újezda do Luhačovic skytá již pohledů mnohem lahodnějších. Rovina byla zatím ustoupila mírné pahorkatině, a hojné stromoví, ano i lesy dodávají jí značného půvabu. K tomu ty čisté, pestře pomalované domky vesnické — skoro již počínáme se smiřovati s posavadním neutěšeným putováním.

Zvědavě hledíme nyní před sebe, aby neušel nám první pohled na lázně, o jejichž kráse tolik nám bylo vypravováno. Dlouho pátráme nadarmo. Pojednou však sebou trhneme: za větší viskou se starým zámkem objeví se náhle značný soubor budov, jež slévají se ještě v nerozlučitelný celek, a za souborem tím obzor vrouben temným, hustým lesem. Ještě jen chvíli, a soubor ten rozstupuje se znenáhla v přečetné, půvabné a čistounké budovy, jež usmívají se na nás co nejvábněji.

Avšak jen s pravdou ven: jsme zklamáni. Očekávali jsme rázovité, lidové stavby uprostřed bohatých, svěžích lesů, a před námi pěkné sice, ano tu i tam roztomilé domky a villy plné pavláček a arkýřů, avšak vše postaveno zcela střízlivě ve dvou nepřetržitých řadách proti sobě podle silnice, zahrádky za budovami a před nimi více nežli prosté, málo pěstěné, a za nimi v neurovnaných, nevysokých stráních po různu villy další, některé sice neobyčejně půvabné, ale všechny rozhozeny beze všeho plánu, a lesy, po nichž tak toužíme, až v zadu za všemi domy a villami těmi!

Se svěšenou hlavou sedáme do vozu, který ochotná správa lázeňská nám byla poslala

Ústav vodoléčebný v Luhačovicích.

vstříc, a uvažujeme, do které villy nás asi zaveze. Skoro litujeme, když mineme některou zvláště pěknou a tím více, poněvadž za chvíli již blížíme se konci osady, kde ty pěkné přestávají.

Ale jaké překvapení: povoz nezastavuje ani u těch posledních a zahýbá do skvostného, vysokého lesa, v němž plno čistě upravených cest, a jehož snížená levá strana vroubena jest dlouhou řadou dalších vill, které zdají se nám hlavně proto tak vábnými, poněvadž hledí façadami svými do mohutného lesa toho.

Ale ani zde povoz nestane! I tato řada vill k nemalému překvapení našemu končí, a povoz uhání dále. Mine hezoučký, v hojném stromoví se skrývající klikatý rybníček, jenž s nehybnou vodní hladinou svou vypadá jako zakletý kout, k němuž dlouhou, dřevěnou kolonádou o půlnoci putují duchové, aby snad v kalných vodách jeho se osvěžili, mine několik úpravných a veselou společností oživených lawn tennissů, až pojednou otevře se rázem úchvatný pohled do ohromné, podélné, uprostřed rozstupující se úžlabiny, jejíž stráně z velké části pokryty jsou lesem a u jejíž vchodu usmívá se na nás konečně vytoužená rázovitá stavba Jurkovičova, a za ní úpravný sad a promenáda plná lidí, kteří při veselé hudbě a ve svěžím vzduchu konají své předepsané procházky.

Staneme na chvíli a rozhlížíme se s rozkoší. V pravo prostranství arci trochu stísněné, vroubené budovami staršího rázu, jež jako by byly zaklínovány do lesnaté stráně, po levici svěží lučina, kterouž vine se čiperný potok, sem tam rozhozena přívětivá villa, stromovím polo zakrytá a na konci úžlabiny, příčným vysokým a lesnatým svahem uzavřené, dvě, tři mohutné budovy Jurkovičovy façony, tak vábné a roztomilé, že popoháníme vozku, aby zajel k nim, poněvadž sám nejvyšší vládce rozkošného zákoutí toho, ředitel dr. Veselý, nabízí nám v jedné z nich byt, který láká nás tím více, an slibuje nám stálý rozhled po úchvatném koutku tom.

Po krátké jízdě podél vonného, svěžího lesa povoz zastavuje konečně u největší z budov, Jestřabí zvané, jejíž rázovitá a nezvyklá architektura nás ihned zaujímá, a v nejbližším okamžiku uvádí nás sluha do jednoduchého ale roztomilého, elegantně zařízeného a vším pohodlím opatřeného pokoje, z něhož otvírá se nám opravdu nevyrovnatelný rozhled po celé té úžlabině, jíž jsme byli právě projeli. Uchváceni svěžestí, půvabem a klidem jejím rozhlížíme se kolkolem, s rozkoší ssajeme kořenný ten vzduch, jenž vane z vůkolních lesů a kterýž nekazí ni jediný zlopověstný komín tovární, a závidíme přímo těm lidem, kteří po čistě upravených cestičkách procházejí se rájem tím.

Dlouho nemůžeme se od nádherného obrazu toho odtrhnouti. Avšak touha, užíti ho v plné míře, vyhání nás od okna. Nemnoho minut, věnovaných úpravě toiletty, dlouhou jízdou na dráze trochu deranžované, a již vstupujeme do svěžích luk, jichž jadrnou zelení vine se čiperný, bublavý potůček jako stříbrná stuha, v němž hosté lázeňští ukájejí svou vášeň rybářskou.

II.

Zvědavě, ale s netajenou rozkoší beřeme se ohromnou tou, uprostřed kruhovitě se rozbíhající úžlabinou, ve které nalézají se vlastní lázně, a zastavujeme u jednotlivých, zvlášť význačných budov, které vábí nás nejen svým určením, ale hlavně také zevnějškem svým. A tu poznáváme nejskvělejší zevnější stránku lázní Luhačovických: budovy ty netvoří jako v lázních jiných kontinující soubor domů, na jednom místě nahromaděných, nýbrž jsou zúmyslně rozhozeny po celém nádherném tom koutku přírody, jenž mluví tu k duši člověka. Jen tam, kde zachyceny jsou nejhlavnější prameny, tam tvoří rámec promenádě, tou dobou ještě nepříliš rozsáhlé, která však zevní úpravou svou jest naprosto jiná nežli kdekoliv jinde.

Ale mimo jádro to jen sem tam, v nádherné zeleni polo skryty, usmívají se na nás budovy stejně vábné jako svérázné, a kolkolem lesy, jež nezdají se míti konce . . . A i v lesích těch pavillony, besídky, ano i nádherné villy soukromé, a za nimi — za Jestřabím jich celá malá osada.

Nejvíce poutá u promenády Janův dům s minerálními koupelemi, Jurkovičem v nejšťastnější jeho chvíli vytvořený. Ten lidový jeho ráz, vtělený v imposantní a přece lahodnou façadu, plnou zasklenných verand, arkýřů a pavláček, na které neschází ani freska svatých, zaujme na prvý ráz, a elegantní ty prostory uvnitř s lázněmi, jež nezadají v ničem žádným lázním světovým, popadnou již nadobro. Zde jest sídlo skvostných těch přírodních koupelí minerálních, jimž rovných není snad nikde jinde. Na četných místech úžlabiny Luhačovické vyvírají nejrůznější prameny na povrch. Zde však zachycen jest pramen tak bohatě napojený kyselinou uhličitou, že koupel ve vodách jeho náleží k požitkům opravdu nevyrovnatelným. Sotva že naplnila se bělostná vana vodou tou, jako by se v ní vařila. Tisíce bublinek vystupuje s jemným šelestem na povrch, a když pln nedočkavosti ponoříte se do vody té, jásali byste rozkoší. Po celém těle běhají bublinky, jako byste leželi v koupeli z pravého šampaňského, a pů-

Villa »Pod lipami« a »Villa růžová« v Luhačovicích.

sobí na kůži tak nepopsatelným způsobem, že neradi jen opouštíte lázeň, když samočinné hodiny vám zazvoněním oznámí, že doba, lékařem ustanovená, uplynula. A jak blahý pocit rozlévá se po celém těle, když po koupeli procházíte se v lahodném lesním vzduchu.

Poznal jsem koupele uhličité v mnohých jiných lázních, ale nikde ani zdaní o tom, co skýtají lázně ty zde. Zaskočíme do nedalekého inhalatoria, jakému podobného jsme dosud také nepoznali.

Po pravici přijímací síně jednotlivá menší oddělení pro inhalace separatní s prapodivnými přístroji, po straně levé pak místnost větší pro inhalaci společnou. Obléknou nás do měkkého koupacího pláště s kapucí, jenž zakryje celé tělo, a uvedou dovnitř. V prvním okamžiku nevidíme nic, nežli neproniknutelnou, vlhkou mhu, již vyvíjí neustále elektrický rozprašovač vod z pramene Jánovky a Aloisky. Za chvíli teprve rozeznáváme polokruh sedadel a na nich postavy tak upravené jako jsme my.

Usedneme s úsměvem do jejich kruhu, neboť připadají nám jako Druidové, oběti přinášející, a za málo okamžiků jsme v plném hovoru. Starší účastníci poučují nové příchozí, vypravuje se, směje, ano i zpívá se a za chvíli cítíme, jak šíří se prsa a jak uvolňuje se v krku.

Radosti maličkých v Luhačovicích.

A jdeme dále. Vracíme se k ville Jestřabí a minuvše jednoduchou budovu se slušnou knihovnou, s bezpočtem časopisů a s pěkným jevištěm, zaměříme svěžími lukami nejprvé k neobyčejně svérázné a pestře natřené plovarně. Veliký čtyrhranný basén s cementovaným, pozvolna se snižujícím dnem, jejž stále čerst-

vou vodou napájí čiperná Olšava, a za plovárnou pohodlně upravené lázně sluneční s bohatými sprchami.

Opouštíme plovárnu s tím větším uspokojením, čím ohnivěji hlásí se srpnové slunce, a za okamžik vstupujeme do ohromné, zase lidovým rázem se honosící budovy, kdež zařízena vzorná vodoléčba s parními lázněmi pro pány na jedné a pro dámy na druhé straně. A nějakých 200 kroků do protější stráně, a jsme v rázovité chalupě sester Jurkovičových, širokou pavláčkou obehnané, kdež ohnivé slovácké víno rozvazuje jazyky a odkudž s večera při karakteristických zvucích cymbálu ob tu chvíli zavzní tu veselé, tu elegické, tu rázné zvuky nejrůznějších písní slovanských

Proběhli jsme co nejrychleji vše, abychom nabyli nejprvé všeobecného rozhledu, a nyní teprv rozumíme, proč byli jsme zklamáni, když vystupovali jsme z vlaku na nádraží.

Osada, kterou jsme se brali z nádraží, jest část v e s n i c e Luhačovické, a tvoří i s řadou vill po levé straně vstupního lesa za osadou tak zvaný rayon neboli obvod lázní Luhačovických, kdežto vlastní lázně nalézají se v široké té úžlabině za obvodem tím, tam, kde vyvírají prameny a vypínají se ty rázovité budovy lázeňské. Rayon šíří se na pozemcích soukromých, avšak vlastní lázně, tedy celá ta nádherná úžlabina se všemi budovami, prameny, stráněmi a lesy jest vlastnictvím »akciové společnosti«, která tu, jak ostatně zcela přirozeno, soukromníkům stavěti nedovoluje a dovoliti nemůže, zachovávajíc si svůj terén pro příští potřebu vlastní. Teprve za Jestřabím táhnou se zase pozemky soukromé, a tam arci rostou již také budovy soukromé jako houby po dešti. (Dokončení.)

Dr. JAROSLAV KVĚT:

Sv. Jan pod Skalou.

a posledních dvou tuším let čtenáři denních listů byli upozorňováni občas insertem s obrázkem romantického údolí na nové, aspoň širším kruhům před tím neznámé lázně v krásné krajině, při čemž se vypočítávalo, jaké všeliké léčivé účinky mají, jak už to bývá.

Člověk insert čte poprvé a sotva si zapamatuje jméno. Čte jej podruhé a už se mu věc nezdá tak cizí. Při třetí setkané pohlíží na novou známost již důvěřivěji, a když na nějaké výstavě ochutná vody léčivé, která mu přes to, že do malé vinné sklenky slévají mu ji ze tří nedopitých lahví, takže mohla býti dosti vyčichlá, příjemně chutná, je to již dostatečný důvod, aby se na nové lázně podíval; zvláště když rozvoji českých rovnocenných lázní na úkor zahraničných, zvláště německých, přeje a přáti musí a když z osobního zájmu sleduje, jak nám vznikají nové hledané lázně. Jsou-li pak lázně ty vzdáleny od Prahy na jednodenní výlet, a seskupí-li se veselá příjemná společnost literátů k malé nedělní vyjížďce do lázní, může se i člověk, který vidal až do omrzení nejslavnější světové lázně s klientelou millionářů a s palácovými třídami hotelů, konečně na podívanou tu těšiti.

Vyjeli jsme jisté dosti zakaboněné neděle z nádraží Františka Josefa ranním vlakem do stanice Karlštejn a ze vsi Budňan brali jsme se zalesněnými kopci do sv. Ivana, jak lázním a osadě také říkají. Nápad ten mělo onoho dne víc lidí nejen z Prahy, nýbrž i z venkova, jak shledáno častou setkanou s družinami výletníků opačnou cestou se beroucími — také co chvíli někoho jsme dohonili nebo předešli. Lesy většinou listnatými s množstvím stromoví malebných korun a lepě utvářených listů, které se mi vždy více líbívaly, nežli jednotvárné, pusté lesy jehličnaté, mezi mladými babykami a starými duby, podél četných křovisk šípků, z nichž zvláště líbezně voní »Rosa rubicosa«, které se, jak R. E. Jamot dokázal, týká dříve nechápané místo v Máchově »Máji« o vůni růže v květnu, po cestičkách tu pohodlných a rovných, že by slepec po nich mohl bezpečně kráčeti, tu zas krkolomných jako podloudnické orlí stezky v »Hubičce« nebo dokonce v »Carmen«, flórou, jež všecka už hoří ve svatebních úborech (— jahodníky, fialky, sasanky, plicníky, pampelišky lákaly by ženskou mládež k vázání kytic, nebýt energické zápovědi rodičů —), mezi skalisky theatrálních tvarů, s jichž vlhkých omšelých stupňů neopatrný krok jediný stačil by člověka přivést trochu rychlým tempem ne bez modřin a pohmožděnin do chladného objetí průhledné neb zeleným závojem okřehku potměšile zahalené tůňky některé, s kopce a do kopce a zase s kopce vedla nás výletní touha, jako na-

schvál ve dnu, kdy jednoho člena družiny přepadl potutelný »houser«, do údolí malebně stuleného mezi strmé boky skal, jichž šedivou tvrdost jen mladá zeleň, ještě žlutá, jako májová housátka zkypřuje . . . Sem tam nějaký motýlek s pomerančovými a bílými křídly zaměří svůj křivolaký let přes naše hlavy, střevlík mihne se u nohou nebo váhavá majka s bachratým, jako těhotným zadečkem. Za jednou zatáčkou cesty objevuje se posléze veliký výstavný dům s krytou verandou — všecka půda kolem posypána vlídně červenavým pískem — právě v čas, aby tříhodinou cestou dosti navnaděná zažívadla chtivě pohlédla na řadu čistě přistrojených stolů. Je hnedle poledne — horský vzduch a pohyb neobvyklý vytrávil . . . Okusíme zatím, jak chutná zdejší kyselka u pramene. Tato, jak znalecké výroky dí, »přímo ideální voda stolní a minerální« má lahodnou chuť poněkud příjemnější kysibelky, kterážto lahodnost ovšem — dle běžného vtipu — není podmíněna levností ($^1/_2$l. láhev za 10 kr.), ale jistě součástkami, z nichž se upozorňuje hlavně na lithium, ode dávna vychvalovaný lék proti pakostnici. Jakou má při tom účast radioaktivita vody, zbývá ještě vědě ukázati. Jisto jest, že pramenu, jenž ji poskytuje (»křišťálový pramen sv. Ivana«), ode dávna lid připisoval léčivou vlastnost, jak o tom důkaz podávaly četné tu zanechané berly uzdravených, jež před nedlouhým časem právem odstraněny, ježto zajisté vědci nedokazují nic, právě jako garnitura těchto pomůcek pro chromé, jež turistům za nějaké to »soldo« zpropitného ukazují v Padově v »Chiesa San Antonio« a jinde.

Lázeňské místnosti a vodoléčebný ústav umístěn v rozsáhlém zámku, jenž býval sídlem opatství benediktinů ostrovských (— jak pěkné útulky dovedli si mniši, kteří se se světem rozžehnali, nalézati! —). Budova byla nemalým prý nákladem a věrně slohově restaurována — jisto je, že jsme si řekli, jak by se tu pěkně v letním vedru žilo v rozsáhlých pokojích starého opatství, kde by ani za nevlídné povětrnosti nebylo nudno v bohatých sbírkách geologických, ornithologických, numismatických a archeologických, v bohaté knihovně atd. Světských zábav lační u kuželníku, při lawntennise atd. dojdou ukojení.

Dle Graefenberského vzoru zřízeny tu péčí lázeňského lékaře dr. Iserle vodoléčebné lázně, jež se dle úsudku odborného »osvědčují při chudokrevnosti, dně, hostci, nemocech nervových, ženských a katarech zaživadel«. Ježto pak jako jiné lázně i tyto vybízejí přímo k léčbě prostředky fysikálními, zařízeny i všechny pomůcky do toho oboru zapadající, z nichž tu ještě nejeden churavec z jiných kategorií nemocí může těžiti (lázně slatinné, uhličnaté, světelné, elektrické a horkým vzduchem). V říčce Kačáku lze se koupati. Vše je tu romantické, kypící zdravím, rašící životem. Nimroda upoutá zpráva, kterou čerpám ze spisu doc. Mladějovského: »Lázně, místa léčební a sídla letní«, jaká v prospektech lázní zpravidla se nečítá: »Správě lázní náležící rybolov a velmi rozsáhlá a vydatná honitba (hojnost koroptví, zajíců, srnčí zvěře i bažantů, ve skalách hojně škodné) jsou p. t. pánům lázeňským hostům v průvodu ustanoveného k tomu hajného k volnému použití.« Pro pisatele těchto řádků je to ovšem půvab cizí — od té doby, co po prvním výstřelu dostal od pažby notnou ránu do ramene, neměl příležitost sblížiti se s uměním ochraně sv. Huberta svěřeným.

Do Sv. Ivana lze se dostati ovšem i pohodlněji, nežli vylíčenou právě cestou, na př. z Prahy státní drahou přes Dušníky do Loděnice, odkudž převezme turistu omnibus, jenž jej za 40 h dopraví do lázní, nebo ze stanice Vráž-Sv. Jan (4kráte až 6kráte denně). Kdo chce jíti cestou od Berouna, kterou se naše družina vracela ze Sv. Jana k vlaku, dostane se do Berouna a z Berouna dvacetkráte za den. I tato cesta, které berounské občanstvo užívá k odpoledním výletům nedělním do Sv. Jana, je v části lázním bližší romantická a ne tak obtížná jako cesta z Karlštejna do lázní

Lázně sv. Jana pod Skalou. 2999

Svatojanských. Jdouce k Berounu, po nějaké hodince octnete se v širé rovině, kterou směrem k Berounu začazují vydatné sloupy dýmu od Králova Pole a občas ozáří oranžová záplava žhavých strusek, svítících žárem, jak lijí se po svahu haldy nad železárnami.

Bedlivou úvahou všech kommunikací shledáváme, že lze do Sv. Janských lázní ráno přijeti, ztráviti zde 10 hodin a večer vrátiti se do Prahy. Kdo musí v Praze dlíti za dne, může přijeti večer a ráno vrátiti se do Prahy.

Kdyby mne stará vášeň co leto nepudila do světa, jinde bych prázdniny netrávil, než ve Sv. Janu — ujišťuji čtenáře upřímně. Jsou to veliké komplexy krajinné a v těch nelze člověku, jenž má přírodu rád, tak snadno se nudit.

I výletníku nedělnímu vyjížďka do Sv. Ivana nebude ztraceným dnem.

DR. JIŘÍ GUTH:

Potštýn.

Až téměř z paměti by se mi ztrácel ten libezný obrázek, jak dlouho jsem se nekochal pohledem, nač, tam na konci čarného údolu řeky Orlice, kdyby nebyl tak příliš rozkošný a kdyby se byl nevtiskl v duši tak, jako obraz peníze do zvlhlé sádry. Šest dlouhých let, co naposledy jsem pozdravoval ty staré zříceniny v dálce, a pod nimi městys, a přece všecko, každá podrobnost na mysli mi tane; počínaje od těch mohutných, zvětralých a pobořených zdí tam nahoře až po známý domek a letní sídlo bodrého a dobrého předsedy tamního okrašlovacího spolku, v jehož čele professor dr. Jan Urban Jarník stojí už dvacet pět let. Snad je to vzácnost v našem životě spolkovém i společenském, ale vzácností mnohem větší je snaha a úsilí, se kterým spolek ten a prof. dr. Jarník zejména pracuje pro svůj milý kraj, práce, kterou těch dvacet pět let snadno se vysvětluje.

Okrašluje spolek Potštýn do opravdy? — Přijde na to, v jakém smyslu. Nechci nijak ubírati zásluh nezištným těm rukám, pro které mám upřímný obdiv, ale Potštýn sám o sobě je taková kráska vznešená a dokonalá, která nepotřebuje ani falešných zubů nebo copů, rozličných podušek a líčidla a tam ten spolek nanejvýše, že rovná trochu hojný účes, záhyby toho šatu .... čili konkretněji řečeno, rovná krásné stezky tam a v okolí, zasazuje stromky, staví pohodlné lázně, dává malovat českým umělcům opony ke svému hezounkému letnímu divadélku, stará se, aby letní hosté již se nenudili i za dnů dlouhých deštů, starým opatřuje noviny v čas a mládeži v milování nepřekáží.

.... Jakmile vlak, spěchající od Týniště-Častolovic, vyletí z kosteleckého parku, už můžeš z okna zahlédnouti na konci údolu homoli, na níž stojí potštýnské zříceniny, teď snad už docela zakrývané vysokým stromovím jehličnatého lesa. Za mého mládí, kdy chodívali jsme, matka a její čtyři děti, po lukách u divoké řeky, zříceniny ještě všecky se červenaly a rudly při západech letního slunce; pak pořád míň a méně. A máš-li kdy a nikoli úzké boty, sestup hned v Kostelci nad řekou Orlicí a kráčej v letním dnu prázdninovém tímže údolím, podle řeky do Doudleb, pak kolem dvorce Mnichovství, kde se můžeš obrátiti do údolí orlického nazpět, ke Kostelci — který po léta býval mi domovem ..

Z dálky těžce se vypínají dvě věže barokního kostela sv. Jiří a za ním v temné zeleni parku bělá se zámeček hrabat Kinských ...

Pak za krátko Potštýn pode hradem, nejdřív chaloupky a chalupy, po té domky tamějších usedlíků, řemeslníků a živnostníků, mnohé z nich čisté a upravené také pro letní hosty, posléze koketní villy stálých návštěvníků.

Přejdeš řeku a hned po pravici nádherná promenáda »Pod lipami«, podél divoké řeky po balvanech skákající, s košatým stromořadím, lavičkami a v dobách promenády s elegantními postavami krásných paní a dívek. Z těsného údolí, vroubeného vysokými lesnatými stráněmi, prodírá se řeka, po levici skrytý starý hrad, po pravé straně ve výši pavillon — tuším Bendlovka zvaný, — a pavillonu Pod lipami nesmí tuto býti opomenuto, vždyť k jeho otevření sám mistr Vrchlický neváhal pustiti zlato ze svého pera — a čím dále jdeš, tím více padáš do divukrásné romantiky kraje velebeného tisíci a tisíci, kdož sem kdy přišli.

Dnes je Potštýn, dík úsilí prof. dr. Jarníka, ředitele Jiřího V. Klímy a sic dávno již zesnulého, ale o Potštýn především zasloužilého ředitele Hostinského, rodáka tamějšího, otce universitního prof. dr. Ot. Hostinského, obecně známým pohorským léčebným místem klimatickým, letním pobytem oblíbeným nejen u krajanů Čechů, neboť přichází sem vedle Kněžnou a Kostelec nad Orlicí, vyletními cíli, jako je hrad Litice nebo Brandýs nad Orlicí, svým přímým železničním spojením a četnými jinými výhodami a přednostmi jest z prvních letních sídel českých.

Ty tam jsou doby, kdy nerozumný podnikatel žádal za porci řízků závratnou nějakou sumu, dnes už jsou tamní obchodní a živno-

Janův dům s minerálními koupelemi v Luhačovicích.

těchto i hosté z Vídně, z Ruska, ba i mnich Sava Chilandarec z hory Athosu dýchává tady čistý, zdravý vzduch a opojivý kyslík velikých lesů.

Potštýn svými institucemi, zařízenými na prospěch a pohodlí letních hostí, svou nádhernou krajinou a půvabným okolím, blízkostí větších měst, jako je Rychnov nad stenské kruhy rozvážnější, vědouce, že jen mírnými a přiměřenými požadavky dovedou přivábit hosty, jichž jenom množství je rozhodným činitelem pro blahobyt místa.

Jsou snad mnohá podobná zákoutí v Čechách, jako je Potštýn, ale nemají tam svých Jarníků, jichž Potštýnu mohou záviděti.

■ ■ ■

DR. J. D. PANÝREK:

Bohdanči do památníku.

Jako všecko na světě, jedinec živočišný a rostlinný, sociální útvary, dílo lidské kterékoli má své zrození, svůj žití vyměřený los i skon, tak i dějiny lázní ukazují rozkvět a zmar jedněch míst, mezi tím co jiné vynořují se na povrch zásluhou řady činitelů, o nichž tu zatím nebudeme se šířiti.

Kdo dnes ví co o Bajích, které opěvoval Horác — a přece se v nich za jeho doby soustřeďoval výkvět římské elegance, zahálčivé a duchaplné, za horkých dnů letních, kdy nebylo příjemno dlíti ve hlavním městě.

Nepravím, že, co byly Bajae starým Římanům za dob nejslavnějších imperátorů, to že

nám je nyní — Bohdaneč. Chci jen říci, že jako se mění člověk, mění se jeho ústředí a mezi tím co jedny lázně upadají v zapomenutí, jiné dosahují stále většího přílivu a těší se co rok větší oblibě. Dovedou na se upozorniti a mimo to majíce jisté bohatství toho nebo onoho činitele léčivého, dále některé jiné výhody klimatické a krajinné a kromě toho přičinlivou, obětavou a prozíravou správu přivábí — a co více v životě lázeňském platí — dovedou i udržeti klientelu a nejen udržeti, nýbrž i rozmnožiti v soutěži u nás v Čechách za posledních let vskutku až povážlivé . . .

Bohdaneč nejsou staré lázně.

Je to nějakých deset let, co jsem se s Bohdanči jako lázněmi (musím prozraditi aspoň v závorkách: nastávajícími) setkal v životě poprvé.

V přednáškách o balneologii, které svým břitkým a zajímavým, při tom však na ten čas ku podivu kritickým způsobem na universitní poliklinice četl nám prvním medikům české university v posledních letech osmdesátých tehdejší docent klimatotherapie a balneotherapie dr. K. Chodounský, scestovalý, vtipný lékař praktik a svěží literát, nebylo a nemohlo býti tehdáž ještě ani řeči o Bohdanči. Veliká už tehdáž věda nesměla se ani ztráceti v přílišných jednotlivostech, měla-li vyčerpati látku v době chudě vyměřené předmětu tomu.

Jako mladý lékař obdržel jsem kdysi po uveřejnění studie »O sanatoriích« (tuším ve »Květech« vyšla ta práce) dopis z Bohdanče, podepsaný mně osobně neznámými notabilitami místními, v němž jsem byl zván, abych navštívil Bohdaneč, že je to místo jako stvořené pro pobyt a léčbu chorých.

Mladému chirurgu školy Maydlovy úkol takový ovšem nepříslušel, nezabýval jsem se léčením lázeňským a dobře byl jsem si při všem sebevědomí mladého literáta také toho vědom, že úsudek, hodí-li se to které místo za lázně, mnohem více by vážil z úst nějakého scestovalého zkušeného starého praktika internisty. Také mi nebylo milo figurovati jako znalec v počátcích lázeňské éry města, jinak mi milého, kterážto éra mohla skončiti nezdarem, který by byl z části padal také jistě na můj vrub.

Nevím sice už, jak jsem pánům, kteří mne poctili svým dotazem, odpověděl. Bohdaneč a půvaby jeho okolí znal jsem však od dřívějška a znovu jsem se o nich přesvědčil před nedlouhým časem kratičkou návštěvou inkognito. Přece však myslím, že tato črta není tak zcela bezvýznamným drobtem — snad jednou poslouží k posouzení, jak vznikaly koncem XIX. století v Čechách lázně.

V krajině, jež bývala proslulá rybníky, rozkládá se nedaleko Pardubic město Bohdaneč, známé z dějin již od XIV. století, kdy patřilo ke hradu Blatniku. Později připadlo ke klášteru opatovskému a posléze ke Kunětické Hoře, vévodící malebně pardubickému kraji. Osudy Bohdanče v historii splétají se zajímavě s dějí slavného pardubického panstva z Pernštejna.

Přičiněním Viléma z Pernštejna bohdanečtí, kteří měli v erbu šachovnici s žebříkem (po bývalých držitelích pardubských z Miletínka), rozhojněném později (za Leopolda I.) andělem s rozpjatými křídly, jenž drží nad hlavou korunu se supí hlavou se zlatou písmenou L. obdrželi od Vladislava II. výroční trh a právo vybírati mýto. Přízní krále Ferdinanda I. připadl jim po letech nový trh výroční. Drževše již od roku 1554 mnoho lesů (od Jaroslava z Pernštejna), obdrželi od krále Maxmiliana ještě les Lužec. Také měli v Bohdanči od pradávna právo vařiti pivo — podnes tu mají pivovar, jenž skytá dobré pivo.

Z posledních odstavců místních dějin sluší uvésti, že r. 1772 vyhořelo skoro celé město, ale zase se pomalu vzmohlo a bude se vzmáhati dále.

Že se v Bohdanči narodil r. 1806 básník J. J. Langer a že odtud pochází oblíbený humorista a libretista Karel Šípek, bude leckomus z literárních dějin známo a učiní mu město ještě zajímavějším.

Teď má Bohdaneč dle posledního sčítání 1677 obyvatelů národnosti české a vedle běžných místních institucí, které v českých venkovských městech shledáváme, jednu pamětihodnost — rašelinné lázně. — V přívětivém kraji, mírně kolkolemm lesy obklopené, lučnatém, čistými potoky svlažovaném, před nevlídnými větry dosti chráněném mezi dvěma mírnými navršími, rozkládá se nedaleko Pardubic lázeňské toto město, dobře opatřené vším, čeho host mohl by potřebovati. Při výhodném železničním spojení Pardubic s Prahou jest i Bohdaneč drahou snadno a pohodlně přístupný, což má smysl pro hosty lázní, jimž povolání nedovoluje naprosto na delší dobu odděliti se od hlavního města.

V městě samém zbudován lázeňský dům s rozsáhlým parkem, jenž se rozkládá na rozloze 13 hektarů a hraničí s rozsáhlými lesy, hostům lázní přístupnými, což v dnešní době, kdy se letním hostům každý zalesněný coul země uzavírá (dlužno vyznati, že ne bez jich viny), je přednost nemalé ceny.

Léčebné prostředky zdejší jsou především lázně slatinné, pak léčení vodou vůbec, lázně medicinální, vzduchem, sluneční; masáž, tělocvik a diaetetická léčba, jako v jiných lázních dle potřeby a náhledu lázeňského lékaře se při-

Nová lázeňská villa v Bechyni.

pojují. Máť lázeňský podnik bohdanečský svého lékaře (dr. Jindř. Požára), a nejsou tu klienti vydáni v šanc náhodě neb své vlastní volbě, jak u některých letních sídel se stává. Také Bohdaneč může sloužiti i zdravým k prázdninovému oddechu. I mimo lázně je ve městě bytů rodinných a pokojů pro jednotlivé hosty s dostatek a levné. Slatinných lázní není v Čechách nedostatek. Ale aby mohly vzniknouti tam, kde je slatina, také hledané lázně, k tomu je třeba mimo slatinu ještě řady jiných činitelů, které — není to paradoxon — jsou často pro chorého člověka neméně důležité jako slatina, ač bohdanečská rozsáhlá rašeliniště obsahují s dostatek této látky, složení vzhledem k očekávaným účelům užitečného. Ať už je pravdou, co officielní moniteur českého odborného světa lázeňského o té slatině hlásá, že »předčí nejcennějšími součástkami i nejpřednější slatiny lázní světových«, ať slova ta jsou výplodem nadšení lokálního patriotismu či obchodního nadání místních kapitalistů, lze věřiti, že zdejší slatina je dobrá, jako jinde, když se jí vhod užívá — vždy tu budou však míti k dobrému sto imponderabilií, jež činí člověku jeho léčebné místo, kde ozdravěl nebo kde se mu vedlo dobře, milým, zvláště pak onu výhodu, že je to český lid, jemuž poneseme peníze, ryze český kraj a pečliví hostitelé — což nelze říci o všech slatinných lázních v Čechách.

J. D. K.:

Libušiny lázně v Bechyni.

Projíždíme li po dráze krajem Táborským, nepotkávají se zraky naše s půvaby, které by je zvláště lákaly nebo uchvacovaly. Nebýti občasných lesův a lesíků, krajina místy vypadala by — přiznejme se k tomu upřímně — dosti jednotvárně a smutně. Cestovatelé drahou ani netuší, jaké krásy ukrývají se nedaleko. Jmenujme jen skvostný Tábor a úchvatně rozkošnou desítikilometrovou cestu podél Lužnice ke sříceninám přiběnickým, jmenujme další polužnickou perlu, Bechyň, a máme dosti, čím se může právem pyšniti na pohled střízlivý Táborský kraj.

K Bechyni ovšem obrací se největší proud hostí. Kdežto do Tábora, na Klokoty nebo do Přiběnic přicházejí návštěvníci jenom zdraví a veselí, do Bechyně uchyluje se také mnoho těch, kteří v tamějších Libušiných lázních, čím dále proslulejších, a v zátopě lesního vzduchu hledají bezpečného uzdravení. Léčení v Libušiných lázních bechyňských vychází ze tří důležitých základních principů: že

Říční lázně v Bechyni.

přední podmínkou zdraví a zdárného vývoje tělesného jest volnost rozvoji tomu žádoucí a otužování, dále přiměřená práce a posléze vzduch a slunce. Kdo požadavků oněch nedbal nebo komu nebylo rozmanitými poměry v dobách dřívějších dopřáno vyhověti jim, tomu lázně bechyňské znamenitě nahražují a napravují vzniklé zdravotní nedostatky — krátce řečeno, toho opět uzdravují.

Jest dlouhá řada chorob a nemocí, které se léčí v Bechyni se zdarem dokonalým. Jména skorbut, křivice, nedokrevnost, blednička, rheumatismy, dna, nemoci ledvinové a nemoci ústrojí močového, dále vleklé choroby kloubní, exsudáty plicní a pobřišnice, rozmanité nemoci ženské, vady srdeční, asthma, rozedma, chronické nemoci žaludku, střev a jater, pak veškeré protivné nemoci nervové, jako jsou neurasthenie, neuralgie, hysterie, posunčina — toť líbezný slovníček, jehož obsah sice málo se hodí k poesii tamního polužnického ráje, ale rozsáhlost jeho působením lázní řečených značně se zmenšuje nebo mizí a na místo řady nemocí nastupuje pak jedno stručné, ale významné a veliké slovo: z d r a v í — Od té doby, co Bechyň jest spojena s Táborem a tím vlastně jako s ostatním světem elektrickou drahou, význam lázní i krajiny značně vzrostl. Podnikavý MUDr. Emil Schusswohl, brzo po tom zemřelý, zbudoval na místě někdejších prostých lázní moderní ústav léčebný, který plnou měrou vyhovuje i nejpřísnějším požadavkům. Řídícím lékařem jeho jest nyní MUDr. Ludvík Kuhl. Ve vodoléčebném ústavu bechyňském užívati lze lázní slatinných, železitých, uhličitých, elektrických atd., a kromě bohatství výborné a účinné slatiny z občin bechyňských lázně vynikají léčivým pramenem arseno-lithnato-železitým, který co do léčivosti předčí proslulé prameny Lázní Františkových.

Ale ještě jednou velikou předností honosí se Bechyň. Jest česká, veskrze česká, tedy dosud naše. Jakmile tam vstoupíme, ať v Bechyň samu, ať do lázní, všude vidíme, že jsme doma a že dýšeme milé ovzduší svých lidí a své otčiny. A to zajisté také nemálo přispívá ke zdraví, zvláště pak duchu, sklíčenému nemocí, rozhodně to svědčí.

CTIBOR:

Toušeň

jsou malé, intimní železité lázně nedaleko Prahy mezi Brandýsem n. L. a Čelakovicemi. Leží v půvabné krajině polabské, jejímiž nádhernými dekoracemi jsou rozsáhlé partie jehličnatých a listnatých lesů a dvě řeky, Labe a Jizera, která přímo v Toušeni do Labe se vlévá. Toušeň má svou historickou minulost. Naproti nynějším lázním, u samého břehu labského stál královský hrádek, kam se Karel IV. rád uchyloval. Zdá se, že již Karel IV. léčivou moc pramene znal a jeho také užíval, poněvadž při zřizování nynějších lázní nalezeny byly zbytky roubení a trub, které vedly do bývalého sídla Karla IV. Ještě v šestnáctém století Toušeň nabyla lesku, když majitelem zámku toušeňského stal se pražský primator Jan Pašek z Vratu a zámek velikým nákladem dal opraviti. Postupem času zámek zpustl a na rozvalinách jeho vystavěna villa a kolem ní pozemek proměněn v pěknou zahradu. Na bývalé sídlo Karlovo upomíná jenom mlýn, který je té doby jediným pamětníkem. Z historického sídla stala se Toušeň lázeňským místem. V letech asi 1868 pan J a n K a r l í k, na jehož zahradě vyvěrá železitý pramen, podnikl zařízení lázní a tím léčivost pramene uvedl ve známost. V málo letech staly se pak toušeňské lázně pro svou léčivost proslulými, lázeňská budova nestačila hostům a přikročili k přestavbě lázeňského domu, který ovšem moderním požadavkům úplně vyhovuje. Lázně byly rozšířeny a kolem zřízen rozsáhlý, rozkošný park, který zachoval si půvab lahodné přirozenosti.

Lázní toušeňských vyhledávají nemocní, stižení chorobou, při níž se doporučuje buď píti železitou vodu nebo koupati se v ní. Zvláště voda léčí nedokrevnost, žaludeční a střevní katarrhy, ženské nemoci, nemoci nervové, oční a j.

MUDr. A. M.:

Mšené u Budyně.

Kapitolka z balneotherapie.

rásná naše vlast — tak mluviti dlužno přes to, že slova ta některým krajanům našim zní jako protivná fráse — je vskutku bohatě nadána vzácnými dary přírodními. Plodná hospodářsky, štědrá dary svého nitra, i pro choré má a v hojnosti dává léky skryté v rozmanitých vodách léčivých, teplých i studených, k pití i ke koupání, v slatinách, v slunci a vzduchu, v kypícím rostlinstvu i celém tom půvabném pohostinném kraji.

Je vskutku ku podivu, že leckterý vábný koutek český, nadaný nad to ještě léčivými vodami, celá staletí býval zanedbáván a jenom místní lid věřil v účinnost léčivou toho kterého pramene, kterážto víra přecházela z rodičů na děti, aniž se nalezl v místě samém neb jinde podnikavý člověk, který by chtěl do vděčného pole činnosti se pustiti a přeměniti tak málo navštěvovaný a proto málo významný, tím i prostředně výnosný kraj v podnik produktivnější a také prospěšný trpícím, tedy nikoli sobecký, nýbrž altruistní.

V Podřipsku táhne se už od Peruce k Budyni malebné, as 12 kilometrů dlouhé údolí, kterýmž teče k východu potok ředhošťský, u Budyně do Ohře se vlévající. Mezi zahradami, lukami, polnostmi a zalesněnými stráněmi vine se tato voda v kraji nadaném železitými prameny a účinnou slatinou. Už kraj sám, snad trochu zádumčivý, ale proto tím výhodnější pro mnohé churavce, je jako stvořený za milieu lázeňské. Je vděčný turisticky pro zdravé jich průvodce polohou, připouštějící v nejrozmanitějších směrech výlety a vycházky do kraje ve mnohé příčině památného, i pro choré málo zvlněným profilem kraje, je však přístupný i procházkám kratším, nenamáhavým, se zákoutími pro snivé samotáře i širokými lány pro veselé druže, je pln volných prospektů i lesních houštin — kypící dílo přírody i sříceniny jako výmluvná stopa staré slávy, daleké výhledy k horám i místní zátiší k táčkám a besedám lázeňských hostí zvoucí, život i mlčení, klid i ruch, jak si kdo přeje, skýtá Mšené se svým okolím. Na 70 pokojů pro hosty, lázně, restaurace a villy k jich potřebě komfortně zřízené, i ony tři prameny, železitý, kyselka a uhličitý, jakož i rašelina, která se dobývá v rozlehlém »Hrázi«,

Lázeňský dům v Bechyni

v němž tvoří na prostoře 90 měr 2 metry vysokou vrstvu, toť jest vedle pomůcek vedlejších po příkladě jiných lázní zde zřízených soubor činitelů léčebných, jimiž dosahuje se jistě při vhodných k tomu léčení stavech chorobných (chudokrevnosti, hostci, výpotcích a stavech z toho vyplývajících) dobrých úspěchů, které jsou hrdostí místních lékařů. Pobyt není tu drahý (pokoj měsíčně 36—50 K a pense 2 K denně), procedury léčebné účtují se skutečně mírně, takže mohou tu hledati pomoci i střední a méně zámožné vrstvy obecenstva, kterým by jiné lázně téže léčivosti byly nepřístupny. Ovšem má léčba ve Mšeném svoji sezonu, počínající se 1. květnem, která se končí říjnem.

Prameny zdejší byly prý už před 125 lety vyhledávány při bledničce, výpotcích, hostci atd., ovšem šíře zůstaly neznámy — lázně se zvelebují teprve za posledních několik let. Zřídla ta vyvěrají z pískovců křídového pásma I. a železo jich pochází z kyzů, které vyluhuje.

Kdyby Mšené mělo výhodnější spojení drahou, kdyby na př. bylo stanicí při dráze, bylo by jistě tak zaplavováno klienty při svých četných nepopíratelných výhodách, že by záhy nedostačovalo. Není sice nepřístupno, neboť z Roudnice, Peruce a Zlonice povozy obstarává se spojení (na př. denně jezdí ze Zlonice omnibus od ranního a k večernímu vlaku pražskému a s Roudnicí je dvakráte za den spojení omnibusem levné každou neděli a každý svátek; i k vlaku dráhy lovosicko-libochovické jezdí v ty dny omnibus, ale přece zůstává na tolik zátiším, aby klidu vyhledávající klientele zaručovalo, že naleznou, čeho tu hledají po dobu k tomu kterému léčení vyhlédnutou. Také zde mohou hosté účastniti se lovů v době honební velkostatkem pořádaných — i rybolov je volný.*) Kdo chce, může sledovati sociální život menšího venkovského města českého s jeho spolkovými projevy, ochotnickými představeními pro kruhy divadelní a literární jistě zajímavými, koncerty místní hudební kapely a produkcemi filharmonického klubu — Čechové jsou, jak známo, národ muzikantský — kdo nechce, může se celé dny toulat po malebném okolí, v Budyni s památkami po Hazmburcích, Perucí se studánkou Boženou a krásnými listnatými lesy, zatoulá se třeba až na Říp, s něhož přehlédne daleko široko milé kraje české, na Budenice, Hazmburk, Milešovku, Radobýl a jinam. Něco dráha, něco chůze pěšky zastane — v malých družinách výlety dobře působí na mysl nespokojenou neb unavenou. A zdráv nejsme konečně, kdo úsilovně pracujeme, žádný. A úsilovně pracovat musí teď každý, komu nedala sudička do kolébky aspoň desetitisícovou (rozumí se v zlatých) rentu.

Hosté zdejší si na pobyt ve Mšeném nestýskávají, jako v některých lázních podobných — ani kapsu nezatěžuje požadavky nemírnými . . . a hořejší detail štědrého sadaře vrhá jakési domácky teplé světlo na ty lázně.

*) Jak tu přátelsky na hosty pohlíželi, vysvítá z případu, který mi vyprávěla jedna pacientka do Mšeného poslana, že tu hlídač sadů vybízí děti, aby si natrhaly ovoce.

Dr. ALEX. MRÁZ:

Karlovy Vary.

(Několik slov o světových lázních.)

Psát o lázních, o kterých vyšly objemné knihy z per nejpovolanějších a nesčetné články o jich léčivosti při chorobách ne právě nezávažných, o kterých pějí přemnozí klienti hymny, došedše v nich ne-li trvalého zhojení, aspoň úlevy v obtížích citelných, psát o lázních, které jsou celá století známy v celém vzdělaném světě, volajíce ke svým léčivým zřídlům choré právě tak z Brasilie jako z Japonska, právě tak z Australie jako z Islandu, o lázních, jež mají své zajímavé dějiny a pestrou lázeňskou společnost v přítomnosti, není právě úkol snadný ani vděčný. Těžko nalézti něco, co by ještě nebylo bývalo řečeno, ať se zabereme do dějin a vybíráme z nich zkazky, jak za krásných těch a dobrých starých časů jezdívalo se do těch lázní, nebo vzpomínáme ze své četby české neb cizí literatury, jak tyto lázně líčí Goethe, či Bohuslav Hassistejnský z Lobkovic. Znova si opakujeme v paměti, který znamenitý člověk od pera, štětce neb dláta, od škrabošky a vysokého C, který serenissimus a který světec tu hledal a nabral vytouženého ozdravění.

Kdyby bylo možno mezi lazněmi stanoviti šarže či ranky, jistě by stály Karlovy Vary v jich čele. Ovšem rozhoduje povaha choroby.

Každé lázně jsou dobré při té chorobě, proti níž jich voda účinkuje. A o všech více méně platí věta: Nejen voda léčí, ale i život v lázních změněný, při němž odpadají vady životosprávy vůbec a diety zvláště, které působily a nemohou se vyloučiti doma. Platí-li však věta tato o všech lázních, platí nejmenší měrou o Karlových Varech, neboť zde je při těch kterých chorobách — budeme o tom ještě mluviti — voda hlavní činitel, kdy se pije, jak se pije, z kterého zřídla, mnoho-li, v které době roční atd.

Není-li tedy možno prohlásiti Karlovy Vary za první lázně světa, nejznámější jsou jistě. O to zásluhu má ovšem hlavně jejich účinnost, v druhé řadě teprve jiní činitelé, na př. jich starodávné renomé. Že i renomé něco u lázní znamená, dokazuje ta okolnost, že nedaleko Karlových Varů jsou lázně, které mají slatinu, železitou vodu a jiné léčebné prostředky, jichž je s dostatek v četných jiných místech lázeňských i výhradně českých, které však jsou mnohem hojněji navštěvovány, nežli kterékoli jiné lázně z těchže prostředků těžící, jen pro toto staré renomé — — —

Bechyně.

Právě proto, že bylo by lze o Karlových Varech napsati mnoho dobrého, ba chvalitebného, budeme stručni.

V malebné kotlině německých severovýchodních Čech mezi lesy a horami stulilo se toto lázeňské město se svými 15.000 obyvateli, jež do roka hosti na 50.000 klientů, nepočítaje v to turisty a jiné toho druhu hosty. Již ve 12. století byly známy jejich léčivé prameny. Znám je vícekráte zobrazený výjev z lovecké družiny Karla IV., který je zakladatelem města. Nyní mají lázně železniční spojení s celým evropským kontinentem a jsou celý rok navštěvovány klienty, ač saisona trvá od 15. dubna do října, ježto lázně ty vyhledávají se, když je pomoci potřeba, tedy třebas i v nejkrutší zimě.

Pro turisty bude důležita zpráva, že lázeňský poplatek musí zaplatiti každý, kdo prodlí v lázních déle než 8 dnů (ať se léčí čili nic). Poplatek tento zapravuje se dle 4 tříd, v první obnáší 20, v druhé 12, ve třetí 8, ve čtvrté 2 K. Poplatek 4. třídy platí se za děti mladší 14 let a za služebnictvo. Vedle tohoto poplatku dlužno zapraviti ještě příspěvek na hudbu dle třídy a počtu osob.

I zdravé nebude snad nuditi krátká zpráva o léčení v těchto lázních. Každý ví, že hlavní léčba vodou karlovarskou záleží v pití z těch kterých pramenů. Vedle toho jsou tu však i koupele léčivé zřízeny i jiné pomůcky k léčbě přirozenými prostředky léčebnými zavedeny. Účinny jsou tu hořké vody zásaditě salinické, jejichž teplota i složení od prvního rozboru as před 100 lety provedeného zůstaly nezměněny. Nejteplejší vřídlo má 58·5° R, nejchladnější 29° R. V těchto mezích je v Karlových Varech množství pramenů vlažných, teplých a horkých. V poslední době znova zachyceny prameny Bernardův a zámecký s dobrým výsledkem. Čirá a bezbarvá voda karlovarská je chuti slabě nahořklé, slané, a tvrdí se, že ji snáší každý, i nezvyklý. Je tu také pramen železitý, kyselka (Dorotčina), slatina (Lázně císařské).

Prudce nenávistné hnutí všeněmecké posledních let proniklo i do Karlových Varů, ale nenalezlo zde té půdy jako v jiných krajich německých. Vlivní činitelé lázenští brzy vycítili, jaka škoda by vzešla obyvatelům vůbec a láznim zvláště, kdyby české obyvatelstvo a zvláště lékaři neobesílali tyto lázně v případech, kde právě pobyt v láznich není nezbytný nebo kde vystačíme s vodami podobného sloučenství. Ostatně se český život v Karlových Varech stává uvědoměléjším, nežli dříve. Život české menšiny je nyní veřejnosti mnohem patrnější, než kdy jindy. Slovanska Beseda, jež loni slavila jubileum pětadvacetiletého trvaní, zakoupila letos dům, ve kterém dříve sídlila (Lothringerstrasse 1107). Zde se soustřeďuje český živel, odtud její informační komitét podává hostům ochotně zprávy, což pokládá za zvlaště potřebno českému obecenstvu důtklivě připomenout, neboť lázeňšti agenti jezdí klientům několik stanic vstříc, ve vlacích zaplétají je do rozhovorů a přemlouvají je, aby se uchý-

lili do toho a toho hotelu, od kterého jsou zmínění agenti vydržováni.

Byt platí se ode dne, kdy nájem počíná. Kdo je v Karlových Varech poprvé, nechť se uchýlí, nežli si nalezl byt, zatím do hostince. V bytě totiž musí, i když dal hned výpověď, zaplatit nájemné na celý týden.

Mimo Slovanskou besedu, která má bohatou biblioteku a restauraci a pořádá pravidelné schůze, je v českých rukou hotel Monopol.

Protože jsou podnes čeští klienti, kteří také působením agentů dostávají se do klientely německých (zvlášť židovských, naši mateřštinu ovládajících) doktorů, budiž důtklivě upozorněno, že v Karlových Varech není jen jeden český lékař, nýbrž že tu praktikuje 5 českých lékařů, vesměs vzdělaných a důvěryhodných, s vysoce zasloužilým dr. Englem v čele. Aspoň jich jména buďtež tu uvedena: Dr. Zatloukal,*) Janatka, Mixa, Vejnar. Dr. Zatloukal zařídil si tu letos odborný ústav k vědeckému vyšetřování výměšků tělesných, takže i po této stránce jest o nemocné dokonale postaráno.

Kdo, t. j. jací nemocní hledají v Karlových Varech vyléčení, je při dnešním rozvoji prostonárodní mediciny zajisté obecně známo. Hlavně úplavice cukrová, dna a jiné choroby výměny látek docházejí tu vydatné úlevy — vedle nich však množství chorob jiných (zažívacích, měchýře, jater, zvl. žlučové kameny) s nemalým úspěchem sem se soustřeďují v sezoně i mimo ni.

Bylo by zajímavo čísti úsudky zahraničních literátů o Karlových Varech. Z českých spisovatelů známý, nedávno zemřelý humorista, notář Dr. Eug. Mir. Rutte věnoval lázním těmto kytici veselých turistických črt »Karlovarské oplatky«. Mimo to vydal u Otty pěkného »Průvodce po Karlových Varech a okolí«. Bez těch knih ovšem pacient do Karlových Varů se nepustí.

My zde mohli zběžně prohodit jen hrst vět o nejdůležitějších věcech.

*) Týž napsal spis o Karlových Varech, ve kterém dočte se čtenář toho potřebný nejedné podrobnosti důležité a zajímavé.

** **Dr. Bohuslav b. Rieger.** († 29. května t. r. podvečer). Velké, zdrcující bolesti byl krutým osudem ušetřen otec Bohuše Riegra — přežil ho a nedočkal se tohoto úmrtí, bolesti největší, která ho mohla zraniti. Ze slavného rodu, z památného domu s poprsím Otce národa Palackého nad průčelím, uřízla Morana ratolest, plným, krásným květem obsypanou. Když ve středu přišla na universitu zvěst o těžké chorobě českého učence, a kdosi, jenž byl líp informován, než ostatní, zprávu doplnil přísterným proroctvím, že mladý Rieger je zasvěcen smrti, zděšení, hrůza zalomcovala každým, kdo to slyšel.

Vědělo jen několik blízkých přátel, že Rieger je ohrožen na životě. A proto tím větší, tím bolestnější pohnutí způsobila Jobova zvěst. V pátek ještě procházel se v zahradě svého venkovského tuskula v Poučníku, v pátek ještě naposledy viděl, jak po řetěze zlatých hvězd soumrak padá na staroslavný Karlštejn, a za několik dní, takřka dřív, než vědomí o hrozném nebezpečí ohromilo, leží na marách patriarchy Riegra jediný potomek po meči, historiografa království Českého Palackého vnuk, profesor rakouských říšských dějin Karlo-Ferdinandovy university, JUDr. Bohuslav baron Rieger.

Tři velká, vzácná jména, tři hvězdy na naší obloze, jež budou svítiti stále velkým jasem. Po Palackém Rieger, po Riegrovi jeho syn, jenž pokračoval na základech, zbudovaných jeho otcem, s tím rozdílem, že volil cestu, posvěcenou a proslavenou dědem. Osud dobře činil, když otce učinil politikem a syna učencem. — Dr. B. Rieger doplňoval svými vědeckými pracemi Riegra politika, jenž věhlasnou svou činnosti vedl syna k studiu ústavních dějin osmnáctého a devatenáctého století, jichž byl, stejně jako samosprávy, nepopíratelně znalcem nejlepším. Literárním pomníkem Riegrovým je dílo jeho života, Krajské zřízení v Čechách; první svazek díla byl jeho spisem habilitačním, a Rieger dosáhl jím prvního stupně akademické hodnosti, stal se soukromým docentem všeobecné theorie a dějin práva veřejného. Syn od toho okamžiku šel jinými cestami k cíli, ponořil se do studia a vzdaloval se až nápadně a k všeobecnému překvapení — politického života.

Rieger slynul skromností své povahy. Jenom tam, kde nebylo vyhnutí, užíval zkratky b., aby se podepsal tak, jak charakter listiny předpisoval. Bylo dokonce, jistě právem, napsáno, že v jeho duši byla síla a čistota povahy antické. Byli oba stejní, otec i syn . . . povaha otcova byla však zdánlivě zastíněna veřejnými ohlasy, povaha synova nebyla dotčena vřavou, byla krásnější o noblesu, kterou dodává zjevům takovým zatiší.

Do jeho pracovny, čisté jako modlitebna, byli před několika málo nedělemi pozváni dva druhové z našeho středu, aby podívali se na básnickou pozůstalost Františka Ladislava Riegra. S jakým zanícením mluvil syn o literární práci svého zesnulého otce! Požaloval si tenkráte, že tak málo času mu zbývá k tomu, co by tak rád vykonal a nač se tolik těší... na studium literárního odkazu Riegrova. Na vše, na život, na studium, na lásku k třem drahým jeho hlavinkám, vyměřeno mu osudem tak skoupě času, že hořko je v duši, má-li psáti krvavě bolestná slova, že není už dra Bohuslava b. Riegra mezi živými. *R. K.*

— **Vzácnou, obětavou ženu** českou ztratili jsme ve středu dne 29. května t. r. náhlým skonem paní Marie Čelakovské, choti universitního profesora p. dra. Jaromíra Čelakovského. Národní Jednota severočeská měla téhož večera benefiční představení v Uranii, paní Čelakovská jako člen výboru damského odboru byla v divadle, přišla domů, ulehla . . ., a za nějakou chvíli vypustila ušlechtilou, pro vše krásné zanícenou duši. Život zesnulé dámy patřil rodině a veřejné činnosti — nebylo jiných zájmů, pro které by se byla dovedla tak nadchnouti. Byla z těch žen, jež věnovaly svůj život drobné práci národní, práci, která by byla na velikou škodu naši ležela ladem, kdyby se jí byly neujaly jemné ruce našich žen a dívek.

Paní Čelakovská nebyla ve spolcích pouze representativní postavou . . byla pracovní včelkou, které se z duše protivily planá fráse, pouhé posérství. Byla už jako dívka tak temperamentní ve svých ideálních názorech, že šla do života, čestně stigmatisována pokutou za účastenství na táboře r. 1868. Více než polovici svého života věnovala spolkům s posláním kulturním nebo humanním. Pětatřicet roků byla — abychom uvedli aspoň jeden případ — členem výboru Výrobního spolku v Praze, jenž pro praktickou výchovu dívčího dorostu našeho nesmírně mnoho vykonal hlavně iniciativou a spolupůsobením řady nezištných pracovnic, mezi nimiž na čestném místě jmenovati sluší paní Marii Čelakovskou.

Marie Čelakovská. 2409

K. V. . . ová.

— **Václav Jansa na uměleckých potulkách.** Malířský opěvatel staré Prahy, mistr Jansa, zavře atelier, rozpustí krajinářskou školu a vydá se do světa za novou ženi. Nebylo vlastně ještě důrazně připomenuto, že Jansa dal podnět k radostnému rozvoji krásné myšlenky, vyhledávat a aspoň na plátně zachraňovat pohledy na umělecké památky naše. Před více než dvaceti lety toulal se již Jansa po Praze, usedal ve ztracených zákoutích a takřka denně přinášel nový, neznámý pohled, jehož neznali nejen ti, kdo v Praze prožili řadu let, ale ani ti, kdož se v jejích zdech narodili. Chodívali jsme za ním a tu jsme teprve poznávali nevyčerpatelné krásy naší Prahy. Jednou nás pozval na táčky ku své ambulantní štafli do Týna, jindy na Hradčany nebo na Vyšehrad, nejčastěji však na Malou stranu, kterou si zvlášť zamiloval. Dnes má epigony, je celá kolonie malířů, zejména mladších, kteří dozajista nepaběrkují — vždyť není ani možno nepřebrané doly krás staropražských vyčerpat — ale Jansovi přísluší zásluha, že na zanedbaném poli začal pracovat a že ukázal, co lze z něho vytěžit. Program letošní cesty Jansovy je bohatý — potulky jeho vykazují na příklad stanice: Louny, Křivoklát, Rakovník, Kladruby, Osek — a není pochyby, že chystá něco nového a že mile překvapí český svět dílem, jež bude důstojným pendantem Staré Prahy.

Dr. Bohuslav b. Rieger.

— r.

— **Ženich** zove se aktovka Jonášova, kterou Národní divadlo s pozoruhodnou mrštností vypravilo hned za jeho žertem Nový sport. Ženich je zcela správně označen jako všední historie — autor, jak vidno z prostinké osnovy dějové, o vavříny na tomto poli — jakoby tuze nedbal. Přivede na scénu úřednickou rodinu, jež ztrátou živitele přišla o společenskou representaci i pravidelné příjmy, a poněvadž tradiční pýcha tohoto stavu nedopouští, aby se k tomu přiznala, totiž, správně řečeno, aby se to poznalo, klame okolí a lže sobě do kapsy všemi možnými praktikami. Pan Jonáš věnoval za to tím větší pili charakteristice prostředí, a podařilo se mu vytvořiti několik životných, přirozených a na jevišti svižně si vedoucích postaviček, které jistě na cestách života kdesi potkal a pro strýce Příhodu do svého zápisníku naskizzoval.

Není všední zjev dcerunka po panu komisaři, třeba se zabývala literární prací zle proskribovanou. Hezounké to stvoření páše — horribile dictu — jarmareční písničky, kus po čtyřech korunách. Prostořeký sluha ze sazárny vyžívání tajemství zlomyslnému člověku, a druhého dne baví se šosácká Praha historkou o písničce, vypravující o té velké

vodě. — Dejme tomu, že to je ostuda. Nu, na štěstí se nešla panenka do té vody, kterou opěvala, utopit. Ale za to provedla jiný, méně tragičtější kousek — vzala si hodináře, kterého by si byla jakživa nevzala. A tím všední historie končí, opona spadne mimo nadání, divák by rád ještě něco slyšel — ale panu Jonášovi nezbyl na závěr ani jeden z trumfů, jimiž průběhem hry nikterak nešetřil. Obecenstvo se výborně bavilo — nepozorovalo ani, že historka trvala skoro hodinku. Rozhodně lichotivé znamení pro autora i herce, z nichž nejlíp si vedli pp. Mošna a Steinsberg, pí. Hübnerová, Pštrossová a sl. Rydlová. —*sa*—

— **Divadelní drobty.** Stalo se, co se obecně očekávalo a co se chtělo docíliti — vznik Městského vinohradského divadla zavdává podnět k pravým divadelním závodům. Leccos se připravuje v zákulisí, z čeho bude míti ovšem největší prospěch obecenstvo. Zapomíná se na staré svár a hořkosti, nedbá se osobních sympatií a antipatií, a přihlíží se jenom k věci, k prospěchu ústavu. Jakub Seifert angažován v Národním divadle, a v Uranii následkem toho mají zatím starost, koho jmenovat ředitelem . . .! Ale dějí se věci důležitější právě uvedených — Weisova opera »Polský žid« zakoupena a letos na podzim bude jí zahájeno nové období. V činohře je mnohem čilejší tempo, než bývalo. Co nevidět vyjde tiskem péčí Nakladatelského Družstva Máje a uvedeno bude na scénu drama Manželství, čerpané z českého života, jehož autoru (panu Kučerovi) dává se přelichotivé epiteton: český Čechov! Do prázdnin uvidíme prý ještě Balákovu veselohru »Terna«, o které kolují slibné zvěsti, Prokopovu operu »Pán lesa« a veliký balet »Labutí jezero« od Čajkovského. Pánové v divadle si musí pospíšiti, chtějí-li všechny tyto sliby do prázdnin splniti — začnou letos po příkladu ferií školních mnohem dříve, již dne 9. července . . . —*ss*—

— **Procházka srbským Parnasem.** Uspořádal a přeložil Jos. Zd. Raušar. Dílko p. Jos. Zd. Raušara sluší vděčně uvítati. Více, než by mohla učiniti sebe větší literárně-historická kniha o poesii bratrského národa srbského, dokázala jeho nevelká anthologie starší i novější poesie srbské: seznamuje nás bezprostředně s duchem a rázem umělé poesie srbské ukázkami hlavních básníků. Přes to, že mnozí z nich obírají se, jak se ze životopisných črt dočítáme, poesií českou, francouzskou, italskou, na básnickou produkci většiny největší vliv má dosud poesie národní, jak jsme ji poznali z převodů Sig. Kappra a Jos. Holečka. Jinak jest myšlenkový okruh básníků zde zastoupených dosti úzký a motivy jest poesie jejich ne příliš bohata. Oslava junáctví, žel nad mrtvými hrdinami, láska k vlasti a k dívce, píseň válečná i pijácká, sem tam obrázek ze všedního života nebo drobná ballada — jsou hlavními útky jejími. Zejména láska k rodné půdě, k národu a Slovanstvu vystupují tu silnými akcenty, a jest nám, pročítáme-li knihu, jakobychom slyšeli echa naší vlastní české školy vlastenecké. Na poesii naši z doby té upomíná poesie ta také svou jednoduchostí, primitivnosti citu i formy. Ze dvaceti šesti básníků zde zastoupených nejvíce zaujímá Jovan Ilijć, Jovan Sundečić, Zmaj Jovan Jovanović, Vojislav Jov. Ilijć, Mil. P. Šapčanin a Jovan A. Dučić. Z knihy vane upřímná láska překladatelova k srbským originálům, jež snažil se, jak dobře cítíte, převésti na jazyk český se vší jich barvou i vůní. Překlad jeho je celkem plynný a zvučný, jen místy hřešeno pro rým proti českému přízvuku a někde rým nahražen je assonanci, což — ač nenásleduje-li snad překladatel i v tom originál — při této, formou ještě jednoduché a lidovému tónu blízké poesii, arci nevadí. —*a*—

— **Paní Marie Laudová** byla jmenována důstojníkem Akademie francouzské.

— **Mezinárodní výbor pro hry olympické,** který koncem května konal svoje sezení v Haagu za příčinou organisace příštích her olympických v Londýně 1908, uznal samostatnost Českého výboru pro hry olympické, který s úspěchem zastupoval český sport v Athénách r. 1906.

— **Praha,** mimořádná prémie Máje, bude publikací pozoruhodnou v několika směrech. Elegantní úprava a levná cena učiní z ní vítanou upomínku přečetným návštěvníkům české metropole, výběrem a originalitou překvapujících pohledů, fotografovaných s míst málo známých, s hlavním zřetelem k umělecké stránce objektů, vynikati bude i nad většinu podobných alb cizozemských. U nás publikace takové dosud nebylo.

Ročník V. číslo 38. vydáno dne 7. června 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAROMÍR BORECKÝ:

Luhačovické dojmy.

NA SOLNÉ.

Tak přišla ke mně po špičkách,
nevím, zda vidina pouhá,
či moje Musa živoucí,
vím jen, že sladká, jak touha.

Tak přišla jemná, polo v snách,
zlíbat mé znavené čelo,
a hned v mé duši hynoucí
na tisíc písní se chvělo.

POD OBĚTOVOU.

Jak sladko, sladko je tu snít,
v mech měkce zabořen,
a z přírody v hruď ssáti klid
až do kořen.

Až v celou bytost si ho vssát,
jak na té pasece
dech vůně, květů pestrý lad
kol dalece.

A jak ty stromy ve výši,
co hledí sem v můj skryt,
své štěstí písní nejtišší
jen ševelit!

PROMENÁDA.

Vzduch se polkou třese,
vodní víla nese
pohár k našim rtům,
zástup, jenž se dlouží,
kolonádou krouží
pro úlevu zlům.

Lékař srdce leda,
Cupido, že zvedá
roušku tajemstvím,
jak se román který
zdejších hájů šery
zpřádá útkem lstným.

On vždy plamennější,
ona zardělejší,
hrá si kadeřmi
v rozpacích, že fama
uhodla jich drama,
a muž — za dveřmi.

Každý má své jiné,
pro něž krok sem šine,
sám je nejlíp ví;
někdy mu je ani
přes vše zpytování
lékař nepoví.

Hle, tu mladou mami:
dcerka s panenkami,
ona s panáčkem
naškrobeným v gala —
z Brna již ho znala —
jsou tu každým dnem.

Těžších chorob látkou
výměnu slov hladkou
snová starců tlum:
slováčtí to vůdci,
radí se, jak škůdci
čelit, Maďarům.

Bezstarostné děti
k vodotrysku letí,
jenž lká rythmicky.
Mladá vdova snivá
lorgnonem se dívá
v jich rej zbojnický.

Baví ji ta vzpoura;
za ní mlsně mžourá
tažných mimů král,
hrdinnou vzal posu,
s kterou Della Rosu
včera bouřně hrál.

Co tu krásných zjevů,
v květu, ve úsměvu
dívek ztepilých:
útlý pas, a plná
nad ním ňader vlna,
blůzičky jak sníh.

Gracie však lehká,
elegance křehká,
všechny finessy
marny, jak sem vpadá
rudých máků řada,
vesské processí.

Jak ty barvy hýří
v celé slunce šíři,
červeň, modro, běl!
Je tu zdraví, míza,
prostá mysl ryzá,
přírody tu pel.

Pražku zlatovlasou,
známou vkusem, krásou,
obraz v údiv zmát:
spěchá nadhozenu
úprkovskou scénu
chytit v apparát.

A tím nad vším slunce
jako ve korunce
třpytí, září, plá,
čerstvý oddech lesů
se strání a tesů
v čárný údol vlá.

Duši, jež se chýlí
ráda v dumu, sílí
horský svěží vzduch.
Radost chvěje rtoma:
jsme tu jako doma,
u svých, jeden kruh!

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

VIII.

obrodružná výprava babičky Zahradníčkové do panské hospody ještě toho dne rozkřikla se po městečku i po okolí a vnikla až do zámku. Nedonesla-li se snad k vrchnosti, řala do živého u vrchního správce, a to byl vlastně babiččin úmysl. Chtěla býti útočným sršněm, který bude Peliška ustavičně pronásledovati a bodati. Dobře věděla, že jenom takovým způsobem nejspíše se dotkne jeho citlivých stránek, a skutečně vrchní správce zuřil, když se dověděl, co mu podnikavá stařena upekla.

Ve zlosti své pozbyl rozvahy a jako na vzdory se sebral a šel do panské hospody se utišit.

Ale tam horké nakvašení hospodského dosud nevychladlo. Vida Peliška, šenkýř nedbal hostí, hrubě zahnal ženu svoji s dostřehu jeho očí a na vrchního, před kterým jindy pokorně žmolil v rukou vyšívanou čepičku, vychrstnul spoustu nezdvořilostí. Krátce, vyháněl ho z hospody, zle mu vyčetl jeho nemravnost, ze sebe dělal nevinně podváděného a předem mu oznamoval, že dá výpověď z živnosti, nad kterou se roztahují spáry takového záletníka.

Za stoly právě seděl nadlesní se zvěrolékařem, poštmistrem a několika občany, kteří byli vděčnými svědky kratochvíle. Zejména zvěrolékař rád roznášel každý klep po celém okrese, a útok šenkýřův na vrchního byl vodou na jeho mlýn. Oči mu jen hrály, radostí sebou vrtěl, vše na něm, i nos, kníry a vlasy, jakoby se usmívalo a prahlo nedočkavostí, aby mohl vytáhnouti výmluvnosti stavidla.

»Ta stará Porcinkule mu nadrobila,« pravil, šťouchaje nadlesního a tou Porcinkulí míně babičku.

Dlouhý, kostnatý nadlesní ani brvou nehnul a po celý výstup oběma rukama křečovitě objímal neplnou sklenici. Ale ze srdce přál vrchnímu toho výprasku, jen houšť, volaly jeho malé oči.

Když však Pelišek zahanben a pomáhaje si po zvyku svém sprostotou a klením, dal se na ústup, nadlesní bouchl oběma pěstmi na stůl a chechtal se pak v jednom kuse dobré čtvrt hodiny.

»Ba, ta mu nadrobila,« posléze utišen odpověděl zvěrolékaři, »a to vám povídám, jako že jsem živočich mužského rodu a nosím vousy — ta baba se nebude bát žádných soudů, a uvidíte, že vyhraje!«

»Vyhraje!« dotvrzoval kde kdo, a tak to znělo celým městečkem, neboť bylo nemyslitelno, aby babička Zahradníčková v něčem prohrála.

»Nad tou nezvítězí nikdo, leda smrt,« pravil poštmistr, »a té dá ještě hodně práce!«

Tak tedy stavitel Janovský, vlastně babička Zahradníčková pokračovala v processu. Zatím co stavitel si hleděl čím dále horlivěji svého povolání, babička mudrovala a nedala spáti advokátu. Byla u něho ob den, chtěla rozuměti každé podrobnosti, pobízela ho k větší výbojnosti a rozčilovala jej nepokrytými poznámkami, že se jí liknavost a námitky jeho nelíbí.

»Toť se na mou věru zdá, jakobyste spíš zastupoval vrchnost než-li stavitele,« nadhodila mu jednou, nemohouc potlačiti nespokojenost.

To konečně také chladnokrevného advokáta notně dohřálo.

»Prosím, paní Zahradníčková, nemáte-li ke mně již dostatečné důvěry, pak by se doporučovalo, abyste si zvolila jiného právního zástupce,« odtušil advokát, červenaje se rozčilením a zase bledna.

»Taky že vezmu,« odsekla babička, »než takovéhle neslané a nemastné zastupování, to raději nic, takhle bych se dovedla taky zastupovat sama bez advokáta!«

Rozešli se, a když po dvou dnech doktor poslal stavitelovi účet, babička jej prozkoumala a zaplatila. To bylo znamením, že skutečně dalších služeb advokátových již si nepřeje.

Jí to však pranic neznepokojovalo. Prohlížejíc účet, bručela jenom trochu na oči, a jak prý je to nepříjemné, když člověk musí nositi brejle.

»To už opravdu bych v nich vypadala jako baba,« pravila s přízvukem, jakoby si to stěžovala ještě statná mladice.

Ke svým výpadům na vrchního správce přidávala od té doby nešetrné hubování na advokáty. Na školách prý se neučí ničemu jinému než-li mámit z lidí peníze, a dlouhé soudy jsou jenom jejich dílem. Kdyby byla process zeťákův vzala od začátku do rukou sama, mohlo býti již dávno po soudu a vyhráno. No, uvidí, dovede-li ještě něco bez advokátů, ale až vyhraje, bude to jejich hanba.

»Což to máte tak jisté, že vyhrajete?« škádlil ji za takové řeči řezník Vopálka.

»Bodejž bych neměla!«

»Kde pak, chcete-li k soudu, ať je vaše věc čista jako zrcadlo, bez paragrafů se neobejdete.«

»Však já si na to udělám svoje paragrafy.«

»Ale ty musíte dřív poslat ke schválení až do Vídně.«

»Já si je schválím sama! Kdepak až do Vídně, to je nějakých kol, než by to tam dojelo, to bych se jich namazala!«

Zasmála se svému vtipu, zamrkal také významně Vopálka, a jako povzbuzena babička odešla.

Byla stále čilá jako ryba a kdekoli byla, všude zúmyslně začínala hovor o svém soudě, radila se, vyptávala, ale úsudky si pak z toho skládala sama, a mýlil by se, kdo by myslel, že někomu sedla na lep a dala si něco lichého namluviti. Ale útočení na vrchního správce a toho processu nepouštěla s mysli, ustavičně se tím zaměstnávala, ale šlo jí to k duhu, jakoby při tom omládala.

Kdežto stavitel Janovský za poslední rok valně prošedivěl a nejméně o deset let zestárl, babička Zahradníčková byla zdravá a tak veselá, jako již dávno nebyla.

Ovšem, třebas tíhu processu složil na její bedra, stavitel přece měl ho pořáde plnou hlavu a v noci pro něj nemohl dlouho usnouti. Za to babička jak lehla, hned usínala tvrdě, jakoby ji do vody hodil, a ráno se probouzela křepká a bojovná jako lasička.

Všelijaké vtipy ovšem potloukaly se po městečku, jako že stavitel má advokáta v sukních a že na konec, vyhraje-li babička Zahradníčková nad vrchností, ošulí k tomu také bačkoru stavitele. Barča nosila takové tlachy domů, ale babička se jim jenom smála, jakoby ji ty povídačky těšily.

»To jsou teď hodní lidé na světě,« libovala si, »tak se o člověka starají, některý samou starostí o bližního zapomíná se starat o vlastní ženu a o děti. Děkuji ti, pane Bože, že jsem se těch zlatých časů dočkala! Važte si jich, holka, mezi takovými hodnými lidmi je učiněný ráj na zemi. A co se týče vašich úspor, Barčo, radši je před smrtí spalte, než byste je někomu z těch dobrých lidí odkázala.«

Barča nešla nikdy daleko pro odpověď a pravila na to, že by každého raději kopla, než by mu vstrčila do chřtánu ten pakatel, na který se tolik nasloužila.

»Máš pravdu,« přisvědčovala babička, zaměňujíc už vykání v tykání, »já taky nejsem pro velké odkazy. Každý má být sám strůjcem svého štěstí, ať se každý přičiní, a bude mu požehnáno. Člověk, který je živ z dědictví, má u mne jenom poloviční cenu, je-li jinak hodný a je-li darmošlap a darmožrout, nemá u mne cenu žádnou. Kdo šetří, ať šetří pro sebe, aby se měl dobře na stará kolena a nebyl nikomu na obtíž. To je moje pravidlo, kdyby se jím lidé řídili, bylo by míň lakomství i nepravosti a víc přičinlivosti i zdraví na světě.«

Barča nebyla pro takové hluboké výklady a přece jen nade všechnu babiččinu životní moudrost milovala svoje peníze. Rozbřeskující se myšlenka socialismu také již se jí dotkla svými chytlavými paprsky, a touha po zvětšení mzdy čím dále častěji se probouzela v její panenské, hodně již staré hrudi.

»Vyhrajete-li, paničko, ten process, to mi přidáte, viďte?« uhodila na babičku.

»Přidám, ale práce, poněvadž si pak už taky ráda odpočinu.«

»Jsem už u vás tolik let, a mít šest zlatých měsíčně — jaká pak je to za moje dření služba?«

»Co pak tě zuby nehty držím, abysi si lepší místo nenašla?«

»Pro Kristáčka, paničko, snad nemyslíte, že bych od vás vandrovala?«

»Vandrovala, nevandrovala. Dovedu-li si pomoci bez advokáta, dovedu to i bez tebe. A pamatuj si: bude-li čas mluvit o přídavku, promluvím o tom sama. Teď máš zatím dost a mlč nebo táhni!«

S hledáním jiného advokáta babička Zahradníčková zatím nepospíchala. Když se jí po tom stavitel otázal, stručně mu odpověděla, že má na to kdy a že ještě uvidí, co má dělati.

Při tom dotírala na vrchního správce kde jen mohla svými drobnými, ale citelnými ranami. Pelíšek byl ženat, měl děti, a ty si jednou zastavila a div nad nimi neronila slz lítostí, jakého prý, ubožátka, mají tatíka. Děti ovšem přišly domů a plakaly. Nebylo zajisté hezké od babičky, že mstíc se na Pelíškovi, nevinné děti tak bolestně zarmucovala, ale účelu svého dosáhla.

Vrchní správce soptil vztekem, klel, nadával a hrozil, že tu babu čarodějnickou zabije. Ale když mu nazejtří opět zjevně nadbíhala, majíc patrně už zase jiné bodnutí za lubem, otřásl se před ní hrůzou a rychle uhnul do poli.

V těch dnech babička Zahradníčková měla ještě jiné starosti. Z čista jasna kupovala pozemek. Bylo to úzké pole mezi silnicí a panskou bažantnicí, ohraničené po obou dlouhých stranách vysokými mezemi, plnými šípků a trnek.

Pole bylo chudičké, dařilo se na něm jenom žito a brambory. Lopotil se na jeho kamenitých brázdách někdejší hajný Kačírek, který až dosud si vydělával tvrdý chléb v rozmanitých panských službách buď na polích, buď v lese, buď na lukách. Vrchní správce pokládal proto políčko Kačírkovo skorem také za panský majetek, a kdykoli se vrchnosti, jemu nebo myslivcům zachtělo, dávali se rovnou někdy pěšky, někdy povozem přes pole k bažantnici. Jiné blízké cesty tam totiž nikde nebylo.

Kačírek byl již po léta babičce dlužen stovku a několikráte se vyjádřil, že by se rád zbavil svého gruntu a že by jej dal zpola zadarmo.

Babička Zahradníčková nyní obratně z něho vylákala návrh, aby si políčko koupila. Zdráhala se s počátku, co prý by s tím neúrodným horizontem dělala.

»Leda bych tam sela bodláčí a přesličku.« řekla pohrdavě.

»Mohla byste tam sít to svoje koření, pajmaminko,« radil Kačírek.

»To bych mohla. Nebo si tam nasazovat křepelky. Tedy co za ně do slova?«

»Stovku máte, pajmaminko, u nás, a stovku přidejte.« (Pokračování.)

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.

(Pokračování.)

vedl hlavu a jeho oči po okamžik ulpěly na mně s výrazem podivu:

»Why,« řekl pak zdlouhavě, jako člověk, jenž na něco jiného myslí, než o čem mluví, »asi stopadesát let, řekl bych.«

»A kdy Pierre le Grand se vrátil ze západních Indií do Francie?«

»Nemýlím-li se, v druhé polovici sedmnáctého století, — říkala babička. Proč se ptáte, Templetone?«

»Oh, jen tak mne to náhodou napadlo,« odvětil jsem mezi dvojím zatáhnutím a vyfouknutím kouře. »Četl jsem včera nebo předevčírem cosi o těch buccaneerech dost zajímavého. Také se tam zmiňují o tom Jeanu le Grand . . .«

Brown mne přerušil:

»Ne, ne, . . . to byl Pierre, — říkala babička.«

»Oh, yes,« přisvědčil jsem pokrytecky, »máte pravdu, . . . Pierre. Chlapík to byl . . . jen co je pravda.«

Brown pokrčil rameny:

»Nu, což, . . . námořní lupič! Nelze se ani chlubiti takovým příbuzenstvem.«

»Pshaw, jaká úzkoprsost!« osopil jsem se naň. »A což Sir Morgan, později jamajský guverner, . . . což ten nezačal Pierreovou karrierou? Ať jakkoli, . . . buccaneeři mají své místo v dě-

jinách, a nelze jim upřít statečnosti, odvahy, . . . ano odvahy, věru, a . . . jaké odvahy! Co se mne týče, buccaneeři mi imponují tisíckráte více, než evropští středověcí loupežní rytíři.«

Browna počal se zmocňovati zájem, ale viděl jsem zřetelně, že se jaksi ostýchá jej zcela projevit. Dvakráte zdálo se, že chce promluvit, ale vždy jen na prázdno se sotva znatelně jeho rty pohnuly. Konečně přece promluvil, ač jeho nepřímá otázka dojista týkala se čehosi jiného, než čeho bývala by se týkala, kdyby byl proslovil, co už měl na jazyku před tím.

»Hm, buccaneeři,« zamumlal, upíraje oči kamsi do záclon »buccaneeři, bu . . cca . . nee . . ři! Podivné jméno! Co to vlastně znamená, víte? Myslím, že encyklopaedie to také vysvětlovala, ale zapomněl jsem to, docela zapomněl.«

Přikývl jsem:

»Ovšem, vím, od včerejška to vím, Browne, a jsem ochoten dělit se s vámi o svou moudrost. Boucan znamenalo v oněch rozkošných dobách a v oněch roztomilých místech sušené maso hovězí, a ti, kteří je opatřovali pro trh, dostali název buccaneerů. Honění divokého dobytka v džunglích vedlo k honění lidí, kteří po případě dovedli být i divočejšími. Víte, myslím Španěly. Španělé pásli po buccaneerech a buccaneeři po Španělech. Dobytka ubývalo v džunglích, ale Španělů bylo dost a dost. A tak buccaneeři přestali konečně čekat, až Španělé přistanou u břehů Santo Dominga a budou je honit, — a převrátili historii: odrazili sami od břehů ostrova a začali honit Španěly. Po moři, to se ví. Také drvoštěpové krveňových lesů přišli na to, že ten business je výnosnější a pestřejší, přidali svou technickou znalost dřeva k technické znalosti buccaneerů, pokud se týče střelné zbraně, a z vděčnosti za inspiraci přijali titul buccaneerů, jenž brzo dostal nový přízvuk. Toť vše.«

Ale Brown nebyl spokojen:

»Ale jak se dostal divoký dobytek na Santo Domingo? Vůbec, nerozumím tomu docela, . . . ač zase chvílemi zdá se mi to vše jaksi známým. Myslím, že jsem o tom snival. Tak to asi bude. Že jsem o tom nečetl, mohl bych odpřísáhnout. A babička o tom nemluvila. . . . to také vím.«

Oči mu jen hořely; za to doutník vyhasínal.

»To je tak, Browne,« vykládal jsem, »předně nutno si připamatovat, že ta historie spadá do sedmnáctého století, jež hrálo pestrými barvami. Lidé měli tehdy ještě barevné temperamenty a barevné vášně. Měli porozumění pro romantiku; nebylo třeba jí vymýšlet, . . . žilo se. Západní Indie byly tehdy zlatým krajem snů, El Doradem, . . . a do nich směřovaly touhy mnohých. A když se to nedalo uskutečnit jinak, mladí Angličané, Francouzi, Holanďané a Yankeeové jednoduše dávali se v služby kapitánů lodí určených pro Indie, — po příjezdu do vysněného kraje byli prodáni na jistou řadu let jako »učňové« plantážníkům a zacházeno s nimi bezmála jako s černými otroky.«

Tehdy jsem ustal ve výkladu, překvapen změnou v obličeji Brownově. Zdálo se, že všechny jeho myšlenky, celá jeho bytost je soustředěna k čemusi, co uniká jeho snaze zachytiti to v reálních obrysech a vytáhnouti nad hladinu vědomí. Jeho oči třeštily se kamsi jinam, než do pokoje; měl jsem pocit, že se dívají d o v n i t ř. Po chvíli zahovořil zdušeným hlasem, jako člověk mluvící sám pro sebe:

»Yes, jako s černými otroky. Ale to je mi divné, proč ty černé, když je umučili ke smrti, pak obyčejně rozpitvali. Yes, doslovně: rozpitvali. A nepochovali. Nikdo se jich nesměl dotknout. A supi je roznesli . . . ty mrtvoly. Hu, Templetone,« zachvěl se na celém těle a náhlým pohybem zvednuv hlavu pohleděl na mne zděšenýma očima. »Hu, . . . to bylo děsné!«

Byl jsem překvapen podrobností těchto dat, ale věděl jsem lépe, než abych se ptal, jak se k nim dostal.

»Yes, bylo to děsné, jak se zacházelo s těmi otroky,« přikývl jsem. »Mnozí se věšeli, nemohouce snésti těch muk a útrap.«

Ale Brown zatřásl hlavou:

»Nikoli černoši, Templetone, nikoli černoši, ti se nevěšeli.«

»Proč?« vyjelo mi z úst.

Trhl sebou a zadíval se na mne.

»Eh, což já vím!« odřekl pak mrzutě. »Bezpochyby to všechno je pošetilost, a vy se mi v duchu dojista smějete. A máte pravdu. Ale abychom se dostali zpět k buccaneerům: co s tím dobytkem?«

Viděl jsem, že se právě v té chvíli od něho již ničeho nedovím, i pokračoval jsem v přerušených informacích:

»Ti z bílých »učňů«, kteří měli více energie, než je třeba k pouhé sebevraždě, kdy mohli, práskli do bot a raději se chytili divokého, nebezpečného, ale přece jen lepšího života, jaký stýtalo buccaneerství, . . . totiž to původní buccaneerství. Mnoho plantáží zvláště na Santo Domingu bylo opuštěno, když zlatá norečka zlákala dobrodruhy do Peru a Mexika, . . . a dobytek časem zdivočel tak, jako země. Z plantáží staly se džungle, z dobytka divá zvěř. Honba na ten dobytek a život v džunglích vyžadovaly osobní otužilosti a výcviku; buccaneeři obého dosáhli. Byli to první cowboyové Ameriky, víte. Nikdo se jim nevyrovnal v jízdě na koni . . .«

Brown pokyvoval hlavou:

»Yes, v jízdě na koni . . . Pamatujete, co jsem vám řekl o svých snech? Bože, jak my

jsme se někdy hnali, . . . jaké to byly divé úprky!«

»Ani ve střílení.«

»Yes, teď se pamatuju,« vzrušeně zvolal Brown. »Stříleli jsme dobytek. Víte, Templetone, . . . to nebylo jen tak lehko, jak byste si myslil. God, . . . mezi kaktusy, palmami a bůh ví, čím, . . . jaká to jízda! A ta zvířata, . . . jak ona se dovedla hnáti cestou necestou! Jako vítr. Naše koně byli někdy krev a krev, jedna rána . . . A to nebylo vše. Víte, bylo nutno někdy se dostat těsně po bok tomu zvířeti a pak mu vpálit ránu zrovna do hlavy. Trochu jste se chybil, . . . a rána stačila jen podráždit zvíře až k šílenosti. Oh, nedovedete si představit, jak vypadají takové děsem a zuření vyvalené, krví podlité oči dobytka citícího, že jde o jeho život! Někdy jsem křičel ze sna, . . . ah, jak dobře se teď na to pamatuju! Ta zvířata měla obrovské rohy, . . . tak, hle,« a tu rozpřáhl rube s přeháněním, jež působilo groteskně, »povídám, tak, hle, veliké. Kapitální rohy, Templetone! A teď si představte, když takový roh jako dýka projede břichem koně! Jesus Christ, . . . jaká mela! Kůň zařičí, vzepne se, . . a už se kacite, bůh ví, kam. Do kaktusů, nebo pod nohy zvířete. Yes, to bylo . . . hrozné.« (Pokračování.)

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

ichý nápěv menuettu vyrušil Bohumilu ze vzpomínek.

Pozvedla hlavu a usmála se dojatě.

Paní Zemínovou obestřely při poklízení patrně zase jednou staré vzpominky, jež se u ní objevovaly v životní jasnosti minula tak silně, že dovedly zatlačiti starosti i nepokoje přítomna.

Tohoto rána zase jednou tančila. Po začernalých parketách sešoupávala graciosní krůčky menuettu.

Tra-lala-lala la-la-la. Tři krůčky v pravo — tři krůčky v levo — tři krůčky ku předu. — Jakoby s ní spadla tíže let. Vystoupla na špičky malých nožek a držíc řasnatou sukni v graciosně vypjatých rukou, poklonila se hluboce. Tra-lala-la-la la-la-la-la — zase tři krůčky v pravo, tři v levo, tři ku předu. Se rtů linula se klidná melodie a odlesky modrých očí zdály se býti plny obrazů dávno minulého. Tra-lala-la-la-la-la. Jedna ruka stařenčina pustila řasnatou sukni, podávala ji komusi proti ní stojícímu, a zase hluboká poklona, ještě líbeznější úsměv, rty šeptaly neslyšná slova a rumenec poléval tvář. Na starém koberci, jehož vyrudlé, vytlapané růže nyní v slunečních záplavách zazářily, stál asi vzpomínkou přikouzlený tanečník.

»To si, maminečko, na něco pěkného vzpomínáš,« ozval se měkký Bohunčin hlas.

»No, to — to jen tak.« trochu zapýřená, rozpačitá usedla paní Zemínová na židli, ale pak jakoby jedno mladé děvče cosi svěřovalo druhému, řekla tiše, důležitě:

»Víš, s kterým jsem nejraději tančila menuett? Byl synem kamerálního rady a jmenoval se Rajmund. Studoval jus. — O, to byl člověk cvičený. »Slečno Netti, popřejou mi čest prvního tanečku.« Víš, tenkráte se ještě vonikalo. Poklonil se a už si mne vedl. A jednou —« modré oči paní Zemínové vznesly se mezi oponkami prošedlých šajtlí blouznivě k jasné obloze — »jednou mi řekl: »Tanec, slečno Netti, tanec, to je život a žití mohlo by býti tancem — kdyby chtěli, slečno Netti.« Nedovolil si tenkráte dokončiti, protože ještě neměl žádné adjutum, a tak jenom tiše zašeptal: »Chtěl bych s nima, slečno Netti, tancovat až do smrti.«

»To bylo u tetičky doktorové. Tam měli pokoj jako sál. — Tetička nastrkala do lustru svíček, napekla koblih a sezvala mládence a panny. My vypraly bílé šaty a už to bylo. To bývaly jiné časy tenkrát, milá holka.«

»A ten Rajmund?« otázala se Bohunka, ačkoli již dobře znala zakončení příběhu.

»Dostal se do Vídně. — Tra-la-la-la la-la-la-la! Nyní znělo bzučení menuettu trochu elegičtěji. Nic jsem už o něm neslyšela. — Bůh ví, žije-li ještě. — Ale bezpochyby, že žije, proč by nežil?«

Paní Zemínová milovala šťastné konce pohádek.

»Oženil se a bude asi šťasten — a já jsem se vdala — no, a chvála Bohu, jsem také šťastna.«

Při zlých rozmarech manželových si nikdy ani na chvilku nepřiznala, že by šťastnou nebyla. Nešťastná manželství pokládala za přihanu, na kterou si lidé právem ukazují. Nikdy si neuvědomila, nikdy si nepřiznala, že si vlastně vždycky oddechne, když se za mužem, pánem a vládcem, dveře zavrou.

Každoročně o svátku pana revidenta dokládala k obvyklému přání: »A dej nám Pán Bůh, Zemínečku, abychom i na dále až do smrti v míru a lásce spolu žili, jako doposud.« A protože je jenom bolest doznaná, do všech koutů rozebraná, pravou bolestí, a pouze uvědomělé neštěstí neštěstím, necítila se paní Zemínová nešťastnou ani v manželství, ani v životě. —

»Tys měla přec jen pěkné mládí, matičko!« řekla tiše Bohunka a šedé, světélkující oči její zabodly se do plochy zrcadla, visícího v hluboké okenní zdi. — »Ano, to muselo bývat pěkné, když jste tak v bílých vypraných šatech tančívali menuett.« Pohled do zrcadla poučil Bohumilku, že doba menuettů pro ni už dávno minula. — Bylo jí do smutku, ale jako pravá dcera své matky se rychle potěšila. — »On řekl, že se nikdy neožení. Až do smrti bude moci opisovat jeho rukopisy. Dveře do chrámu snů se pro ni nezavrou.«

* * *

Božetěch Zemín dovedl si nedlouho po šťastně odbyté zkoušce maturitní vydobýti kus osobní svobody

Otec Zemín přestával starati se o to, kudy vedou cesty synovy. V první době chodíval sice ještě v pozdní večer přesvědčiti se, je li postel synova obsazena spící tělesnou schránkou svého majitele, ale později zanechával i tohoto blahodárného zvyku. Sám sobě sice nedoznával, že se obává změřiti oteckou svou autoritu se silným nadáním pro neodvislost, které projevoval syn. Ale bylo tomu tak Po několika hřmotných šarvátkách, při nichž Božetěch pohrozil, že raději uteče do světa, anebo že se střelí, ale zotročiti že se nedá, rozhodl se pan revident, provozovati otcovskou svou právomoc toliko na ženských členech rodiny. — Peněz na velkoměstské zábavy nedával pan revident synovi, ale Božetěch vydělal si dovedně mnohý groš. Psával článečky do novin, kreslil obrázky do Humorů, dával tajně mladším gymnasistům privátní hodiny. Ač se s tím doma nikomu nesvěřil, docházíval občas k Vlastimile. Pohlížel sice na švakra, kupce, s patra, ale kouřil jeho dobré doutníky. Když mu však kdysi Vlasta chtěla podstrčiti peníze, odmítl je hrdě, ano donesl prvnímu dítěti manželů Semerádových pěkný dárek do vínku.

Otec Zemín potřásal nad synem hlavou. »Už se do ničeho nepletu, co si nadrobí, to ať si sní,« říkával. — Matka Zemínová čekala od syna velké činy. »On bude po dědečkovi,« říkala. — »Jen že je v nynější době těžko býti vlastencem; mám strach, aby Božetěch jednou v okovech nezhynul. — Když si tak vzpomínám na své mládí a na Havlíčka.« —

Doba Havlíčkova i persekuční doby pozdější sice dávno minuly, ale pro matku Zemínovou měly tyto často pronesené obavy kouzlo romantických hrůz. —

Ona i manžel její nerozuměli šarvátkám mlado- i staročeských stran přítomné doby. — Národnostní pocit byl u nich obou spojen s pocitem oné dojemné solidárnosti potlačených vůči potlačitelům, který uvízl v některých naivních duších, ovanutých tradiční zaníceností první polovice devatenáctého věku.

»Tys příliš odvážný, Božetíšku. — Pomysli si, jak toho Havlíčka vezli na Kufštejn — a chudák, co z toho měl — souchotě.« —

»Ale matičko, kde byl Havlíček a kde jsme teď,« smál se matčiným naivnostem Božetěch. —

Havlíček — hm — doufalť v životě dokázati více nežli Havlíček. — Ano, národ měl zapotřebí svých mučedníků, ale národ měl také zapotřebí svých vítězů! — — — Jaké sny stoupaly každého rána z Božetěchovy hlavy k začmouděnému stropu jeho pokoje. — Ale byly dosti vzdáleny Havlíčka i dob Máchových. — Sny jeho měly praktický podklad. Nejprve chtěl se státi zemským advokátem a říšským poslancem — to druhé opíralo se o tyto rozumné základy. K mučednické kariéře neměl nadání, ano, v duši jeho dřímala spíše jistá snaha rozebrati lístky palem mučednických a nalézti v nich vroubky, sporná místa, ve kterých posuzující rozum nacházel chyby spáchané fantasií minulých lidí a minulých dob. (Pokračování.)

DR. JOSEF ŠTOLBA:

Lázně Luhačovické.

(Dokončení.)

III.

áhy jsme v Luhačovicích jako doma. Vítají nás, jako bychom přicházeli do rodiny a mezi četnými hosty ze všech konců střední Evropy nalézáme ob tu chvíli milých známých, ano i přátel z Čech, z Moravy a hlavně z ubohého Slovenska uherského.

A jeden z prvních, s kterým se setkáváme: malíř Pečínka, rodák Nového Bydžova, u nás v Čechách málo jen známý, ale za to na Moravě a na Slovači tím oblíbenější, jenž tak přilnul k Slováckému kraji a k jeho lidu, že usadiv se v Luhačovicích na dobro, nemaluje nežli pohledy z kraje toho. Pěšky putuje od dědiny k dědině a tak pilně zachycuje karakteristické chalupy a kouty vesnic slováckých za každé nálady, že mohl by každého roku pořádati výstavu obrazů sám. A akvarely i oleje jeho jsou tak delikátní, tak poetické, tak roztomilé a při tom tak věrné, že snad žádný ze zámožnějších hostí nevrací se domů bez některého Pečínkova uměleckého výtvoru, jenž tvoří arci památku na Luhačovice, nad níž není krásnější.

A tu jsme u nového, a zase neocenitelného půvabu Luhačovic.

Ty útulné, vzdušné a v každém ohledu vzorně zařízené lázně, jež co do rajské polohy, elegance své a účinnosti svých vod směle mohou konkurovati s každými lázněmi světovými, jsou naše, jsou české skrz na skrz. Se všech stran zní český, tu moravsky anebo slovácky zbarvený hovor, ob tu chvíli zalehnou vám v sluch zvuky polské, ruské, chorvatské, slovinské, v několika krámech vyloženy jsou nádherné výšivky a kroje slovácké a různé speciality kraje Moravského — jsme zkrátka v rozkošném koutě čistě slovanském, ve kterém jen tu a tam a dosti nesměle ozve se hovor německý.

Jsme tu doma, a neocenitelný význam slov těchto dovede pochopiti jen ten, kdo poznal celou tu řadu »českých« světových lázní, v nichž my Čechové zůstáváme stále cizími, kdež vystupují proti nám nepřátelsky, a kdež až do nedávna nemohli jsme se domoci ani volného prodeje českých časopisů svých.

Arci ale, že jsme tu doma, ukládá nejen nám Čechům, ale i ostatním slovanským hostům povinnost, starati se co nejúsilovněji o to, aby Luhačovice zůstaly také navždy českými, slovanskými. Vzácné vlastnosti vod Luhačovických a bohatost jejich nelze dnes ani ještě dosti oceniti, neboť majitelka lázní — česká akciová společnost, dr. Veselým takořka ze země vydupaná — nemá ještě dosti prostředků po ruce, aby neskonalého toho bohatství, jež příroda dala Luhačovicům do vínku, náležitě využíti mohla.

Avšak činí se. Rok co rok nová zařízení, a že české a slovanské obecenstvo dostavuje se v počtu stále hojnějším, jest znamením, že veřejnost naše počíná již důležitost a význam Luhačovic chápati. Však trousí se již také Němci moravští i rakouští — a kam ti jednou zapadnou, usazují se rádi na dobro. A protož třeba býti na stráži. Prozíravost a nevšední energie ředitele lázní dr. Fr. Veselého opatřila nám místo, jemuž málo rovných, a jež hodnotou svých vod a polohou svou staví se v první řadu lázní světových. Dnes Luhačovice jsou naše. Ale my Čechové máme mimo jiné i tuto velikou chybu: dobýti dovedeme ledacos, ale ne všechno dovedeme udržeti, čeho jsme jednou dobyli. Zde musíme dokázati, že to dovedeme.

Naší lidé cestují nyní mnoho. V celém světě se setkáš s českými turisty, s českými globetrottery.

A jest bezpočet cizích, drahých a bohopustou reklamou do nebes vynášených lázní, v pravdě dosti pochybných kvalit, kdež vystřídají se celé kolonie české. Je dobře, že tak mnoho cestujeme, nezůstane to bez blahodárného účinku na naše názory, na náš způsob života, na naši energii, na naši povahu, na náš světový rozhled, když z osobního názoru poznáme cizí kraje, cizí lid, cizí kulturu.

Ale proč při tom zanedbávati to, co máme krásného doma? Cestujme, čím více tím lépe, ale proč ne zapadnouti pak na odpočinek do takového nádherného koutku jako jsou Luhačovice? Troufám si skoro říci, že, kdo byl tu jednou, přijde najisto zase.

To platí arci jen zdravým, kteří cestují pro pouhou zábavu a jež třeba ještě upozorniti na to, že výborné spojení železniční umožňuje z Luhačovic celou řadu roztomilých, kratších i delších výletů do mohutných Tater, do líbezného Považí a do jiných krajů naší nešťastné Slovače uherské, jež potřebuje tolik, aby byla vyhledávána, povzbuzována, posilňována.

Ale obraťme se k churavým. Proč vyhazovati tak neslýchané peníze v cizích lázních, kdež přes dobrý zvuk našich stříbrňáků a zla-

ťáků hledí se na nás přece jen přes rameno, když máme v Luhačovicích všechno, co nám cizí lázně ty plně nahraditi může, a když můžeme všeho užíti mezi svými, v družném, přátelském, ano přímo rodinném životě? A ještě k tomu za peníz nepoměrně menší!

Arci to ale předpokládá, aby lázně Luhačovické byly v každém ohledu opravdu české, sice nebudeme se v nich cítiti přece jen úplně doma. A v ohledu tomto nemožno správu lázní, ve všem jiném tak opatrnou a svědomitou, uchrániti výtky. Nač probůh v ryze českých lázních ty německé nápisy vedle českých? Jsou-li lázně účinné, nebude se nikdo zastavovati nad nápisy výhradně českými, a nejsou-li, nápisy německé nepřivábí ani jediného Němce. Či nejsou v Karlových Varech, v Marianských Lázních a jinde nápisy výhradně německé? A přece sjíždí se tam lidé z celého světa, z nichž velká část nezná německého slova. Pročež pryč s těmi prazbytečnými německými nápisy, ať máme konečně jednou lázně velkého slohu i co do zevnějšku úplně své!

Věru nevyrovnatelné vody Luhačovické nemají toho potřebí, aby utíkaly se k takovému lákadlu návštěvy cizích. —

Kterým chorobám Luhačovice s nejskvělejším úspěchem čeliti dovedou, nemohu zde líčiti.

A není toho také třeba, poněvadž o volbě vhodných lázní každý pacient poradí se se svým lékařem. Ale že pomáhají skvěle při katarrhech nosohltanovém, hrtanovém a trubičném, mohu u vděčné vzpomínce potvrditi sám, a jak znamenitých účinků docilují při chorobách žaludku, při exudátech všeho druhu, při zduření jater, při kaménčích žlučových a ledvinových, při cukrovce, skrofulose a dně, při nemocech nervových a jiných a jiných, o tom pějí nadšené hymny bezčetní navštěvovatelé, jimž jest tu k disposici celá řada zkušených, odborných lékařů, kteří co nejsvědomitěji přicházeji pacientům svým vstříc.

VI.

A nyní na konec k důležité pro velikou část obecenstva našeho okolnosti: k drahotnim poměrům v Luhačovicích.

Nejednou slyšel jsem výtku: je tam krásně, ale draho.

Prozkoumal jsem Luhačovice co nejbedlivěji, vyšetřil jsem veškeré okolnosti drahotní v nejvyšší sesoně i před ní a po ní, a nechápu věru, jak jest možno, činiti výtku takovou.

Nejdříve byty.

V nejvyšší sezoně stojí hezoučký, čistý a vkusně zařízený pokoj pro 1 osobu v domech lázeňské společnosti 2 K 40 hal., tedy 1 zl. 20 kr. denně, a pokoj větší pro dvě osoby 1 zl. 90 kr. až 2 zl. 80 kr., po případě dle velikosti a zařízení i více.

To v lázních samých.

V rayoně však lze obdržeti pokojík pro jednu osobu již za 6 zl. týdně a pro dvě osoby za 10 zl. až 12 zl., arci také i více. A ceny před a po sesoně jsou až i o polovici menši.

A strava?

V nejvyšší sezoně stojí v lázeňské restauraci a v restauraci Polenkově celá denní pense, tedy snídaně, oběd a večeře 1 zl. 50 kr., pravím jeden zlatý padesát krajcarů, a kdo je mlsný a přidá si 30 kr., tedy celkem 1 zl. 80 kr., obdrží v poledne ještě zvláštní předkrm a černou kávu. A strava v obou restauracích výborná, jak jsem se za delšího svého pobytu o tom sám přesvědčil.

V rayoně pak pense jest ještě levnější.

Ale kdo nemá důvěry do stravy hostinské, neb nesnaší ji dobře, či chce míti pro svou rodinu stravu, které tato je z domova zvyklá, může si snadno pomoci. S 1 neb s 2 pokoji pronajímají se v Luhačovicích samých i v rayoně úplně zařízené kuchyně za 1 zl. 10 kr. denně, a do kuchyně té snesou ženy z okolních vesnic a zřízenci živnostníků vše, co jen hrdlo ráčí. Vajíčka, rohlíky, chléb, maso, ryby, drůbež a vše, čeho ještě třeba, přinesou za ceny velice mírné, tak že kuchařka nepotřebuje se od sporáku téměř ani hnouti.

Zkrátka: poznal jsem spoustu lázní ve všech zemích evropských, ale v málokterých žil jsem tak spokojeně, tak příjemně a poměrně tak lacino jako v Luhačovicích. A protož: naše Luhačovice ať zkvétají, ať rostou!

FEUILLETON.

LUHAČOVICE.

Srachotem vjel půlnoční rychlík do nádraží kolínského. Letím kolem osvětlených vagonů a hledám přítele, s nímž měl jsem smluvený výlet do Luhačovic. Konečně vidím v chodbičce jeho bílou ruskou furažku a ve chvíli už jsem v jeho kupé.

Na spaní nebylo ani pomyšlení. Vagony přeplněny turisty. Byli jsme rádi, že aspoň hodinku před Brnem v dobytém koutečku mohli jsme si zdřímnouti.

V Brně byli jsme nad ránem, a abychom trochu protáhli své ztuhlé údy, šli jsme se projíti spícím městem . . . . Bylo tak ticho a blaze v ulicích jindy rušných . . . . Jen na tržišti panoval už čilý ruch . . . . První naše bližší seznámení se s příjemnou moravskou mluvou.

Z Brna čekala nás úmorná cesta osobními vlaky přes Bzenec.

Je jisto, že kdyby Luhačovice byly německými lázněmi, že by z Prahy do nich řízeny byly rychlíky, ba jistě i luxusní a expresní vlaky s restauračními a spacími vagony. Zatím je správa lázeňská šťastna, že si snad příštím rokem vymůže aspoň přímé vagony z Prahy, tak že odpadne několikeré přesedání.

Jedeme památným krajem, v němž zanechali stopy velikáni minulosti. U Slavkova vyvstává před námi olbřím Napoleon, u Uher. Brodu Komenský; jsme blízci Velehradu, Buchlovu . . . Hostýnu, Radhoště!! Konečně od Újezda jede se už elegantním lázeňským vlakem a jede se krajinou plnou lesnatých strání, jež živě připomínají stráně šumavské.

Zdrževše se přes den v Brně, přijíždíme do Luhačovic nočním vlakem.

Sotva vystoupíme z vagonu, už se nás zmocňuje úslužný správce domu, kdež máme objednaný byt, vykazuje nám povoz, obstarává zavazadla. Na prvním kroku zjednává se nám pohodlí, na jaké jsme přivykli v cizině.

Jedeme vesničkou plnou nových, elegantních vill. —

Pohled na luhačovické villy. 2407

Je vlahá srpnová noc. S rozkoší vdechujeme svěží horský vzduch. Je tu tak ticho, nikde už ani světélka, celé lázně spí.

Jako duch tiše vede nás majordomus dlouhou chodbou lázeňského domu a vykazuje nám pokoje. Po noci ve vagonu ztrávené a po celém dni únavné jízdy spíme v Luhačovicích jako zabití.

Za to časně ráno budí nás veselé zvuky hudby. Je to ranní koncert plzeňského divadelního orchestru: od šesti do osmi oslazují tu hudbou pití minerální vody. Okna naše vedou zrovna na prostranné lázeňské náměstí.

Jaký tu ruch hned po ránu! Zrovna jako ve světových lázních, tak i zde je hned po šesté hodině okázalá promenada za hlaholu hudby.

První den nám ten koncert pod okny nebyl zrovna vítán.

— Zpropadená muzika! — hubuje přítel, hudební kritik — Pronásleduje člověka až sem. A dnes by se to spalo až —

— do desíti! — přisvědčuji s lítostí.

Ale co? Honem ven, honem vmísit se mezi davy lázeňských hostí, honem skleničku Vincentky a vítat se se známými z Prahy.

A těch je tu nesmírně. Chvílemi se vám zdá, že chodíte v rondu po Žofíně, tolik známých tváří tu zříte.

A pak po osmé hodině ta chutná snídaně, ta snídaně dobře zasloužená dvouhodinovou promenádou! Je li počasí nepříznivé, máte zde pěknou bibliothéku a čítárnu, máte tennis, kuželník a večer pěkné divadlo, v němž kraluje žovialní ředitel p. Choděra se svou dobrou společností. I koncertů vynikajících umělců je zde za sezonu hojně. Mimo to je dvakrát denně promenádní koncert . . . Zábavy tedy dost a dost!!

V Luhačovicích brzo zdomácníte! Co se vás nejmileji dotýká, je čistě slovanský ráz lázní. Němci a Maďaru, který sem přijde, nikdo neubliží, a je jich zde proto také dost, ale proto přece cítíte na každém kroku, že zde jsme doma!

Čech, Moravan, Slovák, toť hlavní kmen lázeňského obyvatelstva Luhačovic. Proto je zde tak příjemně a tak útulno.

Jako v Zakopaném se Poláci z Haliče úže seznamují s Poláky z Poznaňska a z Kongresovky, tak i zde v Luhačovicích máme hojně příležitosti sblížiti se jak s Moravany, tak i se Slováky. Věc ta může míti i významné pozadí politické, ne-li dnes, pak jistě svým časem. A konečně! Luhačovice mohou býti slovanskými lázněmi par excellence: je zde hojně Poláků, i s Rusy se zde dosti setkáte. Jen svésti sem zručně proud ruský a polský, táhnoucí do Karlových Var, a máme skvělé slovanské lázně.

To je ovšem otázkou času. Dnes je to nemožno prostě proto, že by nastal nedostatek bytů, už dnes leckdy citelný.

Tato palčivá otázka činí jistě hodně starostí neúnavnému, charmantnímu řediteli lázní MUDru F. Veselému (majiteli známého zřídla »Šaratice«), jehož vidíte, jak od rána do pozdní noci chodí po lázních, s velkým archem v ruce, na němž má zaznamenány volné byty, jak hledí urovnati veškery neshody, veškery rozpaky nově přibylých hostí, nenalézajících přístřeší. Je málo ředitelů lázeňských, kteří by do té míry byli duší lázní, jako je právě ředitel lázní luhačovických. Stará se o byty, pečuje o vzorný pořádek, vymýšlí pro hosty zábavy, aranžuje vděčné výlety do rozkošného okolí luhačovického, jde poslední spat a první vstává. Je také jeho zásluhou, že cítíte se ve všem všudy v Luhačovicích tak úplně spokojeni.

Jen jedno nás v Luhačovicích mrzelo: my, zvyklí na večerní posezení v pražských restauračních zahrádkách, těžce jsme nesli, že ruch hotelový usíná v Luhačovicích už kolem 10. hodiny, a v 11 hodin že už jsou Luhačovice pohříženy v hluboký spánek.

Než i tu věděli si páni rady: vystavěli několik minut nad lázněmi v rozkošné stráni, obklíčené lesy, malou selskou hospůdku, »s l o v á c k o u b ú d u«, kde v brzku rozvířil se veselý, v pravdě slovácký ruch. Odsud nedolétne dolů do lázní nevázané zavýsknutí a nebude rušit ze spaní ty, kdož vstávají o páté hodině. Zde možno klidně oddávati se požitkům moravského vína a roztouženého slováckého zpěvu třeba až — do kuropění!

A když v neděli po poledni přijde banda vlčnovjanských švarných šohajů a za vedení temperamentního lázeňského lékaře, Slováka Dra Blaha, jde na »búdu« a tam spustí skočnou, tu teprvé můžete viděti, co dovede veselé Slovačisko.

Je noc, teplá srpnová noc. Měsíc zalévá svým jemným světlem stráň i okolní lesy, a tady před »búdou« na pouhém trávníčku víří rej taneční.

Hoš. hrají do úpadu. V záři světel vybuchujících z oken búdy míhají se pestré suknice švarných děvčat z okolí, kroj městský se mísí s národním krojem venkovským, a ta mladá, rozjařená těla do úpadu hýří v divokém čardaši.

Hledíte na to, duše ve vás roste a teprvé teď chápete tu pravou radosť ze života. Oči se jiskří, ústa usmívají, a těla divoce tancujících splétají se ve vášnivém rythmu slováckého čardaše . . . Jediné divadlo, které nevidíte na žádných národopisných výstavách, pro které musíte si zajeti sem, do středu Slovače . . .

Nechce se vám odsud z toho koutku srdečného veselí, z místa, na němž zapomínáte na vše ostatní, a jen velice neradi sestupujete stezkou dolů k spícím lázním. Tam nahoře ještě kypí bujný život, zde dole nerušené ticho . . .

Nechce se vám spát. Otevíráte okno a díváte se s přítelem básníkem na náměstí měsíčním svitem zalité. Duše přítelova je plna nových dojmů ze slovácké búdy . . . V tom odněkud zavzní melancholická píseň:

»Dobrú noc, má milá
dobrú noc . . .«

To sentimentální, vytáhlý mladík zpívá pod okny villy, kde dříme jeho plavovlasý ideál. Dobře, že v sousední ville bydlící ředitel lázní má tak zdravý spánek, jinak by »rušitel klidu« neušel důtce, třeba obalené roztomilou formou . . .

Ale teskná nálada vzmáhá se nás obou. Po hlučném veselí tam nahoře to ticho zde . . . budí vzpomínky, nutí k neveselým úvahám . . . Ještě dobře, že milosrdný Morfeus se nás v pravý čas dotkl svým žezlem . . .

Ráno probudilo nás zlaté slunce už zas klidné a spokojené . . . *Dr. Bořivoj Prusík.*

Kolonida s pramenem Amandky. 2401

LITERÁRNÍ KRISE A FOND ZEYERŮV.

Literární krise vracejí se u nás jako obávané komety. Mluví se o krisích literárních, ale jde zpravidla jen o krisi v odbytu knih, v obchodu nakladatelském a na trhu knihkupeckém, nepříznivé účinky její postihují však arci samu literární produkci. Čas od času objevuje se, že odběratelů knih buď vůbec nebo knih jistého liter. genru značně ubývá. Před lety měli na takové krise jeden jediný lék. Zástupci liter. korporací a vynikající spisovatelé se sešli, porokovali o věci a vydali provolání. »Ve prospěch českého čtení« se jmenovaly ty appelly, jimiž se odbytu knih mělo zase pomoci na nohy. Zda to co pomáhalo, nevím, dnes aspoň díváme se na prostředek takový dosti skepticky.

Ale aspoň uvažováno by býti mělo o věci té, neboť dnes opětně prožíváme jednu z krisí podobných a postižena je hlavně česká poesie. Již před lety nebyly poměry nijak lákavé a skvělé. Buď vůbec bez honoráře nebo jen za bídný honorář byli čeští básnici nuceni zadávati knihy své nakladatelům. Nyní však ani bez honoráře nechtějí nakladatelé básnických knih vydávati, poněvadž knihy veršů prý již tak málo se kupují, že vydati knihu básní znamená jistý prodělek. Zašly slavné Nerudovy Poetické besedy, zašla Kabinetní knihovna, jen pořádku objeví se svazek básní v Salonní bibliotéce, a Poetické besedy Máje, od nichž tolik bylo očekáváno, pro nedostatek odběratelů zkomírají. Celá řada básníků má nikde neudané rukopisy ve stolku, a co ještě dnes v poesii vychází, jest buď zjevný nebo zastřený vlastní náklad autorův. Kolik však autorů může to podniknouti, a kolikrát se takový pokus může opakovat? A není vůbec absurdní, aby autor, jenž v knize přináší čtenáři práci několika let, přinášel ještě hmotné oběti? Nemůže-li se od nakladatele žádati, aby hmotné oběti přinášel, jak může to býti žádáno od spisovatele? A tak ze všeho je patrno, že, nepomůže-li se jinak, nastane poesii české sedm let velmi hubených.

Příčin, proč k nynější krisi došlo, je několik. Životní potřeby se zdražily, v domácnostech bylo nutno jiná vydání obmeziti. Úsporná akce arci postihla v první řadě knihu, která většinou není ještě potřebou, nýbrž přepychem. Zlatá mládež s výše svého vědeckého vzdělání začala pohrdlivě dívati se po poesii jako po nicotné hračce. Nekupovala nic, ale hodně kritisovala. Jak měla probouzeti se a šířiti láska k české knize, když kde kdo po ní házel kamenim a bátem? Starší autoři lámání kolem, a za to vyrojila se spousta efemerních, dilettantských prvotin, jež vychváleny jako zázraky umění moderního, jimž však čtenáři nerozuměli. Několikráte zklamáni, odvrátili se od poesie nadobro. A co ještě zbylo ze starého kmene čtenářů poesie, zdecimoval sport, lawn-tennis a kopaná.

A co tedy nyní? Především nutno obmeziti tiskový náklad básnických knih. Stačí dnes úplně, vydá-li se kniha v 500—700 výtiscích. Ovšem že pak budou knihy nutně dražší, leč stesky nakladatelů pramení v četných případech z toho, že zbytečně vydali některé knihy v přílišně velkém počtu výtisků, jež neprodány, přeplňují jim nyní sklady. Dále nutno je žádati, aby literární korporace a především Česká akademie věd, slovesnosti a umění poskytly spisovatelům, kteří cenné knihy vydati nemohou, poněvadž nakladatelé je odmítli, příspěvky na vydání knih jejich a aby podporovaly publikace, které by jinak na škodu literatury musily býti zastaveny.

Prostředky, jimiž disponuje čtvrtá třída České Akademie, nejsou veliké, přes to však podporují se jimi vedle prací belletristických též díla národopisná, liter. historická, kritická a p. Přestane-li subvencování podniků, jež podporovati náleží jiným třídám, může i na podporu belletrie zbýti slušná částka. Námitka, že díla jiných oborů slouží též belletrii, jest lichá. Belletrie čerpá i z knih přírodovědeckých, lékařských a historických, a přece nebude chtíti nikdo uvaliti podporu takových děl na třídu čtvrtou, jež vyhražena je belletrii, hudbě a výtvarnictví.

Nová naděje kyne však autorům, aspoň mladým, z fondu Zeyerova, o jehož aktivování při České Akademii právě se jedná. Julius Zeyer odkázal autorská práva ke svým spisům České Akademii, výslovně určiv, aby bylo výnosu použito ve prospěch mladých autorů, rozumí se, že belletristů. Nuže autorská práva ta vynesla až dosud okrouhle *72.000 K*, a přičte-li se k tomu další odkaz Zeyerův *12.000 K*, bude míti Zeyerův fond slušné základní jmění *84.000 K*. V lůně Akademie konají se právě porady o tom, jaké dáti fondu určení, aby se nejvíce vyhovělo úmyslům testátora. Pp. Hlávka a Mauder, kteří jako vykonavatelé závěti Zeyerovy jsou první povoláni učiniti přiměřená opatření, vykládají, že Zeyer chtěl odkazem svým pomoci belletristům, tedy básníkům i prosaistům i autorům dramatickým, ještě buď vůbec neznámým, anebo málo známým, aby mohli vydati své dílo, trpce prý vždy vzpomínaje krušné cesty, nežli mladý autor dílem svým prorazí. Dle toho pomýšlí se poskytovati z fondu Zeyerova podpory na vydání prvotin básní, románů, novell i dramat a nanejvýše ještě na další dvě knihy. Za mladé pokládali by se dle toho jen autoři, kteří v jednotlivém oboru (báseň, román, drama) nemají ještě tří knih vydaných.

Zdá se mi, že pokud Jul. Zeyer sám neuvedl v testamentu bližších podrobností věnování jeho »ve prospěch mladých autorů« připouštělo by širší výklad, a že fond vůbec určen by býti měl na podporu cenných děl belletristických mladých autorů, která by bez takové podpory vyjíti nemohla, ať již jde o prvotiny nebo další knihy, bez obmezení na určitou číslici, vždyť dekretovati, že autoři, kteří v některém oboru vydali již tři knihy, nejsou již autoři mladí, je přece trochu povážlivo, a hlavně potřeba dnešní mluví pro určení

co možná nejširší. Musilo by býti jen trpko autorům, kteří mají již tři knihy, kdyby viděli, že Zeyerův fond leží ladem proto, že cenné prvotiny se neobjevují, nebo že jen aby ladem neležel, podporují se z něho prvotiny pochybné ceny, práce dilettantů, kteří dnes se vyskytnou a zítra zajdou, co oni, kteří mají již pěknou práci za sebou, nemohou nalézti nakladatele na práce vážné a cenné.

budou se ucházeti, volili sami jednoho člena poroty, ale ustanovení to bude lze ztěžka provésti, neboť jak možno očekávati, že by spousta osob sobě cizích, po všech koutech českých vlastí roztroušených, jichž svolání k volbě bylo by spojeno jistě s obtížemi, shodlo se na jedné osobě? A tak jestli kde, zde jistě na místě uvážiti věc se všech stran před konečným rozhodnutím. —*a*—

Promenáda o koncertě.

Na literátech, kteří jsou členy Akademie jest, aby tu hájili zájem celé literatury. Ale i kdyby širší výklad odkazu Zeyerova neměl býti přijat, tolik snad by přece mohlo býti vymoženo, aby alespoň v případě, že by cenných prvotin (do třetí knihy) některého roku nebylo, podpora poskytnuta byla jiným mladým autorům, třeba již tři knihy vydali, a aby pro mladé autory, bez všeho obmezení, na vydání knih a na podporu edic (knihoven), které by jinak zajíti musily, vyhraženo bylo to, co v budoucnosti k jmění Zeyerova fondu přiroste. Krise, o níž jsme svrchu mluvili, mohla by býti vhodným a době odpovídajícím určením fondu Zeyerova rázem zažehnána.

Věc nepospíchá snad tak, aby nemohly býti vyslechnuty především literární korporace »Máj«, »kruh českých spisovatelů« a liter. odbor »Umělecké besedy«, neboť i další ustanovení statutu fondu vyžaduje bedlivé úvahy. Zejména otázka poroty, která bude příspěvky z fondu uděleti neb navrhovati, měla by býti rozřešena takovým způsobem, aby vyloučeno bylo každé zdání stranickosti. Pomýšlí se sice na to, aby ti, kdož o podporu z fondu

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **V Národním divadle** provedena byla poprvé hudební báseň Lad. Prokopa »Sen lesa«. Novinka měla veliký, plně zasloužený úspěch. Jest to dílo hluboké, ethické i umělecké vážnosti, promyšlené do posledního svého detailu, bohaté rytí hudební zdravou melodickou invencí a velmi pěknou prací hudební, železně logické v konstrukci, plastické ve stavbě, živé a barvité instrumentované. A jest — především — provanuto mocným dechem poesie a jeví z každého taktu veliký smysl pro rázovitou, přiléhavou hudební charakteristiku. Přineseme ve příštím čísle obšírnější úvahu o díle, které značí vážný pokus vésti naši operu zase o krok dále na dráze modernosti. *K. Hoffmeister.*

⁂ **Vinohradské náměstí.** Z kruhů odborníků se nám píše: Vinohradští stojí před velikým úkolem. Vsadivše divadelním domem poslední část do kamenného věnce kolem střízlivě gotického kostela svého — musí nyní upraviti rozsáhlé náměstí Purkyňovo.

Processí přichází. 240

To, co vzniklo v centru Kr. Vinohradů, není náměstím. Úhlopříčnou od Prahy k Vršovicům proudí obecenstvo od božího rána mocnou řekou mijíc park, který jednu polovinu rynku zbavuje všeho života. Týmž směrem lomozí těžké vozy elektrické dráhy, která se před malebným schodištěm kostela rozděluje ve čtyři dvoukolejná pásma. Ano, v ohnisku náměstí — tam, kde klidně mají se roztékati zástupy, jež opouštějí chrám — je skutečné nádraží. Nádraží se všemi nesnázemi nebezpečné komunikace. Výhybkáři děsí tu chodce výstražnými terči, hřmí cymbály řídičů, ječí píšťaly kondukterů, mezi vagony utíká každý, jak umí, nebezpečí . . .

Nejlepší místo moderního města, jemuž proziravi praktikové radniční správy dali tolik pohodlí, je znešvářeno tímto uzlem kolejnic, znehodnoceno zmatkem, který nabývá rázu až děsivého, sjede-li se tu řada povozů při svatbách, pohřbech, o průvodech církevních a pod.

A přece je to z nejkrásnějších náměstí Velké Prahy. Chrám jest jeho středem, schodiště před průčelím přirozeným těžištěm života a ruchu.

Měli by Vinohradští trochu uvažovati, když se podívají na toto náměstí. A měli by nějakou soutěží povolaných odborníků upraviti tento svůj veřejný salon. Obecenstvu ulehčiti přeložením sítě elektrické dráhy a zejména náměstí upraviti jako náměstí a nedávati mu ráz nemožného zde parku.

Snad by se doporučovalo vésti elektrickou dráhu z Palackého i z Karlovy ulice kolem Hlavovy kavárny a kolem divadla za kostel a pak teprve vůstiti trať do Korunní třídy a k Vršovicům. Tím by se odstranil nádražní zmatek z centra a usnadnila by se komunikace chodců i dráhy. Obecenstvo Národního domu i divadla nemusilo by utíkati daleko k stanicím, navštěvovatelé chrámu přicházeli by a vycházeli klidně — pěkné prostranstvi, které dnes je plno spěchu rozčilených lidí, stalo by se důstojným středem zdravého ruchu.

Zahradníci by přišli teprve pak ke slovu. Věnec stromořadí kolem rynku, sbíhající se za kostelem, a oddělující trať dráhy od prostoru vyhraženému jen pro pěší chodce? Parkovité rámce, které náměstí nezbavují charakteristického rázu městského centra a prostory pro shromáždění, průvody a pod.? Či náměstí prosté sadů vůbec a jenom lemované stromovím v řadě dvoj- až trojnásobné? To jsou otázky pro bystré hlavy architektů, zahradníků — snad i malířů. Zamyslí-li se na vinohradské radnici při pohledu na situační plán svého milého města, kde náměstí Purkyňovo, dnes dokončené, volá o poslední úpravu, musí doznati, že je to úloha pro vážné umělce. Zadívají-li se z okna na zmatek před kostelem, musí doznati, že je nejvyšší čas z této prostory učiniti pyšné, elegantní centrum . . .

⁂ **Liber antiquissimus.** V archivu král. hlav. města Prahy mají starou, vzácnou knihu, pobitou železem, v rozích puklicemi opatřenou a třikrát řetězem opásanou. Přijde-li cizinec, jenž o takové věci se zajímá, může na knize oči nechat. Archivář pan dr. Teige knihu, velkou jako misál, ochotně ukáže a zaimprovisuje o ní celou přednášku. Byla na řetězu, a jen tomu asi máme co děkovati, že se dochovala na naši dobu od roku 1377 a že zůstala v Novoměstské radnici až do roku 1784, kdy, patrně po zániku samostatnosti Nového města, přenesena na staroměstskou radnici. Na první straně čteme tento pamětihodný zápis: »Anno Domini Millesimo CCCLXXVII° Martinus Stach tunc tempore judex«.

Liber antiquissimus . . . nejstarší kniha . . . napsáno na hřbetě vzácné památky archivu pražského. Sotva druhá knihovna může se pochlubiti takovou drahocennou, vzácnou raritou. Nalezala se v novoměstské radnici, v sini, zvané stuba consilii, a byla jakýmsi protokolem soudů zahájených (Liber judiciorum bannitorum Novae Civitatis 1377-1384). Soudy tyto konaly se čtyřikráte do roka a byly zahajovány za zvláštních ceremonií, jež popsal Brikci, ač v jeho době byly obřady tyto již v úpadku (za prvních let panování Ferdinanda I.). Soudy konaly se v hodinách ranních a projednávaly žaloby rázu soukromoprávního. Zvedl-li se odpor, nastala pře — neprotestovalo-li se, za rok po čtvrtém vyhlášení nabyla věc moci práva, a byla vydána o tom úřední listina, jež opatřena byla pečetí malou (menší). Kniha je celá popsaná rychlým, silně zkracovaným, nesnadno čitelným písmem v jazyku latinském. Psal ji městský písař, notarius, člověk,

jenž míval akademický gradus. Takovým notariem býval na příklad Sixt z Ottersdorfu. Výtečný, ruční papír pergamenové pevnosti je německého původu, z bavorského města Reitlingen. Desky jsou ze dřeva, potaženy trvanlivou látkou a opatřeny řetězem. Tento zvyk, chrániti knihy před lidmi nenechavými, pochází z Italie, kde po dnešní den v některých knihovnách — na příklad v Ambrosianské knihovně v Miláně — připoutány jsou knihy k pultům na řetězích. Nad starou soudní knihou v pražském archivu mnoho a mnoho hodin probádal historiograf královské Prahy Václav Vladivoj Tomek. *K.*

— **Mrtvé město.** Tragédie o 5 dějstvích. Napsal Gabriele d'Annunzio. Přeložil Karel Maria Mečíř. III. cyklus kruhu českých spisovatelů, V. večer v lid. divadle Uranie. První obrazy této tragedie rýsují se již v lehkých konturách v nádherném románu d'Annunziově O h e ň.

Uprostřed krásných, úchvatných obrazů, uprostřed třpytu a barev oslňujících slov, v rámci kouzelných večerů, v zemi věčné žízně, vášně a šílenství vzniká tragédie, jejíž látka má jako v době předshakespearovské za obsah konflikt lásky pokrevenské.

Mladý učenec Leonard hledá na rozvalinách Mykénských hroby hrdin helénských, jež opěvá Homér. A nalézá mrtvoly Agamemnona, Eurymedonta, Cassandry, celé královské družiny, objevuje jejich zlaté masky, jejich prach . . . Zlato, zlato, mrtvoly, nesmírné množství zlata, zlato, mrtvoly, všecky pokryté zlatem nalézá. — Ale ne beztrestně odkrývá člověk hroby mrtvých! Tragika Atreovců přenese se naň, prokletí, které tížilo hrdiny helénské, stihne ho a s prachem jejich vsaje je též do duše a do krve.

Vzplane hroznou, osudnou vášní ke své čisté, sladké sestře Blance Marii, již miluje také mladý básník Alexandr, manžel osleplé choti Anny . . . *)

A osud, který zastihl Atreovce, vznáší se nad Leonardem, ale on se očisťuje, láme Osud, a v Perseově prameni, jediném prameni života v zemi vyprahlé věčnou žízní, vraždí sestru svou.

Drama je symbolem věčné žízně a touhy po kráse. Osoby, v tragédii vystupující, jsou samy opojeny rythmem slov a kouzlem obrazů, žijí v extasi a proto zdají se méně životné, poněvadž na jevišti se uplatňuje pouze slovo soustředěné a koncisní.

Přirozeno, že výprava i hra takové tragédie žádá apparátu umělecky dokonalého, a měla-li »Uranie« úspěch, značí to jen vyspělost jejích sil. *rk.*

*) Úloha osleplé Anny vznikla v dramatě pro Duseovu, která, jak známo, ovládá umění hry prsty.

— **Spisovateli Ferd. Schulzovi** odhalen byl v neděli na pražském svatém poli krásný pomník, pořízený péčí spolku absolventů Česko-slovanské obchodní akademie. Na pomníku pod poprsím čteme na bronzové desce pod jménem zesnulého Schulze jméno jeho dcery, spisovatelky Anežky Schulzové. Vděční žáci Schulzovi uctili památku milovaného učitele krásným, pietním činem. Architektonická část pomníku je velmi šťastně řešena, portrét zvěčnělého — dílo sochaře Vlčka — má všechny charakteristické znaky milého, sympatického obličeje Schulzova. Při slavnosti promluvili ředitel obchodní akademie Řežábek a redaktor Anýž. Bývalý kolega v povolání učitelském uvedl, že Ferdinand Schulz jako učitel byl v mnohém směru zjev výjimečný. Zabývaje se studiemi nejslavnější doby z naší velké minulosti, načerpal odtud tolik českého sebevědomí a tolik vlasteneckého nadšení, že jeho ušlechtilý zápal musil bezděky působiti i na posluchačstvo. Výklady Schulzovy byly pro ně zároveň c v i č n o u š k o l o u v e v l a s t e n e c k é m s m ý š l e n í, a láska, kterouž někdejší posluchači tak tklivým a srdečným způsobem dali na jevo svému učiteli češtiny při oslavě jeho sedmdesátých narozenin, je důkazem, že učitelské působení Schulzovo neslo ušlechtilé ovoce. Redaktor Josef Anýž ocenil význam Schulzův jako novináře. Stál vedle Sladkovského a Baráka, obou bratří Grégrů, vedle Nerudy a Hálka; byl při kolébce Národních listů, jimž věnoval 40 let své práce. Anýž nezapomněl uvésti ani toho, že Schulz jako novinář pečoval o z l e p š e n í s o c i á l n í c h p o m ě r ů t o h o t o s t a v u. Byl při zakládání

Processí odpočívá. 2405

Spolku českých žurnalistů a dlouholetým předsedou pensijního fondu. Ale na něco se zapomnělo při krásné, skutečně důstojné oslavě českého učitele a publicisty — zapomnělo se na Ferd. Schulze jako na spisovatele.

⁂ **Řádná valná hromada Spolku českých spisovatelů belletristů Máje** v Praze konala se za živého účastenství činných členů v neděli dne 9. t. m. o 10. hodině dopolední v sekční síni Obchodní a živnost. komory pražské za předsednictví Jaroslava Vrchlického. Po zahájení a uvítání členstva, před čtením protokolu posledního, který byl bez debaty schválen, vzpomenul předsedající vřelými slovy tří zemřelých členů Máje, Ant. Kloseho, Aloise Škampy, Polykarpa Starého, jejichž památku uctilo shromáždění povstáním. Zprávy výroční jednatelská, pokladniční a revisorů účtů, z nichž jasně vysvitá stále vzrůstající pokrok spolku a v nichž poznamenáno i několik potěšitelných faktů z minulého správního roku, byly rovněž bez debaty schváleny. Z návrhů výboru projednávány položky na representační fond a výše příspěvku ročního a zápisného, načež přikročeno k volbám, při nichž zvoleni pro nový správní rok: předsedou opět Jaroslav Vrchlický, do výboru: Borecký, z Čenkova, Herites, Hovorka, Panýrek, Rožek, Sekanina a Štech; za náhradníky: Dejmek, Fučík, Panýrek-Vaněk a Prusik, za revisory účtů J. Borotínský a Emanuel Lešetický z Lešehradu. — Z volných návrhů stal se předmětem živé, leč důstojné a v základním jádru téměř naprosto souhlasné debaty dotaz činného člena spolku, jakým způsobem se zachovati míní valná hromada ke známým článkům časopisu »Týdne«, týkajícím se volebního projevu pražských středoškolských učitelů, dotaz, který v poslední době zavdal příčinu řadě českých časopisů k různým dedukcím a polemickým statím, adressovaným přímo i nepřímo na spolek Máj. Debaty, jíž předsedající předeslal formální prohlášení, že vydavatel »Týdne«, dr. V. Řezníček, odchází z výboru Máje i z výboru pensijního fondu jeho, účastnili se věcnými poznámkami a názory téměř všichni přítomní členové spolku; průběhem jí vytříbeny a urovnány byly některé formální body celé záležitosti. Rokování vyznělo v jednohlasný (až na jeden hlas) projev valné hromady, kterýž v intencích projevených názorů stylisovali pp. Šimáček a Štech takto: »Valná hromada Spolku českých spisovatelů belletristů Máje v Praze, vidí v článcích »Týdne«, uveřejněných dne 3., 11. a 18. května 1907, denunciaci. Valná hromada tuto denunciaci odsuzuje. — Jelikož vydavatelem »Týdne« uveden je činný člen Spolku čes. spisovatelů belletristů Máje dr. Václav Řezníček, ukládá valná hromada správnímu výboru, aby dal dru V. Řezníčkovi příležitost prokázati, že tyto články nepsal, a že jich neschvaluje. — Valná hromada ukládá dále správnímu výboru, aby mimořádné valné hromadě do 4 neděl svolané učinil v této věci odůvodněné návrhy.« — Na to pak přijat byl valnou hromadou tento návrh starého výboru ke schválení předložený: »Správní výbor Máje v mnohých schůzích svých uvažoval o neutěšeném zjevu, kterak se v národě českém velmi zhusta zneužívá veřejného tisku k napadání nepohodlných osob, korporací a stran, a to často z důvodů pouhé osobní nevraživosti nebo odchylného přesvědčení v otázkách nejrůznějších —, že se jednotlivým pracovníkům snahy stěžují a volnost projevů jejich různými, často i nečestnými cestami ničí, což v těžkých dobách našich kulturních, národních i politických zápasů znechucuje mnohým poctivým pracovníkům účast na životě veřejném. Bylo o věci té jednáno způsobem všestranným, a na konec doporučeno, aby pro spory, které vznikají z útoků časopiseckých, byla zřízena čestná rada z delegátů korporací žurnalistických, literárních, uměleckých a vědeckých, neboť stanovy spolku Máje, kterýž bývá nejčastěji k projevům vybízen, jen v málo případech dovolují zakročení. Správní výbor spolku Máje pokládá za naléhavo, aby členstvo, shromážděné ve dnešní valné hromadě, prohlásilo, že se zřízením takové čestné rady souhlasí, a že novému výboru ukládá, aby se o zřízení této instituce postaral co nejdříve vhodným způsobem. Po zřízení čestné rady dosáhneme snad konečně toho, aby každý list za útoky, jež jsou nečestny, mohl býti pohnán k zodpovědnosti před celou českou veřejnost.«

Po vyčerpání programu poděkoval Jaroslav Vrchlický za hojnou účast a případným proslovem schůzi ukončil.

⁂ **Zdařilé snímky,** jimiž provázíme dnes črty o Luhačovicích, děkujeme milé ochotě pí. Marie Kašparové-Bendlovy a sl. Milady Buršíkovy. Vidíme z obrázků krásu luhačovické přírody, poetický klid jejích strání s čarovnými pohledy na luhačovické villy — i villy, zvláště pak originální ráz, jejž lázním dodává bodrý slovácký lid, v malebném svém kroji ubíraje se tudy processím.

⁂ Obrázek na str. 585. představuje villu Jestřábí, nikoliv Janův dům, což čtenáři laskavě na vědomí vziti račtež.

Ročník V. číslo 39. vydáno dne 14. června 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnactidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec: otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAROMÍR BORECKÝ:

Luhačovické dojmy.

S KOMONCE.

Kam pohlédneš, tam klikatí se hory:
tu křivkou mirnou, tratící se v nivy,
jak Moravy té žirné pohled snivý,
tu v Uhry štítů shlukem, strmým vzdory.

Bliž pásmo kypré, které šumí bory,
mech žilkují mu zdrojů svěží čivy,
tam Sehrad s tůní dumá mlčenlivý,
kde v noci krouží rusalky své chóry.

A vzduch je silný, čerstvý, všemi póry
jím vdecháš volnost, svobody dech živý.
Tak orlu volno, když se odvážlivý
až v zénit vznese na perutích bóry.

U OLŠAVY.

Po břehu tiché Olšavy
jdu nocí sám
a za měsíční záplavy,
jež stezku v stříbro roztaví,
svých lásek vzpomínám.

Ó, byly bujné, divoké,
jen vášní var,
a zase v touze vysoké
tak tiché, snivé, hluboké,
čistého ohně žár.

Leč nejkrásnější byla z nich,
již jsem jen snil,
tak bílá, jak se padlý sníh
na křídlech kypří hrdličích,
již do sebe jsem skryl.

Skryl jsem ji jako amulet
svých vznětů, snah,
ji neprozradí hruď ni ret,
to zázračně je vonný květ
mé duše na lukách.

Tam svěžesti a rosy je
a zpěvů, krás,
jak když se perel rozsije,
či sedmikrásek rozvije
ve slunce úsměv, jas.

I pramen si tam zažblounká
přes vřes a rdes;
jak chodníček ten tenounká
jde jimi cesta bělounká
až někam do nebes.

A ztrácí se tam do mlžin,
jak zde ta stez,
jež v bílé villy bělný stín
se tuli jako v lípy klín, — —
všech marných snění mez . . .

NA SLOVENSKÉ BÚDĚ.

Tichne údol, hasnou světla,
na hůře jen búda hýří,
nechce se jí zavřít oči,
sklenka hárá, tanec víří.

Hvězdnatá noc jiskrooká
na peruti tmy se snesla,
zahalila pláštěm hory,
s vlasů čelenka jí sklesla.

Ve měsíční její záři
kraj se mění v sloku básně,
a těm chlapcům Vlčnovjanům
blyšti trouby, hoří třásně.

Čardaš divou notou zvučí:
výská, dupá chasa smělá,
bílá roucha prokmitují,
splitají se mladá těla.

Splitá se to, rozplitá se,
vírem rythmu v drn se kácí,
a v mé srdce utišené
žádostí zas krev se vrací.

Stýská se mi v trub těch jeku
po huslích a po cymbálu,
by mi znova zazpívaly
čardaš lásky, čardaš žalu.

By mi ještě naposledy
daly v skepse rozjitření
žhavým boků přivinutím
mládí sladké zapomnění!

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

teréhosi dne seděl Božetěch v útulném koutě kavárny v rohu, do něhož zabíhala temnorudým aksamitem potažená sedadla. Byl to koutek, ve kterém se scházívala společnost mladých umělců, literátů a žurnalistů. Nad bílou plochou mramorového stolu zvedaly se tu v kruhu rozjařené tváře, blesky lítaly z očí, slovní střely ze rtů. Nejen rakouská politika, ale všeho světa zákony a řády tu bývaly opravovány. — Debata byla živá — kdož se nedostávali k řeči, dusili se téměř přívalem slov v hrdle uvázlých. Ale při celé vážnosti a důležitosti pronášených řečí stačila vtipná nebo rozpustilá poznámka, uličnický nápad některého příslušníka stolu, a bylo po vážnosti. — Seriosní řeči potopily se v přívalu bujného smíchu a trvávalo dlouho, nežli z něho zase vítězně vypluly, — někdy utopily se v něm dokonale.

Toho dne, kdy Božetěch Zemín přisedl k přátelům, rokovalo se právě velice důležitě o tom, je-li anekse Bosny a Hercegoviny výhodná pro Rakousko. Pak létlo heslo »Panslavismus« kruhem. — Mluveno o sympathii silného bratra Rusa a pak někdo z kruhu hodil na stůl svazek ruských románopisců.

»Pravím vám, že máte optimistické názory o té velké ruské říši. — Ano, nalézáme se všichni ještě pod vlivem zpráv ruského poselství. — Ale zde, zde čtěte — realistický román ruský, toť jako historie přítomnosti Ruska. — A víte, co z toho vysvítá? Jen to, že má baťuška cář až přes uši doma na práci, a že nemá pokdy starati se o malé vzdálené kmeny slovanské.« —

»A nynější válka ruská, nepovidá ta ničeho?« ozval se druhý. —

»To bylo blízko, Turek byl tak blízko a zrovna prosil o pardus. Ale ta naše spoléhavá respektní láska, to naše rusofilství, toť pouhý platonismus — neuškodí-li, neprospěje ničeho.«

»Pst,« štouchl Božetěch mluvícího. — »Dej pozor, on poslouchá.«

Zcela proti obyčeji vstoupil toho dne Hlavsa do kavárny, usedl u stolu nedaleko literární omladiny, poručil si kávu a vzal do ruky časopis, do jehož čtení se pohroužil. Na Božetěchův uctivý pozdrav poděkoval blahosklonným úsměvem, několikerým mávnutím ruky, jež

pobouřilo celý u rohového stolu osazený kruh. Ale přes to, že padla tichounce pronešená mnohá zlomyslná poznámka, bylo hlasitě na počest Hlavsovu přec nějak vážněji a věcněji rokováno. Ač by si toho nebyl žádný doznal, zajímal se přec každý jednotlivý z těchto slibných začátečníků o básníka officielně uznaného, vévodícího nad državou jistých tónů obdivu i důvěry. Heslo »Káceti modly« nebylo sice ještě vysloveno, ale plulo již ve vzduchu. Nuda vyvřelá z uznávání autorit, tato těžko snesitelná, neplodná nuda, byla bujarým kroužkem dávno zardousena. Ale vzdor tomu mluveno na Hlavsovu poctu jako s katédry.

»Zeptáme se Hlavsy na jeho mínění,« řekl tichounce onen protirusofilský kazatel.

»Šplhale,« hodil mu druhý drtivě do tváře a odplivl si.

»Nebylo by vašnosti libo přesednouti k nám?« otázal se Božetěch trochu hrdý na svou známost s Hlavsou.

Básník sebou trochu trhl, a pak odloživ noviny, kývl hlavou, povstal a přisedl ke stolu mladých.

Božetěch představoval mu pány hřmotícího kroužku. Ač vyslovil mnohé již známé a dobrému zvuku se těšící jméno, netrhl Hlavsa ani brvou, dávaje držením těla i výrazem tváře na jevo, že jsou mu všechna ta jména naprosto neznámá. Se zdrženlivou zdvořilostí, která šířila prostor mezi ním a mladými muži, účastnil se hovoru.

Znal se v politice ke straně vřele panslavistické. Byl přesvědčen, že se objeví na hranicích Německa ihned ruské bodáky, jakmile by se toto chtělo převaliti dusící vlnou do lánů naší vlasti. Ale když onen mladík, třímající v rukách svazek Turgeněva, opakoval svou zamilovanou větu o realistickém románě, ve kterém se nejlépe rýsuje historie přítomnosti ruské, ušklíbl se Hlavsa celou tváří a projel prsty dosud hustou, lehce ojíněnou kštici.

»Co se tkne historie přítomnosti, milý pane, poví vám o ní lépe každý novinářský článek. — Co se však tkne umělecké ceny těchto věcí — »Realismus« Hlavsa řekl slovo a tvářil se jakoby byl spolkl nejhořčí ze všech pelyňků. Jaké v tom, pánové, nalezáte umění — čím to má povznášet, čím zušlechťovat. Je to kopie obyčejnosti života — špatná kopie, protože jí chybí plastičnost skutečnosti, protože jí unikají barvy i vůně. Ano, je to fotografie, bezbarvá, plochá. — Kopista není nikdy umělcem! Dejme tomu, že má ostrý postřeh i paměť pro zachycení stávajícího. — Ale kde je v tomto realismu oživující duch tvůrce? Kde zůstává ono zvláštní hledisko, jímž básník jako Božím okem do své lásky hledí. — Kde zůstává konečně, pánové, idea — idea hlavní vzpruha básnického díla.«

»Idee vašnosti vyvírají ze života samovolně. V hledisku, které autor vůči viděnému zaujímá, v tom skrývá se již jeho idea.«

Hlavsa počínal se rozčilovati, odpovídal méně věcně, více dotčeně. Nebyl zvyklý prohánětí oře výmluvnosti svojí v debattě. Doposud utvářel, ujasňoval své věty, svá umělecká dogmata, která bývala bez odmluvy přijímána. Pochybnost o naprosté jich pravdivosti dotýkala se ho citlivě.

Ale jako osudnou silou nucen utkal se hned po slovní půtce s oním zastancem ruského realismu s jinými tohoto mladého kruhu. Jeho skalopevný názor o ethické tendenci umění byl potírán zuřivými zastanci hesla l'art pour l'art. I v tomto boji jaksi pokulhával, nemaje pohotově argumentů, čerpaných z nejnovějších plodů literatur jinojazyčných, argumentů, jimiž tito mladí šermovali jako dobře známými zbraněmi.

K poukazu jeho, že je francouzská dramatická tvorba školy Sardoua a Dumase, ona tvorba, která zaplavovala jeviště Českého divadla, zhoubná i nebezpečná pro společenský řád, poněvadž důsledně podrývá nejsvětější instituci naší civilisace, manželství, postavili se všichni v jeden šik tvrdíce, že snese pochybností i posudků a přes ně potrvá, co potrvání hodno

»Pro cosi jiného je toto fracouzské drama hodno potření« — zvolal živě onen ruský realista. — »Thesa, tendence zaplaví v něm všechnu psychologii figur, všechnu životnost děje, všechnu pravdu životní.«

Jindy byly by se na výroky ruského realisty, hledajícího všude zuřivě pravdu životní, vyřítili jinověrci tohoto kruhu, dnes nerozpoltily se šiky. Všichni stáli pevně vůči zastaralým zásadám Hlavsovým.

»Jsem rád, že mi bylo popřáno poznati tohoto mastodonta předpotopní literární generace,« vykřikl kterýsi z kruhu, sotva že se za Hlavsou dveře kavárny zavřely.

»Mastodont? tvoje přirovnání od jakživa kulhá Což jsi neviděl, jaký byl vyleštěný. — Hm, panečku — je to ověřený poeta našich salonů, miláček dam. V palácích národní šlechty naší mu slíbili, že bude čten, až své knihy do němčiny přeloží. Panující politickou stranou je také plně uznáván. Víte, je jeden z těch, o kterých už nebožtík Havlíček píše, že z dopuštění Božího je každý spisovatel zároveň i vlastencem.«

»Jak nám kázal o cizáckých vlivech novodobé literatury,« zasmál se jiný. »Ani ve snu se mu nezdá, že jsou jeho věci takřka prostouplé vlivy německé romantiky. A on si myslí, že navazuje na historii, že je tak nefalšovaně český. — Tato domýšlivost mohla by se mu tak někde veřejně seškrábnout.«

»Nech ho, nevšímá si tebe, Shakespeara devatenáctého století — nevšímej si ty jeho.«

»Nevšímá, myslíš, že je to tak lhostejné, že nás tito staří takto umlčují.«

»No, vykřikneš-li něčím do světa, co bude hodno ohlasu, neumlčí tě.«

»Ne, to je mylný náhled. Oni oktrojují názory svými mínění veřejnosti. — Nelze jinak nežli postaviti se vůči nim. Ano, jak to praví již někde Turgeněv. »Potřebuješ-li místa k stavbě nového, nesmíš litovati zakopnutí do vetchého zdiva starého.«

»A musíš stavět právě tam, kde stojí zeď? Stav vedle.«

»Ne ty jsi kompromissní člověk. — Což necítíš, že budou tací Hlavsové tak dlouho umlčovati nás, dokud neumlčíme my je?« — — Ruský realista poskakoval rtuťovou hbitosti od jednoho konce stolu k druhému.

»Že je tento pan básník hrozně přeceňován, toho mi přece neupřete, ale rád bych věděl, čím nabyl té hrozné důležitosti na našem Parnasse.«

»Hm, čím,« řekl onen dobromyslník, který chtěl nové stavět vedle starých zdí. »Zrál v době, kdy byl básník ještě vzácnou odrudou vlasteneckého ovoce. On je ještě jako ten melounek uzralý na sluníčku národního nadšení. — My chudáci — dělej co dělej — my zůstaneme jen už okurkami. — Některá okurka vzroste velmi, ta se nechává na semeno. — Některá zakrní — ta se naloží do octa. Dej pozor, Shakespeare, ať tebe nenaloží do octa.« — —

(Pokračování.)

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.

(Pokračování.)

Byl zřejmě rozčilen; lámal prsty mezi koleny, a oči mu jen zářily.

»Hrozné, hrozné,« opakoval několikráte.

»A takový život vedl Pierre le Grand,« vpadl jsem náhle in medias res, »na Isleta di Tortuga, na Želvím Ostrůvku, severozápadně od Santo Dominga. Byl nejdříve plantážníkem, pak buccaneerem. Obojí bylo mu zdlouhavé, a poněvadž znal desperátní odvahu svých soudruhů a jejich snadno vznětlivou fantasii, utvořil si odvážný a fantastický plán, jenž by je mohl zlákat . . .«

Náhle Brown mne přerušil, jaksi podivně se usmívaje:

»Well, Templetone, . . . když tak všechno víte, . . . jak, myslíte, že ti buccaneeři vypadali?«

Zarazil jsem se udiveně:

»Jak to, Browne, . . . co s tím chcete?«

Netrpělivě opakoval:

»Why, . . . jak vypadali, řekl jsem. Totiž: jak se nosili, . . . toť vše, nač jsem se chtěl zeptat.«

»Abych pravdu řekl, Browne,« překvapeně jsem odpověděl, »o tom mnoho nevím. Nedověděl jsem se ze svých pramenů praničeho v té věci, leda že měli oblibu v pestrých barvách a že . . .«

Brown dopověděl za mne:

»Napouštěli své košile krví, není-li pravda?«

»Yes, zvířecí krví.«

Ukazuje na mne prstem, Brown zvolal téměř vítězně:

»Co jsem vám říkal, pamatujete, . . . tehdy, když onen zvuk bubnu nás poprvé přivedl na tyto hlouposti, . . . pamatujete?«

Začínal jsem já být oním, jenž byl udiven a bezmála vyrušen:

»Gosh,« zabručel jsem »that's right.«

»Bože, jak se na to vše teď pamatuju,« pokračoval týmž jásavým hlasem, »jak to vše zas vidím před sebou. Pestré barvy že měli oni rádi, pravda? Well, . . . slabé slovo, mít rád, mít zálibu . . . To byla vášeň, Templetone, vášeň, jež byla symbolická, myslím, pro celou jejich intelektuální a citovou soustavu. Milovali pestré, žili pestrým, takřka dýchali pestrým . . . Hlavy nosili obaleny jakýmisi turbany, . . . hedvábnými obyčejně, a velmi drahocennými. Pierre měl vášeň pro žluté turbany, a pro fialové. Ale košile měli všichni červené. Červená barva byla jim jaksi nejbližší. A pasy bezmala jako naši cowboyové, . . . a kožené nohavice, v předu na lýtkách sešněrované tenounkými řemínky.«

»To tedy asi víte už to, co jsem vám chtěl říci o Pierrovi jako novinku,« přerušil jsem

ho skoro rozmrzele. Napadlo mně, nehraje-li si s mou vznětlivostí, s mou zvědavostí a s mou důvěřivostí ve fenomena. »Jak pozoruju, vzpomínáte si teď na vše, co jste druhdy četl — a slyšel o té . . .«

Vpadl mi do řeči:

»Nečetl, neslyšel! Kolikráte vám to budu říkat, Templetone? To jsem všechno snil, . . . a hromadu toho více, . . . ale na to se nemohu upamatovat, . . . říkám vám to stále. Kdybyste jen pořád neskákal do myšlenek, už byl bych si vzpomněl na více. Chvílemi tak mi jest, jakobych jen hmátnout potřeboval kamsi do tmy a mohl odtamtud vylovit, co bych chtěl . . . Ale jaksi sáhnu tam vždy v nepravý čas, a ruka se zavře v prázdnu na prázdno.«

»Ale o Pierrovi jste mi právě řekl takovou až překvapující podrobnost.«

»Kterou to?«

»Why, . . . o té jeho zálibě ve fialových turbanech.«

»Žluté měl raději, . . . přece jsem to řekl, Ale to bylo, myslím, až později. Aspoň tak by se to dalo srovnat. Ve snech to bylo pomícháno, snad chápete. Není logiky ve snech, jež dala by se nahmatati tak lehko, jako logika bdění; sny mají, myslím, svou zcela rozdílnou logiku. Sníval jsem i o jiném Pierrovi, než ve žlutém neb fialovém turbanu. Tenkráte byl vyhublý, s očima vpadlýma, . . . s takovými vám strašnými. fialovými kruhy pod nima, . . . Yes, teď se pamatuju. . . . prostovlasý stál, s košilí na prsou rozhalenou, a křičel . . .«

Opět se mne zmocnilo zvláštní rozechvění, jež tutlal jsem vší svou schopností sebeovládnutí. Když náhle se přerušiv, neměl se po nějakou chvíli k pokračování a jen oči zabodával kamsi do červené záclonky na krbu, tichounce jsem se otázal:

»Kde?«

A on, jako někdo ze spaní mluvící, pokračoval, očima stále věže na červené záclonce:

»Na té lodi, . . . na té lodi, na té mizerné, mizerné lodi . . . Po jedné straně, v dálce, , . . země, pustý výběžek země . . . a naproti němu, v dálce, také cosi jako země. Po druhé, . . . nic a nic, . . . jen moře a moře, . . . a pak nebe . . . A oni ničeho nedělali, než na veslech leželi a tlačili si je k břichům . . . Někteří chtěli veslovat, . . . ale on nedovolil. . . . Pierre . . . nedovolil. Měl v moci všechny střelné zbraně. A na jeho straně byli ještě asi čtyři jiní, . . . a pak ona . . .«

»Kdo? Kdo ona?« vyjelo mi v rozčilení z úst. Ale v přištím okamžiku jsem toho litoval. Brown sebou prudce trhl, odloupl oči od červeného závěsu a upřel je na mne v nepochopení okamžitě skoro bíbém.

»Co ona? Co jste mi vlastně chtěl říci o tom Pierrovi.« Oživl. »Víte, Templetone, . . . mne to přece jen trochu zajímá. Přivádí mne to jaksi na stopu mým vlastním snům.« Zasmál se nervósně. »Ano, je to ku podivu s našimi mozky, nemyslíte? Některé dojmy, zkušenosti, vědomí fakt . . . časem jakoby se zdánlivě vyhladily. A jakoby jiné věci vepsaly hlubší rýhy do té šedivé hmoty. Jako v gramofonu jehla po kotouči, . . . tak naše paměť běhá po mozku a hraje nám vzpomínky. Některé válečky jsou poškozené, obehrané, nebo prachem času rozežrané . . . Ale vyčistěte je, . . . náhle na světlo je vytáhněte . . .« Zamlkl a svého srovnání už nedokončil. Když zase promluvil, bylo to k věci, . . . žádná digresse. »Co tedy s Pierrem?« otázal se. »Babička z něho dělala bezmála admirála s loďstvem, . . . ani černé vlajky byla by mu nepřipustila. Buccaneeři znamenali pro ni něco jako jakobíni, hugenotti, nebo cokoli takového; dojista ničeho, spojeného byť jen dalece s významem slova pirát, hehe. Představovala si, chudinka, docela pravidelné loďstvo, na něm docela pravidelnou armádu, a v čele toho všeho Pierra le Grand s gestem Napoleona Prvního, jenž byl sice také Veliký, ale v její obraznosti nepochybně Menší. Pronásledování Španělů mělo u ní úplně jiný význam; podkládala motivy politické, . . . humanitní, dokonce. Oh, babička byla v tom ohledu veliká romancierka, řekl bych.«

»Tedy jiného nevíte?« otázal jsem se skoro nedůvěřivě.

Spráskl ruce:

»I k čertu, Templetone, kolikráte vám to mám povídat! Co pak bych se vás ptal, kdybych co věděl? Nechápete, že v kontradikci mých snů s fantasií babiččinou není praničeho, co by mne opravňovalo k určitější představě skutečnosti, o níž encyklopaedie měla tak málo co mi říci, že i to, co řekla, se mi vykouřilo z paměti?«

»Podivno,« potřásl jsem hlavou, stále jaksi nepřesvědčen, »povím vám to tedy co nejstručněji. Pierre přemluvil své soudruhy jakýmsi způsobem, jenž historii zůstal neznámým, zmocnili se chatrné, nekryté bárky, v počtu devětadvaceti, s potravou rozměřenou pouze na nedlouhou plavbu, pustili se na moře a zamířili k úžině mezi Jamajkou a Mysem Tiluronem na ostrově Santo Domingo.«

Brown zase už visel očima na záclonce, a tak se zdálo, jakoby červená její barva podporovala účinek mých slov. Jakýsi starý váleček byl vytažen na světlo a oprášen; a jehla paměti, ač ještě sklouzala. přece jen už zapadala do rýh časem znenáhla uhlazovaných.

»Neznámým způsobem, he?« vložil se mi do řeči. když na okamžik jsem ustal, ale nedíval se na mne, takřka o mně ani nevěděl. »Ovšem, neznámým. Ona mlčela. Ostatně, bála

se ho, . . . když nebyli sami. Byla jeho otrokyní, psem, když jiní byli při tom, . . . ba, byli-li jen v dohledu. Ale on byl otrokem, eh, psem on byl, . . . když byli sami. Byla krásná, . . . a málo ukazovala, že je míšenkou. Aspoň myslím, že byla. Měla silné, smyslné rty a oči, jež zkušenému prozrazují černou krev na první pohled, i když pleť a vlasy by klamaly.«

Zamlkl; upíraje oči na červený závěs, kolébal hlavu se strany na stranu a konečně počal si pískati podivnou melodii, jejíž rythmus zdál se býti odlišným od všeho, co kdy slyšel jsem hrát nebo zpívat. Pohyboval se skupinami tří zvuků, z nichž prostřední zněl prodlouženě, a chvílemi vždy, po ostrém vyznění vysokého a hned po té o oktávu nižšího tónu, přerušen byl okamžitou pausou, vyplněnou vždy týmž jednotvárným, teskným, plakavým tónem, na konec zvibrovaným o půltón výše a o půltón níže. Chvíli jsem naslouchal bizarní té melodii. Potom, nemoha se již zdržeti, otázal jsem se:

»Co to pískáte?«

»Oh, nic,« odřekl nedbale, stále ještě kolébaje hlavou, »jen nápěv, který si zpívali veslaři. Víte, jeden stál v předu a ten vždy zpíval onen protažený, kvílivý tón mezi slokami zpěvu, zatím co veslaři na okamžik si odpočali na veslech a nabrali dechu. A pak, když skončil tím žalostným zakviknutím, šlo to zas dále, pořáde stejně, pořáde stejně a stejně a stejně . . .« (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

tovku mám u vás a přidám padesátku.«

»Přidejte šedesát.«

»Nepřidám.«

»Tedy padesát pět!«

»Už ani trojníku — beztoho jsem se přenáhlila.«

»No — požehnej vám ho Pánbůh, tedy si, pajmaminko, plácněme!«

»Nevím, co si s tím počnu, ale plácnu si s vámi, abyste věděl, že jsem ženská od slova.«

Plácli si, a nazejtří babička Zahradníčková dala u notáře napsati smlouvu. Kačírek byl rád, že maje v hrsti padesátku, ještě se zbavil dluhu, a lidé v městečku říkali, že se babička zbláznila.

»To má z toho processu, už se jí chytá bláznivka,« smál se soused Hašek, a sám stavitel Janovský nad tím povážlivě kroutil hlavou a usuzoval, že tchyně jeho nemá v hlavě všechno v pořádku.

Babička nic, jen se usmívala. Pak jednou po ránu oblékla se svátečně a vydala se do zámku.

»Jdu ke knížeti,« pravila odcházejíc, »musíme to skoncovat s tím mostem.«

Přišla do zámku trochu nevhod. Kníže s dvanáctiletým princem, s nadlesním a vrchním správcem právě se chystal na lov do bažantnice. Ale babička trvala na svém, že musí s knížetem pánem mluviti ještě té chvíle a že bude se svou audienci brzo hotova.

Boje se bouřlivého výstupu, Pelíšek konečně svolil, aby ji do zámku pustili. Útěchou mu bylo pomyšlení, že babička neumí německy, kdežto kníže pán že se nevyzná v její mateřštině, on pak že se ujme úkolu tlumočníka.

Kníže pán byl pomalý, přihlubý muž sivého obličeje a prošedivělých knírův, a když spatřil před sebou stařenu, usmál se na ni povzbudivě a řekl, aby jen mluvila.

»Máte mluvit,« s nucenou mírností ji poučoval vrchní.

»Ale vy teď mlčte!« odsekla mu babička. Po té neohroženě spustila celou litanii o tom mostě. Jak zeť její pln důvěry ve spravedlivost vrchnosti přijal na se stavbu mostu a jak ho nyní vrchní správce chce ošidit o všechno jeho jmění, netoliko o výdělek.

Kníže mlčky poslouchal, ale nerozuměje, obracel se pak k Pelíškovi.

Vrchní něco vykládal, čemu opět babička nerozumčla. Jen bezpečně uznamenala, že nepřekládá toho, co ona povídala.

»Jen nelžete!« okřikovala vrchního.

»Chovejte se před knížetem pánem slušně!« káravě ji napomínal Pelíšek.

»A vy se chovejte slušně před Panem Bohem!« ostře mu oplácela babička.

Kníže byl zmaten, nechápal, co se to mezi vrchním a tou divnou starou ženou děje.

»Rychle, rychle!« pobízel už netrpěliv, aby to skoncovali.

Babička nanovo spustila. Ani tak již nevykládala o mostě, jako o správci, jak jen každému ubližuje, jak je proto nenáviděn u lidí a jak dělá hanbu vrchnosti a dětem, protože drží s šenkýřkou.

»Tak, a teď to knížeti pánu hezky přeložte!« vybídla vrchního.

Zsinalý vrchní nebyl téměř ani schopen slova. Něco knížeti blábolil, že je to drzá, nestydatá žena a že jenom obtěžuje. Že je to známá dryáčnice, a že by bylo nejlépe nedopřávati jí sluchu.

»Tak to není, tak to není!« bránila babička Zahradníčková, a nemohouc řeči, pomáhala si posunky a výmluvnýma očima. Hrozila vrchnímu do obličeje, prudce ho zakřikovala.

Věře Pelíškovi, kníže se zakabonil. Pak vztáhl ke dveřím pravici a zvolal na babičku:

»Marš!«

Babičku jakoby to již ani tuze nepřekvapilo.

»Dobře, tomuhle už rozumím, potom prý že neumím německy,« řekla a ostře dodala ke knížeti: »Však já vás brzo taky poženu sviňským krokem!«

A potom hbitě odcházela.

Jak vyšla ze zámku, hned nejkratší cestou pospíchala k svému novému políčku. Tam si sedla na mez za křoví do stínu, a oddychujíc si po rychlé chůzi, čekala.

Za malou chvíli přijížděly dva kočáry. V prvém seděl kníže s princem, v druhém vrchní správce Pelíšek a nadlesní. Kočáry uhnuly se silnice na vyprahlé strniště a dojížděly k bažantnici.

Náhle babička Zahradníčková vyvstala před nimi jako živý sloup. Vztáhla proti nim obě ruce a zvolala:

»Zpátky, tady není žádná cesta!«

Kočáry se zastavily, ale již ze zadního vozu vrchní pobízel kočího:

»Jen dál a třebas přejeďte tu babu, kdyby se nehnula!«

»A taky že se nehnu! Tady jsem já paní, tady já mám co poroučet, já jsem si to pole koupila!«

»Dál!« řval vzadu Pelíšek.

Kočí popojel, ale babička Zahradníčková se nehýbala. Krok před ní vzpouzející se koně sami se zarazili.

Babička byla tváří v tvář překvapenému knížeti. Najednou vztáhla ruku a ukazujíc zpět k silnici, odkud kočáry přijely, ostře zvolala na šlechtice:

»Marš!«

Vrchní vrhal se s kočáru, ale silné ruce nadlesního jej zadržely.

»Pamatujte se,« radil myslivec a vzrušen se díval k prvnímu kočáru.

Tam pobledlý kníže upřeně pohlížel na starou neústupnou ženu a tonul v rozpacích. Vedle něho synek se třásl po všem útlém těle jako osika.

Co hoch právě viděl, příliš mocně na něho účinkovalo. Nikdy nebyl svědkem takové potupy a hanby, která byla vmetena na nedotknutelnou hlavu jeho otce. Hrozně to na mysl jeho působilo.

Všechno to neslýchané ponížení, všechna ta lítost pro otce prodrala se slzami. Dal se do hlasitého pláče a malomocně před tou starou ženou se přitiskl k otcovu rameni.

»Obraťte!« smutně velel kníže kočímu, a dva kočáry rychle se vzdalovaly. Jely do zámku.

Chvíli po té také babička Zahradníčková se vracela do městečka. Byla šťastna a hrdě si vykračovala.

Jistě byla šťastnější a spokojenější než Napoleon, když dobyl vítězství u Slavkova.

IX.

Následujícího dne před polednem stavitel Janovský a babička Zahradníčková dostali neočekávanou návštěvu. Dostavil se k nim panský nadlesní Hamouz se vzkazem od knížete, aby si za tři dny stavitel přišel do zámku pro peníze. Kníže uznal jeho účet a tak udělal konec processu.

»A co že nám to nepřišel povědit pan vrchní?« kousavě se ptala babička.

Nadlesní se na ni zadíval a zadržuje úsměv, hryzl si převislé kníry. To byl tak jeho zvyk, když by rád něco pověděl, ale rozmýšlel se, má-li to říci. Poněvadž býval v takových rozpacích velmi často, měl kníry již ohryzené jako dvě opotřebované lakýrnické štětky.

»Pan vrchní stůně,« řekl po chvilce, »musím ho v lecčems zastávat.«

»Ale ve všem ne, dejte si, pane nadlesní, radit. Na příklad hned ne u té tlusté šenkýřky.«

Hamouz vyprskl a mával před sebe oběma rukama, jakoby zapuzoval zlého ducha.

»Už je to tu zas, pro Pána Boha, už je to tu zas — ale takovéhle řeči já už nesmím poslouchat. Což už s tím, paní Zahradníčková, nedáte pokoje? Pořád jen pan vrchní a ta tlustá šenkýřka!«

»Já za to nemohu, že je Pelíšek tak slavný člověk. Je ho bezmála už plný svět. A co mu schází, prosím vás?«

»Má prý křeče v žaludku.«

»Má tam babu Zahradníčkovou a nemůže jí strávit? No, jen ať si mu tam poleží, aby měl nač pamatovat. A co že se stal u knížete pána takový obrat?«

»Kníže pán si dal všechno vysvětlit o tom mostě i o tom vašem políčku.«

»Vysvětloval mu to vrchní?«

»Ne — ten zatím už dostal ty křeče.«

»Aha, a vy jste ho zastával. Mně se zdá, že jste si mě chtěl předejít,« žertovala babička, a vděčným uznáním se leskly její šedé oči. »Konečně se zase našel na světě jeden hodný člověk!«

Nadlesní se čepýřil, že on nic, a co mluvil, že bylo jen pravda a jeho povinnost. Příznivý obrat, na který babička se tázala, shledával jedině v přístupnosti a neobyčejné dobrotě šlechticově.

»Ale myslíte-li, paní Zahradníčková, že mám o to taky kousek zásluhy, musíte mi za to něco udělat. Viďte, že mohu na vaše uznání spolehnout.«

»Tu je na to moje ruka,« svolovala babička.

»Dejte už panu vrchnímu pokoj — nemáte-li milosrdenství s ním, mějte útrpnost aspoň nad paní vrchní a nad jeho dětmi. Vždyť také na nich utkví trochu toho, čím otce jejich ostouzíte.«

»Já neostouzím, já jen povídám o něm pravdu. A řekněte mi, prosím vás, není-li —?«

»Je, je,« honem jí přisvědčoval Hamouz, »ale nic naplat, vy jste mi to už slíbila.«

»Pfuj!« odplivla si babička. »A teď už o něm mlčím na věky!«

Potom nadlesní se vytasil ještě s návrhem. Kníže pán prý babičce zcela po přátelsku vzkazuje, aby mu to políčko u bažantnice prodala. Dá jí za ně cenu třebas trojnásobnou. Včerejší výstup působil prý na něho hlubokým dojmem. S počátku sice byl velmi rozmrzen, ale na konec se vyslovil, že babička činila úplně dobře, když svého majetku tak neústupně hájila.

»Tedy povězte, co za ně do opravdy chcete, paní Zahradníčková, ale, prosím vás, mluvte moudře.«

»Copak jsem už někdy mluvila hlouposti? Že je kníže pán tak hodný, přenechám mu to políčko. Dala jsem za ně půl druhé stovky, tedy mně ať dá půl druhé stovky a útraty, a Kačírkovi, co mi je prodal, ať přidá stovku. Upřímně vám řeknu, pane nadlesní, toho člověka jsem trochu utáhla.«

»A nic víc?« divil se Hamouz.

»Nic víc, ať kníže pán vidí, že jsou kavalíři nejen mezi šlechtou, ale taky mezi občany.«

Nadlesní kýval vesele.

»Jako že jsem živočich mužského rodu a jako že nosím vousy, paní Zahradníčková, vy se mi čím dál víc líbíte, vy jste dokonalá ješačka.«

»A vy jste ješák, pane nadlesní.«

»Vidíte,« smál se rozveselený Hamouz, »já jsem svobodný, vy jste vdova, a když jsme oba takoví ješáci, mohla by z toho být svatba.«

»Proč pak ne? Mně se zdá, že vás víc vábí peníz za ty polnosti, než moje krása. Ale to vám povídám,« hrozila babička Zahradníčková, »když svatba, tak svatba, ale už žádné děti!«

To nadlesního tak rozesmálo, že skákal jako posedlý. A ještě na zpáteční cestě, ustavičně vzpomínaje na to, zastavil se mezi řepným polem a posečenou otavou a stíraje si v poledním slunci pot s čela, chechtal se chvíli na podiv bab a holek, které tam na louce nedaleko hrabaly. Těšil se také, až to bude vypravovati na zámku, jak se kníže pán pobaví.

Babička tedy vyhrála. Pyšnila se svým úspěchem a byla veselá, jako snad nikdy v životě nebývala. Doma vzpomínala starých, dávných časův a vnoučatům zpívala ony krásné písně, které ji tak uchvacovaly před lety za dojemné hudby dědečkovy. Dokonce také si pozpěvujíc, ukazovala dětem, jak se tančívaly menuetty, ach, ty líbezné tance, plné něhy a milostné vroucnosti.

Na jejích bílých, obyčejně přísných a nepohnutých tvářích utkvěl několik hodin trvající úsměv a objevil se někdejší vzácný ruměnec. Zdálo se jí, že svět je přece krásnější, než stále se domnívala a vykládala. Jsou na něm přece ještě hodní, dobří lidé, jsou na něm přece ještě potěšení a radosti.

Vzpomněla si na nebožtíka pana Zahradníčka a nazejtří šla mu povědit na hřbitov, jak dobře pochodila. Pochlubila se svým úspěchem také u hrobu dceřina a na novo památce její tam slíbila, že osiřelých dětí jejích neopustí a že je bude ostříhati bdělostí strážného anděla.

Její chladné, na pohled jako kamenné srdce změklo jako máslo a rozplývalo se. Byla by ráda svému zeti a svým vnukům učinila ještě mnoho dobrého, modré by jim byla snesla s nebe, do ohně pro ně skočila. Teprve nyní jakoby poznávala, jak jsou jí blízci a jak je má všechny ráda. (Pokračování.)

2341 VOJTĚCH PREISSIG, SNÍH.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Ladislava Prokopa** hudební báseň **Sen lesa.** Skladatel poslední této naší operní novinky jest zároveň autorem libretta. Jen úprava knihy a veršová forma, hladká, zpěvná a, jak skladatel sám doznává, jemu ve všem všudy vyhovující, jest dílem p. Karla Maška. Základní myšlenkou jest — opětně dle vlastního přiznání autorova — výsledek přemýšlení o světě a o člověku. A sice jest to návrat ke staré víře indické o duši člověka, putující ze člověka po smrti jeho do zvířete, odtud třeba do nerostu, pak zas do rostliny, návrat k víře o totožnosti naší s přírodou, jejímiž jsme z ní vyplývajícími a v ní v nejrůznějších podobách opět a opět ožívajícími jevy. Dvě síly, dvě říše zří autor ve světě proti sobě státi v odvěkém boji: říši Poese a říši všednosti, touhou zlata ovládané. Tyto dvě říše zdály se mu skytati s dostatek kontrastující látky ke scénickému jich zobrazení. Dvě tyto síly zdály se mu s dostatek býti mocny, aby byly hybnými silami zobrazeného příběhu. Sílu jednu — neb silou, mocí, ne charakterem, jímž ostatně ani nemohla by být, jest postava jeho Poesie — uvedl na scénu přímo. Říši zlatachtivé všednosti — tedy materialismus proti idealismu se stavící — representoval několika typy, kreslenými markantními, ostrosti karikatury dosahujícími rysy, které znamenitě ze skutečnosti odpozoroval. Nejsou to zase charaktery, rozvíjející se, bojující, vítězící či podléhající. Jsou to typy, mající jedinou energii, jedinou živou sílu, touhu po zlatě. Charakterem jedi-

ným, který právě tím postaven jest úmyslně jako střed celého díla, jest Karel, samotářská duše, žijící v rozporu se všedností svého okolí, duše básnická, jedinec beze smyslu pro stádné city svého okolí. Boj, jakým je příběh každého dramatu, otáčí se kol jeho osoby.

Jednání prvé předvádí nám oba světy: poesii lesní samoty, dlouze, klidnými, tichými vzdechy hluboce oddechující, a hrubost nejapného veselí měšťáků, kteří sem vpadli svým výletem. A předvádí prvý konflikt Karlův s prostředím. Poeta pohoří se svojí smutnou balladou u družek a u otce Zdenky, kterou miluje.

V jednání dalším Poesie vstoupila ve kruh měšťáků. Právě když chystají se odhalit pomník nějakému svému básníku, který dovedl pestrým, lichotným slovem zachytit nízkost jejich smýšlení, předstupuje před davy a volá je k vyššímu, duševnějšímu žití. Na chvíli přemáhá je svým kouzlem. Ve zbožné oddanosti jeden po druhém pokleká před jejím vznešeným zjevem. Ale rouška se zahaleného pomníku rázem sletí, a Satyr podává s piedestalu davům hrsti zlata. Ta síla vítězí. Vše hrne se k soše. Poesie prohrála svůj boj u zástupu, jako prohrál jej Karel před tím ve předchozí kratičké scéně u Zdenky.

Jednání další líčí obrat a další rozvoj v žití Karlově. Zlomen ranou, již zasadila mu zmařená jeho láska, probouzí se k novému žití v lásce nové, k Poesii, ke přírodě. A zde nalézá celé, ryzí štěstí svého žití. Poesie pak zří vítězství své ve světě vybojováno — ne tam, kde prvotně je chtěla vydobýt, nad materialismem davů, ale nad duší jedince, který se jí zcela vzdává.

Již z vypravování pouhého scénického plánu zříme, že nemůže tu být všude jistý, neklamný divadelní účin; že nemůže se tu mimo to krýt duševní obsažnost jednotlivých jednání s účinem tím. Jednotlivá jednání nerozvíjejí se právě přímo a souvisle; střídá se tu jednání náladové a ve druhé polovici líčivé s aktem dramatickým, vysoko vystupňovaným a pak rázem zlomeným, s aktem při tom divadelně též pěkně stavěným; a následuje zase kus psychologie, po boji zevnějším boj vniterný, omezený na prostičký aparát jedné a pak dvou osob, až v poslední proměně vše rozplyne se zas ve snivou, nadšeně se rozezpívávající naladu lesní. Vzniká tím ovšem řada kontrastů, které pěkně působí. Ale jsou tu partie, které zněly ve fantasii autorově jistě docela jiným, stříbrným, hluboce zvonivým hlasem a které ve plátěném světě kulis mnoho účinnosti ztratily, které zde neresonují dost sonorně. Tak zejména proměna poslední, která měla být nejvyšším ze tří vrcholů celého díla, vyznívá ve ploché šíři. A připadá mi, že uvedení abstrakce na scénu v postavě Poesie přece jen životnosti díla jest na újmu, jako právě jest mu na újmu přílišná šíře o sobě krásných, ale rozvoj stavějících partií výlučně náladových.

To jsou ostatně nedostatky vyplynulé ne z nedostatku nadání, ani ne z nedostatku umělecké vážnosti, ani konečně ne z nedostatku technické dovednosti, ale ze skrovné zkušenosti divadelní. Prvnější vlastnosti má p. Prokop, a to plnou měrou, zejména jako hudebník. Jeho invence jest bohatá, jeho vynalézavost velmi značná; themata jeho jsou tak rázovitá a výrazná, že vám beze všeho mimoděk utkvějí. A jako harmonik a kontrapunktik jest škole Vítězslava Nováka, z níž vyšel, k veliké cti. Nebylo napsáno u nás mnoho oper tak prohloubeně a tak bohatě nejmodernější technikou propracovaných. Dílo p. Prokopovo ve své široce a vroucně zpívající sladké melodice jeví bohatě nadaného lyrika, co zase partie charakterní ukazují nevšední smysl pro hudební charakteristiku, ostrou, přiléhavou, až drastickou. Skladba jest promyšlena od největších svých rysů k nejdrobnějším. Tak již protiklad obou světů zde se utkávajících líčen jest dvěma styly: svět poesie propracováván slohem bohatým, polyfonní, na zajímavých základech chromatické většinou harmonie spočívající, co svět všední vyličen jest větou převážně homofonní, střízlivou, až suchou. Skladatel přijímá principy Wagnerovy, přijímá jeho, logickému duchu ostatně samozřejmé zákony o naprosté shodě hudby se scénou a se slovem, chce vytvořit, jako Wagner, dílo, v němž by filosofický názor jevil se vysloven souzvukem všech uměn, co jich na scéně může shrnouti; přijímá i způsob stavby Wagnerovy na základě příznačných motivů. Ale jinak není z Wagnerianů, kopírujících dílo beureytského mistra do posledního jeho obratu. Pracuje mnoho, skoro veskrze s proměnami základních themat — dvě z nich, motiv zlata a motiv poesie, jsou nejvýznačnější pro celek díla. A proměny ty vytváří ve smyslu svého slovanského lyrismu melodicky, jakož melodika jest nejzávažnější složkou jeho díla, a vkládá je v ústa zpěváku na scéně. Nepřekládá jako Wagner, hlavní themata díla vesměs do orchestru. Také sbory hrají v díle jeho velikou úlohu ve svých měkkých, sladkých harmoniích. Ba neodřekl se zcela ani čísel uzavřených — velmi krásně působí i Karlova ballada i zvlášť poetická, duchaplně motivicky podmalovaná a zajímavě chromatikou smyčců zbarvená ukolébavka matčina.

Nemohu přejít beze zmínky o zvláštní dovednosti skladatelově, jíž vyznačuje se jako kolorista. Pan Prokop instrumentuje velmi jistě, vše mu zní, vše zní barvitě a charakteristicky: vystihuje stejně sešeřelý, teplý kolorit lesní samoty, jako dovedl zachytit řadou křiklavých, plným sluncem svítících skvrn měšťácký genre výletní. A dovede vést orchestr jako celou stavbu v účinných, vysoko se pnoucích liniích. Gradace architektonické i zvukové, a zas obdobné kontrasty, jak podal je v každém ze tří jednání v díle operního debutanta překvapují největší měrou. Vše ukazuje tu právě, že pojí se v autoru našem veliké nadání s bohatým citovým fondem a se vzácnou dovedností a rozvahou uměleckou.

2343 VOJTĚCH PŘEISSIG, OVČÁK

Naznačil jsem, že vidím slovanský ráz celého díla v jeho lyrické měkkosti, v jeho melodické náladovosti, v tom passivním utápění se v náladách, jemuž nikdy nedovedla by se oddat duše germánská. Souvislost se světem našim je ostatně přivoděna též souvislostí, částečnou odvislostí hudby Prokopovy od hudby našich velikých mistrů. Dvořák v Rusalce především vybásnil celou poesii lesa — jak neměl mladý autor k tomu vzoru se obrátit! Skladatelé první opery nebývají obyčejně naprostými originály. Nebývají si také zcela jisti zamýšlených účinků. Ale dokonce nebývají té zralosti v každém směru, která překvapuje a imponuje v díle p. Prokopově. Úspěch novinky byl velký. Bude-li trvalý, ukáže budoucnost. Ale dílo je ve své vážnosti a vyspělosti jistou zárukou, že další krok autorův na dráze operní dospěje plné dokonalosti, k níž tentokráte chyběla jen zkušenost. —

Velmi pečlivé provedení připravil a řídil p. kapelník Jilek. Znamenitými představiteli úloh Poesie a Karla byli pí. Maturová a p. Mařák.

K. Hoffmeister.

⁂ **J. Balákova fraška: »Terna«** byla by docela jinak pochodila, kdyby druhý akt, zatížený kromě toho spoustou nepravděpodobností, nebyl tak tuze suchopárný. Národní divadlo vypravilo už jinačí frašky, proč by se zdráhalo — zkusiti to s fraškou našeho autora! V posledním jednání dostalo lačně čekající publikum jakéhos odškodnění za trpělivost, kterou může autor považovati za jakýsi druh pozornosti. Spisovatel postavil do tohoto aktu kazatelnu mladého doktora práv, s níž hřímá proti protekci, která páše největší křivdy. Hromosvodem divadelním je tu bankovní ředitel, kterého hraje p. Sedláček, výborný, routinovaný herec — a hle, i on jakoby byl v rozpacích nad těmito a podobnými přehmaty autora fraška, jemuž některé zákony dramatického tvoření, jak ostatně zcela pochopitelno, jsou neznámy.

Ve hledišti pochodil pan Balák hůře, než u kritiky. Řekne-li se: fraška, tož fraška. Těšíme se na zábavu, na smích — a jak jsme už řekli, toho bylo dost poskrovnu. Kritika toto vše vytýká, ale současně pečuje o to, aby autor nezmalo-

myslněl tím, že hned na poprvé neprorazil, upozorňuje na dobré stránky kusu a takřka úzkostlivě dbá toho, aby jí neušlo ani jediného zablýsknutí na lepší časy. Přejeme panu autorovi, aby se lichotivé ony prognosy co nejdříve vyplnily.

— *sa* —

⁂ **Vojtěch Preissig.** V řadě drobnějších výstavek Topičova salonu zaujala exposice grafických prací Preissigových místo zvláštní.

Nechceme říci, že byla objevem, neboť výsledky tiché práce skromného umělce-specialisty byly už dosti známy, ale v souboru vystavovaném byly překvapením. Živý interes o výstavku je událostí stejně potěšující jako skutečnost, že v malých našich poměrech našel se umělec, který se odvážil zasvětiti svůj talent a všecku svoji práci umění dosud tak málo populárnímu. Preissig razí grafice dráhu soustavnou prací a v tom tkví váha jeho významu.

V skrytém ústraní, mezi svými deskami, lahvicemi, sazečskými kasami a tiskařskými lisy, s klidnou důvěrou, jakou dává jen oprávněné sebevědomí, s očividnou láskou k těmto technickým instrumentům, umělecky, alespoň u nás, dosud skoro nezužitkovaným, houževnatě a neúnavně staví základy české grafice, od níž očekáváme zvednutí vkusu nejširších vrstev, mezi něž umění vniknouti může nejspíše levnými, originálům se rovnajícími listy leptů a rytin.

Se zvláštním uznáním vzpomenouti dlužno úsilovné snahy Preissigovy, dáti uměleckou úpravu knize, papírem, typy i dřevorytem, učiniti z knihy i po stránce zevnější, technické, kus individuálního díla uměleckého, sloučiti úpravu s obsahem v harmonický celek.

Velké dílo svých dvaceti barevných leptů, z nichž prozatím dva v reprodukcích přinášíme, vydal pro Ameriku. V uměleckém listě »L'art et les artistes« v delším, sympatickém článku praví o V. Preissigovi mimo jiné William Ritter:

»Již dlouho se tušilo, že Preissig je jedním z nejpůvodnějších umělců pražských. — — —« »Dnes široká veřejnost zvěděla, co všichni jen si šeptali: české grafické umění má svého mistra. — — —«

»Pojednou se vrací do Prahy, uzavře se ve svém přízemku na Vinohradech, a již nikdo nic o něm nevi. Ale dekorativní práce vzácně duchaplné a velmi jistého vkusu objevují se tu i tam: tapety a předsádkové papíry, vždy velmi jednoduché, s oním cenným a neočekávaným rysem originality, jenž se nejeví v nadbytku formulí málo vyjadřujících, ve znamenité směsici s méně dobrým, ale záleží v několika čárách náhlých, osamocených a někdy vzpurných tím, že jsou definitivní a že současně nemožno je předvídati. Vyšlo kdysi, myslím, číslo »Assiette au beurre«; vyšlo podivné a rozkošné album »Byl jeden domeček — — —« »Je tam humor ryze český a smysl pro českou přírodu, jenž u nikoho jiného nemá té vůně domácí půdy, jež je zcela mimo všechen vztah k dekorativnímu vkusu folkloristickému, jaký je na příklad u Mikuláše Alše.« — — —

»Velkolepá řada dvaciti barevných leptů, jimiž byla nadána Moderní Galerie v Praze, nebyla ničím připravována. Nepředvídané způsoby postupu práce, nebo spíše souhrny a kombinace jejího postupu, neobyčejný kolorit v ladnosti a klidu, jako ve svitu a pestrotě; někdy bizarnosti, jindy velká intimnost komposice; květinná jemnost jistých prací, odvažné tetování jiných; tu jemnost mastného krytu (vernis mou), náhle nepochybně úmyslná hrubost krupicovité akvatinty, a vždy smysl vědomý míry a přesných mezí, kde třeba zaraziti fantasii, dodává těmto velkým listům ustavičnou a krajně zajímavou odvahu žongléra nebo truvéra, stejně lyrického, jako dekorativního, a vždy šťastného.« — — —

»Ostatně nesnadno představiti si větší nádheru, nežli jeho strom rozkvetlý červeně a růžově, druh japonského hlohu, jakoby obsypaný a obalený květy, tísnícími se na sebe.« — — —

»Je tu skřítek, snímající hvězdy s nebe, a je tu soumračný list, nad jiné krásný, na němž je tmavý pastýř, jdoucí s ovcemi pod visícími rozkvetlými větvemi mohutného kaštanu.«

»Již dávno Moderní Galerie v Praze nezískala něco tak důležitého. Po Vojtěchu Preissigovi: »zapadle slavném«, jak kdysi řekl ubohý Ary Renan o Gustavu Moreauovi, následuje dnes Preissig, první český akvafortista-dekoratér a též jeden z prvních naší doby.«

Preissigova výstavka nastoupí nyní cestu po českých městech venkovských. —e—

Ročník V. číslo 40. vydáno dne 21. června 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

MÁJ

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Sokolovna pražská roku 1867.

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.
(Pokračování.)

Oči se závěsu nespouštěje, Brown kolébal hlavou nyní jaksi volněji.

»Kolik jich veslovalo?« otázal jsem se.

Pokrčil rameny:

»Nevím, . . . ale střídali se, to se pamatuji. Měli na spěch, . . . dnem nocí se plulo, . . . ale na konec byli unaveni na smrt . . .« Pohyb jeho hlavy se ještě více zvolnil. »Na smrt,« opakoval tišeji, »na smrt. A pak . . . pak složili vesla . . . Yes, to pamatuji . . . Na jednom místě se drželi, . . . do dálky oči upírali, . . . v kostky hráli, . . . kleli a zpívali, . . . vyprávěli a lhali, . . . a jen občas na vesla ruce vložili, když je vítr příliš daleko pošinoval . . .« Pohyb hlavy ustal teď úplně. »A šly dny a šly noci, . . . tiché dny a mrtvé noci, . . . i bouřlivé dny a noci plné hukotu a šumotu . . . A tma někdy ležela na moři, černá a hustá, jakoby jitra už být nemělo, . . . a jindy měsíc a hvězdy noc bílou tmou zalévaly . . . A někdy den pod mrakem se vlekl a mlhy obrysy plachet na obzoru lhaly, . . . i jindy zas čisté dohledno nemilosrdně okrádalo nás o nejslabší naděje . . . V temných nocích stráže po světlech pátraly do temnot, . . . ale světla se neobjevovala právě tak jako nový den vždy selhal v objevu plachet . . . A jednou, vím, obrysy lodi se objevily v dohlednu, jež uděsily všechny . . . Byl shon a vzruch a pokřiku mnoho . . . Oči se jim blýštěly . . . Ale pak všichni ztichli, . . . a bázeň, kterou druh druhovi zalhával, vkrádala se do jejich tváří a očí, jež už se neblýštěly . . . A pak se vrhli na vesla a pustili se v širé moře . . .«

Na okamžik ztichl. Díval jsem se naň v němém údivu. Vše to, co mi vypravoval, podivuhodně shodovalo se s daty historie, až na zmínku o »té«, jež byla spolu otrokyní i paní, . . . a až na to, čím právě skončil.

»Jaká to byla loď, Browne?« odvážil jsem se k otázce, když mlčení protahovalo se už na deset minut, rušené jen tikotem hodin na krbu.

»Válečná loď španělská, nepochybně,« odřekl, »a oni, myslím, čekali na obchodní koráby, . . . nebyl byste téhož mínění?«

Otočil se ke mně, a z jeho očí jsem vyčetl, že toho večera nedovím se již nlčeho.

»Yes, čekali na obchodní koráby,« dal jsem se do vyprávění, »na velikou flotu španělských galleonů, jež rok co rok s ohromným nákladem zboží, perel, kovů a drahokamů se vracely od Puerto Bello na panamské převlace do Španěl úžinou mezi Jamajkou a Mysem Tilurnem.« Snížil jsem hlas k větší účinnosti a schválně vybíral jsem co nejbarevnější slova, jen abych Browna dostal zase do onoho stavu, v němž by vyprávěl zkušenosti svých někdejších snů. »A přes všechny rozpočty Pierrovy čekali dlouho, . . . čekali déle, než byli připraveni . . . Potrava i voda docházely, . . . vyhladovění a útrapy žízně stávaly se nesnesitelnými, . . . leč plachty galleonů se neobjevovaíy . . .« O vzpouře, o níž mluvil Brown, historie mlčí; a já, abych tím spíše něco dostal z Browna, vložil jsem historii do úst opak toho, o čem nesouvisle mi pověděl můj přítel. »Ale odvaha a vytrvalost buccaneerů neměly podle všeho rovných . . . Jako jeden muž drželi pohromadě, svorně se dělíce o potravu a . . . dokonce již mluvíce o tom, že do týdne nutno bude vrhat kostky na rozhodnutí, kterého život má prodloužit naděje ostatních. . .« Bylo mi téměř horko od té lži, ale zájem a důvěřivost, s nimiž Brown přijal mé vyprávění, v zápětí mne schladily. »Podivuhodno, na mé slovo, po . . . di . . . vu . . . hod . . . no,« šeptal Brown a přikyvoval hlavou s takovou spokojeností, že mi fantasie došla, a vrátil jsem se zas k historické pravdě: »Až jednoho dne, hladem utýráni, . . . jak vy dříve jste řekl, vesla k břichům tlačíce . . . pomlčel jsem na okamžik, doufaje, že Brown mne přeruší, leč on jen se usmíval, . . . s očima vpadlýma a s duchem téměř zlomeným,« — Brown stále jenom hlavou přikyvoval, »se rty od žízně rozpryskalými, s hlasy téměř vyšeptalými . . .« Tehdy, příliš jsa soustředěn na Brownovi, ztratil jsem nit své načaté věty, zakoktal jsem se a vybleptl chvatně a skoro podrážděně: »Krátce řečeno, spatřili . . . p l a c h t y, . . . spatřili na obzoru bělavá křídla, na nichž přibližovala se jim dávno toužená, dávno očekávaná příležitost, . . . jako . . . yes, . . . jako . . .« Byl jsem tak vyhozen z rovnováhy neočekávanou, náhlou otupělostí Brownovou, že mi všechna deskriptivní schopnost náhle poklesla pod nullu. Ani kalé srovnání mne nenapadlo v tom okamžení, a tak jsem se zakuckal svou poetičností a pathosem podruhé.

»To je zvláštní,« poznamenal Brown, »vás ta povídka jaksi rozčiluje, ač se vás netýká ani dost málo.«

To mne dorazilo.

»Po čertech směšná povídka!« vybuchl jsem najednou. »Nevím, co si z toho mám vybrat. Jednu chvíli mi vzrušeně povídáte věci, které se podivuhodně slučují s historickými fakty, ba dokonce je i doplňují, . . . a hned zas, jakoby to vše bylo vám docela nové a . . . dost lhostejné . . . Browne, chcete-li mne mystifikovat, řekněte to rovnou a spokojte se s tou švandou, kterou jste už z toho měl . . .«

Přerušil mne:

»Co je s vámi, Templetone? Jako by vás na nože bral. . . . a celkem vzato, já nevidím příčiny . . . Řekl jsem vám hned, že o těch věcech ničeho nevím, . . . a otravoval-li jsem vás svými pošetilými sny, nesmíte se hněvat . . .« A pak dodal: »Budu vám povděčen, rozumí se, když mi dopovíte tu Pierrovu historii, . . . neobtěžuje-li vás to.«

»Ani dost málo,« odtušil jsem, poněkud jsa na rozpacích pro své podráždění, »není toho mnoho konec konců. Plachty byly předzvěstí dlouho čekaného loďstva. Když se galleony dostaly zcela na dohled, ukázalo se, že viceadmirálova fregata, dle velikosti a výzbroje, drží se poněkud pozadu za ostatními koráby. Devětadvacet mužů . . . « zarazil jsem se a dodal: ». . . a jedna žena« . . . ale Brown nejevil známky překvapení nebo souhlasu, »je málo proti dvěma dělům a mnohem četnějšímu mužstvu, . . . a otevřená kocábka, . . . velmi mizerná, jak jste řekl, . . . je málo proti fregatě . . . Zdálo by se šíleností jen pomýšlet na takové měření sil, . . . ale buccaneeři byli hladem a marným čekáním půl šíleni, . . . myslím . . . Neřekl byste také, že už byli asi pološíleni, Browne?«

»Pravděpodobně,« přikývl, »well, . . . a jak se to skončilo?«

»Loďstvo věnovalo otevřené, mizerné kocábce, potloukající se po moři, asi tolik pozornosti, jako my věnujeme jí po ulici se toulajícímu, zběhlému psu. Zdálo se, že kocábka je zůstavena vlnám na pospas. Neboť buccaneeři leželi nečinně na veslech, pokud slunce nezapadlo a bezměsíčná noc nepoložila se na moře. Patrně se pustili za světly viceadmirálovy fregaty, . . . mlčky, myslím, . . . tentokráte nezpívajíce si do taktu, ale proto neméně účinně veslujíce . . . Jen voda šplýchala a tepny jim bily . . . A oni více slyšeli ten tepot srdce a tepen, než nárazy vesel o vodu . . . « Veškera moje snaha ukazovala se být marnou: Brownova duše byla podle všeho dokonale vzdálena někdejších jeho snů. »Když dostali se na blízko fregatě, ranhojič buccaneerů nepozorovaně provrtal dno kocábky, a tak, když najednou voda se začala nabírat, Pierrova výprava shledala, že není pro ně jiné záchrany, než . . . paluba fregaty . . . «

Brown byl nadšen:

»Znamenitě, znamenitě!« zvolal. »To byli kapitální chlapíci, tihle buccaneeři, . . . na mou věru. To se ani ostýchat netřeba za takové příbuzenstvo!«

Chytil jsem se posledního pokusu.

»A teď mne napadá, Browne,« řekl jsem tlumeně, nakláněje se k němu a poklepávaje mu na kolena, »což nemýlí-li se historie?«

»Jak to? V čem?« ptal se udiveně.

S tajemným přídechem v hlase jsem řekl ještě tišeji:

»Což nebyl-li to konec konců ranhojič, kdo provrtal dno kocábky? Což byla-li to ona, víte, . . . Pierrova milenka.«

»Ah, tak tedy i milostná affaira je v tom!« zvolal vesele. »Vida, věc stává se zajímavější. Legrandové byli v každém ohledu vytečníci, zdá se mně, napodobovali-li Pierra ve všem všudy. Ale o té milence jste mi posud ještě ničeho neřekl, pokud se pamatuji.«

»Oh, o tom se mnoho v historii nepovídá,« řekl jsem poněkud přitrpkle. »Vše, co historie ví, je, že Pierre se svou rotou slezli koráb, zavraždili všechny, kteří se jim namanuli do cesty, a zatím co část buccaneerů pojistila si držení prachárny a všech zbraní, Pierre s ostatními že vtrhli do kabiny, v níž zajali kapitána a důstojníky, bezstarostně hrající v karty . . . To byl počátek úlohy, již buccaneerové hráli pak dlouho v dějinách Atlanticu.

Co se týče Pierra le Grand, vrátil se s lodí ukořistěnou do Tortugy, zajaté vydal úřadům, lup rozdělil, a pak s bohatstvím, jak praví Esquemeling, sám též buccaneer, ve svých zápisech, »roztáhl plachty pro Francii, kde žil nadále, nikdy již se nevrátiv do Ameriky.« A to je vše, co vám mohu pověděti o vašem praotci, můj milý hochu.«

Když jsem domluvil, Brown chvíli mlčel. Ale pozoruje jeho tváře a oči, byl jsem si jist, že tentokráte to mlčení není předehrou k dalším odhalením starých snů. Úsměv pohrával mu kolem rtů.

»Chudák babička,« poznamenal konečně, »ta byla by vás zažehnala s vaší povídkou, Templetone, i kdybyste jí byl přinesl černé na bílém, kde jaký dokument. Její Pierre le Grand byl, myslím, admirál s výložkami a s kordem po boku. Jsem si jist, že nosil generálskou čepici s třepením nahoře a se žlutou obrubou kolem dokola. Anebo klobouk à la Napoleon . . . Ale co mne se týče, váš Pierre se mi zamlouvá mnohem lépe, než babiččin, až na to, že tu romantiku vzal tak prostě jen z obchodního stanoviska, a že nepokračoval ve své buccaneerské karriéře.

Doufejme, že se toho ještě dost navyváděl aspoň ve Francii.«

A to, nemýlím-li se, ukončilo toho večera náš rozhovor o Pierrovi nadobro. Mně však jen tak lehce to vše z hlavy nevycházelo. V občasných oněch Brownových líčeních někdejších snů, drobných idiosynkrasií a zdánlivě titěrných zálib bylo cosi, co zdálo se mně být hodným důkladnější pozornosti. Ovšem, bylo lze všechno jednoduše vysvětlit bujnou obrazností, logikou snů a nerovnou disposicí; ale jak mohl jsem přehlédnouti podivnou souvislost jednotlivých oněch úkazů a jejich srovnatelnost s fakty zaznamenanými historií? Čekal jsem, že brzo naskytne se mi zas příležitost podobného hovoru s Brownem, leč všechny moje pokusy selhaly; hovory nepřinesly mně ničeho zajímavého ani nového, a řekl-li Brown časem přece něco o svých snech, bylo to dozajista cosi hodně bezvýznamného, přehnaného, očividně vymyšleného a vždy dalekého všeho toho, na co jsem tak dychtivě čekal. Kteréhosi dne dostal jsem nového klienta, professora Jihokalifornské University, o němž věděl jsem, že se zabývá vedle psychologie, již přednášel, ještě animismem, fetišismem a bůh ví kterými »ismy«.

Otázal jsem se ho mimochodem na uctívání hadů v Africe, i vylíčil jsem mu sen Brownův téměř slovy přítelovými. Professor se usmál. »Ophiolabrie kvetla hlavně v jižní Africe a kvete až dosud zejména mezi příslušníky kmene Zulu,« řekl. Také Kafrové uctívají v hadech své bůžky a předky. Ale scéna, již jste mi popsal, hodí se znamenitě na chrám ve Waidahu, v západní Africe, jejž prvně navštívil francouzský lékař Repin a později vylíčil Hugo Zöller. Také Ašanti . . .« Obávám se, že jsem professora přerušil skoro neuctivě. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

této náladě přišla domů a již zase měla v hlavě nové plány, které si cestou ze hřbitova vymyslila. Šla rovnou k zeťovi, peníze za domek stržené mu přinášela.

»Tak mne dnes něco napadlo, pane zeťáku,« začala na pohled s obvyklou chladností, »jak bych nejlíp naložila tím svým pakatelem. U vás bude peněz čím dál víc třeba, děti vám dorůstají, Lojzíček už stojí skoro jako malá rodina, z Lenorky bude za krátko nevěsta — to aby se vám, pro pána krále, zrovna líhly peníze. Ten svůj kapitálek ji chci dát věnem, ale kdyby měla čekat na mou smrt, ta by se, chudinka, načekala! Víte co, pane zeťáku, vezměte si ty peníze už teď pro Lenorku a mně za ně pojistěte na domě vejminek. Ale notář ať to napíše; v knihách bych to ráda měla.«

Stavitel, rovněž rozradovaný dobrým pořízením ze zámku, zdráhal se přijmouti babičinu nabídku. Žádal jí, aby si peněz ponechala, a vedle toho že jí dá napsati výměnek, jakého si již netoliko svými službami v domácnosti, nýbrž i posledním zdárným zakončením rozepře plnou měrou zasloužila. A nyní prý ať si již babička odpočine a nechť se šetří, aby byla hodně dlouho živa.

»Taky jsem už s vámi o tom chtěla mluvit,« pravila babička, »vždyť pořád říkám, že jsem na světě dosud žádné radosti neužila. Až budu na vejminku, budu žít jenom svým dobrým časům jako královna. Užívat budu života, žádnou starost už si nepřipustím, zdraví si zachovám. A co se týče toho vejminku a těch peněz, byly by marny všechny jiné výklady, už jsem řekla.«

Tak se také stalo, a za několik dní, přijav peníze, stavitel dal babičce Zahradníčkové upsati výměnek zcela po jejím přání, jak si jej byla sama diktovala. Chtěla míti v jeho domě svůj pokojíček na sluneční straně do náměstí a chtěla s rodinou stavitelovou jísti z téže mísy, to byly její nejhlavnější podmínky. Peněz nežádala. Měla ještě svých několik set zlatých z doby Zahradníčkovy mezi lidmi, a to jí stačí na všeljaká drobná i větší vydání, jakých se neuhledí žádná opravdová babička. Měla hlavně na mysli dárky vnoučatům, a při tom již také pomýšlela na budoucí křtiny a na pravnoučata. Šťastné stáří, které bylo jedinou velikou, vtělenou nadějí v budoucnost!

Když bylo vše vykonáno a nadšení babiččino působením několika stýzlivých dní vychladlo, nová výměnkářka pocítila na sobě dojem po-

chybení a zklamání. Svět zdál se jí býti opět všedním světem, lidé na něm opět jenom vesměs zlými, nespravedlivými lidmi. Zmocnila se jí její vrozená pochybovačnost a nedůvěra.

»To jsem si dala, pustit si z rukou skoro všechny peníze a spolehnout se na vejminek,« přemýšlela. »Ať je teď zeťák jaký je, za pár let se může všechno změnit, a někdy ještě může po mně koukat, abych už radši umřela. Pán Bůh mne netrestej, krom té drahé duše hloupá husa jsem byla! Nafoukanost a pýcha světská se mne zmocnila, byla jsem jako opilá, no, no, mně se zdá, že jsem už urazila té pýše rohy!«

A co tak o tom přemýšlela, najednou se poděsila. Vzpomněla si, že ona neprozřetelná měkkost byla znamením její dostavivší se stařecké slabosti. Domnívala se, že pozbývá rozumu, sic jinak nebyla by tak prohloupila.

A jedva ji to napadlo, již také pociťovala na sobě rozličné příznaky stáří a malé moci. Zbývající zuby se jí viklaly, sluch jakoby se otupoval, na obličeji poprvé pozorovala skutečnou zvadlost pleti a úzké vrásky. K tomu připojila se nezbytnost opatřovati za čtení oči protivnými brejlemi.

»Už je to tu!« povzdechla sklesle jako tehdy před lety, když jí vypadávaly přední zuby. »Už je to tu do opravdy. No, děkuju pěkně, být už baba jako věchet, to bude pěkný odpočinek!«

Co byla živa, nic jí dosud nepůsobilo tolik starostí jako nyní ten výměnek. Až hlava ji z toho rozbolela. Natrhala si křenového lupení, čelo jím obložila a hlavu šátkem ovázala, a když to hned nepomáhalo, vzpomínala, že je to nejspíše následek rány, kterou v dětských letech utržila.

Chodívala se svou o rok starší sestrou Kačenkou ve Voticích do školy, ona vždycky vážná a jako dospělejší, Kačenka však stále jako drak. Tehdy děti chodívaly v zimě do školy v dřevácích, které v síni pěkně si rovnaly do řad. Na levé straně byly dřeváčky chlapců, na pravé straně se zouvala a dřeváčky se vzorným pořádkem ukládala děvčata.

Jednou Kačenka, která po vyučování nejdříve vyběhla s Lenorkou ze třídy, v rozpustilosti pomíchala ty mužské i ženské dřeváčky. Hrozný poprask se z toho strhl za půl minuty. Pro pány kluky bylo největším ponížením, že dřeváčky jejich se octly mezi obuví holek.

»To udělala Kalaška!« vzkřikl někdo, postřehnuv před tím Kačenku, a nejvášnivější z kluků rozlícen, drže dřeváčky své v rukou, vyrazil ze školy a bos pustil se sněhem za utíkajícími sestrami. Pokládal je za stejné vinnice, a protože Lenorka za mrštnější Kačenkou se opozdovala, uražený hrdina ji dohánějě, mrštil po ní dřeváčkem, rovnou po hlavě.

Lenorka až se převalila, jak prudká to byla rána. Stonala tři nebo čtyři dny, hlava ji brněla, ale pak opět bylo dobře, a když poprvé zase přišla do školy, klukovi již zchladlému a zaraženému notně vykrákala. Ten kluk ji pak chtíval v pozdějších letech, ale ona vždycky pamatovala na jeho surovost a vytrvale ho odmítala.

Nyní tedy na to se rozpomínala jako na důležitou i dalekosáhlou událost a vypravovala o ní stavitelovi, Barči i vnoučatům, kterým historie o dřevácích velmi se zamlouvala. Ze srdce rády děti byly by viděly, aby se jim vrátily ony staré, zlaté časy, kdy by také mohly choditi do školy v dřeváčcích, které v myslech jejich byly ozářeny oparem kouzla a poesie.

Jakoby úsilím o zdar processu vyčerpala všechny svoje svěží síly, babička od chvíle, co se vlastně octla na výměnku, pociťovala nejenom tělesnou, nýbrž i duchovní skleslost i únavu.

»Na mne už je toho teď mnoho,« pravila zeťovi, »kdepak bych jednou hlavou a jedněma rukama všude stačila! Ostatně jsem teď na vejminku, co bych se tedy plahočila a starala! Přidejte Barči měsíčně zlatku, pane zeťáku, ať teď ona trochu přitáhne, a já si za to odpočinu.«

Zdržovala se pak jako zúmyslně hodinu nebo dvě ve svém vymíněném pokojíčku, ale byla jí tam dlouhá chvíle, a v duchu si přála, aby jí zavolali a přáli si její rady nebo přispění. Ale šetře jejího klidu, stavitel přikázal Barči i dětem, aby babičky zbytečně neobtěžovaly, že by se hněvala.

Přicházela tedy konečně mezi ně sama rozmrzená a pohoršená, že jí už zapomínají, a že z chování jejich je zřejmo, jak jim už všem jest zbytečná. Byla proto nedůtklivá a popudlivá, každý pohled stavitelův, každý projev dětského veselí vztahovala na své stáří a domnělou malomoc i hněvala se na ně a na novo litovala přenáhlení, že se zbavila peněz a padla do osidel hořkého výměnku.

Baruška Křížová, sestra staršího pana učitele, panna již sedmdesátiletá, podnikla ještě pout na Svatou Horu a přinesla odtamtud babičce Zahradníčkové pěkný růženec. Když jí jej vítaného odevzdávala, babička div jí nevyrazila růženec z ruky a zle se na úžaslou dárkyni osopila.

»Copak já jsem nějaká hříšnice, že mi přinášíte růženec, abych se jen modlila?« vyhrkla podrážděna. »Já se nepotřebuju modlit, mně nemá Pánbůh co odpouštět, já jsem nevedla nemravný život, nerouhala jsem se, nezabíjela jsem, nepřelhávala ani neokrádala. Vždycky spravedlivě, jak se sluší a patří na

poctivého člověka, co je císařovo, císaři, a co je božího, Bohu! Ale taky co je mého, mně!«

»Ale Bohu patří modlitba, paní Zahradníčková,« namítala Baruška.

»Ne, Bohu patří dobré skutky a pořádný život — modlitba by byla málo platna! To by každý dovedl, nejdříve po celý život páchat nepravosti a hřešit, ale pak se pomodlit růženec a rovnou běžet do nebe — za věčnou slávu mezi takovou sebrankou bych se vám poděkovala!«

Dala pak Barušce hrnek kvetoucí balsaminy a dárek její zastrčila na dno skříně, kam před lety schovala pochroumané zuby. Místo něho vynesla si pak odtamtud dědečkovy housle, přitáhla uvolněné struny a dotýkajíc se jich suchými prsty, loudila si z jejich tónů dávné vzpomínky, které jistě byly sladší a půvabnější, než někdejší skutečnost, kdy babička Zahradníčková skrývala svoje cítění.

Slyšíce babičku drnkati na housle, děti se osmělovaly a vnikaly k ní do pokojíčka.

Někdy byla rozhorlena, že ji vyrušují a znesvěcují posvátnost jejích vzpomínek. Pak honem odkládala housle opět do skříně za dědečkův kabát a vestu s lesklými knoflíčky a nevlídně vypuzovala vnoučata za dvéře. Ale jindy zase, jakoby jí přišly vhod a jakoby potřebovala sděliti se s někým o kouzlo svých vzpomínek, zvala je dále, podávala jim mls a vypravovala o dávných časech, kdy jí hrával na housle nebožtík dědeček nebo kdy dokonce byla ještě svobodna.

Píseň o ptáčku jeřabatém oživla jí opět na rtech, do starých nohou vracel se nezapomenutelný rytmus dávných snivých menuettů. Babička dětem zpívala a tančila, a za dveřmi jejího pokojíka Barča přecházela po špičkách a uškliblala se.

Jednou jakoby ji tam určitě tušila, babička Zahradníčková přitočila se ke dveřím a hbitě je otevřela. Ale nic se nehněvala, jenom trochu uštěpačně se usmála a řekla:

»Holka, ty už taky stárneš, jsi jako padavka. Když jsem ti nešla na svatbu, mně se zdá, že ti půjdu na funus.«

X.

»Už teď doopravdy stárne,« pravil si v duchu stavitel Janovský, pozoruje babičku, u níž čím dále byly patrnější příznaky požehnaných let. Dostavovaly se chvíle, kdy řeči a konání její zdálo se dětinstvím, mezi jiným byla to čím dále větší nedůvěra k vlastním lidem a vedle toho nebývalá povídavost.

Byla z oněch lidí, kterým neustálá činnost a zaměstnání prodlužuje život, proto babička Zahradníčková nedala si pokoje a ustavičně něčím se zabývala, nebylo-li jinak lze, aspoň obcházela sousedy a přemilala, kde jaký klípek, při tom ovšem zůstávajíc vážnou a mravokárnou. Kdyby byla odsouzena k nečinnosti úplné, jistě byla by záhy pozbyla zbytku svých sil a brzo by zemřela.

Někde přijímali návštěvy její ochotně, někde ji však vítali s přemrštěnou vlídností a tropili si z ní žert. Obyčejně ji vychvalovali, jak je stále statná a že by se mohla ještě vdávati.

Poznámky takové jí lahodily, pokud v nich nepozorovala posměchu. Ale postřehla-li, že se jí posmívají, probouzela se v ní usínající břitkost ducha, a dovedla odseknouti tak vtipně, že by toho nikdo nebyl hledal v té staré hlavě, vzdorující tíze osmdesáti pěti a bezmála devadesáti let.

Někdy však přece přítomnost ducha selhávala, a pak babička pomáhala si po způsobu slabých, že totiž hubovala nebo dokonce nadávala. Cítila li se uraženou, nebrala si k častování ubrousku a vyčinila každému, co se do něho vešlo.

»A do mně se toho vejde moc,« pravil po takovém výstupu řezník Vopálka, důkladný to klacek, »ale dostal jsem, že jsem se z toho zpotil jako myš. Táhne jí už na devadesát devět let, ale má pořád vyřídilku jako řehtačka.«

Kdykoli se v městečku s někým pohádala, vždy babička Zahradníčková přicházela rozhněvaná domů, a byl-li tam stavitel, podrobně mu vše vypovídala stěžujíc si, jak jest u lidí v nevážnosti, a kde kdo že se jí posmívá. Zacházejí s ní, jakoby už byla nicotná osoba, těmi posměšky jakoby ji už vyháněli ze světa, ale ona se nedá, naschvál ne a ne, na vzdory každému bude dlouho živa.

Janovský ji klidně vyposlechl, a třebas hořel netrpělivostí, přece jen vždy zůstal k ní uctivý a mírný a choval se k ní ustavičně jako hodný syn k zasloužilé matce. Věda, že ji tím nejspíše upokojí, pohuboval také na neslušnost lidí, postěžoval si, jak zejména mládež nedovede ctiti dospělých, a usoudil, že je nejlépe chovati se k škádlení nerozumné chásky tak, jak se chovají skutečně moudří lidé, totiž nevšímati si ho a nikdy nerozčilovati se nad ním.

»Máte pravdu, pane zeťáku,« přisvědčovala babička, »já si ode dneška těch posměváků opravdu už ani nevšimnu. Vždyť to nic není, to jako když pes štěká na měsíček.«

Ale to jí nevadilo, aby nazejtří s někým se nepovadila. Do domů, kde se k ní zachovali nešetrně, pak již nedocházela, místo nich si však vyhledávala náhrady v jiných rodinách. Při tom vždy byla dbalá toho, aby nenavštěvovala rodin, kde byli jenom mužové. Co

pak by si o ní pomyslili sousedé, ještě by nadělali klepů, že chodí za mužskými!

Návštěvy své vykonávala pravidelně v stejných hodinách dopoledne i po polednách. Ať byla zima nebo teplo, ať svítilo slunce, ať se cedilo nebo bylo bláto, babička Zahradníčková nedala se ničím zastrašiti a v ustanovenou chvíli »roznášela štafety« po městečku, jak o ní říkali lidé. Pršelo-li anebo sypal-li se z oblak sníh, vzala si svůj starobylý salup a černý hedvábný, vatovaný čepec, o kterém celé městečko vědělo, že před třiceti lety stál osm zlatých, a šla.

Byly ovšem domy, kde návštěvy babiččiny nikoho neunavovaly, a kde ji každý vítal upřímně a choval se k ní s uctivostí. Tam ráda pobyla, pohovořila, neskrblila radami, mnohdy skutečně vzácnými, a zejména kde měli děti, pozdravovali příchod její jako návštěvu milého rodinného lékaře. Zastonalo-li některé dítě, hned věděla lék a pomoc, byla v tom tak zkušená, jakoby byla vychovala ne jedno, ale nejméně tucet dětí.

Mnohdy vracela se z takových obchůzek domů promoklá a s promočenými botkami, ale to jí nepřekáželo. Dala si botky usušiti na kamna, a tím jakoby si také zachovala zdraví, o které se dále nestarala. Nepřestávala žíti střídmě a pravidelně, chodila večer záhy spat a ráno časně vstávala, kdežto za dne všemožně se bránila svodům u starých lidí obvyklého sdřímnutí.

Když ji mrzutá Barča někdy vybízela k odpočinku, odporovala jí:

»Tak, tak, holka, ty bys tomu dala! Denní spánek je jed pro zdravého člověka; naspím se v noci dost, kdybych spala ještě ve dne, shnila bych za živa. Ty jsi už z jiného lidského plemene, ty pocházíš z časů lenosti. Já dosud říkám: Pusť, kočka, přeskočím tě, ale ty už jenom: Pusť, kočka, upadnu přes tě!«

Jakoby tomu pořekadlu nerozuměla, Barča jenom bručela:

»Bodejť bych ještě přes kočky skákala.«

A jako na vzdor babičce neomaleně si zívla.

(Pokračování.)

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

ozpustilost rozpoutala se za tímto přirovnáním — bylo konec vážným hovorům.

Uštknut, s trýznivým vědomím, že dav se uchvátiti rozhorlením neudržel se v této šrůtce na stanovisku klidné povýšenosti, vycházel Hlavsa z kavárny.

Nad křovisky sadů Karlova naměstí vanul předjarní vítr od Vyšehradu. Ze širokého vjezdu zájezdního hostince na pravé straně náměstí vyhrnul se za jásotu pouliční mládeže hlouček pitvorně posunkujících maškar. Pestré barvy levných cárů maškarních zavýskly do šedé mlhy předjarního dne. Široký chechtot šašků se ozval i přihrublé vtipy, jimiž pohazovali kolemjdoucí.

Hlavsa se uhnul, neměl smyslu pro lidovou veselost. Mimo to cítil vůči této veselosti posledních masopustních dnů ostře vlastní, do duše padlý smutek.

Přešel rychle náměstím. U kostela svatého Ignacia zahnul do Ječné ulice, kterou prošel, opakuje si některé z výroků, slyšených v kroužku mladých pánů. Nemohl se zhostiti údivu, trochu bolestného, že tak jako houby v lese vyrostla téměř přes noc tato generace mladá, jemu neznámá — cizí. Generace, která jak patrno, dosti necenila svobod a pravd těžce vybojovaných jim a jeho soudruhy. Tato generace nesená vlivy ciziny — trochu drzá vůči vydobytým zkušenostem těch, již náleželi ke klestitelům cest národní kultury. —

Úzkou uličkou, vedoucí ke Karlovu, probíhající mezi zdmi starých zahrad, ubíral se dále. V zahradách pohvizdoval vítr v holých větvích stromů, v jichž zaklínění nalézal své útočiště ještě sníh — ale jarní pach černé prsti zahradní pronikal vzduchem a probudil v něm vzpomínku nálad let minulých — — Nálad, plných slibné, toužívé vůně nadějnosti i životní síly. A dnes bylo vše zhořklé, jaksi bolestně otřesené. Ale jakoby se chtěl dáti zkolébati tímto tichým, dobře mu známým

okolím ve staré sny, kráčel dále, city i obrazy minulosti sáhaly mu téměř hmotně v rozrušenost přítomné chvíle. — Neviděl ani změn ve svém okolí, cítil je více nežli je viděl takové jaké bývalo.

Mlčenlivé, vysokými zdmi tajené zahrady, táhly se tu jindy až téměř ke Karlovu. Teplé, zahnědlé prejzové střechy zahradních domků, letních sídel Pražanů, vyčnívaly z dáli ze zahrad, sem tam dívalo se však i do uličky okénko ke zdi zabloudilého pavillonu, barokní římsou obrvené okénko s osleplými tabulkami, smutné, opuštěné, jako oko starce hledícího do cesty, na níž usnuly ozvěny kroků těch, již tu druhdy chodívali. Jiné domky uprostřed zahrad byly zbudovány v čínském slohu, s osmihrannými střížkami, ověšenými zvonky, jež kdysi cinkávaly ve váncích empirových jar.

Kromě Dienzenhoferova zámečku, galantní děje tajícího, a do pusté uličky hledícího ponurého stavení Kateřinského blázince, z jehož zamřížených oken zíral děs neznámé zoufalosti, nebylo tu stavení obytných.

V létě mísil se do ticha uličky dech květných hroznů akátových, bílých fial a v slunečním žáru nyjících resed; ale hlasy lidí obývajících zahrady nezanikaly sem téměř nikdy.

Na kterémsi místě, o vysokou zeď opřeno kupilo se tu barokní sousoší. Nikdo vlastně nevěděl, jakou pohnutou scénu ze života svatých představovalo. Bylo již tak zvětralé . . . Kolik bylo ještě znáti, byly oděvy kamenných světců jako větrem vášně rozevláty, a v nadsvětské křečné touze vzpínala se těla jejich k nebesům. Omšený kámen sluncem mnohých let vyprahlý, bičovaný přívaly mnohých podzimů i zlými větry všech čtyř země stran, pozbýval tvarů lidskou rukou mu vtesaných. Tak, jakoby na něm tvrdá, skály rodící příroda se zašklebila křehké práci umělcova dláta, tak, jakoby velká dlaň času byla setřela sladké tvary, jimiž ruka lidská kámen přioděla a vracela přírodě co jejího. Tvary soch počínaly se přelévati v beztvarnost původní své podoby —

V podzimních dlouhých večerech čněly do temna jako četa běsů číhajících na kolemjdoucího . . . Ale v horkých letních dnech, kdy stíny přes zeď skloněných akátových stromů pohrávaly po skupině soch, počínal starý omšený pískovec oživovati. Hra stínů se zlatem slunečních paprsků rýsovala nové podoby do sotva znatelných zvětralých svatých tváří. Modro nebes spadalo do kamenného pláště nejvýše stojící sv. panny Barbory, šeď kamenných vln vlasů ozlatila se kovovými paprsky. Pod žhavými doteky pocelů slunečních rozžehlo se v důlcích kamenných očí svatých řeholníků. svaly jich tváří počínaly sebou trhati, záhadné úsměvy ulpěly na jejich rtech, pozdvižené ruce chvěly se touživě ve vzduchu. A ve chvílích letních polední, kdy všechny zvuky kolem usnuly, zdálo se, že oživlé sochy oddělí se od svých podstavců a budou zvonivými kroky kráčeti tichem naplněným vůní bílých fial, akátů a rezed ke Karlovské svatyni.

Až tam daleko, na konci tiché uličky, poblíže kostela, tisklo se k sobě několik malých domků, starých, vetchých obydlí, tichých, nepatrných lidí, bydlících tu ve stínu krásné rudé kopule kostela Karlovského.

Někdy kmitla se tu mladá tvář za nízkou tabulkou okenní. Kterási šička rukaviček, sedící za tuhou zelenou oponou okno clonící voskovky, plné voskově bledých, jako neživých květů, vyslala pohled za mladým básníkem.

Pohled jarých tuch života. Pohled mládí čekajícího blaho, dosud ztajeného. On cítil pohled, ale sklopil víčka svých očí. — Teplý dech růměnných rtů dívčích neovanul dosud jeho čela.

Miloval ženu, jejíž vlečka s útlých boků k zemi splývající, cudně se vláčela svazky starých klassikův i romantiků nebohaté jeho knihovny. Cudně cloněna modrou párou kadidel, ověšena ctnostmi svého pohlaví, objevila se tatáž žena v prvotinách děl jeho básnických.

To bylo před dvaceti lety. Tenkráte chodíval tichými těmito místy denně . . . Málo se tu měnilo. Zdálo se mu, že sám čas, který změny ve svém klíně nosí, zde chvíli odpočinul. Neslyšně kráčely tu za sebou doby roční, ale nebylo tu změn lidskou rukou páchaných.

Zde kdysi zpívaly mu v mysli nejrannější jeho verše.

Později byly tu počaty postavy jeho dramat. Vzduchem těchto míst linulo se mu dosud kouzlo hodin oplodněných živým dechem jeho musy. Cítil dosud jiskry v mozku, zvuky v srdci, cval myšlenek, předhánějících se jako spřežením bujných ořů a pak kouzlo jasnovidné chvíle, kdy dílo dosud nezapočaté viděl před sebou oživené, ozářené plameny vlastního nadšení.

Známě to tu na něj zakývalo, verše mladých jeho let neslyšně zvonily tichem uličky a postavy jemu povědomé kráčely po úzkém chodníku za zahradní zdí.

Inspirace jakoby v této chvíli znova mu chtěla složiti na čelo svou teplou laskající dlaň; ale v téže chvíli ucítil zavanutí chladné peruti a vzpomínka na mladé pány zahoukla z některého zákoutí jeho mozku.

Ano, ano — věty, názory pronášené těmi mladými, čelily proti základním větám umělecké jeho víry. — A i jinak lehkovážní, neznající mravní zodpovědnosti učitele básníka vůči žáku čtenáři, jevili se mu býti —

Byla v nich jistá nevázanost. Mluvili o přirozeném právu individua a jeden z nich plivl při tom na zem. To bylo také přirozené právo individua, trochu nepohodlné všem lépe vychovaným sousedům. Hlavsovi značilo toto právo individuálnosti pouhé odevzdávání se slabostem. Jemu byly svatými zákony vyšší ethiky i z nich vyrostlé zákony kulturních společností.

Ale nad jiné bylo mu odporné, že tito mladí páni, počínali po příkladu ciziny obírati se problemy erotickými, že se nerozpakovali obnažovati slovy, co se pouze pod hustým závojem naznačeného, nevyřčeného srovnávalo s onou povznesenou důstojností mající se projevovati rčením mluvy básnické. Dle něho byla to zušlechťující kultura, která vynalezla šat netoliko pro tělo člověka, leč i pro jeho slova.

On i jeho soudruzi, až na některé hanlivé výjimky, milovali tato ošacená slova, která stydlivě zakrývala nižší pudy člověka.

A jací budou z těchto vychovatelé pro mladou dosud kulturu národní?

Octnul se za Karlovem na stezce táhnoucí se za vysokou zubatou zdí, tvořící část opevnění města. Název místa »ztracená varta« pocházející dle lidového podání od tajemné okolnosti. V půlnoční hodině zmizelo tu kdysi beze stopy několik stráž majících vojínů a dosud ztrácel prý se tu každý lichý člověk kráčející v půlnočních hodinách ponurým tímto místem. Bývalo tu pusto i za bílého dne. Hlavsa stanul u zřícené části zubaté hradební zdi. Průlomem bylo viděti na šance, rozkládající se za »Slepou bránou«, holým, kasárnickým stavením, u kterého končily šance, zdobené sady, táhnoucí se kolem této části Nového města. V hradebních příkopech temněla se vedle políček tajícího sněhu sčernalá zimní tráva, ale na místě školní mládeže, jež tato místa jindy za své hřiště zvolila, hemžilo se tam dole pracovním lidem, který odklizoval poslední části těchto hradeb. Tesklivě zvonily rány rýčů o starý kámen, rudé cihly vysokých zdí hradebních řítily se lomozně a dopadávaly dutě k zemi.

Opřen o zdivo průlomu, zahleděl se Hlavsa na známý, nyní mizící obraz, jakoby si jej do paměti vrýti chtěl.

»Ano, ano, staré se odklízí,« zašeptal a projel prsty prošedlý vlas. A znova, s jistou neustupností, ozvaly se mu v paměti věty mladých těch pánů. Nenavazovali na jeho víru, šli proti ní. Neuznávali nějaký pokrok české věci, protože se nepamatovali na skromné počátky národního života. O tuhém boji, který bojoval on i jeho soudruzi, o boji vlastence spisovatele let předšedesátých, neměli ani tušení. A byl to boj o každé volnější slovo s přísnou censurou, boj proti sveřepě panující straně německé. Byl to boj, který žádal více lásky k vlasti i sebeobětování od každého jednotlivce. Snášel každý útisk společenského postavení svého pro národnostní vědomí. Věděl, že by zapřev je, snáze byl dostal místo vědomostem jeho příslušné, nuzoval se raději dáváním hodin v šlechtických domech, i malým služným v kterémsi archivu, jen aby zůstal samostatným a mohl nepokrytě vysloviti své mínění. Strádával hmotně — ještě nyní neplýtval hmotnými prostředky. — Potřeby chudých jeho čtyr stěn byly nejskromnější. Ve veřejnosti ovšem vystupoval jak se slušelo na básníka majícího název: »Náš Hlavsa«. To mu stačilo. Nikdy mu nepřipadlo, že by mohlo býti jinak. (Pokračování.)

ZDENĚK BROMAN:

Za Alojsem Škampou.

Nevrátí se. Odešel. Víte kam?
Do kraje, který si pro sebe stvořil sám.
Malý kraj. Však hodným se mu zdál,
by celý svůj život na něm pracoval.
Kraj chudičký, prostý, všechněm známý kraj český:
Vrby u mostu v lukách, bílé stezky,
stružkami šumící potůčky v měkké trávě ...

Do toho kraje odešel právě — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
O, nechte někdy v odpolední chvíli,
ať vaše duše k jeho snům se schýlí
a k jeho básním důvěrně se snese.
S ním tady dozajista setkáte se!

„SOKOLSKÝ“ FEUILLETON.

Sokolové mi odpustí, že dávám do uvozovek jejich jméno, tak milé kde kterému Čechu, protože je nám souhrnem bujaré síly a zdatnosti tělesné, bodré mysli, bratrské rovnosti a ušlechtilého smýšlení. Činím tak proto, že sokolskou je moje črta nepřímo. Byť nadšený přítel tělesné výchovy, sám nikdy nepomáhal jsem činně k vítězství některého družstva, nekonkuroval o přebornictví, prováděje svoje systémy tělocvičné a různé sporty jen tak v soukromí a úkradkem. Kéž bych jen byl mohl na několik hodin odhoditi svůj nástroj, jímž chleba sobě dobývám, a s ním všecky tísnivé myšlénky úřední i neúřední a oddati se jen a jen rozkoši tělesného cviku! . . .

Bezděky teď, kdy Čechy zas na okamžik dýší starým nadšením, vybavuji se nejen upomínky, ale i úvahy všelijaké, Sokolstva se týkající. Rovnám myšlénky ty a těším se jimi a s nimi.

Malé klouče jsem byl, před více než čtyřiciti léty, s hlavou tenkrát kučeravou. Byla jakási slavnost v Heřmanovu Městci, kde mne kolébávali, a kníže Kinský otevřel ochotně brány nádherného parku Sokolům, kteří byli té slavnosti středem. Nezbyly mi žádné podrobnosti z těch nádherných letních dnů, jenom v duchu vidím ty statné, velké postavy, které tenkrát tolik mi imponovaly, v červených košilích s perem za čepicí, odpočívající v trávě parku nebo bavící se všelijak, a pak zbyl dojem čehosi, co chytí za srdce, a z čeho vynoří se pak něco velikého, velebného, co by pak člověk nedal za všecky krásy světa. Vlastenčilo se tenkrát, a Čechy rostly jako palma v jižním slunci. A zpívala se písnička, z níž pamatuji toliko verše:

Sokolové, pěkné peří máte,
já se k vám
taky dám,
Vy mně jedno dáte.

Tenkrát i panské úřednictvo, jehož byl jsem částí ovšem velmi nepatrnou, dalo se strhnouti obecným proudem i nadšením a zásluhou Sokolů vlastenčilo tak, že odloživši svoji dosavadní vlažnou dvojjazyčnost stalo se jen českým a zůstalo jím. Byly to sladké doby vlasteneckých líbánek, které nám, tenkrát mladým a malým, ztrácejí se v mlžinách. Snad právě proto zveličujeme trochu jejich význam, — ale nechať, nevíme, proč toho litovati.

Venkovské městečko nad Orlicí, pak sousední město gymnasijní na českém východě, jež bylo mi po té útulkem, dodělávalo v práci vlastenecké, co počal Heřmanův Městec, a tak jako mně, dálo se asi tisíce jiným: Sokolové, do jichž středu jsme jako studenti ovšem nesměli, působili na nás nepřímo svou organisací a svojí řiznosti, svým duchem vlasteneckým i svou ráznosti. Všechno volnější tělesné cvičení bylo tehda v nevážnosti a nenávisti, vždyť již proto, že hrávali jsme někde za městen pastora a bambulku, bývali jsme trestáni neb aspoň kárání pro nepilnost. Po studiích gymnasijních tuhá práce universitní neznala, bohužel, jiných cest než do koleje a do knihovny universitní. Jako akademik ke knize přikovaný neznal jsem dobře ani Prahy a jen s jakousi neurčitou závistí a touhou stopoval jsem sokolské výlety denní i noční.

Pak přišel velký, širý svět, — ten teprv naučil mne oceňovati to, co české Sokolstvo učinilo a činí pro tělesnou výchovu, pro kterou začínal jsem horovati snad právě proto, že za mých mladých dob bývala tak zanedbávána. Sic trochu jsme se rozcházeli se Sokolem proto, že já vedle tělocviku naklonil jsem se trochu více sportu, chtěje míti obé, tělocvik i sport, sloučeny v harmonickou jednotu, jelikož sport a volný tělocvik pod širým nebem po

2162

mém rozumu lépe vyhovuje rozpínavosti mládeže, ale přes to v konečných cílech, tužbách a snahách zůstávám přece za jedno s těmi starými zákopníky tělesné výchovy.

Před třinácti lety stal jsem se členem Mezinárodního výboru pro hry olympijské a po celý ten čas snažím se především získati i Sokolstvo pro vystoupení na mezinárodním tom kolbišti pro tělesnou výchovu, tím spíše, jelikož jsem přesvědčen na základě svých zkušeností dosavadních, že obrátilo by Sokolstvo tam zasloužen pozornost nejen na sebe, ale i na celé Čechy.

Nic nepřeháním. Vždyť Sokolstvo i beztak valný kus této práce již vykonalo a vykonává a učinilo nás v cizině známějšími a váženějšími, než celé dlouhé řady novinářských článků a politických řečí. Vzpomínám, kterak před lety, když měl jsem čest býti přijatu v audienci od presidenta francouzské republiky, p. Felixe Faurea, v nádherné jeho ville v Hâvru, první jeho otázka byla: »A co dělají vaši Sokolové? Pamatuji se na ně velmi dobře ...« A hovor o nich se pak rozpředl.

Potom v cizině kde kdo po nich se poptává a vždycky hovoří o nich s úctou i nadšením, i naši nepřátelé.

Mezinárodní výbor olympijský sám toužil a touží po účasti Sokolů, a byli oni neposledním zřetelem, pro který uzpůsobil program reorganisovaných her olympijských tak, aby i tělocvik měl v něm místo vynikající a náležité. Měl je již v Athénách r. 1896, mnohem více pak při řeckých hrách olympijských rovněž v Athenách 1906, kdy vlastně Sokol Honzátko to byl, který měrou nejvíce vynikající proslavil české jméno.

Však Sokolstvo již blahovolněji pohlíží k modernímu tomu projevu tělesné výchovy a vyslalo do Českého výboru pro hry olympijské svého zástupce nad jiné povolanějšího, dra Jindřicha Vanička. A kdyby nebylo mělo před sebou letošní velkolepý sjezd a lonský zájezd do Záhřeba a na Černou Horu, jistě bylo by bývalo pomýšlelo vážně na účastenství v Athénách.

Mnohých sjezdů a meetingů tělocvičných býval jsem svědkem, doma i v cizině, a bezděky porovnávám. Snad někde bývají ty slavnosti lesklejší potud, že účastňují se jich kruhy nám cizí. Dostávat se těm zahraničním sjezdům a slavnostem skoro všude vydatné podpory vládní, nejen hmotné, ale i moralní: při nordických hrách ve Švédsku účastnívá se závodů celý dvůr se vším svým leskem, při hrách Athénských r. 1896 byl přítomen vedle královské rodiny řecké i král srbský, velkokníže ruský a princ egyptský Mehmed-Alí, r. 1906 i král anglický a princ waleský s celým štábem svého dvora. Loni v Athénách i vojsko bylo k disposici výboru aranžujícímu hry, zvláštní poštovní známky byly vydány ... a bylo by lze vyjmenovati celou řadu věcí závažných víc nebo méně a víc nebo méně již známých, které usnadňovaly práci a zvyšovaly nádheru slavnosti. Tu i onde jsou mecenáši, kteří tisíce a miliony věnují na manifestace toho druhu, správně oceňujíce jich význam a dosah ... U nás dlužno sbírati po léta, po krejcarech ...

Bez jakékoli pomoci, jen vlastní silou letí český Sokol vzhůru. Nezřídka i překážky a sítě všeliké musí prorážeti. Kdo má jen trochu příležitostí nahlédnouti do toho sokolského úlu, musí žasnouti

2160

nad tou obrovskou prací a obětavostí, za kterou jednotlivcům nekyne nic, nežli vědomí vykonaného úkolu.

Praha i celý český národ potřebuje teď více, než kdy jindy rozveselit se jasnými barvami bílými a červenými a rozhlaholit se hlasitým slovem českým. Probudit se z nové dřímoty, do které bůh ví co je kolébá, zatím co kolkolem je hluk a šum věštící zkázu. Rádi bychom slyšeli hodně hlasitý český hovor na ulicích, tam, kde my napomínáme pořád ještě svoje děti, aby tak moc nekřičely a chovaly se slušně, pořád majíce strach, jen abychom nikomu nestoupli na kuří oko.

2158

Potřebujeme zase sokolského vichru, toho upřímného, českého, který zaduje vždycky mohutně z každého sletu a pročistí vzduch. Přichází právě v čas, abychom tak, jako staří Řekové při hrách svých cítili se jedním a týmže tělesem, které chce žít tak, aby nám bylo dobře, ale nikomu zle . . . .

Čím dál, tím více stávají se sokolské slety českými olympiadami, mohutným projevem pro výchovu tělesnou, které nám stále ještě se nedostává. Práce, kterou založil Fügner, Tyrš, v níž pokračoval Podlipný, a kterou s úspěchem nad jiné skvělým vede dr. Josef Scheiner, neúnavný, ideální, s celou kohortou nadšenců, práce ta kvete a roste . . .

Dr. Jiří Guth.

■ ■ ■

ŽIVÝ KALEIDOSKOP.

Na vojenském cvičišti v Dejvicích provedlo velkou parádu před nejvyšším velitelem, českým králem, něco přes sedm tisíc mužů . . O velkém sletu budeme svědky ještě imposantnějšího výkonu, cvičení, jehož súčastní se deset tisíc Sokolů. Vzpomeňme, co velitelů kommandovalo na vojenském cvičišti, jak ohromný, složitý tu apparát . . a na cvičišti sokolském velitelskou a dirigentskou funkci zároveň převezme hudba. Budou jí ovšem pomáhati ukazovatelé na vysokých praktikáblech, ale hlavní velení má hudební těleso, sestávající z tří set jednotlivců.

Uvidíme cosi gigantického a dojímavého zároveň. Není možno slovy povědětí, co pudí, co žene davy k těmto produkcím tisícihlavých mass. Cvičitel pražského Sokola mně řekl: »Když jsem o posledním sletu našem (1901) vystoupil na lešení a spatřil před sebou tisícihlavý zástup, vyhrkly mně pohnutím slzy z očí.« Slety rostou a přibývá jim ustavičně na počtu. Letos vstoupí do cvičební arény — největší stavby toho druhu v Evropě — o několik tisíc Sokolů víc. Jenom Sokolek uvidíme skoro tři tisíce . . .

To ostatní všechno zvíte z časopisů, které informují o každé významnější události. Ale je mnoho a mnoho věcí, o kterých se v bulletinech nemluví. Zajímavo je, že slet z roku 1901 obživl ve sletu letošním v podobě afiše. Znáte přece živý plakát, na němž ve stínu červenobílých praporů stojí tisíce Sokolů v nástupní posici. Pravý sokolský obrázek, jenž putoval roku 1901 do světa jako pohlednice. Pořadatelé měli dobrý nápad — udělali z charakteristické pohlednice plakát. Brzo na to objevil se na rozích plakát jiný, Šimůnkův athlét v zápasnické póse. Stalo se něco za kulisami — první plakát neobstál, nestačil na representaci Sokolstva v cizině a proto dostal připřež — appartní a originální. Ze všech konců světa, z Francie, z Ruska, Italie došly projevy pochvalného rázu.

Nad cvičícím mořem, vysoko nad jeho hladinou, stojí se vztýčeným praporečkem kapitán, generalissimus Sokolstva, náčelník Vaníček. Povšimněte si energického jeho povelu . . uvidíte ho na lešení nad královskou lóží. Byl velitelem již o sletu roku 1901 a na plakátu zobrazen bezprostředně před povelem: »připažit«. V zápětí na to zakmitne ti před očima jiný obrazec, jako když kaleidoskopem otočíš, ruce se připaží, a současně zahřmí rána, která diváky vzruší a naplní nadšením.

Po celé vlasti, daleko za jejími hranicemi, připravují se borci k památné produkci. Na cvičišti sejdou se Sokolové ze všech konců světa, a přece jenom dopadne cvičení bezvadně, dopadne tak skvěle, že se lidé pohnutím rozpláčou. Kde vězí tajemství této neviditelné pásky, toho tmelu, jenž desetitisícky borců tak neuvěřitelně zceluje v harmonický útvar? Povíme drobný příklad. Na Židovském ostrově hraje hudba. Divná muzika . . lidé se zastavují a ptají se, co to je za hudbu. Nikdo ji neznal a nikdy neslyšel. Jsi na druhém ostrově a vidíš, že na různých místech mladí lidé provádějí krásná, velice kombinovaná cvičení . . tu jednotlivec . . tam dva,

Veřejné cvičení Sokola na ostrově Rohanském r. 1867.

jinde čtyři . . a všechny jakoby komandoval tajuplný, záhadný velitel. A tu se dovídáme, že na ostrově Židovském má sokolská Jednota smíchovská cvičení, zkoušku k sletu, a hudba, které nikdo ještě neslyšel, je onen velitel, jenž tisíce lidí z různých zemí povede k čarovnému tvoření nejživějších skupin a obrazců. Hudba je dílem komponisty Sokolíků Pospíšila, motivy cvičebné jsou vzaty z celého světa — jeden, hned první, je od cvičitele Pálky, jiný z Moravy, je tu zastoupen i Jih atd. Zkoušky konají se již několik měsíců, precisnost obrazců se ustavičně zdokonaluje; čím více blíží se slavný den, tím kontrola je důkladnější, a aby nedošlo k nemilým zmatkům — ještě při poslední zkoušce vylučují se borci, kteří vzbuzují svými nepevnými výkony obavu, že by mohli způsobiti v harmonickém celku rušivý tón.

Asi padesát tisíc diváků vměstná se do arény — však také vyžadovala nákladu přes osmdesát tisíc korun. Sedadla šla, jak známo, na dračku — ale kdyby nebylo míst k stání, skončily by slavnosti deficitem. Slet našel v pražské intelligenci člověka, jenž několik neděl pracuje ve sletové kanceláři s neochabující vytrvalostí — z lásky k věci. Ještě v Čechách nevymřela obětavost, ještě žije staré nadšení. Celé Sokolstvo vůbec je památkou na vymírající vlastenectví našich dědův, ono se dochovalo takřka v prapůvodní své podobě, ale není pochyby, že i do něho zavanou, musí zavanouti moderní idee, jsme přesvědčeni, jen ty obrozující.

Nejvelkolepější podívaná naskytne se diváctvu při nástupu borců do arény. Dvěma vchody vejdou tisícové na cvičiště. Jako dva veletoky vali se množství do vnitř, a než uplyne patnáct minut, moře lidstva, několik tisícovek Sokolů utvoří první obrazec v podobě ohromného kříže. V aréně bude v tu chvíli hrobové ticho . . nastupování skýtá podivanou tak vzácnou, tak velikolepou, že se každému dech ve hrudi zatají.

Nadšení obecenstva je tak spontanní, že se lidé objímají a že se rozechvěním v slzách až zajíkají.

Na vyobrazeních z posledního pražského sletu lze spatřiti nápadné lysiny. Z kraje má totiž šik značné mezery . . . Po sletu bylo zjištěno, že několik borcův opustilo řady a postavilo se mezi diváky. Divadlo je zlákalo a učinilo z nich desertéry.

Pro letošní sjezd vydány přísné zákony a nestane se, že by některý z borcův opustil cvičiště — — leda by ho k tomu onemocnění donutilo — protože by ho stihl strašný trest, hrozná pohana . . vyloučení ze řad Sokolstva.

Kázeň vůbec přitužena značnou měrou. Slet záhřebský dal k tomu podnět. Krásný průběh bezvadné produkce zkalen — reptáním obecenstva, jež musilo déle dvou hodin čekati na zahájení cvičení. Co se stalo . . čím vysvětliti tak značné opoždění u sboru tak vzorně zdisciplinovaného? Diváci nahrnuli se do arény hned po obědě, a cvičení zahájeno teprve k páté hodině a skončilo za soumraku. A přece nebyl vinen nikdo z jednotlivců — stala se chyba, za kterou nikdo nemohl býti činěn zodpovědným. Sokolové rozběhli se po městě, které ovšem vyšinuto z koleji. Všude byl strašlivý nával, ten zdržen placením, jinde dostali oběd o dvě hodiny později, některá skupina zapadla příliš daleko — a facit všeho bylo, že slavnost zahájena pozdě a za všeobecného roztrpčení.

Něco takového se už nesmí opakovat — Učiněna rozsáhlá opatření, aby Sokolstvo bylo včas na cvičišti. Jsou skoro drakonická — ale nebylo jiné pomoci, měl-li býti zaručen hladký, slavnostní průběh. V prvý den sletu musí býti všichni borci na cvičišti, a nikdo nesmí se z něho vzdáliti. Bylo nutno především pamatovati na to, aby Sokolové přenocovali takovým způsobem, aby jejich svolání mohlo se státi po vojensku. Borci naleznou útulku v tělocvičnách, hlavní tábor bude však rozbit na výstavišti, kde přespí pět tisíc Sokolů. Lůžka z většího dílu poskytne z ochoty vojenský erár, junáci rovnou z nádraží nastoupí pochod k výstavišti, odkud časně z rána povedou je jejich velitelé k sletové aréně. Přijedou Sokolíci z dalekých a cizích zemí a Prahy neuvidí. Na výstavišti dostanou večeři, ulehnou na pohodlné lože a za slunce východu vyrazí k cvičišti, na němž zůstanou až do konce, do večera.

To bude noc v Průmyslovém paláci výstavním! Příslušníci všech národů budou tu svorně vedle sebe nocovati. Junáci budou unaveni namáhavou cestou . . ale dlouho neusnou, poněvadž duše jejich budou vzrušeny a dojaty originálním divadlem, podívanou do gigantické ložnice, ve které tisíce a tisíce lidí z nejvzdálenějších koutův a světa končin vedle sebe spočine. Účastník takového noclehu sletového líčí svoje dojmy takto: »Tam někdo zpívá, jiný hraje na nějaký nástroj, zde se smějí veselé příhodě, tam druh druhu ukazuje obrázky v knížce, sedíme na ložích a sledujeme život v noclehárně, jež podobá se ohromnému úlu. Všude je vzorný pořádek, nic se nepřihodí, co by čest Sokolů pokalilo . . . ruch však pomalu slábne, tu a tam ozve se hlas, jako když pták v lese zapípne, a za chvíli je ticho jako v kostele. Všichni spějí zdravým, sílícím spánkem . .«

Časně ráno je zkouška na cvičišti . . za dvě hodiny na to začne se Praha přelévati ze svého moře do skořápky na Letné. Šiky nastoupí, generalissimus Sokolstva dá povel, jenž pohne živým tímto kaleidoskopem, na ohromné ploše utvoří se první obraz, a lidem vytrysknou radostí, pohnutím slzy z očí!

Vždyť je to — bohužel — jediný, tak spontanní a tak grandiosní projev — české svornosti!

Dr. R. J. Kronbauer.

⁂ **František Zákrejs**, ředitel okresní úřadovny města Karlína, dramatický spisovatel a kritik, zemřel 19. t. m. o 6. h. ranní v Náchodě, na cestě do lázní běloveských, kde hledal úlevy svému neduhu, záduše a kornatění cév. Je těžko nad čerstvým rovem, jenž dává zapomínati všemu a dopřává klidu nejvyššího, oceniti správně činnost zesnulého, jež byla většinou protichůdna ideám a snahám moderní literatury naší, kruhem Lumírovským počínaje. Ale poctivosti mínění, třeba začasté mylného, pevnosti přesvědčení a důslednosti v názorech, jakož i pilné průpravy k působení kritickému velikou sečtělostí nebylo lze Zákrejsovi upříti nikdy. Působištěm jeho byla hlavně »Osvěta«, směrem jeho konservatismus, ale vždy také vřele hlásané ideální vlastenectví. Zákrejs narodil se 7. května 1839 v Poličce, vystudovav práva byl nějaký čas vychovatelem v rodině šlechtické, pak věnoval se novinářství, načež vstoupil do služeb samosprávných. Napsal řadu her, které však na jevišti se neudržely. Národní hospodář 1867, Červenobílá stolistka 1881, Naši vyhráli jsou hry časové a tendenční, pokusem o historickou veselohru bylo Dvé krásných očí 1873, historickými tragédiemi jsou Anežka 1869, Poděbradovna 1872 a Král svého lidu 1879. Ušlechtilá řeč a idealismus tvoří jejich podstatné význaky. Sluší též jmenovati politicko-sociální román Národovci 1875 a řadu drobnějších prací belletristických, často satiricky přiostřených, jako Mezinárodní nevěsta, Boj o mír atd. Též jako redaktor Kobrovy »Národní bibliotéky« a »Ústřední knihovny« zasáhl vlivně do naší literatury. Pohřben byl 22. t. m. na hřbitově Vyšehradském. Budiž mu mír!

⁂ **Václav Viktorin** napsal a rozeslal, jak se v divadelním jargonu říká, svoje parte. Známým a ctitelům svým oznamoval totiž na úhledných lístcích svůj labutí zpěv v Daliboru. Přátel má pan Viktorin v Praze i po venkově tolik, jako jich mival nebožtík Vojta Slukov, s nímž dělil se o přízeň naší společnosti, jež zajímá se o umění, literaturu a především ovšem o divadlo. Ze starších zbyl tu vlastně jenom Viktorin, jenž pěstuje tyto družné styky, jež členy starší gardy tak úzce pojívaly s pražskou společností. Už je tomu dvaadvacet roků, co pan Viktorin, po Stropnickém snad nejpopulárnější pěvec národních písní, poprvé vystoupil v Národním divadle. Ještě roku 1884 byl učitelem v Budyni nad Ohří a proslul po celém Podřipsku sympatickým, duši jímajícím hlasem. Na všech větších koncertech, ve všech větších městech, v území národně ohroženém, všude, kde byla větší slavnost, zpíval Viktorin, sláva jeho letěla dál a dál, až pronikla do Prahy, kde fukla o tehdejší správu Národního divadla. Ředitel F. A. Šubert nelenil, vyšetřil, co je pravdy na pověstech, přesvědčil se, že fama nenadsazovala, a jednal — — Viktorinovi vymohl dovolenou, dal mu pokyn, aby se dobrousil u renomovaného odbornika, a za nějaký čas dostala opera zpěváka, jenž byl její ozdobou. Viktorin přestal tedy býti aktivním operním pěvcem . . a vrátil se k povolání, které před lety opustil. Jako učitel operního zpěvu prokáže našemu divadlu jistě mnohou platnou službu, a aby se nám po něm tak tuze nestýskalo . . . snad by nám mohl někdy pohostinsky zazpívati?

⁂ **Oprava nebo — obnova sálu Vladislavského?** Centrální komise pro zachování památek uveřejnila dobrozdání o opravě Vladislavského sálu, jež vyvolalo v našich uměleckých kruzích vzrušení. Centrální komise narazila na příkrý odpor — její názory o tom, jakým způsobem bylo by možno zachovati naši vynikající památku stavitelskou, Vladislavský sál na hradě pražském, diametrálně odchylují se od názorů našich.

V nazírání o zachování starých památek nastal totiž obrat, jenž přišel z Německa. K vůli restauraci Heidelberského zámku povstal úporný boj přátel heidelberské ruiny s restaurátory. Tito řekli: »Dostavíme ruinu, doplníme, co chybí, podle direktivy starých rytin a dokumentů.« Přátelé památek odporovali nejtemperamentnější obranou statu quo — »Nesáhejte nám na ruinu,« volali na restaurátory . . . »zachovejte zámek tak, jak se nyní jeví, nic nedoplňujte, nic nepřistavujte. Ruina ať zůstane ruinou, ale hleďte, aby se udržela, aby se nám na očích víc a více nerozpadávala.«

Z toho ovšem povstaly různé zmatky — vláda bádenská měla již projekt, a již již se mělo stavěti. Tažení proti restaurátorům se vzmáhalo jako požár na prérii, a výsledek boje byl, že vyhráli ochranci ruiny. Něco podobného, v menším ovšem měřítku, bylo se Zlatou branou na Štěpánském dómu, jež je zbytkem stavby románské — zůstala tak, jak je.

Centrální komise v souhlase s těmito názory je toho náhledu, že se mají památky zachovat v tom stavu, ve kterém právě jsou. Je-li tedy některá stavba tak zchátralá, že hrozí spadnutím, budiž jenom opravena po stránce technické — ale nic víc. Vladislavský sál považuje centrální komise za památku, nalézající se v úpadku; má prý význam pouze historický, a není prý možno sálů (pod Vladislavským sálem jsou sály z doby starší — lucemburské — Karlovy a Václavovy) pro potřeby doby moderní použiti. Názoru tohoto nesdílí ovšem ti, kdož nevzdali se ještě naděje, že Hradčany budou jednou sídlem královským, a že sály a komnaty, jež jsou pýchou hradu, budou vráceny svému původnímu účelu. Vždyť není tomu tak dávno, co byl sál Vladislavský svědkem korunovační nádhery (Ferdi-

nanda V.) Tady je jádro sporu — kruhy vídeňské uvažují chladně o zachování rozpadávající se starožitnosti, my pak, kdož vytrvale těšíme se myšlenkou na vzkříšení královského sídla, žádáme obnovu.

Vlastní podnět k tomu, že centrální komise promluvila, zavdala otázka, mají-li býti odkryty zazděné části Vladislavského traktu, tak zvaný Mordgang, a krásná, gotická jeho ballustráda. Komise není pro odkrytí, ač není nic přirozenějšího, než věc, která se udržela a která je zakryta chatrným zdivem hrazděným, odhaliti a uvésti v původní stav; přimlouvá se dále za to, aby ornamentální zbytky na fiálách (křížové kytice, kraby a pod., jež byly odstraněny, poněvadž zvětraly a ohrožovaly bezpečnost chodců) v tom stavu, v jakém se nalézají, byly znovu osazeny. Ale zapomíná se, že konstruktivní úkol fiál a opěrných pilířů vyžaduje, aby jednotlivé kameny byly náležitě zavázány, a celek aby byl tak vybudován, jak byl původně proveden mistrem Benešem z Loun. Přání, aby obvodní zdivo zakryto bylo břečťanem, — přihlašuje se tu zase reminiscence z Heidelberku, kde celá ruina je zarostlá břečťanem — zdá se nám býti pro královský hrad předčasným a příliš sentimentálně poetickým.

Správné řešení otázky žádá následující: Libovolné doplňování starých částí architektonických a dekorativních je stanoviskem přežilým — doplnění takové, jež na základě úplně zachovalých zbytků stabilitu památek zajistí, je dílem záslužným a pietním. Kdyby názory, jež nyní domáhají se vítězství, převládaly dříve, nebyli bychom měli ani Prašné věže, ani Mosteckých věží, ani basiliky sv. Jiří — byly v tak ubohém stavu, byly tak zchátralé, že veškerý dekorativní detail musil býti vytvořen a znovu osazen. —*r.*

⁂ **Karel Teichmann: Metamorfosy.** Verše. 1907. — Od té doby, co Ovidius opěval tajemné proměny smrtelných i nesmrtelných ve zvířata a květiny, stromy a keře, studánky a oblaky, uplynula již hezká řada let. Leč libri metamorphoseon vždy znovu a znovu se objevují u básníků daleko pozdějších i moderních. U těch nejde arci již o zázraky bohů, jde o splynutí duše s přírodou, vsnívání se v tajemný její život; ve vtělení se duše v to, co v přírodě nejkraššího. »Má páteř ta se proměnila v kořen, mé palce hltavě se ryly v půdu, můj život v mízu kypící byl vnořen, já cítil svěží zeleň v každém údu!« zpívá Jean Rameau ve svém Dílu slunce, kde líčí tajemnou proměnu svou ve strom. Leč to jest jen jedna báseň, a není snad lyrika, u něhož nenašli byste obdobného motivu.

Mladý poeta Karel Teichmann podává nám celou knihu podobných básnických proměn, kde splývá duše básníka s květy a mízou stromů, s proudy řek a letem oblak, s hvězdami i vichry, slavíky i orly. Jsou to vzdušné a krásné sny, skvělá vidění jemné, opravdové básnické duše, verše snílka, jenž »navrací se duší k Přírodě, aby byl věčně opojen«. Již v první knize Teichmannově oceňoval jsem jeho práci uměleckou, jemně ciselované obrazy, sloky lahodné, hudební, plné umělecké finesy. V nové knize vše ještě se stupňovalo, ještě krásněji přichází k platnosti. Básník dobře učinil, že obmezil se v knize na nemnoho čísel. Více jich bylo by již unavovalo. Tak, jak se kniha jeho podává, s tou jednotnou krásnou náladou, je výborná, a některá čísla přímo okouzlují svým tónem a čistou poesií (na př. Pln síly úrodné . . .). Jistou monotonii postřehl jsem u něho v rýmu, který ač správný, líbuje si v koncovkách stejných tvarů jazykových (na př. blednoucích — žasnoucích, vůněmi — laněmi, vzdálených — vznícených, snivě — důvěrivě, zorách — horách atd.), také jako stín své doby vleče s sebou jisté podivnůstky ve výrazu, ale vše to nemůže ubrati ceny té vskutku básnické sbírce, ve které není prachu všednosti a prosy. —a—

⁂ **Praha včera a dnes** zove se kniha, kterou právě vydalo Nakladat. Družstvo Máje jako pendant k albu nejkrásnějších pražských pohledů, vydanému o týden dříve. Praha včera a dnes obsahuje řadu prací několika autorů, kteří ve svěže psaných kapitolách zachycují život v naší metropoli, proplétajíce je velice vhodným způsobem vzpomínkami na doby nepříliš dávno minulé, ne sice zapomenuté, ale valem zapomínané. Kniha je vyzdobena řadou obrázků z pražského života a je jako stvořena k tomu — obsahem i formátem — aby se stala knihou, bez které město nikdo neopustí. Praha včera a dnes bude pro každého milou a pěknou památkou.

⁂ **K našim vyobrazením.** Přinášíme dnes zajímavé obrázky z dávné minulosti našeho Sokola a to: Veřejné cvičení Sokolů na Rohanském ostrově dne 18. května 1867 (dle kresby Fr. Čermáka), a tělocvičnu pražského Sokola v roce 1867 (dle kresby A. Levého). Reprodukujeme je z tehdejších »Květů«.

Ročník V. číslo 41. vydáno dne 28. června 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 38.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování)

Vté době babička Zahradníčková mívala občas všelijaké divné sny a potom je povídala po městečku a připojovala k nim svůj výklad. Jakkoli před tím nikdy nepodlehla pověrčivosti, v těch pozdních letech přece do stavovaly se myšlenky, že mezi sny a osudy lidskými jest zvláštní, záhadná souvislost. Tvrdívala s nevyvratitelnou určitostí, že některé sny její způsobem podivuhodným se jí vyplnily, měla však za to, že taková vyplnění jsou údělem jenom svrchovaně spravedlivého člověka.

Tak se jí stalo jednou, když večer usínala, že někdo určitě zaklepal na stěnu jejího pokojíčka.

»Co chceš, starouši?« vytrhla se babička z dřímoty. Měla živý dojem, že na ni volá pan Zahradníček.

Nic již se neozývalo. Babička zatím se už probrala z polosna a uvažovala, co by

Prostná cvičení o V. sletu všesokolském. 2425

mohlo znamenati to zvláštní ťukání. Pokládala za významné, že ji při tom hned napadl nebožtík choť.

»Snad mne volá,« pomyslila si, a něco mrazivého jí otřáslo. Počítala honem, kolik už jí jest let. Snad už, pro Pána Boha, by nenadcházel konec jejího života?

Vždyť přece stále ještě od života něčeho lepšího očekávala, vždyť přece dosud neskli-dila ovoce své mnohaleté práce a přičinění. Měla příliš utkvělou představu rajského odpočinku zde na zemi, věřila, že musí se dostaviti doba požitků čistých a nerušených, když přece dosud ničeho neužila.

U jiných lidí již ve čtyřiceti, v padesáti letech dostavuje se poznání, že dosáhli vrcholu svého žití, a od té doby vlna života že již opět opadává, aby zanikla v onom velikém moři, kde někdy hned, někdy za krátký čas mizí všechna pýcha a sláva. U babičky Zahradníčkové však do té chvíle nebylo takového zdání, až teprve nyní to záhadné zaťukání ji poděsilo.

Nazejtří o tom zatím neříkala ničeho, ale myšlenka na to jí neopouštěla. Když pak, jako vždy činívala hned po společné večeři, odešla do svého pokojíčka a tam ulehla, pomyslila si:

»Zda-li pak se dnes zas ozve to ťukání?«

Uplynula asi hodina, a podléhajíc své pravidelnosti, babička zapomněla bdíti a usínala.

Tu zvučné zaklepání na stěnu ji zase vyrušilo.

Jako včera, tak i dnes, přibírajíc si na pomoc odvahu, zavolala:

»Jsi to ty, starouši?«

A již zase nic. Dlouho trvalo, než pak babička opět usnula, a v noci měla zvláštní sny.

O nebožtíku panu Zahradníčkovi se jí zdálo, jak ji béře za ruku a provází ji zahradou mezi samými růžemi. Najednou však objevila se před ní černá, lesklá rakev. Dědeček na ni ukázal a zasmál se: »Tahle ta je už pro tebe, Lenorko!« A teď se zachechtal ďábelsky, v tom smíchu jakoby zároveň také křičel jeho posměšek: »Vidíš, už taky na tebe došlo, babo princmetálová!«

Sen byl tak rozčilující, že až se probudila Chvěla se, v prsou jí bylo úzko, čelo se jí potem orosilo.

Ačkoli již bděla, přece ještě ve tmě noční viděla před sebou ten páně Zahradníčkův pošklebek. Bylo to něco tak zvláštního, u jejího muže nevídaného, že jí to až naplňovalo ošklivostí.

Usnula nanovo až k ránu a potom se probudila v nepravidelnou hodinu. Bylo jí nevolno, netoliko tělu jejímu, nýbrž i duchu něco scházelo. Za jediný den jakoby jí přibylo deset let.

Tehdy procitla s ní myšlenka na budoucí večer, uslyší-li na stěně vedle svého lože opět tajemné ťukání.

A uslyšela, tedy již po třetí, čímž záhadné napětí její bylo dovršeno.

Odhodlala se a co mohla vykřikla:

»Ve jménu svaté Trojice se tážu: Jsi to ty, starouši?«

Očekávaná odpověď se neozvala, nicméně na stěně něco ještě zašramotilo.

Babička Zahradníčková umínila si rozřešiti hádanku svoji stůj co stůj. Zjeví-li se jí nebožtík Zahradníček, dobře, otáže se ho, co jí přináší jeho znamení, a odpoví-li, že smrt, také dobře. Nechtělo se jí sice ještě do studené a těžké hřbitovní hlíny, ale jakáž pomoc, má-li to již býti, vyžádá si jen ještě krátké lhůty, aby nemusila odejíti nepřipravena.

Zvolala znova — seč stačily její stařecké síly:

»Mluv, co mi chceš, Zahradníčku?«

Za stěnou něco zadupalo a za několik vteřin vstoupil se svíčkou v ruce do pokoje stařenina polekaný zeť.

»Co je vám, maminko?« zeptal se jí starostlivě.

»Nic — co by mi bylo?«

»Že jste tak volala.«

»Neslyšel jste prve nic, pane zeťáku?«

»Nic kromě toho vašeho volání. Obával jsem, že snad jste nemocna.«

»Kdepak já nemocna! Ale někdo tady u postele na mne ťukal na stěnu, předevčírem, včera a dnes potřetí, vždycky hodinu po tom, co jsem ulehla.

Stavitel se usmál shovívavě.

»To nic nebylo, maminko.«

»Jak pak by to nic nebylo, když to ťukalo?«

»To jsem byl já. Po večeři si rád vedle ve svém pokoji zakouřím, mám tam při téhle stěně stůl, a po vykouření si vždycky vyklepávám dýmku — odpusťte, ani mne nenapadlo, že by vás to vyrušovalo, maminko. Podruhé budu k vám šetrnější — tak, a teď vám mohu zas dát dobrou noc.«

Znepokojené oči stařeniny se vyjasnily, na suchých, zvadlých rtech objevil se úsměv radosti.

»Aby vás husa kopla, pane zeťáku!« — zvolala žertovně na stavitele. »Já myslila, že je to duch, a ona to zatím byla ta vaše smradlavá fajfka! Dobrou noc, teď se mi zas bude spát pokojně!«

Měla radost nesmírnou, že má vyhráno, že to tedy na ni nevolal Zahradníčkův duch a nedával jí znamení, aby ho následovala. A jakoby byla zase omládla o deset let, po-

cítila zdvojenou touhu po životě a doufala, že slunce jejích let jest ještě hodně vysoko nad západem.

Ráno vstávala posilněna zdravým spánkem i svěží a rovnou zašla do kuchyně, aby se přesvědčila, jak tam hospodaří s vnučkou Lenorkou Barča.

Našla tam mnoho nedostatků a chyb, a ačkoli Lenorka bez pohromy nevyvázla, největší díl babiččina pokárání odnesla si Barča. Staré děvečce peskování její ovšem nevonělo.

»A co se nám do toho pletete, paničko,« odrážela ji nevrle, »vy máte být ještě v posteli — nevídáno, abyste si na nás nepřivstala! Však já dobře vím, jak se vaří káva, a myslíte-li, abych vám snad nekradla, to mne taky dovede uhlídat tuhle slečinka!«

Babička se rozčertila.

»Kdo je tu větším pánem — já anebo stará Barka?«

»Však vy jste ještě starší nežli já, paničko!« odsekávala jí děvečka.

»Mlč, neodmlouvej! Mezi námi je přece ještě nějaký rozdíl, ani nemusíme při tom koukat na leta. Ty mne odtud vyhnat nemůžeš, ale kdybych já si houkla, nebudeš tady ani hodinu.«

»To se může stát i bez houknutí.«

»Dobře, platí — Lenorko, doskoč k tatínkovi, ať Barce vyplatí za tenhle měsíc službu. A vy si můžete jít sklidit své věci, Barčo — nezapomeňte si tady někde zdvořilost, budete ji ve světě tuze potřebovat — tak, už jen se kliďte, já sama dovařím to kafe.«

V Barči ještě vřela zlost, proto jenom vzdorně hodila hlavou a práskla za sebou dveřmi.

Ale asi za hodinu přišla za babičkou a řvala, až se srdce obracelo. Loučila se s babičkou, ruce jí líbala, za všechno jí děkovala a sebe nazývala zatracenou nevděčnicí.

Babička dobře vyrozuměla, že Barča bije na to, aby zůstala. Pláč její a všechny ty nářky měly naladiti babičku, aby ji k tomu vyzvala.

Ale stařena byla kámen učiněný. Ani brvou nepohnula, řev Barčin nic jí nedojímal.

Stručně se zeptala:

»Dostala jste od zeťáka službu?«

»Ach, pro milého Kristáčka, jak pak bych nedostala!«

Cvičení ženských odborů o V. sletu všesokolském. 2427

»Tedy se nezdržujte. Budete-li pořád takhle lamentovat, budou lidé opravdu myslit, že se vám od nás nechtělo. Tak, a jak už jsem řekla — nezapomeňte na zdvořilost!«

Barča zarazila pláč a jako polita studenou vodou uchýlila se do komory k svému kufru. Teď opravdu již do něho skládala, ale čím dále pomaleji, chut stěhovati se rychle jí opouštěla.

Babička Zahradníčková hodila na hlavu šátek a běžela přes náměstí do postranní uličky, podobné plesnivému koutu, kam nikdy se ani na minutu neprodralo slunce. Zůstával tam tesař Vít, který chtěl, jak nedávno zaslechla, dáti do služby dceru.

Za deset minut již si odváděla ze stinného, vlhkého baráku statnou holčici, a zase pocítila radost, že tak brzo se jí podařilo zvítěziti nad hubatou Barčou.

»Počkej, až zas přijdeš s prosíkem, ty budeš koukat, že už mám novou děvečku!«

Před polednem Barča skutečně se vrátila a tenkráte již bez pláče zvěstovala, že si výpověď rozmyslila a že třebas zůstane.

Babička se popásla na jejích rozpacích a pak ukázala na dceru tesařovu.

»Už je pozdě, Barčo — už tady máme tuhle Františku!«

A Barča tedy šla a opouštějíc dům stavitelův i babičku, u které sloužila tak dlouhou řadu let, nyní upřímně plakala.

Stařena nedala na sobě znáti nijakého vzrušení a do večera o staré službě ani se nezmínila. Ale pak dopadla na postel všecka znavená — kde pak, to dá nějakou práci, než si vycvikuje novou služebnou holku!

Po Barči se jí nemálo zastesklo. Cítila její nenahraditelnost, ale ač věděla, že Barča zůstala v městečku a čeká na zavolání, přece si zůstala důslednou a raději táhla sama.

(Pokračování.)

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

i mladí tam však nerozpakovali se tvrditi, že je neštěstím pro básníka býti synem malého národa. —

Hesla, za nimiž se v národním i literárním boji ubíral, byla bojovná, nadšená, nespálená jiním pochybnosti. — Ale tito mladí, poznal to na drzé výsměšnosti jejich, ti mladí pohlíželi na tato hesla jako na zastaralé, liberálně národnostní fráze. — Co jemu i soudruhům mnohým, již v boji padlým, bylo bídou i odříkáním vybojovanou pravdou, to bylo těmto jenom veteší zastaralých stanovisk. — Ale on stál pevně na svém stanovisku, miloval pravdu svého přesvědčení. Za svou pravdu dovedl by i život obětovat. A pojednou vzkypěla v něm nenávist k bludům těch, již po něm přicházeli. Úzkost, že budou špatní hospodáři na národa roli dědičné, že zničí, pokazí, co předchůdci bylo v potu tváří zbudováno, zmocnila se celé jeho bytosti. Ozvěny ran ničících pevné hradební zdivo, chvěly se mu v nitru.

Ano, jeho přesvědčení, jeho víry i lásky byly taktéž šancemi svírajícími mravní nevázanost tohoto nového pokolení. —

A vzpíral se obavě, že ti tam přehluší hřmotem nových hesel to, co cítil, myslel a zpíval, že tomu urvou půdu v srdcích těch, již po něm přijdou, již se po něm zahledí v rozkvetlý máj a budou cítiti strast i radost života. — Aby pro obé nalezli příbuzné vůdčí tóny v tom, co snil a básnil, aby se dovedli roznítiti na myšlenkách prošlých výhní jeho mozku — proto se mu zdávalo, že žil. Znepokojen, smuten kráčel k domovu, rány bušící do starých šancí provázely jej jako zlou předtuchou.

* * *

Na duben bylo stanoveno provozování Hlavsova dramatu.

Den před slavnostním večerem navštívil básník Zemínův dům, přinesl dámám lóži k představení a vyžádal si pak soukromou rozmluvu s otcem rodiny.

V tichu parádního pokoje jal se tiše, důtklivě mluviti k panu revidentovi. Maje loket opřený o plochu žlutého stolu, na nějž kdysi byly vysázeny růžové bankovky věna Vlastina, hleděl se zhostiti úkolu, který právě tato starší dcera Zemínova naň složila.

Stalť se bezděčně obětí Vlastiny důvěry, nevolané, nevítané. Za jejích dob nedocházel sice tak často do domu, ale poslední dobou slýchala o něm od Božetěcha a doufala, že otec dá na slova »takového výtečníka«, jak se vyjadřovala.

Kteréhosi dne přidala se k němu, sedícímu na lavičce schované v křovinách Kanálské zahrady, a otevřela mu své srdce, zlítostněné dlouhým hněvem rodičů. Přivolavši své děti, které si nedaleko v písku hrály, představila je Hlavsovi a rozhovořila se pak žalostně o tom, že by mohli staří rodiče zemřít, aniž by se s vnuky potěšili. Nepokrytě, jakoby mluvila se starým již mužem, dotkla se svého přečinu.

Hlavsa byl nelibě dotčen, jaksi znepokojen tím, že jej má za zkušenějšího, nežli byl, a ona pokračujíc mluvila o tom, že je šťastna s mužem ve vzrůstajícím blahobytu, že si zakoupili již dvoupatrový, zánovní dům, že by domů nepřicházela, aby něčeho od rodičů požadovala, spíše že by jim přinesla. Tyto věty opakovala důtklivě Hlavsovi a on si předsevzal zapamatovati si je. Bylo by jej stálo jisté namáhání, ošatiti záležitost vlastními slovy. Nechal na sebe bezbranně padati nepokrytá slova její i pláč i prosby, cítil při tom více nepříjemný otřes nervů, nežli dojmutí.

Vše, co mu povídala, ovívalo jej nepůvabným pachem přílišné důvěrnosti.

Pokládal sice dlouhý hněv páně revidentův za upřílišněný, ale nedával se hloub dojímati Vlastiným případem. Poklesek lásky domohl se hlubšího jeho zájmu, jen vyvřel-li tragickým, aneb aspoň hluboce elegickým rozluštěním. Tragické i hluboce elegické tíhlo ku vznešenému a přibližovalo se oblasti říše jeho musy. Kompromissnost, kterou pracoval obyčejný život na úkor hlubších problemů ethických, jej vždy odpuzovala.

Vlasta mluvila nahými slovy o choulostivých záležitostech a odcházela posléze, vlekouc za sebou obě děti, pádnými kroky dobře živené měšťanky.

Pan revident Zemín trhl sebou při prvních slovech Hlavsova poselství; kol baňatého nosu jeho létla jakási bezradnost, v dalším průběhu slov vyslancových se však bezradnost ztrácela, Zemín se vzpamatoval. Když Hlavsa přednesl ony věty o Vlastině blahobytu, o zánovním dvoupatrovém domě, vypjal pan revi-

Václavské náměstí po příjezdu francouzských gymnastů. 2429

dent prsa a stanul v posici modelu k soše vítězného vojevůdce.

Prosbu o smíření oslyšel.

Byl v něm již dávno rozpor citů. Nedovedl potlačiti zákmit uspokojení pro dceřin zdar, ale hned vedle cítil schválnost osudu chtícího jej zahubiti, chtícího podrýti důvěru otcovské autority i oprávněnost staré pravdy, že na mravní poklesek následuje trest. S jistou vrtošivostí stál na tom, že mu osud všechno provedl na vzdory. A jaksi uměle pěstil mravní svou rozhořčenost, která vyvětrávala v něm právě tak, jako vyvětrala v celém okolí vůči skvělým následkům Vlastina hříchu.

Jinak se bývalá hříšnice tentokráte přepočetla. Snad by se byla komusi jinému, na jehož mínění panu Zemínovi méně záleželo, smiřovací akce lépe povedla. Před básníkem uznaným a mužem na slovo vzatým chtěl tu však pan revident státi jako Cato dob moderních. Ač Hlavsa odcházel s nepořízenou, doufal pan revident, že odchází jsa naplněn úctou k mravní jeho důslednosti.

Vrátiv se do jídelny, nalezl pan Zemín své ženštiny v nemalém rozruchu.

Přípravy na večer, v němž se měly objeviti ve veřejnosti, vystaveny na pospas pohledů všeho obecenstva, nenechaly zvláště paní Zemínovou lhostejnou. Stále si uhlazovala šajtlové oponky svých vlasů, což u ní bylo známkou neklidu.

Od dob šedesátých narozenin otce výtečníka neposeděla v divadelní lóži. Tenkráte byl slavnostní večer a zraky všeho obecenstva byly obráceny do lóže, ve které skromně seděl výtečník i jeho rodina. A dnes v slavnostní náladě, vyvolané darem Hlavsovým, měla pocit, jakoby se tehdejší pocty měly nějak vrátiti. »Však uvidíš, Bohunečko, že nás pan professor v lóži navštíví a pak se k nám všechno obecenstvo zadívá. A to je ti člověku zrovna, jakoby byl tou slávou také trochu posypán.«

Takové věty dobrá paní pronášela vyhledávajíc při tom v různých škatulích zažloutlé krajky i pomačkané stuhy, ze kterých jí měla Bohumilka urobiti z brusu nový čepeček.

Ale Bohumila nemohla připnouti pozornost k matčině čepci. Hlavsova návštěva i chystané představení ji pobouřily. Bylo jí slastně a teskně zároveň. A tisknouc chvílemi obě ruce k hrudi, v níž nepokojně bušilo srdce, uvědomila si, že zítra uslyší slova, jimiž se láskávala v tichých chvílích nočních.

Slova budou slavnostně znítí a vzbudí ohlas v srdcích všech. A pak se básník, zasypán jsa květy a jásotem, hrdě ukloní obecenstvu a ona si pomyslí: »To, co vzbouzí váš obdiv, znala jsem již dávno, těmito krásnými slovy napojila jsem se k štěstí já nehezká, nepatrná, dávno před vámi.«

A toto pomyšlení bude její hrdostí.

A pak bude tleskati, až jí dlaně rozbolí — Jen žel, že nemá tak silných dlaní a bouřlivé uznání druhých přehluší ubohý její tleskot. A ony salonní dámy, ke kterým chodival, vystoupí ze svých lóží a budou mu volenými větami gratulovati.

A v této chvíli přepadl ji starý stesk. Kdyby byla jednou, jen jedinkráte, nalezla slova tlumočící její vděk za to, že házel zlatá světla v života jejího šeď, za to, že jí dával širší, radostnější svět, nežli byl ten, do kterého jí osud postavil. Chtěla mu to často říci těmito slovy, ale zdála se jí nemístná, od rozumné mluvy tolik odchylná.

Ale i otec rodiny byl darem lóže jaksi zneklidněn. Jakoby měl býti poslechnutím zcela nového kusu veden na zkoušku. Měl jisté obavy. Což, aby tak šmahem všemu v novém dramatě nerozuměl a jeho ženské jej požádaly o vysvětlení záhad dějových. Nebyl zvyklý časté divadelní návštěvě. Zřídka kdy vedl své ženské do divadla na skromná, postranní sedadla. Ale tu si nedocházel pro naprosto nové dojmy do hlediště, vedl své ženštiny jen na dobře mu známé hry, na kusy, jež toho neb onoho roku mladosti jeho radostné, v něm vyvolaly živý dojem. Někdy vracel se od pokladny nějak osvěžen a hodil doma divadelními lístky o stůl.

»Lumpacivagabundus«, »Debora« nebo »Zampa, opera« volal a vždy pojmenoval název nějakéhv prastarého kusu. »To jsem žádostiv, jak to teď budou hráti.« A rozpovídav se vyprávěl rodině do podrobnosti obsah kusu.

Večer, sedě mezi ženou a dcerou v divadle, upozorňoval je při poutavých scénách. »A teď pozor, teď se stane to a to.« »Vidíte, že to tak přišlo,« dodával po chvíli radostně a jakoby uspokojen, že se kus za ta dlouhá léta pranic nezměnil.

Tentokráte nemohl míti pan revident o kuse předběžnou konferenci. Nevšímaje si ničeho kolem sebe, přecházel v hlubokém zamyšlení pokojem.

»Což abych dal k zítřejší oslavě udělati vavřínový věnec se slovanskou trikolorou,« zamumlal konečně. »Dal lóži mé rodině. — Což abych mu ukázal, že jsem také kavalír!«

Obě dámy jsouce zabrány do svých starostí přeslechly zamumlanou poznámku, ale za chvíli, jakoby musel největší svou energii překřiknouti hlasitý odpor svého okolí, zařval pan revident: »Dám dělat věnec s trikolorou, už jsem řekl — a dost!«

Dámy se poslušně lekly, nemajíce tentokráte potuchy, že zlý a břitký tón jim neplatí. Zemín kavalír zakřikl jím Zemína šetrnička, který chtěl proti objednávce věnce činit vážné námitky. Pan revident hotovil se zajíti ke květi-

náři, objednati vavřín k holdu básníka i pro čest Zemínovy rodiny. —

Hlavsa odcházel mrzut, litoval, že se mu nezdařilo smířiti paní Semerádovou s rodinou. Kráčeje k domovu přemítal o přísných požadavcích občanské cti, jevících se v názorech revidentových. Ano, cítil, že jsou názory rodiny Zemínovy poněkud zastaralé, ale kolik v nich bylo poctivosti. Přehlížel duševní úroveň Zemínových, ale vůči nevázanosti názorů modernistních skláněl se k ní.

Stanovisko jeho bylo ovšem vyšší, odechnuté ideami vyvřelými ze studie kulturních dějin i jich filosofie. Neztápěl se ve víře v neomylnost paragrafů občanského zákoníka i mravních názorů té které doby. Stál pevně při svatých zákonech oné vyšší, o oblast transcendentálního se opírající ethiky, ze které jistá část byla popularisována v zákonech lidských společností. Tato moderní doba počínala stavěti práva individua proti zákonu, nebyla si toho vědoma, do jakého nebezpečí přivodí společnost lidskou, povolujíc stavidla lidských vášní.

Zvláště pro otázky vztahů pohlavních byl Hlavsa pro přesné přidržování se hranic starých, dobrých mravů. Zdálo se mu, že rozpoutáním těchto problemů by se mohla rozlíti nečistá potopa nezodpověditelných otázek, potopa, která by zahladila vážnou duševní práci jiných oblastí. Ve svých literárních pracích uznával rovnocennost mravnosti ženy s intellektem muže. Byl pro přísné přidržování se mravů. Zákon stál mu nad vinníkem a byl neporušitelný, vinníkovi mohlo ovšem býti odpuštěno cestou milosti, zvláště tu, vyvřel-li přečin jeho z lidské slabosti a nikoli z revolty vůči zákonu. Tohoto hlediska používal též na případ paní Semerádové.

Dospěv domů, vzpomněl si, že by měl míti péči o výzdobu zevní své stránky pro zítřejší slavnostní večer.

Sfoukl prach se stolu, vyňal z hlubin šatny čamaru, ze zásuvky prádelníku rukavice i prádlo, všechny shledané kusy složil pak na stůl. Ukázalo že, že má čamara jakési skvrnky a rukavice že je nutno zašíti. S povzdechem věnoval se malicherným těmto pracím, uvědomiv si, o kolik idei i nálad olupuje starost o tretky života.

Často přával si člověka, který by mu tyto věci obstaral. Nemyslil při tom na ženu, žena stála mu příliš vysoko, nesnižoval ji k služebnosti. Jen sluhu by si byl přál. Ale pohlédna se kol sebe po chudobě svého okolí, musel se i tomuto přání pousmát.

Sotva byl s nedůstojnou prací hotov, zahladil v mysli nepříjemné uvědomění své chudoby. Usedl do lenošky u psacího stolu a zahloubal se do myšlenek o osudu své práce. S mnohou věcí v divadle byl nespokojen, zadní strana kulis jej vždy odpuzovala, herci, jak se mu zdálo, pohazovali lehkovážně jako míčem jeho slovy, regisseur nerozuměl jeho intencím, výprava historické hry hemžila se anachronismy. Při zkouškách chvěly se mu všechny čivy, každý falešný přízvuk, každé do textu nesprávně vsunuté slovo působilo mu útrapu. A přicházel ze zkoušek zničen,

Příjezd pařížské municipality. 2431

ztýrán, as tak, jako by mohla býti ztrýzněna matka, jejíž nejmladší dítě upadlo do rukou loupežnických a od nich jsouc rdouseno vydává hrozné, nelidské zvuky. — Matka ani nepoznává hlas svého dítěte, ale ví, že je to ono, jež kvílí, a ví, že jí padne nazpět do klína jen už jako chladná, němá mrtvola.

Jaké skvělé a k duševní hodnotě práce přilichocené kulissy rozprostírávaly se tu před ním, při tichém snění v šerém tomto pokoji. Jaké postavy vznešené tu kol něho kráčely, jak sladký hlahol zvučného slova básnického tu vzduchem ševelil.

Na útěchu si připomenul, že nedal provozovati ještě ani jeden ze svých divadelních kusů, aniž by byl procítil tyto útrapy realisace básnického snu v pravděpodobnou divadelní skutečnost. A doposud to vždy tak skvěle dopadlo, každá prvotina jeho práce byla národním svátkem.

V nocích po svých premierách obyčejně nespával. Pokoj jeho byl naplněn vůní vavřínů a růží, city jeho se chvěly v radostném nadvědomí, kolébány na zlatých vlnách úspěchu. V těch nocech, v nichž na svém loži spočíval, opojen mystickou vůní vavřínů, míval zvláštní sluchové halucinace, slýchal vzdálené zvuky zlatých strun a bájil, že se to odmlčelých lýr dotýkají duchové prsty dávných geniů.

Druhého rána najal kočár, naložil věnce a dovezl na pražské hřbitovy, kde jimi pokladl hroby odešlých spisovatelů, básníků, rovy národních svých předků. — (Pokrač.)

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.

(Pokračování.)

ještě něco, professore, dovedl byste mně říci, proč na západoindických ostrovech plantážníci v sedmnáctém století rozpitvávali těla zabitých černých otroků? Professor se usmál. »Řekněte raději černochů samovražedou sešedších,« poznamenal. »Pitvání černých mrtvol mělo za účel zameziti hromadné sebevraždění mezi černými otroky. Černoši, aspoň valná jich část, věřili, že po smrti vrátí se do svých domovů, a aby unikli týrání a lopotě v cizině, jednoduše se věšeli. Aby posmrtné stěhování domů zamezili, plantážnici dali zohaviti těla sebevrahů, a bylo po politice černochů. Domů se vracet s rozpáranými trupy a s rozervanými vnitřnostmi nezdálo se jim být právě po chuti, a tak tedy dřeli tak dlouho, pokud nepadli únavou a pod ranami. That's all.« — Už jsem měl na jazyku Brownovu historii, ale spolkl jsem to; jednak bál jsem se, abych se nedělal směšným, jednak chtěl jsem ona pozorování ponechati pro sebe tak dlouho, pokud nebudu mít v ruce více fakt a jakousi suggesci klíče k rozluštění záhady.

Faktum přišlo už jen jediné a s ním — aspoň pro mne — i rozluštění záhady. Ale obé přišlo tak neočekávaně a tak tragicky, že podnes nemohu si pomoci, abych se hrůzou nezatřásl, když na to pomyslím.

Asi za měsíc po posledním našem hovoru o Pierrovi, Brown vrazil do mého officu časně dopoledne, takřka září štěstím. Vzal mne pod paždí a odvedl do kouta, co nejdále od mojí typewriteristky; ale ač šeptal, myslím, že moje mladá sekretářka slyšela aspoň tolik, aby se mohla lehounce začervenat.

»Templetone, gratulujte,« šeptal, »gratulujte! Čekám potomka, Templetone, — čekám potomka!«

Ve svém životě jsem ještě neviděl člověka, jenž by dovedl po měsíce žít v takových extásích nad čekáním potomka, v jakých žil Walter Brown. Těžko bylo s ním mluvit o čemkoliv, aby se z toho nedalo přejít na »potomka«. — Jednoho večera mluvil, co by dělal, až dítě dospěje, kdyby to byl hoch; jindy zas, kdyby to bylo druhé pohlaví. Jednoho večera snil o cestě po Evropě se synem, jejž už ve své fantasii vychovával na umělce. A jiného večera přijímal za společníka firmy svou dceru, právě se vrativší z Paříže. Konec konců mně se to již začalo znechucovat, nejen návštěvy u Brownů, při nichž

jsem později Mrs. Brown ani nezahlédl, nýbrž i každé setkání s Brownem.

»Co s vašimi sny, Browne,« tázal jsem se ho kdysi.

»Se sny . . . s jakými sny?« ptal se s takovou opravdovostí, že jsem nemohl pochybovat o oprávněnosti otázky.

»Well . . se sny o bubnu a píšťalách . . ., o hadech, o námořských lupičích . . ., o úprcích na . . .«

Ale Brown se mi vložil do řeči skoro úpěnlivě.

»Oh, Templetone, ani mi toho nevzpomínejte . . . . Jsem rád, že na to docela zapomínám.«

Leč já stál na svém.

»Ptal jsem se po některých těch věcech, jež jste mi druhdy pověděl, a shledal jsem je zcela souhlasnými se skutečností. Víte, o těch hadech a pak . . .«

»Pshaw!« zvolal Brown téměř opovržlivě. »Co po tom všem! Skutečně nechápu, Templetone, jak vy, vážný muž, dovedete se zajímat o takové hlouposti a titěrnosti.«

»Jen jedno mi až dosud nejde na mysl,« pokračoval jsem bezohledně, »co v té historii Pierrově má co dělat ona otrokyně . . . .«

Brown sepjal ruce a zvedl oči ke stropu:

»Jaká otrokyně, Templetone? Nevím ničeho o žádné otrokyni, a jsem si jist, že jsem vám nikdy ničeho neřekl, co by . . .«

Přerušil jsem ho:

»A znáte tento nápěv?«

I zapískal jsem mu onu píseň, již buccaneeři si zpívali do taktu k veslování.

Brown se na mne zadíval skoro útrpně a pak se dal do smíchu:

»Ne, Templetone, vy jste mi simpleton (hlupáček, tu pas),« zaveršoval patheticky. »Jak mohl bych znát . . . cheche . . . takovou čínskou melodii. To je strašně směšná melodie. Kde jste ji, prosím vás, sebral . . . a proč se při ní tak slavnostně tváříte?«

»Tak vy se nepamatujete, že jste mi ji sám pískal?« zeptal jsem se trochu zklamaně, bezmála zlostně.

»Ani dost málo!« zasmál se. »Máte to asi nějak popleteno, drahý hochu! Ale až můj chlapec bude trochu větší, mohl byste mu pískat podobné písničky . . . To je tak něco pro děti . . .«

»Sny o budoucnu zabily v něm sny o minulosti,« řekl jsem si v duchu a politoval ztra-

Se schodiště paláce hr. Sylva-Tarouccy v Praze. 2433

cené příležitosti zajímavého objevu. Časem už jsem viděl své fotografie v amerických časopisech a tituly článků: »Templetonova theorie . . . .« anebo: »Templeton proniká do zašlých věků . . .« a tak dále . . . . A teď se to všechno ztroskotalo . . . Chtěl jsem ukázat na Brownově případě, jak paměti zašlých životů spí v našich mozcích, a potřebují jen kouzelného dotyku, pod nímž by se probudily . . . Z jeho afrických fantasií jsem soudil, že Pierre přece jen snad ještě i později pokračoval v pirátském řemesle, a že dovážel otroky ze západního pobřeží temné pevniny do Západních Indií . . . Doufal jsem, že na Brownovi zjistím jisté stopy některé minulé personality, a na tom základě postavím svou theorii o vrácení personalit . . ., o reinkarnaci temperamentů, sklonností a individualit . . . . lépe řečeno, o probuzení někdejších individualit . . . Měl jsem v mysli nové kritické stanovisko k dílům slavných umělců, jež vysvětlovalo by mnohé, co se v jejich personalitách zdálo být náhodným nebo nevysvětleným. A měl jsem za lubem ještě jiné věci, zvláště v oboru snů, hypnotismu, telepathie, o nichž se ani zmiňovat nechci, poněvadž teď mne samotnému zdá se to příliš odvážným a fantastickým. (Dokončení.)

BENEŠ GRÜNWALD:

Sedmikrásky.

Na pažit zcela žlutý ještě
od hnětu dlouhé, přísné zimy
za teplého zas prvně deště,
jenž tkán už třpyty slunečními,
v kruh sedly sobě k pohádce
o kouzlu sladké lásky,
hle, sedmikrásky.

Jsou řady třešní ještě holé,
i srstka ještě trní samé
a vlnou bláta v dálku pole:
zdaž vás to, kvítka, neoklame?
Ach, na slunečném prostoru
se smějí jara zkázky,
zde sedmikrásky.

Už v trudném zimním polosvitu
a vichrů teskných ve zápasu
ty, obnovená Kráso, jsi tu
a hlásáš příští lepších časů!
Dík, že i u mých jdete cest
se zlobou zimy v sázky,
vy sedmikrásky!

Dík, že mé zraky nakloněné
vás na zemi před sebou shlédly!
Vy zříce v svit, jenž výš se klene,
i oči mé jste vzhůru zvedly
a vnukáte mi naději
zas drobounkými hlásky.
Dík, sedmikrásky!

Jarní.

Všechněm květům zem zas otvírá se
všade, kam smí slunce zlatovlasé.

České nivy, nejste kvítím chudé?
U nás jako jinde zkvetlo bude?

Stále vichr teskná mračna shání,
zima ještě leckde čiší z plání.

Přej nám, nebe, úrodného deště,
by zkvet aspoň jeden kvítek ještě.

Květ, jenž dýše volnost vůkol sebe
a jenž umí rovně zírat v nebe.

Země, země, posud za všech věků,
bývala jsi matkou čackých reků.

Vztahujem už náruč věky celé,
polož nám už do ní spasitele.

FEUILLETON

V PAŘÍŽSKÉ ALLIANCE FRANÇAISE.

Vypravuje Olga Theofila Pikhartová.

Byla jsem nemálo překvapena, když mi napsal p. Ernest Gay, známý přítel Čechů, kterého jsem již z Prahy znala, že bude dne 11. února v Alliance française v Paříži výročni slavnost, a že bych za té vhodné příležitosti měla tam něco »dire«.

Dire!? Jak tomu rozumět? Snad ne řečnit? Hospodine, to já do nejdelší smrti nedovedu, zejména ne v cizí řeči. Odpověděla jsem tedy, děkujíc za prokázanou mi čest, že svoluji, jedná-li se o přednes poesie české, eventuelně do francíny přeložené, ale na řečnické planetě že nejsem narozena. Pan Gay však tvrdil, že je snadno řečniti (jemu ovšem — je výborný řečník a spisovatel) a animoval mne znovu. Na to mne písemně vyzval p. Herbette, président Alliance française — a bylo tak tedy již souzeno! Cituji úryvky z jeho roztomilého 8 stran dlouhého listu, týkající se nás Čechů a projevující vzácnou pro nás sympathii.

»Zvěděl jsem od svého přítele pana Gaye, jakými sympathiemi pro naši zem jste prodchnuta, a jsme Vám za ně velice vděčni. —

Uznáváme, že příslušníci jistých národů a zemí mají právo a přejí si proniknouti ve vše, co obsaženo v životě, v bytosti morální, v intellektuální činnosti Francie a Francouzů. Čechové stojí na prvním místě těchto našich přátel a platí stejně, jakoby byli naši příbuzni. Protože pak bude se konati slavnost velké rodiny francouzské národní i mezinárodní, cítíme se šťastnými, že uvítáme Vaše krajany ve středu svém.

Slavnost spolku Alliance française, která najisto shromáždí všechny naše přátele z Čech, bude se konati budoucí pondělí.

Račte mi dovoliti, abych Vás požádal, byste, možno-li, projevila tam, a třeba sebe stručněji, jakými vzájemnými city přátelství jsou oba národové prodchnuti. To prohlášeno již často ve shromážděních našich stoupenců spoluobčany našimi i Vašimi.

Doufám, že neodmítnete vyzvání, prosím, abyste je přijala, a jsem Vám k službám, abychom o tom pojednali, a těším se již na to. Povinnosti veřejné, které zabírají všechen můj čas, buďtež mi omluvou, že jest mi nemožno konati návštěvy v předepsané hodiny. — — — — Není-li Vám nepříjemné, račte tedy navštíviti dům dávného přítele Vašich krajanů, a budu si to pokládati za velkou čest.

Račte prominouti, milostivá paní, toto dlouhé psaní a přijměte vroucí přání dobra pro Vaši vzácnou vlast a Váš ušlechtilý národ, jakož

Výzdoba stropu na schodišti paláce hr. Sylva-Tarouccy. 2435

i upřímné ujištění mé nejhlubší úcty a oddanosti.

L. Herbette,
státní rada, president ústředního komitétu propagandy spolku »Alliance Française«.

Bylo tolik upřímnosti v těch slovech, že se mi zdálo nezdvořilým odmítnouti.

Náhodou setkala jsem se téhož dne s p. Césasarem Cairem, členem městské rady pařížské, který navštívil Prahu a těší se v Čechách vřelé sympathii, a ten mi s pravou francouzskou rytířskosti nabídl, že řeč načrtne, naznačím-li mu, co bych říci chtěla; jeho obratné péro vzletně vystihlo výlev mého enthusiasmu pro »sladkou Francii«, jehož původ koření v uměleckém kouzlu Karolinské Epopeje, a který se zvýšil ještě příjemným dojmem vlídného přijetí Francouzů, valně kontrastujícího s dojmy, zažitými v rakouských Alpách a Německu, kde i nám ženám bývá snášeti tolik neurvalosti, klíčící z protislovanského zášti, hlásíme-li se hrdě k českému svému původu.

V den slavnosti zazářily sály restaurantu Palais d'Orsay skvělou nádherou. Ač bylo přítomno dosti cizinců, byl přec patrný pravý parisianism distingovaných vrstev. Seznámila jsem se tam s některými pařížskými vynikajícími zjevy, jako s p. de Selve, prefektem Seiny, p. René Henry a jeho chotí, p. Charles Normandem, a zasedli jsme ve velkém sále ke stolům. Účastníků banketu bylo přes dvě stě. Po skončeném menu uvítal přítomné p. Herbette, president Alliance, pak řečnil bývalý president Loubet a prefekt Seiny p. de Selve; dámám určeno, že promluví po diner, čemuž jsem byla velice ráda; nezvyklost pronášeti přípitky u stolu působila mi úzkost. Po hostině jsme vyčkali při černé kávě a likéru v menším sále, a velký sál zatím proměněn v koncertní síň. Hosté usedali do řad, a p. president Alliance za roztomilé causerie o starostech »domácí paní« vybídl mladou krasavici Francouzsku z Ameriky, aby přednesla básnický proslov. Učinila tak s pathétickým gestem, na němž bylo znáti adeptku dramatického umění, a dostalo se jí odměnou za výkon hlučného potlesku. Na to ujala se slova dáma z Belgie, jejížto řeč byla rázu politického, dotýkajíc se blízkého příbuzenství obou zemí.

Po ní požádal p. president p. Gaye, aby jakožto přítel Čechů a tedy jaksi můj »compatriot« uvedl mne na podium. Pan Gay přítomným několika vybranými slovy podal obraz českého národa, vysvětlil žertovně, že není národem cikánů, jak často mylně se ve Francii říká, a české moje srdce radostí poskočilo, že také já nebudu považována za »sauvage« a »barbare«. Mnohý Francouz (zejména Francouzska) byl zajisté překvapen a poučen; sama jsem slýchala v Paříži, že jsme »Bohémiens« (cikáni), a řekne-li Francouz »u Vás v Uhrách«, je to už poměrně hodně velká znalost rakouských poměrů.

Přednesla jsem tedy tuto řeč:

»Pan president ústř. komitétu Alliance française prokázal mi vzácnou čest pozváním, abych se súčastnila slavnosti, a já velice hrda a šťastna přijala jsem jeho laskavé pozvání s velkým nadšením, protože mi dopřáno prožíti několik hodin v kruhu velké rodiny francouzské, již my Češi milujeme láskou upřímnou i horoucí.

Zdá se mi, že nemluvím dosti plynně Vaši velkolepou mluvu, abych pronésti mohla dlouhou řeč; ale chtěla bych vložiti celé své srdce do těch několika slov, která pronesu.

Jest na světě země, kde vše, co pochází z Francie, přijímá se s nadšením, kde vše, co jest francouzské vítá se se vzrušením, kde velká Francie, milá, sladká, velkodušná, rytířská, jest draha dušim všem, jest milována srdcem všech, a tou zemí jsou Čechy, kraj, kde národ český trvá s věrností nezdolnou na svých tradicích, na svých pamětech a na svých nadějích.

Jak daleko historické upomínky Čechů sáhají, nacházejí vždy Francii mezi svými přáteli, Francii, pro kterou kdysi bojovali jejich vůdcové, Francii, která nám posílá své vynikající umělce, Francii, jejíž radost jest naší radostí, jejíž žal jest naším žalem, Francii, již milujeme, jako milujeme krásu, spravedlnost a dobro.

O, s jakou bouří nadšení vítali jsme, jak Vám známo, před 6 léty representanty Vašeho slavného města Paříže, kteří přijeli do Čech za příčinou slavnosti sokolské!

Celý národ jásal od hranice k hranici vstříc Francouzům, již vstupovali na jeho půdu, vítal je po cestě ne jako přátele, ale jako bratry. Slzy rosily zrak Čechův každého věku, každé hodnosti, každého společenského postavení a všichni tisícerým hlasem volali: »Sláva Francii! Sláva velkému národu! Sláva našim přátelům Francouzům!«

A stejným výkřikem zvučí moje česká duše, jež horoucně obdivuje se Vaší překrásné vlasti, první na světě geniem i srdcem svým.

Ano, milujeme horoucně Francii!

Přejeme jí velkost, sílu, slávu!

Věříme v nesmrtelnou její budoucnost!

Zachováme jí nezlomnou věrnost slovanské duše!

Toužíme, aby Češi stáli v první řadě jejích přátel nejpevnějších a nejlepších!

Z celého srdce díky Francouzům, že milují Čechy, jimiž jsou milováni.

Sláva Francii!

Sláva Paříži!

Sláva bratrům Francouzům!«

Tento projev sympathie a obdivu mi šel od srdce a získal mi vzájemnou sympathii posluchačstva. Voláno »bravo« a hlučně tleskáno. Pan Gay vybídl přítomné, aby provolali náš český pozdrav »Na zdar«, a nemálo mne dojalo to zvolání ve vzdáleném kraji.

Po tě řečnili ještě dva páni, jeden host z Polska a krajan náš p. JUDr. Šindler z Čáslavi, načež došlo k hudební produkci, jejížto hlavním číslem byl úryvek z nové opery francouzské od Bourgault-Ducoudraye, provedený při klaviru a řízený samým skladatelem.

Teprv po 2. hodině s půlnoci se společnost rozcházela, a když jsem odjížděla, zaznívalo za mnou ještě srdečné »Na zdar!«. Divně znělo to zvolání při dojmu vibrujících světel, odrážejících se v Seině a ne ve Vltavě, a těch silhouett charakterisujících Paříž; rozradostnilo mne, jakoby to byl pozdrav od nás z Čech.

A ještě jedna vzácná pozornost mi p. presidentem Alliance prokázána. Druhého dne zaslal mi skvostnou kytici s děkovacím listem, ve kterém gratuluje mně i mým krajanům, ale ve spěchu píše »Bravo«, ne už »Na zdar!«.

A já navzájem volala jsem v duchu »Bravo« francouzské rytířskosti a děkovala za pozornost, kterou nám Čechům věnují.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Pátá Olympiada** svým velikolepým průběhem řadí se k nejvýznamnějším událostem našeho národního života. Není pochyby, že bude zaznamenán pátý slet našeho Sokolstva jako věkopamátný moment, jenž ze spousty závažných zjevů, plnících první strany kroniky dvacátého století, vynikne asi tak, jako pnou se z pahorkatiny k modravým výšinám výstavní manifestace z konce století předešlého.

Něco víc bylo tentokráte ve slavnostech českého Sokolstva, mnohem víc, než pouhá zábava, než představení, jež oku polahodí a mysl pobaví. Dobře to naznačil ve svém přípitku vážený host z Francie, jenž s vervou pronesl asi tato slova: »Vešli jsme do královské vaší Prahy branou, stojící na dvou sloupech — na jednom viděli jsme postavu Sokola — na druhém symbolickou postavu vašeho obchodu a vaší industrie.« Stručně tu pověděno, co jsme všichni v těchto dnech cítili a co blahem rozechvívalo naši hruď — že svátek, že slavnost českého Sokolstva, jež před několika desítiletími tvořil vybraný hlouček — jednoho sta a padesáti členů, stal se svátkem celého českého národa, a že národní a výchovné idee jeho jsou v krvi českého lidu, a že není už třeba varovat a pamatovat, co konat je svatou povinností. Postava Sokola jevila se asi milému hosti v plném osvětlení a byla ve všech částech dílem hotovým — druhý symbol se ztrácel v mlhách a zdál se býti jenom v hlavních rysech dokončen. Nevím, rozváděl-li temperamentní Francouz stěžejní myšlenku svou tak dopodrobna, ale my, řídíce se památným heslem Otce národa »Pravdu sobě mluvme, dobři k sobě buďme,« víme nejlíp, kde je našeAchillova pata, kde třeba síly napnout, kde zejména nyní nutno hlasitě varovat a důtklivě připomínati, co konat je svatou povinností.

Na cvičišti pohnuti byli diváci k slzám ve chvíli, kdy na povel generalissima Sokolstva, náčelníka dr. Jindřicha Vaníčka, utvořil se obrazec, kaleidoskopická hvězdice o osmitisíci složkách — (Viděl jsem tam mnoho disciplíny, ale málo komandantů, řekl generál Butovskij) — Sokol tedy drží bránu naši pevně; než ručička na stoletém ciferníku polovičku kruhu oběhne, ať tak zmohutní, ať ocelí — druhý sloup naší brány! —r.

— **Labutí jezero.** Baletní novinka, vypravená před samým počátkem divadelních prázdnin, přivádí

Po bouři na výstavišti. 2437

v neobvyklou tuto dobu na scénu veliké, zvučné jméno. Nic víc — nebo P. Iljiče Čajkovského baletní pohádka Labutí jezero dokonce není dílem, které by v celkové tvorbě ruského mistra tíže padalo na váhu. Nenapsat ho — zůstal by stejně velikým. A dokonce není dílem, jež značilo by významnější obohacení našeho nebohatého repertoáru. Nepoznat ho — neztratili bychom mnoho. — Pohádkový příběh baletu přivádí na scénu obvyklé v pohádce postavy i obvyklým prostým způsobem se rozepřede. Princ miluje vílu-labuť, zlá čarodějnice strojí osidla jich lásce, a podaří se jí oba zničit. Skrovnou číši, v níž vlní se temné, hořké víno té smutné poesie chtít rozlít v celé moře, jež rozvířilo by se bouří tragiky, značilo bláhový pokus. Nepodepsaný autor libretta patrně cítil nedostatečnost děje toho — rozředil tedy příběh řadou zcela neorganicky k němu připjatých scén tanečních. Umělecké niveau díla tím ovšem nezvýšil. Různorodost obou jeho složek, jedné poetické, druhé čistě zevnější, působí velmi nepříznivě. — Skladatel nebyl patrně při volbě libretta a v požadavcích svých vůči jeho autoru příliš rigorosním. Nebyl též rigorosním při skládání samém. Mnoho a snadno tvořící umělec jeví se zde zachvacován v celých dlouhých partiích slabostí, zjevům jemu příbuzným tak často vlastní: bezmyšlenkovitou psavostí, konvencionální frasovitostí. Jsou tu pravé pustiny, kde nenalezneme stopy svěžejší hudební vegetace: samá v nekonečných progressích sem tam se šinoucí, plochá frase. Ba i zvuk mnohé partie je tak nesmírně všední, plný sic, ale bez výrazu, bez ušlechtilého zabarvení a bez jemných odstínů, které jinak Čajkovskému jsou přec vlastní. O nehluboké promyšlenosti skladby svědčí především nepatrná souvislost hudby se scénou. Na scéně hraje dítě, v orchestru třaskají trompety a pozouny. Na scéně tančí a zvoní s šampaňskými číškami, v orchestru starodávná melancholická paduána. Výjevy, kde poesie a vůně pohádky zpracováním divadelním zcela nevyprchala, inspirují Čajkovského k životnější, hlubší skladbě.

Tak v milostných scénách prince s vílou, zejména v jednání posledním povznáší se dílo k vyšší úrovni, než jest pouhá hudba zábavná. Pěkně působí zde krásné klavírní nokturno mistrovo v účinné své orchestraci. Rozumí se ovšem samo sebou, že i v leckterém čísle tanečním silný talent velkého absolutního hudebníka se ohlásí. Zejména účinným se jeví »bal costumé« se svými tanci různých národů. A práce, technika díla jest, jak právě u velikého tohoto hudebního stavitele i instrumentátora všude — účinná, plynná a té lehké bravury, že dík jí, spousty pozlátka a bezcenných cetek se zhusta lesknou leskem pravého zlata či drahokamů. Ale jak řečeno — i v té příčině vykazuje dílo pusté partie. Dojem celku není ani příznivý ani utěšený. Pochybnou útěchou mohlo by být, že Labutí jezero stojí ve dnešní baletní produkci přec jen poměrně vysoko, a že jest dílem slovanským.

— Výprava novinky zajímala některými pěknými obrazy. Náladově působila scenerie aktu posledního. Orchestr řídil tentokráte p. kapelník Zamrzla.

K. Hoffmeister.

— **Malíř Rudolf Vácha z Paříže** opustil právě Prahu, kde pobyl několik neděl, aby dostál závazkům, jež přijal v době prvního svého pobytu v Praze, věnovaného výhradně portrétu spisovatelky Věnceslavy Lužické. Vácha vrátí se do Prahy zase na podzim, aby dokončil několik podobizen (paní Mikulejské, knížete Karla Schwarzenberka, barona Ringhoffera a j. v.).

— **Obleky herců na jevišti.** Komu přísluší rozhodovati o tom, jak se má herec na jevišti obléknouti? Bylo mně na otázku tuto odpověděno, že starost o to by měla příslušeti garderobierovi. U velikých divadel bývá prý tomu tak; garderobier je odborným znalcem módy, a neví-li si rady, požádá o informaci předního tailleura. Pochybuji, že některé naše divadlo má takového odborníka . . není a nemůže jím býti, poněvadž povolání jeho mu nic víc neukládá, než, aby pečoval o to, by měl tak zvanou »garderobu« v pořádku, to znamená, aby nic nebylo roztrháno, aby nechyběla jedna nohavice nebo rukáv, zkrátka, aby víly v Strakonickém dudáku nebo zbrojnoši v Janu Žižkovi nestrašili.

Otázka je dost choulostivá. Vyspěli jsme kulturně, vykročili jsme už hezky vysoko i na společenském žebříčku. Naše jeviště musí v tom směru dodržovati při nejmenším krok, ne-li předcházeti dobrým příkladem napřed. Chceme se tentokráte dotknouti pouze obleků pánských. Stalo se v poslední době několikrát, že vysloveny různé výtky, které se zdají na první pohled malicherné, ale které není radno podceňovati. Na jevišti hraje v moderní komédii lorda herec v obleku kancelisty, představujícího se panu presidentovi. Chceš to zaznamenati v referátu, a tu slyšíš, že herec má tak nepatrnou gáži, že je naprosto vyloučeno, aby i v tom směru vynikl nad prostřednost. Péro potom zdráhá se napsati něco, co by způsobilo někomu trapné rozpaky. Všímáte si však herců za jiných příležitostí, a zdá se vám, že tu nebývá vždy toho, kdo za správnost odpovídá. Viděli jsme na přední naší scéně elegána, jenž si domýšlivě vykračoval v sáčku s cylindrem na hlavě, jiný je toho domnění, že není nic elegantnějšího nad — šedé boty k tak zvanému císařskému kabátu; velmi často objevuje se na jevišti herec s míchanou toilettou — má na příklad proužkované spodky, fantastickou vestu a černý kabát.

Jsou tu nuance, kterých není ani možno dobře povědětí . . . Dvacet lidí řekne, že tomu a onomu to pěkně slušelo, ale znalec vás všechny poopraví poznámkou: nemá chicu . . k bílé vestě nenosí se barevná kravata. Velké postavě nesluší frakový oblek s krátkými šosy, nemoderní jsou uzounké, tak zvané důstojnické kalhoty, které dělají nohy »kudrnaté«, do pokoje nevstupuje se s rukavičkami na rukou . . . Celá kniha dala by se napsat o tom, co se sluší a co se nesluší — na jevišti. Šaty

pro jeviště mají jiné rozměry, než šaty promenádní, jejich střih musí býti markantnější, »ravery« větší, aby kontury figury vynikly, musí býti zkrátka udělány — právě jako dekorace — pro náležitý divadelní účin.

Naše scéna musí i v těchto věcech vyhověti požadavkům této »kultury«, a doporučovalo by se, aby věnovala se šatům a podobným věcem taková péče, jako se věnuje kusům historickým, kde každá přeska musí býti zhotovena přesně ve stylu doby. Před představením moderní hry měla by býti zkouška v oblecích, a znalec, snad mistr tohoto předúležitého umění — nechť zreviduje úbor a dá příslušné pokyny, aby výtky tohoto druhu se z referátů nadobro vytratily. —k—

⁂ **Prodaná nevěsta — bez Jindřicha Mošny.** Potkáme o Sokolskou neděli seniora českých herců. »Tak už jsem doprincipáloval,« hovoří Mošna rychle, jakoby někam pospíchal . . . »už to nejde a už to nepůjde. Strašlivě mne to namáhá, po představení jsem tak zemdlen a uštván, že se dlouho nemohu z únavy probrati. Pozasteskne se mně, ale jaká pomoc, jaká pomoc, sedmdesátka letí, letí, a nikdo ji nezastaví. Zahraju si raději dvakráte v Jiráskově Otci, než jednou toho komedianta — víc mne strhá, než celovečerní role. Pamatujete-li se, že jsem měl dvakrát v Prodané substituci — jednou zaskočil Váňa, po druhé Inemann — jak povídám, už to nejde a už to — bohužel — líp asi nepůjde. Musím si zase trochu odpočinout, trochu sil nabrat. Těším se, těším se do lesů, jako student se těším. Což vy nevíte, kam pojedu? Třicet let už tam jezdím, do Dobříva u Mirošova, ženina maminka má tam chaloupku, — nic nedělám, od rána do večera na vzduchu, a potom se krásně spí. Jen aby houbičky rostly . . . mám dovolení a smím, kam mne nohy zanesou. Dopsal jsem si knížeci správě Colloredo-Mansfeldovské, a obratem pošty přišlo vyřízení. Už, už abych tam byl . . ale po prázdninách si zase s chutí zahraju — ne principála, ale něco jiného — takhle pastýře z Arelatky. Pamatujete-li se na to? To je let, pane Bože, to je let, co jsme to hráli . . víc než dvacet . . Utíká to, utíká . . A než se nadějeme, jsme tu zas . . . a dáli Panbůh zdravíčko, zahrajeme si, zase si zahrajeme!« —o—

⁂ **Palác hr. Sylva-Tarouccy na Příkopě** koupilo v těchto dnech město Praha. Krásná tato stavba Dienzenhofferova a Luragova ocitla se tak šťastně v českých rukách. Nastává nyní zajímavá a důležitá otázka, jak bude paláce užito. Koupě nebyla zajisté uzavřena proto, aby budova v nejkrásnějším smyslu slova representační byla pronajímána výdělečným podnikům!

⁂ **Stromoví v Čechách.** Pražané neměli nejlepší pověst jako výletníci . . . Tam, kam zapadli, bylo prý hůř, než když kobylky spadly. Vracívali se do dusných zdí velkoměsta s náručemi květin, které druhého dne vyhazovali. Dnes už by takový výletník hrabivec dobře nepochodil — na parníku, na železnici, ba i na ulici najde se mentor, jenž mu řekne jen několik, ale za to tak vydatných slov, že by výletník kořist nejraději ihned zahodil. Je to zkrátka všude znát a cítit, že se děje už také něco na ochranu a zvelebení přírody. Zalesňovací akce vzmohla se mile překvapující měrou, a kdo se o to zajímá, s potěšením na svých vyjížďkách pozoruje, že holé vrchy a ladem ležící stráně zalesňují se, když země nic jiného nesnese, aspoň akátem, jenž letos, zejména v Praze, se krásně urodil a delikátní svou vůní celé město parfumoval. Vzorem zalesňovací akce na příklad je stráň v Motole, ke cti svého za-

Ráno v Průmyslovém paláci. 2439

kladatele nazvaná »Hronkov«. Zavanuly jiné větry — měšťák naučil se procházeti se nejen parkem, ale i volnou přírodou, a není už dnes zapotřebí kaliti mu náladu tabulkami s nápisem: neračte se dotýkati. Však bylo svrchovaně na čase, aby došlo k nápravě. Kdyby si byli měšťáci sami nezorganisovali ochranného sboru, bylo by došlo k tomu smutnému zjevu, že by Pražanu na periferii města nebylo dovoleno — vstoupiti do lesa!

Jsou znatelny pokroky a úspěchy na všech stranách. Odborníci tvrdí, že v posledních desíti letech rozmohlo se netušenou měrou zakládání a zřizování zahrad, vysazování — tu a tam zoufale řádních — silnic a cest, a že se znamenitým způsobem zlepšuje a zdokonaluje české ovoce. Naše slavná pověst v ovocnářství pobledla . . český rolník, jenž kdysi stromy pěstoval s obzvláštní zálibou, pozapomněl na tuto zálibu a na umění, z plané hrušky vytvořiti nejúrodnější strom, a řadu let všechen zájem věnoval cukrovce, která dodala latifundiím našim nového vzezření. Nebyly už ani zahrádky pod okny se slezy a pivoňkami, což teprve zahrady a sady, jisty před vpádem výnosné plodiny, a proto není divu, že s naším znamenitým ovocem troufalo si konkurovati i jablko, až z Ameriky importované. Tím radostnější je obrat, návrat k bývalé slávě, jíž od jakživa slynulo ovocné stromoví v naší vlasti, a pravdu mají ovšem ti, kdo prorokují, že rozkvět tento nezůstane bez vlivu na národní naše hospodářství. Velkou zásluhu o veliký úspěch tento mají školy, v nichž od nejútlejšího mládí již probouzí se v dítěti láska ke stromu, a pak hospodářské školy a besídky, jež v tom směru konají pravé divy. A nebude dlouho trvat, a naše stráně, naše vesnice, budou vypadati zase tak, jak nám je popisovali spisovatelé z dob národního našeho probuzení, budou tonouti v zeleni krásných, spořádaných, poetických zahrad. —*r.*

— Hugo Salus: **Pražské a jiné novelly.** Sympathický německý spisovatel, který od let svých universitních studií se stal upřímným Pražanem, zaníceným pro naši krásnou metropoli, napsal řadu literárních prací, v nichž ona láska ku Praze obráží se nestrojenými, ze srdce vycházejícími projevy. V Pražských a jiných novellách vidíme to zejména v rozmarné Mořské panně a napínavé Vlaštovce, kde spisovatel způsobem nepokrytým vypisuje nejdůvěrnější stránku svého života, vidíme to dále v dojemném obrázku Starý židovský hřbitov pražský a v nadšeném chvalozpěvu Symbol života, v němž Salus slovy úchvatnými líčí báchorkovitý pohled s Františkova nábřeží na proslavenou část Prahy za Vltavou, a rovněž Praha jest dějištěm tklivé črty Rukavička, kde autor zachraňuje před zapomenutím památku mladého českého malíře, nebohého Otakara Lebedy, skončivšího před lety sebevraždou.

Kromě toho obsažena jest ve jmenované knize črta Odkud přicházejí děti? a v této poutavé pohádce zvláště září Salusovo bohaté básnické nadání, které vůbec probleskuje ze všech prací jeho, jak viděti také na novellce Ruce, dýšící noční letní vůní povědomého českého venkova.

Salus jest dobrým spisovatelem, a lyrické zabarvení jeho prací dodává jim neobyčejného půvabu, k čemuž přispívá také lahodný sloh. Vzpomeneme-li pak kromě jeho oddané lásky ku Praze také přátelství, které ho víže k českým literátům, nemůžeme ani jinak, než Pražské a jiné novelly co nejsrdečněji doporučiti pozornosti našich čtenářů. Kniha vyšla v překladu Zdeňka Bromana jako 568-569 svazek Ottovy Světové knihovny. *Ds.*

* * *

Dr. MIROSLAV KRAJNÍK.

Před několika málo dny zastihli jsme dra. Krajníka v nejkrásnějším rozmaru — svou dcerunku stavěl po bok průvodce a ochrance po celý život, a radostná chvíle vyvolala v něm vzpomínky na doby dávno a dávno minulé, kdy jako šestnáctiletý hoch (narodil se 1. ledna 1850 v Humpolci) psal básně a povídky do Hálkových »Květů«, později do »Lumíra«, »Světozora« a j. v. Před několika hodinami takřka viděli jsme ho časně z rána, spěchajícího do Zajišťovací banky, tak, že jen na vyměnění pozdravu zbylo času — a dnes leží na márách. Krajník jako básník záhy se odmlčel. V roce 1879 stal se advokátem v Praze a přestal se objevovati na literární veřejnosti. Roku 1870 vydal svazek »Básní«, téhož roku provozována na českém divadle jeho dramatická drobotina »Zatknut«, devět let na to vydal tiskem drama »Roháč z Dubé«, jehož provozování po několikráte zakázáno, později však samým autorem vymoženo. Upozornil na sebe také překladem chanson Bérangérových (v »Poesii světové«). Básně Krajníkovy — charakterisuje zesnulého Světová poesie XIX. věku — vynikají pružnou formou a nesou se hlavně tónem drobné písně erotické a ballady.

Ročník V. číslo 42. vydáno dne 5. července 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto osobovolujeme vůbec; otiskovati drobné správy dovoleno jen a udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAN HAVLASA:

Tragika barvy.

Kalifornská povídka.
(Dokončení.)

ozumí se, že pak už sám vyhýbal jsem se všemu, co spojeno bylo se sny, s Pierrem a s čímkoli, dávajícím Brownovi příležitost k špatným vtipům. A k vtipům byl Brown náchylen v onom období až chorobně. Po měsíce rozmarem jen přetékal. Poněvadž od vtipnosti je k banalitě právě tak jen krok, jako z opačné strany od tragického, Brown byl hrozně banální. A poněvadž předpokládá štěstí banalitu v extraktu, Brown byl obyčejně k nesnesení.

Až kteréhosi večera, právě když chystal jsem se k uzavření officu, Brown objevil se náhle, bledý a jaksi vzrušený, v očích s tajemným strachem.

»Co se děje, Browne?« otázal jsem se ho důvěrně, když jsme se ocitli na ulici.

»Nic se neděje,« odřekl, »jen mám takový zvláštní strach, Templetone. Víte,« řekl s tajemným přídechem, »už to přijde v tyto dny, . . . a já se toho bojím, Templetone, bojím!«

»Bože můj; dětino, . . . čeho byste se bál!« zvolal jsem.

»Když ona je taková slabá . . .«

»Nesmysl!«

Nebudu opakovat naše hovory v ony dny a večery; bylo by to právě tak nevýznamné, jako unavující. Po celý týden Brown denně aspoň dvakráte vrazil ke mně do officu vzrušený, pobledlý; a už sám jsem se z toho stával nervósním. Čekal jsem na toho jeho »potomka« právě tak toužebně, myslím, jako on sám.

Až kteréhosi dne se Brown neobjevoval. Mám li doznati pravdu, byl jsem tomu svrchovaně rád. Po polednách napadlo mne, že bych se mohl ze slušnosti po telefonu přeptat po zdraví Mrs. Brown, ale pak jsem toho nechal. Asi o půl šesté telefon zazvonil . . ., zazvonil právě tak, jako zvoní kdy jindy . . . a v »real-estate officu« telefon zvoní celý den . . . Ale mým uším, věřte si nebo nevěřte, to zazvonění znělo tragicky . . . Cítil jsem, že dovím se cosi, cosi hrozného . . Věru, ruce se mně třásly, když jsem snímal sluchátko . . .

»Hallo!« zvolal jsem chvějícím se, změněným hlasem.

»Is this Main 2678?« křikl hlas Brownův, plný agonie, skoro skřípějící.

»Yes,« odpověděl jsem s rostoucím rozčilením. »Co je, Browne?«

»Pro Boha, Templetone, ... rychle přijeďte!«

Jeho hlas zněl jako kohosi, visícího nad propastí, do níž může se sřítit každým okamžikem, a kovový, dutý nádech, jejž hlas dostal po drátě, jen zvýšil zoufalost jeho výrazu. Pro Boha, pospěšte si, Templetone . . . anebo přijdete pozdě!«

A sluchátko zacvaklo na druhém konci drátu. Jen hukot zněl mi okamžik v ucho. Potom pověsil jsem sluchátko i já, chytil

klobouk, vyběhl na ulici, sedl na elektrickou dráhu . . . . a jel k Brownům. Bože, jak dlouhými byly mně minuty i vteřiny . . . Těch dvacet minut bylo věčností . . ., pekelnou věčností . . . Chvílemi násilím bylo mi se držet na sedadle . . ., když někde jsme okamžik postáli, abych nevyskočil a neběžel dále . . . Když jsem se dostal k ulici. kde Brown bydlil, hlava mi jen třeštila. Utíkal jsem, jakoby mi půda pod nohama hořela . . . Vrazil jsem k Brownowům jako velká voda . .

Ale přišel jsem pozdě . . .

Plno lidí tam bylo . . . Dva lékaři, dva policemeni, sousedé . . . a ošetřovatelka . . . a Bůh ví, kdo ještě . . . A všechno ve vzrušení . . . .

Na pohovce ležel Brown se střelnou ranou ve spáncích . . . Na podlaze červená skvrna ukazovala, že se zastřelil právě u telefonu . . ., nepochybně bezprostředně po té, když mně telefonoval . . . Byl prý mrtev okamžitě . . .

Z vedlejšího pokoje bylo slyšet jakýsi nesouvislý nářek, srdcelomný, chvílemi smíchu podobný, a hned zas kvílivý . . . Ustavičně zněl ten hlas . . . ., a mezi jednotlivými jeho zvuky větší přestávky nebylo, než snad leda vteřina . . . A do toho příšerného jeku občas zaznělo dětské vrnění . . .

Nemohl jsem pochopit, co se stalo; a onino lidé zdáli se neslyšet mých otázek . . .

»Co je s Mrs. Brown?« po dvacáté jsem ze sebe vyrazil.

Kdosi konečně odpověděl:

»Což neslyšíte, že se zbláznila?«

»Proč, proč?«

Ale odpověď přišla sama: Právě otevřely se dveře a vešla ošetřovatelka s děckem v náruči.

Zatřásl jsem se na celém těle:

Dítě bylo . . . mulat . . .

Kudrnaté, lesklé, černé vlásky . . . . pleť tmavá . . ., pysky odulé . . ., všechny známky černé krve . . .

A tehdy pochopil jsem vše . . .

* * *

Templeton se odmlčel.

»Nesmysl,« konečně jsem promluvil, »přece nechcete mi namluvit, že by černá přimíšenina krve reagovala po více než dvou staletích! Viděl jsem v Texasu lidi, o nichž bylo mi řečeno, že jsou »negrové«, a kteří vypadali právě tak, jako vy nebo já . . . Ale ta vaše povídka příliš mnoho hřeší na možnost výminečného . . .

Templeton pokrčil rameny.

»Well, Pierre le Grand vzal si bezpochyby tu mulatku nebo černošku . . . anebo co to bylo . . . . To vysvětluje část mé historie. Zapomínáte však, že Le Grandové přišli do Louisiany před sto a padesáti lety, a že nová přimíšenina mohla se dostat do jejich krve poměrně dost nedávno . . .«

»Templetone,« přerušil jsem ho, »řekněte mi upřímně: byla ta historie zas jedna z vašich mystifikací, nebo je pravdiva?«

Templeton se usmál:

»Oh, Jack, vy jste dětina! Co na tom záleží? Co mne se týče, zajímá mne každá povídka daleko více, vím-li, že je vymyšlena. Nekažte si tedy dojem z ní . . ., radím vám upřímně . . .«

»Ale tady jde o to,« namítl jsem, »je-li vůbec něco takového možno!«

Templeton zatřásl hlavou.

»Nic nemožného a nic nového pod sluncem, hochu!« řekl patheticky. »Tolik vás už mohl život naučit.«

»Tedy stalo se to?« stál jsem na svém.

Templeton vstal:

»Parník je tu již nejméně půl hodiny — pošta už nás asi čeká v našich schránkách. Pojdte! Beztoho jsme již porušili svůj denní program. Naši přátelé, čekající na poště, nás pohřešují, jsem si jist.«

»Ne, buďte na chvíli vážným, Templetone?« chytil jsem ho za rukáv. »Stalo se to?«

Templeton zvedl oči k obloze:

»A vy že jste literát? Vy že jste moderní člověk? Chtíti věděti takovou banalitu, jako je pravda! Nepozbyla by u vás ta moje povídka ceny, kdybyste věděl, že je pravdiva? Kdybyste věděl, co vám mohou jako faktum potvrdit denní listy z oné doby . . . a co podle všeho jsem si já přidal?«

»Tedy jste něco přidal!« zvolal jsem vítězně. »Také jsem to mohl vědět bez ptaní, že aspoň to hlavní se n e s t a l o.«

»Co nazýváte hlavním?« — náhle zvážněl Templeton.

»Well . . . narození toho mulata . . .«

Templeton se na mne na okamžik zadíval.

»Jsem překvapen, Jack, jsem vámi překvapen, že hlavním nazýváte právě to, co vám potvrdí banální noticky denních listů z prosince roku 1899. Případ se stal . . ., stal se v Bostoně . . . Mladý lékař . . . interessantní, hezký, duchaplný muž . . . Úspěch ve společnosti . . Přišel z New-Orleansu . . ., prý z rodiny s francouzskými anebo italskými předky . . ., což vysvětlovalo onen zajímavý, tmavý nádech pleti . . . . Milostná affaira s krásnou z přední rodiny bostonské . . obligátní únos se sankcí rodičů o dvě hodiny později . . . svatba a rodinné štěstí . . . Dvě léta v popředí bostonské společnosti . . ., po-

pularita . . . A pak najednou narodí se mulat . . . Matka se zblázní . . . otec zmizel . . . Prý odejel do Evropy . . . říkaly noviny . . .

Také historie buccaneerů a Pierrova jsou pravdivy. A teď, když máte fakta, Jack . . . nepozbyla-li pro vás moje povídka ceny . . ., teď, když víte, že se stala, teď když víte, co jsem si přimyslil, jsem ve vás zklamán ještě více . . . A dám vám jednu radu: nikdy neříkejte nikomu, co z vašich povídek se stalo, a co jste si vymyslil . . . A nikdy nepište autobiografie . . . Většina vaší fikce by se pak stala banální, když bylo by vidět, co je v ní skutečného a co vymyšleného.

Šli jsme k poštovnímu úřadu. Bera mne pod paždí, Templeton dodal:

»A co se týče otázky, která věc je hlavní v mé povídce, myslím, že je to ona část, kterou jsem si vymyslil . ., lépe řečeno . . ., improvisoval. Každá věc sevšední a zlacíní, jakmile víme, že se stala . . ., toho byste neměli nikdy zapomínat, můj hochu!«

A Templeton se zasmál spokojeným smíchem.

JAROSLAV BOROTÍNSKÝ:

Píseň tuláka.

Tak do světa jde tulák, paní, —
je fantast, — v duši rozkvétá
mu tisíc sladkých snů a přání.
Tak s písní svou jde do světa.

La, trala, lala, co je štěstí,
nač o tom více přemýšlet,
tam za zlatými vrchy kvésti
svých illusí snad najde květ.

Tu veselo je v celém kraji,
jak v světě, plném zázraků,
kdy v sladkých trilcích, noci v máji
jste měla perly ve zraku.

Ta trala, prchá ráj i snění,
i žhavá touha lásky chvil,
co štěstí je, co srdce chvění,
co svůdná hudba, zpěvy vil.

Jde do světa dál, tulák, paní,
kdy ptáci v hnízdech stuleni,
a nad ním větru tiché vání
v doprovod padá šumění — — —

La trala, smích váš sem jej zlákal,
kde pod balkónem zpíval, hrál,
kdy smála jste se, on zde plakal,
při svitu hvězd, když měsíc plál — — —

Květ krásných chvil to přelud sladký,
jenž s písní ptačí zvlní cit . . .
sny skolébá i do pohádky,
že nelze jich, ach, zapomnít , . .

La trala, noc již křídla spíná,
svět kouzel pad' hvězd očima,
a v parku pláče mandolína,
kdes pod balkonem, paní má.

Noc zázraku je vlahá, tichá,
nad spícím krajem měsíc stkví,
v klid noci tajná rozkoš dýchá
zhynulých srdcí tajemství.

La trala, hvězdy svítí v pláni,
roj světlušek jak motýli . . .
Je marný výkřik »s m i l o v á n í!«
»otevřte okna na chvíli!«

Dr D. PANÝREK:

Fysikové na jevišti.

Z dojmů divadelního lékaře.

Kolem umění dramatického není předváděti vědy, nýbrž umělecky řešiti problemy života, srážky vášní lidských, boj pravdy a lži, dobra a zla, ironisovati vady člověka a glorifikovati přednosti — zkrátka býti »školou života«, jak stará běžná frase literární říká. Ovšem novodobé drama odchýlilo se několikerým způsobem od těch úkolů, jež na svá bedra vzalo podle klassického výměru, uvolnilo se z pout jednoty děje, času a místa, což by nebylo tak veliké neštěstí, ale dokonce, aby hovělo pokaženému vkusu davu, přestává býti dílem ethickým, moralistním a přichází vstříc pudům často dosti nízkým, nebo pod rouškou morálky, dosti shovívavé ostatně, dráždí neprobuzené dosud pohlaví a stává se tak slavným tradicím Sofokla, Shakespeara a Goetha nevěrným.

Ale nejde tu o výměr moderního dramatu — chtěli jsme jen ukázati, jak novodobá tvorba divadelní, chtějíc co možno věrně vystihnouti muže vědy, činí tak obyčejně ledabyle a povrchně, kreslí místo učenců operetní a veselohern *karikatury*, ne snad že by se chtěla vysmívati, ale že chce za každou cenu baviti, vědouc, že diváctvo neskládá se z mathematiků a fysiků, nýbrž z lidí všech možných stavů, kteří přišli do divadla pobavit se, a jen někdy také poučit se. Uvidíme, že in puncto fysiky nejde a nešlo autorům divadelních kusů o poučení — potřebují zkrátka do karnevalového víru svých figurek časem i nějakého učence. Jaký div, že se zkříví jeho rysy — a který pravý učenec a přítel vědy by se proto horšil nebo divil! Jako v redutovém reji nějaká pitvorná maškara se špičatým vysokým kloboukem a dalekohledem pod páždí, jež trousí vůkol nejubožší vtipy, jsouc sama terčem žertů neméně nejapných, neurazí pravého adepta astronomie, nesmí se žádný vědec pozastavovati nad těmi fysiky z veselohry, opery a dramatu, setká-li se s pouhou karikaturou místo stělesnění seriosního vědce.

* * *

Nejvýznačněji vystupuje do popředí tvorby divadelní fysika v prvním oddílu fantastické opery J. Offenbacha »Hoffmannovy povídky«, k níž text pochází od J. Barbiera. Melodiosní, oblíbená tato opera, která se podnes udržela na repertoaru všech scén, je dosti známa, než aby bylo třeba obsah její vypravovati. Hoffmann vypráví veselé společnosti studentské o třech milostných episodách ze svého života; po prvé miloval loutku, po druhé kurtisanu, jež je ve spolku s ďáblem, po třetí chorobnou krasavici, kterou zpěv usmrtí. Loutka zove se Olympia. Jest to automat *profesora Spalanzaniho*, jemuž optik Coppelius (ďábel) pro svůdnou loutku zaopatřil čarovné oči. Hoffmann zamiluje se do Olympie, jsa zmámen magickými brejlemi, jež koupil od Coppelia. Zatím mezi oběma majiteli loutky, profesorem Spalanzanim a Coppeliem, strhne se hádka, jež končí tím, že Coppelius loutku rozbije. Hoffmann při pohledu na trosky své první lásky vzpamatuje se ze svého omámení.

Takový je krátký děj prvního jednání Hoffmannových povídek. Vystupuje tu profesor fysiky Spalanzani, optik Coppelius (symbol zla, ďábel) a loutka — ovšem representovaná zpěvačkou (sopranistkou), jež provází své dřevěné pohyby, napodobující automatismus loutky, znamenitými cadenzami zpěvu svého.

Dějištěm prvního jednání je fysikální kabinet professora Spalanzaniho. Libretto žádá bohatě vyzdobený »fysikální kabinet«. Kdo viděl někdy fysikální kabinet třeba jen středoškolského professora, nenalezl tam jistě nikdy bohaté výzdoby nějaké. Jen apparaty, diagramy, výkresy a podobné k vyučování a experimentování potřebné věci. Snad se za dob Hoffmannových ještě vědecké laboratoře vyzdobovaly... Ostatně je to divadlo!

Spalanzani obdivuje se loutce, od níž doufá, že mu dopomůže ku 500 dukátů, o něž přišel úpadkem žida Eliáše. Ale loutka je dílem společným, Spalanzaniho a Coppelia — a tohoto se Spalanzani bojí.

Na Národním divadle jeviště, aby hovělo požadavkům libretta — v sále se shromažďuje co chvíli společnost k tanci profesorem sezvaná — znázorněno prostorným sálem bohatě voskovicemi ozářeným. Při stěnách všude rozestaveno plno apparátů, podivných forem, jaké v učebnicích nevídáme — stav těchto přístrojů má ovšem odpovídati době. Mohly tu tedy býti elektriky, Leydské láhve a podobné přístroje, které za dob Hoffmanna (1776—1822), nejoblíbenějšího své doby vypravovatele německého, hýřivého a nadaného hudebníka-spisovatele, mohly býti známy. Úkol tento je pro režiséra těžký, vyžadující mnoho vědění z dějin fysiky.

Spalanzani přijímá ve svém kabinetě nejdříve žáka svého Hoffmanna:

»Vítán jste, milý žáku!«, ten pak odpovídá:
»Žák mistra svého nehoden.«

Na to Spalanzani:

»Nesmíte tak skromným býti.
Poesii dal jste vale.
Fysice at jste věren stále —
to vám radí váš profesor.

Dále slibuje mu, že spatří jeho dceru,

»triumf nesmrtelné fysiky.«

Ta slova ovšem jsou tajemna Hoffmannovi, takže si stranou uleví:

»— U čerta.
Co má krásná jeho dcera s fysikou!«

Hoffmann si slibuje »fysikální karieru«, ale při tom pomýšlí na ruku dcery profesorovy:

»Však učencem, jak doufám, budu záhy«
— — — — — — — - — — — — —
Bych získal krásnou ručku děvy,
ať jejímu se otci zjeví,
že fysikální talent mám.«

Vstoupí přítel jeho Nikles, který Hoffmanna vybízí, aby Olympii, která dřímá ve vedlejší komnatě, lásku svoji zjevil — aspoň zpěvem...

»To otec nemá rád . . .
on není musikální —

namítá Hoffmann, načež přítel Nikles se směje:

»Ah již vím; *je pouze fysikální:*
Má loutku divnou k zadání,
ta vějířem se ohání
a kohout měděný ji chrání.
Ten párek zpívá — vždy má hlas.
Žvatlá a tančí dlouhý čas,
jak živ by byl — toť k popukání!
— — — — — — — — — — —
V ní koleček je na tisíc,
jež růžný nach jí ženou v líc . . .«

Ale Hoffmann sám, ač přítel Nikles dosti zřetelně o životnosti lásky jeho pochybuje, je do ní až po uši zamilován, ač chvílemi váhá:

»Zdá se věru, že není života v jejím
zraku . . . — — — —«

Zajímavá figura »fysikální« vystupuje však na jevišti v následujícím výjevu. Je to Coppelius, ďábel v podobě židovského podomního obchodníka s fysikálními přístroji. Dnes tací obchodníci nepřicházejí — ze svého dětství pamatuji se na podomní a jarmareční optiky — za dob Hoffmannových snad prodávali i jiné věci, nežli brejle. Coppelius je celý ověšen hrubě pracovanými aparáty. Tento princip zla a zkázy představuje se takto:

»Mé jméno je Coppelius,
Spalanzani je dobrý přítel můj.
Hle, tu mám barometr,
hygrometr, thermometr.
Za hotové prodám rád,
jen račte sobě, pane, brát.
Zde sklo je černé, semo hleďte na skřipec,
skrz tyto brejle vše je bílé jako křída.«
— — — — — — — — — — — —

V tom přijde Spalanzani a je přítomností Coppelia nemile dotčen. Napadne mu však odkoupit od něho tajemství výroby očí, na něž nabídne mu úpis — peníze má dáti žid Eliáš, o jehož úpadku ví Spalanzani, ne však Coppelius. Mezitím, co tento podvod provádí, libuje si vůči Hoffmannovi svoji vědu:

»*Nad fysiku věrn není!*«

Později zví Coppelius, že Eliáš je v úpadku a že byl Spalanzanim ošizen o 500 dukátů. Pomstí se mu tím, že mu rozbije loutku. Professor fysiky, zvěděv o tom, ovšem se rozhorlí a nadává jako špaček:

»Ty lotře!«
— Ty zloději!
»Ty zlosyne!«
— Ty ohavo!
»Tys bandit!«
— Tys pirát.

Tak a podobně častují se oba »fysikové«. A Hoffmann zoufale vzdychá:

»Že automat! To že byl automat!«

Myšlenka není špatná a byla jistě už za dob Hoffmannových, jehož fantastické povídky sloužily skladateli libretta za podklad, i za života Barbiera a Offenbacha (1818—1880), konstrukce »živé loutky« pro mechaniky jistě vábivým problemem. Za našich dnů, v době gramofonu a rozkvětu jemných strojů hodinových, by ovšem nebyla taková loutka žádným velkým oříškem — vzpomeňme jen »Královny loutek« a Delibesova baletu »Coppelie« — leč za dob, do nichž padá děj, ba i zrození fantastické opery Offenbachovy, mohla taková zpívající loutka býti překvapením pro diváky, ba jakýmsi malým zázrakem. Jako by byli autoři psali satyru na doby, jež přijdou po stu letech . . .

Nás tu však nezajímá ten problem mechaniky, který operou zkarikován, nýbrž způsob persifláže vědy, která postihla ve III. jednání téhož díla operního v osobě dra Mirakla také stav lékařský.

Spalanzani, professor fysiky, je pravá karikatura vědce — stará se jen, jak by na bližním vyšidil několik set dukátů, o které přišel, kamarádi s potulným kramářem, obmýšlí patrně ošuliti o nějaký obnos i zamilovaného do Olympie žáka svého — jistě chce těžiti z jeho krátkozrakosti, ve které pokládá loutku za živou bytost. Kdybychom dle této postavy chtěli souditi o hodnotě vědců té doby, křivdil

bychom jim. Důstojní myslitelé francouzští a němečtí z polovice století XIX., kteří obdarovali svět znamenitými výzkumy a nálezy, ovšem nebyli tak vysoko povznešeni, aby se jich nedotkl posměch vtipného a nadaného pařížského žida čka. Vzpomeňme, jak psal o universitách H. Heine, jak jedovatě vysmívai se na př. universitě tubinské. Jisto je, že věda v mínění veřejném neskonale stoupla za posledních desetiletí — v produkci současné aspoň nevyskytují se (— a znám ji velmi dobře jako divadelní lékař, jenž sleduje leta vývoj dramatické musy, a díla jednotlivá nejen viděti, ale při četných reprisách přímo studovati má příležitost —) podobné karikatury zástupců věd přírodních. Opera měla tenkráte účel jen bavit, pestrými ději upoutat a pikantními melodiemi lahodit hudebnímu sluchu diváků, kterým přejedlo se sledovati stále stejné děje dramat hudebních, kteří toužili po dráždivější, kořeněné stravě komických oper a operet, kterémuž vkusu už Rossini, později Offenbach, Suppé a jiní dovedli přijíti na chuť. Karikovali lékaře (Doktor Bartolo v Lazebníku Sevillském), generály (Fatinica), guvernéry (Doña Juanita) zcela ve smyslu oné věty myslitele (Hamlet), že nic není tak vysoko, aby výsměchu ušlo — karikovali i fysiku a fysiky. (Pokračování.)

■ ■ ■

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.
(Pokračování.)

První akt Hlavsova dramatu blížil se ke konci. Básník vytratil se mezi hrou z autorské lože, zašel za jeviště, usedl tu za kterousi kulisu a čekal. V hledišti ozvalo se nyní cosi podobného spádu řídkého a vzdáleného deště, bylo to jako když krůpěje na střechu dopadají. Potlesk zdál se býti Hlavsovi slabým, ale nevěděl, slyší-li dobře, v uších mu hučelo, srdce bušilo, rozechvěnost vnitřní byla tak silná, že nedovolovala zachytit přesně vjemy vnějška.

Duchapřítomnost jeho stačila právě na to, aby si upnul čamaru a zkypřil nad čelem se kroužící kštici. Čekal, že přijde herec, hrdina jeho kusu, aby jej vzpouzejícího se, vytáhl na jeviště, před obecenstvo volající bouřlivě jeho jméno. Čekal, že zase přijde ona kouzelná závrať, ve které se potácel v ohlušení potlesku jako na zlatých vlnách nadšení. Hrdina nepřicházel, potlesk řídnul — nyní ustál — bylo ticho. Chvíli nechápal. — Když pochopil, schvátil jej strašlivý pocit, bylo mu, jakoby se sám a sám probudil v tichu hrobu. Poklesl i tělesně, chvíli seděl zhroucen na své židli v koutě kulisy, ale pak sám sobě kategoricky nakázal, že je nutno vzn užitu se. »Ku podivu tento první akt nezachytil«, řekl dělanou nedbalostí k regisseurovi. Ale cítil, že se mu hlas chvěje a obával se, že jeho úsměv má podobu křeči na tváři těžce raněného.

»Vždyť přijetí bylo slušné. Druhý akt chytne asi více. Ale to už teď není jak bývalo, obecenstvo se kazí.« Útěšnost v hlase regisseura Hlavsu zraňovala. Chvatně si vzpomněl, kolik uplynulo času od provozování předposlední jeho práce, tak nadšeně přijaté. Nezdálo se mu to tak dávno, ale obecenstvo se změnilo — Či změnil se on?

Druhý akt skutečně více chytil, hrdina vytáhl po něm Hlavsu na jeviště. Když autorovi byly podány květinové dary, zatleskalo obecenstvo prudčeji, ale autor přece cítil, že se kloní do vzduchu nadšením prázdného.

V dalším průběhu hry přišel za ním sluha hraběnky, jejíž dcery vyučoval, vyřizoval prosbu své velitelky, aby se pan professor do její lóže ráčil obtěžovat.

Obě comtessy, jeho žačky, tiskly ruce básníkovy a paní hraběnka děkovala pracně do lámané češtiny shledávanými slovy: »Krásne, pane profesor, my posloucháme se skútečný interess. — Moc duchaplna vjéc. — A pak, pane profesor, jsem vám vděčna za to, že píšete takový vjéci, na které můžou komtessky jít. Skútečně všechny vaše vjéci může vidět každá komtesska. — To se o francouzsky literatur nemůže říct.« A sklonivší se blíže k autorovi zašeptala: »Tam pšijdou i nemanšelské děti, ve francouzskej literatur.«

Se smíšenými city opouštěl Hlavsa lóži blahosklomné české šlechtičny.

Na chodbě potkal ho soudruh spisovatel.

»Gratuluji,« řekl, ruce v kapsách, a vycenil zuby k spokojenému úsměvu. Byl to tentýž, na jehož tváři sídlel jindy žluté závisti spár.

Paní presidentova, v jejímž domě Hlavsa své drama četl, oddělila se ve vestibulu od společnosti mladých mužů, obklopujících hezké její dcery a spěchala k Hlavsovi. Její gratulace zněla dobromyslně, ale jakoby trochu zakřiknutě. Obvyklému toku jejího enthusiasmu byla čímsi přiražena stavidla. Hlavsa šlehl okem o mladé pány, bavíci se s presidentovými slečnami.

Byli to titíž, s nimiž se setkal při posledním čaji paní presidentové, titíž, jichž knihy zlatou ořízkou opatřené v nejnovější době tižily perletí vykládaný salonní stůl hostinného domu presidentova.

Hlavsa poděkoval dámě za věnovanou mu ratolest palmovou a ona potřásajíc jeho pravicí, pravila přízvukem, který se autorovi až do sluchu zařízl: »My vám, pane professore, už vždycky věrny zůstanem.« A pak, odlišně od dřevních projevů své uznalosti, řekla mu několik vět, jež zněly spíše jako obrana proti naříknutí, nežli jako bezpodmínečné uznání.

To bylo vlivem těchto mladých autorů. Hlavsa proklouzl kolem nich nevelkým vestibulem, jako kolem uzlu jedem syčících hadů.

Ještě několikráte byl zastaven, odpovídal k otázkám a děkoval za několik, jak se mu zdálo, chabých poklon. Nedaleko své lóže narazil na pana revidenta Zemína. Pan revident stanul před ním s očima rozechvěně rozkoulenýma a tiskl křečovitě jeho pravici. Byl to první člověk, na němž Hlavsa pozoroval hluboké vzrušení. Ač mu nepřisuzoval velkých literárních znalostí, čekal přec nedočkavě na slova jeho uznání. A Zemín čekal zase, zapýřen jako nevěsta, na básníkův dík za věnec s trikolorou, jehož opatření jej toho dne stálo odpolední spánek i soustředěnost myšlenek v hodinách úředních.

Dojde-li věnec v čas a bude-li správně, jak bylo udáno, vynesen na jeviště, to stálo pana revidenta mnoho starosti. Na věnec i bohaté stuhy věnoval dosti peněz a bylo to poprvé v jeho již tak dlouhém životě, co mu k podobné okázalosti byla podána příležitost. Do konce druhého aktu sledoval pan revident jen velmi roztržitě děje na jevišti odehrávané. Pocit trémě podobný jej skličoval, lomcovaly jím obavy, že se s věncem stane nějaká konfuse, že jej buď nepřinesou, anebo s ním jen v pozadí jeviště státi zůstanou.

Když však, po druhém jednání, modré páže v zlaté paruce věnec přineslo, byl pan revident velkolepým dojmem unesen.

Ani o tom nevěda, vyklonil se z lóže a hltal na stuhách nalepená zlatá písmena, řadící se ve slova: »Slavnému příteli básníkovi — oddaná rodina revidenta Zemína«.

Byl přesvědčen, že se celé obecenstvo jen na jeho věnec dívá a že je snaha jeho korunována nejvyšším úspěchem.

»Znamenitý kus a byl slavně přijat,« řekl i nyní jakýmsi určitým hlasu přízvukem, který v rozjitřené básníkovo nitro skanul jako krůpěj balšámu.

»My jsme obě celé povznešené radostí,« řekla uvnitř lóže paní Zemínová. »Jaká vznešená slova a jaký krásný děj. To dovede jenom Bohem požehnaná hlava vymysliti.« Bylo to naivní uznání, ale Hlavsa litostivě cítil, jak je s pokorným vděkem přijímá.

Paní Zemínová v novém čepci se žlutou stuhou, v leskle přihlazených spoustách prošedlých šajtlí měla slavnostní vzezření. Bohunčiny rty byly mlčelivě semknuty a šedé, světélkující oči se leskly pod zářivou clonou slz. Hlavsa ucítil, že přes prostotu výrazů s ním tito zde přec nejupřímněji smýšlejí.

Odcházeje, políbil malou ručku paní Zemínové a ucítiv pak ve své chvějnou ruku Bohunčinu, měl pocit, že se mu v pravici tetelí bojácný pták. Zapomenuv, že svobodným této pocty nepopřává, přitiskl i Bohunčinu ruku lehce ke svým rtům.

Hluboký ruměnec pokryl Bohunčinu tvář a poplašené myšlenky ulétaly jí očima.

Hlavsa, sotva že dvéře lóže zavřel, nevěděl už o Bohunčině jsoucnosti. Měl jiných, hlubších, hlodavějších starostí.

V noci nespal. V trýznivé nejistotě zmítal se na svém loži. Všechny hlubší vzněty nitra i přesvědčení o platnosti životní práce, vše to bylo přehlušeno vášnivou a říznou touhou po úspěchu, po onom strhnutí k hromadnému nadšení, při němž míval pro krátkou dobu tří hodin uchváceny všechny duše, spoutána všechna vědomí lidí ve hledišti, při němž se cítil tvůrcem myšlenek tolika set cizích hlav, i tvůrcem činů, z myšlenek těch povstalých. Toto přímo magické vědomí, pro které rád snesl samotu života i zakrývanou bídu svých čtyř stěn, dnešního dne chybělo.

Trýznil sama sebe přirovnávaje úspěch posledního večera s úspěchem předposlední své hry, před pěti lety poprvé sehrané. Bylo toto jeho drama tak mnohem slabší předchozího? Změnil se od té doby tak valně vkus obecenstva? Anebo se mu v bolestném čivovém roztřesení zdály býti příhody černější než byly?

Trýznivá nejistota jím zmítala. Temno, do něhož hleděly horečně rozevřené jeho oči, mu našeptávalo, že je věc jeho naprosto ztracena.

Šlehnut touto myšlenkou, jak železným rozžhaveným prutem, pod nímž se spražilo jeho vědomí, obrátil se na svém loži a byl pojednou zachycen oblakem mystické vůně vavřínových věnců, do pokoje jeho vnesených. Vdechl aromatickou vlnu značící obdiv uznání a shledával chvíli zimničně ve své paměti všechna potěšitelná slova, ať byla kýmkoli proslovena.

Ale dlouho netrvala tato útěšná chvilka a znovu na něj trýzně sahaly. Nezamhouřiv oka, byl až do rána zmítán na této příšerné houpačce odporujících si stavů vědomí.

Vzchopiv se ráno z lože, spěchal otevřiti okno. Jitřenka rozevírala střízlivě bledými prsty tajemnou clonu noci, setkanou z černé zoufalé beznaděje, vedle niž se rozechvívaly do skvělosti

přelévané barvy bludných illusí. Nyní si uvědomil, že drama jeho bylo přijato prostředně.

Na pohovce černou kožíš potažené ležely květinové dary včerejška. Pohled na zmírající, na zvadlých stonkách klesající květy, vetknuté do temné zeleně tvrdých listů vavřínových, působil naň tesknĕ.

Umínil si, že tentokráte květy lidských vděků neodveze na hroby mrtvých předchůdců. Duše jeho byla zmítána nejistotou. Plíce vdechovaly chtivě hořkou vůni temných ratolestí vavřínů.

Vyčerpán, vysílen, trávil nečinně den.

Nazejtří došel na nejvzdálenější místa nakoupiti posledních čísel různých denních listů.

Naděje, že tisk odsoudí tupou lhostejnost obecenstva vůči práci ryze umělecké ceny, zrychlovala jeho kroky.

Vzpomněl referátů jindy o něm napsaných, téměř přeplněných slovy obdivu a uznání. — Posudků nedovolil si dosud nikdo o něm napsati.

Již na temných schodech rozevřel nedočkavě některý list, hledaje v něm záhlaví s názvem svého dramatu, ale teprve když ve svém pokoji usedl k psacímu stolku, počal čísti. Nejprvé rozevřel list, jehož literárním zprávám přikládal jakousi důležitost.

Předmluva, trochu rozvláčná stať, svědčící o vědomostech kritikových, dovolujících mu porovnání se všemi velikými literaturami evropskými, byla Hlavsou přeskočena, žíznivě lovil slova týkající se bezprostředně jeho práce — konečně četl:

»Tendenční historismus autorův, ve kterém jsou děj i osoby spiaty pod jho idei, k vůli nimž celý kus napsán, stírá práci Hlavsově všecku barvitost. Je to kus historie do pěti aktů rozdělené. Nedostává se horkého tepu životnosti této práci, druhdy vysoce uznávaného autora. Nejsou to skutečné, živoucí osoby, které pan autor před námi jevištěm defilovati nechává, jsou to vlastní, trochu zastaralé jeho idee, jež v různé kostumy oděné, kráčejí po vysokých chůdách autorovy gramaticky správné, rhetoricky chladné mluvy.«

Hlavsa nedočetl referátu.

Srdce zabušilo mu chorobnou prudkostí, před očima mihaly se mu mžitky. Tištěné písmeny zatančily, — počínaly se oddělovati od souměrnosti řádek, jakoby do vzduchu čněly černými tykadly.

Srdce se jen už chvělo, dech se krátil.

Nyní počínala slova lézti po papíře oživlá, nejdrzejší unikla novinám, skákala po podlaze, po psacím stole, podobna šeredným, malounkým trpaslíkům, šklebícím se, třískajícím jedovaté sliny do tváře Hlavsovy.

A tato oživlá nerest bude takto skákati po všech veřejných místnostech města, ba po celé vlasti. Pokálí jedovatými slinami jeho dosud čistý, ničím neposkvrněný štít.

Vzdáleným, zlým chechtotem zvonilo mu v sluchu a černá oživlá slova houstla v temno, kteréž hrozilo přikrýti jeho vědomí.

Poslední jiskrou duchapřítomnosti puzen, skropil si v umývadle skráně studenou vodou. Pak vsedl znovu do své černou kožíš potažené, hluboké lenošky a vzbodnut vlivem studené vody k trýzni plného vědomí, jal se horečně, chvatně pročítati posudky ostatních časopisů.

Jakoby byl první, který odvážně hodil kamenem, dodal odvahy druhým. Hlavsa četl, četl a jako kamenovaný mučedník tiskl se stále hloub do rohu křesla. A konečně měly proň i lepší posudky i slova uznání v některých referátech, jen hořce pokořující vůni z milosrdenství přiložených náplastí. (Pokračování.)

■ ■ ■

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Pokračování.)

XI.

Týden, čtrnácte dní babička Zahradníčková cepovala Františku a byla denně večer vždy tak unavena, jakoby byla všecku práci v domě vykonala sama. Údy ji bolely, uléhala jako rozlámána, přepiatá mysl mnohdy se mátla v staré hlavě, že si na konec pletla všechno dohromady, Janovského nazývala Zahradníčkem, Františce říkala Barčo, vnučce Lenorce Lojzičku, a když kanár příliš rychně zpíval, hrozila mu a poznamenávala: »Ten zatrolenej pes se nakřičí!«

Vidouc, že to babičku přemáhá, Lenorka všemožně se přičiňovala, aby ji pomohla a dobyla si jejího uznání, a skutečně za měsíc pochytila v hospodářství a jmenovitě v kuchyni více, než po boku Barčině za rok. Odchod Barčin tedy značně posloužil jejímu výcviku, a bývala-li babička s ní spokojena, usmívala se na ni vlídně a říkala:

»Vidíš, panenko, jak to jde, když se člověk neboji práce. Kdybych tě tak měla v parádě dvě, tři léta, byla by z tebe hotová hospodyně a mohla bys se pak už vdávat.«

Lenorka jen se zapýřila a pomyslila si, dvě, tři léta že by byla na čekání celá věčnost. V tatínkově kanceláři objevoval se často mladý architekt a s tím si za takových příležitostí šeptávala, že na něho ráda počká, zvláště když ji svatosvatě ubezpečoval, že to nebude trvati déle nežli rok.

»Babičko,« pravila rozveselená Lenorka, »a což když zůstanu svobodna?«

»Taky by ti nebylo zle a chovala bys psy a kočky, aby se ti nestýskalo. Ale nemysli si, až bys byla stará, třebas svobodná, přece by ti říkali baba. Ovšem spokojenější časy bys za svobody měla.«

»Vy mi tedy radíte, abych se nevdávala?«

»Co to zas kukáš, kukačko? Nic ti neradím. Mám-li radit, tedy říkám, abys se vdala Proto jsou muži a ženy na světě aby se brali. Kdyby Pán Bůh chtěl, aby lidé zůstávali svobodni, byl by stvořil buď samé mužské anebo samé ženy. Vidíš, holka, byla bys teď snad nosila kalhoty, ale copak to, horší by bylo, kdyby tuhle tvůj tatínek musil nosit sukně.«

Smála se a vypravovala, jak kdysi za časů mladosti jela se sestrou Kačenkou k přátelům do Neveklova na pout.

»Ne, na posvícení to bylo, už se pamatuji. O sousedské nás vybídl strýček do hospody, že prý uvidíme všelijaké taškařice. Sousedé se bavili po staročesku, páchali šprýmy nehorázné, i kobylu někomu vyvedli ze stáje, a jeden soused, taškář ze všech největší, vjel na ní až do šenkovny. Potom kobylku pomazali kolomazí a polepili peřím a zavedli opět do stáje. Tehdy mládenci byli již utancovaní a umínili si, že budou jen sedět za stolem, netancovat a dělat vážné sousedy. Zle bylo pro mladá děvčata, když tanečníků nebylo. A tu Kačenka se vytratila, přestrojila se do bratrancových šatů a vrátila se za chvíli kluk jako svíčka. Nikdo jí nepoznal, vlasy měla pod beranicí a holky si libovaly, jak pěkně tančí. Říkala, že je můj bratr, a ony tomu věřily. Jenom poutová bába, když Kačenka kupovala holkám sladkosti, ji poplácala a řekla: Vy jste, mládenečku, macatej jako ňáká holka! K ránu vyprovázela kupcovu dcerku domů, dělala, jakoby si ji namlouvala a dostala od ní závdavkem hubičku. Jen se nečervenej, tenkráte sice o svatbách a muzikách děla se mnohá rozpustilost, ale co mravnosti se týče, lidé byli počestnější. Kdyby si teď lidé dovolili takové kratochvíle jako tehdy, byly by z toho pranice a soudy, za to pro všelijakou neplechu nemají oči.«

»A jak to dopadlo s tou kupcovou dcerou?« vyzvídala Lenorka.

»Dobře to nedopadlo. Nazejtří jsme šly s tetičkou ke kupcovům na návštěvu, a Kačenka té žábě hubičku vrátila. Smíchu z toho bylo až k zalknutí, ta ubohá děvečka skorem až plakala. A když jsme se vrátily domů, za čtrnáct dní Kačenka od ní dostala psaníčko.«

Lenorka nemohla potlačiti zvědavost.

»A co psala, babičko?«

»Tohle psala: Má zlatá Kačenko, ať jste chlapec nebo holka, já vás pořád stejně miluju a do nejdelší smrti milovati vás nepřestanu, neboť vy jste mi srdce na věky odloudila.«

Teď Lenorka byla v rozpacích, má li se smáti nebo má-li politovati té oklamané dcerky.

Babička čtla jí další otázku na hezkých, zvědavých očích.

»A vidíš, panenko,« pokračovala, »to byla divná věc, ta holčice si zamilovala Kačenku jako hocha, snad by si ji byla vzala i za muže, kdyby to mohlo být. O vdavkách nechtěla ani slyšet, nadarmo se o ni ucházeli ženiši. Každého zamítla, blouznila o klášteru, konečně se uklidnila, ale dlouho živa nebyla. Když umřela, Kačenka pro ni tuze plakala.«

To tak vypravovala po polednách, když po úklidu v kuchyni se uchýlila do svého výměnkářského pokojíka. Lenorka babičku opustila a zůstavila ji jejím dávným vzpomínkám, které byly vždy sladké a nekonečné, kdykoli se dotýkaly doby mládí, ozářeného z dálky mnohem zlatějšími paprsky, než bylo kdysi ve skutečnosti.

A co tak babička Zahradníčková usedla ve starou lenošku a vzpomínala na veselou sestru Kačenku a její dobrodružství, hlava bezděčně se jí sklonila a staré oči zastřely se mlhou. Usnula. Prvý odpolední spánek výměnkářů ji přepadl, a nevědouc, že přichází, babička se mu nebránila.

Probudila se jako zahanbena, že podlehla neslýchané slabosti, honem si otřela oči a sestupovala do kuchyně. Tam již Lenorka s Františkou chystaly svačinu, a babička se divila, že to dovedly bez ní. Domnívala se, že bez její součinnosti nedovedly by ani osoliti polévku, a hle, ony vaří kávu, smějí se při tom a štěbetají, jakoby ani za mák již nepotřebovaly pomoci babiččiny.

Trochu ji to hnětlo, jak ten spánek, tak i to samostatné počínání Lenorky a služky. V usnutí viděla opět známku svého stáří a slabosti, a v tom, že se děvčata obešla bez její rady, spatřovala zase svoji zbytečnost.

»Už o mne nestojí, už jakobych tu nebyla k ničemu,« pomyslila si a hned na sobě pociťovala větší tíhu svých starých let. Při vší své rozšafnosti cítila se poněkud uraženou a to ji zase pudilo z kuchyně a z rodinného pokoje do jejího výměnku, kam sice svítilo krásné a teplé slunce, kde na okně svěžími barvami se pestřily babiččiny oblíbené květiny, ale kde přece za přítomnosti staré výměnkářky

vše bylo jako ztemněno a zastřeno oparem jejího stáří a onou atmosférou, která naplňuje uzavíraná bydliště stařečkův a stařenek.

Nebyl to však pouze vzdor, byla to spíše únava a pokleslost sil, která nutila babičku Zahradníčkovou k odpočinku. Měla práce a starostí o domácnost právě dost, avšak ona nevědomky to sváděla na vedlejší příčiny a jako ze vzdoru hledala zátiší svého pokojíčku.

A nazejtří po obědě dřímota ji opět navštívila jako včera v její starobylé lenošce, památné tím, že před lety nitro její bývalo skrytou pokladnicí úspor jejích a páně Zahradníčkových. Ještě nyní babička měla tam pod koženým povlakem uschovánu svoji největší vzácnost, totiž dva staré měděné peníze, na pohled zcela obyčejné »dobráky«, které však obratným tlakem prstů bylo možno otevříti, a v nich v každém žloutl se dukát. Jeden byl určen pro Lojzíčka, druhý pro Lenorku.

Jen jednou v životě je babička vnukům svým ukázala, podruhé již nikdy, jakoby se obávala, že by pohledem znesvětili tuto památnou relikvii. Oba peníze opředeny byly podivuhodnými pověstmi, většinou nesmyslnými, o jejichž pravdivosti babička sice kdysi pochybovala, čím dále však, tím více jim přidávala víry.

Vypravovala, že pocházejí z dob, kdy do Čech se nesměl přinésti žádný zlatý peníz, pro Čechy byla dobrá jenom měď a snad ještě některý ošuntělý kousek stříbra. Ale jako prý kdysi spravedlivý mnich, missionář, přinesl do Evropy v duté holi vajíčka bource hedvábníka a založil tak v zemích zdejších hedvábnictví, tak také někteří dobří lidé připadli na myšlenku pašovati do Čech dukáty v dutých měďácích. Babičce podařilo se uchovati z dědictví po rodičích dva takové peníze a nebyla by se jich zbavila ani za nic světě. Svého řetězu na krk, svých náušnic a prstýnků si tak nevážila a tak jich neostříhala, jako těchto podivných mincí, a ony také již léta letoucí odpočívaly v útrobách kožené lenošky a den co den cítily na sobě tíhu babiččiných kostí.

Nyní tedy nad nimi opět dřímala a když procitla, nevzchopila se z lenošky tak rychle jako včera, necítila již také na sobě zahanbení, že spala. Ještě si poseděla, uvažujíc, co má počíti. Má zase jíti do kuchyně, aby odtamtud mrzuta pospíchala? Má jíti za Janovským, aby si s ním pohovořila?

Ale zeťák v tu chvíli nebýval doma, zdržoval se v létě ustavičně na stavbách. Měl mnoho práce, jíž ho to také přemáhalo. Stárl, tloustl a šedivěl, a když na večer přišel domů uplouhán, opálen a upocen, ani mu nebývalo do řeči. Byl rád, dal-li mu každý pokoj, pojedl, popil si nebo odešel do hostince, a nebýti babičky, domácí lidé nebyli by mnohý den od něho uslyšeli ani slova.

Za to babička měla v Janovského stále stejnou důvěru, dobře rozuměla jeho málomluvnosti a omlouvala ho přílišností zaměstnání, nechápala však, že někoho může unavovati také pouhé poslouchání. Napovídala mu toho někdy, že vstával od stolu zapocenější, než když usedal, ale vždy ještě kývал jí přívětivě a pokoušel se o úsměv, jen aby jí neurazil.

Stávalo se tedy, že babičce bývala dlouhá chvíle, která jí, uvyklé od dětství pilné práci, působila mnoho nevrlosti. Pokud pokládala kuchyň za své působiště, měla tam stále příležitost uplatňovati svůj vliv, a kdykoli se jí zlíbilo, vypeskovati Františku, což babičce, jak se podobalo, vždycky svědčilo. Nyní však, co ze vzdoru kuchyni a domácnosti stavitelově se vyhýbala, nevěděla, jak naložiti s prázdným časem. Nebylo přece možná utratiti jej všechen v pochůzkách a klábosení po městečku, to by se i hovorné babičce konečně zprotivilo.

A tak z dlouhé chvíle babička Zahradníčková kramařila ve svých věcech, znovu se dívala na Zahradníčkův kabát a vestu, dotýkala se jeho houslí, které jí kdysi tak svůdně zaznívaly, podplétala punčochy a v letní době chodila s plácačkou v ruce od stěny ke stěně a pronásledovala mouchy. Ty bývaly jejím největším soužením. Zvláště ráno, kdy nevěděla, proč již by vstávala, hladové mouchy bzučíce sedaly jí na obličej, a nepostačila je odháněti. Hubovala na ně zle, dokonce jim i nadávala, naříkajíc, že koušou jako psi, ale mouchy toho nedbaly a zlobily ji dále, dokud nevstala.

Mívala již hlad, sotva se dočkala, až Lenorka přijde se snídaní. Vůbec v těchto pozdních letech přestávala býti vzorem střídmosti a zdálo se, že se přičiňuje, aby ještě hodně užila. Při společném stole bylo viděti její starostlivost, aby se na ni všeho dostalo, a trávilo jí mnohem lépe, než v mladších letech. Někdy hladovost její byla až nápadna. Ještě nedojedla ani toho, co měla na talíři, a již honem si přibírala, aby jí toho ostatní stolovníci snad nesnědli.

Děti Janovského to pozorovaly a pokukovaly na sebe s úsměvem a posunky. Babička, před kterou ustupovaly do nedávna s větším respektem, než před otcem, pojednou stávala se jim směšným, zábavným tvorem, starému lvu jakoby byly vypadaly strašlivé zuby.

Již ani Kačenka si z ní mnoho nedělala. Byly sice dosud chvíle, kdy babička služce uložila, aby vykonala to neb ono, a Františka přisvědčila, ale hned to pouštěla z mysli, dobře vědouc, že to také babička brzo zapomene, a skutečně se tak skorem vždycky stávalo.

Babička tedy ztrácela pamět a mnohdy mermomocí chtěla si vzpomenouti, co se událo předešlého dne, ale pamět už selhávala. Co bylo před sedmdesáti, ba před osmdesáti lety, to jí stále ještě živě tanulo na mysli, naproti tomu události přítomné doby hned se utápěly v moři zapomenutí.

V té době také sáhala po svých starých knihách, které si zachovala z pozůstalosti páně Zahradničkovy, a čítala. V minulých letech čítala jenom málo, nemívala na to kdy, čtení zdálo se jí více lenošením než zábavou a poučením, a kromě toho měla o knihách předsudek, že jest v nich velmi mnoho pohoršlivého a hříšného. Četla kdysi, před lety, hodně krvavý román, který se sice líbil panu Zahradníčkovi, v ní však již prvé stránky vzbudily odpor a ošklivost.

Nenabyla značného vzdělání, a zvláště nemohlo se o ní mluviti jako o ženě literárně vzdělané, ale přece krasocit její dobře ji vedl a pravil jí, co jest dobré a co odporné. Její cit ji přesvědčoval, že krvavý román jest hnusný a špatný, a volal na ni, aby ho dále nečtla.

Odhodila jej tedy na podiv páně Zahradníčkův a od té doby brala do rukou jinou knihu jenom s nedůvěrou. Opatrně převracela prvé stránky její, jakoby se bála ohně, a teprve když ji zaujaly, pozorně začala čísti znova od prvé řádky a po chvílích dočetla knihu až do konce.

Při tom nikdy se netajila svým posudkem, neboť skutečně bývala jenom zřídka kdy spokojena.

»To byl hlupák, ten Staněk,« hněvala se na hrdinu povídky, »takovou měl příležitost dát tomu lichvářovi přes hlavu a on mu velikomyslně odpouští všechno jako nějaký král, stará bačkora! To já kdybych bývala na jeho místě, jinak byla bych se zlodějem zlodějským zatočila!«

Jindy zase četla o tom, jak chudá dívka hrdě odmítá bohatství a vydává se do světa, aby tam prací rukou svých života uhájila. Živou mocí nemohla pochopiti, proč dívka jmění toho nechtěla.

»Husa hloupá to byla! Takové penize, pro Pána Boha, to je štěstí pro chudého člověka, ale ona ne a ne, že peníze nevezme, a honem do světa. Mohla si vzít peníze a teprve pak mohla jít, vždyť jí nikdo nedržel, a to by se jí pak bylo jinak mašírovalo! Pár buchet do zad zasloužila!«

Netrvalo dlouho, a babička přečtla všechny knihy, kterých ovšem počet nebyl veliký. Potom začínala čísti znova a opět ji knížky zajímaly, protože obsah jejich už zapomněla.

Ale pak, když brala tytéž knihy již po třetí do rukou, domnívala se, že by se v nich již nedověděla ničeho nového a mrzutě je opět odkládala. Hledala něčeho jiného.

Nalezla posléze modlitby, důkladné knížky, plné všelikého nábožného říkání, a s nepatrnými nadějemi je otvírala. Domnívala se, že ji budou nuditi, jako ji kdysi, před dávnými lety, nudívaly, ale přece je otevřela a četla.

Nalezla v nich více jádra a půvabu, než očekávala. Čítala v nich tedy denně chvíli po polednách mezi obědem a spánkem, kterému pak již pravidelně se oddávala. Ale poněvadž se stávalo, že těžké modlitby, jakmile usínala, jí vypadávaly z rukou a padajíce na zem, opět ji probouzely, vzpomněla si, že má od Barušky Křížové svatohorský růženec. Vylovila jej ze spodních útrob skříně a na tom se od té doby před svým odpoledním spánkem modlívala.

Při tom však nestávala se pobožnůstkářkou a zůstávala si stejně jadrnou jako za mlada. Modlila se ne proto, aby si vyprošovala od Boha milosti a odpuštění hříchův — věřila, že hříchů nemá, kdepak prý by se dělo, aby spravedlivý člověk sedmkrát za den zhřešil — nýbrž jakoby spíše taky jednou chtěla udělat Pánu Bohu něco k vůli a aby neřekl, že na něho již docela zapomíná.

Jednou Lenorka vstoupila s kávou do jejího pokojíka, právě když babička se probouzela.

Stařenka si šátrala rukama po klíně, po zemi se rozhlížela.

»Teď jsem ho tu měla, potvoru potvornou,« stěžovala si.

»A co hledáte, babičko?« ptala se vnučka.

»I růženec!« odpověděla babička a byla upokojena, když šťastně nalezla klokočové otěnášky a zdrávasy ve spodních záhybech svých šatů. (Pokračování.)

VÁCLAV HOLLAR.

Nedaleko hradeb novoměstských, v Soukenické ulici č. 1195, narodil se před 300 léty tento podivuhodný muž. Otec, královský úředník, patricijská pýcha a jistá zámožnost vychovávaly jej ke kariéře, Praha tehdejší, plná umělců, u královského dvora zaměstnaných, a nádhera před třicetiletou válkou, jej sváděla v jiné koleje. A toto lákadlo vítězí nad sny otcovými; Václav kreslí a záhy bere jehlu do ruky, aby kopíroval Dürera a dvorského malíře Heintze, a na konec odchází, jinoch 20letý, do ciziny za touhou svého srdce. Veliká dílna Merianova ve Frankfurtě jej přijímá do učení a Hollar vyrábí záhy spousty listů, jak je kdo u mistra objedná, zejména topografické přílohy. Po dvou létech odchází do Štrassburka a na to do Kolína a pracuje již samostatně. V Kolíně se osud jeho rozhoduje. Pozná jej na své cestě z Anglie s poselstvím Jakuba I. ke dvoru rakouskému lord Arundel, pochopí jeho význam a béře jej do své družiny. Vedle jiných služebníků a trabantů táhne i kreslíř a rytec střední Evropou se skvělým průvodem anglickým a črtá pilně, kamkoliv průvod dorazí, pohledy na města, zámky a hrady, studuje kroje a krajinu. Tak přichází Hollar opět do rodného města na několik dní. Za tu chvilku nasbírá do svého skizzáře celou řadu pohledů, kreslených láskyplně a zevrubně, a provádí je později leptem jako nejkrásnější čísla svých map. Po dlouhém putování přichází Hollar do druhé své vlasti, do Anglie. Ačkoliv se anglicky nikdy dobře nenaučil, žije tu až do smrti, ožení se a má dítky. Ale není šťasten v manželství, ani nemá pokojného života vůbec. S rodinou svého chlebodárce sdílí zlé i dobré; když vypukne občanská válka a sládek Cromwell kácí trůn, uchyluje se do Hollandska na několik let a teprve po zjednání pokoje se vrací do Londýna. Cestuje z úředního nařízení do Tangeru, aby kreslil opevnění a zákopnická zařízení, podnikl cestu po moři, jež skončí velkou bouří. Jeho poměry finanční nejsou stkvělé, přes to, že produkuje úžasně mnoho a že je učitelem mladého královice Jakuba; opuštěn a v skromné domácnosti umírá jako 60letý stařec.

Vlastní podobizna Václava Hollara.

Vždycky se cítil Čechem; natione Bohemus přidává k svému jménu pod lepty velice často a Prahu několikráte nakreslil v pozadí své podobizny. Ale tím je jeho češství vyčerpáno, protože jeho umění není tak charakteristické, aby z něho voněla rodná hrouda. Hollar není jen úžasný routineur, je i osobitý umělec a taktní pozorovatel svých objektů, ale není z geniálních vůdců a průkopníků. Jeho činnost je rozmanitá náměty, číselně rozsáhlá, technikou pozoruhodná, jeho pojetí často originální a citové, ale nepředhání svoji dobu a nevyšvihuje se nad současné poměry tak zázračně, jako Velasquez nebo Rembrandt. Jsme ovšem i tak hrdi na »svého« Hollara, a zájem o krajana již před léty vyvrcholil v Hollareum, zemskou sbírku jeho leptů, počtem a úplností druhou na světě, spravo-

vanou nyní p. F. A. Borovským. Nedávno jsme měli příležitost, při výstavě v Umělecko-průmyslovém museu pražském, seznámiti se blíže s jeho pracemi. Byla tam z díla Hollarova asi jen šestina, a již to naplňovalo dva velké sály. Mimo několik mladických pokusů v leptu jevily všechny tutéž podrobnost, až úzkostlivost v kresbě, tutéž lehkost ruky, jehlou ozbrojené, a tentýž vytříbený smysl pro formu předmětů i živých tvorů. Velká výstava kulturně-historická, možno říci, protože Hollarův interes zabírá vše kolem sebe, člověka i krajinu, a podává vše tak přesně a bez omylu, skoro dokumentárně. Že jsou jeho portréty věrné, věříme právě, jako s uspokojením sledujeme a srovnáváme se skutečností jeho pražské veduty celkové i malé detaily ze Svatopetrské čtvrti. A v této přesnosti defiluje tu Anglie, Holland, Africké pobřeží a Německo, zastoupené vším, co tvoří pojem kultury: celá města, pak jednotlivé domy, paláce, kostely, pevnosti, přístavy, pak život v nich, slavnosti, shromáždění, výjevy všeho druhu střídají se s obrazy námořními, s celými krojovými sborníky, s řadou portraitů známých osobností z okolí Hollarova ode dvora královského i Arundelského, s rozkošnými zátišími, obrazy zvířat a předmětů ze sbírek Arundelových. Vedle kreslíře je Hollar i rýsovač zručný, provádí půdorysy měst a pevností, plány celých zemí a částí světa a rýsuje pro odborná díla illustrace takřka vědecké. A celou tu činnost doplňují ještě lepty dle obrazů jiných, výjevy náboženské, allegorie, karrikatury a portréty.

Rytina Václava Hollara. (Dle Lionarda de Vinci.) 2375

Je příznačná tato píle pro Hollara, ale také jej dobře charakterisuje jako neúnavného pracovníka, poslouchajícího více potřeb, přání a dokonce rozkazů svých chlebodárců, než vnitřního hlasu uměleckého svědomí. Vše pracuje se stejnou oddaností, ať již leptá dle vlastních kreseb nebo dle cizích předloh, ať kreslí krajinu nebo ženský šat. Znalci jeho techniky prohlašují za nejlepší kusy jeho kožešiny a srstnatá zvířata — to dokazuje jeho minutiosnost a pečlivost nejlépe.

Třistaletá památka narození vzkřísila Hollara ze zapomenutí, v němž byl u nás a podařilo se jí vyvolati všeobecný zájem o tohoto krajana. Ale trvalý zájem a další studium může pojistiti až konečné otevření Hollarea v příhodných místnostech a pěkné úpravě; zejména pohodlné studium originálů v přilehlé studovně je ideálem této sbírky a zárukou, že Čechové budou znáti »svého« Hollara opravdu. *S. H.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Josef Kořenský** (narozen 26. července 1847 v Sušně u Nových Benátek) **šedesátníkem.** Ve druhé polovici měsíce července připne si Kořenský šestý křížek, a bude míti při tom asi podobné pocity, jaké měl Karel Šípek-Peška, když se mu — už tomu bude pomalu rok — za zvuku fanfár připomínalo, že viděl Abraháma. Oba, Šípek i Kořenský, mají v literatuře výjimečnou posici . . nejsou a nedostanou se na pranýř, na kterém se literáti a umělci vůbec utěšeně střídají. Roztomilou vzpomínku, pro jubileum jako stvořenou, čteme o Ko-

řenském ve knize »Z mých pamětí«, kde autor její, dr. Josef Štolba, vypravuje:

Kořenský jakoby byl býval členem mé rodiny. Každé svátky a každé prázdniny trávil u nás v Nechanicích, a děti nemohly se »strýčka« nikdy dočkati. Však také nezdolným humorem svým a svou upřímnou, vzácně společenskou povahou prozářil vždy dny svého pobytu u nás tak, že zarmoutil nás vždy jen svým — odjezdem. A když později počal podnikati veliké své cesty, z každé z nich zajížděl přímo k nám, aby zotavil tu své ztýrané tělo a přivedl vyúhořený a nejednou pokažený žaludek zase do pořádku. S jakou radostí přijali jsme pokaždé zprávu jeho, obyčejně telegrafickou, že přijede, a s jakou slávou vítali jsme ho vychrtlého, do černa opáleného, divoce zarostlého, ale stále plného neúmorného humoru. Když vracel se z první své velké, sibiřské cesty, oznámil svůj příchod telegramem bez podpisu:

Ze Sibiře do Nechanic,
přijede dnes černý panic —

a my věděli hned, pro koho chystat slavobrány. Druhou svou cestu do Skandinavie vykonal jsem z veliké části v jeho společnosti. Rozumí se, že byli jsme spolu, jako doposud, v stálé korrespondenci, a že dopisy naše nesly se vždy jen notou nejveselejší, ne-li rozpustilou. Dopisy takové vítal vždy Vojta Náprstek s nepokrytou radostí. Když Kořenský dostavil se do dopoledního dýchánku u Halánků a zašeptal usmívavě: »Mám zas něco z Nechanic,« zatáhl ho Náprstek ihned do zadního svého kabinetu, a za chvíli ozýval se odtud tak srdečný smích, že hosté zasvěcenější pohlédli s porozuměním na sebe a prohodili: »To je jistě zas něco od Štolby.« A když navzájem došel do Nechanic dopis od Kořendy — jinak se mu u nás neříkalo — četl se z pravidla vždy nahlas, a bylo při tom veselo na všech stranách.«

I svou šedesátku přivítá ovšem Kořenský s úsměvem, ne-li dobrým vtipem. Neví-li, tuší dozajista, že před tou velikou, poslední cestou udělá si ještě řadu zajížděk do dalekých světa končin.. a my jménem tisíců a tisíců vděčných čtenářů jeho si přejeme, aby si z nich přivezl materiálu na několik výborných knih..! —*r.*

⁂ **Nový cyklus prof. Frant. Ženíška.** V ateliéru mistrově v Akademii vypadá to jako v garderobách Národního divadla, když Prodanou nevěstu hrají. Všude, kam pohlédneš, vidíš známé, sympathické kostymy.. jsou po většině z Plzeňska a mají, jak říkají malíři, »punc« — do kterých se obléknou hrdinové nového cyklu, Jeník a Mařenka ze Smetanovy Prodané nevěsty. Je to třetí Ženíškův cyklus: první — Zvířátka a Petrovští — je ozdobou Moderní galerie, druhý — Ze života šlechtice — je chloubou paláce hraběte Thuna. Cyklus je již naskizzován křídou na kartonech, a co nevidět pustí se mistr do vlastní práce, do malby olejovými barvami. Obrazy — je jich sedm — jsou tak roztomilé, že divák má dojem, jakoby kdesi v daleku pocity jeho sesilovala hudba Smetanova.

Není věru povolanější ruky, jež by výjevy tyto líp provedla, jež by známé, populární scény dovedla výrazněji charakterisovati.. V Ženíškovi je mnoho z Mánesa, v jeho umění je mnoho z toho kouzla, jež klestilo Smetanovi cestu do srdcí našeho lidu, a proto mu duše nedala pokoje, a cosi už od dávných dob ho nabádalo, aby se do cyklu pustil. »Nenadchlo mne libretto,« vysvětluje mistr — »nýbrž hudba, a proto bude také pod každým výjevem arie, vystihující ten který moment. Prvním číslem cyklu je scéna, v opeře neprovedená, ale zahajuji cyklus macechou, vyhánějící Jeníka z domu, proto, poněvadž moment tento považuji za nejdůležitější a pro celek charakteristický. Tu vlastně vězí vtip opery, kořen zápletky..« Další etapy cyklu jsou: Kdybych se co's podobného na tebe dověděla — Mařenka odmítá smlouvu, která jí vnucuje Vaška — Jeník podepisuje úpis, že prodává Mařenku — Rozmysli si, Mařenko, rozmysli — Smíření — Macecha odchází s Vaškem, oděným v medvědinu.. Zdá se, že nový cyklus Ženíškův poletí zase českým světem. *J. H—a.*

2373 Rytina Václava Hollara.

⁂ Prof. Haškovec: **O nervose.** Nikdo by nevěřil, jaký počet výtisků německého braku dr. Retaua za drahé penize prodává se do Čech. A přece vážná literatura lekařská pro širší kruhy není již v oboru chorob nervových chuda. Vážnými úmysly a sčetlostí autora přesvědčivý spisek dr. Mrázka o nervose už před lety mohl české čtenářstvo odvrátiti od šarlatánské literatury německé. Z autoritativního pera neurologa-odborníka obohaceno naše písem-

Josef Kořenský. 2441

nictví však teprve nyní veskrze originálním spiskem prof. Haškovce, jenž v lidových přednáškách české university přednášel o této rozšířené chorobě, které širší kruhy říkají »nervosa«, odborníci neurasthenie. Ve spisku je řeč také o mnohých jiných věcech, jež s neurosou mají jen vztah vzdálenější, ale je na místě, promluví-li dnes, kdy národ mentoruje kde jaký mudrc, který se třeba sám nikdy ničemu nenaučil, universitní síla o vadách národa, jež jsou v nějaké příčinné souvislosti s jeho churavostí. Za to v líčení choroby samé uložil si autor vhodnou reservu, aby jednak neznepokojil, jednak nesváděl k sebeléčení. Ochrana před chorobou je vždy lepší a úspěšnější dílo, nežli léčba hotového zla — z té příčiny možno upozorniti čtenářstvo na jinou práci téhož autora »O příčinách chorob nervových a duševních«. — Charakteristika soudobého života ve spisku Haškovcově je přiléhava, líčení živé, srdečné a milé, narážky literární, politické, sociální, národohospodářské, včasné a jemné, jako autor u všem svém jednání osobním, ale pevné a přesvědčivé, třebas by leckde lidé jiných povolání nesouhlasili. Dobrá kniha . . . —*ý.*—

≐ **Karel Hynek Mácha.** Napsal Jan Voborník. Slavný pěvec, který již řadu desítiletí poutá čtenáře naše nejenom mohutností svého nadání, nýbrž i tragickým koncem svého mladého, pohnutlivého života, jest stále pilněji a důkladněji oceňován. Jeho Máj jest snad nejznámější českou knihou a vyšel již ve více než dvacíti vydáních. Jeho život poutal a stále ještě poutá mnohého českého literáta a podněcuje ho pátrati a bádati.

Také náš časopis přinesl již o Karlu Hynkovi Máchovi velmi zajímavé a literárně cenné zprávy z péra Dra. Kronbauera. Tehdy veřejnost česká byla překvapena též ukázkami kreslířského umění Máchova. Nejnověji pak známý literární kritik, professor Jan Voborník, napsal a v České knihovně zábavy a poučení nákladem J. Otty vydal důkladný Máchův životopis, který řadí se k nejlepším pracím, jež o básníku Máje a Cikánů byly napsány. Jakkoli postava Karla Hynka Máchy zejména záslužnou činností Arbesovou vyvolala v našich představách již určitý a výrazný obraz, studie Vobornikova přidává mu ještě podrobností a světla.

K životopisu připojen jest hojný výbor z poesie a prósy Máchovy. Je tu opět tolikráte již otiskovaný Máj, jsou tu ukázky z Máchových Prvotin, z Básní druhu rozmanitého, z Písní, z Pomněnek Zasázavských a j., dále jednotlivosti z Obrazů ze života mého a některé články jiné. Pěkná kniha ozdobena jest několika obrázky, z nichž snímek z Máchova dopisu nás upoutává nejvíce. *Ds.*

≐ **Ze staropražské retrospektivy.** Stojíme časně z rána na nábřeží a v zanícení pohlížíme k Hradčanům, jejichž diadém, — svatovitská silhouetta — modravým pozadím znamenitě získal na čarovném půvabu. »Odtud býval,« vykládá nám ctitel a zá-

Rytina Václava Hollara. 2371

roveň bojovník za Starou Prahu, »před několika lety pohled ještě úchvatnější. Leckterý z Pražanů se rozpomene, že na Střeleckém ostrově stávala celá skupina vysokých, stožárových topolů. Byly to úctyhodní veteráni, staří kozáci, kteří pamatovali leckterou trudnou kapitolu z pražských dějin. Kmeny topolů vyhnily, a utvořily se v nich veliké prostory, v nichž při hrách na loupežníky mívali jsme bezpečné skrýše. Vynikající jeden učitel náš, nemoha nalézti příhodnějšího útulku, zalézal do dutých topolův a nerušeně tam studoval, v noci pak vystřídal ho ubožák, jenž neměl místečka, na němž by hlavou svoji spočinul. — Těch topolů jsme velice litovali, když je poráželi . . . gotické jejich vrcholky ku podivu krásně, poeticky doplňovaly svatovítskou silhouettu.«

—r—

— **Vřes a kapradí.** Napsal Stanislav Jarkovský. Od té doby, co jméno Stanislava Jarkovského se objevilo v družině jmen českých literátův, uvykli jsme vítati každou novou práci jeho s opravdovým, upřímným potěšením. Znamenají povídky jeho nikoli rozrušení, nýbrž osvěžení, nezanechávají v čtenáři dojmů sklíčujících a nespokojenosti, nýbrž vždy uklidňují a zušlechťují naše cítění.

Spisovatel má velmi vděčnou pomůcku, která činí práce jeho tak snadno přístupnými a oblíbenými. Prostý, průzračný sloh jeho promísen jest téměř všude přiměřenými barvami vítaného humoru, a vůbec milý způsob psaní Jarkovského změňuje nám i prosté předměty a události na věci a děje zajímavé i pozoruhodné. A při tom vždycky cit, srdce člověka vykonává svůj úkol a naladuje se k mírným a měkkým akkordům.

Již sám nadpis knížky, Vřes a kapradí, vystihuje náladu, která vane ze všech desíti drobných povídek, jež spisovatel shrnul v tuto poetickou kytici. Trochu podzimního chladu je tam ovšem také, ale nad tím přece jen svítí a hřejí vlahé paprsky. Trochu tichého stínu jest v některých z těchto desíti prací, avšak jeho čistá zeleň a téměř sváteční klid nás přece lákají, jako nás vábí zátiší kapradin a toulky v zářijových dnech po růžových, tichých plochách vřesovišť.

Vřes a kapradí vydalo nakladatelství J. Otty v Praze jako 220. svazek své Laciné knihovny národní. Knížka hodí se pro všechny vrstvy čtenářstva, a ochotně ji doporučujeme. *Ds.*

— Božena Valičová: **Carmen a jiné povídky.** Čtouce druhou, třetí povídku této knížky, pozorujeme, že autorka věnuje nemalou pozornost dětem. Podobá se také, že líčení dětského života lépe se jí daří, a že črty, kde dětí jsou hrdinami a hrdinkami jejími, spokojeněji jí plynou z péra. Tak hned v prvé povídce Carmen věnována jest životu dvou dětí značná část jejího obsahu, Tulák a Sirotek jsou rovněž částečnými životopisy dvou zajímavých klučinů. Potkáváme se s dětmi opět v Tichých krocích, vidíme je v črtě U chudých, cítíme s nimi ještě v poslední povídce Ve stínu.

Z toho mohlo by se souditi, že obzor literárního tvoření Boženy Valičové ohraničen jest dosti určitě dětským životem. Možná, že v tom časem dospěje k očekávaným úspěchům. Nám črty ony zamlouvají se tím spíše, protože v nich vidíme přece více slunce a radosti, než v črtách ostatních, které skoro vesměs se končí smrtí. Nepřejme si, aby se tak zhusta umíralo, ať to jest v životě nebo v povídkách.

Jinak práce Boženy Valičové ukazují dobrou snahu, spisovatelka propracovala se již za klopýtavé počátky a osvojila si nemalou obratnost. Nepochybujeme, že se nám od ní brzo dostane prací ještě cennějších. Svoji první knihu autorka připisuje těm, o kterých jest napsána, neboť od nich se učí rozuměti životu. Dobrá to zajisté cesta k dobrým cílům.

Knihu vydalo nakladatelství Františka Švejdy v Praze-VIII. *Ds.*

— M. Pernica: **Hrst belletrie.** Z malé knížky, obsahující šest drobných novellistických črt, nelze dosud učiniti si přesný úsudek o spisovatelském charakteru patrně dosud mladého autora. Ale počátky jeho jsou bez odporu slibné, Pernica zajisté pohlíží na tvorbu literární upřímně a vážně, a co hlavní, již tyto malé ukázky jeho nadání poučují nás, že není napodobitelem. Jeho pokusy mají svoji barvu i zvuk a mají už také odvahu vysloviti leckterou neobvyklou myšlenku. Z prací jeho nejvíce líbily se nám črty Píseň, Nevěrná a Pozdě, vesměs to povídky delší tří ostatních, z čehož se domníváme, že Pernicovi bude se více dařiti belletrie rozsáhleji založená. Knížka vyšla nákladem Emanuela Stivína v Praze. *Ds.*

Ročník V. číslo 43. vydáno dne 12. července 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; oliskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

OSA

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

I.

osti unavená po celodenní práci v obchodě, kdež byla účetní, ubírala se Hedvika Nováková domů. Sníh, který celé odpoledne z temně zatažené oblohy v malých hvězdičkách poletoval, začal k večeru hustě padati, takže k osmé hodině celé město bylo sněhem pokryto.

Hedvika vždy i v nejhorším počasí kráčela co možná zvolna, nemohouc se nasytiti čerstvého vzduchu, jehož tak postrádala v těsné, obyčejně přetopené zadní místnosti krámu, kdež celé dny byla uzavřena.

Dnes spěchala, nevšímajíc si ani chmurně malebného obrazu, jejž skytal park, jímž procházela. Až dosud holé stromy byly jako kouzlem oděny v bělostný háv, takže skoro duchovitě vystupovaly ze tmy je obklopující. V parku nebylo ani člověka; každý volil v této nepohodě raději osvětlenou ulici, ale Hedvika, která již po kolik let každodenně čtyřikrát chodila tudy, znala po paměti každou zatáčku, takže i ve tmě šla zcela bezpečně.

Když vyšla z parku, zabočila do široké ulice, do níž asi v polovici ústila ulička, v níž bydlila. Malý pokojík s alkovnou a kuchyňkou sdílela s mladou kandidátkou učitelství Hanou Trávníkovou. Byt nalézal se na konci dlouhé pavlače třetího patra starého, ale dosti zachovalého domu.

Sotva vstoupila do dveří kuchyně, přivítala ji Hana udiveným:

»Co tak brzy dnes? Zemčata se ještě ani nezačala vařit.«

Vstala od stolku, kde při malé lampě studovala, a šla prohrábnout oheň.

»Nic nevadí, nemám ještě hladu,« odvětila Hedvika, odkládajíc klobouk a jupku, z níž pozorně setřela zbylý tu sníh a pověsila ji blíže plotny, aby oschla.

»To je najednou sněhu,« ozvala se od plotny Hana. »Celý prosinec bylo sucho a teď, zrovna před vánocemi to začíná. Jen abych mohla domů,« dodala starostlivě, přistupujíc k oknu, které vedlo na pavlač. Odhrnula záclonu a zahleděla se do tmavé oblohy, z níž sníh neustále tiše padal, jakoby ani neměl přestati.

»Bude li příliš ošklivě, zůstaň raději v Praze,« prohodila Hedvika, hřejíc si skřehlé ruce nad plotnou.

»Ani za celý svět! Na štědrý večer musím být u rodičů, pokud je mám, a kdybych se k nim měla po pas ve sněhu brodit,« odpírala Hana s vrozenou jí živostí, usedajíc opět ke svým úkolům.

»Máš pravdu . . . ani nevíš, jak jsi šťastná, že nejsi tak opuštěna jako já,« pravila Hedvika s povzdechem.

»Opuštěná? Máš přece bratra, který tě má srdečně rád!«

»Co je to platno, když je tak daleko,« zastekla si Hedvika.

»A což pan doktor? To není nic! Každý den tě večer doprovází a celé nedělní odpůldne trávíte spolu. Ty si věru nemusíš naříkat,« odvětila Hana škádlivě.

Hedvika se usmála.

»Dnes nepřišel. Poslal mně lístek, že mu přijeli příbuzní z venkova, a že s nimi musí do divadla« — vypravovala, usedajíc proti Haně.

»A tak to byl přece on,« zvolala tato živě. »Potkala jsem ho k večeru s mladou dámou a starším pánem; myslila jsem, že jsem se mýlila.«

»S mladou dámou?« otázala se Hedvika udiveně; »sestry nemá, kdo to mohl býti?«

»Snad ta jeho mladá švegruše, s níž byl družbou na svatbě svého bratra, víš, jak nám o ní vypravoval, když se vrátil.«

»Ano, máš pravdu, to bude ona. Všímla jsi si jí? Je hezká?« vyptávala se Hedvika s velikým zájmem.

»Zahlédla jsem ji pouze . . . velká, štíhlá blondýnka. Je-li hezká, nevím.«

Hedvika se již dále neptala. Vstala, rozsvítila svíčku a šla do pokojíka. Otevřela prádelník, odkud zavanula silná vůně resedy, vyndala v bílý šat zabalené vyšívání a vracela se do kuchyně. Jak šla kolem malé etažéry s knihami, zastavila se a zahleděla se na podobiznu mladého muže, která ve skvostném rámečku na ní byla umístěna.

Dívala se na ni tak upřeně, jako kdyby byla chtěla obrazu proniknout až do duše. Ale pěkný, mužný obličej, vroubený temným vlasem a vousem, odpovídal jí pouze lehkým úsměvem, který mu hrál kolem rtů. Uchopila náhle podobiznu a vášnivě ji zlíbala . . . Pak ji opět postavila a jako na rozloučenou jí ještě s úsměvem pokynuvši, odešla do kuchyně.

»Snad nebudeš ještě před večeří pracovat?« tázala se Hana, vidouc vyšívání v jejích rukou.

»Musím, zbývá mně ještě celý roh.«

»Nechápu tě, Hedo. Na tvém místě koupila bych u vás ve skladě nějakou elegantní věc a nemusila bys celé večery si tím kazit oči.«

»To bych se připravila o veliké potěšení. Pracovat pro osobu nám drahou, je přece nesmírná rozkoš. Myslím při tom stále na ni a hodiny plynou jako voda. Zítra doufám, že to dodělám, nepůjdu ani do kostela . . . . snad mi to Pán Bůh odpustí.«

»Zajisté, vždyť řekl, že kdo mnoho miluje, tomu bude mnoho odpuštěno« — prohodila Hana rozmarně; »nu, a co se toho týká, nevím, kdo by se ti vyrovnal.«

»Jen se vysmívej, ale počkej až se sama zamiluješ, nebude ti to tak k smíchu,« odvětila Hedvika mírně.

»Až já se zamiluji . . .,« pronesla Hana náhle stichlým hlasem a zamyslila se. Pak se bujně zasmála.

»Čemu se směješ?«

»Ah, jen tak . . . Jisté jest, že kdybych já někoho milovala, nečekala bych trpělivě deset let na svatbu, jako ty.«

Hedvika svraštila poněkud čelo, ale mlčela.

»A pověz mně, prosím tě, nač vlastně čekáte?« — pokračovala Hana. »Doktor má u banky krásné postavení, nu, a starý je snad také dost k ženění. Věř mně,« dodala po krátké přestávce váhavě, »někdy si myslím, že jedná vůči tobě nesvědomitě.«

»Proč?« otázala se Hedvika na oko klidně, ale hlas se jí chvěl.

»Proč? Můj Bože, protože sem stále chodí, a nechce-li si tě vzít, zbytečně tě kompromituje.«

Hedvika mlčela.

»Odpusť, dotkla-li jsem se tebe nešetrně, ale chtěla jsem ti to dávno říci. Každý se mne v domě vyptává, kdy bude svatba, anebo proč se neberete, a mne to mrzí, když vidím, jak významně se ti lidé usmívají, když je odbývám.«

»Co je jim po tom. Já se také o nikoho nestarám, ať každý dělá co chce, proč tedy mne nenechají na pokoji,« odvětila Hedvika prudce, shýbajíc se, jakoby něco hledala. Ale Hanna pozorovala dobře, že tak učinila jen proto, aby zakryla temný ruměnec, který jí zbarvil celý obličej.

»Nehněvej se,« pravila Hana, »měla jsem za povinnost tě na to upozorniti. Ale máš pravdu, jsi svou paní, nemusíš skládat nikomu účty ze svého jednání.«

V předsíni ozvaly se šoupavé kroky a hned na to vešla do kuchyně obstárlá domovnice, která dívkám posluhovala.

»Ah, paní Burešová!« zvolala Hana vesele, jsouc ráda, že příchodem domovnice byl přerušen hovor, jehož trapný konec zbytečně svou nerozvážností vyvolala. Chtěla ovšem již dlouho Hedviku upozorniti, že pravidelné návštěvy Mrázkovy vzbuzují v domě dávno čilou pozornost, která v poslední době čím dále, tím více si ulevovala jizlivými poznámkami. Že Hedvika sama jimi byla ušetřena, měla co děkovati pouze své uzavřené povaze. Neseznámila se blíže s nikým v domě, ačkoli v něm již po kolik roků se stejnými nájemníky bydlila, obmezujíc se pouze na zdvořilé, ale chladné pozdravení. Všechny pokusy, které její sousedky v tom ohledu činily, dovedla, jednak svou přirozenou malomluvností, jednak rozmyšleným, odmítavým chováním zmařiti. Jaký div, že tyto uraženy v hloubi duše, s radostí se chápaly každé příležitosti, aby ji dle možnosti pomlouvaly a snižovaly. Jakých jedem zrovna sršících narážek, musila již vyslechnouti Hana, která — pravý opak své družky, byla známa s celým domem, ač teprve od prázdnin v něm bydlela. Po venkovském

zvyku se s každým zastavila a zasmála, a každý ji měl rád, kdežto slečnu účetní, jak Hedviku v domě nazývali, nikdo nemohl vystát, ačkoli nikomu ani stébla nepřeložila.

Ano, musila jí to jednou říci, ale měla tak učiniti jemněji, to cítila nyní dobře, vidouc vzrušenou její tvář.

Aby zahladila co možná brzy nepříjemný dojem své řeči a hlavně, aby odvrátila pozornost slídivé domovnice, která beztoho již, jak se jí zdálo, na Hedviku zkoumavě hleděla, tvářila se co možná docela nenuceně a vesele.

»Tak nezapomeňte, že je dnes sobota,« pravila k Burešové, když si tato brala sklenice na pivo. »Dnes každé půl litru. víte, že strojím hostinu. Já zatím oloupám zemčata, a ty, Hedo, stroj honem na stůl.«

Skládala rychle sešity, hodila je do zásuvky stolu a již se otáčela čile kolem plotny.

»Počkej, dnes budeš překvapena, uchystala jsem kotletky na nový způsob, myslím, že budou výborné. Schovala jsem je do trouby.. hleď jak pěkně vyhlížejí a jak voní . . . jsou s vínem a hořčicí . . .«

Nedbajíc nemluvnosti Hedvičiny, švitořila Hana dále, pak poškádlila hrdličku, jejíž klec stála v kuchyni na okně, aby začala cukrovat, ale když vzdor všemu jejímu úsilí se hovor nijak nechtěl rozproudit, vyndala po večeři opět učení a šla brzy spat.

Hedvika seděla dlouho nad svou prací.

V nerušeném tichu oddala se cele svým myšlenkám, které dle stále více a více bolestného výrazu tváře, nebyly ani příjemné ani veselé.

II.

Na vyjasněné obloze vysvitlo po poledni slunko a vniklo na chvíli do malého pokojíku, v němž Hedvika a Hana druhého dne po obědě seděly.

Hana hověla si v domácím obleku na pohovce, listujíc pohodlně knihu básní, z nichž tu a tam některou nahlas četla. Dělala k nim tak komické poznámky, že se Hedvika srdečně smála. Tato, pečlivě oděná v černou sukni a červenou, černě pruhovanou flanelovou halenku, opět pilně vyšívala.

V ostrém osvětlení vynikl rozdíl mezi oběma dívkami velice. Hana, devatenáctiletá, vysoká, štíhlá, měla svěží, ruměnou líc; světle kaštanové, krátce přistřižené vlasy vlnily se bohatě na malé, pěkně formované hlavě, a sytě modré, velké oči, nad nimiž se klenulo úzké temné obočí, svítily z pod tmavých řas jako dva skvostné safíry.

Hedvice bylo již třicet roků. Postava její, ač menší než Hanina, byla velmi souměrná, plná a přece dostatečně štíhlá. Kulatá tvář, vroubená hustými, černými vlasy, měla pleť přisnědlou, již trochu povadlou, kterou však oživovaly hluboce černé, jakoby vnitřním žárem sálající oči a rudé plné rty, mezi nimiž se bělaly krásné, bezvadné zuby.

Hana zívla a odhodila knihu.

»Nudné a nesrozumitelné« — pravila pak, »myslím, že mimo autora některým básním nikdo na světě neporozumí. Že je někdo tiskne!«

»Kdo pak to vydal?« optala se Hedvika, ač ji ani dost málo nezajímalo.

Hana vzala opět knihu a se smíchem ji zas odložila.

»Ach, ovšem ‚vlastním nákladem', to jsem si mohla pomyslet. Musím říci doktorovi, aby nám verše, které vyjdou ‚vlastním nákladem', ani nenosil!«

Protáhla se a pak se optala:

»Kolik je hodin?«

»Půl pryč. . ., měla bys se přistrojit,« odvětila Hedvika, dívajíc se na hodinky. »Kdo ví, nepřijde-li doktor dnes o chvíli dříve . . .«

»Už je tak pozdě? To si musím pospíšit.« Hana vyskočila a vybravši si potřebné toiletní předměty ze skříně, odběhla do alkovny.

Sotva zmizela, vstala Hedvika a tiše pootevřela dveře do předsíně, aby hned uslyšela, až bude doktor přicházeti. Pak popošla k oknu, odšoupla košatou květinu, která svými listy clonila celé okno a vyhlížela ven. Nevidouc nikoho, usedla opět ku práci; neměla však více potřebného klidu. Složila vyšívání, dále je do prádelníku, přerovnala jablka, která v košíčku stála na stole, přeložila podušku na pohovce a pak přecházela neklidně pokojem.

Zastavila se před zrcadlem, zběžně do něho pohlédla, shrnula si mechanicky vlasy za rozpálené uši; na to vešla do kuchyně a tiše poslouchala u okna vedoucího na pavlač.

(Pokračování.)

ZDENĚK POLENSKÝ:

Po smrti.

Když shasne plamen žití
na světě člověku,
a duše vzlétne k bohu,
kde mír dlí od věků,

kde pravé sídlí štěstí
u věčném rozkvětě,
prý člověk zapomene,
co prožil ve světě.

Prý duše jeho volná
tam v božském blahu sní,
a každá chmura v tváři
se v úsměv promění — —

Já nevěřím, že člověk
tam rozjasní svou hlc,
že na ten prchlý život
již nevzpomíná víc.

I kdyby nevzpomínal
již na bolest a žal,
jak moh' by zapomenout,
na ty, jež miloval?!

Touha.

Do dravých proudů řeky
jsem hodil svadlý květ,
a odnesly ho vlny
v daleký, šírý svět.

A vzal jsem v ruku kámen,
a hodil ve vln stín —
a v ráz na věčné časy
se stajil do hlubin.

Ó, srdce! Plynout proudem
za obzor daleký! —
Ó, duše! Klesnout v hloubku
a usnout na věky! —

JOS. D. KONRÁD:

Babička Zahradníčková.

(Dokončení.)

XII.

Asi po dvou letech Lenorka stavitelova měla svatbu, bral si ji ten mladý architekt, co občas docházel k tatínkovi. Babička Zahradníčková jí dala pěkný dar, na který obětovala celou stovku, kterou si pro tu příležitost již schovávala. Kromě toho jí odevzdala jeden z obou starých dukatů, zavřených v měděném penízi.

»Nekoupila jsem ti nic zbytečného,« pravila vnučce, zahrnujíc ji sněhobílými povlaky na peřiny a hezkými pokrývkami na stůl a na postele, »tohle to je všechno potřebná a trvanlivá věc, to mužou po letech potřebovat ještě tvoje děti. Ostatně,« dodávala, »na rodinu nemusíte tuze pospíchat, sic jsou s ní jen samé kříže a starosti. Já vždycky říkám: jednoho, nanejvýše dvou dětí je až po krk, člověk musí při tom taky na sebe pamatovat.«

V den svatebního veselí babička neobyčejně se rozkurážila. Měla dojem, že ji mají všichni radši, a zvláště ženich s nevěstou chovali se k ní velmi něžně a srdečně, což jí zvlaště lahodilo. Svatba slavila se hlučná, také při tom působilo šest hudebníkův a hosté tančili.

Byl pozván též nadlesní Hamouz, který si vyžádal cti, aby mohl seděti vedle babičky.

Ji to těšilo, tvářila se při tom mladší než byla skutečně, a nutila se do žertů a vtipů. Lichotila nadlesnímu, jaký je pořád chlapík hezký a statečný, a on, plesnivý, dosluhující mládenec, hryzl si kartáček svých knírův a a oplácel jí stejnou měrou.

»Škoda nastokrát, paní Zahradníčková, že jste vdovou,« litoval, »já jsem svoboden, kdybyste také vy byla svobodna, mohli jsme jít snoubencům za družičku a za mládence. Jsem přesvědčen, že by z nás byl párek, aby ho pohledal.«

Babička měla tisíc chutí prohoditi na to nějaký vtip o jeho mládenectví, ale v takových věcech byla vždycky šetrná a zdržela se. Ptala se nadlesního, proč se neoženil, a když jí vysvětloval, že hledal tak dlouho nevěsty podle svého gusta, až bylo pozdě, a že byly doby, kdy buď neměl žádné anebo hned dvě a nevěděl, pro kterou se má rozhodnouti, těšila ho, že jest dosud v nejlepších letech a kdyby chtěl, že by se v tu chvíli oženil jako med.

»Já jsem pro ženění a pro vdávání,« vysvětlovala, »ale to ať se berou hodně mladí lidé, aby se užili, anebo už hodně usedlí, ale to ne tak z lásky jako z rozumu. Já být vámi, ještě bych se oženila, beztoho staří mládenci jsou lidem pro posměch!«

Hamouz na to, že si to ještě rozváží, a opět si fukl s babičkou.

Jakkoli pila jenom málo, babička se rozjařovala. Netoliko sladké víno, nýbrž i žertovný hovor na ni účinkoval, že byla čím dále živější a veselejší. Vzpomínala zase dávných, zlatých časův, dávala se unášeti hovorem o krásném mládí, ačkoli sama ho mnoho neužila.

Večer, když rozsvítili lampy a svíčky a když mezi hodovníky padla větší důvěrnost, vybídnuta nadlesním Hamouzem, babička Zahradníčková za obecného utišení zazpívala svoji starou písničku o ptáčku jeřabatém, a když jí pak všichni za to tleskali a do nebe vynášeli její svěžest a zpěv, přiznala se, že by si ještě ráda zatančila menuett.

Přání bylo vysloveno, a již kde kdo se staral, aby se mohlo státi skutkem. Mladý pan učitel, který ležel doma a »mlel z posledního«, jak se o něm vyslovila babička, byl vyburcován ze svého marasmu a musil poslati hudebníkům staré noty s menuettem.

Babička tedy tančila, nadlesní Hamouz byl jejím tanečníkem. Solo měli, jak se slušelo a patřilo na takovou událost, na takový památný tanec a na babiččino stáří, které již překročilo devadesátku.

A když stará píseň a starý tanec se končil, svatebčané babičce tleskali a provolávali chvalu, při čemž tanečník její, pan nadlesní Hamouz, tak se nadchl, že se najednou sklonil a k nesmírné radosti všech dal své tanečnici hubičku.

To babičku přivedlo z míry. Než přece přemohla rozpaky a hnedle potom dávala dobrou noc. Když přišla do svého pokojíčku, ruce jí bezvládně klesly k bokům, z hluboka si povzdychla. Na starém obličeji objevilo se jí zahanbení a lítost.

Pak vzhlédla vzhůru, jakoby očima pronikala nízký strop a zašeptala:

»Kdybys věděl, Zahradníčku, jak jsem se dnes zapomněla!«

Měla dojem, že přílišnou rozveseleností se dopustila něčeho nedovoleného a že zasluhuje posměchu. Ona tak moudrá a vážná, ona tak mravokárná a povznešená nad jakoukoli výstřednost, zpívala pro pohoršení mladých, dokonce i tančila a dala se líbati starým myslivcem!

A měla zároveň také dojem, že jest hotova se svými úkoly v životě. Najednou jakoby jí opustily zbytky sil a jakoby stáří na ni padlo vší svojí tíhou a houževnatostí.

»Tak, a teď už jsem na hromadě,« šeptaly její zvadlé rty, a ruce, kterými si odestýlala lůžko, třásly se nebývalou slabostí. Ulehla a tentokráte vroucně se modlila. Věřila, že dnes má proč prositi Boha, aby jí odpustil, neboť se dopustila provinění, které jest právě proto veliké, že se mu ona, tak silná a proti všemu obrněná, neubránila.

Od té doby všechno její konání znamenalo již úpadek. Se silou těla ubývalo v ní také síly rozumu, stala se z ní babka někdy dětinská, někdy nedůtklivá a vzdorovitá, někdy podivínská.

Doma s ní mívali opravdový kříž. Ustavičně měla na mysli, že jest rodině Janovského na obtíž a že všichni čekají, aby zemřela. Již se nevysmívala, že si ještě dlouho počkají na její smrt, ale také nemluvila jako staří lidé a nepříznávala se, že nemá již k hrobu daleko.

Podobalo se, že jest lhostejna k minulosti i budoucnosti a že žije pouze pro krátkou přítomnost. Proto chtěla užíti, co ještě bylo možno, ale užívání její soustřeďovalo se již jenom v jídle a v množství thé, jehož odvaru stál pořáde plný hrnek na plotně.

Děvečkám stala se již jenom neškodnou figurkou, ke které z úcty k stavitelovi se chovaly shovívavě. Objevovala se v kuchyni již jenom v oněch chvílích, když si přála něčeho k snědku nebo když si tam svářela a ohřívala svoje koření. Pozorovaly, že babička pokradmu si odnášela leccos do svého pokojíčka. Někdy to byl kousek cukru, někdy kus svítku nebo lívanec, někdy ve špíži na chodbě uškrábla z hroudy sousto másla a rychle se s ním vzdalovala.

Mohla si vzíti, kdykoli by jí bylo líbo, i cukr, i ten lívanec, i ten kousek másla, ale myslila si, že ji toho nepřeji, a brala si to tajně, ačkoli měla na to právo. Obávala se totiž, aby jí jednou její zeť z čista jasna nezakřikl a neodkázal jí za meze výměnkářských podmínek. Neustale jí také hnětlo, že

kdysi po tom processu s vrchností dala bezmála všechno své jmění z rukou a že jest nyní jako odkázána na milost stavitelovu.

V té domněnce, že jest doma na obtíž, chodila po svých dlužnících a vybírala si po částech půjčky předstírajíc, že si musí přilepšiti, neboť prý se ostýchá dosyta se najísti doma. Kupovala si salámy, jitrničky a housky, nejčastěji však kousek másla, které bylo její nejmilejší pochoutkou.

Stavitel věděl o její libůstce a proto ji vybízel, aby si jen po chuti brala v kuchyni nebo ve špíži, ale babička vždy zapřela, že by o máslo stála, přece však při nejbližší příležitosti zase ho ždibec uškrábla. Měla ve svrchní sukni velikou kapsu, kam si máslo schovávala a pak někde stranou kouskem chleba vytírala a hladově pojídala.

Děvečky na to bručely, že prý na másle bývají znáti všechny babiččiny prsty, a nejraději byly by spíži zavíraly na zámek, ale stavitel toho nepřipustil, naopak rozkázal, aby tam byl vždy na talířku připraven kousek másla, z něhož babička mohla by si bráti v bezpečném domnění, že není nikým pozorována.

Jako všichni příliš staří lidé babička Zahradníčková mívala všelijaké podivné vrtochy a nápady. Tak jí kdysi vlezlo do hlavy, že jenom lenoší a že by si ještě mohla něco vydělávati.

A tak vydala se na obchůzku po staveních, neměli-li by pro ni někde přiměřenou práci. Byla by na příklad ráda drala, ale bylo právě jaro, na draní nebyla příhodná doba. Všude ji s úsměvem odbývali, věděli dobře, že toho nepotřebuje, a že by stavitel ani nedovolil, aby se tak snižovala.

Ale v jednom baráku, kde měli kdo ví proč zlost na stavitele, shodli se s babičkou na tom, aby jim pásla housata. Budou jí prý dávati k svačině kousek chleba s mlékem nebo kávou, a až bude po pasení, koupí jí na novou sukni.

Babička tedy ráno po snídaní se svým kouskem másla a se skývou chleba v promaštěné kapse vydala se za svou službou, a mávajíc před sebou dlouhým prutem jako sadští »husaři«, hnala za městečko na obecní trávník housata.

Bylo tam hezky jí i housatům. Sluníčko mile hřálo, skřivani zpívali v čirém vzduchu pod modrou klenbou nebes, včely a mouchy bzučely, cvrčkové ve vonných mezích cvrkali. Babička si sedla na trávníku pod mez, a když housata se starou husou se napásla, sedla si nedaleko ní a tiše si štěbetala.

Babičce se zdalo, že housata povídají něco jí a proto se dala také jim do povídání. Vypravovala jim o starých, dávných časech, a jak její maminka měla doma jednu husu šestnáct let a když ji konečně po posledním snášení o velikonocích zabila a upekla, jak nebožtík tatínek si na ní vyvrátil dva zuby.

»Byla to husa náramná dobračka, ta pásla housata bez pasáka a nikdy je nezavedla do škody. Ráno je odvedla, navečer je přivedla, rok co rok měla čtrnáct housat — já mám z jejich peří ještě peřiny. Když jsme husy podškubávaly, sestra Kačenka jim zpívala písničky, a žádná ani nepípla, jakoby je to ani nebolelo, chudinky!«

Avšak nevypravovala jim pouze o bývalých husách, někdy jim také se zanícením vykládala o sobě i o panu Zahradníčkovi, a jak libezně uměl hráti na housle. Těm housatům se pak přiznávala, jakou radost za té hudby vždycky v srdci cítila a jak měla Zahradníčka ráda, ačkoli to byl takový slabý, poddajný človíček. Ale lásky své mu přece nikdy znáti nedala.

Pásla tak v míru a spokojenosti již třetí den a doma se zatím o své službě nezmínila. Tam ovšem dlouho nezůstalo tajno, kam teď babička tak pravidelně odchází. A tu, co tak zase housatům vykládala, tentokráte o svém processu a jak vyzrála na vrchního správce, objevil se před ní na pastvisku objemný stín, a již z toho stínu vyčítavě vyhrklo:

»To jste už nevěděla nic moudřejšího, maminko? Kdybyste mi nedělala ostudu!«

Stál před ní rozmrzený stavitel Janovský, a oči jeho jakoby se na ni dívaly zlobně a cize.

Babička se ulekla, ale aby od sebe zahnala následek uleknutí, třikráte si odplivla.

»A co je vám do toho, pane zeťáku?« bránila se.

»Jakpak by mi nebylo do toho! Lidé si z vás i ze mne tropí šašky, že prý se u mne nenajíte a že si musíte vydělávat. Copak se máte u mne tak zle, nepřeju vám něčeho, vyčítám vám něco? Nechte hloupostí a pojďte se mnou domů!« dodával již mírněji a zase jako konejšivě.

»Ale co housata?« smiřovala se s tím babička a vstávala.

Stavitel zavolal mimojdoucího chlapce, aby dohnal husy k baračníkovi, a chtěl se pak s babičkou vydati k domovu, ale v tom ho ještě zadržela.

Zadívala se mu upřeně do obličeje a plna starostí řekla:

»A prosím vás, pane zeťáku, povězte mi upřímně — jak je to s mým vejminkem?«

»Jak by to bylo s vaším výměnkem? Dobře to je, máte to u soudu v knihách zapsáno, a dokud budu živ, nedopustím, abyste byla zkrácena.«

»To vím, dokud budete živ, ale což když nebudete? Nejste už mladík, pane zeťáku,

k tomu takový silný a krevnatý — což kdyby se vám tak něco přitrefilo!«

Stavitel nevěděl, má-li se zlobiti anebo má-li se dáti do smíchu.

»Ta ještě dlouho nebude pomýšleti na vlastní smrt,« napadlo ho, ale uchlácholil babičku a odvedl si ji domů vykládaje, že také po smrti jeho bylo by o ni stejně bezpečně postaráno.

Než tomu všemu ubezpečování babička Zahradníčková nedůvěřovala

»Po vás by přišli jiní, a pak abych se s nimi soudila. Měl byste to dát utvrdit v knihách, pane zeťáku.«

Stavitel na chvíli ji upokojil, že to tedy dá v knihách utvrditi, ale za krátko babička mu hrála tu písničku znova. Později již ani o ničem jiném s nim nehovořila.

Kdykoli se vydával na stavbu nebo na větší cestu, babička pokaždé ho zastavila ve vratech, a z úst jejích vyplynula táž nesčíslněkráte již opakovaná otázka:

»A prosím vás, pane zeťáku, jak je to s mým vejminkem? Chodíte pořád na ty stavby — co lidí už na nich přišlo o život!«

Ta otázka pronásledovala Janovského ustavičně jako kletba. Nebyl doma bezpečen ani hodiny, aby mu jí babička opět nepředhodila. Nejhůře bylo, když pro značné stáří se vzdával stavitelského povolání, tu babička na něho tím vytrvaleji dotírala, aby jí dal výměnek v knihách lépe utvrditi.

Bylo mu již přes sedmdesát, babičce Zahradníčkové pak byla sto dvě léta, a pořáde ještě měla obavu, z čeho bude v případě jeho předčasného úmrtí živa.

»To už je s ní očistec!« naříkal si stavitel kdysi řezníku Vopálkovi. »Stovku bych dal za to, kdybych věděl, jak ji upokojit!«

Vopálka byl dobrý bližní a jednoho krásného dopoledne zastavil si na náměstí šourající se babičku.

»Už je zle, paní Zahradníčková,« volal jí do ucha, »už jsou na to vydány nové zákony.«

»Jaké zákony?« ptala se babička a nastavovala ucho.

»Že se mají dávat výměnky jen do stého roku. Kdo je přes sto, má od nynějška po výměnku.«

»A pro pána krále!« ulekla se babička. »Tak to už teď musím umřít!«

Řezník jen soustrastně se na ni usmál a na souhlas třikráte vydatně přikývl.

»A tak s Pánem Bohem! Když umřít, tak umřít,« řekla babička a obrátila se rovnou k punčochářovi Kořínkovi, kde ještě měla padesátku. Nyní si šla pro ni, chtěla ji míti týž den, aby prý měla na funus. Žádných žádostí a výmluv nechtěla uznati, ba, ještě se s chudákem punčochářem pohádala.

Potom si došla na faru, aby jí velebníček vyzpovídal. Nemá prý sice hříchů, leda ten tanec s Hamouzem kdysi o Lenorčině svatbě a pak snad ty kousky cukru a másla, ale chce odejíti se světa jako dobrá křesťanka.

Vracejíc se domů, zastavila se dole u stavitele a nevšímajíc si jeho překvapení, pravila:

»Když už je ten zákon, pane zeťáku, tak tedy s Pánem Bohem, a u punčochaře mám na funus padesátku!«

»Dobře, dobře,« usmíval se stavitel nerozuměje, o jakém to babička mluví zákonu.

Nahoře babička Zahradníčková podívala se ještě na Zahradníčkův slavnostní kabát, vestu i housle, a poněvadž po tom všem cítila mdlobu, ulehla do postele a brzo usnula.

Marně jí později volali — již se neprobudila.

■ ■ ■

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

as plynul. Hlavsa nebyl si toho jasně vědom, že již uplynulo čtrnácte dnů ode dne veřejné jeho potupy. S nadlidským přemáháním vycházel opět z úkrytu čtyř svých stěn. Matná naděje jeho, že se strhne boj na jeho obranu, že se jeho věrní ohradí vůči těm, již kamenovali jejich proroka, ukázala se neoprávněna . . Ano, posudky jeho práce způsobily jakýsi rozruch, bylo mnoho mluveno o těchto drze nahých slovech, z nichž vynikala slova, nezahalená do roušek konvenčních vět. Poukazovalo se k tomu, že je tento bezohledný způsob z Němec přejatý, ale nikdo, ani časopisy Hlavsovi přátelské, se proti němu neohradily. Jakoby bezohledná odvaha, kterouž zastanci nového vyrazili do světa, byla ochromila odvahu starších, jakoby poslední Hlavsova práce nebyla dosti silnou pažbou pro opření jich zbraní.

Praha i ulice její byly pro Hlavsu nyní pelyňkem. Potřísněn tu posměšnými, tam sou-

strastnými pohledy, zraňován větami, jež se jak otravné šípy zabodávaly v rozjitřené jeho nitro, kráčel pyšným krokem ulicemi, nucený úsměv na rtech. Jen vlasy jeho, do nichž zabloudilo více bílých nitek, žlutiny na vysokém čele a temné kruhy pod očima, nasvědčovaly útrapě jeho nitra.

Mluvil s lidmi, ale nikdo nenalezl proň slova útěchy. Co bylo slovo, to byla rána.

»Hanebné, co si dovolili o vás napsati!« řekl kterýsi spřízněný redaktor a zatřásl silně básníkovou pravicí. »Ve slušné redakci jako je naše, by se to nestalo. I vůči slabší práci nezapomínali bychom nikdy, kolik skvostů jste již naší literatuře daroval. Ale ti mladí! — Nechtějí vám v literatuře popřáti místa, na nějž vás starší naše generace postavila — — Nuže, uvidíme co sami dokáží,« dodal posměšně a pak zpozorovav, že Hlavsova líc pod dojmem slov jeho křídověji bledne, řekl povzbudivě: »Jenom neztrácejte odvahu a napište do roka věc, která umlčí i tyto zlolajné jazyky.«

Takových i podobných projevů sypalo se na hlavu nebohého básníka. Usmíval se, odpovídal nějakou zdánlivě klidnou větou. Nikomu se nesvěřil, měl stud své bolesti, ale cítil krutě nedostatek porozumivé duše přátelské.

Uznání, obdiv, to byl vzduch, v němž druhdy dýchával. Nyní byl ze života jeho vyčerpán ďábelskou vývěrou.

Často si jako šílenec, který se nedostává z okruhu jediné utkvělé myšlenky, opakoval slovo »Práce«. A položiv list papíru před sebe, ujal se křečovitě pera. Někdy ozvala se mu v mozku myšlenka. Ale co se v něm k životu vztyčovalo, bývalo v zárodku vražděno ledovými pohledy výsměšných, zelených očí, hledících mu upřeně do pera. Byly to oči přísných jeho posudkářů. Pod jejich pohledem hasla inspirace, vadla nálada, a co bylo nejkrutější, pod zlým tím pohledem tavilo se jeho sebevědomí, jakoby polito žíravou lučavkou.

* * *

Schvácen, bez oné jiskry naděje, jež podmiňuje rythmus života, stoupal za kteréhosi jarního podvečera k hřbitovu Vyšehradskému. Chtěl do samoty, uniknouti všetečně chladným pohledům lidských očí i trýzní lidských otázek. Chtěl se utéci k oněm mlčelivým, ležícím v čestných hrobech prsti Vyšehradské. Doufal, že tito mlčeliví tajemnou mluvou duchů k němu promluví. Nejistotou uštknut, chtěl v tichu hřbitovním uslyšeti mohutná slova vykřiknuta vnitřním hlasem, že marně nežil, že vyřkl to, co říci chtěl, že život jeho nezanikne bez ozvěny, jako marný, do černé země zapadlý zvuk. Chtěl z vlastní tváře sejmouti tížící masku, chtěl s přemáháním vztyčenou hlavu schváceně skloniti nad rovy a se slzou v oku chtěl žalovati těm, kdož odešli, o zlobě těch, již přicházeli.

Byl zachmuřený jarní den. Vítr sehnával šedé potrhané cáry mraků, nad Smíchovem mísily se tyto s kouřem mocně vyhnávaným z vysokých kominů továren, v jeden šerý, neprostupný rmut.

Věže Svatovítské, za chvějnou šedí řídkých mlh, čněly mátožně, věže Svatojirské bledly mrtvolně, jakoby byly ze samých do běli vypráhlých lidských kostí zklíněny. Linie návrší nad městem ubíhaly sotva znatelně do mlh nebeských. Lomenice, střechy, věže Malé Strany vrstvily se nehmotně, jen v zamlžených barvách do mlh vdechnuté, bez hutnosti, bez tíže, jako obraz před dlouhými věky, na dno bludných vln časů zapadlý.

Bylo ticho, nehybno tam dole v městě, jakoby oněmlí všechen ruch. Jen někdy zvedl se jarní vítr, hnal před sebou mraky po obloze, jakoby z ní chtěl vyhnati zástupy chmurných strašidel. Jak Hlavsa stoupal, zapiskl mu někdy vítr kolem hlavy a prohýbal pak svévolně mladé kmínky, na svahu nasázených doubků, na nichž z pupenců vyrůstající lupení zatlačovalo starý, seschlý list minulého roku.

Dostoupiv vrchu, oddechoval těžce a pojednou jasně ucítil, jak potlačovaná bolest hluboko ryje na kořenech jeho života. A bolestivá jeho touha po povzbudivém slově, jež nenalézal mezi živými, jakoby blížícími se kroky jeho k mlčelivým nalézala splnění . . Za bílou zdí hřbitovní na něho zakývala temná zeleň cypřišů, ochranná útulna posmrtného. I kříže za zdí a přes zeď čnící pomníky jakoby mu kynuly.

A blížil se, v té chvíli ve smrtelné své znavenosti měl jedinou touhu, touhu uslyšeti mohutný duchů hlas:

»Máš mezi námi čestné místo zachováno. Nežil jsi nadarmo!«

Chtěl chvatně vstoupiti přes práh hřbitova, od jehož železné, kované mříže jej toliko dva kroky dělily. V tom strhl se vítr, serval mu klobouk s hlavy, zdvihl plášť jeho jako výsměšně vysoko do vzduchu, oblak prachu oslepil mu oči. Otevřené zrezavělé dvéře hřbitovní zaskřípaly bolestně ve svých stěžejích, pak se přísně zvolna zavíraly, až zapadly třeskutou ranou do zámku.

Zavřel se před ním Vyšehrad. To bylo neklamné znamení těch, již před ním odešli — Není proň místa v svaté prsti Vyšehradu.

Bez hlesu klesl k zemi, ztratil vědomí.

(Dokončení.)

Dr D. PANÝREK:

Fysikové na jevišti.

Z dojmů divadelního lékaře.
(Pokračování)

nohem vážnější postava je fysik v »Excelsioru«. Je to sice jen episoda, která má znázorniti jednu fasi vývoje vědy, znenáhla spějící těžkými kroky k ideálu dnešní dokonalosti (divák vzdělanější ovšem ví, že ideál ten je dosud alek a že problemů je mnoho a stále nové že se rojí), ale chtěl-li básník zachytiti drasticky zjevení starého badatele, dumajícího o záhadě své vědy, zjevení, jež náhle, rázem, osvětlilo mu, co marně hleděl rozřešiti na základě skrovných poznatků, jež mu byly oporou, autor (Luigi Manzotti) vytvořil tu nejeden vskutku suggestivní výjev, jenž dobře zapadá do rámce děje jako jeden z aktů nezbytných ku historickému zdůvodnění a znázornění co je pokrok vědy.

»Excelsior«, balet o šesti odděleních a dvanácti obrazech (hudba od Romualda Marenca) řeší řadou tanců a živých obrazů problem boje světla a tmy, pravdy a lži, dobra a zla, osvěty a zatemnělosti — duch světla přivádí ku zrodu a křísí, co duch tmy Nocturnus porušil neb zničiti hleděl. Úspěchy novodobých věd přírodních dobře se hodily autoru ku demonstrování díla lidského za poznáním pravdy cílícího. Celé čtyry obrazy věnoval tomu: problemy fysiky populárně předvádí obraz III. až VI., jež jsou označeny: první parník, vítězící síla páry, elektřina, vítězství elektřiny. Také obraz IX., prokopání Arlberka a z části i VIII. (u Suezského průplavu) mají dokumentovati triumfy vědy, fysiky a mathematiky spolu s chemií, nejvýznačněji však fysika glorifikována obrazem III. a V.

Na břehu Vezery přihlížejí veselící se venkované závodům mládeže po řece. V té době Diviš Papin objevil mocné účinky páry a plaví její silou po řece první parník. Nocturnus rozzuří se nad tímto vítězstvím badavého lidského ducha a ponouká venkovany, aby zabili Papina a rozbili jeho parník, ježto prý nový vynález zničí jejich blahobyt a podlomí hospodářský rozkvět krajiny. Lid vrhne se na Papina, zraní jej, ale dech světla jej zachrání a tím pro lidstvo zachová i jeho myšlenku, jejíž vítězství znázorňuje obraz IV. — po železném mostě, který se pne přes mořský záliv, jedou po dvojích kolejích dva vlaky — pod nimi přistávají ku břehu po dlouhé plavbě dva parníky.

Výmluvně myšlénky ty tlumočí básník, jenž slovem doprovází hudbu, Jaroslav Vrchlický:

Nocturnus (v nevůli):

»Po dnech a nocích píle trapné
a neúmorné práce kvapné
on sestrojil si parní člun!«
Ten lidského teď ducha trůn
se brzy k břehu přiblíží.
Však kyn můj v proud ho pohříží,
svou zlobou loď mu stroskotám.«

— — — — — — — — — —

Upozorňuje pak dav na koráb blížící se:

»Tam pohleďte, vám na výsměch
se žene cizí koráb v spěch,
jde rychle s kouře dlouhou prouhou.
Toť rychlejší, než člun je váš
— — — — — — — — — —
toť výmysl je pekla pravý,
chce zničit váš zde obchod v květu«
— — — — — — — — — —

Jednotlivci z lidu po tom ponoukání chystají se na parník, jenž zatím přistál, a z něhož Papin vstoupiv na palubu, lid oslovuje:

»Zdar, přátelé, co dlouhých nocí dílem
v myšlence hrálo, potkalo se s cílem,
mou viděli jste loď, již vede pára!«

Když pak Nocturnus vrhne se v čele lidu na Papina, tento vzkřikne bolestně:

»— v nebes prostoře,
což není moci, jež by se mnou byla,
jež slepců hněv by mohla zadržeti
a *dílo ducha* divem zachránila?«

Klesajícího zachraňuje v nejvyšší čas duch světla:

»*Vše živly člověk sepne v svoje jařmo*
a duch jen bude vítěz napořád.«

Následující obraz pak, jak řečeno, skvělými díly inženýrství dokumentuje triumty fysiky, hlavně vítězící sílu páry — tedy *aërodynamický problem*

Pátý obraz věnován elektřině. Scena znázorňuje Voltovu laboratoř v Komě. Mezi folianty a apparáty sám a sám sedí Volta. Před ním galvanické přístroje — mezi nimi počátky jeho sloupu.

»Jak číslo k číslu zde se pojí,
a přec to jinak na tom stroji,
je lad a souzvuk v svoru slov,
leč k snaze mé je němý kov.
Na sebe dvoji ploty kladu

a vzbouřím síly dvojí řadu,
však darmo, co tu přelud matný,
mi dlouho kazí klid a sen
a nenajdu, můj plán je špatný
a hledáním jsem unaven.

(Zamyslí se.)

A přece kdyby jiskra světla
po dratu na drát bleskem slétla
jak myšlénky v mou duši zář,
chtěl proměnit bych světa tvář.
Co platno, toť boj neustálý,
a ruka klesá, zrak se kalí,
ó paprsk v tmy, jež svět mi halí!

(Zvoní se na chodbě.)

— — — — — — —

toť ona milá hodina,
kde žáci mí, má rodina,
již patří srdce každý tluk,
se hlásí ke mně, ale těžká
tu rada — co jim vysvětlit!«

(Vejdou jeho žáci, mezi nimi Nocturnus a Duch světla, oba v přestrojení.)

Duch světla.

Dnes zavítal den, drahý mistře,
kdy chtěl jsi svého sloupu taj
nám vysvětlit, sloucháme bystře,
ač zní to skoro jako báj.

Volta.

Co vím, to řeknu, jádro ale
se tají v hloubce neskonalé.

Nocturnus (ironicky).

Což slupku pouze podáš nám!

Volta.

Nechť jádro najde každý sám,
i kovkop stoupá hloub a hloub.
Dost jednoduchý je můj sloup,
on ukazuje různé síly,
jak vylákány z kovů různých
k výstřední síle svorně pílí.

Nocturnus.

A výsledků být mohou hrůzných.

Volta.

Je konec vždycky v ruce boží!

(U baterie.)

Dva dráty tady ruka složí
a jiskra rázem přeskočí.

Nocturnus (k druhým).

Jen prach vám sype do očí.

Duch světla.

Jej neslyšte, on utrhačným
jen mistra tupí jazykem,
sem za mnou, kdo jsi pravdy lačným.

Nocturnus.

Jen pomalu s tím povykem!

(Přiblíží se k baterii.)

Já rovněž svoji ruku vztáhnu.

(Učiní tak a dotkne se drátu baterie, výbuch, on poraněn klesne k zemi a nemůže se zhostiti drátů.)

Volta.

Ó štěstí, ejhle, po čem prahnu!
ó zázračná ty síle bájná,
víc mému smyslu nejsi tajná,
čiš pravdy směle ke rtům nahnu.

Duch světla.

Svit ostrý bleskem trysknul z kovu,
ó věřte, věřte mistra slovu!

(Stojí před žáky v pravé své podobě.)

Hle, tento démon plný zloby,
chtěl zkalit dílo mistrovo,
to dovršeno, hotovo;
on úpí v síti svojí mdloby.

(Vysmívavě.)

Nuž prosím, rychle jenom v chvatu
rač zhostiti se těchto drátů;
jsou přirostlé ve tvoje dlaně?
Tak věda mstí se svrchované

— — — — — — — — — —

Kdo by neznal princip Voltova sloupu z tohoto básnického sice, ale nejasného a nepřesného výkladu o problemu by se nepoučil. Ale fysik musí býti vděčen, když divadlo, »škola života«, aspoň symbolem šíří v davu úctu k vědecké práci a zapuzuje onu starou nenávist lidu ke všemu novému, vymykajícímu se jeho chápavosti, nenávist, kterou nazval Lombroso ve své památné studii v Revue de deux mondes »Le misonéisme«.

I elektřina pak dosáhne vítězství, což znázorňuje obraz VI., v němž jeviště představuje nádvoří telegrafní budovy. Množství telegrafních poslů roznáší depeše na všecky strany, duch světla triumfuje, Nocturnus proklínaje, prchá . . . .

Elektrika ostatně bývala vždy dramatikům vděčným inventárním číslem. Její náhle z čista jasna nastávající projevy hodily se ku přirovnáním, parabolám, allegoriím, bonmotům atd. Z četných dokladů jen jednu ukázku z duchaplné konversační veselohry francouzské od Paillerona »Jiskry«. Rudolf ze Géranů táže se paní Leonie z Rénatů: »Znáte elektriku?«

Pí. z Ren.: Ano, kousky dřeva. (Dokončení.)

F. J. PÉREZ DE GRANDALLANA:

»Klín lze klínem vyraziti
a hřeb hřebem«. Slova pravá. —
Jenže přísloví to nedí,
že to sledy zanechává.

A. P.

■ ■ ■

NECKY.

Lázeňská studie.

Nebylo zajisté spravedlivo, že v čísle, věnovaném českým lázním, chyběly Necky. Jest totiž dosud mnoho, přemnoho snad ještě u nás lidí, kteří přede všemi druhými dávají přednost těmto starobylým a ryze domácím koupelím.

U Košatků na př. neznají ani Brandýs n./Orl., ani Luhačovice, tím méně ovšem že by jezdili kdy na Rivieru nebo do Schevening.

»Paní drahá,« promluví paní Košatková v sobotu večer k posluhovačce paní Procházkové, když tato byla snesla už vše, čeho na ráno potřebí, a chystá se k odchodu — »jsou tak hodná a přinesou ještě ze sklepa ty necky« — —

»Vždyť nebudeme dnes už namáčet,« odpovídá paní Procházková mrzutě, proto že má být zase zdržena a nemůže se dostat domů, a také proto, že jest vůbec baba, která je mrzutá vždycky. »Na neděli si nerozděláme přece prádlo!« — —

»To ne — inu, ne,« paní Košatková chlácholí — »co jich napadá, drahá paní. Namočíme až v pondělí jako jindy a potom se s tím pěkně zatumlujem. Dnes chci jen opláchnout tu mou havěť . . . Tak jdou, jdou« — končí prosebně, skorem žebroní — »jsou tak hodná, vytáhnou to jen už po schodech nějak nahoru a nehněvají se. Ostatní já si už zařídím sama, jenom když budu mít necky. Nebudu je pak už déle zdržovat.«

Necky jsou šťastně v kuchyni. »Tak děkuju pěkně,« paní Košatková se vděčí zdvořilostí a makovou buchtou. »Dobrou noc, drahá paní,« loučí se. »Spějí dobře a nechají si něco hezkého zdát!« — —

»Dejž to Pánbu,« paní Procházková odpovídá. Krása snův u babky spočívá jedině v numerách. »Dejž to Pánbůh nebeský, aby se mně dnes zdály ty živé . . . a červené aby byly všecky tři . . .«

Nyní najednou nepospíchá. Času dost. Má tisíc chutí rozpovídat se, popovídat si o vnadidlech a kouzlu loterie.

Nepodařilo se paní Košatkové tak snadno dostati čerta s krku.

Konečně však zůstala přece sama v kuchyni.

Vodovod je po ruce. Natočila vody do necek a z velikého železného hrnce na plotně přilila vody vařící.

Ježto nerozhodla se dosud pro žádný ze tří teploměrů, neuznávajíc ani Reaumura, ani Celsia, ani Fahrenheita, užívá výhradně jen své drsné, upracované ruky k měření a zjištění temperatury koupele. Zamávala pravicí, potom levicí ve vodě po celé délce necek; trochu se jí zdála lázeň spíš studená, ale teplé vody nutno šetřit, nemůže všechnu najednou vyplýtvat, musí jí zbýt ještě na další. Ostatně horká lázeň beztoho dětem nesvědčí a třeba je otužovati.

»Liduško!« zavolala máti do pokoje. »Nu tak — bude to, nebo nebude?« — objevila se hrozivě ve dveřích.

Její nejmladší neslyšela ani neviděla. Byla usnula u stolu, za nímž bratr Vládíček a sestra Magda se učili svým školním úlohám.

»Tak pojď, drobečku, pojď,« vzala maličkou matka do náruče. »Hodně jsem se dnes zpozdila, viď?« jakoby se omlouvala, mazlila se s dítětem. »Ale to jen ta zpropadená Procházková — — Tak jenom se vzbuď, Lidoušku,« odnášela spící již do kuchyně, svlékajíc ji cestou. »Jen na chvilenku

Na Velkém Zvonu. 2161

otevři očka — tak — — promni si očička — tak — tak — — maminka tě pěkně vykoupá« — Nahé tělíčko děcké již potápí se do vody. »S pánem Bohem do vodičky! — tak — tak — — A potom si hezky hajneš,« slibuje máti něžně.

A za nedlouho slib se splní. Lidunka vykoupaná donesena v náručí na dětskou postýlku a v čistém prádélku, v převlečených peřinách už je v limbu.

Na řadu přišla starší Magda, která se zatím sama vysvlékla a po důkladném vymydlení, v košilce utíkala zpět do pokoje. Hupky k sestřičce, s níž společně spaly.

»A pro tebe mám přijít s metlou, Vládíku?« — ozvalo se otevřenými dveřmi, a mladý pán, který právě, zanechav moudře protivných školních úkolů, když maminka nehlídala, vyplul si na moře s jakýmsi statečným hrdinou, musil zanechati smělé oceánské dobrodružství a za maminkou jíti do střízlivé kuchyně a vrhnouti se do střízlivějších ještě necek.

Neměl se k tomu s přílišným chvatem. Ačkoli hodlal státi se námořníkem a věnovati se jednou tomuto životnímu povolání, nemiloval zatím ještě zvlášť vodu, a mívala s ním maminka jisté půtky, i pokud se týče obyčejného ranního mytí, jakž potom teprve při koupání. Svlékal se, jako když se mu nechce.

»Tak honem, honem, sic voda vystydne« — pobízela matka loudu důrazně.

Omočil jednu nohu ve vodě a zase ji chvatně vytáhl. »Vždyť vona je už studená — Maminko — jeje — jeje« — — volal, naříkal, úpěl, když pani Košatková, nedbajíc jeho nářku, kluka strčila zkrátka do vody.

»Já jsem se napil — maminko, já jsem se napil« — — křičel srdceclomně nešťastník.

»I tak se nachlamstej!« nedbala pranic tato krkavčí matka.

Popadla utíkajícího ji kluka a ponořila ho znova celého do vody.

»To to není dobrý, maminko . . . to není dobrý . . . a mýdlo mně přišlo do huby . . .«

»Kdo ví, po čem neztloustneš,« odbyla ho bez srdce, ačkoli jednalo se o pražskou vodu, která opravdu prý není dobrá ani bez mýdla, jakž teprve s mýdlem.

Drbala mu obličej i hlavu drsnou žíněnkou.

»Jeje — jeje — — maminko — — vždyť mě to bolí« . . . řval nezbeda, jakoby ho bral na vidličky.

»Že dostaneš ode mne pohlavek,« slibovala máti, když se kluk bránil a zle vzpíral.

Paní Košatková časoslova toho neužívala nikdy ve smyslu futura, nestarala se valně o gramatiku, u ní to byl vždy a za všech okolností praesens. Řekla-li: dostaneš! — pohlavek už seděl v týle.

Vládíček ho snesl ve zdraví, a také paedagogicky mu nebyl, doufejme, na škodu.

Z maminčiných nemilosrdných rukou pak propuštěn, pan Vladimír Košatka tvářil se, jakoby byl z vln mořských šťastně zachráněn . . .

»Tak, a teď jdi spat,« poručila přísná máti, i musil poslechnouti, ačkoli mu do spaní nebylo a raději by byl přečetl ještě aspoň kapitolu své dětské, napínavé cestopisné knihy.

»Škoda světla, které je tak drahé,« rozhodla odmítavě synovo odvolání z rozsudku. »Beztoho se u nás spálí habaděj. A mimo to tě tu nemůžeme už dnes potřebovat . . . Tedy: marš!« — —

Na jeviště se dostavila nejstarší dcera paní Košatkové, Zdeňka. Přišla z malého pokojíčku, který byl vlastně pouze úzkým a nízkým výklenkem ve zdi na chodbě, a v němž ona měla umístěno panenské lože své. Pod záminkou, že si musí jít toto ustlat, trávila dívka v pokojíku svém nejraději večerní chvíle, o samotě, nikým nerušena, při blikavém kahánci petrolejovém psávala tam milostná psaníčka svému studentovi, který si ji jednou vezme, až dostuduje a něčím se stane, dosáhne pevného, zabezpečeného postavení; zatím je ovšem teprve v septimě.

Posílala mu také dnes právě písemně tolik hubiček, kolik je na světě hvězdiček — když zavolala na ni máti: »Pojď se nyní ty vykoupat, Zdeňčko! Nalila jsem ti již čerstvou vodu« — —

A poslušná dcera šla, přišla, aby se také ona vykoupala.

Ano, vykoupala, jako druhé děti Košatků v domácí lázni, v neckách; ano . . .

Jest zrovna stydno odhaliti toto rodinné tajemství, ale svědomitý lázeňský referent nesmí zamlčeti žádný půvab svých lázní, na všechny krásy jejich musí čtenáře upozorniti.

A že by slečna Zdeňčka Košatkova v pravém slova smyslu byla ozdobou každých a jakýchkoli lázní, nelze nikterak brátí v pochybnost.

Jistě tedy by i přísterné, prosaické necky s obsahem tak libezným mohly státi se v nejpřednějších kruzích společenských předmětem lákavým a přitažlivým, kdyby právě nenalézaly se v tak docela nepřístupném skrytu tmavé kuchyně pana kancelisty Košatky na Smíchově.

Vladíček už chrněl v šupliku, který se na noc vytahoval z dětské postýlky, na niž spaly obě mladší jeho sestry.

V bujných snech bojoval neohrožene v lítém vzteku mořských rozbouřených vln s velrybami, žraloky, mořskými hady a obrovskými pavouky i obludnými raky . . .

Paní Košatková seděla u stolu, pletla, spravovala punčochy a chudičké prádlo pro děti zašívala dovednou, mistrnou rukou beze všech módních žurnálů.

Zdeňčka zmizela v kuchyni.

Své mladé a svěží, štíhlé urostlé, bělostné tělo, jež by jí záviděti mohla každá princezna . . .

Ale nemyslete, mládíci chtiví a starci pošetilí, že vás budu bavit nebezpečným tak líčením — —

Vari! před čistým studem počestné, cudné dívky! — —

Slečna Zdeňka v spodničce bílé a v bílém nočním kabátci, nožky na boso, vyšla zase z kuchyně,

zůstala chvíli v pokoji u maminky, vyslechla od ní dopodrobna propracované plány o tom, co se bude zítra, v neděli, vařit k obědu, a stesk na to, jaká nyní panuje ve všem všude drahota, přijala křížek na dobrou noc, políbila ruku své hodné, starostlivé matičce a — odešla . . .

Do ložnice milou děvu nesmíme stopovati . . . ostatně by nám nepochybně zavřela dvéře před nosem.

Paní Košatková nyní sama odložila práci, přesvědčila se, zdali děti všechny spí, a pak — nu, pak také ona vlezla do necek, hospodárně nedopřejíc si pro sebe ani čerstvé vody, jako sobě vůbec na světě ničeho nedopřávala a jen se starala o své děti a muže svého — —

Však pán a velitel, přednosta domácnosti, sotva byla paní Košatková vklouzla zas do šatů a v kuchyni trochu poklidila, co bylo tu návštěvami tak četnými uvedeno v nepořádek — přišel domů, vrátil se z hostince, kam chodil jen v sobotu, »aby se posilnil a okřál, povyrazil se po celotýdenní lopotě a dřině«, jak říkala jeho choť; mimo to chtěla ho mít z domu, což ovšem neřekla, aby tu nepřekážel, any se chystaly v domácnosti věci výše vyličené.

Pan kancelist Košatka, sděliv stručně, co je nového v Evropě dle zpráv za zeleným stolem »u zeleného křížku«, a pochlubiv se, že měl dnes neobyčejné štěstí a vyhrál čtyři krejcary — měl se k ulehnutí.

»Nechtěl bysi také vzít lázeň?« otázala se však náhle paní Košatková.

»Lázeň?« opáčil udiveně pan Košatka. »Což máme nějakou vanu?«

»Ale kdež pak!« odpovídala paní. »Kde bysme ji vzali? Měli jsme vanu, když jsme byli ještě na venku, z tvrdého dřeva, velikou, pohodlnou vanu, ale rozpadla se nám, zpuchřela, a také jsme ani nemohli ji vzít do Prahy — kamž tady s takovým fortepiánem«. — —

»Půjdu zítra ráno na Žofín,« rozhodl se pan Košatka, nepřemýšleje o tom, v čem že by se mohl vlastně doma vykoupat, když nemají vany. »Nebo třeba na Žižkov. Tam jsou nové lázně lidové. Nádherně zařízené. Samý mramor, zlato a drahokamy. Velmi je pochválil sám císař pán.« — —

»Stojí jen korunu, pravda,« nezvyklá ve věcech vážných odporovati muži, přisvědčila paní Košatková. »Není to mnoho na lidové lázně. Tam však můžeš až zítra — a na noc právě, myslím, dělala by ti koupel dobře . . . Četla jsem to přece ve zdravotní hlídce Nár. Politiky. Dr. Panýrek to velice odporučuje.«

»Jenom jak to udělat?« — — Pan Košatka podléhal již zcela potměšilé výmluvnosti slabšího pohlaví. »Jenom, kterak? Kterak to provésti?« — —

»Ale snadno!« — paní Košatková přiváděla k platnosti důmyslný svůj vynález. »Naleju ti docela čistou vodu . . . nechala jsem krapet teplé také ještě pro tebe na plotně . . . nu, tak vidíš — — tak tedy vidíš, starouši . . . inu, trochu to bude nepohodlné, necky jsou poněkud úzké na tebe — — ale člověk to přece jen také nějak spraví a — peníze za drahé lázně má v kapse . . .«

Půl hodiny na to pan Košatka v čerstvé noční košili, kterou nalezl již připravenu, z kuchyně kráčel dětským pokojem do pokoje, v němž spali se ženou na manželských postelích.

Vážně a důstojně, v dlouhé, sněžně bílé, řasnaté tunice vykračoval si jak starý Říman, ubírající se na Kapitol . . .

* * *

Ráno byly necky paní Procházkovou zase odneseny do sklepa. Paní Košatková sice navrhovala, aby se jen převrácené postavily na chodbu, aby oschly, ježto bude jich v ponděli hned potřebí na prádlo a nebudou se tak musit ze sklepa znova vynášet. Ale paní Procházková k tomu nepřivolila. Celý dům že by ji pomluvil. Vzala tedy vyprázdněné a vysušené necky na záda a sehnuta pod tíží, jakoby nesla celou včera v nich vykoupanou rodinu, vlekla se s nimi po pavlači, kolem okna, za nímž se pan Košatka, vstav právě, oblékal.

»Tak vidíš,« rozveselen řekl k ženě. — »Co se lidé najezdí do lázní — co mají s tím starostí — — a každý musí z lázní zase odjet — co je s tím zase zlosti a nepříjemností — — a za námi lázně přijdou samy — a samy zase také odejdou — —« Tím umytím na noc skutečně osvěžen, vyspal se pan Košatka znamenitě a byl ve výborné náladě.

»Jen kdyby nám naše necky nezačínaly už zatékat,« postěžovala si paní Košatková, ráda zavěšujíc na všecky příhody života aspoň nějaký stesk. »Abych je zase teď dala spravit — zas nová výloha — — ale čím dříve to bude, tím lépe . . .«

»Inu, něco je s každými lázněmi,« smál se pan Košatka z plna hrdla. »S jinými jsou zase jiné svízele — — Ostatní mají také své slabosti, své špatné stránky. Ale o těch se ovšem nemluví v lázeňských prospektech.«

Jaký div, že nejsou bezvadny ani Necky!

Ale možno je přec na každý způsob v galerii nejen českých, ale světových lázní jistě odporučiti! — — *ites.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Stavitelské památky součástí živého organismu.** Krásná snaha, zachovati naše pozoruhodné památky stavitelské, není a nesmí býti ukojena v tu chvíli, kdy ohrožený objekt vyrvala motyce. Je tu ještě jeden veliký úkol — zabrániti profanaci, nalézti vhodný účel, přizpůsobiti zachráněnou budovu potřebám moderní doby. Krutý jest mnohdy osud, jímž stiženy byly některé naše památky, slavnou i bolestnou historií posvěcené a proslavené. Není ještě údělem nejhorším, jestli památka taková se zprofanuje, stane-li se z paláce činžák, nebo jestli účel, když i vzne-

šený, zamění se pravšedním, banálním. Podobný osud stihl městské brány, jejichž strategické poslání dávno a dávno uhaslo — staly se překážkou komunikace, kterou jen pro jejich nenahraditelnou cenu uměleckou trpíme. Poslední obětí, učiněnou rozvoji města, byla stará brána Strahovská — doufejme, že ostatní, jež zůstaly, především brány Vyšehradské, tohoto smutného konce zůstanou ušetřeny. Mnohem horší osud stihl naše památky církevní — z bývalých svatyň staly se dílny a ratejny, že srdce bolí při pohledu na toto spustošení. Je věru s podivením, že není pro rehabilitaci těchto památek většího zájmu právě v těch kruzích, jež jsou především povolány, aby svým vlivem blahodárně zakročily. Nechceme se tentokráte dotknouti památek, jež padly za obět Molochu regulace, ale povšimneme si kaplí, chrámův a kostelíků, dosud zachovalých, které již od doby Josefínské jsou svému původnímu účelu odcizeny. Nejkřiklavějším dokladem jsou nádherné komplexy klášterů sv. Anežky — dnes bohudík již z části obnovené — a sv. Anny, v nichž dlouhá leta nalézala se skladiště, a jichž pranic nešetřeno, šlo-li o to, opatřiti vhodný koutek pro nájemníka. S povrchu zemského smetené dílo Kryštofa Dienzenhoffera, kostel sv. Petra a Pavla na Zderaze, býval dílnou dekoračního malíře, v kostelíku sv. Michala od dávných dob je skladiště papíru, loď kostelíka sv. Jana na Prádle přeměněna v kůlnu a stavba znešvařena přístavky, v pěkném, zachovalém gotickém kostele sv. Jana pod Petřínem je truhlárna, do chrámu u sv. Máří Majdaleny, na jehož stavbě bral rovněž Kryštof Dienzenhoffer podílu, nastěhovali se četníci, a je obava, aby stavba vůbec nebyla zbořena.

Není snadno nalézti vhodný účel pro odsvěcenou svatyni. Sv. Martin zásluhou obecní representace pražské zachován jako museum, ne jako svatyně. Ale vidíme i při stavbách světských, že odcizují se původnímu poslání, ba, že mnohdy násilně bývají adaptovány pro účely, diametrálně se různící od poslání původního. V zahradě královské stojí zapomenut smavý letohrádek královny Anny, Belvedere, a čeká, až šťastná myšlenka probudí jej k novému životu. Josefínské, protože osvícené době, zazlíváme, že umístila v Belvederu dělostřeleckou laboratoř, ale trpíme, aby Míčovna, neméně skvělý monument doby renesanční, byla dána na pospas nepohodě, a aby v ní bylo skladiště montur. Ale čekají nás na této pouti stanice ještě bolestnější. V klášteře sv. Jiří jsou kasárna, a týž osud stihl krásný palác Černínský. Už jsme oželeli velikých ztrát, jež jsme utrpěli při přeměně paláce v kasárna, kdy zničeno velkolepé schodiště a Rainerův freskový obraz »Pád Titanů«. Neomluvitelno je však, že čarokrásná loggie na severní straně paláce je ještě dnes zazděna, a že bývalá Sala Terrena ve zbytku proslavené kdysi zahrady — přeměněna v kovárnu! Že vojenské správy nejsou vždy a všude hluchy a necitelny pro kulturní požadavky, toho dokladem jsou krásné zámky Eugena Savoyského, Schlosshof a Eckartsau v Dolních Rakousích — jsou věnovány vojenským potřebám, byly však nejen stylově obnoveny, ale co více znamená — používá se jich s největší pietou!

2443 Václav Brožík: Studie k Jiříku z Poděbrad.

Snahou naší především budiž, památky dle možnosti původnímu účelu vrátiti nebo zachovati. Není-li to však možno, pokusme se o to, učiniti památku součástí — živého organismu! Není trudnějšího údělu toho, jenž čeká

naše památky — buď padnou za oběť hrobaři s motykou, nebo je poslední jejich stanicí museum, jež jsou po většině — tichými hřbitovy . . . —*r.*

2347 Vojtěch Preissig: Děvče v rhododendronech. Barevný lept.

⁂ **Senior českých malířů Karel Javůrek** dožije se koncem měsíce července věku dvaadevadesáti roků. Navštívili jsme starého pána a zastihli ho při pilné práci. Maluje tři obrazy — na motiv z evangelia (Víra tvá tě uzdravila), Sv. Jiří, a výjev z Blanika (Zdeněk Zásmucký u blanických rytířů). Letos poprvé nebyl Javůrek zastoupen na výstavě, ale láska k práci nebyla nezdarem tím zapuzena. Povzdechl si, sedl k paletě a pracuje . . . už tedy spíše pro útěchu, než pro vavřín. Ale úcta mu patří — za vykonané dílo i za snahu, věkem nenalomenou . . . —*si*—

⁂ **Na Velkém Zvonu.** Jsme v srdci vysokých Alp. Opouštíme stanici Most nad Murou a ocitáme se v čisté, panenské přírodě, kde není čmoudu lokomotiv a komínů továren. Projdeme nádherným údolím, odpočineme v horské restauraci ve Ferleitenu a přenocujeme ve výši 1541 m. v chatě, připomínající nám orlí hnízdo. Je jako vsazena do skály, pod ní v nesmírné hloubce údolí, nad ní nebetyčné hory. Nádherný večer — nad námi kus nebe, posetý hvězdami, pod námi údolí jako nesmírná propast. Četná společnost večeří ve chvatu, jako před odjezdem rychlíku, konají se přípravy, chystají zásoby na příští den. Noc byla tak úchvatná, že jsme, ač unaveni, dlouho pohlíželi do tajuplných

Vojtěch Preissig: Dekorativní výplň. Barevný lept. 2315

jejich dálek. O čtvrté hodině ranní byli jsme již na nohou a cupali jsme statečně klikatlnou vzhůru. Čím výše stoupáme, tím vzácnější nalézáme květenu, která zmizí teprve v krajině věčného sněhu. Odpočíváme v chatě ve výši 2123 m. a ocitáme se na prvním ledovci. Činí na nás dojem zamrzlého, nesmírně hlubokého jezera; na povrchu je pokryt silnou vrstvou sněhu, z hloubky slyšíme hukot vody. Kráčíme kolem ohromných rokli v ledovcích a ledovcových útvarů, horám podobných. Leckde je led puklý — až závrat pojímá člověka při pomyšlení, co by se stalo, kdyby tam sklouzl.

Opouštíme ledovce a ocitáme se v oblasti věčného sněhu. Vůdcové připínají nám na okované boty železka s dlouhými bodci a uvazují nás na lano. Stoupání je tak příkré, že nutno chvilemi odpočinouti a nabrati dechu. Sníh je suchý a nohy kloužou. Kdyby nebyl uvázán, nezadržoval se železky a neopíral o dlouhou hůl, střílil by se turista každou chvíli do propasti. V kamenné chatě u arcivévody Jana krátký odpočinek (3465 m.). Vidíme odtud horu na hoře, kamenné moře. Přespali jsme na pryčnách a o půl páté hodině ranní stoupáme zase po hladkém ledovci a pak po skalách. K sedmé hodině ranní stanuli jsme na vrcholu Velkého Zvonu. Byl strašný vichr, zima kosti pronikala... ale bylo tu úchvatně krásně. Člověk takřka rukou mohl sáhnouti po nebi.... *Mag. Ph. J. Kronbauer.*

⁂ **Brožíkovy korrektury obrazu: Zvolení Jiříka za krále českého.** Obraz způsobil tvůrci — vypravují přátelé mistrovi, kteří se s ním v dobách těch stýkali — mnoho hořkých chvil. Dílo vyvolalo — jak se pamatujeme — radostné vzrušení, Brožíkovi blahopřáno, a obraz veleben vším právem jako mistrovské dílo. Ale brzo dostavily se projevy zcela jiného rázu, z nichž povšimneme si jen toho, jenž má význam nejen pro tvůrce, ale i pro dílo. Brožíkovi bylo mimo jiné vytýkáno, že postava Jiříka krále je příliš malá, a že ani v jiném směru zjev Jiříkův dokumentům neodpovídá. Brožík velice temperamentně glossoval tyto výtky a svoje dílo bránil s vervou umělce, raněného v nejcitlivějším místě, čímž ovšem není řečeno, že by byl nebyl přístupen radě, která mohla obrazu prospěti.

Faktum je, že Václav Brožík provedl na dile, než je poslal do Paříže na výstavu, několik změn — zvýšil totiž postavu Jiříkovu a změnil popředí, z něhož zmizela postava klečícího starce, k němuž byl Brožíkovi modelem senior českých malířů Karel Javůrek. Vypravoval nám starý pán — hlavu starce, vyhostěného z obrazu Brožíkova (svého času byla v našem listě reprodukována) chová na památku —, že se tenkráte za to na Brožíka do opravdy zlobil. Podobu Jiříkovu Brožík hájil do poslední chvíle, a aby dokázal, že má pravdu, a že jeho král Jiřík odpovídá dokumentům, požádal Saského krále — je z rodu Kunštátů a má tedy na tom také zájem,' řekl Brožík — aby mu zapůjčil kancionál, kde Jiřík vyobrazen několikráte kresbou illuminovanou, a z něhož Brožík podobu Jiříka krále čerpal. Skizza, kterou nám ochotně k reprodukci propůjčila sl. Marie Branbergerová, je zajímavým dokumentem Brožíkovy umělecké svědomitosti.. je to totiž Brožíkův náčrtek Jiříka krále z kancionálu, jejž opatřiti nebylo právě snadné. —*r.*

⁂ **Preissigovy lepty.** Umělecká kázeň Preissigova a klidný jeho temperament slučují se ve výslednici okouzlující noblessy. Preissig dodělává se silného účinku způsobem nejprostším: několika energickými čarami veliké jistoty nebo barevnými plochami, vzácným způsobem sladěnými. Jinde zase prozrazuje zřetelně sklon svého talentu k delikátně citěné dekoraci. Z nejlepších jeho listů, jimajících hloubkou nálady, jsou »Sníh« a »Ovčák« (viz č. 40. Máje), dnešní naše obrázky pak patří k těm řídkým pracím dekoračním, jichž předmět i forma vyjadřují autorovo lyrické naladění.

⁂ **Václav Hollar.** Rytiny Hollarovy sdílely osud svého tvůrce, exulanta, pracujícího po celý život v cizích službách — zdobily sbírky velmožů a museí po celé Evropě. Ještě dnes největší sbírku jeho rytin chová Britské museum v Londýně. V Praze, vedle Hollarea, bohatými sbírkami Hollarových rytin honosí se ryt. Lanna a pan cís. rada J. V. Novák, jenž nám několik listů k reprodukci s obvyklou laskavostí a ochotou zapůjčil.

⁂ **Záležitost Dra Václava Řezníčka** byla znovu projednávána ve valné hromadě Máje 5. t. m. Návrh výboru, aby se přes záležitost tuto přešlo k dennímu pořádku, poněvadž se nedá Dru. V. Řezníčkovi dokázati původ zpráv, v Týdnu obsažených, a on sám odpověď odmítl, přijat nebyl. Přijat návrh Jar. Kvapila, aby byl Dr. V. Řezníček požádán, aby z Máje vystoupil. Správnímu výboru však za péči, s jakou v záležitosti této jednal, vyslovena byla jednomyslně důvěra valné hromady. — Dr. Václav Řezníček oznámil, že se členství Máje nevzdá.

Ročník V. číslo 44. vydáno dne 19. července 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nadovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ DR RUD. J. KRONBAUER. VACLAV ŠTECH

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

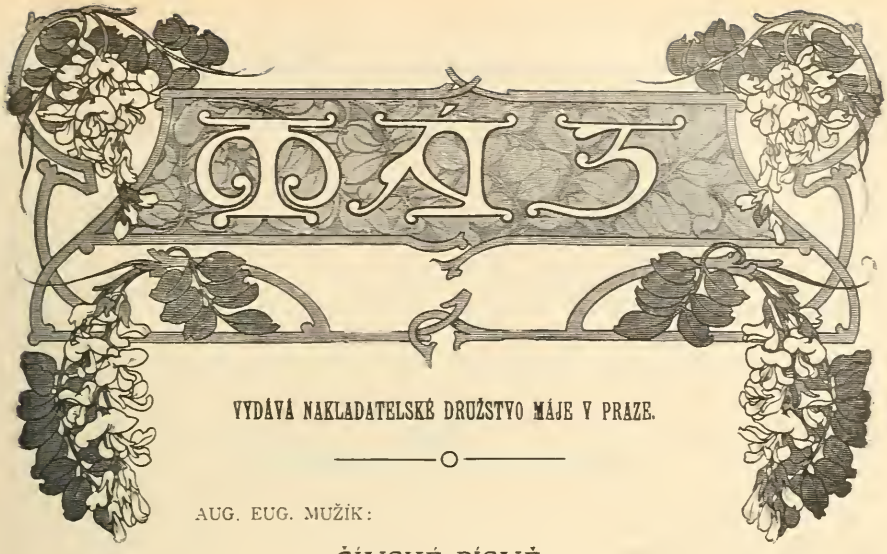

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

AUG. EUG. MUŽÍK:

ČÍNSKÉ PÍSNĚ.

PROČ VÍTR LKÁ.

Proč vítr lká, se ptáš?
Slyš tedy příběh náš:
I miloval Vítr Zimu a z manželství jich
vzešel Sníh
tak bílý, tak čistounký Sníh,
že květem narcissu nazvali
ten bílý, ten čistounký Sníh.

Ó, neodcházej, tak Zima di,
by Vítr zůstal, jej navádí.
Však Vítr dí: Já musím v dál,
mne touha jímá, bych daleko vál —
jen dál, jen dál!..

Když vrátil se zas a hledal Sníh,
jenž zkvetl bambusu na větvích,
tu pryč byla Zima a pryč byl Sníh,
kol hlučel jen lidský radostný smích
— ó!

A smutný Vítr zase hned
svá křídla zved'
a letěl v dál a hledal Zimu a Sníh
a lkal jak otec u hrobu dětí svých,
však kolem zní jen lidský radostný smích
— kdo poví, kde teď je Zima a Sníh?

RADA.

Buď duše tvá vždy čistá tak,
jak kámen jüt,*)
jenž neskalí se nikterak.

Buď dobrý vždy tak v srdci svém
jak kámen jüt,
jenž hladký jest a jemný všem.

Tvé vědění tak jemně svít
jak kámen jüt,
jenž zář svou nemůž' utlumit.

A buď vždy pevný, tvrdý tak,
jak kámen jüt,
jejž nelze rozbít nikterak.

A tak buď stálým v souzení,
jak kámen jüt,
jenž ničím lesk svůj nezmění.

Tak spravedliv buď každému
jak kámen jüt,
jenž králi plá i chudému.

Tak upřímný buď, bez lesti,
jak kámen jüt,
jejž každý může odnésti.

Buď jako hudba duše tva,
jak kámen jüt,
jenž harmonii ukrývá.

A život tvůj měj tolik let
jak kámen jüt,
dny jehož nikdo nesečet.

*) Polodrahokam jüt těší se v Číně všeobecné oblibě a vážnosti a přičítají se mu vlastnosti až i zázračné.

OČISTA.

Jak v bouři javoru a dubu listí,
jak hvězdy v mléka řece*) valné,
jak zlato v ohně výhni palné,
tak vše, co lidské, též se čistí.

Tak srdce lidské též se čistí —
tož modlitbou a tichým sněním,
však nejvíc přec jen utrpením
— jak v bouři javoru a dubu listí!

STESK.

Kdo vzal mi drahou perlu z lastury — kdo?
Kdo vzal mi dívku, dražší nad perlu — kdo?

Mé srdce teď je prázdná lastura — ó!
Ach, dívko, nebudeš ty nikdy mou — ó!

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka.

(Pokračování.)

Božetěch Zemín chodil kteréhosi dne chvatným krokem po pokoji a dotýkal se při tom úplně bezúčelně a jaksi bezradně různých předmětů v pokoji stojících. Jakoby mu lýrové židle a staré skříně v tom měly poraditi, jakým způsobem by sdělil milující sestře Bohuně vážnou nehodu zbožňovaného básníka. Pocity Zemína mladšího nalézaly se v tom vzhledě ve stálém rozporu. Výsostný způsob Hlavsův vydráždil sice nadějného mladíka již dávno k odporu a proto hlasoval Božetěch pro hodně chladnou sprchu na přecenivé básníkovo sebevědomí, ale poslední dobou počínaly jej páliti na duši Bohunčiny tak často pláčem zarudlé oči, i skrýval před ní časopisy se zlými posudky.

Božetěch ač toho nedoznával sobě ani jiným, měl dojemnou lásku k dobré sestře Bohunce a Božetěch také věděl, že má Bohunka dávno skrytou lásku k Hlavsovi.

A tak ke všemu, co se dělo, nezůstával lhostejným.

Při provozování básníkova kusu neseděl sice v lóži se svou rodinou a nebyl tím také vázán k nucenému obdivu. Zpurně stál opřen o pažení galerie a vynalézal s úžasným ostrovtipem chyby kusu, měřeného na střih francouzských dramatů. Dospěl konečně až nenávistného stanoviska vůči Hlavsově práci. Maně jaksi, proti vůli vzpomněl výsostného způsobu, kterým mu básník vrátil kdysi první, v bolestech zplozené dítě dramatické jeho musy a pak tím častěji zapisoval do malého sešitku potřebné kritické poznámky, které chtěl později udati v kruhu přátel.

Rokovalo se té noci po premiéře velmi živě v kruhu bujarého mládí a Božetěch šťastně udal několik svých nad jiné potřebných poznámek.

Později těšil se zlomyslně ze švistných, na podiv odvážných kritik, ale ve zlomyslnosti jeho nebylo nenávistného zrna, byla podobná oné, jakou pociťuje bujný školák, podaří-li se mu sraziti sněhovou koulí klobouk s vážné hlavy kolem jdoucí osoby. Nyní nebývalo však Božetěchovi volno, myslel-li na pokořeného básníka. Od mladého lékaře, svého přítele, zvěděl o Hlavsově nehodě.

»Nelze říci co může povstati z tak silné duševní depresse,« vyjádřil se tento a Božetěcha počínaly páliti na duši všechny do kritik vpašované, potřebné poznámky. Věděl, že nebohý leží opuštěn a smuten.

Teprve u společného oběda sdělil všechny nepěkné své noviny rodině. Pan revident byl zprávami těmito nelibě dotčen, k dotazu své ženy, nevyhledá-li Hlavsu, odpověděl však vyhýbavě a když paní Zemínova opakovala, tentokráte ku podivu určitě domluvnou větu:

*) Mléčná dráha.

»Ale to bys, tatínku, měl přece jíti pana professora navštívit« — vypoulil na ni oči se zvláštní jízlivostí.

»Což pak vím, nevyvine-li se jeho nemoc v nakažlivou? Abych se tak nakazil a vám umřel, ne? — Vždyť přece není naším příbuzným. A co pro nás kdy udělal? — No, kdyby se byl ještě tuhle ucházel o Bohunku. Ale míval svou pýchu .... A vůbec, abych tak řekl, co kdy pro nás udělal, bylo mu již vráceno.«

Pan Zemín narážel na věnec s trikolorou.

U něho ztratil Hlavsa na váze. Jindy pokládal si za čest známost s básníkem. V poslední době, pročítaje brýlemi, k špičce baňatého nosu spadlými, zlé posudky spisovatelské činnosti Hlavsovy, koulel očima, vrtěl hlavou a usoudil, že i bez cti Hlavsovy známosti zůstane tím, kým je — revidentem Zemínem, o němž si nikdo ani ústně, tím méně pak písemně, nedovolil pronésti hanlivého posudku.

* * *

Prázdné bílé světlo chladných dnů jarních spadalo do Hlavsova pokoje. Bylo tu nevlídno, na prázdné střízlivé stěny lepil se chlad a žádná radostnější barva neoteplila ošoupanou hnědost chudého nábytku. Bílé, rozházené listy nepopsaného papíru na básníkově psacím stolku pokrývaly se vrstvou prachovou. Jediný bohatší kus nábytku, černou kůží potažená pohovka, zela prázdná, jakoby čekala na mrtvé tělo, jež na ní spočine, prve nežli bude do rakve složeno. Tuto myšlenku vzbouzela v Hlavsovi.

Trávil dni o samotě. Mimo krátké, každodenní návštěvy mladého lékaře, nevídal lidských tváří.

Druhého rána po osudném pádu na Vyšehradě, napsal omluvné listy na místa svých zaměstnání, pak ulehl, cítě vyčerpání sil .... Lékař nenalézal při něm určité nemoci, jen lehká horečka, v níž se živy jeho chvěly, jím zlovolně pohrávala a ustála-li, bývala sledována schváceností, v níž neměly další osudy života té důležitosti, aby se jich dotýkal jen myšlenkou.

Všechny nitky vížící jej k životu zdály se býti přetrhány, trýznivé, bolestné i marně nadějné. Vše odešlo — vzpírání proti nově naň útočícím vlnám i odboj a zášť. Vše se vlilo do chorobného toku rmutné lhostejnosti, i ono filosofující stanovisko, na nějž se ještě nedávno hleděl vyšinout, v němž se hleděl pokládati za krůpěj bohaté kulturní vlny, která ustupuje jiné, méně cenné, méně důležité pro rozvoj celkový. Všechna hlediska, která zaujímal vůči svému pádu, byla vyčerpána — nezůstalo tu více ničeho.

V nynější schvácenosti neměl už síly znovu procítiti útrapy posledních dnů. Jakoby byl vytržen ze starého života a počínal nový, pustý, prázdný — do něhož z bývalého vzal pouze smutné vědomí, že více není zbožňovaným básníkem.

Fluidum zbožnění, ono teplé, z duše květy lákající, se rozprchlo. Vzduch kolem nabyl smutné prázdně, teprve nyní uzřel šeď svých pustých čtyř stěn. Veřeje do pohádkově skvělých komnat jeho fantasie zapadly. Eleonora d'Este a ideály žití na dvoře Ferrary, neokouzlovaly již jeho samoty.

Prázdno v něm bylo a nebylo důvodu proč a pro koho dále žít.

Tato myšlenka se mu s neunavnou pravidelností vracela a zdálo se mu, že o ní bzučejí mouchy poletující kolem rukojeti, nad psacím stolkem visící lampy. Rukojeť končila žaludem z temného kovu, kolem něhož tančily mouchy v nevelikých polokruzích, jakoby k němu neviditelnými nitkami upnuty byly.

Zrovna takovým utkvělým bodem pro černé mouchy myšlenek jeho, bylo vědomí, že nemá důvodu proč dále žít.

V pokoji bylo zima, šeď soumraku rozlézala se po jeho podlaze, bzučení much vyhánělo mu uspávající jednotvárností z mozku bolestivé útržky myšlenek. Utkvěl pohledem na černých tančících bodech a ještě si všiml, že klade západ zrůžovělý pruh na holou stěnu. Pak mu šeré vlnění stoupalo před zrakem, vědomí doň zapadlo. Usnul.

Zabloudil do květného háje, bylo to jako v rodné dědině. Necítil tíži svého těla, zdálo se mu, že se lehce vyšplhal na květem obsypaný strom a že tam v zaklínění větví nalezl hnízdo naplněné opeřenými již ptáčaty. — »Setřte ptactva, nevybírejte hnízd!« zaslechl hlas, byl to hlas starého vesnického kantora. Jak dlouho, dlouho tomu co hlasu toho neslyšel. Chtěl se vyklonit z větví, aby uzřel pana kantora, ale nebylo tu nikoho. Jen zeleň, radostné květy a vůně kol a kol. A tu pojednou vedle květů viselo plno zralých plodů na větvích staré rozložité jabloně. Nepodivil se tomu, byl důvěřiv jako dítě, ne znal nemožnosti, pochyb, údivu. Toť kouzlo snu.

Jablka zatřásla se jako větrem na větvích, vzduchem zapršelo jemně rozprášeným aromatem a pak se ozval táhlý hvizd, jako když ve vzdáleném rákosí zazpívá dávná, dávná písnička o čemsi sladkém, co nás minulo, o čemsi slavném, co nám vzplanulo a vyhořelo, uhaslo a rozpadlo se v šedý troud.

Procitl. Cítil jak se cosi neviditelného doteklo chladným prstem mozku — bylo to vědomí bdění — smutné vědomí.

Nespal dlouho, soumrak se ještě ve tmu nepřelil.

Vůně, kterou ve snu cítil, zůstala. Jemné, pastelové barvy květin pohroužených do sklenice na stolku, napojily jeho zrak. I táhlý hvizd se ozval a vůně pekoucích se jablek proudila pokojem.

Vzchopil se rychle, ale uleknut klesl zase nazpět na podušku.

V kamnech plápolal oheň. U kamen klečela schoulená postava, držící jako při jakémsi tajemném posvátném obřadu obě napřažené ruce proti volně plápolajícím plamenům. Štíhlé prsty byly ohněm prozářeny a zlatá chvějná záře kladla se na hnědý vlas klečící, pohrávajíc na něm v rudězlatých záplavách. (Dokončení.)

Dr. D. PANÝREK:

Fysikové na jevišti.

Z dojmů divadelního lékaře.
(Dokončení.)

ud. A kovu! ach můj Bože! nic jiného, skleněná plocha, točená klikou... Nežli se jí zatočilo, prohlížejte si ji, naslouchejte, dotýkejte se jí, nepocítíte nic, není to skutečně nic jiného, než kus dřeva a kus kovu. Zatočte však plotnou a přibližte se! Modrý blesk vyšlehne s praskotem. To je cosi, já nevím co, cosi nevysvětlitelného, duše té věci, slovem; jiskra. S úctou řečeno, tetinko, takovými jste vy ženy od narození; necitelné dřevo a studený kov, jestliže však krásný den, obdiv, ješitnost, ano i nenávist a kdo ví co všechno... poesie... či docela prostě příroda zatočí plochou, hned se dostaví zvědavost, rozpaky, touha, hned je tu láska! hned je tu jiskra!

Leč vraťme se k »Excelsioru«.

Myšlenka prvního parníku, zdokonalena, opět se vynořuje v obraze osmém, který předvádí prokopání Suezu...

Ideovou podstatu obrazu IX. již jsme naznačili.

Celkem vedle professora Spalanzaniho — vidíme v »Excelsioru« první snahu o apotheosu fysiky, pokud lze takovou apotheosu od básníka-laika žádati. Vedle karikatury výraz úcty k vědě. Můžeme býti spokojeni.

Zajímavý problem chemický pokusil se řešiti Jaroslav Marie (Dr. J. Maier) ve svém dramatu »Johanna Radimská«, který předloní proveden jednou na jevišti Národního divadla a jehož pokračování, »Irrlacherové«, předvedeno na smíchovském jevišti v II. cyklu Máje koncem roku 1906.

Mladý ještě, zatížený, nervovou chorobou stižený šlechtic-badatel zanáší se dlouho myšlenkou sestrojiti jed, jenž by jej jako to ptáče, které v zahradní houštině starého zámku pozoruje, rázem bez trápení zahynulo, usmrtil v pravý čas bez dlouhého utrpení, ale tak, aby klidně rozloučil se se světem, bez muk umírání... Takový jed má v prstenu připravený — dá ho Johance, jež svrhnuvši nevěrného svůdce do moře, vrátí se k manželovi a otráví se jím v posledním jednání dramatu. Poslyšme však, jak autor sám rozvíjí děj:

Dr. Oskar baron z Irrlacherů vypraví Johance Radimské o svých pracích:

»Studuji větším dílem v laboratoři, konám pokusy a počítám. Často byste mne v pokročilé době zastihla před tabulí pohrouženého ve formule a výpočty. Na stole hoří kahanec různobarevných plamenů (proč?), v temném koutě se krčí sluha můj a tak počítám, kutím leccos v retortách, v láhvích, různých přístrojích, až umdlen poklesnu ve hluboké křeslo voltérské a zahloubám se do všemožných myšlenek.*) Usnu a probudím se třeba až ráno. Tak to jde s menšími změnami neustále ku předu. Zvykl jsem tomu životu samotáře a netoužím po jiném.

Johanna: Co bylo příčinou, že jste se octl zde.

Oskar: Churavím od let míchou. Přinesl jsem si zárodky choroby své již asi na svět.

*) Bylo by zajímavo, kdyby byl autor ty »všemožné myšlenky« naznačil. Snad jsou to ony, jež následují.

Můj otec churavěl a dokonal na vyschnutí míchy.

Johanna: Nemýlíte se? Tak statný, složitý muž? Zdá se, že by tělo vaše vzdorovalo každé chorobě.

Oskar: Ach, toť zcela vedlejší — zevnější vzhled člověka. Nedám ostatně nemoci své tak daleko se rozvinovati, abych bezvládně upoután býti musil na lůžko.*)

Johanna: Toť přece neleží v moci člověka.

Oskar: Leží. Není co by mne houževnatě poutalo k životu. Jedině snad lítost nad tím, že opustiti mám svůj kout, laboratoř, řadu velkých těch pokojů v křídle rodinného domu, jichž okna vedou do staré zahrady, založené mými praděd y.

Johanna: Nikdy nelze říci člověku, že od života více ničeho neočekává. Jsou události, jež rázem převrátí celou předcházející soustavu myšlení a cítění.

Oskar: Snad v srdci ženy, nikoliv ale v srdci, jež dlouho bylo pomalu otravováno a na konec úplně proniknuto nedůvěrou a pochybností. A potom — nemohu přece připustiti, abych byl upoután na lože, jsa mučen hroznými fysickými bolestmi, týraje okolí své. Anebo se dal jako Lazar po ulicích voziti.

Johanna: Domníváte se, že máte právo sáhnouti na svůj život?

Oskar: Právo života! Celá věc spočívá v ukájení potřeb. A zachce-li se člověku nepřemožitelnou touhou ukojiti potřeby své odstraněním sebe samého aneb odstraněním kohosi druhého, kdo může mu v tom překážeti? Nikdo — nikdo pravím vám.

Johanna (tiše): Soudíte tak?

Oskar: Již nyní občas se mně zdá, že bude to snadné, usednouti v té chvíli rozhodné v podvečer letního, jasného dne do hlubokého křesla, otevříti okna temné laboratoře a zadívati se do rozsáhlého sadu, mými otci založeného. Přemítati opětovně, proč ten malý pták sedící na haluzi, tak jásavě si prozpěvuje, kdežto přece slunce, pramen všeho života, pryč se ubírá a není jisto, zda-li druhého dne, až se v kráse své opět vynoří, totéž ptáče nebude v houštině skonávati, nikým neoplakáváno, nikým nepostrádáno. *Rozhlížeti se posledními, trpkými pohledy po mnohých těch papírech, lahvích, knihách, v nichž mnohá léta hledal jsem rozluštění všemožných problémů.* Tichý dík bude mnou těmto němým přátelům vzdán.

Johanna: Bylo by nesmírné dobrodiní moci předsevzíti s takovým klidem nejvýznamnější událost života.

*) Kdybychom dovedli, my lékaři, nemoc tuto vždy zadržeti v průběhu.

Oskar: Můj nebožtík otec říkával, že my Irrlacherové máme jméno dle toho, že umíráme s bludným úsměvem na rtech. Skutečně jsem pozoroval takovéto neurčité usmívání na mrtvole svého otce, jakož i na portrétech a miniaturách našich předků. Jakýsi rodinný rys kolem úst, jako jinde struktura lebky, tvar čela či nosu, charakterisuje celé generace.

Johanna: Tak ráda naslouchám vašemu vypravování! Vypravujte, prosím, ještě!

Oskar: *Druhdy jsem mnoho času věnoval sloučení jedu, který nepůsobí přílišných bolestí a přece rychle přivádí smrt. Po dlouhém, dlouhém badání jsem takový jed konečně sestrojil.*

Johanna: Opravdu?

Oskar: *Je to pokroutka růžové barvy: chutná sladce, ale s příchutí hořkých mandlí.*) Čím déle ssajete, tím více se dráždí vaše chuť a tak byste pokroutku ráda rozkousala a polkla. Ale je příliš tvrdá a odolá sebe lepším zubům.*

Johanna: A účinky, účinky?

Oskar: Ssajete volně a pojednou mysl vaše jakoby byla zmámená. Nejpodivnější obrazy táhnou duší vaší. Zdá se vám, jakobyste byla dítětem, prodlévala v hlubokém lese po děšti za vítězného hlaholu ptáků a mezi tiše oddechujícími květy putovala v neznámý kraj. Pojednou cítíte, jakoby cosi ohnivého projelo tělem vaším, vykřiknete, zavzlyknete, leč v témž okamžiku už za pocitu blaženého ochlazování rozžhavené hmoty pozbýváte vědomí**) — zdá se vám, že odcházíte z úzké komnaty do širokého, nekonečného prostranství. (Pausa).

Johanna: Ale takto by mohl vyprávěti jen ten, kdo sám toho zakusil.

Oskar (s tichým usměvem): Zakusil jsem toho! Chtěl jsem s rozkoší vynálezce sám se o tom první přesvědčiti. Sestrojiv jed, usedl jsem kdysi z večera do svého křesla a patře do sadu pod okny — maje připravený protijed — užil jsem jedné pokroutky.

Johanna: Žertujete — tomu opravdu nelze uvěřiti.

Oskar: Nežertuji. A věřte v okamžiku, kdy octnul jsem se v mámivém onom světě vzrušené duše, jakási přemocná, neodbytná síla mne vábila, abych všeho nechal a překročil srdnatě práh, dělící onu úzkou komnatu od nekonečného prostranství!

Johanna: Ale přece neuposlechl jste hlasu toho.

Oskar: Poněvadž jsem pojednou zpozoroval na útlé haluzi stromu malé ptáče, jež tak

*) Takovou příchuť, po př. zápach, má, jak známo kyanovodík, nitrobenzol, hořkomandlová silice, bobkotřešňová voda.

**) Zmíněné jedy chutnající nebo vonící po hořkých mandlích těchto účinků nemají.

radostně, tak vítězně píseň svou zpívalo, že jsem byl rázem k dalšímu životu probuzen. Snad i proto, aby lék, o němž jsem taková léta pracoval, a jenž tak mnohé umdlené duši bude ještě vítán, nezanikl se mnou, byv toliko tvůrci na prospěch. (Povstane. — Pausa.)«

Úryvek z dramatu Jaroslava Marie ukazuje zřejmě myšlenkový postup auktorův, jenž — právník (advokát) povoláním — cosi za mladých let slyšel neb četl o spolehlivé smrtivosti cyanovodíkové kyseliny neb jejích sloučenin. Ostatek — toxikologický obraz otravy — je však vybájen. Obecenstvu to ovšem nevadí — nejsou to chemikové, ti diváci, kteří tísní se v hledišti, a také se stanoviska dramatického na tom tolik nezáleží. Ale několik diváků, kteří chtějí pravdu, a kterým sebe účinnější fikce nedovede zmásti ani v divadle rozum, pousměje se a kus v jejich mysli propadl. Ale konečně — dramatik jed určitě nejmenoval, takový jed je snad myslitelný — bylo by to nějaké nervinum takových as účinků, jakými se vyznačuje hašiš a jeho praeparáty. Některými rysy však účinky jedu doktorova upomínají na působení nápoje z bolehlavu, kterým otravovali v klasických Athénách státní provinilce a kterým zhynul i Sokrates — jenom že není příznaků euforie, onoho blaha, který líčí dr. z Irrlacherů. Jisto je, že takového jedu dosud nezná věda, aniž zná protijedu naprosto spolehlivě *vždy* působícího — takové zjevy jsou jen v hlavě básníkově. Ale problem, typ poetického řešení euthanasie, problem farmakakologický, vlastně toxikologický na jevišti, stojí za zmínku.

Ejhle chemik fin de siècle, chorobný, sebevrah, jenž užil své vědy k tomu, aby mu opatřila příjemně usmrcující jed, pomůcku k sebevraždě.

Ukázka pathologického dramatu, jenž vyplynul ze současné doby neurasthenické, pessimistické.

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Pokračování.)

tom zaslechla blížící se kroky.

Rychle vešla do pokoje. Byla jako proměněná; obličej jí zářil a ruce, které bezdečně uchopily časopis na pianině ležící, znatelně se chvěly.

Za chvíli klepáno venku na dveře. Hedvika odhodila list a spěchala otevřít, při čemž zavřela za sebou tiše dveře pokoje.

Záclona alkovny se poněkud rozhrnula a Hana, která byla teprve na polo ustrojena, opatrně vyhlédla.

Vidouc dveře zavřeny, usmála se šibalsky, pak dychtivě naslouchala. Neslyšela však nic než šustot svlékaného kabátu a když slyšela bráti za kliku, zmizela rychle za záclonou.

Do pokoje vešel mladý muž, sledovaný Hedvikou.

Rozhlédl se rychle a usmívavá jeho tvář, která tak dobře na podobizně na etažeře stojící byla vystižena, zachmuřila se poněkud. Bez pobízení usedl na pohovku a pohodlně se v ní rozložil.

»Měl jste návštěvu,« začala hovor Hedvika, usedajíc na židli blíže pohovky.

Pohodil hlavou, pak řekl nedbale:

»Ano.«

Hedvika překvapeně na něho pohlédla, pak se tiše usmála. Bylo jí náhle tak volno, tak příjemně! Celý včerejší večer a dnešní dopoledne trýznila ji otázka, kdo je ten jeho host a hořela nedočkavostí se něčeho bližšího dověděti. Nyní, vidouc jej tak lhostejného a jak se zdálo, skoro mrzutého, při zmínce o něm, optala se spíše ze zdvořilosti než ze zvědavosti, kdo to byl.

»Tchán mého bratra s dcerou. Přijeli nakupovat k vánocům,« odpověděl Mrázek na její otázku, zakrývaje si při tom zívající ústa.

Z alkovny vyšla tiše Hana, po špičkách přikradla se k pohovce a rychle zakryla rukama oči mladého muže, tázajíc se při tom co možná hlubokým hlasem.

»Kdo je to?«

»Slečna Hana,« odvětil doktor tenkou fistulí a ruče uchopil ruce dívčiny.

»Teď vás však nepustím.«

Hana i Hedvika se smály.

»Pusťte mne,« zvolala po chvíli Hana, když nemohla ruce své z rukou doktorových vymaniti.

»Až hezky poprosíte!«

»Neprosím nikdy o to, co je moje právo.« A všecka zardělá namahaním, pokoušela se znova mladému muži uniknouti.

»Vzdejte se, vidíte, že je vše marné . . . .« škádlil ji tento a také Hedvika radila jí se smíchem, aby poprosila, ale Hana ani neodpověděla.

»Když nechcete prosit, tedy se vykupte.«

»Čím?«

»Hubičkou!«

»Svoluji, ale sečkejte okamžik, až si oddechnu.«

»Tak, nyní!« A zcela nenuceně přibližovala ústa svoje ke rtům mladého muže, který udiven, že neklade žádného odporu a roznícen blízkostí půvabného děvčete, zapomněl zcela na to, oč jde, a bezděky povolil tlaku svých prstů. V tom se Hana bleskurychle vytáhla a odběhla k oknu.

Obličej doktora, jenž se chystal přijati políbení mladé dívky, nabyl nenadálým překvapením tak komického výrazu, že se obě dívky daly do smíchu.

»To byla ryze ženská lest,« pravila Hedvika, stále se smějíc.

»Tohle vám nezapomenu, slečno Hano, a pomstím se co nejdříve,« nutil se doktor též do veselosti, ačkoli mrzelo ho velice, že se dal přelstít Hanou.

»Děkuji za výstrahu, budu se mít na pozoru,« řekla Hana, kloníc se rozmarně doktorovi.

Pak posadila si koketně astrachánovou čapku na hlavu a oblékala rukavice.

»Kam jdeš, Hano?« otázala se Hedvika.

Ačkoliv se snažila pronésti otázku co možná lhostejně, vyznívala z hlasu jejího tajná radost, že bude s doktorem samotna.

»Na židovský ostrov; dnes bude krásné bruslení.«

»Směl bych vás prosit o trochu vody?« obrátil se náhle Mrázek k Hedvice, která Haně pomáhala do jupky.

»Hned vám ji přinesu,« odvětila tato ochotně a odkvapila do kuchyně.

Sotva zavřela za sebou dveře, přistoupil doktor rychle k Haně, která stála před zrcadlem a řekl jí skoro šeptem:

»Přijdu za vámi, musím s vámi mluvit. Počkáte na mne?«

Hana se udiveně na něho ohlédla. Než ještě odpověděla, vešla Hedvika, nesouc na podnosu láhev s vodou a sklenici.

Doktor obrátil se k oknu, jako kdyby pozoroval počasí.

»Nebude dnes už padat,« řekl pak, jako kdyby se ho Hana na to byla tázala.

Tato se usmála a odcházejíc podala doktorovi ruku na rozloučenou. Četla v zracích jeho zřejmou otázku. Kývla nepatrně hlavou. Stiskl jí tak silně ruku, že div nevykřikla.

Když se Hedvika po odchodu Hany vrátila do pokoje, seděl doktor již opět na pohovce, četl noviny, které byl přinesl.

Hedvika usedla na židli vedle něho a nevyrušujíc jej ani slovem, čekala trpělivě, až odloží list. Bývala by se ho sice ráda vyptávala na tu jeho mladou švagrovou, kterou, když přijel ze svatby svého bratra tak chválil, a na niž od té doby bezděky žárlila, ale viděla, že je jaksi zachmuřen a tu bývalo lépe nechat jej, až sám začne hovořit. Ostatně byla i tak šťastna, že je s ním pohromadě a může se na něho dívati, to bylo pro ni již takovou rozkoší, že si prozatím ani ničeho více nepřála. Zahloubala se do svého nejmilejšího snu: vmýšlela se v onu — teď snad již blízkou dobu, až bude jejím, jen jejím. Takhle budou také asi sedat po obědě, spřádala sen svůj dále, ale ne, to bude sedět u něho, těsně u něho . . . . a blahý úsměv přeletl při tom pomyšlení její tvář.

V tom odhodil doktor netrpělivě noviny a podíval se na hodinky.

»Již půl čtvrté . . . budu musit jít,« pravil pak vstávaje, a jal se choditi po pokoji.

»Vy chcete odejít?« optala se Hedvika překvapeně, »a kam?«

»Vždyť víte, že zde mám hosty,« odvětil skoro nevlídně.

»Chtějí odpoledne na Žofín a večer do Varieté. To je dřina! Co ti venkované všechno vydrží, je báječné. Až do dvou hodin jsme po divadle byli v restauraci a starému pánovi se ještě nechtělo domů.«

Hedvika, která se tak na dnešní odpůldne byla těšila, nemohla ani promluviti. Cítila, jak se jí slzy derou do očí . . . Právě dnes, když Hana odešla a tak brzy se nenavrátí . . . .

»Nechcete jablko?« optala se za chvíli, když přemohla první dojem svého zklamání. A skoro mechanicky, jak byla zvykla, začala loupati krásné jablko pro doktora.

»Ne, dnes ne . . . musím už jít.

A podávaje nedbale ruku Hedvice, ubíral se ke dveřím.

Hedvika položila jablko a beze slova šla za doktorem, který se rychle v předsíni oblékal.

»Přijdete zítra?« otázala se jen, když již byl ve dveřích.

»Nevím .. snad . . . s bohem . . .« a ani se neobrátiv, ubíhal po pavlači ke schodům.

Bolestně dotčena nešetrným chováním Mrázkovým, vrátila se Hedvika do pokoje. Usedla na pohovku a oči zalily se jí slzami.

Již delší dobu pozorovala změnu, která znenáhla v jejich poměru nastávala, ale stále si to vymlouvala, svádějíc chladnost doktorovu na přepracování anebo jiné právě nahodilé okolnosti.

Také dnes byla by si ráda namluvila, že jen nucené provázení venkovských příbuzných vyvolalo špatný jeho rozmar. Ale proč jen tak spěchal a nedal jí ani políbení na rozloučenou! Kde byly ty doby, kde ji nechtěl ani pustit z náruči a ona blahem omdlévajíc oddávala se mu . . . . Co se s ním teď děje? Zlobí se na ni? Nebyla si vědoma ani nejmenší viny. Vždyť ona by pro něho dala duši každý okamžik, to on jistě ví, ačkoli mu to nikdy neřekla.

Bylo to vlastně divné, že o své lásce nikdy spolu nemluvili, ač se tak dlouho, dlouho milovali! Čím to bylo? A Hedvika začala bezděčně vzpomínat . . .

III.

Bylo nedělní, zimní odpoledne tenkrát, šeřilo se též, jako právě teď. Seděla u okna s knihou, užívajíc posledního svitu dne ke čtení. To bylo až dosud její jedinou vášní. Četla vše, co jí přišlo do rukou, bez výběru, co právě v levné půjčovně knih bylo k dostání. Ačkoli nebyla nadána velkou obrazotvorností, přece to stálé opakování milostných historek vyvolalo i v její mysli neurčité touhy a sny, do nichž se ráda v řídkých prázdných chvílích, které v zaměstnaném žití jejím zbývaly, nořila.

Tu vešel bratr, přiváděje svého přítele Mrázka, jenž tehdy studoval na universitě.

Zdálo se jí, že se setkala s vysněným hrdinou.

Ano, právě tak si ho představovala, velkého, štíhlého, s tmavým knírkem, s těma pěknýma modrýma očima.

Nic jí nevadilo, že byl tak nesmělý, že za tu hodinu, kterou u nich vyseděl, nepromluvil v souvislosti ani deset slov; jí se to naopak líbilo, že nebyl takovým větroplachem jako bratr Karel, který se hned při prvním setkání děvčatům dvořil.

Od té doby chodil k nim Mrázek, který svou málomluvnou povahou si z těžka dělal nové známosti, každou neděli odpoledne. Také matka ráda návštěvy jeho viděla. Když bylo pěkně, chodívali vespolek na procházky, a když byla nepohoda, hrávala Hedvika piano, nebo doprovázela bratra, který náruživě rád zpíval.

To trvalo asi dva roky.

Hedvika byla úplně šťastna. Celý týden se těšila na neděli. Ačkoli s Mrázkem nikdy nebyla sama, a on jí ani slůvkem nedal na jevo, že ji miluje, cítila přece, že ona jej vábí v jejich rodinný kruh, a to jí stačilo. Doufala s jistotou, že přijde doba, kdy Mrázek jí to řekne a — dále ani nechtěla myslit.

Takové blaho prochvívalo při tom pomyšlení jejím nitrem . . .

Náhle roznemohla se matka Hedviky a ve třech dnech zemřela. Mrázek bral upřímný podíl na rodinném neštěstí.

Měl právě před doktorátem.

Den před promocí přišel pozvat Hedviku. Byl radostně vzrušen; vzal ji za obě ruce a jak ji prosil, aby najisto přišla, že tam pozná též jeho rodiče, zdálo se jí, že by rád řekl ještě něco jiného a snad jen přítomnost Karlova jej od toho zdržela.

Byla přešťastna. Těšila se na ten den již dávno, doufajíc při tom tajně, až Mrázek bude doktorem, že konečně jí vyjeví své city, jejichž záblesky chvílemi postřehovala v jeho zracích.

Ale jakási ostýchavost, octnouti se náhle před jeho příbuznými, bránila jí pozvání jeho přijmouti. Jak by ji představil? Jako sestru svého přítele? Cítila na sobě zkoumavý zrak jeho matky, pod nímž by se zajisté zarděla a tak zbytečně dala podnět k různým domněnkám, jichž za celý svět nechtěla vyvolati, a tak s těžkým srdcem odřekla, vymlouvajíc se na svůj smutek.

Mrázek, který nikdy nevynikal výmluvností, ji nenutil, uznávaje snad platnost její výmluvy. Zamrzelo ji to, byla by nešla, ale přece si přála, aby jí domlouval. (Pokračování.)

2411

E. K. LIŠKA: SIROTÁM PŘÍBRAMSKÝM.

⁂ **Jan Ladecký.** Šli za sebou v několika měsících z členů Máje ti, kteří byli takřka typickými zjevy jeho zakladatelských dob. Řadu nebožtíků zahájil Antonín Klose, po něm přišel Alois Škampa, pak se s námi rozloučil MUDr. Polykarp Starý, a dnes stojíme u zasypaného hrobu Jana Ladeckého, jenž věnoval Máji několik rokův úsilovné a vydatné činnosti jednatelské. Do Prahy přišel Ladecký pln zápalu pro divadelní svět, veplul do zrádných vln s nejkrásnějšími úmysly, dlouho se bránil ztroskotání, ale neušel osudu svých předchůdcův a na vraku »České Thalie«, ze které snažil se učiniti representativní list divadelní, čestně doplul k zátoce svého pracovního stolu, u něhož napsal řadu cenných odborných článků, referátův a feuilletonů. Z té doby zůstavil po sobě památku jako neohrožený literární kritik.

Ladecký opustil pro literaturu povolání, jež bylo by mu zajistilo existenci (byl matičním učitelem v Prachaticích), — šel do Prahy za divadelní bludičkou, která mu pronikavěji zasvítila jenom dvakrát — když napsal pětiaktovou hru, cenou Náprstkovou vyznamenané »Dva světy« a drama »Bez lásky«, a vytrval na své posici i tehdy, když mu zůstala věrnou jenom pile a láska ke všemu, co s divadlem souviselo. Čestnou práci vykonal zesnulý na Národopisné výstavě, kde s odbornou znalostí uspořádal Tylův interieur, a jako dlouholetý předseda Matice českomoravských ochotníků čilé této korporaci prokázal služby platné. Pokus o vzkříšení svého časopisu učinil orgánem Matice »Thalie«, jejž řídil spolu s Fastrem, a redigoval nějaký čas list Společnosti Národního divadla »Meziakti«.

Ladecký začal historickými dramaty (»Kortan« a »Pan regent«), aktovka »V úskalí« znamenala u něho obrat k líčení života současného, realismu po té věnoval se ve veškeré tvorbě dramatické i románové (»Zlatá křídla«). Úmrtí Ladeckého bolestně vzrušilo .. řadu měsíců ho nebylo vidět ani v divadlech ... nevynechal jindy jediné premiéry ... ani v redakcích, kde byl vždy vítán, poněvadž přinášel příspěvky literárně cenné. Zemřel ve věku, kdy mohl těžiti ze svých odborných znalostí (nar. se 13. května 1861 v Praze), jež nashromáždil svědomitým a systematickým studiem. S Ladeckým umřelo — bohužel — pozoruhodné dílo, chystaný Slovník divadelní, k jehož sepsání byl povolán pro velikou znalost dramatické literatury všech národů a k němuž sebral veliký materiál. Často muže pohřešíme, a kdykoliv budeme se probírati kronikou Máje, kterou léta s nadšením spisoval, povzdychneme si při vzpomínce na krásné chvíle, jež jsme s ním prožili. —*r.*

⁂ **Bestia triumfans** pořád ještě obchází Prahou. Oběti svoje vyhledává zrádně, jako Morana, a z pravidla dovídáme se o novém jejím činu teprve tehdy, když už je pozdě. Jako námi otřese v novinách černý rámeček, tak býváme rozrušeni novou, nečekanou ranou, novou, nenahraditelnou ztrátou. Svět by užasl nad každoroční statistikou, nad černou knihou bestiae triumfantis. Malých ztrát takřka ani si nepovšimneme, a také se neregistrují. Co zmizí drobných předmětů uměleckých řemesel, jako klepátek, zámků, kování, mříží, jež stávají se mnohdy jen obětí sběratelské vášně! Také ztráty větších předmětů, jako na příklad starých portálů, veřejnost naše nepocituje, poněvadž se o nich nedovídá. A přece rok jako rok několik takových úbytků plní smutnou, černou tuto knihu. Portály ohroženy bývají z pravidla při úpravě obchodních místností — zakryjí se moderními výkladci — aneb, což je horší, bývají zničeny nesvědomitými živnostníky, jež nikdo neklepne v čas přes prsty. Loni na př. byl zničen krásný renesanční portál v Rytířské ulici.

Bestia nezastavuje se ani před památkami nejcennějšími. Vzpomínáme, jak zmizela kašna při paláci Clam-Gallasově, kterak zmizely výborné sochy na attice téhož paláce — a nikdo se neozval. Bestia ničila dál. Také svěží zeleň malé palácové zahrádky nedala ziskuchtivosti jistých lidí spáti. Stalo se, co u kavalíra překvapilo — nepomohl protest naší obecní správy, která opřela se tomu, aby zahrádka byla zničena. Spekulace našla si cestičku, aby prosadila svou, stromy sice zůstaly, ale zastaveny uhlířským krámem se střechou, která zabránila přístupu vláhy a vzduchu, a následek toho je, že stromy hynou. Nebude dlouho trvati, a milá oasa tohoto zákoutí — uschne, zajde.

Zaznamenáváme nový případ vandalismu, o němž širší veřejnost dosud neví. V Celetné ulici stojí známý dům Sixta z Ottersdorfu, bohatý historií, opředený nimbem pověstí a legend. Façáda domu je z doby prvního výkvětu baroku. Mocný tympanon zdoben byl na prosté attice dvěma postavami rytířů v kroji z doby Leopolda I. a mohutnou vásou skvělého dekoru. Jedna z těchto soch byla rozříznuta a snesena, vása rozbita a zničena. Tak rozumí naše doba ochraně památek a obnově jich, když nepohodou zchátraly. Ptáme se, kdo dozíral na obnovu domu tohoto, stojícího v bezprostřední blízkosti radnice, a jak se stalo, že nikdo v čas nezakročil, aby vandalismu tomu bylo zabráněno? Magistrát ovšem pokutoval pachatele — ale tím se už nic nespraví. Jako doklad a zároveň posmrtnou vzpomínku přinášíme reprodukci domovního štítu s jeho význačnou ozdobou; snímek proveden z půdy protějšího domu. —*r.*

⁂ **MUDr. Duchoslav Panýrek** zraje už také na jubilanta — padla totiž jeho čtyřicítka do doby, kdy vydáno heslo, že teprve padesátku slušno po-

važovati za vhodnou pohnutku k projevům slavnostnějšího rázu. Píši, že je už, a soused, jenž náhodou zavadil pohledem o datum (Dr. Panýrek nar. se r. 1867 v Rokycanech), podivil se, že teprve čtyřicátníkem je. Tichý jubilant má za sebou úctyhodnou práci, které možno pokloniti se už dnes, a netřeba čekati, až uplyne ještě jedno desítiletí. Jako český lékařský publicista, — třeba připomenouti, že literární jméno Jaroslav Květ, těšící se v kruzích čtenářských velikým a zaslouženým sympathiim, je pseudonymem jeho — pomáhal dr. Panýrek předchůdcům, popularisujícím vědu lékařskou, svým působením snad nejvydatněji, probuditi v širších kruzích zájem pro vědecké krásno, které dlužno hledati a spatřovati ve všech kolem nás se odehrávajících úkazech životních, a učiti se, poznávati a oceňovati pravdu. Dr. Panýrek má bystrý, pozorovací talent, má svižný styl a analysujícího ducha, dovede naparfumovati svou práci humorem, naostřiti ji satirou, a proto se příjemně čte a proto patří mezi literáty čtenářům sympathické. Byl by utěšený seznam publikací, jež dr. Panýrek vydal, valná část jejich je z ovzduší, vědeckému jeho působení nejbližší — těm však, kdož si přece jenom nejraději přečtou pěkně, svižně napsanou práci, jsou nejmilejší ta z jeho děl, jež jsou zas belletrii nejbližší, zejména jeho cestopisné causerie, jimiž si dr. Panýrek získal jméno literární.

— Orzeszkové »**Chvíle**« jsou ukázkou tvorby, jež v přívalu románů cizoložství a ženských nevěr působí jako oasa . . . Zajímavá pro literáta, jenž sám tvoří, pro kritika, sledujícího psychologii básníkovu, i pro čtenáře, kterému se už znechutila všechna do omrzení opakovaná dobrodružství lásek, vždy stejná ve svém průběhu a konci, representující gros nynější literatury belletristické. Jako květnový deštík, jako hasnoucí večer v podletí, jako pohádka pro velké děti působí tyto »Chvíle«, z nichž každá má jinou vůni, všechny jsou prosté dějem, ale originální svojí koncepcí, ať líčí autorka požár v letním sídle, při němž horlivý zachránce — student úrazem svým dobude srdce dívčina, jež už už hrozil zaujati bezcitný panák, neb ať obírá se duší zamilovaného venkovského děvčete, které zaujal slavný spisovatel, zapomínající v jeho očích na starší závazky k vynikající malířce, které vesnická dívka heroicky ustupuje . . . Trochu sentimentality v bohatství poetické dikce rádi promíjíme, jako výraz pohlaví autorčina, ba myslíme, že bez ní nebyla by Orzeszková ani čtenářkám tak milou. Překlad Kredbův je dobrý, což platí za výraz uznání při spisovatelce, která pro bohatou, místy odbornou (Svatba Veselikova) dikci není právě ku překládání snadna.

s—a.

— E. K. Liška: **Sirotám příbramským.** Ze sbírek pana Karla Vojtla reprodukujeme obrázek, jehož autorem je bohužel záhy zapomínaný, nedávno zesnulý historický malíř český Emanuel Krescenc Liška, o němž právem napsáno, že náležel k oné družině umělecké, která na sklonku let sedmdesátých vnesla do českého malířství a sochařství nový život. Obrázek, jehož reprodukcí zdobíme list, vznikl zvláštním způsobem. Když roku 1892 otřásla světem děsná katastrofa, jež zahubila ve stříbrných dolech příbramských sta horníků, vydána pod záštitou Máje nádherná publikace, pro kterou požádán byl také Liška o příspěvek. Vyhověl se vzácnou ochotou a přispěl obrázkem, z něhož čiší hornická tragédie. Sotva kdo tklivěji vystihl hrůzu katastrofy — — hornikova rodina ubírá se smutným krajem sama, bez živitele, a v prostém náčrtku obsaženo vše, co bylo poslánim krásného díla, nazvaného: Sirotám příbramským.

— Jaroslav Nauman: **Písně Malostranské.** Ze všech čtvrtí pražských Malá Strana a Hradčany nejvíce poutaly k sobě básníky i novellisty české, jsouť obě čtvrti plny starých domů, paláců a panských zahrad, s obyvatelstvem, které se na malém rozsahu denně potkává, jako stvořeny na pozadí i dějiště novell z »tichých domů«. A také poesie má tu nepřebraný klín motivů, vzpomínek historických, národních i socialních, neboť v obou čtvrtích sousedí nádhera a přepych s největší sociální bídou. Jan Neruda ve svých Malostranských povídkách tu vylovil celou řadu rozkošných figurek, cyklus pěkných obrázků staropražských na-

Zničený štít z barokového domu Sixta z Ottersdorfu v Celetné ulici. 2449

jdete v knize Vrchlického Na domácí půdě (v druhém vyd. Máj vlast), Antonín Klášterský vydal celou knížku Pražských motivů, Fr. S. Procházka odnesl si odtud své Hradčanské písničky atd. Leč do tichých zákoutí malostranských uliček hrne se již také stavební ruch, aby skácel staré domy, zrušil stinné panské zahrady a zkazil malostranskou idyllu nevkusnými činžáky. Proti snaze té staví se arci na odpor řada nadšených horlitelů pro zachování starého rázu Prahy, bojuje se na obou stranách, a vítězství kloní se hned na tu, hned na druhou stranu.

Jar. Nauman do boje, který se vede ve schůzích spolkových i na radnici, na řečništi i v žurnálech, zasáhl nyní též veršem ve svých právě vydaných Písních malostranských. Stojí na straně nadšených zastanců staré Prahy, a heslo jejího zachování rozechvělo jeho struny v řadu básní, ve kterých lká nad mizícím půvabem starých malebných zákoutí pražských, protestuje proti ničení starých památek, ironisuje snahy protivné strany. Tedy celkem bojovná kniha programové poesie. Nás zajímá arci na místě tomto více poesie, než program, nechť sebe více sympathický, a tu zdá se mi, že horlitel pro starý ráz Prahy místy notně zatlačil básníka do pozadí. Některé básně Naumanovy jsou hotová próza, také mnohé obraty a fráse zní zcela prosaicky (vrcholem takové prosaické básně na př. je »Hraběti Strakovi«), někde kazí slušnější náběh závěr naivní a dětinský. Mnohem více zdařily se autorovi ty básně, kde na chvíli meč zastrčil do pochvy a zasnil se v naladu krásných večerů na úpatí Petřína a starých pražských zahrad, nebo kde verše jeho oddýchají vůní intimních chvilek lásky a štěstí. Zde mluví k nám básník citupiného, oddaného srdce — *a* —

— Karel Kálal: **Obrázky zpod Tater.** Záslužnou práci vykonává Karel Kálal nejenom na bratrské půdě slovenské, ale také mezi námi, seznamuje a sbližuje nás s ubohým kmenem slovanským pod Tatrami. S neúnavným zápalem posvěcuje síly své onomu dobrému, zdravému, ale slabému lidu, který jako celým světem zapomenut a odstrčen zkomírá nedaleko nás v krásných horách tatranských. Širší naše veřejnost nedospěla v poznání Slovenska dále, než za typickou postavu chudého dráteníka. A přece země Slovenská i lid její plnou měrou zasluhuje naší živé pozornosti a přispění.

Obrázky zpod Tater jsou upřímnou výzvou, abychom se probudili ze své netečnosti. Ukazuje nám v nich Karel Kálal zcela nestranně světlé i stinné stránky lidu slovenského, který za čtení zajímavých stránek čím dále nám přirůstá k srdci. Pro ty světlé stránky musíme lid ten milovati, pro stránky stinné musíme ho litovati a toužiti po zlepšení. »Redaktor«, »Dráteník Pavel«, některé osoby z »Pana notárka«, »Tábor lidu«, »Výšivárky«, toť samé záblesky něčeho slibnějšího, z čeho prozírá naděje v lepší budoucnost, kdežto na příklad »Dráteníčký pan učitel«, hlavní osoba a děj »Pana notárka« vyvolávají v nás až zoufalství, co prodlením nedlouhých let stane se z lidu slovenského.

Karel Kálal udeřil na citlivou strunu českého čtenářstva. Obrázky zpod Tater jistě v něm vykonají své důležité poslání, a gratulujíce k nim spisovateli, ze srdce je každému doporučujeme. Uspokojí také takového čtenáře, který v knize hledá pouze belletrii. Kniha vyšla v Salonní bibliotéce Ottově. *Ds.*

— V Matici mládeže, kterou vydává nakladatelství F. Šimáčka v Praze, vyšly v poslední době dvě hezké knížečky. Sympathický J. E. Tisovský, po jehož pracích děti vždy radostně sáhají, vydal v ní povídku Pravda má duši nesmrtelnou. Děj její vyvážen jest ze života Havlíčkova, a způsob, jakým spisovatel vštěpuje mládeži naší poučení o proslulém českém spisovateli, jest velmi šťastný, a kniha zajisté dosahuje svého účelu. Z každé řádky viděti, že J. E. Tisovský dobře rozumí dětské duši a dovede k ní také srozumitelně hovořiti. Při tom mluva jeho jest správná, a proto knížka Tisovského jest mládeži naší také dobrým vzorem české řeči.

Marie Calma ve svém mladém literárním snažení pokusila se o čtyři pohádky, které vydala ve zmíněné Matici pod názvem Světlušky. Po pokladech, které prošly pilnou a šťastnou rukou Boženy Němcové, a po sbírce Erbenově a jiných podobných knihách jest velmi nesnadno vzorům české pohádky se přiblížiti. Proto není divu, že ani Marii Calmě se to nepodařilo takovým způsobem, jak by si bylo přáti, a jak asi spisovatelka od umění pera svého očekávala. Nicméně ve svých Světluškách nejednou se dotkla souzvučné struny, a nepochybujeme, že bude dosti mladých čtenářů, kterým pohádky její se budou líbiti. *Ds.*

Ročník V. číslo 45. vydáno dne 26. července 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV STECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

F. J. ČEČETKA:

Máňa.

Kus romantiky ze XVI. věku.

I.

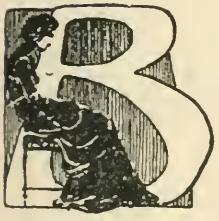

Bylo v májový podvečer onoho dne, kdy Máňa utekla z domova.

Neslýchaná událost v počestné patricijské rodině. Dobře vychovaná dcera, hladká panna Maruška před svatbou uprchla se synem trubačovým.

Ve dvoře byli vyděšeni, bezhlaví. V setmělém mazhauze seděla paní mátě mezi okny s fěrtochem na očích, hospodář Adam podlomenými krokem chodil od stolu k vykládané truhle u kamen, pokyvoval prošedivělou hlavou, brada se mu třásla. Děvečka Marta v koutku u dveří vypravovala skleslým hlasem:

»Když si po obědích vázala uzlík v komůrce, ptala jsem se: Maruško, kde půjdeš? Jenom těžko vzdychala a mlčela. Vymlouvám ji, aby se pamatovala. Srdnatým pláčem mi odpověděla, hlavu do peřin složila. Odešla jsem na vinici, a než jsme přišli —« Věrná sluha se odmlčela.

»Skryla se asi —,« Adam zabodl zraky ve tvář děvečky, »vzdoruje mi!«

»Každý koutek jsem prolezla ve dvoře,« široce mluvila Marta, »na zahradě pod třešní, kde ptáčky poslouchávala, jsem ji hledala, na ostrov k Labi jsem běžela; volám: Maryčko, srdénko! A nikdo se neozval.«

»Život si vzalo nebohé dítě!« zalkala paní Maruše mezi okny.

»I to ne, nevzala, paní matko!« tišila ji děvečka. »Trubačův Jiřík z chaloupky také se ztratil. Vítek se pustil za nimi. Snad —«

Zarazil Adam proud řeči. »Jdi po svém, Marto — a pomlč!«

Vytratila se děvečka, Adam chodil dále mazhauzem, paní si tichým pláčem ulevovala . . .

»U pranéře pardus zaslouží i se svým kalánem! V hanbu nás stáhla,« mluvil Adam na útěchu své ženy.

»Co probůh myslila ma divčička sladká? Kam se děje na samou noc?«

»Uhoníme je, do šatlavy je dám vsadit.«

»Pamatuj se, Adame, je dítě tvoje! Proč jsi ji nutil třaslavého Balabána?«

»Sama jsi ji kazila, spojili jste se proti mně!«

Vypotácela se paní matka ze dveří, Adam k stolu sedl, v ruce hlavu složil. —

Na Zálabí královského města Nymburka stál dvůr Adama Bíma; k němu patřilo drahné rolí, a Adam byl vzorem pečlivého hospodáře, rozšafného měšťana. Sousedé uznávali jeho cnosti. Z úřadů nevyšel. Byl čtvrtním hejtmanem na Zálabí, v jarmark mezi branami clo vybíral a mluvilo se veřejně, že i primasem se stane co nevidět. Starosti o město a vlastní stateček zcela ho zaujaly.

Dví ditek, Vítka a Marušku, s něhou vychovala sama paní mátě, duše dobrá a shovívavá. Léta ubíhala vodou; Vítek již s volky do polí jezdil a Máňa, matčin mazlíček, v kvítek líbezný se rozvila.

Rostlá byla jako břízka, běloučká, jak by se v rose koupala, s růžemi vdechnutými v tváře. Mládí se jí z očí smálo, švitorka plnila dům svým zpěvem a zvonivým smíchem.

Až letos od masopustu stala se s ní změna, znenadání přikvapily trampoty . . . Pantáta bez okolků pověděl dcerušce, že třeba mysliti na vdavky, že jí vyhlédl ženicha — a jakého! Mydlář Balabán má v rynku dům, flaše grošů ve sklípku, v radě sedí — není lepšího ženinicha po názoru Adamově v Nymburce. — Pravda, je vdovec, starší muž, ale moudrý, poctivý — do nebe ho vychválil. Slovo mu pantáta dal za dceru, bude svatba po žních. Ani mu nenapadlo zeptati se Marušky, co říká ženichovi . . .

Otec přece rozumí její štěstí a poslušná Máňa pochopí jeho péči. Mydlář začal choditi do dvora, hladovými pohledy stihal pěknou pannu, byl blažen, mohl-li jí pověděti slovíčko lichotné.

Byla to rána; Máňa sesmutněla od masopustu. Lepšího ženicha dávno sama si nalezla, Jiříka z chaloupky pode dvorem u Labe, ale před pantátou ani nemukla. Jak mu říci, že za šera se švarným hochem schází se na zahradě, že spolu hvězdy počítají, že se mají k smrti rádi! Nemá Jiřík domu, ani flaši grošů, otec jeho pouhý pozounéř . . . Máti věděla o tom, nevěděla, mlčela však jako pěna.

Otvíralo se jaro, rozdýchalo touhy. Sliby, přísahy Jiříkovy padaly v kyprou půdu rozechvělé duše Maruščiny. V sladkých chvílích při schůzkách v omladlé přírodě slíbem manželským sobě se milenci zavázali. Dotěrnému mydláři dala panna cítiti, jak jí je odporným.

Když přišel zlatý máj, došlo k prvé bouři ve dvoře. Adam zvěděl o spádech dceřiných, zle řádil. »Z chamradiny zálabské, nad níž vynikáme jako hotová rodina erbovní, vybere si bláznice hocha! Zahodí se s trubačovým synkem, který nemá než tělo a duši! Zle bude s tebou, Máňo, neupustíš-li od něho!«

A neupustila, trpěla pro něho. Jiřík měl odvahu, vybojovat si ji chtěl. Posteskla si mu, co zakouší, že i bita býva, a Jiřík pronesl v rozčilení slova zápalná: »Bít tebe nedám — ochráním tě — utec ke mně — ujdeme v širy svět — budeme volni —.« To mluvila veliká láska, přese všecky hráze a formule společenske chtěla se přenésti. Slova zažehla, Máňa jich z hlavy nepustila.

Peklo měla den ode dne horši, neviděla východu ve své bolesti, až v zoufalosti utekla . . .

Z těžkých myšlenek vytrhl večer Adama vytrvalý ženich, mydlář Balabán. Dnes přišel s tváří kyselou. Sotva zavřel dveře, vyrazil zkormouceně:

»Bůh tě potěš, sousede — tak máme po námluvách —!«

»Ty víš?« Adam zdvihl hlavu.

»Ba vím! Je plné město, že Maruše utekla s Jírou trubačovým.«

»Plné město —?« Adam za hlavu se chytil. Viděl posměšné tváře svých blížních, slyšel ušťipky: Hleďme, dcera čtvrtního hejtmana, vejběrčího — budoucího primasa — běžnou ženkou, rufkou . . .! — Pýcha Adamova byla sražena.

»Co budeme dělat?« ptal se dutým, zlomeným hlasem.

Mydlář za uchem se poškrábal. »Víš, sousede, já nebudu dělat nic! Přišel jsem ti právě říci své mínění. Nepokojná je krev mládí, kde bych já jí uhlídal ve dne v noci! Zmaří ji snad poběhlík i na poctivosti, a neměj ve zlé, kdyby se nakrásně vrátila, uštípnou zlí jazykové: »Povětrná — panečnice! — Já ustupuju —«

»Do kázně s nimi, do trlice ať je vsadí rychtář!« vykřikoval podrážděný Adam.

»Povím na rathouze, jdu kolem —«

»Počkej — kdož ví —« a zase v myšlenky zapadl rozechvělý otec.

Rameny krčil Balabán a beze slova odešel. Smutnou černou hodinku měli ve dvoře Zálabském. I Vítek vrátil se s nepořízenou. »Ušli oba — nikde památky po nich —«

II.

Lukami podél Labe spěchali Jiřík s Maruškou, pružnými kroky vzdalovali se víc a více od místa svého utrpení . . . Smál se na ně pěkný den májový — byli na svobodě.

Zázračné jaro sladkou vůní zaléval o kraj, kolem sama svěží zeleň, jiskřilo se plno květů, celý svět byl otevřenou naruči lásky. Rozdýchalo ji také v duších odvážných dětí. Poslechly hlasu srdce, přitiskly k sobě šly svátečně vystrojenou přírodou bez cíle — oči jim horečně plály. —

Daleko v lukách se zastavili. Zadýchaná Maňa proudy neposlušných vlasů pod pentlikem rovnala — ohlédla se.

»Nelituješ?« Zdravý silný hoch ovinul ruku kolem pasu své milenky.

Dětinně velké oči upřela na něho, pověděly mu vše. Objal ji, pokryl tváře její ohnivými polibky, přissál se k rozpuklým rtům. Nádra se jí těžce zdvihala, láska ji opojila.

»Duši dam za tě, moje Maňo, proti celemu světu tě ubranim!« Na prsa mu klesla, hladil její lesklé rusé kadeře.

Široké Labe valilo se jim u nohou, vlny šuměly, narážely na břeh, jakoby volaly . . . .

Zdvihla hlavu. »Jen krok a přivine mne řeka k sobě, ustele měkce —«

»Ne, ty budeš žíti —!« mluvil chvatně. »Svýma rukama ti chleba dobudu. Utečeme od lidí někam do hor. — Dám se za oráče — ty budeš pastýřkou — při ovečkách na straní sedět, na mě se dívat do polí —«

Mlhavě kreslil budoucnost, tíseň její zaplašil. Rosy jí napadalo do duše, zase do zpěvu jí bylo; hned by se rozjásala se skřivanem, jenž jim nad hlavami trolil svou píseň v jasné záplavě sluneční.

Kdykoli se ohlédla k městu, zlíbal jí višňové hořící rty, povzbuzoval, sílil.

Od řeky se dali do luk, bloudili kolem nahnědlých brázd polí, osením, usedli na mezi v mateřídoušce, květy trhali. Máňa do vlasů si je vplétala.

A zas dál šli rovinou jako stůl, rozměklými úhory, kam je nohy nesly, až došli cesty, která jako pentle bílá klikatila se od Sadské k Poděbradům.

Zase lidi potkávali. Jel forman s fasuňkem a širokým úsměvem vítal blázínky zamilované. Mihl se kotčí vůz, zaslechli hrubý výkřik kočího — a dusot, cval zanikl. Lidé šli z polí, prohlíželi si je, v tvářích jim čtli. A ten všední život kolem jakoby jim křídla srážel, vzněty v duši rdousil . . .

Hasnul den. Zahořel západ v jasavých barvách a kdesi v dáli za Prahou šlo slunce spat.

V bílý podvečer stanuli na kraji vsi. Měkká noc snášela se k zemi, lehkými parami lila se z hvězdnatých hlubin zář měsíce.

Maruška k smrti byla znavena, sotva se vlekla a slzy měla na krajíčku. První starost dolehla — kde nocovati, kde občerstviti zmalátnělé tělo?

»Jsme v Kostelní Lhotě, půjdeme do krčmy, požádám pro tebe o nocleh,« rozhodl Jiřík.

»Probůh ne, krčmářka Káče od nás ryby kupuje, pozná mě!« bránila se v rozpacích Máňa.

»Nic naplat, tobě posily třeba, zaplatíme poctivě.«

U plotu slepené, došky pošité chaloupky stanuli. Snopek hoblovaček kýval se na bidelci ve vikýři. Zastřeným okénkem chvělo se světlo, ze světnice doléhal hlahol lidských hlasů.

Jiřík zabouřil na vrátka. Pes ve dvorku pronikavě zaštěkal a po chvíli cvakla petlice. Malá široká babka v umaštěném životě, s čechlíkem na hlavě, vykoukla opatrně ze dveří.

»Kdo je?« zapískla řezavým hlasem.

»Prosíme za nocleh —,« pověděl Jiřík.

»Nemám místa!« odsekla nevrle babka a již chtěla přiraziti dvířka.

»Ani pro Marušku Bímovu z Nymburka?« Nerad sáhl Jiřík k poslední zbrani.

Slova působila. Babka jako vyměněná pohlédla ostře Maruši do očí a v masité tváři zahrál jí úsměv, rozplývala se najednou.

»Je pravda? Ty jsi, holubičko? Slíčna hejtmana zálabského, kde ryby kupuju? Pro tebe místo vždy u mne!« Tiskla ruku zmlklé panně.

»Kde se tady béřeš?«

»Zdrželi jsme se cestou,« odpovídal Jiřík za Máňu.

Vedla je do krčmy, úst nezavřela. »To asi tvůj ženich? Do kuchyně musíme; v šenku sedí pacholci, chodáci — z trhu kolínského se vracejí. — Co paní matka dělá? Budete hladovi —?« Semlela páté přes deváté, o rybách, svatbě, zalichotila, jak je Madlička hezounká, bělounká. Při tom v začouzené síni při mihotavém kahánku pronikavě si oba prohlížela.

Skoupé jí dávali odpovědi. Maruška plachými pohledy sotva o krčmářku zavadila, mluvila zmateně, krev planula jí v tváři. Ani jídlo jí nechutnalo.

Jak odběhla Káče, stiskl Jiřík ruku své holubičce. »Stýští se ti, Máničko —?«

Smutným pohledem mu odpověděla.

»Odpočineš si, panenko!« volala babka ve dveřích. »Nebude to lože pod nebesy jako máš doma, ale dobře se vyspíš na mé posteli. Hluku vedle nedbej!«

Vklouzla Máňa do přístěnku, Jiřík osamělý. Nebylo mu volno; nelíbila se mu ani pofouchlá babka ani hlučná krčma. Jakou bude míti noc zlata Mánička . . .?

Káče se vrátila, podepřela boky. »A co s tebou, mladečku? — Nemám místa nežli v šenku. Pojď do veselé společnosti, pohovoříš a pak si na lavici odpočineš.«

Co měl dělati? Šel za babkou. (Dokončení.)

KAREL WEINFURTER:

Notturno.

Již vůně vlhká zvolna krajem táhne
jak vlečka anděla, jenž kráčí kolem,
teď večer ve skřínku svých kouzel sáhne
a tajně rozhodí je polem, dolem.

Svit luny, oranže to zlatorudé,
již větvemi se křovin v údol dívá
přes ptačí hnízda rozesetá všude
a obloha se fialově stmívá.

Teď první elf již skočil na květ máku
a zírá v dál, kde mhou se řeka leskne,
jak dlouhý had, jenž v sluj se ztrácí zraku
a slavík spouští kadence své teskné.

Jak fantom každý strom se divně míhá
a okna vzdálená se rozjiskřují . . .
Teď duše moje všecky kotvy zdvihá,
mých snů koráby ze přístavu pluji.

Vesně.

Jak princezna jdeš slavná a přec tichá,
ó květorodná paní naše svatá,
již zalej zemi oceánem zlata
ať vzplane strom a zavlní se lícha!

Ať bez a jasmín těžkou vůní vzdychá,
včel zlatý roj ať sedne na poupata,
ať ptačí hymna výskne něhou vzňatá,
k ní zobcem klepne takt, čáp, krovů pýcha.

Nechť nebes tyrkys modří smavou jásá,
když v kraj tvůj vejde den jak vonné zdání,
nechť noc tvá hvězdný pel svůj v lesy střásá!

Tkej pestrý gobelin ve stráně, luka,
jdou motýli již, hosté tvoji zvaní!
Pak žehnej osení tvá štědrá ruka!

FELIX TEVER:

Pan Básník.

Staromódní povídka

(Dokončení.)

osi oddaného zračilo se ve sklonu hlavy, v šedých, světélkujících očích, jež se zamyšleně do ohně dívaly.

Tohoto dne, když Božetěch o nehodě a chorobě básníkově vyprávěl, ucítila Bohumila, že musí o Hlavsově stavu nabýti jistoty, nemá-li sama zhynout pod krutým tlakem dlouho tajených útrap. Byla pokořena Hlavsovou nehodou, neuctivá slova o něm napsaná dotýkala se jí jak ostřím jedem napuštěných dýk, ale žádné z nich nezatklo se ostnem pochyby v její duši.

Dlouhé, teskné hodiny dlela v mysli u něho, v bolestně prudkých představách prožívala jeho trýzně. S hmotnou určitostí kreslila si opuštěné okolí, v němž nyní žil. Někdy podlehla pocitu až chorobnému, zdávalo se jí, že Bohumila, která u okna klidné jizby při své práci sedí, je pouze matný přízrak skutečné její bytosti neklidné, touhou štvané, bloudící kolem něho, hledající proň úporně živného slova útěchy.

Odpoledne vytratila se tiše z domova. Šla nejistě jako se na zapovězených cestách chodívá. Upírala tázavé a poplašené zraky do tváře kolemjdoucích, v nepochopitelné úzkosti, že kdosi tuší, kam ji cesta vede. Na trhu nakoupila květin a košíček růžolících jablek. Kráčejíc cestou dále, uzřela z dálky sestru Vlastimilu a zachvěla se, pokládajíc potkání to za zlé znamení. Vzpomněla oné hrozné chvíle, kdy Vlasta ležela zhroucena pod trestající rukou otcovou, slyšela otcův tvrdý hlas: »Nedotýkej se jí, ona je ztracená ženština«

A co spáchala Vlasta? Zajisté, že více nežli chtěla spáchati ona, ale zevní podoba přečinu byla totožná. Zlé domnění, hanba mohla by

padnouti na ni právě tak jako padla na Vlastu, jen že sestra se mohla opříti o lásku svého milence, kdežto ona? — —

Věděla, že ji básník nemiluje. Věděla, že má duši poraněnu, poněvadž zlí lidé zneuctili jediné jím milovanou — musu, královnu.

Kroky její ochabovaly, chladný pot strachu vyvstával na čele. Váhala, ale pomyšlení na jeho churavost a opuštěnost, vzpružilo znovu její odvahu.

Vždyť neměla tak zcela nedovolených záměrů. Vypěstěné pudy její výchovy, příkazy konvenčních zákonů nedaly v ní vzklíčiti myšlence navštíviti nemocného básníka, ale touha hnala ji až k prahu jeho bytu. Chtěla sečkati před jeho dveřmi, v doufání, že skulinou spatří na vteřinu jeho tvář, že uslyší jeho hlas dávající ošetřovatelce odpovědi k ztlumočeným otázkám po jeho zdraví. Ošetřovatelka pak vyjde k ní, čekající pokorně, a tu teprve přijme květinový její dar.

Stalo se jinak. Náhoda přišla nepříznané její touze vstříc. Neměl ošetřovatelky. Paní u které bydlil v podnájmu, konejšila při vstupu Bohumily své choré, hořekující dítě. Rychle vtiskla příchozí klíč Hlavsova bytu do dlaně, ukázala na dvéře nalezající se na konci chodby a požádala ji, aby sama odevzdala květy, které nemocného zajisté potěší.

»Nemohu nyní odejíti od chorého dítěte,« pan professor rád uvidí návštěvu, je celý den tak sám a sám.«

Chvíli stála Bohumila nerozhodně, pak přiblížila se k jeho dveřím, klíč otočil se v zámku, jako samočinně, pak stála v temné předsíni nechápajíc jasně, že tu je. Srdce jí bušilo, ostych dusil hruď. Dlouhou chvíli naslouchala, slyšela jen bušení vlastních tepen, jinak se nic neozývalo. V pokoji bylo ticho, jakoby tam ani živý nedýchal. V té chvíli schvátila ji úzkost, zaklepala tiše, a když ji nikdo dále nezval, pootevřela dvéře.

Ležel na posteli, spal. Sestaral o deset let. Oči její ulpěly na bledé, požloutlé tváři, na zapadlých víčkách, na nichž ležely modré stíny duševních útrap. Druhý pohled, platící jeho okolí, z jehož stěn dýchal vlhký chlad i neútulnost prachem pokrytého, chudého nábytku, přivodil v ní stesk. Hruď se jí stiskla, slzy vstoupily do očí, pocítila soucit k němu vždy jen obdivovanému. Strach, který jí ještě před chvílí nakazoval nezdržovati se dlouho u něho, byl zahlazen hlubším tímto pocitem.

Tichými krůčky prošla pokojem. Ponořila květiny do sklenice naplněné vodou a položila košíček s ovocem na stolek. Měla by nyní odejíti? Váhala. Spal — hruď jeho zvedala se neklidným oddechováním. Vdechoval studený, jakoby vlhkem napojený vzduch pokoje. Venku byl mrazivý jarní den. Pátrala pohledem po pokoji. U kamen shlédla narovnané, patrně k zátopu připravené palivo.

Rychle sňala klobouk s hlavy a pláštík s ramen, rychlými, tichoučkými pohyby jala se zatápět. Když oheň zaplál a když jablka na kamnech uložená počínala oddechovati silnou vůni, zachvátil ji pocit radosti. Cítila, že básníkovi do ponuré místnosti vnáší trochu útulna. Vztahujíc ruce proti ohni, jakoby obrozujícímu jeho teplu žehnala, přemýšlela o tom co mu řekne, až se probudí.

»Můj Bože, slečno Bohumilo, nešálí mne zrak, jste to skutečně vy?« ozval se konečně chorobně slabý jeho hlas.

»Jsem to já, pane professore.«

»A přišla jste sama?« otázka zněla starostlivě, Hlavsa shrnul rychle přikrývku až pod bradu.

Sklonila hluboce hlavu, zastyděla se. Hledíc upřeně do ohně, ojasnila mu několika slovy náhodnost své přítomnosti v jeho pokoji.

»Odpusťte, že jsem sem vnikla, hned zase odejdu. Měli jsme o vás doma tolik starostí,« dodala rychle a pak hbitě naložila do plápolajícího ohně ještě něco paliva. Oheň vzplanul a osvítil její postavu. Všecky ostatní předměty v pokoji počínaly se zahalovati soumrakem hustým, jak z temného ptačího chmýří utkaným.

Byl rád, že soumrak stoupá, myšlenka, že ho cizí oko vidí takto nepraveného, byla mu trapná. Ale pohled na klečící, útulnou září oblitou postavu jej blažil.

»Jsem dojat vaší laskavostí, slečno Bohumilo. Dlouho, jsme se neviděli«.

»Ba dlouho, pane professore,« zašeptla Bohumila tichounce.

»Ano, od mé premiéry, zdá se mi to býti sto let. Jsou zdrávi páni rodičové, slečno Bohumilo?«

»Zdrávi, pane professore.«

»A jak se vedlo vám?«

Chvíli mlčela, když promluvila, třásl se jí hlas, jakoby byl vyplul z řečiště konvenční upjatosti do chvějných volných vlnek dojmutí.

»Mnoho, mnoho jsme na vás vzpomínaly, často jsme o vás s matinkou mluvili a mně se zvláště stýskalo, tak dlouho jsem již ničeho pro vás neopisovala«.

»Och, slečno Bohumilo, jak jste laskavá«. Zamával do tmy bílou rukou. »Ale této práce jste již na vždy zbavena.« Trpkost chvěla se mu ve hlase. »K čemu je již můj život? K ničemu, stal jsem se zbytečným.«

»Och, pane professore,« Bohumila povstala rychle a usadila se na krajíček židle stojící poblíže jeho lože. Nyní i ji objímaly vlny soumraku, do nichž již neurčitě počínaly zapadávati obrysy její postavy — jen hlas její zněl měkce a jakoby se v něm zachvívala horoucí pravdivost svatého přesvědčení. »Věřte,

pane professore, i já říkávala jsem si v poslední době podobně zlá slova. K čemu budeš platna, nebudeš-li více směti opisovati rukopisy pana básníka? K čemu bude pak tvůj život, když to hlavní z něho odejde?«

»Slečno Bohumilo!« zvolal básník ve zmatku, ale ona vložíc konejšivě svou ruku na jeho, pokračovala chvatně a zaníceně:

»Pane professore, dávno chtěla jsem vám to říci, ale neměla jsem odvahy až dnes v tomto soumraku, kdy mi už ani do tváře nevidíte. Vidíte, někdy jsou krutá pouta dobrých mravů, která nám ubohým děvčatům vkládají jen mlčení. Ale tu nadejde chvíle pomyšlení, že se jednou rozplyneme, umřeme aniž bychom byly vyslovily, co jsme kdy cítily. Mnoho jsem se v poslední době naplakala, pane professore, cítila jsem, jak vám ti hlupci nerozumí, jak vás nechápou. Ale já naučila jsem se v těch tichých hodinách, ve kterých jsem vaše práce opisovala, s vámi žíti, vnikala jsem do hloubky vaší říše. Házel jste zlatá světla v života mého šeď, rozvinul jste přede mnou svět vznášející se vysoko nad ubohým mým životem. Ano, zdávalo se mi, že jste mne někdy uvedl k tajemnému, zázračnému okénku, z něhož byl výhled do dalekých krajů i do minulých dob. — Vznešení lidé kráčeli vaším světem, bohatýrské činy v něm byly konány, vysoké city cítěny. — Nevím, říkám-li to dobře — nevím, jak bych to řekla. Svět váš, pane professore, byl někde zavěšen ve vyšší oblakové vrstvě a opíral se o vyšší zákony, nežli jsou naše lidské. — Ó, Bože, nedovedu vystihnouti slovy, co cítím, vím jen, že nemáte být skleslý, protože máte tolik srdcí vám vděčně oddaných.«

Mluvila překotně, chvatně a mluvila jakoby jeho slovy, nalezal v nich ohlas vlastních myšlenek, sám sebe v nich zase nalézal.

»Slečno Bohumilo, jak vám za slova vaše děkovati?«

Zdálo se mu, že to není ona, ta skromná, zamlklá dívka, bojící se prosloviti deset souvislých slov. Ale Bohumila, jakoby ještě nebyla dokončila, co si říci předsevzala.

»A ještě něco chci vám říci, pane professore, nedávejte se odstrašiti zlovolnými posudky, vzmužte se. Pamatujete, jak krutě odsoudili hloupí posudkáři lorda Byrona? — Hleďte toť jediný k vašemu se rovnající případ.«

»Byron« Hlavsa se poprvé po dlouhé době zasmál krátkým, vyraženým smíchem. — To, co nyní proslovila, řekla vlastními slovy a dovedla mu jimi zalichotit

»Byron byl tehdy mlád a já jsem, slečno Bohumilo, stár. — Cítím, že má doba minula. Udeřili příliš nešetrně do strun mého nástroje, rozladili je, jen jedinkou snad naladili, strunu bolesti. Ta, slečno Bohumilo, možna ještě jednou zazvučí, bude snad o tom zpívati, jak je smutno pěvci, musí li dříve odejíti, nežli vyzpívá co měl za pravdu, za krasu jedinou.«

A odmlčeli se oba na chvíli. Bylo ticho v pokoji, jen oheň popraskával a tiše hučel a jablka pekoucí se na kamnech hvízdala, jak píšťalou v dalekém rákosí.

»Slečno Bohumilo, přepadl nás důkladný již soumrak mezi hovorem«.

Poplašeně povstala. »Bude již doma po mne sháňka,« řekla tichounce.

»Vědí páni rodičové, že jste zde?«

»Nikdo o tom neví,« zašeptla.

»Nikdo o tom neví,« opakoval zamyšlen mezi tím, co se Bohumila chvatně oblékala do pláště a klobouku.

»Slečno Bohumilo, poshovte, posečkejte ještě chvilku. Neváhala jste dáti se do nebezpečí šikmého světla, slečno Bohumilo. A to k vůli mně.«

A mžikem, v náhlém jasném ozáření zjevila se mu velká její láska k němu. Pokorná oddanost uspokojující se štěstím nevděčné práce proň konané, živoucí obdiv nalézající povzbudivá slova v zlých dobách neúspěchu, hluboká vášeň nehrozící se nebezpečí ztráty čestné pověsti, toho co i dle jeho názorů mělo největší váhy v životě ženy. Vzpomněl přísnosti názorů Zemínových. Vzpomněl krutého trestu stihajícího přečin starší Zemínových dcery. A pojednou jasně cítil, jak chvějným srdcem se Bohumila odvažovala překročiti mládenecký jeho práh.

Všechna poctivá mužnost, všechna romantisující rytířskost, spočívající hluboce v jeho nitru, se vzepiala.

Mané, ale s hlubokým vzdechem vzpomněl si na nabízené mu místo archivářské na venkově, v starém sídle šlechtickém. Před měsícem nechtěl je přijmouti, nyní spočetl, že by poskytlo přístřeší i hmotných prostředků pro skromnou domácnost.

»Prosím, slečno Bohumilo, jenom ještě chvíli poshovte. Chtěl bych vám něco říci a nevím dobře, jakým způsobem bych se vhodně vyjádřiti měl. — Poshovte, slečno Bohumilo, již mi to napadá. — Přichází mi na mysl mala příhoda, v níž nalézám něco podoby k našemu případu. Usedněte, slečno Bohumilo, a vyslechněte ji laskavě. Příhodu vypravoval mi přítel, bývalý důstojník. — Bylo to roku šestašedesátého za války pruskorakouské. Po krutě seči u Nachoda zapadalo slunce nad polem pokrytým mrtvolami a sténajícími raněnými. Můj přítel, tehdy mladý, těžce raněný důstojník, ležel na mezi, na kterou se vynaložením posledních sil dotahl a zmíral palčivosti ran i krutou žízní. Zdálo se mu, že by jej chladící doušek vody mohl spasiti, ale nebylo tu ruky, která by jej byla podala. Až tu, když slunce

zašlo, a když všechna naděje již uhasínala, zjevila se na poli hrůzy ženská bytost — nebyla to jeptiška raněným přisluhující, bylo to jen prosté venkovské děvče, které přiklonilo sklenici čerstvé vody ke rtům raněného. Napojil se a usnul. Probudil se pak v nemocnici a byl z ran svých vyléčen. Uzdraven hledal onu dárkyni osvěživého napoje a požádal ji za ženu. — A slečno Bohumilo, i já jsem ještě před dvěma hodinami zmíral palčivostí svých ran. Vy jste přišla a napojila jste mne douškem osvěžujících slov. — Což, slečno Bohumilo, abych učinil totéž co onen můj přítel?« —

»Pane professore,« Bohumila rychle vyskočila.

»Slečno Bohumilo, opusťte, prosím, tento již úplně temný pokoj. Jakmile se uzdravím, bude první má návštěva platiti vašim pánům rodičům. — A nyní dovolte, abych poceloval vaši dobrou ručku, slečno Bohumilo.«

Klesla u jeho lože na kolena a zaplakala, pak zmizela za dveřmi.

Osaměl v temnu, kteréž protínal jen zlatý pruh odlesku ohně, jenž se plouží po podlaze směrem kudy slečna Bohumila odešla.

Díval se na tento pruh a nemohl pojednou pochopiti skutečnost této chvíle. Nebyl s to sledovati pocity, jež vedly k utvoření změny jeho osudu. Ale tu si vzpomněl, jak se mu ve všech závažných změnách osudu zdávalo, že jich samočinně, samovolně nepřivolal. Jakoby všechny podlehaly vůli čehosi nad ním stojícího — snad vůli genia jeho života.

I jindy se mu často stávalo, že skutečnost plynoucí chvíle nechápal, jen že tentokráte přicházely postavy a děje naplňující jej kouzlem a nevrhající zpětný odraz do tísně skutečna.

Ó, Eleonora d'Este, vidina — Eleonora d'Este a Ferrarský dvůr... Vzpomněl chvil, ve kterých přiletěla zlatoskvoucí pávice Fantasie a rozprostřela svůj zářnými barvami svítící chvost v záhlaví jeho lože a přikryla jím chudé okolí a dala mu hřešiti v plamenných vášních k vytouženým postavám.

Ó, Eleonora d'Este. — Loučil se s ní.

Zlatý pruh ukazoval cestu, kterou slečna Bohumila odešla.

Útěšná vůně plouží se pokojem mu našeptávala, že je oddaně a věrně milován.

JOSEF KARNÍK:

Z partesů Života.

Nejprve ve loktech maminky písnička,
mezitím, co jsi ji vylíbán na líčka,
hlaholí nápěv ti v sluch;
kadeř ti nad čelem zlehýnka poletá,
s očima velkýma hledíš ty do světa,
nemaje o něm ni tuch.

Po letech ve škole zpíváš sám písničky,
nápěv si zahraješ na klavír, housličky,
hraješ, jak káže ti list;
do světa nehledíš věru již nesměle,
na tvojim možno teď vyčísti na čele,
že jsi již sám sebou jist.

Po letech, stane se, v altánu v podletí
báječný profilek líbáváš v objetí,
neznámý nový zas zvuk;
na čele kadeře v jednom jsou chumáči,
myslíš si, ať se svět, jak jen chce otáčí,
svědkem jen srdce jest tluk.

Po letech — na konec — slyšet zvuk od lana,
kterým ti poslední služba jest konána,
rakev tvá nese se níž,
čelo máš úžasně sevrklé, svraštělé,
celkem však přece jen dost a dost zmoudřelé,
o světě všechno již víš. —

Písnička maminky, písnička piana,
polibky milenky, skřípoty od lana,
věru to různých not sklad;
Co na tom! Bylo tak, je to tak, buď i to.
Život má pro vždycky také již varyto,
světa již takový řád!

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Pokračování.)

O doktorátu šlo vše dále v starých kolejích. Neděli co neděli přicházel doktor k nim, nebo dělal s nimi výlety do okolí pražského. Karel, v stejném stáří s Mrázkem, nechápal ani z daleka, že by o několik roků starší sestra se byla zamilovala do jeho mladého přítele, a malomluvný Mrázek ani jediným slovem nedal na jevo, že by se o ni zajímal. Hedvika, čekající stále na rozhodnou chvíli, stávala se již trochu netrpělivou a vymýšlela, jak by s Mrázkem mohla nenápadně zůstati o samotě. Všechny její pokusy rozbíjely se však o nechápavost bratrovu nebo nejapnost Mrázkovu.

Mezi tím odbyl Karel poslední zkoušky technické. Měl zadáno o několik míst, z nichž nejvýhodnější bylo na Moravě, jež proti všemu nadání obdržel.

Za dva dny musil býti na místě. Hedvika, která na bratrovi lpěla láskou hlubokou, přála mu ze srdce štěstí, jež ho potkalo, a aby mu rozchod neztěžovala, skrývala slzy, které při pomyšlení, že ho ztratí, hojně prolévala. — A přece, ačkoli byla lítost její upřímná, mísilo se do ní cosi jako tajná radost, že bude nyní úplně volná, že nikdo nebude státi mezi Mrázkem a ní.

S netrpělivostí očekávala příští neděli.

Při každém sebe slabším zvuku z venku zatlouklo jí prudce srdce, že se div nezalkla. Ale obvyklá hodina, kdy jindy Mrázek přicházíval, již dávno odbila.

Venku se zatím hodně sešeřilo, byl nevlídný listopadový den a drobný déšť šlehal neustále proti oknu.

Hedvika cítila se opuštěnou celým světem. Stesk po bratrovi, s kterým až dosud stále byla pohromadě, doléhal teď dvojnásobně na její rozbolestněnou mysl. Palčivé slzy hrnuly se jí z přivřených víček.

V tom zaklepáno na dvéře.

Hedvika vyskočila jako šíp.

Znala je dobře, to tiché klepání. Mrázek nikdy nezvonil, uváděje, že nechce lekati.

Hedvika rychle setřela slzy, pohlédnouc zběžně do zrcadla, kolem něhož se mihla, uhladila si cestou pocuchané vlasy, a již otvírala v předsíni dvéře.

Hned venku se doktor omlouval, že jde tak pozdě, byl zdržen neodkladnou záležitostí, týkající se domova.

Povídal to vše svým těžkopádným způsobem a choval se tak jako vždy jindy, nejevě ani dost malé rozpaky, že je poprvé s Hedvikou samoten.

Hedvika chtěla rozsvítit; prosil ji, aby ještě počkala, že se v tom šeru pěkně povídá. Mluvili o Karlovi . . . vlastně povídala stále jen ona, přiznávajíc se, jak se jí po něm stýská a jak se cítí opuštěnou. Také mu řekla, že, když nešel, myslela, že už k nim nebude chodit, a jak jí to bylo líto. Při tom začaly znovu sotva setřené slzy kanouti.

Vzal ji nesměle za ruku, kterou mu ponechala, a jal se ji upokojovati.

Hedvika se chvěla na celém těle, cítila, že se blíží rozhodný okamžik jejího života. Štkala nyní usedavě, sama nevědouc, zda lítostí neb rozčilením. Tušila instinktivně, že neprojeví-li jí Mrázek dnes svou lásku, nestane se tak nikdy, ale znajíc jeho ostýchavost, věděla, že musí sama učiniti první krok. Sklonila tudíž, jako přemožena lítostí hlavu na jeho ramena.

Mrázek seděl chvíli bez hnutí, patrně překvapen; pak ale objal Hedviku a políbil ji. Tato roznícena dlouhým čekáním a konečným vítězstvím, nečekala na žádné vysvětlující slovo, ovinula prudce rámě kolem jeho krku, a vášnivě jej líbala.

Tonul chvíli v nesmírných rozpacích; pak ale stržen byl vášní Hedviky v divoký vír smyslů . . .

Od té chvíle bylo Hedvice tak, jakoby ji stále obklopovala růžová mlha, kterou všední život jen nepatrně pronikal.

Nutné práce v obchodě prováděla mechanicky a jen několikaletému zvyku měla co děkovat, že je jakž tak odbyla. Celá mysl její byla zaujata novým štěstím, k němuž všechny myšlenky její se stále vracely.

Netrpělivě sledovala rafie hodin, kterým by byla přála křídla, aby už jen dostihly chvíle, kdy mohla odejít z obchodu, neboť nyní ji Mrázek každý večer vyprovázel domů. Prodlužovala vždy cestu, jak jen mohla, aby s ním co nejdéle byla pohromadě.

U domu se Mrázek s ní rozloučil.

V prvních dnech zabušilo Hedvice vždy prudce srdce, jakmile ho spatřila, čekala s jistotou, že se nějakým slovem dotkne jejich sblížení, ale on, malomluvný jako vždy, šel skoro mlčky podle ní.

Toužíc sama vyváznouti z rozpaků, do nichž ji nyní jeho přítomnost přiváděla, začala vždy rychle vypravovati o všelikých příhodách dne, neb se rozpovídala o bratrovi, jak se na něho těší, že jí psal, o vánocích že na dva dny přijede.

Tak minul týden. Když v sobotu večer Hedvika s utajeným dechem Mrázka se ptala, přijde-li zítra, zakmitl v tváři jeho úsměv, který jí všechnu krev vehnal do obličeje.

Rychle se rozloučivši, spěchala nahoru.

Druhého dne čekala s patrným rozechvěním návštěvu doktorovu.

Přecházela nepokojně z místa na místo, všechny tepny její bušily jako v horečce.

Věděla, že dnešní den rozhodne o celém ejím životě.

Očekávala s určitostí, že ji Mrázek dnes požádá, aby se stala jeho ženou.

Život bez něho nebyla by si teď dovedla ani představiti, a také jí ani jediná taková myšlenka nepřišla.

Byla ovšem o několik roků starší než Mrázek, ale nevelká její postava a dosud svěží pleť, pak pravidelný, bez velkých vzruchů a vášní trávený život, to vše přispívalo k tomu, že vyhlížela dosud mladistvě.

Zastavila se před zrcadlem a obraz, jejž tam spatřovala, upokojil ji úplně. Černé, napřed krátce přistřižené a zvlněné vlasy, závodily barvou a leskem s temnými očima, které dnes zářily zvláštním žárem.

Bílá halenka z měkké vlněné látky, která k teple zabarvené líci dobře slušela, přiléhala v pěkných záhybech k plnému jejímu poprsí.

Usmála se spokojeně, a jakoby ji poznání, že se mu bude líbit, uklidnilo, usedla k pianinu, a lehounce, klávesů se sotva dotýkajíc, aby nepřeslechla jeho kroky, hrála valčík, o němž věděla, že ho Mrázek má zvláště rád. Každou chvíli však přestala, naslouchajíc pozorně, zdali se neozývají na chodbě jeho kroky. Při každém, sebe nepatrnějším šumotu vyskočila a běžela ke dveřím předpokoje, jež nechala pootevřeny, aby ho ani minutu nenechala čekat.

Tisíckrát představovala si, až přijde, jak ji asi hned sevře do náruči, co jí řekne, co mu odpoví, a vždy znovu a znovu vyličovala si celé odpoledne v nových, zářících barvách.

Když konečně se zastavil krok jeho u jejích dveří, zdálo se jí, že ji srdce přestalo bíti. Cítila, jak zbledla; kolena se jí chvěla a jen s velkým namáháním udělala těch několik kroků ke dveřím předsíně. Otvírajíc držela se jednou rukou jejich veřejí, aby neklesla, tak veliké bylo její pohnutí.

Mrázek vešel.

Nic z toho všeho, co si představovala, se nestalo.

Doktor pozdravil, podal jí jako obyčejně ruku, svlékl zimník, vytáhl z kapsy několik čísel časopisů, jež jí vždy nosíval, a když vešli do pokoje, usadil se jako vždy pohodlně na pohovku.

Hedvika, ač zprvu trochu zaražena, vzpamatovala se brzo a byla skoro ráda, že se Mrázek chová tak rozumně.

Hovořili a prohlíželi obrázkové listy jako jindy, když ještě Karel býval mezi nimi.

Mrázek vykouřil několik cigaret a když dokouřil, loupala Hedvika jablka, která doktor velmi rád jídal.

Vše bylo jako jindy, a přece docela jiné.

Jakoby se něco vznášelo ve vzduchu, co jim přes tu chvíli zadrhovalo řeč.

Hedvika čekala stále, až Mrázek začne mluviti o jejich společné budoucnosti, rostoucím rozčilením byla sotva schopna slova a tak čím dále tím delší byly přestávky v jejich hovoru.

Venku se zatím šeřilo.

»Rozsvítím,« řekla Hedvika stísněně a vstala.

»Ale ne, je dosud vidět. Zahrajte něco,« řekl.

Sedla k pianu.

Hrála procítěně. Zcela bezděčně začala tiše hráti čarokrásnou ruskou píseň: »Já vás ljubil,« kterou Karel tak rád zpíval.

Prostý, ale duši jímající nápěv nezněl ještě nikdy tak vroucně z toho již trochu vyšeptalého pianina jako dnes.

Zdálo se, jakoby blahým očekáváním a čím dále tím větší roztoužeností přeplněné nitro její bylo nalezlo náhle kýženého průchodu, tak vřele linuly se tóny zpod jejích poněkud třesoucích se prstů.

Když skončila, zavřela na okamžik oči.

Cítila, jak do nich stoupá teplá vláha, kterou chtěla nepozorovaně setříti.

Rychlým pohybem ruky zavadila však o doktora, který mezitím se k ní přiblížil. A jakoby jen bývalo třeba toho jediného bezděčného doteku, uchvátil ji Mrázek svým silným ramenem a líbal ji prudce krk, ústa, oči . . .

Nyní očekávala vždy jen s horoucí touhou každé nedělní odpoledne, které vždy stejně začínalo a stejně končilo.

Někdy ovšem, když Mrázek odešel, napadlo Hedviku, že by přece už bylo na čase, aby promluvil konečně o sňatku, o němž se domnívala, že jest jen otázkou času.

»Chce dříve promluvit s rodiči,« konejšila sama svou poněkud znepokojenou mysl a vskutku se jí ulevilo, když si mlčení jeho dovedla tak vysvětlit.

»Mohl jim ovšem psáti,« namítla si ještě v duchu, ale hned měla novou omluvu, že

jsou svátky přede dveřmi a že se takové věci vyjednávají vždy lépe ústně.

A opět klidně čekala.

Když asi dva dny před Štědrým večerem Mrázek před odjezdem u domu s ní se loučil, vtiskl ji do ruku malý, v hebký papír zabalený předmět, řka: že jí to posílá Ježišek.

Ještě neodstrojená, rozbalovala Hedvika dárek. »Prstýnek, snubní prsten!« zvolala všecka rozradostněná, vyndavajíc z pouzdra kroužek s briliantem. — —

Celý týden až do Nového roku plynul Hedvice velice zdlouhavě.

Každý den čekala dopis neb alespoň lístek od doktora, ale stále marně, až na Sylvestra večer, když se vrátila z obchodu domů, přinesla jí domovnice pohlednici s běžným přáním nového roku. V rohu bylo drobným písmem připsáno: »Zítra večer se vrátím.«

Ačkoli byla Hedvika roztrpčena dlouhým čekáním, přece jakmile uzřela lístek, ten tam byl její hněv, a jen radost, nesmírná radost, že jí přece psal, opanovala její nitro. Tedy zítra! — Zítra . . .

Celý den následující přemýšlela jen o tom, zdali ještě večer k ní zajde. Věděla, že přijede vlakem v šest hodin, to by konečně nebylo tak pozdě, ale jestli že se vlak opozdí? Mohla by mu jíti naproti! Ale což kdyby nepřijel sám? Ne, naproti mu nepůjde, bude ho čekat doma. Připraví vše k čaji.

Brzo po poledni vše schystala. Oblékla novou modrou halenku s bílými kraječkami a bílou krajkovou zástěrku, a když si ještě jednou pečlivě ruce umyla, navlékla prstýnek od Mrázka.

Byla nevýslovně šťastná.

Nic jí nevadilo, že prsten je pro jemnou ruku ženskou příliš massivní, ani že zasazení kamene není příliš vkusně provedeno. Viděla jen v duchu, jak doktor v krátké době před něj u oltáře nastrčí jiný kroužek, který je spojí na věky! Ach, kéž by to již bylo! — —

Když se Hedvika zabrala do těchto myšlenek, takový stesk zmocnil se jí v tom osamělém pokojíku, v němž smutné stíny večera se rozkládaly, že chvíli litostivě plakala.

Když se poněkud upokojila, rozsvítila lampu, a vidouc, že je teprve půl páté, vzala knihu a začala čísti.

Neměla však dosti klidu v sobě a tak po chvíli zas knihu odložila, usedla k pianinu a hrála všechny skladby, o nichž věděla, že je Mrázek má rád.

Také hraní však jí dlouho netěšilo. Vytáhla ze zásuvky stolku háčkování a začala pilně pracovat. Ano, musí být pilná, chce všechny okrasy k pradlu pořídit sama, a to bude velká práce. Mnoho tím však ušetří. Kdyby svatba měla být už v létě, bude i tak musit ledacos koupit, co by jinak sama udělala. Ale jaká pomoc! Těch několik set, jež si uspořila, pokud byla matka živa, ať padne celých na výbavu.

Mezitím bylo šest hodin.

Hedviky zmocnil se nepokoj. »Teď je v Praze, pojede-li elektrikou, může zde za čtvrt hodiny být.«

Odbila čtvrt, pak půl, tři čtvrti a konečně celá.

Při každém úderu bylo Hedvice krušnější.

Zprvu přecházela nedočkavě po pokoji, pak usedla, upírajíc neustále zrak i sluch ke dveřím, k nimž se však nikdo neblížil. Konečně nahlédla, že další čekání by bylo úplně marné.

Začala se pomalu svlékat a jedna slza po druhé kanula na modrou halenku, a zachycovala se v bílých kraječkách.

Bylo jí tak bezútěšně, jako kdyby se náhle byla ocitla z kvetoucích zahrad v mrazné pouště.

Bezděky, chvějíc se pocitila poprvé, že se snad mýlí, že to, co ona měla za lásku, u Mrázka bylo jen výbuchem smyslů. Neboť kdyby jí měl Mrázek opravdu jen trochu rád, byl by jistě na okamžik přišel. Vždyť musí vědět, jak po něm touží, s jakou netrpělivostí ho očekává!

Plakala dlouho, hořce.

Náhle ustala. Bože, jak bude zítra vypadat, až ho potká! Rychle, netroufajíc se ani pohlédnouti do zrcadla, uchýlila se do alkovny, smočila ručník a položila jej na rozpálená, opuchlá víčka.

Studená voda tišila znenahla též pobouřené nervy.

»Proč jsem vlastně plakala?« přemítala Hedvika, když se jí trochu ulevilo, »vždyť se nic nestalo. Kdo ví, zdali se vlak nezpozdil, aneb nepřijel-li někdo z příbuzných neb známých s Mrázkem, kterého on nemohl nechat o samotě. A vždyť ani nepsal, že přijde, jen že přijede. Vymýšlela vše, čím by ho omluvila, a velmi brzy se jí to podařilo.

Že vlastně plakala proto, že začala pochybovat o jeho lásce, na to buď zapomněla, aneb myslit nechtěla. (Pokračování.)

H. C. BUNNER:

Žena.

Za časné, myslím, Vesny už to shlídia,
že srdce mé ji s touhou chví se vstříc,
já řek' ji to, než Léto zvedlo křídla,
jen usmála se, neřekla však nic.

Své zlato hrabal Podzim lačnou dlaní,
a byla ticha; až když první vlok
se sněhu snesl s mraků z nenadání,
mou semkla šíj a vzkřikla: »Ztracen rok!«

A. K.

KAREL RAFAEL UNGAR.

K stému výročí jeho smrti.

Čtrnáctého července bylo tomu sto let, co zavřel oči muž svobodomyslnosti, láskou ke knize, zvláště české, rozhledem ve věcech bibliothéčních vykonavší v Čechách doby josefinské velký kus kulturní práce, ani snad kdy úplně docenitelné. Neboť užívá-li kdo na př. dneska výhod c. k. veřejné a universitní knihovny pražské, zda jen ve snu jemu napadne, že užívá dobrodiní, jež do základů tohoto ústavu jako do vínku vložil časově druhý bibliothékář ústavu a vlastní duchový její tvůrce,

Z panoramatu malostrans'ého. Zahrada Zbrojnice

Karel Rafael Ungar. 2447

Karel Rafael Ungar? . . . Myslím, že nepomyslí naň nikdo, jako nikdo v naší veřejnosti nevzpomněl centenaria jeho úmrtí . . .

Nechci zde opakovati vše data o něm. Kdo by se o ně zajímal, snadno je najde v Riegrově Slovníku naučném, ve Wurzbachově biografickém lexikonu Rakouska, ve staré Zlaté Praze z r. 1864 i jinde. Toliko k nejnutnější informaci čtenáře vzdálenějšího stůjž zde, že narodil se 16. dubna 1743 v Žatci, že jmenoval se původně Unger a křestním jménem Karel, Rafaelem že zván teprvé jako řeholník řádu premonstrátského, kam vstoupil r. 1759. Filosofii a theologii studoval v koleji svatovojtěšské na Starém městě (v Dvoře Královském). Hodnosti jeho akademické začínají r. 1768, kdy povýšen na mistra svobodných umění, pokračuje úřadem examinatora na universitě pražské, professora theologie v řečené koleji, povýšením na doktora písma sv. a končí po třikráte dosaženou hodnosti děkana bohoslovecké fakulty (1786—88) a jedenkrát rektorskou (1790). Ungar již v klášteře Strahovském sblížil se s povoláním knihovnickým, byv pověřen správou knihovny řádové a kabinetu minci. Ale pravé pole činnosti otevřelo se mu teprv, když císařovna Marie Terezie 20. října 1780 jmenovala jej nástupcem Charuelovým, prvního to bibliothékáře veřejnosti odevzdané bibliothéky klementinské.

Ungar položil zemské knihovně pražské její zdravé základy, její prostý, z francouzských vzorů čerpaný, ale právě pro svou jednoduchost vzorný systém, na němž ani mnohé pokusné břídilství, nedavší na sebe dlouho čekat, ničeho nemohlo zkaziti, poněvadž pevný základ přes všeliké pokusy, v různých obdobích dějin knihovny podnikané na jeho zvrácení a pokažení, vždy s důsledností správně umístěného těžiště vrátil se do své původní polohy. I mnohá zařízení manipulační, tedy spíše vnějšího rázu, udržela se až do let nejnovějších, odolavše reformám často lépe miněným, než-li jak dopadly, částečně i za doby poslední.

Hlavní zásluhou Ungarovou byla jeho péče o bohemica. Pro ně založil v knihovně na jednotlivé odbory rozdělené knihovnu zvláštní, t. zv. bibliotheca nationalis, tedy jaksi stát ve státě. Rozdělil ji opět na celou řadu oddělení, z nichž jedno jediné vyhraženo bylo knihám jazykem českým, ostatní, dle vědeckých disciplin tříděná, spisům v jiných řečech v Čechách aneb o Čechách, jejich zemi, dějinách, přírodninách, lidu, literatuře atd. vyšlým. Zařízení toto až na nepopiratelnou výhodu, že knihy české zůstaly pohromadě, se neosvědčilo, a mimočeská oddělení nacionálky záhy odumřela jako suchá ratolest. Pro obtíže katalogisace a hlavně hledání musilo býti v druhé polovině minulého věku upuštěno od stavení této »knihovny v knihovně« konečně úplně. Jen čtyřiapadesátka, oddělení české, zelenala a mohutněla dále, jak by se toho byl učený zakladatel její, jenž věděl ze zkušenosti, jak vzácnou je stará kniha česká, uniklá soustavnému ničení téměř dvou století, a jak chudé bylo písemnictví české jeho doby, nikdy nebyl nadál. Dnes, kdy přestěhována je do nejrepresentačnějšího velkého sálu universitní knihovny, vyplňuje již prostor, jenž byl původně bibliothékou jezuitskou celou (bibliotheca maior), než byla k ní přibrána část přiléhajících chodeb (t. zv. bibliotheca minor).

Ungar již za první dvě léta svého úřadování přivedl bohemica na 2000 svazků. R. 1781 přičinil se o přírůstek 500 knih z odkazu Václava z Vřesovic († 1583), jež po dvě stě let ležely v bednách ve sklepení Malostranské radnice zazděny, v lednu 1782 získal zbytky knihovny Jana Fr. Lva rytíře z Erlsfelda, 898 knih, nejvíce však prospěl ústavu i zvláště oblíbenému svému dítku, bibliothéce národní, když r. 1781 ustanoven byl censorem knih. Bylať censura Josefem II. odňata konsistořím, a poručeno, jak detailně vypisuje Josef Truhlář ve své črtě »Dějiny bibliothéky Klementinské« (Osvěta 1882), knihy po venkově lidem odňaté posílati do bibliothéky pražské. »Oesterreichische Biedermanns-Chronik« (Freiheitsburg-Akademie v Linci, 1784) při životopise Ungarově poznamenává, co se s takovými knihami dálo: »Dříve bývaly v Praze všechny svobodné knihy konfiskovány konsistoří a každoročně

o zelený čtvrtek (s Jidášem) páleny. Na Ungarův rozklad monarcha poručil, že neplecha ta přestati a knihy tyto Ungarovi mají dodávány býti. Všechny seznamy zapovězených knih, které tamním arcibiskupem byly vydávány a všem farářům a kaplanům po zlatce z nařízení prodávány, musily nyní jemu býti na stvrzení doručovány, poněvadž jemu svěřeno systemisování seznamu nového. Z tohoto zařízení vznikla dobrá věc: ‚národní bibliothéka', kde se již teď (1784) přes 2500 kusů českých knih nalézá.«

R. 1782 přičiněním Ungarovým zavedeno poprvé odvádění povinných výtisků všech v Čechách vydaných knih do universitní bibliotkéky; nejdůležitější práce však nastala Ungarovi, když na podzim r. 1782 počalo převáženi knih ze zrušených r. 1781 klášterů českých. Navezeno jich tolik, že, jak Truhlář vypravuje, naplněny byly všechny místnosti bibliothéční v Klementině i v Karolině, byt bibliothékářův, zrcadlová kaple Klementinská, ba blízký kostel Matky Boží. Ungar měl k přehlížení této spousty jediného úřadníka k ruce, ježto ostatní skrovný personál zaměstnán byl službou v čitárně. Ungar vybíral knihy, později již jen dle katalogů, jež si dával zasilati, vylučoval dupplikáty, s několika defektních výtisků pořizoval exemplíře úplné atd. Zkrátka byla to ohromná práce, takže není ani divu, že nebylo vždy pracováno důkladně, a že při nejlepší vůli Ungarově, o níž v nejmenším nelze pochybovati — vždyť i z vlastních peněz při nedostatku dotace neváhal pro knihovnu zakupovati vzácné knihy české — i při neúnavném jeho dozoru přece způsobeny byly škody veliké. Jos. Truhlář dotýká se thematu ve svém »Listu z martyrologia českých knih« (Lumír 1879): již dříve pražští jezovité, odevzdávajíce rukopisy bibliothéky své značný počet jich za záminkou, že neobsahují leda školské cvičení členů mladších, před komisary státními na hranici spálili; dupplikáty, místo aby pamatováno bylo, v menších městech českých z nich založiti knihovny k šíření vědeckého studia, vyměňovány a prodávány byly jednotlivě neb hromadně veřejnou dražbou. Jak si při tom počítáno, viděti z některých podrobností. Passionál z roku 1495 odhadnut na 1 zl. 15 kr. a prodán za 2 zl., Bible zlatá z r. 1543 odhadnuta na 17 kr., Streycovy žalmy na 8 kr. — a zůstaly neprodány. Knih takto rozmrhaných šlo do tisíců. Pravdu má výrok, že v těchto letech zničeno, ať rozptýlením v jednotlivém prodeji, ať makulováním, více knih, nežli za celé třicetileté války dohromady.

Ungarovi přísluší zásluha, že zachránil, co mohl, zvláště že z odkazu zrušených klášterů obratností svou toho dokázal, že do vídeňské bibliothéky dvorní, jíž příslušelo právo prvního výběru, nedostalo se skorem nic.

Z Ungarovy činnosti literární zasluhují vyzvednuti vydání Žižkových vojenských listů a řádů (ve spisech kr. učené společnosti 1790), »Pokus o dějiny bibliothék v Čechách« (t. 1785), »Nové příspěvky k starým dějinám knihtiskařství v Čechách (t. 1795), počátek knihopisu českého »Allgemeine böhm. Bibliothek« v Dobrovského »Lit. Magazin von Böhmen und Mähren« (1876) a vydání Balbínova spisu »Bohemia docta« (1776-80).

Svobodný zednář, Ungar nerozpakuje se táhnouti proti nešvarům řádů duchovních spiskem (ovšem německým, neboť Ungar teprve poměrně pozdě, na Strahově, z vlastenectví osvojil si znalost češtiny, která mu ovšem nepřešla již v krev): »Čím přispěly kláštery a světský klerus v prvních stoletích ke kultuře země a co zkazily za posledních let? Přispěl k této změně coelibát později zavedený?« (1785).

Karel Javůrek: Soběslav Pinkas. 2415

Nerozpakuje se též ostře kárati literární násilí protireformační (v předmluvě k »Allg. Bibl.«).

Ungar churavěl v pozdějších letech dnou a zemřel náhle 14. července 1807. Pohřben byl na Volšanském hřbitově, kdež v pravo od kaple zasazena mu byla přáteli železná, prostě vroubená deska. V pozdější době hrob rozkopán a deska rozbita. Nápis její zachoval se v náčrtu původním v universitní knihovně. Zní správně (Riegrův Slovník naučný cituje ho totiž s chybami):

†
Carolo. Ungar
Augustissimo. A. Consiliis
Et. A. Bibliotheca
De. Literis. De. Patria
De. Humanitate
Immortaliter. Merito
Amici. Posuere.
Obiit. Pridie. Idus. Quinctiles
M. D. CCCVII.

Nebylo by povinností university, pražské knihovny universitní a kr. společnosti nauk, jejíž byl členem, zasaditi se o znovuzřízení památní této desky? Jsou pamětníci, jako bibl. Truhlář, kteří znají místo kde byla zasazena. Pamět muže si toho zasluhuje. Vždyť děkujeme hlavně jemu, máme-li českou literaturu aspoň jaks taks pohromadě. —*o.*

— **Staropražská reminiscence.** Vzpomněli jste »gotických stromů« na Střeleckém ostrově, tvořících kdysi pěknou stafáž svatovítské silhouettě. Zmínka vyvolala vzpomínku na roztomilý, svého druhu jediný pražský obrázek, kterého — bohužel — snad ani fotografové nezvěčnili. Zmizel, a nikomu ani nenapadlo, aby ztráty politoval. Padl za obět komunikaci, která nezná ohledův a smilování. Zřizovala se nová trať elektrické dráhy v Menším městě pražském, a stanoveno, že poběhne Letenskou ulicí. Zde však byla závada — na štěstí ne taková, že by pro ni vznikla značnější bouře ve staropražských kruzích. Z palácové zahrady vyběhla si větev ohromného kaštanu mimo okruh svých sourozenců a rostla pravzlášt'ním způsobem — rostla leta letoucí nerušeně a utvořila takřka přes celou šířku ulice baldachýn. Jednoho dne přišli lidé se sekerami a pilami a převislou větev uřízli. Letenská ulice, charakteristická touto zvláštností, ochuzena ztratila mnoho na svém půvabu. Byla to přirozená okrasa, staropražská rarita, kterou rozmar matky přírody sotva kdy už v pražských ulicích vykouzlí. —*r.*

— **Památky Českých emigrantů v Americe.** Příspěvek k dějinám česko-amerického vystěhovalectví. Napsal Tomáš Čapek. Nákladem Národní tiskárny. Omaha, Nebr. 1907.

Dnes, kdy emigrace česká ve Spojených Státech severoamerických čítá do statisíců, kdy český živel v Americe počíná uplatňovati se k značnému významu v tamním životě veřejném a v letech posledních i do událostí staré vlasti zasáhá hromadně jako platný činitel, jistě záslužno jest ohlédnouti se po minulosti a stopovati počátky této naší emigrace zaoceánské, snášeti tak základy k historii její. Kniha Čapkova znamená skutečně obohacení vědomostí našich po této stránce, i musíme přijati ji s upřímným vděkem. V prvním článku knihy, »Stěhování z Čech do Ameriky mezi r. 1633 až 1905«, shrnují se cenné výsledky studií z dob, kdy první Čechové za náboženských bouří třicítileté války do Ameriky s Holland'any připutovali, již tu založili Nový Amsterdam, nynější New-York, až do dnešních dnů. Stať druhá věnována prvnímu dle jména známému českému emigrantu Augustinu Heřmanovi, který mezi řekou Delaware a krásným zálivem Chesapeakem založil České Manství (Bohemian Maner) a zhotovil (r. 1670) vybornou mapu Virginie a Marylandu, jež provedena vynikajícím rytcem Faithornem v Londýně, jako vzácná památka chována jest v Britickém Museu. — Stať následující zabývá se osudy Bedřicha Filipa, který r. 1658 do Nového světa přistál a stal se zakladatelem bohaté a vlivné rodiny Philipsův, až do revoluce americké r. 1776 v nynějším státu New-Yorku kvetoucí. O potomkyni tohoto náboženského emigranta českého, Marii Filipově, zaznamenána tu vzácná vzpomínka. Jiří Washington zamiloval se opravdově do této dámy tak nevšední krásy a vzdělanosti, že si ji Fenimon Cooper vyhlídl za hrdinku jednoho ze svých romanů (»The Spy«). Marie Filipova zamítla však ruku pozdějšího slavného »otce vlasti«, tehdy teprve 24letého, a vzala si plukovníka Morrise. — Následuje kapitola o Moravanech, kteří mezi sektami náboženskými v Americe těší se velké a opravdu zasloužené úctě a vážnosti. (»Moravians« — »Moravian Church« — nazývá se v Americe obrozená církev českobratrská). Kniha končí líčením životů dvou novějších již emigrantů, po letech osmačtyřicátých. — K textu knihy připojena jest řada velmi zajímavých vyobrazení (pohled na Nový Amsterdam — počátek New-Yorku; Augustina Heřmana podobizna a mapa jeho Manství. — Portrét Marie Philips atd.) —*es.*

— **Není času na čtení!** V Úředním Věstníku okresního zastupitelstva mnichovohradišťského, kde referuje se o schůzích výboru a oznamují se tržní ceny, dražební edikty a podobného druhu zprávy, našli jsme tuto povšimnuti hodnou zkušenost znalce poměrů, kterou otiskujeme bez poznámky: »Není času na čtení! — tak říká mnohý, jemuž je líno vziti do ruky poučný časopis, knihu — a celé neděle a

svátky (v květnu bylo jich osm!) leckdes prolajdá, v učazené krčmě prohýří. Na potravu pro tělo nezapomene, že však má také duši, již třeba živiti, na to nepomyslí. Na vzdělání nemá několik krejcarů, ale za zbytečnosti, často zdraví škodlivé, utratí mnohonásobně více. Dle toho ovšem pokračuje. Ovšem, že také ten, kdo čte, musí míti na zřeteli slova Ruskinova: »Četbou musí se živiti duch tvůj dle týchž zákonů, jako tvé tělo jídlem se živí — t. j. jako nesmíš jísti jen k vůli pochoutce, tak i nesmíš čísti jen pro zábavu.«

— **Zahrada Zbrojnice a její úprava v budoucnosti.** Z krajinářských pohledů pobřeží malostranského jest jižní ústí Čertovky z nejpůvabnějších. V každé roční náladě, ať v bělostném rouše jarních květů, či v syté zeleni plného léta, nebo v brunátných tónech nádherného podzimu, anebo konečně v sněhovém úbělu zimy, po celý boží rok má partie tato jiné zabarvení, skoro každá doba, každé osvětlení odhaluje spoustu nových, poetických vděků. Břehy Kampy bujnou zelení porostlé a osvěžované odbočkou Vltavy, Čertovka zvanou, (mimochodem řečeno: název novodobý, postrádající historického odůvodnění), jsou opravdu pohádkově krásným pražským zákoutím.

Pohled náš zobrazuje partii zahrady Zbrojnice, druhdy k paláci hraběte Michny patřící. Navrženou regulací Malé Strany dozná část tato značných a závažných změn. Škoda, že krása těchto partií trpí velikým zlem, častými záplavami, které jsou přičinou, že Kampa a nízké břehy za Čertovkou jsou ve stálém nebezpečí inundace. Stará doba nedovedla čeliti tomuto nepříteli, a proto nízké břehy, ač čarokrásně položené, jsou úžasně zanedbány. Nový regulační návrh chce toto zlo odstraniti. Nenavrhuje se ovšem zvýšení terrainu nad velkou vodu z první polovice minulého století, ani zasypaní Čertovky, kteréžto projekty považovány byly druhdy za jedinou odpomoc této kalamitě, nýbrž proponuje se provedení ochranné hráze přes Kampu v úrovni velké vody z r. 1845, kdežto celý ostatní terrain Kampy zůstati má bez valných změn. Prvním úkolem projektu bude, obě ústí Čertovky uzavříti. Aby však celý její tok mohl býti zachován, navrhuje kancelář pro splavnění Vltavy a Labe zřízení napájecího kanálu od jezu Šítkovského, jenž zajistí odbočce náležitý přítok vody.

Zahrada Zbrojnice není úpravou touto ohrožena. Ve středu jejím projektuje se Galerie moderního českého umění, a to tak, aby se i zahrady použilo k účelům výstavním; regulátorům tane tu na mysli nejkrasnější vzor, úprava, kterou spatřujeme v Paříži v Jardin du Luxembourg a Tuilleriích. Uplyne ovšem drahně let, než skvělý tento sen se vyplní, neboť pomýšlí se i na připojení zahrady hraběte Nostice, tak, že by Kampa stala se v této části musejním ostrovem. Je jasno, oč se především jedná — vyrvati terrain tak příznivě položený spekulaci stavební, zachovati pobřeží malostranskému zeleň zahrad, a připustiti v těchto místech jen takové stavby, které neohrozí panoramatu malostranského a přispějí znamenitou měrou k jeho obohacení. —*r.*

První český emigrant americký: Augustin Heřman. 2445

— **Soběslav Pinkas** Upozornili jsme nedávno znovu na zajímavou osobnost Karla Javůrka, nejstaršího ze žijících malířů českých, pamětníka znovuzrození a rozmachu umění českého za dob Mánesových a Čermákových. Zapominaje vlastní práce, skromný starý pán rád probírá se ve svých

mapách, z nichž vyhledává kresby a vyvolává vzpomínky, které z té neb oné příčiny mladší generaci mohou zajímati. Temperamentně načrtnutá hlava Soběslava Pinkasa, na příklad, jest v době nynějších živých styků česko-francouzských případnou vzpomínkou na muže, který byl horlivým průkopníkem myšlenky, buditi ve Francii sympathie pro českou věc. Pinkas, který vystudoval práva, ale věnoval se štětci, usadil se ve Francii, kdež — ač půda byla tehdy ještě velmi nepřístupna — dobýval si jména a úspěchů. Do Prahy se vrátil roku 1869. Po plných 30 roků psal články o českých věcech do velikých listů francouzských. Založil pražskou Alliance française a usiloval všemožně o přátelství česko-francouzské, vyhledáván jsa pravidelně Francouzi, do Prahy zavítavšími, tak že nazýván byl »francouzským konsulem«. Za své snahy vyznamenán byl i francouzskou vládou. Podobizna Javůrkova jest z r. 1853. Tehdy studoval mladý Pinkas v Mnichově, kde zabýval se plánem, neprovedený pro odpor samého Havlíčka, osvoboditi vězně Brixenského. Zemřel r. 1901.

— Růžena Čechova: **V paprscích touhy**. Vkusnou, ale také skutečně zajímavou knihu vydalo nakladatelství F. Topiče v Praze. Autorka její, sestra našeho slavného básníka, objevuje se čtenářům českým jako rychle se rozvíjející, slibný zjev literární. K nejvýznamnějším vlastnostem objemné knihy pak náleží to, že téměř z každé stránky její jasně se zrcadlí duše spisovatelčina.

Jistě nám přisvědčí mnohý čtenář, pravíme-li, že u většiny ze sedmnácti povídek, v knize otištěných, domníváme se určitě viděti nebo aspoň tušiti spisovatelku, která přijímá na sebe úkol vyličovaných postav. Je to všude týž milý, poněkud sice exaltovaný tón, je to onen nadbytek látky erotické, který by stačil vyplniti několik knih, a je to ona stálá snaha vyhnouti se všednosti, která stala se již příznakem — a dodejme, cenným příznakem Růženy Čechovy jako spisovatelky.

Kniha V paprscích touhy podobá se dosud neklidnému kukátku s mihotavou vřavou paprsků a barev, podobá se kytici, kde jest příliš mnoho vůně a nádherných, uměle pěstovaných květův. Spisovatelka zajisté brzo najde pro ni žádoucí umírněnost a dovede jak ty barvy, tak i ty vůně skládati v harmoničtější a umělečtější celky.

Povídky Růženy Čechovy jsou opravdu hezkým a velmi sympatickým dokladem jejího literárního tvoření, které jest povýšeno nad všechny všední zájmy. Ušlechtilá úcta a láska její k napsanému slovu a snaha po kráse dává tušiti, že z pera Růženy Čechovy vyjde ještě řada dobrých literárních prací. *Ds.*

— Josef K. Šlejhar: **Od nás**. Dvě povídky. Osobitý, svérázný literární charakter Šlejharův zaujímá v písemnictví našem již své dobře vybojované, pevné místo, a není potřebí zvláště naň upozorňovati a osvětlovati jeho význam. Vydá-li Josef K. Šlejhar novou knihu, čtoucí obecenstvo již předem jest přesvědčeno, že se mu dostává do rukou práce hlubokých, ztemnělých tónův, veskrze vážných a bezohledných, snad někdy až tvrdých na pohled, ale přece vždycky vybízejících zastavovati se, uvažovati a podrobovati city prudkým otřesům. Proto spisy Šlejharovy vyžadují vedle dostatečné intelligence čtenářovy vždy také jeho přiměřené vnitřní otužilosti a síly.

Kniha Od nás obsahuje dvě práce Šlejharovy. Sirotek neobral si tentokráte za obvyklý úkol louditi se v naše city líčením osudův opuštěného dítěte. Sirotkem Šlejharovým jest malé hříbátko, kterému matka záhy po narození jeho zhynula. Spisovatel jest mistrem v líčení smrtelných zápasův. A třebas tu se rozepisoval o zvířeti, nám místy až téměř se zastavuje proudění krve bolestí a soucitem, a jsme přesvědčeni, že nejedna útlocitnější duše nad těmito pohnutlivými stránkami upřímně si zaslzí.

Práce na konec vyzněla smířlivě, naproti tomu však povídka druhá, Nekřtěňátko, předvádí nám všechny hrůzy nešťastného života. Vše je tam špatno kromě jediné ubohé, té nejnešťastnější bytosti. Děj Nekřtěňátka je tak hrozný, že se ho mohlo odvážiti jenom tak obratné a vážné pero, jako jest pero Šlejharovo. Zloba lidska v povídce té popsána jest nejodvážnějšími črtami, a pochybujeme, že by se jiný spisovatel odhodlal dospěti až k hranici, u které se zastavil autor »Nekřtěňátka«.

Knihu vydalo nakladatelství Ottovo. *Ds.*

Ročník V. číslo 46. vydáno dne 2. srpna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKE DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL NOVOTNÝ:

Déšť v jeseni.

Mrak těžký byl a němou dálí plynul,
svit plachý, stříbrný v tmách jeho kmital,
les v bronzových a rudých barvách hynul,
jak chladný vítr větvemi mu zmítal.
Už na mýtině žhavá růže sivá
svá vonná zamkla víčka spanilá
a ozvěna jen vichru harašivá
po prázdných klenbách lesních strašila.

Znik' hovor ptactva v oblačném tom šeru,
jež po obzoru v chvatné hřmělo chůzi,
zlý vítr drsný hvízdal od severu
a tichý déšť pad' náhle do haluzí.
Jak na korunách v měkkém zazněl štkání
a dotekl se zvadlých kalichů,
tu zdálo se, že jeseň v zadumání
teď po špičkách jde lesem potichu.

Vlak, nehostinnou jenž se černal tratí,
své páry vlhká, bílá péra vrhal
kams v tmavý bor a vichr nad souvratí
je uchvátil a zběsile je trhal.
Jak těžkým rytmem vozů voj se ztrácel
a v chmurném chvatu znikal za nivou,
klamavý vítr bližil se a vracel
kol jejich hudbu z dálky dunivou.

Déšť padal nyní v šero lích a sadů
po temném kraji, jenž se tratil v mlze,
zem ve vlhkém si sirá vzdychla chladu
se svadlých lící stírajíc si slze.
A jak déšť zvonil dřímavě a sladce,
podzimu smutek zpival v rytmech svých,
tu zastesklo se vráščité té matce
po žhavých virech tanců motýlích.

Jí líto bylo mrtvé jarní něhy,
jas fijalky když prvně blýskne travou,
když vonná vláha nad květnými sněhy
se prškou snese bouřlivou a žhavou.
Jí líto bylo ztichlé hudby ptačí
pod pochmurných těch mraků přívaly,
v jesenní sprchy stříbrném tom pláči,
když měkce táhla přes kraj zmodralý,

jí líto bylo večerního snění,
ve sladké modři kraj kdy hasnul mladý,
v sníh lilijí a prvních růží chvění
kdy světlá rosa padla do zahrady,
jí líto bylo zhaslého lích zlata,
kde v máků krev se safír chrpy zved',
když mraků tmou, jež s hučících hor chvátá,
blesk jiskřivý se zaskví naposled,

jas červánkový po klasnatých pláních,
po ranní bouři vášnivý a bledý,
když v těžké rose zachvěje se na nich
a nádherou jich zaplá naposledy,
v sled motýl bílý pohrouží se jemně
v chrp modrou zář a jak se tratí z nich,
už chmurnou tuchou zachvívá se země
a cinkot kos se hlásí po polích...

BOH. BAUŠE:

U řeky.

Voda je tak chladná, čistá, za plavátkem sluše hledím, jak se rybka chystá skočit po žížale. Fel.

Říčka vesele si poskakuje mezi vrbovím zarostlými břehy. Tu jakoby se zamyslila, uvolní běh a točí se pomalu v hluboké touni. Ale již opět, jako když dívčina pohodí kadeřavou hlavičkou, poskakuje ve veselých vlnkách dále. Jak blaze, zdá se, je rybce v čistém živlu, kde statně čelí proudu, pořeje přeskakuje, hravě tu do výše se vymrští, tu do hloubky se noří, beze vší námahy. Mocné svalstvo, podepřené mnohými kůstkami, které mnohdy tak nepohodlnými se stávají při jídle jistých druhů — pak mocné ploutve umožňují rybě hbité obraty i úžasnou rychlost v pohybech. Hle, zde ujíždí pstruh po proudu; tu, byv vyplašen okamžitě se obrátí, a touže rychlostí pluje proti proudu. Která loď, dle živého tohoto vzoru stavěna, může se honositi, že jen z daleka dosáhla této dokonalosti živého stroje?

V naší říčce není ještě voda otrávena závody průmyslovými, není ještě »úpravou« učiněna splavnou, aniž živého spádu použito na pohon dynamoelektrického stroje. Ještě mají tu tedy ryby volnost a bezpečí. Bezpečí? Právě kmitnul se těsně nad povrchem vody jasně modrý ledňáček, přelétnuv jako meteor, zapadl pod vodu, ale ihned opět se vynořil s rybkou v zobáku. S kořistí svou zmizel pod spleteninou kořenů pobřežních vrb a olší. A nyní usedl klidně člověk rybář u touně, a vyhodiv udici s vnadidlem, trpělivě hledí na splávek, jenž ve stínu vrb na tišině touně nepatrně se otáčí.

Náš rybář chytá »na těžko«. Za vnadidlo slouží mu malá rybička, nabodnutá chudák za živa, takže ve smrtelných úzkostech čeká, až pozřena bude větší rybou, která ji v mukách vystřídá. Té krutosti lidské! Avšak »primum vivere, deinde philosophari« mysli si náš rybář; možno, že také nemyslí nic, neboť chytání na udici jest uklidňujícím prostředkem »par excellence«, není-li při tom »jakás vášeň, jež s jich se něvým hledem snoubí« (Majkov). Scenerie vůkol jest věru rozkošná. Nad povrchem v laškujících přemetách poletují štíhlá šídla vodní, opodál vymrští se stříbrolesklá mřenka pronásledovaná štikou; ve vzduchu tancuje roj komárů ve sloupu, tu se snižujícím, tu stoupajícím. Ve vonném puškvorci zašelestí velkooká vážka, na písčitém břehu honí se párek pisíků.

Jsou také obtížnější způsoby rybolovu, kde třeba silné ruky, bystrého oka, rozvahy a důkladné znalosti způsobu života rozličných druhů ryb. Lov na udici celkem jest nejméně namahavý. U divochů — náležíť rybolov k nejstarším dovednostem člověka i nejprvotnějšího — jest lov na udici zaměstnání pro děti a starce. Ve sbírkách ethnografických spatřujeme udice z nejrůznějšího materialu zhotovené, někdy i velmi důmyslně vyzbrojené; udice jsou dřevěné, koštěné, rohové, teprve později železné.

Pohodlný sport chytání na udici byl ode dávna oblíben u mocných a bohatých. Ve starém Egyptě zakládali umělé rybníky a majitelé těchto rozložili se na drahocenných kobercích na břehu rybníků s udicí v ruce. Dnešní »královský sport«, jak jej provádějí lovci lososů ve Skotsku a Norvéžsku, s udicí v ruce na bystřinách bohatých lovišť tamějších, není tak pohodlný — vyžadujeť značnou obratnost a duchapřítomnost; lovci nesmějí se štítiti námahy a jest jim otužile čeliti nepohodám všeho druhu.

Avšak vraťme se k našemu »tichému bláznu«, jak závistníci rybáře s udicí nazývají. Má-li smysl pro přírodu, není mu věru chvíle dlouhá. A nyní — splávek se prudce pohnul a již mizí do hloubky. Zkušený rybář poznal již vzácnější kořist, neškubne udicí ihned do výše. Tak vytahuje se leda nějaká podoustev neb ouklej. Zde však cítí rybář značnou tíži, která pro šňůru i prut jsou příliš těžké; též se musí zabezpečiti, že udice řádně se zaklesla Ryba chycená snaží se uniknouti, rybář tak dalece jí povoluje, aby se šňůra nepřetrhla. A věru že síla svalů ryby, pokud jest ve vodě, dovede někdy vzdorovati tak, že zdá se jakoby cent na udici visel. Avšak námahou a úzkostí ochabují poznenáhla i síly ryby, která konečně bez značného odporu vytažena býti může.

Úlovek jest úhoř, prohlédněme síhо trochu: těla jest hadovitého, skoro metr dlouhého. Barva jeho jest nahoře tmavozelená, na bocích a na břiše do zlata se lesknoucí. Proč jsou ryby nahoře tmavé, vespod světlejší? Zjev ten vykládá se jako ochranné zbarvení: nepřítel s hůry do vody slídící, nespatří tak snadno rybu chráněnou temnou barvou dna; nepříteli z důli na povrch hledícímu — i takových má ryba — kmitá se světlo od vln se odrážející, jako kmit stříbrolesklého břiška rybky. Úhoř není hbitý plavec; svým hadovitým tělem se spíše plazí ve vodě; může za to

ovšem po vlhkých splavech i kamenech i bez vody přelézati, a maje malou štěrbinu žaberní, nějaký čas bez vody vydržeti. Netřeba snad podotýkati, že jest bajkou, staletí ohřívanou, že v noci »leze na hrách«. Ale schopnost lezení přispívá mu při jeho cestách.

Šťastný lovec jen s namáháním tučný úlovek usmrtil; jeť život úhoře ku podivu tuhý. Uchopil jej za ocas, ovinul kluzké tělo jeho šatkem, aby mu nevyklouzl, a mrštil jím po celé délce o plochý kámen. Na rybích trzích v přímořských městech vídáme krutý způsob, jakým prodavačky s úhoři zacházejí. Uchopíce je za hlavu, prořízne úhoři kůži na hrdle do kola a za živa mu ji stáhnou; ještě dlouho po tom ubohé zvíře se svíjí a pohybuje. — Strašná jest též myšlenka, že když kůži úhoří stáhli, za živa jej nasolují, aby zbavili ho prý hlenu.

Úhoř jest bez odporu nejchutnější rybou říční a pojídá se buď za čerstva, neb uzený či marinovaný.

Ale přírodozpytec nechce jen úhoře jísti, chce poznati i jeho životopis, který byl do nedávna velmi temný.

Nejen kuchařky, i badatelé od starodavna se divili, že při otvírání úhoře, nikdy nenašli ani stopy jiker neb mlíčí.

Již Aristoteles — a co tento řekl, stačilo skoro po dva tisíce let učencům a nebádali dále — uvádí, že úhoři vznikají t. zv. »prvoplozením«. Praví: »Úhoř nemá ani vejce ani chám, není tedy ani samicí ani samcem; proto nemůže se rozmnožovati. Úhoři vznikají z vnitřnosti země.« Podnes lidé místy mají za to, že když vlasy delší dobu ve vodě leží, vznikají z nich úhoři. Jindy opět bájili, že úhoř rodí živá mláďata, soudíce tak dle cizopasných škrkavek, jež v útrobách jeho nalezli, jež měli za mláďata úhoří.

Dnes konečně věc jest aspoň do jisté míry objasněna. Co v našich vodách z úhořů se vyskytuje, jsou hlavně samice; samci žijí většinou jen v brakických vodách blíže pobřeží a v moři, kdež samice z řek přicházející toužebně očekávají.

Z našich výstav rybářských všem známy jsou malinci, na prst dlouzí úhoříci, »monté« zvaní, kteří v dubnu a květnu v nesčíslných zástupech putují řekami, tvoříce jako tmavý pás proti proudu se vinoucí. Pás tento, v němž jest úhořík vedle úhořika, pohybující se rychlostí 3—4 km. za hodinu, trvá někdy dva až tři dny, nežli mine. V tomto tahu, jak je zvlášť v řekách francouzských pozorovali, může býti úhořiků na milliony, ano na milliardy. Lidé místy monté chytají a pekou z nich placky a jiné lahůdky. Dostane-li se tah k ústí vedlejší řeky, odděl se část do této, hlavní proud pokračuje však hlavní řekou. Nic úhoříky v tahu nezastaví. Stavidla, jezy, peřeje, vodopády hravě překonávají, lezouce i po hladkém kamení.

Takto dostanou se rozvětvenou sítí vodní do všech řek, říček, přítoků i rybníků. Mnohdy tvrdili lidé, že našli úhoře i ve vodách, které jistě nemají žádné spojení s mořem. V tomto případě buď přece nalezli úhoříci nějakou cestu (v naší výstavě jubilejní na př. z akvaria jednou, když voda stála zde výše, vylezli do potrubí proti proudu), anebo se lidé mýlí s mladými mihulemi, které mají sice také tahlé úhořovité tělo, avšak snadno se rozeznávají kruhovitými přísavými ústy a sedmi štěrbinami žeberními.

Úhoříci v našich a vůbec sladkých vodách rychle rostou. Ve dvou létech již dosahují délky 50—60 cm. Asi ve čtyřech neb pěti letech probouzí se v nich pud stěhovací. V ten čas dosahli statné délky až 80 cm. a váhy 1·5—2 kg. V bouřlivých nocích podzimních kupí se v houfky 20—40 kusů a volně nechají se proudem unášeti, vždy dychtivěji směřujíce k moři.

Co v tu dobu nechytí se do vrší, slupů, neb na udici, jest pro nás ztraceno. Neboť nikdy nevrátí se úhoř (či lépe úhořice) zpět do míst, kde trávil mládí. Jest to cesta na námluvy, neboť tam při ústí řek očekávají je, jak praveno, ženichové, samci. U nás kovově lesklé tyto samce nespatříme, leda ve sbírkách. Jsou menší samic, jen as 40 cm. zdélí, a kořist pro rybáře nikoli zvlášť cenšná. Jsou také některé staré panny mezi úhoři, které nedbají o cestu do manželského ráje, ale zůstávají ve vodách sladkých, vyrostou až na metr, i půldruhého metru délky, na váhu 20—30 liber a velice ztuční.

Ale to jsou právě nevysvětlitelné výminky. V mořích pobřežních, v moři Severním a Baltickém zatím marně bádáno bylo po jikrech a potěru úhořím, i domýšleno, že rodí živá mláďata

Výzkum moře neobmezuje se však dnes na pouhé pobřeží. Moře zkoumá se všemi směry, do dálky i do hloubky, nový svět objeven v hlubinách a biologie moře poznána v netušených zjevech.

A tak objeveny mezi jiným v úžině Messinské a jinde zvláštní sklovité průhledné ryby, as 20 cm. zdélí, s krví bílou, kostrou ještě nevyvinutou, v nichž právem tušeny larvy ryb. V jedné z těchto »skleněných« rybek, pojmenovaných Leptocephalus Morisii, poznáno dalším vývojem mládě úhoře mořského (Conger). Italští biologové Grassi a Calandruccio poznali nyní v žaludku ryb Orthagoriscus mola, vylovených v hlubinách blíže ostrova Sicilského, podobné »skleněné úhoře«. Při dalším zkoumání nabyli přesvědčení, že

tento druh »Leptocephalus brevirostris« jest mládětem našeho úhoře říčního.

Shledána tedy tato souvislost: Když úhoř opustí ústí řek, vyhledává hlubiny moře aspoň pěti set metrů; při tom změní se na rybu hlubinnou; tělo jeho dostane barvu stříbrolesklou, oči neobyčejně se zveličí, takže mají centimetr v průměru. Jakožto ryba hlubinná vytře se úhoř v temné mořské hloubi; z jiker vyklouznou průhlední »sklovití úhoříci«, mnohem širší nežli pozdější monté, kteří prodělají tedy různou metamorfosu a vystupují poznenáhla do vyšších vrstev, až nabudou formy, jak je známe pod jménem monté.

Rozumí se, že věc tak zajímavá a zvláštní přijata s mnohou pochybností, a že nyní badatelé slídí všude po mladistvých stadiích úhoře při výzkumu moře.

A tu se podařilo dánským badatelům na lodi »Thor«, křižující v atlantickém oceánu poblíž ostrovů Faröreských, a na to na jihozápadu Irska vyloviti leptokefaly, úplně podobající se Sicilským. Jelikož vylovených larev bylo na sta, bylo možno zásobiti jimi různé vědecké ústavy k dalšímu zkoumání, a tímto zjištěno nade vší pochybnost, že skleněni úhoříci jsou skutečně mladistvé tvary našeho úhoře říčního. Dalším zkoumáním mohli Dánové též zjistiti, že strdliště našich úhořů v atlantickém oceánu leží v jistém pásu, který se táhne od severního pobřeží Španělska až po Faröry, a od pobřeží evropského až po 15° záp. délky; nalézají se v hlubině až do tisíce metrů, ve věčné temnotě, ale stejnoměrné poměrně, teplé vrstvě teploty 9—10° C.

Nyní víme, proč nemohou úhoři ani v Severním ani ve Východním moři se vytříti, nenalézajíce zde dostatečné hloubky, a proč nejsou v Dunaji a jeho přítocích. V tajemných hlubinách prodělávají metamorfosu, nežli mladí úhoříci jako monté k břehům se vynořují. Mláďata tato pocházející od úhořů v podzimu z řek připluvších, objevují se v lednu u Farörů jakožto leptokefali, v moři Severním koncem února.

Tak by byla záhada běhu života úhoře, o které po tisíciletí lidé jen hádali, výzkumem objasněna, ač mnohé ještě zbývá doplniti. Co stane se však s matkami mladých úhoříků? Zalíbilo se jim v hlubinách a kladou tu několikráte jikry, či mají osud onoho kmene Aora, a umírají, když jednou milovaly? Tolik jest jen jisto, že více se nevracejí do řek po své cestě svatební.

Neunavně poskakují vlnky řeky dnem i nocí spěchajíce do lůna všeobsáhlého oceánu. Zde v temných hlubinách byla kolébka ryby, kterou, rybáři, chytil jsi na udici. Zde ale stála snad kolébka všeho života ústrojného, z něhož nesmírně dlouhou řadou vývoje vzešlo i lidstvo veškeré. — Zdaž rybáři při tiché kontemplaci přemýšlíš o věčném koloběhu světa? — Času máš na přemýšlení dost; nebudeš vždy tak šťasten v úlovcích svých!

VIKTOR KAM. JEŘÁBEK:

Vedlejší příjem.

Humoreska.

Zabrán v opravu stohu úloh pan učitel Balšánek ani si nepovšimnul, jak zvenčí zacinkal zvonek, vrzly domovní dvéře, do síně kdosi vešel a vklouznul do kuchyně.

Pan Balšánek, kdykoli se zabral v toto nejdůležitější a nejvděčnější učitelské zaměstnání, o jehož líbeznosti a zábavnosti laik ani potuchy nemá, býval v rozmaru velmi přívětivém. Musil míti v takové době absolutní klid, aby snad dopuštěním nevynechal nějaké chyby v úkolu žákovském. Pokud opravoval úlohy, nesměl ve stavení nikdo ani pipnouti a dva příliš čiperní a živí páni synové Balšánkovi: Jaro a Vláďa byli v takový den z domu vykázáni.

Nedůtklivost páně Balšánkova sahala tak dalečko, že odstonal ji kdysi i veliký kohout plemene vlašského, známý v okolí vysokým, až uši rozdírajícím kokrháním.

Pan Balšánek kdysi při opravování úloh mrštil po ubohém, pod okny mu prozpěvujícím kokšovi tak dovedně botou, že slepičák jen zatřepetal nožičkami a odputoval na onen svět, kde ještě snad neznají nervosy a jejích následků.

Od onoho vrznutí domovních dveří asi za půlhodinku zlehka otevřeli se dvéře bytu páně Balšánkova a jimi vykoukla do vnitř pěkná, mladistvě ještě svěží tvář družky učitelovy.

»Smím ti sem pustit hosta, tati?« polohlasně, s patrnou obavou se zeptala.

»Koho pak, prosím tě?« dost nevrle brouknul horlivý korrektor.

»I je zde Boučková, víš, prava ruka správcové, její kolportér. Čeká již půl hodiny v kuchyni . . .«

»Ta klepanda?« protáhl mrzutě pan Balšánek.

»Vždycky mi připadá jako klekáníčka z pohádky . . . babec jeden.«

»Prosím tě, vyhov jí, můžeš-li jen trochu,« důtklivěji již přimlouvala paní, mezi řečí ke stolku přistoupivší.

»Vždyť víš, jaká je to drčna a pletichářka i ten její oulisný pantatík. Roznesli by tě . . .«

»No nespolknu ji, ať vejde,« rozhodnul pan učitel hlasem ne sice medovým, ale již značně vlídnějším.

Pro sebe si zahučel: »Má pravdu, s babou raději po dobrém, člověk je zde beztak jak prodaný . . «

Za hlubokých úklon vešla žena šedesátnice, pomalá, chudá jak trn, tváří zardělých, jako oleštělých, s nápadně vyčnívajícím kostnatým nosem, brady do předu vystouplé, očí pichlavých, rysích. Babec všecek jako z mědi. Vlasy měla dosud tmavé, hladce do čela sčísnuté, k této návštěvě patrně sádlem namazané.

Šla po špičkách, jako by do svatyně vstupovala. Tím podoba její s klekáníčkou byla ještě nápadnější.

Boučková a jí podobný manžel, jak již výše naznačeno, byli prohnaní pleticháři, kteří přetvářkou a licoměrností, udavačstvím a pochlebenstvím dovedli si získati přízně správcové a tím i dobrého postavení při dvoře.

Byli by svou mazaností obelstili i samého raracha, z té příčiny každý byl rád, rozešel-li se s nimi po dobrém. Boučková, což konečně nedivno, byla kromě uvedených vlastností první modlářkou v kolátuře valčické.

Přistoupivši ke stolku, hnala se po ruce páně Balšánkově a sice s takovým úspěchem, že ač se potrefený bránil živou mocí, baba přece chopila se jeho ruky a dotkla se jí současně tenkými rty a špičatým, vlhkým nosem.

»Mnohovážený, tuze mně milostivý pane učitel, ráčijou odpustit ponížený děvce, že troufá si jich vobtěžovat velikou prosbou. — Dyby snad ráčili se nad mou vopovážlivostí horšit, raděj bych hned na místě . . .«

»Tož jen ven s tím, ven« — netrpělivě hleděl zastaviti proud řeči z výmluvných úst babiných pan Balšánek.

»O, mnohovážený a tuze mně milostivý pane učitel, já vím, co se patří, jaká úcta takovýmu pánu přináleží, ó, to se zná, to se zná . . . Nésem na hlavu padená —«

Pan učitel odvrátil hlavu k oknu a zaťal zuby. Ale přemohl nervosní popudlivost a jak jen dovedl, klidně připomenul:

»To jindy, jindy, ale teď jen vykládejte, čeho si vlastně přejete. Mám práce . . .«

»Ba že si přeju, vlastně tuze uctivě mnohovážený a mně tuze milostivý pane učitel, prosím,« Boučková dojemným hlasem a s líčenou ponížeností řečňovala.

»Skrzevá jednu případnost znamenitou, posvátnou jsem přišla. Naša Maruša — šak ju líběj znát — ona, jak si na mnohováženýho a mně milostivýho pana učitele vzpomene, hned má slozy ve vočách. Ten vobrázek, co jsou s těma děckama na něm vyfortografírované, co chvíla loube . . . Její řečňování je furt stejný: takovýho pana učitela — to byl zrovna anděl . . .«

Babka div nespustila moldánky.

Pan Balšánek, který bezpečně o sobě věděl, že nikdy nebyl a nebude andělem, spíše popudlivým čertem, jen z hluboka si vzdychnul a prosebně na Boučkovou pohleděl.

»Buďte tak dobrá, osobo . . .!«

»Tož naša Maruša měla tyhle dny sen. Moc krásné sen a příkladné. — Z nebe se ozval hlas: Vyši antipendium a na něm slova: Já su Panna Maria, matka Krista Pána. A když to antipendium vyšiješ, dáš je do Věžek na voltář ke cti a chvále boží a ztratíš vohniparu.

Vona má chudera, jak líběj vědět, už vod malička tu nešťastnou vyraženinu na hlavě . . .

A tu si tedy milá chudera řekla: Kdo jiný mi ty svatý slova sesadí, když né náš mnohovážený pan učitel!

On má krásnou šriftu, jiné by to ani nedovedl tak sesadit, kdybych kraj světa hledala . . . Ba jakživ nedovedl, ale kde! Tak bych poníženě prosila . . .«

»A máte tu plachtu zde?« zhurta oslovil řečnou babu učitel, ani se na ni nepodívav.

Boučková mlčky vytáhla z pod šátku balík bílé látky a podala jej panu Balšánkovi opětně s hlubokou poklonou, jako by stála před veleknězem.

Pan Balšánek vyškubnul babě balík a hodil jej na divan. A obrátiv se k stolku řekl, jako když seká:

»Udělám to, udělám, třeba hned, jen —«

»Prosila bych nejponíženěji mnohovážený a mně tuze milostivý pane učitel, dyby bylo možná tiskací šriftou a hodně veliký písmena.«

Boučková opatrně couvala ke dveřím.

»Dobře, dobře . . .«

»A dole menši šriftou: věnovala Maria Bouček z Valčic. A dvě srdíčka s plamínky po obou stranách a křížek s věnečkem do prostřed . . .«

Pan Balšánek již baby neposlouchal.

Stál u okna a bubnoval jakýsi prudký pochod.

— — — — — — — — — — — — — —

Hodinu později měl po celé délce pokoje na podlaze roztaženou plachtu a kleče před ní, zoufale patřil na strašidelně bílou její plochu. Ani si při babiných slovech neuvědomil, nač se to podvoluje. Plachta měla dobrých pět metrů a na tu délku měl malovat řadu slov »tiskací šriftou«, přiměřeně velikých a srdíčka, věnečky a kozel ví, co ještě.

K pláči mu bylo, věru.

On nejen neměl pěknou »šriftu«, ale byl vlastně mazal a jako bývalý gymnasista o malování písmen dokonce neměl ani ponětí.

Klečel chvíli na zemi, vytřeštěný zrak upíraje na bílou plachtu, pak vjel si oběma rukama do vlasů a zařval, až paní v úzkosti přiběhla, co se děje.

»Já hlupák, nechám se přivrtat úlisnou hubou vykoukané klapandy k takové dřině! Do půlnoci s tím nejsem hotov, jakživ ne — —«

Paní Balšánková snad z útrpnosti spustila se na kolena vedle zuřivého chotě a resignovaně, nesměle se zeptala: »Snad bych ti mohla pomoci, Františku?«

»Ty, s čím pak?« utrhl se na ni rozezlený manžel, potřásaje posměšně hlavou.

»Nebýt tebe, milosrdná sestro, baba by si nebyla troufala. Jako bych tě slyšel, jaks jí dodávala kuráže: Jen jděte k muži, on vám to rád udělá, viď? A já bych samou radostí babu do povětří vyhodil...

Teď abychom si hráli do půlnoci.«

A »hráli si« skutečně až do té chvíle, kdy ponocný u samých oken bytu učitelova jako na upamatování, že je již poslední hodina dokonávajícího dne, odtroubil dvanáctou.

Pan učitel Balšánek ukončiv posvátnou práci, s obtíží, za pomoci své dobré družky vztyčil se a ohmatávaje si několikahodinným klečením na hrbolaté podlaze pohmožděná kolena, belhal se takřka po čtyřech k posteli.

Spal, jako by jej do vody hodil.

— — — — — — — — — — — — — —

Druhého dne byla zde Boučková jako na koni a za nekonečných poklon a ukrutné pochvaly nad krásně sesazenou šriftou slibovala, že se tuze odslouží. Tuze!

Pan Balšánek, zhlížející dnes jak Petrovín, jen mávnul rukou a očima zajiskřil.

Ještě teď kolen necítil a hřbet jej bolel

— — — — — — — — — — — — — —

Minul prvý, druhý týden. Nadešel prosinec a s ním krutá zima. Z venku to zvonilo za jasných večerů, jak by někdo mezi sklem chodil. Takovou muziku vyluzovaly kroky chodců po umrzlé půdě.

Jednoho večera ozval se na dveře bytu učitelova známý klepot suchým, kostnatým prstem.

Paní Balšánková otevřela rychle dveře a vykoukla na síňku. Jako zloděj vplížila se do pokoje — Boučková.

Ohlédla se na všechny strany s hlavou do předu jak sup vytýčenou, položila významně prst na rty, pak rychle sáhla pod vlňák a vytáhla — ztuhlého zajíce.

»Mnohovážený a mně tuze milostivý pane učitel! Tady nesu ponížená služebnice za to antipendium — ušáka. Starej ho chytl v zahradě do voka.

Pes ho pravda trochu pošklubal — podívejme se, mrcha, až k vnitřnostem se dostal! ale to snad neškodí, je jináč pěkný, masitý.

Jen ponížene prosím, nikomu nelíběj ani se zmínit, že sem tento — —

Abych neměla vopletání skrzevá...«

Pan Balšánek, jak byl jen v trepkách a županu, v té chvíli skočil z divanu, bez dlouhého uvažování jednou rukou popadnul zajíce, druhou hmatil babu v zatýlí a zařval jarým turem:

»Ženo, otevři, honem!« — nejprv mrštil zajícem na silnici a pak expedoval Boučkovou, že udělala přes čtyry schody jeden velpřemet.

Vrátiv se po vykonání exekuce do útulného pokoje, zastavil se před ženou tázavě nah patřící, zamnul si ruce a nah'e proti všemu očekávání hlučně se rozchechtal.

»Tak co tomu říkaš? Chi — chi — chi. Ještě abych přišel do kriminálu, že sem měl tu dřinu, až mi kolena opuchla... chi, chi, cha. Pak si člověk na dědině nepřivydělá! Chi, chi, chi.«

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Pokračování.)

nad ještě nikdy nezdál se Hedvice den tak dlouhý, jako onen po novém roce.

Když konečně mohla z obchodu odejít, pospíchala tak, že by se málem byla s doktorem minula. Tento přicházel zvolna z jedné z postranních ulic, kterou právě přecházela, tak že se jen náhodou setkali.

Doktor držel v ruce kytičku fialek, kterou jí s pozdravem podával.

»Kam tak spěcháte?« otázal se pak Hedviky, která radostí, že ho vidí, všecka se zarděla.

»Nespěchám,« odvětila tato, uvolňujíc krok, »ale je tak krásně, chci se hodně projít.«

Vskutku bylo pěkně. Mírný mrazík s lehkým popraškem sněhu vybízel zrovna k bystré chůzi osvětlenými ulicemi.

Hedvika zahnula však brzy do ulic postranních a odtud do parku, aby mohla nerušeně s doktorem hovořiti.

Hořela touhou dověděti se, zdali s rodiči o ní mluvil, a přece se ho nemohla na to tázati. Děkovala mu za skvostný dar. Konečně se ho zeptala, jak se mu o vánocích dařilo.

Doktor proti svému obyčeji také dosti hovořil.

Neměli právě veselé svátky, otec churavěl, nemohl ven a byl mrzut. Nebylo to nic, jen lehké nachlazení, ale přece jim to pokazilo náladu. Matce, která již tak byla přes míru zaměstnána, přibylo otcovou churavostí ještě práce, a tak se mu zdá, že jich tentokráte ani neužil.

»Ani k intimnějšímu rozhovoru nebyla příhodná chvíle,« podotkl.

Hedvika věděla dosti.

Neřekl tedy doma ničeho, nezbude nyní než aby psal.

Musí s ním o tom promluvit, a hned pozítří, až k ní přijde, déle to tak nenechá.

Došli právě k domu, a Hedvika, která pojala pevný úmysl zasáhnouti sama ve svůj osud, rozloučila se vesele s doktorem.

Za dva dny byla neděle.

Tentokráte nečekala Hedvika tak nedočkavě příchodu doktorova.

Tížilo ji její předsevzetí. Stále přemítala, jakým způsobem by mu měla vše říci, co chtěla.

»Snad se to nějak hodí mezi řečí,« těšila se, když uslyšela na chodbě kroky, a běžela rychle otevřít.

Jaké však bylo její překvapení, když na místě doktora vešla mladá dívka, tázající se, zda-li má čest mluvit se slečnou Hedvikou Novákovou; a když tato, přesvědčivši se jí tázala, čeho si přeje, začala vyřizovati pozdrav od příbuzných Hedvičiných,

Hedvice nezbývalo, než vyzvati slečnu, aby šla dále, ale umínila si, že nemilou návštěvu co možná brzy odbude, aby byla pryč než přijde doktor, neboť věděla, jak by mu bylo nepříjemné, setkati se u ní s cizím děvčetem.

Nepodařilo se jí to však, neboť sotva se dívka představila jako Hana Trázníková, kandidátka učitelství, ozvalo se povědomé zaklepání.

Hedvika se omluvila a šla otevřít.

Doktor uslyšev, že má návštěvu, obrátil se a již byl venku. »Přijdu později,« řekl jen, a již uháněl ke schodům.

Hedvika byla ráda. Vrátila se do pokoje a začala se přívětivě vyptávat na své příbuzné.

Dověděla se, že teta její je dávnoletou přítelkyní Haniny matky a že jí vzkazuje, až bude jen trochu moci, aby je navštívila, ona že do Prahy přijíždí jen za kolik let.

Pak vypravovala Hana o svém domově, pohorském městečku, které je nyní skoro zatopeno sněhem, jak v létě je tam krásně, a připojila, že by ji těšilo, kdyby se tam s ní o prázdninách sešla.

Hedvika byla půvabným zjevem Haniným a roztomilým vypravováním jejím příjemně vzrušena a slíbila, že ji vyhledá a s ní se pak domluví, v který čas bude mít dovolenou. Tetě, že bude psát, a bude-li jí jen poněkud možno, že ji ráda navštíví.

Než se dívky rozešly, sblížily se, jako kdyby se znaly již několik roků.

Doktor přišel hodně pozdě. Hedvika pozorovala hned, že je mrzut a domýšlela se, že snad proto, že musil odejít.

Bylo jí to nemilé, neb právě dnes byla by si přála, aby byl v dobrém rozmaru, aby jí usnadnil ten dosti těžký úkol, jehož se chtěla podjati.

Mrzela se na sebe, že tak neprozřetelně cizí osobě otevírala, vždyť mohla podle kroku poznat, že to není Mrázek, kdyby byla neotevřela, byla by Hana odešla, a ona mohla již dávno vše s doktorem ujednat, kdežto nyní, když její vinou je v tak špatném rozmaru, půjde to hůře.

Začala s humorem. Vypravovala mu o Haně, jak je milá a hezká, škoda že jí neviděl, ale že snad opět některou neděli přijde i bude se s ní moci seznámiti.

Když však pozorovala, že Mrázek skoro ani neodpovídá a jen jednu cigaretu po druhé zapaluje a zahazuje, optala se ho, co mu chybí.

»Eh, nic . . .« byla všecka jeho odpověď.

Nedala se však odstrašit a vyptávala se tak dlouho, až jí konečně řekl, že čekal v bance povýšení od nového roku, a že byl proti všemu nadání v postupu pominut.

»Ne snad že bych na ten přídavek čekal,« končil, »toho nemám díky Bohu zapotřebí. Ale měl jsem všelijaké plány, které nyní musím odložit.«

Hedvika nepochybovala o tom nač naráží. Nechápala sice, proč, když má dostatečné příjmy, musí ženitbu odložit, ale že by těmi plány myslil něco jiného, ani ji nenapadlo. Chápala však, že dnes se mu o ničem podobném nemůže zmínit, a byla skoro ráda, že může nepříjemnou tu věc odložit.

Domlouvala mu, aby si z toho nic nedělal, že za půl roku neb za rok zajisté postoupí. Vždyť je tak mlád a když, jak sám říká, o peníze mu nejde, není příčiny, proč by se rozčiloval.

A poněvadž seděl stále zamračen, vstala, a aby jej přivedla na jiné myšlenky, chtěla mu přečíst dopis Karlův, který dnes dostala, sršící dobrým humorem. Sotva však se mihla kolem doktora, vtáhl ji tento mlčky na klín . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Uplynulo několik měsíců. Sníh dávno již sešel ze všech návrší kol Prahy, a mladé osení, které tam mezitím vypučelo, ztratilo nejen svou smaragdovou zeleň, ale i pozdější, sytější tóny a začínalo znenáhla dozrávat k žatvě.

V poměru Hedviky k Mrázkovi nezměnilo se nic.

Doktor chodil jí pravidelně naproti, a každé nedělní odpoledne trávil s ní.

Když začaly krásné jarní dni, vyzvala Hedvika doktora několikrát k vycházkám. Šel, ale ona poznala brzo, že nerad. Byla by se někdy ráda prošla Stromovkou neb zahradou Kinských, ale on zamířil vždy k nuselskému údolí, vymlouvaje se, že chodí nejraději v polích. Pozorovala dobře, že volí schválně cesty kudy nejméně lidí chodí a že, když má potkat někoho ze svých známých (což se ostatně velmi zřídka stalo), vždy od ní na několik kroků poodstoupí.

Mrzívalo ji to, a když pak osaměla, slibovala si vždy, že příště, jakmile doktor přijde, s ním rozhodně promluví. Ale když přišel, nedostávalo se ji nikdy odvahy, neboť při sebe nepatrnější narážce stával se Mrázek mrzutým a nemluvným.

»Počkám tedy až do toho povýšení, nač bych jej zbytečně dráždila,« pomyslila si Hedvika. »Vždyť vím, že mne má rád,« utěšovala se vždy na konec a žila dále, celkem přece jen šťastně v tom podivném, nevysloveném poměru, o němž ovsem doufala, že skončí počestným svazkem manželským.

Přiblížily se prázdniny.

Hedvika vzala si svou dovolenou v ten čas, o němž věděla, že též Mrázek bude mimo Prahu. Měla jen čtrnáct dnů volných, z nichž několik prvních chtěla strávit u bratra v Brně a ostatně slíbila prožíti u příbuzných v pohorském městečku.

U bratra se jí valně nelíbilo; Karel byl celý den zaměstnán a Hedvice bylo v dusném, parném městě, kde neměla živou duši známou, hůře než v Praze. I byla skoro ráda, když určená lhůta jejího pobytu tam uplynula a ona se ocitla ve volné, krásné přírodě.

Malé, pohorské městečko v severních Čechách bylo jako velká zahrada s roztroušenými domky, kterou protékal bystrý potok a za níž se tměly hluboké, na kolik hodin se táhnoucí lesy.

Hedvika zdomácněla brzo u svých příbuzných. Teta obývala se svým stařičkým mužem malý, divokým vínem obrostlý domek, k němuž se krčila maličká zahrádka. — Hedviku přijali jako svoji.

Žádali, aby jim slíbila, že pokud budou živi, k nim o prázdninách bude jezdit. Hedvika slíbila, ač v duchu se těšila, že příští prázdniny stráví již jako choť Mrázkova s ním na cestách, které každoročně podnikal. Také letos jel do Švýcar, odkud jí posílal krásné pohlední lístky s lakonickým pozdravem.

Za několik dní přijela domů též Hana.

Hedvika, která se s ní několikrát sešla v Praze, cítila srdečnou sympathii k milému a veselému tomu děvčeti, a byla tudíž velmi ráda, že zbývající čas bude moci prožíti částečně v její společnosti.

Hana, která celé vůkolí dobře znala, vodila ji na nejkrásnější místa, vypravovala všechny pověsti a zkázky, jež se k tomu neb onomu místu pojily; byla vůbec nejroztomilejší společnicí, jakou si jen kdo mohl přáti.

Však také Hedvika oplývala její chválou, což tetu, která byla Haninou kmotrou, nesmírně těšilo.

V nejkrásnější pohodě uplynulo těch málo dnů, které Hedvice zbylo z dovolené a skoro nepozorovaně přiblížil se poslední večer, který směla prožíti ve venkovském zátiší.

Vrátila se právě s Hanou z delší vycházky. Byla zamlklá. Jela nerada domů, neboť Mrázek měl delší dovolenou a ona věděla, že

ještě celý týden zůstane na cestách; to bylo vlastně větší příčinou jejího smutku než rozloučení s příjemným pobytem, z něhož by byla ráda spěchala, jen kdyby byla viděla, že se hned sejde s doktorem.

Teta seděla před domem a děvčata usedla na chvíli k ní.

»Tak jsi se už všude rozloučila, Hedvičko?« tázala se neteře a vzala ji srdečně za ruku.

»Ano, tetičko. Bude se mně mnoho po vás všech i té krásné krajině stýskat,« odvětila Hedvika upřímně. »Zítra v tu dobu budu již ve svém opuštěném pokojíčku vzpomínat.« —

»Víš, co mne napadlo, děvenko? Že by se po prázdninách měla Hana k tobě přestěhovat. Byt máš, jak povídáš, dost prostranný, nebylo by ti tak smutno.«

Hedvika byla nesmírně překvapena.

Byla ráda, že soumrak zabránil tetě, aby viděla jak se jí všechna krev vehnala do tváře. V prvním okamžiku nebyla s to ani promluvit.

Hana, která z mlčení Hedviky vycítila, že jí návrh tetin nepřišel vhod, pravila rychle:

»Ale, kmotřičko, co vás napadá, já bych slečně snad překážela — je zvyklá být sama.«

»Tetin návrh stojí věru za rozmyšlenou,« vzchopila se konečně Hedvika také k odpovědi. »Překvapil mne, nezapírám. Ostatně je do toho ještě dosti dlouho, tak že můžeme obě vše náležitě rozvážit. Budu vám psát a povím upřímně, jak jsem se rozhodla.«

A Hedvika podala Haně ruku, kterou tato srdečně stiskla.

V následujícím týdnu přemýšlela Hedvika mnoho o tom, má-li Hanu k sobě vziti nebo ne. Když vzpomněla na dlouhé zimní večery, které zas v brzku nastanou a jež ona stále sama trávila, byla by nejraději hned napsala, aby se Hana k ní přistěhovala, ale pomyšlení, že by to Mrázek těžce nesl, aneb že by s nim pak nebyla nikdy sama, vyráželo jí vždy péro z ruky. Umínila si, že počká, až přijede a že s ním o tom promluví. Pak ale pronikla ji náhle myšlenka, že doktor bude spíše nucen učiniti podivnému poměru jejich konec. — A to rozhodlo.

Sedla, napsala, že Hanu, bude-li tato chtít, ráda k sobě vezme.

Odpověď přišla obratem pošty. Hana s povděkem nabídnutí přijala a koncem prázdnin přestěhovala se k Hedvice.

Doktor proti všemu nadání nenamítal ničeho. Při prvním setkání s Hanou byl sice ve velkých dosti rozpacích, ale Hana byla tak skromná a útlocitná, že co nejméně vyrušovala. Našla si obyčejně nějakou záminku, aby mohla v neděli odpoledne odejít a nevracela se, až když Mrázek byl pryč. A když se někdy stalo, že pro příliš špatné počasí nemohla vyjít, vymluvila se na nutné učení, sedla si do kuchyně a byla tam tichá jako myška.

Později, když se více s Mrázkem seznámila, zaplašila často svou nenucenou veselostí s čela jeho mrak špatného rozmaru, kterému se v poslední době tak lehko oddával.

Hedvika byla tudíž svému rozhodnutí velmi ráda, ačkoli přítomnost Hany v jejím poměru k Mrázkovi nepřivedla, jak původně doufala, žádné změny.

S velkým napjetím očekávala nyní povýšení doktorovo, kterého se mu po novém roce vskutku dostalo.

Byla právě sama doma, když jí to oznamoval. Gratulovala mu a s tlukoucím srdcem čekala, co řekne dále.

Doktor však si zapálil jen novou papírosku a mlčel.

Po chvíli dodala si Hedvika odvahy a nutíc se do veselého tónu, prohodila jen jako ledabyle:

»Nyní tedy budete moci uskutečnit ty loňské plány, že ano?«

Doktor mávl rukou, a vypustiv z úst kotouč dýmu, pravil:

»Rozplynuly se jako tenhle kouř. Jest přece jen pravda, že nemáme nikdy nic odkládat. Co by mne loni bylo těšilo, nemá pro mne letos žádného půvabu.«

Kdyby se byla náhle země před Hedvikou otevřela, nebyla by mohla zůstat strnulejší, nežli nyní při slovech Mrázkových.

Zatmělo se jí před očima a v hlavě jí zahučelo, že skoro nevěděla, co se s ní děje.

Jak dlouho tak proti sobě němě seděli, toho si nikdy neuvědomila; vzpamatovala se jen, když vešla Hana, která se tentokráte dříve z procházky vrátila.

Doktor se brzy poroučel.

Vyprovázela ho ještě jako ve snu, ale když se vrátila do pokoje, vypukla v křečovitý, neutišitelný pláč. Na ustrašené otázky Haniny nedala žádné odpovědi; všechny domluvy a chlácholení její zůstaly nepovšimnuty.

Když asi za hodinu nervový záchvat pominul, vymluvila se Hedvika na nesnesitelnou bolest hlavy a šla bez večeře spát. (Pokrač.)

F. J. ČEČETKA:

Máňa.

Kus romantiky ze XVI. věku.

(Dokončení.)

III.

nízké špinavé jizbě s učadlými trámy byla pestrá cháska pohromadě. Kolem stolu, na němž čmoudila lojovka v mosazném svícnu, po lavicích i po zemi seděli, leželi chodáci zarostlí, otrhaní, v střůji roztodivné, ženy, děti.

Ustál hlahol na chvíli, když Káče hosta nového uvedla. Okukovali ho. Dvěma nejbližším u stolu krčmářka něco přišeptala, stlačila Jiříka k nim na lavici, konvičku před něho stavila a více ho nedbala.

Než se Jiřík z úžasu probral, byla zábava opět v proudu. A v křik, pláč dětí zněl z kouta drnkání strhaného instrumentu.

»Kam jsme padli!« trnul hoch. »Do pelechu lotroviny!« Hned by se rozběhl a Marušku odvedl. Ale snad spí jeho královna a sám nějak vytrpí do rána. Utéci nelze —

Již se ho chopili nejbližší otrhánci, připíjeli mu páleného i piva bílého. Zrzavý soused po pravici, jemuž lotrovina hleděla z divokých očí, ručnicí krátkou si pohrával a vyptával se Jiříka. Sám se rozpovídal, zle se hněval na Nymburk. »Straší hned houžví u vás, lépe je v Praze! Máme své hospody ‚U krkavce' na Koňském trhu, na Starém Městě, jdouce k mostu, ‚U Denických', za Židy ‚Na koberci', ‚U Vejčasů'... — tam je život!«

Šmejdířka jakási bez vrkoče — s cejchem na tváři, se přitočila, nabízela Jiříkovi falešné prsteny z mosazi, skleněné korale. Odmítl. Z ruky mu chtěla hádat — otočil se zády.

Mladá dívčice v pruhované kanafasce znenadání na klín mu vskočila jako kočka, objala ho. Shodil ji, otřásl se. Klichtot kolem se strhl.

»Co dáš za ni?« volal zjízvený rybníkař. »Za pět grošů ti ji pustím —«

Zahlaholil znova drsný smích. Jiřík těžko se přemáhal. Slyší-li Maruška vedle . . .

»Lotryně nevážná,« hrdloval se vedle na lavici se ženou člověk lamželezo, »nedostalo se pravdy, našíváš klamu —!« A v hašteření zněl smích, pláč, zvuky struněného věnce . . .

Již se chystal Jiřík k útěku — a najednou z venčí ozval se pronikavý táhlý hvizd — třikrát za sebou pod samými okny. Do všech jako když udeří, rázem bylo hrobové ticho, konec hadrování, jakoby utal.

»Psi jdou — zachraňte se!« vykřikl ryšavec a už byl u dveří. »V Borku u Mělníka na shledanou!«

Zmatek, shon; muži chápali rance, ženy, děti. úprkem hrnuly se z jizby. Ve chvilce byla piterna prázdna. Káča chvatně dělala pořádek.

»Páni ze zámku jdou k nám dnes třibit — a od nich lépe dál. — Chtějí listy jedrovní, chasa raději ušla,« vysvětlovala tiše babka překvapanému Jiříkovi. »Ty se, milý, nelekej — lehni na lavici, spi! Nevíš o ničem — já sama s nimi vyřídím.«

Odešla se světlem. Jiřík se kladl na tvrdé lůžko. Oddechl si, blahořečil pánům, že zaplašili světoběžnou čeladku. Roje myšlenek honily se mu hlavou, se vzpomínkou na Máňu usínal.

Máňa vedle v přístěnku však oka nezavřela. — Nejprve pro hluk nemohla a pak v tichu nočním černé stíny zle na ni dotíraly. Roztesknila se, horké rty vzdechy vysílaly. »Jak doma asi? Co matička —? Vrátím se!« svatě si umíňovala. »Ať dopadne jakkoli — budeme prosit s Jiříkem —«

Venku lomoz, kroky, na síni ozval se přísný hlas: »Máš nocleháře?«

»Mám, vzácní páni!« — líbezně odpovídala Káče. »Poctivé lidi, dceruška čtvrtního hejtmana z Nymburka se ženichem, moji dobří známí, u mne nocují.«

»Planá slova, fortely! Veď nás!« ozval se opět přísný hlas.

Do šenku vešel purkrabí poděbradský s ozbrojenými dráby, rychtář vesnický. Káče jim lojovkou svítila, ruka se jí třásla, škrobený čechlík do týla jí spadl.

»Pryč je rota zrádná, ložument prázdný!« zahučel purkrabí. — »A co ty?« zatřásl Jiříkem na lavici. »Kdo jsi? Či poddaný?«

Jiřík vyskočil, mnul oči.

»Šli se svou milou nevěstou k tetě do Ratěnic pro boží požehnání — zdrželi se — noc —« lhala obratně babka.

»Zadrž, mošno, ať poví sám ženich!«

A ženich — mlčel. Mlčel tvrdošíjně na všecky otázky, mlčel k bodavým posmíškům.

Káče zatím přivlékla i Máničku. Sotva chuděrce dopřála, aby šatky na se hodila. Teď stála tady panna s vlasy rozpuštěnými po boku Jiříkově před soudcem. Studem, hanbou hořela, oči nemohla pozdvihnouti.

Purkrabě kníry kroutil, měřil kyprou, čistou děvušku, pásl se na její rozpacích. Za okrouhlou bradku ji vzal, hlavičku zdvihal. »Hoch je němý, pověz ty, panenko, jak jsi sem přišla — neublížím ti —«

Hořkost zadrhla hrdlo Marušce, hlásku nemohla vypraviti nebožka.

»Je dcerka hejtmana v Nymburce —« začala Kače mluviti za ni.

Opět zarazil purkrabí mlýn její řeči, obrátil se k Marušce. »Víš, dítě, kde jsi? Dovolil tě pantáta k noclehu do krčmy loupežnické?«

»Já za ni zodpovím všem! Nikdo nemá práva se jí dotýkat!« Jiřík pěsti zaťal, s důrazem mluvil, každé slovo podtrhoval.

Potměšilý úsměv přeletěl tváří purkrabího, drábové úžeji obstoupili smělého hocha.

»Nejsi přece němý? — Odvedl jsi panenku z domova? Proti vůli rodičů? — Nu, na zámku nám povíš více! A ty, děvečko nerozumná, půjdeš s rychtářem! Dovede tě ráno k rodičům — vyptá se —«

V Jiříkovi pěnila se krev a Marušce bylo, jakoby ji hřeby do hlavy vráželi. Zavzlykala do dlaní a zase zdvihla zvlhlé dobré oči zoufale k purkrabímu, bílé ruce tiskla k zvlněné hrudi.

Bránil se hoch, odvlékli ho násilím ven k vozu.

Marušku odváděl rychtář do svého statku.

IV.

Budil se bílý den a rychtář byl na cestě s Maruškou k Nymburku. Soucit měl s tichou, trpící duší. Celou noc proseděla na lavici v rychtě, na otázky odpovědi nedala a oči hořem div nevyplakala. Teď zadumána, s hlavou schýlenou těžce kráčela vedle něho.

Vlahý deštík k ránu občerstvil zemi. V živějších barvách vstávala příroda. Rosa v trávě, na osení hrála v duhových barvách, v aleji u cesty stromy jak velké bělostné kytice, jeden květ a provoněný kraj zvučel písní ptačí. Neměla Máně zraku pro krásu přírody. Šla bez vůle a vlády, v údech olovo, nohy klesaly. Hruď svírala palčivá bolest, vlna za vlnou. Ztraceno je všechno, krásné sny se rozplynuly — ubohý Jiřík! — Trpí za ni. — A co ji čeká?

Rychtář v rudém kožiše potěšit ji chtěl, zahovořil cestou: »Svodník tě uhranul, svedl slabé pohlaví s cesty. Ptáček se chytil — povědí mu na zámku v Poděbradech! Ty se kaješ, děvečko, a dobře činíš! Spíše odpustí pantáta i právo mladému blázínkovi —«

Neodpovídala na slova dobře míněná.

Začervenaly se nad obzorem věže, hradby nymburské, zasmála se zeleň ostrova. V rozjiskřeném vzduchu už zasvítil na Zálabí známý bělostný třešňový sad pod azurovým nebem — vyskočily střechy Bímova dvora . . .

Hořká chvíle pro nebohou uprchlici . . . .

S dechem utajeným kráčela k rodnému prahu.

»Pravou nohou, panenko, napřed! Já tě obhájím — nu, a trocha kázání neublíží —« posiloval u vrat rychtář rozechvělou Máňu.

Huňatý pes vyrazil a skákal radostně, lísal se k Marušce. Po dvoře kmitla se děvečka Marta — a jak zřela příchozí, letěla do kuchyně.

S výkřikem vyběhla paní máti na zápraží, chopila se prudce hlavy své oplakané Máni a zlíbala ji vášnivě . . . Rychtář rukávem kožichu otíral zamžené oči.

— — — — — — — — — — — — — —

O dalších osudech Jiříka a Maruše svědčí list nad jiné výmluvný. Píší r. 1563 otcové města Nymburka obdlouhé psaní hejtmanovi na zámek poděbradský. Po vodnatém úvodě stojí v psaní slovo od slova:

». . . . Jiřík Plavec, syn trubače na Zálabí, s Mařì Magdalenou, dcerou Adama Bíma, našeho hejtmana čtvrtního, oba z lože poctivého, byli oddáni řádně na den svaté Mařì . . . «

Ve svůj svátek dostala Máňa nejkrásnější vázané; v radost obrátily se útrapy . . .

Pro čtvrtního hejtmana i přísné právo oči přimhouřilo; neváží těžce hříchu lehkomyslného mládí, zvláště když Adam dal své požehnání. — Snad i dobrák rychtář ze Lhoty a potutelný purkrabí zámecký dobyli si zásluh o štěstí mladých lidiček.

Korunu romantickému únosu klade však sám opršalý mydlář Balabán. Vystupuje filuta po čase a z porušeného slibu manželského viní v radě — hejtmana Bíma, odškodné žádá. Když nedostal Máničky, aspoň peníze! Celá událost znova se přetřásá — soud dlouhý, řada svědků . . . A tak získal mydlář zásluhy, že po staletích zvídáme ze starých knih o úkladech věrné lásce . . .

Když se vrátil posléze pantáta Adam domů z rathouzu a pověděl dětem, že mydlář ostrouhal . . ., zaperlil se smích mladé žínky Mařì Magdaleny, uvisla na šíji svému muži Jiříkovi, líbala ho vášnivě.

FEUILLETON

MANUEL del PALACIO:

Láska jest jak víno,
čas ji k zdaru stačí —
Vyčkej jen, čím starší,
tím je láska sladší.

A. P.

■ ■ ■

O PAVOUKU VRAHOVI, MOUŠE A ÚTLOCITNÉM ČLOVĚKU.

Starý pavouk, křižák, byl blízek smrti hladem. Zaprášené sítě už velmi dlouho čekaly na kořist — marně — — byly asi pověšeny na špatném místě — — a pavouk neměl teď už sil, aby si zřídil loviště jinde. Už týden se smálo jaro z povzdálí a rozhánělo zlatými proudy světelnými smutné mlhy.

Dnes bylo 21. března. Vesna nastupuje vládu.

Slunce svítilo, mrhalo skoro svými paprsky jásavými, a pavoukovi bylo smutněji, když si prohlížel svoje vychrtlé tělo — — —

Žlutá záře hřála včera celý den a dnes už od rána pustou pavučinou, pronikala jejím pletivem, končila v koutě dvou trámů a vnášela tam — — — život: malý závitek tmavý se koupal v jejím teple.

Plíhá pavučina byla smutnější a smutnější, čím opravdovější byly úsměvy kolem ní — — Každá píseň nad rakví zní jako truchlozpěv. — — —

Náhle starý křižák napjal sluch a vyvalil oči překvapením — — — snad jsou to jen přeludy spojené s ubývajícím vědomím — — ale ne — — poslouchal — — poslouchal — — a v ústech mu rostly sliny — — —

Teď slyšel určitě: Bzzz — — bzzz — —

Blízko bzučí moucha!

Ten fádní tón mu byl rajskou hudbou — jako by mu lil nové síly do těla — — Vyběhl rychle z rohu, v němž seděl, podíval se, jsou-li sítě v pořádku.

Nemýlil se starý pavouk křižák. To, co slyšel, bylo první zabzučení mouchy, kterou paprsek vykouzlil ze závitku několik pídí pod pavučinou. Bylo veselo mladé mouše, a roztahovala si nožičkami ještě vlhká křídla, neustále si zpívajíc. Netušila nebez-

Mělník. Fotografoval Josef Tacheci. 2157

peči, jež nad ní viselo v podobě jemného baldachýnu, přes jehož okraj se teď na ni šklebil chtivýma očima pavouk, který možná kdysi snědl její matku i otce. Díval se ten nepřítel jejich rodu, smál se v naději a měl hlad.

Ještě jednou se rozhlédla moucha po svém rodišti, zatřepetala pak křídly, zabzučela — — a vzhůru do světa!

Ale moucha míní, a pavouk mění.

Otřásla se zaprášená, šedá pavučina a pak se chvěla zmítáním chycené oběti jako v křečích — — —

Pavouk jásal, soukal pouta a oplétal jimi mouchu, jež hlasitě naříkala, oplétal ji stále těsněji a těsněji — — — Radost měl velikou jako hlad, a kdyby byl měl taky hlas, byl by zpíval píseň života, jako před chvílí moucha — — — vždyť tím lovem upokojil smrt, která už po něm sahala.

Poutal stále těsněji a chválil aspoň v duchu teplou záři sluneční — —

Ještě několik uzlů a pak se pustí do jídla — —

Ale pavouk míní, a útlocitný člověk mění.

Slyšel náhodou útlocitný člověk, jak moucha naříkala; protože měl dlouhou chvíli, šel se podívat po příčině bědování a zastal křižáka při zadrhování posledních smyček. Dlouho se útlocitný člověk nerozmýšlel — zachrání ji. Předně má dlouhou chvíli, a za druhé jemu při tom nehrozí žádné nebezpečí — — — Podněty dostatečné, aby podrážděly jeho útlocit.

A za několik okamžiků visely z pavučiny cáry, a starý křižák se válel v prachu na zemi, hladovější než dříve a se třemi přeraženými nohami. Třesa se všecek ještě leknutím a bolestí, vzpomínal, jak uviděl náhle růžová chapadla — která jistě náležejí nějakému obrovskému zvířeti — jak ty spáry trhaly pak jeho síť, vyhodily ho z příbytku, vzaly mu loupežně kořist, na niž neměly práva, a na niž on už tak dlouho s hladem čekal — — — Všecko pochopoval, ale jen mu nešlo do hlavy, že takové veliké zvíře se živí mouchami — — Jak křivdil tomu »zvířeti«, které ho zmrzačilo a oloupilo jen z útlocitu, pak z dlouhé chvíle a proto, že bylo silnější.

Moucha byla sice zachráněna před hladovým žaludkem pavoukovým, ale byla v jemných poutech ukována tak, že nemohla ani létati ani choditi. Teď ji měl tedy ještě útlocitný člověk zbaviti těchto vláken, jež však byla tenčí hedvábí — — —

Chvíli ji prohlížel, pak pomocí nehtů ji uvolnil křídla a týmž způsobem ji odpoutával nohy — — Ale tu se stala nehoda. Moucha má totiž na šlapadlech drápky. Jeden z nich se zachytil o nehet, a — noha šla z těla zároveň s pavučinou — — —

Ale udělal to útlocitný člověk — — a poněvadž byl takovým, zželelo se mu zmrzačené mouchy, rozmáčkl jí hruď mezi prsty a hodil ji na zem.

Tak umřela moucha.

Asi dva lidské kroky od ní dodělával pavouk následkem hladu a těžkého zranění. V posledním tažení zahlédl rozmáčknutou mouchu a vzdychl si: »Nevěděl jsem, že to byl taky nějaký pavouk — — a byl to asi — — protože sežral jenom krev a tělo odvrhl — — — Co však z ní měl takový obr? A mně mohla zachovati život — — — Ale — jen — když — — to byl ta — ky pa — — vo — — — —«

Zachrčel ještě a s úsměvem zemřel pavouk křižák — — — *V. Reichel.*

Náměstí na Mělnice. Fotogr. Josef Tachecí. 2159

Vchod do zámku na Mělnice. Fotograf. Josef Tachecí. 2155

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Zapadlý kout Prahy: Pod Petřínem.** Sestupuje-li cizinec po schodech s Petřína do ulice Vlašské, nevychází z obdivu nad pohledy, jež při každém kroku duši jeho přivádějí v radostný obdiv. Nevábná na pohled ulička v příkrém spádu z obou stran zídkami zahrad uzavíraná, skytá tolik rozkošných průhledů na Hradčany, že by prospekty z tohoto zákoutí samy o sobě vyplnily bohaté album. A přece při vší rozmanitosti jest to jen několik motivů, které chodec v různém seskupení a vzájemných vztazích vidí. Je to především úchvatná silhouetta královského hradu s dómem svatovítským, hluboko pod divákem malá sice, avšak pittoreskní kaple vlašského sirotčince, v pravo jednoduchý obrys paláce Lobkoviczkého, a co zvlášť pohled z uličky této charakterisuje, báječný prospekt na věž a kopuli svatomikulášskou. Přimysleme si v popředí omšelé zdivo, břečťanem porostlé nebo převislou větví zastíněné, prostou kapličku s votivním obrazem, malebnou lomenici zahradního domku nedalekého paláce, vesměs to pohledy tak půvabné a tak originální, že chápeme nadšení cizince, jenž dojem svůj shrnul v poznámku: »Toto vše by mělo býti v Baedeckru, a jako rarita označeno třemi hvězdičkami!«

—*r.*

⁂ **Výstava literatury.** Na jubilejní výstavě Obchodní a Živnostenské komory v Praze r. 1908 uspořádáno bude také oddělení literární. Bude to vlastně spíše exposice nakladatelských firem, ale přes to může poskytnouti ledacos zajímavého a poučného. Myšlenka literární výstavy byla nadhozena už několikrát, ale k uskutečnění nedošlo. Snad chystaná jubilejní výstava posune tuto otázku z mrtvého bodu. — Aby výstava literární stala se podnikem opravdu váženým, bylo by třeba uspořádati ji systematicky, s hlediska literární historie i s hledisek jednotlivých disciplin vědeckých. K výstavě přičleniti by se dalo velmi účelně oddělení grafického průmyslu, v jehož jednotlivých oborech dostoupili jsme značné výše, dále knihařství a zvláště výzdoba knihy. Konečně i oddělení srovnávací, znázorňující obrovský vývoj knihy v cizině.

Jak z tohoto letmo načrtnutého programu patrno, vyžadovala by věc důkladných příprav, pevné soustavy a občtavé práce povolaných odborníků. Ale provedení této myšlenky bylo by velikým kulturním činem, kterým bychom se representovali před cizinou důstojněji, než sebe skvělejší slavnosti, pro nás pak — vedle užitku vědeckého, nebo alespoň vzdělávacího — byla by výstava literární velmi účinnou — dnes bohužel opravdu potřebnou — propagandou české knize, která by v době popularisační horečky dostala se nejplnějším právem z dosavadního ústraní na vzduch zájmu probuzeného vrstev nejširších. Uvažme jen, že by bylo lze zříditi vedle síně literatury nejstarší síň Husovu, Komenského, síň českých humanistů, síň doby probuzenské, a představme si, jakým překonávajícím kontrastem působila by proti těmto slavným obdobím ubohost časů pobělohorských!

Ale jděme dále. Praha je střediskem literárního a vůbec duševního života českého, střediskem knihkupeckého trhu i knižní výroby. Nebylo by vhodno postarati se ne o pouhou, dočasnou výstavu, ale o instituci trvalou, o literární a grafické museum, spojené po případě s velikou, v pravdě lidovou knihovnou a čítárnou, k nimž pěkný základ

položilo město Praha svými ústavy? Opatřiti slušné místnosti a sehnati potřebné prostředky finanční nepokládám nikterak za nemožné. *B. Šaloun.*

∴ **Malá knihovna spisů poučných**, kterou redakcí prof. K. Vepřka v život uvedl jeden z nejpřednějších nakladatelů českého venkova E. Šolc v Telči, je myšlenka vskutku šťastná. Mnoho je čtenářů, kteří nemají zvláštních místností na knihovnu, ani prostředků na odborné bibliotheky, ani rozsáhlého vzdělání na díla přísně vědecká (konečně jich ani nikdo dnes míti nemůže při rozkvětu věd a polyhistorové se už nerodí). Z těchto čtenářů však četní přece by si rádi opatřili řadu knih neb knížek, ve které by je znalci poučili o otázkách, jež přináší a řeší novodobá věda, zvláště přírodní. Rozkvět věd technických a přírodních vůbec, nové názory na otázky dějepisné, náboženské, potřeba stručných příruček v tom i onom oboru praktickém, na př. jak a co musí uměti ten, kdo chce nemaje maturity státi se jednoročním dobrovolníkem, jak chrániti ovocné stromoví, jak vypočítávati procenta atd. atd.; tyto a podobné otázky daly látku — a nakladatel s redakcí daly formu. Veliký ten strom novodobého poznání a vědění vtěsnati v knihovničku, která by se vešla do malé přihrádky neb zásuvky, ovšem nelze, ale uvésti knihu (věcnou a správnou) na rozměr nejmenší, aby netrpěl zrak a poučení nebylo kusé, podařilo se této knihovně, která jde dokonce často velmi hluboko. Tak dr. Oldř. Kramáře ml. »O zjevech sopečných a jich příčinách« je velmi podrobná ukázka z problémů geologie, J. Nečasa, rady vrchn. soudu »Malá čítánka právnická« je krásné stělesnění popularisace práv, která má dosud tak málo vzdělavatelů, dr. H. Trauba »Události r. 1848« vrhají světlo na důležité události, bez jichž znalosti nelze si mysliti uvědomělého politika a Čecha vzdělaného vůbec. Jiná knížka pojednává o tekutém vzduchu, elektr. peci atd. (od G. Willmanna a J. Kesslera), a tím jsme tuším vyčerpali řadu nových dílek této vskutku dobré a vítané knihovničky, na jichž pokračování se těšíme, přejíce si také z nejdůležitější vědy, zdravotnictví, hojného poučení. *Dr. D. Panýrek.*

∴ K. Želenský: **O herectví a hercích.** Kdo by neznal čelného umělce Nár. Divadla, který ve chvatu svého povolání nalézá přece ještě dosti času k zajímavým dramatickým výtvorům z ovzduší, v němž dlouho trpký chleb jedl, i k belletristickým drobnůstkám, jichž děje váženy rovněž (skoro výhradně) z tohoto rušného života »tažných ptáků«, z jichž řad vyrostli nejlepší naši mimové. Je proto důležito vyslechnouti jednoho z nich, jak soudí o svém stavu. Kniha nahoře naznačená vzešla z režiserských kursů, pořádaných Ústřední Maticí divadelního ochotnictva českoslovanského, ve kterém Želenský přednášel a kterým připisuje spisek svůj, otisk z odborného časopisu. Třebas dějinná stránka věci mohla býti obšírnější, věcnější a objektivnější — mať už česká literatura znamenitá díla na tom poli, na př. Grohovo o řeckém divadle, přece přečte literát, ochotník i herec z povolání a také divák neodborník knížku s neutuchajícím zájmem, při čemž ke konci neupře autoru uznání a úcty, ježto z každého řádku vysvítá, jak své povolání miluje a jak vážně je beře. »Jeď, herče, neohroženě ku předu, pilný, silný, poctivý a vytrvalý. Kaž z té káry slovo umění, pravdy, krásy!« praví autor v poslání svým kollegům. Uposlechnou-li ho, nebude příští »kára Thespidova«

Myslivna na Zálabí u Mělníka. Fotograf. Josef Tacheci. 2153

tak chuda, jak u nás od nějaké doby se ukazuje. Nejvíce v knize ceníme praktické pokyny herce hercům, podávající kvintessenci životních, hereckých zkušeností vynikajícího representanta českého umění reprodukujícího, ve které zvláště se nám zamlouvá, jak Želenský vystihl, co jsou pro herce nervy. Měl ještě dodati samostatnou kapitolu herecké hygieny. Třebas o těch věcech jedná lékař, bylo by velmi poučno slyšeti o té otázce i umělce. *a—e.*

⁂ **Vzácného uznání** dostalo se z francouzské republiky českým literátům. Nedávno dočetli se čtenáři, že městem Paříží byla udělena mistrům Svatopluku Čechovi a Jaroslavu Vrchlickému zlatá, dr. Jiřímu Guthovi stříbrná medaile města Paříže. Ať si kdo o vyznamenáních soudí jakkoli, takováto a osobám tohoto významu udělená jistě nenarazí na předpojatost nikde.

⁂ **II. mezinárodní sjezd pro školní hygienu** náleží se o letošních prázdninách v popředí literárních i společenských rozprav kruhů paedagogických a lékařských. Po značném průkopnickém díle sjezdu předešlého v Norimberce před 3 lety uspořádaného, jehož kulturní potence seslabena však tím, že Němci, její pořadatelé, nemohli si odepříti, aby nechuti ba nenávisti ke všemu českému nedali průchod vyloučením české národnosti z účasti, ač kde který národek takřka bez literatury tu figuroval — českou školskou hygienu měl representovati pražský žid německého jazyka obcovacího a vědecká nulla dr. Altschul — po sjezdu norimberském přichází letos na řadu londýnský, druhý sjezd školské hygieny s mnohoslibným programem. Padá do dnů 5-10 října. Sjezd obeslán bude některými českými lékaři a paedagogy, podivení v kruzích odborných vzbuzuje jen to, že obec pražská, která ochotně podporuje kulturní rozvoj Prahy a školskou hygienu městskou u vážném měřítku stvořila p r v n í z měst rakouských, nevyslala na sjezd ani jednoho svého odborníka z řady měst. školních lékařů. Jedině fysik dr. Záhoř súčastní se sjezdu. Z kruhu české vědy odborné vyšlo pro sjezd několik prací zajímavých, které pocházejí z pera městských školních a měst. okr. lékařů. Také z kruhů universitních bude sjezdu obcovati několik znalců, z nichž sluší jmenovati zvláště doc. dr. St. R ů ž i č k u z lékařské fakulty (přispěním Společnosti přátel veř. zdravotnictví) a j. Se sjezdem uspořádána bude řada slavností, recepcí vynikajícími representanty sjezdu a vědeckých vycházek. Snad se k dílu sjezdu tohoto ještě vrátíme. Míť význam nejen pro kruhy odborné, leč i pro nejš rší vrstvy, které, svěřujíce dítky své škole, mají všechno právo žádati, aby výchova jejich dála se ve škole po stránce zdravotní bezvadně.

⁂ **Arnold Müller: Konec samostatnosti polské a pokusy o její obnovení.** Třebas bratři Poláci co chvili jeví se některým novým skutkem kazisvěty všeho souladu ve velké slovanské rodině, mají přece jen v Čechách přes to přese všecko mnoho sympatií neb aspoň shovívavého porozumění. Mnoho se z polštiny překládá (ne vždy dobře) — toť první důkaz těch sympatií. I vydávají se spisy, jako tento, jež by nemohly vycházeti, nebýti této staré lásky české k všem slovanským národům, tedy i Polákům, přes to, že nás v parlamentě i jinde občas zarmucují a kulturního našeho snažení valně si nevšímají. Pro ty, kteří nejsou odběrateli Matice (v níž vyšel spis Müllerův loni), vydán nyní v kompletu samostatně. Zvláště dějiny polských povstání, která v hrudích české mládeže v letech těch tolik nadšené ozvěny vyvozovala, dnešnímu dorostu a mladší inteligenci málo známé, živě a podrobně líčících tyto jímavé děje, budou z knihy této vhod a doporučujeme ji proto klidně, ale s přesvědčením, třebas bez známé »vřelé« frase.

⁂ **Mělnicko** náleží se před velikou změnou. Po zřízení průplavu, který v Hořínském parku ústí do Vltavy, dochází na úpravu Labe, prozatím od stoku obou řek až k Neratovicům. Půvabnými hvozdy již razily novému řečišti cestu sekery dřevorubců, inženýři vytýčili svá znamení, pozemky se vykoupily, již je vypsán souběh na práce stavební . . . Idyly labské je konec. Z Prahy budou nyní dva — tři roky jezditi k Mělníku zvědavci, které obrovská přeměna této končiny jak náleží pobaví. Proto bude vhod několik mělnických pohledů.

O úpravě labské v těchto končinách mluví se již drahná desítiletí. Bral tu dravý živel, co se mu líbilo. Ale pak už jenom skepticismus se zmocnil zdejších domorodců. Nebožtík kovář z Tuhaně prý jednou hořce se zasmál, když slyšel o projektech: »Budou upravovat Labe — budou — ale leda až se někdo z Kelských stane ministrem!«

A dobře prorokoval. O úpravě v poslední chvíli rozhodl český ministr, dr. F o ř t, rodák z Kel, jež nad Mělníkem velká voda spláchla několikráte s povrchu. Roku 1890 skoro celou vesnici museli stavět znovu. Ale té už regulované Labe neubliží.

Ročník V. číslo 47. vydáno dne 9. srpna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (P r a h a, V o d i č k o v a ulice číslo 33.) — Se s u d ý m i čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní s e š i t y. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek j e d n é k o r u n y čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

J. KALDA.

První hřích.

Valašská črta.

Jednúc přijel na Valachy jakýsi profesor, prý z Brna. Neborák měl záduchu, sípal, že ho bylo čut za devátú stěnú a doktoři mu teda poručili silné povětří.

Přijeďa, chodil, obhlédal až kúpil toť za dědinú kus pozemku a pustil sa do stavby. A takovú vilu s verandú vám vybudoval, že sa chodili ludé na ňu z daleka dívat. Spravil si ešče okolo pěknú zahradu a daja všecko jaksapatří do pořádku, dovezl si aj svojú manželku se synkem ale pětirokým a žili spolem ve spokojenosti a tichosti, ani čut o nich nebylo.

Až jednúc sa vám postaví ogarec — pravili mu Eduard, šak takého ména vůkol daleko široko nečut — protiv profesórce a povídá: »Maměnko, esli pak víte, jak zpívajú skřivánci?«

»Prý jak?«

Tož ogarec pozdvihňa hore svůj prstéček jako růžový lupének a točа ním do pozvýšky, tenulinkým hláskem zpívá:

»Vrce pacholiček, vrce
na divce;
nevrci,
nevrci,
rozščíií — píiš!«

A paní vypadla práca z ruky: »Gdes to slyšel?«

»Prý od chlapců.«

A tož bylo konec! Profesórka honem na profesóra a od tej chvíle Eduardek nesměl ze zahrady ani krokem, enom tam si zahrával sám a sám jako sirota.

Ovšem, že mu samota zabyla kolikrát za těžko!

Ogaři létali okolo jako lašťůvky a uhledňa ho v zahrádce, s dlhýma vlasisky až po ramena, vykřikovali se smíchem: »Dajte drátovať,« a on chudák odběhňa svých olověných vojáků, chytával sa maměnky kolem krku a prosíval najvrúcnějším hláskem: »Já bych, já bych předca rád si hrál s chlapci... tamhle pod stromem (byla to hruška, on ale z Brna znal enom »stromy«) vystavili si pec, opravdúcí pec aj sa z ní kúří, viděl sem...«

»Ne, Eduardku,« odpovídala maměnka — »Ogaři sú nezbedni, nemožeš mezi ně, já bych moc plakala.« Hojkala ho v náručí, aby mu osladila trpkost a on od veliké bolesti v prsoch, o kteréj nevěděl, odkaď sa tam vzala, krútil sa v klíně a polykal slzy.

Ale nemělo při tom tak ostat!

Letěl jednúc okolo Ozeť Balúskú a vida, jak Eduard smutno vyhlédá ze svojí zahrady, zastavil sa. Oba sa zahleděli na sebe, pousmáli a tím pohledem sa jaksi spřátelili.

»Poď k nám«, navázal první Ozeť. »Ukážu ti micáky, máme jich plný chlév a holuby stavjáky — pane — ti sú,« a celý sa nafúkl a nadul a ešče rukama od těla ponaznáčaja, otáčal sa na místě a jaksi směšno přes palce si šlapal a při tom hlavsko aj s krkem gdesi do těla spúščal a zase zdvihal: »Haba vr-ků — haba vr-ků — haba vr-ků!«

Eduardovi hleďa na Balúska teprv sa oči otevíraly. Viděl už za svého života v Brně holubů dost, viděl aj, jak sa jeden proti dru-

hém klaňali a zas naparovali, ale nepřišlo mu nigdá tak názorno k mysli, jako včil.

Zasmil sa nahlas, tlaskl rukama a oči sa mu zasvítily. Ale brzo zase osmutněl.

»Maměnka mne nepustí!«

»A tož sa nikoho neptaj a poď!«

Věru tohle byla múdrá rada, Eduardek sa sám sobě podivil, že na ňu ešče nepřipadl. Měla ale háček.

»Branka je zavřítá.«

»To je toho! Přeskoč plot!«

Týmhle slovem dostalo sa Eduardovi jakéhosik osvícení. Pojednúc sa mu zazdálo, že sú ploty na to, aby sa daly přeskakovat. Až sa mu smělú myšlénkú hlava zatočila.

»Enom sa neboj a poď během, šak si obutý, já ti pomožu.«

Ogarec sa ešče nekolikrát ohledl k domovu, esli je vzduch čistý a už hlaňal na plot. Slabé ručky a těžké tělo — Balúsek na druhé straně tak ztrňal, esli jich negdo nezastane. Eduard sa konečně vyškrábal a včil šlo o to skočit dúle a pěkně daleko, aby sa nekde neuchytil — ale bylo to ponajprv, tož sa mu nedivme! Počal sa po plotě spuščat a už pozady cosi škrčalo, jako gdyž kanafas trhá. Ogara čuja málo radostnú zprávu, celý sa zapálil a byl by rád ostal ve vzduchu trčat, aby tom zabránil, ale už bylo neskoro. Gdyž sa dostal na nohy a chytil sa pozady, ostal mu v hrsti takový lipač, jako kus pentle na dva prsty široký.

Chudák byl by sa býval hned rozplakal, ale Ozef ho potěšil: »Nedbaj toho, až přijdem k nám, tož ti dúru zašiju, nikdo nic nepozná. Včil enom »hu«, aby nás negdo nepostihl!«

Dal sa do běhu, Eduardek potrckával, v botkách za ním, neščasný lipač si vzady přidržal rukú. —

Zastavili sa až na dvoře.

»Včil půjdeme na komoru, dával na program Ozef, ukazuja rukú na stavení o jednom patře, kamž vedly z venča dřevěné schody. Vyběhl po nich hore jako pták, ale Brněnský ogara sa pomaly vytahoval po štyrech.

Zamčité dveři odemkl zchytra Balúsek ohnutým hřebíkem a hned zval hosta, postavja ho před hromadu sušených trnek: »Naber si, kolej chceš. Šak sú naše!«

»Tož si nabrali a jedli a Eduardek pohlédal udiveno po všelijakých věcach, kerých jakživ neviděl.

Byly tam truhly divně malované, kolovraty, přeslice, motovidla a vřetena: chomúty, hrnce, hromady obilé a sušeného ovoca a pěkně sladko tam vonělo.

Po téj Balúsek odhrnul desky a ukázal mu mladé holuby v hnízdě, a hned vedle seděla holubica na vajcoch a neodletěla, nýbrž prosebným okem po ogaroch pohlédala.

A to očko měla v takovém červeném krůžku zasazené!

Eduardek ju ešče zlehulinka na zádoch pohladil a tož potom slezli a šli na micáky.

Eduard sa zastavil z prvku na prahu.

Zarazila ho nezvyklá temnota, ostrý výpar a snad i dvě kravky, keré na lesním stelivu ležaly, zvolna přežúvaly a obráta hlavy proti světlu, zhlboka pomrčávaly.

Do kúta uteklo zrychla ale deset micáků, odtamtáď vyhlédali a nosem směšno hýbali. Co chvíla nekerý silno zadupal, dávaja na srozumění, že jim návštěva není vhod.

»Čekaj! Tohohle si chytíme, podíváš sa z blízka«, zavděčoval sa Ozef, otáčaja sa po jednom velikém strakáčovi. Drobil prsty před ním, jak dyby mu neco sypal: »mic, mic, mic,« strakáč ale drmolil nosem: »nic, nic, nic« a chytře uskakoval.

Hon sa stával prudčím.

Návštěvník zapomeňa svých svátečních šatů a nepříliš značnej čistoty místa, jal sa nadháňat.

Napřed enom rukama chlópal a nohama dupal, aby ušatca vehnal do osidel a gdyž tente strachy skočil do kúta, zatarasil mu honem zpáteční cestu a s rozkošú zabořil sa mu prstama do měkkéj teplej srsti.

»Za uši, za uši!« křičal na něho znalecky Balúsek.

»Enom za uši a neboj sa!«

Eduard našmátral podle rady sklopené, k tělu přitlačené slechy a s citem, že podniká cosi velice smělého, táhl králíka ven, jako míšek s krupicú.

Já ale na mú..! Není míšek jako míšek!

Tente vřeščal a třepetal sebú a škrabal, jak bez rozumu a namětal Eduardem se strany na stranu, až sa chudák potácal po hladkých kameňoch. Z nepodadátej sa králík vzepjal jako kůň, vydřel sa z rukú a »hép«, zachránil sa mezi svoje. A milý synek »kotrňác«, složil sa zádama mezi obě kravky.

A v tom sa otevřely dveři — a ogarcův osud sa převrátil jako na vážkách. Ze silného Nimroda stal sa, co by oko zamžel, sám chycenú zvěřú.

Profesórka popadňa hřišníka beze slova za ruku, vedla si ho zrychla dóm.

Chudákovi lipač sa vlekl po silnici a zdvihál za ním prach. Na zádoch sa mu mokřala veliká mapa a hlavní město bylo označené u lopatky přilepeným listem.

Doma byl hnedkaj vedený před otecký tribunál. Profesora nemohli najprv najít, až sípot ze stodoly přivedl je na pravú stopu. Tam klečal na zemi a prováďal »profesórskú« prácu: škrobil mlatevňu!

Také by ho, myslím, v tej chvíli nebyli všady vzali do salónu!

Oh, paní profesórko! Netrúfám, esli tohle bude nestranná súdná stolica!

A nebyla!

Pan profesor pohledňa na svého neščasného synka, div sa smíchy udržal a pozdvihňa ruku, kerá na konci místo prstů měla hrubú hrudu mastné slínovice, slovem: »Až odpoledňa«, odročil půhon.

A po téj sa dlho se ženú domlúvali, a zdá sa mi, že na konec přeca profesor vyhrál.

Protože odpoledňa přišel z dědiny starý strýc Holbů s nožicama starobyléj formy, jak sa nima bažky stříhávajú a olefal Eduardovi hlavu do hola. Paní profesórova, kerá si při téj procedúře aj parkrát z hluboka zavzdychla, přinesla krátké gafata konopné, co je sestehla na honem přes oběd, Eduard do nich skočil, boty nechal botama pod lavicú, poděkoval a hajdy rovnú mezi ogary. —

Dneskaj po dvacíti rokoch je Eduard rovněž profesorem, paní profesórka, chuderka, už odpočívá pod lipkami na kerchově a dýchavičný starý pán ešče rok od roku škrobivá svoju mlatevňu.

FRANTIŠEK HAIS:

Jarní.

I.

Když blatouchy se rozvijou
a zbarví luhy do zlatova,
když zazvoní les písní svou,
již v lůna svého skrytu chová —
tu v ňadrech bolesť mučivá
jak kouzlem moci pozbývá,
a rty mé toužně šepotají:
ó, máji!

Když svěží vánek zavěje
a s polí střásá zimy snění,
když skřivan v brázdě zapěje
a hlásí jara probuzení —
já spěji zbudit sladký žal
své lásky, již jsem pochoval,
a touhy ňadrem zachvívají,
ó, máji!

Když rosný déšť se v luhu stkví
a mihotavou plane září,
když v rozkvetlé své království
bůh Lásky shlíží milou tváří —
Tvůj vidím v duchu vlahý zrak,
jak hvězdou pluje do oblak,
a rety toužně šepotají:
ó, máji!

II.

Májové noci čarovný sen,
nebe je poseto hvězdami . . .
Políbku žár, a objetí, sten —
baldachýn: obloha nad námi.

Skřivánčí píseň, budíček jar,
k životu probouzí pole, sad:
tak se v mém srdci probudil žár,
když jsi se ptala, zda mám Tě rád.

Osení hladí větérku van —
nezměrná přírody lahoda —
v líčku tvém nádech růžový vtkán,
rety tvé třísní zas jahoda.

Jitřenky záře na úsvitě:
úsměv to slétl Ti na ústa,
když jsem Ti šeptal: »Miluji Tě
láskou, jež do nebe vyrůstá.«

K. JONÁŠ:

Tři sta.

Z denníku pokoutního bankéře.

aní Anna Korševská přišla k nám na svačinu; když vypila roztomile dva šálky kávy a pojedla několik koláčků, zaklepala mi na ruku a veselým, jak zlato zvonícím hlasem zahlaholila: »Příteli, půjčte mi tři sta!«

»Tři sta?« opakuji po ní tázavě, »hm, hezký obnos! Děkuji vám, paní Korševská, za laskavost i důvěru, kterou jste mi návrhem tím právě projevila, ale současně dovoluji si vyslovit prosbu, abyste mi řekla, k čemu vlastně potřebujete teď peněz?«

»K čemu, k čemu?« smála se a zrakem jiskřila. »Vdávám přece dceru. Naši Anětu, drahou, dobrou Anětu! Však ji znáte, ctěný příteli! Soucitné, něžné dítě, — těžko se s ním budu loučiti —«

»A jen tři sta jí dáte věnem?« ptám se udiveně.

»Eh, jaké věno! Nijaké věno, — tři sta třeba opatřit restauratérovi za hostinu. Tak si naporučil —!« vykládala a znovu potřepala mi po prstech. »A ty mně přece zapůjčíte?!«

»Rád bych, nesmírně rád, paní Korševská, ba pokládal bych si za nemalou čest, kdybych vám mohl obnosem tím posloužit. Ale vy odpustíte, že mám v té věci jakési vrtochy —«

»Jaké vrtochy? Nerozumím vám!« zasmála se altově, což činila vždy, když podlehala nervosním záchvatům.

»Porozumíte, snadno porozumíte!« konejším ji a hlavu pokorně skláním nad plochu dlouhého stolu, »vypravuje se totiž, paní Korševská, že máte již jisté závazky u pekaře, truhláře, krejčího, ba i u majitelky loterní sběrny, prý vám půjčuje na sázky —«

»A co je komu do toho?« přerušila mne ostře, »do privatních poměrů nikdy se nikomu nemísím. Taková jsem já!«

»Jakož i já —« souhlasím s ní, — »a proto raději už ani o penězích nemluvme! Ať si každý nechá, co má!«

»Tak jsem to nemyslila, příteli!« vykřikla polekaně, »vždyť já musím tři sta ještě dnes mít —«

»Chápu, vzácná paní, bez peněz těžko hostit svatebčany. Restauratéři nečekají, protivní to lidé! Bude dobře, když si tedy obnos ten zaopatříte. Ale já — odpusťte — nedovolím si vám ani jediné zlatky nabídnouti —«

»Chci tři sta!« opáčila už velitelsky a husté její řasy vnitřním vzrušením se až poježily.

»Ode mne tři sta? Uvádíte mne do rozpaků. Nu, což, stojíte-li na tom, budiž —!« rozhoduji se váhavě, — »ale pak bych si přál, aby váš nastávající zeť podepsal napřed směnku!«

»Šílíte?!« zavichřila a vyskočila se sedadla. »On, směnku? Toť urážka, smrtelná urážka! Zaplatí přeci po svatbě i bez směnky!« vyrážela trhavě z bílého krku, který se jí chvěl a napínal jak struna. »Co by si pomyslil — před svatbou směnku!«

Odmlčel jsem se. Ruka moje zajela po míse, vylovila odtamtud koláč a vnesla jej mezi drtivé mé zuby.

Paní Anna Korševská div neomdlela hrůzou nad mou negalantností.

»To se také k vám tak chová?« zabodala do mé ženy, jež seděla u stolu, všecka ponořena do jakéhosi neškodného háčkování. — »Také vás takto častuje? A vy to snášíte, vy se nevzepřete?!«

»Ne!« vydechla spěšně moje žena a pozvedla háčkování až k samým očím.

»Lidé, vždyť vy žijete jako před potopou světa! Srdce vám chybí, stud i cit! Což se nehanbíte přede mnou, opravdu ne?« chrlila ze sebe v divokém překotu paní Korševská. »Kterak má vás člověk vyhledávat, jak se s vámi přátelit? Jste zastaralí jako sukno z doby Marie Terezie!«

Čekala na odvetu. Ale já tiše jedl dál a žena mlčky háčkovala. A tu vzácná přítelkyně chytila zlostně slunečník, zamávala jím v povětří a prchala z nehostinné půdy našeho pokoje — —

Když zaduněly dveře za její pružnou postavou, pohlédli jsme si jenom do očí — a obličeje se nám rozjasnily. Ale ani já ani žena neprošeptli jsme jediného slova. Nebylo k tomu také důvodu.

Vstal jsem a přistoupil k psacímu pultu, na němž ležela kniha mých dlužníků. Pozorně ji rozevírám, list po listu obracím a mazlivým pohledem hledím na každou stránku, přecpanou úhlednými číslicemi. Nad touto četbou vždy se mne zmocňují filosofické myšlenky! Připadá mi, že v těchto mnohočetných číslicích vládne jakýsi neznámý, tajemný zákon, ona nepovědomá síla, jejíž vliv sice všichni pociťujeme, ale kterou nelze nahmatati, ani slovy definovati. Určitě víme jen tolik: já půjčil a ty máš povinnost zaplatit! A nezaplatíš-li, bohu tě odporučím a zákonu odevzdám. —

A právě když jsem tyto své theorie zase rozpřádal a půl hodiny už v mozku rovnal, zaklepal někdo a ihned také otevírá.

Aněta, dítě něžné a dobré! Nevěsta, jež nemá na hostinu!

Vešla lehkým krokem jako srna a šustila hedvábnými spodničkami. Vlasy měla tentokráte hnědé — což nebývalo jejím zvykem — a tvář nenapudrovanou.

Nechal jsem okamžitě své drahocenné knihy i filosofie a chvátavě podávám slečně Anětě ruku.

Tvářila se, jako by ji neviděla. — Rozkřídlila jen ramena a hlavu hrdě vztyčila.

»Matinku jste velice pohněval —« jala se vykládati káravým hlasem, »a toho si od vás nezasloužila! Vždycky byla vůči vám tak ochotna a brala vás v ochranu před zlými lidmi. A vy takto se jí odplácíte!« povzdychla smutně a usedla do mé pohovky.

Stál jsem před slečnou jako hříšník a oči lepil k jejím krásným botkám, jež připadaly mi tak sličné, jakoby je byl koupil někdo včera na dluh. Moje žena zatím bez hlesu nalévala kávu do kořílku. —

»Měli byste ve svém zájmu matinku usmířit!« pokračovalo dobré, něžné dítě, »a půjčit jí tři sta zlatých. — Nebojte se o ně, jak se vdám, tak vám je sama vyplatím. Věříte mi?«

»Věřím!« pravím kajícně a oběma nohama zašoupal jsem o podlahu.

»Nuže —!« řekla dobrotivě Aněta a nastavila čekavým posunem měkoučkou dlaň.

Moje žena v tom do napřažené ruky vtiskla jí naplněný kořílk a vysíkla: »Prosím, slečno!«

»Ale já nechci kávu!« bránilo se dobré dítě, »už jsem jí dnes pila asi pětkrát! Peníze, peníze!« nalehala jako routinovaný lakomec.

»Ihned vyplatím, jen co přinesete od svého spanilého ženicha směnku!« těším ji vroucími tóny a ukláním se zdvořile.

Aněta postavila rychle kořílk na stůl a vymrskla se, jakoby jí kdosi na cti urazil.

»Vy taškáři!« vmetla mi zlobně do tváře a ústa její projevila při tom talent k ráznému odplivnutí. Než ihned se opanovala a drásavě dodala: »Škoda pro vás i mých slin!«

»Máte pravdu!« přisvědčoval jsem, »připravila byste se o jediný svůj majetek!«

Ušklíbla se pohrdlivě a — spěchala toutéž cestou, kterou před nedávnem opustila nás její matka.

Opět jsme se podívali se ženou na sebe a opět ani slova jsme z úst nevypustili. Nebylo důvodu

* * *

Večer oblékal jsem si papuče, každou z jiného páru. Jest totiž významným úkazem v mé chůzi, že za dobu poměrně krátkou protlačím vždy obuv na levé noze. Četl jsem kdysi, že to vlastnost všech spekulativních duchů. Nezbývá mi proto nic jiného, než z dvou špatných párů sestaviti vždy jeden dobrý. Z této záslužné práce vyrušil mne náhle příchod mladého muže. Byl to pán asi třicetiletý; měl světlé vlasy, světlé vousy a podobně světlý svrchník.

Představil se: »Jan Rožněk, ženich slečny Anety!«

»Buďte mně srdečně vítán!« odpovídám tklivě a mezi řečí namahám se vpravit levou, dosud neozbrojenou nohu do neochotné papuče; tento tah se mi však nepodařil a tak nezbylo, než přijat novou návštěvu jaksi nepořádně.

»Och, to nic nedělá!« omlouval mne mladý muž sám před sebou — »nepřišel jsem k vůli obuvi, nýbrž k vůli penězům.«

»Jsem připraven vyhovět vašim velkomyslným nárokům!« ujišťuji ho a nabízím mu nejlepší naši stolici.

»Půjčil jste paní Korševské nějaký větší obnos?« tázal se, zvolna usedaje.

»Ano, vlastně dosud ještě ne. Ona paní Korševská odkázala mne v té věci až na zítřek. Třeba jakýchsi hloupých formalit. —«

»Nedal jste jí tedy dosud ani groš?« zaburácel nezkrotně.

»Pravil jsem už —! Zítra se teprv všechno vyřídí —« zmírňuji jeho výbuch klidnou odpovědí.

»Toť výborné!« liboval si mladík a škubl knírem tak prudce, jakoby jej chtěl i s kořeny vytrhnout. »Nepůjčujte jí nic, dočista nic!«

»A proč ne?« usmívám se co nejlíbezněji. Paní Korševská je zlatá dáma, přítelkyně mého domu, srdce neskonale sladké! A té že bych neměl půjčit? Žertujete, pane!«

»Nežertuji, ale varuji vás! Ona má víc dluhů než pih v obličeji. Lidé na mne už teď běhají, kdy prý vše zaplatím. Ale kdo se na mne spolehá, ten se podělí. Právě jsem se dověděl od své nevěsty, že byla její matka i u vás. Pane, máte-li rad své úspory, zavřete je před paní Korševskou na deset zámků!«

»Nikdy!« odporuji mu rozhodně. »Kdo nemá, tomu třeba pomoci! Co bych to byl já za člověka, kdybych zrovna v této kritické chvíli zapřel staré své přátelství?! Všichni poctivci by musili na mne prstem ukazovat a křičet: Hle, vyvrhel —! A toho mne Bůh ochraň!«

»Vy jí tedy půjčíte?« zazuřil mladý pán. —

»Dojista!«

»Ale ja neplatím!« přerušil mne dravě a zavesloval oběma rukama ve vzduchu.

»Poručeno nebi!« zalhal jsem tiše — »ale já jinak jednat nemohu. Svědomí mně nedá —« znovu jsem zalhal. —

Ženich vyvalil na mne oči a tělo jeho se jaksi na stolici schoulilo. Mlčel a jen horečně oddychoval.

Bylo na něm patrno, že vnitřně zápolí. Moje slova, prosycená soucitem i odevzdanosti v osud, ho překvapila a prorvala skálopevné jeho úmysly. —

»A kolik že si chtěla vypůjčit?« zabručel posléze, ale už bez hněvu a vášně.

»Šest set!« šeptám skoro neslyšně.

»Šest set!« pravil více sám k sobě a otřásl se. »Snad by polovina stačila!« navrhoval nesměle, a zaluskal prsty.

»Nevím —! Kdo může znát rodinné strasti a svízele svých bližních! Takové věci se nevypravují! Jen tušiti je lze, jen tušit —!«

»Za tři sta bych se zaručil!« vyhrkl najednou — »šest set je však mnoho —, příliš mnoho!«

»Nu což, zkuste to!« povoluji — »ukážete aspoň dobrou vůli! Tedy tři sta zlatých a úroky!«

»Tak, tak!« přikyvoval. »Napište směnku! Po svatbě dostanu otcovský podíl a pak se vyrovnáme —«

»Nebojím se, pane! Dobří lidé se vždy dohodnou. Kdo má v prsou cit a ne ledovou sraženinu –, ten druhého neoklame, ani nezradí.«

Rozsvítil jsem lampu a vyplnil jsem směnku na tři sta i úroky. Mladý muž podepsal.

»Tak, a zde jsou peníze, račte je donést ihned paní Korševské, bude mít upřímnou radost —« poučuji ženicha.

»Vy jste přece jen výborný muž!« pravil on přesvědčivě a třikráte mi stiskl pravici. —

Když odešel, vyhledala žena dlouhým pohledem mé oči. Ale slova opět nepronesla. Já také ne. Nebylo důvodu — —

* * *

Paní Korševská je zase roztomilá. Přišla k nám na svačinu a pije už třetí koflík kávy. Já vypravuji o prospěšnosti lidského svědomí a moje žena přímo zuřivě háčkuje. A tak se vespolek dobře bavíme. Jest nutno, aby si bližní rozuměli.

IRMA HAVLENOVA:

Konec . . .

Je odhodlána!

Cítí skoro morální povinnost zbavit se života.

A jedná tak s plným vědomím všech okolností.

Je to prostě výsledek hořkých chvil, prožitých v manželství, výsledek — který přijíti musil . . . A ona přece bývala vzdálena násilných katastrof; nenáviděla pathos.

Ale její duše i tělo jsou tak ubity . . . . . Trpěla životem, neboť nedovedla žít. Měla naivní touhu prožívat hloubky, přes které chodívají jiní nevšímavě. A proto nyní podvrácena a odmítnuta životem podlehla rozporům, jež vznikly jejím sňatkem, a pohlížejíc zpět do uplynulé doby, poznává, že vše to dalo se dávno, dávno očekávat.

Na ulici kdesi hluči život, zatím co ona s přivřenýma očima probírá část po části utrpení, jímž bylo prosyceno její šestileté manželství.

Vdala se. Nešťastně, jako mnoho jiných. Její muž stál intelligencí daleko níže než ona; ba nesnažil se ani, aby se jí vyrovnal, aby jí porozuměl. O duševním životě své ženy měl asi takové ponětí, jako o užitečnosti jableční marmelády. Její touhy — nazýval výstředností, její názory přepjatostí, její citlivou povahu (místy snad až příliš citlivou) — hysterickými záchvaty. Věděla příliš dobře, že jedinou pevnější páskou, která ho k ní poutala, bylo její tělo, které svými intimnostmi vysiloval až k smrti. Bývala znavena, vysílena, podvrácena svým zklamáním, rozvátou nadějí: ztěží již jen nesla před světem masku mládí šťastné a dovádivé ženy.

A pak následoval rozklad . . .

Objetí a chtivé polibky svého muže přijímala s odporem, vymkla se mu svojí duší, odcizila. Spoutána zákonem, zotročena povinností šla vykázanou cestou všedních dnů. Zachovavši svou pravdu uvnitř, sama před sebou, lhala svůj klid a spokojenost muži, rodičům a celému světu. Hrála roli šťastné manželky. A čím více trpěla, tím lépe se jí úloha dařila. Neboť umění přetvářeti se náleží ženám. Jen oči, ty velké, černé, pod nimiž rýsoval se temný pruh, vyprávějící o únavě, probdělých nocích a utrpení, usvědčovaly Helu ze lži, kdykoli její ústa překypovala smíchem jakési ostré příchuti.

Hela se rozpomíná na mučivou bolest, jaká provázela její hru. Schvácena uléhala na lůžko, aby zotavila se k novému boji a přetvářce. Oddávala se myšlenkám, jež volně rozrůstaly všemi směry, prolamovaly její necitelnost a apathičnost, v nočním tichu rozvířily se jí hlavou, vykouzlujíce řadu vytoužených obrazů . . .

Až tehdy . . .

Bylo to po třech létech manželství, jichž každý den znamenal pro ni tvrdé zklamání.

Tehdy se s ním, se Stáňou, poprvé setkala.

Vzpomíná-li nyní zpět, žasne nad změnou svých názorů. Kdyby se byl dříve někdo odvážil tvrditi, že ona, jsouc provdána, bude milovati jiného muže, odbyla by bývala každého pohrdavým smíchem. Neboť nedoufala, nevěřila tehdy, měřila jen zrakem neslyšný běh času, neočekávajíc již v životě žádného rozčarování.

Stáňa . . .

Vidí jej před sebou.

Zachycuje lesk jeho šedivých očí, naslouchá odvátým slovům, jež dovedla jeho ústa tak vkusně pronášeti. Naslouchá ve zponínkách smíchu, při čemž vždy leskly se bílé jeho zuby, dodávajíce hlasu zdravé porosení. Nebyl-li krasavcem, byl milý svou povahou, ušlechtilý myšlenkami, duchaplný v hovoru; pravý opak jejího chotě. Miloval, jako ona, umění, krásu, přírodu — nenáviděl lež a posu.

Jako dnes vidí před sebou okamžik, kdy jí byl představen. Bylo to na jakémsi plesu, na Žofíně. Její muž, kolem něhož právě tančila, ji tehdy sám vybídl, aby laskavě (v černém šatu dovedl být i slušný!) zanechala tance, že jí prý chce představit svému kollegovi z dob gymnasijních, dru Stanislavu Hornychovi. Je prý už delší dobu lékařem v Praze, dobrý operatér, znamenitý společník, atd. atd. Poslouchala lhostejně zatím co došli k místu, kde stál on. Přibližujíc se, vzpomněla, že kdysi o něm zaslechla, jakým prý je nepřítelem žen. Instinktivně se povypjala a přistupovala chladně, leč s jistou zvědavostí k muži, jenž právě se jí zvučným hlasem představoval. Vyměnili několik konvenčních frasí; on prohodil několik bezvadných komplimentů o jejím zjevu, toiletě a pak vyzval ji k valčíku, jehož první melodické takty provlnily zmatenou směsici v sále. Letěla sálem v jeho náruči. Přimhuřujíc oči cítila, jak cosi probouzí se v její duši, naplňuje hlavu závratí a srdce vyjasňuje.

Od prvního okamžiku jej milovala . . .

To bylo pro ni jisté a bolestné zároveň.

Vždyť duše její byla zaplavena hořkostí; neboť dobře věděla, že cit, jež k němu chovala, nebude nikdy vrácen se stejnou vroucností. Doslechla totiž o něm již dříve, že miloval kdysi před léty děvče mohutnou, onou první a nikdy nepomíjející láskou, jež zarůstá v srdce každého pro celý život. Neboť, ». . . les premiers amours ne revients pas toujours . . . «

— — —

Nyní teprve nastalo pravé utrpení.

Milovala muže, jenž ji nemiloval. Počala nenáviděť svého manžela. Vzrůstající vášeň naplnila její duši — a byla nucena přijímat náruč i polibky mužovy. Toužila po větách láskou dýšících a byla nucena naslouchat plochým frasím a hrubým vtipům svého chotě.

Hela mimoděk podléhá vzpomínkám. Vlhnou jí oči a rty těsně se svírají, násilně potlačujíce probouzející se pláč. Po chvíli vrací se opět k uplynulým dobám.

Čím těsněji se přátelili její muž a Stáňa, tím více ona trpěla svou přetvářkou, tím bolestněji lhala vynucený klid ve svém chování. Probděla celé noci. S rukama založenýma pod hlavou a se zrakem do tmy vyhaslým opíjela se vědomím, že není rozuzlení, jímž by se odpoutala od svého neštěstí. Vzpomínala maličkostí, intimních detailů mezi ní a Stáňou vykvetlých a zotavovala se vlivem jejich tak, že fantasie její přikreslovala si pak možné nemožnosti, jež zrychlovaly tlukot jejího srdce, kladly ji úsměv na rty a nechaly ji zapomínati bolestné skutečnosti. Leč probudila-li se a poznala marnost svých illusí, zachvácena bývala křečovitým pláčem, z něhož vysílena upadala v naprostou otupělost. Trpělo tím i její tělo. Byla nyní přecitlivělou, nervosní. Stávala se drsnou, popudlivou.

Tu pojednou znamenala, že Stáňa bývá k ní někdy neobyčejně vřelý a sdílný. Bývala v takových chvílích nekonečně šťastnou. Leč v zápětí vystřídala se v Stánově chování srdečnost podivnou mrazivostí, upjatým chladem. Dovedl střízlivě korrigovati její mluvu, chování; nevšímavě přehlížel její přítomnost. Byly to chvíle nejtvrdších útrap, jež kdy zažila. Často, jakmile se sama octla v pokoji svém, vašnivě, hlasem plným lítosti a pláče dožadovala se smrti, neboť cítila se nesmírně unavenou, neschopnou života a odporu proti své velké lásce. Uvědomovala si, že dospěla k rozcestí, jímž rozhodnouti se měl její budoucí život. Buď bude věrnou ženou — nebo milenkou Stáňovou. Buď umírat a nenáviděť — aneb milovat a žít. Milovat? Žít? Kdož ví . . .

Ztratí-li úctu sama před sebou, sebevědomí nepřemožené ženy, co obdrží náhradou? Snad několik chvil závratného štěstí — snad.

Hela se zachvěla.

Instinktem milující ženy počala prohlédati, že Stáňa miluje její tělo, přináší jí porozumění, soucit, ale — vzdálen jest jí láskou. V nitru Helině vyšlehla hrdost. Ne —! Vše, vše by podstoupila, kdyby byla milována. Ah, milo-

vána! Právě tak, jako ona miluje, stejně vášnivě a závratně, ale Stáňa ji nemiluje. To je resultát všeho úmorného přemýšlení. Oba muže, kteří tak velikou úlohu hráli v jejím životě, poutalo k ní její tělo »prý nádherné«, mezi tím, co duše její od obou nepovšimnuta žíznila po porozumění. V tom spočívá celá tragika jejího života.

Hela chápe, že musí zas jen trpět, trpět a trpět . . .

Ah, jak je to čelo žhavé! (Hela přejíždí rukama obličej, jako by setříti chtěla s tváří ničivou tíhu své bolesti.) A tepny tak prudce buší na skráních. Je churava, cítí to zcela fysicky.

Pomalu váhavým krokem opouští pohovku a přistupuje ke stolku. Houstnoucím šerem nahmatává v zásuvce lahvičku s morfiem, kterou kdysi v dětinském rozmaru vyžádala si na Stáňovi, načež vrací se zpět.

V hlavě ubohé Hely rozněcuje se podivná myšlenka. Oh, klid, jen klid! Touží po něm celou duší.

Sejímá zátku a pije obsah láhvičky.

— — —

V pozdním soumraku uléhá Hela znovu na chaise-longue, klade zpět unavenou hlavu a očekává vytoužený klid. Omamující síla sepíná její myšlenky, tlumí duši roznícenou vzpomínkami a veliký tajemný klid naplňuje její duši, vyrovnává smutek v tichou resignaci.

V předsíni zazněl zvonek.

Po chvíli odevzdává jí služka dopis.

Mechanicky jej přijímá, rozvírá lhostejně obálku, pohlížejíc na přítomnost jako někdo, jenž s druhého břehu sleduje, kterak celá krajina rozplývá se v závoji večerní mlhy.

Pojednou se vzpřimuje.

Jeho písmo!

V hlavě jí bouří zmatená směsice představ, oči jakoby zahaleny mlčí závojem. Napíná zoufale svou energii a pročítá Stáňovy věty, snaží se zachytiti jejich význam.

Miluje ji! . . .

S přidušeným výkřikem klesá zpět, ztrácejíc vědomí. Pravidelný zvuk hodin doprovází setmělé ticho v pokoji a na rtech umírající Hely rozsvěcují se žhavá slova Stáňova, provází její duši do lepšího světa, kde není zklamání a bolestí. Zvítězila v lásce — jsouc přemožena životem. Neboť život bývá silnější než láska.

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Pokračování.)

ruhého dne již o tom nemluvily. Hana, která si myslila, že Hedvika měla nějakou mrzutost s doktorem, byla příliš útlocitná, než aby se jí vyptávala a Hedvika jí za to byla vděčna. Co by jí byla řekla? Vždyť, když se trochu upokojila, zlobila se sama na sebe, že se dala tak strhnout. Vlastně se nic nestalo. Kdo ví, na jaké plány si Mrázek vzpomněl a ona to hned potahovala na sebe! Jak si jen mohla něco vzdobného myslit! Což nemá stálé důkazy jeho lásky? Či nejsou objetí jeho stejně vášnivá? Dělala mu rozhodně křivdu! Ovšem byl by již čas, aby se poměr jejích ujasnil . . .

»Snad nejsou doma s Mrázkovou volbou spokojeni? Anebo mu chystají sami nějakou bohatou nevěstu?«

Tato myšlenka, která dříve nikdy Hedviku nenapadla, znepokojila ji nesmírně.

Musí mít jistotu. Zeptá se ho na to při první příležitosti, a při tom se přece konečně doví, co vlastně zamýšlí.

Celý týden přemýšlela, jakým způsobem by o tom zavedla řeč. Znala ho, jak je nedůtklivý, a bála se, aby nevčasným slovem ho předčasně nepodráždila.

V neděli byla co možná veselá, žertovala s ním a škádlila Hanu, věděla dobře, že ho to baví, a když tato odešla, prohodila ještě jako žertem:

»Škoda, že Hana je už pryč, umí tak dobře vykládat sny. Poslyšte, co se mně dnes zdálo — že vám doma chystali bohatou nevěstu . . . Co to as znamená?«

»To věru nevím, neumím vykládat sny. Ostatně si tím nebudu lámat hlavu. Mám teď jiné starosti než myslit na svatbu. Začal jsem psát velké národohospodařské dílo, k němuž již tolik let jsem sbíral materiál. Chci být za

rok hotov, ale to musím napnout všechny síly, a nesmím se dát ničím vytrhovat.«

Řekl to tak nezvykle energicky, jako kdyby již napřed chtěl odraziti každou námitku.

. Vstal, zamnul si ruce a hvízdaje veselou písničku, jal se chodit po pokoji.

Hedviku, zvyklé podrobovati se každému jeho pokynu, ovšem ani nenapadlo, aby něčeho namítala. Sevřelo se jí sice srdce při pomyšlení, že ještě jeden rok a snad i déle musí čekat na splnění svého nejvroucnějšího přání, ale neřekla ničeho.

Mrázek, jakoby tušil bolestné zklamání, které jeho slova jí způsobila a jakoby je chtěl zahladiti, sevřel ji prudce do náruče . . .

Jako sníh na slunci roztála bolest Hedviky ve vášnivém objetí a proměnila se v radostné štěstí. Vždyť měla opět jistotu, že je milována! Čekala již tak dlouho, počká ještě rok, co na tom. Jen když ji Mrázek nepřestane mít rád . . .

Byla by mu to vše ráda řekla, ale jako vždy ostýchala se sama mluviti o svém citu, když on nikdy slova lásky k ní nepronesl.

— — — — — — — — — — — — — —

I ten rok minul; nějak pomaleji než ty předcházející, ale přece již byl u konce.

Zevně nezměnilo se mnoho v poměru Hedviky k Mrázkovi, ale jak nyní naň vzpomínala, musila si přiznat, že je doktor v posledním roce přece jen jiný než býval. Kdežto u ní vášeň spíše rostla a mohutněla, ochabovala u něho očividně. S nemalou úzkostí stopovala Hedvika tuto změnu a děkovala Bohu, že se již blíží konec vytčené lhůty a že konečně, konečně bude u cíle svých tužeb!

Teď, kdy kniha je napsána, nebude bohdá již žádné překážky, a Hedvika uminila si svatosvatě, že jen ještě vyčká až se Mrázek vrátí tentokráte z Vánočních svátků a pak, nepromluví-li on, sama, bez ostychu se ho optá, co s ní zamýšlí.

Jakoby toto nové rozhodnutí vlilo nový život do ochablého těla, vzchopila se Hedvika z pohovky, na níž po odchodu Mrázkově skoro bez pohnutí spočívala, nořic se ve vzpomínky.

Rozsvítila lampu, neboť byla již čirá tma, a s horečným chvatem jala se zase vyšívati vánoční dar pro Mrázka, jako by od jeho dohotovení závisělo celé její štěstí . . .

IV.

Kluziště židovského ostrova bylo přeplněno. Krásná pohoda vyvábila houfy lidí ven a velcí i malí oddávali se s chutí rozkoši volného pohybu v čerstvém, lehce promrzlém vzduchu.

Společnost, skládající se ponejvíce z prostředních a nižších tříd, bavila se při zvucích kolovrátku výtečně. Červené tváře, zářící oči, veselý hovor a hlučný smích, zvlášť při každém karambolu, jichž dnes bylo dostatek, dávaly svědectví o dobré náladě klouzajících se, která se přenášela i na ty, již se pouze dívali.

Hana též projížděla se na bruslích. Nebyla dnes tak veselá jako jindy. Ne snad proto, že kolegyně, s kterou si na ledě dala dostaveníčko, nepřišla. Tomu byla naopak ráda, neboť by jí nebylo bývalo příjemné seznamovati družku s Mrázkem, kterého čekala.

Byla roztržita.

Ačkoli se domýšlela, že ví, co jí doktor chce, přece neustále o tom přemýšlela. Byloť chování jeho tak podivné a to nejen dnes, v poslední době vůbec, což si vlastně teprve nyní uvědomila.

Vzpomínala, jak jí teď vždy tiskne ruku, jak se na ni dívá, když Hedvika hraje piano, k němuž on ji vždy vybízí; jak jí také již dva neb třikráte, jako žertem polibil ruku, při čemž žhavý jeho dech ji až zarážel.

Nevšímala si toho valně, navykla si zacházeti s ním jako s dobrým kamarádem, s kterým smíme si vše dovolit, a jenž na vzájem také neodvažuje vše na zlatých vážkách. Teď ji to zamrzelo. Také dnešní scéna byla nemístná, neví co ji napadlo tak důvěrně se chovat. Umínila si, že znenáhla, aby to nebylo nápadné, změní své chování vůči Mrázkovi. Vždyť by naposled ještě Heda mohla myslet — — ale ne, jak ji jen něco takového může napadnout — — a Hana pokoušela zasmáti se své myšlence, ale nepodařilo se jí to.

Byla vzrušena, sama nevědouc proč.

Stále pohlížela k východu, neblíží-li se doktor, skoro se ulekla., když ho konečně zahlédla, jako by měla zlé svědomí. Vzmužila se však a aby nic nepozoroval, kynula mu z dálky vesele, v umělých kroužcích blížila se k místu, kde stál.

»Budete také bruslit?« zeptala se škádlivě, věděla dobře, že doktor neumí.

»Ne, a chci vás prosit, abyste toho také nechala, a věnovala mi chvilku času. Rád bych s vámi promluvil,« řekl doktor chvatně.

»Že vím, co mně chcete?«

»Tím lépe. Ale prosím vás, pojďme odtud — — zde v té vřavě není slyšet vlastního slova.«

Hana pokynula přívětivě hlavou a již seděla na lavičce a sundavala brusle. Když se ubírala s doktorem po pěšině ostrova, zastavila se náhle a dívajíc se na oblohu zvolala překvapeně: »Hleďte, jaká krása!«

Byl to vskutku kouzelný obraz.

Na západě byla celá obloha pokryta krvavými červánky, jichž odleskem bílá řeka a

sněhem pokryté město nabylo růžového nádechu. Úzký srpeček měsíce, jenž právě vycházel na protější straně, zbarvený reflexem syté červeně, svítil na šedém pozadí zeleným svitem svatojanské mušky. Doktor pohlédl zběžně vzhůru, ale neodpověděl. Zabočil k východu a mlčky došel až na nábřeží. Tam, na místě aby zaměřil k novému mostu, obrátil se v opačnou stranu.

»Pojďme, prosím vás, kousek po nábřeží, je zde tak ticho, budeme moci lépe hovořit.«

»To jako byste mně chtěl svěřit nějaké státní tajemství,« pokoušela se Hana zažertovat, ačkoli se cítila ku podivu stísněnou, »a já přece vím, co mně chcete.«

»Že víte? Tedy řekněte« . . . odvětil doktor rychle, a zastaviv se, upřel na Hanu jeden z těch dlouhých, záhadných pohledů, jimiž se na ni teď tak často díval a jenž jí teď bezděčně vehnal krev do tváře.

»Nu,« pravila chvatně, »chcete abych vám poradila, co máte koupit Hedě k vánocům. Že jsem uhodla?«

»Hano, já vás miluji« — řekl doktor prudce, jakoby byl ani neslyšel, co mu povídá, a uchopil dívku za ruku.

Zůstala okamžik udiveně státi, pak se dala do smíchu.

»Selhalo, pane doktore, úplně selhalo.«

»Já vám nerozumím.«

»Nestavte se tak nevědomým — chtěl jste se mně pomstit za můj dnešní žert, jen se přiznejte.«

»Podívejte se na mne a řekněte, jestli myslíte, že mohu teď žertovat. Nikdy nebyl jsem vážnějším« — —

Pohlédla úkosem na něho a spatřila vzrušenou jeho tvář. Ruka jeho, v níž dosud její svíral, chvěla se jako hlas, kterým k ní mluvil.

Hana, nevědouc, co si o tom všem má myslit, šla mlčky dále. Pokoušela se z lehka vymknouti mu svoji ruku, ale on sevřel ji ještě těsněji.

»Nemáte pro mne žádnou odpověď?« tázal se důtklivě.

»Pane doktore — — ja opravdu nevím« —.

»Nevíte, nevíte, jak jste mi drahá! Miluji vás od prvního okamžiku, v kterém jsem vás spatřil,« pokračoval doktor vášnivě. »Že jsem až posud mlčel, toho byla příčinou jen má přílišná svědomitost.«

»Ustaňte, nesmím vás déle poslouchat« — zvolala Hana a rychlým pohybem vyprostila svou ruku z jeho.

»Proč?« otázal se doktor, zůstávaje opět státi.

»Jak se jen můžete tázat? Což Hedvika, která skládá ve vás všechny své naděje . . «.

»Slečna Hedvika ví dobře, že jsem jí nikdy nic nesliboval, nevím tudíž, čeho ode mne očekává,« řekl doktor podrážděně, kráčeje rychle dále.

»Nesliboval, to je možné, ale ona je o vaší lásce přesvědčena a já vím, ačkoli mně to nikdy neřekla, že pevně spolehá, že bude vaší ženou.« (Pokrač.)

LOUIS ARLETH:

Památce mé Amatušky.

I.

A opět vidím Ji, jak u mne stojí,
tak, jak vždy byla, jako když se bojí,
tak skromná, usměvavá, slzu v oku,
a ručky Svoje vine kol mých boků.

A nade mne jak se tak ponahýbá,
povídá tiše: »Chce se mi být s tebou!«
Já cítím, že mne objímá a líbá,
však ručky Její jak mne studí, zebou.

II.

Však včera opět v snách jsem zřel Ji státi
jak opuštěnou hrušeň na souvrati,
a naříkajíc, jak se v prsa bije,
zrak vzpnutý k hvězdě, zvané »Uranie«.

A vida, jak mi v touze rukou kyne
z Posmrtna břehu, v tváři stesk a hoře,
já čil, jak život můj k Ní touhou hyne,
a moje láska k Ní, že hlubší moře.

E.D.

FEUILLETON

J. B. TABB:

Evoluce.

Ze tmy nejprvé stín je,
jiskra pak:
ze mraku nejprv ticho,
potom pták;
ze srdce nejprv úchvat,
bol pak v ráz;
z chladného mrtvých prachu
život zas!

A. K.

VZPOMINKA NA AL. ŠKAMPU.

Je tomu čtvrt století, co jsem se seznámil s dobrým tím hochem.

Kandidát učitelství, jehož společnost jsem rád vyhledával, protože jsem se dvořil jeho sestřenici, překvapil mne zprávou, že objevil novou hospodu. »Ta je jako pro tebe stvořená,« dělal mně laskominy. Byl jsem té doby již syt hlučných místností hostinských, v nichž jsem první léta svých studií v Praze tak rád prodléval, a toužil jsem po nějaké zastrčené, ale slušné hospůdce, kde by člověk mohl také povečeřeti. Někdy denní host u Primasů, pak příslušník »národu flekovského« a pilný hospitant v posvátných kobkách u sv. Tomáše na Menším městě pražském dostával najednou závrať při pouhé vzpomínce na pobyt v udírnách právě jmenovaných a s chutí by byl do mateře českých měst přičaroval tichou, útulnou hospodu odkudsi ze Zapadlé Lhoty. A tu přichází náhle člověk, který tvrdí, že ideál ten objevil.

»Kde to je?« počal jsem výslech.

»Ani nevím, jak se ta ulice jmenuje, je-li to Ostrovní nebo V jirchářích, ale tam někde v těch končinách za Národním to je.«

»Pivo?«

»»Lehké — práčské — za šest.««

»Výborně! Tedy zdravotní pivo, které po těch všelijakých špiritusech bude dělat ledvinkám dobře. Večeří se tam?«

»»To si myslím. Kuchyň domácí. Považ: řízek na másle smažený za dvacet krejcarů!««

»Toť je hostinský sebevrah! A společnost?«

Jakoby na tuto otázku byl čekal, usmál se přítel vítězoslavně. Ten úsměv jeho mi pověděl vše. Věděl, že jsem vždycky vyhledával společnost nejpestřejší — slovem: lid. Posvátnou hrůzu jsem mival před stoly, u nichž sedali jen učitelé, jen právníci nebo jen studenti.

»Nuže?«

»»Docela podle tvé chuti: krejčí, švec, truhlář, školník, dva nižší úředníci — a my.««

»Kdo je to —, my'?«

»»Kromě mne dva gymnasisté —««

»Aha, ti asi jen nadávají professorům!« vpadl jsem mu do řeči.

»»O ne, těch se neboj, to jsou takové tiché duše; půllitřík nebo nejvýš dva — a pěkně domů, než se domovník uchopí žezla. Pak tam chodí Jiránek —««

»No, ten nezarmoutí!« poznamenávám.

»»— a Škampa.««

»Škampa? Alois Škampa?«

»»Ty ho znáš?««

»Jen podle jména — z časopisů.«

»»No tak co? Půjdeš tam?««

»Půjdu — ještě dnes!« Přiznávám, že na toto mé rozhodnutí působilo složek několik, ale jméno Škampa je urychlilo; přál jsem si poznat osobně mladého básníka, jehož něžné sloky, dýšící nesmírnou láskou k přírodě, budily živý ohlas v mé duši.

Oswald Životský 2187

Ještě ten den k večeru jsme se vypravili do nového útulku. Jakmile jsme vkročili do neveliké místnosti, trhl sebou muž, který stál u kamen, a rychle vyrazil pozdrav: Má úcta! Má úcta! V tu chvíli připadl mi na mysl hostinský ze známé humoresky Čechovy, a bezděky jsem zrakem přelétl stěny, není-li tam někde obraz bitvy u Kreščáku. Na mou pravdu! Jediný obraz v celé místnosti představuje skutečně jakousi bitvu, než chvalně známý »zub času« ohlodal nápis tak, že by ho nepřečetl ani nejdovednější hádankář.

Byl jsem přítelem představen a hostmi po sousedsku, neličeně přátelsky přivítán. Za malou chvilku byl jsem jako doma. Ptal jsem se na Škampu; nebyl tam dosud, ale všichni jistili, že přijde, chodívát prý obyčejně později.

Když se čtyři z hostí dali do »šistky«, zeptal jsem se svého přítele po straně, má-li snad hostinský dceru. Dověděl jsem se, že má dcery dvě, z nichž jedna toliko je doma, druhá že jest učitelkou někde na venkově.

»Přichází ta, co je doma, někdy také sem do hostinské místnosti?«

»»Zřídka, neboť je nesmírně plachá.««

To se mi hodilo do krámu. S větším pak ještě napjetím hleděl jsem na zaskleněné dvéře, zakryté záclonkou, jež vedly do bytu hostinského. Cosi mně pravilo, že odtud vyjde. A tušení mne nezklamalo. Náhle se dvéře neslyšně otevřely, v nich objevila se štíhlá dívka, která plaše pozdravila, pak »se chvěla« místností, docela tak, jak to líčí Svatopluk Čech, a zmizela v kuchyni. Nebylo pochybnosti: náhoda mne zavedla do hospůdky, v níž veliký poeta konal studie k rozkošné svojí humoresce. To dodalo mému novému útulku většího půvabu.

Po deváté hodině teprve přišel Škampa. Denní hosté, s nimiž se patrně dobře znal, uvítali jej takřka unisono:

»Z Jeleního příkopu?«

»Už se mi zase smějete?« odpovídal jim dobrácky mladý poeta.

»Však vy byste se nesmáli, kdybyste věděli, jak je tam krásně. Tam člověk aspoň na chvíli zapomene na všecky trampoty.«

A v dobráckém jeho oku mihlo se cosi jako hluboký stín, jako smutek, jenž však ihned zase zmizel.

Když jsem byl představován, stiskl mi upřímně ruku a pravil: »O, já vás už znám!«

»Odkud?« ptal jsem se udiveně.

»Z Humorů a z Palečka. Ach, vy jste šelma!«

Cítil jsem, že se mi krev hrne do spánků; styděl jsem se za své první výlety na Pegasu, jako bych byl přistižen při nějakém hříchu. Abych zakryl své rozpaky, pravil jsem: »Divím se, že mne znáte; vždyť málo kterou práci podpíšu svým jménem.«

»A vy myslíte, že my neumíme číst pozpátku? Ostatně — mně o vás pověděl redaktor Pokorný.«

Abych dal hovoru jiný směr, zeptal jsem se ho, chodí-li opravdu tak rád a tak často do Jeleního příkopu, jak jsem slyšel.

V odpovědi odkryl mi celou svou duši, z ní poznal jsem, jaký to dobrý hoch měkkého srdce a jak rád má božskou přírodu. Přilnuli jsme k sobě upřímným přátelstvím.

Chodil jsem pak skoro denně do útulné hospůdky. Poznal jsem, že hostinský, jenž vždycky stával u kamen — v zimě v létě — a pokaždé sebou trhl, když se otevřely dvéře, je veliký písmák. Byl málomluvný, ale se mnou častěji se dal do hovoru, když zvěděl, že jsme oba z jednoho kraje — z chrudimského. Také jeho dcera prodlela pak někdy v místnosti, když jsme ve vzpomínkách zalétli v rodný kraj. Ba, dala se i pohnouti některým hostem ke hře v šachy a osvědčila se šachistkou velmi dobrou.

Tuto nemohu zamlčeti jeden svůj hřích. Znaje plachou její povahu, rád jsem v její přítomnosti mluvíval trochu volněji; působilo mi zvláštní radost, když se v rozpacích pýřila a klopila oči. Ale ještě někdo v takových okamžicích klopíval zrak jako panenka: náš milý Škampa. Slýchal jsem tak rád z jeho úst dobrácké: »Ach, vy jste šelma!« —

Po ukončených studiích jsme se rozešli. Škampa vstoupil do služeb magistrátu pražského, já stal jsem se vychovatelem mládeže. (Tenkrát jsem netušil, jak »zlatá« mládež dovede někdy člověku ztrpčiti život.) Od té doby jsme se neviděli — plných dvacet let! Až tyto dni nalezl jsem podobiznu básníkovu v časopisech a pod ní — žel! — nekrolog. První pohled na ni mne zarazil. To že je Škampa tento muž s mohutným knírem?

Ale čím déle jsem na ni hleděl, tím jasněji se mi v duši vybavovala představa drahého přítele z let studentských. Ano, ano — je to on! Hle, ten dětský dobrácký pohled jakoby na mně tkvěl, a teď se mi zdá, že jsem pod mohutným knírem postřehl ten známý jeho úsměv, a z jeho rtů že se ozvalo nesměle: Ach, vy jste šelma! — —

Sen se rozplynul — a přede mnou smutná skutečnost.

S Bohem, ubohý a přece šťastný příteli!

Ferdinand Tomek.

■ ■ ■

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Oswald Životský.** Čtenář as tázavě probírá se zásobami svých vědomostí, napsanými na podivuhodnou, stále ještě nevyzpytovanou plochu paměti, pátrá jistě nejprve mezi jmény umělců, literátů, státníků, pak mezi učenci, pracujícími ve skrytu nepřístupných pracoven. Ž. není ani umělec, ani učenec, ani státník či poslanec. Ž. repraesentuje skvělé zástupce typu u nás dosud velmi vzácného, typu selfhelpmanů, kteří postavivše se na vlastní

nohy, sami, bez opory, bez nároků na »jisté opatření«, s nezlomnou energií podnikají a vytrvávají, děj se co děj, v tuhém zápasu s přírodou, konkurencí, konjunkturami a bůh ví s čím ještě, až do konce.

V jich pracovitých rukou pomalu, ale bezpečně, přes občasné nezdary, vzrůstá jmění, zásoba utajené energie, čekající jenom na povel ušlechtilého srdce, aby vydala květy nejkrásnější. A tu přicházíme k hlavnímu: Ž. jest též vzácný příklad mecenáše a lidumila, který získav tuhou, mnohaletou prací krásného jmění, neužívá ho ke svému prospěchu, nýbrž obrací je na dobro obecné vůbec a svého lidu zvláště, bez nároků, bez podmínek, tiše, abych tak řekl anonymně, takže širší veřejnost o tom ani nezvídá. Tato vzácná osobnost na jisto zůstala by nepoznána, neoceněna, kdyby úcta ku šlechetnému muži tomu a uznání i jeho bohaté činnosti přímo kategoricky nevynutily, aby vzdán byl také jednou veřejný, byť i skromný hold osobám toho rázu, tak vzácným u nás.

Městské divadlo Král. Vinohradů: Loggie ve foyeru. — 2189

Ž. narodil se v září r. 1832 v Dubrovníku (v severozápadní Moravě). Reálku a techniku absolvoval v Brně s výtečným prospěchem. R. 1857 — právě před padesáti lety — mladistvý inženýr ihned vstoupil do praxe u firmy tehdy všemohoucí v oboru svém, bratří Kleinů, podnikatelství staveb železničních, kteří tenkráte stavěli všechny větší železnice v Rakousku. Zde svojí inteligencí, neúmornou pílí a seriosností záhy dopracoval se v popředí, mezi nejschopnější síly podnikatelstva, jež mu svěřovalo provádění nejdůležitějších projektů (dráhu Karla Ludvíka v Haliči, trať Pardubice-Liberec, trať Praha-Plzeň-Brod, trať Plzeň-Budějovice, trať Mor. Ostrava-Frýdland, trať Olomouc-Krnov-Opava, a Krnov-Jindřichov). Po ukončení těchto staveb mu byly svěřeny projekty větších drah v Čechách, na Moravě i v Dolních Rakousích. Od r. 1885 Ž. zakládá samostatné vlastní podnikatelství, jemuž svěřena státní správou i zemským výborem království Českého celá řada projektů tratí. Jen v Čechách Ž provedl přes **250 km** délky tratí, t. j. asi čtvrtinu délky veškerých drah, které zemský výbor po uskutečnění zákona o místních drahách nákladem zemským zřídil. Na trati Modřany-Dobříš založeny piliře mostu přes Vltavu spouštěcími stud-

Městské divadlo Král. Vinohradů: Provaziště a požární sprchy. 2493

nami, což dosud v Čechách nikde neprovedeno. Na trati Jílové-Davle postaven klenutý viadukt, jenž ze všech takových staveb v Čechách dosud jest nejvyšší.

Začátky Ž. byly pracné a těžké. Léta setrvával ve službách cizí firmy, nežli vůbec mohl pomysliti na samostatné podnikání. Ve věku 53 let, v němž tak mnozí pomalu uchylují se na odpočinek, odhodlaně pouští se do riskantních podniků. Štěstěna byla mu kolísavou průvodkyní: několikráte, přes veškerou píli ztrácí jmění stěží nastřádané, avšak nepozbývaje mysli, znovu vzchopuje se ku práci, k novému tvoření, až konečně neústupná vytrvalost jeho korunována jest nejen mravním, ale i hmotným zdarem.

Ž. organisuje velké podnikatelství, v němž zaměstnává řadu zdatných inženýrů i úředníků, a kterému slouží oddaně tisíce dělníků. Chef firmy svým lidumilným jednáním nejen vůči podřízenému úřednictvu, ale i vuči poslednímu dělníku prakticky a šťastně rozřešuje sociální otázku, veda takto důkaz, že ani sebe duchaplněji osnovaný zákon nemá té účinnosti, jako skutečné lidumilství i k poslednímu mezi nejmenšími . . .

Jest jen přirozeným důsledkem povahy Ž., že lidumilství jeho nezůstalo omezeno pouze na okruh příslušníků jeho firmy, ale že rozšířilo se daleko a široko za tento obvod. Nesčetná jest legie těch, jimž štědrá jeho ruka v dobách kritických pomohla. Studenti malí i velcí, mladí umělci, absolventi vysokých škol, zejména technických, nalezli v něm vždy laskavého podporovatele a otcovského rádce. Vdovy, siroty, lidé postižení nezaslouženě nepřízní osudu, a jiní a jiní, zajisté povždy vděčně vzpomínati budou svého laskavého dobroditele. Ale nejen tito, nýbrž i lidumilné podniky veřejné, různé humanitní ústavy, školy, fondy divadelní, národní instituce, a zejména technika Brněnská děkují Ž. za ochotně věnované dary peněžité. Jeho zásluhy národohospodářské oceněny nedávno jmenováním Ž. řádným členem České Akademie a to národohospodářského ústavu jejího.

Vzácný tento muž letos dovršuje 75 let věku a 50tiletí neúnavné činnosti, duševně svěží a čilý, stále v plné práci v čele váženého svého podnikatelství, stále bedlivě se zajímající o veškeré osudy svého národa!

Světlý vzor generacím mladším! Nikoliv egoism a touha po požitku, nýbrž tuha práce, vytrvání až

Městské divadlo Král. Vinohradů: Strop foyeru. 3491

do konce a obětavost ve prospěch obecný, toť mety, vedoucí neklamně ku svobodě a slávě národa. Nechť mnohá léta popřána jsou šlechetnému ve zdraví a v radosti! *K.*

Vinohradské divadlo dokončují s velikým chvatem. Vlachové, kteří v prostranných chodbách vyleštili nepřekonatelnou dovedností mohutné sloupy a pilastry, a položili terazzové podlahy ve všech patrech, opustili právě nádherný foyer, aby ještě přiložili naposledy ruce k dílu na mosaikové podlaze v rozsáhlém vestibulu. Mimo to je třeba upevniti na podlahu přízemí dubové dýhy; pak možno již vnésti do hlediště nábytek. Než to vykonají ruce truhlářů, dávno opustí malíři divadlo. Mistr Urban vykrášlil stropy hlediště působivou malbou figurální. Lunetty nad ložemi budou na plátně; zapustí se pouze do připravených rámců. Dekorování stěn bude v celém domě dokončeno počátkem září. Jakmile přišroubují sedadla a uspořádají se šatny, mohlo by obecenstvo vstoupit. Vše záleží však na montáži jeviště. Železná konstrukce jeho je hotova i se sprchami požárními, s můstky v provazišti i s propadly. Jakmile polož tu podlahu a vyzkoušejí pohyblivé části jeviště, mohou začít první zkoušky. Kolem 20. září vhrnou se dle všech známek angažovaní herci již do pohodlných šaten, padesátičlenný orchestr naplní jícen před rampou, na jevišti seskupí se čtyřicetičlenný sbor, baletní mistr uvede sem lehkonohé čety své — nové divadlo naplní ruch, mrtvé hmotě bude vdechnut život . . . . .

Z poslední doby přinášíme několik obrázků, jak již pokročily práce v novém domě. Krásný foyer, mnohem prostrannější, než v divadle Národním, čeká jen na diváky, pro něž tu bude prostřeno v cukrárně a restauraci, když duševní požitky v hledišti železnou oponou budou přervány.

Z provaziště přinášíme pohled na můstky v dekoračním nebi, kde pro případ ohně stačí stisknouti pouhý knoflík, aby jeviště zalily mocné sprchy. Funkci jejich právě naznačuje obrázek.

Nár. divadlo. V mrtvé letní sezoně, kdy mimo abonované diváky lze počítati převahou jen na cizince z krajů českých i z lůna jiných národů, repertoir musí vypadati jinak, nežli v normálních dobách roku. Carmen, Faust a Marketka, Oněgin, Luisa, Rusalka atd., z produkce operní, Labutí jezero z literatury baletní dobře hoví potřebě obecenstva prázdninového. Po stránce činoherní nelze se obejíti ani v této saisoně bez některých novinek

neb aspoň nově obsazených kusů starých. Z nich, snad proto, aby se novicce poskytla příležitost ukázati, co dovede, vyzvednuta z prachu registratury — »Myška«, konversační veselohra francouzská, jež před více než 20 lety dobře hověla tehdejšímu vkusu — dnes už trochu vyvanula jemná, navinulá její pikantnost . . . Úlohy z části nově obsazené dobře uplatnily svoji účinnost — zvláštního slova zasluhuje jen representantka »Myšky« (Marty de Moissan), sleč. Světlá. Nejlépe se osvědčila v první části kusu, kde skoro nic nemluví — v druhé části, kde má dokumentovati vedle delikátních kvalit gesta neobyčejně rozvinutou stupnici hlasu, malující nejjemnější odstíny affektu, zkrátka duši tohoto dítěte-ženy, byla to jen pečlivě memorovaná úloha. Stále jsme si vzpomínali na tu loutku, kterou jí posměšně nabízí Max. Ochotnice jevila se nám tu v úloze Myšky slečnou Světlou provedené, zatím nic více. A nevíme, bude-li kdy více. Úloha je těžká sama sebou, dvojnásob těžká po obou předchůdkyních sl. Světlé v této úloze na Nár. divadle, a po boku znamenitých na svých místech paní Danzerové (unylé vdovy) a pí. Laudové (drzé »staré« panny). Jeviště působilo znamenitou výpravou villy na břehu jezera a pobřežní scenerie vůbec neobyčejně efektně. —*s—a*—

.·. **Bezpečnost starých památek.** Žalostná zpráva zalétla k nám z kláštera Želivského. Starobylý, historicky i umělecky velmi památný tento monastýr zachvátil požár a zničil kromě budov i mnoho velmi cenných starých předmětů. Archiv, o němž první zprávy oznamovaly, že shořel, na štěstí prý zachráněn zásluhou opatovou. Vznik a příčiny zhoubného účinku požáru stanou se zajisté předmětem vyšetřování povolaných úřadů. Zdá se však, že ke katastrofě došlo následkem blízkého sousedství hospodářských budov, v nichž oheň vznikl a z nichž se rozšířil na budovy klášterní. Smutná událost Želivská týká se zajisté celé země, neboť památky v klášteře uložené vším právem považovati dlužno v jistém smyslu za majetek veřejný. Naše sbírky historické i umělecké jsou uboze chudé, ale v chrámech a klášterech českých uloženo ještě na tisíce předmětů veliké ceny. Bylo by vděčným úkolem veřejné správy, postarati se o bezpeči těchto předmětů. Nestačí-li nařízení, tedy zákonem zemským, který by ukládal naprosto bezpečné jich uložení. Zákon, v nějž by byl zahrnuti zákaz vyvážeti umělecké a historické starožitnosti byl by neocenitelnou ochranou starých památek. —*nek*.

·.· Dr. Ot. Kose: **Základy diaetetiky.** V »Bibliotece lékařských spisů populárních«, která už tolik zdařilých spisků pro širší kruhy o otázkách zdraví se týkajících přinesla, sáhla redakce tímto spiskem k problemům nejpalčivějším, třebas se zdály mnohému tak všední a známé, k otázce výživy těla lidského ve zdraví a chorobě. O látce dala promluviti odbornému lékaři chorob vnitřních, který jednak nepostrádá potřebného vedení theoretického, jehož správné řešení thematu vyžaduje hojnost, jednak honosí se množstvím praktických zkušeností, potřebných spisovateli podobného dílka, aby poskytl v malém objemu pro život jen to nejnutnější. Autor nalezl nejen pěkný ton, srdečný, přesvědčivý, prostý všeho mentorování, třebas dýše přesvědčením o správnosti všeho, co praví, ale i přesný výraz, který neobětuje pro hladkost spracování ničeho ze zájmů vyšších, t. j. věcné správnosti a bezohledné pravdy. Spisek Koseův je první (prosím r. 1907) u nás vydaný rukopis o diaetetice, předmětu, jemuž v každé větší literatuře zasvěceno na sta publikací drobných i obšírných, starších i novějších. Neobejde se bez znalosti té látky žádná ošetřovatelka, žádný stravovatel, žádná matka rodiny a konečně žádný učitel, nechce-li ztráceti se na tom poli v pověrách a empirii předků, která jednou vede dobře, podruhé bloudí. Spis dr. Kosa vzešel z přednášek universitní extense v lednu a únoru r. 1906 v Praze pořádaných a autor jeho je docentem lékařské fakulty č. university a primářem všeobecné nemocnice v Olomouci. —*ý*—

.·. **Vilém Ryba mrtev.** Před závěrkou listu dovídáme se o ztrátě jednoho z nejpřednějších českých žurnalistů, na něhož nesmí zapomenouti literatura, třeba gros jeho činnosti patřilo denniku a politické činnosti ve službách národa, zahájené za těžkých, dusných poměrů persekuce, kdy bylo se mu utéci před nejistým osudem opozičního novináře do ciziny. Čtenářstvu našich denníků znám je břitký, svižný a často, zvláště z počátku, neobyčejně vtipný jeho feuilleton politický — náležel Ryba ke předním vzdělavatelům této choulostivé rubriky. Před lety bývaly jeho svěží feuilletony společenské v prvních ročnících »Zlaté Prahy« zvláště mladými čtenáři z kruhů probudilého studentstva přímo hltány. Zasvěceným kruhům byl trudný osud znamenitého novináře v poslední době znám — milosrdná smrt ukrátila utrpení, jemuž nebyl jiný konec usouzen. Český člověk zachová jeho jméno v uctivé vzpomínce jako jméno rozhodného vlastence, účinného politika, vlivného žurnalisty a zajímavého literáta, po němž při mnohostrannosti jeho nadání zbývá znatelná mezera. *nr.*

Ročník V. číslo 48. vydáno dne 23. srpna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

V. FREYN:

Historie zdánlivě prostá.

Z povídek o matkách.

e velkém pokoji, jednoduše zařízeném, seděli dva hoši u bílého stolu. Knížky měli před sebou rozloženy a nějaké mapy a sešity - ale nečetli v nich; ba — ani si jich v této chvíli nevšímali. Dívali se jeden druhému do očí, starostlivě a jako by si v nich čísti hleděli, a potichu se radili.

»Musíme to přece jen už mamince říci, víš, co třídní včera povídal —« rozhodným tónem ozval se větší z nich.

»Nu, a když nebude mít — tak co nám to bude platné?! Darmo bude pak smutná —« zašeptal mladší, kučeravý blonďáček s důvěřivýma, modrýma očima.

»Já — vím!« pomalu vzdychl si první. »A já bych to také řekl raději přímo tatínkovi — ale — vždyť víš! A ani nevím, jestli přijde dnes domů. Tak co dělat? — — Je mami vedle?« za okamžik zašeptal.

Ani nečekal, co bratr odpoví, a přistoupil lehce ke dveřím; pootevřel. Nahlédl do sousedního pokoje a zavolal:

»Mami —!«

»Co pak chceš?« ozvalo se měkce.

Chlapec váhavě vklouzl do pokoje.

U širokého okna seděla plavovlasá paní; šila něco. Hoch přistoupil až k ní a zlehka se o ní celým tělem podepřel.

»No, co chceš?« opakovala paní otázku.

»Mami — tak jestli pak víš — oni nám ten školní plat neslevili.«

»Ne?« zeptala se paní živě a udiveně, nechávajíc ruce klesnout v klín.

»Prý má tatínek velkou gáži,« řekl hoch prostě, jako na vysvětlenou.

Paní sklopila oči až k svému šití, a teprve za chvíli řekla velmi tiše, jen jako by pro sebe:

»Ah, to je dobrá ironie, třeba že bezděčná.«

A obrátíc se k hlavě synka, zeptala se:

»A to je třicet zlatých na půl roku, viď?!«

»Ano, třicet za nás oba — tolik ani nebudeš mít, viď, mamko?«

Paní zlehka vydechla a smutně řekla:

»Mám ještě — ale co bude ke konci měsíce?«

»Snad tati — ještě bude mít —« nesměle a jako by skoro sám nevěřil, prohodil hoch.

Divný úsměv přelétl paninu tvář; políbila chlapce na vlasech.

»Snad —« řekla tiše — — — »ale jdi zase, Ludvíčku, a uč se — a Rudík ať se také všechno naučí, raději teď za světla.«

Hoch odběhl. — A když se dvéře zlehka přivřely, usmála se paní trpce a ironicky:

»Ten — a mít peníze — a i kdyby měl — —«

A podepřela hlavu o hubenou ruku. —

Bylo odpůldne podzimní neděle, a zvony chrámů hlaholily silnými, volnými údery. — Dole po chodníku chodili lidé pomalým, procházkovým krokem, svátečně vystrojeni, a tak vážně a důstojně, jako by se blížilo cosi pro ně důležitého. A naproti děvčata jakási, naparáděna a plna smíchu, spěšně a dlouhými kroky ubíhala někam, snad k zábavě, k tanci. Tři vojáci, nováčkové nejspíše, pomalu a šíroce vykračovali středem ulice a pátravě si

prohlíželi široká okna i dvéře výčepů, přečítajíce si bílé nápisy na jich skle. Vždy se chvilku radili a pak zas rozešli se klátivě ulicí vzhůru — snad hledat něco lepšího. — Někdy zahrčel kočár.

Paní hleděla na postavičky mihající se před jejím oknem — ale snad si ani neuvědomila tento kaleidoskopický obrázek, tak všední jejímu pohledu. Slyšela jen rány zvonu, dlouhé a tak ponuré, působící dojmem smutných tónů, truchlivě bijících do klidné nálady svátečního odpoledne — — a její hlavou znělo pouze vytrvalé a intensivní:

»Třicet zlatých!«

Nu ovšem — to není jistě ani příliš — oproti tisícům, které v gáži dostává otec těchto dvou hochů. Pravda že! Ale — — V tomto okamžiku přivřely se sivé, hluboko položené oči paní a její prsa zvedla se vzdechem. Ano — Ale! — — Kde, můj Bože, jsou ony doby, kdy za takových třicet zlatých žila měsíc celá jich rodina, a — kde je štěstí onoho skrovného života? — To bylo tam na vsi — na tiché, malé vsi, uložené pod velikou skupinou štíhlých, mocných topolů a vyrůstající jako ostrůvek ve středu zeleného moře luk — pod červenými, novými ještě taškami skrovné, bílé školy, do které jednoho dne k večeru přišli dva mladičtí lidé, nový pan učitel a jeho sivooká žena. On pln krásných cílů a krásných snah, ona s duší, z které někdy ještě promluvilo děcko, která ale cítila i touhu i sílu, vytvořit štěstí pod nízkou střechou nového domova. Je to už jen jako pohádka — tak daleko, tak úžasně daleko zdají se být ony chvíle teplých večerů, plných hvězd na černém nebi, plných sladké, silné vůně květu líp, topolů a čerstvě posečeného sena, plných jednotvárné, tiché hudby cvrčků a plných tichého, teplého blaha mladičkého manželství. Nyní už jen nesměle a skoro v ostychu vkrádá se do duše vzpomínka na čisté chvíle vroucích vzrušení, blaha lahodného souzvuku dvou duší sobě žijících, i tepla intimních nadějí, tužeb a cílů. A bylo to někdy pravda? Byla to skutečnost, nebo jsou to jen zbytky snů, sněných snad kdysi mezi čtyřmi stěnami, zjasněnými a zlatě vykrášlenými představami blaha minulého večera a sladkým žďáním štěstí příštích chvil? Existovalo někdy skutečně celé to štěstí, o kterém vzpomínka vypraví krásnou svou pohádku plnou kouzla, které rozechvívá — bylo to opravdu štěstí, co jako sladká vůně neznámých, něžných i omamujících parfumů prosytilo ony prvé doby spolužití?

Jakými mlhami přikryly všechno časy pozdější. Dnes je tak těžko uvěřit v bývalé štěstí minulosti, jako kdysi by bylo bývalo těžko uvěřit, že mohly by kdy nastat poměry dneška. — Leč věru — proč alespoň instinkt ženy neozval se tehdy, když poprvé objevily se stíny toho, co utlumiti a pak zcela přehlušiti mělo prostou, krásnou píseň blaha, kterou jásalo mladé srdce šťastné ženy v náručí muže a nad bílou kolébkou? Proč nezavolalo nic v její důvěřivé duši, proč nic neřeklo jí, že mimo tento koutek, do kterého život položil vše, co plnilo její duši jasem a svatým blahem — není ve světě místa pro něžný květ, který tiše a v prosté kráse své rozkvetl tam, kde dosud pro štěstí života stačilo, v teplém objetí skloniti k sobě hlavy nad červíčkem, zabořeným v kraječkách postýlky, a spřádati společně, krásné sny v skrovných nadějích a přáních do budoucna — ? Proč jí nenapadlo ani na okamžik, postavit se na stranu onoho blaženého klidu, v kterém žila malá rodinka, schovaná v koutku světa, stranou všeho toho horečného, hlučného a vířivého, čemu se říká veřejný život?! — — — Ba spíše naopak! S pocitem náhlých, netušených a prudkých vzrušení sama přijala vnuknutou myšlenku, že je škoda hlasu mladého muže, že kyne mu lepší — ba co říci, přímo skvělá budoucnost, tam kdesi daleko ve světě, v městech, na prknech divadel; hlasy těch, kteří pravili o sobě, že jsou znalci, a že manželu jejímu pomohou, zněly v sluchu jejím tak pravdivě a vábně. Sama zatoužila po tom divném, omamném blahu budoucí slávy drahého muže.

Skončena idylla šťastné rodiny venkovského učitele. Opuštěna malá, bílá škola s červenou střechou, růžová zahrádka, i teplá, sytá zeleň pláně drahého kraje. Všechno změněno. Ale ráda šla — ráda šla tam, kde mělo vyrůsti štěstí jiné, nové a silnější, ah, tak silné — důvěřivě šla, svoje malé věno věnovala k průpravě manžela pro divadelní dráhu — a její duše plynula ve snech a blahých představách. Ach, vše se vynahradí, vše se zlepší, vše bude jiné, krásnější.

A přišly chvíle omámení. — Když poprvé hleděla s hlediště tam, kde stál její muž, a slyšela frenetický potlesk množství v odpověď na stříbrné, zářivé tóny jeho hrdla, pocítila závrať. To byl její muž, tam ten krasavec, k němuž obráceny lorgnony a kukátka všech žen v domě a jehož jméno linulo sladce s kyprých rtů nejkrásnějších — to byl muž, v jehož loktech ona jediná spávala božský sen lásky, ten muž náležel jí — jen jí. A nyní teprv domnívala se, že je šťastna. Pýcha, radost, zaplava blaha, schvátily její duši, a srdce bilo horečným vzrušením a záchvatem extase. Její celá bytost rostla slávou milovaného muže. Ba — když viděla tam na jevišti jeho jako Otella, až se jej bála; hle, jaký vášnivec v něm propuká, ach, tak dovede být žárlivý, ó, tak nikdy jej neviděla ještě — až sladko pomyslet pro tu, kterou miluje — — ó, to snad není

ani on, ten její dobrý, vroucný muž . . . A nebyl to už on.

Zbytečno dále myslit . . . Je tak všední historie o hrubé pokoře těžce uražených oněch skrovných paní, které daly vše. Zapomenuta nyní, kdy muž stál na vrcholu, k němuž pomáhala jej vésti, stanula stranou a mlčela. Co říci? Čím prošla její duše, než došla k tomuto stupni, nevycítí nikdo — a není pro to ani slov. Naopak! To bylo jedinou úlevou v moři hoře, které zaplavilo její srdce, že nikdy s nikým nemluvila o svém neštěstí, že nikdy slovo stesku nepřešlo její ret — že nikomu nemusela vypravovat i svěřovat pokoření svého srdce, i jak to bolí. Zdálo se, že její hrdost na venek zůstala nedotčena. Zdálo se, že nikdo snad ani neví o nešťastné paní slavného umělce — snad i on sám dovedl nějakým pláštíkem přikrýti rozvrat svého rodinného života a nalézti decorum pro svůj život ostatní. — Nenápadně ustoupila, odešla a skryla se v zadních pokojících své domácnosti — nevstoupíc snad ani do předních oněch částí bytu, které obsadil její manžel a kde přijímal své přátele. Pro ni zůstaly tyto dva pokoje a v nich to jediné, co jí zbylo z trosek všeho minulého štěstí — kučeravé hlavy dvou malých synků. S nimi a pro ně žila zde. Uspokojena, že veřejnost si nevšímla či nechtěla všímnout, ba že snad svět ani nezná trpký román prosté ženy velkého muže, obejmula svou láskou své dvě děti. To byla její záchrana a v tom tkvěl její dnešní život. Jim dala všechno, co jí zbylo, a co jí život neurval — a učinit vše, co pro ně učinit možno, a dát jim vše, čeho jim třeba — to byla její jediná radost. — Nu a — tu právě rozbíjelo se její chtění, vůle a všechna přání — její muž dával jí z celé své veliké gáže pro domácnost tak málo, že často nebylo možno, opatřit nejnutnější — a její děti trpěly. A to bylo zdrojem největší hořkosti její duše. Na všechno téměř zvykla časem a v nitru svém si probojovala a vydobyla duševní rovnováhu i hrdou, vysokou převahu nad tím, co srdce její v prach nížilo — ale že i děti trpěly — ty děti, které zrodily se v lásce a které pro ni byly důkazy svatého štěstí zašlých dob — to bylo ukrutné. A nebylo zde pražádné rady. Jako omámený, hluch a slep, tento otec s apathií tvora, zbaveného citu a smyslu pro vše, co netýkalo se přímo jeho osobních, sobeckých zájmů, pýchy či vášně — zdál se neznati svých dětí. Neměl času — neměl k tomu chuti — a peníze, ach těch potřeboval jinam. Byl očarován. A přece — už nebylo možno dále takto spěti, nyní už doléhala přímo bída na malou rodinu velikého tenoristy, děti nemají toho nejpotřebnějšího, blíží se zima — —

Plavovlasá paní dlouze přehlídla černou skupinu střech nad vysokou zdí protější strany ulice a zdánlivě pevně zadívala se na úzký, bílý komínek. V její duši vyhoupla se myšlenka — která pro ni nebyla nová a která už několikrát se vsunula do chodu starostlivých úvah. A jako vždy, i nyní si paní řekla:

»To by snad bylo možno — snad by to mělo výsledek — a nyní je vhodný okamžik právě. — — Ale to je přece příliš těžké,« zašeptala smutně.

»Ach, to je příliš těžké!« opakovala si za okamžik jako na potvrzenou a mdle rozhlédla se pokojem.

A ti hoši mají míti zítra tolik peněz — a co bude za několik dní? — —

A znovu prošlo jí hlavou:

»Třicet zlatých.«

Z vedlejšího pokoje ozval se tichý, jasný hlas; odříkával naučenou úlohu — hoši se zkoušeli. Opravování staršího hlubším altem zapadalo do vysokých tónů zkoušeného a chvílemi tlumené zahučení jakéhos výkladu zcela přerušilo jednotvárné vypravování hocha.

Paní ve svém pokoji naslouchala těmto hlasům — a její sivé oči utkvěly v rohu pokoje.

Pojednou pomalu vstala, přistoupila k almaře a vyndala z ní klobouk a kabát.

Oblékla se, jednoduchá a s jistou dávkou elegance v prostém šatu i v držení hladce česané hlavy. A nahlédnouc do vedlejšího pokoje, řekla:

»Hoši, musím na chvíli odejít — ale vrátím se brzo. Buďte hodni zatím.«

Jako děcka přiběhli oba skokem a nastavili čela k políbení. A deset otázek zavolali jedním dechem, tisknouce matčiny ruce.

»Ale vždyť přijdu hned —« paní se slabě usmívala a hlavy obou hochů najednou přitiskla k prsům, vlhce líbajíc jich bledé vlasy.

A rychle, jako by nyní teprve zcela rozhodnuta, vyšla — — — — — — — — — — — — — — —

(Dokončení.)

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

Rákosí.

Ticho kolem. Na všem leží
něžný poklid večera.
V dálce viska s nízkou věží,
bílá cesta kolem běží
do šera.

Za vsí luka, žitná pole
ponořena do rosy.
A pod vrchem zcela dole
rybník dřímá v úzkém kole
rákosí.

Slyšíš, jak tu divně zpívá
smutný chřástal z večera?
Noc je kolem mlčelivá . . .
Tajemně se měsíc dívá
do šera.

Nízko nakloň nad hladinu
hlavu plnou únavy —
Mrtví v rákosiny klínu
starou píseň zašlých stínů
vypráví.

Však ta píseň — střež se zrady! —
bude tvému srdci lhát,
jak bys mohl všecko tady
navždy, navždy, bez náhrady
pochovat . . .

K. VETTROVSKÝ:

Starý motiv.

Po kolejích z dáli
železnice běží . . .
Při nich těsně stulen malý domek pěkný
se zahrádkou leží.

V domku bydlí hlídač
se svou dcerou mladou.
A té mladé panně v strhanou tvář stíny
hluboké se kladou!

Ve dne, v noci pláče,
hořké slzy roní:
Vždyť to malé robě, pod srdcem jež nosí,
hanbou bude pro ni!

Vlak již hučí, hučí,
z dáli je ho znáti . . .
Bože, milý Bože, proč ten pěkný domek
je tak blízko trati!

MARIE MATOUŠKOVÁ:

Vrba.

Ovanuta dechem jara
procitla i vrba stará.
Vzpomíná . . . a v šepotání
k potoku se sklání.

Jako perleťové šipky
pluly tudy kolem rybky;
zaslechly ten šepot v běhu,
stulily se k břehu.

Přilítl sem motýl bílý,
usadil se na kmen shnilý,
za ním žlutý, druhý, třetí;
teď sem ptáci letí.

Zvábil je máj vonný, sladký
v podvečer sem na pohádky,
sta jich umí vrba stará;
sdílna je vždy z jara.

— — — — — — —

Nad potokem v šepotání
vrba níž a níž se sklání.
Zmírá . . ale v hlavě šumí
ještě jara dumy.

DR. D. PANÝREK:

Horké vzpomínky.

těchto dnech srpnových veder budou snad útěchou mnohému čtenáři, jenž nemoha do stínu lesů ani do chladu hor jest nucen opékati se v parné Praze do růžova, ba do ruda a marně vzdychá po ochlazující lázni. Člověk je tvor nevděčný. Když prší, vzdychá. Nemáme prý žádného léta. A když pak začne sluníčko pražit, vzdychá zase, že je mu horko. Za takových podmínek těžko býti Pánem Bohem.

Ale praví se, že trpícímu — a že Pražáci v těchto dnech trpí, je na bíledni, jděte jen čtyřikrát za den Žitnou ulicí nebo jinou třídou, která nemá pro směr svůj nikdy stínu! — bývá útěchou. zví-li, že jeho některý bližní zkouší nebo zkoušel ještě více. V Čechách bývají sice časem citelná vedra, ale přece nejsou nesnesitelna, aby lidé padali jako mouchy k zemi. jak se stává při úpalu za vojenských cvičení.

Obyvatelé při rovníku musí jistě vyšší temperatury v příslušných dobách ročních snášeti. Ale ti jsou na to zařízeni. Jejich způsob života, výživa, odívání a bydlení je už dle toho uspořádáno, nehledě k tomu, že ústrojí nesčíslnými generacemi přizpůsobilo se těmto vedrům. Ale našinec, přijde-li do kraje jen trochu parnějšího, stýská si velice. Proto turisté naši v létě, když o prázdninách mohou cestovati, tak neradi zamíří na jih.

Já však většinou cestuji v létě ke krajům jižním, k nimž zvláštní mám lásku, takže co rok vracím se k místům horkého slunce. Sháněje soudruhy na cestu zpravidla slýchám: »Co vás to napadá, v srpnu na jih!« Přes to mohu říci, že jsem vždy vracel se občerstven a zdravější ze svých jižních toulek, že jsem vždy snášel ohnivé slunce Jihu dosti dobře a že to s tím horkem na jihu není tak zlé.

Přes to nastřádal jsem si za řadu let několik vzpomínek vskutku — horkých.

Není jich mnoho, dvě, tři. A nebylo to vždy na jihu. Byly to někdy pocity, pro něž jsem marně hledal v českém slovníku, tím směrem přirozeně dosti chudém, přiléhavá slova a ještě ani dnes jich nenalézám, když horko tkví už jen ve vzpomínce, ve které se, jak povědomo, snášejí věci trudné mnohem snáze.

Aby se zase jednou v literatuře objevil známý ze slovesnosti trop: žebřík čili klimax, záležející v tom, že se intensita neb extensita představ stupňuje, čehož opakem je zase sestup, antiklimax, začnu vzpomínkou nejstarší, kde horko už značně lety vychladlo, a budou proto výrazy pro ty sensace zcela střízlivými.

Bylo to r. 1894. Jel jsem tenkráte s přáteli Antonínem Sovou a Antonínem Klosem do Italie. Berouce se přes Terst střetli jsme se cestou už nahoře v Postojně se sokolskou výpravou na Jih, vedenou čackým drem Scheinerem, která nás zcela kolegiálně přijala mezi sebe, skýtajíc ochotně i nám výhody, jichž byla účastna.

Byli to vesměs milí lidé a všichni na ten výlet rádi vzpomínáme. Panovala tenkráte silná vedra v Istrii. Nebe bylo co den bez mráčku a klenulo se nad námi od rána do večera nepřetržitě ve vší své majestátní, lážové modrotě.

Jeden den věnován výletu do nedaleké obce u Terstu, vypínající se nad zálivem Terstským, kde s terasy vysoko položeného hostince bylo lze přehlédnouti celé to amfiteatrálně před našima očima rozložené okolí, až k šedomodrému kraji v dálce se tratícího moře.

Bylo toho dne zvláště horko. Hostinský, byv na větší návštěvu připraven, zásobil se poněkud více potravinami, nežli za obyčejných poměrů bývá. A zvláště se zamlouvalo výletníkům z pivního kraje, že měl i několik lahví chmeloviny. Bylo to sice těžké německé pivo Dreherovské — teplé jako kafíčko, ale turista začátečník, nežli vpraví se do zásady: živiti se všude dle vzoru u »domorodců« obvyklého, který vyplývá ze staletých zkušeností, těžce postrádá pokrmů a nápojů, jimž doma uvykl. Vypivše několik lahví této tekutiny stali jsme se nesmírně lenivými a vnímali horko, které i v zastíněné besídce bylo citelné, mnohem více, nežli ti, kteří chtěli seznati cenu zdejších vín. Vzduch ani se nehnul, z těl turistů sálaly notné přebytky kalorií, jichž se organismus zbavoval všemi cestami, jimiž to bylo možné. Hladina moře v dálce blednoucího jako veliké zrcadlo neb obrovský talíř roztaveného olova ležela před námi a činila dojem mrtvé, nehybné, strnulé massy. Kdyby dlouhé pruhy zvlněné hladiny jako ohon za parníky se táhnoucí nebyly zřejmě mluvily o tekutosti toho živlu, zdálo by se moře nezasvěcenci — a my jsme je bez toho před nemnohými hodinami viděli poprvé v životě — nekonečnou deskou z modrošedého skla, či ještě lépe z porcelánu.

Čím dále, tím lenivěji proudila krev v žilách po bohatém obědě, a kdyby nebylo několika doušku ohnivého vína z nedalekého Proseka,

leckdo by byl usnul. Leč na programu byl ještě výlet do smutného Charlottina paláce na břehu moře, svítícího v žáru dne žlutobílými ostrými rysy z výstupku pevniny, rozrostlého vavříny a cypřiši k obzoru.

Nějaký barkář celou společnost dopravil do Miramare. Mám z toho žhavého odpoledne už jen jednu vzpomínku. Sestoupili jsme na moře. Bárka se zvolna pohybuje a lehký vánek příjemně láská rozpálené líce. Jedna hostitelka rozdává smažena kuřata. Ani se nechce jíst. Jen pohled vpíjí se do nekonečna, když výrazný profil přímořského letohrádku nešťastné císařovny mexické unavil oko. Modro nad hlavami, modro pod nohou. Někdo zanotil národní píseň českou. A hned deset hrdel vzkypělo vzníceným doprovodem.

Mořský vzduch tráví — žár rozevřel dokořán brány nesčíslných drobných laboratoří na povrchu těla, skrze něž opojná lučebnina s tisícerými perličkami se vyronila a v páry se měníc ke změně skupenství odnímá vždy nové a nové teplo tělu, jež nevylíčitelným blahem kvituje tuto svépomoc.

Hodiny největšího znoje míjejí, vedro ustupuje nepozorovaně; dýchá se volněji a volněji. Člověku je zas lehce. Svalů nezaměstnává — pracuje zaň houževnaté rámě barkaře-Slovince, zvětralého siláka rozložitých ramen. Mozek probral se z par aromatického alkoholu — už zase všeliké dojmy zrakové i sluchové vnikají do vědomí, i jemnější. Voda lichotně iře se o boky člunu. Chvílemi pleskne živějším nárazem o předek lodi nebo drobnou smršť zavíří v království Poseidonově, dlouho znatelnou zpěněným temenem v dálce. Drobný střik nemotorně založeného vesla skropí vás ve tvář a probudí tím okrsky sensoria ještě v snění pohroužená. Terč slunce už je nad obzorem nevysoko, jen ruku po něm vztáhnout — jakýsi vlažný mír rozhostuje se v nitru, a třebas ještě sluníčko dosti pálí do zad, v zahradních loubích parku bude jistě svěže.

Tenkráte v turistovi probudil se diaetetik, jenž po tom parném dnu u večerním rozjímání přesvědčivě dokazoval a ujišťoval, že parno je nejnesnesitelnější, když nervy omámí alkohol. Jen žádné lihoviny, zvláště ne pivo — leda by kynul člověku bezprostředně po »úlitbě« spánek v komnatě starého jižního palace o silných kamenných stěnách, v nichž je v létě tak chladno a v zimě tak teplo.

* * *

Druhou parnou kapitolu zažil jsem v srpnu r. 1900 v Paříži.

Byla tam toho roku světová výstava a celá řada vědeckých sjezdů. Mnoho se chodilo, z obydlí v Rue d'Alger do Rue de l'école de médecine, kde sjezdy zasedaly, a odtud přes Boulevard de Saint-Germain a Place de la Concorde kolem Kleopatřiny jehly na výstaviště.

V Paříži bylo tehdáž veliké vedro, jež trvalo několik neděl. V hotelích bylo draho. Měl jsem najatý pokojík asi v 6. patře (7. už v domě nebylo) za 7 franků denně a byteček byl by býval zcela příjemný, kdyby nebyl pod střechou plechovou. Na štěstí měl dvě veliká okna, jež se otevírala na maličkou verandičku, ohraženou zábradlím a improvisovanou na střeše. Ulice d'Alger je uzounká. A zrovna proti mým oknům otevírala se okénka podkrovní mansardy protějšího domu, nezastřená (byt můj byl asi do té doby prázdný). Pokojík obývala nějaká osoba ženského pohlaví, nemladá, nestará, která byla kdysi velmi sličná. Čím se živí, nevypátral jsem. Dlouho spávala — když jsem se před polednem vracel z přednášek a přišed domů široce, do kořán otevíral okna, zahlédl jsem vícekráte, jak polonahá sedí na pelesti svého lože a snídá, neb u zrcadla plete zřídlé své kadeře, neb upravuje toaletu před nevelikým zrcadélkem proti oknu pověšeným. Byla stepilá, leč plných tvarů; zvláště poprsí bylo pravou bystou Pařížanky, jež tím směrem slynou po celém světě přede všemi ostatními Evami. Bylo to poprsí bohaté a ještě nezvadlé, jak všetečný pohled jeden zahlédl z pozadí pokoje, když nedopnutý knotlíček košile na jednom kulatém ramínku více prozradil, nežli plesová dekoletáž nejodvážnější. Studia svoje konal jsem vždy náhodou — nepídil jsem se po nich, ač mne život chudší Pařížanky zajímal. Byla sama, snad žila z nějakých malých úspor nebo z menší renty, snad také náležela k oněm ubohým tvorům, jež jejich »triste métier« zaměstnává — v noci. Horko bylo nesnesitelné — i já i můj protějšek měl zálibu v čerstvém vzduchu, jehož ty klícky jen široce otevřenými okny dopouštěly s dostatek do svých niter. A jen tím parnem lze si také vysvětliti více méně nedostatečnou toaletu mého protějšku. Byla v letech, kdy již vášně v ženském srdci, bez toho od přirozenosti zdrženlivějším, nesálají ani za nejžárnějších dnů — a nesedla si ani tak, jako by chtěla svádět. Byla netečná, krajně studená — žádná myšlenka neozařila obličejík jinak intelligentní, vroubený kaštanovým, nepříliš bohatým vlasem, když mne zahlédla u okna. Ostatně je pochopitelno, že jsem se podobnými výzkumy neobíral soustavně a úmyslně — výstava a proud vědecké práce, slavnosti sjezdové, recepce u vynikajících osob sídelního města, u presidenta republiky a předsedy sjezdu, výlety do okolí Paříže, studie v museích a obrazárnách absorbovaly všechen můj čas, takže jen z rána a večer mohl jsem mimochodem pohlédnouti do nitra svého protějšku. Leč i to záhy omrzelo, když scenerie byla co den stejná. (Dokončení.)

ANTOŠ MARIO:

Pozdní jaro.

Bylo odpůldne, právě po bouři.

Na temně modré obloze jarní přeháněly se sněhobílé, obrovské mraky, jen tu a tam na chvilku propouštějíce žhavé paprsky sluneční.

Bylo dosud dusno; vzduch jen málo osvěžený, byl teplý, prosycený směsí vůní zeleně, květů a země.

U okna pěkného, jednopatrového domu, jenž stál na kraji malého městečka, skoro již v polích, objevila se žena a rozhlížela se chvíli nerozhodně po obloze.

Brzy na to vyšla ze dveří domu a volným krokem vykročila ven, do polí.

Kráčela jako v hlubokých myšlenkách; zabočila na mez vedle žitného pole. Ponořila ruku svou do klasů a nechala je volně probíhat mezi dlouhými, bílými prsty. Pak zase zastavila se a rozhlížela se krajem.

Všude svěží zeleň, zeleň všech odstínů, louky a meze, tu a tam pruh zlatožluté řepky; pak zase temně zahnědlé pole žitné, vlnící se jako moře v lehkém větru, a tam, na pravo, malé údolí, v němž vinul se potok.

Tam zamířila paní.

Vysoká, štíhlá postava, s měkkými, poněkud znavenými pohyby. Obličej jemný, bledý, vypadal mladě, skoro jako dívčí, ale temné vlasy byly valně prošedivělé. Kolem rtů jejích byl trpký rys, který spolu s výrazem černých očí, v nichž chvělo se moře smutku a touhy — mluvil o málo šťastném životě.

Oči, jež toužebně rozhlédly se po krajině, zastřel mlhavý závoj a slza skanula po tváři.

Ne! Toť bláhové! Proč pláče? Je odloučena od svého dítěte, je pravda, ale jak může plakat, vědouc je tak šťastné . . . vědouc, že prožívá nejvýznamnější, nejkrásnější kus života ženy — líbánky!

Ovšem, ona sama toho nepoznala . . Nepoznala tajů a rozkoší, jež doba ta v sobě skrývá. Nitro její stáhlo se bolestně.

Sešla po malé, příkré stráni, přešla potůček a vyhledala zamilované své místečko, malou loučku v zátoce potoka, hustě zarostlou olšemi a vrbami a za ní vysoká, skalnatá stráň, na níž živořilo několik břízek.

Usadila se do vlhké trávy, odhodila malý klobouček a opřevši ruce o kolena, zahleděla se kol sebe.

Jak dlouho to místo znala! Vzrůstalo s ní, ale nepamatovala, že vypadalo kdy jinak, nevěděla, zda byly ty stromy kdy malé, keře méně husté.

Jak často, rok co rok, v létě někdy denně sem chodívala; všecky své sny, zklamání, radosti a útrapy sem zanášela.

* * *

Byla zde v městečku rozená a v dětství bývala tu zcela šťastna. V patnácti letech byla však dána do Prahy; měla se tam zdokonalit v hudbě a ve všem, čeho třeba pro život samostatný, o kterém tak blouznívala a kterému rodiče, ač neradi, přece konečně přivolili.

Byla jediná dcera sice, ale otec, malý úředník nemohl jí nastřádati věno — co přebývalo, obětoval na její vzdělání.

Dva roky byla v Praze, učila se pilně, s celou dychtivostí své mladé, žíznivé duše. O svátcích a prázdninách jezdívala domů, plna touhy po rodičích, zvláště po matičce, ale celkem odvykla malému městečku, bylo jí v něm nevolno, dusno; cítila nejasně, že zde, v tom úzkém obzoru není její působiště, že musila by zde duševně zakrnětí.

Když po dvou létech vrátila se domů na několik týdnů, nežli obdrží vhodné místo, byla tu nespokojena, a měla jediné přání — zpět do Prahy . . .

Ale v těch několika týdnech nastala pro ní změna netušená, rozhodující.

* * *

Bohatý továrník Dobrovský, starý mládenec, dlouho již se o ni zajímal a teď zcela vážně o ni se ucházel.

Rodiče ovšem tomu velice přáli. Otec dobře s Dobrovským byl znám a poznal jej jako člověka dobrého, poctivého. Matka zase měla výtečné zaopatření dcery na mysli. Ale v Marii probouzely se všecky skryté touhy a sny dívčí její duše, jež dosud dřímaly, i uvědomovala si, že po boku Dobrovského sotva kdy dojdou ukojení. A tu počal jí prvý, opravdový zápas. Vlastní touha, pud sebezáchrany, našeptávaly jí, aby nesvolila, láska však, vděčnost, a poslušnost k rodičům nutily ji povoliti.

Matka líčila ji budoucnost barvami nejpestřejšími; peníze, blahobyt zdály se té ženě, která celý svůj život poznala jen odříkání, práci a sebezapření, vším, nejlepší, jedinou zárukou štěstí milovaného jedináčka.

Právě v tom těžkém žití, v těch úmorných starostech o domácnost, muže a dítě, nezbylo jí času a pochopení pro duševní život dceřin. Nepochybovala, že kyne Marii neobyčejné štěstí.

A jednou, když tato vracela se ze své oblíbené potulky v přírodě domů, volala ji matka do zahrady.

Tam v besídce, pod kvetoucími keři bezu, který Marie tak nade všechny květy milovala, jehož vůně vždy tak mámivě, sladce na ní působila, čekal ji Dobrovský.

Prostými, ale upřímnými, přesvědčivými slovy ujistil ji svou velkou láskou, láskou sice stárnoucího muže, ale tím opravdovější, i nabízel jí svou ruku.

Pamatovala to — jako dnes to bylo . . . Byli sami, rodiče odešli do domu. Pohlédla mu do očí; byly to šedé, dobrácké oči, v nichž zrcadlilo se dobré, ryzí srdce.

Pak hlubokým vzdechem vdechujíc tu silnou vůni, zmámena jí a okamžitou náladou, vyslovila osudné ano.

V té chvíli zdálo se jí štěstí po boku Dobrovského možné, něco jako sladké tušení tohoto prochvělo její duší.

Ale jen okamžik. Když cítila jeho políbení na svých rtech, vzpamatovala se. Cítila jasně, že zaprodala svou volnost, mládí, celý svůj život.

* * *

Ten pocit zůstal jí do dneška.

Dnes — po dvaceti letech, nebyla s to tehdejší svůj krok jinak posouditi.

Jak těžká, hrozná doba jí nastala.

Jakých útrap, muk a bojů bylo jí přežíti.

Muž byl k ní laskavý, vlídný, trpělivý, měl ji rád -- ba snad velmi rád svým stále stejným, klidným způsobem, beze všech výlevů vášní.

Dopřál jí všeho -- peněz, volnosti, samostatnosti, důvěřoval jí, byl mírumilovný.

Celý den bývala sama, a tu měla fantasie její volnosti až nebezpečné pro její vznětlivou povahu. Co vše se tu rojilo a zrodilo v její hlavě!

Ale večer, když zatoužila s mužem svým dojmy své sděliti, když žádala si výměnu názorů, slabě, nesměle zaťukavší na duši jeho, bývala zklamána. Odbýval ji znaven, přepracován, s patrnou touhou po klidu. Jindy zase trpělivě naslouchal jejímu nadšení, jejímu roztoužení, s oním shovívavým úsměvem, s kterým stáří, zkušení, světa znalí lidé poslouchají mládí neustálené, nadšence, idealisty.

Ale ji shovívavost jeho dráždila, urážela.

Činila ji prudkou, trpkou a nespravedlivou. Cítila se denně více osamocenou a uzavírala se pozvolna více a více v sebe samu.

Mívala chvíle, kdy nesnesitelně trpívala pod jeho něžným laskáním, které v sobě mělo tolik otcovského. A v těchto chvílích vzrůstala v ní nenávist, nenávist k němu, v němž viděla původ všech svých útrap.

Kolikráte v noci, když on již spal těžkým, klidným spánkem, přehazovala se ona na lůžku s očima široce do temna rozevřenýma, palčivýma od pláče, se zaťatými pěstmi, chvějíc se odporem a hrůzou při vzpomínce na jeho objetí . . .

* * *

Nadešla změna, když stala se matkou.

To malé, něžné stvoření, ta malá bytost, část bytosti její, stala se jí životem.

Stala se jí náhradou za vše, co protrpěla, co strádala, čeho musila se odříci.

Milovala dcerušku svou vášnivě, s kultem skoro chorobným, s láskou žárlivou, pokládajíc malou Bohušku za výlučný svůj majetek . . .

I k tomu byl Dobrovský shovívavý . . .

Pracoval s napjetím dvojitým pro blahobyt a bohatství svého dítěte. Také on přenesl všechnu svou lásku na to malé, drahé stvoření.

A tak vzrůstala Bohuška v té velké, dvojí lásce, obklopena starostlivostí a něhou, jako krásná, vzácná květina na slunci.

Všechnu svou naději vkládala Marie ve své dítě. Tužby, jež prochvívaly kdys její duší, měly dojít svého splnění v Bohušce. Co ona, Marie, strádala na lásce, štěstí, mělo se uskutečnit v dítěti jejím.

Z domu ji nedala vůbec . . .

Žárlivě osvojila si právo rozhodovati o výchově děcka a Dobrovský důvěřuje jí, přenechal ženě své rád tuto starost, k níž beztoho se mu času nedostávalo.

Bohušce dostalo se vychování pečlivého, od výborných učitelů, i v první řadě od její matky.

Vzrůstala v dívku sličnou, jemné duše, hlubokého vzdělání, veselé mysli a přece zdravých názorů životních.

A čím více vzrůstala Bohuška, tím více uvědomovala si Marie, že nastane jí někdy doba, kdy bude se musit s dcerou svou rozejít.

Myšlenka ta zdála se jí nesnesitelnou.

Vždyť nebyla jí Bohuška pouze dítětem . . Nebyl to poměr dítěte a matky. Byly dvě přítelkyně, sestry.

Vychovala dítě své jen láskou, a jedinou snahou bylo získati si pro vždy důvěru svého dítěte. A to se jí podařilo!

A tak, jsouce celé dny na sebe odkázány, žijíce jen pro sebe, trávily celé dny pospolu, buď doma, v útulném tom svém hnízdě, nebo ve velké zahradě, jež rozkládala se za domem, aneb potulovaly se celé hodiny venku v přírodě, ke které obě vřele přilnuly. Jak často sedávaly zde, na tomto místě! Jak uvědomovaly si tu bohatství svých duší, tak nerozlučně spojených! Nebylo koutku v duši Bohuščině, nebylo myšlenky v té krásné, rusé

hlavince, nebylo úderu toho mladého, vřelého srdce, o kterých by Marie nebyla věděla, v němž nebyla by poznávala — sebe samu . . A tak prožívala své dávné, šťastné dětství, oživovala své naděje, dávno utlumené — zapomínala svých útrap . . .

Celou její bytost naplňovala jedna vroucí prosba: by dítě její poznalo všeho toho plného, velkého štěstí, kterého ona sama nepoznala, by cesta její životní byla sypána květy, a celý život její podobal se jediné, nekonečne sladké písni, jejížto souzvuk není ničím rušen.

Doba rozluky přišla — přišla dříve než se Marie nadála.

Mladý, sličný professor, který jezdil do jejich malého městečka na letní pobyt, ji zavinil.

Od prvé chvíle, od prvního setkání mohla Marie pozorovati, kterak vzklíčil v srdci její dcery cit, který ona sama nikdy nepoznala, a po kterém celé své žití tolik se natoužila.

Vzklíčilo seménko sympathie a vzrůstalo úžasně na velkou, nádhernou květinu krásy zářící, omamující vůně.

Marie v tom teple, v září toho štěstí, které tak zcela s Bohuškou prožívala, zcela zapomínala na rozluku, kterou mělo v zápětí. Až když bylo proneseno rozhodné slovo, vzpamatovala se.

Musila však se vpraviti do neodvratného. S těžkým srdcem dala svolení, nemohla dceree své bránit ve štěstí, kterého jí tolik, tolik přála.

Bohuška byla tak šťastna! . . .

Pátý měsíc žila již v Praze mladá žínka, zbožňována svým mladým, hodným mužem.

Dopisy, které každý týden přicházely, svědčily o velkém blahu, které spolu prožívaly.

* . * (Dokončení.)

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Pokračování.)

»Tak?« — — a doktor se úsečně zasmál. Po chvíli však vážně pokračoval: »Mohu vám přísahat, že jsem s Hedvikou jediného slova lásky nevyměnil.«

Nyní se opět zastavila Hana, a překvapeně pohlédla doktorovi v tvář. Mrázek mluvil tak přesvědčivě, že ani okamžik nepochybovala, že mluví pravdu.

Hedvika s ní nikdy o svém poměru k Mrázkovi nemluvila a také Hana si teprve včera dovolila své mínění o něm projeviti. Ale což nebylo zřejmé z každého jejího pohledu, kterým se naň dívala, že ho miluje? Bylo ovšem něco neobvyklého v tom dlouholetém styku mladého muže a staršího děvčete. Že to však není pouhé přátelství, jak se z počátku domnívala, poznala Hana dosti záhy, byla však příliš jemnocitná, než aby se Hedviky vyptávala, když se jí tato nesvěřila.

To, co nyní od doktora slyšela, celou ji pomátlo.

»Vy tedy tvrdíte, že nemáte žádných závazků k Hedvice?« optala se nedůvěřivě.

Doktor chvíli mlčel.

»Jste ještě příliš mladá — neznáte život — neznáte strže, které lidem úkladně chystá a do nichž oni někdy osudně padávají,« odpověděl pak vyhýbavě. »Bylo by však příliš kruté, aby takové skoro bezděčné pády se musely zaplatit štěstím celého života . . . Slyšte mne,« pokračoval pak vzrušeně — »dávám vám své čestné slovo, že jsem Hedviku nikdy nemiloval, a také si ji nikdy nevezmu. Miluji vás, jen vás« — — a slova lásky, která nikdy pro Hedviku nechtěla splynouti s jeho rtů, hrnula se z nich nyní překotem, jako horský příval, jenž ztrhal všechny hráze . . .

Hana šla podle něho jako zmámená.

Zprvu ji jen neočekávané vyznání překvapilo, ale čím dále naslouchala těm sladkým slovům, plným horoucí vášně, která poprvé ji bila v sluch, tím divnější pocit se jí zmocňoval. Dívala se jako očarována do hořících oblak, jako by odtamtud ta žhavá slova k ní doléhala, která v jejím nitru jako kouzlem sílila plamen až dosud nepoznaného citu.

Vzpamatovala se teprve, když se jí doktor ptal, dává-li mu nějaké naděje.

»Ne — ne . . . to není možné . . .« odpovídala ulekaně.

»Prosím vás, Hano, neukvapujte se. Jste rozčilena — nemůžete mně teď ani klidně od-

povědět. Počkám na vaše rozhodnutí, jak dlouho budete chtíti, jen mně řeknete, zda-li vám nejsem protivným.«

»Protivným?« opakovala Hana jeho otázku. »Ne. Proč byste mně byl protivný?« pokračovala stísněně. »Až do dnešního dne byl jste mi naopak velmi příjemný,« dodala upřímně.

»A dnes?« otázal se doktor, když Hana stichla. »Dnes se na mne horšíte?«

Vzal ji znovu za ruku, a podíval se jí do očí.

»Prosím vás, pane doktore, skončeme tuto rozmluvu, která jest pro mne nesmírně trapná. Heda je má přítelkyně a mně se zdá, když vás poslouchám, že dopouštím se na ní zrady.«

Doktor pustil její ruku.

»Je mně divné, že po tom všem, co jsem vám řekl, mísíte slečnu Hedviku do záležitostí, která se týká jenom nás dvou,« řekl Mrázek podrážděně.

A když Hana mlčela, pokračoval klidněji: »Nebudu na vás naléhat. Počkám, až se mnou sama sdělíte, jak jste se rozhodla.«

»Mé rozhodnutí jest nezvratné,« řekla dívka tiše, ale pevně. »I kdybych vás milovala — — a zde se bezděčně zarazila — »nemohla a nechtěla bych býti šťastnou, kdybych si měla myslit, že tím Heda bude trpět.«

Doktor se zachmuřil, a bylo znáti, že jen s přemáháním tlumí výbuch hněvu.

»A že budu trpět já, jest vám lhostejné,« řekl pak s tupou výčitkou. »Poslyšte, slečno Hano,« pokračoval po chvíli, »nevím zdali mně uvěříte, ale ujišťuji vás, že vaše rozhodnutí na osudu vaší přítelkyně ničeho nezmění.«

»To je možné, já však musím trvat na tom, co jsem řekla. A nyní s bohem!«

Hana kývla lehce hlavou a spěchala pryč. Cítila, že je nejvyšší čas, aby unikla těm svůdným slovům, jimž by snad v brzku podlehla. Chvátala, jakoby prchala před velikým nebezpečím, jež jí hrozilo a přece — jak ráda by se byla vrátila . . .

Měla strach, že ji doktor stopuje, ale když se pak přesvědčila, že nešel za ní, pojala ji lítost a bylo jí, jakoby byla ztratila poklad, na nějž jí sotva bylo dopřáno se podívati. Pohlédla bezděky k večernímu nebi, na němž hasl poslední zákmit zbledlých červánků. Černý mrak pohltil úzký proužek měsíce a tma valila se náhle do města.

V.

Dlouho bloudila Hana předměstskými ulicemi, než se poněkud uklidnila. Z počátku šla jako ve snách, nevšímajíc si ničeho kolem sebe a naslouchajíc jen zmateným hlasům svého nitra. Vyčítaly jí, že jednala ukvapeně, zamítnuvši beze všeho rozmyšlení muže, jenž ji tak zbožňoval, a kterého, to cítila, by mohla též milovati. Proč ho neposlechla, proč nečekala se svým rozhodnutím, až by vše náležitě uvážila? A přece věděla, že nemohla jednati jinak. V jakém světle objevila by se před Hedvikou, která ji s přátelstvím přijala do svého domova! Byla by horší než sprostý zločinec, jenž se potají vloupá do cizího příbytku a uzme tam věc, ať sebe cennější, kterou konečně lze zas nahraditi — ona by oloupila přítelkyni, která jí důvěřovala o to, co má nejdražšího a co by jí nikdo nahraditi nemohl. Ne, tak podle nemohla by nikdy jednati! . . . Ovšem Mrázek tvrdil, že Hedviku nemiluje, a že si ji nevezme . . . . Snad to však řekl jen, aby ji snáze přemluvil. A je-li to i pravda, nechť trpí Heda jen jeho zpronevěrou a nikoli také její.

Snad, až Mrázek uvidí, že ona zůstala pevná, vzpamatuje se sám ze svého pobloudení a vrátí se k Hedvice.

Největší starostí její bude, aby se Hedvika nikdy nedověděla, co se dnes mezi ní a Mrázkem událo.

Musí se mu první čas co možná nenápadně vyhýbat, a později uvidí. Dobře, že budou nyní vánoční svátky — snad se s ním již ani nesetká než odjede . . .

Při tom pomyšlení sevřelo se jí však srdce neznámou bolestí a slzy, které prve statečně potlačila, kanuly na mrazem ožehlé líce.

S nevolí je setřela a ucítivši, jak ji zalomcovala zima, obrátila se k domovu.

Šla nyní rychle, jednak aby se zahřála, jednak aby se vytrhla z těch trapných myšlenek, které s netušenou silou na ni dotíraly.

Horšila se sama na sebe, že se podává tomu tak náhle vzplanuvšímu citu, který musila za každou cenu potlačit.

Sebrala všechnu svoji energii a jala se mysliti na jiné věci. Vzpomínala na své milé doma, které v brzku uvidí, a tak se vskutku podařilo, že rozrušené nitro své trochu uklidnila.

Když se přiblížila k domovu, přepadla ji starost, aby Hedvika na ní nepoznala její rozechvění.

Tato ji však nevěnovala valné pozornosti. Stála nad rozestřeným vyšíváním, které právě dohotovila, a pohlížela se zalíbením na pestré květy, vyšité na žluté hedbávné látce.

»Ty nejdeš dlouho, Hano,« pravila jen, aniž by od vyšívání pozvedla zraku. »Podívej se, už jsem hotova. Je to krásné, viď? Co myslíš, bude se to doktorovi líbit?«

Hana přistupujíc opatrně blíže, snažila se zůstati co možná v šeru, aby jí Hedvika neviděla do tváře; chválila práci, ale hlas zněl tak chraptivě, že se až sama zarazila.

Hedvika se udiveně po ní ohledla, ona však opatrně zašla z okruhu lampy a začala se svlékat.

»To jsem ochraptěla,« prohodila jako mimochodem.

»Ty se s tím ledem vyplatíš. Až se jednou hodně nastydneš, pak toho teprve necháš.«

»Vždyť je to zdravé a trochu chrapotu mně nevadí, nejsem primadona,« nutila se Hana do žertu a pokusila se zasmát, ale smích její zněl tak řezavě, že ihned přestala.

Hedvika složila vyšívání a odnášela je do prádelníku. Jak šla okolo Hany, viděla, ač tato to skrývala, že se všecka třese. Dlouhá chůze v mrazivém vzduchu a mocné rozechvění nervů způsobily dívce prudkou zimnici.

»Hano, tys churava!« — zvolala Hedvika a uchopila ji za ruku, která byla studená jako led.

»Není mně vskutku dobře,« odpovídala tato, jektajíc zuby.

»Tak si jen honem pojď lehnout!« a Hedvika odestlávala rychle postel Haninu. »Uvařím ti čaj, zahřeješ se a bude ti hned lépe.«

A jako starostlivá matka, ukrývala Hanu, která nechala sebou vládnout jako dítě.

Později přešla zimnice v prudkou horečku.

Hedvika nehnula se od lůžka nemocné, která ležela v polosnu, z něhož se co chvíli probouzela.

Po půl noci se uklidnila, a prosila Hedviku, aby si šla odpočinout, že už jí je lépe, a že bude spat.

Při tom uchopila její ruku a tisknouc ji k dosud horkému čelu, pravila tiše:

»Tys hodná, Hedo, zhřeší, kdo ti ublíží.«

Hedvika se sklonila, políbila ji a urovnávajíc jí ještě podušku, řekla konejšivě: »Teď hezky spi, a já si přivstanu a dojdu do školy tě omluvit.«

Několik hodin spánku zotavilo však Hanu tak dalece, že vstala, a ježto též horečka úplně pominula, chystala se do školy. Cítila ovšem velkou zmalátnělost, pro niž by jí odpočinek býval vítaným, ale nechtěla zůstati samotna s tou prázdnotou v duší, s kterou se probudila. Doufala, že ve škole přijde nejdříve do své míry.

Celý den namáhala se úsilovně, aby své myšlenky, které se neustále vracely k včerejší scéně na nábřeží, jako mušky k plameni, obracela k věcem jiným, dařilo se jí to však jen špatně a hlavně večer, když očekávala příchod Hedviky a s ním zprávy o doktorovi, cítila, jak všemi žilami jí proudí dosud pobouřená krev.

Když Hedvika vešla, nadobyčej brzy, zabušilo jí srdce jako kdyby se jí chtělo rozskočit. Poznala hned, že se přihodilo něco neobyčejného, neboť tvář Hedviky jevila ustaranost a bolestné dojmutí.

»Ví všechno!« byla první její myšlenka a pocit nezměrné lítosti s tou dobrou dívkou naplnil tak její nitro, že na okamžik zapomněla na svou vlastní strast.

Očekávala výbuch bolesti, a ač si nemohla ničeho vyčítati, bylo jí přece trapné, že jest, byť i nevinnou příčinou Hedvičina strádání.

(Pokračování.)

JOSEF ŽEMLA:

Básníku.

V své síňce, světa vzdálen, sám a sám
tvou píseň, básníku, si předčítám,
a duše moje lačna duchů vína
zas na vše minulé se rozpomíná.

A letí, letí v dálný mládí kraj,
kde stále pěje pták a kvete máj,
kde bystřin perly stále v slunci planou,
a letí v domovinu milovanou.

To duše v tvojí písně dotyku
v ráj mladosti zas lítla, básníku;
dík za ten sen, jímž v radosti se chvěla,
tvá píseň nadarmo přec nevyzněla.

Dík za to vše, co v žití mdlého dnu
se k duši mojí sneslo v sladkém snu,
dík, za vše dík, čím zlehčil's žití jarmo.
Ty přece, básníku, jen nepěl's darmo.

CH. H. LÜDERS:

Stará myšlenka.

Rám krbu kolem, na kolenou děda
hoch sedě, hledí v uhly, žár kde dýše,
a jásá: rudý zámek se tam zvedá —
co druhý zří jen, jak se hroutí, tiše.

A. K.

NEW-YORK.

Z cesty kolem světa.*)

Dne 30. září m. r. za krásného východu slunce vjeli jsme do přístavu New-Yorckého. Z daleka vítá nás obrovská socha Svobody, symbol Ameriky.

Plujeme kolem břehů posetých krásnými villami a zahradami. Vše nás tak mile zdraví při vstupu do země nové.

Ještě před přístavem přistála k nám loď zdravotní. Vystěhovalcům III. třídy bylo se podrobiti prohlídce, vše se desinfikovalo, a my jeli dále.

*) Sr. feuilleton č. 13—14. a 16.

V přístavu New-Yorckém. 2477

Za chvíli zastavuje u nás loď jiná, je to loď francouzská, vracející se z New-Yorku do Havru, která přijala od nás poštovní zásilky a odvezla je do Evropy.

Konečně připlula ještě třetí loď velkých rozměrů, do níž sestoupili vystěhovalci, aby dáni byli do karantény. Ubozí ti lidé, většinou Italové, sestupují smutně a tiše, a za chvíli loď s nimi odjíždí. Velkou bídou donuceni a sliby agentů za ocean zlákáni, jdou nyní nejisté, většinou smutné budoucnosti vstříc Po celou plavbu bylo vždy večer slyšet jich zpěv. V krásných smutných nápěvech vyzpívali svou touhu po slunném domově . . .

Za veselého pochodu, který nám náš malý orchestr na rozloučenou zahrál, vystupovali jsme z lodi.

Ta přistála u ohromné budovy, vlastně velké síně, z které se zdola dva mosty na naši loď připevnily, jeden pro osoby, druhý pro zavazadla. Po mostě tom jsme sestoupili a konečně po osmidenní plavbě stáli opět na pevné půdě.

Síň, do které jsme vešli, byla ohromných rozměrů, a přijíždějící a vítající hlomozili tolik, že tomu teprve bylo zvykati.

Podél stěn této síně visela veliká písmena abecedy. Každý se postaví pod písmeno, kterým jméno jeho začíná, a sem brzo dopraví se pak též jeho zavazadla. Za to však neshledáte se tak brzo s nimi v hotelu. Odevzdáte je zástupci společnosti, která má na starosti dopravu těchto zavazadel do hotelu. Tento slibuje vám, že co nejrychleji budou vám dodána. Mine však den, někdy i dva, než se jich dočkáte.

Ubytovaly jsme se s dámou kterou jsem provázela, v klidném, elegantním hotelu Marie Antoinette v ulici Broadway.

Nevím, nemám-li to přičítati unavující cestě, na mne však působil New-York svým omamným hlukem hrozně. Tak si asi představuji města budoucnosti, plná vřavy a prosaického mamonářství.

Podzemní vlaky, nadzemní, které vám všude nad hlavou fičí, vozy, tramwaye, kočáry, automobily, vše v největším trysku se stihá se směsicí lidí, která mezi nebetyčnými domy, nevkusně stavěnými, za jediným cílem se žene — za penězi!

Vše bezohledně do sebe vráží, a bezděčně strženi jste v tento proud — to není život, to je věčný, vysilující hon a chvat.

Vše působí dojmem, jako by na nás Evropany přichystáno bylo tak, abychom žasli nad tím, co zde shlédneme a pokorně pak přiznali, že mladá, nová tato zem naši starou Evropu ve všem daleko již předstihla.

Zde ten lid jako by neměl nejmenšího zájmu ani porozumění pro věci, z nichž nekyne zisk, pro to, co život vlastně teprve činí krásným. Neuvidíte nikde příjemné, útulné domácnosti — nikde žádné zahrádky — nikde nic, co mysl zkonejší a sladí. »Time is money« (čas jsou peníze), to zračí se zde ve všem, a nikde není hřejivého klidu. Byty jsou studené a neútulné jako hotely. Vejdete-li, zdá se vám, jako by dlouho již nikdo tam byl nebydlil.

I v bytech přepychově zařízených, do kterých je převeženo tolik uměleckých krásných věcí z naší staré Evropy, i tam nezbavíte se pocitu, že jste někde v museu. O útulné, milé domácnosti v našem smyslu není zde potuchy.

Zde jsem pochopila, co doma mi bylo nevysvětlitelno, že totiž dovedou Američani a Američanky někdy i s celou rodinou opustiti svůj dům a vydati se na 2—3letou cestu putovat s místa na místo a hlavně z hotelu do hotelu, aniž by je to znavilo a omrzelo. Pobyt v hotelu na roveň kladou s pobytem u vlastního krbu a nepostrádají v hotelu nejmenšího.

Večer navštívily jsme divadlo. Hrál se kus z těch četných tuctových amerických, které nemají žádného smyslu ni půvabu.

Nebylo to ani tragické, ani komické, jen hrozně nudné. Ve čtyřech nesouvislých jednáních chvíli se hrálo, chvíli zpívalo a tančilo, a vše vlastně bez jakékoli vnitřní spojitosti. Obecenstvo se však znamenitě bavilo.

Není asi nesnadno takový kus pro americké publikum napsati. Mužům, celodenní prací vysíleným, je celkem lhostejno, co večer v divadle se provozuje, a z dám — zdálo se — že jistě polovička neví, co se na jevišti děje.

Američanky příslušící k vyšší společnosti shledala jsem většinou takové, jak jsem si je představovala — totiž úplně povrchní. Mimo toiletty, zábavy a flirt nemají jiných starostí.

Pro povolání nebo působení svého muže nemají nejmenšího zájmu.

Seznala jsem, že téměř žádná z nich nevěděla nejmenšího o duševní práci, neb o velkých podnicích svého muže. Za to věděla na haléř, kolik její manžel vydělá. Jen tato čistě vyzískaná summa, konečný úspěch manželův v číslicích jest jí znám a pro její potřeby směrodatná.

Američani jsou vzornými manžely, pracují neúmorně a nedopřejí si za celý den oddechu. Nepočítají jen, že hodina má 60 minut, ale že každá minuta má ještě 60 vteřin. Práce celého dne je dle toho rozdělena. K ženám svým jsou nejlaskavější a nejpozornější, zahrnují je největším přepychem a zásobují je ročně velkým fondem peněz.

Na své děti, totiž na syny jsou velice přísní. I synové boháčů musí od útlého mládí co nejpilněji pracovat. Za to děvčatům dopřávají největší volnosti.

Při tom téměř všichni pěstují pilně sporty, čímž od duševní práce si odpočinou, tak že tělo se zdravě vyvíjí.

Velice překvapily mne americké hotely. Očekávala jsem zde vrchol praktičnosti a pohodlí, byla jsem však naprosto zklamána.

Zdá se, že v této zemi úplné Svobody panuje jen jedno heslo: »Člověče, pomoz si sám!« Žádný v hotelu nestará se o cestovatele, i k nejprimitivnějším službám, jako jest ráno cídění šatů a bot, nelze se tu nikoho dovolat.

Evropan pohřeší brzy ve svém pokoji zvonku, kterým by sklepníka přivolal. Je zde telefon, který vás spojuje s kancelářem hotelu, pomocí tohoto tedy žádáte, by sklepník nahoru přišel. Vystřídá se však celá řada elegantních těch pánů, nežli konečně se dohodnou, kterému z nich přísluší služba, o kterou žádáte. Cídění šatů a bot nespadá asi v obor žádného z nich, neboť v New-Yorku i později v Niagaře nám je odnesli a za dvě hodiny přinesli zpět s účtem. Šaty s účtem krejčího,

Brooklynský most. 2479

a obuv nám přinesl hoch s účtem dosti velkým od svého pana mistra!

Vrátný je v hotelu velkým pánem a má jen dohled na správné přivážení a odvážení zavazadel.

Něco tak složitého a nehybného a pro cestovatele nepraktického jsem neviděla nikde jinde.

Elegantní třída Broadway, v které hotel náš se nalézal, je z nejrušnějších tříd.

Podíváte-li se s okna, až se vám hlava zatočí. Nejlepší příklad takového hemžení je však most Brooklynský, který pne se ve výšce 40 metrů nad řekou Hudson. Na tomto mostě nalézají se 2 koleje pro vlaky, 2 pro tramwaye, 2 cesty pro povozy a uprostřed toho všeho vyvýšená cesta pro chodce.

Jdete-li po této, pojme vás jistě závrať; 250.000 osob prý tudy denně přejde a 1200 vlaků a právě tolik tramwayí přejede — vše ovšem v nejrychlejším »amerikánském« letu.

Jiný obraz takového lidského mraveniště viděly jsme v jednom z největších bankovních domů v New-Yorku. Ohromná budova o 24 poschodích, kde lidé vcházeli a vycházeli jako včely z úlu. Dole v hlavní síni bylo umístěno vedle sebe 24 vytahovadel, každé zvlášť pro každé poschodí. Byly jsme poukázány na číslo 20 — vstoupily jsme a již v divém letu v pravém slova smyslu »vyletěly« jsme do 20. poschodí. Byl to nejvýš nepříjemný pocit, a ještě nepříjemnější byla stejně rychlá cesta dolů.

V poledne projely jsme Central-Parkem, nejkrásnějším veřejným parkem New-Yorckým, kde umístěny též velice elegantní restaurace.

Byla právě neděle a schůzka elegantního světa. Ubohý ten park! Až líto mi bylo těch vyprahlých stromů a spálených květin. Vzduch prosycen samým benzinem ze všech těch automobilů a motocarů zde projíždějících. To není osvěžující procházka; nikde ani trochu čerstvého vzduchu — vše pokryto prachem a čmoudem.

Pohlížejíc po návratu z okna do toho bohopustého shonu, vzpomněla jsem sobě na naši poetickou, zadumanou Malou Stranu, tak krásnou ve svém klidu, a přála si v duchu, aby dlouho ještě ušetřena zůstala všeho, co by setřelo ten tichý, klidný její ráz starosvětský. *Louisa Nedbalová.*

Z BUDYŠÍNA A RUJANY.

Na návštěvu k Srbům lužickým nemáme daleko. Z Turnova do Žitavy za málo dojedeme hodin a odtud do Budyšína, kapitály Horní Lužice, je jenom skok. Budyšín rozkládá se na návrší nad Sprévou a poněkud lze srovnati obraz města četnými věžemi zdobeného s pohledem na Mladou Boleslav se strany Jizery; krásná vilová čtvrť s červenou cihlovou poštovní budovou, pro města německá příznačnou, u nádraží v Budyšíně, ovšem Boleslavi schází. Budyšín je duševním střediskem málo nám známé a nedosti podporované větve slovanské — Lužických Srbů. Jest jich v městě 22tisícovém okolo pěti tisíc.

Město má ráz německý a jen náhrobní nápisy na poetickém hřbitově v chrámových zříceninách hlásají, že odpočívá zde »v kňazu« člověk Slovan. I buditel Srbů Lužických, zakladatel Matice Srbské, Michal Hornik zde odpočívá při hlavní zdi zříceniny kostela, nad hrobem jeho ale nevkusný se vypíná gotický náhrobek. Návštěvníci hřbitova srbsky mezi sebou mluví, ale přibližte-li se, spustí německy; poetický klid hřbitova ruší jen malíři a malířky, jichž jsem napočítal v celém Budyšíně kolem dvaceti; a věru, krásné věže, brány, tiché, křivolaké ulice starého města, vděčnými jsou objekty pro umělce. Simultanní chrám budyšínský, společný katolíkům i protestantům, mříží odděluje obě vyznání. Krásný kroj hornolužický, zejména charakteristický černý čepec s pestrobarevným podbradečkem zvláštně vyjímá se u dívek z okolí na trh do města přicházejících a dodává jim poněkud vzhled jeptišek. Asi 2 »štundy« (jak tam říkají) od Budyšína leží v krajině úrodné krásná ves českobratrská Malá Velká, s hřbitůvkem českobratrským: nad branou nápis »Das Fleisch ruhet in Hoffnung«, pod hustými kaštanovými alejemi čtvercové pískovcové desky vyznačující poslední přibytek bratrů, kteří ze všech světa končin, přišli domů umřít. Desky nového data jsou už mramorové. Vesnička sama tichá až úzkostlivě čistá, s jednoduchou bratrskou modlitebnou, mezi stromy zámek hrabat Zinzendorfů, známých ochranců Jednoty. V domě Srbské Matice v Budyšíně konají se četně navštěvované zábavy lužicko-srbské a národní život lidu lze srovnati s naším asi v 30. letech předešlého století.

Více známy u nás jsou kraje baltické. Asi v osmi hodinách z Budyšína přijedeme přes Stralsund na Rujanu a do Sassnice. Břeh zdejší je kamenitý, písek mají odjinud navežený a prkny oplocený; překrásný však jest zdejší hvozd, zv. Stupeňský (Stubbenitz), jímž pod širými korunami věkovitých buků za dvě hodiny dojdeme k Stupeňskému kameni (Stubbenkammer), křídovým rozeklaným útesům na břehu mořském. Odtud nedaleko jest rybářská osada Lom (Lohme), malé lázně. Polokruhový rozhled končí majákem na staroslavné Arkoně. *A. Patáček.*

■ ■ ■

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

** **Prof. Dr. J. Stupecký †.** Truchlivý zájem, jenž se víže v celé české veřejnosti k tomuto poslednímu čerstvému rovu našemu, dokazuje, že zesnulý nebyl jen soukromým vědcem, jenž v zátiší své pracovny obírá se svojí vědou, dle úsudku obecenstva více méně suchopárnou. Jako vědec, jako profesor rakouského práva občanského na fakultě právnické pěstoval obor vědy, který je jistě v širo-

A. Papáček: Z Budyšína a Rujany. 2467

kých vrstvách málo známý, srovnáváme-li s jinými vědami populárnějšími, na př. přírodními nebo lékařskými. — Stupecký byl však více — od svého mladí, celý život zachoval si smysl pro umění, zvlaště výtvarné a zůstal mu věren, třebas mimo díla vědecká (Versio in rem, »Legitimace dětí nemanželských«) a redakční práce v »Právníku« literárně tím směrem nepracoval, tudíž na veřejnost

nevystupoval. Vědělo se v zasvěcených kruzích, že náleží do literárně umělecké družiny Thomayerovy, a bylo asi známo, že je blízký umění a dobrý jeho znalec, i v kruzích rozhodujících, když jimi povolán do kuratoria rakouského musea pro umění a průmysl, do kuratoria moderní galerie království Českého a když zvolen i za předsedu pražského sboru znaleckého ve věcech autorského práva pro obor umění výtvarných. Není účelem těchto řádků podávati odhad vzácného zesnulého — jistě z péra odborného vyjde záhy obšírný jeho nekrolog, třebas řídkým bývá u nás zjevem upřímný, rázovitý a věrný obraz předních našich pracovníků z péra současného. Chtěli jsme jen dáti prostý výraz truchlivé náladě literárního světa neodborného nad touto novou ztrátou, citelnější nežli mnohé jiné, člověka, jenž umění nade vše miloval a jemu rozuměl.

—o—.

= **Jubileum Aug. Nevšímala.** Dnešní čtenář nesetkává se už v periodické literatuře s tímto jménem, které před třiceti lety, v chudé tehdejší humor. beletrii znamenalo mnoho. Humor je vzácné kořeni, zvláště pero literárních kvalit, jiskřícího vtipu, redakčních schopností. A takové bylo péro Aug. Nevšímala, jednoho z prvních redaktorů Palečka. I lidé vzdálenější literární historii rozpomenou se jistě na jednu práci, svého času neobyčejně populární, bez níž se téměř žádná sylvestrovská ani jiná veselá zábava obejíti nemohla — ještě za mladých let autora těchto řádků, před 20 lety rozsévali akademikové po českém venkově pichlavé satyry i dobromyslné narážky Nevšímalova humoru, zvláště jeho »Edipa krále«, zdařilé parodie klassického dramatu Sofokleova. Ale jako mnozí jiní, odmlčel se i Nevšímal na dobro. Vážný prst strohého života zakýval — z humoristy svého času v Čechách nejoblíbenějšího stal se právník, činný co advokát, a kde se vzala, tu se vzala, připomíná nám jeho šedesátka, nevitaná i ve zdraví tomu, jemuž se pověsila na krk, jak nám humorista ten byl milý. At mu ten ctihodný věk ponechá do dalšího žití jeho tichý humor, jeho skromnou filosofii spravedlivého člověka, jež od života málo žádá a nebývá proto nikdy sklamána, ale pro ctitele jeho ve čtenářstvu, kterým se leckdys po něm zasteskne, nechť mu našeptá do péra aspoň dlouhou řadu literárních reminiscencí z jeho doby, jež jistě nebudou bez ceny pro literární historii, když její pamětníci pomalu, jeden po druhém péro odkládají.

Národní divadlo. Ve stínu doliny. Anglicky s nářečím irským napsal J. M. Synge. Přeložil Karel Mušek.

Svižnou, rázovitou aktovku Synge-ovu známe již ze Smichovského divadla, kde byla loni sehrána. V těžké, dusné atmosféře srpnové přišla však také pražskému obecenstvu vhod, které se anekdotickými nápady jejími i drsnými, ostře kreslenými postavami pobavilo. A pro tento její effekt rádi přehlížíme, že drobnůstku irského autora dostáváme na pražské scéně teprve z druhé ruky. Nápad, který v aktovce traktován, zní jako anekdota s nemožným podkladem, ale Synge vrhl na sujet dvojí světlo a rubem hrůzy nadzvedl drastickou komiku jeho. Celý motiv dá se shrnouti v pět slov: starý muž, záletná žena, hůl. Ovšem k tomuto motivu dlužno jest připočísti znamenitou techniku autorovu a pevnou kresbu postav, kterými vlastnostmi aktovka přes nemožný podklad úspěšně působí. A jestliže starý muž, který se staví mrtvým, aby svou záletnou ženu potrestal, ač je typem, který sotva se hodí do moderního rámce, dovede vyvolati zájem, jest to známka, že jest postaven do zvláštního milieu, v němž se tato absurdnost snese. Hrůza noci, déšť, vichr, záře krbu, světlo svítilny jsou velký aparát hrůzy, který rázem zvrací se ve veselou náladu, když mrtvý staroch odhazuje prostěradlo a s nádechem komiky žádá na zbloudilém tulákovi, který ho na okamžik za odběhlou ženu hlídá, sklenku pálenky a silnou hůl. Tento tulák jest zajímavý zjev, poeta v rozedraném kabátě, zapadlý sem náhodou, líčící nadšeně půvab svítání, kouzlo jasu a svobody, rozkoš večerů. — A když starý muž selku, která si z noci přivedla milovníka, vyhání z chaty do tmy a bouře, odvádí ji tulák, slibuje jí nový, krásnější život, volnější a svobodnější. Postava záletné, divoké a života chtivé ženy nakreslena jest v několika málo rysech s velikou životností. Drobnůstka Syngeova by byla působila lépe, kdyby byla zbarvena horalským nářečím, jako snad je v originále. Hladká, vybraná čeština v ústech těchto drsných postav působila nepřirozeně.

Starého sedláka Burkeho pan Sedláček trochu přehnal, měl býti spíše »zlým, tvrdým, podivným«, jak ho líčí selka. Temperamentní, divoká, lásky i života chtivá selka byla s vervou podána paní Hübnerovou. Pro tuláka měl pan Mušek poněkud mdlé zabarvení. *rk.*

Ročník V. číslo 49. vydáno dne 30. srpna 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Pokračování.)

e svém překypujícím citu chtěla již Hedviku prositi, aby se proto na ni nehněvala, a jí věřila, že si není vědoma ani té nejmenší viny, ale v tom se jí Hedvika otázala, jak se jí daří.

Slova zemřela jí na rtech.

Děkovala, že se má celkem lépe, ale že ji ještě silně hlava bolí.

Jindy byla by Hedvika jistě hned sháněla zase nějaké prostředky k utišení, ale dnes kývla jen hlavou a řekla roztržitě: »To je po té horečce,« a mlčky se svlékala.

Pak přisedla k Haně, která si netroufala otázati se jí, co jí chybí, vytáhla z kapsy lístek, který již asi bezpočtukráte četla, neboť byl celý zmačkaný, a podávajíc jí ho, pravila:

»Přečti si to, a řekni, co o tom myslíš?«

Hana, ještě než na lístek pohlédla, věděla, že je od doktora.

Měla co dělat, aby zakryla mocné pohnutí, které se jí zmocnilo, když brala od Hedviky doktorův dopis.

Lístek byl psán lakonicky; obsahoval jen těchto několik slov: »Odjíždím domů, kam mne volá nutná záležitost. Pozdravy! Dr. Mrázek.«

»Co tomu říkáš?« tázala se Hedvika netrpělivě Hany, která mlčky hleděla do listu.

Hana pokrčila rameny.

»Snad nějaká nemoc,« řekla pak, jen aby vůbec něco pronesla.

»Ah, ne, to by byl přece psal, to bude něco jiného — ale co, jen co?«

A Hedvika zamyslila se znovu nad stručným obsahem listu, který se marně snažila nějak si vysvětliti.

Hana vstala a dala si obklad na hlavu, která ji nyní vskutku pálila a tížila, jako by se jí v ní krev byla proměnila ve žhoucí olovo.

Odejel! Nebyl to tedy jen pouhý rozmar, jak si chvílemi myslila, ale hluboká náklonnost, kterou ona pro vždy odmítla! — —

Odejel . . . uražen, bez jediného slova rozloučení . . . Nikdy více tedy nepůjdou spolu tou hořícími červánky ozářenou cestou, na které poprvé zaslechla opojná slova lásky, jež tak mocnou ozvěnu v ní vyvolala!

A znovu opanoval ji ten nový, neznámý cit, jemuž se tak bránila a o němž se domnívala, že se ho snadno zhostí.

Teď viděla, jak se mýlila.

Vyčítala si trpce svou slabost a přece toužila po tom, aby se mohla oddat svému bolu, aby mohla alespoň oplakat tu rozluku, kterou přece nemohla odvolat. Ale ani toho si nesměla dopřát. Musila se přemáhati, aby Hedviku, která seděla zadumána, nepolekala, a v ní dokonce snad nějaké podezření nevzbudila.

Trpěla, a nevěděla čím více: zda tím, že nemohla svěřit své hoře té dobré duši, která by byla měla jistě pro ně porozumění, aneb tím, že ji musila klamati.

Byla ráda, že churavost její byla jí záminkou, aby mohla časně jíti na lože, čímž alespoň byla sproštěna poslouchati Hedvičiny do-

mněnky, proč doktor bez rozloučení odejel, k čemuž se tato stále vracela.

Jak se podivila Hana druhého dne, když jí školník podal dopis, který mu pro ni, jak pravil, večer odevzdal nějaký pán, a jehož adresa byla psána rukou Mrazkovou. Nechtěla ani uvěřit svým očím, ale když chvějícími prsty roztrhla obálku a podívala se na podpis, viděla, že se nemýlí.

Psal jí, že, když včera tak náhle od něho odešla, nevěděl, má-li jíti za ní, anebo nejíti. Pak ale uznal, že bude lépe, nechati ji, aby nerušeně a beze všeho nátlaku o jeho návrhu mohla uvažovati.

Nebude jí opakovati to, co řekl již včera, prosí ji jen, aby se nepodávala zbytečné přecitlivělosti a zdánlivé povinnosti. »Cítíte-li pro mne jen trochu náklonosti, nepravím lásky,« končil svůj list, »přijďte zítra po páté hodině tam, kde jsme se včera rozešli. Jsem jist, vyslechnete-li mne s klidem, že uznáte sama, jaká zbytečnost by byla, kdybyste se snad chtěla pro někoho obětovati, kdo nemá žádných nadějí. Nepřijdete-li však, neodvážím se už Vás obtěžovati; budu míti za to, že jsem Vám úplně lhostejný.«

Ke konci byla ještě krátká poznámka: »Psal jsem slečně H., že jsem odjel, neprozraďte mne. Nemohu se s ní setkat, pokud musím míti za to, že jest příčinou, pro kterou mne nechcete vyslyšeti.«

Tento vůči Hedvice tak beze všeho ohledu psaný list, v němž nebylo ani slůvka soucitu s ubohým děvčetem, které tak mu bylo oddáno, účinkoval na Hanu jako ledová sprcha.

Nic nemohlo tak ničivě zasáhnouti sotva pučící květ její lásky, kterou ovšem ve své poctivosti již předem odsoudila k odříkání, jako sobecký tón, jenž z celého listu vanul.

Také se nesmírně příčilo její přímé povaze, že Mrázek bez ostychu a beze vší nutné příčiny Hedviku přelhal. Vzpomněla, jak byla včera Hedvika ustarána o něho, a pocit nelibosti, který se jí při čtení dopisu zmocnil, ještě se zvyšoval.

Jako by rouška spadla s jejích oblouzených očí, zjevilo se jí sobectví doktorovo v celé nahotě.

»Ten člověk, který tak lhostejně opouští děvče tak dobré a tak jej milující, není schopen lásky,« pomyslila si, když k večeru ještě jednou pročítala doktorův dopis, který pak energicky spálila.

Divila se sama sobě, jak byla klidná, ačkoli věděla, že Mrázek na ni čeká, a nepřijde-li, že je navždy mezi nimi všemu konec. Byl jí náhle tak cizí, a ani nechápala, jak se to stalo, že ji tak zaujal. Jak byla ráda, že mu ani slovem nedala svůj cit na jevo, a že je úplně volná. Věděla, že by s ním nebyla šťastnou, že by ji stále pronásledovala výčitka křivdy, již Hedě učinila. Všechno ujišťování doktorovo, že Hedviku nemiluje a nikdy nemiloval, nepřesvědčilo ji, že ho nepoutají k ní svazky, které až násilně přerve, srdce Hedy se zakrvácí!

VI.

Byl nový rok.

Hana vracela se z vánočních svátků do Prahy.

Týdenní pobyt v klidném domově, v kruhu milovaných osob, účinkoval blahodárně na nitro mladé dívky, které dojmy posledních dnů v Praze bylo přece jen pobouřeno. Ač sama již byla celkem upokojena, rozčiloval ji, pokud byla v Praze, neklid Hedviky, která marně čekala na bližší zprávy od doktora. Stále se opakující její domněnky, co ho as tak náhle odvolalo domů, a proč nepíše, vbodaly se jako zjevné výčitky ostře do duše Haniny, takže byla opravdu ráda, když se přiblížil den odjezdu. — Loučila se však těžce s Hedvikou, která byla den ode dne zamlklejší. Ač věděla, že nebude sama (chystala se na několik dní k bratrovi, který se na podzim ožení), tušila, že nedostane-li se jí kýženého dopisu, bude Hedvika trávit svátky velmi smutně.

Psala ji hned, jak domů přijela, ale Hedvika jí neodpověděla.

Celou cestou přemýšlela zase o všem a rozvažovala, jak se vůči doktorovi bude chovat, aby Hedvika ničeho nepozorovala.

Vlak vjel do nádraží.

Hana sebravši malé zavazadlo, spěchala k východu. Ohlížela se po Hedvice, která ji vždy, když z domova přijížděla na nádraží očekávala, ale té tam tentokráte nebylo.

V první chvíli jí napadlo, že je churava. Spěchala k elektrice, aby co nejrychleji byla doma, ale v tom zarazila ji domněnka, že jest snad již doktor v Praze a u Hedviky, a tak kráčela co nejpomaleji, aby se tam s ním již nesetkala.

Když přišla k domu, podívala se nahoru do okna a viděla, že je v jejich pokojíčku tma. (Pokračování.)

ANTOŠ MARIO:

Pozdní jaro.

(Dokončení.)

Maria trpce nesla vědomí, že po celá ta dlouhá léta nedovedla přilnouti k svému muži, naopak, stále odlučovala se více a více od něho. Což mělo věčně tak zůstati? Nebyla možná náprava? Což pro ni měla již nastat úplná zima, aniž poznala jaro? — —

A zase zaplavila celé její nitro horká vlna roztoužení . . .

Přejela si rukou horké čelo. Byl čas k návratu. Vstala, připevnila si klobouček na vlasy poněkud větrem zcuchané a vykročila.

Bylo jí pojednou volněji, lehčeji. Pružným krokem stoupala teď na stráň a chvatně ubírala se k domovu.

Mraky se nyní úplně rozprchly; slunce pozvolna ubíralo se k západu, ozlacujíc teplou svou září ten krásný, úrodný kraj, věnčený modrým pohořím, obraz té osaměle kráčející ženě tak dobře známý — a zdálo se, že i do její duše vnikl jeden z jeho paprsků. Cítila tam uvnitř něco milého, teplého . . .

* * *

Když přišla domů, nešla hned nahoru. Prošla chodbou do zahrady.

Silná vůně téměř zarážela. Všude plno, plno kvetoucího bezu. Marie sama nechala všade nasázet toho svého zamilovaného keře.

Prošla hbitě a zastavila se u nejkrásnějších. Napínajíc a prohýbajíc své štíhlé, pružné tělo, lámala dlouhé, bílými a jemně fialovými hrozny obsypané větve. Byly plny dešťových kapek a drobná, chladicí sprcha padala z nich na její obličej, na pootevřené, rudé rty.

S rozkoší přivírala oči a hlubokými doušky ssála silnou a čerstvou vůni zamilovaného květu.

Už měla náruč plnou; chladné vonné květy lichotivě se kladly na ramena a tvář a ona pociťovala jako milé, plaché láskání.

Když vešla nahoře do pokoje, klesaly jí ruce pod tíhou obrovské kytice. Položila ji na stůl, a sundavši klobouk, snášela všechny vázy, rovnala do nich větve lehkou dovednou rukou, vkusem umělkyně, vždy znovu a znovu k ním sklánějíc obličej.

Všechny vázy byly již plné a ještě ležela kytice na stole — kam s ní?

A povolujíc okamžitému vnuknutí, uchopila kytici, vyndala ze stříbrníku velkou křišťálovou sklenici a nesla obé do pracovny svého muže.

Nebyl dosud doma.

Srovnala květy do sklenice a rozhlížela se, kam ji nejlépe umístit.

Přicházela sem denně ráno, přes to však byla jí tato místnost cizí. Rozpakovala se.

V tom slyšela krok a hlas jeho.

Nebyla zde nikdy za jeho přítomnosti, po celých dvacet let . . . Byla na rozpacích. Popošla rychle, bez rozmýšlení ku psacímu stolu a postavila naň kytici.

Dobrovský vešel. Byl překvapen přítomností ženinou a pohlížel tázavě na ni i na kytici.

Maria zachytila jeho pohled. »Přinesla jsem ti bez — nebude ti překážet?« — tázala se nesměle.

Jeho ustaraný obličej přelétl teplý, milý výraz.

»Ne, Marie, jest mně milým překvapením. Děkuji ti! Chci ti jej ihned splatit. Zde,« podával jí právě došlý list od Bohušky. Neotevřel nikdy sám tyto listy matce psané, ačkoli hořel nedočkavostí.

Marie zůstala stát uprostřed pokoje, otevřela dopis chvatně a četla s chtivostí a nedočkavostí své velké mateřské lásky.

Dobrovský zatím usedl k psacímu stolu. Opřev si rukou čelo, pohlížel na drobounké hvězdičky bezového květu a vdechoval jich vůni.

Marie mezi tím dočtla se zprávy, která rozechvěla její srdce k rychlejšímu tlukotu. Po dlouhém úvodu, jediné to písni o svém štěstí, svěřovala Bohuška matce své tajemství — nastávající své mateřství.

Marie zahleděla se přes list na svého muže. Podléhala bouři citů nejrůznějších.

Viděla tu jemnou, osmahlou tvář, ustaraný výraz v ní, a sněhobílý vlas a vous.

Vypadal vzdor svým šedesáti letům statně s vysokou svou postavou, ale seděl tu s výrazem únavy, pohřížen v myšlenky, jistě neveselé.

A pojednou Marie byla jata upřímným, teplým pocitem. Jak sestárnul . . .

Ne! to nebylo jen stáří, to byla starost, byl to život věnovaný práci, práci obětavé, neúmorné — boj o existenci, o živobytí . . . pro koho? Snad pro sebe samého? Ne! Ne! Pro ni, pro své dítě . . .

Prudce pokročila a podala mu Bohuščin dopis. Chvatně jej uchopil a četl.

A ona, pozorujíc tu dobrou tvář, rozpřádala své myšlenky, které tak nově a mohutně si razily cestu.

Ano pro ni, pro její dítě, které bylo dítětem jeho . . . On, její muž . . . byl to kruh, pevně uzavřený, píseň bez konce, která kdesi hluboko v srdci jí zazvučela . . . . .

Což byla osamocena? Což opravdu nebyl jí ničím její ochránce, její živitel, otec jejího dítěte?

A on — on . . . což nebyl tisíckráte osamocenější, on, kterému neposkytla své lásky, kterému snažila se uloupit lásku jeho děcka?

Což měla ona právo stále jen požadovat, nikdy nedávat — ničeho mu neposkytovat? Ač dobře věděla, že má ji tolik rád, že dal jí jméno, jmění, celý svůj život . . .

Měla pocit, jako když něco se v ní trhá, láme. Pak vytryskl proud pocitů dosud násilně zdržených, jako příval, nedávaje se ničím zadržet, zachvívaje jejím tělem.

Dobrovský odloživ list, pohlédnul na svou ženu.

»Marie . . .« hlas uvízl mu v hrdle. Jeho šedé, dobré oči utkvěly na ní plny nedočkavosti, úzkosti.

Přistoupila k němu a položila mu ruku na rameno.

»Budeme to naše vnouče společně milovati, společně se z něho těšiti . . . chceš, Jaroslave?« . . .

Hlas její zlomil se v slzách.

Cítila, kterak se zachvěl a kterak v oku jeho objevila se jediná, velká slza; prodrala se skrz řasy a kanula chvějně, zvolna níže.

Marie zahleděla se na tu průhlednou kapku. Co v ní všechno viděla! Jedinou, hroznou obžalobu, zaslouženou výtku. — Sklonivši se k svému muži, vypila tu kapku rty svými, dlouhým němým políbením.

Nebyla hořká — nepálila.

Ale zapadla do hlubin její duše jako broušený, zářící drahokamen, ojasňujíc v této poslední zmatky . . . . .

Bylo v ní pojednou čisto, klidno.

Dobrovský stáhl ženu svou k sobě, objal ji a pevně k sobě přivinul.

A bez vedle nich voněl . . .

Sířil svou silnou, omamující vůni po celém pokoji, opíjel obě ty bytosti, jež se konečně — konečně našly, a uzavíral je zvolna stále těsněji a těsněji v ten svůj vonný, začarovaný kruh . . .

VÁCLAV KROFTA:

Pohádka srdce.

Života jaro, plné svěžích vůní,
tys přinesla mi v dívčí kráse svojí;
vylíbat dalas důvěry své tůni
v pochybné tuše, že jsi navždy moji.

Jak obzor můj se rozhořel v tvé něze,
a v hloub mé duše lil se snění příval,
když přišlo jaro, zavoněly meze
a nad poli se skřivan rozezpíval!

V tok jasu tály žití mého žaly,
když v země náruč večer splýval jemně,
a bílý zjev tvůj z namodralých dálí
pěšinou známou přicházíval ke mně.

Žel, že kdos utrh' lásky květ nám bílý,
když jarem snů tvých omládla má snění.
Mé srdce bludné těžkým smutkem šílí,
že návratu již v kraje lásky není.

Že marně vzhlížím v stmělých mezí linky,
stesk palčivý že duši marně zalká.
Co poji nás, je nit jen upomínky.
Co dělí nás — je stmělá žití dálka!

DR. D. PANÝREK:

Horké vzpomínky.

(Dokončení.)

Je známo, že první den parný po dnech chladnější temperatury ještě zdá se nám snesitelnější — každý další den je krutějším . . . Tak bylo zmíněného léta v Paříži. Nepolevovalo vedro a nepolevovalo. Domácí lide trávili večery na pavlačích, jimiž vyšší poschodí domů jsou vroubena a těšili se tu z každého vánku. Chudí lidé, řemeslníci atd. nastavěli si v tišších ulicích sedadla na frotoárech blízko vrat domovních, kdež se pozdě do noci bavívali živým svým způsobem, muži i ženy, mezitím co děti skotačily, jakmile zapadlo slunce a nehybné, dusné vedro schladil vánek. My, obyvatelé podkrovních světnic, ochlazovali se ve výklencích střech, kde okny zřeli jsme svým protějškům do záhybů domácnosti nejintimnějších. Můj protějšek upravoval večer svoji toaletu, t. j. vtěsnal kypicí půvaby do hedvabné bluzičky živých barev a připínal ke kaderům laciný dvojbarevný slamáček se širokou ovrubou. V těch chvílích přestal Helios svoje zlatá, trochu řeřavá pásma vrhati na hlavy pozemšťanů a všechno tvorstvo dýchalo lehčeji. Kavárny na bulvárech plnily se fluktuujícím obecenstvem, zvláště trotoary kaváren nedaleko velké opery a jiných oblíbených divadel byly přeplněny živě se bavícím obecenstvem, mezi nímž mezerami mezi stolky protahovali se kameloti, nabízející noviny a i lecos jiného a prodavačky všeho možného zboží, kdežto zbytkem chodníku proudily davy a mezi nimi, v jízdné dráze mihaly se ekypáže požívavé třídy, mladých hýřilů, provázených krasavicemi, dnes zářícími mládím, krásou, hedvábím a brillanty a za 10 let? Kdož ví! Mnohá z nich bude jako ta hadrnice z II. jednání »Louisy«.

V těch davech střílí očima mnoho polosvěta pařížského, cocoty, lorety, trotinky a jak se ještě jmenují tyto vyznavačky lásek nejvolnějších.

Mezi nimi, prohlížeje pestré řady passantů z jednoho krajního stolečku kavárny na »boulevard de Capucines«, náhle spatřuji známou tvář.

Kde jsem ji už viděl?

Dle hovoru, chůze, ústroje je to Pařížanka, mezi nimiž nemám dosud žádných známých. Přemýšlím, kde jsem ji viděl . . .

»Ach, toť můj protějšek z Rue d'Alger!« blesklo mi najednou mozkem správné poznání. A slečna se vede důvěrně rozprávějíc s jedním z těch pařižských vyžilců, odpornějších nežli všechen ten ženský demi-monde, jehož je zodpovědna za všechnu bídu prodávajících se žen, vlastně on, jeden z nich, muž. Slečna zahlédla i mne, postřehla pohled nejdřív pátravý, pak udivený a posléz uspokojivý. Podívala se stranou a záhy zmizela v davu.

Od toho večera byla a zůstala okna mého protějšku zastřena hustým záslonovým pletivem. Zda se styděla?

Podivná, nevyzpytatelná je psychologie pařížské dívčice . . .

A mně v duši bylo jaksi horko — snad studem nad příslušností k pohlaví tohoto nejnadanějšího národa, jenž nalézá se v otázce poměru muže k ženě na scestí — palčivější než bylo horko v přírodě pařížské onoho letního dne, kdy si stěžovaly všecky listy, roznášené čipernými kameloty po bulvárech, co jich jen zrodila Paříž . . .

»La Patrie, La Patrie, La Patrie!« zařval mi v tom do ucha jeden z nich . . . »Grands chaleurs de ces jours! . . . Grands chaleurs de ces jours«.*)

V kalleidoskopu pařížského bulváru stočila se pozornost znenáhla jiným směrem . . .

* * *

V pravdě horkou vzpomínku zůstavila ve mně malá partie, podniknutá s přítelem V. na kopec nedaleko Sarajeva, vypínající se nad řekou Miljačkou právě naproti t. zv. lageru, t. j. skupině kasáren, položené na pokraji města nedaleko nádraží. Již jsem kdesi tohoto výletu se dotkl (tuším ve zlaté Praze, v cestopisné vzpomínce »Španiolský hřbitov«). Také minulého roku v srpnu a v září byly v Bosně veliké žáry. Zmíněný kopec není zrovna vysoký, ani příliš strmý. Ale je obrácen svahem, který jsme slézali, k východu — a toho dopoledne kolem jedenácté hodiny pražilo s firmamentu ani jediným mráčkem nezastřeného sluníčko velmi nemilosrdně, jako by se ani nemohlo nabažiti této své úředně opravněné činnosti. Nahoru na kopec vede jen křivolaká, neschůdná stezička s drobným kamenčím, které co chvíli pod chodidlem uniká . . . Nahoře při samém temenu rozkládá se hřbitov španiolských židů, kteří v Sarajevě zemřeli.

*) »Velká nynější vedra!« Cameloti, prodávajíce časopisy po ulicích, ohlašují nejefektnější hesla svých novin.

Je tu několik stád podivně sformovaných balvanů s hebrejskými, někde též německými nápisy; některé z těch náhrobků jsou hezky starobylé. Slyšeli jsme o tom hřbitově vypravovati a bylo nám doporučeno zajíti sem. Protože však cesta na hřbitov byla nám jenom kuse naznačena, podnikli jsme, pokud nebylo spolehlivého plánu města s okolím v rukou, několik marných cest úzkými uličkami ve staré, po svahu kopců rozložené mahomedánské části Sarajeva. Ježto všecky ty cesty vedly dosti odvážně do kopce a byly marné, za parných dnů těch chtěli jsme za zásluhu býti odměněni vydatně. Klid a všecka ta filosofie hřbitova mrtvého města starého kmene židovského odměnila s důstatek dobrou snahu turistů — je to podívaná svého druhu jediná, naprosto se lišící od rozmanitých těch israelitských hřbitovů, plných haraburdí, moderních náhrobků, přepychu a květin. Jakási starobylá jednoduchost, spojená s upřímným řešením problemu věčnosti, jejž by bylo dle toho hřbitova možno vyjádřiti formulkou matematickou »— ∞«, t. j. minus nekonečno, které hlásají jak divoká křoviska nepěstěné přírody, tak zvětrávající omšelý kámen — dýchala odevšad.

Vedro co chvíli stávalo se citelnějším. Již nestoupáme — usedli jsme na jeden z nižších kamenů-náhrobků a prohlížíme nejbližší okolí. Těžce se dýchá, ač odpočíváme — je nejen parno, ale i dusno. Ani trávka se nehne. Takový byl asi žár na pochodu bíleckém. Zde komandantská zvůle utratila z bůhdarma tolik životů. Lenost olověná, podobná závrati i tuto naši dosti pohodlnou polohu činí obtížnou — jen se sesout k zemi, na sprahlý trávník, aby všecky svaly povolily a tělo jen odpočívalo v takovém, zatím jen dočasném klidu, jenž od posmrtného liší se jenom — dýcháním (oběh krve není vidět) a občasným zamhouřením očí, upřených vzhůru k zenitu. Každý pohyb oka bolí — zvednout se nechce, ač přítel naléhá, že by byl čas se vrátit. Myšlenka liknavě vleče se za myšlenkou. Jsou neveselé, jako by unavené, mdlé. A všecky víží se k posledním věcem člověka. Proč tu jsme? Jak krátký je život! Jsme všickni karikaturou jakéhos ideálu, jehož nikdy, byť sebe více jsme chtěli, nedostihneme. Marné všechny snahy sebe lepší. Ni my sami, ni potomstvo nebude míti z nich zisku. I oni zajdou po mnohých illusích. Jen řadou hallucinací je celý náš život. Smrt učí skromnosti a vede k nirvaně: Nic nechtít, jen brzký konec všeho . . . Dobře má Turgeněv: »Ti, kdož unaveni usedli vedle cesty a vidi druhé spěchati vpřed, nezávidí jim, neboť vědí, že ani ti daleko nedojdou«... Jaké as touhy a stesky plnily hlavu toho Španiola, vedle jehož náhrobku odpočívám. Neznám jeho jméno, nevím, kdy žil. Jistě však plnil jeho duši týž odvěký, lidu tomu vrozený hlad po zlatě, proklatá »auri fames«, aby ve chvíli skonu seznal, že z jeho úsilí nevezmou trvalého zisku ani on, ani jeho drazí. Přejdou léta, přejdou věky, zajdou národové, minou geologické útvary, snad i země stane se beztvarou struskou bez jediné živoucí buňky, velikým nerostem — a vesmír dál bude housti svoji píseň od věčnosti k věčnosti, bez odpovědi na otázku, se kterou zemře poslední člověk: »Proč?«

Ananké! Zákon tak velel. Fysický zákon.

»Takhle se do večera nedostanem do Begovy džamije!« probouzí mne v tom z malátné filosofie parného dne můj přítel. Vstávejte — musíme zas dolů!«

Tedy dolů do výhně ulic, bez jediného stromku, opékaných sluncem, bez nejmenšího proužku stínu, mezi lomoz kupujících a prodávajících, k posvátné džamiji pod starobylý strom, k hrobům vlasteneckých sarajevských hrdin.

Bude tam stín a chladno. A o to dnes jedině stojíme. Toho obého je hojnost i — v hrobech.

KAREL SLÁMA:

Vzpominka.

Vzpominka na mládí jest jako slova,
která jsi zavolal na dálné lesy;
vrátí se po létech ve hruď tvou znova,
navštíví srdce tvé, kdysi a kdesi.

Neboj se, vzpominka že se ti ztratí;
jistě si vzpomeneš na mládí s vzdechem,
právě tak, lesy jak z dáli ti vrátí,
slovo tvé daleký, opětným echem.

V. FREYN:

Historie zdánlivě prostá.

Z povídek o matkách.
(Dokončení.)

a ulici zvolnila krok. — Nyní bylo třeba rozvahy. A soustavu nějakou nutno zavést v chod myšlenek — a kázeň v cit. — Ještě jednou sama sebe se otázala, zda vůbec možno je učinit, co hodlá. Snad je zcela přirozený tento nápad, obrátit se v této chvíli na ředitele druhého divadla — (právě proto, že ve městě jsou jen dvě veliká divadla) — anebo ještě lépe, a to napadlo ji teprv v posledním tomto okamžiku, obráti-li se raději k choti ředitelově; neboť přece snad lehčeji splní svoje odhodlání, bude-li mluviti se ženou — ač věru, je to riskantní, hrozně riskantní, neboť ani onu paní nezná a nemůže pochopit, jak přijme to, co jí hodlá přednésti.

Ale ona prý požívá tak velikého vlivu u ředitele i celého divadla — — a pak, je to žena — a žena snad přece spíše pochopí, a snad vycítí, uzná více, aniž by bylo třeba dlouhých vyznání a vysvětlení.

A znovu zarazila se bledá paní v starostlivých myšlenkách svých — a krok zmírnila ještě více. — Tak přece tedy k tomu došlo. Přece bude mluvit o svém pokoření, sama poprvé před cizím světem se přizná k neštěstí svého života, k tomu, co pečlivě tajila v koutku své duše za clonou mlčení hrdé ženy, která nekvílí, když byla odhozena a zničena. Přece tedy — nutno mluvit. Jsou v životě i silnější důvody, než hrdost silné ženy.

Došla k rohu ulice — a stála před velkým, tmavým domem. Už se šeřilo.

Přehlédla okna domu — prvé patro bylo už osvětleno. Jakési slabé potěšení v ní zaplápolalo, a vyrostla naděje, že snad volila okamžik právě vhodný.

Těsně přitiskla lokty k tělu, jakoby chtěla tlakem ruky zmírniti tlukot srdce náhle tolik zneklidněného. Popošla ke vchodu a plaše nahlédla. Široké schodiště, tlumeně osvětlené, dýchalo chladem. Hluboká, těžká čára stínu položila se pod římsu zábradlí.

Paní vešla. Napadlo ji, že se zeptá domovníka — ale hned odmítla tuto myšlenku. Je lépe projít nepozorována.

Rychle vyšla na několik prvních schodů. A zastavila se. Vzduchu neměla dosti, a na prsou cítila až tlak — tolik se jí dech zatajil. A nyní jen velmi zvolna, krok za krokem, vystupovala výš, hlavu skloněnou hluboko. Ještě jednou v tomto posledním okamžiku přelétla v mysli vše, co chce říci, a ruku si položila na srdce. Ach, jak to dopadne!

— Stála přede dveřmi. Zlaté litery tabulky pravily jí, že je u cíle.

A pojednou jako by se její rozčilení překotilo přes vysoce zvednutou hranu — náhle opadlo, aniž by možno bylo uvažovat o příčině toho — a paní, bez dalšího rozmyšlení stiskla knoflík.

Ostrý hlas zvonku projel předsíní. — Chvíli ticho — kdesi vrzly dveře. A pojednou, aniž by co slyšet bylo — před paní otevřeno. Silné světlo vlétlo jí do očí a na okamžik oslepilo.

»Račte si přát?« — zeptal se kdosi příjemně.

»Mohla bych mluvit s paní ředitelovou?« tiše řekla paní.

»Podívám se — račte zatím dál,« týž příjemný hlas ozval se vyzváním — a černě oděné děvče zmizelo v kterýchsi dveřích.

Paní zůstala v předsíni sama. Roztržitě se rozhlédla a bez účasti pohledem přelétla bílé stěny a veliké zrcadlo. Spatřila v něm černou postavu a bledou tvář — sama na sebe hleděla, ale měla dojem, že se na ni dívá nějaká cizí žena — a to stalo se jí náhle prudce nepříjemné. Odvrátila se — a pojednou nová úzkost zachvátila celou její bytost.

V tom se zase tiše otevřely dvéře, a děvče, nechávajíc pootevřeno, řeklo mírně:

»Račte — můžete hned vstoupit, milostivá paní je sama.«

Paní zaklepala a plně otevřela. Aniž by si uvědomila jakýkoliv dojem prvého kroku do pokoje, zlehka za sebou zavřela. A stanula u dveří. — Teplý, provoněný vzduch velké komnaty dolehl na její ňadra a náhlým teplem vrhnul jí proud krve do obličeje. A její oči nesměle a pomalu se rozhlédly — —«

V tom zavzněl ostrý, vše prorážející výkřik:

»Bon jour, madame!« — a zelený, malý papoušek na zlatém bidélku mocně zaklepal zobákem. A hned se rozkřikl znovu:

»Comment allez-vous?«

V tomto nepředvídaném způsobu prvého uvítání byla dávka komiky a paní, třeba že plna rozpaků, slabě se usmála. A týž úsměv zahrál i na rtech malé dámy, která se tiše zvedla z rohu hluboké pohovky a o krok postoupila k paní. Mávla rukou směrem k ptáku a polohlasně řekla:

»Prosím — posaďte se!« — A její velké oči se obrátily k obličeji paní, jako by se tázaly.

Paní váhavě popošla do středu komnaty a pomalu zvednouc dlouhé brvy svých sivých očí, řekla:

»Račte odpustit, jestli vás obtěžuji — jsem S*-ová, můj muž je členem královského divadla — —«

»Ah, paní S*-ová, choť tenoristy S* — těší mne, že vás poznávám — prosím, posaďte se —« paní ředitelová opakovala své vyzvání.

Obě usedly. A jich oči se setkaly. — Malá, útlá dáma zahleděla se svýma šedýma očima k bledé paní, ponechávajíc patrně zúmyslně okamžik míjeti v mlčení, aby poskytla svému hostu času k uklidnění se. Pozorovala zajisté rozpaky bledé paní a uhádla, že vede ji sem něco, co ji rozrušuje. — Jemné prsty dámy hrály si svitkem papíru a v jejím pohledu zračil se trpělivý klid. — A zvolna nakloníc hlavu stranou, řekla:

»Přejete si něčeho, má paní?«

»Prosit vás chci o něco, paní ředitelová,« paní odpověděla nejistým hlasem a s pohledem velikých rozpaků. A sklopivši své hluboké oči až k ornamentům koberce na podlaze, promluvila tiše:

»Od královského divadla byla propuštěna balerina J*-ová — a bude se ucházet o přijetí u vašeho divadla —« (hlas paní byl zcela bezbarvý) — »a tu chci vás prosit, paní ředitelová, abyste svým vlivem u svého pana manžela zamezila její přijetí.«

Šedé oči malé dámy se úzce přivřely a obloučky jejího obočí vysunuly se do výše. Zvedla trochu svá útlá ramena a podeprouc se loktem o pohovku, utkvěla dlouhým pohledem překvapení na bledé paní.

»Ano,« řekla zvolna — »ale nevím — totiž nerozumím dobře — —«

»Ah, zajisté,« vydechla paní, »že vás asi překvapuje moje prosba, toho jsem si byla předem vědoma. A také vím, že ji musím odůvodnit.« — Paní se trochu odmlčela a na okamžik rozhlédla se obloukem po pokoji, jako by hledala bod, o který by mohla opříti svůj pohled. A hlasem, v kterém znáti bylo celou tíhu zatajovaného dechu, řekla:

»Můj muž utratí s tím děvčetem celou gáži — a máme dva hochy — studují, potřebuji pro ně peníze — a — nemám jich. — A tu myslím, že ta — slečna — když nebude přijata ani u vašeho divadla, — odejde odtud, jinam někam — poněvadž bez prken a obdivu mužů by ji život nudil — a pak snad vzpomene si můj muž na své synky a moje děti dostanou, čeho jim třeba — — Tak jsem alespoň u sebe uvažovala — — a domnívám se — snad — —«

Oči bledé paní s výrazem bázně letmo pohlédly ve tvář naslouchající dámy a hned se zase hluboce sklopily. A rychle ještě dodala:

»Odhodlala jsem se, paní ředitelová, ke své prosbě jen pro tu jedinou příčinu, pro své děti — pro nic jiného — věřte — a odpusťte mně, prosím —« V jejím hlase chvěla se obava před možným nepochopením nebo odsouzením a její ruce se slabě třásly.

Malá dáma několik vteřin mlčky hleděla do tmavého okna; pak tiše vstala a popošla k paní. A teple pohleděvši v bledou její tvář, řekla:

»Myslím, že to je dobrý nápad, má drahá paní — stává se to někdy, že muži vystřízliví náhlým obratem — přála bych to i vám — i vašim dětem —.«

Vroucí, vděčný pohled plným leskem vyšleh ze sivého oka bledé paní — a jako by oživla, řekla jasněji:

»Byla bych vám tolik vděčna — a moje děti rovněž —!«

»Ah, prosím vás, má milá,« s úsměvem odmítla malá dáma. »Taková maličkost. Buďte klidna — ta dáma u nás přijata nebude!« řekla hned na to jasně a tónem ženy, která ví, co může.

Bledá paní vstala.

»Nevím — jak mám vám děkovat,« zašeptala skoro — a spatříc bílou ruku, kterou jí dáma podávala s milým úsměvem jasných svých očí — uchopila se jí a pevně stiskla. Okamžik zůstaly. A bledá paní tiše se ozvala:

»Ještě jednou prosím, odpusťte mně mou odvahu — a děkuji.«

»Ale ani nemluvme o tom — za řeč to nestojí,« malá dáma se smála, vyprovázejíc svého hosta ke dveřím.

Na prahu oči obou se setkaly. Bylo v nich teplo. Teplo vděčnosti a soustrasti.

A papoušek náhle zaječel:

»Au revoir, madame!«

Na rtech obou dam objevil se opět mírný úsměv.

— — — — — — — — — — — — — —

Na ulici už bylo tma. —

Paní kráčela spěšně. Její hlava byla skloněna k prsům — a podivno — nyní zdálo se jí, že v její duši je prázdno. Ani neuvažovala o chvílích právě minulých — v hlavě hučel ji chaos myšlenek po napjetí nedávných okamžiků — a jen jako ze vzdálí pohlížela na to, co právě před několika vteřinami prožívala. Pojednou ale, na rohu už ulice, v níž bydlela, se zastavila; a sepnouc ruce, zašeptala:

»Pane Bože, dej, abych tím těm dětem prospěla — Ty jediný víš, jak jsem se styděla —!«

A rychle vykročila — už bylo tma, a hoši byli sami. —

⁂ **Z Národního divadla.** Miquetta a její máti. Komedie o třech dějstvích. Franc. napsali de Flers a Caillavet. Přel. E. Görlich. Poprvé sehráno v Nár. div. 31. srpna 1907.

Novinka neliší se od zboží, které se nám v letní sezoně z ciziny importuje. Lehký ton, líbivost, žádná umělecká pretense, snaha objevit v publiku na chvíli veselejší náladu . . . Pro to komedie napsána, jiných aspirací autoři neměli. V arsenálu frašek je dost osvědčených figur, sáhlo se k nim, našel se motiv, a kus byl hotov. K tomu svižný dialog, vtipy a nápady, ostré, někdy až příliš a obecenstvo se baví, kvituje smíchem a vděčnou náladou. Děj vypadl chudě a sotva by stačil na 3 akty, jež trvají přes tři hodiny, ale vtipní autoři sáhnou k historkám a zbytečným scénám, a jednání se náležitě protáhnou. Pak interieury: trafika na malém městě, palác v Paříži, salon u herečky, pak figury, na něž se lze spolehnout . . . Rozkošná, půvabná, temperamentní dcerka trafikantky, milující se s přihlouplým, ale dobrým hrabětem Urbanem, vyzdobeným všemi cnostmi zapomětlivých německých profesorů. Fešácký, starý strýc markýz de la Tour-Mirande, vysloužilý světák z druhého císařství, přející si, aby hrabě se oženil s bohatou měšťačkou, uvízne však sám v síti sličné trafikantky. Pikantní druhé jednání v paláci markýze v Paříži: Miquettka chce se pomstit zrádnému milenci, odjede do Paříže s pannou v náruči a ubytuje se v paláci markýzově. Má úmysl jíti k divadlu. A za ní přijede markýz, matinka její, stará služka a pes. Milostná scéna, při níž panna hraje roli s markýzem a Miquettka prchá. Starý markýz zachoval si z druhého císařství pouze vzpomínky; zbožňuje malou Miquettku, z níž se stala herečka, provází ji všude, je jejím stínem a na konec si vezme její matku, aby si mohla vziti jeho synovce. — — Psychologie krčí rameny, ale obecenstvo se směje, s chutí se směje, zvláště když na scéně pohybuje se a žije řada figurek, které vesele doplňují trio. — Markýz pana Seiferta byl jemný, příjemný aristokrat s nádechem komičnosti, věčně se usmívající, věčně mladý. Roztomilým, svěžím, půvabným zjevem mládí a života byla slečna Grégrová (Miquettka). Pan Deyl (hrabě Urban), p. Želenský (herec Monchablon) byli na svém místě, právě jako paní Danzerová (pí. Grandierová), sehravší vážnou matku i světáckou dámu s vervou. Režii měl p. Schmoranz; interieury byly roztomilé. *rk.*

⁂ **II. mezinárodní sjezd pro školní hygienu.** Vracíme se ke sjezdu tomuto, protože nabyl pro nás významu neočekávaného, zejména vzhledem k okolnostem, které přímo nutí k pozorování a úvahám. Nehledě k četnému účastenství osobnímu (které mohlo býti sic ještě četnější, kdyby bylo náležitého porozumění na místech o tom rozhodujících, jak minule jsme naznačili), dlužno především poukázati na účastenství při vědeckém jednání kongresu. Bylo-t do Londýna zasláno neméně než devět (anglicky psaných) přednášek a rozprav (prof. dr. Čáda, dr. Hüttel, dr. Janele, dr. Mazánek, dr. Moučka, dr. Panýrek, dr. Růžička, dr. Semerád a dr. Záhoř), počet, který je velmi imposantní proti 13 z celého ostatního Rakouska s tolika německými universitami; a ještě dlužno uvážiti, že němčina jest jedním z jednacích jazyků kongresu, tak že nebylo nutno pracím německým pořizovati překladů. Z těch třinácti připadají na Čechy německé 6 od 4 osob. Celkem bylo přednášek a rozprav na 200, z nichž nejvíce bylo anglických, pak francouzských a německých. — Na výstavě pro školní hygienu s kongresem spojené z Rakouska pozoruhodně vystavovaly toliko Čechy jak v sekci české, tak německé, v české zejména Praha. Jen že oddělení českému nedostávalo se soustavnosti a zejména lepší úpravnosti. Zdá se, že nebylo rázné osoby, která by před otevřením se byla náležitě starala o přehledné umístění, hezké zarámování obrazů a vůbec ladný celek, jako v oddělení švédském. Kdyby věc byla pojata s náležitou energií, byla by exposice česká vynikla ještě víc. Arci, nejsme zasvěceni v podrobnosti — bylo asi třeba bojovati o místo, jak to už s českými výstavami bývá, neboť polovice sekce německé byla větší. Co bylo možno, upravoval ještě dr. J. Záhoř, který s drem S. Růžičkou přednášeli na kongrese po anglicku. Ale i tak s potěšením konstatujeme, že české jméno ozvalo se na kongrese nejednou a bohdá už nebude se opakovati to, co stalo se v Norimberce.

⁂ **Galerie rytíře Hoška,** před časem zesnulého, se inventarisuje a připravuje pro aukci, jež bude odbývána buď ve Vídni neb některém zahraničním městě. Co znamená opětné roztroušení sbírky tak znamenité — veřejnosti je nejznámějším její druhý pražský Rembrandt, jehož reprodukci »Máj« svého času přinesl — jakým ochuzením kulturního bohatství Prahy je odvezení této galerie, netřeba dokládati. Celá Vídeň byla nedávno vzhůru, když frankfurtský Städelův ústav koupil od hraběte Schönborna Rembrandtova Samsona a Dalilu, voláno po ochraně státu před vyvážením uměleckých pokladů z říše — za nedlouho zmizí z Prahy celá obrazarna (bohatá zvláště na holandské mistry 17. věku) — a nám chybí úplně možnost tomu zabrániti. Koho volati ku pomoci? Společnost vlasteneckých přátel doplňuje svoji galerii jenom menšími příležitostnými nákupy a málocennými plátny bezvýznamných cizinců, zemské finance jsou v příliš zubožené stavu, mecenášů rázu Lannova nemáme a — město

Praha?! Stojí před řadou naléhavějších povinností, a pro otázky tohoto rázu chybí jeho otcům skoro vesměs porozumění! aspoň dávno odhlasovaný projekt městské galerie dřímá se spoustou jiných iniciativních návrhů sladký sen v hromadách protokolů radničních schůzí. Jsou to staré stesky — faktem je, že Hoškova obrazárna odejde z Prahy, aniž byla obyvatelstvu města poskytnuta možnost shlédnouti, jaké skvosty chovala. Sebe kratší veřejná výstava těch obrazů snad nebyla by nemožností. *cd—*

⁂ **Církevní museum.** Kapitula Svato-Vítská hodlá prý zříditi vlastní museum, v němž by uložila a veřejnosti přístupnějšími učinila svoje poklady. Církevní korporace pražské získaly by si zásluhy veliké, kdyby zřídily jednotné veliké církevní museum, do něhož zařaditi by se daly sbírky všech náboženských ústavů pražských. Museum, složené z pokladů kapitul sv. Vítské a Vyšehradské, klášterů Strahovského, kapucínského (světoznámý poklad Loretánský), křižovnického a ostatních, zaujalo by mezi veřejnými sbírkami pražskými místo vynikající a povzneslo by rázem musealný význam Prahy na vysoký stupeň. *—nek.*

⁂ **Světová knihovna**, která stala se od počátku representativní knihovnou českého čtenáře a které ku podivu šťastně (v našich českých poměrech stísněných) podařilo se rozřešiti problem české »reklamky«, jednoho dne přinesla na růžové obálce své jméno nového spoluredaktora jakožto redaktora části poučné, čímž přišla vstříc zajisté všem, kdož při blahodárnosti této edice pohřešovali vydatnější účast věd, bez nichž dnes nelze žádnou knihovnu vydávati. Čím více odvrací se čtenářská obec od výhradné četby belletrie, čím více žádá si, jdouc vskutku s duchem času, poučení o rozmanitých nových vědeckých otázkách neb opětného vydání starších klassiků, filosofů, cestopisců atd. nebo konečně zaokrouhlených příruček drobného rozměru o vědách, hýbajících současnou myslí, tím ochotněji musí jim přicházeti vstříc nakladatel, jemuž kadr věrných odběratelů bibliotheky jakožto celku umožňuje vydati časem i spisky, které by samy o sobě dnes ještě nenalezly s dostatek odbytu. Přinášela sice Světová knihovna již dříve dosti poučné četby, ale volba autorů a látky byla jaksi nahodilá a doufáme, že nyní bude soustavnou a uvědoměle po určitém, přesně vytknutém směru jdoucí. Tu bychom si přáli zvláště hojnou četbu přírodnickou, ale nejen překlady, nýbrž i české autory, jichž nyní v každém oboru vědy je dosti, ač ovšem i dobré překlady (Peters, Stewart-Balfour, Hufeland, Croce, Huxley atd.) jsou vítány, zvláště venkovskému drobnému vzdělanci, jenž nemá mnoho peněz, ale za to mnoho lásky k vědě a touhy po poučení. — Toť hrst myšlenek, jež nám tanuly na mysli při četbě nových svazečků poučné části »Světové knihovny«, která přináší v č. 604—606 Jana Husa »O svatokupectví«, kteryžto spis přijde asi zvláště vhod nepřátelům klerikalismu, de facto je však splátkou na starý dluh české nové literatury Husovi, jehož máme stále plná ústa, jehož spisy však skoro nikdo nečetl. Sv. 600. přinesl slavný spisek N. J. Karějeva »Úvod do sociologie« (v pěkném překladu Richarda Černého), další to knížku v řadě drobných vědeckých elementárních spisků. Rozkoší naplní každého přítele přírody prof. dr. K. Kraepelina »Studie přírody v bytě« (v překladu Rud. Augenthalera), kterážto studie způsobem sice starým (formou rozmluvy, ale šťavnaté a poutavé, jarého vědce s dětmi), leč osvědčeným popularisuje mnoho novodobého poznání z věd přírodních. Z dějin chemie vzat spisek (přednáška ve vídeň. přírod spolku) Bauerův »Lavoisier«, jejž přeložil Dr. O. Rybařík, a osvětluje nám na základě díla Grimauxova tohoto bohatýra vědy, jeho životní dílo až po neblahý konec (spolu s obrazem současných dějů politických). Ve sv. 601—603 počíná veliká původní práce prof. Jar. Bidla »Dějiny Ruska v XIX. století,« jež dobře plní úkol, který již dávno měl být vykonán, nemáme-li roli sprostředkovatele mezi Slovany brátí jen frásovitě. Po uveřejnění celého spisu vrátíme se ke knize této, o níž lze už nyní říci, že spojuje při šťastné volbě pramenů objektivnost historika s poutavostí vypravovatele. — Tedy vesměs knížky dobré . . .

⁂ P. A. Kropotkin: **Paměti revolucionářovy.** Díl II. Přeložil E. Volný. Knihovna Samostatnosti sv. 22. Jsouce svědky soudobých rozvratů ruských, trneme jednou, jásáme podruhé, žasneme jindy a želíme naposled bolestných dějů dnešní Rossije — většinou však schází nám porozumění, které (aspoň z části) dovedou dáti dějiny Ruska v minulém právě století a poznání ruských poměrů v posledních letech, jež ovšem zaručuje jen důkladná autopsie. Komu nemožno opatřiti si poznání věcí za vlastní oči, mnoho pochopí četbou spisu Kropotkinova, jehož překladem zavděčila se Knihovna Samostatnosti, která sice tiše, ale vytrvale pracuje na poli u nás od let ladem leželvším, neboť ukázala v tomto spise jednak revolucionáře toho jakožto mravně a intelektuálně zajímavou postavu, jednak osvětlila politické proudy ruské, které známe většinou nanejvýš dle jmena nebo které si, že mají stejné jmeno, představujeme dle poměrů našich. 5. část knihy »Pevnost-Útěk« čte se jako román, třebas podobné příběhy nejsou dnes vzácnosti. Ale i život národů západních, v jichž luně po útěku z vězení Kropotkin žije, měřený jeho význačným zorným úhlem, přinese čtenáři mnoho nového, na co patřil dosud jednostranně. Při nejmenším »Paměti revolucionářovy« náležejí k nejpamátnějším literárním projevům novodobého snažení socialistického, jejž ku horlivé četbě doporučujeme zvláště těm, kteří bez velkého vzdělání chtějí soudobý svět reformovati. Reforem je třeba, ale třeba také mravnosti, vzdělání a zkušenosti. *s—a.*

Zapadlý kout Prahy: Pod Petřínem. 2146

⁂ **Zapadlý kout Prahy.** Pod Petřínem. V době prázdninového cestování upozornili jsme mimo jiné na překvapující půvaby ulice Vlašské, idyllicky tiché, jako je celá Malá Strana, město aristokratické nádhery a umělecké noblessy. Doplňujeme svůj článeček dnešním obrázkem, vyjmutým z obrazového alba »Prahy«, v němž měli by listovat všichni ti, kteří Prahu slovy miluji, ale srdcem neznají. A měli by především vyjíti do ulic toho kouzelného města za Vltavou a vyhledávat zapadlé jeho kouty. Jich láska jistě by sestoupila níž ku srdci a Prahu by pak milovali do opravdy. Mluvíme tu k Pražanům, neboť cizinci a venkované znají Prahu lépe — bohužel — než její obyvatelé a vzpomínávají na své toulky po Malé Straně s nadšením.

⁂ **Paříž.** Na základě vlastních zkušeností a pokynů sestavil v Paříži žijící Čech. Nákladem Jindř. Lorenze vydán spisek o babelu nad Sekvanou, jak rádi turisté Paříž nazývají, »bezpečný průvodce a rádce« (dle titulní stránky), trochu hubený a chudý (po našem mínění), ale přece lepší, než nic. A dosud neměli jsme pro Paříž žádného baedekera, vyjma jazykového průvodce Hantichova, který však není baedekerem v obvyklém toho slova smyslu. Ten »v Paříži žijící Čech« se mohl podepsati, abychom věděli, není-li tato knížka pouhá kompilace z německých cestovních rádců: proto by ovšem nepozbývala ceny. To nejnutnější cizinci v Paříži však prakticky uspořádaný spisek, jak třeba si vésti na dráze, poště, v hostincích, obchodech, museích atd. dobře a stručně poví. Kdo chce víc, najde si to v jiných spisech. —*s—a*—

⁂ Jana Kollára **Cestopis** vydalo ve své Světové knihovně nakladatelství J. Otty v Praze. Jakkoli od té doby, kdy básník Slávy Dcery cestu onu do Horní Italie, Tyrolska a Bavorska konal, uplynulo již 65 let, čtení cestopisu vyvolává v nás svěží dojmy a zajímavě působí též tam, kde změna poměrů nuti nás srovnávati někdejší s nynějším.

Není však Cestopis Kollárův jenom tím poutavý, že zavádí čtenáře do minulých dob, tak značně již se lišících od časů přítomných, a že nám zachovává živé obrazy míst i života z roku 1842, nýbrž cena jeho spočívá také v činnosti mohutného ducha Kollárova, která z práce jeho všude proniká a jež jest dokladem jeho velikého všestranného talentu. Postava Kollárova, zanícená pro Slovanstvo a dýšící ryzí láskou vlasteneckou, vystupuje z této obsažné práce mnohem určitěji a výrazněji, než z kterékoli knihy jiné. Nic mu z významu a ceny neubírají některé slabosti, jako jest na příklad častá jeho závislost na jazyku německém, z něhož mnohé vazby a fráze přešly Kollárovi takřka do

krve; ba, právě také v tom viděti jest onu horoucí lásku k mateřské řeči, které buditelé a první pracovníci naši, odkázaní do škol německých, pracně učiti se musili.

Vydání Kollárova Cestopisu obstaral professor Jan Jakubec. Obohatil knihu obšírným úvodem, který jest vůbec z nejcennějších našich literárních studií. *Ds.*

— **Socha svatého Václava a úprava Václavského náměstí.** Pomocí zvláště sestrojené kostry zkoušela nedávno komisse, sestavená ze zástupců zemského výboru a městské rady (kde zůstali tentokráte umělci?), jak nejlépe umístiti Myslbekův pomník svatého Václava na náměstí, jménem tohoto světce nazvaném. Komisse doporučila, aby socha postavena byla před hotelem »U arcivévody Štěpána«. Zdá se však, že otázka tím vyřízena není, ozvalyť se ve schůzi městské rady hlasy, žádající zkoušku novou.

Při této příležitosti mělo by se pomýšleti na úpravu celého náměstí. Dnešní jeho stav věru nevyhovuje. Prostranství jeho, jak se nám nyní jeví, jest únavně střízlivé a prázdné, »zdobené« toliko nesčetnými sloupy vrchního vedení elektrických drah. Cizinec, vstupující na širší jeho polovici, honem se odvrací, sezná-li blíže určení i vzhled obou budek u Jindřišské a Vodičkovy ulice, o nichž z dáli se domníval, že jsou tu postaveny proto, aby tuto část náměstí architektonicky akcentovaly. Pomník měl by v nich podívné sousedství. Polohou i prostorou stalo se Václavské náměstí přirozeným jevištěm všech manifestačních a slavnostních výjevů, při nichž shromažďují se veliké davy. Náměstí rozlohou svojí úkol ten plní dobře, ale o volný přístup s obou stran není dosti postaráno. O slavnostech císařských a sokolských nebylo možno na náměstí z ulice Mezibranské vůbec proniknouti. V budoucnosti nedaleké bude nutno pomýšleti na uvolnění prostranství před budovou Musea, která sama v těchto místech žádá si větší volnosti. Na druhé straně vstup do Městského sadu volá po slušnější úpravě, alespoň odstraněním nepěkného domku potravní daně. O rozšíření ústí Václavského náměstí směrem k Příkopu bylo už mluveno častěji; dalo by se výborně spojiti s otázkou uvolnění Ovocné ulice. Z ohledů praktických, estetických i v zájmu důstojné representace Prahy, jejíž kvapný vzrůst na skutečné velkoměsto překvapuje nás denně novými úkoly, nebude lze řešení těchto otázek na dlouho odkládati. *—nek.*

— **Sbírka přednášek a rozprav** zove se nová periodická publikace nakladatelství Ottova, kterou vzkříšena vážná serie přednášek již před desítiletími v témže nakladatelství rozvíjená, dnes tuto znova zrozená na půdě, zkypřené universitními extensemi, z jichž přednášek chce šířiti osvětu v kruzích českých. Jisto je, že jsme podobné bibliotheky potřebovali jako soli, ale neméně známo všem zasvěcencům do zákulisí literárně nakladatelského, že při tom velkolepém rozmachu belletrie věda málo dosud nalézala pochopení v kruzích neodborných — k veliké škodě národa, jehož evropští soupeři vyznamenávají se takovým bohatstvím na tom poli. Redakce sbírky ujal se professor filosofie na č. universitě, dr. F. Drtina, jehož dosavadní publikace zaručují spolehlivé vedení nové knihovny. První sešit sbírky vedle úvodního slova redakce, projevujícího, že cesta pořadatele jest promyšlena a opírá se o velkou řadu dobrých spolupracovníků, přináší přednášku professora Ot. Hostinského »Umění a společnost«, řešící problemy, které — bez frase — hýbají myslemi současné české společnosti, po vzoru vzdělanců zahraničních, pilících za uměním s pochopením nebývalým. A protože dnes o umění mluví a píše kde jaké nepodepsané i podepsané nedochůdče, které ještě samo nic nedovede, za to však velmi sebevědomě jiné posuzuje, nutno vítati vážná slova autority nad jiné povolané a obecně ctěné, jak dokázaly nedávné oslavy jeho 60letí, kterými z moderního hlediska osvětleno umění a jeho kořeny, tkvící v přirozených příčinách a podnětech, tu ethnografických, tu náboženských, národních a jiných. Dále došla nás »Rostlinná oekologie« (vztahy rostlin k vnějšímu světu) od prof. Dr. B. Němce, která zvláště kruhy přírodnictva, leč i veškeré přátelstvo přírody z laiků bude zajímati, jsouc jim dobře přístupna jak srozumitelným slohem, tak zajímavou volbou příkladů osvětlujících novou, prakticky tak důležitou vědu biologickou. Na další publikace této sbírky opravdu se těšíme. *—nr—*

Ročník V. číslo 50. vydáno dne 6. září 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

RŮŽENA ČECHOVÁ:

V salóně.

líčná Hana s růžově zlatým vlasem a temnýma očima, oblečena živě květovanou batistovou robou, rozlévala do koflíků vybraný druh čaje, vonící jako višňový únorový sad v teplém proudu slunce. V krbu kolotaly živé rudé jiskry, a zněly nářky a písně zmařeného stromoví. Byl březen nemilostně zimní. Dámy chodily po ulicích ještě v kožešinách, ale připínaly již fialky svěží za pouta boi.

Paní domu, čtyřicátnice s kouzelnou krásou plného léta, nerozesílala pozvánky bez vypočítavosti. Její hosté byli vzácné hodnoty, někteří měli erby a někteří miliony.

Milovala vzácnosti a výstřednosti. Durdila se na venkov i na město, že nestřídají dosti rychle své zvyky, chuti a vkusy. Hodovní sál i stůl dala krášliti přemrštěnou módou. Po ananasech nabízela se ryba na másle a ustřice ozdobily se lemovkou vonných růží. Východní kraje nebyly protežovány v její salonní kuchyni. Na jih a na západ cestovala z touhy dvakrát v roce. Dcerám nestrpěla kamenné úsměvy, jednotvárné přítelkyně a přepjaté studie. Předplácela je na pařížský módní list a dala je povrchně vyučiti hře na všecky hudební nástroje. Všecko v domě plnilo paniny předpisy a poddávalo se její methódě. Manžel hověl trpělivě každému nesmyslu své čarokrásné choti.

Jen nejmladší dcera Milena hájila podobu svou duševní před nedobrovolným modelováním. Dívce bylo devatenáct let, ale vyhlížela ještě jako polodítě. Na sametově bílé pleti vzorného klassického obličeje vyjímala se nápadně energicka černá obočí k očím zeleným, zamyšleným. Máti s tvrdostí zlou říkala, že tyto oči učí ji být vzdorovitou a pyšnou. Bádala, ač nikoli dosti hluboce, o povaze Milenině. Každý slyšel od ní stesk na »umíněné stvoření«. Ale manžel u sebe v duši nezval neštěstím, že dcerka vybočila z koleje kladené matkou.

Milena měla svůj zvláštní způsob chování, který si střehla a nevzdávala se ho za žádné okolnosti. Její touhou bylo zapadnouti ve společnosti, nepřezářit přítomné ješitné dámy. Téměř služebnickou skromností zastírala své elegantní mravy a pohyby. Usmívala se vždy jen do pola, jakoby vlny štěstí odstřeďovala od své duše . . .

Přijímala od sestry Hany dolité koflíky a nabízela je pietně, bez koketerie, hostům. Byla oděná černě, nenápadně dle své vůle, ale k látce smutné slušelo zlato jejích kyprých zkadeřených vlasů. K žádné pokloně se nezaruměnila a také nepotěšila se.

Matka obou dívek zaváděla hovor. Dávala si záležet na každé tečce ve větě. Mluvila zvučně, hudebně altově. Zakoketovala si často posuňkem neb slovem neb vzdechem nepojmenovaným. Zvláště ve společnosti mužské rychle střídala kouzelná gesta na své živé podobizně.

Dnes sdělovala hostům dojem z cesty předvelkonoční:

»Přivezla jsem si rýmu a kašel z promenad Granadských a dětmi mé jen nešťastné vzpomínky. Hugo byl nejchytřejší, že zůstal doma, kde jej krb nerozzlobil a papoušci v kleci jej respekto-

vali. Kraj slunce diktuje si ohledy jako mladá královna. Gáz přes oči bolí v bílém světle a strhnete-li jej, bolí vás světlo až pod zřítelnici. V pomilováníhodném městě dekoračního slohu měly by ohřívárny míti protějšky se zmrzlinovými delikátními obchůdky. Nevíte, je-li na čase: rozestřít slunečníky, zvedat vějíře, neb kožešinu ohřívat na rtech. Pod jednou střechou modrého nebe naleznete všecka čtyři počasí zároveň. Jsou to poněkud náhlé vymoženosti přírody. Tentokrát poprvé dozvěděla jsem se, že vyplněné sny rády trestají. Očím mým a uším nad míru zamlouvala se zelenost v sněžení a hudba ptačí s vložkou rolniček hebké sanice. Leč dýchat a trávit jsem nedovedla mnohoobsažný tento kontrast. Zdejší lékaři hledí na katarrh utržený při pólu jako na hieroglif staroegyptský. Diktují odjezd k druhému pólu, kde cizinci kyne bezpochyby žlutá zimnice neb rychlé úbytě. — Za Granadou jsme totiž těkaly na příč Afriky až k zemi udivených Kafrů.«

Panstvo se líbezně zasmálo, hlasy zašuměly.

Markýza Valleska, zvláštní smutné severní krásy, s plavýma očima v tušových řasách, perletovou pletí a rusým těžkým vlasem, skromně česaným a jako unaveným, otázala se hostitelky, má-li společnost dovoleno dohlédnout na list v denníčku slečen, který dle výroku matinčina zastínila těžká vzpomínka.

Paní domu pousmála se lehce titěrně a pohrozila dcerkám. »Žalovati budu bez pečeti na ústech, milé moje hříšnice!«

Hana se svěže zasmála, Milenin zjev pilný a pokorný u etagéru se neproměnil. Jen brvy její černé se pozachvěly.

Hostitelka začala laškovně líčit dobrodružství dcer z cest, jemuž dala název »hříchu«. — —

»Hanu opil jistý druh rybářů s mahagonovými tvářemi a sprostýma rukama. S vášní zanáší je do svého malířského album a na vějíře a bezpochyby chystá se černými figurami zbájiti i plesový svůj bílý oblek!

Marně vytýkám jí neněžný vkus a doopravdy se hněvám, že do kresby hrubé ponořuje oči s takým nadšením. Kdyby snoubenci svému světlé důkazy věrnosti nepřinášela, tvrdila bych, že ohořelo srdce její v světle černých očí.

Nu, omluv se, Hano, a objev své trestuhodné náčrtky!«

Společnost šetrně se posmívala, a snoubenec Hanin se zálibou zapjal pohled do veselé tváře dívčiny.

Hana, zrůžovělá, předala úkol u čajové kredence štíhlé vlídné dámě a přisedajíc ke stolu s vyžádaným památníkem prohodila roztomile: »Ohlašuji před ukázkou, že lid tento temný se smutnými pohyby, nelze bez živého moře, bez živé jejich práce a živé rozmluvy očí, se zaslouženou pravdou si myslet a malovat! Tím octla jsem se v bludišti pokusů a zkoušek, že vsugerovati jsem se snažila obrazu to, co lid tento sobě přivlastňuje a nám jej zamlouvá. Ale bohužel, je to neobkreslitelná část na modelu, zmařená v barvě a linii. Bůh umělci nedopůjčuje všechny vynalézavosti své methody. Chce zůstat na vrcholi, protože je Bůh! — —

Rybářská oblast napadla mne poprvé v malé zátoce, kde lidé podle bílých domečků vyjímali se jako modelové smutných bohů. Tehdy maminku unesl hovor kněze Řeka, jenž blouznil světsky a mluvil v básních. Odtrhla jsem se snadno ze společnosti za oklikou velkých černých cypřišů. Potřebovala jsem času a myšlenek na studii se nabízející.

Bylo nutno půvab lidu pobřežního přiblížit blízko očím a srdci. Připadali mi jako vyditelně kvetoucí květiny. Jakoby k obarvujícím stonkům nápadně přikvítaly lupeny a kalichy. Tak lehce uhlazeně potápěli své sítě a vládli blýštivou jehlou při robení sítí, a obraceli se k sobě tvářemi a očima. Kresba jejich lící byla pravidelná, klasická, oděvy národní, nápadně čisté, čela pyšná a úsměvy tiché.

Byli zde většinou mužové a pacholíci, toliko několik žen zavíjelo se do táboru, které nečinně sledovaly dílo mužů, hovíce si v podobě líných Turkyň. Zdálo se, že úkolem jejich nejvážnějším jest, by hrou očí a rtů rybáře zmagnetisovali v jejich prostém umění. Jejich postavy štíhlé měly vzhled morušových stromů a jejich olivové zřítelnice byly sálavé jako šperky drahokamů. Jakási hustá sladkost oddechovala z jejich pleti světlohnědé, tak čerstvé jako zrající a sládnoucí před pohledem.

Obraz rozhodně vyjímal se krásně, ale smutně.

Kritiky mé další přestřihlo pachole s vázanou třísní barevnou okolo boků, nesoucí v dlaních mušle. V něžné rozpustilosti rozsypalo směs přede mnou a vnořilo svůj višňový pohled unyle do mého oka. Podávala jsem mu peníz. Zavrtělo sebou, zasmálo se hluboce, ale nestálo o dar! Mělo jemné kadeře, téže barvy jako jeho opálená pleť. Ptala jsem se po jeho jméně a domovině. Odpovídalo zvonečkově, naznačilo svého otce a matku ve skupině a všecky druhé rybáře pojmenovalo. Pochlubilo se, že plove a že se neutopí. A delfíni že jsou jeho chůvičkami. O moři nechtělo sdílet. »To je hřích říci o moři, co si myslíme!« šveholilo šeptajíc. To my víme od tatínků, že moře je více než my a že je vždycky hlavní paní rybářů, ať se zlobí anebo dovádí, anebo je moudré, my že jemu náležíme duší tělem. O Bohu nic nevědělo, ani kříž neznalo. Patrně moře je nebe i peklo,

blaho i žal tamějších rybákův. Dozvěděla jsem se, že chce-li moře dítě, rodiče mu je dají za veliké slavnosti.

Usedla jsem na výhodné místo a rozepjala plátno a černou křídou kreslila vybrané, nejzajímavější podoby. Přišel zástup dětí na podívanou. Těšily se výkřiky z každé nakreslené linie a v očích jejich třpytily se hvězdy a na rtech rojily se otázky.

Ale jejich otcové nevěnovali pozornosti cizince, aniž ženy objevily Evinu zvědavost. Aristokracie jejich chudoby nesla znak plně královský. — — —

Ale jednou nalezla jsem změněný obraz na pobřeží. Tu klid a chlad lidu zastírala jakási sladká vroucnost, která obkreslila rysy lící jejich docela nově a očim dala výrazu vášnivé písně. Téměř zdálo se, že rybáři po hodě jsou opojeni, rozradostněni. Ženy úlisně obsluhovaly muže s mrštností a milostí, v úplně bílém šatě a zvláště přikrášlenými hlavami jako pro allegorický obraz Jara uchystané studie. Mužové v polosvátkovém rouše, s živostí v každém pohybu, sítě rozvíjeli na vlny, nápadně syčící, udýchané, bílé. Práce jejich spíše se podobala hře než práci a ti, již jehlou pokračovali na sítích, oka nadhazovali, dotahovali podivně křepce a měkce, jakoby kus pohádky po kuse vypravovali dětem a krajině. Pacholíci leželi na břiškách vstříc vodě a velikýma zářícíma očima, s obrázky pokrajových oliv v zřítelnících, číhali počínání vln, stále se výše pnoucích a zpívajících. I ke mně projevil lid jakýsi zájem, prohlédl malbou mou, a zdál se být uspokojen když svou podobu uhodl na obrázku. Odvážila jsem se poptati po významu zvláštního dne. Jeden z nich, patrně nejstarší a nejuctivanější, položiv ruku na srdce, slavně oznámil:

»Moře roste!!«

A se všech obličejů vstříc mně zablesklo štěstí a hrdost. Samotné zdálo se mi, že cítím též kolovati krev svou prudčeji k srdci — ač nebyla jsem zdejší a nedovedla jsem vysvětliti si prospěch a radost rostoucího moře. Ale dozvěděla jsem se jinde než zde, že rybáků jest to povaha: sdíleti rozmar moře. Že opačně, když moře odchází, zasmušují se a zleniví, ano i onemocní. Žasla jsem nad novou zkušeností. Odliv a příliv moře má patrně velkou podobnost se vzrůstem a úbytkem měsíce a jeho vlivem na lid podmaněný bílé noční záři . . . Doufám, že tím vyplnila jsem matinčin pokyn, jen že obrázky mé zůstávají mnoho společnosti dlužny.«

Náčrtky se rozdávají a kritisují a pochvalují.

Ale snivá markýzka upozorňuje panstvo, že nyní na programu je zpověď slečinky Mileny. Nadešla okamžitě pausa očekávajícího ticha.

Paní domu pokrčila nosíkem, zakmitla uzounkou běloskvoucí pěstí, pravíc v jisté nevrlosti:

»O této mé holčičce víte, že zcela je vypřažena z mé mateřské právomoci, že má své vlastní říše rozkazů a pohádek, kudy bloudí na vzdory a rada!«

Společnost svezla pozorné pohledy na obviněnou dívku.

Mileniny útlé liliové ruce ustály v pilné práci a řasa snížená propůjčila vstup k pohledu tichému, melancholickému.

Hostitelka podržela výraz nevrlosti v obličeji, pokračujíc:

»Milena pila z jiné číše než Hana. Zamilovala se do zvláštní bílé řehole jeptišek, nějaké větve starořecké, které ješitně sukno svého šatu posvěceného zdobí květinami a zpívají o jaře. Jejich řád netísní těžké střevíce, ani žíněné prádlo, ani posty. Tancují a vdávají se. Lze jim přistěhovati se do domácností manželů se závazkem, že hlavní žeň jejich práce bude náležet klášteru a že zrozené děti vydají církvi za těchže podmínek, za kterých ony jsou podřízeny.

Myslím, že jejich zbožnost je zasazená do zcela vyzývavého rámečku.

Nechť povídá Milena, jaké dobrodružství jí zamluvilo klášternice.«

Milena přisednouc ku stolu na tento povel tiše zahovořila:

»Nemám co říci o řeholnicích, než že milosrdenstvím svým zapsaly se do mého srdce. Příhoda, která nevymizí ze vzpomínky mé, zní stručně:

Ocitla jsem se v zahradě romantické za městem, kde kaktusové obrovské stromy daroval zákoutím zvláštní zelenou tmu a kde vykřikovaly nápadně vody bílé, lámající se o skály, a po tvrdém písku pěšin zvonily kročeje neobyčejných pávů, klamně zlatých, nesoucích hlavičky snížené, jakoby je koruna pýchy unavovala. Bylo po dešti čerstvě, ale smutno. Bílá oblaka na modré klenbě ležela jako vrstvy narcisů. Kráčela jsem osaměle, neboť máti a Hanu zabavil opovězený zápas bůvolů na lidové louce, kam dojížděl se vlakem. Byla jsem toho dne dojatá zprávou z vlasti o smrti mé dobré družky, dávno již strádající melancholií a plícním neduhem. Smutek zbavil mne zvědavosti. Nenapadlo mi jako druhdy prohlížeti novinky promenády. Ba opomíjela jsem zrakem přímo sensačně se honosící černé královny s ohněm nevídaných šperků v toiletě, kombinované na způsob obrazů, jejichž krejčím byla inspirace nadané umělkyně neb umělce. Tentokrát i mého soucitu byla zbavena malá pážata, nesoucí

vlečku milionového tohoto šatu s úzkostí, která černá očka jejich pouzavírala a rtíky kladla pod závoru bělostných zoubků.

Toliko živější zájem můj vzbudila zvláštní kulise stromoví, tak nadsazovaná jako celé vrstvy a stohy zelené svěží plesové látky, za níž mramorovaná obloha vyjímala se jako pozdvižené víko nad drahostí této přírodní výbavy. Ale žádný dojem netlačil se blíže k srdci než bolest o ztracenou družku z dětství. V této chvíli, nevěnované okolí, překvapil mne výstup, jenž nedal se netečností odbýti. Mého rukávce dotklo se políbení bílé smutné řeholnice. Zapýřila jsem se i zalekla a prosila jsem milosrdnou sestru o vysvětlení. Leknínová bělost napadla mi při pohledu na tvář její a šat. »Ach, vy nejste zdejší, tedy prosím, omluvte mne!« vyjádřila se otázaná pokorně a poklekla. Opětovala jsem udiveně otázku, v čem bych jí směla posloužiti. S ponížeností diktovala své přání: »Dopřejte mi úsměvu, dnešní den je v našem zákoně svatbou a tu prosíme za úsměvy a sesterství!« Obdarovala jsem ji, avšak snad nedosti upřímným darem, neboť úsměv bylo třeba vynutiti.

Vznášela se dále sadem a snímala s dychtivostí a díkem se rtů potkávajících a jí rozumějících hojné úsměvy.

Tázala jsem se po čase jiné bílé jeptišky, jak s úsměvy získanými nakládají, zda je uzavírají do srdcí pro své štěstí, anebo volí je za průvodce při svém umění. Neboť řád tento ženský zaujímá prý nejlepší v zemi umělkyně. Odpověděno mi na dotaz, že úsměvy vytěžené v den zákonité církevní svatby nejsou jejich žní, nýbrž že tiché sestry s toutéž odevzdaností s jakou je přijímaly, dále postupují: nemocným a umírajícím . . . Překvapující tato zpráva způsobila, že na promenádách vesměs — i v nesvatební den — usmívala jsem se štědře vstříc: každé bílé jeptišce . . . čímž matince vnukla jsem mimovolně domněnku, že chystám se obléci též roucho řeholní — —«

Matka připjala k dceřinu ideálnímu líčení podezírající poznámku: »Což víme o sestrách Lásky, že vskutku dopodrobna vydají úsměvy? Kdož ví, zda-li některá z nich méně obětavá nepodrží dar, výhradně pro sebe — zvláště byl-li jí věnován milým neb zajímavým mužem —«

»Což se i mužští smějí usmívati na jeptišky?« táže se udivený hlas ze společnosti.

Milena odpovídá: »Ano, úsměvy všech donášeny jsou za posilu trpícím po případě opravené bělostnou vírou řeholnic.«

»A rodině své, je-li jeptiška provdána, nenáleží část milosrdného zisku?« vyznívá z úst damské zvědavky.

Dívka s měkkým jarem v oku lehce přiveseleně odpověděla:

»Patrně ten zastavený úsměv na úkor církve, o němž se mamá zmínila, připadá v dar její vlastní ušlechtilé rodině.«

O zprávě Milenině rozvila se debatta okolo stolu, dokud hostitelka energicky se neozvala

»Milenino thema velkonoční slušelo by se na kazatelnu, ale pardon, vlídná společnosti, vzpamatujme se, že prostřeno zde k čaji! Nenabídla by se některá cituplná dáma neb pán vložkou u klavíru převésti nás do nadšení méně kostelního?«

AUG. EUG. MUŽÍK:

„Čínské písně.“

Chvála chudoby.

O, chudobo, ty hlíno, jež tolik málo rodíš,
a šedé jenom květy a hořké plody plodíš!

Však hloubku řeky pozná, kdo dlouho u ní sedí,
a jádro věci pozná, kdo dlouho na ni hledí.

A chudobu kdo pozná, ten milovat ji musí —
pych srdce neobtíží, a úspěch se mu hnusí.

Na jeho křídla málo se prachu země sází,
on do výše se vznese a létá bez nesnází.

Já potkal množství duchů a všecky silné, zdravé,
a ctných jak pelikánů jich šik tak nocí plave.

A volali tak na mne! Ó, spěj, a poleť s námi —
neb my jsme, jenž svět drží jak krov bambusu trámy.

Neb my jsme základ země a síla všechněch lidí,
a kolik nás je v světě, jen Bůh je všecky vidí.

A byť si byl jen Asier*), tě osud k žití víže,
a z černé půdy nejlíp se bílá rodí rýže.

*) Asier, opovržený.

Kormoran.

Nad proudem řeky stojí kormoran,
zří dolů, jak se vlna s vlnou rojí,
však kormoran tu netknut stojí.

Nad řekou žití stojí mudřec tak,
dny blaha, smutku v dál se před ním rojí,
však mudřec nehnut nad tou řekou stojí.

Už u řeky tam není kormoran,
už zašel mudřec — lidé tak se ptají,
kam děl se kormoran i mudřec v taji.

Už zašel kormoran a mudřec též —
však v řece dál se vlny rojí, kalí,
a řeka žití stále dál se valí.

Jaro.

Tichý jarní vítr vane,
toť rolníků blahý čas —
zasel rýži, vzrůst jí dává
milostivý slunce jas.

Z každé kapky rolníkova
potu bude jeden klas,
a z každého svitu slunce
sto zrn bude v klase zas.

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Pokračování.)

Hedvika není doma, minuly jsme se nepochybně,« pomyslila si a byla ráda, že měla klíč od bytu. Otevřela předpokoj, vešla do kuchyňky, rozsvítila a šla do pokoje.

Leknutím byla by skoro upustila lampu, spatřila na pohovce schoulenou postavu, v níž teprve po chvíli poznala Hedviku, která bledá, s očima od pláče červenýma a opuchlýma se na ni dívala.

»Hedo, co se ti stalo?« zvolala Hana třesouc se, a uchopila přítelkyni za ruku.

Tato jen mdle na uvítanou zakývala hlavou a posadila se.

»Tys už tady?« otázala se pak bezezvučným hlasem.

»Ano, což jsi mne nečekala?« otázala se Hana zaraženě.

Hedvika neodpověděla. Dívala se kolem sebe tak cize, jako by se byla vrátila z dlouhé, dlouhé cesty a nic kolem sebe nepoznávala.

Hana hleděla na ni úzkostlivě.

Věděla, že jen jedno mohlo Hedviku tak vzrušiti . . .

A při tom pomyšlení zmocnila se jí náhle silná touha dověděti se něčeho o něm.

Nevědouc, jak začíti, rozhlédla se kolem sebe. Pohozené sváteční šaty, modlitební kniha na stole vedle netknutého jídla, vše svědčilo o tom, že Hedviku potkalo cos kromobyčejného.

Hana rychle svlékla plášť a klobouk, a přisedla k Hedvice, která stále bez pohnutí, tupě kolem sebe hleděla, vzala ji jemně za ruku, odhrnula scuchané vlasy s čela a lichotivým hlasem, jako by mluvila s nemocným dítětem, tázala se tiše:

»Hedo, co je ti? Nemůžeš mně to říci?« při tom hladila ji něžně po tváři.

Hedvika přejela si rukou čelo, zadívala se na Hanu a po chvíli pravila:

»Měla jsem dnes smutný den, Hano, pochovala jsem všechny svoje naděje, celé své štěstí!« A opět hrnuly se slzy z těch zarudlých a opuchlých víček . . .

»Mrázek —?« bylo to jediné, co Hana byla s to vysloviti.

»Oznamuje mi své zasnoubení.«

»To není možné!« zvolala Hana, a líbezný obličej její zrumělený svěžím vzduchem, zbledl jako bílý květ, jenž svítil z tmavého pozadí listnatých rostlin, jimiž celé okno bylo vyplněno.

Hedvika narovnala mechanicky dopis, jejž zmačknutý držela v ruce, čehož si Hana dříve

nevšimla, chvíli váhala, pak jí ho však mlčky podala.

Dychtivě a se srdcem tlukoucím začala Hana čísti.

List nebyl dlouhý, obsahoval jen těchto několik řádek:

»Milá přítelkyně,

Dovolte, abych vám první ohlásil, že jsem k naléhavé prosbě svých drahých rodičů se zasnoubil se svojí švegruší.

Možná, že se Vás zpráva tato dotkne nemile, ale uznal jsem sám, že bude lépe tak, a doufám, že i Vy po přečtení mého listu budete téhož náhledu.

Provinil-li jsem se vůči Vám, promiňte . . . trvám však, že nikoli — anebo jsme vinni oba. Myslím však, že o vině nemůže býti řeči. Byli jsme volni . . . poddali jsme se prostě hlasu přírody — trhali jsme růže, které kvetly na naší cestě . . . moje vina byla jen ta, že jsem je trhal bez lásky!

Vy jste to asi svým ženským instinktem vycítila dávno, já však uvědomil si to teprve bohužel pak, když jsem lásku poznal, a to bylo již pozdě!

A nyní pykám krutě za své pobloudení! Miluji a miluji beznadějně a žením se bez lásky! Proč? Jen abych unikl z těch nesnesitelných poměrů, v nichž mi nelze déle žíti.

Spojení s Vámi, o němž jsem kdysi opravdu snil, bylo by pro mne nyní řadou nepřetržitých muk, jež by mne činily k Vám nespravedlivým a snad i krutým.

Cítím, že bychom byli oba nešťastni. Nepochopíte to asi, ale bohužel, nemohu Vám to blíže vysvětliti . . .

Buďte s bohem a můžete-li, promiňte.

Dr. Mrázek.

Každé slovo Mrázkova dopisu dopadalo těžce do Haniny duše.

Ač poměr jeho k Hedvice ani teď jasně nechápala, vytušila přece, že mu křivdila, odsuzujíc jej tak nemilosrdně.

Jak ji miloval! Nemohla nyní o tom pochybovati, neboť cítila, že Mrázkův list byl psán pravdivě.

A znovu ozvala se v srdci mladé dívky láska, která, jako by jen zakřiknutá se byla uchýlila do nejzazšího koutečka a nyní povzbuzena, hlásila se k svému právu.

Nezměrná lítost nad svévolně zmařeným štěstím zaplavila nitro Hanino hořkou bolestí, kterou všemožně hleděla v sobě utlumiti, neboť Hedvika na ni upřeně hleděla.

»Zvláštní,« řekla pak tiše, podávajíc nazpět list.

»Máš pravdu, zvláštní, nepochopitelné!« — Obě dívky se zamlčely.

Hana snažila se utišiti bouři zmítající jejím nitrem.

Hedvika zadumala se znova nad nerozřešenou záhadou listu a nevšímala si valně ničeho kolem sebe.

To bylo štěstí pro Hanu, jinak by jistě byla neutajila, co chtěla před Hedvikou navždy skrýti. Vidouc ji tak vhrouženu do sebe, neodvážila se ani pohnouti, aby ji nevyrušila. Až když Hedvika s hlubokým povzdechem povstala, otázala se jí nesměle:

»Co hodláš učinit?«

Hedvika podívala se udiveně na mladou dívku.

»Co hodlám učinit? Jak to myslíš?«

»Zdali — zdali nebudeš trvati na svém staršího právu?« odvětila Hana trochu zmateně.

Hedvika zavrtěla hlavou.

»Nikdy bych se nesnížila k podobnému kroku, i kdybych nějakých nároků měla,« pravila pak určitě. »Věnovala jsem mu svou lásku nezištně, a ačkoliv spojení s ním bylo leta mým nejvroucnějším přáním, bylo by pro mne nyní, když vím, že mne nemiluje, nejhroznější mukou. Ale koho — koho jen miluje?« — pokračovala opět rozechvěně. »Marně namáhám pamět, abych si vzpomněla na některé jeho slovo, které by mne mohlo uvésti na stopu . . .«

»Nemysli na to,« po chvíli pravila Hana, »darmo se tím rozčiluješ, a nic tím nespravíš.«

Byla sama tak rozčilena, že nevěděla, co mluví. Cítila, jak jí stále stoupají slze do očí, a jen s nadlidským namáháním podařilo se ji až dosud je potlačiti.

Hedvika, jejíhož rozbolestněného nitra se zdánlivá lhostejnost Hanina nemile dotýkala, pravila trpce:

»Nemám, bohužel, tvoji šťastnou povahu — ale možná, že i ty bys vše to tak lehce nebrala, kdyby se týkalo tebe.«

»Hedo, což myslíš, že s tebou necítím? Nevíš, jak mně křivdíš . . .« zavzlykla Hana a křečovitý pláč otřásal celým jejím tělem.

V alkovně, kam se obě dívky záhy uchýlily, byla tma a úplné ticho, ač ani jedna ani druhá nespala.

Jindy, když se Hana vrátila z domova, mluvívaly a smály se dlouho do noci. Někdy probudily tím i hrdličku za stěnou, která udivením začala cukrovat, což u děvčat vzbudilo vždy novou veselost.

Dnes jim nebylo do řeči. Hedvika byla neočekávanou ranou ještě jako omámená a neschopná sdíleti s někým svoji strast, a Hana byla tomu povděčna. Byla ráda, že se mohla pohroužit do svých myšlenek.

Bojovala těžký boj.

Tušila, kdyby zítra Mrázkovi napsala, že ho miluje, on by nepochybně své zasnoubení zrušil. »Nikdo nemohl by ti to mít za zlé,«

našeptávalo jí její srdce, které opět láska k Mrázkovi zcela opanovala. Naslouchala dychtivě svůdnému jeho hlasu, a přece věděla s bolestnou jistotou, že ho nemůže uposlechnouti. Věděla, že by vzpomínka na Hedviku mezi Mrázka a ji vrhala těžké stíny, které by bránily jejich úplnému souzvuku.

A tak, ač s těžkým srdcem, rozloučila se opět s tím kmitajícím plaménkem štěstí, který jí na chvíli silně zazářil, ale o němž přece věděla, že byl jen bludičkou.

Dny následující plynuly zdlouhavě oběma dívkám.

V masopustě dověděla se Heda z novin, že měl Mrázek svatbu.

Tupá resignace, která se jí po nějakém čase zmocnila, ustoupila opět na čas živé bolesti. Tajně udržovaná naděje, že se Mrázek snad přece vrátí, klesla nyní nadobro a bezútěšné zoufalství zaplavilo nitro její jako kalné vody spustošené doly.

Hana, jíž se sice zpráva tato rovněž bolestně dotkla, vpravila se, dík své lehčí mysli, dosti záhy v nezvratné poměry, a stávala se skoro netrpělivou, vidouc stále a stále uplakanou tvář Hedinu.

Jednoho večera, když opět hojné slzy padaly na knihu, v které Hedvika chvíli četla, a jež nyní nepovšiminutá ležela v jejím klíně, pravila Hana mrzutě:

»Nepochopuji tě, Hedo, že pořád na toho člověka myslíš, kdyby se ke mně někdo tak zachoval, jako Mrázek k tobě, věru, že bych si na něho ani nevzpomněla.«

Heda neodpověděla.

»Je to pravda,« pokračovala Hana ještě více podrážděná Hediným mlčením, »bylo to od něho necitelné, že tě po tolika letech mohl opustit . . .«

Hedvika utřela si oči, a řekla ku podivu pevně:

»Prosím tě, Hano, abys o Mrázkovi nemluvila. Tobě neublížil a ostatní je moje věc.«

Vzala knihu a odešla do alkovny.

Hana uražena mlčela.

Od toho večera nastal mezi nimi poměr dosti napjatý, který se časem sice opět vyjasnil, ale nebylo již jako dříve.

O Mrázkovi spolu vůbec nemluvily.

Nebylo také ani příčiny. Ani jedna ani druhá ho od té doby nespatřila. Věděl dobře, kdy a kudy která chodí a dovedl se oběma vyhnouti.

Bývalo nyní smutno v druhdy tak útulném pokojíku, v němž živý hovor a veselý smích Hanin, jen jen hlaholil.

Tato nyní večer co večer pilně studovala, neboť se doba maturitních zkoušek valnou blížila, a Hedvika sedávala proti ní tiše s nějakou ruční prací, všecka pohroužena do svých myšlenek.

Ani smavé jaro, ani žárné léto nezměnilo jednotvárný život děvčat

Hana po odbytých zkouškách chystala se domů a Hedvika asi na čtrnáct dní k bratrovi, jemuž se narodil synáček.

Při loučení, které bylo velmi vřelé, slíbily si dívky, že s i budou často dopisovati a o příštích prázdninách že se sejdou.

VII.

Uplynula dvě léta.

Hana, která hned po prázdninách dostala místo podučitelky v horské vesnici nedaleko svého rodiště, jela nyní ke zkouškám učitelským do Prahy,

S Hedvikou se neviděly po celý ten čas.

Psaly si dosti pilně a těšily se, že o prázdninách se sjedou, ale loni nedošlo k tomu. Hana vyučovala soukromě dceršku bohatého továrníka, s jehož churavou paní jela v čase prázdnin do mořských lázní, a Hedvika jela k bratrovi do Brna.

Hana seděla sama v kupé neboť z toho zapadlého kouta jezdil málo kdo někam.

Bylo krásné červencové jitro.

Z letícího vlaku dívala se radostně na dozrávající obilí, které v slunečním svitu zářilo jako roztavené zlato, na zelené, zrosené louky, na temné lesy, do nichž se ztrácely tiché bílé pěšiny, po nichž by se byla chtěla rozběhnouti, na hrčivé potůčky s květnatými břehy, na zapadlé vísky, které živá její obrazotvornost spřádala kouzlem romantiky.

Shodou myšlenek vzpomenula na Mrázka. Nevěděla o něm ničeho. Hedvika o něm nepsala a ona se ostýchala na něho se ptáti.

Nebyl jí už ničím. Ta kratičká episoda nezapustila hlubších kořenů, a nebýti Hedviky, jejíž představa s ním byla nerozlučně spjata, byla by snad na něho úplně zapomněla.

Nyní však, čím více se blížila ku Praze, tím více dojmy minulých let se oživovaly.

(Dokončení.)

VÁCLAV PLAČEK:

Hodiny.

Ze »Zápisků obvodního lékaře«.

Dědeček Sýkorů od »Čtyrech krejcarů« měl ještě z dob svého hájenství několik libůstek. Ale nejnápadnější byla jeho záliba v hodinách a botách! Jeho výminek, stále jako skleník a vyhřátý jako pekárna, byl právě pro ty hodiny a boty zvláštností malinké osady.

Jmenoval se vlastně Votava, dědeček Sýkorů, a býval knížecím hajným v blízkém Zachotíně. Všaktě byl také z knížecích hajných jediným, jenž požíval pense; už tato okolnost nasvědčovala tomu, že byl služebníkem veskrze řádným a poctivým.

Chlapík jako hora, rozložitý, kostry granátnické, avšak hladkého, oholeného obličeje a usměvavé tváře, dovedl se postaviti i teď, kdy líce zbrázdily vrásky a vlas sběl nad sníh. Zcela zachované myslivecké šaty ze světle zelenomodrého lodenu, s tmavě zelenými výložkami a klobouk s pírkem objevovaly se dosud zcela obstojně a pravidelně ve Viklanticích při nedělní a sváteční mši, anebo na zámku v Zachotíně, kam si docházel dědeček Sýkorů pro pensičku, a jejich nositel povolil těžce již doléhajícímu stáří teprve, když vkročil do lesa na domácí pěšinu: tu se shrbil poněkud, hlavu do ramen spustil a více se o svou sukovici opíral. Ale také jen tehdy, když šel sám; jinak byl pořád ještě »kylysar . . .«

Až pojednou přestal vycházet! Nešlo to již: srdce nějak zlobilo! Sotva že pokročil, utrhnout se mohlo, až mrákoty smysly zastíraly.

Starostlivě se na sebe podívali manželé Sýkorovi: aby tak dědeček odešel!

Neležela jim tak na srdci jeho pense, Bůh uchovej — ale sám dědeček.

Také toho Sýkora nepotřeboval — stál si dobře! Hospodářství bylo obstojné, byl i nějaký ten groš na vrchu a pak — u Sýkorů nebylo o pečínku zle. Měltě Sýkora kus honitby se sedláky ze sousední vesnice — práskl si tedy z brokovnice, kdy měl chuť. Byla v něm také trocha dědečkovy zelené krve! A pak — bylo do čeho práskat.

Kateřinky byla osada pranepatrná, snad jen o šesti, osmi číslech; původně o čtyrech — odtud příslotek »U čtyrech krejcarů«, či »U čtyráku!« Ale tu výhodu pro své obyvatelstvo měla, že byla ukryta v klínu lesu. Jdeš vozovou cestou, odbočující z okresní silnice od »obrázku«, nepatrný kousek lesem, nic netušíš, a již tu máš ploty, zahrádky a — domky! A kus loučky při nich, malou mýtinu, vše na mírném svahu, s něhož přes les vidíš na daleký obzor, posetý vesničkami, až se srdce směje. A hned zase vše lesem uzavřeno! Smrky i borovice tu kývají do oken, uspávají svou věčnou, dumnou písní děti v kolébkách a starce u kamen, a když je potřeba, i okénka s pavučinou a papírem zalepenou dírou se dotknou: upozorní svým svistem, vyburcují . . . A ženské skočí, ta strhne s plotu plenu, ta peřinku, muž shrábne trochu sena se střechy chlévku, či odnese do sednice lísku se sušícími se houbami — a už to za chvíli tříská, blesky se křižují, a ljáky tluče do oken a střech . . . A v zimě dříví u ruky — chalupy jsou štěpinami a pařezím až ke střeše obloženy, sotva dveří najdeš!

V takové osadě ovšem milo pro střelce! Tu přeběhne zajíček ze Zachotínska — prásk ho! — tu z Chyšecka, tu z Viklanticka — prásk ho, prásk — — —! však oni páni neschudnou, zvláště Strahovští ne, je-li zajíček jejich!

A milá ta mýtinka, palouk s domečky a zvonkem na lesním pni, všecko stají, jen nebe se do ní — jakoby velikým otvorem, v lesnatém kožichu vystiženým, dívá, a to mlčí . . Osada jest ticha, tak nevinně ticha a hodna, když ji „náhodou“ navštíví pan nadlesní a hajný z Chyšecka a slunce mile, tak nějak svátečně svítí a v noci hvězdy důvěřivě mrkají a se mihotají . . .

Kdyby byl pan nadlesní básníkem, nebo umělcem — dal by za tu přeskvostnou scenerii duši . . .! Ale takto se jen trpce usměje, někdy i pod vous zakleje a šťourá s hajným do hromady chvoje okovanou holí a měří klády před baráčky: ztratilo se zase pánům něco znamenaného výstavného dřeva, či nějaká tyčka . . .!

U Sýkorů něčeho podobného nikdy nepotřebovali; měli kus svého — všaktě nyní vydržel dědeček do jeho zeleně přes palouk dívati se po celý den! A jen se chytal za prsa . . . Ale neříkal nic, nepostěžoval si, jen tak polehounku sivěl a žloutl, a hlavu nížil se zapadlýma, pohaslýma očima.

Jídlu mnoho neudělal, ba skoro to šlo se stolu netknuté, do dumavého, přemítavého polosna upadal a nerad se z něho vytrhoval.

Jen Jeníčkovi všecko odpouštěl — tomu dobrému klučinovi Sýkorovu, ať přišel k němu

do sedničky kdykoli, a ať ho vytrhl z Bůh ví jakých líbezných snů o nebeské blaženosti, do níž se už v duchu ubíral. Protože byl ten chlapec radostí jeho stáří, osvěžením jeho mátožných posledních chvil a vzpruhou jeho uhasínajícího života — jeho pozemským štěstím i nebem! — Mnohdy, kdy Sýkorka, chtějíc dědečka ušetřiti, nedovolila Jeníčkovi vkročiti do světničky, trpce vyčítal dceři, proč že mu berou to sluníčko, v jehož záři okřívá a v jehož paprscích se blaživě zhřívá jeho vráskčitá, sivá, přepadlá tvář.

»Nemohu býti bez něho . . .!« říkal.

A Jeníček bez jeho hodin a jeho bot také ne!

Sotva vkročil a polibkem se s dědečkem přivítal, již byl v botách. Vyházel je vesměs z pod sporáku, oprášil, kartáčem otřel, ačkoli se stále leskly jako zrcadlo, a znova ke zdi stavěl tři páry holinek, ještě z dob dědečkovy myslivosti, důkladných, na dva prsty tlustou podrážkou opatřených, dva páry perek, dva páry šněrovacích botek, pár domácích střevíců, pár trepek a dva páry kožených kamaší, — a když byl hotov, a dosud nezatoužil po prohářce dvorem či paloukem, rozmetal tu pyšnou řadu důkladných ševcovských výrobků a stavěl znova — od druhého konce.

Pak se posadil k dědečkovi na podnožku, položil mu hlavu na kolena, a dívaje se mu otevřeně do očí, řekl vážně a zkoumavě, ale přece tak, aby se dědeček nehněval:

»Dědečku, řekni, proč máš tolik hodin?«

A když se dědeček usmál, pokračoval:

»A komu je dáš, až umřeš?«

Znova se dědouš pousmál, pohladil chlapcovu plavovlasou hlavu a řekl: »Nikomu jinému, než tobě, Jenouši — to víš!« A rozhlédl se současně s chlapcem po stěnách . . .

Naproti lůžku, nad bíle prostřeným stolem, na němž stála porcelánová soška Panny Marie Lurdské se svícny po bocích, visely v pěkné skříni pendlovky, nad lůžkem dvoje obyčejné hodiny s porcelánovými ciferniky, dvoje s dřevěnými, různých velikostí i chodu, a jedny vyřezávané, velice ozdobné, s výjevy z mysliveckého života a kukačkou. Nejvíce se líbily Jeníkovi pendlovky, „kukačka" a kapesní hodinky dědečkovy, které visely nad hlavou postele. Ty si častěji od dědečka vypůjčil a pohrával s nimi, zatím co dědeček Votava bloudil myšlenkami daleko a daleko, chvíli se blaženě usmíval, chvíli bílou hlavou pokyvoval, až na konec sesmutněl a vzdychal.

A chlapec v touze po tolika skvostech, které již měl přislíbeny a po nichž proto toužil tím více, aby již přešly do jeho majetku, bláhovec malý, který neznal dosud bolesti srdce a duše, který nepoznal dosud ústrků a ran osudu i světa, neustával se vyptávati:

»A kdy už umřeš, dědečku . . .?«

»Brzo, děťátko! . . .«

»Ale kdy, dědečku — kdy . . .?«

»Dnes v noci!«

»Ale to ne, dědečku, — já bych se bál!«

»Tak zítra ráno — jistě — —«

Slza sjela z dědova oka na čelo vnoučkovo.

»Proč pláčeš, dědečku? Bojíš se?«

»Nebojím, děťátko — ale vidím babičku —«

»Kde — —?« vytrhl se hoch.

»Neboj se, není jí tu« — hladil opět děd vnuka, »ta je daleko pod zemí, a nepřijde sem — —«

»A jak ji teda vidíš?«

»Na lůžku — bílou jako spadlý stín, vzdychající a očima stále hodiny hledající . . .!«

»Tyhle všechny, dědečku — co budou moje, až umřeš?«

»Ne, jen tyto!«

Ruka dědova se vznesla ke „kukačce".

»Neměli jsme jiných a její duše na nich lpěla — jako ten prach, který jsme právě dali z jejich koleček vyfoukat . . . Neměli jsme je ani dávati z domu; ale kdož se nadál . . .! Takhle dnes bylo ještě dobře — běhala, oběda i večeře trochu připravila, a ráno lehla . . . . Ale hodiny byly pryč — odnesl je den před tím hodinář z Načeradce, protože nešly. A pro ty se týden trápila . . . Stále o nich ze sna mluvila — a takové věci, hrůza poslouchat — děsila se ticha, které dříve bylo rušeno tikáním kyvadélka a vyvoláváním kukačky, že už jsem se chtěl pro ně kolikrát rozběhnouti . . .! A to trvalo týden! Skonala teprve, když je mistr přinesl a spustil — při prvém zavolání kukačky, v pět hodin odpoledne! I ve smrti se po nich dívala . . .! Ty mi přinesla věnem od pana fořta, kde hospodařila . . .«

Dědeček se zase podíval po hodinách a trpce stáhl rty: přinesla mu tehdy nevěsta věnem více, daleko více — ale o tom už nemluvil před chlapcem. Dosti toho bylo do skrovného hospodářství . . . .! I peníze přinesla! Ale dědeček odpustil, ač neměl co odpouštět — toť bylo přece podmínkou jeho ženitby, získání slušného přínosu, jeho setrvání v knížecí službě a konečně pense! A rádi se měli . . .!

Jen ty hodiny ho zlobily . . . Chtěl je z počátku dáti z domu, ale když viděl, že se časem staly součástí bytosti manželčiny — — zapomínal, až zapomněl. Až její smrt . . . Ta připomněla, že žena přec nezapomněla! Tehdy jím znova zachvívalo, co hlodalo a leptalo na jeho duši v prvních letech manželství —: kukačka naň zase tak posměšně volala, ký-

vadlo domlouvalo, stroj hrčel jako v potměšilém, tajném chechtotu — podíval se tehdy několikráte po své dobré, hezké dceři, stepilé a zjasnělé jako břízka na jaře, kvetoucí jako jabloňový květ — a přešlo ho opět všecko!

Byl už starý, pomalu už zúčtoval s životem, — půjde do pense! Tak co! . . .

A Pánu Bohu za dceru poděkoval! Chovala ho od matčiny smrti pečlivě, jako oko v hlavě, i když se vdala — a tak ho Pán obdařil šťastným stáří i odpočinkem, obklopil láskou a úctou dětinnou — na sklonku dní!

Tehdy po smrti manželčině opatřil si ty ostatní hodiny . . . aby slyšel více kývadel . . ! A to bylo tak milo; zvuk kývadla „kukaččina“ se v té změti zvuků, bití per, hrčení strojů a různém tikotu ostatních hodin téměř utápěl, a hodin páně fořtových jakoby tu ani nebylo.

* * *

Na druhý den z rána vklouznul Jeník tiše k dědečkovi . . Dědeček ještě spal, ač slunce již svítilo na jeho lože. Hodiny nad jeho hlavou lomozily ve sboru neustále svou věčně stejnou písní, a kukačka volala sedm.

Jeník skočil k dědečkovi do postele.

Postel zaskřípěla v drážkách — ale dědeček spál dále . . .

Jeník se podivil, něčeho podobného dosud nezažil.

Zavolal — nic; sáhl na dědečkovu oholenou tvář — byla studená! Již se chtěl rozkřičeti, již nabíral k pláči, když jeho zrak padl na „kukačku“.

Jakýsi nevýslovný pocit, cosi jako bodnutí, velmi bolestné a prudké, projelo jeho srdéčkem, zadrhlo mu hrdlo a zkrátilo dech. Chtěl znova křičeti, ale nemohl — chtěl seskočiti s postele, nožky mu nesloužily: byly jako z olova. Jen z vytřeštěných očí, které bloudily s hodin na dědečkovy ssinalé tváře, a z těchto opět k hodinám, válely se slzy — slzy lítosti, slzy neskonalého žalu.

Už nepochyboval, že dědeček umřel a včerejší jeho řeč, kterou měl k dědečkovi, zatanula mu jasně na mysli . . . Umřel, umřel jemu k vůli, protože on to chtěl, aby se stal pánem jeho hodin . . . !

Dětské srdéčko dobře si uvědomilo význam tragické té chvíle, domnělá vlastní vina padla na něho a roztřásla útlé tělíčko u velikém vzlykání.

»Dědečku, zlatý dědečku, — —« volal, ba křičel již plným, vzlykavým hlasem, »probuď, probuď se! Nechci již tvých hodin — nechám ti je, jen se na mne koukni, jen se podívej!«

A hladil mrtvého děda po tvářích . . .

Tak ho tam po chvíli, přivoláni křikem, našli rodiče. Odvedli ho do velké světnice a měli s jeho utišením práci nemalou. Leč nevymluvili mu, že zavinil dědečkovu smrt.

Přišoural se sice toho dne do vejminku s matkou ještě několikráte, ale nezdvihl oči ani na mrtvého děda, ani na hodiny. A kolem očí i úst ležely mu rysy opravdového, hlubokého zármutku.

ADOLF ČERVINKA:

Svatba lesa.

Jeli jsme za Přimdu k hranicím
lesními cestami z jara,
staleté jedle nám kynuly,
v údolích třásla se pára . . .

Mlhy se valily od hradu,
loupežných rytířů hnízda,
vítr kde zčernalým cimbuřím
za noci podzimních hvízdá.

Loveckỳ zámek se vyhoupnul
před zraky našimi náhle,
tišinou lesů se rozléhal
štěkot psů honicích táhle . . .

Stáli jsme u cíle. S návrší
do dálky těkaly zraky,
kde lesy v chmurné zeleni
kupí se kolem jak mraky.

Ve mžiku zdvihla se vichřice
s kotouči žlutého prachu,
zadula ve štíhlých modřínech,
ztopených v jiskřivém nachu.

Svatební píseň to slyšel jsem,
lesů jež zazněla z hloubi,
dle ritu věčného přírody
šumavské hvozdy se snoubí.

FEUILLETON

MELCHOR de PALAU:

Zaplašit jsem chtěl tvůj obraz,
ze své duše bez úkoje —
ale běda, vlašťovice
vždy se vrací v hnízdo svoje! *A. P.*

NIAGARA.

Z cesty kolem světa.*)

Ráda opouštěla jsem hlučný New-York a byla jsem v brzku odškodněna krásou přírodní, když nás vlak unášel k vodopádům Niagarským.

Ještě jednou objevila se ohromná socha Svobody před naším zrakem, ve zdvižené pravici držíc pochodeň, která večer rozesílá na všechny strany intensivní světlo.

Hořící tato pochodeň stává se denně osudnou sta a sta ptáčkům, které zde ráno kolem ní na zemi leží s utlučenými a upálenými křídly, jako symbol obětí, toužících po Světle a Svobodě.

Vlak, spojující obvod New-Yorcký a jeho předměstí, vezl nás podél mohutné řeky Hudson krásnou krajinou, připomínající mi živě partii z Podmokel podél Labe do Saského Švýcarska.

Jede se od 2 hodin odpoledne až pozdě do večera stále podél řeky a s druhé strany kolem vysokých vrchů. Sem a tam malé ostrůvky, zalesněné jako plovoucí háje — vše tak malebné!

Čím dále jedeme, tím divočejší skály a vyšší hory, zdá se Vám, že zříte Alpy.

*) Sr. feuilleton č. 13—14., 16. a 49.

2483 Niagara: Podkova

Jeli jsme v pohodlných vozech Pullmanových — tak zvaných vyhlídkových vozech — které však nejsou takovou zvláštností, jak praví jejich pověst.

Jsou to naše I. třídy, ovšem velice rozšířené, prodloužené a točicími lenoškami a velkými okny opatřené.

Chcete-li zde něco pojísti, přinese vám sklepník stolek a vše, čeho si přejete. Vozy ty promění se večer v ložnice. Obsluhu obstarávají černoši. Náš černoch byl klassický typ, — chodil v sněhobílém kabátu, cídil a opražoval stále — před každou stanicí oblékal svoji uniformu. Přišel, salutoval a vážným, hlubokým hlasem oznamoval jméno stanice a stejně vážným hlubokým hlasem upozorňoval: »Don't forget your umbrellas!« (Nezapomeňte svých deštníků!)

Čím dále nás vlak unášel, tím rázovitější byl kraj i lid.

Vlak stavil pouze v nejhlavnějších stanicích, občas cestou rythmicky zazvonil.

Zvláštní to zvonění! Dlouho jsem nemohla uvěřit, že je to zvonek našeho vlaku, znělo to jako kiekání.

Nikde nebylo žádných přehrad, žádného bezpečnostního opatření — vlak jel bezprostředně při chodníku, kde se právě lidé procházeli na nejživějším korsu, kolem osvětlených krámů a domů a bez znamení neb zazvonění zůstal stát ve středu města.

Na stanici není odtud vidět, ta je dále. Tak tomu též v Niagaře (stanice nazývá se Niagara Falls — Niagarské vodopády).

Vlak zastaví v městě, nikdo se o nikoho nestará, žádný signál neoznamuje, že vlak vjíždí nebo odjíždí. Cestovatel sám musí dbáti, aby včas vstoupil a vystoupil.

Již před stanicí slyšeli jsme burácivý šum a hukot vody. Ubytovaly jsme se v hotelu zcela blízko u vodopádů. Přijely jsme již za úplné tmy, a bylo pro mne velkým požitkem, naslouchati po celou noc bouři vodní.

Nemohly jsme se dočkat rána.

Posnídavše rychle, spěchaly jsme podívat se na skvostné to divadlo.

Vkročíte do krásného lesnatého parku a z dáli již zříte přírodní zjev, strhujícím dojmem působící na každého diváka.

Největší vodopády nazývají se Horseshoe (koňské kopyto) podle tvaru skály, se které se řítí. Šly jsme nejdříve podél strany tak zvané Americké — druhý břeh je Kanadský a náleží Anglii.

Slunce prozářilo celým jasem a třpytem velkou řinoucí se spoustu vodní, která s ohromným rachotem s vysokých skal padala a tam v tisíce perlí se tříštila, než dále spěla.

Nad těmito třemi vodopády bylo viděti dvě krásné duhy, které ze stříbrné vody k nebesům se pnuly.

Vstoupily jsme na steznik nad těmito vodopády — kolem do kola burácela kolem nás voda, v gigantické síle spadající — nezapomenutelný pohled!

Objely jsme automobilem stranu Kanadskou. Zde bylo nám řečeno, že vlastně nejvelkolepější jest postaviti se pod tyto vodopády. Ovšem je to exkurse jen pro lidi silnějších cívů.

Podnikly jsme sestup. Vešly do stanice, pro účel ten již vystavěné, svlékly šat i obuv a oblékly se do velkých gumových plášťů s kapucou a do gumových bot.

Uvedli nás do velké zdviže, která se podobala drátěné kleci, slabě osvětlené, a touto se svým vůdcem spuštění jsme byli pomalu malým, do skály vytesaným otvorem. Podél stěn řinula se všech stran voda.

Konečně jsme zastavili, a náš vůdce vedl nás tmavou, dlouhou podzemní chodbou.

Nad hlavami burácely spousty vod Niagarských, které v dutém otvoru skalním ještě hrozněji se ozývaly, až děs nás pojímal.

Konečně objevilo se v dáli denní světlo, a již jsme též ucítili prudký déšť, stále hustší, čím více blížili jsme se k světlému otvoru. —

Když jsme došli konce chodby, řinula se již voda s ohromným rachotem přes naše hlavy. Měli jsme oči a uši plné vody, neviděli a neslyšeli nic, nežli kolem sebe tu hroznou bouři rozpoutaného, nezkrotného živlu vodního.

Stáli jsme tu obklopeni světlem a vodou, za námi čirá tma.

Úplně promoklé následovaly jsme svého vůdce, který nás vedl v opáčném směru do dlouhé, temné chodby, a tu jsme skalním otvorem teprve viděly, že jsme před chvílí stály pod jedním z těch tří ohromných vodopádů.

Vytahovadlem byly jsme opět vytaženy nahoru, převlékly se a jely automobilem dále po straně Kanadské. Po krátké jízdě sestoupily jsme a jely lanovou drahou do čarokrásného údolí.

S obou stran vysoké lesy, z kterých řine se na sta malých vodopádů, a uprostřed valí se široká řeka. Po celém tom gigantickém spádu spojuje se zde v tok, stále ještě rozzuřený. Stříká, krouží, šumí a bije do vysokých skal. Místo sluje Whirlpool Rapids. Zde ve výšce 80 metrů po nataženém laně přešel ekvilibrista Blondin vody Niagarské.

Šly jsme ještě pozdě večer se podívat na čarovné ty vodopády. Kolem do kola byla celá příroda pohroužena v hluboký spánek — jen voda stále stejně hučela a stejně bouřila, nedbajíc klidné noci.

Nyní, v té ničím nerušené přírodě byl obraz úplně změněn. Tam, kde ráno v jasu slunečním pod krásnými klenbami duhovými ve sto barvách se voda jásavě řítila, — nyní, za tiché měsíční noci jako by ohromný stříbrný, spojitý proud stékal.

Umiklo zde vše kolem nás. Sem a tam seděli lidé na lavičkách v hlubokém a němém obdivu, pohrouženi v čarovný ten pohled.

Nikde nebylo slyšeti ani slůvka, ani lidského kroku. — Zde do roka prý na sta lidí končí sebevraždou — což zdálo se mi pochopitelno.

Postavíte-li se v měsíční takové pohádkové noci na úzkou stezku nad vodopády, pojme vás zvláštní závrať.

Stojíte zde uprostřed velké, volné přírody. Nad vámi třpytí se tisíce hvězd, a měsíc na vás rozlévá stříbrnou záři — kol do kola veliký klid a mír. Tu pojednou dole pod vámi ta voda tak tajemně vás volá, vábí a láká, že bezděky vás pojme touha sletěti s tím mystickým proudem tam někam v neznámo.

Té suggestivní síle podléhají asi lehce slabí či nešťastní a vrhají se s pravou rozkoší dolů, hledajíce klid a mír.

Lidé silní odnášejí si však odtud obraz nezapomenutelný a nesmazatelný a touží vrátiti se zase k tomuto úchvatnému divadlu.

V krásné měsíční noci nevšimnete si ani četných podniků průmyslových, které praktický Američan zde postavil, by využitkoval tak ohromný proud vodní — mizí vám vše, co na praktičnost připomíná.

Pod strhujícím mystickým dojmem zahloubáváte se do časů minulých, kdy kolem do kola tábořili Indiáni. Za každým keřem a stromem tušíte ležeti s napřaženým lukem jednoho z těch typických vůdců, a vaše obrazotvornost vidí zde odehrávati se všechny ty příběhy, které jste v mládí s utajeným dechem čítali . . .

A v uších zní vám sladké verše Hiavaty!

Louisa Nedbalova.

Niagara: Celkový pohled. 2481

■ ■ ■

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Josef Merhaut** †. Morava ztratila nadšeného, poctivého pracovníka. Merhaut nebyl jejím synem — narodil se r. 1863 na samotě Švábíně u Zbirova v království — ale markhrabství miloval tak čistou, ryzí láskou, že nebylo skutku, nebylo projevu, z něhož by oddanost zemi a lidu, jeho úspěchům i trampotám, nezadýchla. Dvaadvacet roků působil zesnulý žurnalisticky a literárně v Brně, řadu roků jako hlavní redaktor »Moravské Orlice«. A to bylo naštěstím Merhautovým, těžké, vysilující a zodpovědné povolání novináře ho utloukalo, až ho ubilo. Merhaut psal každé slovo takřka svou krví, dvaadvacet roků myslel, že má dvojí duši. Na podzim před patnácti lety hodiny čekával jsem na něho v redakci. Konečně byl hotov, novinářský moloch byl nakrmen, nacpán — až mu sousto z tlamy vyčuhuje — zapsal jsem si šťavnatý výrok Merhautův z té doby. Zahořklým obratem si ulevil, pak údy narovnal, otevřel stůl a vytáhl svazek rukopisů. »Na to se těším, na chvíli, kdy novinářský brk odložím, je tu ticho a mně se to tak krásně píše«. — Nejsilnější svou knihu, čtyři novelly, nadepsané »Černá pole«, napsal Merhaut — zaznamenává K. Z. K., v redakci, takovou krásnou, siláckou knihu psal po denní novinářské robotě; zcela dobře se řeklo, že pro jedinou povídku z tohoto cyklu (»Bahnitá luka«) patří Merhautovi vynikající místo v naší literatuře — po robotě, jež mozek vypražila, vyšel si Merhaut na luka, pro kytičku do své duševní zahrady, ve které to kvetlo a vonělo, jakmile pero do ruky vzal. »Nenutím svoji duši«, říkával — daří se mně s ní asi tak,

jako v pohádce s tím stoleckem. Řekni: prostři se, a je plničký labůdek — já dvířka otevru, pero namočím, a barvy se přede mnou zamihají, a vůně mne zaplaví, jako vlahý, teplý vzduch mne celičkého obalí.«

Do časopisu ukládal Merhaut nejlepší plody svého talentu. O dvou tobolkách mluvil jednou — v jedné měď a stříbro měl, ve druhé několik dukátů uchránil. Z té první molocha krmil, z té druhé svátky svojí duše zlatil. Drahého, vzácného kovu je nejvíc ve knize »Černá pole«, poctivou uměleckou snahou vynikají »Had a jiné povídky«, »Anděl ská sonata« a »Vranov«. Merhaut ovšem také utěšoval se, uklidňoval se myšlenkou, že má dvojí kalamář, dvojí duši. A byl na omylu, osudném omylu, jako všichni ostatní, kdož svoje nadání musili dáti do námezdní roboty, Psal se zápalem, psal se zanícením, okov za okovem vyvažoval ze své studnice, sloupce »Moravské Orlice« se zelenaly, kvetly nádhernými barvami a voněly, až sem k nám, až do Prahy bylo cítit Merhautovy květy, až k nám pronikla vůně Moravy — ale ani jeho studnice nebyla beze dna, ani jeho duše neměla dvojí tváře, neměla dvou zásuvek. Merhauta stihl neblahý osud českého novináře, předčasný skon po řadě let, v nichž nebylo jediného dne, jenž by si byl nepřišel pro úkol. A ještě jeden život žil, vedle novináře spisovatelem byl. »Stvořil brněnskou povídku, stvořil brněnský feuilleton, stvořil brněnský společenský román«, čteme o něm v pohrobních článcích, z nichž vane úcta k nebožtíkovi, a v nichž naříká veliká bolest nad ztrátou, kterou utrpěla sesterská Morava úmrtím syna z našeho království.

—r.

⁂ **Za Edvardem Griegem** († 3. t. m. v rodném Bergenu, ve věku 64 let). Odešli jeden za druhým, velcí zakladatelé národních škol hudebních. Po našem Smetanovi a Dvořákovi zbýval Grieg poslední. Vzpomínám ho, jak se mi vryl v paměť ze své prvé návštěvy v Praze. Byl u nás celkem dvakrát, r. 1903 a loni. V obém případě na podnět koncertního ředitelství Mojmíra Urbánka, jenž nelekal se obětí, jen aby Griega, jenž od let již veřejně vystupoval jen pořídku, přivábil do Prahy, kde mistr měl tolik nadšených ctitelů a zvláště ctitelek, jakože klavír a píseň, oba druhy drobné tvorby proň tak charakteristické, nejvíce pěstěny jsou právě něžnou pletí. V salónech Urbánkových, tehdy ještě ve Václavské ulici, scházívala se nejvybranější hudební společnost Prahy. Neprojel Prahou významný umělec hudební, aby se tu byl nezastavil a nebyl intimněji seznámen s našimi vedoucími kruhy hudebními. A právě nejkrásnější z nezapomenutelných těch večerů, jež jemnou rukou dirigovala mladá, delikátní choť hostitelova, byl první pobyt Griegův. S mistrem byla jeho choť, význačný typ někdy norské krásky, jež i pod šedinami uchovala si jiskrné oko a ohnivý temperament, nadevše pak nadšení a z úplného porozumění plynoucí oddanost k velkému svému manželu, dále mladistvě kapriciosní interpretka klavírního koncertu mistrova, půvabně nezbedná, ale velenadaná Teresita Carreño-Tagliapietra, půl Španělky a půl Vlašky, půl dítěte a co do élanu — ovšem ještě nikoli vyrovnaného mistrovství hry, skoro celá slavná její matka. Z našinců vedle jednoslabičného Dvořáka rozpřádal nit hovoru hlavně Emanuel Chvála, jenž dovedl řeč inžinýrsky svésti do takých kolejí, abychom od Griega slyšeli, třeba v úryvcích společenské rozprávky, ponenáhlu celé credo jeho uměleckých názorů. Nejdůležitější výroky jeho zaznamenány jsou v tehdejším »Daliboru« a ve feuilletonu »Politik«. Pro Smetanu a Dvořáka měl slova největšího uznání, jevil nejen zájem, ale i skutečnou znalost jejich díla, při tom mluvil o nich tak upřímně vroucně, ve větách bez frase, jen tak rapsodicky z nitra vyvřelých, že slova jeho byla něco více než poklona hostova, vycházejíce z přesvědčení umělcova. Vědomost měl o našich poměrech uměleckých i národních úplnou, ač o posledněj ších přes všechny zřejmé sympathie své k nám určitěji vysloviti se vyhýbal. Věděl, jaké štvanice stihly kdysi Hanuše Bülowa, a na druhé straně děkoval Německu nejvíce popularity a uznání svého rázovitého genia. Dovedl úskalím proplouti s obratností syna pomořského národa, s jemnocitem duše, jíž ideály umění překlenou vše jiné spory. Nezapomenu nikdy toho zvláštního výrazu fysiognomie, tvarem nosu připomínající poněkud typ laponský, těch skrání úzkých a vyčnělých, uzavírajících čelo mírně zploštělé, obletovaných prořídlými, stále však ještě směle rozevlátými šedinami, těch očí neurčitých mezi šedí a nejbledší modří, chvílemi však sršících blesky, té malé, širokoramenné, vlastně přihrblé postavy. Mohlo se zde mluviti o velkém duchu v nepatrném, zdravotně chatrném těle. Tím zjevem každý musil býti zaujat. Nerovné spojení ono dodávalo mu zvláštnosti, na první pohled bijící do očí. Co nejvíce při Griegovi imponovalo, byla jeho osobní skromnost, hraničící až na plachost. Velký člověk, jenž unikal lidem, své vlastní slávě. Člověk, jenž celý svůj život zvykl jen hovořiti sám se svou duší, nořiti se do jejich intimit, jenž děkoval právě tomuto intimnímu styku s vlastním nitrem, vroucímu vztahu k přírodě své vlasti a k povaze svého národa stránky umění svého nejcharakterističtější. Kdo by neznal dnes jeho význaků? Těch rythmů, vášnivě přecházejících z extremu do extremu, tak tesklivých v návalu melancholie, tak bujných, až horalsky drsných v záchvatu radosti? Těch dissonanci prudkých, roztavujících se v nejlahodnější harmonie, jako když slunce trhá mlhu fjordů? Těch melodií zvláštního chodu, trochu nervosních a přitrpklých, ale žhavých a spjejících, připomínajících zemi, z níž vyrostly, zemi kontrastů v podnebí i v lidu? V klavírních náladách a písních, z větších forem v housl. sonatách, or. suitě, kl. koncertu a nádherném šmyt. kvartetu jest uloženo bohatství Griegova ducha. Velký člověk, velký umělec!

Niagara: Zčeřené vlny pod vodopádem. 2485

— **Sgraffita v Mladé Boleslavi.** Malíř Láďa Novák dokončil právě restauraci, resp. doplnění krásných sgraffit, objevených při opravě bývalé radnice mladoboleslavské. Starobylé náměstí dostalo znamenitou ozdobu — sgraffita vyplňují velikou přízemní plochu a jsou situovány tak výhodně, že padnou cizinci do oka jako obraz ve výkladní skříni. Těžištěm díla jsou čtyři evangelisté, výplň tvoří různé figury a přejemný, čarokrásný ornament. Zdá se, že mistr Novák pojede do Mladé Boleslavi ještě jednou. Objevena totiž, jak nám oznamuje městský radní a ředitel stavebního úřadu v Mladé Boleslavi, pan Štěpán Hiller, ještě jedna sgraffita, a to na emporách děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Jsou asi dílem téhož umělce a pocházejí z druhé polovice šestnáctého století (1570).

Mladoboleslavští projevují v posledních letech neobyčejně živý zájem o staré a vzácné památky svoje. Škoda, že tu nebylo tohoto ušlechtilého zápalu dříve — Mladá Boleslav byla by nepřišla o krásnou ozdobu na domě, o němž se praví, že býval vlastnictvím českobratrských biskupů. Pisatel této zprávy se pamatuje na nádhernou výzdobu tohoto památného domu — byla tu krásně tesaná biskupská mitra a pod ní křížem složené berle. Došlo na restauraci domu, zavolán mistr, přišli dělníci, a když se ptali, co se starobylou výzdobou, řeklo se jim: »Co s tím starým krámem — vytesejte to!« Za půl hodiny byl dům, bylo město ochuzeno o krásnou, slavnou památku.

Tato nevážnost k starým památkám není, bohužel, případem ojedinělým. Čtli jsme nedávno zprávu o nálezu sgraffit na měšťanském domě v Jindřichově Hradci. Dříve, nežli bylo možno zajímavý tento nález znalecky prohlédnouti a posouditi, byla sgraffita — omítnuta! Proto tím více musíme ceniti záslužný čin nezámožného občana táborského, jenž před několika lety značným nákladem obnovil sgraffitované průčelí svého domu, jež dnes právem čítáme nejen k nejkrásnějším historickým domům z doby renaissance v Táboře, ale v Čechách vůbec.

—*r.*

— J. S. Machar: **V září hellenského slunce — Jed z Judey.** — Hellas! Byron ji miloval, Heine pro ni lkal, Shelley byl jí prodchnut, Keats okouzlen, ona dávno mrtvá, nepřestala nikdy žíti v listech svých dějin, v nesmrtelných sochách svých, v duších všech snílků, kteří zbožňujíce krásu, toužili k ní zpátky. K nám celý svět antický přenesl Jar. Vrchlický. Od knihy Duch

a Svět až po Votivní desky rozestíral před námi celý velký obraz, plný barev a plastiky, z něhož usmíval se celý Olymp, zářila krása a pohoda života, kypěla síla heroů. Vzpomeňme jen na nádhernou knihu Bozi a lidé v epice a na Hippodamii, dílo pravé Sofokleovské síly, v řadě dramat jeho. Po Vrchlickém obrací se k antice pan J. S. Machar. Kdysi napsal ve svých sonetech: »Já nemiloval nikdy antiky, já necitil z ní nikdy vůni sterou«, jest tedy dle toho jeho láska k Helladě teprve novějšího data, ale jako u konvertitů, zajisté tím vášnivější. Leč básnicky nezdařilo se p. Macharovi podati tak velkou synthesu života antického jako to před tím učinil Vrchlický. Čteme-li na př. později jeho knihu Jed z Judey a v ní jen zápisky Juliana Apostaty, očekáváme, že pravá krása života hellenského rozvine se před námi ve sbírce: V září hellenského slunce. Ale není tomu tak. Schází zde skoro celý Olymp, scházejí zde heroové, není tu onoho zbožnění krásy, k němuž duch hellenský se dopínal. Jsou zde pěkné, ano i skvělé básně, ale není tu jednotné myšlenky, která by vše ty episody a historické drobty spojovala v jeden veliký obraz plný hellenského slunce. Mnohem výše stojí druhá kniha p. J. S. Machara Jed z Judey a to jak myšlenkově, tak i básnicky a umělecky. Zde zdařilo se mu pěkně básnicky vystihnouti rozklad Říma vnikajícím do něho křesťanstvím, které však sotva že dostoupilo moci, před očima našima se rovněž zvrhá. Cítíte, že básník nestotožňuje se názorem svým ani s pohanstvím ani křesťanstvím a že nejblíž je mu onen filosof atheista z básně »U Býčí hlavy«, který se posmívá oběma. Celá řada caesarů, básníků, mučenníků a apoštolů ožila zde před námi s celým svým prostředím a myšlenkovým světem, a okolnost, že básník nechává je samy mluviti — způsob v literatuře světové již hojně užívaný (na př. u Browninga a j.), ale zde skoro na pravidlo povýšený — dodává básním tím více života a účinnosti. Skoro všecky básně ty jsou bez rýmu a to zavedlo místy básníka i k písničnám prosy. Ale nedostatek ten vadí více v prvé knize, kde tu a tam najdou se verše kostrbatější a rythmicky chatrnější než ve sbírce Jed z Judey, kde plastika postava, vtip myšlenky vše vyrovnává. —*a*—

— **Střelecký ostrov pražský** (na prospektu Hollarově r. 1636 »Maley Wostrow«) má ve své minulosti pěknou vzpomínku. Když r. 1791 u pražského professora a romanopisce Aug. Gottlieba Meisnera návštěvou pobýval (několik neděl) slavný německý básník Schiller, jednou spolu byli na tomto ostrově. K obveselení byl tu kolotoč, a Schiller, aby hostiteli se zavděčil, posadil šestiletého jeho synka na koně, dal mu rapír do ruky, aby sám, jak bývalo, zachytil připevněnou figuru. Pomáhal mu při tom, ale výtečný básník byl v gymnastice méně dovedný a činil to tak neobratně, že hoch spadl, rozbil si hlavu, a den končil ve smutku a pláči.

O ostrově — zval se druhdy Trávník, nebo Hořejší, na rozdíl od ostrova Kampy, — vypravoval nám zajímavou věc pan školní rada Bohumil Bauše. Ostrova přibývá — přibývá ho tak rychle, že to mohou pamětníci pozorovati. Ze starých zápisů se dovídáme, že ostrov býval útočištěm mistrů řemesla střelcovského, jimž dal slavná privilegia Karel IV., jež potvrzovali Václav IV., Zikmund, Jiří a Vladislav. Ferdinand I. povolil střelcům všech tří měst pražských, aby na ostrově u horního přívozu Starého města střelbou kratochvíli provozovali a v tom cvičení míti mohli.

Přívoz tento šel přes severní cíp ostrova, a když se tu písku nanášelo, magistrát dal učiniti průkop, aby oklika byla menší. V této asi části ostrova stojí od dávných a dávných časů socha sv. Jana Nepomuckého. Od sochy je ke břehům na všechny strany značná, hezký počet kroků obnášející vzdálenost. »Socha tato« — vypravovával professor Antonín Frič žákům, mezi nimiž byl také Bohumil Bauše — »za mých mladých let stávala na břehu Vltavy, a poněvadž s ní nebylo hnuto, je to nejlepší doklad, jak rychle Střeleckého ostrova přibývá.« Rok co rok odnesou řeky z českého království tolik prsti, že by z ní byla hromada, jako Sněžka veliká — naše věrná Vltava tedy aspoň část půdy urvané nám tu nechává. —*r*.

Ročník V. číslo 51. vydáno dne 13. září 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČNÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

VÁCLAV PLAČEK:

Otevřené okno.

Plin děsných tuch, ač smrt jsem čekal denně,
šel k myslivně jsem v lesy rozechvěně.
Mé duše mluva — jedno teskné lkání . . .
To bolest v srdci ryla bez ustání!
List žlutý s břízy do cesty mi padal,
stlal modřín suchých jehlic bronz mi v cestu,
a já šel zvolna ku předu, jak z trestu,
a krutým bolem strádal!

A mlha jak se vlhká v mechy pila,
jak po větvích se stromů rozvěsila,
až rosa kapala z nich na mé čelo, —
mé oko zlekané zas chorou zřelo:
však závoj kryl už její bílé líce,
na svrasklém retu dosud krve sledy,
a ruce studené jak ledy, —
a kolem plály svíce . . !

Já lhal jí denně, — líčil přesvědčivě,
jak okřeje zas na rozkvetlé nivě
až zima přejde, louku zpestří kvití,
a slunko v okno až jí pozasvítí;
však nedoved' jsem zahnat smrti tuchy:
jak pohlédla mi v zrak, jenž chvěl se bolem,
vzlyk zatřás' jí, jak vítr slabým stvolem,
však její zrak byl suchý!

To jedinou as bylo moji vinou,
že oko řečí hovořilo jinou, —
neb já, jenž musil hodiny tu dlívat,
víc nemoh' jsem se na ten zápas dívat!
Mně zhnusilo se vše, Bůh tratil rysy dobra,
neb zřel jsem, kterak jako kočku s myší
hrát nechává tu s dívkou mocnost vyšší, —
s Davidem malým Obra!

O, by se rozpomenul nad tou trýzní!
Vím, disharmonicky ta píseň vyzní, —
však Bůh by ještě moh' — —! Vyšel jsem z lesa
v své duši víru podlomenou nesa,
a jak jsem k myslivně v paseku zíral,
tu z ložnice, jež tak mi známa byla,
rok se Smrtí kde dívka zápasila, —
kdos okno otevíral . . .

A dům byl tich, jen na dvoře psi vyli . . .
Domácí všichni u mrtvoly byli
a já tu stál pod oknem otevřeným
se skepsí v duši, okem zamlženým,
a pustá přede mnou jen pláň se střela . . .
Té chvíle Smrt, jejíž jsem sílu cítil,
do mozku, jenž dřív pro fantom se nítil,
mi okno otevřela . . !

A. ZIEGLOSEROVÁ:

Poslední šperk.

lidný, tichý večer podzimní skláněl se k zemi a kladl kolem hluboké stíny, jež napadaly i v nádherný pokoj a vyplnily každý jeho kout. Na otomaně se skvostným přehozem medvědí bílé kůže, ležela Ella; bílé krajkoví šatů úplně splývalo s barvou kožešiny tak, že celá postava se ztrácela a jen černá, kučeravá hlava odrážela se od běli.

Ticho ploužilo se pokojem, ale náhle přerváno bylo vzlykem, po němž následoval prudký pláč.

Na kovové, krásnými ornamenty zdobené ploše vyřezávaného, nizoučkého čínského stolečku, bělal se lístek, jehož zlý obsah rozerval klid a štěstí Elly.

Několik slov tvrdých, necitelných způsobilo velkou bolest krásné Elle.

Dlouho plakala, pak konečně klid přemohl proud slz.

Ella přešla pokojem a otočením knoflíku rozsvítila velký květ, z jehož růžového skla rozlila se po pokoji záře světla.

Urovnala vlasy a usedla k malému psacímu stolku starobylé práce z ebenového dřeva, vykládaného perletí.

Znovu a znovu četla řádky napsané ve zlé chvíli jejím miláčkem, Ottou.

Šeptala si: »konec — konec«.

Pláčem unavené oči dívaly se v prázdno a hlava zmučená nechápala dosud dosah těch slov.

Zlá slova — a k těm přiložil hrst bankovek — celé malé jmění — by »nemusela strádat'« tak pravil v dopise.

Mechanicky vzala do ruky šelestivé papíry — jak jindy, když byla zcela chuda, — naslouchávala s rozkoší šelestu papíru několika malých bankovek, jež byly její mzdou.

Stejně ji opájel šelestivý zvuk, jak zvonivý jásot zlatých peněz.

Dnes nemají peníze pro ni kouzla a ty co zde leží před ní, pálí ji, pálí . . .

Bolestivou duší táhnou vzpomínky.

Vzpomíná, že byla chudička, jak polní květ, a přec mívala daleké touhy.

Vidí se, jak otáčí se v krámě za velkým bílým pultem s mosaznou mřížkou, jež leskla se jak zlatá, na pultě pod skleněnými deskami jemné zboží, jež vůní svou svádělo ji tak často.

Nebyla šťastna v bílém, vonném krámě, měla směle touhy, připadala si jak uvězněný pták.

Byla okrasou obchodu; v jednoduché bílé blůzce, na krku s velkou, černou kokardou gázu, otáčela se hbitě, úsměvy neskrblíc a tak získávala hojně příznivců, čímž zkvétal obchod.

Když jednou v jarním, jasném dni navštívil obchod on, její Otta, tu ihned vycítila, že neprojdou kol sebe v životě jen hluše, připadalo jí jakoby jemná páska obetkávala obě jich bytosti.

Ella denně dostávala vonné květinové dary, denně navštěvoval Otta obchod.

Když poprvé doprovázel ji k dalekému domovu na odlehlém předměstí, byl čarovný večer, plný vůně rozkvetlých šeříků, jež dýchaly z velkých městských parků a ze skrytých zahrad.

Zlaté vzpomínky na nejkrásnější dobu života, ozářily ji duši.

Vzpomíná, jak bez dovolení matky odešla z domova i z obchodu, a zcela odevzdala se jemu.

Vidí před sebou matku svou, jež našla ji a hrubým způsobem vyčítala jí co učinila.

A když dostala velký obnos peněz, krotce ustoupila a šťastna velebila štěstí Elly.

Hrst peněz usmířila tehdy matku — hrst peněz měla i ji dnes usmířit.

On, kavalír, jenž nevěděl ani co s penězi činit, plýtval jimi.

Vzpomíná Ella na lásku, kterou ji zahrnul, jak opíjel se jejími rty a nenasytně ji miloval.

Zanesl ji bohatstvím a učinil z ní velkou dámu přes jediný den.

Naučil ji milovat šperky, jemné, drahé; něžné spony, jichž drahé broušené kaménky houpaly se na jemných řetízkách, jak navlečené rosné krůpěje, v nichž slunce hraje duhovou barvou.

Jemně pracované řetězy, s tepanými přívěšky staré drahé práce, něžné náhrdelníky a náramky, s bílými kameny, v jichž hranách lámaly se barvy. Zlatem zahrnul ji za lásku a krásu její.

Ella žila na výsluní štěstí, jež skoupé své dlaně otevřelo před ní celé.

A dnes štěstí rozplynulo se jak bílý oblak na modrém nebi.

A je konec . . .

Hrubou nohou šlápnul osud v záhon jejího života a ušlápnul nejkrásnější květ, zadupl celý její život.

Ne, nelze žít.

Ella přecházela pokojem, neb tíha myšlenek nedala jí pobýti na jednom místě.

Myšlenky rojily se v hlavě, splašeně ubíhaly a zas vlekly se kolísavě.

A náhle ustálila se myšlenka jediná.

Věděla jak zemře!

Ve spěchu se převlékla, urovnala celé bohatství šperků v kabelku, přiložila zaslané peníze i list a vyběhla z útulného svého hnízda.

Spěchala ulicemi, až došla k domu, kde bydlel Otta.

Starý sluha, zvyklý na návštěvy její, uvítal ji a na její otázku, kdy čeká pána domů, odvětil, že pán přijde určitě před půlnocí.

Ella oddychla těžce.

»Počkám zde,« pravila »a prosím, nevyrušuj mne a vůbec nevcházej!«

Sluha odešel a Ella dlouhou dobu procházela se bytem, laskala pohledem každý kout a každou maličkost. — Zlíbala v ložnici poduškу, kde věděla, že spočine jeho drahá jí hlava, polibky posela květiny ve vázách, v předtuše, že skloní se k nim on.

Pak na psací stůl vyložila celý obsah své kabelky.

Šperky, peníze a dopis.

Pak přešla ložnicí a odhrnula těžkou portieru a vešla v nádherně zařízenou koupelnu.

Přepych, jenž vládl celým bytem, i zde kraloval.

Bílé mramorové stěny, bílá podlaha, v níž zapuštěno bylo mramorové koupadlo. — Bílá kožešina přes otomanu pokrývala i zem.

Ve velké váze v rohu nad koupadlem klonily žluté čajovky své těžké umdlené hlavy.

Ella zatáhla portieru a pomalu se svlékala

Ve velké ploše zrcadla odrážel se obraz nádherného těla jejího

V bílou nádržku koupadla napustila vodu, vlažnou, přilnavou, do níž přimísila vonné tekutiny z přichystaných lahviček.

Pak vyňala z kabelky ostrý malý nožík a pomalu nořila se do vody.

Po chvíli počala se voda barvit rudě a bílá barva rozkládala se beze stínů po krasném obličeji Elly.

Pramenky krve tekly z přeříznutých tepen a rány nepálily, chlazeny jsouce vlahou vodou.

Voda ruměnila se krví a z ní vynořovaly se prsy, jak bílé holubice, tmavovlasá hlava skláněla se na zad, síla mizela, bez povzdechu Ella umírala . . .

Bílá komnatka zářila rudou skvrnou krve — a nahoře ve váze klonily květy růží unavené své hlavy.

Bílé světlo marně se lilo do temných, přivřených očí, jež zatahovaly se matnou záclonou smrti.

Z jizev na bílých rukou tekla krev — unikal život . . .

Tak našel Otta svou krásnou milenku mrtvou v záplavě vlastní její krve.

Na rukou jak rudé drahokamy zely jizvy — poslední šperky a nejdražší — neb stály život.

LOTA MAREŠOVÁ:

Hedina láska.

(Dokončení.)

yla zvědavá, je-li Hedvika tak uklidněna, jak se jí v dopisech jevila. A nejen klid, i zjasněná mysl, ba i záblesky štěstí vytušila v poslední době z nich, ač ničím neprozrazovaly, co by toho bylo příčinou. Že by snad znovu milovala, nebylo nijak pravdě podobno. Nejen že doba jejího mládí dávno minula, ale celá její individualita nasvědčovala tomu, že zadala srdce své jednou pro vždy.

Co to bylo asi, co dovedlo zahnati chmury z její mysli a naplniti bytost její novou radostí, která vanula skoro mimoděk jejími druhdy tak resignovaně smutnými listy?

Hana přemítala již doma mnoho o tom, ale bezvýsledně. Na šetrně zahalenou otázku nedostalo se jí odpovědi, i netázala se více.

Dlouhou cestou vžila se vzpomínkami opět tak do minulých dob, že se jí chvílemi zdálo, jakoby se vracela, jako druhdy, z některých prázdnin do učitelského ústavu.

Hovory přistupujících osob, jichž počet čím blíže ku Praze, tím více rostl, odváděly však její mysl od minulosti a připomínaly jí přítomnost, jakási tíseň zmocňovala se celé její bytosti.

Tak se těšila na těch několik dní, které v Praze stráví, a nyní by se nejraději byla vrátila.

Silným zapísknutím ohlašoval vlak svůj příjezd do Prahy a hřmotně vjel do nádraží.

Ve vestibulu čekala Hedvika. Shledání obou dívek bylo velmi srdečné, ale hned při prvém pohledu stáhlo se Haně bolestně srdce, když spatřila, jak v těch dvou letech Hedvika sestárla. Značně zhubenělá tvář byla nejen povadlejší, ale skládala se do nesčíslných vrásek, a temnými vlasy prosvítalo množství stříbrných

nitek. Jen oči zachovaly si svůj lesk a vlhký žár.

Hana naopak byla v plnosti své krásy. Dvouletý pobyt v horské krajině osvěžil tělo i ducha. Sluncem ožehlé líce její sytým rumělncem vyzařovalo teplo a světlo, v kterém se každodenně koupalo a jež zpětným reflexem se v očích, cloněných dlouhými temnými řasami, věkuplně zrcadlilo.

Svižná postava její zdála se ještě vyšší vedle sešlé, scvrkající se postavy Hedvičiny.

Dívky postřehly ihned tyto změny a po prvních slovech se zamlčely.

Vrozená dobrosrdečnost Hedviky přemohla však ihned bezdečný pocit závisti, jenž se jí na okamžik zmocnil při pohledu na zářící mládí přítelkyně, a pravila srdečně:

»Tobě venku svědčilo, vyhlížíš znamenitě. Za to já jsem hodně sestárla, viď?« dodala s přitrpkým úsměvem.

»Nevyhlížíš dobře,« odvětila Hana upřímně, »ale to je jen proto, žes nebyla o prázdninách venku. Počkej, letos nepojedu s paní továrníkovou k moři, přijedeš k nám a uvidíš, jak se za krátký čas v našich lesích zotavíš« a vřele přitiskla rámě Hediviky k sobě.

»Ano — ano — —« přisvědčovala tato, usmívajíc se. Náhle se však zarazila a pravila: »To jest, já ještě nevím, budu-li moci . . «

»A proč bys nemohla?« otázala se Hana udiveně.

»Což nedostaneš dovolenou?«

»Ano, ano — — letos budu mít tři neděle volno« — —

»Nu tedy!«

»O tom si ještě promluvíme. A co dělá strýc a teta, jsou zdrávi?« otázala se Hedvika rychle, by otázku Haninu zamluvila.

Hana vypravovala, pokud to bylo vubec možno v ohlušujícím ryku poledni pouliční jfrekvence, jemuž byla odvykla a jímž byla ako omámena. Oddychla si, když vstoupila do tichého pokojíku, v němž poslední čas svého pražského pobytu trávila.

Byl úplně takový, jak jej před dvěma roky opustila. Každá věc stála na starém místě, nic se v něm nezměnilo, i ta vůně resedy, kterou Hedvika tak milovala, zavanula jí hned při vstupu do pokojiku vstříc.

A přece se zde cítila mnohem cizejší než tehdy, když se k Hedvice přistěhovala. Vzpomínka na Mrázka, na něhož venku celý čas ani nepomyslila, stála náhle v celé životnosti mezi ní a Hedvikou. Umínila si po cestě, že se o něm ani nezmíní, ale snad právě proto musila na něho stále myslet, což ji činilo stísněnou.

Teprve po obědě se rozpovídala o svém působení na škole a živými barvami vylíčila celý svůj život na venkově.

Hedvika začala se záhy chystat k odchodu a na otázku Haninu, kam tak spěchá, odpověděla vyhýbavě, že má ještě někam zajíti, než půjde do obchodu.

Hana se dále neptala, ale když asi za půl hodiny po ní vyšla, zahlédla Hedviku sedět v parku.

Bylo jí to divné, neboť se pamatovala, že Hedvika nikdy si nechtěla v parku sednouti; procházela se raději, říkajíc, že se nasedí do omrzení v komptoiru.

Zamířila k ní, ale v tom Heda vstala a odcházela, přívětivě kynouc osobám vedle ní sedícím. Byl to asi někdo jí blízký, neboť se ještě několikrát obrátila a s úsměvem na rozloučenou kývala hlavou.

Hanu vedla cesta opačným směrem, obrátila se tudíž a šla za svými záležitostmi.

Večer se dívky sešly.

Hana byla dosti rozčilena. Dověděla se, že hned zítra se musí zkoušce podrobiti, kdežto měla za to, že ještě jeden den jí zbude na poslední přípravu. Omluvila se Hedvice a zahloubala se do přinesených poznámek.

Heda ji nevytrhovala. Pletla něco z bledě modré vlny a v deset hodin šla spat.

Hana ještě asi hodinu studovala, pak se chystala též na lože.

Když sbírala sešity, zavadila o práci Hedviky, kterou tato nechala na stole, a shodila ji na zem, při čemž se papír, v němž byla zavinuta, rozbalil. Zdvihajíc opatrně pletení, dívala se, nechybí-li některý z drátů, a podivila se nemálo, když poznala, co Heda pletla. Byly to šatičky na malou panenku.

Komu to chystala? Vždyť, jak se pamatovala, měl Hedin bratr hocha. Či se snad mýlí? Musí se jí ráno na to zeptat.

Ač byla cestou unavena, nemohla usnouti, pomyšlení na zítřejší zkoušku plašilo jí s víček sen. Byla by tak ráda hovořila, aby přišla na jiné myšlenky, ale tiché oddechování Hedviky prozrazovalo, že už dávno spí.

Následující dva dny nepřišla Hana ani k obědu, jen vždy na noc, a tu horečně opakovala všemožné předměty.

Měly přísného inspektora, před nímž se všechny kandidátky chvěly.

Třetího dne bylo po zkouškách.

Hana obstála velmi čestně a chystala se radostně na cestu k domovu.

Ráno chtěla odjeti.

Večer skládala své věci do kufříku, při čemž jí Hedvika pomáhala.

Nemohouc nalézti jednu z přivezených knih, pootevřela zásuvku u stolu a překvapením skoro vykřikla.

Zásuvka byla plná drobných dětských hraček!

Heda, která právě přicházela z kuchyně, zůstala na prahu stát a při pohledu na otevřenou zásuvku hluboce se zarděla.

»Prosím tě, Hedo, pro koho máš ty hračky?« ptala se Hana udiveně a s dětinským zájmem dívala se na různé ty drobnosti, pěkně vedle sebe seřaděné, tak že rozpaků Hediných ani nepozorovala.

»To jistě pro děti pana bratra, ale myslila jsem, že má jen hochy, a zde jsou také panenky!« pokračovala Hana berouc s úsměvem jednu loutku do ruky.

Hedvika přistoupila mlčky ke stolu a po chvíli pravila tiše:

»To jsou hračky Věrušky.«

»Jaké Věrušky?«

»Věrušky Mrázkové.«

Hana překvapením div nepustila loutku a zadívala se na Hedviku, jako kdyby se chtěla přesvědčit, zdali neblouzní.

»On má dcerušku? A ty se s nimi stýkáš?« tázala se skoro nedůvěřivě.

»S nimi ne, jen s Věruškou,« odpovídala Hedvika zvolna, jako nerada. »To je tak,« pokračovala pak, když viděla, že Hana stále tázavě na ni hledí, »chodím vždy po obědě do parku a ona tam bývá s chůvou, kterou náhodou znám. Byla krátký čas u nás v obchodě. Nu a tak jsem poznala Věrušku . .«

»A co ty hračky?«

»Vezmu vždy nějakou s sebou a ona si s nimi pohraje,« vysvětlovala Heda, a aby přemohla zjevné rozpaky, pokračovala rychle:

»Ach, to ti je krásné a milé dítě, škoda, žes ji neviděla. Celý otec,« dodala tišeji. »Ty chvíle, které s ním strávím, jsou nyní mým jediným štěstím,« pokračovala vzrušeně a blaženě se usmívala. »Těším se na ně celý den.«

»A nebojíš se, že se to Mrázkových dovědí? Což kdyby tě někdy v parku viděli, jak si hraješ s jejich dceruškou?«

»Ah ne, to se nestane. Doktor má v bance jednoduchou frekvenci; chodí domů až po druhé hodině, a paní je v lázních. Stále churavá, nezažil s ní mnoho štěstí.«

»Jak to víš?«

»Potkávám je někdy — stačí na ně se podívat. A pak jsem s ním asi dvakrát mluvila,« přiznávala se Heda, »stěžoval si — a také na tebe se ptal, jsi-li vdána — —«

Hana položila loutku, kterou až dosud v ruce držela, k ostatním hračkám. Odvrátila se rychle, aby před Hedou skryla ruměnec, který ji zaplavil obličej, a pronesla jen s nuceným úsměvem:

»Tak — ale . . .«

»Víš, co mně již nesčíslněkrát napadlo?« pokračovala Hedvika zabrána do svých myšlenek, tak že zmatek Hanin ani nepozorovala — »je škoda, že se Mrázek nezamiloval do tebe . . .«

»Proč?« tázala se Hana překvapeně.

»Nu, byl by si tě vzal, a já bych k vám byla chodila. Ty bys jistě proti tomu nic neměla — víš? — vždyť bych nic nechtěla — jen na chvíli se vždy s vámi potěšit . . .«

Hana zadívala se na Hedviku, která stála pohroužena do svých snů a nevýslovná lítost s tou ubohou duší ji pojala.

A sama se sebou náhle cítila hlubokou lítost . . .

Vzala Hedviku něžně kolem krku a políbila ji.

»Tys mu tedy úplně odpustila?« — —

»Ja ho miluji,« zašeptala Heda sotva slyšitelně.

JAKUB RYDVAN:

Slabá stránka pana Oldry.

Starodávná historie.

Těžká starost dolehla na pana Oldru, příjmím a urozením Kalenického z Kalenic, větroplacha, v tom čase nuceným pobytem jsoucího na dvorci Chřestovicích, jinak Křestovicích zvaném v kraji pisecském, deskovním majetku paní manželky jeho znejmilejší, když list páně Petra Voka přečetl, vladaře všeho domu Rožmberského, v jehož službách kolik let jako lovčí první ztravil a jehož přízni doposud neztenčené se těšil.

Byl pan Oldra nejenom zvěře lovné znatelem převyborným, a v léček kladení i jinakých způsobů lovu mistrem, ale také ve skládání veršovaném neméně znamenitě se vyznal. Proto, pro jeho dovednost i tuto stránku pan Petr Vok, sám milovník a v letech mladších písemnictví krásného pěstitel, teď drahně času na obsažné knize prav rodových pracující, si ho oblíbil, a ač už kolik let ve služ-

bách jeho se nenacházel, od zaslíbení se s bohatou pannou Anrličkou, zemana z Tetova dcerou nejmladší, přece s ním spojení písemního udržovat nepřestal, z každého pokroku ve skládání opravdové potěšení maje, na Krumlov či Třeboň, kde právě dvorem pobýval, ho k sobě zval, o umění tom nejvíce s ním i nejraději rozmlouval.

Tak i dnes v dopise laskavém na Třeboň ho vybízel, překvapení milé i vzácné tam přichystat mu slibuje. A hned je také vyzrazoval. Šimon Lomnický z Budče, proslavený »poeta czechikus, českých písní skladatel« u něho návštěvou dlí.

Častokrát už dříve »milý pan Oldra« přání projevil seznat osobně muže toho jména po vlastech širých věhlasného, jehož znáti se naučil toliko z pověstí, jež o něm šly i z kněh ze slavné knihtlačitelny pražské páně Veleslavínově Samuele, syna Daniela Adama požehnané památky. Vyhověl milerád, že vhodná příležitost se mu naskytla hostě vzácného i váženého tu na několik dní pozdržet, i zve ho ku zápasu veršovnickému, jejž uspořádat míní a pevně je přesvědčen, že dojista v krátkém čase na Třeboni vynajít se dá.

Ta starost teď zle ho zkrušila. Chtěl by tolik rád jet, nejenom že laskavé pozvání páně Petrovo mile mu zalichotilo a z listu jeho vyčetl, že velice rád u zápasu toho na Třeboni by ho uviděl, i sám touhou a ctižádostí prahl utkat se v zápase slova s veršovníkem tak uznaným, jakým je Šimon Lomnický, jehož skládání veršovaná velmoži v Čechách i na Moravě nejznamenitější s povděkem věnováním přijímají, a se ctí a vítězně z něho vyjít. Kdyby v tom však jedna závada nebyla téměř nepřekonatelnou! Bez groše na cestu vypravit se nelze, a on za ta léta dřívější jich nenahospodařil. Paní Anrlička, manželka znejmilejší dobré groše zlaté i stříbrné v komoře v truhlici pod zámkem uschovává, ale nedá, nedá. Zlá je paní Anrlička, tuze zlá, zábavy nedopřeje, ani mázu sladké medoviny ve společnosti veselé, doma ho přidržuje, vzhledného oděvu nekoupí, jenom aby z domova nemohl. Mamonivá i lakotná je paní Anrlička až Pán Bůh brání, ta jedna řeč jde o ní krajem. Jakž by teď toho východu i vyražení nevinného dovolila bez křiku a vády.

Však si pomůže a na Třeboni přece v čas bude, ani nezví paní manželka znejmilejší. Listu nespatřila, ani posla ho přinešího, pečlivě před ní obého utajil, i útěk jeho ukryje temno noci, teprv ráno bezmocná už pozná klam.

Jak rozmyslil, tak vykonal. K židovi o půjčku peněz poslal i krejčířovi oděv znovit.

Bránil se žid, paní Anrličky také se bál, jak ho slovy nevybranými zasype, až vyzví, až jí úpis páně Oldrův ke splacení předloží. Ale přece přislíbil peněz zaopatřit, obzvláště že pan Oldra slušnou částku větší za odměnu námahy svolil připsat. Také krejčíř s večera opravený šat sváteční jako nový donesl.

Tak už teď vše měl přichystáno, i ryzáka odpočatého, jemuž kopyta látkami kázal ovinout, aby neduněla po nádvoří, až vyjede. A jenom čekal, až paní Anrle poprvé zdřímne. Na oko i do lože manželského s ní ulehnout musil v rohové světnici pod modrými nebesy a spícím se tvářit, aby podezření nevzbudil nijakého. Jakmile však doopravdy usnula, podle pravidelného oddechování to seznal, jako kočka po tlapkách tiše slezl, a už byl venku.

Kdyby se tak byla v tom paní Anrle probudila, dopuštění boží by byla strhla. Na jeho štěstí se tak nestalo.

Bezstarostně vyjel z tvrze, do rána byl na Třeboni.

Čekalí ho dojista, radostně uvítali, zvláště pan Petr spokojeností zářil i vzácný host poeta převlídně k němu se měl.

Roztál v jich veselé společnosti, ačkoliv i jindy radost ze života míti nepřestával, při číši truňkem výborným stále plné tím více jazyk se mu rozvázal.

Manželky z nejmilejší sice nezapomněl, vzpomněl jí, ale ne ve strachu, žertem při tabuli, krmími znamenitě připravenými bohaté! I o tom pověděl, kterak ji chytře do klamu uvedl, ze samého lože manželského noční dobou pokradmu se vzdálil.

Veselost z té příhody i z celého způsobu šprýmovného jeho vyprávění byla nemalá. Pan Petr Vok, jemuž svízel jeho domácí předobře byla známa, tato krom nestálosti i roztoulanosti stránka jeho nejslabší, až slzel, jak se tuze smál.

Po polednách se počala sjíždět okolní šlechta. Rytíři, rytířky, zemané i zemanky, v povozích krytých i koňmo. Pan Petr zvláštním poslem, na rychlo obeslaným k zápasu veršovnickému na zámek Třeboňský je sezvati dal. Chtělť milý i vzácný pan Šimon již nazejtří z rána zámek opustiti a na panství sousední ku kterémus velmoži, mu příznivému, návštěvou se odebrati. A nemínil ho jenom tak zhola propustit, aniž se v zápasu veršem alespoň s některým ze skladatelů veršování okolních utkal, i jemu a hostům jeho té zábavy popřál, tehdáž oblíbené a zvláště jeho přítomností, poety všade slaveného, tím zajímavější.

Taková pak byla zvyklost při zápasu veršovnickém, že každý účastněný na něm svá skládání nová veřejně sám u shromáždění přednesl, jež tito vyposlechli a spravedlivě po zásluze ocenili, toho pak, jehož skládání za

nejzdařilejší uznány, věncem bobkovým i jinakou cennou připomínkou dařili.

Tak mělo být i dnes tady na Třeboni, po mnohém čase zase poprvé. Ještě na výzev dvé zemanů z kraje, také verše pěstitelů, krom Oldry Kamenického, na něhož hned dříve najisto pan Petr Vok spoléhal, dodatkem k utkání se přihlásilo.

Rusý, nakadeřavěný pan Šimon započal, nejznamenitější ze všech a vzácný host.

Líbilo se jeho říkání veršovné, odměněn byl milostnými úsměvy rozkošných paní i pochvalami mnohými pánů.

Na to pořadem, jak kostky ukázaly, přijíti měl pan Oldra.

Již vystoupil, skládání žertovné, dokonalé, připraveno měl, předem už se sám obsahu jeho usmíval, k oslovení prvnímu se uchystal. Když náhle všecek ustrnul, i úsměv na rtech zledověl, k promluvení pootevřených a zrakem vytřeštěným ku dveřím sálu se zadíval, kudy vstupovala — paní Anrlička, manželka jeho znejmilejší.

Ne vstupovala, vpadla tak říkajíc, vřítila se velkou vodou, divoce očima kroutila, jedním okamžikem shromáždění přehlédla, na něm utkvěla. A už po něm, překvapeným ne mile, oběma rukama se sápala, všemu, co v cestě jí stálo, štuchance rozdávajíc nespočetné. Z úst nadávek slova nevybraná se jí řinula, všecka síň hlukem z toho vzniklým se otřásala: »Lotříku ty, kocoure roztoulaný, počkej jen, počkej —! — Kdo tobě dovolil, lotříku ty —?«

Už ho dosahovala, chtěl se uhnouti vztažené její pravici, za rukáv ho zachytla, krejzlik sněhobílý dopola natrhla, ale přece víc nepustila. Jako hříčku k sobě ho strhla, středem zmámených tím výstupem nenadálým pánů a paní ven táhla sínětmi do nádvoří, na vůz krytý vysadila, proti usedla zamračená a výhružná, pacholkům jeti poručila k domovu na Křestovice.

Nežli z úžasu i polekání se vzpamatovali a brániti tomu mohli, vidu, slechu po nich nebylo.

Od zápasu dalšího ovšem upuštěno.

Litovali pak všichni pana Oldru milého, kterak ten útěk od manželky nepřejícné převeselý tak nevesele proň skončil i vzpomínali, jak mu as teď v společnosti jeji nepříliš je volno.

Proč nedovedl už dávno dříve podle přirozenosti postavení uhájit si vládce a té slabé stránky rázem se zhostit.

Takto běda panu Oldrovi, až domů dojedou!

Josefina Náprstková †. Starobylý, patricijský dům »u Halánků« osiřel — druhá »paní maminka«, paní Josefina Náprstková, odešla za první paní maminkou, Annou Náprstkovou blahé paměti, a za svým manželem Vojtou Náprstkem. Vzácné tyto dvě duše zavíraly oči s klidem a důvěrou ve svou věrnou pomocnici, která s bezpříkladnou pietou plnila velký a slavný odkaz pána a paní od Halánků, sloužiti celou svou bytostí osvětovým a humanitním snahám. Není a hned tak nebude v Praze střediska, jež by slynulo takovou krásnou, ušlechtilou tradicí, jako se jí proslavil na pohled nepatrný, ale tak význačně charakteristický, staropražský Halánkovský dům. Zesnulá paní myslila, cítila a žila jen pro velké dílo svého chotě, Průmyslové museum, jež znamená dnes kulturní monument doby. Krásnému a utěšeně se rozvíjejícímu stromu přiočkovala paní Josefina Náprstková novou, dnes již bohatým ovocem obsypanou haluz — založila v něm oddělení: »Práce našich matek«, jež opatrovala s nevylíčitelnou láskou a vzácným zanícením. V nevelkých prostorách domu nashromážděno neštítnou, krajně obětavou péčí vlastenecký obyvatelů nespočitatelné množství kulturních objektů, a proto stal se dům u Halánků moderním poutním místem, kam tisíce a tisíce lidí ze všech končin světa putovalo jako ke studánce s osvětovou, živou vodou. Tomu, kdo sem kdy vstoupil, nikdy z paměti nevymizí vlídná, srdečná, prostinká hostitelka, která s takovým milým, vrozeným půvabem zvala přichozího, aby napojil žíznivého ducha. Není, hned tak nepovstane Halánkovského střediska, není, hned tak nenarodí se druhá Josefa Náprstková, o které bylo jednou napsáno krásné srovnání: »V paní té je všechno, co dýše ze spisů Boženy Němcové.« Byla to pravá česká, lidová žena, vzácná paní čisté duše, ryzího citu, obdařená požehnanou praktičností. Velké dílo osiřelo, a proto tím větší nastává povinnost, pracovati k dalšímu rozvinu jeho, v duchu tradic starobylého Halánkovského domu. *K.*

¨ **Jaroslav Vrchlický napsal román** Oznámení naše způsobí jistě v kruzích uměleckých i v celé české obci čtenářské nemalé překvapení, vyvolá pochopitelně na všech stranách napjaté očekávání. První román od Vrchlického znamená přece literární událost nejprvnějšího řádu! . . . Co genius básníkův až dosud dal národu, celá obrovská duševní jeho tvorba, spočívá na vzletu a rhythmu verše; pouze skromné dva svazečky v knihovně jeho životního díla plní jeho prósa. Několik jen jisker překypujícího bohatství básníkových myšlenek vytrysklo ve formě nevázané — »vymykaly se verši a chtěly býti prósou«, v předmluvě k jedné z obou knížek vyslovuje se on sám. Ocenění těchto drobných črt prósou psaných v úvahách o Vrchlickém ztrácí se z pravidla v málo řádcích, a přece jsou to pravé skvosty, ryzí krystaly české prósy. Vrchlický jimi jen tak se zableskl novou hranou své tvůrčí síly, velikého svého umění. Nikdy neměl chuti vybrousiti ji v plochu, již by mistrovství jeho v tom směru, spočinouc na širším základu, bylo k plné platnosti přišlo. — Jednou v úzkém kruhu básníkových důvěrných přátel, tak za hovoru, který se právě vedl, jedním z těchto položena mu přímo otázka: »proč nenapíšeš román?« . . . Vrchlický byl skorem rozmrzen, bezmála nevrlý. Snad stejná otázka v něm samém dávno drala se na povrch a nyní vyslovena s takovou určitostí hlasitě, zavzněla mu trochu jako výčitka a zalekla ho. Odpověděl odmítavě, s největší rozhodností. A odpovídal tak vždy, kdykoli vrátila se otázka, což stávalo se s houževnatostí, jež omluviti mohou jen trampoty a svízele redaktorské. — — — Bylo by domýšlivostí za to míti, že trapičské dotazy staly se vlastním popudem ke skutku. Ale za nedlouhou poměrně dobu jednou, z nenadání Vrchlický nám oznámil zkrátka: »Napíšu!« — a za chvíli doložil: »Už jsem začal. Jen co dopíšu »Godivu«, už to mám srovnáno všechno v hlavě . . .«

Úžasná, přímo omračující rychlost uměleckého tvoření zůstala věrna našemu básníku i při jeho první velké práci prósou. Dnes máme dokončený již v rukou Jar. Vrchlického román: Loutky — Vrchlický tu rozepjal plná křídla své žárem sálající fantasie. — Román jeho však nikterak není fantastický, budován jest na podkladu dějovém ze života přítomnosti — — jest to vysoce napínavý, ohnivý román lásky . . . Nechceme dále napovídat, nebudeme se šířiti o obsahu. Uveřejňovati Jaroslava Vrchlického Loutky začneme v čísle 1. VI. ročníku Máje, které vyjde dne 27. září t. r. Román illustruje A. Scheiner, a můžeme i tu pouze napověděti, kterak umělec svými kresbami výborně vnikl do básnického díla — illustrace Scheinerovy k Vrchlického románu »Loutky« nejsou snad jen doprovodem obrázky, ale znamenají plné pochopení duše básníkova díla.

¨ **Frankovský — Mošna — Šamberk.** (K sedmdesátce Jindřicha Mošny). Je tomu asi dvacet let. Rozjařená bohéma svatotomášská zamířila do kavárny na Karlově náměstí. Kdosi nahlédl oknem do pivovarské restaurace. »Hoši, pojďte sem,« volal na soudruhy . . . »uvidíte něco, co hned tak nespatříte. Škoda, že nelze tuhle vzácnou skupinu fotografovat.« Bohéma obklopila kamaráda a nakoukla polozakrytým oknem do staré, zakouřené pivovarské restaurace, kde byla hlava na hlavě. U stolu nedaleko okna seděli — Frankovský, Mošna a Šamberk. V následující chvíli vrazili bohémové jako Švejdové do lokálu. Někteří se s herci znali, pozdravili se s nimi, usedli u vedlejšího stolu, Brožek — kdo by se ještě nepamatoval na výbornou tuto figuru — vystoupil na židli, zahrál na housle, pak se zpívalo, připíjelo, pilo na bratrství . . . Kolik bratrských hubiček tu tehdy mlasklo, kolik krásných, nezapomenutelných hodin se tu prožilo! Hodiny ubíhaly jako vlny, všechno jen jen kypělo bujným rozmarem — ale na konec cosi se přihodilo, co dvěma lidem zkalilo náladu nadobro. Z formanky přišla ženština, divná osoba, polo cikánka, polo komediantka. Chodila od muže k muži a hádala z ruky. Capart coural se za ní a vybíral krejcárky do čepice. Cheiromantka došla konečně ke skupině herců, hádala z ruky Frankovskému, hádala Šamberkovi. Oba se smáli, až se jim lalůčky pod bradou třásly. Znala cikánka trojici těch herců nebo neznala, kdož ví — ale právě u nich učinila výjimku. Hádala napřed Frankovskému, slova nepromluvila, hádala Šamberkovi, zase ani muk, hádala konečně Mošnovi a řekla k němu: »Vy tu z nich budete nejdýl!« Stala se divná věc — Frankovský i Šamberk umlkli a zvážněli. Takové proroctví, a kdyby bylo sebe naivnější, zamrazí v rozjařené chvíli nejvíc. A vida, cikánka měla pravdu. Suchý Mošna, jenž vedle Frankovského a Šamberka se vyjímal jako slabikář vedle bible — do opravdy tu zůstal nejdýl.

Kéž tu mezi námi zůstane ještě hodně dlouho!

—r.

¨ **Sully-Prudhomme.** Dvakrát v poslední době jméno básníkovo rozlehlo se silněji denním tiskem, který zpravidla nemnoho se stará o tiché myslitele. Roku 1901, kdy Sully-Prudhomme počtěn byl Nobelovou cenou a obrátil důchod na založení ceny pro poesii a rozdílení svěřil francouzskému Máji, »Société des gens de lettres«. Podruhé v těchto dnech, kdy všemi listy proběhla zpráva o úmrtí básníka-filosofa s obvyklými nekrology v zápětí, v nichž veřejnost balsámem chvály a mastmi uznání konejší svědomí za nevšímavost svou, aby nazítří upadli opět v starou lhostejnost k poesii vůbec a tak myšlenkově těžké zvlášť. Nemnoho bude těch, kdož mimo Francii zabývají se intimněji hlubokou Musou Sully-Prudhommovou. My Češi byli z nejprvnějších, kam aspoň v zlomcích stihla

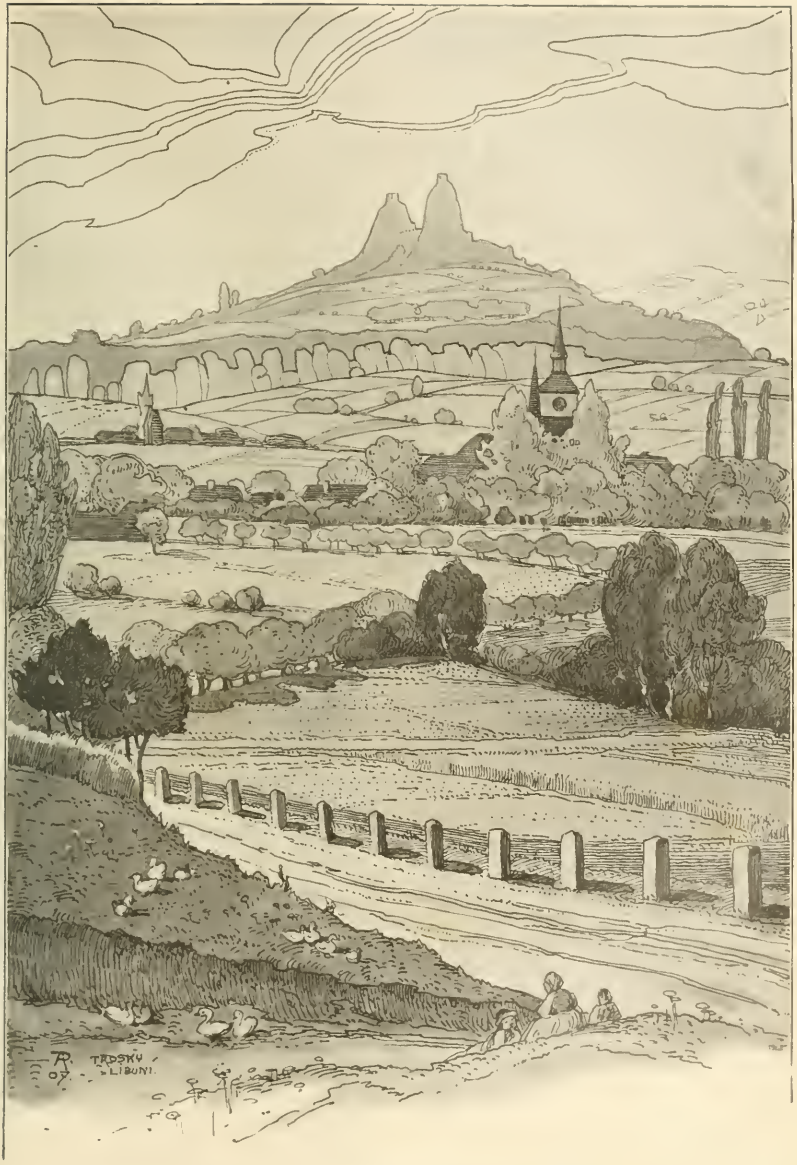

A. Papáček: Trosky

poesie jeho. Vděčíme tu rannou známost, jako tak v přemnohém, čeho na př. naši sousedé Němci teprve nyní začínají si všímati, Jaroslavu Vrchlickému, jenž stal se nám od více než třicetiletí přímým zprostředkovatelem románské kultury. Nejen o něm psal a na jeho poesii upozorňoval, již r. 1877 ve své »Poesii francouzské nové doby« přinesl prvé ukázky jeho básní. Charakterisují Sully-Prudhomma prvé periody, intimně upřímnou lyriku sbírek »Stances et Poémes (1865), »Les Epreuves« (1866) a »Les Solitudes« (1869), kde s parnassistně přesnou formou pojí se myšlenky vážné, prudké pochyby a úzkosti duše, přemítající o záhadách světa. Vrchlický volil z nich tóny sladší, něžnější. V druhé své anthologii, »Moderní básníci francouzští« 1893, doplnil obraz nádhernou epickou freskou Sully-Prudhommovou »Chlév Augiášův«, básní mohutné plastiky, antického reliefu. Je též z prvnější periody básníkovy (1866). Nejobsažnější výbor (18 kusů, mezi nimi slavná »Puklá vása«) podává »Hostem u básníků« 1891. Přes odbočku k poesii časové — »Impressions de guerre« 1870 a »La France« 1877 — přes rhétoriku sbírky »Le zénith« 1876 a chvilkové zapadnutí do preciosity parfumovaných rokokových básníků à la Dorat v »La Révolte des fleurs« — (ani však velká filosofická báseň »Le Bonheur« 1888 není té hledanosti zcela prosta) — básník vrací se vždy znovu k základnímu svému tónu: k intimitě, k přemítání, k jemně psychologickému vyjadřování rozporu mezi ideálem a skutečnem a bolů odtud plynoucích. »Les Destins« 1872, »Le Prisme« 1886, zvláště však »Les Vaines Tendresses« 1875 a »La Justice« 1878, jsou knihami toho návratu k větší životnosti, k jasnějšímu výrazu a přesnějšímu filosofování, Zde, spolu se základní ideou poematu o Štěstí, jeví se nám Sully-Prudhomme na své výši. Kromě básní autor uložil filosofii svou v skvělou předmluvu, k překladu svému prvé knihy Lucretiovy »La Nature des choses« 1869 a v několik úvah estheticko filosofických.

René François Armand Prudhomme narodil se 16. března 1839 v Paříži ze zámožné rodiny obchodnické, a po časné smrti otcově adoptován byl strýcem, notářem Sullym. Zprvu oddal se studiím technickým a byl inženýrem huti Creusotských. Povolání to se mu však znelíbilo, dal se na práva a nějaký čas také pracoval v kanceláři notářské. Studia historická, filosofická, jazyková, především pak poesie na konec zvítězily. Roku 1881 zvolen byl po Duvergierovi de Hauranne do Akademie francouzské, když byl již r. 1878 dosáhl rytířství Čestné legie. —*r*—

⁂ **Trosky.** Tak jich asi neznáte, jak je vidíte na našem obrázku — všichni známe jen sympatickou, namodralou jejich silhouettu, jež tak imposantně vévodí severočeskému ráji. Malíř nám je tentokráte představuje v jejich intimitě, ty dva ohromné čedičové výběžky, jež s námi putují ve všech vlacích, na všech cestách, na všech stranách. — Jednomu »zubu« říkají Bába, většímu Panna. Rok co rok smělý junák máji připevňuje na Pannu, a panence, které čest prokázána, jistě v těle srdce radostí poskočí, když spatří v nebetyčné výši důkaz lásky, provedený za tiché noci s nasazením života. — Málokdo asi ví, že z Trosek vedla tajná chodba, o které pověst vypravuje, že ústila až na Viskeři. Za branou nádvorní ukazují místo, kde prý jsou zasypány železné dveře, zavírající tajnou chodbu. Až na Viskeř chodba asi nevedla, ale že bývala, dokazuje vypravování ředitele škol z Bakova, pana Javůrka, jenž za svých mladých let s několika druhy podnikl do chodby výpravu. Jiné družině by se byla romantická touha špatně vyplatila — chodba se za nimi zasypala, a hoši jenom s nadlidským úsilím vyprostili se ze zrádného zajetí. —

⁂ **Děti Vandalové.** Ještě před nedávnem obdivovali jsme se neporušené kráse průčelí chrámu sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech, díla to Kiliána Ignáce Dienzenhoffera. Poutal především bohatý, svěže dekorativně komponovaný portál, plný zajímavých ozdob, zvětralých a omšených, ale přece zachovaných. Jdeme se po drahné době zase pokochat pohledem, a co zříme? Jednotlivé ozdoby otlučeny, zejména bolestně se nás dotklo znešvaření hlavy sedící sochy, jejíž obličej — přeražen z uličnické zbujnosti pachatelů, *kteří učinili si z hlavy terč vrhaných kamenů*. Stejným osudem stižena skvostná ballustrada před Loretánským chrámem. Roztomilé sošky puttů jsou k nepoznání zohaveny a otlučeny, a jest svrchovaně na čase, aby učiněna byla přitrž tomuto ničení starých výtvorů sochařských, které jsou bohužel tak přístupny, že jsou vydány v šanc zejména mládeži, malým to Vandalům, kteří ve svém nerozumu vidí v nich vítaný objekt pro dlaň, vymršťující kameny. —*r*.

Ročník V. číslo 52. vydáno dne 20. září 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně 4000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENIM OMEZENYM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AP Máj
52
M3
roč.5

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY